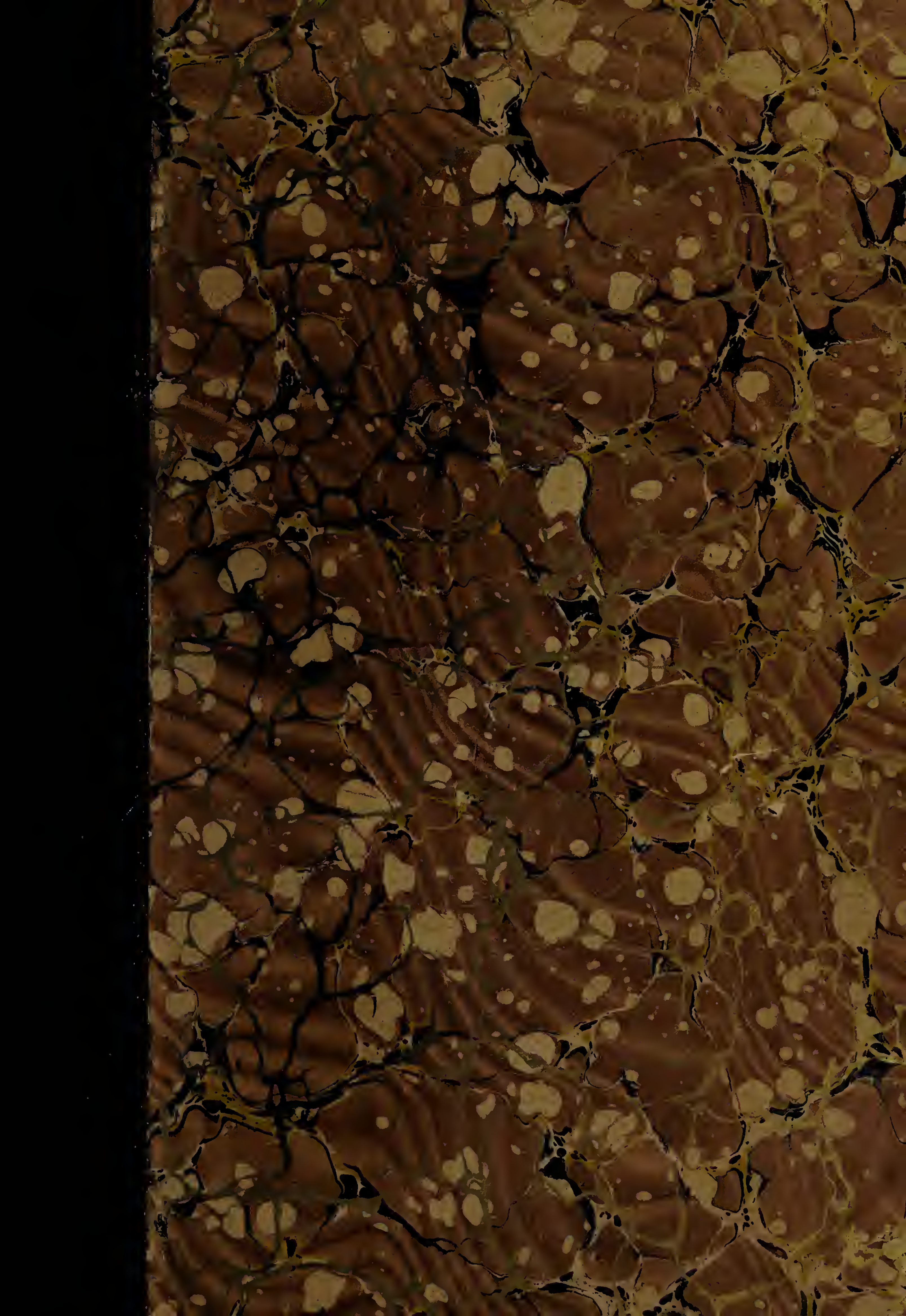

DUNS SCOTUS, JOHANNES. Cursus optimarum quaestionum cum textualibus expositionibus super physicorum et ceteros naturalis philosophiae libros Aristotelis. circa 1492.

Hain 13,643; Pollard, part 1, pp. 279, 280.

Printed with semi-gothic type, in two columns, 62 lines to a column. It has 148 leaves; the size of leaf is 233 × 172 mm., and the text measures 198 × 138 mm. There are five or six large initials in several colors.

The volume contains Duns Scotus's commentaries on some of Aristotle's physical treatises:

Questiones in octo libros physicorum Aristotelis (ff. 1–88);
Meteorologicorum libri quatuor (ff. 89–106);
Questiones de coelo et mundo Aristotelis (ff. 107–119);
Questiones de generatione et corruptione (ff. 120–136);

And commentaries on some of the psychological treatises which are included in the "Parva Naturalia":

Questiones de sensato Aristotelis (ff. 137–142);
Questiones de memoria Aristotelis (ff. 143–144);
Questiones de somnio Aristotelis (f. 145);
Questiones de divinatione Aristotelis (ff. 147–148).

The following paragraph, by George Henry Lewes, gives an apt characterization of Aristotle's writings on physics: "The contents of these works very slightly correspond with their titles, according to modern conceptions. The sciences which we class under the heads of Physics and Astronomy are in no sense represented in them. There is no attempt to sketch the laws of Statics, Dynamics, Optics Acoustics, Thermotics, or Electricity. There is nothing beyond metaphysical disquisitions suggested by certain physical phenomena; wearisome disputes about motion, space, infinity, and the like; verbal distinctions, loose analogies, unhesitating assumptions, inexpressibly fatiguing and unfruitful. They have furnished matter for centuries of idle speculation, but few beams of steady light to aid the groping endeavours of science. We cannot say that on every point he is altogether wrong; on some points he was assuredly right; but these are few, isolated, without bearing on the rest of his speculations, and without influence on research . . ."

The short piece "On generation and corruption" is perhaps best known among these treatises. In it Aristotle tries to explain the processes of organic life and the causes of death. According to him, the heart, as a central organ, is chiefly responsible for life; the heart is the primal source of the heat of the body and is the residence of the soul. Death comes about through exhaustion or extinction of the fire which envelops the soul.

The "Parva Naturalia" includes eight tracts of mixed physiological and psychological content. Their cumulative title was given to these essays by the scholastics. They discuss the organic functions of animal bodies and form a supplement to Aristotle's main psychological work "De anima" ("Of the soul"). They serve also as an introduction to "De partibus animalium" ("On the parts of animals"), thus preparing a transition from psychology to zoology. Of the eight tracts only five — those on sensation, memory, sleep, dreams, and the length and shortness of life — are commented upon in the Library's copy.

Questionum optimarum cursus

cum textualibus expositionibus super phisicorum et ceteros naturalis philosophie libros Arestotelis sicut maximi parisius regentes tradiderunt. multorum peritissimorum in phia opiniones recitantes finaliter se resoluentes ad mentem subtilissimi doctoris anglici Johannis Schoti ordinis minorum.

Irca initium primi phisicorum nota. ꝙ plurimos egregios phos sapiētia et moribus mirifice decoratos (qui tanq̃ lumina fulgida splendorꝫ. ſcīe aīas ignorantie tenebratas caligine illustrant) etas postea protulit ⁊ nutriuit Inter alios autē phoꝝ peritissimus Arestoteles non pue neq̃ ꝯdemnē de doctrine preclarus apparuit. qui quasi linceis oculis secretiora nature rimatus ad intima penetrauit. et phie naturalis abscondita. pene toti mundo ignota posteriori reuelauit. ⁊ in admirande pulchritudinis ordine redegit. Et quia libri eius multi quidem sunt ⁊ difficiles quasi infinitas difficultates continentes. quas aut nimis difficile vel impossibile esset tempore discurrere ⁊ memorie ꝯmendare nisi succincta quadā et facili expositione essent declarate Ideo pro mea ⁊ meorum discipulorum exercitatione. ea (que ab antiquis expositoribus diffuse multū ⁊ obscure dicta sunt) in vnū breue ꝯpendium colligere decreui Et licet pūs opus in infinitū excedat meam iuuenilem etatem. diuina tamē ope ꝯfisus ad laudem omnipotentis dei suscepi. Nec quisq̃ nisi inuidus mihi debet esse molestus. si ea (que aliquib⁹ sinistre dicta sunt) improbem. et antiquorum phoꝝ dicta. vel alioꝝ (que mihi pbabilia videnť) sine inuidia cōicem. q2 aīo solūmodo inuestigandi veritatem ⁊ iuuenibus proficiendi non ptinacia ꝯtendēdi. nec in alicuius iniuriam ad explanationē eoꝝ (que Arestotelis sunt) sine temeraria assertione procedam Solet aūt in principio libroꝝ. sicut Auerrois facit dici intentio libri. vtilitas. diuisio. ⁊ nomē autoris. Est autem intentio phi in hoc libro phisicorū (qui dicitur de phisico auditu) tradere sciam de substantia naturali ⁊ principijs eius. et de causis naturalib⁹ et de passionibus intrinsecis ⁊ extrinsecis rerum naturaliū. qđ patet p commentatorem in plogo istius libri dicentē ꝙ intentio scie naturalis in summa (cuis intentionis iste liber est pars) est cognoscere causas specierū sensibilium. q2 subiectum huius artis non sunt nisi res sensibiles solum ꝺm ꝙ transmutantur de se Et intentio huius libri est cognoscere causas cōes omnibus rebus naturalibus. scꝫ materiā formā finem ⁊ causam agentē ꝺm ꝙ causant rem p motum ⁊ mutationem Sed mouens primum ⁊ forma prima et finis primus a metaphisico considerantur Utilitas huius sciētie est habere perfectam cognitionē de rebus naturalibus que est vltima dispositio hominis ad felicitatem ⁊ ad vitaꝫ eternam. Nomē autoris est Arestoteles nicomachi filius sapiētissimus grecoꝝ. qui cōposuit libros alios in hac arte ⁊ in logica ⁊ in metaphisica et ipse inuenit et compleuit has tres artes Inuenit quideꝫ quia quicquid inuenitur scriptum ab antiquis in hac scientia non est dignum ꝙ sit pars huius artis nec principium Compleuit autem q2 nullus eorum qui secuti sunt eum vsq̃ ad hoc tēpus (quod est mille ⁊ quingentoꝝ annorum) aliquid addidit neq̃ verbis inuenit quantitatis alicuius errorem Et talem virtutem esse in vno indiuiduo cum miraculosum ⁊ extraneuꝫ existat Et hec dispositio in vno homine reperitur dignius foret esse diuinus q̃ humanus. Hec dicit Auerrois ad recōmendationem Aristotelis Diuiditur aūt iste liber in octo libros partiales. in quorum pmo ponit tres tractatus Primus tractatus est prohemialis In quo ostendit sciam naturalem vere esse de reb⁹ naturalibus Et diuiditur in duas partes. in prima ostendit modum procedendi in ista scientia. quia ergo scire est rei causam cognoscere propter quaꝫ res est. et quoniā illius est causa. sicut patet primo posteriorum ideo inchoauit librum suum a principijs ⁊ causis Dicens ꝙ scire et intelligere contingit circa omnes scientias. quarum sunt principia. aut cause. aut elementa ex horum cognitione Hec est prima conclusio huius libri Probat sic. in omī scientia (cui⁹ sunt pncipia aut cause. aut elementa) contingit intelligere ⁊ scire ex cognitione principiorum. causaruꝫ. aut elementorum Sed scientia naturalis est scientia cui⁹ sunt princpia cause aut elementa. ergo in scientia naturali contingit intelligere ⁊ scire ex cognitione causarum pncipiorum et elementorum. et per ꝯsequens āb illis incipiendum est Minor est manifesta nec eaꝫ probat Maiorem sic declarat. quia tunc opinamur nos aliquid scire sine simus scientes siue nō scientes. quando reputamus nos cognoscere causas primas vel principia prima vsq̃ ad elementa. ergo in omni tali scientia contingit procedere ex cognitione principiorum Circa hunc textum notat primo commentator commento primo. ꝙ dispositio sciētie certe in omnibus artibus demōstratiuis considerantibus de rebus habentibus vnam quatuor causarum. aut plures vna. aut oēs non acquiritur nisi ex cognitione causarum Et per scire ⁊ intelligere phs non intendebat nomina synonoma. quia illa non vsitantur in arte demonstratiua. sed per illa duo nomina intendit exprimere perfectam noticiam que complectitur totam noticiam demōstrationis. scꝫ principiorꝫ et conclusionum intelligere quidem refertur a principia. scire vero ad conclusiones Scđo notat commentator eodem cōmento. ꝙ duplex est scientia. scilicet pfecta ⁊ est illa que est p causam Alia imperfecta ⁊ est illa que est sine causa puta per experientiam Scientia ergo perfecta est illa que procedit ex noticia causarum principiorum et elementorum Tercio notat commētator. ꝙ phs per principia intelligit causas mouentes et agentes Et per causas intelligit fines. et per elementa causas que sunt partes rei. scilicet materiam ⁊ formam. Et vtitur hic phs hoc nomine pncipium ꝓprie et similiter hoc nomine causa. quia sunt nomina synonoma cuꝫ vsitantur communiter. ⁊ sic etiam exposuit

ipm Alexander sicut dicit ꝯmentator ¶Quarto notat ꝙ Arestoteles ꝑ hunc sermonem nõ intendit dicere ꝙ omnes artes considerent de omnibꝫ causis. sed quedam ꝯsiderant de causa formali tm̃ sicut mathematice. quedã de tribus causis. s. de materia. forma. ⁊ fine sicut est scientia diuina siue methaphisica. quedã de quatuor causis sicut scia naturalis. et ideo impossibile est ꝙ ꝯiunctio (que hic ponitur inter ṗdictos terminos) sit copulatiua Et iõ si textus habeat ṗncipia ⁊ causas ⁊ elementa corruptus est Cuius rõnem subdit cõmentator. qꝛ dispositio certe scie inuenit in rebus habentibus tm̃ vnam causam. Non est tñ intelligendũ ꝙ scientia habeat istas causas. qꝛ nulla scientia habet principia causas ⁊ elementa tanꝗ̃ causas scientie. sed datur intelligi ꝙ obiectum scientie habet istas causas. vel sciẽtia respiciat talia tanꝗ̃ obiecta Per (ṗma aũt principia) intelligit ṗmas causas que sunt extra rem scʒ ṗmũ agens ⁊ vltimum finem omniũ rerũ. Sed per (causas simplices) intelligit ṗmã formam ⁊ primam materiam Nã omnes alie forme intermedie sunt ꝯposite Et finaliter ꝑ (elementa) intelligit causas ꝓinquas rei cognoscende. licet prius aliter sit vsus hoc nomine elementũ. qꝛ vt dt ꝯmentator Arẽ. ẜm suum morem modicã habuit solicitudinem de noibus. sed maximam de rebus

Queritur vtrum de rebus naturalibus sit scientia speculatiua ab alijs scientijs distincta

¶Arguit primo ꝙ nõ. qꝛ de generabilibus ⁊ corruptibilibꝫ nõ est scia. sed res naturales sunt generabiles et corruptibiles. g̃. Maior patet. qꝛ scientia est necessariorũ ⁊ impossibiliũ aliter se habere. sed talia sunt ingenerabilia ⁊ incorruptibilia g̃. Minor probat. ṗmo qꝛ res naturales includũt materiã sensibilem. g̃ sunt gñabiles ⁊ corruptibiles. Tenet ꝯña. qꝛ ẜm phm septimo metaphisice. materia est qua aliquid potest esse et nõ esse Añs patet per phm primo et scdo huius et sexto metaphisice Si dicat ꝙ res naturales possũt dupliciter ꝯsiderari. vno mõ inesse indiuiduali. alio modo inesse specifico. primo mõ sunt corruptibiles secũdo modo non Contra passiones primo conueniunt vlibꝫ ꝙ̃ singularibus ẜm phm quinto metaphisice Sed generabilitas ⁊ corruptibilitas sunt passiones rerum naturalium. g̃ primo ꝯueniunt eis in vlĩ ⁊ ẜm spẽm. ⁊ sic inesse specifico res naturales sunt generabiles ⁊ corruptibiles et per ꝯñs respõsio nulla ¶Scdo sic res naturales nõ sunt intelligibiles. g̃ non sunt scibiles. Tenet ꝯsequentia. qꝛ scia est habitus intellectualis ex sexto ethicorũ. g̃ est de obiecto ꝑ se intelligibili Añs probat dupliciter. primo ꝑ phm scdo topicorũ dicentẽ. ꝙ sensibile nõ est intelligibile. sensibile eñ est obiectum sensus. intelligibile aũt est obiectũ intellectus. modo diuersarũ potentiarũ diuersa sunt obiecta scdo de anima Probatur scdo sic. nihil est intelligibile nisi sepatum a materia. sed res naturales non sunt tales. g̃ Maior videtur haberi ex tercio de aia vbi dicitur ꝙ vnũquodꝙ intellectũ est intelligibile inquantum est a materia separatum. cuius rõem assignat. qꝛ intellectus est vlium ex primo huius. Sed conceptum cum materia non est vniuersale sed singulare ex primo celi cum dico celum dico formam. cũ dico hoc celum dico formam in materia. ergo ¶Tercio sic. rerum naturaliũ non est diffinitio. g̃ res naturales nõ sunt scibiles. Tenet ꝯña. qꝛ diffinitio est mediũ sciẽdi ex scdo posteriorũ. Añs ꝓbatur primo. qꝛ diffinitio est eorũ que sunt semꝑ primo posteriorũ. res naturales nõ sunt sꝑ. qꝛ sunt ꝯtingentes Scdo qꝛ equiuoci non est diffinitio sʒ mediũ (in quo vniunt res naturales) est equiuocum. g̃ Minor probatur per phm ṗmo de anima dicentem. ratio aĩalis ẜm vnũqdꝙ ꝙ aĩal ẽ altera ⁊ altera ⁊ sepcio huiꝰ in genere latẽt equocationes ⁊ per cõsequens esse generis phisici equiuocatur in suis speciebus Et eodem modo dicitur de specie respectu suorũ indiuiduorum ¶Quarto sic. solius ꝯplexi est scientia ẜm Linconiensem ṗmo posteriorũ. sed res naturales non sunt cõplexe. g̃ de ipsis nõ est scientia. Minor ꝓbatur. qꝛ qua ratione corpus naturale vel corpus mobile a pte rei diceret ꝯplexum dicet etiam incõplexum. nam hoc verbum est appositũ facit et ꝯplexionem cui nihil in re preter subiectũ ⁊ predicatum correspondet. subiectũ aũt ⁊ passio ⁊ etiam principia. sicut al's patebit sunt realiter eadem ¶Confirfirmatur. quia de quacũꝙ re simplici potest formari ꝯplexio. sicut deus est deus. ergo quecũꝙ res simplex esset cõplexa. quod videtur absurdum ¶In oppositũ arguitur ꝑ phm qui sexto metaphisice distinguit tres scientias speculatiuas reales. scʒ phisicã mathematicam ⁊ metaphisicam Pro solutione questionis soluẽde sunt quatuor questiones.

Questio prima vtrum in phia naturali sint alique ꝓpões ꝓprie scibiles. Pro cuius solutione ¶Attende primo ꝙ per propositionem vere scibilem non intelligo signa vocalia numeralia vel scripta sicut postea clarius patebit. Sed intelligo propositionem necessariam dubitabilem que est nata fieri euidens ꝑ propositiões necessarias euidentes applicatas ad ipsam per discursum silogisticum. In hac diffinione tanguntur quatuor cõditiones propositionis scibilis Prima ꝙ sit necessaria per hoc excluditur ꝓpõ contingens que ꝗ̃uis possit eẽ euidenter nota saltem noticia intuitiua. qꝛ tñ non est necessaria sed potest esse falsa. ideo nõ est scibilis scientia proprie dicta. Scda ꝯditio. ꝙ sit dubitabilis. qꝛ ꝑ hoc excluditur propositio ꝑ se nota. que ꝗ̃uis sit necessaria ⁊ posset esse euidenter nota. qꝛ tñ nõ est dubitabilis. ideo nõ est scibilis scientia ꝓprie dicta. et hoc patet per Linconiensem ṗmo posteriorũ dicentem sic. sciẽtia principiorũ non est acquisita per doctrinã. qꝛ non docemus neꝙ addiscimus nisi illud quod cũ primo concipimus apparet nobis dubiũ vel falsum. ⁊ post dubitationem vel ꝯtrariam opinionẽ manifestatur nobis veritas eius Et sic pʒ ibidem ipse loquitur de ꝯclusione scibili ẜm ꝙ distinguit contra principia. ergo oĩs ꝓpositio scibilis est primo dubitalis vel apparet falsa et postea per principia manifestatur nobis veritas eiꝰ Nõ tamen oportet propositionem proprie scibilem eẽ primo dubiam ⁊ apparere falsam cuicunꝙ addiscenti eam. sed sufficit ꝙ possit dubitari ab aliquo ⁊ apparere falsa. ⁊ postea per discursum sillogisticum possit fieri nota. et h̃ pʒ ex Arestotele in scdo posteriorũ ꝙ dt. ꝙ questiones sunt equales numero his que vere scimus omne ergo scibile est quesibile ⁊ per ꝯsequens dubitabile. Tercia conditio. ꝙ sit nata fieri euidens ꝑ ꝓpositiones applicatas ad ipsum ꝑ discursum sillogisticum

ptꝫ ex diffinitione. nam p hoc distinguit scientia ꝓprie dicta ab intellectu qui est noticia pncipioꝝ que nō sūt ꝓprie scibilia. Uerbi grā ista ꝓpō. calor est calefactiuꝰ est necāria ꝛ dubitabilis. qꝛ si al's intellectus apprehenderet calorē tm̄ ꝛ non sentiret ipm calefacere vtputa si nullū calefactibile eēt alicui calori intuitiue cognito approximatum posset dubitare an calor possit ꝓducere calorē. sicut dubitat an albedo possit ꝓducere albedinem. ꝛ p ꝯñs est dubitabilis. p nullas tn̄ ꝓpōnes necessarias euidentes applicatas ad ipam per discursuꝫ sillogisticum pōt de non euidente fieri euidens. sed tn̄ euidens p expientiam sumptā ex noticia intuitiua. iō nō est scibilis scientia ꝓprie dicta. ꝛ ex hoc habet declaratio quarte ꝯditionis ¶ Attende scdo. rememorando ea que sunt dicta in posterioribus analeticis de scīa et conditionibus eius. ꝙ scīa proprie dicta est noticia euidens alicuius veri necārij nata causari per premissas applicatas ad ipsam per discursum sillogisticum In hac diffinitione sunt quatuor conditiones scientie Prima. ꝙ sit noticia euidens et per hoc excluditur suspitio fides ꝛ opinio. quia nullum istorum est euidens Scda. ꝙ sit obiecti veri per hoc excludit error. Tercia. ꝙ sit obiecti necārij p hoc excluditur noticia euidens ꝯtingentiū que nō est scientia ꝓprie dicta. qꝛ nō est veri necessarij. Quarta. ꝙ sit causata vel nata causari per premissas per hoc excluditur euidens noticia q̄ non potest haberi per discursum sillogisticum. Dico aūt (nata causari) qꝛ non est necessarium ꝙ de facto causetur p tales premissas. qꝛ potest causari p experientiam. pōt em̄ al's sine sillogismo euidenter sciri ꝙ lune est eclipsis per solam expientiam sine sillogismo. posito ꝙ ista ꝯclusio sit demōstrabil'. Qꝫ aūt ista noticia sit scientia ꝓprie dicta potest ꝓbari. qꝛ scientia est habitus veridicus sed fm phm sexto ethicoꝝ non sunt nisi quinqꝫ habitus veridici. scꝫ sapientia intellectus scientia prudentia ꝛ ars. sed ista noticia non est sapientia nec intellectus nec prudentia nec ars. sicut facile possꝫ ꝓbari ex diffinitōibus eoꝝ. ergo est scientia ꝓprie dicta

Dic ad questionem. ꝙ in naturali phīa sunt ꝓpositiones scibiles scīa ꝓprie dicta. Patet ex his que dicūt Arestoteles et Auerrois in textu exposito ¶ Contra conditiones propositionis scibilis primo arguitur quadrupliciter Primo sic et hoc ꝯtra scdam ꝯditionem. qꝛ aliqua ꝓpō p se nota est demōstrabilis. ꝛ tn̄ nō est dubitabilis. g̃ Assumptū patet p autorem p spectiue. q̄ dicit in scdo libro p spectiue ꝙ hec est demonstrabilis Omne totum est maiꝰ sua parte. ꝛ tamen est per se nota. ergo Scdo sic. omne ꝯplexum posterius pmo principio potest demonstrari per ipsum. qꝛ sillogisando per ipsum erit sillogismꝰ ex primis veris. ꝛ p ꝯñs demonstratio. ꝛ sic erit ꝯclusio scibilis scīa proprie dicta. ꝛ tn̄ aliqđ ꝯplexum posteriꝰ primo principio est propositio p se nota. Tercio sic. si oīs propositio scibilis scīa ꝓprie dicta sit dubitabilis g̃ ille intellectus (qui nō posset errare) non posset scire p aliquā ꝓpōeꝫ scibilem scīa ꝓprie dicta. ꝯñs est falsum qꝛ tunc intellectus diuinus non posset scire aliquā propositionē scīa proprie dicta quod est falsum Nam scīa proprie dicta nullaꝫ ponit imperfectionē in intellectu diuino. ideo ab eo non debet denegari. Quarto sic. oīs ꝓpositio necessaria (q̄ non est p se nota) est scibilis scīa ꝓprie dicta. sꝫ non omnis talis est dubitabilis ꝛ p ꝯñs nec scibilis scientia proprie dicta. ergo posito dubitabili supfluit ponere aliud. Ꝯsequentia tꝫ p phm primo posteriorum. qui tradens modum cognoscendi pncipia dicit. ꝙ principia cognoscimus inquantuꝫ terminos cognoscimus. ergo omnia principia cognitis terminis cognoscuntur. ergo nullum principium est dubitabile. sꝫ omnis propositio necessaria vel est principium. vel est ꝯclusio scibilis scientia proprie dicta Similiter primo topicorum vult ꝙ demonstratio est ex primis veris ꝛ immediatis. aut ex his que per prima vera ꝛ immediata principium sue cognitionis sumpserunt. ergo in omni demonstratōne ꝯtingit stare ad pncipia per se nota et per consequens omne principium demonstratōis quod ita est principium ꝙ non sit conclusio est per se notum. Ad primum dico negando antecedēs. et ad probationem dico. ꝙ demonstratio potest quadrupliciter accipi. Primo generalissime ꝓ omni ostensione alicuius p se noti. siue ad sensum siue ad intellectum. ꝛ illo modo demonstratur. ꝙ nix est alba ad sensum. Scdo generaliter ꝓ sillogismo procedēte ex necessarijs nō p se notis Et illo modo distinguitur contra sillogismū sophisticum et falsigraphum et dyalecticū. ꝛ hoc modo diuidit sillogismus in demonstratiuum dyalecticum falsigraphum ꝛ sophisticum Tercio capit magis proprie pro omni sill'o procedente ex prioribus ꝛ necessarijs. siue ꝯclusio sit per se nota siue non. Quarto modo accipit ꝓprijssime ꝓ sill'o faciente scire ex primis veris ꝛ immediatꝭ. ita ꝙ premisse nate sint causare ꝯclusionis noticiam. ꝛ isto modo loquitur phus de demōstratione. Dicendū est ergo. ꝙ propositio p se nota est demonstrabilis pmo scdo ꝛ tercio modꝭ. ꝛ illo modo intellexit ille actor. sꝫ nō quarto modo. qꝛ propositio per se nota precise cognoscit cognitis terminis. aliter em̄ nō esset per se nota. Ad scdm dico ꝙ non semper ꝯplexum necessarium posterius potest demonstrari per primum principium. licet ex ipo possit inferri sillogistice. cum hoc em̄ requiritur ꝙ noticia principij posset causare noticiam posterioris ꝯplexi et hoc deficit in proposito. Ad tercium potest concedi ꝙ intellectus diuinus nō habet scientiam quo ad omnes conditiones scientie. qꝛ hoc modo scientia non dicit pfectionem simpliciter sed imperfectionem dicit vtputa. ꝙ sit nata produci per discursum sillogisticū ab alia noticia ꝯplexa prius euidenti. Ad quartam dico. ꝙ non oīs ꝓpositio p se nota est scibilis scientia proprie dicta. qꝛ multa sunt pncipia indemonstrabilia et ad que stat vltima resolutio. Sunt aūt alia pncipia nō p se nota sꝫ tm̄ p expientiaꝫ. sicut sunt multe passiones q̄ non possunt nobis esse note de suis subiectis nisi per experientiā. sicut ꝙ calor est calefactiuus ꝛ ꝙ grauitas inclinat deorsum. ꝛ tamen ista sunt per se nota ex confuso conceptu terminorum. Ad autoritatem de primo topicorum dico ꝙ autoritas est vera sicut iacet non dicit autem phs. ꝙ demonstratio sit ex per se notis vel ex his per se nota sunt. sed dicit ꝙ est ex primis non est autē idem primum principium ꝛ p se notum

Ꝫ cōtra conditiōes

scientie proprie dicte arguitur quadrupliciter Primo quia sequeretur ꝙ in substantijs separatis non esset scientia. qꝛ non discurrunt nec deducunt ꝯclusionem ex

premissis ¶ Scd'o sic. q2 aia separata nõ h3 fantasma ta. g̃ nõ p̃t discurrere ab eis. et tñ ɔstat φ h3 scientiam ¶ Tercio sic. angeli ⁊ beati p̃fectã sciam hñt de diui/ na essentia. ⁊ tñ nõ discurrũt. q2 ẽm Augustinũ omnẽ eoꝝ sciam vnico intuitu hñt. ⁊ sine discursu ¶ Quar/ to. q2 sequit̃ φ in deo nõ est scia. q2 certum est φ ipse nõ discurrit a magis noto ad minus notũ. ¶ Ad primu3 dico φ accidit scie φ habeat̃ p discursum factũ in ipe. sed p̃t fieri in instãti. Talis aũt discursus (q̃ est ẽm or dine3 nature ⁊ nõ tp̃is) bene repit̃ in substãtijs sepat̃ et ideo in eis est scia ẽm om̃es ɔditiões p̃fecte scie. que a doctore subtili enumerant̃: s. φ sit notitia vera certa ⁊ infallibilis de obiecto necc̃ario. et φ sit de aliq̃ non p se noto. et φ sit acq̃sita p discursum syllogisticũ. ¶ Ad scd̃m dico. φ discursus fantasmatũ accidit sciẽtie. ɔue nit tñ aie p statu isto ¶ Ad terciũ dico. φ nõ est incon/ ueniẽns φ angeli ⁊ beati ex aliquib' priorib' sc3 ex diui na essentia ɔcludãt infinitatem ⁊ alia posteriora. Vñ dicit Augustin' sup genesim φ beati cognoscendo de/ um ex ɔsequenti cognoscũt creaturas. et isto mõ possũt aliquo mõ discurrere. licet ibi nõ sit discursus q̃ exigat ordinẽ successionis tp̃is. q2 pñt vnico actu totũ discur sum cognoscere. sed p nũc nõ est ita in nobis ¶ Ad q̃r tum dico: φ in deo nõ est scia q̃tum ad q̃rtam ɔditio/ nẽ. q2 illa ponit imp̃fectõem. sed in deo est p̃fecta scien tia q̃tum ad alias ɔditiones

Questio

secũda. Utru3 naturalis p̃hia sit vna de trib' sciẽtijs specula tiuis realib' enumerat̃ ab Are stotele sexto metaphisice. Pro cuius solutiõe ¶ Atten de φ sicut d2 tercio de anima scie secãtur queadmodũ ad res de quib' sunt. ẽm ergo diuersitatẽ rerũ deb3 eẽ distinctio sciaꝝ realum Rerũ aũt extra aiam existenti um ⁊ q̃ non dependent ab opere nr̃o repitur triplex di uersitas in genere. queda3 em̃ sunt separate a materia sensibili ⁊ ẽm esse ⁊ ẽm diffinitiõem. sicut sunt sube im materiales ⁊ transcẽdentia. et de illis reb' est scia diui na. q̃ metaphisica dicit̃. Alie sunt res q̃ ẽm esse sunt cõ iũcte reb' sensibilib'. sed ab eis sunt separate ẽm rõem diffinitiuã. et de illis est scia q̃ dicit̃ metaphisica. Pre ter has tres repiunt̃ res ẽm esse et diffinitõem ɔcepte cũ motu et materia sensibili. Et iste dicũtur res natu/ rales. et de istis est scia. q̃ dicit̃ phisica siue scia natura lis. Ex ista distinctõe rerũ p3 φ tres sunt sciẽtie specu latiue reales ẽm triplicẽ diuersitatẽ rerũ extra anima3 existẽtium ⁊ ab ope nostro non dependentiũ. inter q̃s p̃ma dicit̃ naturalis p̃hia. q̃ est de reb' sensibilib'. ima ginabilib'. ⁊ intelligibilib': et hoc p̃mitate generatõis Secũda p̃o est mathematica. q̃ est de imaginabilib' ⁊ intelligibilib'. Tercia est metaphisica. q̃ est de intel ligibilib' tm̃. ⁊ est p̃oꝛ via p̃fectionis. post quã est ma/ thematica. et vltimo phisica

Dic

Primo ad questione3 φ tm̃ tres sunt scie speculatiue reales. sc3 phisica mathema/ tica ⁊ metaphisica. Qd' sic p̃bat doctoꝛ subtilis. q2 scie speculatiue accipiũt distinctõem ex ob iectis p̃mo virtualiter ɔtinentib' illas notitias. de q̃/ bus possunt sciri aliqua via sensus. sed talia non sunt nisi tria in genere. g̃ bene erunt tres scie speculatiue na turaliter scite. Maioꝛ p3 ex notabili. Minoꝛ p̃batur q2 ab omnib' reb' speculabilib' ⁊ sensibilibus p̃t abstra hi vnũ cõe. sc3 ens. ex eo φ ens includitur q̃dditatiue vel denominatiue in omib'. hoc aũt ɔmune sic abstra ctũ habet p̃prias passiones. sicut dicit p̃hs q̃rto meta/ phisice. g̃ est aliq̃ scia possibilis nobis de hoc cõmuni sc3 ente in ordine ad tales passiones. Et hec notitia ẽ necc̃aria. q2 est ab omib' alijs scientijs p̃supposita. saltẽ q̃tum ad cognitõem distictã3. Tale aũt cõmune scil3 ens est obiectũ reale. q2 est de reb' dictũ in q̃d. ⁊ est spe culatiuũ. q2 notitia eius non est directiua in alia opa/ tione a speculatione. et sic habem' vnã sciam realẽ me re speculatiuã. sc3 p̃ma3 p̃hiam. et sic patet vna ps mi/ noris. Ulterius q2 iste habitus nõ est respectu p̃prioꝝ ɔtentoꝝ sub isto vl'i nisi in potentia ⁊ ẽm quid. Ad h̃ ergo φ intellect' p̃ficiatur circa alia speculabilia. opꝫ vlterius descẽdere q̃rendo subiecta speculabilia Sub ente aũt p̃ma diuidentia occurrũt decẽ generalissima de quib' p̃ncipijs cognitis via sensus nõ sunt alie pas siones demonstrabiles nisi transcendentes. sed nullu3 illoꝝ potest esse p̃mũ subiectum. q2 tales passiones trã scendentes primo insunt enti. Qd' si oportet vlterius diuidere aut descendere ad inueniendũ subiectum ali cuius sciẽtie. nõ oportet descendere ad genus acciden tis ip̃m diuidendo. Nam quodlibet illoꝝ ⁊ q̃libet spe cies cuiuslibet illoꝝ in aliqua specie substãtie p̃mo vir tualiter ɔtinetur mediate vel immediate. ⁊ ita illa spe cies poneret̃ pro subiecto primo. q2 p̃mo virtualit̃ con tineret illud accidẽs ⁊ q̃tum ad entitatẽ. ⁊ q̃tum ad subtilitatem. Et licet forte haberet aliquam passionẽ de se scibilem. nõ tamẽ esset p̃mu3 subiectum. ergo nec penes aliquod istorum acciperetur prima distintio sci entiarum ¶ Oportet ergo primo diuidere substatia3 vt habeatur p̃mum subiectum alicuius sciẽtie a meta phisica. Substantia aũt prima diuisione diuiditur in corpoream ⁊ in incorpoream. Consideratio aũt de sub stantia incorporea p̃tinet ad methaphisicum. q̃ q̃uis habeat p̃prias passiones sibi primo inherentes. nõ ta/ men a nobis scibiles pro statu vie. sed solum passiões entis de ipsis note sunt nobis. verum est tñ φ de ipsis potest esse sciẽtia speculatiua intellectui cognosceñti ip/ sas sub p̃pria ratõe. sed nõ nobis. Restat ergo substan cia corporea cui p̃mo inest q̃titas ɔtinua. et ẽm boeti um etiam discreta. ⁊ mediãte q̃titate omnia que quã titatem ɔsequũtur. vt relationes fundate super quan titatem. ⁊ quãtitatem quarte speciei. ⁊ cum ille passio nes sint de substãtia corporea cognoscibiles ex p̃ncipi is eius via sensus. ideo de ipsis potest esse sciẽtia spe/ culatiua possibilis a nobis haberi. ⁊ alterius generis a metaphisica. que licet dicatur ɔmuniter de quãtita te. quia mathematica nõ multum ɔparat q̃titatẽ ad substãtiam corpoream. sed magis posteriores passio/ nes ad quãtitate3. que est p̃ma passio. que nota sensui ɔmuni supponitur vt rõ subiecti. tñ p̃mum subiectum virtualiter vel potentialiter ɔtinens omnia in illa sci entia substantia corporea nõ ɔtracta ad inferi'. tercio vero loco ponitur substãtia corporea alio modo ɔside rata. inq̃tum sc3 est habens formam. que est p̃ncipiũ operationis mot' ⁊ quietis. Et substãtia hoc modo ɔsiderata multas habet passiones sic sibi inherentes et scibiles per viam sensus. ergo quo ad istas erit alia sciẽtia speculatiua. que phisica dicitur. Et p̃ter istas nõ potest inueniri alia scientia speculatiua realis q̃ nõ sub aliqua istarum cõtineatur. vtputa si sit de aliqua substantia inferiori. vel in aliqua illarum includatur

vt puta si sit de aliquo accidente. ergo sunt tm̄ tres sci
entie speculatiue reales accepte penes tria subiecta
habentia cōditiones superius expressas ¶ Ex istis patz
quid sit subiectū in metaphisica. mathematica. ꝛ phi
sica. Unde corpus naturale est subiectum in phisica
¶ Dic secūdo ꝙ phisica est vna de trib' scientijs spe
culatiuis realibus prima via generatiōis. originis. ꝛ
doctrine ꝙ sit vna de illis. patet ex dictis ¶ Qz sit pma
via generationis ꝛ originis ꝛ doctrine probat. quia il
la notitia est illis modis pōr que est de his que sunt ꝓ
xima sensui. sed phisica est hmōi. ergo ꝛc. Maior ptz.
qz innata est nobis via ꝓcedendi ex notiorib' nobis. sz
sensibilia ꝛ ꝓpinquiora sensui sunt nobis notiora ex p
mo posteriorꝝ. et de talib' est phisica. ergo ipa via doc
trine est pma. Patz cōña per phm quinto metaphisice
dicētē ꝙ doctrina dz incipere ab eo qd est facili' ꝛ no
tius ¶ Dic tercio. ꝙ mathematica est secūda in ordi
ne doctrine pz. quia ordo doctrine incipit a magis sen
sibilib' ꝛ minus simplicib'. sed mathematicalia sunt
magis sensibilia q̄ metaphisicalia ꝛ min' simplicia.
ergo ꝯclusio vera. ¶ Dic quarto ꝙ metaphisica est vl
tima via doctrine. ꝛ pma via pfectionis patet. qz illa
scientia est vltima via doctrine que est de maxime se
paratis ꝛ elongatis a sensu. sed ea que ꝯsiderat meta
phisica sunt hmōi. eo ꝙ sunt nobis difficilima ad cog
noscendum. Qz aūt sit pma via perfectionis patz. qz
est de his que distincte ꝯcipiūtur. ita ꝙ nō possunt cō
fuse ꝯcipi. mathematica vero ꝛ phisica sunt de his q̄
possunt ꝯfuse ꝯcipi. ꝛ ideo nō sunt prime via pfectōis

Contra dicta arguitur quadrupliciter.
¶ Primo sic. logica non est circa
agibilia nec factibilia vt notuz
est. ergo est speculatiua. ꝛ tamen non est aliqua istaruz
Nec valet si dicatur ꝙ nō est realis. quia est qualitas
realis in anima sicut quelibet alia notitia ¶ Secūdo
sic. scīa moralis non est aliqua istarū speculatiuarū sci
entiarum realium. ꝛ tamen ipsa est speculatiua. Mi
nor patet. qz omnis habitus intellectualis circa agibi
lia est prudentia. que sic diffinit prudentia sexto ethi
corꝝ. Est recta rō rerum agibilium. moralis autē scīa
non est prudentia. ergo moralis scīa nō est recta rō cir
ca agibilia. neqz est circa factibilia. vt notuz est. ergo ē
speculatiua ¶ Tercio sic. ens fm se diuiditur in decē
predicamenta. ex quinto metaphisice. ergo sicut vnū
diuidens scz quātitas facit vnam scientiam theoricā
scz mathematicā. ita quodlibet aliorū faciet sciaz spe
culatiuam spēalem. ꝛ sic ad min' erunt decē ¶ Quar
to sic. substantia incorporea habet ꝓprias passiones.
alias a passionib' entis ꝛ substātie. sicut ꝛ substancia
corporea. ꝛ q̄to pfectiores habet passiones. tanto est
ens perfectius. ergo sicut de substantia corporea est
scientia spēalis vt sciētia naturalis. in qua ꝯsiderant
ꝓprie passiones eius. ita videtur ꝑ locum a maiori ꝙ
de substancia incorporea erit alia scientia specialis ꝑ
ter metaphisicā. in qua non considerentur de ipsa nisi
passiones entis ꝛ substantie Qz aūt nō sint tot. pbat
quia sicut patet sexto metaphisice. metaphisicus ha
bet ꝯsiderare omnia etiam in speciali. vt videtur. er
go et omnes passiones omnium scibilium. ergo nō est
alia sciētia. qz habita scientia perfectissima de omni
bus frustra quererentur alie minus perfecte.
¶ Ad primum dico. ꝙ logica nō est scientia realis ex
trinsece ꝛ ab obiecto. ideo de ea non est ad ꝓpositum
¶ Ad secūdum dico. ꝙ moralis scientia nō est specu
latiua. sed practica. qz sicut habetur primo ethicoruz
finis eius non est cognitio sed actus. et secūdo ethico
rum. virtutes scrutamur nō vt sciamus. ꝛc. Uñ non
omnis habitus circa agibilia est prudentia. sed ille q
directe et immediate dirigit circa agibilia. Unde p
dicta diuisio debet intelligi de scientia speculatiua ꝓ
prie capta ¶ Ad tercium patz solutio ex dictis ¶ Ad
quartum dicitur ꝙ dictum phi intelligitur de specu
latiua possibili acquiri ex naturali lumine intellectus
scz ex pncipijs cognitis via sensus memorie et experi
entie. quia nostra cognitio habet ortum a sensu. Uñ
ex natura rei nata est esse quedam scia speculatiua de
substātijs separatis quātum ad earum ꝓpria. sed illa
nō est nobis possibilis ex lumine naturali intellectus
¶ Ad vltimū dico ꝙ metaphisicus nō habet omnia
ꝯsiderare sub rōnibus proprijs. sed bene sub rōne en
tis. sicut alibi patebit

Questio Tercia

Utrū naturalis scien
tia sit de reb' generabilib' ꝛ cor
ruptibilib'. Ad hanc questio
nem aliter respondebat eraclitus. ꝛ aliter plato. sicut
patuit in primo posteriorum. et longe aliter respōdēt
quidam moderni. quorꝝ opinio stat in quatuor dictis
Primū dictum est. omnis scientia est respectu ꝯplexi
vel ꝯplexorum. ꝛ sic sicut complexa sciuntur ꝑ scienti
am. ita ꝛ incomplexa ex quib' talia complexa compo
nuntur. differenter tamen. quia complexum scitum si
ue propositio scita vocatur obiectum scientie. Subiec
tum vero vocatur illud quod est pars propositionis
scite. sicut subiectum scientie qua scis ꝙ omnis hō est
risibilis est ly homo. obiectum vero est tota proposi
tio. Quia ergo ita est ꝙ ꝯplexa que sciuntur per sciaz
naturalem non componūtur ex rebus sensibilibus ne
qz subiectis. sed ex intentionibus seu conceptib' ani
me ꝯmunibus talibus rebus. ideo proprie loquendo
scientia naturalis nō est de rebus generabilib' ꝛ cor
ruptibilibus. nec de substātijs naturalib'. nec de reb'
mobilibus. quia tales res in ꝯclusione scita per scien
tiam nō subijciūtur nec predicātur. sed proprie loquē
do scientia naturalis est de intentionibus anime cō
munibus talibus rebus ꝛ supponentib' precise pro ta
libus in multis propositionibus. Secūdum dictum
est. ꝙ in aliquibus propositionibus tales conceptus
(de qbus est phisica) supponūt etiaz pro seipsis. Uñ
dicit ꝙ philosophus etiam sepe in philosophia natu
rali loquitur de terminis supponētibus pro terminis
ꝛ nō pro rebus. Et ex hoc dicit vlterius ꝙ aliqua ps
philosophie naturalis (q̄ tradita est ab Arestotele)
nō est scientia realis. nisi sicut logica est sciētia realis.
Nec hoc est aliquod incōueniens: et ideo dicit phus
ꝙ scientia nō est de singularibus sed de vniuersalib'
supponentibus pro ipsis singularibus. tamen meta
phorice ꝛ improprie loquendo dicitur scientia esse de
corruptibilibus ꝛ de mobilibus. quia est de terminis
qui pro talibus supponunt. Et ꝙ ita sit probat sic. ac
cipio hanc propositionem. omnis substātia sensibilis
componitur ex materia ꝛ forma. aut hic subijcit res
aliqua. vel tm̄ intentio in anima vel vox. Si res ꝛ nō
res ꝯmunis. quia nulla talis ē. ergo subijcitur aliqua
res singularis. ꝛ non magis vna q̄ alia. vel ergo que

libet subijcitur vel nulla. Non quelibet. quia multa sunt que non intelliguntur a sciente talem propositio/nem. quia multa sūt de quib9 nūq̄ cogitauit. ergo nulla talis res subijcitur. ergo subijcitur vox vel intentio ¶ Obijcit aūt ɔtra hoc dictuȝ dupliciter. Primo q2 scīa realis est de reb9. phisica est scīa realis. ergo ipa ē de reb9 ⁊ nō de intētionib9 anime ¶ Scdo sic. per hoc distinguit logica a b alijs scientijs. quia logica est de intentiōibus aīe. alie vero scie non ¶ Ad primum isto/rum respondet. ꝙ sciētia realis non est de rebus. ſȝ de intentionib9 anime supponentib9 pro rebus. quia ter/mini ꝓpō num scitarū supponunt pro rebus Unde in ista ꝓpōne scita. omnis ignis est calefactiuus. subijcit vna intentio cōmunis omni igni. que pro omni igne supponit. ideo dicit notitia realis. ¶ Ad secūdū dicit ꝙ logica p hoc distinguitur ab alijs scientijs realibus quia scie reales sunt de intentionib9 supponentib9 pro rebus. sed logica est intētiōibus supponentib9 pro in/tentionibus. sicut in ista ꝓpositione species p̄dicatur de plurib9 differētib9 numero. subijcitur vna intētio. q̄ nō supponit nisi pro intētiōib9. quia nulla res extra predicat de plurib9 nisi forte vox vel scriptura ad placitum instituta. Nō negat tamē logicam esse sciētiaȝ re/alem ita ꝙ nō sit vera res. sed negat ideo esse scientiaȝ realem. quia nō est de intentiōib9 supponentib9 pro re/bus. Unde omnes autoritates phi ⁊ ɔmentatoris dicentes talem sciētiam esse de reb9 naturalib9 sensibilib9 ɔpositis ex materia ⁊ forma p̄ncipaliter. et secūdario de aliquibus substātijs separatis. ⁊ de reb9 generabi/lib9 et corruptibilibus debent glosari ita ꝙ sunt de terminis supponētibus pro talibus reb9. Ex predictis i/fert manifestū esse quomodo de corruptibilibus ⁊ mobilibus possit esse vera scientia. Nam talibus est vnū ɔmune de quo necc̄ario predicantur passiones. sicut h̄ ɔmune corpus corruptibile est ɔmune omni rei corporali corruptibili. Et de isto ɔmuni necc̄ario predicant multa. sicut etiam de impossibilib9 potest esse scientia Nam hoc ɔmune impossibile est ɔmune omnibus impossibilib9. et de isto ɔmuni pro impossibilib9 aliquid vere predicatur. Nam hec est vera. om̄e impossibile repugnat necc̄ario. et ita de hoc cōmuni aliquid necc̄ario predicatur. ⁊ est vere de ipso scīa sicut de hoc cōmuni ens p accidens aliquid necc̄ario predicatur. et ideo de ipso potest esse scientia. ¶ Terciū dictum est. distinc/tiones que ɔmuniter dantur ꝙ res naturales p̄nt du/pliciter ɔsiderari. scȝ in vli vel in particulari. vl' sic vel sic non sunt bone. Nam eadem facilitate diceretur ꝙ homo potest ɔsiderari sic. ⁊ sic est asinus. vel aliter. et sic est bos Unde ɔsideratio mea vel tua nō plus facit ad hoc ꝙ res sit mutabilis vl' immutabilis. necessaria vel ɔtingens. q̄ faciat ad hoc ꝙ tu sis asinus vel ꝙ tu sis in domo vel extra. sed diuersa suppositio terminoꝝ bene facit ad hoc ꝙ de termino aliquod predicatū ve/re predicetur vl' vere negetur. Unde ad hoc ꝙ hec sit vera. res mutabilis est subiectum de quo aliquid scit bene facit suppositio istius termini nō ɔsideratio rei extra. Nam si iste terminus. vtputa res mutabilis sup/ponat simpliciter p se. tūc hec est vera. res mutabilis id est hoc ɔmune res mutabilis est illud de quo aliq̄d scitur. Si aūt supponat personaliter illa etiaȝ est vera sed ꝙ illa res que est extra ꝓpter vnam ɔsiderationem sit mutabilis. ⁊ ꝓpter aliam imutabilis: hoc est falsuȝ ⁊ asinine dictum. sicut si ego dicerem ꝙ socrates pro/pter vnam ɔsideratōem meam est albus. ⁊ ꝓpter aliam est niger. neq̄ vnq̄ talis modus dicēdi a phis reperit sed est causa multoꝝ errorum in simplicib9 ⁊ in inexp/tis ¶ Quartuȝ dictū est. scīa naturalis p maiori par/te est speculatiua. quia sciētia (que nō ē de operib9 nostris) est speculatiua. sed sciētia naturalis est hmōi. ergo. tamē si ipsa est de aliquib9 operibus nostris circa que eliciēda potest illa notitia dirigere illa pars scie naturalis est practica ⁊ nō speculatiua ¶ Sed contra hanc opinionem ponūtur quatuor ɔditiones. Prima est. Complexa mentalia vocalia vel scripta nō sunt illa de quib9 ɔsiderat phisica neq̄ sciant per naturalem sciam. Probatur quadrupliciter. Primo sic. q2 nulla scīa realis p̄mo ⁊ p se ɔsiderat de signis in rōe taliū. ſȝ talia cōplexa s̄m ꝙ hmōi sunt signa ⁊ ad placitum in/stituta vel naturalia. ergo de talib9 nō est scientia rea/lis primo ⁊ per se. Maior patȝ. quia de talib9 sunt sci/entie sermocinales. Secūdo sic. sciētia naturalis ē de rebus sensibilib9. sicut patet p ɔmentatorem in ꝓlogo sed talia signa siue vocalia siue mentalia nō sunt sub/stantie sensibiles sicut per se notum est. et patȝ p ph̄m sexto metaphisice. qui dicit. ꝙ phisica est de substātia habente intra se p̄ncipium motus ⁊ quietis. Tercio sic. de illis signis nō inquirūtur passiones in sciētia naturali. ergo sciētia naturalis nō est de illis. Aūs patet per ɔmentatorem in p̄ncipio ꝓlogi. vbi dicit ꝙ inten/tio huius libri est cognoscere omnes causas omnibus reb9 naturalib9 ɔmunes. et de his que cōsequūtur res naturales. sicut de motu. tpe. ⁊ loco. que ɔsiderantur tanq̄ passiones. ⁊ illa nō ɔueniūt alcui intentioni nec signo volūtarie instituto. ergo ridiculum est dicere ꝙ naturalis ph̄ia est de intentiōib9 anime. Unde cū dicitur sciam esse de ɔmunib9. hoc nō intelligitur de vocibus vel ɔceptib9 anime. sed de significatis. Unde totale significatum ɔclusionis est obiectum scie. ⁊ significatum subiecti ɔclusionis est illud de quo demōstrātur passiones. Ex quo patȝ ꝙ ridiculosa est illa distinctio de scibili ꝓpinquo. remoto. ⁊ remotissimo. Scibi/le em̄ p demōstratōeȝ nō est vox incomplexa neq̄ vox ɔplexa. sed ꝓpositio realis que significatur per vocem quilibet em̄ phus sine demōstratiōe scit ꝙ ɔcept9. vox vel scriptura significāt rem vel supponūt pro re. sed dubitat an res significata per vocem vnam insit rei sig/nificate p vocem aliam. Sed tu diceres. ꝙ ridiculum est ponere tales ꝓpositiōes reales. Patȝ manifeste p cōmentatorem in ɔmēto secūdo hui9. ꝙ nō. Unde dicit ꝙ via induccs ad cognitionem rerum naturalium est de ꝓpositionib9 acceptis ex reb9 posteriorib9 inesse que sunt notiores apud nos ad conclusiones priores in/eē. que sunt notiores apud naturā. ⁊ latētiores apud nos. manifestum em̄ est ꝙ hoc nō hēt veritatem de vocib9 aut intentionibus anime. Quarto sic. q2 si cō/plexa vocalia vel mentalia soluȝ scirent sequitur ꝙ nō possit eē certitudo de reb9. quia ista complexa possunt esse ⁊ nō esse. ⁊ significare ⁊ nō significare. ⁊ significa/re vere vel false. ɔsequens est falsum et incōueniens. ḡ Secūda ɔclusio. nulla sciētia realis est de intentiōib9 aīe ɔmunib9 talib9 reb9 ⁊ supponentib9 p̄cise p talib9. Patet quia scīa accipit specificatiōem ⁊ denoīatōem a primo obiecto. si ergo p̄mum obiectum eius esset intentio anime. sequeretur ꝙ ipsa nō esset sciētia realis.

sed intentionalis. vel si volet intentõem speciem intel ligibilem vel actum intelligēdi. tūc pertinet ad librū de anima. Nec valet qđ additur. ꝙ nō est de illis supponentibꝫ pro ipis. sed ꝓ rebꝫ. quia quero ꝓ quibꝫ rebꝫ vel particularibꝫ vel vniuersalibꝫ. nō particularibꝫ. qꝛ talium nō est scia nec diffinitio. ṗmo posterioꝝ. ⁊ septimo metaphisice saltem ꝑ se primo. Nec pro vniuersalibꝫ siue ꝯmunibus. qꝛ ſm te nulle sunt tales res ꝯmunes Totū aūt motiuū illoꝝ (ꝯtra quos ponitur ꝯclusio) ē. qꝛ negat vniuersalia realia. que tamē nccē est ponere. quia diffintio est solius spēi. ⁊ non alicuius singularis. cuius partes sunt genus et differētia. q̄ sunt partes essentiales diffiniti. et de tali ṗmo demonstrantur passiones. ṗmo posterioꝝ. Unde aliqua passio realis ꝯuenit ṗmo alicui subiecto ꝯmuni ⁊ nulli inferiori Primo sicut habere tres angulos ꝯuenit triangulo ṗmo ⁊ ꝑ se. manifestū est autem ꝙ talis passio nō couenit intentioni anime ṗmo: qꝛ dato ꝙ triangulus nūꝙ̄ esset apprehensus ab intellectu. ad huc couenirct ei ex sua rōne formali habere illam passionem. Et ꝯfirmaꝛ qꝛ si nulla sit res vl'is siue ꝯmunis. ꝓpter quid ḡ dicit ꝯmentatoꝛ ṗmo phisicoꝝ ꝯmento quarto. ꝙ oportet nos ꝓcedere in natura. id est naturali scientia a rebus vl'ibus ad particulares. Et subdit ꝙ ex hoc sermone declaratur ꝙ intentio huius libri est loqui de rebꝫ vniuersalibus ꝯmunibꝫ. que ꝯstituūtur per naturā. ⁊ per ꝑticularia nō intendit indiuidua. sed vltimas species vel illa que sunt quasi vltime spēs. Ex hac ꝯclusione patꝫ ꝙ extranea est hec glosa qua dicitur. scientia realis est de rebꝫ. id est de intentionibꝫ supponētibus ꝓ rebus vniuersalibus siue ꝯmunibus. et dictis phoꝝ ꝯtraria. Unde nec phus nec ꝯmentatoꝛ nec auicēna vnꝙ̄ sunt vsi tali modo loquēdi: sed absolute dicūt de rebus esse scietiam. Tercia ꝯditio est. philosophia realis proprie loquendo est de generabilibꝫ ⁊ corruptibilibus. ⁊ de substātijs naturalibꝫ ⁊ mobilibꝫ. Patꝫ. qꝛ sciētia ꝓprie est de illo cuius passiones inquirit ꝑ propria ṗncipia eius. sed sciētia naturalis est huiusmodi sicut patet per phum sexto metaphisice. ⁊ ꝑ ꝯmentatorem ⁊ auicēnam in toto isto processu. Quarta ꝯclusio est. logica est de intentionibꝫ anime supponentibꝫ ꝓ rebus. cuius ꝯtrarium dicit. Patꝫ qꝛ cum diffinitur species est quod p̄dicatur de pluribꝫ. hic species non supponit pro termino vel intentione secunda. sicut patet per Porphirium exemplificantem sic. vt sortes est homo. homo enīꝫ p̄dicaꝛ in quid de sorte. qđ nullo mō ꝯuenit intentōi in aīa. Unde ergo hoc plane falsum est ꝙ nulla res extra p̄dicaꝛ de pluribꝫ. vt predicatur dicit aptitudinem. nisi accipiat rem pro re singulari. qꝛ substātia est vera res ṗter opatiōem intellectus et tamē est nata predicari de omnibꝫ substātijs in q̄d imo nulla vox vel nullum signū ad placitum institutum natū est dici de pluribꝫ substātijs in q̄d. Qꝫ etiaꝫ dicit ꝙ hoc est asinine dictum ꝙ res vno modo ꝯsiderata est ꝯtingēs. ⁊ alio mō ꝯsiderata est necāria. verū est si intelligeretur sicut ipse intelligit. sic scꝫ ꝙ sola nostra ꝯsideratio hoc faceret. Sꝫ nemo hoc dicit. vnde illi qui dicūt ꝙ res potest sic vel sic ꝯsiderari. nolūt dicere ꝙ rei ꝯueniūt diuersa p̄dicata ꝓpter diuersam cōsiderationem. sed volunt dicere ꝙ rei ꝯueniūt diuersa p̄dicata ꝓpter diuersa que reperiuntur in re. ita ꝙ vni subijciatur necessario per aliquid qđ est in eo. alteri vero ꝯtingēter. et hoc nō posse intelligere valde asinini intellectus Aduerte tamē circa ista. ꝙ cum dicimꝰ de generabilibꝫ ⁊ corruptibilibꝫ esse sciam. nō capimꝰ generabilia ⁊ corruptibilia vt dicunt potētiā accidentalem. ita ꝙ generabile dicaꝛ quod potest generari. et corruptibile qđ potest corrumpi. qꝛ sic de ipis illo mō nō est scientia. sicut patꝫ ṗmo posterioꝝ. sed accipiuntur pro quidditatibꝫ aptitudinē habētibꝫ ad tales actus. ꝓut abstrahūt ab oīni actuali existētia

Questio quarta vtꝝ

corpus naturale sit subiectū adequatuꝫ phie naturalis. Pro cuius solutione Attende primo. ꝙ ad hoc ꝙ aliquid sit subiectum. quatuor cōditiones requirūtur. Prima est ꝙ ipsum primo virtualiter ꝯtineat omnes veritates necessarias illius habitus. et si bene inspicias ea que dicit doctoꝛ subtilis illa sola sufficeret. Secūda ꝯditio est ꝙ de ipso in tali scientia sit notum quid est ⁊ quia est. Tercia est ꝙ per qđ quid est eiꝰ demonstrantur passiones. Quarto est. ꝙ ipsum sit principaliter consideratum ad quod alia referuntur. Prima conditio sic exponitur a doctore subtili. Primum est quod potest esse sine alio: ⁊ aliud nō sine ipso. quia primum nō dependet a secūdo. sed secūduꝫ bene depēꝫ a primo. Primo ergo virtualiter continere est in continendo ab alio nō depēdere. Primum ergo subiectū est ꝙ in ꝯtinendo passionem non dependet ab alio. sic ꝙ per possibile vel impossibile omni alio circūscripto ⁊ ipso subiecto posito. tale subiectum ꝯtinet taleꝫ passionem ⁊ totam notitiam habitus. et quicq̄d cōtinet illam passionem ꝯtinet ipsam ratione illius obiecti ṗmi. Hec est doctrina phi primo posterioꝝ. Et capitur hic ṗmitas pro ṗmitate adequationis ſm ꝙ accipitur ṗmo posterioꝝ in diffinitōe vniuersalis. Ipsa sic exposita ꝓbatur dupliciter. Primo sic. Subiectum ṗmū ꝯtinet ṗmū p̄dicatum. qꝛ vel tale predicatū est diffinitio. ⁊ tūc subiectū ꝯtinet ipm formaliter vel passio. ⁊ tūc ꝯtinet virtualiter. sed ex primo subiecto ⁊ ṗmo p̄dicato ꝯponitur ṗmū ṗncipium illius scie in q̄ virtualiter ꝯtinētur ꝯclusiones. ergo primū subiectuꝫ ꝯtinet oīa necāria in scia ꝯsiderata Patꝫ ꝯsequētia qꝛ omnes habitus sunt mediati vel immediati. Ex q̄ patet ꝙ notitia incōplexa subiecti ṗmi ṗmo virtualiť ꝯtinet omnes notitias ad quas inclinat habitꝰ ⁊ ab vnitate istius subiecti ṗmo virtualiter ꝯtinentis dicitur scia vna vnitate generis. ſm ꝙ dicit phus primo posterioꝝ. Scia vna vnius est generis subiecti partes ⁊ ꝓprietes ꝯsiderās. Alie ꝯditiones patent ex his que dicta sunt in porphirio Sed ꝯtra ꝯditiones p̄dictas arguūt aliqui quadrupliciť. Primo sic. si subiectum sciētie ꝯtineret possionē suā. passio esset alia res ab ipo subiecto vel actualis vel potentialis. Consequēs est falsum. ꝯña pꝫ. ꝯtinētia est causalis et effectiua. sicut videꝛ dicere doctoꝛ subtilis in secūda sua rōe Falsitas ꝯñtis ꝓbaꝛ de multis passionibꝫ. sicut pꝫ de ista passione anihilabile creabile creatū corruptibile q̄ nō sunt alie res a suis subiectis. Scđo sic. si creatura ꝯtineret ṽtualiť anihilibilitatē. sequereꝛ ꝙ creatura possꝫ annihilare ⁊ ꝑ ꝯñs creare. qđ est falsum. Tercia sic. nulla creatura ꝯtinet primo virtualiter aliquā rem. ergo subiectum non continet primo virtualiter

suam passionē. Consequētia patꝫ. q2 multe passiones ꝯueniunt creaturis. Añs patet. q2 impossibile est aliquā rem esse vel fieri qn immediate creetur a deo sicut a causa vlī. g. ꝛc. ¶Quarto ꝓbatur ꝙ subiectū nō cōtineat virtualiṫ notio2a passionis sic. omnis noticia cōtinens pmo virtualiṫ aliam noticiā continet pmo virtualiter aliam noticiā sine q̄ causaliṫ noticia passionis haberi nō pt. sed noticia subiecti nō ꝯtinet pº ꝟtualiṫ aliā noticiā. sine q̄ noticia passiōis haberi nō pt. g. ꝛc. Mino2 pꝫ in his passionib9 q̄ ꝯnotāt res distinctas a subiecto. sicut est eē info2mabile eē beatificabile. qđ est passio creature itellectualꝭ. ꝯstat em̄ ꝙ noticia materie nō ꝯtinet pº ꝟtualꝛ noticiā fo2me. cui9 tn̄ noticia cālit pꝫ igitur ad noticiā illi9 passiōis Sed ista argumēta et similia (q̄ facit Gregori9) nō ꝯcludunt. Ideo dōm ē ad primū. ꝙ duplices sunt passiones. q̄dam sunt intrinsece. ꝛ ille nō distinguunṫ realiter a suis subiectꝭ. ſꝫ fo2maliter tm̄. nec cōnotant alias res a suo subiecto. et h̄ ꝑcipue loquēdo de passionib9 pmo virtualiṫ ꝯtentis ī subiecto. Alie sunt passiones extrinsece q̄ non cōueniunt subiecto ꝑ aliquā cām extrinsecā. vel etiā ꝯnotant aliquas res distinctas a subiecto. Ex''' pmi. vt elipsis diciṫ passio lune. Ex''' secūdi. vt beatificabilitas diciṫ passio creature intellectualꝭ. ꝛ tales passiones bene important (vel de significato pncipali vel minus pncipali) res distinctas a subiecto. Tunc ad fo2mā argumēti negatur ꝯña. Et ad ꝓbationē (cum dī ꝙ ista cōtinentia est ꝓductiua ꝛ effectiua) dico ꝙ ipsa est ꝓductiua ꝑ modū obiecti. vt ꝓducere extendit se ad emanare vel ebullire. sicut passio diciṫ emanare ex pncipijs sb iecti. ꝛ talis ꝓductiua ꝯtinentia nō arguit realē distinctionē. que est inter rem ꝛ rem. sed arguit distinctionē fo2malē ꝛ ex natura rei. quā concedo esse inter subiectum ꝛ passionē. Vñ subiectū ita ꝑfecte vel ꝑfectius cōtinet suā ꝓpriam passionē ꝛ q̄tum ad entitatē ꝛ quantum ad scibilitatē. ac si esset res realiter distincta ꝛ causata a subiecto. Vñ qualē o2dinem h̄nt aliqua vbi stꝭ realiter distincta. talem o2dinē habēt vbi distinguunṫ ꝑm distinctionē fo2malē ꝛ ex natura rei. Nō si passio esset res alia a subiecto ꝛ realiter causata ab eo. subiectum esset pus passione. ꝛ realiter causaret eam. ita nūc q̄uis subiectū cōtineat ꝑ ydemptitatē realem ipsam passionē. quia tamē distinguunṫ fo2maliter ꝛ ex natura rei. ideo subiectū est naturaliter pus ꝛ in rōne entitatis ꝛ in rōne scibilitatis. Et ꝓpter hoc diciṫ efficere vel quasi efficere suam passionē. ꝑ''' ꝙ medium ꝛ ratio sciendi aliud vocatur causa. Vñ phs secūdo posteriorū dicit. Medium ꝛ cām idem dico. Per hoc patꝫ solutio ad secundū ¶Ad terciū dico. ꝙ duplex est cōtinentia. q̄dam est causalis effectiua. ꝛ q̄dam est causalis obiectiua Iste aūt causalitates sunt distincte. quia vna repiri potest sine alia. Nūc dico ꝙ subiectū primū continet suam passionē ꝯtinentia obiectiua. quia ꝑ rōnem talis passionis nata est sciri de ipso. ꝛ sic falsum ē ꝙ deus continet omnē effectum. quia passiones creaturaꝝ non sunt scibiles ꝑ rōnem fo2malem deitatis. ſꝫ cōtinentia secūda (que est effectiua) verū est ꝙ deus continet omnē creaturā tanq̄ causa pma. Sed de illa causalitate nō est ad ꝓpositum ¶Ad quartū nego maio2em. vñ triangulus pmo continet equalitatē trium anguloꝝ ꝛ noticiam eius. pmo continet noticiā passionis. ꝛ tamē triangulus non pmo cōtinet quodlibet superius ad equalitatē trium anguloꝝ. nec etiā continet primo illud sine quo perfecta noticia illius haberi non potest. sed sufficit ꝙ cōtineat per se. licet non pmo. Ad mino2em dico. ꝙ cognita ꝑfecte rōne subiecti pmi. per eam cognoscereṫ omnes passiones de tali subiecto demōstrabiles. loquendo de passionib9 intrinsecis. sicut info2mabilitas que est passio materie. si ꝑfecte cognosceretur materia ꝑm illam rōem ꝑm quā subijcitur info2mabilitati etiā cognosceret fo2ma. ꝛ sic ptꝫ ꝙ illa pma cōditio est infallibiliter vera

Attende Secūdo. ꝙ ad questionē est duplex respōsio. Prima est occannistaꝝ. que dicit ꝙ fatuū est querere aliquod subiectum pmum in scientia totali. sicut fatuū est querere quis sit rex totius mūdi. Nā sicut multe sunt cōclusiones scite per sciētiam naturalem. ita multa sunt subiecta naturalis scientie. subiectum em̄ scientie nō est nisi subiectum ꝯclusionis scite. obiectum aūt est conclusio vocalis mentalis vel scripta. Dicit tamē Occan ꝙ quia cōmuniter assignatur aliquod subiectum pmum in naturali philosophia. ꝙ hoc potest esse tripliciṫ. scꝫ pmum pmitate ꝑdicationis. ꝛ sic ens est pmum subiectum. vel pmitate ꝑfectionis. ꝛ sic illud (quod significat res ꝑfectio2es) ē primū subiectum. vel primitate totalitatis. et sic est nullum primū subiectum. quia nullum subiectum est subiectū cuiuslibet cōclusionis scite ꝑ naturalem philosophiā. sed istud est expresse contra philosophū secundo posterioꝝ. vbi dicit ꝙ scientia vna est vnius generis subiecti partes ꝛ ꝓprietates cōsiderans. Et sexto metaphisice. vbi phs distinguit tres scientias. scꝫ metaphisicā mathematicā ꝛ phisicam ꝑ tria subiecta prima. Et ideo est alia responsio antiquoꝝ philosophoꝝ. s. Auicenne Cōmentato2is ꝛ domini Alberti ꝛ Egidij de rhoma. qui dicunt ꝙ co2pus mobile est pmum ꝛ adeq̄tum subiectū totius philosophie naturalis. quia co2poris mobilis pncipia inquirūtur in philosophia naturali. que sunt materia fo2ma ꝛ priuatio. ꝛ per quiditatē eius demōstrant passiones eius de ipso co2po2e. sicut patet ex processu philosophie naturalis, Iste sunt cōditiones requisite ad hoc ꝙ aliquod sit subiectum alicuius scientie. et cōueniunt co2po2i mobili. ergo co2pus mobile est subiectū. ¶Sed huic opinioni ꝯtradicit beatus Thomas in commēto suo. ꝛ hoc pncipaliter ꝓpter quatuo2 rōnes. Prima est. nulla sciētia probat suū subiectum esse. quia in omni scientia opo2tet ꝑsupponere quid ꝛ quia est. ex pmo posterioꝝ. ſꝫ in phisica ꝓbatur co2pus mobile esse. ergo co2pus mobile non est subiectum in phisica. Mino2em ꝓbat. quia in sexto hui9 ꝓbatur co2pus mobile esse. ꝛ ꝙ omne mobile est co2pus. Et pmo celi ꝙ omne co2pus est mobile. sed hoc est ꝓbare co2pus mobile esse. ergo ꝛc. ¶Secundo sic. illud non est subiectum pmum philosophie naturalis quod non cōplectitur omnē spēm mobilitatis. sed co2pus mobile est hmōi. ergo ꝛc. Maio2 ē euidens. Mino2 ꝓbatur. quia materia pma ante fo2mā co2po2eitatꝭ ē mobilis ad fo2mā. quia ipsa est ꝓprium subiectum generatiōis ꝛ co2ruptionis susceptibile. ex pmo de generatiōe. ꝛ tn̄ ipm non est co2pus. g co2pus nō est subiectū pmū ꝛ adequatū mot9 siue mobilitatꝭ ¶Tercio sic. si co2pus mobile eēt primū subiectū naturalis sciētie. tūc motus (qui ē passio rei naturalꝭ) de

beret diffiniri p corpus.ergo.7c. Maior patet.q2 paſſio habet diffiniri p ſuū ſubiectū. ex pmo poſterioꝝ.et et ſeptimo metaphiſice. Minor.pbatur.q2 phs diffinit motum per ens 7 nō per corpus tercio hui9.cū dicit. Motus eſt actus entis in potētia ſm q hmōi. Quarto ſic.q2 corpus mobile nō verificaf de omnib9 conſideratis in phia naturali.neq3 cōplectitur omnē ſpēm mobilitatis. Sed neutra iſtaꝝ opinionū eſt vera.7 h pbatur quadruplr Primo ſic.nullū ens per accidens eſt ſubiectū alicui9 ſciētie.ſed 7 corpus mobile et ens mobile ſunt entia p accidēs.ergo 7c. Maior patet p phm quarto metaphiſice.q dicit. q ens p accns neq3 eſt ſcibile neq3 diffinibile. Minor patz.quia ipſa ſunt aggregata ex ſubiecto 7 paſſione.mobile eīm ē paſſio corporis de corpore demōſtrabilis.ſicut patet primo celi. vbi demōſtrat phs q omne corpus naturale eſt mobile Scdo ſic.ꝓpria paſſio debet fluere ex pncipijs ſubiecti.ſed mobilitas nō fluit ex ꝓprijs principijs entis. quia tūc omne ens eſſet mobile. ergo mobilitas additur enti p accidēs. 7 p ꝯñs ens mobile non eſt ſubiectū primū alicui9 ſcientie Tercio ſic.vl mobile eſt differētia entis vel modus eius. ſi drā 7 nō eſt drā eſſentialis ğ accidētalis. 7 p ꝯñs phia naturalis erit ſubalternata metaphiſice. Si vero modus entis (cum eiuſdē ſciētie ſit ꝯſiderare de ente 7 modis ei9) ſeqtur q naturalis phia erit pars mathematice qđ ē incōueniens. cum ſint tres ſciē ſpeculatiue genere diſtincte.ſc3 metaphiſica mathematica 7 phiſica Si dicas forte q hic accipif ens p ente naturali 7 nō p ente qđ eſt ſubiectū metaphiſice. ens aūt naturale dicif qđ intra ſe habet naturā que eſt pncipium motus 7 qtis. 7 ſic illud vltimū argumentū non cōcludit.cōtra. quia omne tale ens mobile eſt corpus mobile ſm intētionē phi.pbantis q nihil eſt p ſe mobile niſi corpus. ergo incōuenienter dicit ſcūs Thomas Dico aūt ens mobile nō corpus mobile Quarto ſic.q2 ſi ens mobile eſſet ſubiectū.tunc nugatio eſſet dicere ens mobile vel corpus mobile. q2 idem eſſet ac ſi diceref corp9 naturale mobile vel ens naturale mobile Propter talia argumēta rñdent aliqui ſcotizātes. q neq3 ens mobile neq3 corpus mobile:ſ3 ſubſtātia īfinita in ſuo cōceptu cōmuni inquantū naturalis eſt ſubiectū huius ſciētie. Probāt ſic.quia ſubſtātie ſepate vt angeli ſm fidem catholicā ſunt mobiles localit.7 tamē non ſunt corporee.ğ.7c. Licet iſti recte aſſignēt ſubiectū naturalis phie in toto ſuo ambitu 7 in ſe ꝯſiderate.non tñ aſſignāt ſubiectum phie tradite ab Areſto. Probatur pmo. q2 Areſtoteles poſuit ſubſtātias immateriales immobiles. Secūdo.quia iſta opinio ſupponit q omnis ſubſtātia ſepata ſit naturalit mobilis motu locali qđ Areſto.negat. Vñ ſicut angelus nō eodem mō eſt in loco ſicut corp9.q2 corpus ē in loco dimēſiue 7 circūſcriptiue.angeli vero diffinitiue. Ita motus quo mouetur angelus totaliter eſt alterius rōnis ab illo q mouentur corpora.nec illum cognouerūt phi: Ideo in ſciētia naturali tradita ab Areſto.ꝓpter motum angeloꝝ nō oportet ponere ſubiectū aliud a corpore naturali.licet poſſet tradi aliqua phia naturalis in qua determinaf de angelis inquātum ſunt mobiles localiter. 7 de corporib9.7 in illa aſſignaf ſubſtātia naturalis p ſubiecto pmo. Ideo dōm eſt ad queſtionē.q corpus ſiue ſubſtantia corporea ſub rōne naturalitatis eſt primū et adequatū ſubiectum naturalis phie. ita ſc3 q corpus materiale ſit ſubiectū.naturale vero rō formalis. ſub qua tale ſubiectū ꝯſideratur. Patet.quia ſibi conueniunt omēs ꝯditiones ſubiecti pmi 7 adequati. nā p eius qđ quid eſt poteſt pbari paſſio (que ē mobile) de ipſo ſic arguēdo. Omne qđ habet in ſe pncipiū motus 7 quietis 7 p ſe 7 nō ſm accidens eſt mobile. omē corpus naturale eſt hmōi.ergo omne corpus naturale eſt mobile. Et iſta eſt intentio Doctoris ſubtilis ſexto metaphiſice

Ad rōnes ante oppoſitū Ad primā patet ſolutio. nam res naturales in eſſe qdditatiuo ſunt incorruptibiles.quia vt ſic abſtrahunt ab exiſtētia.ſunt tamē corruptibiles in eſſe exiſtentie.7 hoc mō non ſunt ſcibiles Ad primā replicam dcm̄ eſt.q corruptibile nō debet h capi vt dicit potētiam ad nō eſſe que eſt potētia ante actum.7 ſemp fundatur in exiſtēti.ſed debet capi p paſſione cōſequente quidditatē Ad ſecundā replicā dico. q de ſingulari vt includit exiſtentiā vel accidētia indiuiduātia non eſt ſciētia. quia eſt ens p accidens.ſed de ſenſibili conſiderato in eſſe qdditatiuo 7 in ordine ad paſſiones ꝓprias bñ eſt ſcientia. Idem ergo fundamētaliter bene eſt ſenſibile et intelligibile.non tamē formaliter Ad aliam pbationē dicif.q materia capitur dupliciť. Vno mō p altera parte compoſiti.vt ſc3 opponitur forme partis. 7 iſto mō non impedit intelligibilitatē.cum ſit pars qdditatis rei phiſice.ſicut patet ſexto metaphiſice. Alio mō accipitur p quadā entitate que pmo opponif qdditati.quia ipſa ſeipſa eſt incōmunicabilis 7 determinatiua quidditatꝫ ad ſingularitē. Et dicif indiuidualis.7 tunc ſic intelligenda eſt autoritas. nihil eſt pmo et p ſe intelligibile niſi ſepatum a tali materia. Vñ licet ſingulare habēs talem materiam ſit p ſe intelligibile.non tamē primo nec ſub ꝓpria rōne ſingularitatꝫ ſaltem a nobis p ſtatu iſto.ſed rōne quidditatis incluſe. Ad terciam dico.q res naturales in eſſe quidditatiuo ſunt diffinibiles. Et ad pbationē dicendū. q ipſe ſemp ſunt in eſſe quidditatiuo. 7 in ordine ad ſuas paſſiones. Ad aliam pbationem dicif.q ſpecies non pdicatur equoce de ſuis indiuiduis.ſed vniuoce.etiā vniuocatōe phiſica 7 reali.7 ideo poſſunt diffiniri diffinitione ꝓprie dicta.7 p illam paſſiones eaꝝ de ipſis demōſtrari. Et etiā ſi accipiātur in genere adhuc poſſunt habere vnam rōem formalem explicabilē p diffinitionē.loquēdo de genere ſubalterno. quia genus eſt vniuocū ſuis ſpeciebꝫ. ſicut patet ſecūdo thopicoꝝ ſaltem vniuocatiōe logica vel metaphiſica. licet nō vniuocatiōe phiſica.ſicut patet ſeptimo hui9.

Innata eſt nobis

Quia vero in ſcia inuenif duplex pceſſus.ſc3 a pncipijs ad pncipiata 7 econuerſo. ideo dubitabile ē quē pceſſum debeat obſeruari. Hāc dubitatōe3 determinat phus in hāc ſecūda pte phemiali p talē ꝯcluſionē In phiſicis pcendū eſt a magis ſenſibilib9 7 magis cōpoſitis ad inſenſibilia 7 ſimplicia. q2 magis vlia ſunt magis cōfuſa.7 ideo magis aſſimilanf ꝯpoſitis. ideo oportꝫ pcedere a mag9 vlibus ad minus vlia. Hāc ꝯcluſionem probat phus vna rōne 7 triplici ſigno.

Ratio sic formatur. in omni sciētia debemus ꝓcedere ex notiorib; nobis ad nature notiora ꝛ certiora. ꝛ incertiora ꝛ ignotiora nobis. sed magis cōposita ꝛ magis sensibilia sunt h̄mōi. ꝛ simplicia ꝛ insensibilia sꝫ notiora ꝑm naturā ꝛ ignotiora nobis. ğ a magis sensibilib; ꝛ magis cōpositis debem⁹ ꝓcedere. Maior est manifesta. qꝛ innata ē nobis via ꝓcedendi ex notiorib; nobis ꝛ certiorib; in nature notiora ꝛ certiora. qa nō sunt eadē nobis nota ꝛ nature. i. ꝑm naturā. Minorem ꝓbat. qꝛ cōfusa. i. ꝯposita sunt nobis ꝑmo manifesta ꝛ certa. qꝛ sunt magis sensibilia. ꝛ cognitio nr̄a ortum hꝫ a sensu. Et posteri⁹ ex his fiunt nobis diuidentib; hec. s. ꝯposita nota elemēta ꝛ ꝑncipia. ex quibus ꝯponūtur ꝛ causant̄. que tñ notiora sunt ꝑm naturam. Ex quo ꝯcludit ꝙ necē est nos in scīa naturali ꝓcedere ꝑm hūc modū. scꝫ ex incertiorib; nature. nobis āt certiorib; (cuiusmodi sunt effect⁹ ꝛ causata naturalia) in certiora nature ꝛ notiora. cuiusmodi sunt cause ꝛ ꝑncipia. Et ex eadē rōe oꝫ nos ꝓcedere ex vl'ibus in singularia. qꝛ vl'ia ꝯpantur ad singularia sicut quedā confusa ꝛ tota ad ptes. sed ꝑus apprehendim⁹ tota ꝛ ꝯfusa q̄ ptes. qꝛ in nobis prior est noticia cōfusa q̄ distincta. Istam veritatē ꝓbat triplici signo. primū est sumptū a toto integrali sensibili. qꝛ totū integ̃le sensibile ē noti⁹ ꝑm sensum. vt de se notū est. vl'e aūt est quoddā totum integrale. ğ vl'e erit notius ꝑm illū intellectū. qui accipit noticiā suam ꝑ viam sensus. cuiusmodi est noster intellect⁹. Minorē ꝓbat. quia vl'e multa singularia ꝯprehendit. vt patꝫ. nam sicut totū diuidit̄ in suas ptes. ita vl'e diuidit̄ in sua inferiora.

Scd̄m signū est sumptū a toto integrali intellectuali. Totū eñ diffinitū est ꝑus notū nobis diffinitiōe. que resoluit diffinitū in ptes diffiniētes. totū eñ diffinitū indistincte significat illud qd̄ diffinitio significat distincte. vtputa circul⁹ indistincte ꝛ cōfuse significat. sꝫ diffinitio ipsi⁹ diuidit in singularia. i. resoluit diffinitū in in ꝑncipia. q̄ explicite ꝛ distincte exprimūt totā quidditatē circuli. ğ eadē rōe (cum vl'e sit quoddā totum et indistinctū distinguibile in suas ptes) ipsuꝫ erit notius apud intellectū q̄ aliquod aliorꝫ. Terciū signū (scꝫ ꝙ vl'e est ꝑus notū nobis) est ꝙ pueri ꝑmo habēt cognitionē alicui⁹ confusi ꝛ indistincti q̄ determiati. qꝛ ꝑmo appellāt oēs viros patres. ꝛ oēs feminas matres. sed posteri⁹ discernūt ꝛ distinguūt inter patrē et alios viros. ꝛ sil'r inter matrē ꝛ alias feminas.

¶ Ex h̄ textu sequunt̄ q̄tuor ꝑ^m intētōꝫ ꝯmētatoris. Primū est. ꝙ vl'ia sunt res cōes existētes extra animā. et de eēntia rerꝫ particulariū. ꝛ nō sunt intētiones aīe. qꝛ non oꝫ tales intētiones cognoscere ꝑmo neqꝫ cōfuse neqꝫ distincte. Patet ꝑ ꝯmentatorē cōmento q̄rto dicentē. demrātiones hui⁹ sciētie ꝓcedunt de vl'ibus in pticularia. Et ista sunt ꝟba arabice trāslationis. q̄ exponit sic ꝯmētator. ꝙ intendit ꝑ vl'ia vniuersalissima que pñt repiri in rebus naturalib;. s. de causis ꝛ accñtibus. qꝛ quāto magis vl'e fuerit. tanto magis ꝯtinet̄. Et subdit qd̄ ex ꝑmone declarat ꝙ intētio hui⁹ libri est loqui de reb; cōmunib; q̄ ꝯstituunt̄ ꝑ naturā. Vñ manifestū est ꝙ cōstitui a natura vel ꝑmo ꝓduci a natura vel ꝑmo intendi a natura vel esse ꝑncipium et cā in natura nō ꝯueniunt intētionib; anime neqꝫ vocib;.

¶ Secūdo sequit̄. ꝙ inter diffinitōeꝫ ꝛ diffinitū est distinctio ex natura rei. sicut inter totū ꝛ suam ptem. Et hoc expresse patet ex cōmentatore in isto cōmento. et etiā ex textu pñti. Vñ ꝯmentator dixit ꝙ compositio spēi est ꝯpositio ex causis. Et in eodē ꝯmento dicit. ꝙ elementa (ex quib; ꝯponitur circul⁹) sunt genus ꝛ differentia. ꝛ h̄ manifestius patebit in sequētib;. ¶ Tercio seqtur. ꝙ ꝯceptus diffinitiōis vere realit̄ cōponit cōceptum diffiniti. Est aūt cōcipere sicut significatur ꝑ diffinitionē distincte ꝯcipere. ꝯcipere aūt sicut significatur ꝑ diffinitū est confuse ꝯcipere. ꝛ ideo ens nō potest confuse concipi. qꝛ non habet ꝯceptum diffinibilē neqꝫ resolubilē in alios cōceptus priores. Sed primū (qd̄ ꝯcipitur a nobis confuse ꝛ indistīcte) est spēs specialissima. cui⁹ singulare forti⁹ mouet sensuꝫ. ¶ Quarto sequit̄. ꝙ de intētione Arestotel' est vt videt̄ ꝙ vl'e prius cognoscit̄ a nobis primitate generatiōis ꝛ non singulare. dicit eñ ꝙ vl'e est ꝑus notum nobis.

Querit Utrū intellectui nostro sunt magis nota magis vl'ia minus vl'ibus. ¶ Arguit̄ primo cōtra presuppositū. Nam q̄libet res perfecte cognoscit̄ cognitis suis causis. sed impossibile est cognoscere oēs causas rerū naturaliū. siue sint magis vl'ia siue min⁹ vl'ia ergo de nulla re naturali potest haberi perfecta cognitio. Confirmat̄. quia album est causa effectiua domus si domificator sit albus. Sed ad cognoscendū domū nō oportet cognoscere album. ergo. ꝛc. ¶ Secūdo sic quia que sunt cōpositiora sunt notiora ꝛ priora minus talibus. sed minus vl'ia sunt h̄mōi. ergo ꝛc. Maior est Arestotelis ꝛ cōmentatoris in ꝓhemio. Minor ꝓbatur. qꝛ illud (qd̄ habet se per additionē ad aliud) est magis cōpositum. sed min⁹ vl'e est h̄mōi respectu magis vl'is. qꝛ minus vl'e semꝑ aliquid supaddit superiori ꝛ magis vniuersali. ğ. ꝛc. ¶ Tercio sic. quod est ꝑus ꝑm naturā est posterius quo ad nos. sed magis vl'ia sunt p̄ora ꝑm naturā. ergo sunt posteriora quo ad nos. Maior est Arestotel' in isto ꝓhemio dicētis. Nō sunt eadē nota nobis ꝛ simplicit̄. Minor probat̄. quia omnis diffinitio q̄dditatiua est ex priorib; ꝑm naturam ꝛ notiorib;. respcū illi⁹ cui⁹ ē. qꝛ ore sunt ptes eēntiales diffiniti. partes vero sunt priores suo toto. sed magis vl'ia diffiniunt minus vl'ia. ergo magis vl'ia sunt notiora ꝑm naturā ꝛ ignotiora quo ad nos. ¶ Quarto sic. illa (q̄ sunt difficilima ad cognoscendū) nō sunt nobis magis ꝛ prius nota. sed vl'ia sunt h̄mōi. ergo. ꝛc. Minor probat̄ per ph̄m primo posteriorꝫ dicentē. ꝙ illa sunt difficillima nobis que sunt a sensu remotissima. cuiuiusmodi sunt maxime vl'ia. ¶ In oppositū est ph̄s in textu. ¶ Pro solutione q̄stionis soluende sunt quatuor questiones.

Questio Prima. vtrū ad ꝑfectam cognitionē alicui⁹ effectus req̄rat̄ cognitio omniū suarꝫ causarū.

¶ Pro cuius solutione attende primo. ꝙ duplex est noticia apprehensiua. quedā est simplex ꝛ incōplexa. ꝛ illa habetur per primā operationē intellectus. Alia ē complexa. ꝛ illa habetur ꝑ secundā opationē intellectus. que vocata est a cōmētatore sup tercio de anima fides. quelibet aūt illarꝫ est duplex. q̄dam est perfecta siue completa. alia est incōpleta. In noticia q̄dem incomplexa illa est perfecta ꝛ distincta que habetur per diffinitionē. illa aūt confusa est ꝛ indistincta que habetur per diffinitum. Noticia autē perfecta etiam est

duplex. Quedā est simplex pfecta. ⁊ ē extra genus. ⁊ illa ē p quā res scitur fm oīa predicata de ipsa scibilia. Alia est pfecta in genere. p quā scimus aliqua predicata de aliquo scibili p diffinitionē eius. ita ꝙ cognoscit̄ res sub aliqua speciali rōne cognoscēdi. ⁊ nō fm omnē modū fm quē possibile ē a nobis cognosci. sicut ē noticia pfecta quā habemꝰ de corpe sub rōne mobilitatis ¶ Attende scdo. ꝙ cā est duplex. q̄dam est cā p se. que p ꝓpriam rōem existentē in ea cōcurrit ad eē ⁊ fieri effectus. sine q̄ effectus nec pt esse nec ꝓduci. Alia est cā p accñs. q̄ scʒ accidit cause p se. sicut musicꝰ est cā p accidens domꝰ. qꝛ accidit domificatori musicū esse. Unde cā p accñs est sine q̄ potest esse ⁊ fieri effectꝰ. Diuidit̄ aūt cā p se in cām intrinsecā ⁊ extrinsecā. ꝓpinquā ⁊ remotā. sed de h̄ patebit in secūdo huiꝰ

Dic primo ꝙ ad habendū noticiā incomplexā de aliq̄ re nō oʒ omnes cās p se cognoscere. Patet qꝛ ad noticiā incomplexā pfectam sufficit cognoscere diffinitionē eius explicantē quidditatē p essentialia. q̄ sunt intrinseca illi rei. sʒ nō oīes cause st̄ intrinsece. g̊. ⁊c̄ ¶ Dic scdo. ꝙ ad noticiā incomplexā pfectaʒ de aliq̄ in genere nō req̄ritur noticia oīm suaꝝ causaꝝ. Probat̄. qꝛ cognitio pfecta in genere est cognitio alicuiꝰ rei fm determinatā rōem. fm quā cognoscūtur de ea ꝑdicata determinata. ⁊ nō fm omnē rōnem aut oīa predicata. g̊ non req̄ritur cognitio oīm suaꝝ causaꝝ ¶ Dic tercio. ꝙ ad pfectam noticiā de re nō requirit̄ cognitio causaꝝ p accñs. Patet qꝛ tales sunt infinite. Nā infinita vni accidūt. infinitū aūt est ignotū g̊. ⁊c̄ ¶ Dic q̄rto. ꝙ ad pfectam noticiā de re habendā simpl'r ⁊ extra genus req̄ritur cognitio cause p se. Patet sic. qꝛ cognitio perfecta de re excludit omnē dubitationē. ⁊ certificat omnē questionē ꝓpter q̄d de illa re. sʒ nō excludunt̄ oēs dubitatōes nec soluunt̄ omnes q̄stiōes ꝓpter q̄d de aliq̄. nisi cognoscant̄ oēs cause eiꝰ. g̊ ¶ Et si queras. vtrū eodē mō req̄ratur ad noticiā intuitiuā cognitio oīm causaꝝ. Dico ꝙ nō. vñ ad hoc ꝙ albedo cognoscat̄ intuitiue non requritur cognitio cause efficiētis neqꝫ finalis. nec etiā cognitio q̄dditatꝭ eiꝰ Vñ notandū ꝙ aliq̄d potest q̄drupl'r cognosci fm doctorē subtilē. Primo in aliq̄ conceptu cōmuni. Et ista nō est pfectissima noticia q̄ potest haberi de re. qꝛ est cōfusa ⁊ indistincta. Scdo pt intelligi sub rōe passionis et nec illa est pfectissima. qꝛ noticia passiōis ꝓsupponit noticiā subiecti. Tercio pt intelligi in respectu ad aliud. ⁊ illa etiā non ē pfecta. qꝛ ꝓsupponit noticiā absoluti. pfectissima aūt nullam presupponit. Quarto potest intelligi fm rōem formalē eius ⁊ q̄dditatiuā. ⁊ illa est pfectissima i noticijs abstractiuis. Vñ noticia abstractiua ⁊ intuitiua non differūt specie sed modalit̄. quia noticia abstractiua ē illa q̄ non respicit obiectū ad pñs et in se existens. sed solū vt pñs in aliquo representatū. vtputa in specie intelligibili. Intuitiua aūt est illa q̄ respicit suū primū ⁊ p se obiectū vt p se existēs in re extra et vt pñs in ꝓpria eēntia ⁊ existētia actuali. ipsi cognoscenti tanq̄ obiectū clarū ⁊ immediate cognitū. Pro intellectu istiꝰ descriptionis considerandū est. ꝙ omnis actus hʒ obiectū primū a quo essentialit̄ dependet. ⁊ obiectū secundū a quo essentialit̄ nō dependet. sed tendit in illud obiectū virtute obiecti pmi. iste aūt actus ad ista obiecta sic se habet. ꝙ impossibile est eūdem actum remanere sine hītudine ad primū obiectū a quo essentialit̄ depēdet. potest aūt remanere sine habitudine ad scdm. a quo essentialit̄ non dependet. Et ideo dcm est ꝙ noticia intuitiua est q̄ respicit suū primū ⁊ p se obiectum. qꝛ sine illo nō potest manere idem actus. qꝛ nihil potest eē sine eo a quo essentialit̄ dependet. Dem dicit̄ ꝙ obiectum sit realit̄ existens in ꝓpria existētia. ⁊ non in aliquo repñsentatiuo. ad drām noticie abstractiue. q̄ est existētis ⁊ non existētis. Et dicit̄ (clare ⁊ immediate visum) ad drām illoꝝ q̄ non clare videntur. vt cū homo videt̄ a longe. ⁊ nō cognoscitur vtrū sit homo vel aliud animal

Questio Secunda. vtrū magis vl'ia sint ꝑus nota itellectui nostro q̄ⁿ minus vl'ia ¶ Pro cuiꝰ solutiōe attende pmo. ꝙ aliq̄d potest eē prius notū tripl'r. Uno mō prioritate originis vel generatiōis motionis vl' doctrine. cuiꝰ videlicet cognitio ꝑus generat̄ in nobis. sicut se hʒ accidens respectu subiecti Scdo mō prioritate pfectionis. cuius videlicet cognitio est pfectior. quo mō se hʒ substātia ad accñs. Tercio ꝑoritate precisionis. quo mō se hʒ quidditas rei materialꝭ in ordine ad intellcm̄ nostrū p statu isto. Quarto ꝑoritate adeq̄tionis. q̄ñ scʒ potētia adequat sibi obiectū ꝯmune. ita ꝙ nō apprehēdit nisi ipsum vel illud in quo ē rō formalis illiꝰ obiecti. ⁊ illo mō est pmo notū intellectui. q̄a fm Auicennā primo metaphisice caplo q̄nto. ens ⁊ res ꝑmo imprimunt̄ in intellectu nr̄o. ⁊ non fiūt nota ex alijs. ¶ Attēde scdo. ꝙ aliq̄d esse cognitū prioritate pfectionis pt esse dupl'r. Unoº vt pfectio se tenet ex pte obiecti cogniti. q̄ñ scʒ obiectum in se est pfectius oībꝫ alijs vt substātia respectu accñtis. Alio mō vt pfectio se tenet ex parte cognitiōis. vtputa q̄ñ illud pfectius cognoscimus. sicut se hʒ accñs respectu substātie. Prima cognitio est pfectior in se. secūda ꝟo fm ꝓporcionē obiecti ad potentiā. qꝛ potētia pfectius attingit illud obiectum ¶ Attēde tercio. ꝙ conceptuū alius est simplex. alius est simpl'r simplex. Conceptꝰ simplex sed nō simplicit̄ simplex ē qui potest attingi vnico actu simplicis intelligētie. est tñ resolubilis in pl'es ꝯceptus seorsum ꝯceptibiles. sicut ē ꝯceptus diffiniti. Sed ꝯceptꝰ simplicit̄ simplex est q̄ est irresolubil' in plures ꝯceptus. vl' in aliquē conceptū alium priorē ¶ Attende quarto. ꝙ aliud est ꝯfusum concipe ⁊ aliud confuse. Vñ concipe ꝯfusum est cōcipere aliqd totum distinguibile in suas ptes. siue fuerit totum vl'e siue totū essentiale. sed cōcipere confuse ē concipe sicut significat̄ per diffinitū. scʒ conceptu resolubili in alios ꝯceptus ꝑores. Et p oppositū distincte cōcipere est concipe sicut significat̄ per diffinitionē. Ex q̄ sequit̄ ꝙ ens nō potest confuse concipi. qꝛ hʒ ꝯceptum irresolubilē in alios. Seq̄tur vlteriꝰ ꝙ aliud ē ꝯfusum cōcipere ⁊ confuse ꝯcipere. Confusum eñ cognoscit̄ cum aliquid cognoscit̄ in suo vl'i. qd est distinguibile p aliqua inferiora. ⁊ sic cognoscit̄ inferius cum cognoscit̄ in suo supiori. Distinctū aūt cognoscitur q̄ñ ipsum ē specificatū p suas drñias Posset etiā hic poni drā inter cognitionē actualē habitualē ⁊ virtualē. ita ꝙ actualis cognitio est q̄ñ aliquid actualiter ꝯcipitur. vtputa quādo obiectum est actualit̄ cōceptum. habitualis vero quādo obiectum est presens in rōne obiecti intelligibilis. ita ꝙ cum vult intellectus noster. statim potest exire in actum intelligendi

circa tale obiectum Uirtualis aũt est qua cognoscitur aliquid qd est pars rei intellecte vt qñ actualiter intel/ ligo hoiem. virtualiter intelligo aial

Dic primo ad q̃stionem. q in ordine distincte concipiẽdi siue noticia distincta prius ẽ nobis notũ magis vle q̃ minus vle Probaẽ primo sic. q: illud (qd est rõ distincte ↄcipiendi aliud) pri⁹ cognoscit noticia distincta. s3 magis vle est hmõi respectu minus vlis Pt3. q: noticia distincta alicuius non põt haberi nisi resoluendo ipm in sua pncipia. sicut pt3 in plogo. sed sp supiora ꝛ vliora sunt pncipia diffinientia in quidditatib ipoꝝ q̃dditatiue inclusa. g min⁹ vlia non pñt distincte ↄcipi nisi prius ↄceptis magis vlib Uñ illa (q̃ sunt pora in entitate) sunt pora in cognoscibilitate fm naturã Ex quo pt3. q pmũ obiectu3 est prius cognitum fm naturam ꝛ etiam a nobis ↄgnitione distincta est ens cõe. Patet. q: ens est primũ distinctissime cognitũ. q: ↄcept⁹ eius est simpliciter simplex et irresolubilis ꝛ in ↄceptibus generũ ꝛ specierũ quidditatiue inclusus. mõ ptes diffinientes st̃ pores fm naturã ipso diffinito Ex hoc sequit scdo. q ens est pmu3 scibile Sequit tercio. q ens est pmũ diffiniẽs Sequit quarto. q metaphisica q̃ est de ente est prima scientia Scdo sic. illud sine quo distincti cognito nõ pt aliud cognosci distincte est pus in illo ordine distincte cognoscendi. sed sine vli distincte cognito. non põt ↄgnosci aliqd inferius distincte g. Maior est euidẽs Minor pbat. q: minus vle in suo ↄceptu formali ꝛ in primo mõ dicendi p se includit magis vle respectu illoꝝ que sunt de intrinseca rõne ei⁹ Dic scdo. q pri⁹ nobis notũ noticia ↄfusa siue in ordine ↄfuse concipiendi est minus vle puta species spẽalissima nõ quecunq̃. s3 cuius singulare forti⁹ ꝛ efficatius mouet sensum Pt3 primo. q: oĩe principiũ actiuũ pure naturale hñs in virtute sua actiua sufficienter aliquẽ effectũ debite approximatũ passo nõ impedito. primo agit ad effectũ pfectiorẽ quẽ põt producere. sed obiectũ. s. singulare sensibile relucẽs in fantasmate cũ intellectu agente sunt vnũ principiũ totale ꝛ sufficiẽs actiuũ ꝛ pductiuũ ↄcept⁹ virtualiter cõtenti in aliquo tali obiecto. ꝛ intellectus possibilis est passiuũ in vltima dispositione ad receptionẽ talis noticie ꝛ nõ est impeditũ. g tale pncipiũ actiuum naturale pmo agit ad pducendũ ↄceptũ pfectiorẽ quẽ pt pducere. sed ille est ↄcept⁹ spẽi spẽalissime inter ↄceptus cões. g primo agit ad illũ. ꝛ p ↄñs pus cognitione ↄfusa apprehendimus spẽm cui⁹ singulare fortius mouet sensum Maior pt3. q: agẽs naturale agit fm extremũ sue potentie. ideo qñ est sufficienter approximatũ passiuo nõ ipedito pducit effectũ pfectiorẽ quẽ potest. q: si nõ posset pducere talẽ effectũ. tũc nũq̃ poss3 cũ agat fm vltimũ ꝛ extremũ sue potẽtie. Minor pt3 q: semp ↄcept⁹ inferioris est pfectior ↄceptu supioris. q: includẽs est pfecti⁹ incluso. Scdo sic. illud cognoscit pus cognitõe ↄfusa. cui⁹ abstractio est facilior. sed minus vle est hmõi. g Maior pt3. q: abstractio min⁹ vlis fit a magis ↄcept̃ ꝛ magis sensibilib. sicut spẽs ab indiuiduis ꝛ genus abstrahit a distinct̃ spẽ. g minor abstractio est facilior Si aũt hoc sit falsũ. tũc iposibile erit intelligere min⁹ vle nõ intelligẽdo mag̃ vle ↄñs est falsu3 Nã geometria multa pbat de linea. nõ cognoscendo verũ sit substãtia vel accñs. g h3 ↄceptũ ↄfusũ nõ habendo eũ de aliq̃ supiori Tercio sic. per Auicennã sexta metaphisice qui dt. q metaphisica est vltima in ordine cognitionis nostre. g añ ↄceptũ ent̃ pñt ↄcipi pncipia aliaꝝ sciaꝝ ↄfuse ex suis termĩs ↄfuse intellectis. ꝛ hoc nõ esset nisi inferiora possint intelligi ↄfuse ꝛ indistincte nõ intellectis supiorib ꝛ vliorib ꝛ hoc pt3 p Ar̃ in textu qui dicit. q totu3 diffinitũ est nobis noti⁹ ↄgnitõe ↄfusa ꝛ indistincta Quarto sic illud qd forti⁹ mouet intellectũ est pus cognitũ saltem cognitione ↄfusa ꝛ indistincta. min⁹ vle est hmõi Añ pmo. q: ꝓpinq̃us ẽ illi qd pmo mouet vtputa singulari. Añ scdo. q: actuali⁹ ẽ. nã quãto aliquid ẽ vlius tãto potẽtialius. g quãto min⁹ vle tãto magis actuale Añ tercio. q: pfecti⁹. nã quãto aliquid ẽ inferi⁹ in pdicando tanto plura includit ꝛ quanto plura includit tanto perfectius.

Sed contra ista arguitur quadrupliciter. Primo p phm qui videt dicere. q magis vlia st̃ nobis pmo nota. vñ dt q ex vlibus in singularia o3 pcedere. Et et̃ dt q nõ st̃ eadẽ eadẽ nobis nota ꝛ nature. s3 min⁹ vlia st̃ notiora fm naturã. g mag̃ vlia erũt notiora q̃ ad nos Minor pbatur. q: minus vlia sunt perfectioris ꝛ maioris entitatis. g maioris cognitiõis ꝛ stabilitatis fm naturam Tenet ↄsequentia. q: cognoscibilitas est passio entis Scdo sic. natura pcedit de impfecto ad pfectum. g non primo producit perfectiorem effectum quẽ põt producere. sicut patet de igne qui non primo producit ignem sed calorem in passiuo approximato. ergo probatio cõclusionis scde non valet Tercio sic. Auicenna probat. q magis vlia primo occurrunt intellectui nostro. q: quando videmus a remotis pus apprehendimus. q sit substãtia q̃ aial ꝛ animal q̃ homo. ꝛ sic descendendo Quarto sic. Auicenna dicit pmo metaphisice capitulo quinto. ens ꝛ res pma impressione imprimuntur aĩe nostre ꝛ phus in textu. q magis cõfusa sunt nobis primo nota. sed magis vlia sunt mag̃ ↄfusa. ergo ꝛc. Ad primũ dico. q vlia possunt dupliciter ↄsiderari. Uno modo. vt sunt q̃dam tota distinguibilia in inferiora. ꝛ sic sunt quedam confusa confusione potentiali. ꝛ sic verum est. q pus sunt nobis nota cognitione indistincta. Alio modo vt sunt partes diffinientes in quas resoluitur conceptus diffiniti in quo quidditatiue includuntur. ꝛ illo modo magis vniuersalia sunt notiora fm naturam. ꝛ primo cognita in ordine distincte concipiendi. Ad aliam autoritatem negat minor. Nam licet minus vniuersalia sint pfectiora in entitate ꝛ cognoscibilitate. nõ tamẽ sequit q sint priora in entitate ꝛ nocioritate. Ad scdm dico q probatio procedit ꝛ est necessaria. nam natura procedit de imperfecto ad perfectum ꝓpter impediẽs actõe3 eius. vñ q̃uis ignis primo calefaciat p⁹ q̃ igniat. hoc est propter contrariu3 impedimentum in passo quod prius oportet remoueri per motum. sed si passum esset vltimate dispositum ad suscipiendum ignem prius igniret q̃ calefaceret Simile patet. si aer sit serenus ab omni nube ꝛ caligine et corpus lucidum sit ei sufficienter presens. in instanti corpus luminosum pducit in eo lumẽ ita intensum sicut pt in eo fieri ab illo. sic est in proposito. q: oẽs cause concurrentes ad cognitionem

est sufficienter dispositū ad receptionem istius noticie siue conceptus. ergo primo producunt conceptū perfectiorē quē possunt producere quod est spēs specialissime inter concept⁹ cōes siue vles. Ad terciū (quod adducit de Auicenna) dico quod in illo casu obiectū nō ē sufficiēter approximatū suo passiuo. vnde quando in aliquo obiecto sunt due vel plures rōes agendi. vna perfectior. alia imperfectior. Si tale obiectū nō fuerit debite approximatū tunc primo agit secundum rōnem agendi imperfectiorē. sicut in igne est ratio calefaciendi et igniēdi. et tamen secundum rōem calefaciendi prius agit in obiectū magis distans quam secundum rōem igniēdi. Ad quartū dico quod hoc ē vnū in ordine distincte concipiēdi vel accipiendo ens in rōe cuiusdā totius et confusi. vnde generatur totū et confusū est nobis prius notū sicut totum essentiale siue vle.

Questio tercia. vtrum singulare sit a nobis intelligibile. Pro cui⁹ solutiōe nota quod triplex ē singulare. quoddā est singulare abstrahēs ab exīntia. Singulare enim seu individuū nō includit in suo conceptu actualē existentiam sed abstrahit ab exīntia sicut ipa natura. Est enim per se in genere. modo tota coordinatio predicamentalis abstrahit ab exīntia. Indiuiduū enim hoc mō acceptū solū includit naturā et differentiam indiuidualē per quas natura que ē de se cōis efficitur hec. Secūdo accipitur singulare. vt vltra naturā et differentiam indiuidualē includit actualē existentiā. et hoc dr singulare exīns nō includendo aliquod accidens de genere accn̄tis. Tercio accipitur singulare vt vltra exīntiam includit accidētia circūstātia naturā vtputa quātitatē qualitatē locū et tempus et huiusmodi. et sic ē vnū ens per accidens aggregatū ex rebus diuersorum generum et vocatur sinolon. i. simul totū. Attende secūdo quod duplex est intellectio. quedā est intuitiua que est obiecti presentis et per se exīntis. Alia est abstractiua que abstrahit ab exīntia obiecti solum respiciens quidditatē eius vt quidditas est. sicut cognitio de rosa nō exīnte. Attende tercio quod aliud ē per se intellectū et intellectū primo. vnde primo intellectū dr quod adequat actū intelligendi. per se autem nō primo intellectum est quod nō adequat. Verbi gratia cū intelligitur hō tota sensus intelligitur. vt adequat intellectiōm. sed aial nō est primo intellectū. licet per se et vt pars primi intellecti. Attende quarto quod duplices sunt potētie cognitiue. quedā sunt subordinate. et alie nō subordinate. sed disparate. vt visus et auditus. Subordinate sunt duplices. quedā sunt eiusdē generis. ita quod hābent cognitiue et sunt inequales. sicut intellect⁹ et potētie sensitiue. et in istis sic se habet. quod quicquid pōt potentia inferior et cū hoc plus. Alie sunt potētie ordinate et equales sed nō eiusdem ordinis. quia vna est cognitiua. et alia appetitiua sicut intellect⁹ et volūtas et ille potētie hnt idem obiectum sub eadem rōne

Dic primo. quod singulare quocūque mō sumatur est intelligibile. Patet. quia est ens. ergo est per se intelligibile. Probatur consequentia. quia intellect⁹ est passio entis. Antecedens patet. quia singulare includit totam entitatem superiorum et vltra istā includit differentiam indiuidualem vel aliquod accn̄s. quorum neutrū diminuit sed addit ad entitatem ergo ad itellectualitatē. Et intellige istud dictū vt per se nō se tenet ex parte actus intelligendi sed ex parte intellectus. nō enim potest ens per accidēs concipi vnico actu intelligendi. Dic secūdo. quod singulare secundum suā entitatem qua singulare est. vt scilicet abstrahit ab exīntia pōt a nobis intelligi. pro statu isto saltē intellectiōe abstractiua. Probatur sic quia ois potentia ponēs differentiam inter aliqua duo obiecta necessario per se cognoscit vtrumque. sed intellectus noster ponit differentiam inter vle et singulare. ergo. Maior patet per phm in secūdo de aia. vbi probat. quod preter sensus particulares oportet ponere sensum cōem. Minor est de se nota. quod autem cognoscatur abstractiue. patet. quia illo modo pscindit ab existentia. Dic tercio. quod singulare secūdo et tercio mō pōt intelligi cognitione intuitiua. Patet. quia intuitiua noticia est existentis vt exīns est. singulare autem illo mō includit exīntiam. Dic quarto. quod singulare est primo cognitū a nobis. Probatur quadrupliciter primo sic. quia primo mouet intellectū secundum phm primo metaphisice dicentem. quod actus et operationes sunt circa singularia. ergo primo cognoscitur ab eo. Patet secūdo. quia in potentiis subordinatis quarum posterior accipit obiectū suū a priori illud est pri⁹ cognitum a potentia posteriori. quod sibi primo potentia inferior administrat. Sed intellectus et potentie sensitiue sunt subordinate. ita quod potentie sensitiue primo presentant intellectui singulare. ergo Tercio sic. illud est prius cognitū a potentia intellectiua quod sibi primo representat spēs intelligibiles. illud autem est singulare. ergo Minor patet. quia spēs intelligibilis repñtat illud primo a quo primo gignitur. sed singulare est huiusmodi. sicut patet per Doctorem subtilem qui dicit. quod species intelligibilis primo representat singulare vagum. secūdo naturā absolute sine accn̄tibus. tercio singulare signatū cū illis accidentib⁹ et circūstantiis. Quarto sic. in omni argumentatione premisse sunt magis note quam conclusio. sed in argumentatione inductiua procedimus a singularib⁹ ad vlia. ergo singularia sunt nobis magis nota vlibus et hec est sententia Arestotelis primo posteriorum. qui vult quod illa (que sunt proxima sensui) sunt nobis prius nota. Contra ista arguitur quadrupliciter Primo per phm dicentē in secūdo de aia. et etiā in hoc quod sensus est singularium. intellect⁹ vero vlium. ergo singulare non intelligitur Secūdo quia cōiter dicitur vle dū intelligitur singulare dum sentitur. Tercio quod potentie distincte hnt distincta obiecta. sed intellectus et sensus sunt potentie distincte. ergo Maior patet. quia potentie distinguuntur per actus et actus per obiecta. Quarto sic. intellectus noster procedit de imperfecto ad perfectum. sed vle est imperfectius quam singulare. ergo prius apprehendit vle quam singulare. Ad primū et secūm dicendū. quod intellectus est vlium sine pcisione sensus vero singularium cū pcisione. vnde intellectus non solum nec precise intelligit vle sed etiam singulare. sensus vero solū singulare sentit. Ad terciū dōm. quod hoc debet intelligi de potentiis disparatis eiusdem ordinis nō autem de subordinatis. sicut intellectus et voluntas que hnt idem subiectū sub eadē rōne formali. Ad quartū dico. quod intellectum procedere de imperfecto ad perfectū potest intelligi dupliciter. vno modo prout perfectio et imperfectio se tenet ex parte obiecti. vt sit sensus intellectus primo apprehēdit obiectū minus perfectum in entitate quam perfectius et ille intellect⁹ est falsus. sicut patet ex dictis. vnde prius apprehendit totū diffinitū quam partes. et tamen totū diffinitū est perfectius quam partes. Alio⁰ vt se tenet ex parte modi cognoscēdi eiusdē obiecti et hoc mō verū est quod prius habemus confusam et indistinctā noticiā obiecti. quod pōt cōfuse concipi quam hēam⁹ eiusdē perfectam et distinctā cognitiōem

Questio quarta vtrum aliquius substantie possimus habere proprium conceptum pro statu isto Respōdet Franciscus de marchia quod non. quia nullius habem⁹ proprium cōceptum cuius nō habemus propriam speci

em intelligibilem. ergo eius non habemus ꝓprium cō ceptum. ꝙ aūt non habemus ꝓpriam speciem. patet quia non habemus speciem sensibilem ¶ Scd̄o sic. de illo nō habemus ꝓprium conceptum qd̄ nō possumus distinguere ab alio non tali. sed non possumus distinguere vnā substantiam ab alia substantia nisi ꝑ accidentalia que si essent non similia nō relinqueretur aliquid quo distinguerem⁹ ¶ Tercio sic noticia discursiua non est simplex sed cōplexa Noticia aūt ꝯplexa nō est ꝓpria alicui substātie nisi circūlocutiue. g̃ ¶ Quarto sic. nihil intelligit̄ cuius nō habemus fantasma. substantie non habemus fantasma. g̃ ¶ Sed tu dic. ꝙ nec potentia sensitiua nec intellectiua possunt cognoscere aliquod singulare siue substantie siue accn̄tis sub propria ꝛ determinata rōne singularitatis Probatur sic. omnis potentia potens apprehendere aliquod obiectū ſm aliquā ꝓpriam rōem potest ipm distinguere a quolibet alio quod non est tali vnitate vnum. quocunqꝫ extrinseco circūscripto. sed nec intellectus nec sensus possunt distinguere vnū singulare ab alio non tali rōe et vnitate vno quocūqꝫ alio circūscripto Maior ꝓbat̄ nam ꝓpria ratio vniuscuiusqꝫ ꝛ ratio vnitatis sunt sufficiens causa distinctionis hui⁹ a quolibet alio quod nō habet talem rationem vel vnitatem Minor ꝓbat̄. q̄ si per potentiam diuinā duo indiuidua eiusdē speī puta due albedines essent in eadē ꝑte subiecti eque intense nulla potentia nec intellectiua nec sensitiua posset distinguere inter illas duas. nec iudicaret ibi esse duas albedines ¶ Confirmatur. q̄ sub illa ratione obiectū apprehenditur sub qua mouet potenciam. ꝛ ſm illam rationē nō apprehenditur ſm quā nō mouet. sed obiectū non mouet potētiā sub rōne singularitatis. ergo Maior probatur. q̄ potentia nūqꝫ apprehendit obiectū nisi vt mouet ipam ꝛ eo modo apprehēdit quomodo mouet Minor ꝑꝫ. q̄ in omni actione ꝑncipium agendi formale est ipsa natura cōmunis Ita ꝙ ipsa est ratio agendi. Probatur. q̄ illud est ratio agendi in q̄ agens assimilatur passio. sꝫ hoc est natura cōmunis. g̃ Minor patet. q̄ ꝯuenientia solū est in aliquo cōmuni vnde singularitas nō est ratio agendi vel assimilandi licet sit quedam ꝯditio agētis sine qua nō fieret actio Ex hoc sequeretur ꝙ cū intelligitur vel sentit̄ singulare quatuor occurrere Primum est intellectus. secūdum vero illud qd̄ apprehenditur. terciū ratio formalis sine qua nō apprehenditur. ꝛ hoc est dr̄ña indiuidualis siue singularitas. sic qñ videt̄ ꝙ albedo currit. ibi quantitas ē sine qua nō potest albedo videri. nō tn̄ est ratio formalis videndi Quartū est ratio formalis apprehendendi ſm quā ipm apprehendit̄ ꝛ illud est natura cōis Sic g̃ dr̄ña indiuidualis non est ratio formalis cognoscendi. sed est ratio sine qua non ¶ Dic scd̄o ꝙ nec sensus nec intellectus possunt habere ꝓpriū ꝯceptum quidditatiuū alicui⁹ substantie per ꝓpriam speciem ab ea genitā Probat̄ sic. q̄ cuiuscūqꝫ potest intellect⁹ vel sensus cognoscere presentiam. eius pōt etiā cognoscere absentiam. sed presentib⁹ accidētib⁹ non potest intellectus iudicare absentiā substantie. sicut patet in sacramento altar̄ vbi nec sensus nec intellectus iudicāt absentiā panis ¶ Dic tercio. ꝙ ad noticiam substantie deuenimus per noticiā accidentiū. patet autoritate Arestotelis in primo de anima dicentis. ꝙ accidētia magnā ꝑtem ꝯferunt ad cognoscendū quod quid est

Vñ nota ꝙ quadrupliciter vna noticia potest fieri ex alia. vno mō obiectiue ꝛ isto mō ex cognitione sensitiua exteriori fit cognitio sensitiua interior ꝛ ex illa sensitiua interiori cognitione ꝯsequēter causatur obiectiue noticia intellectiua. Alio mō elicitiue sine discursu. vt virtus estimatiua eius de specie coloris figure ꝛ aliorum accidentiū lupi elicit speciem inimicitie. Tercio vna fit ex alia abstractiue. ꝛ isto modo ex cognitione ꝯfusa substantie ꝛ accidentis abstrahitur cognitio substantie Unde ymaginandum est. ꝙ primo venit in intellectum noticia ꝯfusa substantie ꝛ accidentis ꝛ deinde intellectus (q̄ est vis abstractiua) sua ꝟtute abstrahit inde cognitionem substantie qua distinguit accidens ꝯtra substantiā Quarto. vna noticia fit ex alia ꝑ cōpositionem. nam intellectus habens duas noticias pt̄ eas ꝯponere ꝛ elicere vnā terciam. vñ nulla istaꝝ cognitionū est discursiua ¶ Dic quarto. ꝙ intellect⁹ noster potest habere noticiam de substantia elicita ꝛ etiā per discursum Patet. q̄ naturaliter intellectus currit de noto ad ignotum ꝛ ex speciebus a sensu presentatis elicit species nō sensatas. g̃ ¶ Sed ꝯtra ista q̄drupl'r arguitur primo sic. q̄ si intellectus nō cognosceret singulare sub ꝓpria ratione singularitatis. sequit̄ ꝙ sensus non magis distincte cognosceret singulare q̄ꝫ intellectus qd̄ est contra pħm in mult⁹ locis. Scd̄o sic intellectus distinguit inter naturā ꝛ dr̄ñam indiuidualem. g̃ distincte ꝯcipit dr̄ñam indiuidualem sicut ꝛ naturā ergo potest cognoscere singulare sub ꝓpria rōe singularitatis ¶ Tercio sic. q̄ sequeret̄ ꝙ sensus apprehēderet suū obiectuꝫ sub rōe alicuius vl'is siue cōis qd̄ videt̄ nō esse verū. q̄ sensus ē primo ꝛ ꝑ se singulariū. Quarto sic. q̄ si nō haberemus ꝯceptum ꝓprium substantie sequeretur ꝙ nullā possemus diffinire ꝛ ꝑ ꝯñs de nulla possemus habere sciam qd̄ videt̄ absurdū Ad primū negat̄ ꝯña. q̄ sensus tm̄ ꝯgnoscit sīgulare intuitiue et nō abstractiue. ideo solū cognoscit obiectū exn̄s ꝛ in se ꝑsens. intellect⁹ ꝟo vtroqꝫ mō. ꝛ iō ꝑ appropriatiōeꝫ dr̄ ꝙ sensus est singulariū. q̄ nō est cognitiuus vl'is sicut intellect⁹ qui est vtriusqꝫ cognitiuus. ꝛ iō sensus magis determinate cognoscit singulare. q̄ cognoscit essentiaꝫ eius actualē actualiter exn̄tem ꝛ pn̄tem in se. nō aūt ei⁹ quidditatē abstractā. Ad scd̄m dico. ꝙ intellect⁹ bene ꝯgnoscit dr̄ñam indiuidualē ꝯfuse ꝛ indistincte. q̄ cognoscit eā vt includit̄ in ipo singulari ꝯstituto ex ipa natura ꝛ dr̄ña indiuiduali ꝛ ista est ꝯfusa cognitio. sꝫ nō cognoscit dr̄ñam distincte. vt est ꝑncipiū hui⁹ determinate singularitat̄ distincte ab alia singularitate. et iō nec sensus nec intellectus cognoscūt dr̄ñam indiuidualē ꝑ quā vnū indiuiduū ꝑmo dr̄ alio. sꝫ tā sensus q̄ꝫ intellect⁹ cognoscūt dr̄ñaꝫ indiuidualē ꝑ quā vnū indiuiduū differt ab alio. vt. s. includit̄ in singulari ꝯstituto sine cognitione ꝯfusa. q̄ cognoscūt totū ꝯstitutū ex natura indiuiduali Tñ dr̄ña ē inter sensū ꝛ intellectū q̄ intellect⁹ distincte cognoscit ipam naturā. sꝫ sensus neqꝫ distincte cognoscit naturā neqꝫ dr̄ñaꝫ indiuidualē. Ad terciū dico. ꝙ licet sensus nō cognoscat nisi singulare. tñ formalis rō cognoscēdi nō est singularitas sꝫ natura. ꝛ ꝓpt̄ hoc dr̄ scd̄o posterioꝝ. ꝙ sensus ē vl'is ꝛ sētire singular̄ qd̄ dꝫ intelligi quantū ad rōeꝫ formalē obiecti sensus. q̄ illa formalis rō nō est singularitas in obiecto. sꝫ natura cōis. Et tñ nō seq̄t̄ ꝙ sens⁹ respiciat suū obiectum sub ita generali ratione sicut intellectus

q2 sensus non respicit suū obiectum nisi vt est existens ⁊ in se pn̄s. intellectus aūt ꝯgnoscit obiectū. vt abstrahit ab existentia ⁊ singularitate ¶ Ad quartū posset cōcedi ꝙ nō possumus de aliqua re habere sciam vel diuisionem sine discursu nec hoc est incōueniens ꝑ statu isto. Uel dicaꝭ ꝙ non valet ꝯn̄a. non em̄ sequiꝭ si non habemus speciem obiecti ab ipso genitam. ꝙ nō possumus habere sciam vel diffinitiōem. sufficit em̄ species elicita

Ad rōnes ante oppositū. Ad pmā ꝯcedo ans̄. loquendo de cogniti one pfecta simpliciter. sed non loquēdo de aliis cognitionib⁹. Dicunt tñ aliqui ꝙ pfectissima diffinitio ꝯprehēdit oēs causas ꝑ se. ⁊ ꝼm hoc illa dcō (que est aīal rationale) non est diffinitio hoīs Sed ista aīal rōnale ꝑ creatū a deo a sole ⁊ ab hoīe ad possidendū vitam eternā. Nec illa diffinitio daꝭ ꝑ additū. vt dicunt. q2 licet detur ꝑ causas extrinsecas. tñ ille nō sunt alteri⁹ generis. Et ꝼm hoc diceretꝭ ꝙ ad pfectam ꝯgnitōem diffinitiuā reqritur cognitio oīm causaꝝ tā intrinsecaꝝ q̄ꝫ extrinsecaꝝ. ⁊ sic etiā reqreretꝭ cognitio dei. sed hoc non videtur verū. eo ꝙ ad pfectionem diffinitōis sufficit genus ⁊ dr̄a ꝼm phm̄ septimo metaphisice Et si dicas ꝙ oēs cause insunt in rōe dicente. qd̄ quid erat esse et in primo modo dicendi ꝑ se. de hoc alibi pꝫ solutio ¶ Ad ꝯfirmatōem dōm. ꝙ ꝓcedit de cognitione per accn̄s ad quā reqritur noticia causaꝝ ꝑ accidens de q̄ nō loquitur hic ¶ Ad scd̄am dr̄. ꝙ argumentū est pro his que dicta st̄ in scd̄a q̄stione Probat em̄ min⁹ vl̄ia esse magis nota ꝯgnitione ꝯfusa. vt ipa sunt quedā tota. sed magis vl̄ia sunt prius nota noticia distincta vt sunt quedā ptes ⁊ etiā st̄ mag̾ nota noticia ꝯfusa. vt sunt quedā tota. ⁊ minus vl̄ia vt sint ptes illoꝝ totorū sunt magis nota noticia distincta ¶ Ad terciā patet solutio ¶ Ad q̄rtam. ꝙ vl̄issima in causando sunt nobis difficilima ad cognoscendum. sed de illis nō loquitur Aresto. in pmo metaphisice. nec in primo posteriorū. Sed de vl̄issimis in p̄dicando. et concedo ꝙ ille sunt prime quidditates incluse in inferioribꝫ. sine quarū distincta cognitiōe non pōt haberi distincta noticia inferioꝝ. ⁊ concedo ꝙ sint difficilime cognitionis. q2 sunt abstracte ⁊ vltimo a nobis cognite. sed tñ illo non obstante. vt st̄ quedā tota ⁊ ꝯfusa pn̄t nobis esse pri⁹ nota cognitione ꝯfusa ⁊ indistincta. sequiꝭ textus

Necesse est autem

¶ Finita pte ꝓhemiali Arestoteles in hoc scd̄o tractatu incipit determinare de pn̄cipiis reꝝ naturalium Et mouet primo aliqua dubitabilia. Primū est vtꝝ pn̄cipiū sit vnū aut plura vno. et dato ꝙ sit vnū Uerū illud sit immobile. sicut dixerūt Permenides ⁊ Mellissus ⁊ est scd̄a questio Aut mobile sicut dixerūt phisici. i. phi naturaliter loquētes. qui nō negauerūt motū Permenides aūt ⁊ Mellissus loquūtur nō naturaliter. q2 negant trāsmutatōem ⁊ motū sicut dr̄ ꝯmentator ꝯmento sexto ¶ Tercia dubitatio. si pn̄cipium sit vnū ⁊ mobile. et tūc iteꝝ reqriꝭ an illd̄ sit aer aut aqua aut ignis. q2 terrā nullus posuit solam. ꝓpter eius materialitatē ⁊ grossiciē. licet eā cū aliis posuerit Empedocles ¶ Quarta questio. si pn̄cipia sint plura vno q̄ritur vtꝝ sint finita aut infinita Et si sint finita queriꝭ quinto. an sint duo tm̄. aut tria. aut quatuor. aut ꝼm aliū numerū Si aūt sint plura ⁊ indiffinita Queritur sexto. an sint vnius generis dr̄a solū figura spē ⁊ ꝯtrarietate. aut alio modo sicut alii dixerunt Sūt g̃ sex problemata posita in pn̄cipio ¶ (Similr̄ aūt) hic ondit phs ꝙ eadē est diuersitas opinionū circa entia. q2 aliq̄ fecerūt siles dubitatōes de ente. sicut de principiis que rebāt em̄ an esset vnū tm̄ vel plura. ⁊ si vnū tantū vtꝝ mobile vel immobile ⁊cꝭ ¶ (Hic quidē igiꝭ) Hic phs exequiꝭ de p̄dictis opinionibꝫ. et pmo de opinionibus nō naturaliter loquētiū. ⁊ quo ad hoc ponit talē ꝯclusionē. phs naturalꝭ nō hꝫ disputare ꝯtra positōeꝫ Permenidis ⁊ Mellissi Probat duabꝫ rōnibus Prima in nulla scia est disputandūꝫ ꝯtra negantes prima principia illius scie. sed Permenides ⁊ Mellissus negant pn̄cipia phie naturalis. ergo ꝯtra eos in naturali phia non est disputandū Maiorē ꝓbat phs exemplo q2 in geometria nō est disputandū ꝯtra negātes principia geometrie. Minorem ꝓbat sic. q2 Permenides et Mellissus dicunt tm̄ vnū esse. g̃ negāt pn̄cipia esse Tenet ꝯn̄a. q2 pn̄cipiū semꝑ est alicui⁹ vel aliquoꝝ principium ¶ Scd̄a ratio. naturalis phs non hꝫ disputare ꝯtra quālibet positōeꝫ. g̃ nec ꝯtra Permenidē ⁊ Mellissum Tenet ꝯn̄a. q2 phs naturalis non hꝫ disputare ꝯtra rōem Eracliti. qui dixit oīa esse mutabilia. g̃ nec contra Permenidē ⁊ Mellissum ¶ (Similiter aūt) Hic ostendit phs. ꝙ naturalis non hꝫ soluere rōnes Permenidis ⁊ Mellissi. pmo q2 sunt litigiose ⁊ sophistice peccātes in materia ⁊ forma Sed tñ ratio Mellissi est magis onerosa q̄ꝫ ratio Permenidis. q2 non facit aliquā dubitatōeꝫ Accipit em̄ vnū inconueniens et vno incōuenienti dato multa ꝯtingunt. hoc aūt non est difficile ostendere in rōe Mellissi. Probat scd̄o. q2 nulla scia hꝫ soluere rōnes interimētes sua pn̄cipia. sed rōnes Permenidis ⁊ Mellissi destruūt pn̄cipia naturalis scie. g̃ Minor pꝫ. q2 in naturali scia supponiꝭ oīa aut quedā moueri. Illud aūt posset ostendi ex inductione ad sensum. videmus em̄ ⁊ nos. ꝙ aliq̄ res naturales mouenꝭ. g̃ rōnes negantes motū ⁊ pluralitatem pn̄cipioꝝ siue entiū nō sunt soluende a phisico. sed solū ille que ꝯcludunt aliqd̄ falsum ex pn̄cipiis eius. ille vero que nō ꝯcludūt ex pn̄cipiis illi⁹ scie. sed ex ꝯtrariis pn̄cipioꝝ non soluunꝭ in illa scia. qd̄ declarat ꝑ sile in mathematicis Nam rō brissonis de quadratura circuli soluitur a geometria. q2 nō negat pn̄cipia geometrie sed ratio Antiphontis (q̄ accipit oppositū pn̄cipii scꝫ ꝙ diuisio ꝯtinui nō ꝓcedit in infinitū) nō soluiꝭ a geometria. licet ergo phs ex ꝓprio habitu nō habeat disputare ꝯtra Permenidē ⁊ mellissum. tñ vtile est disputare ꝯtra eas aliqualiter ꝑ pn̄cipia pme phie. q2 sic disputādo ꝯtra eos nō generaꝭ obscuritas in naturali phia ¶ (Principium aūt) In hoc scd̄o capitulo improbat phs opiniones Permenidis ⁊ Mellissi qui non sunt naturaliter locuti Et diuidiꝭ in duas ptes In prima improbat eos ex diffinitiōe entis Dicēs ꝙ pn̄cipium maxime ꝓpriū disputandi contra Permenidē ⁊ Mellissum est. ꝙ ens diciꝭ multipliciter de substantia ⁊ accidente de vl̄i ⁊ pticulari de vno ⁊ multo. Intendit g̃ talem ꝯclusioneꝫ (Nō oīa sunt vnū ens) Probaꝭ. q2 si oīa essent vnū. vel g̃ essent vnum qd̄ est substantia vel accidēs. vtputa ꝙ oīa sint vna substātia. s. vn⁹ equus vel vnus homo vel oīa st̄ vna qualitas ꝼm spēm vel

indiuiduū. Uerbi grā. hō calidū vel hō albū vel ꝙ omnia sunt vnū indiuiduū quātitatis aut alioꝝ pdicamentoꝝ. vt oīa sīt vnū. qd est substātia ꝛ qntitas. sꝫ nullū illoꝝ potest dici. ergo nō oīa sīt vnū ens. Maior pꝫ ex diuisiōe entis in decē generalissima. Si ergo oīa entia sint vnū ens ptꝫ ꝙ oīa entia sīt substantie ꝛ vl quātitates vl qlitates. Minor pꝫ. qꝛ nō oīa pnt esse vna substātia tm̄. quia tūc ens nō eēt infinituꝫ sicut dt mellissus. nec finitū sicut pmenides. qꝛ finitū et infinitū est passio qntitatis. vn̄ substātia nō est finita nec infinita nisi p accn̄s. Silr nec qlitas. qꝛ sicut dr in arabica trāslatōne. diffinitō infiniti exigit qntitateꝫ et nō substātiā nec qualitatē. Un̄ ifinitum est quātū nō termiatū. sicut pꝫ cōmētatoꝛ cōmēto qn decimo. qn tū ergo est genus infiniti. ꝗ pdicatur p se ꝛ eēntialr de quāto. de alijs aūt p accn̄s. Si aūt dicāt ꝙ illud ens ē substātia ꝛ quātitas sil. ita ꝙ sit substātia quāta. tūc seqtur ꝙ sint plura entia. qꝛ si substātia ꝛ quātū sīt. nō vnū est qd est. sed multa sīt. Nec pōt dici ꝙ sint accn̄s tm̄. qꝛ si substātia nō est. nullū alioꝝ est. qꝛ nullū aliorū est sepabile a substātia. cū oīa dicunt de substantia sicut de subiecto. ꝗ relinquit ꝙ nō oīa sint vnum ¶ Amplius qm̄) In hac scda pte ponit phūs maiore rōem cōtra eos. q̄ est sumpta ex pte vnius. Et pmo supponit ꝙ vnū dr tripl'r. Uno mō dr vnū cōtinuitate. sicut corp⁹ vl linea. Scdo mō vt idiuisibile ē vnum sicut pūctū. Tercio mō dr vnū rōe siue diffinitōne. sicut vapa ꝛ vinū. Un̄ vapa ꝑm expositōem Alberti vocat vinū debile. vinum vero stat p forti vino. Uocat āt rōem diffinitōem explicantē q̄dditatē rei. Illo supposito arguit sic. Si oīa sīt vnum. ꝗ sīt aliqua istaꝝ vnitatū vnū. sed nullū illoꝝ est dōm. ꝗ ꝛc. Maior pꝫ ex sufficienti diuisione. Minorē pbat. qꝛ nō pt dici ꝙ oīa sint vnum cōtinuum. qꝛ tūc sequeret plura eē. qꝛ ꝯtinuū est diuisibile in infinitū. ꝛ p ꝯn̄s nō oīa sūt vnū simplr. vn̄ cōtinuū est vnū in actu ꝛ plura in potētia. sicut dt ꝯmentatoꝛ ꝯmēto decimoseptio. isti āt viri negabāt oēm multitudinē actualē ꝛ potētialē. nec oīa sīt vnū indiuisibile. qꝛ tūc ens nō eēt finitū. sicut dt permenides. nec infinitū sicut dt mellissus. qꝛ termin⁹ idiuisibil' nō est finitus vt notū ē est. nec ifinitus. qꝛ nō est quāt⁹ Nec pōt dici ꝙ oīa sint vnum rōe. qꝛ ad hoc sequūtur tria incōuenientia. Primū inconueniens est quia si oīa sint vnum rōne sicut tunica ꝛ indumētuꝫ habēt vnam rōem. sequitur ꝙ opinio Eracliti erit vera. scꝫ ꝙ cōtraria erunt eadem. ꝛ sic eadē erit ratō boni et mali. que sīt cōtraria. Secūdum incōueniēs est. ꝙ eadem erit ratō cōtradictorioꝝ. qꝛ eadem erit rō boni ꝛ nō boni. ꝛ p consequēs idē erit bonum ꝛ nō bonuꝫ homo ꝛ equus. Ex hoc ergo sequunt duo incōuenientia. Primū est ꝙ oīa nō sunt. Si em̄ eadē erit diffinitō cōtradictorioꝝ. scꝫ eē ꝛ non eē. tūc sequit. sicut hec ē vera. oīa sunt aliquid. ita hec erit vera. oīa sūt nihil. vel nō sunt aliquid. Secundum incōueniēs est. ꝙ idem erit ens ꝛ nō ens. Terciū incōueniēs est ꝙ idem erit quātum ꝛ quale. ꝛ vniuersalr nō erūt diuersa predicamēta ¶ (Habet autem dubitatōnem) Hic mouet phūs vnam dubitatōnem. quasi incidētalr de toto ad ptem. que est vtilis ꝑm se ꝛ non solum ad destruendum positōem mellissi ¶ Est autē dubitatō ista an pars ꝛ totum sint vnū vl plura. ꝛ si sint aliquo mō vnū p quem modum possunt dici vnum. vel si sint plura p quem modū possūt dici plura. ꝛ nō tm̄ est hec questio de partibus cōtinuis. sꝫ etiā de partibus nō continuis Hāc dubitatōem soluit ostendēdo ꝙ ps ꝛ totum nō sint sic vnū. si vtraqꝫ pars sit vnū cum toto. tūc totum erit vnū indiuisibile. Probat ꝯsequētia. quia que sūt eadem eidē inter se sīt eadem. si ergo ptes sint eedē toti inter se sīt eedem. ꝛ p cōsequēs nulla est ibi distinctō et ita totum est vnum indiuisibile. quod est plane falsum. Istā questionē non soluit Aresto. ita determiate sicut cōmētatoꝛ cōmento decimoseptimo dicēs ꝙ totum nihil aliud est q̄ꝫ aggregatō partium. Et postea dt ꝙ omnis ps est alia a toto ꝛ oīes partes erunt alie a toto. ꝛ totum nihil aliud est q̄ꝫ cōgregatō partium. Finalr ergo resoluit se dicēs oīes ptes insimul sumpte nō possunt dici aliud a toto. Nō ergo videt aliō dicere cōmētatoꝛ q totū nihil aliud est q̄ꝫ oēs sue ptes simul sumpte. Et hoc debꝫ itelligi integratiue ꝑm mētē doctoris subtilis ¶ Circa hunc textuꝫ nota pmo ꝑm commētatorē ꝙ pmenides ꝛ mellissus nō naturalr loquebāt. eo ꝙ negabāt motum ꝛ trāsmutatōnem. sicut patꝫ cōmēto sexto. Nō posuerunt āt vnum pncipium nisi generalr accipiēdo pncipium. p eo qd nec erat pncipium alteri⁹. nec pncipiatum ab aliquo alio. Naꝫ si vteretur hoc noīe pncipium ꝓprie nullo mō potuissent dicere tm̄ vnum eē ens. qꝛ pncipium semp hꝫ in se duo scꝫ ipm pncipium. ꝛ illud cui⁹ est pncipium. hoc debꝫ intelligi ꝙ pncipium dat itelligere pncipiatum. sicut relatm̄ suum correlatm̄ ¶ Nota secundo. ꝙ ꝑm commētatorē commēto vndecimo entia eē plura. ꝛ motuꝫ eē est pncipium cognitōnis. quia noticia istorum pncipioꝝ plura entia eē ꝛ aliquid eē mobile est causa noticie aliarum cōclusionum sequētium in scia naturali Cum autē dt phūs supponēdum eē in scia naturali ꝙ oīa vel quedam mouent. Notant dt (vl quedā) ꝑm commētatorem preseruādo se ab anima ꝛ formis. quia dubium est an sint mobiles aut non. ꝛ licꝫ nō moueant tamē sunt naturales ꝑm ꝙ sunt in mobili. ꝛ hoc nō debꝫ intelligi ꝙ nullo modo moueant. ymmo omnis forma generabil' ꝛ corruptibilis vere mouetur taꝫ motu alteratōnis q̄ꝫ alijs motibus realibus. sed vult ꝙ nō mouetur per se. Uel aliter dicit philosoph⁹ quidam. quia dubium est de partibus que sunt apud cētrū terre vtrum possint moueri aut nō. hoc viso dicit phūs ꝙ oīa aut quedam ꝛc ¶ Nota tercō ꝙ aliqui ex isto textu volūt elicere ꝙ ens sit equiuocum. Dicit enim phūs ens multipliciter dici. si autem eēt vniuocū non eēt multiplex. Sed vere iste textus est ꝯtra eos qd pꝫ quadrupliciter Primo quia in pdicamento qlitatis dixit phūs qualitatē multipliciter dici. quod exponit Boetius. i. de multis. Patꝫ secūdo. quia phs nō posset disputare contra eos nisi per aliqua concessa ab eis Ipsi em̄ concesserunt ens vere dici de qualitate et quantitate. non autē cōcesserunt aliquā eē multitudinem. Si autem ens eēt equiuocū. essꝫ equiuocū ad multa. isti autem non concesserunt aliquam multitudinem. ꝛ p cōsequens philosoph⁹ petiuissꝫ pncipium Patꝫ tercō ex hoc. quia magis habꝫ intentōnem suaꝫ si ens sit commune vniuocū multis. q̄ꝫ si sit equiuocū quia si ens diceretur equiuoce. tunc non sequeretur ꝙ eēnt plura entia. sed solum plures entis acceptōnes. et hoc non eēt cōtra illos Patꝫ quarto. quia male numerasset philosophus equiuocum in plurali numero. so

la eni vniuoca numerant in suis vniuocatis. nullo modo ergo habetur ex isto textu quod ens sit equiuocum. sed magis habetur oppositum. ¶ Nota quarto. quod cum dicit philosophus omne continuum esse diuisibile in infinitum. non intendit quod esse continuum actualiter possit diuidi in infinitum. ita quod vna pars possit separari ab alia. hoc enim impossibile est de celo cum celum sit corpus incorruptibile. Sed intendit quod in omni continuo sunt partes infinite. quarum nulla est realiter alia. quamuis cum alia faciat vnum. et hoc sufficit ad intentionem philosophi. quia ex hoc sequitur quod multa sunt. sicut si vna pars posset separari ab alia. Similiter quando dicit commentator commento decimoseptimo. quod continuum est vnum actu et plura in potentia. non intendit dicere quod continuum vnquam possit esse plura. hoc enim nunquam poterit esse verum Nam continuum nunquam est plura Sed per illam intelligit istam. continuum continet plures partes realiter ab inuicem distinctas. que si essent separate ab inuicem essent plura tota actu. ¶ Circa hunc textum dubitatur primo. vtrum philosophus naturalis in aliquo casu posset disputare contra negantem principia sua. Respondetur faciliter quod isti (qui ponunt philosophiam solum vnam aggregationem) dicunt quod illa pars (in qua disputatur contra parmenidem et mellissum) est pars methaphisice Sed tu dic. quod per principia propria non potest naturalis philosophus disputare contra negantem principia demonstratiue.. potest tamen disputare elenchice et redargutiue. si ille contra quem arguit aliquid concedat in illa scientia. ex quo sequitur illud quod negat. quod tamen non aduertit sequi. philosophus autem loquitur in illo casu in quo nihil conceditur ab eo. et tunc metaphisicus poterit arguere contra eum si velit loqui. tunc enim oportet necessario ipsum aliquid concedere quod cadit sub consideratione metaphisici. vtputa quod voces significant aliud vel aliud huiusmodi. ex quo metaphisicus poterit arguere contra eum. Ex quo patet quod non omnis scientia resoluit in per se nota. sed aliqua solum in nota per experientiam. sicut patet de isto principio (Omnia autem quedam mouentur) quod non potest euidenter cognosci nisi per experientiam quia si esset aliquis qui nunquam percepisset aliquid moueri ipse posset dubitare an motus sit possibilis. et ideo motum esse non est notum nisi per experientiam tantum. Et ideo etiam in naturali scientia maxime procedimus per experientiam. ¶ Dubitatur secundo. vtrum ista consequentia sit bona. omnia entia sunt vnum ens. ergo omnia entia sunt vna substantia vel omnia entia sunt vna quantitas. videtur enim quod ibi sit fallacia consequentis. arguendo a superiori ad inferius constructiue. vel descendendo sub termino supponente simpliciter in secundo gradu Respondent aliqui quod non valeret consequentia nisi ens esset equiuocum. et ita non est descensus. sed equiuocationis distinctio. sed hoc nihil valet. quia sic dicendo manet eadem difficultas. Philosophus enim postea sic arguit. omnia sunt vna substantia. ergo omnia sunt vnus homo vel vnus equus vel vnus asinus. et sic de alijs Ideo respondetur quod concesso quod ens sit vniuocum. tamen adhuc consequentia est bona. sed ens non supponit simpliciter sed determinate. Unde tenendum est pro regula. quandocunque vtrunque extremum propositionis vniuersalis est singularis vel pluralis numeri. tunc predicatum supponit simpliciter siue confuse tantum. sed quando subiectum est pluralis numeri. et predicatum singularis numeri. tunc predicatum supponit determinate. et fit descensus per propositionem disiunctiuam. vt dicendo. omnes homines sunt animal. ergo omnes homines sunt hoc animal. vel omnes homines sunt istud animal. et sic de alijs. Nam bene sequitur. omnes homines sunt animal. ergo isti homines sunt animal demonstratis omnibus hominibus. et vltra. ergo aliquod animal est isti homines. et vltra. ergo aliquod animal est omnes homines. et vltra. ergo hoc animal est omnes homines. vel illud animal est omnes homines. et vltra. ergo omnes homines sunt hoc animal. vel omnes homines sunt illud animal. et ita de primo ad vltimum bene sequebatur. omnes homines sunt animal. ergo omnes homines sunt hoc animal. vel omnes homines sunt illud animal ¶ Dubitatur tertio. quare ratio mellissi est magis vana. Respondet commentator quod hoc est ideo. quia non facit aliquam dubitationem. eo quod concedit propositionem falsam. que nullo modo est probabilis. Est autem ratio mellissi ista. Si ens non generatur. ens non habet principium. Syllogismus enim eius erat Si ens generatur habet principium et arguebat a destructione antecedentis ad destructionem consequentis. Et cum hoc peccauit in destructione antecedentis. eo quod ista propositio. ens non generatur est falsa Possit ergo sic formari ratio. quod non est factum non habet principium. sed ens non est factum. ergo non habet principium. Antecedens patet. quia si esset factum. vel esset factum ex ente vel non ente. non ex ente. quia esset ens antequam fieret Nec etiam ex non ente. quia ex nihilo non fit aliquid. patet ergo quod ens non habet principium. sed quod non habet principium non habet finem. et per consequens est infinitum. sed quod est infinitum est vnum. quod autem est vnum est immobile. ergo ens est immobile. Syllogismus autem parmenidis est. quod quicquid est preter ens est non ens. et quod non est ens nihil est. ergo ens est vnum. iste syllogismus non concludit conclusionem quam debebat concludere. quia propositiones eius non sunt vere. et etiam ibi est fallacia equiuocationis. ¶ Dubitatur quarto. vtrum ista propositio sit vera tantum principium est. Dico quod non. quia implicat contradictoria. sicut patet per quattuor regulas sequentes Prima regula est. signum exclusiuum additum alicui non excludit illa que sunt de quidditate illius. nec excludit illa de quorum quidditate est illud cui additur signum exclusiuum. Ex quo videtur quod signum exclusiuum additum generi non excludit speciem. quia non sequitur tantum animal est. ergo homo non est. nec sequitur. tantum sortes est. ergo homo non est. Secunda regula est. quod signum exclusiuum additum alicui subiecto excludit omne illud de quo vere negatur illud subiectum. Ex quo patet quod signum exclusiuum additum relatiuo disquiparantie excludit correlatiuum. Tercia regula est quod signum exclusiuum excludit omnia. que sunt de conceptu secundario illius cui additur. dummodo possint vere negari de subiecto. Quarta regula est quod quelibet propositio includens contradictoria est falsa et impossibilis. quod patet in summulis. Ex quo probatur quod ista propositio. tantum principium est. est falsa. quia ista propositio. tantum principium est. excludit illam. principiatum est. sicut patet per secundam regulam. et etiam eam includit. quia bene sequitur. tantum principium est. ergo principium est et vltra. sequitur ergo. principiatum est. per locum a relatiuis. Et per consequens sequitur. principiatum est et principiatum non est. que sunt contradictoria

¶ Queritur vtrum accidens realiter existere in rerum natura sine subiecto implicet contradictionem. ¶ Arguitur primo quod sic. quia illud quod est alicuius formaliter constitutiuum. est eiusdem ab

alio formaliter distinctum. et quod est entis ad ipm cō-tractum nō est ab illo sepabile. ymmo eius separatō inclu dit cōtradictōem ex terminis. sed eē in alio est huius-mōi. ergo etc. Maior ptz. quia subiectū includit pdi catū. Minor pbatur per totam phiam. et quito metha-phisice. vbi phus diuidit ens in ens per se et ēs in alio et eē in alio cōstituit accñs. ergo etc. Confirmatur. quia sicut se habet substātia ad eē p se. ita accidens ad esse in alio. sed aliquid eē substātiam et non eē per se est im possibile. ergo aliquid eē accidēs et nō esse in alio est im possibile. Secūdo sic. impossibile est aliquā entita tē ab alia eēntialr dependens eē sine illa. sed accidens depēdet eēntialiter ad subiectū. ergo etc. Maior patz quia hec est drīa inter ordinata eēntialiter et accidē taliter. Nā in ordine eēntiali nūq posterius poterit esse sine priori. Si em possz esse sine illo depēderet accñ-taliter nō necessario ab eo. sz cōtingēter. quia in ordine accidentali posterius potest eē sine priori. Vñ hec ppo-sitō ponitur a doctore subtili in tractatu de pmo pricipio capitulo pmo. qui sic dr. illud dr essentialiter ab alio de pendere. qd necessario ipo indiget ad essentiaz. Minor pbatur. quia subiectū est prius sua passione. et oīne sub iectū est prius diffinitōe quocūq accidēte septimo me-taphisice. sed prioritas diffinitōis est prioritas eēntialis. ergo accidēs est posterius essentialiter suo subiecto. et posterius eēntialiter depēdet a suo priori. ergo cuz po sterius absolute dependeat a priore. g eodem vtrobi-q addito semp sequitur. Tercō sic. accidēs eē sub-stantiam implicat cōtradictōem. ergo accidēs esse per se et nō in alio implicat cōtradictōnem. Cōsequentia pbatur. nam quod est ens per se est substātia qnto me taphisice. ergo si accidens nō est in alio erit p se. et p cō sequēs erit substātia. Quarto sic. p phm in textu. q dr q accñs est sepabile a subiecto

In opposi tū arguitur. quia illud qd p aliquā potentiā est pos sibile nō includit cōtradi ctōem ex tmis. sz sepatio accñtis de subiecto cum exñ tia eiusdem est possibil p aliquā potentiā. sicut ptz in sacramento eucharistie. vbi p fidem ponim9 accñs sine subiecto. cui fidei nō potest subeē falsum Si dicas for te q accñtia st in aere sicut in subiecto Cōtra accidēs non migrat de subiecto in subiectū. prius aūt non erāt il la accñtia in aere subiectiue. g nec postea Cōfirmatur quia aer nō est colorat9. g stultū est dicere q illa accidē tia post sepatōem a pane maneāt in aere. Pro solutōe istius questionis. soluēde st quattuor questiones bm quattuor genera accidentium.

Prima questio Utrū actual sepatō accñtis cōis et absolu ti cū existētia eiusdē ab omi subiecto implicet cōtradic tōem ex terminis. Dic breuiter q non. Probatur qua-druplr Primo sic. omis potētia infinita potest qcquid potest potētia finita. et cū hoc plus. sed potētia dei con seruatiua est infinita. g potest per se quicqd pōt poten tia finita et limitata. et plus. sed potētia intellectiua no stra apphēdit accñs nō comphendēdo subiectū. ergo potētia dei cōseruatiua poterit cōseruare accñs sine sub iecto. Maior nō patitur instātiam nisi vnā. que postea dabitur. Minor est nota. Scdo sic. omis pfectio re mota impfectōe est deo attribuēda. quia ei nulla pfec-tio simplr deficit. sed posse cōseruare hoc sine illo. et in tali cōseruatōe non exigere aliud est maxime pfectōnis ergo deo (qui est perfectissimus) est illa perfectō attri buenda. als em deus non essz simpliciter perfect9 nec infinite pfectionis. Tercio sic. quicqd potest cā pri-ma mediante scda. potest p se et sine secūda. sz deus me diante cā secūda. s. mediante substātia potest pducē-re accidens et ipm cōseruare. ergo poterit sine substan-tia ipm cōseruare Maior est vera loqndo in genere cā litatis efficientis vl finalis. quia deus est ifinite poten tie Quarto sic. prī ū independēs pt terminare depē dentiā cuiuslibet rei create. ergo deus potest terminare dependētiā quā habet accidēs ad subiectū. et vicē ei9 supplere. ergo accidens poterit eē sine subiecto. Ex hoc sequitur pmo q inherētia actualis est distincta eēn-tialiter ab accñte. Patz quia accñs potest realr mane-re sine ea. Sequitur scdo. q inherētia aptitudinal non est realr distincta ab accñte. q2 accidēs non pt separa-ri ab ea. Nā illa inherētia est quedā naturalr inclinatō accñtis ad subiectū. Sequitur tercio. q inherentia apti tudinalis est de eēntia accñtis. sicut manus est de eēn tia illius cuius est manus. et aptitudo illius cuius est aptitudo. Sequitur quarto. q nulla istarum inherētia-rum est de eēntia accñtis. capiendo accidēs pme intē-tionalr. Patz. q2 nullus respectus siue actualr siue ap titudinalis est de eēntia. hoc est de quidditate sui fun damenti. cū sit naturaliter posterior fūdamēto. Sz in herētia actualis est respectus actualr. inherētia pro ap titudinalis est respectus aptitudinalr. g etc. Sz con tra hoc arguitur quadruplr Primo sic. q accñs formalr est ens nō ē essentialir distinctū ab accidēte Sz inherē tia accñtz formalr est ens. g etc. Minor pbatur ex sep timo metaphisice. vbi dr. accñtia nō sunt entia. nisi in eo q taliter entis. vtpura substātie. g per istam vniōez que vocatur actualis inherētia accñs est formaliter ens g non distinguitur eēntialr ab accidēte Secūdo sic. si inherētia distingueretur ab accidēte realiter. sequeretur q accñs inhereret ista inherentia. et tūc quereretur de ista in herētia. an inhererz subiecto an non. et essz processus in infinitum Tercio sic. si ista inherētia essz posterior accidente. sequeretur q possz esse accidēs in aliquo signo in quo nō inhereret suo subiecto. eo q oīne prius est in aliquo signo in quo non est posterius. et p consequens ac cidens nulli inhereret in isto priori. qd est impossibile Quarto sic. adesse et abesse est de diffinitōe acciden tis. g est de essentia eius. Ad primū cōcedendo ma iorem negatur minor. et ad pbatōem dicendum q quotiens ens dicitur causa totiens dicitur in eo q vt habetur quinto metaphisice. Quādo ergo dr Aresto. q accidentia nō sunt entia nisi in eo q talr entis ibi in eo q denotat ali quam causalitatē subiecti respectu accñtis. et ista est causalitas effectiua. ita q entitas accidentis est effecti ue p subiectū. formalr autem p suā ppriā rōem Ad scdm dico q quādocūq aliqd est denominatiue tale. et aliud est formalr tale stādum est in illo quod est for maliter tale. vt si a est idem denomiatiue. idēptitas āt est formaliter talis. nō oportz eā eē talem p aliaz idēp titatem. Similiter est in pposito de inherentia. ipa em est formaliter inherentia. et ideo non oportz q ipa inhe reat alia inherentia Ad terciū dico q duplex est prio ritas. quedā est tpis. et alia est nature Una aūt differt ab alia. nam in prioritate temporis extrema. vt sunt im

possibilia esse simul. in prioritate aūt nature nō. Vñ prioritas nature nō est q̄ aliquid sit ī vno signo. in quo nō sit reliquū. Sed ista prioritas nō est aliud nisi p̄suppositio huius ab hoc in alteritate quadā nature. Non oportet ergo ꝙ accidens sit in aliquo signo. in quo nō inhereat suo subiecto. sꝫ sufficit ꝙ ip̄m sit necessario p̄suppositū ad hoc ꝙ inhereat. ¶ Ad quartum respōdet doctor subtilis. ꝯcedendo ꝙ inherentia est de eēntia accñtis secūde intētōnaliter accepti. ymmo nō differt ab accedente isto modo. nō est tñ de eēntia accñtis p̄me intentōnal'r accepti ¶ Si aūt queras. in quo p̄dicamento sit aptitudinalis inherentia. Dōm est ꝙ est in eodē p̄dicamēto reductiue. in quo est ip̄m accñs. Vñ dato ꝙ nō sit de eēntia accñtis. i. de cōceptu q̄dditatiuo est tñ idem eēntialiter ipi accñti. ita videlicꝫ ꝙ ipa est intrinseca sicut modus intrinsecus. Distinguit̄ autē ex natura rei. vnde dicit doctor p̄dictus ꝙ quicq̄d est de essentia alicuius est idem eēntialiter illi. sed nō omne quod est idem eēntialiter alicui est de essentia eius ¶ Si queras vlterius. in quo p̄dicamento sit inherentia actualis. Dicit̄ cōmuniter ꝙ est in eodē p̄dicamēto reductiue. in quo est illud cuius est inherētia. sicut modus ponitur reductiue in p̄dicamēto cuius est modus. Possꝫ tamē dici ꝙ est in p̄dicamēto relatōis. nā inherentia accñtis ad subiectū duo includit. p̄mum est respectus informātis ad informabile siue p̄ficientis ad p̄fectibile. ꝛ talis respect⁹ reperitur tam in forma substantiali q̄ȝ accñtali. licꝫ in vna fm quid. ꝛ in alia simpl'r. Secūdum est respect⁹ dependētie ad illud a quo dependꝫ in eēndo. ꝛ per hoc differt forma substātialis ab accidentali. Unde in multis reperitur vnus illorꝫ respectuū. in quibus nō reperitur alter. sicut in sacramēto eucharistie. vbi bene est respectus depēdentis ad illud a quo depēdet. nō tamen respectus informātis ad informatū ¶ Si queras tercō. an inherētia actual' accidentis respectiui sit distincta relatō ab ip̄o accidente respectiuo. Dico ꝙ hoc nō est nc̄cario. eo ꝙ ipa essentialiter est depēdentia ꝛ coherentia vnius ad alterum ideo fm regulam p̄dictam non oporꝫ sibi attribuere aliam inherentiam ab ea distinctam. al's em̄ videt̄ eē p̄cessus in infinitū ¶ Si queras quarto. dato ꝙ accidens possit eē sine subiecto. an possit intelligi sine ipso ¶ Dico p̄mo ꝙ accidans in abstracto pōt intelligi sine subiecto. patꝫ quia potētia magis abstractiua pōt mag' intelligere hoc sine hoc. q̄ȝ potētia minus abstractiua. Sed potētia sensitiua pōt app̄hēdere accidēs nō app̄hendēdo subiectū vel dulcedinē. que tamen st' coniuncte in lacte nō app̄hendendo albedineꝙ. g̃ mlto fortius intellectus poterit intelligere vnum illorum nō intelligendo aliud ¶ Dico secūdo ꝙ accidens copulatū subiecto nō potest intelligi sine eo intellectōe diuisiua. sꝫ bene intellectōe p̄cisiua. patꝫ quia intellectio diuisiua est falsa. in qua res intelligit̄ aliter q̄ȝ ē. sed intelligēdo accñs sine subiecto intelligitur res aliter q̄ȝ ē sed hoc nō est verum de intellectōne p̄cisiua. quia sicut dr̄ secundo huius. abstrahentiū non ē mendaciū. Mutare ergo intellectōem precisiuam in diuisiuam ē mutare intellectōnem veracem in intellectōnem mēdacē ¶ Dico tercō ꝙ accidens in concreto nō potest intelligi sine subiecto. patꝫ. quia tale accidens importat respectū ad subiectum sicut ad terminum. sed respectus nō potest intelligi. nō intellecto termino. vnde tale accidens connotat subiectum. ꝛ ideo non potest intelligi sine subiecto ¶ Dic quarto ꝙ accidens copulatum quo ad nos nō pōt intelligi sine subiecto. nec in abstracto. nec in ꝯcreto. licꝫ de natura sua possit intelligi sine eo. Vñ accidēs dicit̄ copulatū q̄d dat intelligere subiectum. sicut simitas dat intelligere nasum. Ex quo ergo dat intelligere subiectū nō potest intelligi sine illo. Et huius signū est ꝙ quādo talia accidētia diffiniūt̄ semp in eorum diffinitōibus ponitur subiectū in recto vel in obliquo.

Questio secūda

Utrum actualis separatō p̄prie passionis a suo subiecto implicꝫ ꝯtradictōnem ex terminis. Respondent aliqui ꝙ nō. ꝛ probaut quadrupl'r. Primo sic. om̄e p̄us inquātum p̄us est separabile a quocunq̄ȝ posteriori p̄ aliquam potentiā. ꝛ a quocūq̄ȝ a quo essential'r non dependet. sed subiectū est p̄us sua p̄pria passione. ꝛ etiam ab ip̄o eēntial'r non dependet. q̄r nullum p̄us eēntialiter depēdet a posteriori. ergo ꝛc̄. Maior p̄batur. quia om̄e independēs est separabile a quocūq̄ȝ a quo non depēdet. Nihil em̄ est inseparabile ab alio nisi p̄pter quandam nc̄c̄ariam coexigētiaꝫ. que quidē coexigētia depēdentiaꝫ importat. Scd̄o sic. quicquid potest deus ꝯseruare in aliquo signo sine alio. potest ꝛ pro quocūq̄ȝ. cum eque sit potēs semp. Sed p̄us inq̄ntum p̄us est in aliquo signo. in quo nō est posterius. in illa ergo p̄oritate nature (in qua subiectū p̄cedit passionem) passio est vel nō est. Si est ergo subiectū nō est p̄us passione. sed sunt simul natura. si nō est habet̄ p̄positum. Qꝫ aūt subiectū sit p̄us natura passione patꝫ. q̄a cā p̄cedit natural'r effectum. ꝛ aliquid prius est q̄ȝ sit aptuꝫ natum in eē. sed passio est cāta ex p̄prijs p̄ncipijs subiecti. ergo ꝛc̄. ¶ Tercio sic. potētie eq̄ infinite ꝛ eq̄ potentes. ꝛ nō se excedētes. si vna illarum pōt distincte ferri in aliqua plura ꝛ reliqua. sed potētia intellectiua dei ꝛ potentia p̄ductiua ꝛ ꝯseruatiua sunt eque infinite ꝛ eque potētes ꝛ nō se excedētes. cum quelibꝫ sit infinita. ꝛ vnum infinitū non est maius alio. sequit̄ necessario p̄positum. Sꝫ potētia dei intellectiā potest distincte ferri in subiectum ꝛ passionem. cum sint entitates distincte. ꝛ vna p̄or alia. ꝛ hoc etiam pōt intellect⁹ creatus. ergo videtur ꝙ potētia productiua ꝛ ꝯseruatiua dei poterit eē respectu subiecti. ꝛ nō respectu passionis ¶ Quarto sic. p̄us deus producit subiectuꝫ an teq̄ȝ subiectum cum eo ꝯcurrat ad p̄ductōnem passionis. cum ergo deus libere ꝛ ꝯtingenter p̄ducat subiectum ꝛ passionem p̄ducto subiecto poterit nō producere passionem. quo facto erit subiectū sine passione. Maior erit manifesta. nam p̄ductō p̄us terminat̄ ad illud quod est p̄us natural'r. Sꝫ ꝯtra istam opinionem ponitur hec ꝯclusio. impossibile est passionem separari a suo subiecto. patꝫ sic. quia ꝯclusio demonstratōnis p̄ nullam potētiam potest eē falsa. et si passio separetur a subiecto. sequeretur hoc. g̃ ꝛc̄. Maior p̄batur. quia illud quod scitur impossibile ē alit̄ se habere p̄mo posteriorum. Minor p̄batur. quia ista ē ꝯclusio' demonstratiua. homo ē risibilis Sꝫ si passio essꝫ separata a subiecto nō eēt homo risibilis. Sil'r essꝫ triangulus ꝛ non haberꝫ tres. sꝫ triangulum non habere tres est ꝯtradictio. sequeret̄ em̄ triangulum non eē triangulum Hic respondēt aliqui ꝙ deus potest facere cōtradictōnem

secūdi modi. ſꝫ nō pmi modi ¶ Cōtra. vbi eſt ſepatō et negatō eiuſdē de ſe ibi eſt contradictō primi modi ſed in omī ꝯtradictōne eſt negatō eiuſdem de ſe. ꝛ ꝑ te omīs ꝯtradictō pmi modi eſt impoſſibilis. ergo omnis ꝯtradictō ſimplr eſt impoſſibilis. Minoꝛ ꝓbatur quia nūꝗ eſt ꝯtradictō niſi ſit negatō eiuſdem de eo dem ex pmo elenchoꝛum. ꝯtradictio eſt rei ꝛ nomīs nō ſynonimi ſed eiuſdē. Si dicas ꝙ idem de ſeipo nō pdicatur in pmo modo dicēdi ꝑ ſe. ¶ Cōtra. nō pdicat in tercio. qꝛ ille nō eſt modus pdicādi. nec in ſcdo. nec in quarto. ergo in pmo. Et etiā ſic dicēdo nō euadis quia maioꝛ eſt ꝯtradictō quādo negat idem de ſeipo omino indiſtinctum. ꝙ quādo ſepat aliquid ex natura rei diſtinctū. ſuperioꝛa diſtinguūtur a ſuis inferioꝛibus ex natura rei

Ad ratōes alterius opinionis ¶ Ad pmā dico ꝙ maioꝛ hꝫ veritatē in poꝛi eēntialiter diſtincto a poſterioꝛi. modo paſſio nō diſtinguit eſſentialiter a ſubiecto. ¶ Ad pmam ꝓbatōem ꝯcedo totū vſqꝫ ad illud quod dt ꝙ exigētia dt depēdentiā. h̄ eīn non eſt verum. Nā cauſa totalis ſufficiēs nccario coexigit ſuū effectum. ꝛ tamē ab eo nō depēdet ¶ Ad ſecūdum dico ꝙ eē pus natura nō eſt eē pus in aliquo ſigno. in quo nō ſit poſterius. licꝫ em ei nō ꝯueniat eſſe pro iſto ſigno. Sed pus natura nō eſt niſi pſuppoſitō huius ab hoc in quadam alteritate nature. ꝛ in h̄ differt poꝛitas nature a poꝛitate oꝛiginis. Nā poꝛitas nature eſt pſuppoſitō ꝛ indepēdentia. ſꝫ poꝛitas oꝛiginis eſt pſuppoſitō huius ab hoc in ydemptitate nature

¶ Ad terciū dico ꝙ nō quicqd deus intelligit poteſt producere. nam intelligit ſe ꝛ duo ꝯtradictoꝛia. ꝛ tamē nō poteſt iſta ꝓducere. Unde deus intelligit oīa ſic ita ꝙ non pōt vnū intelligere ſine alio. alꝭ em mirarentur. intelligit tñ oīa diſtincte. vt diſtinctō ſe tenet ex pte obiectoꝛum. nō ex pte intellectōis. quia oīa intelligit eo mō quo ſunt. ſi ergo ſunt diſtincta ītelligit modo diſtincto. Dico vlterius ꝙ potentia intellectiua ꝛ ꝓductiua fundamētaliter accepte. ꝛ ꝑ ꝯparatōnem ad ipm deum. in quo ſunt foꝛmalr nō ſe excedūt. quia ſꝫ infinite ꝛ realiter eedē. tamē ꝑ ꝯparatōem ad obiecta (que reſpiciūt) vna excedit aliā. quia intellectus pōt plura intelligere. ꝙ potētia ꝓductiua producere ꝛ conſeruatiua ꝯſeruare ¶ Ad quartum dōm ſicut ad ſecūdum. nō em ſubiectū eſt pus naturalr. ita ꝙ pus ꝓducatur ꝙ paſſio. ſed ipa vna ꝛ eadem productione ꝓducuntur

Queſtio Tercia. vtꝝ actualis ſepatio accñtis reſpectiui a fūdamēto ꝛ termio ꝯtradictōnes implicet ex terminis. Hic reſpōdet Franciſcus ꝙ nō. ꝛ ꝓbatur quadtuplr. Primo ſic. quecūqꝫ eēntialiter diſtinguūtur ſunt a ſeinuicē ſepabilia. ſꝫ relatō ꝛ fundamentū ſꝫ huiuſmodi. ꝑ ꝛc. Maioꝛ ꝓbatur. qꝛ ſicut ſe habꝫ impoſſibilitas ſepatōis ad ꝯcludēdum eēntialē ydemptitatē. ita poſſibilitas ſepatōis ad ꝯcludēdum diſtinctōem eētialem. ſꝫ ad eētialem nccario ſequit īpoſſibilitas ſepatōnis. ꝑ ad diſtinctōem ſequit poſſibilitas. ſꝫ fundamētū ꝛ terminus ſꝫ diſtincta. ꝑ ꝛc.

¶ Secūdo ſic. illud qd ita depēdet ad aliud ꝙ econtra eius depēdentia pt ab alio termiari pt eſſe ſine illo ſed relatō ſic dpēdet a fundamēto ꝙ eius depēdentia poteſt ab alio terminari. ꝑ poteſt eſſe ſine illo. Maioꝛ eſt euidens. qꝛ tota ratō ſepatōnis ponebatur ex parte depēdētie ad fundamētum ꝛ terminum. Si ergo aliqd pōt ſupplere vices eiꝰ. tūc nō nccario illa dependentia erit ad illū terminum vl fundamētum. Minoꝛ ꝓbatur. quia pmū ſimplr indepēdens pt termiare omnem depēdentiam. ꝛ ſupplere vices cuiuſlibet ſminantis eam. ſꝫ deus eſt huiuſmōi. ꝑ ꝛc. ¶ Tercio ſic. ſi ꝓpter depēdētiam relatōnis ipa nō pōt ſepari a fūdamēto ꝛ termīo. qro quo mō fundamētū (ad quod eſt rlatio depēdēs) ſe habet ad ipa. vl in gñe cauſe efficientꝭ vl finalis vl materialis vl foꝛmalis. Si duobus primis modis habetur intentum. quia deus pōt ſupplere omnē cauſalitātē cauſe extrinſece. quia illa nō ponit im pfectōem. Si tercio mō. vl eſt materia in qua vl ex q̄ ſi in qua. in hoc ꝯuenit cū accñte abſoluto. ſꝫ hoc non obſtante accidens abſolutum pōt eē ſine ſubiecto. ꝑ relatō. non aūt ſicut materia ex qua. quia talē non habꝫ nō aūt ſicut cauſa foꝛmalis. quia qlibet talis eſt exiſtēs in re cuius eſt cauſa. fundamentū aūt nō ineriſtit relatōni. ꝑ ꝛc ¶ Quarto ſic. qcquid poteſt cauſa pma cū ſecunda poteſt ſine ea. ſꝫ cauſa pma cū fundamento et termino pt conſeruare relatōnem. ꝑ poteſt ſine ipis eodem modo ſicut de aliis accñtibꝰ. licꝫ iſta opinio euidenti rōne repꝛobari nō poſſit. quia tñ ad ipam ſequūtur incōuenientia. vtpūta ꝙ poſſit eſſe vnio materie cū foꝛma. ꝛ tamen nihil vniret. quia nec materia nec foꝛma eſſꝫ Et poſſꝫ eē productō alicuius. ꝛ tamē ea nihil ꝓduceretur. quia poſſꝫ eē ſine termīo Et poſſꝫ eſſe motus ſiue alteratō finita ſiue augmētatō ꝛ nihil augmentaretur nec alterarer. Et poſſꝫ eſſe motꝰ localis finitꝰ qui non eſſꝫ ad aliquem locū nec ad aliquod vbi. Sꝫ iſta videnī eſſe multum abſurda. Ideo eſt alia rō doctoris ſubtilis clara ꝛ cōis ꝙ implicat ꝯtradictōem relatōnem cū ſua exiſtentia ſepari a fundamento ꝛ tmīo Patꝫ pmo. quia eſſꝫ ad aliquid. ſicut ꝛ qlibet alia relatio. ꝛ eſſꝫ ad nihil cū non haberet terminū. ſꝫ iſta cōtradicūt. Patꝫ ſcdo. quia relatio impoꝛtat eſſentialit ratōnem inferendi ad aliud. ſm ꝙ dt Boetius in cōmento ſup pdicamenta ꝙ de eſſentia relatiuoꝝ eſt eſſe ad aliud. ergo nō poteſt intelligi ſine termino. ꝛ ꝑ conſeqns nec eſſe. Si em poſſꝫ eſſe poſſꝫ intelligi ¶ Tercō ſic. ſi relatio illo mō poſſꝫ ſepari. ſequeretur ꝙ idem reſpectu eiuſdem poſſꝫ eſſe pater ꝛ filius ꝛ etiam mater. ꝛ generare ſeipm. Patꝫ quia ſi relatō filij poneretur ī patre pater denomīaretur filius. ꝛ ſi relatō patris poneretur in filio ipe eſſꝫ pater. pat aūt eſt qui genuit. ergo genuiſſꝫ ſeipm. Et ſimilr diceretur de relatōne maternitatis. Probatur quarto. quia poſito vno relatiuoꝝ nccario ponitur aliud. ꝛ tamen ſm pdictam opiniōem hoc nō eſt neceſſe.

Ad ratōes iſtius opinionis ¶ Ad pmā dōꝫ ꝙ maioꝛ eſt vera ſi ſint abſoluta eſſentialiter diſtincta. ſed ſi alteꝝ ſit reſpectiū ꝓpter ſpecialē dependentiam eius ad fundamentū nō eſt a fūdamēto ſepabile poſito termino. eo ꝙ relatō eētialiter ꝯſurgit poſitis fundamēto ꝛ termino. ꝛ ab illis tāꝗ a cauſis poꝛibus dependet. ꝛ ꝑ hoc ptꝫ ad ſcdm ¶ Ad tercium dico ꝙ deus poteſt ſupplere vicem cuiuſcūqꝫ cauſalitatꝭ cauſe extrinſece pꝛopꝛie dicte. que terminatur ad aliquod abſolutum. Nō autē intelligitur hoc de

causalitate impropꝛe dicta. qua relatō intelligit causa/ri a fundamēto ⁊ termino. Et ꝑ hoc pꝫ ad quartū. Sꝫ Franciscus respondet ad incōueniētia distinctōe de/cimaquarta ꝑmi ad ꝑmū ꝙ licꝫ materia ⁊ forma pos/sint eē sine vnione. impossibile est tamen vnitum esse si/ne vnione. eo ꝙ est effectus formalis eius. Vñ vnio ac tio ⁊ motus nō possunt eē sine termīo. eo ꝙ eēntialiter requirunt suos terminos. ¶Sꝫ contra. ita diceret de qualibet alia relatōne. cōcedit quidam ꝙ non possunt esse sine termino actualiter vł aptitudinal'r. ⁊ ꝑ hoc pꝫ ad ꝑmam ⁊ scđam ⁊ quartam ꝓbatōnes. Sꝫ ad terci am dicit. ꝙ licꝫ filiatō possit real'r subiectari in patre et ecōuerso paternitas in filio. quia tamē ibi non sꝫ ꝓ ꝓꝑie rōnes fundandi. ideo nec vnus denomiaretur pa ter. nec alter filius. Sicut etiam si scia poneret in lapi de. ¶Et cū arguitur. in quo est patnitas subiectiue istud vere denoiatur pater. negat añcedens. quia vltra hoc requiritur ratō fundandi. Et sił'r cum arguitur ꝙ si deus terminet dependentiā paternitatis. siue sup pleat vicē subiecti ipe denomiabitur pater. sicut ⁊ sub iectū. Dicit ꝙ hoc nō oportꝫ. nā accñs ad subiectuꝫ habet duplicē respectū. q̄dam ast depēdentis ad illud ad quod dependet. ⁊ illum habꝫ accidēs ad deū. Ali us est respectus informantis ad informatum. ⁊ illum non habet accñs ad deum. quia đt imꝑfectōnem. Nō valet ergo ꝯsequentia

Questio

Quarta. vtrū substātiam cor/poreā sine quātitate. ⁊ quātita/tem sine substantia separatim exi stere ꝯtradictōem implicet ex terminis. Respōdꝫ Guil helmus occā ꝙ sic. ꝓbat quia sunt eadē real'r. ġ ⁊c. Añ cedens pꝫ. omē accñs est in aliquo subiecto ꝑmo. nulla quātitas est in aliquo subiecto ꝑmo. Patꝫ primo de li nea. que nō potest eē in substātia tanꝙ in subiecto ꝑmo quia ipa est indiuisibilis ꝺm latitudinem. nō aūt sub/stantia. Sił'r superficies. que est indiuisibilis ꝺm pro/funditate. Subiectū em̄ debet eē ita adequatū accidē ti ꝙ nec ipm̄ excedat nec excedatur. ⁊ eadem ratō est đ puncto. ⁊ si ista nō sꝫ distincta. substātia nec etiaꝫ cor pus erit distinctū. ¶Scđo sic. ꝺm pħm quarto hui⁹ aer potest ꝯdensari sine mutatōe omniū q̄litatum. vn de quando aer ꝯdensat nō oportꝫ ꝙ depdat aliquam quātitatem. vel saltem nō oportꝫ ꝙ amittat aliquam quā ꝑus habuit. ponatur ġ ꝙ aer ꝯdenset. ġ manꝫ ibi tota quātitas p̄cedens. ⁊ p̄cise illa q ue ꝑus aut non. si sic ergo illa quātitas q ue nūc est minor ꝙ̄ prius. ꝑ hoc solū ꝙ ꝑtes quātitatis ꝓpinquius iacentes sūt nūc ꝙ̄ ꝑus. ⁊ cū nō ꝓpter aliud ponat q̄ntitas videt quātitas eē supflua. Si aūt nō manet tota q̄ntitas p̄cedens. er go aliqua pars. deperdit. ⁊ cum ad corruptōnem sub/iecti immediati corrumpat eius accidens. Sequit ꝙ nō omnis q̄ntitas manet. quod est ꝯtra pħm. ¶Ter/cio sic. omis substātia corporea est quāta sine omi alia re sibi addita. ġ supfluuꝫ est ponere aliam rem ꝑ quā substantia corporea ēst quāta. Añcedens probat. q̄a illud quod ꝺm se habet partem extra parteꝫ omi alio circūscripto ē ꝑ se quantum. sꝫ substātia corporea est huiusmodi. vt homo vł asinus habꝫ partē extra partē quia partes substantie sunt substantie. ⁊ per cōsequēs illas nō capit ꝑ quātitatem sicut quātitas ꝑsupponit substantiam tanꝙ̄ subiectum suum. ita eodem modo partes quātitatis ꝑsupponunt partes substātie. ergo substantia ex se habꝫ partes. ⁊ non per quantitatem. Confirmatur. quia omē quod ꝑ seipm ⁊ ꝑ partes in/trinsecas est presens alicui quanto. ita ꝙ totū est ꝑsens toti. ⁊ ꝑs partibus ꝑ seipm̄. ⁊ ꝑ partes intrinsecas ha/bet partem distantem a parte. omē tale est quantum sed substantia materialis ꝑ seipam ⁊ ꝑ partes intrinse cas est presens alicui toti quāto. puta saltem illi quan titati informanti eam si sit aliqua talis. ergo substātia materialis ꝑ seipam ⁊ ꝑ partes suas estꝫ quanta. ¶Si dicat ꝙ impossibile sit substantiā corporeā esse sine q̄n to. ⁊ ita non potest circūscribi substantia corporea a q̄n titate nec ecōtra. ¶Cōtra. quātitas magis depēdet a substantia ꝙ̄ substātia ab accidente. sed deus potest facere substātiā corporeā esse sine quātitate corporea. vt in sacramento altaris. ġ ⁊c. ¶Quarto sic. omnē reꝫ ab solutā ꝑorem alia potest deus conseruare sine mutatō ne eiusdem. ⁊ posteriorē destruere. cum ergo lignuꝫ sit quedam substantia habēs partes. quarum vna est sub parte quātitatis inherentis toti ⁊ alia pars substantie ligni est sub alia parte quantitatis. ⁊ ita res substātia lis est ꝑor natura ista q̄ntitate sibi inherente poterit de us sine mutatōne locali ipius substātie eam conserua/re ⁊ destruere istam quātitateꝫ. quod si sit possibile po/natur inesse. quo facto quero an ista substātia habꝫ ꝑ/tem distinctam a ꝑte aut nō. si sic. ġ est quāta sine quā titate sibi supaddita. ⁊ per cōsequēs illa supfluit si nō habꝫ partem distāteꝫ a parte. ⁊ ille ꝑtes ꝑus distabāt ergo sꝫ mutate localiter. qđ est cōtra ypotesim. Ponit autem ipe ⁊ sui sequaces alias ratōnes. que posite sūt in logica. Et licꝫ ipe dicat istam esse opinionē Aresto telis ⁊ cōmentatoris. nullū tamen dictum eiusdem alle gat. ¶Sed cōtra istam opinionē est exꝑsse Arestote/les ꝑmo in textu allegato. vbi đt ꝙ si substātial' quāti tas sꝫ multa sꝫ que sunt ⁊ postea. Omia entia alia a substantia dicunt de substātia sicut de subiecto. ġ q̄n/titas dicit de substātia. ⁊ postea infinitū nō ꝯuenit sub stantie nec qualitati nisi ꝑ accidens. quātitati auteꝫ ꝑ se ꝯgruit. Iste aūt autoritates non haberet veritatem si substātia esset quātitas. Secundo pꝫ per commēta torem exponētem ea que dicta sꝫ ab Aresto. in ꝑmo phisicorum commēto decimoquīto dicentem. impos/sibile est vt ens sit vnum. Si intēderint aliquod indi/uiduū ceterorum p̄dicamētoꝝ pret substātiaꝫ. videlꝫ quātum aut q̄le nō ē vnū. Nā indiuidua ceterorū ext stunt in indiuiduis substātie. ⁊ sic entia saltē erūt duo scꝫ indiuiduū accidentis ⁊ substantie. Et cōmēto de cimoquarto đt. omia alia a substantia dicuntur de ea sicut de subiecto. sicut dictum est in cathegorijs. Item dicit ibidem quātitas accidit alijs p̄dicamētis. sicut substantie. sed nihil accidit sibiipi. ergo ⁊c. Patꝫ tcio ꝑ philosophum septimo methaphisice vbi dicit ꝙ sub stantia natura tempore ⁊ diffinitōne precedit quodli/bꝫ accidens. Et probat ꝙ precedit tempore. quia sub stantia potest esse sine alijs. ⁊ alia sine ipa. ergo nō im/plicat contradictōnem substantiam esse sine quantita te. Patꝫ quarto per philosophum quinto methaphisi ce capitulo de ꝑore dicentem. ꝙ prius naturaliter po/test esse sine alio. ⁊ aliud non sine ipo. ergo cum substā/tia sit naturaliter prior q̄ntitate poterit esse sine ea. Et posset probari ratōibꝫ. quia si quātitas nō essꝫ distinc

ta a substantia cum ad quātitatem sit per se motus: ad qualitatem sequeret̄ q ad substantiā esset p se motus qd̄ est contra Arestotelem q̄nto phisicoꝝ dicentē. q ad substantiā nō est per se motus. sed quecūq duo sic se habēt q vnum p se et intrinsece et eentialiter t̄miat aliquē motum et nō aliud illa nō sunt eadē realit̄ nec inseparabilia. Possent multe rōnes adduci contra istam opīonem que nō habēt autoritatē ex Arestotele sed ex ātiquo errore pitagoricoꝝ et platonicoꝝ qui posuerūt nūeros et quātitates esse substātias rerū. sed illā Arestoteles sepissime reprobauit ideo dimitto pro nūc. rōnes aūt eius nō est difficile soluere. Ad pmā negatur añcedens. vñ non oportet de accñtibus que st̄ termini accidentiū diuisibiliū q ipa habeāt subiectum pcisum et adequatū. Nam terminus quātitatis est in eodem subiectiue in quo est quātitas cuius est termin⁹ neq habet aliqd̄ subiectū preter subiectū termini per ipm. et ideo nō oportet pūctū assignare subiectū pmū aliud a subiecto linee. neq linee aliud a subiecto superficiei neq superficiei aliud a subiecto corpis. Ad secundum dico. q intentio phi est q in condēsatōne non op₃ aliquā partem depdi sicut nec in secūda refactōne neq opteret quātitatem esse aliam ab ea que prefuit. Et quādo dicitur q ipa est minor p hoc q ptes ppinq̄us iacent nūc q̄ prius. Dico q nō est propter hoc pncipaliter sed propter aliā causam quia videl₃ eadē est materia cōtrarioꝝ. et ideo illud qd̄ est sub magna quātitate est in poña ad minorem. et illa potentia reducitur ad actum p aliquid alterans. Et cum infertur. ergo quātitas est supflua. nego ꝯsequentiā. quia sine quātitate neq partes propinquus iacerent neq remotius. q₂ talis propinq̄tas et remotio nō cōueniūt nisi quanto

Ad terciū negatur assumptū. ad probatōem negatur añcedens. Vñ licet quātitas ꝑsupponat substātiā et partes quātitatis partes substantie. sed non presupponūt partes distantes habent em̄ distantiā a quantitate. Et cum dicitur q deus pōt facere substātiā panis sine quātitate. concedo. et tamē nō habebit partes extra partē quātitatiue licet bene entitatiue et p hoc patet ad confirmatōem. Ad quartū dicitur. q aliquid dicitur mutari localiter dupl̄r. Uno modo positiue. ita q ipm locatu₃ sit in alio et in alio loco p motionem et sic maior est vera. et concedo q deus sine mutatōne locali istius substātie potest cōseruare eam et destruere quantū. Et cum queris. aut ergo ista substantia habebit partē distantē a parte aut nō. Dico q nō habet partem distantē a parte situ et ordine quia talis distantia nō competit substātie nisi per quātitatē que ponitur ablata p casum positum licet posset habere plures partes entitatiue distantes. ymmo oēs illas quas habebat cum esset sub quātitate. Alio mō dicitur aliq̄d mutari localiter negatiue. sic q nūc nō est in loco circūscriptiue et prius fuit in loco circūscriptiue. et isto mō maior implicat ꝯtradcōnem. ideo deus nō potest hoc facere quia nō cadit sub obiecto omīpotentie que sol₃ respicit possibile factibile quia si deus p potentiā suam destrueret illam quātitate₃ ipa substātia esset mutata localiter negatiue. sic scil₃ q nūc non est in loco circūscriptiue. et prius erat in loco circūscriptiue. sed nō est mutata localiter positiue neq per mutatōem eius de loco ad locum. nec etiā per acquisitōem noui loci sicut turris manens immobilis acq̄rit alium et alium locum p corruptōem vnius. et inceptōem alterius circa ipam

Ad rōnes

Ad pmam d̄r. q esse p se et esse in alio possunt sumi dupl̄r. Uno modo aptitudinaliter. ita q esse p se nō habet aptitudinē alteri inniтendi esse aūt aptitudinal̄r dicit illam ad actualiter inherendu₃ alteri. Alio modo possunt sumi actualit̄ vt esse per se negat accñtalem inherentiā. esse autē in alio dicit illam pmo mō esse vñ p se et esse in alio sunt q̄da₃ modi diuidentes ens p quos contrahitur ens ad substantiam et accidens tanq per rōnes circūscribētes nobis rōnes formales substantie et accident̄. et isto modo impossibile est q accidens sit ens per se quia sic eēt substantia. sumendo autē esse per se secūdo modo non sunt intrinseca predict̄. quia esse per se isto modo potest cōpetere substantie et accidenti neq facit differre substantiam ab accidente. Similit̄ dicendū est ad ꝯfirmatōnem. Ad secūdam d̄r. q aliquid esse p̄us vel posterius essentialit̄ potest esse dupliciter. Uno modo ꝺm suam essentiam. Alio mō non solum ꝺm suam essentiā sed etiam q habeat quendā ordinem essentiale₃ et quādam dependentiā essentialem que arguit impossibilitatem existendi sine alio priori. pmo modo est accidēs essentialit̄ posterius ipa substantia. et illa posterioritas non arguit simplicit̄ dependentiā essentialem sed ꝺm quid. et ideo potest absolui ab illa dependentia per potentiam alicuius agentis quod est supra totu₃ istu₃ ordinem licet nō per potentiā alicuius agentis limitati quod nō pōtest super istum ordinem. Secūda autem posterioritas non est in accidente respectu subiecti. Ad t̄ciū dicitur. q oē quod nō est in alio subiectiue (si sit ens ita q non est in alio actualiter aptitudinaliter vl̄ potentialr) est substantia. nō autē oē quod non est actualiter in alio. Unde accidens quod nō est actualiter in subiecto bene hab₃ aptitudinem vel potentiam essendi in subiecto quod substentie repugnat. Ad quartum dicit̄. q philosoph⁹ loquitur de facto et naturalr̄. et nos inq̄rimus de possibili et per cōparatōnem ad poñam illimitatam

Querit

Utrum totum p se sumptu₃ dicat aliquam entitatē terciam absolutam distinctam ab oībus partibus simul sumpt̄. Arguitur pmo q nō per cōmentatorem in hoc pmo dicentē cōmento decimoseptimo. q totum ē ad aliud a qualib₃ parte. nō tamen ab oībus simul sumpt̄. Secūdo sic. quia si sic sequeretur q diffinitio non diceret totam essentiam definiti quod est falsu₃. Tenet consequētia. quia definitō solū explicat genus et differentiā siue materiā et formam. et pret̄ illam entitatē est t̄cia entitas que resultat ex vtroq. ergo ꝛc. Tertio sic. quia si sic sequeret̄ q numerus ternarius ess₃ quatnarius. Probat̄. quia quādo cunq aliqua entitas additur tribus constituit̄ numerus quatnarius cum ergo in ternario sint tres vnitates et per te additur aliqua vnitas quā dicit ternarius pret̄ illas tres vnitates. ergo erit in aliqua quarta vnitas et sic pcederet pcessus ī infinitū. Vñ accipio illā entitatē quā pōis illa t̄cit vnū p se cū mat̄ia et forma cū sit

vnita eis sed cuilibȝ compōni correspōdet ꝯpositū ergo compositioni ex illa realitate cum duabus partibus simul sumptis correspōdebit aliqd compositū. si ergo compositū dicat aliquā aliam terciā entitatem aliam a partibus erit ꝓcessus in infinitum. ¶ Quarto sic. q: si sic vel ergo totum includeret aliquā entitatem distīctam a ptibus vel nullam. si nullam ergo nō distinguitur a ptibus. nā impossibile est aliqua distingui realit' nisi includāt distinctas entitates quia vbi est real' distinctio ibi est alia ꝛ alia realitas. Si dicas ꝙ includat aliquā cum oīe inclusum sit eēntialiter pars includentis ꝛ oīe inclusum coexigit aliquaȝ aliam entitatē includentē ꝛ tamē ibi nō sit aliqua entitas que includatur p̄ter materiam ꝛ formā nisi ista tcia entitas sequeret' ꝙ ista tcia entitas erit pars istius includent; ꝛ tūc queraf' de illa parte ꝛ toto eius sicut prius. ꝛ erit processus in infinitum

In opposi. Arguit' per rōem phi in textu que est hec. si totum nō distinguit' a ptibus simul sumptis. ptes simul sumpte eēnt eedeȝ inter se quod est falsuȝ. quia si sic tūc totum eēt vnū indiuisibile. Probat' cōsequētia. quia que st; eadē vni ꝛ eidem sunt eadem inter se Pro solutōne questiōis soluende st; quatuor questiones sm ꝙ qdruplex est totuȝ scȝ essentiale. vniuersale. integrale. ꝛ per accñs

Questio prima. Utrū totuȝ essentiale dicat aliquam entitatē terciā realem absolutā per se distinctaȝ ab oībus suis ptibus simul sumpt; Respōdent thomiste ꝛ multi noiales ꝙ nō propter rōnes supius adductas. contra quos arguo qdrupliciter. Primo sic. oīs entitas realis realiter cāta ab aliqbus duobus ē realiter distincta ab ipis. sed entitas totius est causata a ptibus simul sumptis. Maior patet. quia nihil seipm causat ¶ Secūdo sic. omis entitas que est pm⁹ terminus gnationis realis est distincta ab aliis ex natura q̄ non pūt esse prim⁹ terminus illius gnatōnis Sed entitas compositi est pus ꝛ per se terminus gnatōnis sm phm septimo metaphice ꝛ nō entitas partiū. licet eñ forma sit terminus formalis generatōnis. nō tamē est per se pm⁹ ꝛ terminus sicut pbat' septimo metaphisice. ergo totum dicit aliquā entitatem distinctam ab illis ex qbus est ¶ Tertio sic. omis vnitas per se hȝ aliquam propriā entitatem pro fundamēto sed istud fundamētum nō potest esse entitas partiū quia propa vnitas requirit propam entitatem. ptes autem nō st; vna entitas. Maior ptȝ. quia omis propa passio requirit propum subiectū tanq̄ propum fundamentū. ꝛ ita mlt'tiplicata passione multiplicat' subiectum. Minor patet. quia entitas ꝯpositi est per se vna. ¶ Quarto sic. si compositū nō diceret aliquā per se entitatem tūc cōpositum ex materia ꝛ forma nō esset magis vnuȝ q̄ cumulus lapidū. ꝛ per ꝯsequens est falsuȝ ꝛ contra phm octauo metaphisice. Tenet ꝯsequentia. quia aceruus lapiduȝ est verissime sue partes simul sumpte. Et iō pro solutōne questionis supponēda sunt qtuor dicta. Primū dcm duplex est forma. quedā est forma partis ꝛ est illa que informat materiam. ꝛ est pars compositi. Alia est forma totius que est tota rei quidditas ꝯstituēs totū effectiue ita ꝙ nō est forma informās. sed est forma qua suppositum est ens quidditatie sic intelligēdo ꝙ forma totius nō est causa causans totum cuȝ materia ꝛ forma partis sed est ipm totum p̄cise ꝛ absolute consideratum quo modo loquitur Auicenna quinto metaphisice sue dicens ꝙ eqnitas est tm̄ eqnitas. Scdm dictum forma totius nō est alia a forma partis supueniens forme vltime. sicut in homie forma totius non est aliqua forma supaddita ipi anime constituens totum. Unde nō dicitur totius quia pfectius constituat totum q̄ forma partis. al's eīn in homie essȝ aliqua forma constituens hominē que esset pfectior anima intellectiua quod est absurduȝ ¶ Terciū dictū est. forma toti⁹ nō est aliqd mediū vnionis vnies materiam forme ad constituēdum vnuȝ per se. Patet quia quero de illo quomō faceret per se vnū cum materia ꝛ forma partis quia non est dare mediuȝ. quia vel per se vnitur ꝛ sic standum erat in pma. vel per aliud ꝛ sic esset processus in in infinituȝ. Ex hoc patet: ꝙ forma totius non est aliud vltra formam partis pficiens materiaȝ ꝛ formaȝ. quia oīe (quod pficitur ab aliqua vna forma) habet rōem vnius pfectibilis. sed materia ꝛ forma partis nō sunt hmōi. Naȝ vnū ē alterius rōnis ab alio. quia vnū est proprie pfectibile ꝛ aliud est actus pficiens. ꝛ hec est ratio quare faciūt vnum p se ex septimo metaphisice ¶ Quartuȝ dictum forma totius est alia realiter a forma partis patet ex dictis ꝛ probatōnibus supius adductis. Nam totum dicit aliam entitatem a suis partibus ꝛ illa entitas est forma totius Ex hoc patet. ꝙ problemma de forma totius inter Thomam ꝛ Albertum nullum est quia neq̄ vnius nec alterius positio videtur vera. quia forma totius realit' differt a forma partis. ita ꝙ non dicit precise materiam ꝛ formam simul vnitas. sed dicit terciam entitatem realiter distinctam a materia ꝛ forma simul vnitis.

Ideo ad ratōnes alterius opinionis Ad pmum dicitur. ꝙ cōmentator vult ponere differentiam inter partes diuisim sumptas ꝛ simul sumptas. quia partes diuisim sumpte nō integrant totum. sed bene partes simul sumpte ¶ Ad secūdum dicitur. ꝙ diffinitio dicit explicatiue totam entitatem diffiniti. ꝛ cum hoc stat ꝙ diffinitum dicat entitateȝ terciam distinctam a diffinitōne ¶ Ad terciam nego consequētiam. Et ad probationem dico: ꝙ in numero est duplex vnitas. quedā materialis. ꝛ quedam formalis. Unitas materialis in numero ternario est vnitas que est pars siue fundamētum numeri ternarij. Et talis vnitas variat numerū ita ꝙ si sint tres est numerus ternarius. si quatuor est numerus quaternarius. Sed vnitas formalis ē passio entis. ita ꝙ qualibȝ entitatem proporcionabilit' sequitur. vnitas entis nō variat numerum. Et per hoc ptȝ ad formam. licȝ eīn entitas numeri ternarij dicat propriam vnitatem illis tribus additam quia tamē illa non est material' sed formal'. ideo per ipam numerus nō variatur ¶ Ad quartū nego totum processum. procedit eīn ex grossa ymaginatōne. ꝛ ideo pro eius solutōne ponitur talis propositio Nulla entitas facit compositōem cum aliquo nisi respectu illius habeat rōnem actus vel potentie. ista propositio ponitur a pho septimo metaph. vbi dicit ꝙ materia ꝛ forā nō faciūt ꝯpositū vnū p se. nisi q: hoc ē actus ꝛ illud poña cū ergo ista

tercia entitas compositi nō se habeat prope in ratōne actus vel potentie respcū materie 7 forme. ideo cū ipa nō facit compōem. Uñ non sequitur illa tcia entitas ē vnita cū aliis q̄ facit cōpōem nō simplr q̄uis bene includunt aliq̄s rōnes vnitas eis nō tñ faciūt compōem In diuinis eñ est quedā vnitas 7 vnio 7 tamē ibi nulla est compō. Uñ ista entitas (quā dicit totū) nō habet rōem inclusi. nō eñ includitur in seipa h3 tamē rōnem includētis respcū partiū. Uñ dicit aliquā entitatē 7 tamē nullā includit pter partes. q2 inclusum est ps includentis 7 psupponit aliquid tanq̄ includens qd non potest esse de illa tercia entitate.

Questio secūda. Utrū totum vle 7 diffinitum distinguātur a suis ptibus: Dicūt aliqui q̄ nō distinguūtur nisi rōne. probāt sic quia diffinitio 7 diffinitum nō drūt nisi penes implicitū 7 explicitū. nā qd diffinitio dicit explicite dicit diffinitū implicite. Uñ de rōne diffinitōis duo sunt. pmū est dicere q̄dditatē rei 7 in hoc puenit cū diffinito. Scdm est dicere eādem explicite. 7 p hoc differt a diffinito. nam diffinitū dicit eandē quidditatē indistincte nō resoluēdo eam in sua pncipia. Ex hoc arguit sic. ex eisdē pncipiis eodē mō se habētibus nō resultat nisi vnū pncipiatū. sed diffinitio 7 diffinitū st ex eisdē pncipiis. ergo diffinitio 7 diffinitū nō distinguūtur ex natura rei. Minor probat. quia pncipia diffinitōnis 7 diffiniti st genus 7 drñtia 7 eodem mō se habēt. quia drñtia vtrobiq3 est actus determinās genus 7 in diffinitōne 7 diffinito. Unde si diffinitio debeat esse aliqd per se vnū oportet q̄ drña in diffinitōne determiet genus. quia ex pluribus nō fit p se vnū nisi quātum vnū est actus alterius. Sed cōtra hoc arguit quadruplr. pmo. de diffinitōne 7 diffinito verificatur pdicata realia distincta ex natura rei 7 etiā ptradictoria. ergo ipa distinguūtur ex natura rei. Pt3 pñtia p primū pncipiū. Maior probat. quia diffinitio realiter pstituit diffinitū. 7 diffinitū nō pstituit diffinitionē quia est realr ipm pstitutum. Scdo sic. entitas causans maiorem notioritatē in intellectu q̄ alia entitas ē ex natura rei distincta ab alia. sed diffinitio causat maiorē notioritatē q̄ diffinitū. ergo Maior p3 quia impossibile est q̄ aliqd causet aliqd in intellectu qd non causet aliud q̄n ante oēm actū intellcūs includat aliquid qd non includit aliud. Non videtur eñ als causa quare vnū causaret magis q̄ aliud Tertio sic. In demōstratōe potissima mediū deb3 extra naturā rei esse distinctū ab vtroq3 extremoꝝ. nā aliter eēt petitio pncipii. sed diffinitio est mediū in demrātione potissima. ergo Quarto sic. omis rō explicans hēt rōem duoꝝ diuidentiū aliqd tcium. diuidētia aūt aliquod tcium habēt aliquā distinctōem ex natura rei ab illo tcio. 7 illud tcium est aliqd resultans ex illis. Maior pt3. quia nihil seipm explicat neq3 distinguit cum ergo diffinitio explicet ipm diffinitū sequitur q̄ ex natura rei distinguit ab eo. Et pfirmat. quia nō videtur esse aliqua distinctio vana nisi nō accipiat. sūn robur a re. Ideo dicēdum est primo. q̄ diffinitio 7 diffinitum distinguūtur ex natura rei. vt p3 ex dcis

Dic secūdo. q̄ diffinitio 7 diffinitum st idem formalr 7 quidditatiue. pt3 quia illa st eadem formaliter quoꝝ vnum predicat de alio in pmo modo dicendi per se. sed sic est de diffinitōne 7 diffinito Dic tercio. q̄ totum vniuersale non distinguit realr ab omibus suis partibus subiectiuis simul sumptis. pt3 q̄a non includit eas 7 tamē non potest esse sine ipis. ergo.

Dic quarto q̄ totum vniuersale est prius naturalr suis partibus 7 ab eis ex natura rei distinctum. pt3 q2 est pmune dictū de ipis in quid. ergo est prius. Tenet psequentia. quia illud est prius a quo nō puertit consequētia subsistendi. sed sic est de toto vniuersali 7 suis partib9. Et autē distinguant ex natura rei pt3. quia inferius semp addit aliquid supiori quod est extra cōstitutōem formalem supioris. ergo

Ad rōem in oppositum adductā que est Francisci de marschia dicēdū est. q̄ supponit vnū manifeste falsum. aut eñ loquit de diffinitōne quātū ad rem super quā fundat. aut quātum ad secūdā intentionem iam fundatā. Si pmo modo certū est q̄ ipsa nō hab3 rōem pncipiati vt sic. nō est eñ nisi pars vt puta aīal rōnale mortale que st partes homis. Si secūdo modo certū est q̄ implicat manifestū impossibile. quia ista secūda intentio nō principiat ex aīmali 7 rōnali cum ista sint res circūscripto ope intellcūs.

Questio tercia. Utrū ex subiecto 7 accidente fiat aliqd vnum per se distinctū a subiecto 7 accidēte. sicut ex materia 7 forma. Respōdet q̄ sic. pt3 quadruplicit. pmo quia omis trāsmuta° per se vna hab3 tminū per se vnū. sed altera° est transmuta° per se vna cuius tminus nō est precise subiectū neq3 forma precise compositū ex vtroq3. ergo ex subiecto 7 accidente fit vnum p se compositū. Maior pt3. quia vnitas mot9 accipit a tmino motus. 7 Minor habet ex septimo methaphisice Secūdo sic. cuilib3 compōni correspōdet aliquid pro tmino ergo compōni accidētis cū subiecto correspond3 aliquid pro tmino. sed illi compōni non correspond3 subiectū. quia vtrūq3 istoꝝ est ān compōnem Nec ambo simul eadem rōne quia vt sic ambo simul componūt. vel ergo componūt se vel aliud a se. nō se qui idem nō componit seipm. Si aliud habet intētum Tertio sic. si totum p accidens nō esset distinctum a suis partibus sequeret q̄ pictoribus 7 aliis artificibus nihil deberet pro precio. quia nihil noui facerent sed solum copularēt colorem subiecto Quarto sic. quia inter subiectū 7 accidens est vna compō vel due. Si vna tm cum cuilib3 cōponi correspōdeat vnū cōpositū tm 7 illud nō est substātia nec accidēs. quia non est maior ratio de vno q̄ de alio. nec ambo simul quia tūc non esset vnū compositū. ergo est aliquid resultans ex vtroq3 qaod est propositū. Si autē inter ipsa sint due compōnes cum cuilibet compōni suū correspondeat compositū. sequit q̄ ibi erunt duo composita distincta quod est magis absurdū Sed contra hoc arguit quadruplicit. pmo sic Quero de isto tcio an sit substantia vel accidēs. si substantia ergo accidens erit pars substātie. 7 per psequens substātia. Si accidens ergo substantia erit pars accidentis quoꝝ neutrū est dicendum. quia quod vere est nulli accidit. Secūdo sic. oēe adueniens rei in esse completo est accidens illi9 rei. sed sic est de toto per accidens. ergo Et omne accidens requirit proprium subiectum. ergo illud totum habebit subiectum. Tunc quero vlterius de composito ex illo toto 7 subiecto sibi proprio aut ex eis

resultat aliquod tcium aut nō. si nō eadem rōne nec ex primo subiecto resultat aliquod totum distinctum. Tertio si ex predictis resultat aliqd tertiū sequitur ꝙ il/lud qđ formať est pfectius ipis. sed quāto aliqđ ē pfectius tanto pfectiori gñationi generať. quia gñatio spe/cificatur ex suo termīo. Si ergo ex subiecto ⁊ accidēte resultet aliqđ terciū ɔpositū. sequitur ꝙ gñatio illius cōpositi erit pfectior gñationi cōposite substātie. Et ita generatio ɓm qđ erit pfectior gñatione simplr. qm̄ ge/neratio illius ɔpositi ē gñatio ɓm quid Patet quarto autoritate phi q̄nto metaphisice ⁊ pmo thopicoꝝ. qui dicit ꝙ substātia ⁊ accn̄s faciūt vnū per accn̄s. quia ex ipis nō resultat aliqđ terciū.

Dic primo ꝙ ex subiecto ⁊ acciden te nō resultat aliqđ cō/positum realiter ab ip/sis distinctū vt pꝫ ex iā dictis Dic scđo. ꝙ subiectū ⁊ accidēs nō faciūt aliquid p se vnū vnitate ydēptita/tis. ptꝫ quia sť distincta. distincta aūt nō sunt idē Vn̄ duplex ē vnitas. s. vnionis ⁊ ydēptitatꝭ. Vnitas ydēptitatis est vnitas absoluta nō formaliť sed fundamētaliter. Vn̄ ydēptitas foral'r est relatio. nō fundať aūt in aliquo p respectū ad aliud. sed vnitas vnionis forma/liter ⁊ fundamētaliter est relatia. quia supra vnitatem fundať relatio. Et ista ē duplex. quedā est qua extre/ma pcise vniunť inter se. ita ꝙ nō in aliquo tertio Alia est qua nō solum extrema vniūtur inť se. sed etiā in aliquo tertio. Exēplum pmi. vt subiectū ⁊ accidēs que nō vniunť in aliquo tcio. Exemplū secūdi. vt mate/ria ⁊ forma que in aliquo tcio ⁊ etiam inť se vniūtur Dic tcio. ꝙ accidēs ⁊ subiectū faciūt per se vnum vnitate vnionis ⁊ hoc inť se. ptꝫ quia nō faciūt vnum in aliquo tcio sicut supius pbatū est. ergo faciūt vnuꝫ inť se. Dic quarto. ꝙ subiectū ⁊ accidēs nō faciūt per se vnū vnitate vnionis in aliquo. Tertio patꝫ. q̄a ex quibuscūqꝫ vnitis nō resultat vnū tcium. illa nō sť vnū vnitate vnionis isto mō. ⁊ sic est de accidēte ⁊ subiecto. ergo ⁊ cetera.

Ad rōnes que sť contra pmuꝫ dcm̄ Ad pmū diciť. ꝙ duplex ē terminus alteratōnis. scilꝫ materialis. ⁊ formalis. Prim⁹ terminus est aggregatum ex subiecto ⁊ accidente qđ est vnū per accidens. Scđus est ipa forma. vnitas aūt alteratōis sumiť ab vnitate formali. Ad secūdum ⁊ quartū dico. ꝙ duplex est compō. quedā est cum his vt materie cum for/ma. Alia ē ex his. vt ex materia ⁊ forma ɔponiť homo Inť illas autē est q̄druplex differētia. pma compō ex his ē posterior presuppōnēs compōem cū his. Secunda in compōne cuꝫ his idem est ɔponens ⁊ ɔpositum. sed nō in compōne ex his. Tercia in compōne cuꝫ his tot sť cōponentia quot sť composita. In compōne āt ex his plura sť componētia q̄ꝫ ɔposita. Quarta compositio cuꝫ his reptitur in quolibꝫ genere cum alio genere. Non autē compō ex his. illa em̄ nō reperiť nisi in eodem gñe. p hoc ptꝫ ad argumētum. Nā quia ɓm cōpositio subiecti ⁊ accidētis est precise compō cum his ⁊ non ex his. ideo non resultat tcia entitas. sed tot sť cōponentia quot sť composita Ad tcium negatur cō/seq̄ntia. non em̄ datur pciuꝫ pictori vt causet aliquod ɔpositum sed vt aliam ⁊ aliam figuram introducat

Questio quarta. Utrum totuꝫ in quā/titate dicat aliquā entitatem per se distinctā a ptibus integ/libus. Rn̄deť primo ꝙ nō. quia si sic. tunc in eodē supposito essent plures quātitates eiusdē rōnis. scꝫ quantitas totius. ⁊ quātitas oim̄ suaꝝ partiū simul sump/tarum qđ non est dcm̄. Unde e pmo huius diciť. ꝙ tā/tum est totum quāte sť sue partes. Patꝫ secūdo. quia nisi sic sequereť ꝙ due semi libre tantū ponderarēt sicꝫ alie due cuꝫ ex illis duabus semilibris adinuicē con/tinuatis resultat vna alia libra que non plus ponde/raret q̄ꝫ ille due semilibre. sed istud est contra sensum. Iste rōnes non cogunt. quia ptes nō sť quāte alia q̄n/titate a quātitate totius nec ipe simul sumpte habent aliud pondus a pondere totius eodē modo sicut dicitur de toto essentiali Rn̄deť aliter. ꝙ totum integrale non dicit nisi quendā ordinem ⁊ respcm̄ vltra par/tes simul sumptas. sed hoc nō videť sufficere. quia vera corruptio ⁊ actio phisica non pn̄t terminari ad solū respcm̄. Sed diuiso aliquo aiali ān̄uloso sicut serpen/te non ē destructio totius essentialis. tn̄ adhuc anima maneat cōiuncta partibus diuisis. est ergo destructio totius integralis. sed manifestum ē ad sensum ꝙ non ē destructio solius respcūs. Tertio responderť. ꝙ ⁊ totū integrale ⁊ totum essentiale sť sue partes simul sump/te sed non diuisim. sed ista responsio non valꝫ nisi in/telligendo sicꝫ cōmentator intelligit. Probať quadru/pliciť. primo quia ad eam sequereť ꝙ equus vadens ad secanaꝫ non idem rediret. Probať. posito ꝙ sibi sit addita per comestionē vel nutritionē aliqua notabilis pars que voceť b ⁊ totum residuū voceť a. ⁊ arguo sic. Equus hadie est a ⁊ b. ⁊ an̄qꝫ veniret de secana non erat a ⁊ b. quia b nōdum erat. g̃ equus non erat idē hodie quādo venit ⁊ heri quādo iuit. ⁊ hoc ɔcedit Buridanus pmo phisicoꝝ. sed hoc ē ridiculum ⁊ fatuū. Nam ad hoc sequereť primo. ꝙ idem equus non pos/set intrare fluuiū ⁊ redire. que est positio Eracliti. sicꝫ recitat phus. Sequereť secūdo. ꝙ sortes nō esset nomē singulare. quia non ɓcaret idem nūc quod prius. Seq̄retur tertio. ꝙ perirent pmiationes bonoꝝ ⁊ punitio/tiones maloruꝫ. quia homo nūc facit opus virtuosuꝫ ⁊ cras non erit ille idem ⁊ per ɔsequens non debet pre/miari. neqꝫ fur pro latrocinio puniri eo ꝙ non est ideꝫ hodie qui fuit heri quod est magnum incōueniens Sequereť quarto. ꝙ totum non esset maius sua par/te. ymmo esset pars patꝫ sic. quia quicquid erat heri sortes est hodie sortes. sed reseruato casu predicto a erat heri sortes. ergo a est hodie sortes. ⁊ tamen a est hodie maius ⁊ efficitur pars compositi ex a ⁊ b. ⁊ per conse/quens totum erit pars. ⁊ sic nō maius parte. Et hoc confirmať per autoritatem Arestotelis primo de generatione dicētis ꝙ illud (quod augetur) manet ideꝫ ante augmētationem ⁊ post augmentatione. Ideo dicē/dum est. ꝙ totum integrale realiť distinguitur ab om/nibus suis partibus integralibus siue simul siue diuisim sumať. patꝫ quia decem ptibus integralibus de/structis potest manere totum integrale cathegorice accipiendo totum ⁊ etiaꝫ diuiso toto. ⁊ ipo destructo pos/sunt manere partes eedem substātialiť. sicut ptꝫ in annulosis. ergo ⁊c. Et hoc confirmať. naꝫ per nullam rationem potest probari ydemptitas totius integralis cum suis partibus. quin etiam ydemptitas totius es/sentialis probetur. quod tamen solemnes doctores

dicunt realiter distinctas a suis ptibus

Ad rones in oppositum patet solutio in prima questione. Sequitur textus.

Coturbati autē po:

In hoc tertio caplo reprobat phus opiones alioꝝ posterioꝝ sequentiū pmenidem ꝛ mellissuz. Et primo enarrat positōem eoꝝ dicens. ꝙ qdam posteriores sicut ꝛ antiq̄ pturbati sunt ꝓpter rōnes pmenidis ꝛ mellissi timētes ne opteret eos pcedere multa esse vnū. qa nō intelligebāt p hoc nomē ens nisi vnū ſcare scꝫ substantiā. et ideo diuersi diuersas vias inuenerūt. Vn̄ qdem eoꝝ sicut Licofron q̄ in antiq̄ translatōe dr̄ orthofanus auferebat hoc ꝟbum est Dicebat em̄ ꝙ nō optebat dicere. hoiem esse ambulantē. sed hoiem ambulātem. Silr̄ nolebat dicere. hō est albus. sed hō alb'. Alij aūt videntes tales orōes esse impfectas mutabāt copulā in ꝟbum adiectiū ꝛ dicebāt hō albet. ꝛ hoc fecerunt qr timebāt ꝙ si in propōe (cuius subiectū ē substātia ꝛ predicatū aliud pdicamētuꝫ interponeret hoc ꝟbum est) tūc ens esset plus q̄ vnū. quia nomē ꝛ ꝟbū cum alio p̄dicato (Sed multa sunt) Hic phs ostendit motiuū illius opiōnis esse falsum. Et ponit talem cōclusionē. nō oīa sunt vnū. sed multa sꝫ que sunt Qd probat. quia alia ē diffinitio musici ꝛ albi. g̃ sunt multa ſm diffinitōem ꝛ tn̄ vnus hō est musicus ꝛ albus. sed totum ꝛ ptes sunt vnū actu ꝛ multa potētia quia p diffinitōem ex vno toto fiūt multa. Vn̄ subdit phs ꝙ quāuis ad id qd est vnū subiecto ꝛ mlta rōe antiqui inuenerūt aliqd remediū auferētes hoc ꝟbuꝫ est a locutōne. sic ergo bn̄ euadebāt primū argumētuꝫ dicētes. ꝙ licꝫ sit aliq̄ diffinitō musici ꝛ albi. tamē illa nō sunt vera entia sed sola substātia est veꝝ ens ſm eos. Nō potuerūt autē euadere scd̄m argumētuꝫ qd est de toto ꝛ ptibus. quia totū est vera substātia. ꝛ silr̄ per ps ꝛ oīno deficiebāt ꝛ cōfitebātur vnū esse multa. hoc est optebat eos pcedere vi argumētationis ꝙ vnū eēt mlta tanq̄ incōueniens. qd tamē ſm rei veritatē nō est incōueniens. quia vnū ꝛ multa opponūtur ſm eādem ſcationē sicut vnū ſm vnam ſcatōem ꝛ multa ſm aliam ſcatōem Nō opponūtur sic ista duo vnū in actu. ꝛ mlta in potētia nō opponūtur. nā totum ē vnū in actu et multa in poña. Et ex hoc infert ꝙ ex p̄cedentib' appa rēt impossibile esse ꝙ oīa sunt vnū (Ex qbus demōstrant) In hoc q̄rto caplo soluit phus rōnes pmenidis ꝛ mellissi. ꝛ p̄us soluit rōem mellissi dicēs Nō est difficile soluere rōes ex qbus pmenides ꝛ mellissus volūt demōstrare tm̄ vnū esse ens ꝛ īmobile Probat quia rōnes ipoꝛum sunt sophistice eo ꝙ accipiūt falsa. id ē peccant in materia ꝛ nō syllogisant. i. peccant ī forma. tamē inter syllōs pmenidis ꝛ mellissi rō mellissi ē magis onerosa ꝛ tediosa cuilibet sapiēti phō. eo ꝙ non habet cām dubitatōis. sed vno incōuenienti dato multa pringūt. ꝛ hoc videre nō est graue. Vn̄ in rōne mellissi sunt q̄tuor defectus. pro qbus intelligēdis accipio rōem mellissi quā recitat Alexāder pripateticus. Oē qd est factuꝫ habet pncipiū. ens nō est factū. ergo non hꝫ pncipiuꝫ Hic est pmus defcūs. pmittitur em̄ falla pn̄tis arguēdo a destructōne añtis ad destructōeꝫ pn̄tis Et vltra. quicq̄d nō hꝫ pncipiū est infinitū. ens nō hēt pncipiū: ergo est infinitū. hic est scd̄us defectus in quo pmittit fallatia equocatōnis. nā aliter accipitur hic pncipiū q̄ in pmo syllō Vn̄ cum dicit. quicq̄d nō habet pncipiū est infinitū. hoc dēt intelligi de pncipio magnitudinis ꝛ nō tēporis vel duratōnis. Et vltra quicq̄d est infinitū nō hēt locum extra se quo moueat ergo est īmobile: hic ē tercius defectus. nā nō valet cōsequētia. infinitū nō hēt locum extra se ad quē moueat ergo est īmobile. Possint em̄ ptes inter se moueri. sicut patet de aqua fluente q̄ ſm se totam nō mouet. ꝛ tn̄ ptes eius mouentur. Et quartus defcūs est. quia non seq̄tur. nō mouetur ſm locum. ergo simplr̄ nō mouet. quia posset adhuc moueri motu alteratōnis. etiā dato ꝙ nihil moueret localiter. (Et vero neqꝫ specie.) Hic oñdit phs ꝙ mellissus in suo syllō recipit falsa eo ꝙ dicit vnū esse ens. Dicit ꝙ nō est possibile. nā esse vnū specie tanq̄ dicentes illud ex quo. sicꝫ ex materia oīa fiūt esse vnuꝫ. sicut etiā aliqui phi naturales posuerūt ꝙ pncipium materiale oīode est vnū ſm ꝙ oīa sunt vnū in forma. i. habētia vnicam formā ꝛ q̄dditatē ſm spēm est impossibile Manifestū em̄ est ꝙ homo est alius ab equo in forma ꝛ specie. ꝛ manifestius ē hoc ꝙ cōtraria dn̄t ſm formā ꝛ spēm. ꝛ manifestū est ꝙ multa sunt ptraria. Posset ergo sic deduci ratio cōtra mellissum. vbicūqꝫ est cōtrarietas. ibi potest esse aliqs motus. quia cōtraria sunt nata eidem inesse vicissim. sed manifestū est ꝙ multa sunt cōtraria. ergo aliq̄ possunt moueri. (Et ad pmenidem) Soluta rōne mellessi. psequēter phus in hoc quinto caplo soluit rōem pmenidis. que fuit ista Quicq̄d est p̄ter ens est nōens sed qd est nōens est nihil. ergo quicq̄d est pter ens est nihil. ergo quicq̄d est preter vnū erit nihil. eo ꝙ ens et vnū cōuertūtur. ꝛ per psequēs tm̄ vnū ens est. ꝛ sic oīa sunt vnū. Dicit ergo phus p modum cōclusionis. ꝙ idem est modus soluendi rōnes pmenidis ꝛ mellissi in generali licet sint alie in spēali. Et subdit ꝙ rō permenidis peccat duplr̄. pmo quia ipa accipit fl'a ꝛ sic peccat in materia. ꝛ etiam non cōcludit ꝛ sic peccat ī forma. Primū patet. quia accipit ꝙ ens dicatur vno mō ꝛ tn̄ dicitur multiplr̄. dicitur em̄ de substātia ꝛ accidēte. ꝛ vniuersalr̄ de omibus generibus. Qꝫ autē nō concludat probat. quia peccat. in forma quia si essent sola alba tūc vnum ꝛ albuꝫ idem significarēt. ꝛ tn̄ adhuc multa essent alba. ergo ꝛc. Similr̄ si ens ꝛ vnū idē significarent adhuc stat ꝙ multa sint entia. Añcedens pbat. quia in illo casu nō est tm̄ vnuꝫ album cōtinuatione: neqꝫ est etiam tm̄ vnum ratōne. quia alia est ratio vel esse albo ꝛ susceptibili nō propter hoc ꝙ albuꝫ sit separabile a susceptibili. quia album ab eo nō potest esse diuisum. sed propter hoc ꝙ album est alteꝝ ab eo cui accidit: sed h̄ nō videbat pmenides

Hic cōtradicit phus cōclusioni pmenidis probando ꝙ nō est tm̄ vnum tali ratōne. Necesse est ꝙ ens nō significet solum vnū de quo verificetur. sed significarꝫ id quod vere est ꝛ qd vere vnū est. i. accidens. qr si ens significaret tm̄ accidēs. sequeret ꝙ aliquid simul esset ꝛ nō esset psequēs est impossibile. Cōsequētia probat. quia si ens significaret tm̄ accidēs tūc subiectū nō est quia est alteꝝ ab ente. cum ergo accidens de quocūqꝫ subiecto dicat presupponat ipm esse opꝫt ꝙ illd subiectū sit. quia accidēs nulli inest nisi ipm sit. ꝛ sic subiectum simul erit ꝛ non erit. Silr̄ si ens significaret tm̄

substātiā idē sequeret̄.ptꝫ q2 cuꝫ albū sit accn̄s opꝫ ꝙ sit nōens.et cuꝫ p̄dicetur de ente opꝫ ꝙ sit ens.ꝛ ꝑ ꝯse quēs idē sit ens ꝛ nōens. Dicit ḡsic phs(si igit̄ qđ vere ē).i.subn̄a nulli accidit sed illi aliq̄d mag̅ qđ vere est p̄cat qđ est q̄ꝫ ꝙ nō est.i.magis p̄cat subaꝫ q̄ꝫ accidens.Si em̄ qđ vere ē.i.subn̄a erit ideꝫ ꝛ albū.Albuꝫ aūt nō est qđ vere ē.i.albū nō est subn̄a neqꝫ em̄ accidere ipi possibile est qđ est.i.nō est possibile accn̄s accidere ipi subn̄e neqꝫ em̄ qđ est.i.subn̄a est qđ nō vere est.i. accn̄s nō ḡ qđ est.ē qđ albū est.i subā nō est alba neqꝫ spē finita vel infinita cui⁹ cōtrariū ꝯcessit ꝑmenides. Uel q2 subn̄a est ens ꝛ accn̄s.nō solū est nō ens tale.vt puta nōhō.sed om̄e nōens est puꝝ nihil.Si ḡ accidēs p̄dicat̄ de subn̄a sequeret̄ ꝙ illud qđ vere ē.i.subn̄a est nōens.veꝝ em̄ ē dicere qm̄ albū est.i.veꝝ est dicere ꝙ subn̄a est alba.hoc aūt nō est qđ p̄cauit.i.album p̄cat nōens.Quare si albū p̄cat qđ vere ē.i.si ens p̄cat albū sequeret̄ ꝙ id qđ est.i.ens p̄cat multa (Nec igitur magnitudo) Hic improbat sil'opīonem ꝑmenidis ꝛ mellissi.Dicēs ꝙ si tm̄ vnū sit ens ꝛ nō plura.sequeretur ꝙ nulla erit mḡnitudo.ꝯn̄s est falsuꝫ.ḡ et an̄s Falsitas ꝯn̄tis pꝫ.nā ipi ꝯcesserūt illud qđ vere ē.i.subaꝫ esse corpus ꝛ q̄ntū.ptꝫ ꝯn̄a q2 oīs mḡnitudo hēt ꝑtes quaꝝ vtraqꝫ dr̄t ab alia ꝓm eē ꝛ essentiā.Un̄ dicit sic. neqꝫ igitur qđ est.i.ens erit mḡnitudo.i.subn̄a corporea hn̄s mḡnitudinē sic qđ ꝓe est.i.subn̄a sit qđ est.i. ens solū.vtraqꝫ em̄ est alteꝝ esse ꝑtiū.i.ꝑtes st̄ diuerse ꝛ sic seq̄tur ꝙ multa st̄.Si ḡ sola subn̄a est carēs magnitudine.opꝫ ꝙ hēat diffinitōeꝫ scꝫ genus ꝛ dr̄am.ꝛ sic erūt multe subn̄e.Dicit ḡ ꝙ aūt illud qđ vere est.i.substātia diuidit̄ in aliq̄d aliud qđ vere est.i.in subaꝫ aliquā aliā.Manifestū est ergo rōne.i.diffinitōe vt si hō est aliq̄d qđ vere est.necē est ꝛ aīal qđ vere est aliq̄d eē vt bipes. Hoc probat.q2 si nō tūc erūt accidētia.aut ergo st̄ accidētia hoi aut alicui alij subiecto.sed vtrūqꝫ est impossibile.Primū pꝫ.q2 vel essent accidētia separabilia vl'inseparabilia.nō scđm quia accidēs in separabile diffinitur ꝑ suū subiectū sicut simitas ꝑ nasuꝫ Et sic diffinitū poneret̄ in diffinitōne ꝑtium diffinientiū sed hoc est falsum.q2 quecūqꝫ in diffiniti rōne st̄ aut ex q̄bus sunt in rōne coꝝ nō est rō totius.vt in bipede rō hoīs:aut in albo qđ est rō hoīs albi.Relinq̄tur ḡ ꝙ si accidāt hoi ꝙ sint accidētia seꝑabilia.ꝛ sic ꝯtingit hominē nō esse bipedē.al's em̄ in rōne bipedis inerit hoīs rō.illud em̄ in illius rōne inest Scđa ꝑs pꝫ.ꝙ si bipes ꝛ aīal nō sunt ꝓe subn̄e sed accidūt alicui alteri ab hoīne.tūc etiā hō erit accn̄tiū alteri sed hoc ē falsuꝫ.q2 qđ vere ē fit accidēs nulli q2 cui accidūt ꝑtes ꝯstituētes ei dem etiā accidit qđ est ex eis ꝯstitutū (Quidē aūt rōnibus) Hic reprobat phs aliq̄s atiq̄s rn̄siones ad duas rōnes ꝑmenidis ꝛ mellissi.dicēs Q̄dā q̄dē antiquoꝝ adquiescūt vtrisqꝫ rōibus ꝯcedēdo ea q̄ ex eis sequūtur. Un̄ propter p̄mū ꝯcedūt ꝙ oīa sunt vnum Et etiā ꝙ accidēs qđ est extra p̄catōem entis ē nōens Insup ꝯcedunt ꝙ corꝑa sunt ꝯposita ex indiuisibilib⁹ Sed p̄mā rn̄sionē repbat cū dicit(manifestū est) Ōn̄dendo ꝙ ex rōe ꝑmenidis seq̄tur nōens aliq̄d esse Un̄ dicit manifestū est nō sequi oīa eē vnū dato ꝙ ens p̄cet vnū.dato ꝙ hec sit ꝓa ens ē vnū. Et hec simpl'r ipossibil' est ꝯtradcōria verificari de eodē ꝙ propter hoc nō sint multa.q2 nihil ꝓhibet non est aliq̄d.i.illud a quo negatur aliq̄d ꝯtentū sub ente esse ens simpl'r. Dicere ergo oīa esse veꝝ ꝛ ꝙ nō sūt multa.ꝛ ꝙ aliq̄d est qđ nō est propter hoc ꝙ nihil aliud ab ente est Et ꝙ om̄e ens est vnū est incōueniens.hec em̄ ꝯn̄a nō valet.om̄e ens est ꝛ idem nō simul ē ꝛ nō est.ḡ om̄ia sunt vnū ꝛ nō mlt̄a.Nec hec.om̄e ens est vnū ꝛ sunt multa.ergo aliq̄d ē ens qđ nō est ens.Et hoc declarāt ꝑ sil'e.quia nullus pōt vere intelligere illud qđ vere ē.nisi ip̄m qđ vere est sit aliq̄d.Et hoc nō obstante nihil ꝓhibet multa esse quoꝝ qđlibet est aliq̄d.ergo eodē mō q̄uis nihil possit intelligi vel esse nisi ip̄m sit vnū.tn̄ hoc obstāte p̄nt multa eē quoꝝ qđlibet est vnū. Ex p̄dictis infert oīa esse vnū sicut illi dixerūt est impossibile. Circa hūc textum attēde primo.ꝙ p̄ncipiū accipit̄ tripliciter.scꝫ pro p̄ncipio rei seu magnitudis.sicut dicim⁹ hoc esse p̄ncipiū istius corꝑis an̄ qđ nihil eius est Scđo mō accipitur ꝓ p̄ncipio tp̄is.sicut dicim⁹ ꝙ res habuit p̄ncipiū quādo p̄mo fuit.Tertio accipit̄ pro p̄ncipio alterationis quādo aliq̄d incipit alterari.ideo cū p̄ncipiuꝫ dicit̄ multipl'r ꝛ ip̄e accipiat tm̄ vno mō peccauit ī argumēto pctō equocatōis.sicut supius patuit.Un̄ dicit ꝯmētator ꝯmēto vicesimotertio.ꝙ nō est necē ꝙ om̄e qđ nō generat̄ nō habeat p̄ncipiū loq̄ndo de p̄ncipio magnitudis.corpus em̄ celeste hꝫ p̄ncipiū magnitudinis ꝛ tamē nō generat̄.Aresto.aūt cōtentus est in contradcōne hui⁹ propōnis dicētis.Om̄e qđ generat̄ hꝫ p̄ncipiū ab alteratōne q̄ fit subito.sed nō hꝫ extremū a quo incipiat ḡnatio.q2 om̄e hn̄s p̄ncipiū scꝫ magnitudinis hꝫ plures ꝑtes.ꝛ ideo ḡnatio simpl'r que fit in instanti nō habꝫ p̄ncipiū.sed ḡnatio que ē alteratio ꝛ dr̄ gentratio ꝓm q̄d bene hꝫ p̄ncipiū Notādū scđo.in cōmēto vicesimoq̄rto ꝙ aer mouet̄ ꝓꝫ suas ꝑtes toto ꝑmanente in suo loco. Sil'r ergo possibile ē ꝙ hoc accidat infinito si eēt vt scꝫ moueret̄ ꝓm ꝑtes ꝛ nō ꝓm totū.sicut pꝫ de celo ꝙ nūq̄ꝫ mutat locū ꝓm se totū ꝛ tamē mouetur local'r sicut patꝫ ex ortu ꝛ occasu astroꝝ.Un̄ corpus pōt tripl'r moueri licet nō mutet totū locū scꝫ circulariter sicut celū mouet̄ vel ꝓm cōdensatōem vnius ꝑtis ꝛ rarefcōem alterius.sicut aer mouet̄ vel per h̄ ꝙ vna ꝑs accidit alteri.ꝛ istis tribus mōis posset infinitum moueri.dato ꝙ nō haberet locū extra se Attendo 3°.ꝙ ex textu phi ꝛ ꝯmēto vicesimo octauo ꝛ nono eliciūtur multe notabiles autoritates. Prima ꝙ aliq̄ nature cōes sunt vere subn̄e.et ꝙ vera substātia ꝯponitur ex ḡne ꝛ dr̄n̄tia.et ꝙ genus ꝛ dr̄a sunt de eēntia subn̄e.ꝛ ꝙ substātia diuidit̄ in̄ genus ꝛ dr̄am tanq̄ꝫ ꝑtes eēntiales loq̄ndo de genere ꝛ dr̄a pro fundamētis illaꝝ intentionū.Un̄ dicit phs.ꝙ illud qđ vere est diuiditur etiā in illo qđ vere est.sicut hō diuidit̄ in aīal ꝛ bipedē.ergo iste ꝑtes st̄ ꝑtes hoīs eēntialit̄ st̄ incluse in q̄dditate hoīs.Et st̄ vere substātie neqꝫ st̄ accidētia sicut pꝫ in textu.Un̄ nō est dubiū ꝙ hō non pōt exponi de vocib⁹ vl'ꝯstructōibus.nihil em̄ ꝓbaret phs cōtra āntiquos Cōmētator aūt ꝯmēto vicesimo octauo dicit.ꝙ necē est ꝙ hō habeat diffinitōeꝫ ex qua integrat̄ eius subn̄a vt scꝫ hēat aliq̄d vt genus ꝛ aliq̄d vt dr̄a.ergo diffinitio est subn̄a rei.ꝛ ꝑ ꝯn̄s gen⁹ ꝛ dr̄a que sunt ꝑtes diffinitōnis st̄ partes subn̄e rei.Et eodē cōmēto dr̄ si posuerim⁹ ꝙ ens qđ est vnū apud eos sit hō necē est vt aīal qđ est genus hoīs ꝛ bipes qđ est dr̄n̄tia sint entia in rei veritate.nā ꝑtes rei que st̄ ꝓm diffinitionē p̄cedūt rem ineē Et statim em̄ post aīal ꝛ bipes si nō fuerint de natura eius qđ est ens.ergo erūt accn̄a

homini aut alteri subiecto. Et cōmēto vicesimono/no dicit q ptes diffinitōis pcedūt diffinitū Et iō diffinitū nō ponit in diffinitōe. vbi grā. hō qui est q̄d posterius aiali. ꝛ bipedū nō accipit in diffinitōe bipedis et aialis. istud aūt nullo mō pt intelligi de intētōibus in aīa. g̃ o ptet q genus ꝛ dr̄ña. ꝛ p ꝯñs oīa que ponūtur in recta linea p̄dicamentali sint vere entia extra aīmam ¶Attende quarto q aliqui ex hoc qd dr̄ in fine istius textus volebāt dicere q nō ꝯtingit intelligere nisi intelligat substātia. sꝫ hoc est manifeste falsū accipiendo accn̄s p p̄ma intētōe. ymmo de facto cōiter cōtingit intelligere accn̄s nō intellecta substantia. Illud em̄ accn̄s vl'e (cuius singulare p̄mo sentit a sensu p̄mo p̄mitate generatōis) intelligit ab intellectu nō intellecta substātia. sicut p̄us patuit.

¶Queritur vtrum hec ꝯsequentia sit sophistica. ens est infinitū. g̃ imobile ¶Arguit p̄mo q nō. qꝛ si ēs essꝫ īfinitū nihil essꝫ extra ipm. ꝛ p ꝯsequens ad nihil possꝫ moueri. Cōfirmatur. qꝛ qd mouet mouet ad aliq̄d qd nō habꝫ. infinitū aūt oīa ꝯtinet. g̃ nō pōt moueri. ꝛ p ꝯñs est immobile. ¶Secundo sic. si infinitū moueret. moueret p suas ptes. sꝫ impossibile est pte alicui⁹ ꝯtinui moueri toto q̄escente. g̃ si essꝫ infinitū nō possꝫ moueri Minor pꝫ. quia s̄m ph̄m q̄nto metaphisice. ꝯtinua st̄ q̄z motus est vnus. si ergo vna ps ꝯtinui moueat. etiam totū ꝯtinuū mouebit ¶Tercio sic. si ptes cōtinui possent moueri toto q̄escente. tūc idē moueret ꝛ q̄escerꝫ. sꝫ hoc est impossibile. g̃ ꝛc. Pꝫ ꝯña. qꝛ cum vna ps moueret. tunc supficies eius ꝯtinens ipam cū alia moueret. qꝛ s̄m ph̄m secūdo thopicoꝝ. motis nobis mouentur oīa que in nobis st̄. ꝛ eadem rōne illa supficies q̄esceret ad q̄etem alterius ptis. ꝛ p ꝯñs idem sil' moueret ꝛ q̄esceret ¶Quarto arguit. qꝛ cū vna ps mouetur expellit aliam a loco suo. ꝛ illa iterū aliā. ꝛ sic de oībus. vl' plures ptes sil' erūt in eodem loco. qd ē impossibile. g̃ mota vna pte oēs mouebunt. ꝛ p consequēs nulla pars pt moueri toto quiescente. vl' idem sil' mouebit ꝛ quiescet

In opposi tū est ph̄us in textu. Pro solutōe istius questionis sequunt q̄tuor questiōes

Prima Questio. vtꝝ ptes alicuius toti⁹ possint moueri toto q̄escente Pro cuius solutōe ¶Attende p̄mo q totū pt dupl'r accipi. vno mō cathegreumatice. alio° sincathegreumatice Cathegreumatice accipit dupl'r vno mō p toto homogenio. alio mō pro toto etherogenio. sicut patuit in summulis ¶Attendo scd̄o q quadruplex est mot⁹. s. alteratō. augmētatio. diminutō. ꝛ s̄m locū mutatio. Motus localis est duplex. s. purus nō mixtus cū motu alteratōis. Alius vo est mixt⁹ cū motu alteratōis. vt rarefactō vl' ꝯdensatō. Et iteꝝ purus est duplex. s. indirect⁹ ꝛ lateralis. Simplex sil'r est duplex. q̄dam est regularis siue rect⁹. alius est ꝯpositus ex recto ꝛ circulari sicut obliqu⁹.

Dic primo Q̄ possibile est alicui⁹ corruptibil' omnes ptes moueri. ipo toto q̄escēte motu directo vl' circulari. pꝫ de spera vl' rota. cui⁹ oēs ptes mouent circularit. ꝛ tn̄ totū s̄m se nō mutat locuꝫ qd possꝫ moueri motu recto. Pꝫ qꝛ si media ps aeris int duos parietes exn̄tis rarefieret. ꝛ alia ꝯdēsaret. tunc q̄libet ps ibi moueret. ꝛ tn̄ totū nō mutaret locū Dic scd̄o q si eēt aliqd ens infinitū ipm s̄m se non moueret nec possꝫ moueri. Pꝫ qꝛ vl' moueret motu circulari. ꝛ hoc nō. qꝛ ipm nō essꝫ circulare. eo q si eēt infinitū non eēt figuratū aut t̄miatū. vl' moueret motu recto. ꝛ hoc nō. qꝛ sic acq̄reret aliū locū. ꝛ p ꝯñs nō eēt infinitum

¶Dic tercio q si eēt ens infinitū. ꝛ eēt etherogeniuꝫ vna ps posset moueri ab alia motu alteratōis. ꝛ etiam motu locali mixto. ꝛ sic ptes eius possent moueri ipso toto q̄escente Pꝫ qꝛ si eēt totū etherogeniū infinitū. tūc ptes eius frigide possent calefieri a calidis. ꝛ p ꝯñs rarefieri. Et sil'r calidū possꝫ frigefieri a frigidis. ꝛ p ꝯñs ꝯdēsari. Et ex hoc pꝫ q hec ꝯña nō vꝫ. ens est tm̄ vnū et infinitū. g̃ est imobile. qꝛ q̄uis nō possit moueri s̄m se totū. posset tn̄ moueri s̄m suas ptes

Questio secūda Vtrū substātia materialꝭ seclusa q̄ntitate diuisibilis sit Dicit q nō. pꝫ q̄drupl'r Primo sic. qꝛ q̄titas seclusa mat̄ia nllas hꝫ ptes nec quācūq3 diuersitatē ptiū. g̃. Añs pꝫ. qꝛ mat̄ia sic sūpta aut est simplex aut ꝯposita. Si simplex. habet intētū. si cōposita h̄ est ꝯpōe p̄ma vl' scd̄a. Nō p̄ma. qꝛ mat̄ia s̄m se sūpta nō hꝫ formā substātialē. Nec etiā scd̄a. q̄ ē accn̄tis cū subiecto. qꝛ tūc nō eēt sūpta s̄m se. ꝛ tūc etiā ꝯpōscd̄a p̄cederet p̄mā. qd est impossibile. Scd̄o sic. substātia materialis s̄m se sūpta nō hꝫ ptes. g̃. Añs pꝫ qꝛ ille eēnt dr̄ñtes. si nō. tūc nō eēnt plures. Si sic. vl' differrēt substātial'r vl' accn̄tal'r. Si substātial'r. h̄ essꝫ p formā substātialē. aut p materiā. nō p formā subalem qꝛ nullā hꝫ. nō p formā accn̄talem sil'r. qꝛ nullū esset accidēs in tali suba. eo q ipa est p se sūpta. nō p materiā ipam. qꝛ est indr̄ñs ꝛ indistincta. ꝛ etiā ille ptes eēnt in mat̄ia ꝯueniētes Idē āt nō est p̄ncipiū ꝯueniētie ꝛ dr̄ñe respectu eiusdē Pꝫ t̄cio. qꝛ diuisibilitas finito nulli cōuenit nisi p q̄titatē. sed p casū mat̄ia seclusa ē a q̄litate Sil'r etiā ille ptes nec eēnt extra se nec itra se. qꝛ illa nō insꝫ nisi p q̄titatē. nec eēnt in loco nec extra locuꝫ. Pꝫ quarto. qꝛ sequit q ꝯtinuū possit eē diuisū in oēs suas ptes. pꝫ qꝛ si materia de subiecto secluderet a q̄titate et ipa haberꝫ ptes. tūc cū nulla sit alteri composita. q̄libet erit ab alia diuisa. Sed cōtra arguit q̄drupl'r

¶Primo sic. nullū accn̄s diuisibile repit in subiecto indiuisibili. sꝫ quātitas est accn̄s diuisibile receptuꝫ in substātia materiali. g̃ nō est p se diuisibil'. Maior pꝫ qꝛ aut accn̄s diuisibile sic recipit in subiecto qd ē totū in toto subiecto. ꝛ ps in pte. ꝛ sic habet intentū. aut sic q totū ꝛ quelibꝫ ps est in toto. ꝛ hoc est ipossibile. Qd pꝫ p̄mo. qꝛ tūc idē subiectū adequatū haberꝫ maꝫias q̄ntitates. ꝛ q̄libꝫ ps eius quātūcūq3 pua. Et sil'r idē subiectū adequatū haberet diuersas ptes q̄titatis loco ꝛ situ distātes. q̄ st̄ absurda. Sequeret t̄cio q eadē entitas nūero eēt in diuersis locis. vtputa entitas illi⁹ subiecti. Sequeretur q̄rto. q diuersa accn̄tia ꝛ diuerse corꝑeitates real'r distincte (qꝝ vna pt eē sine alia) eēnt in eodē subiecto p̄mo ꝛ adeq̄to. aut q oēs corꝑeitates siue ptes q̄ntitatꝭ eēnt eedē real'r. qd tn̄ illi de opposita opinione nō ꝯcedūt. Scd̄o sic. si mat̄ia seclusa q̄titate nō eēt diuibil'. ipa nō haberet ptes. ꝛ p ꝯñs tātū eēt de

entitate materie in grano milij sicut in toto mũdo. et etiã oia corpa eent vnũ nũero. qr ſm phm eadem nũero stꝫ quoꝝ materia est eadẽ. Accipit aũt phs materiã p altera pte ꝯpositi. ¶ Tercio sic. sicut prius patuit. deus pt separare qntitatẽ a substãtia materiali. ponat q deus separet medietatẽ qntitatꝫ a substãtia mateie hodie. et cras aliã medietatẽ. peto vtrũ ab eadẽ pte mateialis substãtie sit sepata qntitas hodie et heri vel nõ. Nõ ab eadem sicut pꝫ p casum. si ab alia et alia haberꝫ intentũ. s. q materia habet ptes in quas est diuisibil'. ¶ Quarto sic. si deus separꝫ qntitatẽ ab aliqua subã. vtputa a lapide peto vtrũ materia eius sit tota mateia vel ps materie. nõ est tota mateia pma sicut de se notũ est. qr tũc nulla materia alia essꝫ in formata qntitate. sꝫ qlibꝫ essꝫ nuda. Si aũt nõ est tota. sꝫ ps habet intentũ. s. q ipa erit diuisibilis in ptes. ¶ Propter talia argumẽta respõdent aliq nominales. q mateia pma seclusa qntitate est diuisibil' et nõ diuisibilis hꝫ ptes et non hꝫ ptes. eo q ad impossibile sequit qdlibꝫ. Est aũt simpl'r impossibile materiã esse sine quãtitate. cũ ipa sit qntitas. sꝫ hoc prius improbatũ est tãq falsũ. Al'r reñdet Nicolaus turonẽsis q materia pma est eodẽ mõ diuisibil'. sicut qntitas entis finiti et limitati. qr ſm eũ ens limitatũ est materia pma sed de hoc postea dicet. ¶ Sed tu dic q mateia siue substãtia mateialis sepata a qntitate nõ hꝫ ptes extensas et qntitatiuas. licꝫ bñ habeat entitatiuas. Primũ pꝫ. qa effectus cãe formal' nõ reperit sine sua cã formali. Eẽ aũt extensũ et quãtũ est effect' formal' qntitatis. et ideo mateia pma siue substãtia mateialis seclusa qntitate nõ hꝫ ptes extensas. Scdm aũt hꝫ ptes entitatiuas pꝫ p rões prius positas.

Ad ratões pme respõsionis. ¶ Ad pmã dr. q nihil ccludit eodeꝫ em mõ pbaret q qntitas nõ essꝫ ꝯposita ex ptibꝫ. et etiã altitudo nõ esset ꝯposita ex diuersis gradibus. et q hõ non essꝫ ꝯposita ex ptibus integralibꝫ. nulla em illarũ ꝯpõnũ est ꝯpõ pma. q sit forme substãtial' cũ materia. nec scda q sit accidẽtis cũ subiecto. Dõꝫ est ergo q mateia est simplex simplicitate opposita vtriq illaꝝ ꝯpõnũ. nõ tñ sequit qppterea nõ sit ꝯposita. qr qntuis ois ꝯpõ forme cũ materia sit pma vel scda. nõ tñ omnis vl'r. qr quedã est vnius substãtie ꝯposite ex materia et forma cũ alia substantia ꝯposita. et quedã est vni' accñtis cũ alio. et qdã qdditatis cũ qdditate. ¶ Ad scdm dr q qntuis ille qdditates ꝯueniũt in qdditate mateie. tñ dñt substãtial'r p suas ppias dñas indiuiduales. ¶ Ad tciũ dr q diuisibilitas in ptes extẽsas et qntitatiuas est ppa passio qntitatis. et nulli ꝯuenit nisi p quãtitatẽ. Nõ tñ diuisibilitas in qscũq ptes. vtputa subiectiuas entitatiuas vel graduales. Sil'r dicat de finito et infinito. ¶ Ad qrtũ dr q ptes materie seclusa qntitate nec eẽnt continue nec discrete qntitatiue. eẽnt tamẽ entitatiẽ ꝯtinue. ita q nõ sint diuisa a seinuicem

Questio

Tercia. vtrũ in mateia sint dimẽsiones intmiate pcedentes formã substãtialẽ. Et non. qa forma subãlis est pm' et imediat' act' materie. ita q nullũ accñs mediat int' ipam et materiã. Et sic. pꝫ per ꝯmẽtatorẽ in de substãtia orbis. ¶ Ad qstionẽ est quadruplex rñsio. Prima est cõis dicẽs q indetmiata qntitas mateie est qntitas in potẽtia. detmiata aũt est qntitas in actu. Alia rñsio Aureoli. dt q indetmiatõ dimensionũ pt ad duo referri. Primo ad carẽtiã tmini exterioris q est. Debꝫ em intelligi q trina dimẽsio cõmunis est genito et corrupto absq supficie certa. et hoc pꝫ p ꝯmẽtatorẽ sup quarto phisicoꝝ dicẽtẽ. cũ abstuleris a materia vltimã supficiẽ et figurã nihil remanebit nisi indetminata dimẽsio. q est corp' in potẽtia. vt detminet p vltimã supficiẽ et figurã fit corp' in actu. Et sine illa mateia nõ pt eẽ. Vñ ymaginãda est trina dimẽsio. s. lõgitudo latitudo et pfunditas absq oi figura et tmio qsi ꝯfuse et indetmiate et in potẽtia dimẽsio intminata. Vñ ꝯmẽtator in loco pallegato dt q dimensiones in mateia nõ stꝫ corp' detminatũ. sed forma est detminãs. Dimẽsiones vo referũt ad carentiã tmini exterioris. q est qntitas. vtputa bicubitũ tricubitũ. Nec em nõ ꝯsequũt qntitatẽ simpl'r. sed qntitatẽ tmiatã. vt est tãta vel tãta. Vñ sicut eadẽ altitudo est intẽsa et remissa. ita eadẽ qntitas ast sub maiori vel minori detminatõe. Tercia rñsio est Gerhardi odonis. et dt q qntitas indetminata est pluralitas ptiũ mateie. Detminata vo est ordinatõ seu positõ ptiũ. Et h declarat per phm scdo de generatõe dicẽtẽ. q ex vno pugillo tre fiunt decẽ aque. tũc accipio duos pugillos. sic si dicerem duos modios. s. vnũ tre et alteꝝ aque. Isti aũt pugilli stꝫ eqles et ineqles ſm aliã et aliã quãtitatẽ. idẽ em non pt eẽ equale et ineqle ſm idẽ. Sũt g equales ſm dimensiones detminatas. et ineqles ſm indetminatas. Inter istas aũt dimẽsiones ponit qdruplicẽ dñam. Prima dña. qr qntitas detminata est eẽntial'r extẽsio. indetermiata vo subiectũ extensiõis. Scda dña. qntitas detminata auget p rarefactõem et p ꝯdensatõem diminuit. et est posterior rarefactõe et ꝯdensatõe. Alia vero nec auget nec diminuit. ymmo sicut pꝫ qrto phisicoꝝ pt fieri rarefactio nulla pte veniẽte ab extrinseco ipis ptibꝫ. Tercia dñtia. qntitas indetmiata limitat possibilitatẽ rarefactõis et cõdensatõis. nõ aũt detminata. Quarta dña. qntitas indetmiata neccãrio manet eadẽ nũero in genito et corrupto. Detmiata vo nõ neccãrio manet. Vñ p hs ꝯcedit in qrto phisicoꝝ q ex maiore pt generari minus. et cũ mateia q est subiectũ hui' trãsmutatõis manet eadẽ nũero in genito et corrupto et p ꝯñs etiã ptes mateie manebũt eedẽ. Et hec responsio est satis subtilis. Quarta rñsio in mateia est duplex dimẽsio siue extẽsio. Quedã est accñtalis et vocat dimẽsio tminata. Alia vo aptitudinal'. que ppie dr extẽsibilitas. et ista est dimẽsio intminata. Vñ oꝫ ymaginare qtuor signa siue instantia nature. in quoꝝ pma materia est pcise mateia. ita q in illo signo mateie ꝯueniũt ei solũ pdicata pmi mõi dicẽdi p se. in scdo signo materie ꝯuenit extẽsibilitas siue dimẽsio intminata. et general'r predicata scdi modi. In tcio signo mateie vnit forma substãtial'. In quarto aũt vnit sibi qntitas qua ipa est actual'r tmiata et figurata. Et ex h pꝫ qũo dimẽsio intmiata ẽ eadẽ real'r ipsi mateie. sic passio ẽ eadem suo subiecto. tmiata vo real'r distincta sic supi' pbatũ ẽ. Pꝫ vlteri' ſm quãlibꝫ istaꝝ rñsionũ. q qsi idẽ dicũt in reponẽde stꝫ dimẽsiões intmiate in mateia añ omnẽ formã subãlẽ. Et p h pꝫ so' ad argumẽtũ in oppositum.

Questio

Quarta. vtrũ mateia seclusa qntitate sit in loco. et sil'r sue p'. Pro cui' solutõe Attẽde p' q aliqd dr qdrupl'r eẽ in loco. vno' coexistiue. et sic de' est in oi loco. eo q cuilibꝫ coexistit. Scdo diffinitiue. et sic deus

dicim⁹ eē in celo tāq̄ʒ in loco:eo q̄ ibi pfectõres opatõ
nes dei experimur.ꝛ sic dicim⁹ angelū eē vbi opať. Ter
cio ꝓo pñtialr ꝛ defīatiue.ꝛ sic illud est in loco c⁹ en
titas est ita pñs alicui loco q̄ nō alteri. Quarto ꝓo cir
cūscriptiue ꝛ dimēsionaliter extensiue ꝛ occupatiue.et
sic illud est in loco qđ occupat locū.ꝛ est extēsū sic loc⁹
ita q̄ facit latera corpis ꝯtinētis a seinuicē distare At
tēde scđo.q̄ repugnātia ꝓpter quā duo corpa nō pñt eē
in eodē loco nō est nisi ꝓpť penetratõem dimēsionū.iđo
seclusꝭ dimēsionibꝫ nō ē incōueniēs plꝭa eē in eodē loco

Dic pmo q̄ mat͛ia seclusa a q̄ntitate nō ē in loco
dimēsionalit͛ nec occupatiue.sʒ bñ pñtialit͛
ꝛ defīatiue. Est eīn sic pñs vni loco q̄ nō
alteri. Dic scđo q̄ vna ps mat͛ie seclusе a q̄ntitate
nō est in loco alteri⁹.nec est extra vel itra aliā positiue
et dimēsionalit͛.pʒ q̄ ꝯuenit solis q̄ntis Dic t͛cio q̄
si de facto separet͛ q̄ntitas a mat͛ia.vna ps mat͛ie posset
manere extra aliā.ꝛ nō eē in loco alteri⁹ pñtialit͛ ꝛ diffi
nitiue.pʒ q̄ ꝓpť sepatõem q̄ntitatꝭ a mat͛ia nō oʒ ptes
eius aliū locū pñtialit͛ hr̄e ab eo.quē pus habuerūt di
mēsiue Dic q̄rto.q̄ nō est ipossibile oēs ptes mat͛ie
ymmo oīa corpa seclusa q̄ntitate sit͛ eē in eodē loco pñ
tialit͛ ꝛ defīatiue.et q̄ntūcūq̄ p͛u⁹ fuerit ille locus
eo q̄ p⁹ ille seclusa q̄ntͤ nō hñt aliq̄s dimēsiões t͛iatas
in oppo⁹

Ad rationes Ad pmā cuʒ
ei⁹ ꝯfirmatõe pʒ solu⁹. q̄
uis eīn infinitū oīa ꝯtine
ret.nō tñ q̄libet eius ps ꝯtineret oīa.ꝛ iō possʒ moueri
ƀm suas ptes.nā vna ps ab alia possʒ moueri ad id qđ
nō hʒ. Ad scđm pʒ so⁹ Ad t͛ciū negať mior. Et ad
pbatõem đ. q̄ illa ꝓpō est ꝓa de motu puro nō mixto
cū alteratõe. Vñ nō oʒ moto aliq̄ motu mixto cū alt͛a
tõe q̄libet qđ est in eo moueri. Nā maior pt ꝯdēsari ꝓ
sus piete q̄libet pte aeris ꝓsus piete stāte imota Ad
q̄rtū đ. q̄ in corpibꝫ duris si vna ps moueť expellit aliā
Sʒ nō oʒ hoc in corpibꝫ mollibꝫ:cuiusmōi ē aq̄ vel aer
Nā corpa mollia pñt facilit͛ rarefieri vel ꝯdensari. nō
nō autem corpora dura.

Sicut autē phisici.

In h q̄rto capitulo defīat p h's de opinionibꝫ eo
rū q̄ de pncipijs rex naturaliū naturalit͛ sūt locuti Et
diuidiť in duas ptes.in pma narrat pmo opiniões il
lox dicēs (Sicut āt phisici) Duo sūt mōi ƀm q̄s res
generanť ex pncipijs. Aliq̄ eīn antiq̄ de pncipijs rex na
turalit͛ loq̄ntes.ꝛ ponētes vnū pncipiū rex naturaliuʒ
vtputa aquā aerē ignē vel aliq̄đ mediū int͛ aerē ꝛ ignē
densius igne ꝛ rarius aere.dicebāt res fieri ex illo vno
pncipio p ꝯdensatõem ꝛ rarefactõem. Rax aūt ꝛ dēsū
sūt ꝯria.ꝛ reducūť ad excellentiā ꝛ defectū.sic ad q̄dā
vniuersaliora.ꝛ sic ꝯcordabāt cū platõe.q̄ posuit ma
gnū ꝛ puū eē pncipia.q̄ etiā ptinēt ad excellētiā ꝛ defec
tū. Sʒ deficiebāt.q̄ plato posuit magnū ꝛ puū ex pte
mat͛ie. Posuit eīn vnū pncipiū formale.qđ est p ydeā
pticipatū a diuersꝭ ƀm diuersitateʒ mat͛ie.ꝛ ita plato
posuit ꝯria eē materiā.ꝛ vnū terciū eē formā. Alij ꝓo
posuerūt vnū subiectū eē materiā.ꝛ ꝯrias eē formas il
lius obiecti. Alij āt ātiq̄ de pncipijs rex naturalr loq̄n
tes.siue ponerēt vnū pnci⁹.sic anaximādros.siue plu
ra.sicut ēpedocles ꝛ anaxagoras.dicebāt res gñari et
corrūpi p ꝯgregatõem ꝛ segregatõem. Vñ anaximan

dros q̄ ponebat vnū cahos siue q̄đdā ꝯfusū eē pncipiū
rex naturaliū) dicebat alia fieri p segregatõem ex illo
cahos. Int͛ empedoclē āt ꝛ anaxagorā sūt due diffē.q̄
empedocles posuit mūdū siue vitatē rex naturalium
multotiēs generari ꝛ corrūpi. Corrūpi quidā p ꝯgre
gatõem elemētox in illud cahos amicicia interueniente
et generari p segregatõem elementox ex illo cahos int͛
ueniente lite. Anaxagoras ꝓo dicebat hūc mundū ꝛ
vitatē rex naturaliū semel generari ꝛ nūq̄ʒ itex corrū
pi. Scđa diffā.q̄ anaxagoras posuit pncipia eē ptes
infinitas.sʒ empedocles posuit q̄tuor elemēta eē pnci
pia rex naturaliū (Qz āt anaxagoras) In hac scđa
pte ponit motiua anaxagore.q̄bus mouebať ad dōm
q̄đlibʒ eē in quolibet ƀm tales infinitas p⁹. q̄s dicebat
eē pncipia rex naturaliū. Primū est.q̄ ƀm cōem opini
onē phox ex nō ente nō fit aliq̄đ.sʒ videm⁹ q̄đlibʒ fie
ri ex q̄libet.g quodlibet ē in q̄libet. Scđm.q̄ vnū ꝯriū
fit ex alio.sed qđ fit ex alio ꝯfuit in eo.alit͛ fieret ex ni
hilo.g vnū ꝯrium est in reliq̄.ꝛ p ꝯñs a maiori q̄đlibʒ
est in q̄libet. Dabat āt anaxagoras solutões ad duas
obiectões.q̄ fiūt ꝯ eum. Prima obiectõ.q̄ ad sensum
appet q̄ albū nō est in nigro.ꝛ q̄ os nō ē in carne.g q̄đ
libet nō est in quolibʒ. Scđa.q̄ si q̄đlibet eēt in quoli
bet.vtputa infinite ptes ossis in carne.sic ibi sūt infinite
ptes carnis nō erit maior rō q̄re dicať caro q̄ʒ os vel ali
q̄d aliud.hoc āt est fl̄m.g nō q̄đlibet est in q̄libʒ Ad
pmū dicebat q̄ q̄đlibʒ est in q̄libʒ.sʒ h est ƀm minimas
ptes.ita q̄ ꝓpť ptiū puitatē hoc latʒ falsū. Ad scđam di
cebat q̄ denoiatõ fit ex supabundāti.q̄ g in carne pl⁹
est de ptibꝫ carnis q̄ʒ de ptibus ossis.iō đ caro ꝛ nō os
(Si igiť infinitū) In hac scđa pte pncipalit͛ repbat
p h's opinionē pdictox p hox.ꝛ pricipalit͛ opinionem
anaxagore ponēdo septē ꝯclusiones Prima.pricipia re
rū naturalium nō sūt infinita. Probať duabꝫ rōibꝫ. pri
ma.q̄ si pricipia rex naturaliū eēnt īfinita.ipa eēnt ig
nota.et si pricipia sint ignota res naturales erunt igno
te.ꝛ p ꝯs si pncipia rex naturaliū sint infinita de rebꝫ na
turalibus nō erit scīa. Primā ꝯñam ꝓbat.q̄ infinitū
ƀm q̄ infinitum est ignotū.siue sit infinitū ƀm multitu
dinē siue ƀm magnitudinē.qđ est infinitū q̄ntū siue in
finitū.qđ est infinitū q̄le. Scđam ꝯñam ꝓbat.q̄ omē
ꝯpositum ex pricipijs ignoti est ignotū.infinitum ē cō
positum ex pricipijs ignotis.g ꝛc.nā res non cognoscit͛
nisi ꝯgnitis suis pricipijs. Sic eīn ꝯpositum ꝯgnosce
re arbitramur cuʒ ꝯgscim⁹ ex q̄libꝫ ꝛ ex q̄ntis. Scđa
rō.totum sequiť suas ptes ƀm puitatē ꝛ magnitudinē
ita q̄ si ptes sint infinite ƀm magnitudinē vel multitu
dinē totum erit infinitum. Et si ptes sint finite totum
erit finitum.g si totū fuerit finitū defīate q̄ntitatis
necē est vt ptes ex q̄bus ꝯponiť sint finite ƀm magnitu
dinē vel multitudinē. Sʒ ꝯposita siue tota (vt aīal ꝛ
plāta) sūt finita ꝛ t͛miate q̄ntitatꝭ.g ptes (vt caro ꝛ os)
erūt finite ƀm magnitudinē ꝛ multitudinē.ꝛ p ꝯñs nō
sūt infinite ptes alic⁹ rei naturalꝭ.q̄ sūt pricipia ei⁹. Se
cūda ꝯclusio.nō q̄đlibʒ est in q̄libʒ.sic đ anaxagoras
volēs q̄ res fieri non est aliud q̄ʒ eas segregari ex aliq̄
in q̄ pexistebāt Probat tali rōe.q̄ oē corp⁹ finitū p ab
latõem ptiū eiusdē q̄ntitatꝭ tandē ꝯsumiť. Omē āt cor
p⁹ finitū resecať a corpe finito.sʒ q̄libʒ caro ē finita. g
p ablatõem tandē ꝯsumeť.ꝛ p ꝯñs deueniret ad h q̄ i
aliq̄ nō āplius erit caro.ꝛ sic quodlibʒ nō erit in q̄libʒ
Confirmať.q̄ accipiať aq̄ ex q̄ oʒ segregari caro.tūc

caro segreganda est finita sicut ꝛ aq̄. Segregeť ḡ caro ex illa aq̄. quo facto caro remanēs in aq̄ est minoꝛ q̄ꝫ p⁹ us. Si ḡ adhuc pt segregari caro eiusdē q̄ntitat⁊ cum carne pͦꝛc. segregata caro remanēs fiat mioꝛ. vel ḡ illa segregatō stabit. ꝛ tūc illa caro p ablatōem ptiū q̄ꝫtita/tis tandē ꝯsumeť. ꝛ tūc in aq̄ nō erit ampli⁹ caro. vł nō stabit segregatō. s3 pcedeť in infinitū segregādo. ꝛ tūc sequiť q̄ in aq̄ data erūt infinite ptes eiusdē q̄ꝫtitatis et in coꝛpe finito erūt infinite ptes eq̄les. qd̄ est ipossibi le. Si ꝓo nō stabit s3 sp habebit remotioꝛē diuisiōem in illa q̄ st⁊ eq̄lia infinita magnitudine tm̄ finita erūt infinita ƀm magnitudinē. hoc āt est ipossibile Tercia ꝯclusio. nō quodlibet pt segregari a quolib3. vt voluit anaxagoꝛas. Probať q̄tuoꝛ rōibus. Prima. qꝛ si a q̄li/bet poss3 segregari qd̄lib3. tūc a mīma carne posset ali q̄d separi. carnis āt deťmiata ē q̄ntitas. aut ƀm magni tudinē ꝛ ƀm q̄litatē. ꝛ hoc est falsū Manifestū est em̄ q̄ ex mīma carne nullū segregabiť coꝛp⁹. qꝛ tūc ess3 mi nus mīmo Nā eē coꝛp⁹ p remotōem alicui⁹ ptis ab eo fit min⁹. Scd̄a rō. qꝛ si sic. tūc ista segregatō nō cessaret sed in infinitū pcederet. ꝛ p ꝯñs in quolibet ess3 infini/ta caro. ꝛ infinit⁹ sanguis. ꝛ infinitū cerebꝝ. ꝛc̄ꝭ Hec āt coꝛpa infinita erūt sepata ab inuice3 loco ꝛ situ. ꝛ in vnoq̄3 istoꝝ coꝛpoꝝ infinitoꝝ erunt et⁊ coꝛpa īfinita. ꝛ p ꝯñs infinit⁊ erūt infinita infinicies. qd̄ est irratōnale Tercia rō. qꝛ accñtia nō pñt segregari a suis subiectis passiones āt insepabiles st⁊. vt coloꝛes ꝛ habit⁹. qꝛ si se perarenť albū eēt ꝛ nihil ess3 album. ꝛ sanatīn ess3 ꝛ ni/hil ess3 sanatīn. Quarta rō. ꝯpleta segregatō reꝝ ab ī uicem est ipossibił. ꝛ ƀm q̄ꝫtitatē ꝛ ƀm qualitatē. ƀm q̄n titatē q̄dē. qꝛ nō est mīma magnitudo. nūq̄ꝫ āt ꝯplere tur segregatō ƀm quātitatē. q̄usq̄ꝫ deueniret ad mini/mā magnitudinē. qꝛ a q̄lib3 magnitudine (q̄ nō ē mi ma) pt segregari mioꝛ ƀ3 q̄litatē. qꝛ sue q̄litates nō pñt separi a suis subiectis. ḡ itellect⁹ q̄rens istā segregatō nē ꝯplere. ꝛ res ꝯplete ab inuicē segregare erit vił ꝛ va nus. qꝛ sc3 nūq̄ꝫ pt ꝯplere actōem suā. mō anaxagoꝛas attribuebat tali itellectui dignitatē pme cāe. ḡ. Quar ta ꝯclusio. nō qd̄lib3 generať ex sibi silī ƀm spēm. sicut credidit anaxagoꝛas. Probať. qꝛ sicut lutū ex lut⁊. ita dom⁹ ex lateribꝫ. ꝛ latera ex domo fiūt. aer etiā ex aqua fit. ḡ ꝛc̄. Quinta ꝯclusio. positō empedoclis est rōnali oꝛ q̄ꝫ positō anaxagoꝛe. Probať. qꝛ melius est ceter⁊ pa ribus ponere paucioꝛa ꝛ finita reꝝ naturaliū q̄ꝫ plura ēt infinita. Empedocles āt ponit paucioꝛa. Anaxa/goꝛas ꝓo plā ꝛ infinita Circa textum st⁊ q̄tuoꝛ dubia

Primū dubiū. q̄ mō est saluabile ƀ qd̄ d̄t phs ꝛ ꝯmētatoꝛ. si ꝯpositū est finitū ꝛ deťmīate q̄ꝫtitatis necē ē vt ptes ex q̄bꝫ ꝯponiť sint finite in nūero ꝛ mēsura. cu3 tñ cuiuslib3 ꝯtinui sint ptes infinite ƀm multitudine3 Respōdet ꝯmētatoꝛ cōmēto tricesimosexto. q̄ dupli/ces st⁊ ptes. quedā st⁊ ptes ƀm q̄litatē. ꝛ de talibꝫ nō lo quiť phs in scd̄a rōe. s3 in pma cū d̄t. q̄ ꝯpositū ex īfi/nitis est ignotu3. qꝛ anaxagoꝛas posuit res naturales ꝯponi ex infinitis tāq̄ꝫ ex ptibus ƀm equalitatem ꝛ di uersaꝝ rōnum. Alie st⁊ ptes ƀm quātitatē. et tales sūt duplices. quedā em̄ st⁊ que st⁊ in potentia in toto. ꝛ lo/quēdo de talibꝫ nō opoꝛ3 totū esse infinitum cuius p/tes sunt infinite ƀm multitudinē. Alie st⁊ ptes q̄ st⁊ ac tu in toto. ꝛ loq̄ndo de talibꝫ totū eēt īfinitum. c⁹ ptes eēnt nūero infinite. ꝛ tales ptes īfinitas ponebat anax agoꝛas. Dixit ḡ sic anaxagoꝛas. ptes dicūť q̄nq̄ꝫ ƀm q̄ litatē. ꝛ q̄nq̄ꝫ ƀm quātitatē. ꝛ hoc duobꝫ mōis. aut par tes q̄ st⁊ in potētia in toto. aut ptes q̄ st⁊ in actu in toto ipa āt p ptes ƀm qualitatē intelligit ptes diuersaꝝ rō/nū. q̄rū vna infoꝛmat aliā. sicut st⁊ mafia ꝛ foꝛma. ptes āt ƀm q̄ntitatē d̄t esse actu in toto. q̄ totałr distinguun tur. ꝛ ƀm se totas. sic q̄ vna nō includit aliā. quaꝝ vna est pma ꝛ alia scd̄a. ꝛ vocāť ptes eiusdē q̄ꝫtitatis. vt pu ta si accipiam⁹ in ligno vnū pedē. ꝛ postea aliū. ꝛ sic cō seq̄nter. ptes āt in potētia vocat ptes eiusdē ꝓpoꝛtōnis que. s. nō oꝛdināť ƀm pmū scd̄m ꝛ terciū. ꝛ id̄ dicunť eē in toto in potētia. nō qꝛ realr ꝛ actuałr existāt. s3 qꝛ nō ƀm se totas distinguūť. Aliť tñ d̄r ab alijs. q̄ p ptes po tētiales intelligit ptes inexñtes. q̄ nō pñt sepatim ꝛ p se existere. cuiusmōi est ps mioꝛ mīma pte naturali eius/dē spēi. vt caro mioꝛ mīma carne potente per se existere Per ptes ꝓo actuales intelligit ptes q̄ pñt sepatim exi/stere. cuiusmōi st⁊ mīma naturalia. vt mīma caro ł ma ioꝛes ptes mīmis naturalibꝫ. Ex q̄ p3 q̄ ꝓpter ꝓba cō/mētatoꝛis nō est intelligendū q̄ sint aliq̄ ptes totius. q̄ nō actuałr existūt in toto. ƀ em̄ est simpłr ipossibile Di cere em̄ hoc est sił e. ac si diceret q̄ aliq̄d est albū p albe dinē. q̄ nō est in actu. s3 potētia aut q̄ aliq̄d est hō p ai mā. aut coꝛp⁹ qd̄ nō est in actu. s3 in potētia. Siłr q̄ es set aliq̄ domus ꝯposita ex lapidibꝫ ꝛ lignis. q̄ pñt esse Nō dicūť ḡ ptes in actu. qꝛ st⁊ actu diuise. s3 qꝛ possūt manere p⁹ actualē diuisionē. aut qꝛ ƀm se totas st⁊ di/stincte. ꝛ vna nō includit aliā. nec dicūť ptes in poten tia. distinguēdo potētialitatē ꝯtra actualitatē sepatō/nis. vel ꝯ actum existendi. tales em̄ actu existūt. sed di cūť in potētia. qꝛ nō existūt nec pñt sepatim existere aut qꝛ nō ƀm se totas distinguūť. ymmo vna aliā includit et ex hoc p3 solutō difficultatis. q̄ est circa pmā dubi/tatōem anaxagoꝛe. Nā si in carne sint infinite ptes ae/ris. tūc cū vnū infinitū nō sit maius alio. seq̄ť q̄ in car ne nō est plus de carne q̄ꝫ d̄ aere. ꝛ sic nō magis d̄r caro q̄ꝫ aer. Vñ d̄m est q̄ nō st⁊ infinite ptes actuales in aliquo finito. q̄ꝝ q̄libet est extra aliā totałr. ymmo sūt plures ptes. q̄ꝝ vna nō est totałr extra aliā. ꝛ ƀ p3 ta3 in vno q̄ꝫ in alio. ꝛ a talibꝫ ƀm anaxagoꝛā fit denōiatio nō āt a potētialibꝫ ¶ Scd̄m dubium. vtꝝ infinitum possit cognosci ab intellectu nostro. videť q̄ sic. qꝛ de⁹ est īfinit⁹. ꝛ a nobis ꝯgnoscit. ḡ ꝛc̄. Oppositū habem⁹ in textu q̄ d̄t q̄ infinitū ƀm q̄ infinitū est ignotū Respō deť pmo q̄ īfinitū sub rōe infinitatis nō pt a nobis cog nosci. lic3 illud (qd̄ specificať a rōe infinitat⁊) a nobis cognoscať. Alia rñsio. infinitū nō pt a nobis ꝯgnosci absolute ꝛ simpłr. p3 pmo. qꝛ infinitū nō est aliq̄d ꝯten tū sub pmo obiecto intellect⁹ nostri. ḡ. P3 secūdo. qꝛ in finitū nō pt intelligi vnica itellectōe. qꝛ tūc eēt ens ī ac tu. ꝛ p ꝯñs haberet foꝛmā ꝛ ess3 aliq̄d deťminatū ꝛ fini/tū. nā foꝛme est ťminare. infinitū āt nō ťminať. Si aūt itelligereť pluribꝫ intentōibꝫ. tūc ī eodē subiecto eēnt plura accñtia eiusdē rōis. P3 tercio. qꝛ inter obiectu3 et potentiā d3 eē ꝓpoꝛtio. finiti āt ad infinitū nulla est ꝓpoꝛtio. P3 quarto. quia finitū nō pt moueri ab infi/nito pmo celi ꝛ mūdi. intellect⁹ āt noster est finit⁹ Istis rōibus non obstantibꝫ d̄m est q̄ intellect⁹ potest cog/noscere rōnem infinitatis. sicut etiam cognoscit rōnem entis p accidens. non tamen cognoscit id quod est infi nitū sub p̄pꝛia rōne. Nec valent rōnes alterius rñsi onis. que est sācti Thome. Prima em̄ supponit falsu3

Patz sic. qz nullus habit⁹ alicui⁹ potētie habet aliqd coius obiecto illius potētie. qz nūq̄ habit⁹ excedit potentiā cui⁹ est. sz habitus metaphisicalis hz p̄ro obiecto ens inq̄ntū ens. sicut scūs Thomas ꝯcedit. ḡ ēs in quātū ens est coius q̄ qdditas materialꝭ. pz ḡ ꝙ qdditas nō est obiectū intellect⁹ ¶ Ad scdm dōm ꝙ infinitū intelligiꝭ vnica intellectōe. pz qz p̄t eē extremū vni⁹ ꝯpōis Et dato ꝙ intelligereꝭ intellectōe ꝯplexa. sicut forte multa pigmēta. nullū tñ sequiꝭ incōueniēs. quia sicut possumus sil' multa scire. ita possum⁹ multa itelligere. nec hoc est incōuuniēs sicut alibi pz. ¶ Ad tercium dicendū ꝙ licz inter finitū ⁊ infinitū nulla sit ꝑportio in entitate. bene tamē in actiuitate ¶ Ad quartuz dōz ꝙ licz in actōe. que est ꝑ resistentiā finitū nō possit moueri ab infinito. tamē in libera actōne ⁊ sine resistētia finitū ab infinito moueri p̄t. sicut pz de deo ⁊ de celo ¶ Terciū dubium. vtꝝ ad cognitōem ꝯpositi necē sit cognoscere ex quibꝫ ⁊ ex q̄t ptibus ꝯponiꝭ. sicut dicit p̄hs. Supposit' dictis supius de cognitōe ꝯfusa ⁊ distincta dōm est ꝙ ad ꝯgnitōem pfectā alicui⁹ cōpositi nō est necāria ꝯgnitō oīm suaꝝ ptium potētialiuz. siue eiusdē ꝑportōnis. sz bñ oīm ptium etherogeniarum et eiusdē q̄ntitatis. Sūt aūt ptes eiusdē ꝑportōis ptes potētiales siue partes. quaꝝ nō quelibꝫ p̄t ꝑ se existere ptes aūt eiusdē q̄ntitatis st' ptes actuales. que scz p̄nt ꝑ se existere ¶ Quartū dubiū. vtꝝ oē qd fit fiat ex sibi sili. Dōm ꝙ aliquid fieri ex sibi sili pōt intelli dupl'r. vno° tanq̄ ex agente. alio° tanq̄ ex materia. vnd vt in pluribꝫ. s. in generatōibꝫ vniuocis res fiūt ab agētibus sibi silibus ꝭm spēm. ꝑ hs aūt hic loquiꝭ non p̄mo mō Raro eñ aliqd fit ex sibi sili ꝭm spēm tanq̄ ex matia ymmo loquēdo de fieri ꝑprie nūq̄ fit sil'e ex sibi simili Nam lutū qñ fit de nouo ꝑprie accipiēdo fieri nō fit ex luto. sz ex aq̄ ⁊ terra. tñ accipiendo actōem cōiter ꝑ cōgregatōe. sic bñ fit sil'e ex sili ꝭm spēz. vt aqua ex aquis et lutum ex lutis.

¶ Queritur vtrum

oīa entia naturalia sint deꝭminata ad maximuz ⁊ ad minimū ¶ Arguiꝭ p̄mo ꝙ nō. qz non est dabilis maximus ignis. nec etiā mimus. ḡ Prima ps añcedent' pz qz ignis ē totū homogeniū. ḡ est diuisibilis in partes sp diuisibiles. quaꝝ q̄libet est ignis. Scda ps pz. qz deꝭ maximus ignis. vel ḡ apposita sibi stuppa ipa ꝯburet. ⁊ sic fierz maior. vel nō. ⁊ sic agēs approꝑatuz passo et nō impeditum nō ageret. qd est ipossibile. Confirmaꝭ ꝑ p̄hm scdo de aīa dicentem. augmentū ignis ē infinitum. si sibi apponerenꝭ infinita ꝯbustibilia ¶ Secūdo sic. nō est dabilis mima caro nec maxim⁹ hō. ergo entia naturalia nō st' deꝭminata ad maximuz ⁊ ad mimū. Prima ps pz. qz deꝭ mima caro. q̄ p̄t ꝑ se subsistere. q̄ro vtꝝ ipa disibil' sit vl' indisibil'. nō idisibil'. qz oē corpus est diuisibile. si diuisibil'. diuidaꝭ ergo ⁊ q̄ritur an q̄libet illaꝝ ptiū sit caro vel nō. nō p̄t dici ꝙ nō qz caro est totū homogeniū. cui⁹ quelibz ps suscipit p̄dicatōem alterius. ḡ q̄libz ps est caro. ⁊ ꝑ ꝯñs cū oīe totū sit maius sua pte habeꝭ intentum. Scda ps añt' pz. quia quocūq̄ hoīe dato ipē p̄t calefieri. ḡ ⁊ rarefieri. p̄t etiā pinguefieri. ⁊ ꝑ ꝯsequens fieri maior. Cōfirmaꝭ. qz si deꝭ maximus hō ipē possz ꝑcuti. ita ꝙ ex percussione cāreꝭ iflatura. ⁊ sic poterit fieri maior ¶ Tercio sic. nūmer⁹ mot⁹ tps raritas velocitas nō st' deꝭminata ad maximū. ⁊ tñ st' entia naturalia. ḡ. Prima ps añtis pz ꝑ p̄hm 3° hui⁹ dicentē. ꝙ nūerus ē augmētabil' in infinitū ꝑ appōem vnitatū. Scda ps pz ꝑ p̄hz octauo hui⁹ dicētē. ꝙ mot⁹ ⁊ tps st' ꝑpetua. q̄ nec incepeꝛūt nec desinēt. Tercia ps pz ꝑ p̄hm in q̄rto hui⁹ dicētē. ꝙ mediū p̄t in ifinitū subtiliari ⁊ rarefieri. Quarta ps pz. qz ꝭm p̄hm velocitas motus sequiꝭ ꝑportōem maioris ineq̄litatis potētie actiue ad suā resistentiam ita ꝙ q̄to resistētia est minor. tāto velocitas ē maior. sz si mediū p̄t in infinitū subtiliari resistentia p̄t in ifinitū dīnui. ḡ p̄t velocitas augeri i ifinitū ¶ Quarto sic. nullū ꝯtinuū est deꝭminatū ad mīmū. ḡ. Añs pz. qz omne ꝯtinuū ē diuisibile in ptes. oē aūt totū est mai⁹ sua pte ḡ cū ꝯtinuo est aliquid min⁹. s. sua ps. sequiꝭ ꝙ ꝯtinuum nō est deꝭmiatū ad minimū. Cōfirmaꝭ. qz si entia naturalia eēnt deꝭmiata ad maximū ⁊ ad mīmū. seq̄retur ꝙ oē ens naturale q̄ diu essz sp essz max^m ⁊ mimū Pz ꝯña. qz oē deꝭminatū ad aliqd nō videꝭ aliud esse q̄ non posse eē sine illo

In opposi

tū arguiꝭ ꝑ p̄hm in textu ꝙ ipossibile est al' aut plātā q̄tacūq̄ eē ꝭm magnitudinē. ⁊ postea ipossibile est carnē aut os aut aliquid aliud q̄tacūq̄ eē in magnitudine. aut in mai⁹ aut in min⁹. ⁊ postea ꝙ carnis est deꝭmiata q̄ntitas ⁊ multitudine ⁊ magnitudine. ⁊ etiā scdo de aīa oīm natura cōstantiū deꝭmiatus est ꝭmin⁹ magnitudinis ⁊ augmēti Pro solutōe q̄stionis soluēde st' q̄tuor questiōes ꝭm ꝙ qdruplicia st' maxia ⁊ mīma

Questio

Prima. vtꝝ ētia naturalia sint deꝭmiata ad maximū. Pro cuius solutōne ¶ Attēde p̄mo ꝙ duplicia st' ētia naturalia. q̄dā st' aīata. vt hō. q̄dam ꝟo st' inaīata. vt ignis aq̄. ⁊ qdlibz illoꝝ est duplex. qz qdā ē hōgeniū. i. eiusdē rōnis in oībꝫ suis ptibꝫ. ita ꝙ totū p̄dicaꝭ de q̄libz pte. Alia ꝟo etherogenia. i. alteri⁹ rōis i suis ptibꝫ. ita ꝙ totū nō p̄dicaꝭ de ptibꝫ ¶ Attēde scdo ꝙ maximū p̄t exponi dupl'r. sic ⁊ q̄libz alius suplatiu⁹. vno° negatiue. ⁊ sic idē ē qd magnū q̄ nihil ē maius Alio° affirmatiē. ⁊ sic idē est ꝙ magnū. ⁊ q̄libz alio mai⁹. Et qdlibz illoꝝ ē triplex. s. ꝭm multitudinē ꝭm intensionē. ⁊ ꝭm extēsionē. de q̄bꝫ ꝑ ordinē diceꝭ Attēde tcio. ꝙ maximū est duplex. aliqd ē maximuz simpl'r. ⁊ est magnū q̄ nihil ē mai⁹ vel oī alio mai⁹. Aliud est maximū in gñe. vt maxim⁹ hō vl' equ⁹ ¶ Attēde q̄rto ꝙ maximuz eē dabile p̄t itelligi dupl'r. vno° ꝙ deꝭ de facto. ⁊ illud qd inꝭ oīa de facto exñtia est magnū q̄ nihil ē maius. vel magnū oī alio mai⁹. Alio° p̄t itelligi de possibili. ⁊ hoc dupl'r. vno° de possibili simpl'r. ⁊ sic illud est maximū qd ꝑ nullā potētiā p̄t hr̄e aliqd maius Alio° de possibili ꝭm naturā. ⁊ sic illd ē maximū. qd nō p̄t ꝑ poentiā alicui⁹ agēt' naturalꝭ hr̄e aliquid maius se.

Dic primo

ꝙ dabile ē maximū de facto. pz qz si tot⁹ mundꝰ sit aliqd ipē ē simpl'r maximū de facto. si ꝟo nō sit aliqd sz mlta. tunc vltia spera ē maximū. tā exponēdo affirmatiē q̄ negatiē Dic 2° ꝙ dabile ē max^m corp⁹ possibile ꝑ naturā. pz qz nō ē possibile ꝑ naturā aliqd corp⁹ eē mai⁹ vltia spera ¶ Dic 3°. ꝙ si de⁹ nō p̄t facere ifinitū in actu ꝭz extēsiōem. tūc nō ē dabile max^m corp⁹ simpl'r. pz qz q̄cūq̄ dato p̄t de⁹ facere mai⁹ ¶ Dic q̄rto ꝙ dabil' ē maxi

m⁹ hō de facto exn̄s. et h̄ exponēdo negatiue. Si q̄ras p̄mo vtrum sit dabil' maxim⁹ hō possibil'. Dico q̄ nō. q̄r q̄cūq̄ dato de⁹ p̄t facere maiorē. Queras scdo. vtrum sit dabil' maxim⁹ p̄ naturā. R̄ndent aliq̄ q̄ nō. q̄r non ē possibile q̄ sit naturalr̄ aliq̄s hō. q̄ repleat totū mūdū vel q̄ ptingat vsq̄ ad sperā lune. aut etiā vsq̄ ad sperā ignis. q̄r tūc corrūperet̄. iō si sit dabilis maxim⁹ oꝫ q̄ sit minor illo. ḡ dato nō videt̄ q̄n possit eē pinguior. et sic fiet maior. Nō videt̄ etiā q̄n aliq̄s possꝫ eū pcutere. ita q̄ caro eius eleuaret̄. et sic fieret maior. Aliter eīm q̄cūq̄ inflatōe vel eleuatōe facta statim moreret̄. qd' ē incōueniēs. Pꝫ t'cio. q̄r illo hoīe dato ip̄e eēt rarefactibilis. et p̄ pn̄s augmētabil'. eo q̄ rarefactō est mot⁹ ad maiorē q̄ntitatē. Añs pꝫ. q̄r ip̄e eēt calefactibilis. Demr̄ato ḡ vltio instāti nō eē rarefactōis. sic arguitur. iste hō imediate rarefit. ḡ imediate p⁹ hoc erit maior q̄ sit nec p̄t dici q̄ in illo instanti. in q̄ incipit rarefiri ip̄e corrūpat̄ q̄r nō est dabile vltimū instās eē hoīs. Pꝫ q̄rto. q̄r aliq̄ infirmitate possꝫ īflari. et p̄ pn̄s fieri maior. Alia rn̄sio. dabilis est maxim⁹ hō. q̄ p̄t p̄ naturā existere. q̄r p̄ꝫ p̄hm in scdo de aīa. oīm natura pstātiū det'miat⁹ ē termin⁹ magnitudinis et augmēti. iō in aīatis ē dare maximū in q̄libꝫ sp̄e. ita q̄ p̄ augmētatōem naturalē. in q̄ q̄libet ps aucti auget̄ nō p̄t fieri indiuiduū mai⁹ in illa sp̄e. tn̄ quocūq̄ dato illud possꝫ fieri mai⁹ p̄ violenciā vel p̄ inpinguatōem. istud tn̄ p̄prie nō diceret̄ augeri. q̄r nō fit augmētatō vl' diminutō. nisi fiat maioratō vel minoratō in ptib⁹ solidis. vt in ossib⁹ et neruis. talis aūt neq̄ p̄ īpinguatōem neq̄ p̄ inflatōem neq̄ p̄ maceratōem fieri p̄t. Si q̄ras t'cio. vtrum dabil' sit maxim⁹ ignis de facto exn̄s et possibilis existere. Dicūt aliq̄ q̄ nō est dabilis maxim⁹ ignis possibilis p̄ naturā. Pꝫ p̄mo p̄ p̄hm in scdo de aīa dicentē. q̄ augmētū ignis est in infinitū p̄ appōem pbustibiliū. Pꝫ scdo. q̄r notū ē q̄ nō p̄t esse naturalr̄ tant⁹ ignis q̄ntus est tot⁹ mūd⁹. aut tota pgregatō elemētorum. si ḡ daret̄ maxim⁹ ignis. q̄ p̄t eē q̄ro. vtrum possit puertere pbustibile in ignē vel non. si p̄t puertere pbustibile in sibi approximatū pverso pbustibili. q̄ro vtrum ignis sit maior vel nō. si sit maior habetur intētū. si nō h̄ videt̄ mirabile et īpossibile. q̄r quāto ignis est maior tāto maioris est v'tutis. et p̄ pn̄s mai⁹ p̄t agere ī passū sibi approp̄atū. Alit̄ p̄o r̄ndet̄ ab aliis q̄ dabil' est maxim⁹ ignis possibil' naturalr̄ h̄ p̄bāt. q̄a si nō eēt possibile eē maximū ignē naturalr̄ possibilē in pcauo orbis lune. hoc essꝫ iō q̄r hō possꝫ illi igni applicare aliqd' pbustibile p̄ qd' augeret̄. vel q̄r p̄t hic inferius naturalr̄ fieri maior ignis. vel q̄r deus illi applicauit pbustibile. vel q̄r nō p̄mit corpa celestia regulari p̄ moueri. et p̄m leges eis indictas a p̄ncipio. Nō p̄mū ꝫ q̄r actio hūana nō p̄t naturalr̄ attingere vsq̄ ad regionē ignis. nō scdm vt manifestū est. nec terciū nec q̄rtū q̄r illud nō eēt naturaliter. sic ḡ corpa celestia si eēnt in optima dispōe. in q̄ naturalr̄ se h̄ēt ad augmētatōem vel gn̄atōeꝫ ignis in suo loco naturali. tūc ibi fierꝫ maxim⁹ ignis possibilis naturalr̄. Si q̄ras q̄rto. an ille maxim⁹ ignis possit pburere stuppā si sibi applicaret̄ Dico q̄ nō eēt possibile naturalit̄ sibi applicare stuppā. q̄uis possit aplicari p̄ potētiā diuinā. et iō etiā posset fieri maior ignis p̄ eā. Sꝫ ptra p̄dicta arguit̄ quadrupl'r Primo sic. q̄ntūcūq̄ corp⁹ p̄t de⁹ facere tātū pōt facere. ponat̄ ḡ inesse. s. q̄ de⁹ faciet tātū corpus q̄n tū p̄t facere. et tūc vlteri⁹ nō poterit facere mai⁹. ymmo erit dare maximū simpl'r possibile. Scdo sic. de⁹ videt oē ens ab eo factibile. aut ḡ videt aliqd' factibile infinitū in actu. et tūc poterit facere infinitū. qd' est falsuꝫ aut nō videt aliqd' infinitū factibile. et tūc sequit̄ q̄ nō quātūcūq̄ dato p̄t in infinitū facere maius Terciō sic. q̄ntūcūq̄ ens p̄t fieri adeo successiue tātū p̄t fieri sil' sed nullū ens infinitū p̄t a deo fieri sil'. ḡ nec successiue. et p̄ pn̄s nō quātocūq̄ dato p̄t in infinitū fieri maius Quarto sic. q̄r tūc eēt possibilis aliq̄s motus respectus ptinuus in infinitū. Pꝫ pn̄a. q̄r augmētatō et intēsio sūt motus recti. sꝫ pn̄s est falsū. sicut pꝫ p̄ p̄hm et cōmētatorē octauo hui⁹. et etiā rōe. Nā oīs motus respectus est inter duos t'minos. sed iter duos t'minos impossibile est in infinitū aliq̄d recte moueri. ḡ. Ad p̄mū d'r pcedendo añs. sed nō debet sic poni inesse. vn̄ nō ē necessariū q̄ q̄libet p̄pō vera de possibili possit illo mō poni inesse. nisi q̄n est vera in sensu pposito Ad scdm d'r. q̄ posito q̄ deus nō videat aliqd' creabile infinituꝫ nō sequit̄ q̄ q̄cūq̄ dato nō possit in infinituꝫ fieri mai⁹ sicut nō sequit̄ nullū numerum īfinitū factibile videt deus. ergo nō in infinitū maiorē numerum p̄t de⁹ facere. sed bn̄ sequit̄ q̄ nō pōt facere numerum infinitū Ad t'ciuꝫ d'r q̄ posito q̄ deus nullū ens infinitū possit facere aut sil' aut successiue. nō tn̄ ex hoc sequit̄ q̄ q̄cūq̄ dato non possit facere successiue in infinitū aliqd' infinitū mai⁹ quodlibet eīm factū erit infinitū. sic q̄ nūerus īfinitus nō p̄t fieri successiue aut sil'. et tn̄ quocūq̄ dato pōt fieri in īfinitum maior numer⁹ finit⁹ Ad q̄rtū d'r q̄ non ē īpossibile aliquē motū esse rectū ptinuū in infinitum inter duos t'minos. de⁹ eīm posset ptinue augere in īfinitum aliquā magnitudinē. et mouere aliqd' corp⁹ super eā. et ille mot⁹ eēt ptinu⁹ in infinitū Dicit̄ vltra q̄ posito q̄ essꝫ maximū dabile. cum adhuc aliq̄d possꝫ ptinue augeri in īfinitū et nūq̄ puenire ad maximā q̄ntitatē nā data aliq̄ q̄ntitate sub dupla ad maximaꝫ deus poterit illā subduplā ptinue cāre in aliquo tp̄e. vtputa in vna hora et in tp̄e immediate seq̄nte cāre equaleꝫ medietatis q̄ntitatis cāte in p̄ma hora. et in tercia hora quātitatē equalē medietati illi⁹ q̄ntitatis cāte in scda hora. et sic sp̄ p̄portōnalr̄. quo facto tot erūt p̄tes eq̄les in p̄te mēsurāte q̄t p̄tes p̄portionabiles sūt in illa q̄ntitate. et p̄ pn̄s in infinitū. et sic seq̄ret̄ q̄ illa augmētatio durabit p̄ infinitum tempus

Questio scda. vtrum alicui⁹ ptinui p̄m se totū extēsi sit dabilis maxia ps q̄ntitatiua. Pro c⁹ solutōe. Attēde q̄ duplices sūt p̄tes in ptinuo. q̄dā sūt eēntiales et q̄dā q̄ntitatiue siue itegrales. de p̄tib⁹ eēntialib⁹ nō ē ad p̄positum. sꝫ de p̄tib⁹ integralib⁹. q̄ sūt p̄m se totas extense. nā si de⁹ ab vna p̄te toti⁹ integralis separet q̄ntitatē tūc illa ps totalis extēsa essꝫ maxia ps eius Dic ad q̄stionē q̄ nulli⁹ ptinui p̄m se totū extensi ē dabil' maxima ps q̄ntitatiua. q̄ est vel p̄t eē. Pꝫ q̄r oī p̄te q̄ntitatiua cuiuscunq̄ ptinui ē aliq̄ ps maior. ḡ. Añs pꝫ. q̄r si nō tunc pars quantitatiua (qua nulla pars est maior) sit b. et ptinuū sit a. tūc a est maius ip̄o b. quia omne totū est maius sua parte quantitatiua. et non est maius indiuisibiliter. quia nullus excessus est in indiuisibili. ḡ diuisibiliter illud per quod a excedit b diuidatur. tūc autem vna pars adiuncta seu addita ipsi b faciet aggregatum maius q̄ erat. et tamen totum aggregatuꝫ

est ps q̄ntitatis ipius.ğ ¶Dic scđo.ꝙ nullius q̄litatis intēsibil' dabilis ē maxīa ps ſm intētionē pꝫ sicut ꝑus ¶Dic t'cio.ꝙ alicui⁹ quātitatꝭ discrete dabilis est maxīa ꝛ mīma ps pꝫ maīfeste de mīma. ¶Dic q̄rto.ꝙ nō est dabilis maxīa albedo simpl'r possibilis nec etiā possibilis ꝑ naturā.qꝛ q̄cūqꝫ albedine data ipsa p̄t intēdi.ꝛ ꝑ ꝯñs fieri maioꝛ extēsiue.est tñ dabilis maxīa albedo intēsiue de fcō exñs.ꝛ hoc exponendo negatiue maximū. Sil'r posset dici de nūero ꝙ est dabil' maxim⁹ nūerus de fcō sed nō est dabilis maxim⁹ possibilis ꝑ naturā. Nā q̄ntacūqꝫ mīma datū ipa pōt fieri maioꝛ per diuisionē continui

Questio tercia. Utꝝ mīma entia naturalia sint determiata ad mimuꝫ ¶Pro cui⁹ solutōe notāda stꝭ ea que stꝭ dcā de maxīo.ꝛ qꝛ q̄druplicia stꝭ tota.ideo

Dic primo. de toto ſm mltitudinē ꝙ ē dabilis mīma multitudo ꝛ que ē ꝛ que est possibil' tā natural'r q̄ȝ simpl'r. ¶Dic scđo.ꝙ q̄dlibet totū etherogeneū natural'r est determiatū ad mimū.q̄a q̄dlibꝫ tale dēt h̄re ptes diuersaꝝ rōnū que non p̄nt saluari sub q̄cūqꝫ q̄ntitate.absurduꝫ em̄ eēt dicere ꝙ foꝛa elephātis posset saluari in tā modica q̄ntitate q̄nta est grani milij vl' sinapis.ꝛ tñ optet hoc dicere nisi dicat ꝙ foꝛa coꝛpea in etherogenijs sibi detmiet i mīma certā subiecti q̄ntitatē ¶Dic t'cio.ꝙ nō est dabile mimū ꝑ intēsionē pꝫ qꝛ si daret aliq̄d tale illud eēt oīno indiuisibile intensiue.sed hoc ē falsuꝫ qꝛ indiuisibile additū alteri nō facit ipm mai⁹. Et ideo dū tota foꝛma eēt resolubilis i talia oīa.sequeret ꝙ nulla foꝛa eēt intēsioꝛ altera ¶Dic t'cio.ꝙ nullū totū omogeneū est determiatū ad mimū.sic ꝙ dabil' sit mīma ps eius siue mimū ſm extensionē.pꝫ qꝛ ōni q̄nto ꝛ q̄libꝫ eius pte est aliq̄ ps minoꝛ.eo ꝙ q̄dlibet q̄ntū est diuisibile ꝛ sil'r quelibꝫ ps ei⁹ ¶Et si queras p̄mo.q̄uō ergo dt ph̄s ꝙ dabilis ē mīma caro. Rn̄dent aliq̄.ꝙ ph̄s hoc nō dicit tanq̄ȝ veruꝫ sed tanq̄ȝ ꝯcessuꝫ ab anaxagoꝛa.ipe em̄ ponebat infinitas ptes cuiuscūqꝫ sp̄ei mimas in quolibꝫ toto. Et ideo ex hoc p̄t ꝯtra eum arguere.q̄uis nō sit dabil' mīma caro nec q̄ existit nec q̄ possit ꝑ se existere. Q̄ᵃ aūt nō sit dabilis mīma caro q̄ possit ꝑ se existere pꝫ qꝛ caro est totū omogeniū ꝛ eiusdē sp̄ei in toto ꝛ in q̄libet pte.ꝛ ideo sicut nō repugnat toti ꝛ etiā alicui pti ꝑ se existere)ita nulli pti repugnat.qꝛ q̄cq̄d positm̄ repugnat indiduo alicui⁹ sp̄ei repugnat cuiuslibꝫ indiduo eiusdem. Pꝫ scđo.quia si detur mīma caro (q̄ pōt ꝑ se existere ipa diuisibil'.ꝛ pōt diuidi cū sit cōtinua.aut ergo ptes post diuisionē manebūt ꝛ sic cū ps sit mīoꝛ suo toto seqtur ꝙ est dare minus mimo q̄d est impossibile.si nō maneāt tūc coꝛrūpētur stati cōpleta diuisione.ꝛ sic coꝛrūpent' nulla alteratōne fcā q̄d est ipossibile. Alia responsio.caro pōt ꝯsiderari dupl'r. vno mō inq̄ntū q̄nta. Alio mō inq̄ntū caro. vñ lꝫ dabilis sit mīma caro inquātum caro.nō tamē inq̄ntū q̄nta. ¶Contra hanc ꝓpōem arguit' sic.q̄ñcūqꝫ aliq̄d ꝯuenit alicui ꝑ rōem alterius alio posito ponitur ipm.sed diuisibilitas in ptes ꝯuenit carni ꝑ rōem q̄ntitatꝭ.ğ posita q̄ntitate in carne q̄uōcūqꝫ ꝯsideret' caro.ipa realit' erit diuisibil'.ꝛ per ꝯñs nō dabit' mīma. Tercia rn̄sio.q̄uis nō sit dabilis mīma caro in exñs.tñ est dabil' mīma que p̄t naturalit' ꝑ se existere.ita ꝙ si coꝛrūpat' hoc nō est nisi ꝓpter cām extrīsecā.q̄cūqꝫ em̄ carne data q̄ntācūqꝫ pua nisi eēt cā extrīseca coꝛrūpens posset ꝑ se existere. Sufficit em̄ arestoteli ꝯtra anaxagoꝛā.ꝙ non possit de fcō existere mīma caro Et ita etiā dōm est de q̄libet alio ente naturali.ꝛ ꝓbatur hoc autoꝛitate ph̄i dicētis i textu.ꝙ dabil' est mīma caro.ꝛ ex hoc ꝯcludēdo maifestū est ꝙ ex mīma car ne nullū segregrabit' coꝛp⁹.erit em̄ min⁹ mimo Et hoc ꝯfirmat' per dcā ꝯmētatoꝛis ꝯmento tricesiō octauo dicentꝭ.cum sit maifestū ꝑ se ꝙ oē coꝛpus q̄ñ ex eo diminuit' aliq̄d fit min⁹.ꝛ etiā maifestū est ꝑ se ꝙ q̄ntitas carnis detmiāta est in m̄gnitudie ꝛ puitate.maifestū est ꝙ ex mīma carne q̄ nulla carne est mioꝛ impossibile ē coꝛpus exire consil'e oīno. Nā q̄ñ exitus ꝓcedit sp̄ ꝛ mioꝛatō coꝛpis vñ est exitus necārio ē vt illd coꝛpus a quo exeūt hec coꝛpa ꝑuenit ad mīmā q̄ntitatē illius sp̄ei cui⁹ est tale coꝛp⁹.ꝛ tūc est impossibile vt ex eo exeat aliud.q̄m tūc fieret minus q̄ȝ dcat esse q̄d est contra positū. ¶Si queras scđo. Utꝝ in mīma magnitudie p̄nt esse infinite ptes.videt' ꝙ non. Nā hoc ē incōueniens ad q̄d deducit Aresto.s.ꝙ in finita m̄gnitudine eēnt ptes infinite.ꝛ ꝯmētatoꝛ ꝙ eēnt infinicies infinite.nā in q̄cūqꝫ m̄gnitudie sunt ptes infinite in illa sūt infinicies infinite.ablatꝭ em̄ q̄buscūqꝫ ptib⁹.nō min⁹ remanēt ptes infinite q̄ruꝫ quelibꝫ cōtinet adhuc infinitas ptes ꝛ infinita puncta. Rn̄dent aliq̄ ꝙ nō est incōueniens in magnitudie finita eē infinitas ptes in potentia.nō tamē infinitas in actu.nō em̄ est possibile ꝙ sit diffinitū in actu ē. Hec aūt rn̄sio p̄ma facie nō videt' valere sicut ꝑus oñsum est. Ideo dicēduꝫ ē aliter ꝙ impossibile est in aliq̄ magnitudie finita infinitas esse partes ſm nūerum eiusdē quātitatꝭ.quaꝝ quelibꝫ sit totaliter extra aliam siue illa sit maxīa siue mīma.al's em̄ illa m̄gnitudo in infinitū excederet quālibꝫ illaꝝ.ꝛ ꝑ cōsequēs ipa esset infinita. Nō tamē est incōueniens ꝙ in magnitudie quantūcūqꝫ parua sint actu infinite ptes eiusdē ꝓpoꝛtōnis sed nō eiusdē quātitatis que sic se habēt ꝙ vna sit pars alterius.pꝫ quia si aliq̄d mobile moueatur sup̄ aliquā magnitudinē ꝛ cōtinue in quolibet instāti tp̄is mobile ē in q̄libet pte magnitudis sibi eq̄li ꝛ ꝯtinue i illa ꝛ alia. Nā si in duobꝫ instātibꝫ esset i vna pte m̄gnitudis tūc q̄esceret in tp̄e medio.ꝛ sic nō moueret' cōtinue.cū ergo in quolibꝫ tp̄e q̄ntūcūqꝫ puo sint infinita instātia sequeret' ꝙ in m̄gnitudie (supra quā fit motus cōtinuus) sint actu infinite ptes eq̄les et eiusdē quātitatꝭ tūc ille sunt vnite ꝛ copl'ate sic ꝙ vna est pars alterius nec q̄libet ē total'r extra aliā.ex hoc etiā pꝫ ad ꝯmētatoꝛē. Et si queras.ex hoc videt' seq̄ veritas pōnis anaxagoꝛe dico ꝙ nō. Nā anaxagoꝛas posuit infinitas ptes ꝛ ſm ꝯpōem ꝛ ſm extēsionē.nā infinite ptes ſm extēsionē sunt ptes infinite eiusdē q̄ntitatꝭ quaꝝ q̄libet nata est ꝑ se ꝛ extra aliā existere.ita ꝙ posuit ꝙ in quolibꝫ coꝛpe esset infinitus sanguis infinita caro.ꝛ infinitū cerebꝝ.ꝛ ꝑ ꝯñs in coꝛpe finito ſm extensionem.ꝛ infinito ſm ꝯpōem eēnt p̄tes eiusdē q̄ntitatꝭ infinite q̄d est impossibile qꝛ sic in eo eēnt infinicies infinita eq̄lia occupātia loca distincta q̄d est ipossibile ¶Et si q̄ras vlterius vtꝝ in q̄libet coꝛpe finito possit esse infinicies infinita pūcta. Dico ꝙ nō est incōueniens in eodē esse infinita ꝛ infinicies infinita.nō actualit' separata nec occupātia locū

Ad rōes Ante oppositū patet solutio ex predictis ¶Seq̄tur textus

Omnes igitur con-
traria ¶ Finito pmo tractatu Aresto. In hoc scdo tra
ctatu hui⁹ libri determiat de pncipijs rer naturaliū bm
ppriā opioem. Et diuidit in tria capl'a in quor p° det-
miat de ɔrietate ipor pncipior. Et diuidit in duas
ptes. in pmo attēdit hāc ɔclusionē: Pricipia rer natu
ralium st ɔtraria. probat phs dupl'r. pmo autoritate
oim antiquor. Omnes em āntiqui dicūt pncipia esse cō
traria nā pmenides ⁊ mellissus (q posuerūt oia eē vnū
ens ⁊ imobile) dixerūt pncipia eē ɔria. ponūt em cali
dum ⁊ frigidū que vocat ignē ⁊ terrā esse ɔtraria. Alij
aūt dicūt rar ⁊ densū esse pncipia ⁊ ɔria Et alij vt de
mocritus ponūt vacuū qd est nōēs ⁊ plenū qd ē ens
esse pncipia ɔria. ⁊ non solū posuit Democrit⁹ pncipia
esse ɔria ponēdo vacuū ⁊ plenum. sed etiā ponit alias
ɔrietates in pncipijs. Dicit em Athomas. differre abi
uicem positōe figura ⁊ ordine. Ordine qdem bm pus et
posterius vt hz ɔmētator. Positōne vo bm sursū ⁊ de
orsum. an ⁊ retro. sed figura p hēre āgulos ⁊ carere āgu
lis p hēre rcm ⁊ circulare: Oēs em ātiqui siue natura
lit siue non natural'r loquētes dicūt pncipia esse ɔria
Scdo probat rōne p ɔditōes pmor pncipior que st
tres. Pria q nō fiūt ex alijs. scda q n fiūt ex alterutr
⁊ tcia q oia alia fiāt ex ipis. Op3 em pncipia neq ex
alterutr esse neq ex alijs. sed alia ex ipis. Iste aūt con
ditiones ɔueniūt pmis ɔrijs. g prima ɔria st pncipia
⁊ per ɔns pncipia rer naturaliū st ɔtraria. Maiorē
pbat pmo quātū ad pmā ptem. quia pma ɔria st pn-
cipia oim alior. ergo nō fiūt ex alijs. Quātū ad scdm
pt3. quia si fierēt ex alterutr iā non eēnt ɔria. ob id ve
ro q st ɔtraria non st ex alterut. Quātū ad tciā p
tem p3. q2 oia fiūt ex ɔrijs vel medijs. ⁊ media fiunt ex
ɔrijs. g oia fiūt ex ɔrijs. Maiorē pbat phs pmo in sim
plicib. q2 sicut nō qdlib3 natū est agere i qdlib3 sed de
terminatū indeterminatū. Nec etiā qdlib3 natū est pati s3
determiatū a determiato. sic nō qdlib3 fit indnr ex quoli
bet sed determiatū ex determiato ⁊ hoc p se. Vn albū non
fit ex musico nisi forte p3 accns si acciderit nigro eē mu-
sicū. Albū em p se fit ex nō albo. sed nō ex omi. sed ex n
albo qd est nigr. vel mediū inter albū ⁊ nigr. Sil'r musi
cum fit ex nō musico ⁊ nō ex quocūq sed ex imusico vl'
medio si inter ipa aliqd est mediū Et sicut nō qdlib3 fit
ex quolib3. sed ex ɔrio vel medio. sic nō qdlib3 corrūpi
tur incōtingens. i. in qdlibet indnter. vt album nō cor-
rūpitur in musicū nisi forte bm accidēs. sed in non al-
bum ⁊ non in qdlibet nō albuni indifferenter s3 in nigrū
vel mediū. Similit musicū corrūpit in non musicū et
nō in qdlibet indifferent. sed in nō musicū specie puā-
tiue sibi oppositū aut in mediū si habeat mediū. Scdo
probat hoc incōueniēs. quia simil'r est in illis quāuis
hoc lateat propter hoc q in hmōi ɔpositis dispōnes id ē
puatōnes opposite st innoiate. ɔsonās em fit ex incon
sonāti Et necē est ɔsonās corrūpi in incōsonātiā ⁊ nō
in quālib3 indnr. S3 in oppositā puatiue ɔsonātiā. g
bm cōpoem vt dom⁹ vel statua fit ex incōsonāti bm cō
positionē. ⁊ ɔsonās bm ordinē fit ex incōsonāti bm ordi
nem. ⁊ figurata fiūt ex nō figurat. ⁊ ita ē de alijs Sic g
manifestū est q oē qd fit. fit ex ɔrijs vel medijs. media
aūt ex ɔrijs st. vt colores ex albo ⁊ nigro. oia igit erunt
que natural'r fiūt aut ɔria aut ex ɔrijs ¶ Usq qdem
igitur) ¶ In hac scda pte ondit phs in quo ɔueniunt
⁊ dnt antiq ponētes pncipia esse ɔria Dicēs q oēs an
tiqui in hoc cōueniūt q ponūt pncipia esse ɔria. hoc tn
non dicūt nducti rōne sufficiēti. sed tanq ab ipa vita
te coacti. sed dnt in ponēdo ea. qdā em ponūt ɔria eē
pncipia. alij vo posteriora. Aliq em ponūt ɔria pnci-
pia notiora bm sensū sicut pdicti. s. calidū ⁊ frigidū.
siccū ⁊ humidū. Alij vo notiora bm intellcm. sic par
⁊ impar. vel cōcordiā vel discōcordiā. Et qūis sic dif
ferāt tn tripl'r ɔueniūt. pmo q oēs ponūt pncipia eē in
eadē coordinatōne Vn ɔrior quedā dicunt esse ɔtinē
tia siue cōiora ⁊ pora. Alia vo ɔtenta min⁹ cōia ⁊ po-
steriora que sc3 ad quedā reducunt. Scdo ɔueniūt q
oēs dicūt vnū ɔrior esse melius ⁊ aliud peius. Tercio
ɔueniūt in hoc q ponūt pricipia eē notiora vel bm sen-
sum vel bm intellectū. qd aūt aliqm sint notiora bm in-
tellcm ⁊ alia bm sensū. q2 p3 vl'e ē noti⁹ bm intellcm. sin
gulare vo bm sensum. Vl'e qdā em bm rōem. singula-
re vo bm sensū. rō qdem vl'is est sensus āt pticular vt
magnū et puū bm rōem est. rar vo et dēsū bm sensū.
Circa hoc capl'm sunt qtuor dubia.

Primū dubiū. Utr oēs phi posuert
pricipia esse ɔria. sicut dt phus
in textu. Videt em q nō. quia p
menides ⁊ mellissus nō posuerūt nisi vnū pricipiū. idē
aūt sibiipi ɔtrariū esse nō potest. Rndet ɔmētator cō
mēto qdragesimoprio. q oēs naturales st coacti a na
tura entis ad ponēdū pricipia eē ɔtraria. Non solū
illi qui cōcedunt entia eē plura: sed etiā illi q dicūt oia
esse vnū. sicut pmenides fcit pricipiū calidū ⁊ frigidū
⁊ hoc fcit ignē et tram. sed manifestum est q calidū et
frigidū st cōtraria. Vn licet pmenides nō ponit plu-
ra entia intelligibilia et bm veritatē posuit tn plura esti
mabilia (et sensibilia. hec ɔmēta. vbi sup. Sil'r alij ɔria
posuerūt pricipia raritatē et densitatē. Sil'r Democri
tus q posuit firmū ⁊ inane id ē vacuū ⁊ plenū. Dicit ei
q vacuū est inuolutū cū pleno in oibus rebus. ad eo
q pncipia rer apud ipm sunt vacuū ⁊ plenū. Vacuū
em est ɔtrariū pleno bm ɔtrarietatē que ē inter esse et
nōesse ita q plenū est ens ⁊ vacuū nō ens. ⁊ tn non solū
ponit istam ɔtrarietatē inter pncipia. sed etiā poit di-
uersas ɔtrarietates. Nā Democrit⁹ ponit corpa indi
uisibilia esse pricipia rer que posuit differre positōne
figura ⁊ ordine. Nec aūt sc3 positio figura ⁊ ordo st
genera ɔtrarior. sicut positio diuidit per sursū ⁊ de
orsum. ante ⁊ retro que st cōtraria. Simil'r figura di
uiditur p figurā carentē angulis ⁊ habentē angulos.
Simil'r p rectum ⁊ circulare. rectū em non ē contrariū
circulari in veritate bm primū aspcm. Et siliter ordo
diuiditur p duas drās. videlicet prius ⁊ posterius. p
cōmentatorē vbi sup. Ex hoc pat3 quo mō oēs phi an-
tiqui ponūt pricipia esse ɔtraria aliq bm veritatē. alij
vo solum bm apparentiā: ⁊ ideo dt ɔmētator vbi sup.
q hic sumit contrarietas gnaliter vt se extēdit ad op-
positionē priuatōis ⁊ habit⁹. siue hoc sit in rei veritate
siue bm famā. ¶ Scdm dubiū. Utr pricipia fiāt ex
alterutris. videt q sic. q2 pricipia st cōtraria. vnū ē ūt
ɔtrarior fit ex alio ⁊ corrūpitur in aliud aut i mediū
et etiā media st ex ɔtrarijs sicut colores medij ex albo
et nigro. sicut dicit in eodem textu. Dic breuiter q ali
quid fieri ex alio pōt fieri tripliciter. Uno mō tanquā

ex termīo. ⁊ sic ꝯtraria fiūt ex alterutris· vnū eīm con-
trarioꝝ fit ex alio tanꝗ ex termino a quo. vt albū ex ni-
gro. scd̄o ex subiecto. t̄cio tanꝗ ex ꝑte ex q̄ ꝯstituit̄. Et
nullo istoꝝ duoꝝ mōꝝ vnū ꝯtrariū fit ex alio. neq̄ eīm
albedo ē subc̄m nigredis nec ex ea tāꝗ ex ꝑte ꝯstituit̄.
Ex hoc pꝫ ꝙ colores medij nō ꝯstituūtur ex extreīs
tāꝗ ex ꝑtibus sꝫ tāꝗ ex t̄mis sicut fuscū aliqñ fit ex al-
bo ⁊ aliqñ ex nigro. nō tāꝗ ex ꝑtibꝫ vel subiectꝭ sed tā
ꝗ ex t̄mis Vñ ꝯmētator dr̄ ꝙ vnū ꝯtrariū nō gñat̄ ex
ꝯtrario ⁊ nō mutat̄ in aliud Ex hoc pꝫ intellcūs p̄me
cōditōnis p̄ncipioꝝ. Quāt dr̄ in scd̄a ꝯdcōne ꝙ oīa q̄
fiūt ex p̄ncipijs fiūt dꝫ itelligi tāꝗ ex ꝑtibꝫ vł tāꝗ ex op
posito. vł tanꝗ a subc̄o. Oia eīm ꝯposita ex materia ⁊
forā fiūt ex illis tāꝗ ex ꝑtibꝫ ⁊ p̄uatōe tanꝗ ex t̄mio sicꝫ
forā fit ex p̄uatōe tāꝗ ex t̄mio. ⁊ ex mat̄ia tāꝗ ex sb̄co
Vñ dr̄ linconi. oē fcm̄ fit ex forā ꝑfectia facti manēte ī
fcō ⁊ ex ꝯ̄rio forme tāꝗ trāseūte Et ex hoc pꝫ vlteriꝰ
ꝙ oē qd̄ fit. fit ex ꝯ̄rio hoc eīm fit tāꝗ ex t̄mio nō tanꝗ
ex subcō ⁊ etiā capiēdo ꝯ̄riū gñalit̄ Alīta eīm gñant̄ ⁊
corrūpūtur nō hñtia ꝯ̄riū ꝓprie accipiēdo ꝯ̄riū ¶ Ter
ciū dubiū. vtꝝ ex albo fiat musicū ꝑ accñs ⁊ nō ꝑ se. vi
det̄ eīm ꝙ ꝑ se qꝛ ꝓ eodē suppoīt albꝰ ⁊ musicꝰ ⁊ musicū
ꝑ se fit ex nō musico. ꝫ etiā ex albo. Rñde ꝙ hec ē ꝑ se ex
nō musico fit musicū ⁊ hec ꝑ accñs ex albo fit musicuꝫ
qꝛ ad hoc ꝙ aliq̄ ꝓpō talis sit ꝑ se sicꝫ phs hic accipit ꝑ
se reqrit̄ ⁊ sufficit ꝙ t̄minꝰ a quo ⁊ t̄minꝰ ad quē pos-
sint successiue eidē ꝯpetere ⁊ nō sił Propt̄ scd̄ꝫ dr̄ phs
ꝙ ex nō musico nō fit ꝑ se albū. qꝛ idē simul sit eē musi-
cū ⁊ albū Propt̄ p̄mū dr̄ ꝙ nō ex q̄cūꝗ nō albo ꝑ se fit
nigꝝ. Nā ex deo nō fit ꝑ se nigꝝ qꝛ aliq̄d non p̄t eē suc-
cessiue deus ⁊ nigꝝ ¶ Quartū dubiū. vtꝝ cuilibꝫ forē
ꝯ̄riaꝛ q̄libet p̄uaꝰ Dr̄ꝫ ꝙ nō. pꝫ qꝛ forē hite in materia
nō ꝯ̄riat̄ priuaꝰ forē hñde imo p̄nt simul stare Notan
dū tū est ꝙ triplex ē subñał mutatio. q̄dā est deꝑditia
tm̄ in q̄. s. forā abijcit̄ ⁊ nihil positm̄ acq̄rit̄. ⁊ ī tali mu
tatōne p̄uaꝰ ⁊ forā nō ꝯ̄riant̄ ꝓprie sed magꝭ p̄uatie op
ponūtur Et sic dr̄ ꝯmētator ꝯmēto q̄dragesiō p̄rio. ꝙ
phs vtit̄ noīe ꝯtrarietatꝭ vt se extēdit ad hitū ⁊ p̄uatō
nē. Alia ē mutatio acq̄sitia tm̄ in q̄ nihil deꝑdit̄. sꝫ ali
q̄d positm̄ acq̄ritur. ⁊ in illa iteꝝ p̄uatio ⁊ forā ꝯtrariā
tur sicꝫ supius Tertia ē mutatio acq̄sitia ⁊ deꝑditia si
mul. ⁊ in tali st̄ due p̄uatōes ⁊ due forē Est eīm p̄uatō
forē habite q̄ ꝯtrariat̄ forme hite ⁊ p̄uatio forme hñde
que ꝯtrariat̄ forē hñde. ⁊ in illis p̄t eē ꝯtrarietas ꝓprie
dcā. sic intelligēdo ꝙ p̄uatio forē hite dat q̄dāmō intel
ligere formā sub q̄ fulcit̄ ⁊ sub q̄ stat. Vñ imaginādū
est ꝙ int̄ p̄uatōeꝫ ⁊ formā hñdā ē duplex cōtrarietas.
q̄dā est ꝯueiens p̄uatōni f̄m ꝙ p̄uaꝰ et illa ē p̄uatia op
positio siue ꝯtrarietas gñał̄r Alia ꝯuenit p̄uatōni f̄m
ꝙ fulcit̄. i. sustētat̄ sub forā hita. ⁊ illa ē ꝯtrarietas ꝓp̄e
dcā Ista tñ nō ꝯueit p̄uatōni ꝯ̄rie grā sui sed grā for
me sub q̄ fulcit̄. vbi grā. ī materia aeris ē forma aeris
cuꝫ p̄uatōne forme ignis ꝑ denoiatōem intrinsecā ꝯtra
riatur ꝯtrarietate cōiter dcā. ⁊ illa ꝯtrarietas ꝑ deno-
miationē intrinsecā ꝯuenit forme ignis ⁊ forme aeris.

Cōsequēs antecedē

ti ¶ In hoc scd̄o caplo huius tractatꝰ determiat phi
losophus nūeꝝ p̄ncipioꝝ reꝝ naturaliū. dicēs ꝯñs āt
vtiꝗ erit dicere. Vtꝝ duo aut tria aut plura sint p̄n-
cipia reꝝ naturaliū. Et ponit q̄tuor ꝯclusiones Pri
ma cōclusio nō est tm̄ vnū p̄ncipiū reꝝ naturaliū. ꝓba
tur. quia p̄ncipia stꝫ cōtraria sed in vno nō p̄ōt saluari
ꝯtrarietas quia sic ideꝫ esset sibijp̄i ꝯtrariū. Scd̄a cō
clusio. nō sunt infinita p̄ncipia reꝝ naturaliū. Proba
tur q̄druplr̄. p̄mo sic. si infinita eēnt principia nihil de
rebus naturalibꝫ esset scibile qd̄ est falsuꝫ. Tenet ꝯñа
quia ignotis p̄ncipijs ignorant̄ pr̄icipiata. sed si p̄nci-
pia stꝫ infinita stꝫ ignota Scd̄a ratio. in ōni gñe vno
est vna p̄ma ꝯtrarietas. sed substātia ē genus. ergo in
substātia est vna p̄ma ꝯtrarietas. ⁊ oēs alie stꝫ ea poste
riores sed extrema p̄me ꝯtrarietatꝭ sunt p̄ma p̄ncipia. ꝫ
p̄ma p̄ncipia nō sunt infinita. Tercia rō. frustra fit ꝑ
plura qd̄ potest fieri ꝑ pauciora. ꝫ frustra fit ꝑ infini-
ta qd̄ potest fieri ꝑ finita. sed ōnia que p̄nt saluari ꝑ p̄n
cipia infinita possunt saluari ꝑ p̄ncipia finita. nā empe
docles eque saluauit oīa naturalia ex p̄ncipijs finitis.
sicut anaxagoras ex p̄ncipijs infinitis. Quarta rō. si
p̄ncipia essent infinita. oīa ꝯtraria essent p̄ncipia. sꝫ nō
ōnia ꝯtraria stꝫ p̄ncipia. ergo p̄ncipia nō sunt infinita.
Minor pꝫ. quia quedā ꝯtraria stꝫ priora ⁊ quedā po
steriora. sicut albū ⁊ nigrū. dulce ⁊ amaꝝ. ꝯtraria aūt
posteriora nō sunt p̄ma p̄ncipia. quia p̄ma p̄ncipia de
bent sꝑ manere. ⁊ illa cōtraria nō sꝑ manent. ergo non
oīa ꝯtraria sunt p̄ma p̄ncipia. ¶ Secūda cōclusio.
nō sunt tm̄ due p̄ncipia reꝝ naturaliū. Probat̄ q̄tuor
rōnibus. p̄ma quia in ōni trāsmutatōne aliq̄d recipit
alteꝝ ꝯtrarioꝝ. sed vnū ꝯtrariū nō recipit aliud ꝯtra-
riuꝫ. sicut densitas nō recipit raritatē nec ecōtra discor
dia recipit concordiā aut ecōtra. ergo p̄ter ista contra
ria oportet ponere aliqd̄ terciū recipiens vtrūꝗ vt scꝫ
ab vno in aliam possit esse trāsmutatio. Secūda ratio
quia aliqua entia stꝫ cōposita ex pluribꝰ. sed nihil com
ponit̄ ex cōtrarijs. ergo p̄ter ꝯtraria oꝑtet ponere aliqd̄
terciū cōponibile cum altero cōtrarioꝝ. Tercia ratio.
aliqua p̄ncipia stꝫ cōtraria sicut probatū est. ⁊ etiā aliq̄
nō sunt cōtraria: sed de duobꝰ solis p̄ncipijs non p̄nt
verificari esse cōtraria ⁊ non eē ꝯtraria. ergo non stꝫ tm̄
duo p̄ncipia Sed ꝙ aliqua principia nō sunt cōtraria
probat phus tripliciter. Primo quia nullū contrariū
est de substātia alicuiꝰ. sed p̄ncipiū est de substātia rei
pr̄icipiate. ergo nulluꝫ contrariū est principiū. ⁊ ꝑ con
sequēs principia nō stꝫ cōtraria. Minor pꝫ. quia nul-
lum principiū dicitur de aliquo subiecto neq̄ est in ali
quo subiecto. sed oīe contrariū est in aliquo subiecto.
vel dicitur de aliquo subiecto. ergo nullum contrariū
est principiū. vel est de substātia alicuiꝰ entis. Qꝫ aūt
nullum principiū dicat̄ de aliquo subiecto. vel sit in a-
liquo subiecto pꝫ. quia semꝑ subiectū est principium
p̄dicati. ⁊ illius qd̄ est in eo. Subiectū eīm principiū est
⁊ prius videtur esse p̄dicato. ergo si aliqd̄ principiuꝫ es
set in subiecto. vel diceret̄ de aliquo subiecto nccārio il-
lius pr̄icipij esset aliud pr̄icipiuꝫ scꝫ illud subiectuꝫ qd̄
est impossibile ¶ Secūdo probat ideꝫ scꝫ ꝙ principia
nō sint cōtraria. quia nulla substātia fit nisi ex substan
tijs. Alit̄ eīm ex nō substātijs substātia vtiꝗ fieret. sed
substantia fit ex primis pr̄icipijs. ergo principia substā
tie sunt substātie. Sed nulla cōtraria sunt substantie
non eīm dicimus substantiā contrariā substantie. ergo
principia substātie nō sunt cōtraria ¶ Tertio sic. quia
si oīa pr̄icipia eēnt cōtraria seq̄ret̄ ꝙ nō subña eēt p̄or
subña illa eīm pr̄icipia eēnt nō subñe. ex quo eēnt cōtra

ria ⁊ ecēnt priora ſubſtātijs ex quo ſtꝫ pricipia. ſed hoc eſt falſum. quo mō prius nō ſubſtantia erit ¶ Quarta rō q: ātiq pter pricipia q̄ poſuert eē ꝯtraria. vt puta pter rarū ⁊ dēſuꝫ maiꝰ ⁊ minꝰ q̄ oīa reducunt ad excellētiā ⁊ defcm̄ poebāt vnū tciū priu̇ qḋ eēt ſubcm̄ hmōi ꝯtrarioꝝ puta aliqḋ q̄tuor elemētoꝝ vel aliqḋ mediū int hmōi elemēta. int hos tn̄ rōnabiliꝰ locuti ſtꝫ q̄ poſuerūt aliqḋ mediū int elemēta ꝓ ſubiecto q̄ȝ q̄ poſuert vnū de elemētis ipis. q: vnūqdq̄ elemētoꝝ hꝫ aliqḋ cōtrariū ſibi ꝯiūctū. ⁊ int poētes aliqḋ q̄tuor elemētoꝝ rōnabiliꝰ locuti ſtꝫ q̄ poſuert aerē. ⁊ pn̄r q̄ poſuert aq̄ȝ aer em̄ mīme hꝫ alioꝝ drās ſenſibiles ⁊ pn̄r aq̄ ⁊ ſic pꝫ ex teſtiōio ātiquoꝝ q nō ſūt tm̄ duo pricipia ¶ Et ex h̄ infert q ſtꝫ tria pricipia reꝝ naturaliū. in hac em̄ ſniaꝫ oēs phi tā ātiq̄ q̄ȝ poſteriores ꝯcordāt. vt q̄ȝ em̄ ponūt pter ꝯria. ſ. excellētiā ⁊ defcm̄ aliqḋ 3ᵐ priᵐ Dr̄r tn̄ q: ātiq dicūt excellētiā ⁊ defcm̄ ptinere ad rōem foꝛe ⁊ agētis. ⁊ tciū priᵐ ptinere ad rōem materie ⁊ patiētis. Sꝫ poſteriores dicūt hꝰ mōi ꝯria hr̄e rōem materie patiētis. ⁊ vnū tciū hr̄e rōem foꝛe ⁊ agētis ¶ Quarta ꝯcluꝰ tria ſūt pricipia reꝝ naturaliū ⁊ nō plura. pbat tribus rōibꝰ Pria q: in oī trāſmutatōe naturali ſufficit vnuꝫ ſubcm̄ ad patiēdū. ⁊ vna ꝯtrarietas ad agēdū. g̃ ſufficiūt tria pricipia: ⁊ ꝑ pn̄s nulliꝰ trāſmutatōis ſtꝫ ponēda pl'a pricipia q̄ȝ tria. Aūs pꝫ ꝑ ſcḋa pte. q: ſi nō ſufficeret vna pria ꝯtrarietas opteret poere duas ꝯtrarietates ⁊ vnū aliud ſubcm̄ Si āt q̄tuor exn̄tibꝰ due erūt ꝯtrarietates optebit ſeorſū vtriſq̄ eē q̄ndā naturā mediā. ſed oīa ꝯtraria ex alterutris gn̄ant. g̃ pt fieri trauſmutaꝰ ab vno i reliquū. ⁊ ecōuerſo abſq̄ h̄ q idē ſubiectū vel aliud trāſmutet ḟm aliā ꝯtrarietatē. ⁊ ꝑ pn̄s ꝯtrarietas erit ociosa nihil faciēs ad illā trāſmutatōnē. Scḋa rō q: pria pricipia ſtꝫ pria ꝯtraria. ſꝫ nō pn̄t eē due ꝯtrarietates prīe. impoſſibile em̄ ē pl'es eē ꝯtrarietates prias. g̃ tm̄ duo ꝯtraria ſtꝫ pria pricipia. duabus āt ꝯtrarijs corrn̄det tm̄ vnū ſubcm̄. g̃ non ſūt pl'a pricipia q̄ȝ tria. Qꝫ aūt nō poſſint eē due ꝯtrarietates prīo pꝫ. ſꝑ em̄ in vno gn̄e ꝯtrarietas ē vna. g̃ in ſubn̄a erit vna ꝯtrarietas pria. ⁊ ꝑ pn̄s q̄ȝuis pricipia differāt adiuicē ḟm pus ⁊ poſteriꝰ. non tn̄ drn̄t gn̄e ⁊ ita erit tm̄ vna pria ꝯtrarietas ḟm genꝰ Oēs em̄ ꝯtrarietates reduci videt in vnū. Circa hūc textū ſtꝫ q̄tuor dubia

Primū

dubiū. Utrū opteat pricipia ſꝑ maēre ſicut dr̄ in textu. videt em̄ q nō. q: pūaꝰ ⁊ foꝛa ſꝑ corrūpūt ¶ Ad iſtā autoritatē eſt q̄druplex expō. pria ē lincomēſis. q̄ dr̄ q duo pria pricipia reꝝ naturaliū ſtꝫ pria foꝛma corpis ⁊ eiꝰ priuaꝰ. Un̄ ḟm eū q̄dā eſt foꝛa ſubn̄al in matia q̄ eſt inſepabil' ab ea. ſ. foꝛa corpitatꝫ ⁊ illa ſꝑ maēt ⁊ ē pria int foꝛas materiales. Sil'r eiꝰ pūatio ſꝑ maēt. ⁊ iḋo de illis dr̄ phs q opꝫ pncipia ſꝑ manere Et cū arguit. nullū corpꝰ eſt vacuū a pria foꝛa corpeitatis. g̃ eſt ipoſſibile q in aliq̄ corpe ſit priuaꝰ pria q̄ eſt pūaꝰ foꝛe corpeitatis. Rn̄dꝫ ꝯcedēdo q ipoſſibile ē primā foꝛmā ſimpl'r ⁊ eius priuatōeꝫ ſimpl'r eē in eodē. tn̄ vtrūq̄ iſtoꝝ ſꝑ ē in aliq̄ corpe mutabili. ipoſſibile ē em̄ pūatōem prie foꝛme ſimpl'r eſſe in aliq̄ corpe cū ipa foꝛma tn̄ ipa ē aliq̄ mō cū ea Hec em̄ pūaꝰ nō eſt niſi ipuritas ⁊ defcūs foꝛe a ſuo eē puriſſimo ⁊ ꝯpleto ⁊ inclinatio ipius foꝛe ad ſuā originē. i. ad nihil. ex ſe em̄ oēs res in nihilū rēdūt Nec g̃ impuritas foꝛe (q̄ eſt pūaꝰ). ḟm q̄d actu ē cuꝫ ſuo hitu icōpleto ⁊ eſt pnᵐ ⁊ radix priuatōnū ſeqntiū Et addit q a pria foꝛma gn̄at ōnis foꝛa ſubn̄alis ⁊ accn̄talis. ⁊ a priuatōe ipius oīs priuatio ¶ Scḋa expō eſt q opꝫ pncipia ſꝑ manere. i. in ōnī trāſmutatōe naturali optet eē pricipia. ſ. foꝛaꝫ ⁊ priuationē ſꝑ em̄ priuaꝰ in q̄libet trāſmutatōe eſt tminus a quo. ⁊ foꝛa ē terminꝰ ad quē ¶ Tercia expō dr̄ q opꝫ pricipia manere q̄ȝdiu manet illud cuiꝰ ſūt ꝑ ſe pricipia. ⁊ iḋo materia ⁊ foꝛa q̄ ſunt pricipia q̄ntū ad eē ſꝑ manēt ꝓ quolibꝫ tpe in quo vnū ē dicere q pricipiatū eſt. Priuaꝰ ꝟo q̄ eſt ꝑ ſe pricipiū trāſmutatōis ſꝑ manet ꝓ quolibꝫ tpe ꝓ quo veꝝ ē dicere q trāſmutaꝰ ē ſine q pricipiatū ſit. ⁊ ſic eo mō quo aliqd ē pricipiuꝫ eo mō manet ¶ Quarta expō q̄ magꝭ ē ad intētionē phi ⁊ ꝯmētatoris dr̄ q materiale pricipiū ſꝑ manet cū ſit incorruptibile. Pria aūt pricipia ꝯtraria ſꝑ manēt nō q̄a ſꝑ exiſtāt ſed q: ſꝑ ſūt termi cuiuſcūq̄ trāſmutatōnis cuiuſlibꝫ em̄ trāſmutatōis vnꝰ terminꝰ eſt priuaꝰ ⁊ alius foꝛa. nō ſicāt eſt de ꝯtrarijs poſteriōibꝰ ¶ Scḋm dubiū q̄ñō dꝫ intelligi dcm̄ phi quo dr̄. nō oīa ꝯtraria eē pricipia Nā videt q int q̄cūq̄ ꝯtraria poſſit eē trāſmutaꝰ ita q vnū ex alio gn̄et. Dr̄ q phs nō vult aliud dicere niſi q nō oīa ꝯtraria ſint pria pricipia pmitate vltatis ḟm p̄dicatōeꝫ. Nō em̄ oīa ꝯtraria ꝟe dicūtur de oībꝰ pricipijs trāſmutatōnū. ſed ſolū cōtraria pria q̄ ſunt foꝛa ⁊ priuaꝰ in cōi. Quāuis em̄ veꝝ ſit dicere q alicuiꝰ trāſmutatōis albū ⁊ nigꝝ ſūt pricipia. ſ. terminꝰ a quo: ⁊ tminus ad quē. nō tn̄ ſūt pricipia cꝰlibet trāſmutatōis. Veꝝ tn̄ foꝛa ⁊ priuaꝰ cuiuſlibꝫ trāſmutatōis ſunt pricipia ⁊ tmi a quo ⁊ ad quē. Un̄ notāduꝫ. q cū dr̄ phs in ōnī trāſmutatōe aliqd recipe alterū ꝯtrarioꝝ capit ꝯtrarietas large ſicut dr̄ comētator. Un̄ qn̄ aer de lucido ſit tebroſus ipe nihil noui acq̄rit qḋ ſit poſitm̄ ſed tm̄ priuatm̄. Un̄ dr̄ ꝯmtator ſuꝑ hac rōne q alteraꝰ ꝯtrarioꝝ in inuicē coegit oēs credere q oīa corpa ſint ꝯpoſita nō ſimplicia. Et q in eis ſūt aliq̄ pl'a vno hec em̄ pricipia de q̄bꝰ pſcrutat ſūt cōia ſimplicibꝰ ⁊ ꝯpoſitis corpibꝰ. Nō eſt tn̄ ex hoc vt dr̄ idē cōmētator intelligēdū vl'r oē qḋ alterat eſſe ꝯpoſitū. Si em̄ aliqd alteret alteratōe pfectia q̄ eſt ſalꝰ ⁊ pfectio alterati nō opꝫ q ſit ꝯpoſitū. intellcūs em̄ hoc mō alteratur q̄ nō eſt ꝯpoſitꝰ. Sil'r ⁊ corpa celeſtia que ḟm phm ⁊ ꝯmētatorē nō ꝯponūtur ex materia ⁊ foꝛa alterant illa alteratōe. Si tn̄ aliqd alteret alteratōe corruptia neceſſe ē q ſit ꝯpoſitū ex duabꝰ naturis q̄rū vna ꝑ alterationē corrūpit. ſ. foꝛa ꝯtraria. ⁊ altera ſcꝫ matia recipit terminū alteratōis ¶ Notādū ſcḋo. q cū dicit phus. nullū ꝯtrariū eſſe de ſubn̄a alicꝰ. ⁊ nullū pricipiū eē in aliq̄ ſubiecto. hoc expoit ꝯmetator dicēs q iſte ḟmo eſt diſputatiuꝰ ⁊ nō demrātiuꝰ ⁊ paulo poſt. Qꝫ hec cōſecutio nō eſt rcā q: accipit duo falſa. prio em̄ accipit q nullū ꝯtrariū eſt de ſubn̄a alicuiꝰ ⁊ illud ē falſuꝫ. nā foꝛa ē ꝯtraria priuatōi. ⁊ tn̄ eſt de ſubn̄a alicuiꝰ. Accipit etiā q nullū pricipiū eſt in ſubiecto ⁊ illud ē falſuꝫ. nā foꝛma ē pricipiū ⁊ tn̄ eſt in ſubiecto. ſ. in materia. Et dr̄ poſtea ꝯmētator q de rōne ḟmonis diſputati nō eſt aſſuēre ꝓpōnes ſimpl'r veras ſed ē aſſuēre ꝓpōes que cū ſint accepte ḟm vtrāq̄ ptem defīniant ḟm ptem verā Notat tcio ꝯmētator circa idē ꝯmēto q̄ugeſioſcḋo alexā. peripateticū allegādo q cū dr̄ phs. ſubn̄e nihil ē ꝯtrariū. hoc dēt intelligi ḟm ſubcm̄ ⁊ nō ḟm foꝛmas. Un̄ dr̄ nihil ꝓhibet vt ſubn̄e ſint ꝯtrarie ḟm foꝛas. ⁊ nō ꝯrie ḟm ſubcm̄. Alexāder āt dixit q in ſubſtantijs

simplicib⁹ poterit eē ↄ̄rictas nō aūt in ↄpositꝫ. Et ꝺm
hoc exponit dcm̄ phi in p̄ntis vbi dicit subñe nihil est
ↄ̄riū: Et in libro de gñatōne vbi dicit corpa simplicia
eē ↄ̄ria. ꝛ hic ꝙ in vnoq̄ꝫ gñe ē vna p̄ma ↄ̄rietas. q̄cq̄d
tñ sit videt̄ dicere ↄmētator ꝙ nec in subſtātijs simpli
cibus neqꝫ ↄpositꝫ sit ↄ̄rietas ꝓprie dcā que ē repugnā
tia duaꝝ formaꝝ expellentiū se ab eodē subiecto actōe
ꝓpria nō aliena. Vñ forma ꝛ p̄uatio nō stꝫ forme posi/
tiue Corpa āt simplicia nō expellūt se actōne ꝓpria sed
actōne suaꝝ q̄litatū. ꝛ ideo non stꝫ ↄ̄ria propie dcā sed
bene stꝫ cōtraria cōiter. Vñ ↄmētator nō tꝫ opiōeꝫ ale
xandri sed eam solū recitat ¶ Terciū dubiū. vtꝝ si sint
due ↄ̄rietates seorsuꝫ sūpte opteat eē tandē alterā natu
rā mediā. videt̄ eñ ꝙ illa ↄ̄ña nō valeat. due stꝫ ↄ̄rie/
tates. ḡ due stꝫ nature subiecte illis duab⁹ ↄ̄rietatib⁹ eo
ꝙ idē pōt esse susceptm̄ duaꝝ ↄ̄rietatū. s. albedīs ꝛ ni/
gredinis. dulcedīs ꝛ amaritudīs. caliditatꝫ ꝛ frigidi/
tatꝫ. Dōm ꝙ Aresto. nō vult facere hāc ↄ̄ñam. due
stꝫ ↄ̄rietates. ḡ due stꝫ materie subiecte illis ↄ̄rietatib⁹
sed hāc Si ad vnā trāsmutatōem req̄rant̄ due ↄ̄rieta/
tes siue q̄tuor ↄ̄ria opꝫ ꝙ illis ↄ̄rijs correspōdeāt duo
subiecta Nec āt ↄ̄ña tꝫ q̄r impossibile ē sil' idē subiec/
tū ꝑ se trāsmutari vnica trāsmutatōe ad duos t̃mios
q̄r vna trāsmutaᵒ nūero req̄rit vnū t̃minū nūero. Si
āt in vna trāsmutatōe erūt due ↄ̄rietates ꝛ q̄tuor ↄ̄ria
opteret ꝙ duo extrēa istaꝝ ↄ̄rietatū eēnt t̃mi a quo ꝛ a
q̄bus. ꝛ alie eēnt termī ad quē vel ad q̄s. Cū ergo ideꝫ
subēm nō moueat̄ sil' ꝑ se vnica trāsmutatōe ad duos
t̃minos. sequit̄ ꝙ illi⁹ mutatōis stꝫ duo subiecta sicꝫ et
duo t̃mini. ꝛ ꝑ ↄ̄ñs si p̄ncipia alic⁹ trāsmutatōis sint q̄
tuor ↄ̄ria optebit ꝙ illis corr̄ñdeāt duo subiecta. Vñ
notat ↄmētator ↄm̄to q̄nq̄gesīo sexto. ꝙ phs d̄t illā na
turā subiectā eē mediā qm̄ subēm ē aliquo mō sil' me/
dio q̄r ē in poña ad vtrūqꝫ extremū sicꝫ mediū Sꝫ sub
iectū ꝛ mediū d̄ñt. q̄r subēm est vtrūqꝫ extremū in pu/
ra poña. mediū aūt ē vtrūqꝫ extremū nō in pura poña
sed aliquo mō in actu. In medio eñ est vtrūqꝫ extre⁹
in actu. sed nō in vltīa p̄fcōne. subēm ꝓo ē in poña pu
ra ad vtrūqꝫ extremū. Vñ ex istis ꝟbis nō est intelligē
duꝫ ꝙ in medio sit vtrūqꝫ extremū in actu sicꝫ aliq̄ di
cūt. sed solū ꝑ ↄpōem Mediū eñ ↄpatū ad vnū extre
mū magis videt̄ p̄ticipare naturā alteri⁹. vñ tepiduꝫ
nec ē calidū neqꝫ frigidū. sil'r rubeū nec est albū neqꝫ ni
grū nisi ↄpatiue ¶ Quartū dubiū. Vtꝝ p̄ncipia dif/
ferāt ꝺm p̄us ꝛ posterius ita ꝙ nō ꝺm gen⁹. Rñdꝫ com
mētator ↄm̄to supi⁹ allegato. ꝙ hoc p̄t dupl'r intelligi
Vnoᵒ sic ꝙ ꝑ p̄ncipia ↄ̄ria solū intelligant̄ p̄ncipia de
gñe subñe. m ō q̄uis illa sint pl'a tñ nō d̄ñt ꝺm gen⁹ sꝫ
solū ꝺm p̄us ꝛ posteri⁹. Nā siue sint p̄ora siue posterio/
ra nō d̄ñt ꝺm genus. q̄uis ↄ̄ria posteriora in gñe sub/
stātie reducant̄ ad p̄ria ↄ̄ria de eodē gñe. Et etiā oīa a
lia ↄ̄ria alioꝝ gñm ad eadē reducunt̄. Alio mō sic. q̄r
ꝑ p̄ria p̄ncipia intelligant̄ p̄ria ↄ̄ria in vnoq̄ꝫ gñe p̄nci
pali. vt p̄uatio ꝛ fōa talis gñis talia eñ d̄ñt ꝺm p̄us
ꝛ posteri⁹. nam ↄ̄ria de gñe subñe stꝫ priora ↄ̄rijs alioꝝ
p̄ntoꝝ. Q' aūt nō differāt ꝺm genus pōt dupl'r intelli
gi. Vnoᵒ ↄiūctim. s. loquēdo sil' de oībus ↄ̄rijs cuius/
cūqꝫ p̄nti. Alioᵒ diuisim. ꝛ hoc mō veꝝ est ꝙ fōa ꝛ pri
uatio in gñe subñe nō d̄ñt ꝺm genus sed stꝫ in eodē gñe
sil'r nec p̄uatio ꝛ fōa de gñe q̄litatꝫ. ꝛ sic de alijs. Prio
aūt mō pōt intelligi dupl'r. Vno mō ꝙ nō differāt ꝺm
genus p̄ncipale ꝛ sic formal'r d̄ñt ꝺm gen⁹ q̄r in diuer
sis p̄ntis reponūt̄. tñ reductie nō d̄ñt q̄r ↄtraria de ge
nere accñtiū reducunt̄ ad ↄtraria de gñe subñe. ꝛ sic ꝑ
reductōem stꝫ in eodē genere cū ↄtrarijs de gñe subñe.
Scđo mō ꝙ differāt ꝺm genus p̄ncipij ꝛ sic nō differūt
ꝺm genus. q̄r oēs fōe ↄtinent̄ sub hoc gñe qđ est fōa.
ꝛ oēs p̄uatōes sub hoc gñe qđ est p̄uatio.

Querit

Vtruꝫ cuiuslibꝫ rei natural' sint tm̄ tria p̄ncipia duo ꝑ se scꝫ materia ꝛ fōa. ꝛ vnū ꝑ accidēs scꝫ priuatō ¶ Arguit̄ prio ꝙ nō. pauciora stꝫ pricipia q̄ꝫ tria
ergo. Añs pꝫ q̄drupl'r. prio accñtia stꝫ entia naturalia
ꝛ tñ nō habēt materiā. ḡ nō cuiuslibꝫ ꝛc. Scđo q̄r pri/
uatio nō est p̄ncipiū alicui⁹ entꝫ. eo ꝙ nō est ens sed nō
ens. ꝛ dato ꝙ eēt ens tamē nō esset distincta a materia.
Pꝫ tercio. q̄r ꝺm phm in hoc prio sufficiēs est alteꝝ cō
trarioꝝ cū materia facere mutatōem. ꝛ istud ↄtrariuꝫ
est fōa vel priuaᵒ. ḡ nō req̄rūtur tria. Pꝫ q̄rto. q̄r ma
teria nō est p̄ncipiū alicui⁹ rei natural'. ḡ sunt paucio/
ra q̄ꝫ tria. Añs pꝫ. q̄r si eēt p̄ncipiū. vel eēt p̄ncipium
corpoꝝ celestiū. vel inferioꝝ nō corpoꝝ celestiū. q̄r cum
materia sit p̄ncipiū corruptibilitatꝫ ipa eēnt corrupti
bilia qđ est ↄtra phm. Nō inferioꝝ q̄r ipa stꝫ corrupti
bilia ꝛ materia ē incorruptibil' Sed ꝺm ↄmētatorē q̄r
to celi. corruptibiliū p̄ncipia stꝫ corruptibilia ꝛ eterno/
rū eterna ¶ Scđo sic. impossibile ē materiā esse p̄uatō
ni nō admixtā. ḡ si materia eēt pricipiū corꝑm celestiū
illa eēt p̄uatōni admixta. sed oīs materia p̄uatōni ad/
mixta appetit formā quā nō hꝫ ꝛ nata est illaꝫ recipe. ḡ
illa materia posset alijs formis infōari. ꝛ ꝑ ↄ̄ñs forme
corꝑm celestiū possent corrūpi ¶ Tertio sic. plura sunt
pricipia reꝝ naturaliū q̄ꝫ tria. ḡ nō sunt tm̄ tria. Añs
patꝫ q̄drupl'r. p̄mo q̄r dispōnes materie sicꝫ q̄litates et
q̄ꝫtitates stꝫ neccārio req̄site ad trāsmutatōeꝫ naturalē
ḡ sunt p̄ncipia eius. ꝛ ꝑ ↄ̄ñs rei natural'. Patꝫ scđo. q̄r
p̄nm ꝛ cā idē stꝫ. sicꝫ d̄r q̄nto metaphice. sꝫ stꝫ q̄tuor cāe
reꝝ naturaliū sicut hētur 2ᵒ hui⁹. ḡ stꝫ q̄tuor p̄ncipia.
Pꝫ tertio. q̄r corꝑm naturaliū mixtoꝝ pricipia stꝫ q̄/
tuor elemēta. Pꝫ q̄rto ꝺm Por. q̄r decē p̄nta stꝫ decē re
rū p̄ria p̄ncipia. Cōfirmat̄. q̄r vl' q̄stio q̄rit de p̄ncipijs
oīno p̄m⁹ aut đ alijs. si p̄m tūc ē tm̄ vnū p̄m p̄nm reꝝ na
turaliū. s. deū. vñ in oī mltitudīe opꝫ đueīre ad vnū p̄m
Si scđꝫ tūc maīfestū ē ꝙ nō stꝫ tm̄ tria. īmo tot stꝫ p̄nci
pia q̄t stꝫ pricipiata. Quarto sic. c⁹libꝫ trāsmutatōis
natural' int̃nsec⁹ ꝛ ꝑ se t̃min⁹ a q̄ ē p̄uaᵒ. ḡ p̄uaᵒ ē p̄nm
ꝑ se ꝛ int̃nsecū ↄpositi subñal' Cōfirmat̄. q̄r p̄uaᵒ hꝫ rō
neꝫ p̄ncipiādi a se ꝛ nō ab aliq̄ alio. ḡ ē p̄nm ꝑ se. ꝛ ꝑ ↄ̄ñs
nō sunt tm̄ duo pricipia ꝑ se reꝝ naturaliū ¶ In oppo
sitū ar' autoritate phi in textu ꝓ solutōe questionis se
quūtur sex questiones.

Questio

pria Vtꝝ cui⁹libꝫ rei natural' sint tm̄ tria pricipia. s. materia
fōa ꝛ p̄uaᵒ. Pro c⁹ solutōe suppono q̄tuor distictōnes
Pria ē. duplex ē p̄nm alic⁹. qđdā ē int̃nsecū ꝛ ē qđ igre
dit̄ int̃nsece ↄstitutōeꝫ ↄpositi ꝛ sꝑ maēt ī eo cui⁹ ē p̄nm
Aliud ē ext̃nsecū. s. illđ qđ ē cā alic⁹. sꝫ nō ē de int̃nseca
ↄstitutōe e⁹ sicꝫ finis ꝛ efficiēs ꝑ se. Scđa distictio p̄nij
ca' q̄drupl'r. prio ꝓ p̄nᵒ motōis ꝛ depēdētie. ꝛ de illo lo
quit̄ phs. xijᵒ. metaph. vbi d̄t ꝙ celū ꝛ natura depēdēt
ex tali p̄nᵒ qđ in actu puro simplici ac īmobili ↄsistit.
Scđo capit̄ pro p̄nᵒ doctrīe. de q̄ loquit̄ phs ī fine scđi
posterioꝝ. Tertō capit̄ ꝓ p̄nᵒ diffinitiō. de q̄ loq̄t̄ phs
octauo phisicoꝝ. vbi dicit ꝙ centrum ꝛ circūferentia
sunt pricipia corꝑis sperici. Et in p̄dicamentis vbi di
cit ꝙ pūctus est principium quātitatis continue.

Quarto mõ pro pñcipio intrinseco constitutio spẽi. ⁊ sic dicit Porph. genus ⁊ dr̃am esse pñcipia intrinseca speciei. Et in hoc pmo dicit phus materiã ⁊ formã esse pñcipia intrinseca naturalis ꝯpositi. Alia distinctio pñcipia esse specifice distincta põt intelligi dupl'r. Uno modo ꝑ distinctõem sumptã a dr̃ntijs eẽntialibus spẽrum. ⁊ sic forma hoĩs ⁊ forma equi spẽ distinguũtur ideo nno sunt tm̃ tria pñcipia specifice distincta hoc mõ Arestotelis ꝑ distinctõe3 sumptã a diuersi rõibus pñcipiandi. ⁊ sic nulla forma est ab alia distincta specifice siue ẽm rõem aut ẽm genus q̃libet eñ pñcipiat ĩ gñe cause formalis ¶ Quarta distinctio ens naturale põt quadrupl'r accipi. Uno mõ cõissime pro quocũq3 ente producibili ꝟtute agentis naturalis mediãte motu ⁊ trãsmutatõe naturali. ⁊ sic accñtia sũt entia naturalia. Scd̃o modo prope ⁊ sic ens naturale dr̃ de natura siue de pñcipio intrinseco entis naturalis ꝓprijssime accepti. ⁊ ido materia ⁊ forma hoc mõ que sũt pñcipia entis naturalis sunt entia naturalis. Tertio mõ accipitur magis prope ⁊ hoc mõ dicitur de ente naturali ꝓprijssime accepto ⁊ de quolib3 p̃dicabili de eo in scd̃o mõ dicendi ꝑ se. ⁊ passiones naturales hoc mõ sunt entia naturalia Quarto accipit ꝓprijssime ⁊ sic materia ⁊ forma nõ sunt entia naturalia sed magis sũt entia ẽm naturã. ⁊ illo mõ solu3 cõpositu3 ex materia ⁊ forma dicitur ens naturale

Dic primo q̃ cuiuslib3 entis naturalis sũt tm̃ tria pñcipia. sc3 materia ⁊ forma et p̃uatio. ⁊ hoc intelligendo de pñcipijs intrinsecis ⁊ diuersarũ rõnũ sicut loq̃tur phs. Et exponẽdo ꝓponem grã pl'alitatis sicut patuit in sũmulis ⁊ accipiẽdo ens naturale ꝓprijssime. sc3 ꝑ toto ꝯposito subiicibili cuiusmõi est hõ vel lapis. vt pt3 ex dictis. ¶ Dic scd̃o. q̃ tm̃ sunt tria pñcipia rerũ naturaliũ exponẽdo eodẽ modo. pt3 sic. quia nõ sunt tm̃ vnũ eo q̃ sunt ꝯtraria. neq3 sunt tm̃ duo quia tũc q̃libet res natural' esset simplex. Nam ẽm ꝯmẽtatorẽ ꝯmẽto q̃nquagesimopmo. si pñcipia rerũ naturaliũ eẽnt ꝯtraria tm̃ tũc gñatũ eẽt simplex ⁊ nõ cõpositũ. quia nihil ꝯsequit ex ꝯtrarijs. Non sunt etiã plura tribus sicut pt3 per rõem phi. ergo sũt tria ⁊ nõ plura ¶ Dic tertio. q̃ solũ duo sũt pñcipia intrinseca ꝑmanentia in re naturali. s. forma ⁊ materia. pt3 quia p̃uatio nõ ꝑmanet sed transit in gñatõne rei natural'. ergo. ¶ Dic quarto. q̃ tm̃ duo sũt pñcipia ꝑ se. sc3 materia ⁊ forma. Et si queras. est ne p̃uatio pñcipium intrinsecu3. Dico q̃ pñcipiũ esse intrinsecũ põt intelligi dupl'r. Uno mõ q̃ intrinsece ꝯponat rem naturalem. ⁊ illo mõ nõ est intrinseca rei naturalis Alio mõ q̃ intrinsece termiet gñatõem rei naturalis. ⁊ sic bñ est pñcipiũ intrinsecũ. Est eñ terminꝰ a quo ⁊ intrinsecus cuiuslib3 corpis naturalis. ¶ Si queras vlterius. qũo p̃uatio nõ est pñcipiũ per se. sed ꝑ accidens cu3 tamen sit pñcipiu3 intrinsecũ. Dico q̃ aliq̃d põt dici per accidẽs dupl'r. Uno mõ quia nõ necãrio ꝯcurrat ad generatõem rei. ⁊ sic p̃uatio non est pñcipiũ ꝑ accidens Alio mõ quia nõ necãrio ꝯcurrat ad esse rei licet necãrio ꝯcurrat ad gñatõem ⁊ sic est pñcipiũ per accñs. Ut posset dici q̃ licet p̃uatio ꝑ se nõ ꝯcurrat ad esse. ꝯcurrit tamẽ per se ad fieri ita q̃ est pñcipiũ per accñs respectu esse rei sed nõ respectu fieri

Questio scd̃a Utrũ cuiꝰlib3 accñtis sint tria pñcipia. sc3 materia forma ⁊ p̃uatio. Rñdent aliq̃ q̃ cuiuslibet accñtis positiui sũt tria pñcipia. sc3 materia forma ⁊ p̃uatio. Phs aũt sexto metaphĩce dicẽs accñtia nõ hẽre materiã loq̃tur de accñtibꝰ p̃uatiuis sicut ẽ eclipsis. de illa nanq3 ibidẽ exẽplificat. Q̃ aũt q̃dlibet accidens positiuũ habeat materiã probat quadruplicit' Primo per phm in textu dicentẽ q̃ in quolib3 gñe vno est vna pma ꝯtrarietas. sed diuersa ꝯtrarietas arguit diuersitatẽ receptiui sicut pt3 per phm in textu ꝓbantem q̃ si essent due ꝯtrarietates pme. eẽnt plura receptiua earũ. ergo q̃dlib3 genus h3 materiã sibi propam. Pt3 secũdo. quia oĩe recipiẽs aliquã formã recipit illam ꝑ naturã poñe passiue que est pñcipiũ trãsmutatõnis Sed supficies recipit albedinẽ ꝑ dealbatõem. ergo recipit eã per naturã poñe passiue. sed supficies non est poña sed actus cu3 sit forma. ergo optet q̃ ibi sit aliq̃ propa poña passiua alterius gñis. Sed talis poña nõ est alterius gñis cum fmino. quia actus vnius generis ⁊ poña alterius gñis nõ faciunt vnũ per se sed solũ ꝑ accidens. Pt3 tertio. q̃ nisi accñtia haberẽt materiã propriam videt' q̃ oĩs destructio accñtis esset ãnihilaº. pt3 quia nihil eius simpl'r remaẽret nisi subiectũ Sed hoc nõ sufficit quia saltẽ in accñtibus sepatis a subiecto argumẽtum hẽret locu3. ⁊ sic agens naturale poss3 ãnihilare ⁊ etiã creare q̃d soli deo ꝯuenit Pt3 quarto. q̃ nõ videret' per q̃d accñtia eẽnt indĩdua nõ eñ sunt indiuidua ꝑ suũ subiectũ per se sed solũ ꝑ accidẽs. Et maxime de accñtibus sepatis a subiecto eẽt difficultas quomõ essent indĩdua. nõ videt' eñ q̃ ꝑ aliud q̃3 ꝑ materiã Sed ꝯtra hoc arguit' quadrupl'r. pmo sic Oĩs forma est simplex. q̃d dã accñs est forã. ergo Maior pat3 ꝑ Gilbertũ porretanũ dicentẽ q̃ forma est compõni cõtingens simplici ⁊ inuariabili eẽntia ꝯsistens. Pt3 secũdo auctoritate phi octauo metaphĩce dicẽtis accñtia nõ habẽt materiã. Scd̃o sic. si accñs hẽret materiã ex qua tũc vel eius materia pficeret subiectũ mediãte accidente ꝯposito vel ecõtra accñs mediãte materia. aut vtrũq3 istorũ ĩmediate. Non pmũ. quia pmũ sub rõne poris nõ pficit rõne alicuius posterioris. sed accñs ẽ posterius sua materia pma. ergo materia nõ pficit subiectum sine accñte. Non scd̃m. quia passio nõ inheret ĩmediate suo propo subiecto. Neq3 terciũ q̃ impossibile ẽ q̃ totum ⁊ ps habeãt eundẽ modũ ⁊ ĩmediatũ ordinẽ ad ide3. Tertio sic. quia int' illa põt esse motus que habent ide3 ꝓpriũ susceptiñ õni alio susceptiuo circũscripto. ergo si due forme ꝯrie accñtales vt albedo ⁊ nigredo hñt aliq̃d propũ susceptiñ eiusdẽ gñis tũc circũscripto subiecto q̃d est aliud susceptiñ ⁊ positis accñtibꝰ põt in fieri esse motus. ⁊ ꝑ ꝯsequẽs ex albedine fiet nigredo sicut ex aere fit aqua q̃d est ꝯtra phm. Quarto sic. oẽ illud q̃d est ĩmediatũ pñcipiũ agendi (quo pmo agens agit) nõ includit poñam ⁊ actũ tũc eñ nõ erit. quo primo agens agit quia ꝑ ptem q̃ est actus sed aliq̃d agẽs vt calor est ĩmediatũ pñcipiu3 quo pmo agens agit in aliq̃ actõne. vt in calefcõne. Sed dõm ẽ aliter q̃ nullũ accñs est ꝯpositũ prope ex materia ⁊ forã sic sc3 q̃ sicut in ꝯposito subñali sũt duo pñcipia intrinseca quorũ vnũ sit receptiñ alterius. ita sil'r aliq̃d accñs hẽat duo pñcipia intrinseca. quorũ vnũ sit receptiñ alterius ¶ Dic secũdo. q̃ nihil lateralit' reponibile in p̃dicamẽto est cõ

positũ ꝯpositione que est ex materia ⁊ forma. Patȝ qꝛ
q̄libet tale est simpliciter simplex. eo ꝙ est ꝑmo diuer
sum a q̄libet alio. Nullũ aũt simpliciter simplex est aliq̄
ꝯpõne ꝯpositũ ¶ Sed ꝯtra hoc arguit̄ q̄druplicit̄er.
Primo sic. qꝛ Augustin⁹ dt in quinto de trinitate: ꝙ
nulla creatura est in se simpl'r simplex. ḡ neq̄ accñtia
neq̄ diñe ipoꝝ erũt simplicit̄ simplices ¶ Scđo sic qꝛ
cuiuslibet trãsmutatõis ꝑ se est vn⁹ termin⁹ ꝑ se sed to
tũ ꝯpositũ est termin⁹ trãsmutatõis: ḡ est ꝑ se vnũ cõ
positũ: qđ est accñs. Et ꝯfirmat̄. qꝛ materia est q̄ res
pt eē ⁊ nõ esse. septimo metaphi. Si ḡ accñtia nõ sint
ꝯposita ex materia. videt̄ ꝙ nõ possint nõ esse. ¶ Ter-
cio sic. q̄cũq̄ sunt trãsmutabilia ad inuicē hñt eãdem
materiã. ꝑmo de generatõe. sȝ ꝯtraria sunt trãsmuta-
bilia ad inuicē. ḡ hñt eãdē materiã. sȝ illa materia nõ
est subiectũ. qꝛ idē subiectũ habȝ oĩa accñtia. siue sint
trãsmutabilia inuicē siue nõ. ḡ oportet ꝙ ipsis correspõ
deat vna materia alia a subiecto ¶ Quarto sic. si ac-
cidētia nõ essent ꝯposita ex materia ⁊ forma seq̄ret̄ ꝙ
ipsa essent ꝑfectiora suba. sed hoc est falsuȝ. ḡ: Patȝ ꝯña
ꝑmo. qꝛ cã ⁊ causatũ diuidũt ens sicut ꝑfectũ ⁊ imp-
fectũ. Dependētia nãq̄ ipfectõem importat. ḡ qđ est
magis causatũ ē impfecti⁹. et sic si suba sit cãta extrin
sece ⁊ intrinsece. accñs aũt intrinsece. accñs esset ꝑfecti
us. Patȝ scđo. qꝛ simplicitas simplicit̄ est ꝑfectiõis. si
ḡ accñs sit simplici⁹ suba ipm erit ꝑfectius. Vñ ideo
attribuim⁹ deo summã simplicitatē. qꝛ ipsa est ꝑfectio
nis. Patȝ tercio. qꝛ q̄ñcũq̄ aliq̄ passio ꝑ se ꝑmo sequit̄
aliqđ subiectũ: vbicũq̄ repit̄ ꝑfecti⁹ rõ illi⁹ subiecti. re
perit̄ ꝑfecti⁹ rõ illius passionis: ⁊ ecõtra: sed vnũ ꝯseq̄
tur ens sicut ꝓpria passio subiectũ. ḡ vbi reperit̄ ꝑfecti
us rõ vni⁹. ꝑfecti⁹ repit̄ rõ entis. sed qđ est simplici⁹ ē
ꝑfectius vnũ. ḡ ¶ Ad ꝑmũ dõm ꝙ licet nulla creatu-
ra sit simpl'r simplex simplicitate opposita ꝯpõni cum
his ⁊ ex his. aliq̄ tñ est simpl'r simplex simplicitate op
posita ꝯpõni ex his. ita ꝙ nõ est ꝯposita ex alio ¶ Ad
scđm dõm ꝙ licet aggregatuȝ ex subiecto ⁊ accñte sit
aliqđ ꝯpositũ ⁊ totalis termin⁹ transmutatõis: illud
tñ nõ ē aliqđ distinctũ a subiecto ⁊ accñte. Ad ꝯfirma
tionē dõm ꝙ aliq̄d dicit̄ corruptibile dupliciter. Uno⁰
ꝑ se. ⁊ sic accñtia non sunt corruptibilia. eo ꝙ nulla ꝑs
ipsoꝝ post corruptõem manet. Alio mõ ꝑ accñs. et sic
accñtia sunt corruptibilia. nã ipsa postq̄ fuerunt post
trãsmutatõem pñt nõ esse. ⁊ cũ nõ sunt pñt esse ꝑ trãs
mutatõem ¶ Ad terciũ dr ꝙ licet accña sint transmu
talia quo. nõ tñ sunt illud qđ trãsmutat̄ ¶ Ad q̄rtũ dr
negãdo ꝯñam. Et ad ꝑmã ꝓbatõem dõm. ꝙ q̄uis
oĩne creatũ siue causatũ sit impfectũ ꝓpter ꝙ depēdet
ab alio: tñ inter entia creata illa sunt ꝑfectiora quorũ
esse a pluribꝫ dependet intrinsece ⁊ formalit̄. Vñ ens
causatũ a paucioribꝫ nõ recipit tantã ꝑfectõem a suis
causis sicut causatũ a pluribꝫ. Ad secũdaȝ dr ꝙ nõ est
incõueniēs aliq̄d qđ simplicit̄ ⁊ absolute loquēdo im-
portat ꝑfectõem nõ eē semꝑ ꝑfecti⁹ si ꝯtrahat̄ ad aliq̄
Et ideo q̄uis simplicitas absolute loquēdo sit ꝑfecti
onis. tñ in rebꝫ corruptibilibꝫ cõiter simplici⁹ est imꝑ
fecti⁹. nõ ꝓpter maiorē simplicitatē. cũ illa nõ sit ipfecti
onis: sed qꝛ talis natura corruptibilis nõ pt habere tã
tã actualitatē cũ simplicitate q̄tã cũ ꝯpõne: Uel di-
cat̄ alit̄ supponēdo ꝙ duplex est simplex. q̄ddã ē qđ nõ
venit in ꝯpõnem alicuius ꝯpositi ꝑ essentiã. nec ab eo
dependet sicut de⁹. Aliud est qđ venit in ꝯpõem alicu
ius ꝯpositi ꝑ se. tñ depēdet ab illo ꝯposito sicut est ac-
cidens. Simplicitas ergo qua aliq̄d sic est simplex ꝙ
nec venit in ꝯpõem alicui⁹ nec a ꝯposito dependet est
simpl'r ꝑfectiõis. et qđ est simplici⁹ illo mõ est simpl'r ꝑ
fecti⁹ ⁊ magis vnũ. Sed simplicitas q̄ aliq̄d sic ē sim
plex ꝙ nõ est ꝯpositũ sed ꝯponit ipm vel ab ipso depē
det nõ est simpl'r ꝑfectõis. nec oportet ꝙ tale ens sit ꝑfec
tius ad magis vnũ ¶ Et si arguas ꝙ illud est ꝑfecti
us et magis vnũ qđ est magis in se indiuisum. sed si
accñs sit simplex ⁊ nõ ꝯpositũ est magis indiuisuȝ q̄ȝ
suba: ḡ est magis ⁊ ꝑfecti⁹ vnũ. et ꝑ ꝯñs ꝑfectius ens
Dõm ꝙ q̄uis vnũ dicat̄ illud qđ est indiuisum in se
⁊ diuisum a q̄libet alio. tñ nec diuisum nec indiuisum
sunt de rõne vnius: sed ipsam ꝯsequũtur. Dicit̄ vlteri
us ꝙ aliq̄d esse indiuisum pt dupl'r intelligi: Uno⁰ ne
gatiue ⁊ formalit̄ q̄tum ad ipsaȝ indiuisionē: ⁊ sic qđ
libet ꝯponens est magis indiuisum q̄ȝ ꝯpositũ. Alio⁰
positiue ⁊ q̄tũ ad rõem positiuã quã dt vnũ. ⁊ sic cõ-
positũ est ꝑfecti⁹ vnũ ⁊ magis indiuisum: sicut est ꝑfe
cti⁹ ens. Sic est eñ de entitate sicut de vnitate. sicut
ḡ entitas materie est simpliciter impfectior ētitate cõ
positi: ⁊ ſm q̄d ꝑfectior. qꝛ est incorruptibilis ⁊ inde-
pendēs ab illa entitate. sic vnitas ꝯpositi est simplicit̄
ꝑfectior vnitate materie. qꝛ tñ vnitas materie est icor
ruptibilis ipa est ꝑfectior ſm q̄d ⁊ q̄tũ ad indiuisionē
negatiuã. ¶ Dic tercio: ꝙ oĩne accñs ꝑ se reponibile
in genere est ꝯpositũ pter opatõem intellect⁹. ita ꝙ est
ꝯpositũ ex diuersis realitatibꝫ. quaꝝ vna est actualis
⁊ se hñs ꝑ modũ forme. Alia ꝟo potētialis ⁊ se hñs ꝑ
modũ materie. Qđ pȝ q̄druplici autoritate. Prima ē
Arestotelis nono metaphi. dicētis ꝙ genus est mate
ria Et exponit se de q̄ genere loq̄tur. dicēs ꝙ nõ loqui
tur de genere: vt eraclianoꝝ. sed vt in natura Et hoc
exponit ꝯmētator dicēs ꝙ loq̄tur de genere qđ ꝑdicat̄
de pluribꝫ rebꝫ exñtibꝫ ſm naturã. scȝ qđ est ꝑdicabi-
le de pluribꝫ spēbꝫ ſm q̄d. Probat̄ scđo autoritate aui
cēne. secũdo sufficiētie sue. caplo xx⁰. dicētis ꝙ nulla ē
cathegoria q̄ nõ habeat exitus de potētia sua ad actũ
suũ. Patet tercio ꝑ eũdē auicennã in q̄nto metaphi: q̄
dt ꝙ genus ꝑdicat̄ in q̄d de spē. ita ꝙ est ꝑs q̄ddatiua
eius. Et pȝ etiã in octauo metaphi. vbi dt. De⁹ non
est in genere. qꝛ gen⁹ est ꝑs spēi. sed in deo nulla est ꝑs
sed est q̄d simplex: Patȝ q̄rto autoritate phi q̄nto mē
taphisice. ꝙ gen⁹ est ꝑs spēi. Et ꝯmētator ibidē dt ꝙ
genus ē ꝑs forme spēi: forma eñ spēi diuidit̄ in gen⁹ ⁊
dñam. Et posset adduci autoritas phi septimi metã
phisice. Ois diffinitio rõ ē ⁊c. Et ꝯmētatoris ibideȝ
sicut diffinitio declarat q̄dditatē rei. ita ꝑs diffinitio
nis ꝑtē q̄dditatis rei. Et ꝑ hoc possent solui rõnes ꝓ-
bãtes accña nõ eē ꝯposita. Nã autoritas gilberti por-
ritani ⁊ etiã Aresto. in octauo metaphi. ꝓbãt ꝙ in ac-
cidētibꝫ ñ ē ꝯpõ ex ꝟa materia ⁊ forma. qđ ego ꝯcedo

Ad rõnes

Primã ⁊ secũdã ꝯcedo. qꝛ
ꝓbãt ꝙ in accñtibꝫ nõ ē ve
ra materia. Ad rõnes aũt
q̄ probãt in accñtibꝫ eē materiã verã. Ad ꝑmaȝ dico
ꝙ Aresto. loq̄t̄ de ꝯrietate ꝑmoꝝ ꝑncipioꝝ. q̄ arguit
diuersitatē receptiui. nõ de ꝯrarietate accñtiũ ¶ Ad
scđam dõm ꝙ nõ oȝ illã potētiã eē eiusdē generis cum
termino. nec oȝ ex illa poña ⁊ forma recepta fieri vnuȝ
ꝑ se. sed sufficit ꝙ fiat vnũ ꝑ accñs ¶ Ad terciũ negat̄
ꝑma ꝯña. Et ad ꝓbatõnem dõm ꝙ accña ꝓpre ⁊ ꝑ se
nõ corrũpunt̄. sed solũ ꝑ accñs Et de accñtibꝫ in sacra
mēto altaris dõm ꝙ ſm cursum naturalē nulluȝ agēs

naturale pt phisice agere in alterum. nisi secum coicet i materia. bn tn supnaturalit. Uel posset dici q accntia in sacrameto altaris neq agut neq patiunt. nec st age tia nec patietia. sicut em ibi est albedo et nihil est albu et qtitas. et nihil est qtu. sic etia e mot: et nihil mouet et actio vel passio. et nihil agit nec patit. Un dr coiter q oia accntia extntia in sacrameto altaris st sine subiecto quo. Un qn dicim vnu accns esse subiectu alterius no accipim subiectu pprie. q vnu accns no inhe ret alteri vt subiecto. sed accipit subiectu p medio. vn qtitas est subiectu q albedinis. i. albedo iest subiecto mediate qtitate. Ad qrtu dr q sicut in suba est alis ds pri grad et intrinsec p quem res efficit hec et singularis. ita sir in accntib est talis grad p que accns efficit singulare. neq reqrit ad h materia: q est altera ps ppositi. Dic qrto q no est icoueniens accna esse pposita ex materia et forma. et non ee pposita ex materia et forma esse simplicia et no ee simplicicia accipiendo terminos diuersimode. sicut pz ex dictis

Questio tercia. Utru in corporib celestib sint tria pncipia. sc3 materia forma et puatio. Respodet scus thomas pmo q fm intetoem phi in celo est materia. sed no est eiusde ronis cu materia istorum inferiorum eo q ipa no est puatoi pmixta. Patz pmo p Aresto: po celi. dicente. Cu dico celu dico forma. cu dico h celu dico forma in materia. Patz scdo. q fm phm secudo metaphi. in oi eo qd mouet oz imaginari materia. cu g celu moueat oz in ipso ponere materia. Tercio patz q celu est aiatu. g est ppositu ex corpe et aia. et p pns ex materia et forma: Tenet pna. q aia est act corpis organici phisici potetia vita hntis: vt dr scdo de anima Ans pz p phm et pmetatore scdo celi. et xijo metaphi. et p auicena nono metaphi. dicente q celu est aiatum. Patz qrto q in celo sunt dimesiones terminate et intminate. g in celo est materia. Patz pna: q qtitas est accns qd imediate psequtur materia: Sed hec rnsio e expsse ptra phm et pmetatore ei. Patz qdruplici autoritate ipoz. Prima autoritas est phi scdo de generatoe: dicetis q materia e pncipiu potestatis ee et no ee. si g in celo esset materia ipm posset esse et no ee. qd e ptra Aresto. pmo celi. Scda autoritas e septimo metaphi. vbi dr phs q materia est q res pt esse et no esse celu aut no pt no ee. g no hz materia. Tercia est eiusde in octauo hui. dicetis q manifestu est q no omniu est materia. sed qz est trasmutatio adinuice: qcuq em sine trasmutatoe st hoz no est materia. Ex h ptz manifeste q si celu haberet materia ipm esset trasmutabile. qd est ptra phm in de celo et mudo. Quarta autoritas est eiusde nono metaphi: dicentis q pona passiua mere est potetia ptradictois ad ee et no ee rei. Et ex h sequtur ide qd pus. Si forte dicas ad istas autoritates q bn pcludut in celo no esse materia eiusde ronis cu istis inferiorib. sc3 puatoi admixtam: pter h q forma celi informat tota materia et satiat totu appetitu celi. sed no pcludut q in celo nullo sit materia: Solue g istas autoritates pmentatoris. Prima est in fine hui pmi dicetis q trasmutatio fecit scire materia. ex eo em in aliq scim ee materia. q i eo videm trasmutatoem de forma ad forma. Dicit etiam q no est alia via ad sciendu corpa pponi ex materia et forma nisi ex trasmutatoe subali. Secuda autoritas est pmo hui pmeto septuagesimo nono. dicentis q puatio accidit materie. ex hoc apparet q ome hns materia est generabile et corruptibile: na ibi in natura materie e puatio forme. Et paulo post pcludit q ex h apparet q corpa celestia no hnt materia oino. q tuc essent generabilia et corruptibilia, pter pmixtione puatonis cu materia eoz. Et postea subdit: nihil em aliud est ca generationis et corruptois q materia pma, pter no esse qd e immixtu in suba ci. Tercia autoritas est eiusde pmeto qnto pmi de celo vbi mouet dubitatoem. dicens q in h est qstio no parua. sc3 q oia corpa naturalia mouent fm locu et pncipiu exns in eis. Natura em vt dr in sua diffinitoe est pncipiu in aliq p qd mouet et qescit res: et videt q hmoi natura pmo dicat de forma. scdo de materia. g materia esse in oib reb naturalib notu3 est p se et declaratu in pncipio septimi hui: q moues in illis corpib aliud e a moto: Nuc g cu corp celeste mouet p se necesse est q sit in eo principiu3 q mouetur per se. et q illud sit aliud a toto. sed cu h ptinget q corpus celeste sit ppositu ex materia et forma. qpropter ptinget vt sit generabile et corruptibile. Et qbusda interpositis subdit q iste loc est fortior locoz facietiu errare opinates corp celeste esse ppositu ex materia et forma. Quarta autoritas est eiusde3 pmeto vicesimopo de celo: dicetis q ex h apparet bn q corp celeste no est ppositu ex materia et forma sicut sunt qtuor elemeta: sed q est simplex. Forme em q sut in materia prie st et si esse3 forma sine ptrario tunc natura ageret ociose: cu in ista materia no esset aliq pona oino. In materia em no est pona nisi ad separatoem eius a forma. si igit suba materie est in pona et sit aliq materia cui pona nuq exit ad actu in aliq tpe. ista pona esset ociosa et supflua. Ex istis pbis pmetatoris manifeste pz q fm i tetoem ei et phi i celo no e materia nec eiusde rois nec diuersaz ronu. Sed tu dic fm fide et veritate q i celo est materia eiusde rois cu materia istoz inferiorum Patz pmo. q si in celo esset materia alteri rois vel illa eet pma vl no. No pt dici q n. q tuc opteret ponere duas materias pmas: qd e ptra phm scdo metaphi. Si aut no esset prima. vel g esset eiuisdem ronis cum materia pma vel no. si no sit eiusde3 ronis tuc reducet ad aliqua pore. et tuc materia de q loqtur phs in ppo sito no erit pma. Si aut sit eiusde ronis habet intentu Scdo sic qncuq aliq sic se hnt q differunt specifice solu p suas formas seclusis ipsis formis ipsa st eiusde3 spci. sed celu et hec inferiora st hmoi. Minor pz q ois dna specifica est p suas formas. g cu celu et hec inferiora distinguat specifice: oz q materia sit eade3. Patet tercio: q celu est fm veritate generabile et corruptibile sicut et hec inferiora. g hz materia. Un dato q celum de facto nuq corrupat. ipm tn est generabile et corruptibile. hoc em est ideo q no hz ptrariu sicut etiam qtuor elemeta naturalit nuq corrupent. eo q ipsa in agedo etia patiedo sunt pportioata: Et oia ista pfirmant qrta autoritate damasceni in elementario caplo qrto dicetis q celu est corruptibile. tn volutate dei est icorruptibile. q de disposuit illud no corrupi sed ppetuo pseruari. Sz ad autoritates q videt pbare q in celo sit materia. Ad pma dom q phus in illo passu loqt dubitatiue. Uel dicat q ipse no accipit materia p altera pte ppositi. sed p pncipio indiuiduatois. Ad secuda dr q eo mo q in celo repit mot fm phm. eo mo et materia. cu g in celo fm ipm no sit mot ad formam sed tm ad vbi. seqt q in celo no est materia q est in po

tentia ad formã sed ad vbi. talis em̃ materia nõ est al tera ps ꝯpositi. sed est subiectũ mot⁹ localis. Ad hoc aũt ꝙ aliqd moueat localit̃ nõ reqritur ꝙ ip̃m habeat materiam q̃ est altera ps ꝯpositi. sed sufficit ꝙ ip̃m sit q̃tũ. q̃uis g̃ celũ hẽat q̃titatẽ. nõ tñ ꝓpter hoc est cõ positũ ex materia ⁊ forma: Et p h̓ pz ad q̃rtũ. licz em̃ q̃titas in hñtib⁊ materiã imediate ꝯsequat̃ materiã nõ tñ in oĩb⁊ ƀm intentõem phi. Ad terciũ dõm ꝙ aliqd p̃t dici aiatũ duob⁊ modis: Uno° aĩa informã te ⁊ inherẽte: ⁊ sic celũ nec ƀm p̃hos nec ƀm ꝟitatẽ est aĩmatũ. Alio modo aĩma manẽte ⁊ assistente. ⁊ sic ce lũ bñ est aĩatũ. Sed ex h̓ nõ seqtur ip̃m habere mate riã. Uñ aĩe ad corp⁹ est duplex officiũ: scz informare corp⁹ ⁊ sibi inherere. ⁊ sic celũ nõ est aĩatũ. Alio° mo uere: ⁊ sic ip̃m est aĩatũ. ⁊ hoc est ex̃p̃sse de intẽtõe phi in octauo hui⁹ dicẽtis ꝙ p̃mũ mobile diuidit̃ in duo quoꝝ vnũ p se moueť. ⁊ aliud p se mouet: qđ manet i mobile oĩno ⁊ p se ⁊ p accñs: notũ est aũt ꝙ si intelligẽ tia eẽt aĩa informans ip̃sa saltem moueret̃ p accñs ad motum celi

Questio

quuarta Utrũ in intelligẽ tijs repiat̃ materia Rñdet nicolaus turonẽsis ꝙ in oĩ re creata repit̃ materia. Pro cui⁹ solutõis declaratõe supponit ꝙ nihil fit siue naturalit̃ siue supnaturalit̃: qn ancꝫ fiat hẽat esse qd ditatiuũ. virtute aũt agẽtis trãsit de esse qdditatiuo ad eẽ ex̃ñtie. cũ em̃ ꝓducit̃ sortes siue naturalit̃ siue su pnaturalit̃. non fit oĩno ⁊ simpl̓r ex nihilo. imo in ip̃o sunt multa positiua q̃ p̃us habuerũt aliqđ eẽ. scz esse qdditatiuũ. vtputa humanitas aĩalitas. ⁊ sic ascen dẽdo vsꝗ ad qdditatẽ entis. Si em̃ talia nõ haberẽt eẽ qdditatiuũ añ sui ꝓductõnem eẽnt entia ꝓhibita a natura. ⁊ p ꝯñs essent inproducibilia oĩno. Ex q̃ seq̃t̃ ꝙ in sorte ⁊ in oĩ eo qđ fit p̄ter duo p̃ncipia ꝯtraria est aliqđ terciũ substractũ. scz qdditas q̃ trãsit de nõ exi stente ad exñs. Et si q̃ras p̃mo an illa qdditas sit materia q̃ est subiectũ trãsmutatõis. de q̃ loquũt̃ phi. Dicit ꝙ sic. nec est ponẽda alia. Nõ em̃ ẽ ponẽda plu ralitas sine nccitate. ꝙ aũt phi posuerũt hãc ⁊ nullaꝫ aliã patꝫ p octo ꝯditiones q̃s ip̃i attribuũt materie. Prima ẽ. nã antiq phi distinguũt int̃ materiã ꝓximã ⁊ materiã oĩno p̃mã sic ꝙ in ꝯposito qdditas ꝓxima ẽ inferior. sicut qdditas aĩalis est materia ꝓxima hoĩs qdditas aũt entis limitati (q̃ est p se cõis ad decẽ p̃di camenta ⁊ p se inclusa in illis) est materia oĩno p̃ma Scđa ꝯditio. materia nec est qđ. nec q̃le. nec q̃tũ nec aliqd alteri⁹ generis. sed ẽ in poñа ad vnũqđqꝫ illoꝝ sic etiã est de qdditate entis limitati. nec em̃ qđ nec q̃ le nec q̃tũ. imo q̃tũ est de se abstrahit a q̃libet ip̃oꝝ sicut supius ab inferiore. Et ẽ in poñа ad vnumqđqꝫ cũ sit actuabilis ⁊ ꝯtrahibilis ad decem p̃ma genera Tercia ꝯditio sic̃ materia p̃ma est denudata ab oĩ ac tu ⁊ oĩ ꝑficiente. ita ꝙ est purũ potẽtiale ad oẽm actũ ⁊ ad oẽm formã: ita qdditas entis limitati ẽ denuda ta ab omi ente ꝯtrahẽte. cũ nullã dr̃ñam includat. ⁊ p̃ mo diuersa ab oĩ. in poñа tñ ad oẽm q⁊ ꝯhibilis ⁊ ac tuabil̓ ẽ p oẽm actũ p̃dicamẽtalẽ. Et si dicas nõne ens limitatũ ꝯstituit̃ ex qdditate entis simpl̓r ⁊ qdã dr̃ña ꝯhẽte. nõ est g̃ denudata ab oĩ actu. Dicit ꝙ nõ ẽ denudata ab oĩ actu p̃ntali. q̃uis nõ sit simpl̓r denu data sit ab oĩ actu. phi aũt negauerũt a materia p̃ma actũ p̃ntalẽ ⁊ nõ actũ simpl̓r Quarta ꝯditio. mate ria p̃ma ẽ ingenerabil̓ ⁊ incorruptibilis ⁊ etña: sic ãt est de qdditate entis limitati ⁊ de q̃libet alia qddita tate. Quinta ꝯditio. materia p̃ma est subiectũ gene rationis ⁊ rõne p̃uatõis sibi admixte qdãmõ sp machi nat̃ ad maleficiũ ⁊ appetit formã. Sic aũt est de qddi tate entis limitati. ip̃a em̃ ꝯhibilis est ad ex̃ñtiã p pro ductõem ⁊ ab ea sepabilis est p corruptõem ⁊ alterius forme acq̃sitõem: Appetit etiã eẽ sub dr̃ña ꝯhente ac tuãte ⁊ ꝑficiente ip̃am. sicut aĩalitas appetit eẽ sub rõ nabili Sexta ꝯditio. nõ ex q̃libet fit qđlibet. sed ex ma teria detĩminata fit detĩminatũ. nisi fiat resolutio vsꝗ ad materiã p̃mã. vt ex hoĩe nõ fit equ⁹ nisi facta reso lutõe vsꝗ ad qdditatẽ eis cõmunẽ. nec ex albedine fit hõ nisi facta resolutõe vsꝗ ad materiã oĩno p̃maꝫ. q̃ ẽ qdditas entis limitati Impossibile est em̃ ꝙ qdditas entis limitati ꝯhat̃ p dr̃ñaꝫ ꝯstitutiuã hoĩs nisi p̃mo denudet̃ ab oĩ dr̃ña ꝯtrahẽte ip̃am. siue ad gen⁹ q̃tita tis siue q̃litatis. ⁊ sic de alijs. Si g̃ ex albedine fiat hõ oꝫ fieri resolutõem vsꝗ ad quidditateꝫ entis limitati Septima ꝯditio. materia p̃ma est vna respectu oĩm qdditas aũt entis limitati est vna in oĩb⁊ creatis vni tate sibi ꝓpria. licet p diuersas hecceitates sit cõtracta ad diuersa singularia. Octaua ꝯditio materia p̃ma ẽ imperfectissima in genere entiuꝫ. sic aũt est de qdditate entis limitati. est em̃ q̃libet p̃nto imperfectior: q⁊ in q̃li bet p se includit̃. semp aũt inclusum imperfecti⁹ est inclu dẽte. Ex p̃dictis infert ꝙ materia p̃ma ẽ qdditas en tis limitati Forma aũt siue act⁹ ꝑficiẽtis materiam est dr̃ña ꝯhens talẽ qdditatẽ. cuiuslibet g̃ rei ꝓducibi lis sũt tria p̃ncipia. scz materia. forma. ⁊ p̃uatio Ma teria scz qdditas entis limitati. Forma scz dr̃ña cõ trahẽs talẽ qdditateꝫ: cuiuslibet g̃ rei ꝓducibilis sunt tria p̃ncipia. scz materia: forma ⁊ p̃uatio. Naꝫ p̃uatio nõ est nisi negatio illi⁹ forme cui⁹ p̃uatio est p̃ncipiuꝫ in fieri Si q̃ras scđo quare qdditas entis absolute nõ ponit̃ materia p̃ma Rñdet ꝙ h̓ est ideo. q⁊ qddi tas entis nõ p̃t habere rõem p̃tis. quicqd em̃ hꝫ rõem p̃tis hꝫ finitatõem. ꝓ t̃mino intrinseco nccãrio ip̃sum ꝯsequẽte. cũ infinitum nõ possit eẽ ps. quidditas aũt entis absolute abstrahit ab infinitate ⁊ finitate Si q̃ras tercio. quõ g̃ differunt generatio ⁊ creatio. nulla em̃ illaꝝ ꝓductionũ eẽt de nihilo. q⁊ nõ pl⁹ p̃supponit subiectũ in vna q̃ in alia. cũ in vtraꝗ p̃supponit̃ qddi tas q̃ trahit̃ de nõ esse ex̃ñtie ad eẽ ex̃ñtie. Rñdet ꝙ creatio ⁊ generatio naturalis in hoc differũt. q⁊ crea tio nihil oĩno exñs p̃supponit nec in facto eẽ nec in fie ri Generatio ꝟo naturalis q̃uis nõ p̃supponat aliqd in facto eẽ pmanẽs. tñ p̃supponit aliqd in fieri pexistẽs qm̃ de nõ ex̃ñte nihil p̃t generari. q̃uis illud pexistẽs nõ maneat in ꝓducto supioꝝ ex̃ñtiũ: sed in alia ex̃ñtia p generatõem acq̃sita. Cũ em̃ naturalit̃ generat̃ ignis ex aere: aer existit in fieri. sed in facto eẽ scz in genito ni hil p̃us exñs in aere manet sub eadem ex̃ñtia. sed sub alia: sic ꝙ vnũ totũ trãsit in aliud totũ. sicut em̃ aer se parat̃ a sua ex̃ñtia. sic etiã materia ⁊ forma aeris. ⁊ trã hit̃ qdditas materie aeris ad aliã ex̃ñtiã. forma auteꝫ aeris ⁊ toti⁹ ꝯpositi aeris nõ trãseũt ad aliã existẽtiã sed manẽt in eẽ qdditatiuo sine oĩ ex̃ñtia. ⁊ sic aer cor rũpit̃ ⁊ forma eius. q⁊ desinit simpl̓r existere. materia aũt aeris nõ corrũpit̃ q⁊ nõ desinit existere simpliciter existit em̃ in igne licꝫ alia ex̃ñtia q̃ p̃us Si q̃ras q̃r to. ex h̓ videt̃ seq̃ ꝙ nõ maneat eadẽ materia nũero in genito ⁊ corrupto. Nã hec materia aeris in aq̃ corrũ pit̃. q⁊ ip̃a non est nisi singulare entis limitati qđ desi

nit existere ¶ Rñdet ꝯcedēdo ꝙ illud indiuiduū desi
nit existere ⁊ fit aliud indiuiduū materialr̃. sicut for/
me vel totius ꝯpositi. Aliť tñ q̄dditas desinit existe/
re ⁊ forma. Nā q̄dditas trāsit de vna exñtia ad aliā
exñtiā: ⁊ sic manet eadē saltē p̄ equalentiā. Nō tñ sic ē
de forma vel toto ꝯposito: Vñ ad h̄ ꝙ aliq̄d maneat
vnū numero in genito ⁊ corrupto sufficit ꝙ ip̄m mane
at indiuisum indiuisione sibi ꝓpria. ⁊ trāseat de existē
tia ad aliā exñtiā. ꝙ aūt hoc sit vnū nūero vel trāscen
dēs sibi accidit. Vel posset dici ꝙ nō in q̄libet trāsmu
tatiōe req̄rit̃ ꝙ maneat vnū nūero. sed hoc requirit̃ in
trāsmutatōe accñtali. Ex q̄ infert ꝙ oīe p̄ se ꝯtentū
in aliq̄ p̄nto est ꝯpositū ex materia ⁊ forma. ⁊ p̄ ꝯñs in
telligētie accña ⁊ q̄libet alie forme q̄ dicunt̃ simplices
sīt ꝯposite ex materia ⁊ forma ¶ Et si arguas. ergo i/
telligentie dicerent̃ forme simplices ⁊ imateriales.
Rñdet ꝙ imaterialitas capit̃ tripl'r. Vno° vt oppo/
nit̃ q̄ntitati. ⁊ sic sunt imateriales. Scd'o° vt opponit̃
hecceitati Tercio° vt opponit̃ materie: e q̄ ē altera ps
ꝯpositi. ⁊ sic nō sīt imateriales. Sed hec opinio data
(q̄ mihi visa fuerit pulcra ⁊ ꝓbabilis) ē tñ ꝯtra p̄hm
⁊ ꝯmunē modū dicēdi p̄hoꝝ. Ideo adducit̃ alia rñsio
ad q̄stionē. q̄ est alphorabi: q̄ al's vocat̃ anicebron i li
bro quē fecit de materia ⁊ forma. ⁊ intitulat̃ liber fon/
tis vite: In q̄ ponit duas distinctōes. Prima distinc
tio est q̄druplex est materia. q̄dā ē subiectū mot⁹ trā/
mutatōis ⁊ q̄titatis: ⁊ p̄ trāsmutatōem intelligit ge/
neratōem: corruptōem. augmētatōem. diminutōnē
⁊ alteratōem. Per motū ꝓ° intelligit motum localem
Alia est q̄ subijcit̃ q̄titati ⁊ motui. sed nō trāsmutati/
oni. Tercia ē q̄ subijcit̃ q̄titati. s3 nō motui Quarta ē
q̄ nec subijcit̃ trāsmutatōi nec q̄titati nec motui: s3 so/
lū actui ⁊ forme subali. In his aūt inferiorib⁹ q̄ sīt ge/
nerabilia ⁊ corruptibilia repit̃ p̄ma. in celis motib⁹ se/
cūda. in celo imobili sc3 empirreo tercia. in substantijs
aūt separatis q̄rta. Scd'a distinctio. duplices sunt for
me. q̄dā sīt añ genus q̄ nō limitāt materiā ad defini/
natū eē vel genus. sicut sunt entitas. realitas: vnitas.
⁊ sil'es forme trāscēdētes. Alie sunt limitātes ⁊ deter
minātes materiā ad certū ⁊ definatū gen⁹. vt suba
litas determinat materiā ad eē sube. ⁊ corp̄eitas ad eē
corp̄is. Dicit ḡ ꝙ in substātijs sep̄atis bñ repit̃ mate
ria ⁊ forma. Et h̄ posset ꝓbari q̄tuor rōnib⁹: Prima ē
q̄ q̄cūq̄ hn̄t idē gen⁹ hn̄t eadē p̄ncipia illi⁹ generis. s3
sic est de substātijs separatis ⁊ corp̄eis. ḡ hn̄t eadē p̄nci
pia q̄ sīt materia ⁊ forma Et h̄ ꝯfirmat̃. q̄ nisi sic seq̄
ret̃ ꝙ eēnt forme simplices. ⁊ p̄ ꝯñs possent informare
materiā. qd' est falsū. Scd'o sic. in substātijs sepatis re
periūt̃ ꝓprietates materie sc3 subijci ⁊ substare. Nā
ipe subijciūt̃ ꝯrijs. vt ꝟtuti ⁊ vitio: materia aūt vide
tur eē adeq̄tū ⁊ p̄mū subiectū ꝯrioꝝ: Tercio sic. q̄ oē
distinctū ⁊ defiatū añ se p̄supponit eē distinguibile et
defiabile: s3 corporeū ⁊ incorporeū hn̄t eē distinctū et
defiatū. ḡ p̄supponūt aliq̄d distinguibile ⁊ defiabile. ⁊
illud nō ē nisi materia Quarto sic. āgeli hn̄t genus. ḡ
hn̄t materiā. Probat̃ ꝯña p° q̄ ſm p̄hm q̄rto meta.
gen⁹ ē mat̃ia: ⁊ ꝯmeta: ibid (dr̃). i. ē materiā: ⁊ ibi ac
cipit p̄hs gen⁹ p̄ gñe p̄ntali. sic p3 p̄ expōnem ꝯmeta.
Scd'o p³: q̄ sic gen⁹ se h3 ad drñas. ita mat̃ia ad for/
mas: s3 ē idē gen⁹ qd' dicit̃ p̄ corp̄eū ⁊ icorporeū. Ter
cio p³ q̄ gen⁹ sumit̃ a mat̃ia ⁊ drña a forma Quarto
p³. q̄ vel āgel⁹ ē pura poña. ⁊ sic ē in gñe: vl' pur⁹ act⁹
⁊ h̄ nō. q̄ sol⁹ de⁹ ē hmōi. vel ē ꝯposit⁹ ex actu ⁊ poña
⁊ sic erit ꝯposit⁹ ex materia ⁊ forma. Hec opinio autē
q̄uis sicut ⁊ alia posset ꝓbabil'r sustineri. ip̄a tñ nō est
de intētōe Aresto. sicut p3 in multis passib⁹

Dic primo. ꝙ si accipiat̃ materia vt opponit̃
q̄dditati. sic in angelis bñ repit̃ materia. p3
q̄ in ip̄is repit̃ p̄nci^m idiuiduatōis qd' ſm
intētōem p̄hi est materia: Nō autē repiat̃ in ip̄is tale
p̄ncipiū p3 p̄ articulū parisiēsem ¶ Dic 2° ꝙ si accipi
at̃ materia p̄ altera p̄te ꝯpositi. sic in ip̄sis nō repitur
materia. s3 sīt oīno imateriales: Primo p3: q̄ ꝓpter h̄
ab oīb⁹ p̄his dicūt̃ sube sepate. q̄ nō hn̄t materiā Se
cūdo p3. q̄ al's eēnt corp̄ee. cū materia ⁊ forma sīt ade
q̄ta p̄ncipia corp̄is. Tercio p3: q̄ ſm p̄hm nō hn̄t ylia
chim. i. p̄tē materialē Patʒ q̄rto. q̄ sicut habet̃ ex libro
de causis. nulla suba materialis ē sup̄ seip̄am p° ⁊ per
se reflexiuā. sed āgeli sīt sup̄ seip̄os reflexiui. sicut ha/
bet̃ ex eodē. ḡ nō sīt sube imateriales ¶ Dic t̃cio ꝙ si i
ip̄sis esset materia. illa eēt eiusdē rōis cū materia isto/
rū inferioꝝ. cū nō sint ponēde plures materie p̄me. ⁊ p̄
ꝯñs si in illis esset materia eēnt corruptibiles ¶ Dic
q̄rto ꝙ q̄uis i ip̄is nō repiat̃ ꝓprie materia. tñ repit̃ ali
q̄d hn̄s modū materie. q̄ ꝯponūt̃ ex poña ⁊ actu: vel
ex actuali ⁊ poñali siue detmīabili ¶ Ad p̄suasiōes al
teri⁹ opiniōis. Ad p̄mā negat̃ maior. loquēdo de gñe
logico vel metaphisico. Ad ꝯfirmatōem dōm ꝙ āge/
li sīt forme simplices. nō capiēdo formā vt dr̃ ab īfor/
mādo. sed vt dr̃ a formādo. vel foris manēdo ¶ Ad se
cūdū dōm ꝙ subijci ⁊ substare nō fluūt adeq̄te a mate/
ria q̄ est altera ps ꝯpositi. nec etiā ip̄a ē p̄mū subiectū
oīm ꝯrioꝝ: tñ bñ ē subiectū p̄mū p̄me ꝯrietatis. q̄ est
int̃ formā subalē ⁊ eius p̄uatōeʒ Ad alias p3 solo sup̄

Ad rōnes

añ oppositū Ad p^m negat̃
añs: Ad p̄mā ꝓbatōeʒ p3
solo Ad scd'am dr̃ ꝙ nō di
cūtur eē tria p̄ncipia trāsmutatōis naturalis. q̄ itrin
sece ꝯponūt ip̄a. sed q̄ īpossibile ē intelligi trāmutati
onē naturalē sine illis Ad alias ꝓbatōes patebit solō
in sequētib⁹ ¶ Ad scd'm p3 solo ex dicēdis ¶ Ad terci
um negat̃ añs. Ad primā ꝓbatōem dicitur. ꝙ illa nō
req̄rūtur tanq̄ principia extrinseca vel trāsmutatōis
vel rei naturalis. Ad scd'am ⁊ terciā p3 solo. Ad q̄rtā
dr̃ ꝙ Porphiri⁹ nō loq̄tur talit̃ de p̄ncipijs sic h̄ p̄hs.
sed loquit̃ de principijs formalib⁹ siue q̄dditatiuis: q̄
oīa reducunt̃ ad idē gen⁹ p̄ncipiādi. Ad ꝯfirmatōem
dr̃ ꝙ q̄stio q̄rit de p̄ncipijs oīno intrinsecis ⁊ extrinse/
cis. Dicit̃ vltra ꝙ in oīni multitudine suborinatoꝝ
deueniendū est ad vnū p̄mū. sed p̄ncipia nō sīt sic sub
ordinata ¶ Ad q̄rtū cū ei⁹ ꝯfirmatōe p3 solo

Hic igitur dicimus

In hoc tercio cap̄lo determinat p̄hs de q̄dditate p̄n
cipioꝝ. et ostēdit qualiter materia. forma. ⁊ p̄uatio sīt
p̄ncipia rerū naturaliū. Et primo ꝓponit intentum di
cēs ꝙ ſm viā doctrine ordinate tradite primo ponen
da sunt ꝯmunia. et postea ꝓpria. Est eñ ſm naturā
ꝯmunia prius dicere et sic circa vnūq̄dq̄ ꝓprie specu/
lari. Ideo primo determinandū est de generatione in
ꝯmuni. et postea de generatōe diuersoꝝ corpoꝝ natu
ralium ¶ (Dicim⁹ eñ) Hic p̄hus inquirit differen
tiam inter naturā materie et priuationis. Et suppo/
nit ꝙ cū aliq̄d fit ex alio vel alterum ex altero. quan/
doq̄ termin⁹ a quo ⁊ terminus ad quē sunt simplices
vt dicendo: homo fit musicus vel inmusicum fit mu
sicum. Quādoq̄ illi termini vero ambo sunt ꝯpositi

vt dicēdo homo immusicus fit hō musicus. Qñq₃ ꝟo vnꝰ musicꝰ est simplr̄ ꝛ alter ꝯpositꝰ ꝛ fieri aliqñ attribuit subiecto aliqñ opposito ꝛ aliqñ ꝯposito. Est autē duplr̄ drña inter subiectū ꝛ oppositū siue int materiā ꝛ priuatōem. Prima q꞉ in opposito vtimur duob꞉ mōis loquēdi dicimꝰ em̄ ꝙ h̄ fit h̄ ꝛ ꝙ ex h̄ fit hoc vt ꝙ immusicū fit musicū ꝛ ꝙ ex imusico fit musicꝰ. In subiecto ꝟo vtimur tm̄ vnoꝰ vt ꝙ h̄ fit h̄ ꝛ ñ ꝙ ex h̄ fit hoc. dicitꝰ em̄ ꝙ hō fit musicꝰ s₃ nō ꝙ ex hoīe fit musicus Secūda drña q꞉ post ipm̄ fieri subiectū manet s₃ oppositum nō manet. Nec etiā ꝯpositū ex subiecto ꝛ opposito. vñ cu₃ hō factus ē musicus hō manet s₃ cū imusicū fcm̄ ē musicū. vl̄ cū hō imusicus fcūs est musicus neq₃ imusicu₃ manet neq₃ homo imusicus

Determiātis āt his

Hic ponit q̄ttuor ꝯclusiones. qrū pma ē. subiectū ꝛ oppositū. id ē matia ꝛ priuatio sunt vnū nūero sed distiguunt spē. Probat trib꞉ rōib꞉. pma q꞉ q̄ sunt vnū spē st̄ vnū diffinitōe. sed priuatō ꝛ subiectū distiguunt rōe. id est diffinitōe ḡ distiguūt spē. Miorē pbat q꞉ nō ē idē esse hoī ꝛ immusico Scđa rō quecūq₃ sic se habēt ꝙ vnū manꝫ alio nō manēte ipa ad minus distiguuntur spē siue rōe. s₃ subiectū manꝫ opposito nō manēte. Naꝫ qñ hō factus ē musicus hō manꝫ ꝛ imusicum nō manꝫ nec etiā hō imusicus. Tercia rō q꞉ in opposito vtimur duob꞉ mōs loquēdi. dicimus em̄ ꝙ ex imusico fit musicus ꝛ ꝙ imusicus fit musicus ꝛ ille modus loqndi etiā h₃ locū in ꝯpo sito. s₃ in subiecto nō ꝯmūiter vtimur ill̄ duob꞉ mōis loquēdi. Nō em̄ dicimus ꝙ ex homine fit musicus. tñ in subiecto vtimur tali mō loqndi Dicimus em̄ ex ere fieri statuā ꝛ nō es fieri statuaꝫ. ḡ subiectū ꝛ ꝯpositū siue matia ꝛ priuatō distiguunt rōne Scđa ꝯclusio in oī trāsmutatōe necc̄ario reqrit materia siue subiectū. Probat duplr̄. pmo ex pte eoꝝ q̄ fiunt q̄dā fiūt simplr̄ sicut subb̄e q̄dā ꝟo ꝑm q̄d sicut accidētia. Simplr̄ aūt fieri subaꝝ solu₃. alia aūt ꝑm q̄d In his ḡ q̄ fiūt ꝑm q̄d manifestū ē ꝙ o₃ ibi eē subiectu₃ aliqđ puta qñ fit q̄ntū vl̄ q̄le vl̄ ad aliq̄d vl̄ vbi. Nam accn̄tia (q̄ fiūt ꝑm q̄d nō) ꝯñt eē sine sbiecto. In substātijs etiā q̄ fiūt simplr̄ oportet eē subiectū aliqđ. Scđo pbat ex pte mōꝝ fiēdi nā eoꝝ q̄ fiūt q̄dā fiūt ꝑ trāsfiguratōem sicut statua. Alia ꝟo ꝑ appōem vt ea q̄ augmētāt. ꝛ alia ꝑ abstractōem vt ex lapide fit mercurius. q̄dam ꝑ ꝯpōem vt domus. ꝛ q̄dā ꝑ alteratōe₃ sicut illa q̄ ꝯuertunt in seinuicē naturalr̄. sed manifestū est ꝙ in oībus illis o₃ eē subiectū aliqđ ex quo fiant. Tercia ꝯclusio. cuiuslibet rei natural̄ sunt tria pncipia. sc₃ materia forma ꝛ priuatio. Probat q꞉ illa sunt principia rei natural̄ q̄ necessario ꝯcurrūt ad eē vl̄ fieri eius. sed ad cuiuslib₃ rei natural̄ fieri necc̄ario ꝯcurrūt hec tria. sc₃ matia forma ꝛ priuatio. ḡ. Mior p₃. q꞉ ad fieri rei natural̄ necc̄ario reqrit illđ qđ fit siue ad qđ tmiat fieri. Et illđ ē forma. reqrit etiā aliq̄d qđ fiat illđ siue cui attribuit fieri. Nā qđ fit sp ꝯpositū ē ex ill̄. illđ āt (cui attribuit fieri) ē duplr̄. nā attribuit matie sine sbiecto. ꝛ et̄ priuatōi sine opposito. Dicimus em̄ hoīe₃ fieri musicu₃ et imusicū fieri musicū. dicimus etiā es lapidē vl̄ auꝝ fieri figuratū ordiatū vl̄ formatū. Infiguratio aūt est oppositū ꝛ es lapis vl̄ auꝝ sbiectū Quarta ꝯclusio matia ꝛ forma st̄ pncipia ꝑ se. Probat. q꞉ illa st̄ pncipia ꝑ se ꝛ nō ꝑm accn̄s ex q̄bus res ꝯponit ꝑm suā sbaꝫ sed vnaq̄q₃ res natural̄ ꝯponit ꝑm suā subam ex materia ꝛ forma. sicut hō musicꝰ ꝯponit ex homīe ꝛ musico vñ ꝛ rō hoīs musici resoluit in rōem hoīs ꝛ musici

Est autem subiectū

Hic ponit duas drñas int materiam ꝛ priuationem Drñt em̄ pmo q꞉ q̄uis matia ꝛ priuatio sint vnū nuēro tñ drñt rōe est em̄ subiectū nūero quidē vnū sup cū opposito. spē ꝟo duo Matia em̄ nūerabil̄ ē. priuatō vero nō. Scđo drñt q꞉ matia est pncipiū ꝑ se ꝛ nō ꝑm accidēs ex ipa em̄ fit qđ fit s₃ priuatio ē pncipium ꝑ accn̄s. Ex p̄dcis p₃ ꝙ q̄uis p̄dcā forte videantur h̄re q̄ndā ꝯtrarietatē ad inicē nullā m tñ h̄ñt Sūt em̄ q̄dam mō duo pncipia ꝛ q̄dā mō tria ꝛ q̄dā sunt pncipia ꝯtraria et q̄dā nō. si em̄ loqmur de pncipijs ꝑ se sic sūt tm̄ duo pncipia. s₃ si loqmur tā de pncipijs ꝑ se q̄ꝫ ꝑ accn̄s sic sunt tria. Si em̄ loqmur de forma ꝛ priuatōe sic pncipia reꝝ naturaliū st̄ ꝯtraria vt calidū ꝛ frigidū ꝯsonās ꝛ incōsonās. Si ꝟo loqmur de matia ꝛ figura vl̄ etiam de matia ꝛ priuatōe sic pncipia nō st̄ ꝯtraria. Oportet em̄ ꝙ vnū pncipioꝝ recipiet aliđ ꝛ patiat ab eo. vnū āt ꝯtrariū nō patit ab alio. ab alterutris em̄ ꝯtraria pati impossibile est. ꝛ sic o₃ ꝙ sint aliq̄ pncipia q̄ nō sūt ꝯtraria. Ex q̄bus sequit ꝙ in vno mō loquēdi nō st̄ plura pncipia q̄ꝫ ꝯtraria. s₃ in alio mō loqndi sunt pla. Ex oīb꞉ p̄dcis p₃ ꝙ ꝯcurrūt pncipia ad gñatōem reꝝ naturaliū ꝛ qūo ꝛ q̄t st̄. ꝛ qūo in oī gñatōe o₃ aliq̄d subijci ꝯtrarijs ꝛ pter illđ subiectū eē duo ꝯtraria vno mō loquēdo sed alio mō nō est necc̄ario q꞉ vnū ꝯtrariū ꝑ suam pn̄tiam ꝛ absentiā sufficit ad cāndū mutationem sensus em̄ erit alteꝝ ꝯtrarioꝝ facere pn̄tiā ꝛ absentia mutationem Circa hoc capitulum

Dubitat

Primo. vtꝝ in subiecto non vtamur nisi vnoꝰ loquendi dicēdo ꝙ h̄ fit h̄ sicut dr̄ in pncipio capl̄i. Videt em̄ ꝙ nō q꞉ postea dr̄ ꝙ ex subiecto fit h̄ vt ꝙ ere fit statua ꝛ nō ꝙ es fit statua. Rñdet ꝯmētator ꝙ iste vsus loquēdi est ꝑm ydeoma grecoꝝ et nō ꝑm vsu₃ arabicoꝝ. Nā hec ꝓpō ex in arabico ē cōmunis ita ꝙ qñq₃ notat oppositū qñq₃ subiectū. Dicit etiā ꝙ in ydeomate arabico nō dr̄ de opposito h̄ fieri h̄ s₃ tm̄ de subiecto. Dicit vltiꝰ ꝙ phs soluꝰ poīt exēpla rīt illa q̄ poīt ibi dicēdo hō fit musicꝰ ꝛ ex imusico fit musicꝰ ꝛ sic de alijs. Poss₃ tñ dici alit ꝙ ī opposito vtimur cōit vtroq₃ mō loqndi. in sbiecꝰ āt nō vtimur cōmūiter h̄ mō loqndi. ex h̄ fit h̄ s₃ dicimꝰ h̄ fit h̄. Vl̄ dic ꝙ in opposito vtimur vtroq₃ mō loqndi in eisdē tmīs dicimꝰ em̄ nō musicū fieri musicū ꝛ ex nō musico fieri musicū. In sbiecto vtimur vtroq₃ mō loquēdi s₃ nō ī eisdē tmīs. nā dicimꝰ hoīe₃ fieri musicū ꝛ nō ex hoīe fieri musicū. dicimꝰ āt ex ere fieri statuā ꝛ nō es fieri statuam Scđm dubiū est. Vtꝝ de subiecto vl̄r poss₃ dici h̄ fieri h̄ Dō₃ ꝙ nō s₃ solūmō ī factōe naturali accidētali ꝛ acqsitia. Vñ in artificiali factōe de subiecto ꝓprie nō dicimꝰ h̄ fit h̄. vt nō dicimꝰ ꝙ es fit statua sed ꝙ ex ere fit statua. nec in factōe subali. dicitꝰ ꝙ matia fit hō s₃ ex matia fit hō. nec in factōe dꝑditiā dicimꝰ hoc fit hoc. q꞉ priuatio nihil est Terciū dubiū Vtꝝ ꝯtraria patiant ab altutris. Dōm ꝙ vnū ꝯtrariū pati ab alio pt intelligi duplr̄. vnoꝰ ꝑ corruptōe₃ ꝛ sic vnū ꝯtrariū

bene patitur ab alio. nam esse (quod corrumpitur) a suo contrario corrumpitur. Alio modo per reciprocationem ita quod unum recipiat reliquum et sic ab alterutris pati contraria impossibile est sicut dicit phs. unde commentator lxx. septio commento dicit quod patiens debet esse simile non contrarium ¶ Quartum dubium quod mouet commentator commento sexagesimo quarto. Utrum omne generatum componitur ex tribus principiis. scilicet materia forma et priuatione. Respondet ibidem dupliciter. primo quia phs intendit loqui de generato incompleto in tali enim generato exigunt tria scilicet subiectum forma et priuatio. Nam generatum incompletum habet partem de forma et partem de priuatione forme. sed generatum completum est compositum ex duobus tantum scilicet ex materia et forma. Alio modo respondet quod phs non intendit generatum esse compositum ex istis tribus sed solum ex materia et forma priuatio autem est de dispositione generati quia semper quousque generatum sit complete generatum habet aliquid de priuatione ad terminum ad quem et sic quodammodo disponitur per priuationem nonquam priuatio sit pars eius Et quod patet quod secundum intentionem commentatoris quod generatum completum requirit duo principia tantum scilicet materiam et formam. sed incompletum (dum est in fieri) requirit tria. et hoc potest intelligi dupliciter. uno modo quod componatur ex tribus secundum quod est in fieri sicut dicit prima solutio. Alio modo quod componatur solum ex materia et forma. vel parte forme et quod priuatio requiratur tanquam dispositio non tanquam pars sicut dicit secunda solutio. ¶ (Subiecta autem natura). ¶ In hoc tercio et vltimo tractatu huius libri manifestat phs et tollit errores antiquorum circa materiam et priuationem. Et diuiditur in duo capitula. in primo determinat de natura materie ponendo duas proprietates eius. Prima proprietas est quod ipsa materia est scibilis secundum analogiam ad formam quod sic exponit commentator ipsa non potest intelligi per se sed propter latentiam sue nature intelligitur per proportionem ad substantiam que est forma vel ad substantiam que est compositum ex materia et forma. Et hec proprietas declaratur. quia si velimus ostendere quid est materia substantialis. Dicimus quod est aliquid se habens ad quod est. i. formam et hoc aliquid id est compositum ex materia et forma sicut es ad statuam vel lignum ad lectulum. Secunda proprietas est quod materia est unum principium primum omnium rerum transmutabilium non tamen est sic unum sicut hoc aliquid. id est compositum ex materia et forma. preter eam enim est aliud principium quod dicitur ratio siue forma cui priuatio contrariatur. Quo autem principia sunt duo. et quo sunt plura dictum est in precedentibus ¶ (Primum quidem igitur) Hic phs epilogat circa predicta dicens quod in precedentibus dictum est primo quod principia sunt contraria. posterius autem quod necesse est et aliud quoddam subiici et esse terminum. Et ex istis patet quomodo dicuntur contraria ab inuicem scilicet forma et priuatio. et quomodo se habent principia ad inuicem et quid est subiectum. id est materia non tamen ostensum est utrum species. i. forma sit magis substantia id est natura vel materia. sed ostensum est quod principia rerum naturalium sunt tria et quomodo tria et quomodo se habent ad inuicem ¶ (Quod autem singularia) In hac tercia particula soluit dubia antiquorum scilicet permenidis et mellissi propter quod negauerunt generationem et corruptionem et multitudinem rerum. Et dicit quod propter predicta soluuntur errores antiquorum negantium motum et multitudinem. ipsi enim inquirentes veritatem naturam propter defectum exercitii deuenerunt in hunc errorem quod negauerunt motum et multitudinem dicentes ens non esse factum nec posse fieri nec corrumpi. Mouebantur autem hac ratione. si aliquid fieret vel fit ex eo quod est vel quod non est. sed vtrumque est impossibile Non ex eo quod est quia esset antequam fieret. Nec ex eo quod non est quia ex eo quod non est nihil potest fieri. Nam in omni fieri oportet aliquid subiici ex quo fit illud quod fit Et vltra inferebant quod non sunt multa sed tantum vnum. ¶ Supponit autem phs pro solutione huius rationis quod ex ente vel non ente contingit aliquid fieri dupliciter. scilicet per se et per accidens. sicut medicum aliquid facere vel pati. Medicum enim aliquid facere contingit dupliciter. vno modo per se et sic dicimus quod medicus sanat. medicus enim inquantum medicus sanat. Alio modo per accidens sicut si dicamus quod medicus edificat. nam medicus non edificat inquantum medicus sed inquantum edificator. Similiter ex medico aliquid pati vel aliquid fieri. vel etiam medicum aliquid fieri contingit dupliciter. scilicet per se et per accidens. Unde per se dicimus quod medicus fit non medicus. nam medicus inquantum medicus fit non medicus. sed secundum accidens dicimus quod medicus fit albus hoc ei est inquantum niger. Eodem modo ex ente et non ente fieri aliquid potest dupliciter intelligi. scilicet per se et per accidens. dicimus ergo per se aliquid fieri si ex ente fiat aliquid inquantum est ens. Et dicimus ex ente aliquid fieri per accidens. si ex ente fiat aliquid sed non inquantum fiat ens. Eodem autem modo dictum est de non ente. illi autem antiqui propter ignorantiam huius distinctionis nihil posse fieri opinati sunt et abstulerunt omnem generationem. Dicendum est ergo ad rationem eorum quod quamuis ex non ente non fiat aliquid per se tamen ex non ente bene fit aliquid per accidens. Ex priuatione enim (que est quidem per se non ens) non inexistente fit semper aliquid per accidens. mirabile tamen videtur antiquis impossibile sic fieri aliquid ex eo quod non est. Similiter ex ente non fit aliquid per se sed ex ente bene dicitur aliquid fieri per accidens. sicut si ex equo fiat canis tunc canis fiet non solum ex quodam animali sed etiam ex animali sed non inquantum est animal quia ante fieri erat animal ¶ Posset tamen aliter solui predicta ratio per diuisionem entis in non ens in actu et ens in potentia quamuis enim ex ente in actu non fiat aliquid bene tamen ex ente in potentia. Et de hoc alibi magis dictum est. s. ix. meta. ¶ Circa hunc textum mouentur. iiii. dubia

Primum dubium. Utrum medicus sanet per se. videtur enim quod non. quia ista propositio medicus sanat est ita bene per accidens sicut illa medicus edificat. Dicendum quod cum dicit phs medicum per se sanare per accidens autem edificare non accipit per se et per accidens sicut accipit phs in primo posteriorum. sed accipit per se in propositione in qua predicatum inest subiecto formaliter acceptum. et per accidens in qua predicatum importat formam omnino impertinentem forme subiecti Unde medicus importat medicinam gratia cuius sibi inest sanare et non edificare. Possumus dici aliter quod in ista propositione per se dicit perseitatem quarti modi sic etiam cum dicimus interfectum interiit Unde quartus modus per se est quando subiectum est causa effectiua ipsius predicati. Vel posset dici quod sanare debet dicere actum primum ita quod cum dicimus medicus sanat debet esse sensus quod medicus est sanatiuus et edificator edificat id est edificatiuus. et tunc ille essent in secundo modo dicendi per se. Aliter tamen ponunt alii dicentes tales propositiones esse distinguendas secundum quod possunt accipi de virtute sermonis vel secundum vsum loquendi autorum. quando accipiuntur de virtute sermonis tunc denotatur quod predicatum insit ei pro quo supponit subiectum et tunc sicut ista est vera edificator edificat. ita illa est vera medicus edificat posito quod idem homo sit medicus et edificator. Si autem tales propositiones accipiantur secundum vsum loquendi tunc denotatur predicatum inesse subiecto cum reduplicatione. ita quod sit sensus medicus inquantum medicus edificat. vel musicus inquantum musicus cantat. Sed iste modus soluendi magis destruit autorem intentum quam saluat. ideo ei nec hic nec alibi approbo et ex eo relinquitur ¶ Secundum dubium vtrum medicus inquantum medicus sanet. videtur enim quod non quia non omnis medicus sanat. Dicendum quod si inquantum tenetur reduplicatiue propositio est falsa. sicut patet per eius exponentes que sunt false. si autem capiatur speculatiue propositio est vera et eius sensus est quod medicus sub ratione qua medicus curat ¶ Tercium dubium est. vtrum ex ente generetur aliquid per se. et aliquid per accidens. Dicendum quod sic. vnde cum distinguit phus generare in generare per se et per acci-

dens.non diuidit ens in ens per se et in ens per accidens sicut aliqui credunt. sed est distinctio propositionum. et hoc patet per commentatorem dicentem. quod philosophus incepit numerare modos secundum quos dicitur quod medicus agit hoc vel patitur Et notificatur quod sunt duo modi. vnus per se alius per accidens. nec ergo ex ente nec ex non ente fit aliquid per se sed bene per accidens. ex ente enim non fit aliquid per se tanquam ex subiecto sed per accidens. quia illud (ex quo generatur aliquid tanquam ex subiecto) est materia cui accidit quod sit priuata forma ad quam transmutatur. et etiam sibi accidit quod sit sub forma sibi secundum speciem et ideo si canis generaretur ex equo non generatur animal ex animali nisi secundum accidens. Quod autem ex non ente fiat aliquid per accidens et non per se declarat commentator. quia generatio fit per se ex materia prima tanquam ex subiecto modo accidit materie prime quod sit non ens et quod sit priuata forma ad quam transmutatur. et ideo ex non ente fit aliquid per accidens tanquam ex subiecto Quod autem ex priuatione non fiat aliquid per se tanquam ex subiecto probat commentator. quia si fieret ex priuatione aliquid tanquam ex subiecto (cum illud ex quo fit aliquid per se tanquam ex subiecto) sit per se pars et etiam sit subiectum alicuius. sequeretur quod esset per se ex priuatione tanquam ex parte. ergo priuatio posset alterari ¶ Quartum dubium est. vtrum ergo ex ente inquantum ens vel ex ente inquantum non ens fiat aliquid. Dicendum quod nec ex ente inquantum ens fit aliquid nec ex non ente inquantum non ens eo modo quo hoc accipit philosophus fieri ex ente vel non ente scilicet tanquam subiecto ex patet Nam si inquantum teneatur reduplicatiue et ex ente inquantum ens fieret aliquid tanquam ex subiecto tunc ex omni ente fieret aliquid tanquam ex subiecto quod est falsum. quia ex deo nihil fit tanquam ex subiecto quod tamen est aliquid nec etiam ex chimera fit aliquid tanquam ex subiecto quod tamen est non ens. Si vero inquantum teneatur speculatiue patet quod non. quia nec ratio entis est per se causa subiectia generationis neque ratio non entis. Aliter enim ex deo posset fieri aliquid et ex chimera eo quod in ipsis reperitur ratio entis et non entis

Queritur

Vtrum materia sit entitas actualis simpliciter simplex ab entitate forme et priuationis realiter distincta. Arguitur primo quod non sit entitas actualis. quia nulla entitas pure potentialis est entitas actualis et positiua. sed materia est entitas pure potentialis. ergo non est entitas actualis. Minor patet per philosophum in isto primo qui vult quod materia est ens in pura potentia. Confirmatur materia non est. ergo non est entitas actualis. Antecedens patet quadrupliciter. primo quia secundum philosophum septimo metaphisice. Materia prima nec est quid nec quale nec quantum nec aliquid quibus determinatur ens. Secundo quia ex materia prima fit aliquid per se et tamen secundum philosophum nec ex eo quod est. nec ex eo quod non est fit aliquid ergo materia prima non est. Patet tertio. quia materia prima secundum commentatorem commento septuagesimo est medium inter esse et non esse. medium autem non est aliquid extremorum. Patet quarto quia materia et priuatio sunt idem numero et tamen priuatio est per se non ens. ergo materia est per se non ens et per consequens nihil. ¶ Secundo sic. quod non sit entitas simplex quia materia est composita ergo. Antecedens patet primo. quia materia est diuisibilis ergo composita. Secundo materia est species. quia predicatur de hac specie et de illa in quid que differunt numero. ergo est species et per consequens composita. quia omnis species est composita ex genere et differentia. Patet tertio. quia materia est cum alio compossibilis. ergo est composita. Tenet consequentia quia in perpetuis non differunt esse et posse secundum philosophum tertio huius. Patet quarto quia omne ens aliud a deo est compositum. ergo. Antecedens patet. quia solus deus est simpliciter simplex. Tercio sic quod non est non distinguuntur a priuatione. quia priuatio nihil est. ergo materia non distinguitur ab ea Antecedens patet quia si priuatio esset aliquid vel esset ens eternum vel generabile et corruptibile. non eternum sicut de se notum est. nec generabile quia secundum commentatorem commento septuagesimo nono priuatio semper corrumpitur in generatione. ergo non acquiritur per generationem. Patet secundo. quia si posset generari eius esset alia priuatio et illa iterum posset generari. et esset processus in infinitum in generationibus. Patet tercio. quia si priuatio distingueretur a materia ipsa esset aliquid inherens materie sed nihil est tale nisi forma Patet quarto quia si priuatio inhereret materie sequeretur quod in materia essent actu infinite entitates totaliter a se inuicem distincte sed hoc est inconueniens Consequentia patet. quia distinctarum formarum sunt distincte priuationes. Si ergo in eadem materia possint esse infinite forme [...] erunt infinite priuationes ¶ Quarto sic. probando quod materia et forma non distinguuntur realiter quia quecunque realiter distincta se habent sicut res et res. sed materia et forma non habent se sicut res et res. ergo Antecedens patet quia sunt aliquid rei et non sunt res. Et hoc confirmatur per commentatorem dicentem quod subiectum sustentat formam secundum quod forma non potest esse sine subiecto. forma autem sustentat subiectum secundum quod est complementum eius et secundum quod non potest deum dari a forma sed si subiectum et forma essent res et res vna posset esse sine alia

In oppositum

arguitur. quia omne componens intrinsecus aliquam entitatem est aliqua entitas. sed materia prima componit intrinsece compositum ergo est aliqua entitas et non composita quia oporteret procedere infinitum ergo est simplex et non forma nec priuatio ergo distincta a forma et priuatione

Questio prima

Vtrum priuatio sit entitas realis distincta ab entitate materie. Ad quam questionem respondent nominales. Supponendo quod ille terminus priuatio potest tripliciter accipi. vno modo pro nomine priuatio et sic accipit eum philosophus in predicamentis cum dicit quod priuatio sit opposita habitui. Secundo pro forma expellenda vt quando aliqua alia forma introducitur et sic nigredo diceretur priuatio albedinis. vel forma substantialis aeris corrumpendi diceretur priuatio forme substantialis ignis generandi et illo modo posset intelligi dictum philosophi in secundo huius dicentis priuatio enim quodammodo species id est forma est. Et dicit notanter quodammodo quia non est forma in statu permanentie sed est forma que corrumpitur. Tercio modo accipitur pro materia priuata et sic immusicum dicitur esse priuatio musici quamuis immusicum non sit aliquid aliud quam homo priuatus musica et sic capit philosophus in textu Dicens quod materia et priuatio sunt vnum numero. vnde secundum hanc acceptionem priuatio et priuatum idem significant et pro eodem supponunt Nam priuatio et materia sunt vnum numero sicut dicit philosophus priuatum autem et materia sunt idem numero et ideo priuatio et priuatum idem sunt Et secundum hoc dicunt primo quod priuatio vt hic accipitur a philosopho non est alia res a materia et forma. probatur per rationes superius adductas et autoritates philosophi in textu dicentis

q privatio et materia sunt vnum numero et exemplificant de privatione et materia per hominem et immusicum. Notum enim est q immusicum non est aliud q homo. Dicunt secundo q materia non subijcitur privationi. nec etiam privatio est in materia ad proprium sensum. ita q sit in eo per inherentiam sed solum sm predicationem nec etiam corrumpitur privatio ad ue[illegible] forma nisi ad hunc sensum q privatio nō am p[illegible] denominat materiam privatam. patet ex primo dicto. Dicunt tertio q cuiuslibet rei naturalis nō sunt nisi duo principia realiter distincta scilicet materia et forma. Probatur primo autoritate phi i textu dicentis. q sufficiens erit alterum contrariorum sui presentia et absentia facere mutationem. i. cum materia sufficit forma prius absens et postea presens ad generationem et econverso ad corruptionem ergo rei naturalis nō sunt nisi duo principia scilicet materia et forma. que ipa materia prius privatur et postea informatur. Patet secundo autoritate eiusdem dicentis q materia et privatio sunt vnum numero ergo nō sunt principia distincta. et per consequens erunt tantum duo principia. Patet tertio ratione phi in textu quia illa sunt principia et causa rei. ex quibus est et fit res sed res naturalis nō est neque fit nisi ex materia et form[illegible] patet quarto quia phs in textu nō dicit esse tria principia absolute. sed de duobus absolute loquitur. Unde dicit Est quidem q sicut duo dicenda sunt esse principia est autem sicut tria. et paulo post. Quare neque plura contrariorum sunt principia quodammodo sed duo. vt est dicere et postea oportet subijci aliquid contrarijs et contraria duo esse. sed quodammodo aliud nō necessarium est. sufficiens enim erit alterum contrariorum presentia et absentia facere mutationem. Ex hoc manifeste patet q vult tantum ponere duo principia. Dicunt quarto q cum phs ponit tria principia accipit actum signatum pro actu exercito. ita videlicet q de tribus quorum quodlibet ponitur in diffinitione generationis rei naturalis verificatur esse principium talis rei Iste enim sunt. verbi gratia materia est principium. forma est principium Unde phs absolute nō dicit tria esse principia rei naturalis sicut patuit ex quatuor q principia rerum naturalium nō sunt contraria nisi ad illum sensum De aliquibus verum est dicere q sunt principia rerum naturalium de quibus etiam verum dicitur q sint contraria. nam iste due sunt vere formaliter privatio et forma sunt principia privatio et forma sunt contraria Sed tamen in prima iste intentiones privatio et forma accipiuntur personaliter et in secunda materialiter. Ex ista ergo opinione colligitur q tria sunt principia intrinseca rerum naturalium quorum aliqua sunt contraria et aliqua nō sunt contraria ad hunc sensum q sunt tria secundum rationem siue tres termini habentes tria quidem nominis distincta sed supponentes solum pro duabus diversis rebus. Nam ad exprimendum rationem transmutationis naturalis scilicet generationis et corruptionis. aut rationem naturaliter transmutati. vtputa geniti vel corrupti oportet vti tribus nominibus subordinatis tribus rationibus nō synonimis que appropriate significant principia rerum naturalium intrinseca et nō pluribus et sunt illa nomina subiectum siue materia forma et privatio. alia vero nō. Ex quo sequitur q secluditur terminis nulla principia rei naturalis intrinseca sunt contraria nec etiam alicuius transmutationis. nec sunt tria principia sed tantum duo nec materia et privatio distinguuntur immo privatio nihil est nisi materia vel materiam esse privatam forma quam nō habet. nec materia subijcitur contrarijs nisi ad illum sensum. materia subijcitur istis terminis contrarijs forma et privatio vel eorum concretis. Nec privatio est magis ens q materia nisi ad illum sensum q privatio vltra illud (quod importatur per nomen materie) nihil importat q sit ens. vt immusicum vltra id quod importatur per hoc nomen homo nō importat nisi musicam que nō est sed posset esse et sic secundum illos omnes autoritates phi exponuntur de terminis Sed hec opinio videtur esse contraria Aresto. et alijs phis ideo contra eam pono quatuor propositiones.

Prima propositio non est idem privatio et negatio. accipiendo ipam proprie. probatur quadrupliciter. primo sic nulla negatio nō presupponens aptitudinem in subiecto est formaliter preter animam extrinsece. sed privationes saltem formarum realium sunt realiter extra animam quacumque operatione intellectus circumscripta Maior sed autem privatio sit preter operationem intellectus patet. quia circumscripto quocumque opere socrates carens visu est cecus. Patet secundo quia vbicumque affirmatio alicuius negationis nō removetur extra animam ab aliquo subiecto in illo subiecto nō est negatio extra animam. sed affirmationes istarum negationum nō deus nō homo nō lapis nō removentur preter animam a deo vel homine vel alijs. Minor patet. quia illud (quod numquam infuit alicui nec inest nec inerit nec natum inest) nō removetur nec potest realiter removeri ab eo. nam remotio presupponit esse vel fuisse vel saltem potentiam et aptitudinem. Patet tertio nihil removetur realiter ab aliquo subiecto nisi per aliquod positivum vel negativum extra animam sibi incompossibile. sed lumen removetur ab aere extra animam et nō per aliquid positivum extra animam sibi incompossibile. quia lumen nō habet aliquam formam contrariam. ergo removetur per aliquid privativum extrinsece extra animam scilicet per tenebram. Quarto sic. omnis mutatio extra animam habet vtrumque terminum extra animam. sed generatio et corruptio sunt mutationes extra animam ergo privatio erit aliquid reale extra animam Tenet consequentia quia secundum phm quinto phicorum. privatio est terminus a quo generationis. dicit enim q generatio est de nō subiecto in subiectum. corruptio vero est de subiecto in non subiectum. Et subdit dico autem subiectum ens affirmatione monstratum et nō subiectum privatione monstratum Et hoc confirmatur quadruplici autoritate prima est phi in secundo de anima dicentis q visus per accidens apprehendit tenebram que est privatio lucis. ergo privatio est distincta a negatione per hoc quod est esse extra animam. et similiter dicit ibidem q quies est per se sensibilis. quies autem est privatio ergo est aliquid extra animam. Secunda autoritas est phi in vltimo capitulo huius primi dicentis. q privatio est causa appetitus materie ad formam. et secundum commentatorem ibidem privatio est annexa materie. Tercia autoritas est hec vbi phs dicit (privationem principium) dicit commentator q privatio si immiscetur in materia. si autem privatio esset solum ens rationis ista sibi nō competeret plus q timere quod est falsum. Quarta autoritas est commentatoris. xij. metaphice commento nonagesimo dicentis aut privatio esset aliquid tunc corrumpitur possibile iterum generari naturaliter quia post eius corruptionem omnia principia essent sicut erant ante scilicet agens et materia. si ergo privatio nihil fuisset nihil esset minus q ante Ex istis rationibus et autoritatibus patet quomodo privatio est aliquid extra animam. et negatio nō est aliquid extra animam. Sed contra hoc arguitur quadrupliciter. primo sic quia circumscripto intellectu. homo est lapis vel nō lapis. Nam de quolibet dicitur affirmatio vel negatio. sed nō est lapis. ergo est nō lapis. ergo circumscripto omni opere intellectus in homine est negatio. Secundo sic. quia nulla affirmatio removetur formaliter ab aliquo extra animam existente nisi per negationem formaliter oppositam et extra intellectum sibi inexistentem. sed homo extra animam formaliter removetur a lapide. ergo per negationem realem et extra animam formaliter sibi inexistentem. Maior patet. quia vnum oppositum non removetur nisi per aliud oppositum sibi incompossibile. Tercio sic. manente inferiori manet superius sed negatio est superior ad privationem. nam omnis privatio est negatio et non econtra. ergo si non manet negatio extra animam non manet privatio. Quarto sic. quia quanta est impossibilitas inter terminos ad quos transmutationis tanta est inter terminos a quibus. sed impossibile est terminos

ad quos generationis ignis et generationis aque esse simul in eadem materia. ergo impossibile est priuationes formarum ignis et aque realiter et preter animam esse simul in eadem materia. et per consequens nulla est ibi preter animam. Nam si vna esset eadem ratione et alia. Maior patet. quia si non tunc nihil esset a termino a quo ad terminum ad quem mobile. quin posset deserere duos terminos. cum nihil sint. et per consequens acquirere alios duos. ¶ Ad primum dicitur quod circumscripta operatione intellectus homo nec est lapis nec non lapis formaliter. eo quod formalis compositio vel diuisio lapidis vel non lapidis cum homine consistit in operatione intellectus. Est tamen bene fundamentaliter non lapis. quia est res cui non competit esse lapidis. et quamuis inter contradictoria absolute accepta non sit dare medium. tamen cum addito formaliter vel extra animam aut aliquo alio huiusmodi bene est dare medium

Ad secundum dicitur quod aliquid dicitur remoueri ab aliquo realiter duobus modis. Vno modo proprie et formaliter. quia scilicet in fuit vel aptum natum est inesse sed non inest. et sic potest nihil ab aliquo formaliter remoueri nisi per negationem formaliter sibi inexistentem extra intellectum. Alio modo improprie aliquid potest remoueri ab alio non cui infuit aut natum est inesse. sed tamen quia sibi non inest. et sic non oportet quod illud quod remouetur ab aliquo remoueatur ab eo per negationem sibi inexistentem. sed precise propter affirmationem sibi incompossibilem. et ideo homo non est non lapis. quia formaliter et preter operationem intellectus includit negationem lapidis. sed quia est huiusmodi lapidi incompossibilis. Nam propter hoc non est lapis. quia est homo et non econuerso ¶ Ad tercium dicitur quod enti in anima et enti extra animam nihil est commune vniuocum. Et ideo negatio non est aliquid commune ad priuationem nisi secundum vocem. Priuatio enim proprie accipiendo habet esse extra animam. non autem negatio ¶ Vel posset dici. quod manet negatio in communi. vt visum est in predicamentis. Non habet esse solum in anima ¶ Ad quartum dicitur negando quod sit tanta repugnantia inter priuationes quanta est inter habitus. Nam duo habitus sunt incompossibiles. quorum tamen priuationes non sunt incompossibiles sicut patet de igne et aqua. Et ratio est. quia vnus habitus includit priuationem alterius habitus sibi repugnantis. Priuatio vero que est imperfectior habitu nunquam includit habitum alterius priuationis. nec vllam priuationem virtualiter includit. que opponitur priuatiue alteri Et similiter quamuis due priuationes duarum formarum oppositarum se compatiantur in eodem. non tamen possunt similiter esse in eodem termini a quibus mutationum. ideo sunt incompossibiles inquantum termini

¶ Propositio secunda

Priuatio non dicit aliquam entitatem positiuam. et hoc si accipiatur pro significato. Probatur primo. quia cuilibet entitati positiue que potest recipi in aliquo subiecto est priuatio opposita. sed priuationi non est priuatio opposita. quia sic esset processus in infinitum. ergo etc. Secundo quia omnis entitas positiua noviter acquisita est terminus productionis positiue. sed priuatio non est terminus alicuius mutationis positiue. sed solius corruptionis. que non est mutatio positiua ¶ Contra istam propositionem arguit Thomas anglicus quadrupliciter. Primo sic. quod nihil est nihil sibi determinat. sed priuatio determinat subiectum ergo est aliquid positiuum et non purum nihil ¶ Secundo sic. distinctarum oppositionum distincta sunt extrema. sed oppositio contradictoria et priuatiua sunt distincte oppositiones. ergo negatio que est extremum oppositionis contradictorie. et priuatio que est extremum oppositionis priuatiue distinguuntur. Sed distinctio est penes aliqua intrinseca. ergo oportet quod aliquid plus includatur in priuatione. sed hoc inclusum non potest esse purum nihil. quia tunc priuatio esset magis nihil quam negatio ¶ Tercio sic. De quocunque predicatur extremum contradictionis positiuum illud est positiuum. sed de priuatione predicatur extremum contradictionis positiuum. scilicet ens. ergo est ens positiuum ¶ Quarto sic. omne terminans mutationem positiuam est ens positiuum. sed priuatio terminat mutationem positiuam. quia ens creatum non est creatione priuatiua. ergo propter tales rationes dicit predictus doctor. priuatio est entitas positiua que constituitur in esse per negationem. quam includit per quendam modum positiuum. per quem sibi subiectum determinat. Sed melius dicendum est quod ipsa formaliter non est entitas positiua. sed bene fundamentaliter suppositaliter permissiue et connotatiue. connotat enim aptitudinem in subiecto quod eam secum permittit in vnitate numerali ¶ Ad rationes eius dicendum est. Ad primam dicitur vno modo quod maior est vera de eo quod non est aliquid nec formaliter nec fundamentaliter nec permissiue nec connotatiue. Alio modo dicitur quod aliquid potest dici non ens tripliciter. Vno modo vt non negat vniuersaliter ens. et sic de nullo ente potest dici. et sub isto termino non ens comprehenduntur omnia figmenta quibus esse est prohibitum. Secundo modo dicitur non ens quod negat aliquod determinatum ens. cum de se nihil sibi determinat. immo potest verificari tam de ente quam de non ente. vt nigri hominis vel alterius entis. Tercio modo dicitur non ens quod negat ens determinatum. cum hoc tamen determinat sibi aliquod ens. et non potest dici indifferenter de quocunque. sed tamen de eo quod est natum habere aliquid quod non habet. et tale ens est priuatio Illud ergo quod nihil est primo modo vel secundo modo nihil sibi determinat. sed bene tercio modo. quamuis ergo priuatio non sit aliquid positiuum. tamen est aliquid priuatiuum ¶ Ad secundum dicitur. quod negatio et priuatio sunt distincta vel saltem non eadem. Nam distinctio est passio entis. illa autem passio non sumitur penes aliquam entitatem intrinsecam. sed oportet dicere quod sumitur penes aliquid quod est nihil. Vel oportet dicere quod solum distinguuntur penes extrinseca. videlicet penes suppositionem subiecti et connotationem aptitudinis in subiecto que sunt extra conceptum formalem ipsius priuationis ¶ Ad tercium dicitur primo. quod de eo quod nihil est potest predicari extremum contradictionis positiuum denominatiue. licet non quidditiue. Nam vere dicitur quod nihil est extremum contradictionis Secundo dicitur quod de eo quod non est formaliter ens potest predicari extremum contradictionis positiuum. dum tamen sit ens fundamentaliter suppositaliter et permissiue. ¶ Ad quartum dicitur concesso quod priuatio sit ens creatum. non tamen propter hoc est positiuum ens. nec oportet quod ens priuatiuum causetur mutatione priuatiua nisi terminatiue

¶ Propositio tercia

Priuatio est entitas realiter distincta a materia capiendo realem distinctionem generaliter pro non ydemptitate reali. Probatur quadrupliciter Primo sic. quia secundum philosophum in postpredicamentis cecum esse et cecitas non sunt idem. ergo non est idem subiectum et priuatio Antecedens probat philosophus sic postpredicamentis. si idem esset cecitas et cecum esse de eodem predicarentur. nunc vero minime. Sed cecus dicitur homo. cecitas vero nullo modo homo dicitur Patet ergo cum secundum ipsum priuari non sit priuatio. nec cecum esse sit cecitas quia ista non predicantur de eodem. quod ipse ibi non loquitur nec intendit quod priuatio et subiectum siue priuatio abstractiue designata. et concretum sint solum distincti termini et supponentes pro eodem et idem significantes. quamuis connotent diuersas res quas nominis

Patet etiã. q cum dicit priuationẽ ⁊ habitum opponi priuatiue. non loquitur de nominibus. Cum ipse sic arguit priuari ⁊ priuatio cecũ esse et cecitas non sunt idem .i. non significãt idem. nec supponunt p eodẽ. ⁊ sic habet intentũ. Si autẽ ipse sic argueret. cecum ⁊ cecitas nõ sunt idem termini. nec habent eandẽ rõnem quid nois inutilis esset argumẽtatio. cum hoc p se manifestũ sit. ¶Secũdo sic. qa nisi priuatio distingueretur a materia sequeretur q non esset differẽtia inter positionẽ Platonis de principijs rerum naturaliũ. ⁊ positionẽ philosophi. q nititur improbare positionẽ Platonis in vltimo caplo huius primi. Patet ɔsequẽtia per Cõmentatorẽ ɔmento septuagesimonono dicentẽ q Plato defecit in hoc q non distinxit inter materiã et priuationẽ. et de hoc vult eum improbare. Nec valet responsio q dicitur q Plato defecit in hoc q non distinxit inter rões istoꝝ nominũ subiectũ ⁊ priuatio. Nam manifestũ est q phus non improbat hoc ibidẽ. neq Plato fuit ineptus q non cognosceret significata terminoꝝ. Tercio pbatur rõne philosophi in textu ⁊ Cõmentatoris quia materia manet ⁊ non corrumpitur. sed priuatio nõ manet. immo corrũpitur. ergo priuatio nõ est materia. Nec valet euasio qua dicitur. priuatio manet. sed nõ manet vt priuatio. qa ista destruit rõcz philosophi. ⁊ eadẽ facilitate sustineretur q iusticia ⁊ sciẽtia non distinguerentur a suis subiectis. Quarta rõ est. qa sm Augustinũ in libro de fide ad petrum caplo vicesimoprimo. Malum est nisi priuatio boni. sed hominẽ esse malum non est idem qd homo. nec est idem qd malicia. ergo priuatio ⁊ suum subiectũ distinguuntur. Minor patet. qa bene sequitur. sortes est a me diligẽdus. sortẽ esse malum ẽ sortes. ergo sortẽ esse malum est a me diligẽdum. cõclusio est falsa. ⁊ ɔtra autoritates sanctoꝝ. ¶Et hoc posset ɔfirmari qtuor autoritatibus Arestotel et Cõmentatoris. Prima autoritas. oportet aliquid subijci cõtrarijs. idem aũt nõ subijcitur sibijpsi. Scda autoritas est in vltimo caplo huius primi. materia est ens per se. priuatio vero est nõ ens. Tercia autoritas est Commẽtatoris dicẽtis in hoc caplo. q priuatio semp admiscetur cum materia. Quarta autoritas est eiusdẽ ibidem. materia ppinquior est enti in actu q̃ priuatio. et admiscetur cum priuatione. Et iste autoritates nõ possent bene exponi de terminis.

Quarta propositio

Priuatio est pncipium p se trãsmutationis naturalis et pncipium p se rei naturalis q̃ntum ad fieri. sed p accidens q̃ntum ad esse. Primũ patet. qa omnis trãsmutatio per se vna habet duos terminos per se. sed generatio cuiuslibet rei naturalis est per se vna. ergo habet duos terminos p se. sed terminus a quo generationis non est nisi priuatio. non enĩ est materia. qa ipsa manet sub vtroq terminoꝝ. nec forma expellẽda. quia nullũ agens naturale intendit per se corruptionẽ alicuius forme. ergo priuatio est pncipium p se trãsmutationis naturalis. Et hoc ɔfirmatur. q transmutetur aer tenebrosus in lucem. terminus a quo non est aer. qa est subiectũ nec aliqua forma lumini cõtraria. cum lumen non habeat contrariũ. ergo oportet q sit priuatio. Scdm ptz. quia quod est p se principiũ transmutatiõis est etiam principiũ rei transmutate q̃ntum ad fieri. Terciũ ptz. quia illud quod de se est nõ ens non est de ɔstitutione rei. neq principiũ per se rei q̃ntum ad esse. ergo priuatio est principiũ per accidẽs rei q̃ntum ad esse. Et ex hoc tamẽ non sequitur. q sit causa rei. nam principiũ est in plus q̃ causa. Unde pũctus est pncipium linee: et tñ non est causa eius. Ex istis manifeste patet pmo. q non sunt tñ duo principia rerum naturaliũ. neq tñ tres termini significãtes principia. ita q vnus significet formã. ⁊ alij duo scz materia priuatio significent subiectum. ita q materia significet subiectũ absolute. ⁊ priuatio connotat carentiã forme. Nam ita bene posset dici q principia significentur istis quatuor nominibus materia potentia forma ⁊ priuatio. aut q significentur hoc vno nomine pncipium. Unde qualis est ista responsio ad hanc questionẽ. vtrum tñ sint tria principia rerum naturaliũ Tres sunt termini significãtes duo pncipia rerum naturaliũ. est enĩ similis huic respõsioni. Ad hãc questionẽ quot sunt homines in istis scholis. Respõdendo q decem sunt nomina significãtia homines in istis scholis. que in eoꝝ modis significãdi non coincidunt. Et quõ principia rerum naturaliũ essent cõtraria si sola cõtrarietas eis adueniret ex vocibus. Manifestum est enĩ q nulli termini sunt ɔtrarij. nec se expellunt ab eodẽ subiecto. nec agunt ⁊ patiantur a seinuicẽ nec iuxta se positi magis elucescũt. nec vnus ab alio corrũpitur. Patet ergo q he respõsiones sunt inepte

¶Questio secunda

Utrũ materia sit entitas actualis ⁊ positiua. ¶Pro cuius solutione Attende pmo sm Linconiẽsem in fine huius primi. q aliquid dicitur in actu dupliciter. Uno quia actualiter existat. Alio mõ quia est ens ɔpletum in specie. Similiter aliquid est in potentia dupliciter. vno mõ quia non psentialiter existat. potest tamẽ existere. et illud dicitur esse in potentia obiectiua. sicut antixpus Alio mõ quia nõ est ɔpletum ⁊ pfectum. potest tamẽ compleri ⁊ perfici. Et illud dicitur esse in potentia subiectiua. potest enĩ esse subiectũ alicuius pfectionis siue eẽntialis siue accidẽtalis. Unde illud est in potẽtia essentiali qd actu nõ existit. sed est in potẽtia ad aliquã formam specificã siue essentialẽ. Sed illud est in potẽtia accidẽtali quod est in potentia ad aliquã formã accidentalẽ. ¶Attende secũdo. q duplex est actus. quidam est psentialis existentie. quo aliquid dicitur esse in actu quod actualiter existit. Alius est actus trãscendẽs siue entitatiuus. qui ẽ modus intrinsecus ɔsequẽs vniuscuiusq ppriam entitatẽ. Istis suppositis adducatur opinio que dicit q materia nullo mõ est ens in actu. sed ẽ in pura potẽtia solum. Et hec opinio pbatur quatuor rõnibus Cõmentatoris. q̃tuor sancti Thome. ⁊ quatuor Aureoli. Prima rõ Cõmentatoris cõmento septuagesimonono. Materia prima nõ potest intelligi p se cum nõ sit aliquid in actu habẽs quantitatẽ. ¶Secunda rõ. si materia prima esset aliqd in actu ipsa haberet ppriam formã. ⁊ per ɔsequens nullam aliam reciperet ipsa remanẽte. sz statim corrũperetur q̃ cito alia forma generaretur. ¶Tercia rõ. materia prima recipit omẽs formas materiales. sed nihil recipit aliud sm q ẽ in actu. sz sm q ẽ in potẽtia ad illud. g materia pma ẽ in potẽtia ad oẽs formas materiales. ⁊ p ɔñs nullã hz actu ¶Quarta rõ. oĩs trãsmutatio in qlitatibus circa subiectũ in actu est alteratio. g si materia pma esset

ens in actu seq̄retur q generatio in substātia esset alte
ratio. seq̄tur q oēs forme sibi aduenietes eēnt accn̄tia
quia omne adueniēs enti in actu est accidens. Istud
ɔfirmatur ex quatuor dictis Cōmentatoris. Primū
dictum. Si materia prima haberet aliquā formam ꝓ
priam nō posset aliam recipere manente priore forma.
¶Secūm dcm̄ ɔmento sexagesimo nono. ⁊ ista natu
ra q̄ est materia pma est vnū principiū ɔmune oībus
entibꝰ trāsmutabilibꝰ. q̄ alterātur in inuicē. sed nō est
vna in se. ita q sit substātia simplex existēs in actu. nec
ita q sit aliq̄d ɔpositum ex materia ⁊ forma. ¶Ter-
cium dcm̄ eiusdē quarto huiꝰ ɔmento q̄nquagesimo
nono. cū dicimꝰ q in materia nihil est demōstratū in
actu. non intelligimꝰ q possit denudari a rebꝰ demrā-
tis in actu. sed intēdimus q in sua eēntia nō est aliq̄d
demōstratū. neq est in se aliq̄d demonstratū. q̄m si ita
esset nō reciperet res demōstratas ¶Quartū dcm̄ est
eiusdē in libro de substātia orbis. si materia esset sub
stantia simplex existēs in actu. tūc esset ens impassibi-
bile. ⁊ nō receptiuū. Et ex hoc cōcludit vnde natura
huiꝰ recipiētis subiecti formas substātiales. s. mate-
rie pme necesse est esse naturā potētie. ⁊ ideo nō habet
formā ꝓpriam ⁊ naturā existentē in actu. sed eius essen
tia est in posse. ¶Prima rō beati Thome. nam phus
quinto huiꝰ volens ꝓbare q generatio nō est motus
sic arguit. qd̄ mouetur est. qd̄ generatꝛ nō est. g̃ genera
tio nō est motꝰ Sꝫ ɔstat q sicut in pma ꝓpōe subiectū
accipitꝛ ꝓ subiecto motus. sicut in scd̄a ꝓ subiecto gene
rationis. g̃ materia q̄ est subiectū generatōis nō est
Scd̄a rō. quia substātia corporea est vna entitas ꝑ se
actu. ergo eius materia nō est ens actu distincta a for
ma eius. Tenet ɔña ꝑ phm̄ septimo metaphisice. qꝛ
impossibile est esse substātiā ex substātijs inexistētibꝰ
sicut actu duo. Nāq sic actu duo nunq̄ sunt vnū ac-
tu. sed si potestate duo fuerint erunt vnū. actus em̄ se-
parat ¶Tercia rō. si materia est aliq̄d. vel est purus
actus vel pura potētia. vel ɔposita ex actu ⁊ potētia.
Si primū habetur intentū. Non scd̄m q̄a solus deus
est purus actus Non terciū. qꝛ tūc nō esset summe sim
plex ¶Quarta rō est. q̄a ſm Aresto. q̄nto metaphisi-
ce. materia nec est q̄d nec quale. ⁊c̄. ergo non est ens in
actu ¶Prima rō Aureoli. nihil (qd̄ habet precise rō
nem distinguibilꝭ vel distinguētis) est aliq̄ entitas vꝭ
realitas. sed materia hꝫ precise rōem distinguibilis ⁊
forma distinguētis. igitꝛ. Maior pꝫ. q̄a omne (qd̄ est h̄
aliquid) dicit aliquā entitatē ex distinguibili ⁊ distin
guēte. Minor ptꝫ pmo de materia. q̄a in fundamēto
nature nihil ē distinctū. Scd̄o de forma. q̄a septio me
taphisice dꝛ. actus est q̄ separat ⁊ distinguit ¶Scd̄a
rō est. nulla integrātia aliquā entitatē sunt entitas. sꝫ
materia ⁊ forma integrāt entitatē ɔpositi. g̃ non sunt
entitas. Maior ptꝫ. q̄a tunc illud ens integratū esset
plures entitates ¶Tercia rō. omne ens actu distinc
tum est actu formatū. sed materia ſm se nō est forma-
ta sꝫ formabilis. g̃ materia ſm se nō est ens ¶Quar-
ta rō. sicut se habēt ꝑtes circuli ad circulū. ita materia
et forma (q̄ sunt ꝑtes entitatꝭ) ad entitatē. sꝫ ꝑtes cir
culi nō sunt circulus. g̃ materia ⁊ forma nō sunt enti-
tas. Et h̄ ɔfirmatur autoritate Cōmentatoris q̄ di-
cit octauo metaphisice materiā ⁊ formā esse entitates
trūcatas. sꝫ entitates trūcate nō sunt entitates actua
les a seinuicē distincte. ¶Preter tales rōnes tenet Au
reolus. q neq enti neq materie neq forme est entitas
actualis ⁊ determiata. sed entitas materie ē determi-
nabilis. ⁊ entitas forme determinās. ⁊ ambo simꝉ esse
vnius determiate nature. ¶Sed contra hoc arguitꝛ
quadruplicitꝛ. Primo sic. nihil potest esse de cōpositio
ne essentiali alicuiꝰ entis positiui nisi ipm sit aliq̄d po
sitiuū. sed materia est de ɔpositione essentiali alicuius
entis pure positiue. sicut ptꝫ ꝑ phm̄ in hoc pmo. g̃ ⁊c̄.
¶Secūdo sic. omnis actio realis ⁊ positiua termina
tur ad entitatē realem ⁊ positiuā. sed creatio materie
est actio realis ⁊ positiua. ergo terminatꝛ ad entitatem
realem ⁊ positiuā. ⁊ nō ad aliam q̄ ad materiā. ergo.
Minor pꝫ ꝑ Augustinū in libro de fide et simbolo di
centē. Nullo mō credendū illam ipsam materiā (de q̄
factus ē mundus) ꝑ seipsam potuisse esse cuiq coeter
nam ⁊ cocuā deo. Et infra. Certissime creditur deū
omnia ex nihilo fecisse. q̄a et si de aliqua materia factꝰ
est mūdus eadē ipsa materia ex nihilo facta ē. ¶Ter
cio arguitꝛ rōne Cōmentatoris q̄rto metaphisice ɔmē
to decīnoq̄nto sic arguētis. quod nō est in actu est nō
ens. sed materia nō est non ens. g̃ materia est aliquid
in actu ¶Quarto sic. q̄a nisi sic seq̄retur q nō habere-
mus nūc plus de entitate materie q̄ ante sui ꝓductio
nē. sed ɔñs est falsum g̃. Conseq̄ntia patet. q̄a añ sui
ꝓductionē erat ens in potētia. ergo si nunc non sit ens
actu sꝫ solum in potētia sequitur q nō est plus q̄ priꝰ
¶Ex istis patet. q licet materia nō sit entitas ɔple
ta in specie. neq sit in actu formali. est tamē in actu en
titatiuo. Unde licet nō sit essentia integra ⁊ ꝑfecta in
specie. est tamē quedā ꝑtialis ⁊ incōpleta essentia ꝑfec
tibilis ꝑ aliam vt sit essentia integra ⁊ ꝑfecta in specie
Et ꝑ hoc patet solutio ad rōnes ⁊ autoritates Cō-
mentatoris ¶Sed ad primā rōnem Thomistaꝝ di-
cendū. q phs ꝑ illud (quod generatꝛ) non intelligit ma
teriam siue subiectū generatiōis. sed illud de quo ge-
neratio p̄dicatur denoīatiue. scꝫ terminū ipsiꝰ genera
tionis. Sicut ꝑ illud (qd̄ mouetꝛ) intellexit illud de
quo motus p̄dicatur denoīatiue. ¶Ad scd̄am patet
solutio Silꝛ ad terciā ⁊ ad q̄rtam. licet em̄ ex duobꝰ en
tibus in actu formali nō fiat terciū. tamē bene ex duo-
bus entibꝰ in actu entitatiuo. Nā materia sicut dcm̄ ē
est purus actus transcendēs sed nō formalis siue spe
cificus. ⁊ ideo etiā nec est quid nec quale. q̄a nō est ens
in actu formali ⁊ cōpleto ¶Ad primā rōem Aureolꝭ
negatur maior cum eiꝰ ꝓbatione Nā aliquid simplex
potest esse distinctū ⁊ determinatū. ⁊ ꝑ ɔñs non ɔposi
tum ex distinguibili ⁊ distinctiuo. Qꝫ autē dicitur in
fundamēto materie nihil esse distinctum debet intelli
gi de distinctiōe formali. ⁊ nō de distinctōe entitatiua
Ad scd̄am negatur maior. ⁊ ad ꝓbationē negatur cō
seq̄ntia. sed bene seq̄tur q illud integratū est ex pluribꝰ
entitatibꝰ ¶Ad terciā negatur maior. nam q̄dam est
entitas que est forma ⁊ formatiua. q̄ tamē est distinc-
ta ⁊ determinata ¶Ad quartā dicitꝛ q ꝑtes alicuius
entitatis nō semꝑ sunt talis entitas sicut totū. mate-
ria nāq hoīs ⁊ forma eius nō sunt homines. cum h̄
tamē stat q sunt entitas. sicut q̄uis ꝑtes circuli nō sīt
circuli. sunt tn̄ in se q̄dam entitates

Questio tercia

Utrum materia pma sit ab omni forma tam substātiali q̄ accidētali sepabilis. ¶Dic re-

spondēt multi magni doctores. q materia pma p nullam potentiā potest ab omni forma separata esse. immo eam sic esse implicat ɔtradictionē. Probatur primo autoritate Huguitiōis libro pmo de sacramētis pte pa caplo q̄rto dicētis Certe nō puto pmā illam oim rerum materiā taliter informē fuisse vt nullā omnino formā habuit. qa nec aliqd tale existere posse oīno q aliqd eē habeat ⁊ nō aliquā formā crediderim Scda autoritas est Boetij dicētis. q omne esse est a forma. non pt ergo materia eē sine forma Tercia autoritas est cōmentatoris ɔmento septuagesimo hui9 capli dicētis q subiectū sustentat formā ſm q forma non pt esse sine subiecto. Forma aūt sustentat subiectū ſm q est cōplementū eius. ⁊ ſm q subiectū non denudari pt a forma. Quarta autoritas ē eiusdē secūdo hui9 ɔmēto duodecio dicētis. q materia differt a forma. sʒ nunq̄ denudatur a forma. Ideo qn̄ separatur ab vna forma induit aliam formā. Et ad hoc pbandū subdit. qm̄ si denudaretur ab omnib9 formis tūc quod non est actu esset in actu. Ex istis autoritatib9 manifeste apparet sicut dicunt q implicat ɔdictionē materiā eē sine forma. Sʒ hoc pbatur etiā quatuor rōnib9 Prima rō est. qnto aliqua sunt magis vnū. tanto minus sunt separabilia. sed materia ⁊ forma sunt magis vnuʒ q̄ subiectū ⁊ ppria passio. q sunt omnino inseparabilia. g multo magis materia ⁊ forma. Maior ptʒ. qa vnitas arguit indiuisibilitatē. Minor pbatur. qa ex materia ⁊ forma fit per se vnū. non aūt ex subiecto passione Scda rō est. impossibile est creaturā esse sine ɔseruatore ⁊ depēdētia. et respectu ɔseruationis ⁊ creatiōis ad deum ɔseruātem ⁊ creantē. sed creatio ⁊ ɔseruatio ⁊ depēdentia sūt quedā forme cum sint entia respectiua. g ⁊c. Tercia rō est. illud cui9 fieri implicat manifestā ɔtradcōeʒ non est p aliquā potentiā possibile. sed materiā esse sine forma implicat manifestā ɔtradcōeʒ. g ⁊c. Minor ptʒ pmo. qa materia est in pura potētia. ergo si eēt actus separatus a forma ipsa esset pura potētia ⁊ nō esset pura potētia. Patet secūdo. qa quod est actu vel ē forma vel habēs formā vel ɔsequens formā. sed materia preter formā nec est forma nec habēs formā nec eam cōsequens. g si esset sine forma esset actu ⁊ nō esset actu. Patet tercio. qa duab9 materijs separatis a suis formis adhuc est dualitas siue multitudo. q2 sunt adhuc due materie. sʒ ista sunt q̄dam forme. g si materia est separata a forma adhuc hʒ formā Quarta rō est. qa circūscripta materia a forma vel ipsa est eadē cum deo vel distincta. Si distincta g in ipsa ē distinctio. q est q̄daʒ forma. Si eadē adhuc habetur ppositū. quia ydēptitas est q̄dam forma. qa ſm p ſm idem ⁊ diuersum sūt immediata circa ens Sed ɔtra hoc arguitur quadrupliciter. Primo sic. oīne prius naturaliter alio ⁊ ab eo realiter distinctū potest deus facere sine illo. sed materia est hmōi respectu cuiuscūq̄ forme. g ⁊c. Minor patet q2 materia ē in genere entis absoluti. ideo ē ens absolutum. Ipsa etiā est qualibet forma pōr cum sit receptiua eius. ⁊ etiā a qualibet naturaliter separabilis. Maior pbatur. qa si nō. hoc esset pter aliquā dependentiā. sʒ nō est aliqua depēdentia materie ad formā que h̄ impediat. Patet qa pus nō dependet a posteriori. sʒ magis ecōtra Et etiā accidēs magis depēdet a subiecto q̄ subiectū ab accidēte vel materia a forma De h̄ eñ nō est dubiū apud phos. ⁊ tñ ſm veritatē accidēs potest esse sine subiecto. g a fortiori materia a forma. ⁊ sb iectū ab accñte Secūdo arguitur sic. qa vel forma substātialis xpi fuit separata a materia eius in sua morte vel nō. Non pt dici q nō. quia tūc nō fuisset mortuus. Si sic aut ergo materia ei9 remansit sine forma substātiali Et sic habetur non solū q materia pt esse sine forma substantiali. sed q de facto fuit aut nō remāsit sine forma et tūc alia forma in eū introducta. sed nō nisi forma cadaueris. sicut ptʒ inducēdo. ergo materia xpi introducta fuit sub forma cadaueris. qd est absurdū Etiā ibi ɔpositio scda esset sine pma. qd est incōueniens apud tenētes oppositū. Et etiā ibi nō est alia forma substātialis ſm tenētes oppositū. q2 illi nō ponūt plures formas substātiales in eodē ɔposito. Tercio sic. quecunq̄ absoluta realiter ⁊ essentialiter distincta pñt separari ⁊ separatim ɔseruare. sic est de materia ⁊ forma. g. Qʒ autē realiter ⁊ essentialiter distinguantur patʒ. qa vna remaneret altera nō remanēte Quarto sic ſm Augustinū. materia pma est in esse creata ante quamlibet formā naturalē. eo q est vnū de q̄tuor coequeuis

Dic primo Qʒ impossibile est materiā naturaliter esse non informatā aliq forma siue substātiali siue accñtali Dic secūdo q materia pma est ab omni forma substātiali realiter separabilis Ptʒ q2 ab hac ⁊ ab illa. ⁊ nō est aliq dabilis a q nō sit realiter separabilis Aliter oporteret dare aliquā materiā cui esset aliq forma coeterna. qd cōiter nō ɔceditur. nisi forte de forma corporeitat9 Dic tercio. q materia est separabilis a qlibet forma accñtali realiter ab ipsa distincta. Et h̄ dico pter relatiōnē creature ad deum. q nō est realiter distincta ab ipsa creatura. Dic q̄rto. q nō implicat ɔdictionē materiā primā esse ab omi forma separatam Ad autoritates q videntur dicere oppositū. Ad primā dōm q Huguitio loq̄tur de potentia naturali. ⁊ vbi loq̄retur de alia esset negādus. Ad autoritatē Boetij dōm est: q loq̄tur de eē formali nō entitatiuo Ad autoritates Cōmentatoris dōm ē. q fuit eius opinio q materiā esse sine forma implicat cōtradictionē. ſm hoc ei9 autoritas nō est sequenda. sicut et in alijs vbi loq̄tur de diuina potētia. Ad primā rōnem dicendū. q duplex est vnitas. s. vniōnis ⁊ ydēptitatis. Primā aūt magis hñt materia ⁊ forma q̄ subiectū ⁊ ppria passio. sed secundā magis hñt subiectū ⁊ ppria passio. ⁊ iō maior debet intelligi de scda. Ad secundā pʒ solutio Et siľr ad terciā. preterq̄ ad terciā pbationē. ad quā dr. q circūscriptis materijs a suis formis. ipse nō sunt due aut plēs aut distincte formaliter. licet bñ fundamētaliter. Vel posset dici q inter duas materias pt esse multitudo ⁊ distinctio realiter distincta ab ipsis. sed illa pt etiā separi a materia. dūmodo alia materia destruatur. hoc sufficit ad verificādum dicta supius. Et p hoc siľr ptʒ ad q̄rtam rōnem

Questio quarta

Utrū materia pria sit p se cognoscibilis. Pro cui9 solutiōe Attende. q p se accipitur dupľr. Uno° vt opponitur ei qd est p accñs. ⁊ sic illud ē p se cogscibile de quo p2dicatur cognoscibilitas in aliq mō dicēdi per se. Alio mō accipitur vt opponitur ei qd est per alterū. ⁊ sic illud est p se cognoscibile qd hʒ ppriam cognoscibilitatē secluso quocūq̄ extrinseco.

Dic ergo breuiter ad questionē. q quia nō possumus p statu isto aliquid ɔgnoscere nisi p accñtia sensibilia. iō materia pma non ɔgnoscitur a nobis nisi p ɔpatōem ad formā. nō tamē ppter hoc ymaginādum est in ipa quātū est ex se non sit alius ɔgnoscibilis. qr cognoscibilitas sp sequit enti tatem. sed verū est q a nobis nō tātum est ɔgnoscibil quātum forma. siue substantialis siue accidētalis. Cū autem dr cōmentator ɔmento sexagesimonono q ipsa non est ɔgnoscibilis ex eo q nō hz quidditatem in actu non est intelligendū q ipa nō habeat entitatē distinctam a forma. hoc em̄ pus negatum est. sed dz intelligi q ipa nō habet in se formā substantialē. cui sit sp necessario ɔiuncta aliqua determiata q̄litas sensibil. Substantia em̄ non ɔgnoscitur a nobis nisi p accidētia sensibilia. Et iō forma substātialis z etiam ɔpositū ex materia z forma notius ē q̄ materia absolute, ppter accidentia ɔsequētia totū ɔpositū

Ad ratōes ante oppositū. Ad primā ɔcedendo āñcedēs negat minor. Nā dato q materia sit entitas pure potētialis subiectiue. nō tamē obiectiue. Nec aliud pbat autoritas Aresto. Ad cōfirmatōem negat āñcedens. Ad pmā pbatōem dōm q licet materia nō sit aliquid limitatū aut determinatū ad aliquod certū pdicatum p se. bene tamen reductiue Est em̄ materia ps totius ɔpositi substantialis ad qd reducit. Ad scdam pbatōem ɔceditur q nec ex eo q ē in actu. nec ex eo q nō est in actu p se fit aliquid. loquēdo d actu ɔpleto. bene tamē ex eo qd est in potētia Ad terciā pbatōem ɔceditur q materia est mediū int formam z puatōnem. nec aliud vult dicere autoritas cōmentatoris. Ad quartū ɔcedit q puatio est p se nō ēs sed negat ɔsequentia. Ad scdm dr distinguendo āñcedens. quia materia potest eē ɔposita ex ptibus integralibus vel eētialibus. sed nō est ɔposita ex partibz eētialibz. sz itegralibz. z in illas est diuisibilis. p hoc pz solu° ad pmā pbatōem. Ad scdam negat āñs. h em̄ nō sufficit ad rōnem spēi ad quā requirit ɔpositio ex genere z dr̃ntia. neq āt materia neq forma ptis sūt ɔposite ex genere z dr̃ntia. Respōdent tñ hic aliqui superficialr philosophātes. q materia est spēs pdicabil nō subijcibilis. neq ad spēm pdicabilē requirit ɔpō ex genere z dr̃ntia. sed hoc est ɔtra phm z porphiriū dicentes spēm relatiue dici ad genus. Si āt materia habeat genus. g hz dr̃nam ɔtrahentē genus ad eē specificum Ad terciā pbatōnem negat ɔñā. z ad pbatōnem patebit solutio in tercio huius. Ad quartā negat āñs. licz em̄ deus sit summe simplex. nō tñ simplr simplx Ad terciū dr negando āñcedens. Ad pmā pbatōem cōceditur q puatio nō est p se generabilis. Et ad scdaz dicendum q puatōis nō est alia puatio. qr mediū int aliqua extrema non est aliud mediū. z etiam quando aliquid est formaliter tale stādum est in eo. Ad terciam pbatōnem negatur minor. Nā entitas puatiua ita bene potest inherere sicut positiua Ad quartā pbatōez dr. q nō est incōueniēs in eadē materia eē infinitas entitates puatiuas. non āt positiuas Ad quartum dr negando minorem. z ad pbatōnem dicendum q licet non sint res per se existentes. sunt tamen inexistētes Ad confirmatōnem patz solutio ex hijs que dicta sunt in tercia questione. Sequit textus.

Et tāgentes quidē fuerūt. In hoc secūdo caplo istius vltimi tractat° declarat phs naturā z necessitatē puatōnis. z excusat se a determiatōne. forme. z pmo tangit defectus antiq̄rum circa puatōnes. Dicēs q fuerūt quidā alij tangētes materiā z magis appropinq̄ntes ad naturā eius q̄ priores. sed tñ insufficiēt er cognouerūt ipam. defecerūt em̄ in duobus circa cognitōem ipius materie. Primo q̄a propter rōez pmenidis ɔcesserūt aliquid simplr fieri. i. generari ex nōente. Scdo defecerūt quia nō distixerunt inter materiā z puatōez. ipi em̄ nō potuerūt intelligere q materia z puatio sint vnuz nūero. z q nō sint vnuz in essentia. i. diffinitōne. pter aūt dr̃ntias pus positas inter materiā z priuatōem sunt adhuc alie due. Prima qr materia est p accidens nōens. sed puatio est p se nōens. Nos quidā em̄ materiā z puatōem istoruz dicimus sed hoz hanc q̄dā nō esse sm accidens materiam puatōem aūt p se nō esse. Secūda dr̃ñia est q̄a materia est prope subñaz sed nō priuatio. Ad cognoscendū aūt errorem z cām insufficiētie pdictoz subdit q quāuis isti ponerēt materiā esse vnū. principiū attribuētes magnū z paruū ipi materie tamē non ponebant priuatōem esse vnum pncipium alijs distinctuz. z sic quāuis ponerēt tria pncipia rerum naturaliū q̄a preter magnū z paruū ponebant formā siue ideā. tamē aliter ponebāt q̄ nos ponamus. Causa aūt propter quā ponebant materiā esse pncipiuz z non priuatōem erat. quia materia pmanet in genito z ē causa eoz que fiūt sicut materia. puatio vero nō est sic causa eoz que fiunt neq pmanet in genito sed ponit nō esse geniti. et propter hoc quodāmodo dicit tendere ad maleficiuz Neq em̄ penitus) Hic phus improbat errorē predictoz. z ponit duas ɔclusiones. Prima puatio nō est oīno extra materiā principioz rei. Probat. quia illud propter qd materia appetit formam nō est oīno extra nūerum principioz rei. sed propter puatōem materia appetit formā. existēte em̄ quodā diuino z optimo et appetibili aliquid q̄dem contrariū esse ipi dicimus. Aliud aūt aptum natuz esse appetere z desiderare ipsum est. ipius sp° priuatōnis natura. ergo. Minor patet. quia si materia nō appetat formam ppter puatōem z ex eo q est puata forma siue q est in poña ad eam et non hz. sequeret q materia appeteret suipius corruptionem. Probat consequētia. quia vel materia appetit formā quā habet vel formam quā non habet. Nō formam quā habet. quia appetitus est propter indigentiā alicuius nō habiti. Neq suipius possibile ē appetere spēm. quia propter nō esse indigens ē. Si dicat q appetit formā quā nō hēt z nō rōne puatōnis. seq̄tur q appetit suipius corruptōem. qr forma quā nō habz est cōtraria forme quā habz. ɔtraria aūt mutuo se expellūt. corruptiua em̄ sunt adinuicē ɔtraria. g materia appetendo formā appetit corruptōem forme quā hz. z sic si nō appetit rōne puatōnis nō est in poña ad formā quā non habz. igitur appetit esse sine forma sed non potest esse sine oīni forma. ergo appetit corruptionē suipius. sz hoc est falsuz. ergo materia appetit formam propt priuationē. vñ materia puata appetit formā sic feia masculū z turpe bonū. Nō q̄da sm q ē in se ē per accñs. qr turpitndo accidit ei ex puatione mixta cuz ipa. Scda

E i.

ꝯclusio. Queuis materia sit generabilis ꝛ corruptibilis ꝑ accñs. tamē nō est generabilis neqꝫ corruptibilis ꝑ se ꝑria ps ꝓbaᷓ. quia ꝑuatō. (que est in materia) corrūpitur. qꝛ eīn corrūpitᷓ in mafia ꝑuatio. g mafia est corruptibilis ꝑ accñs. Naꝫ qd attribuitᷓ alicui ꝑm aliqd qd est in ipo ei conuenit ꝑ accñs. Scda ps pꝫ. ꝛ primo ꝙ materia ꝑ se sit ingenerabilᷓ. qꝛ si fiat vlᷓ genereᷓ. tūc oportꝫ ꝙ habeat subiectuꝫ ex quo fiat. si eīn fiat subijci aliquid oportꝫ ꝑmū ex quo fiet. sed ipa materia ē subiectum ex quo oīa alia fiūt. g materia erit anteqꝫ fiat Dico aūt materiā ꝑmū subiectū vniuicuiqꝫ ex q̄ fit aliquid cū insit ꝑmū ꝑ se ꝛ nō ꝑm accñs. ꝛ si corrumpatur in hoc abibit vltimū. Ex quo pꝫ ꝙ materia ꝑma est ꝑ se incorruptibilis. quia oē (quod corrūpitᷓ) corrūpitᷓ in aliquod subiectū. tūc si materia corrūpereᷓ. ipa corrūpereᷓ in materiā. ꝛ ꝑ ꝯseqñs materia erit corrupta anqꝫ corrūpatur. ꝛ erit postqꝫ fuerit corrupta ¶(De principio aūt) Finalᷓr excusat se phs de determinatōe forme dicens. ꝙ de forma sepata a materia nō ꝑtinet determiare ad phisicū. Ad metaphisicū āt ꝑtinet determinare vtꝝ sit tm̄ vna talis forma. vlᷓ vtꝝ sint plures. ꝛ si sint plures quot ꝛ q̄ sunt De formis aūt materialibꝫ (que sunt generabiles ꝛ corruptibiles) determinabiᷓ in sequētibus libris huiꝰ ꝑhie naturalis. Ex omnibꝫ ꝑdictis pꝫ quot omniū rerum naturaliū sint ꝑncipia ꝛ quorū Iterꝝ āt aliud ꝑncipiū incipiētes dicamus. i. nunc incipiemus dicere de alio ꝑncipio. Circa hūc textū sunt quattuor dubia.

Primū Dubium. vtꝝ materia sit non ens ꝑ accidens. ꝛ ꝑuatio sit ꝑ se nō ens. ita ꝙ materia sit ꝓpe substātia ꝛ nō ꝑuatio. Dōꝫ ꝙ mafia dr nō ens ꝑ accñs. qa rōe alteriꝰ sibi ꝯiuncti. s. rōe ꝑuatōis. sꝫ ꝑuatō dr nō ēs ꝑ se. qꝛ est nō ens ꝑ ꝓpriā suā rōem. ꝛ nō rōe alicuiꝰ coniūcti. Vn̄ nō dꝫ hic eē ꝑseitas ꝓnū. ita ꝙ ista sit per accñs aut ꝑ se materia est nō ens. sꝫ sic ꝙ aliqd de quo vere dr ipam eē nō ens vere ꝑdicaᷓ de materia denoīatiue. ꝑuatō eīn. q̄ est nō ens ꝑ se ꝑdicaᷓ denoīatiue ꝛ ꝑ accñs de ipa materia. sed ꝙ materia sit ꝓprie substātia. hoc est ideo qꝛ ipa est ps substātie. sed nūqꝫ ꝑuatō vel qꝛ ipa pōt vniri forme tāqꝫ sue ꝑfectōi. ꝛ ꝑuatō nūqꝫ pt vniri forme ¶Scdm dubiū. vtꝝ materia sit corruptibilis ꝑ accñs grā priuatōis Dōm ꝙ sic. vn̄ qꝛ oē ꝑ accñs est reducibile ad aliqd ꝑ se. iō si materia sit corruptibilis ꝑ accñs grā ꝑuatōis oꝫ ꝑuatōem eē ꝑ se corruptibilē. aliqd āt eē ꝑ se corruptibile pt eē dupliciter vnoꝰ ꝓprie. quia eius entitas pt desinere eē. ꝛ sic ꝑuatō nō est corruptibilis. cū sit non ens. Alioꝰ improprie. qa desinit denoīare illud quod priꝰ denomiabat. ꝛ sic ꝑuatō bn̄ est ꝑ se corruptibilis. vn̄ licꝫ priuatō hoc eē qd hꝫ deꝑdere possit. nō tn̄ ꝓprie corrūpi dr. ¶Terciū dubiū. vtꝝ mafia ꝑma sit ꝑcisa ꝛ adeqta cā gn̄abilitatis et corruptibilitatꝭ Dōm ē ꝙ mafia ē pricipiū intrīsecū passiuū ꝛ subiectm̄ gn̄abilitatꝭ ꝛ corruptibilitatꝭ. sꝫ nō obiectm̄ ꝛ fīnatm̄. Nā forma est pricipiū fīnatm̄ passiuū gn̄atōis. mafia ꝟo subiectm̄ siue receptm̄. nā recipit formā in ea positā. Ex q̄ pꝫ ꝙ mafia nō ē cā totalᷓ et sufficiēs gn̄atōis ꝛ corruptōis. Queuis sit cā subiectiua Et ex h pꝫ soꝰ ꝯrieratis infᷓ ꝯmētatorē ꝛ auicenā. Dicit eīn hic ꝯmētator ꝙ nihil aliud ē cā gn̄atōis ꝛ corruptōis qꝫ materia prima ꝓpter nō esse. qd est mixtū i substantia rei. Auicena ꝟo in primo sue phisice capitulo tercio dr ꝙ materia ꝑm se nō est principiuꝫ sue gn̄atōis sed qꝛ est adiūcta forme bn̄i ꝯriuꝫ ¶Quartū dubiū vtꝝ si materia nō appeteret formā ꝓpᷓ ꝑuatōeꝫ vtꝝ ꝯrium appeteret aliud vel appeteret suij ꝑius corruptōnem. videᷓ eīn ꝙ nō. quia materia nulliꝰ ꝯriaᷓ. Dōm ꝙ materia nulli ꝯriaᷓ accipiēdo ꝯrium ꝓpe: tamē bn̄ habet ꝯrium extēdendo hoc nomē ꝯriuꝫ ad corrūpēs Si eīn materia appeteret formā propter ꝑuatōem materia hēret ꝯrium. i. corrūpens qꝛ cum forma quā appetit sit corruptīa forme quā habꝫ ꝛ aliā nō possit hēre illa forma esset corruptīa materie

Querit Vtꝝ oīs materia appetat formā rōne ꝑuatōnis sibi admixte ¶Arguiᷓ primo ꝙ nō. qa materia celi nō appetit aliā formā nec etiā materia intelligentiaꝝ. Confirmaᷓ. quia phs in scdo de aīa diuidit substantiā in materiā formā ꝛ totū ꝯpositū. celuꝫ aūt nec ē materia nec forma simplex qꝛ tunc posset actuare materiā. ꝛ ꝑ ꝯñs ꝯpositū erit ex materia ꝛ forma ꝛ tn̄ ē incorruptibile ꝛ ingn̄abile ¶Scdo sic. materia nullaꝫ formā appetit. ergo nō oīs materia appetit formā Añs pꝫ. quia materia nullā formā cognoscit. ergo nullā appetit. Tenet ꝯña. qꝛ appetitus nō fertur nisi incognitū Pꝫ scdo. quia appetitus est qdem actus. sed a materia cum sit pura poña passiua nō exit aliqs actus ¶Tertio sic. qa si materia appeteret formā. vel appeteret formaꝫ quā hēt aut quā nō habet. nō formā quā habꝫ qꝛ semꝑ appetitus ē respectu carentie. nō formā quā non hꝫ tn̄ quia forma quā nō habꝫ nihil est. ergo dicere ꝙ materia illā formā appetit est dicere ꝙ materia nihil appetit Tum scdo. qꝛ si materia appeteret formā quā nō hꝫ tūc appeteret corruptōem forme quā hꝫ. eo ꝙ ille nō pñt simul stare in eadē materia. sed ꝯñs est falsū. quia forma quā hꝫ est sua ꝑfectio. nullū aūt ens naturale appetit corruptōem sue ꝑfcōnis. Cōfirmaᷓ. quia si materia ꝑma appeteret formā quā nō habꝫ. vel ipa sꝑ appeteret vel aliqn̄ ꝛ aliqn̄ nō. nō primū qꝛ ꝑm ꝯmētatoreꝫ i textu exposito phs ꝑ appetitū itelligit illud qd hꝫ materia de motu ad recipiendū formā sed materia nō sꝑ moueᷓ ad formā quā nō habꝫ. ergo. nec scdꝫ. qꝛ appetitus fit rōne carētie. ergo materia vel sꝑ vel nunqꝫ appetit formā qua ipa caret ¶Quarto sic. qꝛ si oīs materia appeterꝫ formā. aut ergo oīs materia appeteret omnē formā quā nō habꝫ. aut aliquā ꝛ aliquā nō. nō scdꝫ quia appetitus fit rōne carentie. Non primū quod pꝫ primo. qꝛ materia exñs sub forma ꝑfectissima quā habere pōt naturalᷓr nō appetere aliam formā. cuꝫ eīn nō possit simul hēre plures formas tūc ipa appeteret minus bonuꝫ dimittendo maius malū. ꝛ per ꝯsequēs cuꝫ minus bonū compatuꝫ maiori boni habeat rōem mali ꝛ impfecti materia appeteret suū malum ꝛ imꝑfctōem. Pꝫ secūdo. qꝛ appetitus materie ē saciabilis. ergo habita ꝑfectissima forma quā hēre potest naturaliter ille appetitus est saciatus Tenet ꝯsequentia. qꝛ non potest magis saciari ꝑ formā minus ꝑfectam nec ꝑ plures simul cuꝫ non posset hēre. Confirmaᷓ. qꝛ si materia appetit omnē formaꝫ sequiᷓ primo ꝙ appetitus naturalis esset ad impossibile. Tenet ꝯsequentia. qꝛ impossibile est aliquā materiā habere omnē formā. Sequereᷓ scdo ꝙ materia aut ꝑ seipam appeteret quālibꝫ formaꝫ aut per aliquid distinctuꝫ ab ea. Si ꝑ seipam tūc ideꝫ

erit dicere materia habet appetitū ad formā. sed materia habet materiā ad formā. Si p aliquid aliud. vel ergo illud est materia vl' forma. nō materia sicut prius patuit. neq; forma. q2 tūc materia etiā haberet appetitu3 ad talē formā. 2 eēt pcessus in infinitum

In opposi-tum arguitur autoritate phi in textu. Pro solutōe questionis soluende sunt quattuor questiones min⁹ pncipales

Prima Questio. vtrū appetitus materie quo materia appetit formā sit realr distincta ab ipa materia. p cui⁹ solutōe Attēde pmo. q duplex ē appetitus. quidam est naturalis tendētia vel inclinatio rei in suā pfectōem sine ɔgnitōe ipius pticularit appetētis Alius est appetitus alalis. q est act⁹ potētie appetitiue q ipa appetit aliqd ɔgnitū p sensū. 2 indicat eē sibi ɔueniēs Et alius est appetitus rōnalis. q est volūtatis actus quo volūtas vult aliqd bonū verū vel apparēs piudicatū eē bonū mediāte iuditio intellectus practici. Q3 āt aliqs sit appetit⁹ sine ɔgnitōe illius qui appetit. P3 pmo. q2 natura nō ɔgnoscit finē. cum agēs naturale. 2 agens p ɔgnitōnem ex opposito distinguantur. 2 tamē natura agit pter finē. 2 iō appetit finē. Et silr omē pfectibile pfectōe dnte a sua eētia habet naturalē appetitū ad talē pfectōem. s3 multa q st3 sine ɔgnitōe sūt pfectibilia hmōi pfectōe. sicut p3 de grauib9 2 leuibus et alijs entib9 naturalib9 inaiatis. g Attēde secūdo q appetitus naturalis est duplex. quidā est actiuus. q se tenet ex pte pncipij actiui. q sc3 potētia actiue iclinatur ad pducēdum suā pprīam opatōem. Ali⁹ ē passiuus. q se t3 ex pte pncipij passiui. quo sc3 potētia inclinat ad passiue recipiendū suā pprīam pfectōem. Ex q p3 q si eadē potētia sit actiua 2 passiua ipa hab3 recte appetitū naturalē. s. actiuū 2 passiuū. appetitus tamē naturalis magis est ad recipiēdum q ad pducēdu3 Attēde tercio. q si aliqs appetitus materie neq; realit neq; ex natura rei distinguit a materia. Unde illi supponūt q isti termini materia 2 appetit⁹ materie pnt vno mō supponere materialr p illis met termīs. Alio mō simplr p ɔceptib9 aīe siue p termis mētalib9 corrndentib9 illis termis mētalib9. Tercio psonalr p re ad extra vltimate fcata p illos termīos. 2 vlteri⁹ supponūt hāc regulā. Quādocūq; aliquis tmin⁹ fcat vnu3 et cōnotat aliud. tūc nūq; pdicat de aliquo tal' termin⁹ supponēs psonalr p ppō3 cathegoricā affirmatiuā de ineē 2 de pnti. nisi existat illud qd p ipam fcatur. 2 iō hec nūq; est vera albedo est silitudo. nec silr h album est sile. nisi sint due albedines. q2 silitudo supponit pro vna albedine vel alia qlitate. 2 ɔnotat aliā eiusdē spēi existere. Et ex hoc dicūt isti pmo. q terminis supponētib9 materialr vel simplr ɔcedendū est q materia 2 appetitus materie realit distinguāt. Pt3 q2 illi termini vocales mētales realit distinguūt. Dicūt scdo q terminis supponētib9 psonalr ɔcedendū est q materia 2 appetitus materie nec realit nec ex natura rei nec fm rōem distinguunt. p3 quia supponūt pcise pro eadem re. Dicūt tercio q tminis supponētib9 materialr ɔcedēdum est q materia 2 appetitus materie st3 idē realiter. 2 distinguūt rōe. dū tn accipiat actus exercit⁹ p actu signato. tūc em est idē dicere ac si diceret. isti termini materia 2 appetitus materie supponūt p eadem re omnino. 2 hnt distinctas rōes vel diffinitōes qd nominis. aliquid em ponit in diffinitōe quid nomis vnius. quod nō ponit in diffinitōe quid nōis alterius. cū vnus eoz ɔnotet aliquid quod nō ɔnotat alter. Dicūt quarto q q̄uis materia 2 appetitus materie sint idē realr. nō tn sp vez est dicere q si aliqd est materia q sit appetitus ad formā. ad quā prius erat. sicut em si aliqs termin⁹ fcet vnū 2 ɔnotet aliud existere. ipe non pt verificari affirmatiue p ppōem de ineē de aliquo nisi illud quod ɔnotat existat. Sic etiā si aliquis terminus fcat vnū 2 ɔnotat aliud nō existere. tūc nō pt ille terminus de aliq verificari. nisi illud ɔnotatū nō sit. S3 iste modus dicēdi nō val3. P3 pmo q2 vt pbatū est in summulis nō est ponēda suppō simplex p ɔceptu. nec forte suppō materialis. P3 secūdo. q2 quacūq; suppōne pt termin⁹ vocalis supponere eadē pt supponere terminus mētalis. cū sibijnuicē subordinētur. 2 in supponēdo 2 in fcando. S3 termin⁹ mētalis nō pt supponere simplr p ɔceptu. al's em esset pcessus in infinitū P3 tercio. q2 si iste termin⁹ materia. 2 iste termin⁹ appetitus materie possent supponere psonalit p eadē re. tunc iste eēnt ɔcedende. appetitus appetit. 2 appetitus habet appetitū ad formā. 2 p ɔñs appetitus hab3 materiā ad formā. s3 ista st3 falsa. g. Pt3 q2 fm phm in pdicamētis visio nō est habere visum. nec cecitas est habere cecitatē. g. silr materia appetēs nō est appetitus materie. Pat3 quarto. q2 phs ɔcedit hāc copulatiuā. ēs et vnū sunt idē re. 2 ens 2 vnū distinguūt ratōe. vl' g. in vtraq; pte hui⁹ copulatiue termī supponūt materialiter. 2 sic prima ps est falsa. 2 p ɔñs tota copulatiua. vl' supponūt psonalit. 2 sic scda erit falsa. vel in vna materialr. 2 in alia psonalit. 2 sic phs in eadē copulatiua eūdē terminū alio 2 alio mō accipet. quod nō est pbabile. ymmo absurdū videt q phs in metaphisica solum volet loqui de idēptitate vel distinctōe tminoz. cū dt aliqua distingui realit vel rōe vl' eē eadē. g. silr dicere tur in pposito Attēde quarto. q duplex ē appetitus naturalis ipius materie. qdā ē fundamētal' siue subiectiuus. Ali⁹ est formalis 2 respectiu⁹. Un appetitus fundamētal' ipius materie nō ē aliud q ipsa materia q est subiectū naturalis inclinatōis ad suā pfectōnem iō talis appetitus nec realit nec ex natura rei distinguitur a materia. q2 nullā realitatē siue absolutā siue respectiuā addit vltra eā. Appetitus āt formalis materie est naturalis inclinatō ipius materie ad suā pprīā pfectōem. q est forma

Dic primo Q3 appetitus naturalis ipius materie nō est actus alicuius potentie nec appetere ipius est agere. Pat3 pmo. q2 seqretur q materia poss3 eē sine tali appetitu naturali. qd est fl̄m q2 secluso quocūq; extriseco ipi materie ipa ē naturaliter inclinata ad suā pprīā pfectōem. Seqret scdo q esset pcessus in infinitū. p3 q2 cū ille actus eēt accñs siue forma. tūc materia poss3 appetere illā. Et tūc qreret de illo appetitu. 2 sic eēt pcessus in infinitū Dic secūdo q appetitus ipius materie nō est aliqua entitas siue absoluta siue respectīa realit distincta ab ipa materia. sed bñ ex natura rei. Prima ps pt3 ex pmo dicto Scda ps pbat. q2 de quibuscūq; pnt pdicari pdicata ɔtradictoria illa st3 ex natura rei distincta. s3 sic ē de materia 2 appetitu. Nā verum est dicere q appetitus

materie est inclinatõ. et materia nõ est inclinatõ. Similiter verũ est dicere quod materia appetit formã. et appetitus nõ appetit formã. ergo ¶ Dic tercio quod materia appetit formã appetitu naturali passiuo. patet quia ipsa naturaliter inclinatur ad formã ¶ Dic quarto quod nõ appetit formam appetitu aĩali vel rõnali. nisi intelligendo hoc per denominatõem extrinsecã. Possz em dici quod quia dirigens infallibile vniuersale appetit formã appetitu aĩali vel rõnali quod etiã materia. que ab ipso dirigitur tali appetitu per denoĩatõem extrĩsecam appetit formã.

Si queras pmo. Utrum appetitus formalis materie sit respectus actualis vel aptitudinalis. Dico quod est aptitudinalis. nihil em aliud ẽ quam aptitudo ipsius materie quam ipsa dicitur nata recipere formã. que ẽ sua ppria pfectio. ¶ Si queras secũdo quid habet pro subiecto fundamẽto termino et correlatõe. Dico quod habz pro fũdamẽto et etiam pro subiecto ipsam materiã. pro termino vero habz formã secundum esse potẽtiale et obiectiuũ. et non secundum eẽ actuale et subiectiuũ. Unde ad relatõem aptitudinalẽ nõ requiritur actualis existẽtia sui termini. Correlatio vero eius est vna relatõ aptitudinalis fundata in forma nata pficere materiã. et fundatur in ea secundum esse potentiale et obiectiuũ ¶ Si queras tercio. vtrũ ille appetitus corrumpatur in aduẽtu forme. Dico quod nõ. quia est idẽ realiter cũ ipsa materia. ideo nõ est possibile quod ipse corrũpatur quam diu manet materia ¶ Si queras quarto. vtrum ille appetitus sit rõne carẽtie. Respõdetur cõmuniter quod in materia duplex est appetitus. quidã est formalis. et alius aptitudinalis siue fundamẽtalis. vnde appetitus formalis siue actualis est quo materia formaliter dicitur appetẽs. et ille nõ est in materia. nisi sint ibi dispõnes pxime et vltimate disponẽtes ipsam materiã ad receptõem forme. et talis realiter distinguitur a materia. et corrumpitur in aduentu forme. et includit carentiã eius. sed appetitus fũdamentalis nõ includit carentiã.

Questio secũda

Utrum omis materia appetat oẽm formã. Ad hãc questionẽ respondetur per quatuor dicta.

¶ Primũ dictũ. materia appetit aliquã formã singularẽ. Probatur pmo. quia oĩs appetitus naturalis materie ẽ ad pfectõem realem ipsius. sed forma pticularis est pfectio realis ipsius materie. et non forma vniuersalis. eo quod ipsa materia appetẽs est res pticularis. Etiã quia nõ videmus quidditates vniuersales pficere aliquod pticulare pfectibile. Secũdo pbatur. quia nullũ vniuersale includit maiorẽ pfectõnem quam suũ singulare. ymmo minorẽ. Si ergo materia appetat formã in vniuersali. quia est sua pfectio magis appetit formã in pticulari. cũ sit eius maior pfectio. Antecedens patet. quia oẽ pticulare addit aliquã pfectõem supra suũ vniuersale. hoc est dictu. quicquid pfectõis includit vniuersale illud includit singulare. et cũ hoc suã ppriam pfectõem per quã differt a quolibet alio singulari. Tercio pbatur. quia si materia appetat formã in vniuersali. aut ergo forma in vniuersali est aliquid realiter distinctũ a qualibz forma pticulari. aut sibi idẽ realiter. nõ pmũ. quia tũc nõ implicaret cõtradictõem acquirere formã in vniuersali. nõ acquirendo quãcũque formã pticularẽ. Si secundum. ergo implicat cõtradictõem appetere formam in vniuersali et nõ in pticulari. Quarto pbatur. quia actus et operatões sunt circa singularia. Appetere aũt videtur quidam actus appetentis. ergo. Contra hoc dictum arguitur quadrupliciter ¶ Primo sic. quia quicquid materia naturaliter appetit illud est sua pma et adequata pfectõ. sed solum forma in vniuersali. et non aliqua determĩata forma est pma et adequata pfectio materie. ergo materia solũ appetit formam in vniuersali. et nõ hãc vel illã determinate. Maior patet. quia naturalis appetitus habz pro termino adequato ppriam et adequatã pfectõem illius cuius est appetitus ¶ Secũdo sic quia quãdocũque aliqua passio cõuenit aliquibus pluribus vniuoce et nulli eorum cõuertibiliter illa passio inest omnibus illis per aliquod cõmune. ergo si hec passio. quod est eẽ naturaliter appetibile a materia insit equaliter et vniuoce cuilibz forme pticulari. et nulli earum cõuertibiliter illa passio inest eis per aliquod cõe. scilicet per formã in vniuersali. et per cõsequẽs forma in vniuersali est id quod pmo est appetibile naturaliter a materia. Antecedens patet. quia oppositũ predicati infert oppositũ subiecti. sequitur em. nõ inest illis pluribus per aliquod cõe. ergo nõ inẽ illis equaliter et vniuoce. Tenet cõsequentia. quia vniuoca sunt quorum nomẽ est commune et rõ eadẽ. Et hoc cõfirmatur. quia passio semper pmo inest vniuersalibus. Appetere aũt est passio materie. ¶ Tercio sic. cũ omnis materia appetat formã. si materia appetit aliquam formã singularẽ. signetur illa et sit a. Tũc arguitur sic. implicat cõtradictõem oẽm materiã acquirere a. ergo nõ omis materia appetit a. Tenz cõsequentia. quia appetitus naturalis nõ ẽ ad impossibile. nec ad illud quod implicat cõtradictõem alias esset frustra. ¶ Quarto sic. nullã pticularẽ formã appetit hec materia. ergo etc. Antecedens patz. quia aut nullam formã pticularem appetit. aut omnẽ. aut aliquã et aliquã nõ. Si nullã habetur intentũ. Nõ oẽm. quia tunc appetitus naturalis esset ad impossibile et frustra. cũ nunquam hec materia possz acquirere quãlibz formã pticularẽ. Antecedens quia si hec materia appetat quãlibz formã pticularẽ appetitus eius nũquam sacíaretur. nisi acquireret quãlibet. Nõ potest dici tercium. quia cũ vna forma pticularis sit ita bñ pfectio huius materie. sic alia nõ est possibile assignare rõem quare magis appetat vnam quam aliam. sic igitur appetit infinita et impossibilia pduci. Confirmatur per simile. quia cum sortes sitiens appetit vinum ipse nõ appetit aliquod determinatũ vinũ. nũquam em saciaretur nisi haberet illud. quod est falsum. quia si sibi detur aliud ita bonũ ipse saciabitur. ergo sortes sitiẽs appetit vinũ in cõi. quod reperitur indifferenter in quolibet vino pticulari. Et quia vellet sustinere dictũ pmũ haberet respõdere ad pma taliũ rõnum quod materia appetat aliquid nõ requiritur quod sit pma et adequata pfectio eius. sed sufficit quod ptineatur per se sub adequata pfectiõe. sicut ad hoc quod visus iudicet aliquẽ colorem nõ requiritur quod ille color sit adequatũ obiectũ visus. sed sufficit quod per se ptineatur sub illo. ¶ Ad secundum cõceditur quod verum ẽ formã in vniuersali eẽ pmũ appetibile a materia pmitate adequatõis. cũ hoc tñ stat quod quãlibz materia appetat quãlibz formã pticularẽ cũ forma in vniuersali nõ realiter distinguatur a formis pticularibus. Et per hoc patet ad cõfirmatõem. vnde licet ois ppria passio sit vniuersalis tam quam subiecti primi et adequati. nõ tñ ẽ necesse quod quodlibz (cui per se cõuenit passio) sit res vniuersalis. Risibile em pdicatur de quolibet singulari per se cõtẽto sub suo subiecto. Similiter nõ ẽ necesse quod ois actus terminãs relatõem appetibilẽ (quod ẽ ppa passio) sit vniuersalis. ymmo pt idem terminari ad quodlibet singulare. Ad alias patebit solutio ex sequentibus.

¶ Secundum dictum. omis materia naturaliter appetit quãlibet formã in ea nõ existẽtẽ. Probatur pmo. quia ois materia pfectibilis appetit quãlibet pfectõem sibi possibilẽ. quã nõ habz sed ois materia ẽ pfectibilis oĩ forma. quã nõ habz. ergo Probatur secundo. quia aut ois materia nullã formã nõ hitã appetit aut quãlibz aut aliquã et aliquã nõ. Nõ primum vt patz. si secundum habetur intẽtũ. nec põt dici terciũ. quia cũ quãlibet forma nõ habita ab

hac materia. vel illa sit naturalis ꝑfectō eius seqꝫ ꝙ nō est maioꝛ rō de vna q̄ꝫ de alia. ¶ Terciū dictū ponitur ab aliquibꝫ. ꝛ est hoc. nulla materia appetit naturalit̄ aliquam formā quā hꝫ. Pro cuiꝰ declaratione supponūt p̄mo. ꝙ iste terminꝰ appetitus ſ̄cat quālibꝫ naturā ꝑfectibilē ꝑfectōe dr̄ĩte a se. ꝛ ꝯnotat talē ꝑfectōem nō eē actualr̄ in natura appetēte. vt hoc ꝯplexuꝫ (appetitus naturalꝛ materie) ſ̄cat materiā. q̄ est ꝑfectibilis ꝑfectione realr̄ dr̄ĩte a se. s. forma. ꝛ ꝯnotat ĩ materia nō eē actualr̄ formam. ꝛ fundatur hec suppō in ꝓpositōe hac cōmuni. oīs appetitus ē respectu nō habiti. Scđo supponūt ꝙ nō est aliqua materia q̄ non careat aliqua forma. Tercio supponūt ꝙ accūs rectus a vbo ĩpoꝛtante actū appetēdi ampliat̄ ad p̄terita ꝛ futura ꝛ possibilia. ꝛ restringit̄ ex vsu loquēdi ad standū ꝓ vno. sicut cū auarus appetit pecunias. certū ē ꝙ nō appetit pecunias quas hꝫ sꝫ alias. Et hoc ꝓbat̄ primo qꝛ ſm ph̄m in textu nō est possibile materiāꝫ appetere spēm suꝑ̄pius ꝓpter nō eē ĩdigēs. quā autoꝛitatē oēs sic exponūt. nō est possibile materiā appetere formam quā habet. qꝛ nō indiget illa. Et ex hoc sumit̄ hec ꝓpō ꝯmunis. oīs appetitus est rōe carētie. Scđo ꝓbat̄ autoꝛitate ꝯmētatoꝛis ibidē dicētis. si nō eēt hic aliqđ non habēs formā nō eēt hic aliquid appetēs formā pꝰ formā. ꝛ si eēt. tūc natura agerꝫ ociose. qꝛ poneret in entibꝫ potētiam ad coꝛruptōem eoꝝ ſm ꝙ sꝫ in actu. ꝛ h̄ totū est impossibile. Omne em̄ ens vt dictū est diligit se ꝑmanere. sꝫ materia diligit se induere formā post formā ꝓpter diminutōem contingētē ei. Ex quibus vbis patꝫ manifestū eē ſm ꝯmētatoꝛem ꝙ materia nō appetit formā nisi careat ea. Tercio ꝓbatur. qꝛ si appetitus eēt rei habite nūq̄ꝫ appetitus naturalis possꝫ saciari. sꝫ hoc est falsū. quia tūc eēt frustra ꝛ ad impossibile. ergo Ꝯsequētia pꝫ. qꝛ vl̄ illud qđ appetit saciaret̄ qn̄ nō haberꝫ quod appetit. vl̄ qn̄ haberet. nō p̄mū vt manifestū est. nec scđm. qꝛ qn̄ habꝫ adhuc appetit. ḡ appetitꝰ nō est saciatus. sꝫ istud dictū nō est veꝝ. ¶ Quartuꝫ dictum. ꝙ q̄uis oīs appetitus sequēs ꝯgnitōem ꝑticularit̄ appetētis sit tm̄ respectu nō habiti. eo ꝙ aīal ꝯgnoscit aliquid eē sibi ꝯueniēs ꝛ non habꝫ ipm̄. statī appetit illud. tn̄ appetitus naturalis est taꝫ respcū habiti q̄ꝫ nō habiti. nā ipe est sine ꝯgnitōne. iō quādo habet ꝑfectōem (quā appetit) nō magis ꝯgnoscit se habere q̄ꝫ an̄. iō non minꝰ appetit q̄ꝫ ante. sꝫ o m̄ino simil̄r se hꝫ sicut p̄us. Ex quo pꝫ ꝙ nō est veꝝ ꝙ h̄ vbum appeto aut sil̄e restringit illud quod regit a ꝑte pꝰ ad stādum ꝓ nō habito. Pꝫ p̄mo. quia de auaro h̄ñte multas pecunias. falsum est dicere ꝙ appetit quaslibꝫ pecunias. ꝛ tamē eēt verū si pecunias restringeret ad nō habitas. Sil̄r idē eēt dicere. appeto quodlibꝫ: ꝛ appeto quodlibꝫ qđ non habeo. qđ est manifeste falsuꝫ. Secūdo pꝫ. quia hec eēt cōcedēda. materia appetit oēm formā. ꝛ tamē est aliqua forma. quā nō appetit materia ¶ Quintū dictū. iste terminus appetitus naturalꝛ nō impoꝛtat nec ꝯnotat carētiam ꝑfectōis. q̄ desideratur. ymmo talis appetitꝰ est tam respectu habiti q̄ꝫ nō habiti. Patꝫ p̄mo. qꝛ nulla relatō appetibilis impoꝛtat carētiam sui termini. sꝫ appetitus naturalis est relatō appetibilis. ḡ. Maioꝛ patꝫ. quia talis relatō ꝑ se et necārio p̄dicatur de suo fundamēto. ꝯtingēs est aūt ꝙ tale fundamētum careat sua ꝑfectōe. Scđo ꝓbatur quia si appetitus naturalis eēt tm̄ respectu nō habiti

seqretur ꝙ intellectus humanus xp̄i nō appeterꝫ naturaliter scire. eo ꝙ ipe habꝫ oēm sciam. quod est contra ph̄m in p̄mo metaphisice. q̄ nititur demōstrare ꝙ omnes hoīes naturalit̄ scire desiderant. Tercō pꝫ. quia siue homo rideat siue nō. sp̄ tamē est risibilis ꝛ naturaliter inclinatus ad ridēdū. ḡ siue aliquid habeat suaꝫ ꝑfectōem siue nō. sp̄ tamē est inclinatū ad recipiēdum ipam. sꝫ sicut risibilitas nō est aliud q̄ꝫ naturalis inclinatio ad ridēdum. sic appetitus naturalis nihil aliđ est q̄ꝫ naturalis inclinatō rei ad suā ꝑfectōnē. Patꝫ q̄rto. qꝛ aduenīēte ꝑfectōe coꝛrūpit̄ appetitus naturalis vel nō. Si nō. ḡ ipe manet cū sua ꝑfectōe. si sic. ḡ realiter distinguit̄ ab appetēte. qđ p̄us improbatū est. Ex istis sequit̄ ꝙ materia appetit formā quā habꝫ. ꝛ nō solū quā nō habet. Sequitur etiam ꝙ oīs materia appetit oēm formā. siue vl̄em siue ꝑticularē. siue habitaꝫ siue nō habitā ¶ Ad p̄mā rōem (que ē contra illa dicta) dr̄ vno modo ꝙ ph̄us hic nō loquit̄ de appetitu aptitudinali. sed actuali. qui nō est aliud realr̄ q̄ꝫ actualis ꝛ ꝓpria dispō materie ad suscipiēdum formā. ꝛ hoc pꝫ ꝑ cōmmētatoꝛem. Et intelligit̄ ꝑ appetitum illud qđ habet materia de motu ad recipiēdum formā. certū est em̄ ꝙ materia an̄ receptōem forme nō habet aliđ de motu ad recipiēdum formā q̄ꝫ huiꝰmōi dispositōes Alio mō dr̄ ꝙ ph̄us nō ꝓferet illam autoꝛitatē asserti ue. sꝫ solū ꝑ modum argumēti. vt pꝫ cuilibet inspiciēti textū. ¶ Tercio dr̄ ꝙ in materia appetitus naturalꝛ quādoq̄ꝫ dr̄ appetitus ĩꝑdigētie. ꝛ tali appetitu appetit formā. quā nō habet. Et qn̄ dicitur. appetitus cōplacētie. ꝛ nō est aliud q̄ꝫ naturalis delectatō vl̄ cōplacētia. quā habet materia in susceptōe forme. ꝛ forte nō sꝫ duo appetitus. sed realr̄ vnus tm̄. qui an̄ aductum forme dr̄ appetitus indigētie. ꝛ ꝑost aductum eius dicitur appetitus ꝯplacētie. ¶ Ad scđam dr̄ eodē modo ꝙ vba commētatoꝛis ꝯcludunt solum de appetitu indigētie. ¶ Ad terciā dicit̄ negādo cōsequētiam Et ad ꝓbatōem dicit̄ ꝙ appetitus saciat̄ habita ꝑfectione forme cū hoc trāseat. ꝙ ea habita adhuc naturaliter appetatur illa ꝑfectio appetitu naturali appetibili ꝛ ꝯplacētie. Et ad duo argumēta ꝯtra p̄mum dictū ¶ Ad p̄mum ꝯcedit̄ ꝙ appetitus naturalis nō est ad id quod implicat ꝯtradictōem ad hūc sensum Si sit aliquid qđ ab aliquo nō possit acquiri. nec etiam sibi sil̄e in spē sine implicatōe ꝯtradictōis ad illud non est appetitus. Q̄uis aūt sit impossibile ꝛ implicās contradictōem ꝙ oīs materia acquirat saltem naturaliter aliquā dētminatam formā. tamē nō est impossibile ꝙ oīs materia acquirat sibi similem in spē ¶ Ad scđm dr̄ ꝙ oīs materia appetit omnē formā. Et ad p̄mam iꝓbatōem dicit̄. ꝙ ad hoc ꝙ appetitus huius materie sit frustra. vl̄ ad impossibile nō sufficit ꝙ appetat aliquid quod nō possit habere. sed requirit̄ ꝙ sit aliquid. qđ nec sibi sil̄e in spē possit habere. ¶ Ad aliam improbatōem dr̄ p̄mo ꝙ ad hoc ꝙ saciet̄ appetitus materie nō requiritur ipam acq̄rere formā. quā appetit. sed sufficit ꝙ appetat aliquam. Scđo pt̄ dici ꝙ non est incōueniens cōcedere appetitum materie nūq̄ꝫ saciari. cum nunq̄ꝫ acquirat formā. quā pt̄ acquirere. ¶ Ad ꝯfirmatōem dicit̄ ꝙ soꝛtes sitiens appetit quodlibꝫ vinū bonum. quia appetit id. quo habito saciaret̄ appetitus eius. nec opꝫtet ad hoc ꝙ saciaret̄ ipm̄ habere quodlibꝫ vinum. sicut sensui patet. ¶ Si ques

ras aut vtrum materia appetat formam rone puatonis. Dico q materia appetit formam appetitu indigentie rone priuationis. sed non appetitu complacentie. Primum patet. q si materia non haberet priuationem forme non indigeret ea. Secundum patet. quia materia secundum suam naturam est inclinata ad formam. et ideo non appetit eam appetitu complacentie gratia alterius

Questio

Tercia. vtrum potentia materie realiter distinguatur ab ipa materia. Respondent nominales hic sicut alibi. q nec realiter nec ex natura rei. Unde secundum eos materia est sua potentia. sicut est suus appetitus. nec differunt materia et potentia ex parte rei significate. sed solum quia potentia connotat formam. Et probant quadrupliciter. Primo sic. quandocunque sunt aliqua entia realiter distincta. quorum vnum est prius alio non implicat contradictionem prius esse sine posteriori. sed implicat contradictionem materiam esse sine sua potentia. quod patet quia tunc esset potens suscipere formam. et per consequens habere potentiam ad formam aut non. et hoc non potest dici. quia illo casu posito deus esset ita potens sicut prius. ergo posset facere potentiam sine materia. et per consequens ipa posset recipere formam. Secundo probatur. quia si sic. sequeretur q esset processus in infinitum. sed hoc est impossibile. Consequentia patet. quia si illa potentia esset realiter distincta a materia ipa est forma sibi inherens. aut igitur materia seipa est potens suscipere illam. aut per aliam potentiam. Si primum eadem ratione materia seipa est potens suscipere alias formas. et sic non oportet in ea ponere potentiam distinctam. Si secundum procedetur in infinitum Tercio probatur. quia si potentia materie esset aliqua qualitas realiter distincta a materia. sequeretur q in materia ante aduentum cuiuscunque forme substantialis esset aliqua forma accidentalis ipi materie inherens sed hoc est falsum. Tum quia compositio secunda precederet primam. Tum quia forma substantialis non esset prior accidente natura tempore et diffinitione. Consequentia tamen patet. quia ante aduentum forme substantialis materia est potens suscipere eam et ideo in ipa est potentia. Quarto probatur sic. quia illa potentia effectiue causaretur a materia. aut igitur per suam essentiam et hoc non potest dici. quia materia non agit per essentiam aut per aliquam aliam potentiam. et sic procedetur in infinitum Confirmatur. quia aut talis potentia corrumperetur in aduentu forme aut non. Non primum. quia tunc materia non esset plus potens suscipere formam. nisi in ea generaretur vna alia de nouo Non secundum. quia propter nihil aliud commentator et alij ponunt potentiam distingui a materia quam q corrumpitur in aduentu forme. Sed ista responsio est expresse contra Aristotelem et commentatorem. et hoc ostenditur quadrupliciter Primo autoritate commentatoris in principio penultimi capituli huius libri dicentis. accidit substantie eius. scilicet materie prime vt sit potentia omnis forme. Non q sit potentia in substantia eius. ita q sit pars diuisionis eius Secundo patet per probationem eiusdem. Arguit enim sic. si potentia esset in substantia materie. tunc eius esse destrueretur ablatione potentie. et presentia forme in actu. scilicet forme ad quam habebit potentiam vt reciperet eam. et vniuersaliter si potentia esset in substantia eius. tunc eius esse corrumperetur apud generationem. Tercio arguit sic. potentia est in predicamento ad aliquid. si ergo potentia esset de substantia materie. materia esset in predicamento ad aliquid. et non in predicamento substantie Quarto probatur autoritate eiusdem duodecimo metaphisice dicentis. q si nulla potentia existens in materia corrumperetur in aduentu forme. tunc materia postquam reciperet formam esset in potentia ad eandem formam sicut prius erat. et sic materia postquam recepit formam posset eam recipere. et per consequens idem numero bis generari. quod est impossibile. Dicit autem sic commentator commento vndecimo istius libri. si materia fuerit vna et generans vnum. et potentia vna. tunc illud quod fit erit vnum Dico igitur aliter ad questionem supponendo primo q in materia duplex est potentia. quedam est fundamentalis et quedam formalis. potentia formalis est relatio quedam inherens ipi materie a qua dicitur formaliter potens suscipere formam. Potentia fundamentalis est fundamentum ipius potentie formalis. et est ipa met materia. Et posset distingui potentia formalis in actualem et aptitudinalem. ita q potentia actualis importaret actualem relationem ad formam. aptitudinalis vero aptitudinalem relationem Et posset adhuc distingui formalis in propinquam et remotam. ita q potentia propinqua est que sequitur materiam sub tali vel tali dispositione. et de hac loquitur philosophus nono metaphisice vbi dicit. q illud est in potentia ad aliud quod vnica transmutatione potest in illud transmutari. Sed potentia remota non sequitur ad talem dispositionem. ymmo ipa oritur extrinsece ab ea. Istis suppositis.

Dic primo

q potentia fundamentalis materie solum distinguitur ex natura rei ab ipsa materia. non enim est aliud quam entitas ipius materie Dic secundo q potentia formalis aptitudinalis distinguitur ex natura rei ab ipa materia. sed non realiter. quia sibi inest in secundo modo perseitatis Dic tercio q potentia actualis materie realiter distinguitur ab ipa materia. patet quia ipa est in predicamento relationis secundum commentatorem Dic quarto. q potentia actualis siue propinqua siue remota est qualitas distincta ab ipa materia. Patet. quia potest manere materia sine talibus dispositionibus et alijs dispositionibus disponi ad illam formam.

Si

Queras primo. vtrum in eadem materia sint plures potentie. Dico q in eadem materia respectu omnium formarum in ea produci possibilium non sunt plures potentie fundamentales nec aptitudinales. quamuis possint esse plures formales propinque Si queras secundo. vtrum potentia materie corrumpatur in aduentu forme. sicut videtur dicere commentator. Dico q nec potentia fundamentalis nec aptitudinalis corrumpitur. sed semper manent. tamen corrumpitur potentia actualis et propinqua. sicut patet ex autoritate commentatoris prius allegata Si queras tercio. in quo predicamento sit potentia materie. Dico q potentia aptitudinalis non est in aliquo predicamento. nisi reductiue sicut et alie passiones. sed actualis est in predicamento relationis. et habet pro subiecto et fundamento entitatem ipius materie. et pro termino ipam formam. vel actum recipiendi formam Si queras quarto. vtrum talis potentia sit actiua vel passiua. Dico q potentia fundamentalis siue aptitudinalis est passiua. Sed potentia actualis propinqua est aliquo modo actiua. Unde materia quantum est de se est receptiua omnium formarum in ea possibilium produci. et ideo est in infinitum passiua. dispositiones tamen materie que sunt actiuitatis. et ideo ipa parum dicitur actiua. et in infinitum passiua

Ad rationes

factas pro prima responsione Ad primam dicitur q separata potentia formali a materia. ipa est solum in potentia fundamentaliter et aptitudinaliter

Ad secundum dicitur quod materia recipit suam formam formalem mediante fundamentali vel aptitudinali. et ibi est status. Ad tercium dicitur quod non est inconueniens quasdam formas accidentales esse priores in materia forma substantiali que ibi producitur. tamen esset inconueniens quod forme accidentales concomitantes substantialem essent naturaliter priores. Ad quartum dicitur quod talis potentia non est qualitas nec aliquid aliud. nec producitur effectiue a materia. sed a producente formam vel aliquo alio. Ad confirmationem patet solutio.

Questio

quarta. Utrum materia sit generabilis vel corruptibilis. videtur quod non per Aresto. dicentem eam esse ingenerabilem et incorruptibilem per se. tamen esse corruptibilem per accidens gratia priuationis. Sed oppositum dicit commentator commento sexagesimo huius libri. quod materia in rei veritate generatur. nihil enim est causa corruptionis quam materia prima. Pro solutione questionis attende primo. quod corruptio potest capi dupliciter. Uno modo communiter vt est realis resolutio vel diuisio totius in suas partes qualibet earum remanente. Alio modo capitur proprie vt est desitio totius nulla partium eius remanente. et hec dicitur annihilatio. Tertio capitur propriissime et sic est progressio de esse ad non esse materia remanente. et talis dicitur corruptio naturalis. Attende secundo. quod aliquid potest dici generabile et corruptibile dupliciter. Uno modo subiectiue et sic illud est generabile et corruptibile quod natum est esse subiectum generationis et corruptionis. Alio modo obiectiue siue terminatiue. et sic illud est generabile siue corruptibile quod natum est esse terminus generationis et corruptionis siue quod natum est acquiri vel deperdi per generationem vel corruptionem cuiusmodi est forma vel totum compositum.

Dic primo

quod materia est generabilis et corruptibilis subiectiue cum sit subiectum generationis vel corruptionis. et hoc voluit dicere commentator. Dic secundo. quod ipsa non est generabilis et corruptibilis terminatiue capiendo generationem et corruptionem proprie. sicut patet per rationem philosophi. Est tamen generabilis et corruptibilis accipiendo generationem vel corruptionem primo vel secundo modo. Patet quia ipsa est diuisibilis causabilis et annihilabilis.

Ad rationes

ante oppositum. Ad primam negatur antecedens cum eius confirmatione. Ad secundam negatur antecedens. ad duas primas probationes patet solutio. Ad terciam patet solutio ex dictis. quamuis enim aliqua forma quam materia appetit nihil sit secundum esse subiectiuum. tamen est aliquid secundum esse obiectiuum et potentiale et hoc sufficit ad hoc quod materia eam appetendo aliquid appetat. Nec etiam materia appetit suam corruptionem nec corruptionem forme quam habet. Unde non sequitur. quod si materia sit naturaliter inclinata ad recipiendum formam aliam quod propter hoc ipsa appetat corruptionem illius forme quam habet. Ad alias patet solutio ex his que dicta sunt.

Et in hoc finitur primus phisicorum.

Incipit secundus phisicorum.

Orum que sunt. alia quidem sunt natura etc. Quia philosophus in hoc libro intendit determinare de his que sunt quasi fundamenta et principia istius istius scientie. Ideo incipit notificare quid sit natura. et quia res naturales sunt nobis manifestiores et sunt principia cognoscendi naturam. ideo incipit a rebus naturalibus et causis earundem. Continet autem iste tractatus sex tractatus. In quorum primo ostendit quid sit natura. et quot modis dicatur. Et diuiditur in duo capitula. in primo ostendendo quid sit natura. ponit hanc diuisionem Eorum que sunt. quedam sunt natura. i. sunt naturalia. et quedam sunt propter alias causas vt artificialia. Unde per alias causas intelligit voluntatem et causas liberas. Exemplum de naturalibus vt animalia et partes ipsarum et plante et corpora simplicia. vt aer ignis et aqua. Exemplum de artificialibus vt lectulum et indumentum. Est autem differentia inter naturalia et artificialia. quia omnia naturalia videntur habere in seipsis principium sui motus et status quedam secundum locum. et quedam secundum augmentum et decrementum. Sed lectulus et indumentum et cetera artificialia secundum quod suscipiunt predicationem artis. i. inquantum artificialia non habent in se principium innatum alicuius sui motus. sed secundum quod accidit eis esse lapidea aut terrea aut mixta ex elementis habent in se principium sui mutationis (Est igitur.) Hic infert philosophus definitionem nature ex predictis. dicens. quod natura est principium et causa mouendi et quiescendi eius in quo est primum per se et non secundum accidens Nec desinitio posset probari per diffinitionem precedentem. quia illud enim est natura per quod differunt naturalia ab artificialibus: Dicitur autem in hac definitione (non secundum accidens) ad differentiam artis que bene est principium mouendi illud in quo est sed hoc est secundum accidens. Nam si aliquis medicus sanet seipsum hoc est secundum accidens. accidit enim quod ille qui sanatur sit medicus Modo sed medicum esse et sanari per accidens coniungantur in eodem patet. quia vtrumque potest sine alio reperiri. Unde hic per artes quedam nullo modo sunt causa mouendi eius in quo sunt que scilicet nec per se nec per accidens agunt in subiectum in quo sunt et huiusmodi est ars edificatiua qua scilicet fit domus. et que fiunt alia edificia. Alie autem sunt artes que bene sunt causa mouendi in quo sunt. sed hoc est secundum accidens sicut ars medicinalis est principium sanandi suum subiectum. Sed naturam habentia sunt quecumque habent in se principium mouendi et quiescendi primum per se et non secundum accidens. Et entia secundum naturam sunt quecumque habentia naturam. et quecumque his insunt secundum se. vt moueri sursum inest igni secundum naturam. hoc enim non est natura nec habet naturam. sed est a natura et secundum naturam. Ex predictis patet quid est natura. quid habens naturam. et quid secundum naturam (Siquidem autem est) Finaliter ponit philosophus hanc questionem naturam esse non potest demonstrari. immo naturam temptare demonstrare ridiculum est. Probat philosophus quia illud quod est per se notum non potest demonstrari. sed naturam esse est per se notum. igitur etc. Minor patet. quia manifestum est quod multa entia habent in se principia quibus mouentur et quiescunt. et ita manifestum est quod natura est in multis rebus. Maior confirmatur. quia velle demonstrare manifestum per immanifestum vel etiam per eque manifestum est signum hominis non potentis diiudicare inter per se manifestum

ꝛ nõ per se manifestũ. Qꝫ aũt ꝯtingat aliqd sic esse dispositũ qd nescit discernere inter ꝑ se notũ ꝛ nõ ꝑ se notũ ptꝫ quia aliqs cecus natus pt syllogisare de colorib' sed talis nõ põt cognoscere qd est ꝑ se notuꝫ de coloribus ꝛ que nõ. Syllogisat em̃ aliqs vtiqꝫ cuꝫ natus sit cecus de colorib' quare necẽ est hmõi hr̃e rõnem. nihil aũt intelligere. Circa hunc textũ

Notat pmo Cõmen. ꝙ hoc nomie pncipiũ equoce vtitur p̃hs in alterabili simplici ꝛ trãsmutabili simplici ꝛ in alijs mutatõnibus ꝛ alterabilib' ꝯpositis qm̃ illud (qd est pncipiũ in ꝯposit') est bꝫ formã ꝛ i simplicibus ẽm materiã. sed hoc nomẽ pncipiũ vsitatur ẽ etiã ꝑ materia ꝛ forã. ꝛ hoc ẽ ita intelligẽdũ scꝫ ꝙ pn^m^ alterationis in simplicib' est ẽm materiam nõ ẽm formã qm̃ nõ inueitur corpus simplex qd alteraꝛ ex se aut qd generetur ex se. sicut inueitur aial simplex qd trãsfertur i loco ex se. pncipium aũt alteratõis (que est in ꝯposit') põt inueiri in ipo alterato scꝫ pncipiũ mouens. vt i alteratione que est in aiali ab eis que adueniũt in corpe suo. ꝛ simir̃ in plantis. Ex istis ꝟbis ptꝫ ꝙ cum dicit p̃hs entia naturalia hr̃e pncipium motus ꝛ stat' hoc nomẽ pncipiũ accipitur generalr̃ pro pncipio ẽm materiam. i. pro pncipio passiuo. ꝛ pro pncipio mot' ẽm formam hoc est pro pncipio actiuo. Ex quo pꝫ ad rõeꝫ ꝙ entis naturalis nõ semp reqritur pncipium actiuũ sed sufficit pncipium passiuũ. Notat secũdo circa definitionẽ nature ꝙ ista definitio nature est ĩmaĩfesta h. ꝛ naturã esse est ꝑ se manifestũ sicut postea dt Aresto. ꝛ est vnuꝫ pncipium istius sciẽtie ꝛ nõ est declarãdum a pmo p̃ho. Neqꝫ est ex eis que nõ st' nota ꝑ se vt apparet ex ꝟbis Auicenne vbi intendit ꝙ pmus p̃hs debꝫ ꝯtradicere ei qui negat illud pncipiuꝫ esse sicut ꝯdicit falsis opionibus inductis de primis pncipijs Et ille hõ scꝫ Auicẽna inducit signũ ꝙ illa definitio nõ est nota hic quia iã declarauit in septimo ꝛ in octauo. ꝙ omne motũ hꝫ motorẽ. Et dixit ibi ꝙ nõ est dubiũ in hoc nisi de corpibus simplicib'. Et põt etiaꝫ rõcinari sup hoc qd dicit Aresto. in tertio celi ꝛ mũdi. qm̃ oĩa elementa hñt grauitatẽ ꝛ leuitatem. ꝛ hoc nõ est sic' estimauit qm̃ nõ vitatur ꝙ ista mouentur ex se nõ ex motore extrinseco. s. quatuor elemẽta. ꝛ oĩa corpa mota ex se. Vtꝝ aũt motor in eis sit alius a moto ꝑscrutatus ẽ in illo loco. Et cã in hoc est ꝙ Plato opinabaꝛ qm̃ ẽ est aliquid qd mouet se ꝛ manifestũ est ꝙ si esset aliqd qd mouet se ꝙ illud esset dignius hr̃e hoc nomẽ natura ẽm hanc descriptõem scꝫ ẽm ꝙ dr̃ hic naturalia st' illa que nõ mouẽtur ab extrinseco. ꝛ manifestũ est ꝙ quicqd nõ moueꝛ ab extrinseco moueꝛ ex se. Sed vtruꝫ iste motor in eis sit motũ aut nõ motum indiget declr̃atõe Ex istis ꝟbis ptꝫ ꝙ hec defi^o^ nõ est hic maĩfesta ꝛ ꝙ naturã esse ẽ per se notũ. ꝛ est vnũ pncipioꝝ istius sciẽ et ꝙ naturã esse nõ est declarandũ a pmo p̃ho sicut estimauit Auicẽna Possent aũt ex rõe Auicẽne sumi tres rõnes ꝑbantes definitõem nature nõ esse hic maĩfestã Prima qꝛ p̃hs probat corpa naturalia mota habere motorem. ꝛ ita probat ꝙ hñt pncipiuꝫ motus. ergo nõ est notũ. ꝙ habent pncipiũ motus ꝛ tñ notum est ꝙ habent naturam. ergo nõ est manifestũ ꝙ natura est pncipium motus. Secũda ratio. quia ẽm p̃hm in septimo huius. dubiũ est de corpibus simplicib' vtruꝫ habeãt motorem. ꝛ ꝑ ꝯsequẽs vtꝝ habeant pncipium motus. sed nõ est dubium vtꝝ habeant naturã. ergo dubium est vtꝝ natura sit pncipium motus. Tercia rõ. p̃hus in illo caplo declarat ꝙ elemẽta habent grauitateꝫ et leuitatẽ. ꝛ per ꝯñs probat ꝙ habent pncipiuꝫ motus. nõ est ergo manifestũ ꝙ habeãt tale pncipium. ꝛ tamẽ manifestũ est ꝙ habeãt naturam. ergo non est manifestum ꝙ natura est pncipium motus. iste rões possent sumi ad probandũ ꝙ naturaꝫ esse nõ est manifestum. Prima. nos videm' mobile moueri ꝛ ignoram' motorem. ergo ignoram' principiũ motus esse. ꝛ per ꝯñs ignoramus naturã esse. Secũda ratio. p̃hus in septimo huius dicit. ꝙ dubium est vtꝝ corpa simplicia habeant motorem vel nõ. si tamẽ esset notuꝫ naturã esse esset etiã notum ꝙ corpa simplicia haberẽt motorem. Tercia rõ. p̃hus in tertio de celo probat elemẽta habere grauitatẽ ꝛ leuitatem. ergo probat naturã esse. Ad istas rõnes ptꝫ solutio ex ꝯmẽtatore in eodem ꝯmẽto scꝫ tertio. P̃hus em̃ nõ probat nec inqt naturam esse. qꝛ hoc est ꝑ se manifestũ. sed inqrit an natura mouens sit eadeꝫ cum mota aut alia Et si arguatur ꝯtra cuꝫ qꝛ definitio nature est hic ꝑbata. ergo nõ per se nota Rñdet in eodeꝫ ꝯmento. ꝙ quãuis añs (ꝑ qd ꝑbatur ꝙ natura est pncipiũ motus) sit manifestuꝫ per se ꝛ ꝯsequens. Tamen nõ debet aliquis dicere. ꝙ ista definitio propterea ẽ ꝯclusio demrãta qm̃ dcm̃ est in poribus analeticis. ꝙ ꝑ hmõi syllogismos ypotheticos nulluꝫ ignotũ declaraꝛ oĩno. Sed ad ꝯfirmãduꝫ illud qd est maĩfestũ per se cũ indigeat modica notificatione sicut vsitant definitio ꝛ inductio. ꝛ per hoc intelligit ꝯmẽtator ꝙ quãuis hec definitio sit ꝑ se nota simpliciter ꝛ apud naturã. ꝛ per ꝯñs non posset probari a priori tamẽ põt probari a posteriori vt ꝑ ipas res naturales que st' simplicir̃ posteriores nobis tñ notiores Notat tertio. ꝙ p̃hus in definitõne nature dicit (primũ ꝛ ꝑ se) qm̃ illud qd est ꝑ se est magis vl'e q̃ꝫ qd est primũ. Omẽ em̃ pmuꝫ est ꝑ se. ꝛ nõ oĩe qd est ꝑ se est primũ. vt dcm̃ est in posteriorib' qm̃ nauis moueꝛ ex pncipio in ipa. sed nõ pmo sed mediante homie. videtur ergo dicere ꝯmentator ꝙ nauis mouetur ꝑ se. qꝛ a pncipio intrinseco scꝫ a themone vel remo. sed nõ mouetur pmo a principio intrinseco sed ab homie. ꝛ stat' post dicit ꝙ hec definitio nature nõ dicit vniuoce nec equoce sed ẽm prius ꝛ posterius. Et in talib' incipiendum est a cõiori ꝛ veniendũ ad propria. sicut fecit in definitõne motus ꝛ loci. Et sciendũ. ꝙ subiectũ huius libri est natura ꝛ principia naturalia cuꝫ sint cõia omnibus rebus naturalib'. Et ideo in hoc libro non definit corpus neqꝫ alia de qbus ꝯsiderat naturalis sicut fecit in principio celi ꝛ mundi. hec ꝯmentator ꝯmento tertio Notat quarto ꝯmẽto quarto. ꝙ materia ꝛ forma dicuntur subiecta. ꝛ hoc ꝯcedenduꝫ est a naturali ꝛ accipiendũ a p̃ho scꝫ ꝙ natura que dicit de forma est substãtia. ꝛ vlr̃ ꝯsiderare de substãtia nõ est ꝓpriuꝫ huic sciẽtie. Substantia em̃ ꝛ accñs sunt dĩfĩa entis ẽm ꝙ est ens. ꝛ apparet illic ꝙ materia est substantia in poña. ꝛ forma est illa ꝑ quã ens est substãtia in actu. Cõpositũ igitur dignius est hr̃e hoc nomẽ substãtia q̃ꝫ materia. qꝛ est in actu ꝛ materia est in poña. ꝛ forma est dignior habere hoc no^n^ subña q̃ꝫ ꝯpositũ. qm̃ ꝑ illam est ꝯpositum in actu. et causa rei est dignior causato Et omẽs iste propositõnes sunt cõmunes ꝛ essentiales enti.

Querit Utrum forma substātialis añ sui generatōez habeat aliqd eē substantiale iu materia. s. esse formale formabile distinctuz ab ipa materia. Arguit q sic rōnibus dñi Alberti. pmo quia oē ens naturale est in se pncipium actiuū sui motus. ergo seqtur q ens naturaliter generabile hz in se pncipiuz actiuū sui mot⁹ z illud non potest esse materia nec aliqua forma informans materiā. ergo oportet q sit aliqd forme generāde pexistens in materia añ generatōez Añs ptz p phm in pncipio secūdi hui⁹. qui ponit drām inter naturalia z artificialia in hoc q naturalia hñt in se pncipiuz sui motus z nō artificialia. hoc em̄ nō potest intelligi de pncipio passiuo. quia artificialia etiā habent in se pncipium passiuū sui motus. ergo intelligit de pncipio actiuo. Cōfirmatur. quia nisi sic sequeret q generatio cuiuslibet esset violenta z nō naturalis. quia fm phm tertio ethicoz. Violētū est cuius pncipiū est ab extrinseco nō pferente vim passo. igitur opz q cuiuslibet generatōnis naturalis sit aliqd pncipiuz intrinsecuz actiuū in naturalib⁹. sed illud nō pōt esse materia cuz sit pncipiū pure passiuū. neqz efficiens cuz sit penitus extrinsecū. ergo oportet q sit aliqd ipius forme qd in materia pexist ante generatōem. Secūdo sic. qr fm phm pmo huius nō ex quolibz fit qdlibet. sed ex determinato fit determinatuz. ergo que fiūt naturaliter fiunt ex pncipio determiato. sed illud detmiatuz nō potest esse materia cuz sit in potēa ptradcōnis. ergo oportz q sit aliquid forme qd est in materia añ gnationē illius. Cōfirmat. quia si forma gnābilis nō pessz aliquo mō in materia añ sui generatōez. nec esset in ea fm esse formale formabile nō posset assignari rō. quare ex semine nucis generet nux. z nō oliua vel aliqd aliud. ergo opz dicere q forma nucis hēat in illo semie aliqd esse ante sui generatōnez Tertio sic. forma añ sui gnatōez est aliqd z nō est materia vt manifestuz est. ergo forma añ sui generationē habz aliqd esse distinctū a materia Prima ps ātis ptz. quia eadē forma añ. generationē est in potēa z postea in actu. sed nō potest eē ydēptitas inter aliq nisi vtrūqz sit ens. ergo forma añ generatōez eius est aliqd. Secūdo ptz. quia illud (qd nō ē mag aliqd qz chimera) non pōt pduci. igit si forma añ sui generatiouē esset oīno nihil ipa nō possz produci. Et cōfirmat. quia phus in vltimo caplo libri pcedentis reprehēdit Platonē. quia pcessit aliquid fieri ex nōente simplicit. sed nisi forma substantialis haberet aliqd esse z essz aliquid añ sui generationē ipa fieret ex nōente simplr. fieret eñ ex nihilo. z p pñs crearet quod ē impossibile eo q agens naturale nō pōt creare Quarto sic. nullus agens finituz pōt supra distātiaz infinitā eo q nihil pōt supra maius se. sed inter ens z nihil ē distātia infinita cuz sint ptradictoria z in nullo pueniūt ergo si forma naturalis possz produci p agens naturale ipa non ē simplicit nihil añqz producat. z tū non hz esse nisi in materia. ergo. Et hoc pfirmat per Cōmentatorē octauo metaphice dicentē. q trāslatio de potētia ad actū nō largitur multitudinē sed pfectōez. Et fm eundē duodecio metaphice. generās apud Arestotelē non pgregat inter diuersa idē. ergo ē prius gnābile z postea genituz.

In opposi• arguit. quia fm phm i libro pcedēti forma sui absentia z pñtia facit mutatōem. ergo añ gnationē ipa est absens a materia z p pseques nō habz esse in ipa Confirmat. quia si aliquid forme pest in materia. vl illud ē ps forme vl ipa forma. nō primuz quia forma substātialis ē simplex z materialis. Non scdm. quia tūc forma esset añqz fieret Pro solutōne questionis sequūtur qtuor questiones

Questio prima.

Utrum forma substātialis añ rei gnationē habeat aliqd esse in materia vel alibi. De hac questione est qdruplex opinio tā antiquoz qz posterioz phoz. Pria opinio est Anaxagore z eoz qui dicti sz Epicuri. q forme sz totaliter ab intra sic q qdlibet est in quolibz actu sed hoc latet nos. Añ fm eos nihil fit aut generat simplr. imo si ex aq appeat fieri aer ille aer nō fit aut generat in rei veritate. sed prius erat in aq z non appebat propt mixtionē eius cuz ptibus aque. Si igitur agētia naturalia nihil faciunt suis actionib⁹ nisi expellere accidētia z dispōnes occultātes formas latētes in materia. sicut splendor lapidis pciosi occultatus p lutuz aliquādo p tersionē z luti remotōnē maifestat Sz hec opinio est falsa. Probatū est em̄ prius q qdlibet nō est in quolibz. imo absurdū est dicere qdlibz esse in alio ex quo generatur. Nā videmus ex puo ligno generari ignem multo maiorē. absurdum aūt essz dicere q ille ignis ibi pfuisset actu z nō appuisset nobis. Scda opinio fuit Platonis dicētis formas eē totaliter ab extra. scz a datore formaz Unde stoici (quoz princeps fuit Plato) dixerūt agētia naturalia solum disponere materiam ad susceptionē huius z illius forme q disposita forme introducūtur a datore formaz mediāte sua luce. Sed hec opinio etiā est falsa. qr tūc agentia naturalia nō gnarent neqz producerēt totuz cōpositum. Tercia opinio fuit dñi Alberti dicentis formas pēē in materia ante generatōez fm esse formale formabile Unde ipe fundauit suā opinionē in qtuor dictis. Primuz dictuz. agens naturale nō potest aliqd producere simplicit de nihilo. qr non pōt creare z ita nō pōt producere formam nisi ipa habeat aliquod esse in materia. Secūduz dictū in creatione materie pcreatus ē sibi vnus habitus potētialis z pfusus fm quē ipa dicitur ptinere omēs formas fm esse potētiale ad moduz q omēs differētie eiusdē generis ptinent in ptāte confusa illius. Tercium dictuz. agens naturale p suā actionem producit formā in esse formali formato que prius erat in mataria fm esse formale formabile. Quartū dictum. forma añ sui generationē habz aliqd esse actuale diminutū z incōpletum pcreatū materie qd virtute agentis naturalis producit in actum pfectum z ppletum. tale autē dicitur esse inchoatio forme. vel forma in esse formali formabili illud em̄ esse incōpletum est priuatio que est vnum de pncipijs intrinsecis rez naturalium z tangit ad generatōem. Et oīa ista possunt probari rōnibus añ oppositum. Sed ista opinio etiam nō continet veritatē. z igitur cōtra eam arguit quadruplicit. Primo. qr si in materia esset tale eē formale siue completū siue incompletū sequeret q in ipa essent infinita actu ipam informātia. Sed pequens est falsum. ergo Patet cōsequentia. quia infinite sunt forme producibiles in materia. si ergo quelibet habeat ibi esse actuale sequitur q infinita actualiter

in ea existunt. ¶Secūdo probat̄. q2 sequeret̄ ꝙ forma substātialis susciperet magis ⁊ min⁹ ⁊ essꝫ diuisibilis et eius fieri nō esset gn̄ari sed intēdi. sed oīa ista cōiter negātur de formis ꝑfectis. Pꝫ ꝯn̄a. q2 forma an̄ sui gn̄atiōnē hꝫ esse incōpletū ⁊ post hꝫ esse ꝯpletū. ⁊ sic ipa est ꝑfectior ꝙ̄ ꝑus ⁊ ꝑ gn̄atōem nō simpl'r generat̄. sed intendit̄ ⁊ ꝑficitur ¶Tertio sic. q2 vel forma ꝑm tale esse incōpletū est producta vel nō. si nō ergo ē increata qḋ est falsuꝫ. Si est producta vel igit̄ ex aliquo sui vel ex nihilo. si ex nihilo igit̄ forma ꝑm tale esse ē creata. si ex aliquo sui tūc erit ꝓcessus in infinitū. ¶Quarto sic. q2 si forma hēat tale esse in materia an̄ gn̄atōem seq̄ret̄ ꝙ sp̄ erit aliqḋ ꝯpositū ex materia cuꝫ forma subiectū gn̄atōnis. ⁊ ꝑ ꝯn̄s nō erit ens in pura poꝰa nec erit trāsmutaº h⁹ totius in h̄ totū nullo sensibili remanēte eodē

Dic ꝑmo ad questionē. ꝙ oēs forme an̄ sui generatōem nō sunt totalit̄ ab intra sicut dixit Anaxagoras. nec totalit̄ ab extra sicut dicit Plato ¶Dic secūdo. ꝙ forma an̄ sui gn̄atōem nō habꝫ aliqḋ esse actuale in materia siue ꝯpletuꝫ siue incōpletū ¶Dic tertio. ꝙ in materia an̄ gn̄atōem forme subn̄alis ē aliqḋ ꝑncipiū actiuū ipius gn̄atōnis. s. quedā rō seminalis q̄ ab antiquis ph̄is vocat̄ vis formatia. ¶Dic q̄rto. ꝙ nō in oibus necc̄ē est poēre rōeꝫ semialem. sed solū in illis que gn̄ant̄ vniuoce ⁊ mediate ¶Si queras q̄d est rō semialis. Dico ꝙ est forma subalis semis. vel quedā q̄litas necc̄ario ꝯn̄s taleꝫ formā subalem q̄ soluꝫ est dispositiā ⁊ alteratia illius semis vt ex illo semie generet̄ aliq̄d sil'e generāti. ⁊ ideo rō semialis nō est eēntia materie nec eius poꝰa nec aliq̄s actus se hn̄s ꝑ modū ꝑncipij actiui respcū gn̄atōis ¶Si queras scd̄o. que gn̄antur vniuoce ⁊ que equoce. Dico ꝙ illa generant̄ vniuoce quādo generans ⁊ genitū st̄ꝫ eiusdeꝫ spēi spēalissime. quādo autē nō sunt eiusdē speciei spēalissime gn̄aº ē equoca. imediate aūt generat ignis ignem mediate aūt bos bouē ¶Si queras tertio. vn̄ venit rō semialis in materia. Dico ꝙ ē ab ipo generāte Est em̄ quoddā corpus imꝑfcm̄ productū a generāte cui⁹ forma nō est ꝓpt̄ se intēta a natura sed ꝓpt̄ alteꝝ vt scꝫ ex ipo generet̄ aliq̄d simile generāti. Vn̄ dicebāt aliq̄ antiqui ph̄i sicut ātiphon ꝙ erat quedā vis insita reb⁹ ex silibus silia procreans. ¶Si queras q̄rto ꝙ̄diu manet rō semialis in genito Dico ꝙ in instāti quo producit̄ forma subn̄alis corrūpitur semē. ⁊ ideo semē nō ꝯcurrit effectiē ad gn̄atōem sic ꝙ attingat formā acquisitā ꝑ gn̄atōem.

Questio secunda.

Utꝝ definitio ~~materie~~ sit a ph̄o ꝯueniēter assignata. Pro cui⁹ solutōne attende ꝑmo. ꝙ ꝑm intentōeꝫ Boetij natura pōt quadrupl'r accipi. Primo mō pro omi illo qḋ cuꝫ sit pōt ab intellcū apprehēdi. ⁊ sic oēe positiuū extra nihil est natura. Scd̄o modo capit̄ pro substātia agēte ⁊ sic natura nō est aliud ꝙ̄ naturale agēs. ⁊ diuidit̄ in naturā vl'em ⁊ ꝑticularē. Tertio mō capitur pro drā eēntiali. vt rōnale dr̄ eē natura hoīs. Quarto mō capit̄ pro ꝑnº intrīseco mouēdi ⁊ quiescēdi. ⁊ sic natura solū dr̄ de materia ⁊ forā ⁊ ꝑuatōne quºdāmō. ⁊ illo mō capitur in definitōe materie. sicut pꝫ ex his que dicit Albertus allegādo istam distictōem Boetij. ¶Attende secūdo. ꝙ ꝑm Linconiēsem natura hēt dupliceꝫ definitōem. Prima est hec. natura est id quo ꝑmo ⁊ ꝑ se differūt naturalia a nō naturalib⁹ inq̄ntum hmōi. ⁊ hec defiº est formal'r ⁊ indemrābilis. Secūda est illa que ponit̄ in textu que ē material'r ⁊ demrābilis. ⁊ ꝑm eūdem ph̄s demōstrat materialē ꝑ formalē sic Per quecūꝙ̄ ꝑmo ⁊ ꝑ se differūt ea que st̄ꝫ naturalia inq̄ntum hmōi a nō naturalib⁹ inq̄ntuꝫ hmōi natura est illa sed ea que st̄ꝫ naturalia inq̄ntuꝫ hmōi differūt ꝑmo ⁊ per se a nō naturalib⁹ inq̄ntuꝫ hmōi ꝑncipio. motus ⁊ status in seipis habito ꝑmo ⁊ ꝑ se ⁊ nō ꝑm accidēs. ergo natura ē ꝑncipiuꝫ ⁊ cā motus ⁊ quiet̄ꝫ Et postea dicit ꝙ ꝑmisse hui⁹ demrātionis st̄ꝫ indemrābiles ⁊ per se note. nō q̄busꝫ sed assuefact̄ꝫ in scia naturali.

¶Attende tcio. ꝙ iste ꝑticule (ꝑmū per se. ⁊ nō ꝑm accidens) determiant diuersa. Naꝫ hec ꝑticula (nō ꝑm accn̄s) determiat hoc ꝓbuꝫ ē primo loco positū. ⁊ (primū) determiat ꝑncipiū. ⁊ (ꝑ se) detminat hoc ꝓbuꝫ est scd̄o loco positū. Ex quo pꝫ ꝙ definitio dēt sic intelligi. natura est nō ꝑm accn̄s ꝑmuꝫ ꝑncipiū mouēdi ⁊ q̄escendi eius in quo est ꝑ se. Vn̄ hec ꝑticula (nō ꝑm accidens) poitur ad drām artiū que agūt in subiecta in q̄bus st̄ꝫ sed hoc ē per accn̄s. Vn̄ cuꝫ medicus sanat seipm ars medicine ē ꝑm accidens ꝑmū ꝑncipiū eius in quo est ꝑ se ¶Attende q̄rto. ꝙ ꝑm Auicēnam ⁊ Linconiēsem hec ꝑticula (ꝑmū) duplicit̄ pōt exponi Prio modo vt idē est ꝙ ꝓpinquū. ⁊ sic exponēdo poitur ad drām aīe. distinguēdo agens a ꝓposito ꝯtra agens naturale. aīa em̄ est ꝑncipiū motus vegetatiui ⁊ etiā progressiui eius in quo est ꝑ se. nō tamē est ꝑncipium ꝓpinquū sed accn̄a mediātibus q̄bus aīa mouet st̄ꝫ principia propiqua talium motuū. Alio mō exponit̄ (primū) vt idem ē ꝙ ꝑncipale. ⁊ tūc poitur ad drām accn̄tium ⁊ grauitat̄ꝫ ⁊ leuitat̄ꝫ que st̄ꝫ principia motuū instrumētalia ⁊ nō pricipalia. talia nanꝙ̄ nō sunt nature sed entia ꝑm naturam. hec aūt ꝑticula (ꝑ se) ponit̄ ad drām reꝝ artificialiū que mouentur a ꝑncipio intrīseco qḋ nō est in eis ꝑ se sed ꝑ accidens. motus em̄ deorsuꝫ nō est in scāpno vel statua ꝑm ꝙ hmōi. sed ꝑm ꝙ est lapideum vel igneum.

Dic ad questionē. ꝙ definitio nature material'r est ꝯueniēter a ph̄o assignata. Et ꝑ definitionē formaleꝫ demrāta Pꝫ ex his que dicta sunt a ꝯmētatore supius ¶Sed ꝯtra definitōnem arguit̄ quadrupl'r. Primo mō sic. nulla entitas absoluta ꝯueniēter definitur ꝑ entitatē respectiuā: sed natura est entitas absoluta. ꝑncipiū vero entitas respectiua. ergo ⁊c. ¶Secūdo sic. in ꝑdicta definitōne ē nugatio. nam ꝑncipiū ⁊ causa ideꝫ st̄ꝫ. Similit̄r primuꝫ includit (ꝑ se) nam oēe ꝑmū est ꝑ se ⁊ nō econtra. sic̄ꝫ pꝫ per ꝯmētatorem. ⁊ ꝑ se nō includit ꝑm accidens. ergo ibi est nugatio ¶Tertio sic. in celo est natura. ⁊ tn̄ in eo nō est ꝑncipiū quiet̄ꝫ. ⁊ in tota terra ē natura ⁊ tn̄ in ea nō est ꝑncipiū motus. ergo. An̄s pꝫ. q2 celuꝫ nūꝙ̄ quiescit. nec terra vnꝙ̄ mouebit̄ ¶Quarto sic. in aialibus ē natura. ⁊ tn̄ ipa nō hn̄t ꝑncipiū ⁊ cām ⁊ cetera Minor pꝫ. q2 al's motus aialis eēt a natura. ⁊ per ꝯn̄s motus ꝓgressiuus eēt natural'r ⁊ velocior in fine ꝙ̄ in ꝑncipio qḋ est falsuꝫ ¶Ad ꝑmū dōꝫ ꝙ natura pt̄ capi forāl'r ⁊ fundamētal'r. Vn̄ natura forāl'r ē respcūs ꝑncipiantis supadditus materie ⁊ forme a q̄ dicunt̄ ꝑnꝫ motus. Sꝫ natura fūdamētal'r nō ē nisi materia ⁊ forā ⁊ ex ꝯn̄ti ꝑuaº. in q̄bus fundat̄ talis respcūs vn̄ ꝑdicta defiº nō est forāl'. sed solū material'r sic̄ꝫ dcm̄ ē

¶ Ad scdm dcm q natura in quibusdā respectu quorundā motuū est pncipiū actiuū. et respectu quorundaꝫ est pncipiū passiuū. ideo dr pncipiū ꝛ cā. ita q p pncipiū intelligat pncipiū actiuuꝫ. ꝛ p cām pncipiū passiuū. ꝛ ista ꝯiūctio (et) tenet disiūctiue vel expositiue. ꝛ nō copulatiue. Et silr ille particule (pmū: p se. ꝛ nō fm accidēs) debent referri ad diuersa. tunc nulla penit⁹ erit nugatio ¶ Ad terciū dcm silr q diffinitio dꝫ intelligi disiūctiue ꝛ nō copulatiue. vt sit sensus natura ē pncipiū ꝛ cā mot⁹ ꝛ qetis. Sūt eni qdā corpa q sp mouetur fm phos sicut celū. ꝛ qdā q sp qescūt sicut terra: qdā aūt q qnqꝫ mouent ꝛ qnqꝫ qescūt. ꝛ in illis natura qnqꝫ est pncipiū mot⁹ ꝛ qnqꝫ qetis. In pmis aūt sp ē pncipiū mot⁹ vel sp qetis ¶ Et si arguas q celū non moueat a pncipio intrinseco sed a motore extrinseco et p accñs. g si diffinitio esset bona mot⁹ celi nō esꝫ naturalis. Siliter si esset naturalis intenderet in fine: cum omnis motus naturalis in fine sit velocior q in pncipio: Dcm est q mot⁹ celi est naturalis distinguendo naturale ꝯtra violentum ꝛ nō ꝯtra volūtariū. Et q̄suis non moueat a pncipio intrinseco actiuo. bene tamē passiuo. nec talis motus naturalis intendit in fine. sꝫ solū motus naturalis elemēti. vel qui est ab elemēto.

¶ Ad qrtum dicendū q mot⁹ progressiu⁹ aīalis non est simplr naturalis. ēst tn̄ naturalis animali. motus eni deorsum vel sursum est ꝓprius motus corporis. et ꝓprius motus aīe est circularis. sicut ptꝫ p ꝯmētatorē in de substantia orbis: et ideo totus motus aīalis est quasi cōpositus ex motu deorsum ꝛ motu circulari: et motus ꝓgressiuus est quasi mediū inter motū circularem ꝛ motū deorsum. sicut eni aīal ꝯponit ex anima ꝛ corpe. ita ꝓprius motus aīalis ꝯponitur ex motu corporis ꝛ ex motu aīe. Est igit motus ꝓgressiuus animalis naturalis. nec optꝫ q ꝓpter hoc intēdat in fine sicut iam dictum est. imo in fine remittitur ꝓpter fatigationem. Fatigatio aūt fm ꝯmentatorē in de suba orbis ē ꝓpter hoc q motus aīe ꝯtrariat motui corpis

¶ Questio tercia

Utrū omne ens naturale habeat in se principiū actiuū ꝛ passiuū cuiuslibet sui motus naturalis. Pro cuius solutione. ¶ Attende primo q ens naturale ꝓprie dicitur ens ꝯpositum ex materia ꝛ forma substantiali. sicut als dictū est. et ꝓpter hoc celū ꝓprie non est ens naturale fm intentōem phi ꝛ ꝯmentatoris. quia non est ꝯpositum ex materia ꝛ forma substātiali ¶ Attende secūdo q duplex est principium motus. scꝫ actiuuꝫ ꝛ passiuū. Unde pncipiū actiuū fm phm qnto metaphisice est principiū transmutandi alterū inq̄tum alterū. Principiū aūt passiuū est principiuum trāsmutādi ab altero inq̄tū ab altero Un̄ pncipiū actiū vocat a ꝯmentore pncipiū fm formā. Principium aūt passiuū vocat pncipiū fm materiā Un̄ ex ꝟbis ꝯmētatoris supi⁹ allegatis pꝫ q nō oīa naturalia in seipsis hñt pncipiū actiuū oīm suoꝝ motuuꝫ. tn̄ oīa fm q hmōi hñt in se pncipiū actiuū vel passiuū oīm suoꝝ motuū naturaliū. Un̄ gnālit oē corp⁹ naturale hꝫ in se pncipiū passiuū cuiuslibet sui mot⁹ natural. qꝛ oīe mobile recipit motū q mouet. sed qd recipit aliud est pncipium passiuū. vel hꝫ in se pncipiū passiuū eius quod recipit ¶ Attende tercio q triplex est motus. s. natural violent⁹ ꝛ neutral. Un̄ motus q materia mouet ad quācunqꝫ formā est natural. qꝛ materia naturalit inclinat ad quācunqꝫ formam naturalē Sed qñcunqꝫ mobile mouetur ad formā ꝯtrariā forme ad quā inclinat. tūc motus (quo recipit illa forma) est violent⁹. ꝛ iō q̄uis calefactio actiua ignis sit natural. tn̄ calefactio passiua aque est violēta. Sed motus neutral est qñ mobile non inclinat naturalit ad formā quā recipit. nec ad eius contrariā. sicut ē motus p quē acqrit forma artis Ex q patet q nulla corruptio est natural saltē ex pte passi. qa nihil naturalit inclinat ad corruptionē ¶ Attende qrto. q in omni motu mobile hꝫ duplicē respectum. s. vnū ad formā quā recipit. et aliū ad agens a q recipit illam formā. Un̄ naturalitas violētatio ꝛ neutralitas pñt fundari in vtroqꝫ respectu

Dic primo ad questionē. q licꝫ omne ens naturale habeat in se pncipiū intrinsecū effectiuū sue generatiōis actiue. nullum tn̄ hꝫ in se pncipiū actiuū sue generatiōis passiue. Primū pꝫ. qꝛ als nō diceret generās accipe nisi a pncipio intrinseco actiuo. Scdm ptꝫ. qa si esset aliqd tale ipsi⁹ esset semē vel rō seminalis. sed h non. qꝛ semen ē corpus impfectū ꝓductum a generāte. cui⁹ forma nō est ꝓpter se intēta a natura. sed ꝓpter alterū. vt scꝫ ex ipso generet aliqd silē generāti Corrūpitur aūt semen in instāti q ꝓducitur forma substātialis. g non ꝯcurrit effectiue ad generationē. ita q attingat formā acq̄sitam p generatoꝫ Nec silr rō seminalis ꝓpter eandē cām ¶ Dic secūdo q licꝫ corpora mixta habeāt in se in principiū actiuū sue corruptionis. nō tn̄ corpa simplicia. Primū ptꝫ. qa corpa mixta sunt ꝯposita ex ꝯtrarijs. Scdm ptꝫ qa corpora simplicia sunt eiusdē nature in oib⁹ suis ptib⁹. ꝛ ideo vna ps non pt agere in aliā ptem ipsam corrūpendo

¶ Dic tercio. q oē agens naturale habeat in se pncipiū intrinsecū actiuū motus localis naturalis. non tn̄ neutralis nec violēti. Scdm patꝫ. qa ꝓpter hoc dr violenta vel neutral. Primū ꝓbatur. qa corpa simplicia fm q hmōi hñt in seipsis pncipiū actiuū talis motus ergo etiā mixta. ꝛ p ꝯñs oīa. Tenet ꝯña. qa corpa mixta mouent actiue a corporib⁹ simplicib⁹. q sunt in eis p dominiū siue formaliter siue ꝟtualiter. Añs patꝫ pmo autoritate Cōmentatoris superius allegata. qua dt q nō inuenit corpus simplex qd alterat ex se. sicut inuenitur corp⁹ simplex qd trāsfertur de loco ex se. Patꝫ secūdo autoritate eiusdē ꝯmēto tercio hui⁹ secūdi dicētis ꝯ Auicennā. et h nō est sicut estimauit. qm nō dubitat q ista moueant ex se. nō ex motore extrinseco. scꝫ qtuor elemēta ¶ Dic qrto q oīa q ꝓprie augmentant hñt in seip̄ fm q hmōi pn actīn sue augmētationis Patꝫ qa aīa vegetatiua ꝛ calor natural sunt pncipia actiua alteratōis. q prereqrit ad augmētōꝫ ꝓprie dcāꝫ Ex q pꝫ q corpa simplicia nō hñt in se pn actīn augmētatōis. eo q ipsa derelicta ꝓprijs naturis sunt vniformia in oib⁹ suis ptib⁹. ꝛ p ꝯñs nō pñt se alterare nisi p accñs. ꝛ p ꝯñs nec hñe pn augmētatiōis actīn. Un̄ aer ꝯdēsat⁹ vltra dispōeꝫ ꝯuenientē sue nature rarefacit se redeūdo ad raritatē sibi ꝯuenientē. qm cū aer ē ꝯdensat⁹ vltra ꝓpriā dispōeꝫ ē in loco sibi ꝯuenienti fm naturā: sꝫ est in minori loco q sibi debeat naturalit. et iō mouet se localit querēdo maiorē locū. ꝛ in mouēdo se per se ad maiorē locum rarefacit se per accidens.

Sequitur scḋo ꝙ corpora mixta habent in se ꝑncipium sue alteratōis actiuū. Nā aīalia ⁊ plante nō sunt eiusdem dispositōnis in omnibꝫ suis partibꝫ. ideo vna pt mouere aliā: ⁊ sic de alijs corporibꝫ mixtis. q̄ nō habet vniformitatē in partibꝫ ¶ Sed ꝯtra p̄dicta arguitur q̄druplicīter Primo sic: per hoc differt motus naturalis a motu violēto. q2 in motu naturali ens qḋ mouet habet ꝑncipiū intrinsecū actiuū sue actōis. ⁊ nō in motu violento. ḡ non sufficit ꝑncipiū passiuū a naturalitate motus. Minor ptꝫ ꝑ diffinitionē violenti. Nā violentū ꝭm phm tercio ethicoꝝ est cui⁹ ꝑncipiū est extra nihil ꝯferente vim passo ¶ Scḋo sic. nisi esset aliqḋ ꝑncipiū actiuū intrinsecū generatōis passiue. seq̄retur ꝙ qḋlibet posset fieri ex q̄libet. sꝫ hoc est falsum: ḡ Tercio q2 aq̄ calefcata ḋrelicta calefactōe ꝓpria natura redit ex se ad frigiditatē. ḡ frigefacit ⁊ alterat se. et ꝑ ꝯñs corpus simplex pt ex se alterari. Si dicat ꝙ aq̄ calefacta nō frigefacit seipam. ipa nō ꝯtrariet sibi nec vna pars alteri. sed frigefit a ꝯtinente. Contra: aqua redit ad maiorē frigiditatē q̄ꝫ sit frigiditas ꝯtinētis. sꝫ min⁹ frigidū nō causat magis frigiduꝫ: ḡ nō frigefit a ꝯtinēte ¶ Quarto sic. ⁊ est ꝯfirmatio p̄cedētis Si aqua frigefieret a ꝯtinēte tandē fieret eq̄lis frigiditatis. ⁊ ꝑ ꝯñs nō fieret actio vlteri⁹. eo ꝙ sile non agit in suū sile ¶ Ad p̄mū ḋom ꝙ diffinitio violēti dꝫ ꝯstrui ita ꝙ (passo) ꝯstruat cū (vim) vt sit sensus violentū ē cui⁹ ꝑncipiū est extra. passo nil vim ꝯferente. i. nō habente inclinatōem naturalē ad formā acq̄sitā. Unde mot⁹ naturalis ⁊ violēt⁹ nō differunt ꝑ h̄ ꝙ est habere ꝑncipiū actiuū intrinsecū vel non habere ¶ Ad scḋm pꝫ solutio ex dictis in p̄ma q̄stione ¶ Ad terciū ḋom ꝙ min⁹ frigidū nō pt causare magis frigidū in subiecto h̄ñte maiorē aptitudinē vel inclinatōem ad frigiditatē: sicut paru⁹ ignis pt causare maiorē ignē in subiecto magis susceptibili vel magis disposito ad formā ignis ¶ Ad q̄rtū ḋt. ꝙ cū aer ⁊ aqua deuenerunt ad eq̄lem frigitatē adhuc aer vlteri⁹ frigefaciet aquā Sile aūt nō agit in suo sili si sit sile taꝫ in forma q̄ꝫ in aptitudine ad formā. sed nō est sic in ꝓposito

Questio quarta

Utrū om̄is forma artificialis a quolibet ente naturali realiter distinguat. et oīs figura a re figurata. De hac q̄stione est r̄nsio noīaliū multū apparens sensui. q̄ stat in q̄tuor dictis ¶ Primū dictuꝫ. phus assignando drñam inter naturalia ⁊ artificialia nō voluit assignare distinctionem realem inter ea: sed soluꝫ distinctionem int rōnes istoꝝ nominū artificiale et natura/ nō eīm realiter distinguit naturale ab artificialibꝫ. imo oēe artificiale ē naturale. tñ ista noīa artificiale ⁊ naturale h̄ñt diuersas rōnes q̄d noīs. q2 res ḋr naturalis eo ꝙ hꝫ in se naturā. q̄ est ꝑncipiū sui mot⁹ et q̄etis. actiuū vel passiuū. Sed non dicit artificialis ꝓpter hoc imo q2 facta est ab arte sub tali ⁊ tali dispōne. Sic ergo q̄ꝫuis statua: nō inq̄ꝫtum est artificialis sit naturalis. tñ statua vere est naturalis: Similit q̄ꝫuis hō nō sit hō inq̄ꝫtum albꝫ. quia albedo nihil facit ad hoc ꝙ aliquid sit homo. cum homo vere est albus. Aut igit artificiale est naturale. ⁊ hoc si sit per se vnum. sicut est statua. si ḋo sit aggregatū ex multis. tūc q̄ꝫuis non sit res naturalis. est tamen multe res naturales. Cum autē dicit phus septimo phisicoꝝ ꝙ statua nō est es: sꝫ crea. nō voluit dicere ꝙ statua nō sit vere es. sed voluit dicere ꝙ hec non est per se. statua est es. cum etiā dicit Porphiri⁹ statuā cōponi ex ere ⁊ figura. non intellexit ꝙ statua ꝯponat ex ere ⁊ figura tanq̄ꝫ ex diuersis rebꝫ quaꝝ vna informet aliam. sed intellexit improprie. sic ꝙ omne illud dicatur cōpositū qḋ ꝑ transmutationē realem factū est aliq̄le. quale nō erat p⁹us. Si vero aliqui autores dicant. ꝙ res naturalis nō est res artificialis vel ꝙ statua nō est ens naturale. vel ꝙ balneū naturale nō est artificiale. eo ꝙ sunt q̄dam balnea naturalia et q̄dam artificialia. hoc debet intelligi ꝙ res artificialis non est talis qualis fit ꝑ naturam. ¶ Scḋm ḋm. forme artificiales nō sunt res ꝭm se totas distincte a rebꝫ naturalibꝫ tanq̄ꝫ suis subiectis Probat primo. q̄a hmōi forme artificiales vel fiunt ꝑ substractionē ꝑtiū ab aliquo toto. vel ꝑ trāsfigurationē alicui⁹. vel ꝑ coniunctionē reꝝ naturaliū aliter incisaꝝ vel transfiguratam. sꝫ nullo istoꝝ modoꝝ acq̄ritur res noua ꝭm se totam distincta a rebꝫ naturalibꝫ. igit. Mꝫ aūt quādo fit domus vel aliud artificiale ꝑ ꝯiūctionē reꝝ naturaliū nō acq̄ratur aliq̄ talis res noua ptꝫ. q̄a si sic vel igit forma acq̄sita est tota in toto subiecto. ⁊ ps in pte Nō primū. quia nullū accidēs naturale pt esse in toto extenso et in q̄libet eius pte ꝭm se totā. Si dicat scḋm. aut igit q̄libet ps prefuit in suo subiecto. vt vna ps in lignis et alia ps in lapidibꝫ. aut q̄libet ps est de nouo in suo subiecto. Si primū habetur intentū. q2 tūc non acq̄ritur res noua Nō potest dici scḋm. q̄a tunc q̄ñcunq̄ꝫ fieret dom⁹ oporteret ꝙ quodlibet lignū ⁊ q̄libet lapis (ex q̄ fit dom⁹) haberet in se vnā formā absolutā nouam. qḋ est manifeste falsum. q̄a multi lapides in nullo mutantur nisi ꝭm locū. immo possibile est aliquē lapidē ꝯcurrere ad ꝯstitutionē domus ipso etiā nō mutato ꝭm locum. Mꝫ etiā talis forma acq̄ratur q̄ñ fit res artificialis ꝑ solam ablationē ꝑtium ab aliquo toto patꝫ. q̄a ꝑ solā diuisionē alicui⁹ totius nō fit aliqua res noua ꝭm se totā. sed tales forme fiūt precise per talem diuisionē igit. Mꝫ etiā nō ꝓducatur aliq̄ talis res noua in his q̄ fiunt ꝑ trāsfigurationē ptꝫ. q̄a quādo aliq̄d potest fieri aliq̄le ꝑ solum motū localem. nō oportet ꝙ acq̄ratur aliq̄ res noua absoluta. sed tale pt fieri ꝑ solum motuꝫ localē. vt si ꝑtes aliter approximent vel distent. igit. Ex isto argumēto ptꝫ ꝙ q̄ñ fiunt artificialia nō fiunt aliq̄ res noue. sed solū res que p⁹us erant fiunt aliq̄les quales nō erant p⁹us. Secūdo ptꝫ ꝙ es nō ꝓprie debet dici subiectū statue. vel subiectū alicui⁹ alteri⁹ forme artificialis. sed es ḋr esse subiectū statue q̄a es fit statua. nec debet cōcedi ꝙ ex ere fit statua nisi ad hūc sensum ꝙ es fit statua. Nec aliqḋ corpus pt successiue eē sub formis artificialibꝫ q̄ sunt diuerse res. ¶ Terciū ḋm. nulla figura est distincta a re figurata Probatur primo. q̄a ꝑ solā sepationē vnius rei ab alia nō fit noua res. sꝫ freq̄nter fit alteratio figure ꝓpter solam sepationē ꝑtium ab aliq̄ toto. igit q̄ñ aliq̄d fit figuratū non oꝫ ꝙ acq̄rat aliq̄ res noua Secūdo pꝫ. q̄a ꝑ solū motū localē ꝑtium alicui⁹ corpis nō fit aliqua res noua in illo. sꝫ solū ꝑ motum localē virga recta fit curua. igit nō oportet fieri aliquā nouā rem q̄ñ aliqua res aliter figuratur q̄ꝫ p⁹us. Ex quo ptꝫ ꝙ vna figura in eodē corpe non ḋr alteri succedere. ita ꝙ ille figure sint diuerse res Sed q̄a eadē res ⁊ eadē figura q̄ prius est triāgulus

postea est q̄drangulus vel alterius mōi ¶ Quartum dictū est aliquoꝝ tenētiū q̄ntitatē ꝯtinuā distingui a substantia ꝙ licȝ q̄libet figura realr̄ distiguaṫ a substātia. nō tamē a quātitate. Vn̄ isti supponūt ꝙ duplex ē figuratū. s. p̄rimariū ⁊ scd̄ariū. Figuratū p̄mariuȝ dr̄ eē magnitudo siue q̄ntitas ꝯtinua. Sȝ figuratū scd̄arium dr̄ eē substātia illi magnitudini subiecta vel q̄ntitas. Vn̄ eadē figura figuranṫ substātia ⁊ omīa accn̄a istius substātie. Et ꝓpter hoc si q̄ntitas nō eēt figurata. substātia nō eēt figurata. eo ꝙ nō haberȝ ptē extra ptem situalr̄ distantē. nec etiā q̄litas. sed hoc ei ꝯuenit grā q̄ntitatis. Ex quo pȝ ꝑm istū modum dicēdi ꝙ lȝ figura realiṫ sit distincta a figurato scd̄ario. vtputa a substātia. nō tn̄ distinguiṫ a figurato p̄mario. ymmo ē passio eius ¶ Sed ꝓ declaratōe alterius opiniōis supponiṫ p̄mo ꝙ artificiale pt̄ accipi tripl̄r. Vno° ꝓ materia subtracta forme artis. ⁊ sic artificiale ē idē qd̄ subiectū forme artis de q̄ p̄dicaṫ forma artis denoiatiue Scd̄o mō accipiṫ ꝓ forma ip̄ius artis. ⁊ sic artificiale nō est aliud q̄ȝ dispō termīatiua ip̄ius q̄ntitatꝭ cāta ab artifice ꝑ artem mediāte itellectu practico ⁊ volūtate Tercio mō capitur ꝓ aggregato ex materia subtracta forme artis. ⁊ ex ip̄a forma artis. Et dr̄n̄t hec tria. q̄a artificiale p̄rimo mō acceptū ast vnū ens ꝑ se reponibile in p̄dicamēto sub̄e vel q̄ntitatis. Sȝ artificiale scd̄o mō captū est ens ꝑ se reponibile in p̄dicamēto q̄litatis Artificiale ꝟo tercio mō captū est vnū ens ꝑ accidēs nō reponibile in aliquo vno p̄dicamēto ꝑm diuersas ptes. Supponiṫ scd̄o ꝙ figura accipiṫ dupl̄r. vno modo ꝓ lineis ⁊ superficiebꝫ talr̄ vel taliter dispositꝭ. ⁊ sic figura est q̄ntitas. nec ħ est sermo de ea. Alio mō accipiṫ ꝓ clausione ⁊ termīatōe lineaꝝ ⁊ superficieꝝ. ⁊ sic figura nō est q̄ntitas sȝ q̄litas de q̄rta sp̄ē. ⁊ p̄dicaṫ denominatiue de ea p̄mo mō accepta. vn̄ figura (que est q̄ntitas) est res figurata

Dic primo ꝙ artificiale p̄mo modo acceptū nō distinguitur realr̄ a rebꝫ naturalibꝫ. ymmo qd̄libet tale est res naturalꝭ ¶ Dic scd̄o ꝙ artificiale scd̄o mō acceptū distinguiṫ realr̄ a quolibet naturali. ita ꝙ artificiale dr̄ artificiale ꝑ aliquam formā artificialē distinctā a formis naturalibꝫ ⁊ a re naturali. ⁊ corrūpiṫ re naturali nō corrupta. In denario em̄ est quedā figura q̄ dr̄ denari⁹. ⁊ ip̄a ablata remanet es et nō manet denarius. Probaṫ q̄druplici rōne ⁊ q̄druplici autoritate. Prima rō. qꝛ aut artifex operādo aliq̄d facit aut nihil. nō nihil. qꝛ ille habit⁹ quo nihil pt̄ fieri nō est factiu⁹. ⁊ sic ars nō eēt habitus factiu⁹. qd̄ ē contra p̄hm sexto ethicoꝝ dicentē artē eē habitū factiuū. Si vero artifex aliq̄d facit. aut facit nouū. aut antiquū. nō ātiquum qꝛ faceret solū prius fcā. ⁊ ħ nihil ē facere. ḡ opꝫ ꝙ artifex faciat aliq̄d nouum. qd̄ nō includiṫ in re naturali ¶ Ad hāc rōem dicunt aliq̄ ꝙ artifex facit ātiquū eē aliq̄le q̄le prius nō erat. artifex em̄ faciendo statuā facit ꝙ es sit statua. cum tn̄ p̄us nō esset statua. Sȝ hec euasio non valet. qꝛ si artifex facit ꝙ es sit statua. vel igiṫ es eē statuā est aliq̄d vel nihil. si nihil. ḡ artifex nihil facit. si aliq̄d. aut igiṫ ē ens in aīa vel extra animā. non in aīma. qꝛ tunc artifex nō facerȝ nisi cōceptus. ⁊ ꝑ ꝯsequens tātum faceret cogitādo solū quātum operādo. Si ens extra aīmā. tunc queriṫ an est nouum vel ātiquū sicut p̄us. Aliȷ̄ āt respōdent ad p̄dictā rōnem ꝙ artifex facit nouū motum localē nā facit aliq̄ coniungi ⁊ approximari. q̄ p̄us nō erāt approximata. Sed hec euasio nō vȝ. pȝ p̄mo. qꝛ vel artifex facit solū motum localem nouū vel aliq̄d aliud. si scd̄m habeṫ ꝓpositum. Si p̄mum. sequiṫ ꝙ solus motus localis est intētus ab artifice. qꝛ vbi nihil est actum p̄ter opatōem Opatō est finis. sicut dr̄ p̄hs primo ethicoꝝ. Pȝ scd̄o. qꝛ ꝑm p̄dictas cauillātes mot⁹ localis nō est aliquid distinctum a mouēte ⁊ re mota. Si ḡ nihil est nouū aliud a mouente ⁊ rebꝫ motꝭ. sequtur ꝙ nō erit nouus mot⁹ localis Scd̄a rō. sicut se habȝ natura ad res naturales q̄s facit naturaliter ita ars ad res artificiales q̄s facit artificialr̄. sȝ natura facit nouas formas ī gn̄atōnibus rerum naturaliū. igiṫ ars in generatōib⁹ artificialium. Maior hui⁹ rōnis est vnū principium in p̄hia naturali. ideo dr̄ p̄hs p̄mo hui⁹. sicut se habet figura ad cerā. ita forma ad materiā. ⁊ ꝯmentator cōmento vicesimoquarto hui⁹ libri. natura est artifex rerū naturaliū. Et p̄hs in hoc scd̄o. si hō cogitet in intellectu sp magꝭ inueniet. qd̄ est sil'e in artificialibꝫ ⁊ naturalibꝫ. Ex quo pȝ ꝙ si dicaṫ artifices non facere aliq̄s nouas formas. sed facere res naturales al'r se habere q̄ȝ pri⁹. eodem mō possȝ dici naturā nō facere nouas formas. sed facere naturā aliter se habere q̄ȝ prius. Si dicatur ꝙ nō est sil'e. qꝛ in trāsmutatōne naturali trāsmutaṫ nomē ⁊ diffinitō. prius em̄ est hō ⁊ postea cadauer Eodē mō poterit dici ꝓpter trāsmutatōem artificiale mutaṫ nomē artificialꝭ ⁊ rō artificiȷ̄. Nec poterit adduci aliq̄ rō probās formā naturalē distingui a materia. que non soluātur eodē mō sicut soluūṫ rōnes probātes figurā distingui a cera. ⁊ sic redibit opinio Alexādri ephicuri dicentis materiā esse totā substantiam rei. Formas ꝟo solū entitates in appentia. q̄s vocauit mātellū palladis. nec res naturales distingui nisi ꝑm diuersos gradus materie. nec fieri aliquā generatōem. quā sepe improbat Arest. Tercia rō. manet res naturalis nō manente re artificiali. ḡ. Tenet ꝯsequentia. qꝛ implicat ꝯdictōnem idē simul manere ⁊ nō manere Nec vȝ dicere ꝙ artificiale ⁊ forma artificialꝭ manēt. sed nō manet forma vel artificiale. Eodē em̄ modo possȝ dici ꝙ quādocūq̄ manȝ materia asini forma asini manet. sȝ nō manet. vt forma asini. Et sic eadē facilitate sustinereṫ ꝙ forma asini nō eēt alia res a materia eius. Quarta rō. nā cōmunis omniū estimatio est et q̄si nobis ignota a natura. ac si veritas cogeret nos ad hoc vt dicamus domificātē aliq̄d facere quod prius non erat. ⁊ tn̄ non facit ligna nec lapides Vnde nō habeṫ ex autoritatibꝫ aliquoꝝ p̄hoꝝum peripateticoꝝ nec vulgariū ꝙ domus sit ligna ⁊ lapides. aut ꝙ statua sit es. sed ꝙ domus est ex lignis ⁊ lapidibus. ⁊ ꝙ statua est ex ere. Sed oppositū habetur ex autoritatibus p̄hoꝝum. Prima autoritas est p̄hi in textu p̄expo sito ponētis dr̄n̄tiā inter naturalia ⁊ artificialia Vnde dicit ꝙ naturalia differūt ab artificialibus inquātuȝ huiusmodi. quia naturalia habēt in se principium sui motus. Nā si statua nullā formā habȝ. que non pri⁹ fuit in ere. sequitur ꝙ statua inquātū statua est res naturalis. ⁊ sic statua inquātum statua habet in se principium sui motus. sicut es inquātum es est res naturalis. ⁊ habet in se principium sui motus. quod est maxime contra philosophum. Pȝ tamen cōsequentia. q̄a aut ibi fit reduplicatō grā materie. aut gratia forme

Si grā materie. tūc sicut vna est vera ita ⁊ alia. cū eadem materia importet̄ p vtraq̄. Si grā forme. ergo vł oportet dicere q̄ sit alia forma eris inq̄ntum es. ⁊ statue inq̄ntum statua. aut q̄ sicut vna est vera ita ⁊ alia Secūda autoritas est cōmētatoris cōmento vndecimo huius p̄mi dicentis. q̄ talis forma est quidditas artificij. sicut forma naturalis est quidditas rei naturalis. Et cōmento decimotercio eiusdē assignādo cām q̄re natura le generat sibi sile ⁊ nō artificiale dicentis q̄ cā huius est. q2 forme artificiales st̄ accn̄tia in substātijs Forme āt naturales st̄ substātie. ⁊ si cauillātes exponāt istā autoritatē de termīs eēntial'r vel accn̄taliter p̄dicabilib9 vide q̄ null9 t'min9 est cā q̄re aliq̄d naturale generat sibi sile loq̄ndo de cōceptib9 vocib9 vel scripturis. Tercia autoritas est porphirij dicētis: q̄ statua cōponit' ex ere tanq̄ ex materia. ⁊ figura tanq̄ ex forma. Nō em̄ posset hec autoritas saluari. nisi es ⁊ figura er' distinguerent' seclusis vocib9 vel scripturis. Quarta autoritas est Boetij in cōmēto sup p̄dicamētū q̄litat' vbi expresse ponit differentiā inter superficiē ⁊ ipam figurā superficiei Vn̄ dicit q̄ longitudo ⁊ latitudo superficies est. s3 ex clausione lineaꝝ q̄litas resultat. Et poss3 adduci autoritas phi septimo phisicoꝝ dicētis q̄ statua nō est es. sed enea. Neq̄ v3 expō sophistarū dicētium q̄ Aresto. nō vult aliud dicere nisi q̄ ista nō est per se statua est es. manifestū est em̄ q̄ neq̄ illa statua ē enea est p se. Ex quo p3 q̄ temeraria videt' illoꝝ opinio. q̄ sine autoritate talē errorē ascribūt p ho. cū tn̄ ex dict' suis ⁊ suoꝝ cōmentatoꝝ oppositū habeat'. Neq̄ cōcludit illa sophistica hystoria. quā facit occā i phisica. io ad p̄mā eius p̄tem dicit' q̄ in artificialib9 factis p solā cōpoēm p̄tium ad inuicē non est aliq̄ noua forma s̄m se totā. ita q̄ nulla eius ps p̄fuerit. est tamen ibi vna forma resultās ex formis p̄tium. ⁊ illa forma est p quā totū artificiale est in actu Q' āt oporteat ponere tale3 formā p3. q2 dissolutis p̄tibus domus maneret ps. ⁊ non manet domus. ergo p̄ter illas p̄tes materiales oportet ponere aliquā formā p quā est domus in actu. Sic em̄ arguit phs septimo metaphisice. dissolut' b ⁊ a nō manet b. a. g̃ b. ⁊ a. nō sunt b. a. Ad formā ergo rōnis dicit' q̄ talis forma est tota in toto. ⁊ ps in p̄te. Partes etiam talis forme nō oport3 eē de nouo in suis subiectis ymmo supposito q̄ p̄tes st' incise ⁊ disposite simplicit' ad formā domus. ita q̄ nihil restet nisi applicatō p̄tiū ad inuicē. tūc forme p̄tiū p̄fuerunt. tn̄ tota forma resultās ex vnione p̄tium non p̄fuit. sed est noua. q2 tal' vnio nō p̄efuit. ymmo p̄tes de nouo ad inuicē vniunt' Ex quo p3 solutio alterius rōnis. q̄ cōiter sic arguit'. si forma vł figura distinguat' real'r a re figurata. sequit' q̄ q̄libet faciens aliquā nouā figurā in q̄ntocūq̄ corpe. siue sit tota terra. siue aliud facit nouā figurā in toto illo. ⁊ sic aliq̄s faciēs nouā figurā in terra hic existente facit nouum accidens absolutū in terra existente in q̄cunq̄ distantia ab hinc. Vn̄ dicendum ē q̄ nō est incōueniens q̄ aliquis faciendo figuram noua3 in terra h̄ existente faciat nouū accidens absolutu3 in tota terra nō accipiendo totū sincathegreumatice. s3 cathegreumatice. Et si arguat'. ergo faciat nouam figurā in anglia. Nego cōsequētiā. q2 ad hoc q̄ sit noua figura non requirit' q̄libet p̄tem eius eē nouā. Et si iteꝝ arguatur. sequit' ergo q̄ passer auferēs granū a turri domine nostre vel a tota terra destruet totā figurā turr' vel totius terre. Nego cōsequētiam. ⁊ cā est. q2 esse illarum figurarum nō cōsistit in indiuisibili. cū sit q̄litas consequēs q̄ntitatem. ideo nō sequit' q̄ tota forma destruat' dato q̄ vna ps auferat'. Ad scd̄am p̄tem rōnis dicitur q̄ q̄n fit aliquod artificiale p ablatōem p̄tiū a toto ibi fit aliq̄ noua forma s̄m se totā. ⁊ fit noua figura. q̄uis sit ibi ablatō p̄tium naturaliū. tn̄ ibi est generatō p̄tiū formaliū. sc3 noue figure. Nā p̄marius terminus subtractōis est p̄uatiuus. sed scd̄arius est positiu9 Ad terciā p̄tem negat' assumptū. q2 p solum motū localem duarum aq̄rum cōcurrentiū ad inuicē fit vna noua figura. q̄ p̄us nō erat. vnde nisi eēt noua figura nulla fier3 trāsfiguratō. qd̄ tn̄ falsum est. Nā ibi fit trāsmutatio de vna figura in aliam figuram

Ad ratōes ante oppositū.

Ad p̄mā dr̄ q̄ q̄uis artificialia habēt principiū actiuū subiectm̄ sui motus. nō tamē habēt p̄ncipiu3 actiuū inclinatiuū. ⁊ p hoc differt a naturalibus. Ad confirmatōem dr̄. q̄ in diffinitōe violenti vini nō debet capi trāsitiue nec cōstrui cū cōferente. sed deb3 capi intrāsitiue. ⁊ cōstrui cū passo Dicit' ergo naturalis generatō. q2 passum naturaliter inclinat' ad formā. q̄ acquirit' tanq̄ ad suā p̄fectōem. In motu āt violento id qd̄ mouetur nō sic inclinat' ad terminū motus. sed resistit ⁊ inclinatur ad oppositū. Ad scd̄am ⁊ cōfirmatōem p3 solutio. Et sil'r ad terciā. Ad cōfirmatōem eius dr̄ q̄ inter factōem ⁊ creatōem naturalem est dr̄ntia. quia forma (q̄ fit naturaliter) dependet in sua factōe non solū ab agente. sed et' a subiecto a quo fit. Qd̄ autē creat' solū depēdet a deo. Illud aūt creatur qd̄ p̄ducit' de nihilo sui p modum subiecti. ⁊ nō qd̄ producit' de nihilo sui p modū p̄tis vel termi Ad q̄rtam dd̄m q̄ duplex ē distātia infinita. q̄dam est positiua que ē p positōem infinite p̄fectōis in altero extremo. ⁊ talis distātia ē inter deū ⁊ creaturas. ⁊ sup talem nullū agens finitū potest. Alia est negatiua. que est p negatōem cōuenientie extremoꝝ. ⁊ talis est īter contradictoria. ⁊ sup tale potest agens infinitum. ipa em̄ nō est finita. i. determinata Ad confirmatōnem conceduntur autoritates. non em̄ sunt contra nos.

Videtur autem.

In hoc scd̄o capitulo huius tractat9 ostēdit phus de quib9 dr̄ natura. ⁊ intēdit duas cōclusiōes. Prima materia est natura. Probat phus dupl'r. p̄mo p signū antiphōtis. q2 sicut se h3 materia reꝝ artificialium ad res artificiales. sic se h3 materia reꝝ naturaliū ad res naturales. sed materia reꝝ artificialiū est tota natura et substātia reꝝ artificialiū. g̃ a sil'i materia reꝝ naturalium ē natura ⁊ substantia eaꝝ. Maior declaratur sic. q2 sicut se h3 lignū ad lectulū. ⁊ es ad statuam. ita se h3 aq̄ ad es ⁊ ad aurū. ⁊ terra ad es ⁊ ad lignū. Minor p3. q2 illud qd̄ p̄manet ⁊ generat sibi sil'e videt' esse substātia ⁊ natura rei s3 materia reꝝ artificialiū p̄manet ⁊ generat sibi sil'e. ⁊ nō forma. ergo materia reꝝ artificialiū est natura. Minorē. p̄bat ātiphō p simile. q2 si lectulus ligne9 p̄iciat' in terrā. ⁊ putrescēs v̄tute germinādi generabit' lignū. qd̄ est materia sine forma lectuli. Scd̄o. p̄bat' conclusio ex testimonio antiquorum q2 ātiq̄ui eodē modo locuti sunt de materia ⁊ natura

sicut substātia rei. Antiqui em̄ ponūt vnū de q̄ttuor elemētis. puta ignē aerē aquā vel terrā. aut oīa ele/mēta eē pncipiū materiale ⁊ materiā rerum. ⁊ eodē mō locuti st̄ de natura ⁊ substātia rei. Vn̄ quicūq3 dicit ignē esse materiā rerū. dt etiā ignem eē naturā earum Unde oēs antiq̄ cōueniūt in hoc q illud vel illa que posuerūt eē materiā dixerūt eē ppetuū ⁊ incorruptibi/le. Alia aūt dixerunt infinities generari ⁊ corrūpi. igit materia est natura ¶ (Alio aūt mō) Hic ponit secū dam positionē. que est. forma est natura Probat trib⁹ rōibus. Prima rō. illud est natura a quo dicit res na/turalis in actu. sed a forma res naturalis dicit in actu g forma est natura. Minor p3. q2 sicut se h3 ars ad ar tificialia. ita natura se h3 ad naturalia. s3 nemo dt ali/quā rem eē artificialē in actu. nisi habeat formā artis vtputa nō dicimus aliq̄d eē lectulum nisi habeat for/mā lectuli. igit a sil'i nō dicimus aliquid eē naturale ī actu nisi habeat formā naturalē. vtputa nō dicimus aliquid eē carnē vl' os nisi habeat formā carnis vel os/sis. ⁊ p ɔsequēs a forma dicit res naturalis in actu. et ita forma est natura. Et lic3 forma nō sit sepabilis a materia ꝭm eē. est tamē sepabilis ab ea ꝭm rōnem. Se cunda rō. quia vt vult an iphō ⁊ aliq̄ antiqui. illud ē na tura qd̄ generat sibi simile. vn̄ pter illud dicūt lignū eē naturā lectuli. ⁊ nō figurā. Ex ligno em̄ fit lignū. s3 ex lectulo nō fit lectulus. Sed forma generat sibi simi/le. vt ex hoīe fit hō. Tercia rō est. illud a quo dicit ali/quid natura (q2 est via in natura est) vere natura. s3 a forma dicit aliquid eē natura. q2 ē via in naturā. pu/ta generatō. que est via ad formā dicit natura vl' na tiuitas. g forma est natura. Minor pat3. s. q generatō passiua nascētiū dicat naturalitas. quia ē via in natu rā p differentiā. que est inter trāsmutatōem artificialē et trāsmutatōem naturalem. Inter has em̄ est tal' dif ferentia. quia trāsmutatō artificialis denoīat a pnci/pio. Dicit em̄ medicatō. nō quia est ad medicinā. sed quia ē a medicina. Trāsmutatō vero natural' ecōtra denoīatur a termīo Et si arguat q natura nō solum dicat de materia ⁊ forma. q2 homo est natura quedā et tn̄ nec est maťia nec forma. Dicit negādo q homo sit natura. hō em̄ ⁊ vniuersal'r q̄dlibet ɔpositū ex mate ria ⁊ forma nō est natura. sed a natura. Ex p̄dict̄ pt3 q forma est magis natura q̄3 materia. q2 illud a q̄ res naturalis dicit in actu est mag̃ natura q̄3 illud a quo solum dr in potētia ¶ (Sed forma q̄de) Hic phs cir ca p̄dicta ponit vnā distinctōem q forma dr duplicit id ē de duob⁹. s. de formis imꝑfectis q̄bus ɔiūgit puā/tō. Etem̄ puatō spēs quodāmodo est. ¶ Circa h̄ ca pitulum sunt quatuor dubia

Primū dubiū. vtꝝ materia ⁊ forma ha beāt distinctas rōes naturādi si ue pncipiādi motū3. Dico q sic nā special' rō naturādi ipius materie est substare mo/tui p modū pncipij passiui subiectiui. ⁊ cū hoc inclinati ui. Nā materia d3 esse subiectū motus ⁊ cū hoc habere naturalē inclinatōem ad formā. Sed rō formalis natu rādi ipius forme est se habere p modū pncipij intrīse/ci ⁊ pductiui motus. q2 forma substātialis entis natu ralis nō se h3 solū p modū pncipij formalis ⁊ inclinati ui ad motū. sed etiā p modū pncipij pductiui ⁊ effecti ue inclinatiui. ¶ Scdm dubiū est. vtrū forma sit ma/gis natura q̄3 materia. videt em̄ q natura nō suscipiat magis ⁊ minus. Dico q natura potest capi duplicit Uno mō p eo cui nomē imponit. ⁊ sic natura nō susci pit magis nec min⁹. q2 natura isto mō nō est aliud q̄3 materia ⁊ forma. que st̄ substātie nō suscipiētes mag̃ et minus. Alio mō capit p illo a quo nomē imponit. et sic materia nō est aliud q̄3 actus naturādi vl' pncipi andi. Et q2 iste actus (qui est natural'r pncipiare ma/gis ɔuenit forme q̄3 materie. ideo forma ē mag̃ natura q̄3 materia. ¶ Terciū dubiū est. vtꝝ puatō sit natura Respōdēt ponētes inchoatōes formaꝝ q sic capiēdo puatōem p materiali. vtputa p eēntia forme. q̄ pest in materia an̄ generatōem ꝭm eē formale formabile. Si āt caperet p pura carētia. tūc nō eēt natura. Potest tn̄ respōderi alio mō q puatō dr quodāmō natura vl' for ma ex eo q sp ɔiungit cū forma. Nā cū puatōe vnius forme sp ɔiungit alia forma. vl' q2 in suo intellectu in/cludit formā. nā in nō facere videt facere ꝭm phm pri/mo elenchoꝝ. vl' q2 est quodāmō forma materie. nā pri uatō denoīat materiā ad modū forme. Unde sic ma/teria dicit formata. ita dicit puata. Uel poss3 dici me lius cū ɔmentatore q natura dr de puatōne existente in materia pma. intelligendo puatōem formā substan/tialē impfectā ⁊c. ⁊ sic forma terre potest dici puatō res/pectu forme ignis. talis em̄ nō est puatō simpl'r. īmmo est vt forma materie. sicut dt ɔmetator ¶ Quartum dubiū est. q̄d intelligit phs cū dicit. puatō est quodā mō spēs. Respōdet ɔmētator pmo q p puatōem intel ligit formā diminutā ⁊ imꝑfectā. Natura em̄ dicit de forma duob⁹ modis. q2 natura dicit de formis q̄b⁹ nō ɔiungit puatō. sicut de albedine. Albedo em̄ est forma cū q̄ nō ɔiungit puatō oīno. Alio mō dicit natura d formis diminutis cū quib⁹ ɔiungit puatio. cuiusmōi est nigredo Nigredo em̄ est forma cū q̄ ɔiungit puatō albedinis Et si arguat. q sicut nigredini ɔiungit p/uatō albedinis. sic albedini ɔiungit priuatō nigredi/nis. Dicit vno mō q nō est sil'e. q2 nigredini sic ɔiun/git priuatō albedinis q in ipa nec est albedo formal'r nec virtual'r. s3 sic nō ɔiungit albedini priuatō nigre/dinis Nā in albedine virtual'r est nigredo. eo mō quo min⁹ pfectū est virtual'r in magis pfecto. Alio mō dici tur q nō plus ɔiungit priuatō cū vno ɔtrarioꝝ q̄3 cū reliquo. sicut em̄ cū nigredine ɔiungit priuatō albedi/nis. ita ecōtra. cū ergo dicit ɔmētator priuatōnem cō iūgi cū ɔtrario impfectiori. ⁊ nō cū pfectiori intelligen dū est q cū ɔtrario impfectiori ɔiūgit priuatō maioris pfectōis q̄3 sit illud ɔtrariū. s3 nō est sic de ɔtrario pfec tiori. Ex dictis ɔmētatoris p3 q natura nō solum dr de forma substātiali. s3 etiā de formis accn̄talib⁹. vt al/bedine ⁊ nigredine. pricipal'r tn̄ ⁊ primo dr de formis substātialib⁹. Alio mō exponit ɔmētator p̄dictā ɔpō/nem dicēs. q forte Arest. intēdit q natura dr de forma duob⁹ mōis. q2 dicit de habitu ⁊ de priuatōe existēte ī materia prima. ita em̄ priuatō nō ē priuatio simplicit ymmo est sicut forma materie ¶ (Om̄ āt determiatum est) In hoc scdo tractatu h⁹ libri phs ostēdit q q̄dru/pliciter differt phisic⁹ a metaphisico. ⁊ de q̄bus ɔside/rat phisicus. Et diuidit in duo capitula. in primo ost dit q̄uō differt phisic⁹ ⁊ mathematic⁹. Et dicit pmo Om̄ āt dictū est q̄t mōis dicit natura post hoc speculā dū est q̄uō differt mathematic⁹ a phisico Et deīn ar guit q mathematica ⁊ phisica nō drūt. s3 q sint eade3 scīa. vel saltē q vna sit ps alterius Primo sic. q2 ille scīe

cie(q̄ habēt idē subiectū)sṫ eadē scia. vel saltē vna est ps alterius. Sꝫ mathematica ꝛ phisica ꝯsiderāt ea/ dē subiecta. puta corp⁹ supficiē lineā ꝛ pūctum. ḡ ma thēatica ꝛ phica sṫ eadē scia. vel saltē vna est ps alteri⁹ Minoꝛ pꝫ. ꝙ em̄ mathēatic⁹ ꝯsiderat corp⁹ supficiē li neā ꝛ pūctū manifestū est. Sꝫ ꝙ phisic⁹ cōsiderat illa pbaṫ. quia corpa naturalia hn̄t lineā supficiē pūctum et hmōi. ¶Scđo sic arguit ad idē. cui⁹ est ꝯsiderare substātiā. eius ē ꝯsiderare accn̄tia. Sed phisic⁹ ꝯside rat naturam sol' lune ꝛ alioꝝ corpoꝝ celestiū. eo ꝙ sunt corpa naturalia. ḡ etiā hꝫ ꝯsiderare accn̄tia illoꝝ cor/ poꝝ. cuiusmōi sṫ figura ꝛ cetera talia. mō manifestuꝫ est ꝙ huiusmōi accn̄tia ꝯsiderat astrologia. ḡ astrolo/ gia est ps phisice. ꝛ tn̄ est ps methaphisice. ḡ opꝫt di/ cere ꝙ phisica ꝛ metaphisica sint eadē scia. vel vna est ps alterius. Si em̄ phisici est quid sit sol aut luna sci re accn̄tiū (q̄ sṫ p se) nullū; incōueniēs est. Et ꝙ ad phi sicū ptineat dēminare de figuris motib; ꝛ ceterꝭ accn̄/ tibus corpm celestiū pꝫ quia āntiqui naturales dēfini nauerūt de figura solis ꝛ lune. ꝛ vtꝝ terra sit sperica. ꝛ vtꝝ celū sit sphericū. ꝛ sic de alijs. ¶Ad pmū istoꝝ ar/ gumētoꝝ respōdet phs ꝙ q̄uis phisica ꝛ mathemati ca habeāt eadē subiecta ꝛ ꝯsiderēt de eisdē. nō tn̄ eodē mō. Mathematica em̄ ꝯsiderat de supficie linea ꝛ pū cto. sed nō inq̄ntū sṫ termini corpm naturaliū. ¶Ad scđm respondet p idē. q̄a licꝫ ꝯsiderēt eadē accn̄a. non tn̄ eodē mō. Mathematica āt ꝯsiderat accn̄tia corpo rū naturaliū. sꝫ nō ꝯsiderat ea inq̄ntū sṫ accn̄tia hui⁹ mōi corpm naturaliū. Ex hijs pꝫ ꝙ mathematica ab strahit a motu ꝛ a materia sensibili. Et q̄uis natura/ lia nō sint abstracta a motu. tn̄ i sic abstrahēdo ea nō ē mēdaciū. neq; em̄ fit mendaciū abstrahentiū. Sed h̄ nō potuerūt intelligere posterioꝛes ponētes formas et ydeas. q̄a nō videṫ eis ꝙ aliq̄d posset abstrahi ab alio p intellectū. nisi abstrahaṫ ab eo fm eē. vn̄ ꝛ phisica ab strahit a pticularib;. Veꝝ est tn̄ ꝙ phisicalia sṫ min⁹ abstracta q̄ mathēaticalia ¶(Videṫ āt vtiq;) Hic phs ad declaratōem p̄dictoꝝ ponit hāc cōclusionem phisica differt a mathematica. ita ꝙ q̄uis ꝯsiderēt ð eisdē. hoc tn̄ est diuersimode. Probat duab; rōib;. Pri ma est. q; in mathematica tā subiecta q̄ passiones dif finiūṫ sine motu ꝛ materia. passiones inq̄ā sṫ par et impar. rectū ꝛ curuū Subiecta āt sūt. vt linea ꝛ figura Sec⁹ āt est de eis q̄ ꝯsiderātur in phisica. q; qui vult diffinire carnē os vel aliq̄d hmōi oꝫ ꝙ ponat in ei⁹ dif finitōe aliq̄d impoꝛtās materiā. Vn̄ phisicalia se hn̄t ad mathematicalia sicut simū ad curuū. Scđa rō se tenet ex pte sciaꝝ mediarū inṫ phisicā ꝛ mathematicā q̄ tn̄ magis ꝯueniūt cū phisica q̄ cū mathematica. hu iusmodi sṫ astronomia musica ꝛ pspectiua. Demon strāt āt q̄ sṫ magꝭ phisice q̄ mathematice. vt pspectiā et armonica ꝛ astronomia Est ergo rō talis. q; scie me die ꝯ̄rio mō se hn̄t ad mathematicā. nā geometria ꝯsi derat de linea naturali. sed nō inq̄ntū est naturalis. cꝯ āt pspectiua ꝯsiderat lineā mathematicā. sꝫ non inq̄n/ tū est mathematica. sꝫ inq̄ntū est phisica ꝛ naturalis. Si ergo hmōi scie aliter ꝯsiderāt eadē q̄ mathemati ca ꝛ differāt a mathematica. seq̄tur a fortiori ꝙ q̄uis phisica ꝛ mathematica ꝯsiderent de eisdē. h̄ tn̄ ē aliter et diuersimode. ꝛ ita phisica ꝛ mathematica differunt ab inuicē ¶(Qm̄ āt natura) In hoc scđo capitulo de clarat phs ad q̄d se extēdit ꝯsideratō natural' phi. Et

ponit duas ꝯclusiones. Prima. phisic⁹ hꝫ dēminare tā de materia q̄ de forma. Probat duab; rōibus. Pri ma est. phisicus hꝫ ꝯsiderare de natura. sꝫ natura dicī tur tā de materia q̄ de forma. ḡ. Scđa rō. q; vt dictuꝫ est in capitulo p̄cedēti. ꝯsideratio phisici est sicut ꝯsi/ deratō simi. sed illa ꝯsideratō est de materia ꝛ de for/ ma. q; simū diffiniṫ p vtrūq;. iō phisicus hꝫ ꝯsiderare tā de materia q̄ de forma. ¶(Etem̄ iā) Hic phus mouet circa p̄dicta duas dubitatōes. Prima est. cuꝫ materia ꝛ forma sint due nature. vtꝝ veꝝ sit ꝙ sciētia naturalis hꝫ ꝯsiderare de vtraq;. s. de materia ꝛ for/ ma. Scđa dubitatō est. dato ꝙ scia naturalis habeat ꝯsiderare de vtraq;. vtꝝ eadē scia naturalis habeat de vtraq; ꝯsiderare. Iste āt dubitatōes oriūtur ppter defectū antiquoꝝ ex quoꝝ dictis videṫ ꝙ phisic⁹ solū habeat ꝯsiderare de materia. Nā pauci coꝝ. puta em pedocles ꝛ democritus locuti sṫ de forma. de q̄ tamē modicū dixerūt. De forma inq̄ā a q̄ sumitur vltima differētia ꝯpletiua diffinitōis exp̄mentis q̄dditatē rei Scđa āt harum dubitatōnū includit p̄mā. ꝛ ea solu/ ta soluitur p̄ma. Ideo ad soluēdū ābas ponit hāc con clusionē. Eiusdē sciētie naturalis est ꝯsiderare mate/ riā ꝛ formā. Probaṫ tribus rōnibus. Prima rō est. q; ars imitaṫ naturā. sed eiusdē scie artificialis est ꝯside/ rare formā ꝛ materiā respectiuā illius forme. Medi/ cus em̄ ꝯsiderat sanitatē. ꝛ cū hoc colerā flegma ꝛ ali/ os humores. in quib; est sanitas. Sil'r edificatoꝛ cōsi/ derat formā domus. ꝛ cū hoc ligna ꝛ lateres. que sunt materia domus. ergo eiusdē scie naturalis est ꝯsidera re materiā ꝛ formā. Scđa rō. q; eiusdē sciētie est ꝯsi/ derare finē ꝛ ea que sunt ad finē. sꝫ forma est finis mate rie. ḡ eiusdē scie est ꝯsiderare materiā ꝛ formā Minoꝛ pꝫ. q; ad hoc ꝙ aliq̄d sit finis alicuius duo requirūt et sufficiūt. p̄mū est. ꝙ sit vltimū motus eius. scđm est ꝙ sit illud cui⁹ cā fit talis motus. Aliq̄d em̄ potest eē vl timū q̄uis nō sit cuius cā. sꝫ nihil p̄t esse finis nisi sit cuius cā. h̄ em̄ est de rōe finis. Et pter hoc voluit po eta ꝙ sit nugatō dicere finis cuius ē cā. vult em̄ nō esse esse vltimū finē sed optimū. Q; āt forma sit vltimū ge neratōis manifestū est. Sꝫ ꝙ ipa sit cuius cā fit respec tu materie. Probaṫ supponēdo p̄mo ꝙ triplices sūt ar tes. quedā em̄ sṫ actiue materie. q̄dā em̄ sunt factiue materie. q̄rum quedā faciūt materiā simpl'r. alie vero faciūt fm quid ꝛ disponūt eā. Et quedā sṫ artes fac tiue forme. sicut ars nauifactiua. Et quedā sṫ artes vsuales. sicut ars gubernatiua nauis. Scđo supponiṫ ꝙ inter hmōi artes due sṫ architectonice. Nā ars fac tiua forme est architectonica ꝛ p̄ncipalis seu p̄ceptiua respectu artis factiue materie. illa em̄ ars hꝫ cognosce re de q̄litate materie. Vn̄ factoꝛ nauis ꝯgnoscit ꝛ insti tuit ex quo ligno dꝫ fieri remus. Sil'r ars vsualis ē ar chitectonica respectu artis factiue forme inq̄ntū hꝫ co gnoscere de forma artificiati. Gubernatoꝛ em̄ nauis co gnoscit ꝛ instituit cuius forme dꝫ eē themo. Istis sup/ positis sic pbaṫ. sicut se habꝫ materia ad formā. ita se hꝫ forma ad vsum. Nā sicut ars factiua forme est ar/ chitectonica respectu artis factiue materie. ita ars vsu alis est architectonica respectu artis factiue forme. sed vsus est cuius cā fit forma artificiati. vtimur em̄ tanq̄ propter nos oībus q̄ sunt. Sumus em̄ quodam modo ꝛ nos finis oīm. ergo a simili in artificialib⁹ for ma est cuius cā respectu materie. sed eundē ordinē hꝫ

materia ad formā in naturalib⁹ sicut in artificialib⁹. ḡ etiā in naturalib⁹ forma est cuius cā respectu materie. Tercia rō. eorꝫ que sunt ad aliqd est vna scia. sed materia est eorꝫ que sunt ad aliqd..nā in diuersis spēbus (in qbus sꝫ diuerse forme) est alia ꝛ alia materia. ḡ eiusdem scie est ꝯsiderare materiā ꝛ formā. Sed rōnaliter q̄ri posset vsqꝫ ad q̄ntuꝫ oꝫ naturalē phm ꝯsiderare de forma. Pro solutōe huius dubitatōis supponit ꝙ medicus ꝯsiderat neruū. ꝛ faber cōsiderat es vsqꝫ ad aliquē terminū. Medic⁹ em̄ ꝯsiderat de neruo inq̄ntuꝫ est subiectū sanitatis. ꝛ faber de ere inq̄ntum est subiectū statue vel alicuius alterius artificiȷ̄. Dōm ḡ est ad dubitatōem ꝙ natural' ꝯsiderat de forma vsqꝫ ad aliquē terminū. naturalis em̄ ꝯsiderat de forma inq̄ntum hꝫ eē in materia ꝑ motū ꝛ mutatōem. ꝛ ideo terminus ꝯsideratōis sciētie naturalis ē circa formas. q̄ aliquo mō sꝫ sepate. Sꝫ tn̄ hn̄t esse in materia. sicut sunt forme hominū. Qꝫ āt anima rōnalis sit forma in materia pꝫ. qꝛ forma cuiuslibet rei ꝯposite ex materia ꝛ forma est in materia. Ad h̄ em̄ est generatō vt forma sit in materia. sed homo generat̄ ex materia Homo em̄ hoīem generat ex materia ꝛ sol. ergo anima (q̄ est forma hominis) est in materia.. Q̄uo āt se habeat hm̄ōi forma homīs ſm ꝙ est sepabilis a materia ꝛ qd sit pme phie est determiare ¶ Circa hūc textū sūt q̄tuor dubia

Primū Dubiū. vtrꝫ ad phisicū ptineat determinare de maťia ꝛ forma. Respōdet Auicēna ꝙ nō. sed hoc pertinet ad metaphisicū. ꝛ eū rephendit ꝯmētator in fine pmi phisicorꝫ. Sed ꝯmētatorē rephendit Albert⁹ capitulo vltimo pmi phisicorꝫ dicēs. ꝙ rephensio ꝯmētatoris digna est rephensione. Sꝫ tu dic ꝙ materia ꝛ forma pn̄t dupl'r ꝯsiderari. vno⁰ vt sꝫ ps entis. ſm ꝙ ēs diuidit̄ in actū ꝛ potētiā. ꝛ sic nō hn̄t conuenientiā in aliquo pticulari ente. nec sꝫ de cōsideratōe alicui⁹ sciētie pticularis. sꝫ sꝫ de cōsideratōe mathematice. Alio mō ꝯsiderātur inq̄ntum hn̄t ꝓportōem ꝛ analogiā ad inuicē respectu corꝑis mobilis. ꝛ sic sꝫ pncipia rerꝫ naturaliū. ꝛ sic sumit̄ materia vt est subiectū mot⁹ ꝛ mutatōis substātialis. ꝛ forma ſm ꝙ ꝑ mutatōem educit̄ de potētia materie. ꝛ sic sꝫ de consideratōne phisici ¶ Scōm dubiū est. vtrꝫ homo sit finis omniū artificialiū. R̄ndetur ſm ꝯmētatorē hic ꝙ finis dꝛ dupliciter Uno⁰ dꝛ finis ꝑ trāsmutatōem. ꝛ sic forma est finis materie. Nā materia ad hoc trāsmutat̄ vt in ea acquirat̄ forma. Alio⁰ finis dꝛ illud cui⁹ cā ē res. ꝛ ꝓpter quod res fit. ꝛ sic homo ē finis oīm artificialiū. Nā ad h̄ fiunt res artificiales vt hō eis vtat̄. ¶ Terciū dubium vtrꝫ maťia ꝛ forma sint ad aliqd. Uidet̄ ꝙ nō. qꝛ in pdicamētis habet̄ ꝓ incōueniēti aliquā substātiā vel ꝑtem substātie ad aliqd esse R̄ndetur ꝙ materiā eē ad aliquid pt intelligi dupl'r. vno mō q̄dditatiue ꝛ eēntialiter. ꝛ sic nō sꝫ ad aliqd. Alio⁰ denoīatiue. ꝛ sic materia hn̄ est ad aliqd ꝙ si li q̄ ꝑ se scōo mō ī est relatō. materia em̄ magis nccārio refertur ad formā q̄ꝫ pater referat̄ ad filiū vel dn̄s ad seruū ¶ Quartū dubiū. vtrꝫ in diuersis spēbus sit alia ꝛ alia materia sicut dt phs videt̄ em̄ ꝙ nō. qꝛ est eadē numero oīm generabiliuꝫ ꝛ corruptibiliū. ꝛ oīes materie sꝫ eiusdē rōnis. R̄ndetur ꝙ duplex est materia. s. materia alteratōis ꝛ materia compōis. Materia alteratōis est que est subiectū alteratōis p̄cedētis generatōꝫ rei. vt panis est materia

sāguinis. ꝛ semen aīalis. Materia vero ꝯpositōis est que est ps rei ex q̄ cum forma ꝯponit̄. Et iterꝫ materia ꝯpositōis est duplex. scꝫ ꝓpinq̄ ꝛ remota. Materia em̄ ꝓpinq̄ hominis est ptes appropriate. s. manus et pedes sꝫ materia ꝓpinq̄ compōnis. Phus ergo loquit̄ de materia compōis ꝓpinq̄. ꝛ etiā de materia alteratōnis. sic pꝫ ꝑ ꝯmentatorē in pn̄ti passu sic dicētē. diuersa in forma diuersificātur in materia. ꝛ diuersificāt̄ in materia ꝓpter diuersitatē in forma. eo ꝙ materia aīalium alia ē a materia vegetabiliū. ꝛ materia hoīs a materia aliarꝫ specierꝫ. qꝛ forme sꝫ alie

¶ Queritur vtrum

scie medie. s. astrologia ꝛ musica ꝛ ꝑspectiua sint mag' mathematice q̄ꝫ phisice. ¶ Arguit̄ pmo ꝯtra suppositū. s. ꝙ nō sꝫ sciētie. qꝛ nullius entis ꝑ accn̄s est sciētia. sꝫ subiecta illarꝫ sciarꝫ sꝫ entia ꝑ accn̄s. ḡ. Maior pꝫ ꝑ phm sexto metaphisice. Minor ꝓbat̄ pmo. quia subiecta illarꝫ sciarum ꝯtrahūt subiecta sciarū quib⁹ subalternātur ꝑ dn̄am accn̄talem. sicut musica est de numero sonoro. Scōo ꝓbat̄. qꝛ ideo dicūt̄ medie. qꝛ subiecta earꝫ aliqd pticipāt de subiectis aliarꝫ sciaruꝫ Cōfirmat̄. qꝛ nō sunt scie vne. ḡ nō sꝫ scie. Añs pꝫ. qꝛ ille scie hn̄t pncipia musice ꝛ mathematice. sꝫ ex diuersis pncipiȷ̄s nō generat̄ vna scia. ¶ Scōo arguit̄ ꝯtra quesitū. qꝛ phisica nō differt a mathematica. ḡ vna nō est magis mathematica q̄ꝫ phisica. Añs pꝫ. qꝛ phisica ꝛ mathematica de eisdē reb⁹ ꝯsiderāt. s. de nūeris et magnitudinibus. ymmo etiā de eisdē ꝯclusionib⁹. vn̄ ista ꝯclusio. terra est sperica est tā de ꝯsideratōe phisice q̄ꝫ mathematice. cū ḡ sciētie secant̄ queadmodum ꝛ res de quib⁹ sꝫ. sequit̄ ꝙ phisica ꝛ mathematica sunt vna ꝛ eadē scia. Cōfirmat̄. qꝛ vnus sil' est phisic⁹ ꝛ mathematicus. ꝛ sic phisic⁹ ꝛ mathematic⁹ non dn̄t. ergo vna ꝛ eadē scia est phisica ꝛ mathematica. nec phisica ꝛ mathematica dn̄t ab inuicē ¶ Tercio sic. si phisica ꝛ mathematica differrēt. hoc eēt qꝛ phisica diffiniret ꝑ motū. ꝛ mathematica sine motu. sꝫ h̄ est falsū. mathematic⁹ em̄ diffinit ꝑ motū. ꝛ phisic⁹ sine motu. ḡ ꝛc̄ Prima ps mīoris pꝫ. qꝛ mathematica diffinit nūeruꝫ qui est multitudo ex vnitatib⁹ aggregata. ꝛ circulū. q̄ est figura plana in vnica sup̄ficie ꝯtenta. in cui⁹ medio est pūctus a q̄ oēs linee ducte ad circūferentiā sꝫ eq̄les. Mō manifestū est ꝙ aggregatō ꝛ ductō sꝫ motus Scōa ps pꝫ. qꝛ natural' diffinit motū. ḡ nō diffinit ꝑ motū. Tenet ꝯsequētia. qꝛ idē nō diffinit̄ ꝑ seipm̄. Secundo. qꝛ phisic⁹ diffinit materiā pmā. ꝛ nō diffinit ꝑ motū. qꝛ ipa non determināt sibi aliquē motū. ꝛ tn̄ diffinitū determiat sibi diffinitōem ꝛ quālibꝫ pte eius. ergo phisic⁹ nō diffinit ꝑ motū. Cōfirmat̄. qꝛ phisicus ꝯsiderat de immobilib⁹. sicut pꝫ octauo hui⁹. ꝛ tn̄ illa nō diffiniūt̄ ꝑ motū. qꝛ nō pn̄t moueri. ḡ. ¶ Quarto sic vnūq̄dqꝫ magis debꝫ denoīari a formali q̄ꝫ a materiali. sꝫ subiecta istarꝫ sciarum ꝯponūt̄ ex quidditate mathematica tāq̄ꝫ ex materiali. ꝛ dn̄a phisica tāq̄ꝫ ex formali. ergo debent magis dici phisice q̄ꝫ mathematice Confirmatur. qꝛ vt in plurib⁹ ꝯclusiones talium sciētiarꝫ sꝫ naturales. ergo tales sciētie debent dici naturales magis q̄ꝫ mathematice. Tenet ꝯsequētia. qꝛ conclusio est finis demrātionis. A fine enim iustum est omnia appellari. ergo ꝛc̄.

In oppositū3 arguit auctoritate cō/mētatoris dicēt3 hic. ꝙ tales scie st3 magis mathe/matice q̄ naturales. Phs etiā p̄mo posterioꝝ vocat armonicā metaphisicā. Pro solutōe soluēde sunt q̄t/tuoꝛ questiones.

Questio Prima. vtrū scie medie (sicut est musica ⁊ pspectiua) sint scie spe/ciales distincte a phisica ⁊ ma/thematica.. Pro cui⁹ solutōe ¶ Attēde p̄mo ꝙ in q̄li/bet illaꝝ sciaꝝ est duplex subiectū. s. materiale ⁊ forma/le Vn̄ subiectū materiale est illud qd̄ psideraṫ in scia formale pro est rō formalis sub q̄ psideraṫ Exēpli grā sicut linea visualis vel nūerus sonoꝝ. Vn̄ numer⁹ est illud qd̄ psideraṫ in musica. s3 sonoritas est rō formal' sub q̄ psideratur ¶ Attēde scd̄o. ꝙ distinctō sciarū p̄/mo ⁊ p̄ncipal'r nō est ex pclusionib⁹ satis nec ex p̄nci/pijs. s3 p̄cise est ex rōe formali siue obiectali ipius scie qꝛ ergo est alia rō formalis subiecti phisice. ⁊ alia ratō subiecti musice. Iō etiā scia est alia ⁊ alia. Et de h̄ dic/tū est in libro posterioꝝ. ¶ Attēde tercio ꝙ triplex est vnitas scie. s. vnitas numeralis specifica ⁊ gnēca. sicut dictū est in p̄ncipio

Dic p̄rimo ꝙ musica nō est vna scia spē. p3 sic qꝛ totale subiectū musice nō est vnū spē. cū sit aggregatū p accn̄s. g̃ nec ipa scia est vna spē. Tenet psequētia. qꝛ cū totum subiectū musice non sit aliq̄d vnū ens ip̄m nō poterit eē p se cā alicui⁹ vni/us passionis. ⁊ p pn̄s non erit de ipo vna cōclusio sci/ta nec vna scia ¶ Dic scd̄o ꝙ musica est vna scia vni/tate gn̄s ꝓpinqui. P3 sic. qꝛ de illo est vna scia. qd̄ ali/quo mō est intelligibile vnico actu intelligēdi. s3 nūer⁹ sub rōe sonoꝛi est intelligibil' vnico actu intelligēdi. q̄ ē p se eius vt obiectū. g̃. Maioꝛ p3. qꝛ ex actu vno nat⁹ est gnāri habitus vn⁹. q̄ virtual'r inclinat ad om̄es pas/siones sciēdas de isto obiecto. Si dicas ꝙ linea visu/alis vel nūerus sonoꝝ nō pt̄ intelligi vnico actu intelli/gēdi. s3 diuersis. ex quib⁹ relinquūṫ diuersi habit⁹. alt' linee. ⁊ alter visualitatis. quoꝝ vterq̄ ꝟtualiter incli/nat ad speculādū illa de suo ꝓprio obiecto. q̄ in isto ob/iecto virtual'r includūṫ. vt sicut nulla scia spē vna est de toto nisi p accn̄s. Sic nullus habit⁹ vn⁹ virtualit' includit illa. q̄ st3 de vna pte ⁊ de alia. hoc nō impedit Vn̄ lic3 toti subiecto nō correspōdeat vnus habitus tā q̄ rōni obiectali. tn̄ sibi correspōdet vn⁹ habit⁹ geni/tus ex noticia obiecti materialis. sub rōe tamē formal' obiecti. ¶ Dic tercio. ꝙ scie medie nō st3 ita spēales et distincte sicut scie extreme. P3. qꝛ in ipis demōstraṫ passiones phisice ⁊ mathematice p p̄ncipia infrdū phi/sice ⁊ infrdum mathematice.

Questio Scd̄a. vtrū scie medie st3 ma/gis phisice q̄ mathēatice. Ad hāc questionē st3 due respōsio/nes. Prima est ꝙ st3 magis phisice q̄ mathēatice Pro cui⁹ declaratōe supponiṫ ꝙ ille scie medie nō dicūṫ me/die p pticipatōem ꝓprie. ita ꝙ sint pposite ex diuers̄ sci/entijs. nec st3 ꝓprie medie p abnegatōem. sed solū respe/ctiue. qꝛ ipe pparate ad vnā sciam magis participāt de mō psiderādi alterius. sicut etiā coloꝛes medij q̄dam mō dicūṫ. Supponiṫ scd̄o ꝙ scia capit distinctōnem ⁊ denoīatōem ab obiecto formali. Ex istis infert ꝙ ille scie magis debēt dici phisice q̄ mathematice. Probat quadrupl'r. P̄rimo autoritate p̄hi in textu dicētis. de mōstrat aūt ⁊ que magis phica q̄ mathematica. vt p̄spectiua armonica ⁊ astronomia. Ex ista autoritate exp̄sse videtur haberi ꝙ ille tres scie st3 magis phice q̄ mathematice Scd̄o ꝓbaṫ autoritate eiusdē postea di/cētis. Geometria q̄dē cm̄ psiderat de phica linea. sed nō inq̄ntū phica. pspectiua vero psiderat de linea na/turali inq̄ntū naturalis. Videṫ ergo dicere phs ꝙ p̄/spectiua psiderat lineā psideratōe neturali. Tercio ꝓ/batur autoritate pmētoris dicētis h̄. ꝙ cū dt̄ Aresto. ꝙ pspectiuus psiderat de linea mathematica nō s̄m ꝙ est mathematica. s3 s̄m ꝙ est naturalis deb3 intelligi ꝙ psideratō eius est psideratio naturalis. sed intende/bat ꝙ psideratō eius est ꝓpinquioꝛ psideratōi natura/li. Ex hoc p3 ꝙ pspectiua est magis naturalis q̄ ma/thematica. Quarto ꝓbaṫ. qꝛ pclusiones taliū sciarū demōstranṫ p maioꝛē mathematicā ⁊ mioꝛem phica3 ergo magis debēt dici phice q̄ mathematice Ten3 cō/sequētiā. qꝛ mioꝛe pgnita sim̄l' tēpoꝛe pgnoscitur pclusio Nō sic aūt est de maioꝛe. ¶ Scd̄a rn̄sio est ꝙ tales scie st3 magis mathematice q̄ phice. Pro cui⁹ declaratō/ne supponiṫ p̄mo ꝙ scia p̄ncipalius denominaṫ a p̄nci/pijs q̄ pclusionibus. Pat3 p̄mo. qꝛ s̄m p̄hm in fine se/cūdi h⁹. sicut h3 se finis in agibilib⁹. ita p̄ncipium in de/mōstrabilibus. s3 res accipiūt denoīatōnem a fine. er/go ⁊ scie accipiūt denoīatōem a p̄ncipijs. Scd̄o suppo/nitur ꝙ p̄dictaꝝ sciarum p̄ncipia vt in plurib⁹ st3 ma/thematica. q̄ applicātur ad pclusiones quodāmō na/turales. Vn̄ s̄m p̄hm p̄mo posterioꝝ per p̄ncipia geo/metrie pcludunṫ passiōes medicine. vtputa curari tar/dius de vulneribus circularib⁹. Ex quib⁹ p3 ꝙ vniuer/sales scie magis debēt dici mathematice q̄ naturales Et h̄ probaṫ quadrupl'r. p̄mo qꝛ eadē pclusio ptinet ad diuersas scias. ex h̄ ꝙ p diuersa media demōstraṫ. sicut ista pclusio. terra est sperica demōstraṫ p mediu3 mathematicū. ⁊ ideo est mathematica ⁊ p medium na/turale. ⁊ iō est naturalis. ergo ꝓpter diuersitatē medio/rū ille scie debēt magis dici mathematice q̄ phice Se/cūdo pat3. quia ille scie subalternāṫ. ergo magis debēt dici mathēatice q̄ phice. Tercō p3. qꝛ ille scie dmrāṫ pl'es passiōes mathēaticas de suis subiect3 q̄ phicas g̃ mag3 debēt dici mathēatice. Quarto p3 p coēm vsu3 loq̄ndi. q̄ psueuit illas vocari mathēaticas ⁊ hn̄tes eas mathematicos. Si g̃ teneaṫ scd̄a opinio pt̄ rn̄deri ad rōes factas p p̄ma. Et p⁹ ad p̄mā autoritatē dr̄ ꝙ ipa sic d3 intelligi pspectiua musica ⁊ astrologia. q̄ st3 ma/gis phice vl' sibi ꝓpinq̄oꝛes q̄ sit pura mathēatica d/mōstrāt. ⁊ ita ē pura pparatō abusiua. qꝛ pura mathēāc/tica. q̄ nullo⁹ ē phica pparaṫ cū sciētijs medijs in h̄ qd̄ ē eē phicū. Silr ad scd̄am dr̄ ꝙ pspectiua psiderat lineā mathēaticā nō inq̄tū mathēatica. i. nō pure mathēati/ce. s3 inq̄tū phica applicādo eā ad materiā s̄sibilē Et h̄ etc vult h̄re autoritas pmētatoꝛ3 Ad q̄rtā pcesso an/cedēte negaṫ pn̄a cū ei⁹ ꝓbatōe. Si pro teneaṫ scd̄a rn̄/sio d̄om ē ad rōes scd̄e Ad p̄mā dr̄ ꝙ ille scie nō dicūṫ mag3 mathēatice. qꝛ sint mag3 mathēatice q̄ phice. s3 qꝛ necario idigēt mathēatica. nec ꝓpṫ vsū appellandi mathēaticas. ille scie mag3 dicūṫ mathēatice. sed ex eo ꝙ hn̄s illas scias mag3 idicat mathēca q̄ phica. Dr̄ ad alias rōes ꝙ scie nō accipiūt p⁹ distictōe3 a p̄ncipi/is t'medijs vl' passiōib⁹. s3 p̄cise a rōib⁹ foꝛalib⁹ suoꝝ sb/iectoꝝ Reales āt scie pbn̄t sbiectū mathēaticū. ⁊ iō sb

alterātur mathēatice. Sed qꝛ hoc est ꝑ rōem formalez phisicā.ipē magis dēnt dici phisice q̄ꝫ mathēatice Et sic posset dici pro solutōne.ꝙ tales scie rōne suoꝝ obiectoꝝ magis dēnt dici phisice q̄ꝫ mathēatice.ꝛ tñ rōne ꝑncipioꝝ ꝛ passionū magꝫ dñr mathēatice q̄ꝫ ꝑ hice

Questio

tercia. Utrū phica ꝛ mathēatica pñt ꝯsiderare eadē.vtputa lineā ꝛ supficiē lꝫ nō eodē modo. Hic rñdent.ꝙ scie nō distinguūtur penes distinctionē subiectoꝝ ꝑrialiū ꝑcise.i.subiectoꝝ ꝯclusionis sꝫ solū distinguūtur scie propter diuersitates ꝯclusionū. Cōclusiones aūt pñt tripl'r distingui.scꝫ vel quia hñt diuersa subiecta et diuersa ꝑdicata. vel qꝛ habent diuersa ꝑdicata tm̄. vel diuersa subiecta tm̄. Si ergo phisica ꝛ mathēatica sint distincte scie opꝫ ꝙ ꝯsiderāt distinctas ꝯclusiones que scꝫ hñt diuersa subiecta vel diuersā ꝑdicata. Ex quo ptꝫ ꝙ ꝑhica ꝛ mathēatica ꝯsiderāt eadem subiecta sed nō eodem mō.quia ꝯsiderant diuersas passiones de eisdē subiectꝭ. Uñ mathēatica nō ꝯsiderat ꝙ supficies est terminus corpis naturalꝭ siue ꝯpositi ex materia ꝛ forma.nec etiāꝫ ꝯsiderat ꝙ linea ē terminus supficiei que ē terminꝰ corpis naturalꝭ. nec ꝯsiderat vtꝝ illud corpus hēat intra se ꝑncipiū motus ꝛ q̄etis. Ptꝫ secūdo.ꝙ codē nō ꝯsiderat eadē accidentia ꝛ passiones siue ꝑdicata ꝑdicabilia in scd̄o modo dicendi ꝑ se.sed diuersimode.qꝛ de diuerꝭ subiectꝭ mathēatica eīm nō ꝯsiderat ꝙ mobile motu circulari est sperice figure.aut ꝙ corpus ingñabile ꝛ incorruptibile sit sperice figure.sed ꝯsiderat ꝙ soluꝫ ē sperice figure.nō ꝯsiderat vtꝝ sit gñabilis vel non.vel vtꝝ habeat intra se vel extra se ꝑncipiū sui motus. Ex hoc ptꝫ vlterius.ꝙ nō est necessariū ꝙ si aliqua scia ꝯsiderat de aliquo subiecto ꝙ ꝯsideret ōnes passiones eius.īmo diuerse scie pñt ꝯsiderare idē subiectū ita ꝙ vna ꝯsiderat vnam passionē.ꝛ alia aliam. Cōsiderat eīm ꝑhia moralis hoīem tanq̄ꝫ subiectū ꝑmū ꝛ adequatū.nō tamē ꝯsiderat oēs passiones homis vt notū est. Et si arguatur ꝙ ꝑhs dicit in textu .si ad phisicū ꝑtineat scire quid sit sol ꝛ luna ꝛ nullū scire accñtiū que stꝭ per se incōueniens ē.ergo videtur ꝙ ꝑhicus hēat ꝯsiderare.omnes passiōes Uñ dicit. si eiusdē ꝑhici ē q̄d sit sol aut luna scire accñtiū aūt q̄ stꝭ ꝑ se nullū.nullū incōueniēs ē Ad hoc dicūt aliqui.ꝙ incōueniens in hoc loco valet tm̄ sicut impertinens.ꝛ ꝙ ibi est vitiū trāslatoris. vñ in alia trāslatōe sic dꝛ Si opteat naturalē scire solem ꝛ lunam q̄d sunt ꝛ nō oportet ipm scire ꝯueientiā ipoꝝ.h̄ est inopiabile oīno Iste ergo textus nō dicit vl'r de ōnibus accñtibꝫ sed de q̄busdaꝫ. Alio mō dicit.ꝙ textus sic dēt intelligi. Si ꝑhici ē scire q̄d sit sol ꝛ luna.tūc incōueniens est ipm nullū accñtiū que stꝭ per se scire Sꝫ hec rñsio nō est ꝯformis.his que dcā sunt supius.ꝛ que dicit doctor subtil' de distinctōne. Ideo ꝯtra eū arguo sic. Data quacūq̄ꝫ distinctōne subiecti ꝑ diuersas passiones ipa ꝑsupponit distictōeꝫ cālitatꝭ cānt diuersitatem i passionibꝫ ꝛ ꝟtualiꝭ cōtinētis eas.ergo ꝑma distinctio sciarū nō est sumēda penes diuersas passiones Uñ nunq̄ꝫ est distinctio in effectibꝫ naturalibꝫ ꝛ naturaliter ꝯsequētibus cās nisi sit aliqua pōr distinctio i cauꝭ.eo ꝙ idem inq̄tuꝫ idem sp natum ē facere idem. Ideo dōm est.ꝙ distinctio mathēatice ꝛ ꝑhice non est penes subiecta materialia.sed penes rōnes formales eorundē. Et lꝫ ergo ꝑhica ꝛ mathēatica ꝯsiderent ideꝫ materialiꝭ.non tamē ꝯsiderēt ideꝫ sub eadē rōne formali. Uñ diuersas rōnes formales sequūtur diuerse proprietates ꝛ passiones ꝑ quas forte a posteriori possimꝰ distinguere scientias.

Questio

quarta. Utrū abstrahentiū potest esse mendaciū. Pro cuiꝰ solutōne attēde pmo.ꝙ duplex est abstractio.scꝫ realis ꝛ intellcūalis. Uñ abstractio realis nihil aliud est q̄ꝫ sepatō realis vnius rei ab alia Sed abstractio intellcūalis est.que fit ꝑ intellcm̄.ꝛ talis ē duplex Quedā est abstractio intellcūs simplicis ꝛ talis nihil aliud ē q̄ꝫ intellectio alicuiꝰ Alia ē abstractio intellcūs ꝯponētis ꝛ diuidentis.ꝛ est abstractio q̄ intelligimꝰ hoc esse in hoc. vel hoc nō esse in hoc. vt si i telligeret supficies nō esse in materia sensibili Attende scd̄o.ꝙ mendaciū hic nō capitur ꝑprie vt idem ē ꝙ ꝯtra mētēꝫ ire.sed capiꝭ cōiter pro falsitate. Accipitur etiā abstractio ꝑ abstractōne intellcūs simplicꝭ.

Dic primo

ꝙ abstrahentiū ꝑ intellectū ꝯponentē ꝛ diuidentē bene ē mendacium. qꝛ mathēaticalia illo mō non abstrahūt a materia sensibili. Dic scd̄o.ꝙ abstrahentiū ꝑ intellectū simplicē non ē mendaciū.ꝛ hoc mō materialia abstrahunt a motu ꝛ materia sensibili.ꝛ hoc propꭍ duas cās Prima qꝛ in opatione intellcūs simplicꝭ non ē veritas nec falsitas. Scd̄a quia pōt intelligi supficies nō intelligendo materiā sensibilē.aut corpus ꝯpositū ex materia ꝛ forā. Et eodē mō dōm ē de alijs mathēaticalibꝫ

Ad rōnes

Ante oppositū.ad ꝑmam cuꝫ eius ꝯfirmatōne patꝫ solutio. Et siliter ad secūdam ꝛ eius ꝯfirmatōem negeꭍ ꝯñtia. Ad probationē dꝛ.ꝙ locus a ꝯcretis ad abstracta nō tenet nisi in ꝑdicationibꝫ eēntialibꝰ. Ad tcium negaꭍ ꝙ mathēaticꝰ diffiniat ꝑ motuꝫ.ꝛ ꝑhicus sine motu. Ad ꝑmam ꝑbationem dōm.ꝙ ad diffiniendū nūerum nō oportet vti isto termīo aggregatō.nec alio termīo importāte motū nec mathēaticꝰ accipit aggregatōem vt imptat motū Sed vulꭍ dicere ꝙ nō est mltitudo vnitatū simul suppositarum. Et eodē mō dꝛ ad ꝯfirmatōem ad alias duas ꝑbatōes dōꝫ ē:ꝙ ꝑhicus dimittit ꝑ motū vel aliq̄d ꝑtinens ad motū.scꝫ ad mobile ꝛ ideo materia nō diuiditur sine motu cū ipa dicaꭍ esse ꝑnꝰ passionū motus. īmobilia aūt diffiniūtur ꝑ motuꝫ saltem ꝑuatiue sicut ꝛ quies Ad quartū dꝛ.ꝙ ille scie etiam ꝑncipaliꝰ debent denoīari a formali q̄ꝫ a materiali.pñt tamē hēre aliā denoīatiōnē a ꝑnc pijs ꝛ passionibꝫ.sed illa forte est a posteriori. Ad ꝯfirmatōem ptꝫ solutio

Determinans autē

In hoc tcio tractatu enūerat ꝑhs mōs ꝛ spēs cārū Et diuidiꭍ in duo capꝉa.in ꝑmo distinguit spēs cārū Et dꝛ. determīatis āt his ꝯsiderandū ē de cauꭍ que et quot stꭍ nūero Qꝫ aūt in scia naturali determīandū ē de cauꭍ que ꝛ q̄t stꭍ pꝫ qꝛ i illa scia (q̄ ē grā scire) opꝫ determiare de cauꭍ.sꝫ scia naturalꭍ ē hmōi.g in scia naturali determiandū ē de cauꭍ.q̄ scꝫ ꝛ q̄t stꭍ nūero req̄site ad trāsmutatōeꝫ naturalē. Maior pꝫ.qꝛ nos nō opiamur scire aliq̄d anq̄ꝫ accipiaꝰ ꝑpter q̄d ē. hoc āt ē accipe ꝑmā cāꝫ Sūt āt q̄tuor spēs cāꝝ.s.materia.forā.efficiēs.ꝛ finis. vno q̄dē mō cā dꝛ.ex q̄ fit aliq̄d cū insit.sicꭍ es ē cā materialꭍ statue ꝛ argētū viole ꝛ hoꝝ gña vt metallū.alio

dicitur cā spēs ⁊ exinde hoc aūt est rō ipius qd qd erat esse. sicut proportio duoꝝ ad vnū est forma dyapason. ⁊ etiā proportio nūeri ad nūerum. ⁊ etiā vl'r ptes diuisiōis sꝫ forme ⁊ gña hmōi partiū. Ampli⁹ vnde pncipiū mutatōnis pmū aūt quietꝭ. sicut pr est cā filij ⁊ cōsiliãs ꝯsiliati. ⁊ comutãs comutati. ⁊ faciens facti Adhuc aūt queadmodum qdem finis hoc aūt est qd cuius cā. sicut sanitas est cā ambulãdi. Qꝫ aūt finis sit cā vtputa ꝙ sanitas sit cā ambulãdi probat. q2 illd (qd respōdet ad questionē propt qd) est cā Sꝫ si queratur propt qd homo ãbulat. Rñdet ꝙ ambulat vt sanetur. ergo sanitas est cā ambulãdi Est aūt duplex finis. s. vltimus ⁊ ꝓpinqu⁹. Finis ꝓpinqu⁹ est illud qd mediat inter pmū mouens ⁊ vltimū finē. sicut añ sanitatem sꝫ maceratōnes purgatões potatões ⁊ alia instrumēta medicinalia. oīa autē hec sꝫ ordinata. Et dr̄ũt ab inuicē. qa alia sunt organa ⁊ alia opera Sūt autem tres propetates causaꝝ. Prima. qa eiusdē effcūs pñt esse plēs cause. etiam loquēdo de cau per se. vt statue cā est es. ⁊ etiā statuifica ꝗuis non eodē modo. Nam es est cā materialis. ⁊ statuifica est cā efficiens eius Secūda ꝓpetas ē. ꝙ cause sꝫ sibiīnuicē cause. vt labor est cā sanitatꝭ. ⁊ etiā econtra sanitas est cā laboris ꝗuis nō eodem mō. Nã labor est cā efficiens sanitatꝭ. ⁊ sanitas est cā finalis laboris. Tercia propetas est. ꝙ eadem est cā ꝯtrarioꝝ. vt gubernator ꝑ suam absentiam est cā submersionis nauis. q per suā pñtiā est cā salutis eiusdē. Oēs aūt cause ꝑ se reducūtur ad quatuor mōs causaꝝ manifestissimos. oēs eñ cause reducūtur ad cām materialē. vt elemēta respcū syllabaꝝ ⁊ elemēta respcū mixtoꝝ. ⁊ ptes respcū totius. ⁊ pmisse respectu ꝯclusionis. Aut ad cām formalē sicut totū ⁊ cōpositio siue vnio dicit forma partiū. Aut ad cām efficientem. sicut semē medicus ꝯsilians ⁊ vl'r faciens. Aut ad cām finalem que est bonū aliaꝝ. qui eñ oīm cā potissima est ⁊ finis alioꝝ voluit esse. Ad hoc tamē ꝙ aliqd sit finis nō oportꝫ propt h ꝙ sit verū bonū vel appens differt eñ nihil eā dē natura dicere bonā vl videri bonā. (In omī igitur causaꝝ) In hoc secūdo caplo hui⁹ tractat⁹ distinguit ꝑ hs mōs cãrū. modi aūt causaꝝ quidē multi sꝫ. Capitales aūt sꝫ pauciores. illos aūt mōs possum⁹ habere ꝑ aliqs diuisiones qrum pma est. Causaꝝ quedā est vl'is. ⁊ qdam ē pticularis. etiā in eo dē genere. Exēplū in genere cãe efficientis. vt medicus est cā pticularis sanitatꝭ. ⁊ artifex est cā eius vl'is. Exemplū in genere cãe formalis. vt ꝓportio dupla est cā pticularꝭ ipius dyapason. hec proportio material est cā vl'is eiusdem. Secūda diuisio. causaꝝ quedā sꝫ per se. ⁊ qdam ꝑ accidens. sic' statuifica est cā per se statue. ⁊ policlet⁹ est cā per accidēs statue. ⁊ ex ꝯsecqnti homo ⁊ aial albū ⁊ musicū. Et sic qdam est cā per accñs propinq. ⁊ qdã remota. Tercia diuisio. causaꝝ qdam sꝫ cãe in poña. ⁊ qdam in actu. vt edificator est cā domus in poña. ⁊ edificãs est cā eius in actu. ⁊ sic' hic diuidit cā. ita eisdē diuisionib⁹ possꝫ diuidi effcūs Quarta diuisio. causaꝝ qdam sꝫ ꝯplexe. ⁊ qdã incōplexe. vt policlet⁹ est cā dom⁹ ⁊ etiã statuifica. sed policlet⁹ statuifica est cā ꝯplexa Ex his aūt diuisionib⁹ pñt accipi sex mōi causaꝝ. scꝫ causa vl'is. cā pticularꝭ. cā ꝑ se. ⁊ cā per accñs. cā ꝯplexa. ⁊ causa simplex. Et qlibꝫ mod⁹ pōt diuidi ꝑ tercia diuisionē. s. ꝑ cām in poña. ⁊ cām in actu. ⁊ sic sꝫ duodecī modi in toto. Sūt aūt tres ꝓprietates ꝯñtes hos mōs cāꝝ. Pria ꝓpetas ē ꝙ cē i actu ⁊ signãt singl'ares sil' sꝫ ⁊ nō sꝫ cū suis effectib⁹. cãe aūt in poña nō semꝑ vt hic medicãs simul est ⁊ nō est cū eo q fit sanus. sed nō opꝫ ꝙ domificator simul sit ⁊ nō sit cū domo Scōa proprietas ē. ꝙ inqrendo cām alicui⁹. querendū est quousq ꝙ assignet vl'ria cā rei. Sicꝫ si queratꝭ. qre aliqs edificat. ⁊ rñdeat q2 est edificator nō cessat. qstio. Sed qritur vltra. qre est edificator. ad qd rñdet ꝙ hoc est q2 habet artem edificandi. ⁊ tūc cessat questio Tercia ꝓprietas ē. ꝙ cuilibet cãe corrñdet proprius effcūs. ita ꝙ cause vl'i corrñdet effcūs vl'is. ⁊ pticulari pticularis. Cãe vero in poña effcūs in poña. ⁊ cãe in actu effectus in actu. ⁊ sic de alijs. sicut statuifica est cā statue. ⁊ hic statuifica hui⁹ statue. Circa hūc textū.

Notat primo ꝯmētator ꝯmento tricesimoprīmo. ꝙ triplex est materia. qdam est ꝫm ꝯpōnem. sicut littere sꝫ materie sylle. ⁊ lapides dom⁹. ⁊ pmisse ꝯclusionis. ⁊ qdaꝫ ꝫm alteratōem. vt panis sanguis. et qdam ꝫm ꝯpōnem et diuisionē simul. vt acetuꝫ et mel oximelli. vñ oximellum et tyriaca in pncipio sue ꝯpōnis nō hñt suas virtutes nisi spēs ex qbus ꝯponūtur seīnuicē alterēt. sicut dicit Albert⁹. et sil'r qtuor elemēta sꝫ materia mixtoꝝ Ista ergo tria sꝫ fundamēta materie. s. ꝯpositio alteratio et ꝯpositū ex eis. Vñ ꝯpositio ē ꝯgregatio partiū ꝓpria que fit ex qlitate ordine et pōne. Et postea dt ꝙ ꝓpositōes assilant materie q2 sunt in poña et ꝯclusio est quasi forma Notat secūdo in eodē ꝯmēto. ꝙ triplex est forma. s. forma q est ꝫm alteratōem aut sine ꝯpōne. et forma que est ꝫm ꝯgregatōem ptiū tm. Et forma q est ꝑ ꝯpōnem et ꝯgregationē istoꝝ triū dispōnū. s. figure ordinis et pōnis. Notat aūt Auicēna. ꝙ duplex est forma. qdam ē simplex. et qdam ꝯposita. Vñ aliquādo natura ē ꝯiūcta ex mlt'is ꝟtutib⁹. sicut hūanitas q retinet in se vires nature corꝑis. et vires anime. forma aūt simplex est pma forma. sicut forte forma elementi vel corporis Et ex hoc possꝫ sumi ꝙ aliq est ꝯpositio forme cū forma. vtputa forme poris cuꝫ forma posterioꝛ siue qdditate vl'is cum qdditate propa. et illa nō esset phisice sed magꝭ metaphice ꝯsideratōnis. Vñ ꝯmentator ꝯmento decimo octauo dt. ꝙ diuisiones ꝯponūtur ex forma vl'i que est gen⁹. et ꝓpria q est drña Notat 3° ꝙ ꝫm Auicennã duplex est pnm mot⁹ siue efficiēs qddã est pficiens et aliud pparans. Vñ pnm preparans est. qd prepat materiã et disponit ad hoc ꝙ introducatur determinata forma. sicꝫ sperma respcū aĩalis. et semē respcū plante Nō eñ efficiūt in materia formã subñalē sed solū preparant. vñ Plato dixit ꝙ dator formaꝝ nō in qlibet materia infundit formã. sed in preparata. Sed pncipiū mot⁹ pficiens ē. qd tribuit formã ꝯstituētē spēales naturas. et hoc verissimē ꝑ suã eēntiã mouet et efficit Notat qrto. ꝙ duplex ē finis vnus est vltim⁹ quē cã vl'is simul intēdit in oībus effectib⁹ et mot⁹ vniuersitatꝭ ꝑ oēm motū intēdit sed finē qui ē sicꝫ ducis exercitus h est acqrere silitudinē pme cãe ꝗtū possibile est. Sꝫ finis ptic'larꝭ ē. quē intēdit natura ptic'larꝭ in suo ope. sicꝫ in gñatōne hoīs finis ē forma hoīs

Querit Vtrꝫ sint tm qtuor cãe. scꝫ materia. forma. efficiens. et finis.

Et arguitur primo. ꝙ plures sunt cause. quia causa exemplaris etꝫ est causa et tamē

nec est materia nec forma nec efficiens nec finis. ergo &c. Añs ptz. quia quãuis nõ sit distinctio realis inter exẽplar & efficiẽs vel formam. est tamẽ distinctio rõnis & hoc sufficit ad hoc q distinguat ab illis Vñ ad hoc q forma & efficiens & finis distinguãtur sufficit q distinguãtur rõne. aliqñ eñ in re coincidũt ¶ Scdo sic. pauciores sunt cause q̃ q̃tuor. ergo Añs ptz. quia nec materia est causa cu3 sit nõens eo q nec est quid nec quale &c. nec forma est causa quia est effectus aliaꝝ causaꝝ: Nam forma est cãta respcũ materie. quia dependet ex materia in fieri nec põt naturaliter esse sine materia. est etiam effectus agent ꝭ a quo producit. & etiam est effectus finis propter quẽ producitur Q3 autẽ efficiens nõ sit causa pat3. quia effectus põt esse sine efficiente. ergo efficiens nõ est causa. Tenet ꝯsequẽtia. quia effcũs nõ potest eẽ sine causa Confirmat. quia posito casu q forma efficiens & finis sint cause. tamẽ nõ sunt distincte. ergo sunt pauciores cause q̃ quatuor. Añs patet. quia forma finis & efficiens coincidũt. Nam efficiens est finis sue actõnis. & forma est agẽs quia forme est agere. vt dicitur pmo de generatõne ¶ Tertio sic. finis nõ est causa. ergo nõ sunt q̃tuor cause. Añcedẽs pt3. tu3 primo. quia illud qđ nõ est. nullius est causa. sed finis nõ est. ergo &c. Pat3 secũdo. quia oĩs causa est pncipiũ vt dicit secũdo metaphice. sed finis nõ est pncipiu3 q pncipiũ dicitur eo q est pmo vel prius. finis autẽ habet rõnem vltimi. Pat3 tertio. quia oĩs causa est naturaliter prior suo causato. sed finis nõ est hmõi. ergo Pat3 quarto. quia ꝑm Boeciũ in topicis Causa ẽ ad cuius esse seqtur aliud. sed ad finẽ nõ seqtur aliud. immo finis seqtur alia. ergo. ¶ Quarto sic. si finis esset causa vel hoc esset ꝑm esse reale vel intẽtionale. non ꝑm esse reale propter rõnes adductas. nec ꝑm esse intẽtionale qđ sic pt3. quia habito fine cessat motus. sed habito fine ꝑm esse intentõnale nõ est finis neq3 cã

In oppositũ

Arguitur autoritate phi in textu. ¶ Pro solutõe questionis sequũtur quatuor questiones.

Questio

pma. Vtꝝ sint tm̃ q̃tuor genera causaꝝ. Pro cuius solutõne attende pmo. q cum querit de gñibus causaꝝ. nõ queritur an sint tm̃ q̃tuor cause distincte ꝑm nũerum. aut sp̃em. aut genus. sed sic q st tm̃ q̃tuor modi cãndi. ad quos alij modi reducũtur Et ꝑm quoꝝ aliquẽ oĩs causa causat ¶ Attẽde secũdo. q isti modi cãndi possunt q̃druplicit ꝯsiderari. vno modo ꝑm propinq̃tatem ad rem que fit per motũ. & sic materia que est subiectũ motus est pma causa. Et forma que p motum educit de materia est secũda. Efficiens vero que ẽ principiũ vnde motus ẽ tercia. Et finis qui ẽ terminus motus ẽ vltima causa. Et ꝑm hũc ordinem determinat phus de q̃tuor causis. siue q̃tuor modis cãndi ipaꝝ. Secũdo possunt ordiari penes intẽtionem cause. & sic finis est pma quia pmo sibi ꝯuenit rõ cãlitatis seu intẽtio cum sit causa causaꝝ. Efficiens est secũda. forma tercia. & materia vltima. Tertio quãtu3 ad esse. & sic efficiens est pma. materia secũda. forma. tercia. & finis vltima. Quarto. ꝑm rõem cãndi & sic forma est pma. quia est rõ per quã efficiens agit. efficiens secũda. finis tercia. & materia vltima ¶ Dic ad questionẽ. q tm̃ quatuor sunt modi cãndi ꝑm phm debite ordinati. Pat3 per sufficientiã. quia oĩs causa causat intrinsece vel extrinsece. Si intrinsece hoc ẽ dupliciter. vel passiue & subiectiue & sic est materia. vel pfectiue & informatiue & sic est forma Si extrinsece hoc ẽ dupliciter. q2 vel est mouens & nõ mota & sic ẽ finis. vel mouẽs & mota & sic est efficiens ¶ Si queras pmo. Vtꝝ omne ens hẽat istas q̃tuor causas. Dico q omẽ ens naturale prope dcm̃ hab3 illas q̃tuor causas. eo q omẽ tale est cõpositum ex materia & forma productũ ab aliquo propter aliquẽ finem ¶ Si queras secũdo. an iste cause sint sibijnuicẽ cause sicut dr in textu. Dico q sic. q̃uis nõ eodẽ modo nec in eodẽ genere causa. Sanitas eñ est causa laboris. & labor est causa sanitatis. sed nõ eodẽ modo Vnde ꝑm ꝯmentatorẽ. materia ẽ causa forme ꝑm q forma nõ potest inueiri nisi per illam Forma autẽ est causa materie ꝑm q materia nõ potest esse in actu demõstrato nisi p formam ¶ Sed ꝯtra hoc arguitur quadrupl'r. pmo quia ꝑm phm pmo posterioꝝ nõ ꝯtingit causas esse adinuicẽ. Secũdo. quia al's idẽ eẽt causa & effcũs respcũ eiusdem. & p ꝯsequẽs ide3 eẽt causa sui ipius. Tertio. q idem ess3 prius & posterius respectu eiusdẽ. & p ꝯsequens prius seipo. Quarto. q sequeretur q poss3 fieri demõstratio circularis. quod ẽ cõtra phm pmo posterioꝝ. Et possent iste ꝯsequẽtie cõfirmari p istas maxias. Quicq̃d ẽ causa cause. est causa causati. Quicq̃d ẽ pus priore ẽ prius posteriore. Et oĩs causa pmaria plus influat in effcũ q̃ causa secũdaria Ad istas rõnes dico. q nõ ꝯtingit causas esse ad inuicem eodẽ modo siue in eodẽ genere causandi. al's eñ seqret incõueniẽtia q̃ inferũt tria argumẽta seqntia.

Questio

secũda. Vtrũ vnius cause sint plures effcũs per se Pro cuius solutõne attẽde pmo. q dupl'ces sunt cause p se. quedã sunt eiusdẽ ordinis que sc3 st in eode3 genere cause & eque pme s3 eiusdẽ speciei. sicut sunt duo homies trahentes nauem. Alie sunt subordinate siue alterius ordinis. que sc3 sunt alterius speciei & se habẽt sicut pus & posterius in eodem gñe cause. sicut sol & homo ¶ Attende secũdo. q cause eiusdem ordinis sunt duplices. quedam sunt totales. & quedã ptiales. Causa totalis est que in illo gñe causandi sufficit ad producendũ effcm̃. sicut est ignis gñans ignem. S3 causa ptialis est que in illo gñe non sufficit ad producendũ effcm̃. sed indiget causatõne alterius cause eiusdem ordinis secum ꝯcausanꝭ. sicut sunt duo homines trahentes nauem. quoꝝ neuter p se sufficeret ¶ Attende tcio. q causaꝝ p se quedã sunt eiusde3 generis. sicut st duo efficientia. & queda3 diuersoꝝ sicut efficiens & formal' vel finalis ¶ Attende quarto. q ad huc causa p se diuiditur in cãm nature3 & liberã possitiuã & puatiuã. Vñ cã libera eadẽ manẽs põt respcũ eiusdẽ pducere varios & diuersos effcũs sicut volũtas S3 cã naturalis eadẽ manẽs respcũ eiusdẽ passi eode3 mõ dispositi sp facit effcm̃ vniformẽ agendo positiue.

Dic primo

q eiusdem effcũs pñt esse pl'es cãe p se & totales alterius & alteri⁹ generꝭ. Nã statue cãe stꝭ es & statuifica ¶ Dic scdo. q eiusde3 effcũs pñt esse pl'es cãe totales eiusde3 gñis & diuersoꝝ ordinũ. Pt3 q2 deus sol & hõ pducũt hoie3. & q̃libȝ eoꝝ est cã total' & sufficiens i suo ordie ¶ Dic scdo q eiusdẽ effcũs pñt eẽ pl'es cãe eiusdẽ gñ & eiusdẽ ordis ¶ Dic quarto. q ipossibile ẽ eiusdẽ effcũs esse plures

cās p se ꝛ totales naturales eiusdē generis ꝛ ordinis. Patet quia si vna sit causa sufficiens ꝛ totalis. ipa se sola posset producere effectum. ꝛ per consequēs effcūs nō depandet eēntialiꝛ ab alia. ꝛ sic alia non esset cā per se. Si queras vtꝝ eadē causa sit oppositoꝝ sicut exemplicat phs de nauta. Dico ꝙ eadē causa naturalꝛ positiua nō est oppositoꝝ. quia dꝛ scdo de gñatōne ꝙ idem inquātū idem sp natū est facere idē ꝙuis. eadē libera ꝛ etiā puatiua possit eē oppositoꝝ. Vñ illud dꝛ agere puatiue. qd natū est facere vnū ꝯrioꝝ ꝛ nō facit. propꝛ cuius defcm̄ seqtur aliud ꝯriū. sicut nauta absens ē cā submēsionis nauis p puatōem actōnis ad salutē nauis nō tamē prope dꝛ cā efficiens

Questio tercia. Vtꝝ causa in actu simꝛ sit ꝛ nō sit cuꝫ suo effectu in actu. non aūt cā in poña. Rñdeꝛ ab aliqbus ꝙ duplex est cā in actu. quedā est ꝯseruās que scꝫ ꝯseruat rem in eē. Alia est pducens que pducit rem in eē. Est etiā duplex effcūs. qdam ē imediatꝰ qui nō est aliud ꝙ ipm fieri. Alius ē mediatus ꝛ est cē vel fcūm eē ipius effcūs Rñr ergo pmo. ꝙ cause materiales ꝛ foꝛales actuales simul sꝫ ꝛ nō sunt cū suis effectibus actualibꝰ. Dicit secūdo. ꝙ cā efficiēs ꝯseruās simul ē ꝛ nō est cū suo effcū. Diciꝛ tertio. ꝙ cā efficiēs producēs in actu simul ē cuꝫ effcū imediato. scꝫ cuꝫ ipso fieri. vñ bene seqtur. domificās ē. ergo domꝰ est vel domus fit. Diciꝛ quarto. ꝙ cā efficiens p motuꝫ nō simul est ꝛ nō est cuꝫ effcū actuali mediato. s. cum re fcā. quia nō seqtur domificās est. ergo domus ē ¶ Sed cōtra hoc arguiꝛ qdruplꝛr. pmo seqreꝛ ꝙ in pncipio cuiuscūꝙ motus cessaret motus. Ptꝫ ꝯña. quia ꝑm phꝫ primo de gñatōne. hītibus pñtibus in materia cessat motus. Certū aūt est. ꝙ in pncipio motus efficiens ē in actu. ꝛ sic effcūs eēt in actu. ꝛ p ꝯñs cessaret motus. Seqretur scdo: ꝙ vel deus eēt mutabilꝛ vel ꝙ oēs effcūs dei sp essent ꝛ fuissent in actu. Patꝫ ꝯña. quia aut deus sp est cā in actu. ꝛ sic effcūs sp erūt in actu Aut aliquādo in actu ꝛ aliqñ in poña. ꝛ sic ipe eēt mutabilꝛ Sequereꝛ tcio. ꝙ cuꝫ filius qui ē effcūs in actu respcū pris existeret sp etiā patre existente Seqreꝛ quarto. ꝙ qdiu res esset motu in actu sp aliqd essꝫ mouens in actu qd ē falsum. qꝛ proiectū posset moueri pijciente corrupto. Jdo aliter rñdeꝛ ꝙ dꝛña quā ponit phs de cā in actu ꝛ in potētia nō est intelligēda quātū ad relatōes cause ꝛ effectus quia ita simul sꝫ cause in poña ꝛ effcūs in poña. sicut cā in actu ꝛ effcūs in actu. oīa eīn hec referūtur eodem genere relatōnis. Nec dēt intelligi de fundamētis relationū inquātū sunt fundamēta nec etiā de fundamētis absolute. sed intelligēda ē de fundamētis actu extibus sub relatōibus ꝯpatis ad extñtiam absolute. non ad extñtiam sub relatōibus. Hec ergo propō. Causa in actu simul est ꝛ nō est cuꝫ effcū in actu. equalet ꝯditōnalibꝰ. Prima. si illud qd fundat relatōem cāe in actu sit in actu exñs opꝫ ꝙ illud qd fundat relatōem effectus in actu esse exñs in actu. Secūda cōditionalis. si illud qd fundat relatōeꝫ cāe in actu nō sit ens in actu nec illud qd fundat relatōeꝫ effcūs in actu Similꝛr hec propō causa in poña nō simul ē ꝛ nō est cuꝫ effcū in potentia equalet duabꝫ ꝯditionalibꝫ. Prima. si illud qd fundat relatōem cāe in poña sit actu exñs nō est neccē ꝙ illud qd fundat relatōem effcūs in poña sit actu exñs. Secūda. si illud qd fundat relatōem cāe in potētia nō sit actu existens nō est necesse illud qd fundat relatōeꝫ effectus in poña nō esse actu existens ¶ Ad ꝯsequētias ergo ꝯtra predicta adductas. ad pmam diciꝛ. ꝙ eo modo quo agens p motuꝫ ē in actu effectus ē in actu. Unde in pncipio motus ipm agens estꝰ causa in fieri. Et in fine motus est causa facti esse. ita etiaꝫ in pncipio est effectus in fieri. ꝛ in fine in facto esse ¶ Ad terciū diciꝛ ꝙ agens volūtariū sicut est deus volūtate antiqua nō mutata pōt creare quādo vult sine sui mutatōne. sicut habeꝛ per articulū pernicsem. Vñ sicut nūc habēs voluntatē currendi cras sine mutatōne sue volūtatis fiet currens cras in actu. Sic etiam quicqd deus facit vel facturꝰ est sciuit ꝛ voluit se factuꝝ volūtate antiqua ꝛ ab eterno. ideo quicqd ipe facit sine mutatōne facit ꝛ sola mutatōne fcā ex pte effectꝰ Ad alia ptꝫ so.

Questio quarta. Vtrū finis sit cā ꝑm eē reale vel ꝑm eē intētionale. verbi grā. si socrates ābulet vt sanet et socrates post ābulatōnē sanet. sanitas post ābulatōeꝫ hꝫ eē reale ꝛ durāte ābulatōe hꝫ eē intētionale. nā ipa amatur appetitur ꝛ desideraꝛ. Ad hanc questionē est qdruplex respōsio. pma ē. ꝙ finis est cā ꝑm esse reale probaꝛ quadruplꝛr. Primo. qꝛ de rōne finis ꝑm phm sunt duo scꝫ ꝙ sit quid optimū ꝛ vltimū. sed illa ꝯueniūt fini ꝑm esse reale. ergo. Scdo. qꝛ habito fine cessat motus. sed habito fine ꝑm esse intētionale non est finis neꝙ cā. Tertio. cuiuscūꝙ effcūs est realis cā debꝫ esse realis. sed finis est cā alicuiꝰ effectꝰ realis. ergo dꝫ hēre esse reale. Maioꝛ ptꝫ. qꝛ nulluꝫ ens reale depēdet ab extra ab aliquo ente intētionali cū sit imꝑfectiꝰ. Confirmaꝛ. finis ē ꝑfectioꝛ ꝑm eē reale ꝙ ꝑm eē intētionale. ergo ꝑm illud ē causa Tenꝫ ꝯsequētia. quia cā est nobilioꝛ ꝛ ꝑfectioꝛ effcū. ꝛ ꝑm phm hec cālitas finis est nobilioꝛ ꝛ ꝑfectioꝛ Quarto sic. eodē modo finis est causa quo mō habꝫ rōnē propter quid respcū agentis ꝛ eorum que sꝫ ad finē. sed finis ꝑm esse reale est hmōi. qd ptꝫ. quia nullum agens agit propꝛ finem iam habituꝫ finis autē iam habitus est in intētione añ gñationeꝫ ꝛ solum ē ꝯsequēdus vt extra. qꝛ sanitas in intētione nō ꝑficit subiectū. qñtūcunꝙ eīn infirmus ꝯcipiet sanitatem nō propꝛ hoc ꝑficitur aut sanatur. Confirmaꝛ. qa sub illa rōne finis est causa sub qua alia ordinētur ad ipm. sed ea que sunt ad finem ordinētur in ipm ꝑm esse reale ꝛ nō intētionale. quia esse intētionale est esse diminutuꝫ. ꝛ etiaꝫ tale esse iam ponitur finis añquam ad ipm aliquid moueaꝛ. Et hec etiam videtur esse intentio phi in hoc secūdo ꝛ in qnto metaphice. vbi dicit ꝙ finis ꝛ efficiens sunt sibiīnuicē cause nō ꝑm accidēs. sed ꝑm esse qūo ergo finis ē causa ita ꝛ efficiens. sed efficiēs est causa ꝑm eē reale. ergo ꝛ finis ¶ Sed contra hoc arguitur quadruplicꝛ. primo sic. quia oīs causa eodē modo quo est causa est prioꝛ suo effcū. sed finis ꝑm esse reale nō ē prioꝛ sed posterioꝛ cū pmo sint ea q sꝫ ad finē ꝙ ipe finis. Secūdo sic. quia oīs causa eo mō quo ē causa repugnat esse causatum. sed finis ꝑm esse reale est quid causatū. non tamē est aliud ꝙ effcūs vltimo productus ab agente. ergo finis ꝑm esse reale non ē causa. ¶ Tertio arguitur sic. oīs causa cōcurrit ad productionē effcūs. sed finis ꝑm eē reale non cōcurrit ad pductionē effcūs. g. Quarto sic. ꝑꝫ auicēnā sexꝰ meta.

in tractatu p̄cedenti vbi determiat de ꝯsideratōne physi
sici duplex est finis. sc3 finis quo ⁊ finis grā cuius Nā
si sortes ambulet vt sanet᷑. sortes est finis quo ambula
tionis propt᷑ hoc ābulat sortes q2 intendit ⁊ amat sani
tatem. Et ipe sortes est finis grā cuius. ambulat em̄
propt᷑ sanitatē ⁊ vult sanitatē propter se. Et finis dici
tur de istis mōis equoce. sicut sanū de sanis. ⁊ hoc ē qd
vult ꝯmētato2 scdo celi. cum dicit ꝙ duplex ē finis. sc3
finis dcūs p̄maria intētione. ⁊ finis dcūs scdaria intē
tione. Idem em̄ dēt intelligi p finem dcm̄ primaria in
tentione p finem grā cuius ⁊ per finē rei opate. Et silr
idem d3 intelligi p finem dcm̄ scdaria intētione p fine3
quo ⁊ p finem opationis vel gnationis Hoc supposito
dr primo. ꝙ finis p̄ncipalis qui dr finis grā cuius ē ve/
re causa ta3 in esse reali ꝗ̄ intētionali. vt si hō edificet
domū domus ē finis quo edificatōnis. edificat em̄ q̄a
vult hēre domū. sed ipe hō est finis p̄ncipalis grā cui⁹
edificat. vult em̄ edificare propt᷑ se puta propt᷑ salutem
ipius. Et si velit domū propt᷑ pecuniā vult illā pecu/
niam propt᷑ se. Si em̄ velit propt᷑ filios vel amicos dr
velle propt᷑ se. hō em̄ est finis edificatōnis grā cuius ⁊
durante edificatōne h3 esse reale vt notū est. h3 etiā esse
intētionale cum intēdat se cōseruare. Probat᷑ ergo cō/
clusio. quia ꝑm ph̄m homo est finis artificialiū. Con/
stat autē ꝙ homo ē vere cā artificialiu3 ergo finis grā
cuius est vere cā tam in esse reali ꝗ̄ in esse intētionali.
cum habeat vtrūq3 esse Dicit᷑ secūdo. ꝙ finis quo ad
esse reale nō est causa vt sanitas du3 hēt esse reale nō est
est cā finalis. pt3 quia dū sanitas h3 esse reale nihil am
plius fit vel cātur propt᷑ sanitatē acquirendā. ergo Di
cit᷑ tcio. ꝙ finis in esse intētionali ē causa vt sanitas dū
intendit᷑. ⁊ āñq̄ā sit. est causa ꝑpter quā sortes ābulat
pt3 quia ꝑm ph̄m in textu. sanitas est cā ambulatōnis
sed nō in esse reali. ergo in eē intētionali. Dicit᷑ quarto
ꝙ ꝑm pōt capi tripl'r. Uno mō reduplicatiue. ⁊ tunc de
notat cālitate3 ⁊ rl'itatē. ita sc3 ꝙ illud supra qd cadit
deb3 esse cā inherētie p̄dicati ad subiectū. ⁊ dēt p̄dica/
tum de eo vl'r p̄dicari. ⁊ sic finis nō est cā nec ꝑm eē rea
le nec ꝑm esse intētionale. Secūdo mō capit᷑ pmiscue.
⁊ sic denotat cognitōem nō repugnantē inherētie predi
cati ad subiectū sed eā pmittentē. vt hic sortes ē albus
ꝑm ꝙ homo. ⁊ sic finis gratia cuius est cā finalis tam/
ꝑm esse reale ꝗ̄ ꝑm esse intēcionale. Non em̄ repugnat
fini grā cuius ꝙ sit cā finalis ⁊ hēat esse reale ⁊ etiā eē
intētionale. Tertio pt accipi specificatiue ⁊ sic specifi/
cat rōem ꝑm quā p̄dicatū cōuenit subiecto. vt dicēdo
ens inq̄ntū ens est subiectū metaphice ⁊ specificat con
ditionē necāria prequisitā ad hoc ꝙ p̄dicatū insit sub
iecto. vt paries ꝑm ꝙ q̄ntus ē visibilis. Si ergo ista p̄/
positio ꝑm ꝙ specificat rōem ꝑm quā p̄dicatū cōuenit
subiecto tūc nullus finis siue quo siue grā cuius est cā
finalis ꝑm eē reale. sed solum ꝑm ꝙ hab3 eē intētionale
quāuis finis grā cuius bñ sit cā efficiens ꝑm ꝙ hēt esse
reale. Si ꝟo reduplicet ꝯditōem necāriō prequisita3
tūc omis finis est cā finalis ꝑm eē intētionale. ꝗ̄uis nō
oīs ꝑm ꝙ habet eē reale ¶ Sed ꝯtra ista arguit᷑ qua/
druplicit᷑. p̄mo quia hō est causa efficiens artificiliū. er/
go nō est causa finalis eoꝝ Scdo quia de rōne finis est
ꝙ sit quid vltimū hō autē est prior artificialib⁹. ergo.
Tertio. q2 si sanitas sit cā ambulatōnis sortis. q2 sor/
tes ambulat eo ꝙ intendit sanitatē sequtur similit᷑ ꝙ ge
neratōnes istoꝝ inferioꝝ essent cause finales dei ⁊ intel

ligentiarum vel saltem actōne ipoꝝ. intendūt em̄ ge
neratōnes istoꝝ inferioꝝ. sicut sortes intendit sanita/
tem Quarto. quia inter causa3 ⁊ effectum est dependē
tia eēntial'. sed int᷑ q̄cūq3 ē talis depēdētia ē etiā realis
sed realis depēdētia nō est nisi inter extrēa realia. cu3
ergo efficiēs ⁊ effectus dependeāt etiā dependēt essen/
tialiter a causa finali sequitur ꝙ realiter. ⁊ p ꝯsequens
finis est causa ꝑm esse reale ¶ Ad p̄mum dicit᷑. ꝙ non
est incōueniens ꝙ idem sit finis saltem grā cuius. ⁊ ef
ficiens respectu eiusdē. deus em̄ est causa finalis ⁊ cau
sa efficiens oīm reꝝ. ¶ Ad secūdum dicit᷑. ꝙ dcm̄ p hi
deb3 intelligi de fine minus p̄ncipali qui dicitur finis
quo. Si em̄ intellectio de fine grā cuius nō posset sal/
uari qūo deus esset causa finalis oīm rerum ¶ Ad ter
cium dicitur. ꝙ nō est incōueniens ista inferiora esse fi
nes minus p̄ncipales actionū dei ⁊ intelligentiaꝝ. ꝗ̄
uis deus sit finis p̄ncipalis ⁊ grā cuius respectu ipoꝝ
¶ Ad quartū dicit᷑. ꝙ nō sequit᷑ ista dependēt essentia
liter. ergo realiter quia illud dependet ab alio essentia
liter qd necessario eo indiget ad essēndū cum hoc ta/
men stat ꝙ nō dependeat realiter. quia tale potest non
habere esse reale. Ex istis oībus oritur quarta respō
sio tenenda ꝙ finis habet rōnem cause finalis simplici
ter ꝑm esse intentionale. hoc tamē nō est pro esse intentō
nali. sed pro esse reali. Probatur. quia pro illo esse finis
est causa pro quo agens agit. sed agens nō agit pro esse
intentionali. ergo. Et per hoc poss3 respōderi ad p̄mā
rōnem Henrici. ꝙ quāuis finis in esse intētionali non
sit quid optimū ⁊ vltimū nisi effcūs sit ipe postꝗ̄ effec
tus fcūs est. est quid vltimū optimū inter oīa que fiūt
gratia eius ¶ Ad tercium dicit᷑. ꝙ habito fine in esse
reali cessat motus. ideo finis est causa ꝑm esse intentio
nale nō tñ pro esse reali Ad tciam dicitur. ꝙ nō requi/
ritur ꝙ effcūs realis habeat causam realem in illo esse
in quo est causa. sed sufficit p illo esse pro quo est causa
Dom⁹ em̄ ab extra pcreata depēdet a domo p̄us con
cepta. Et ad ꝯfirmatōem negat᷑ ꝯn̄a. Uñ quāuis fi/
nis ꝑm esse intētionale sit imperfectior effcū simplicit᷑. ta/
mē ꝑm q̄d est pfectior ⁊ nobilior. ⁊ etiā simpl'r ē pfectior
ꝑm esse reale ¶ Ad quartā ⁊ eius ꝯfirmatōem dicit᷑. ꝙ
finis in esse intētōnali h3 rōem propt᷑ q̄d. ⁊ ad ipm alia
ordinant᷑ ꝗ̄uis nō p esse reali Et rōnes scde opiōis be
ne pbant. ꝙ finis ꝑm eē intētionale est cā finalis ¶ Et
si queras p̄mo. vtꝝ idem finis sit qui hab3 eē intētiona
le ⁊ hēt esse reale Dico ꝙ sic. sed differt tm̄ ꝑm eē. Uñ
idem finis aliquādo simul h3 esse intētionale ⁊ reale sic
cut etiā est idē lapis q̄ est extra aīa3 ⁊ q̄ est in aīa hab3
aliud ⁊ aliud esse. ¶ Si queras scdo. vtꝝ cālitas cāe
final' sit nobilior cālitate cuiuscūq3 alteri⁹ cāe. Pro rñ
siōe suppono p̄mo. ꝙ aliud est loq̄ de cālitate finis ⁊ eius
entitate. Silr aliud est loq̄ de cālitate aliaꝝ causaꝝ
⁊ eaꝝ entitate. ¶ Uñ multa ꝯueniūt fini q̄ntū ad eius
cālitatē que nō ꝯueniūt sibi ꝗ̄tū ad ei⁹ entitatē. Sup
pono scdo. ꝙ aliud ē aliq̄d eē maioris cālitatis ⁊ nobilio
ritatis. q2 eē maioris cālitatis ⁊ hēre maiorē modū realē cā
litatis. eē ꝟo nobilioris cālitatis ē hēre mo⁹ altiorē. Sup
pono 3° ꝙ cālitas finis ē cā cālitatis aliaꝝ cāꝝ. pt3 q2 a
gēs nō agit nisi motū a fine. materia ꝟo ⁊ forma nō agūt ni
si psupposita actōe agētis ¶ Suppono q̄rto. ꝙ finis nō
est causa entitatis cause efficientis vel materialis. pat3
quia vt in pluribus idem est efficiens ⁊ finis gratia
cuius et entitas materie non producit᷑ Etiam aliq̄

finis est accidēs ꝛ efficiens substātia. modo accidens nō est primo productiuū substantie sed ecōtra. Dico ergo ꝙ nō semp entitas finis ꝛ causalitas cause finalis est nobilior ꝛ maior entitate ꝙ̄ cālitas aliaꝝ causarū licet cālitas eius sit nobilior cālitate cuiuscūꝗ alteri⁹ cause. Ptꝫ autoritate ꝯmētatoris qnto metaphice capitulo de cauſ. qui dicit ꝙ ꝯplemētū est largitas ꝛ bonum nō inueniẜ in rebus nisi ꝑ causam finalē. ꝛ ideo q̄ caret causa finali caret ōni bono. Et rōne. cālitas cause finalis est cā causalitatꝫ aliaꝝ causaꝝ. ꝛ ad eam oēs ordinanẜ. Et sic̄ dicas. ꝙ cālitas realis nobilior ē cālitate nō reali siue intēsionali. cōcedo si illa causalitas nō esset pro esse reali. Si queras tcio. vtrum cālitas cause finalis sit fundamētaliter in entitate ipius finis Dico ꝙ entitas realis ipius finis nō potest esse fundamentū causalitatꝫ eiusdē. cum omē fundamētum relationis sit aliud a relatōne. Unde habita entitate finis cessat cālitas cause efficientis. eo ꝙ efficiens agit propẜ finem. Et cālitas finalis p̄cedit entitatem ipius finis ꝛ ideo causalitas finis fundatur in esse obiectiuo ipi⁹ eo ꝙ finis ꝑ modū amati ꝛ desiderati se hꝫ. Si queras quarto. Utꝝ esse intentiōale siue obiectm̄ ipius finis sit nobilius suo esse subiectiuo ꝛ reali. Dico ꝙ esse obiectiuū finis creati ꝛ cuiuscūꝗ creature qd̄ est in eēntia diuīa est simpliciter nobilius esse subiectio ipius finis vel creature. Esse tamē obiectuꝫ vltimi finis siue sit in intellcū diuino siue in creato nō est nobilius esse subiectiuo eiusdē. Dico vlterius. ꝙ esse obiectiuū rei create qd̄ est in intellcū creato est ꝫ q̄d nobilius eē subiectiuo eiusdē. quia illud esse qd̄ est īmateriale abstrahens ab alteratōne ꝛ corruptōne ꝛ ab hic ꝛ nūc videtur esse nobilius ꝙ̄ quodcūꝗ aliud esse ꝯcernens predicta sed tale esse obiectm̄ in intellcū est hmōi. ergo. Hoc tamen nō debet intelligi ꝙ sit simplr̄ nobilius. nam esse subiectiuū est esse simpliciẜ ipius creature ꝛ reale Esse vero obiectiuū (quod res habꝫ in intellcū creato) ē solum esse ꝭm quid. Quid aūt intelligaẜ per esse subiectiuū ꝛ quid ꝑ esse obiectiuū latius alibi patebit.

Ad rōnes ān oppositū Ad primā dicitur. ꝙ exemplar reduciẜ ad genus cause efficientꝭ. nec rō exemplaris est totaliẜ diuersa a rōne cause efficiētis. sicut est rō materie vel forme vel finis. sed est inclusa in rōne cause efficientis vel ad eam ꝑ se pertinens Ad secūdum negaẜ āñcedens cum sua probatōne. Unde nō est incōueniens idem esse cām vel effcm̄ in diuersis rebus ꝛ diuersimode respcū eiusdem Ad cōfirmatōem diciẜ. ꝙ effcūs bene potest esse sine sua causa producente. quāuis nō sine causa cōseruante Ad terciū diciẜ. ꝙ ille cause bene coincidūt in idem materialiẜ sed non formaliẜ. quāuis em̄ idem sit forma efficiens ꝛ finis hoc tamē nō est sub eadem rōne sed sub diuersis Ad quartū negeẜ āñcedens. ꝛ ad p̄mam probatiōnē diciẜ. ꝙ quāuis finis non sit ꝭm esse reale quādo est causa. tamē est ꝭm esse intentionale ꝛ hoc sufficit Uel possꝫ dici negando maiorē. illud em̄ qd̄ non est potest amari ꝛ desiderari. ideo potest esse causa finalẜ. Aliquid em̄ esse cām finalem alicui⁹ nō est aliud ꝙ̄ ipm̄ eē amatū ꝛ desideratū. propẜ cuius amorē vel desideriū agens producit illud a lteꝝ. Ex quo ptꝫ. ꝙ loquendo de fine quo sanitas fortis est. causa ambulatōnis. ergo sanitas fortis est. non valꝫ ꝯña Ad alias probatōnes ptꝫ solutio ex dictis. Sequiẜ textus.

Dicitur autem fortuna ꝛ casus In hoc quarto tractatu huius libri determinat phs de causis per accidēs. scꝫ de casu ꝛ fortuna. Et diuidiẜ in qtuor capl'a. Primū est de opinionibus antiquoꝝ circa casum ꝛ fortunam. in quo phs intendit tres ꝯclusiones recitando tres opiniones Prima est ad phisicū pertinet detmīnare de casu ꝛ fortuna quia ad phisicū ꝑtinet determinare de causis Sed casus ꝛ fortuna stꝫ de nūero causaꝝ. multa em̄ dicunẜ eē ꝛ fieri a casu ꝛ fortuna. ergo. De casu aūt ꝛ fortuna tria sunt dicenda. Primū est. ad quod genus cause ꝑtinent ꝛ vtrum sint idem vel diuersa. ꝛ quid est casus ꝛ fortuna. fuerunt aūt de casu ꝛ fortuna tres opiniones antiquoꝝ. Prima fuit quorūdam negātium casum ꝛ fortunam. dicebant em̄ ꝙ nihil est a casu ꝛ fortuna propẜ duas causas. Prima quia nihil quod hꝫ causam certam ꝛ determinatā est a casu vel fortuna. sed omīa que fiunt habēt causaꝫ certā ꝛ determīatam. ergo nihil fit a casu vel fortuna. Minor declaraẜ in his que dicuntur fieri a casu vel fortuna. Nam poniẜ ꝙ aliq̄s vadēs ad foꝝ non intēdat inuenire debitorē sed aliq̄d emere si ipe eum inueniat tūc eius quod ē recipe debitoreꝫ in foro est causa certa ꝛ determīata. scꝫ voluntas emendi Secūda rō. quia si esset aliq̄d a casu ꝛ fortuna. priores phi determīanssent de casu ꝛ fortuna. de eis aūt nihil dixerūt. ergo signum est ꝙ nihil est a casu vel fortuna. Ad p̄mam rōnem respondet phus negādo maiorē quāuis em̄ effcūs reducanẜ in aliquā cām determinatā nec hoc ignorant moderni tamē omēs cōueniunt in h̄ ꝙ dicunt inter ea que fiūt aliqua fieri a casu vel fortuna ꝛ aliq̄ non Ad secūdam rōnem respōdet phus negando ꝯsequentiā. ꝛ pro eius declaratōne poniẜ secundam cōclusionē que est. Antiqui debuerūt detiare de casu ꝛ fortuna. probat duabus rōnibus. Prima quia aut ipi posuerūt casum ꝛ fortunam esse aut nō. si sic hētur intentū. scꝫ ꝙ debuerūt determīare de casu ꝛ fortuna cum ipi velint determīare de oībus causis rerū Uerum tamē aliqui determīauerūt de lite ꝛ amicicia. alij de igne. alij de intellcū. alij de aliquo alio corpe qd̄ ponebant esse principium. Si vero nō ponebāt casum et fortunaꝫ esse tūc quia multi ꝛ quasi omēs dicūt aliqua fieri a casu ꝛ fortuna ipi saltem debebāt ip̄robare opiniones ponentiū casum ꝛ fortunā. Et sic debebant determīare de casu ꝛ fortuna. Secūda ratio. quia aliq̄ eorum vsi sunt casu ꝛ fortuna. Empedocles em̄ dicit aerem esse sursuꝫ a casu hoc em̄ accidit a creatōne hui⁹ mundi. dum disgregarent elementa propter litem aer cucurrit sursum. ꝛ sic̄ diciẜ de partibus aīaliuꝫ. Si ergo nō crediderūt antiq̄ casuꝫ ꝛ fortunā esse nō debuerunt vti illis ꝛ si crederūt ea esse debebant determīare de ipis. sic ergo ptꝫ ꝙ predicta rō neꝗ demōstrat propositum scꝫ ꝙ nihil sit a casu vel fortuna nec probat. ſꝫ antiquos accusat qui nō determīauerūt de casu ꝛ fortuna de q̄bus debuissent determīare (Sunt autē q̄dam) Hic ponit secūdam opinionē quorūdaꝫ ponentiū casum ꝛ fortunam esse causam celi. ꝛ oīm corporum celestiū. Dicebant etiā cursus syderū ꝛ vl'r oēs

motus celestes esse a casu ꝛ a fortuna tamē nō dicebāt hec inferiora vt aīalia ꝛ plātas esse a casu ꝛ a fortuna sed ab intellcū ꝛ a fortuna. Et ħ ꝓpt' hāc rōem .si ista inferiora ēent a casu vl' fortuna tūc qdlibet fieret indifferēter ex q̄libet ſ3 ħ est fl̄m. Nā ex seie oliue fit oliua et nō hō.ꝛ ex seie hoīs fit hō ꝛ nō oliua. P3 ꝯtra hāc opinionem poit phs hāc terciā ꝯclusionē q̄ est hec. Casꝰ et fortuna nō ē causa celi neqꝫ corpm celestiuȝ. Probat' duabꝫ rōibꝫ.pma q2 incōueiens ē corpa idigniora hr̄e cām determiatā ꝛ eē vl' fieri ab intellcū vl' natura.corpa ꝟo digniora ꝛ maifestiora nullā hr̄e cām determiataȝ sui eē ꝛ fieri a casu vl' a fortuna.ḡ cū ipi antiq̄ nō ponerent corpa iferiora esse a casu vl' fortuna nō deberēt ponere corpa celestia esse a casu vl' fortuna. Scd̄a ratō q2 in celo nihil videmꝰ fieri a casu vl fortuna ſ3 videmus oīa suis tp̄ibꝫ aduenire. in istis aūt inferioribꝫ multa videmꝰ fieri a casu ꝛ a fortuna.ḡ casus nō ē cā celi vel corpm celestiū ¶(Sūt aūt q̄dam) Hic ponit terciaȝ opionē alioꝝ dicentiū ꝙ casus ꝛ fortuna sunt q̄dā immaifesta humano intellectui q̄si sit q̄dā diuinū.in cuius ptāte sit nos facere felices. Ad videndū aūt vtruȝ hoc sit veꝝ ꝯsiderandū ē q̄d sit vtrūqꝫ.ꝛ vtꝝ sint idē et ad quod genus cause reducuntur.

Primū quidē igitur

¶In hoc scd̄o caplō huius tractatus inuestigat phs diffinitōem fortune ponēdo q̄tuor diffinitōes. Prima est eoꝝ q̄ fiūt.q̄dā fiūt sp̄.q̄dā frequēter.ꝛ q̄dā extra sp̄ et frequēter. Scd̄a eoꝝ q̄ fiūt q̄dā fiūt ꝓpt' aliq̄d quedā ꝟo nō fiūt ꝓpter aliq̄d. Tercia eoꝝ q̄ fiūt ꝓpter aliq̄d siue ꝓpt' finē q̄dā fiūt a ꝓposito ꝛ q̄dā a natura. Iste aūt tres diuisiones icludūt se iuicē q2 ea (q̄ fiūt a ꝓposito vl' a natura fiūt) ꝓpter aliq̄d Sūt āt ꝓpter ħ q̄cūqꝫ vtiqꝫ ab itellcū aguntur ꝛ q̄cūqꝫ a natura ꝛ ea q̄ fiūt ꝓpt' aliq̄d fiūt sp̄ ꝛ frequēter. Quarta diuisio cārum q̄daȝ sunt cause ꝑ se ꝛ q̄da ꝑ accn̄s sicut eīn entium q̄dam ꝑ seipm est.illd̄ vero ꝑm accn̄s.sic ꝛ cām ꝯtingit eē.vt domificator ē ꝑ se cā domus ꝛ albū vl' musicū ē cā ꝑ accidens. Vn̄ inter cās ꝑ se ꝛ ꝑ accn̄s ē hec dr̄ña. q2 cā ꝑ se ē finita.ꝛ cā ꝑ accn̄s est ifinita. infinita eīn vni accidunt ¶(Sicut igit') Consequēter phs ponit tres conclusiones. Prima casus ꝛ fortuna aliq̄d ē.sunt eīn cāe q̄ fiūt extra sp̄ ꝛ frequēter.ita ꝙ casualia ꝛ fortuita sunt illa q̄ fiūt extra sp̄ ꝛ frequēt'. Probat dupl'r. pmo quia casus ꝛ fortuna nō sunt cāe eoꝝ q̄ fiūt sp̄ neqꝫ eoꝝ q̄ fiunt frequēter.ḡ sunt cause eoꝝ q̄ fiūt extra sp̄ ꝛ frequēt' Scd̄o ꝓbat q2 oēs dicūt illa (q̄ fiūt extra sp̄ ꝛ freq̄nt') fieri a casu vl' a fortuna.ꝛ ecōtra ea q̄ fiūt a casu vl' fortuna fieri extra sp̄ ꝛ frequenter ¶Scd̄a ꝯclusio casus et fortuna sunt cause eoꝝ q̄ fiūt ꝓpter aliq̄d.ꝓbat exemplariter q2 si aliq̄s creditor sciuisset debitorē eē in foro ipē iuisset ad foꝝ ꝓpt' illū vt ſ3 ab eo reciperet pecunias. ponā ḡ ꝙ creditor veniat ad foꝝ ad emēdū aliq̄d ꝛ nō ad īueniendū debitorē ꝛ tn̄ ꝙ in foro inueiat debitoreȝ et ab eo recipiat pecuniā nos dicimꝰ ꝙ illa inuētio debitoris ꝛ receptio pecunie ē a fortuna ḡ ¶Tercia ꝯclusio fortuna ē causa eoꝝ q̄ fiūt ꝑm ꝓpositū.p3 ꝑ exempluȝ adductū.nā illa receptō pecuīe (quā dicīꝰ eē a fortūa) nō fit ab agente ꝑm naturā sp̄ fit ab agēte ꝑm ꝓposituȝ ergo. Maifestū est aūt ꝙ fortuna est cā ꝑ accn̄s.ea eīn (q̄ dicūtur fieri a fortuna) fiūt ꝑ accn̄s ꝛ ꝑter intētōneȝ agentis. Ex p̄dcis p3 ꝙ fortuna est cā ꝑm accn̄s ī hīs q̄ fiunt ꝑm ꝓpositū eoꝝ q̄ ꝓpter ħ sunt P3 etiā ꝙ circa idē sunt fortuna ꝛ intellectꝰ. Fortuna eīn reperit' in agentibꝫ ꝑm ꝓpositū.ꝓpositū aūt nō ē sine intellcū.ḡ

Infinitas quidē igitur causas

¶In ħ tercio caplō assignat phs rōem eoꝝ q̄ de fortuna dicunt'. Et intendit q̄tuor ꝯclusiones .pma nō irrōnabilit' dr̄ fortunā eē imaifestā hōi.p3 quia cause fortune sunt īfinite.infinitū aūt ē ignotū ꝛ immanifestū ¶Scd̄a ꝯclusio aliq̄d ꝟitatis h3 opīo q̄ ponit nihil fieri a fortuna Et q2 q̄uis aliq̄d fiat ꝑ accn̄s a fortuna simpl'r tn̄ ꝛ ꝑ se loquēdo nihil fit a fortuna Fortuna eīn nō ē cā ꝑ se ſ3 ꝑ accn̄s. Hoc ꝓbat pmo ꝑ exempluȝ. q2 sicut tibicē est causa domꝰ ꝑ accn̄s cuiꝰ edificator est cā ꝑ se.ita veniēs ē cā ꝑ accn̄s referēdi argētum si veniūt cā emēdi. Scd̄o sic rōe.q2 cā infinita nō est cā ꝑ se. fortuna aūt est cā infinita. Nā infinite sunt cāe ꝓpt' q̄s aliq̄s vadit ad foꝝ ꝑter intentōem īueniēdi debitoreȝ. potest eīn aliq̄s ire ad foꝝ vt videat amicum vl' videat' ab amico vt seq̄tur amicū vl' fugiat' ab īimico ¶Tercia ꝯclusio nō irrōnabil'r dr̄ fortuna esse sine rōne.ꝓbat q2 rō ē eoꝝ q̄ sunt sp̄ ꝛ frequēter. Fortuna aūt ē coruȝ q̄ sunt extra sp̄ ꝛ frequenter. Posset aūt aliq̄s q̄rere de q̄bus causis ꝑ accn̄s sit fortuna.duplices eīn sunt cause ꝑ accn̄s.quedā sunt q̄ nihil oꝑant' ad esse effectꝰ.sicut si rasio capitis.vl' depilatio dicat' eē causa sanitatis illa eīn nō facit aliq̄d maifeste ad sanitateȝ. Alie ꝟo sunt cause ꝑ accn̄s q̄ aliq̄d oꝑant' ad eē effectꝰ sicut calefactio ꝑ solem.vl' refrigeratio ꝑ ventū illa eīn pn̄t facere aliquā alteratōem in capite ad quā sequit' sanitas. Est ḡ dubiū.vtꝝ fortuna sit de causis ꝑ accn̄s.pmo modo dcis vl' scd̄o mō. Ad q̄d r̄ndet phs ꝙ ē de ill' q̄ aliq̄d oꝑant' ad esse effectꝰ quā ſ3 remota nō ꝓduceret' effectus.veꝝ est tn̄ ꝙ int' cās ꝑ accn̄s q̄dā sunt ꝓpinquores ꝛ q̄dam remotiores q̄ minꝰ faciūt ad eē effectꝰ ¶(Fortuna aūt) Diuidit phs fortunā in bonā ꝛ mala. Bona fortuna eīn dr̄ qn̄ aliq̄d bonū euenit ꝑter intētioneȝ. et mala qn̄ euenit malū. Diuidit' etiā fortuna aliter. q2 quedā fortuna dr̄ eufortuniū ꝛ q̄dā diffortuniū Eufortuniū est qn̄ aliq̄d magnū bonū eueīt ꝑter intētōem Et diffortnniū est qn̄ eueīt magnū malū.ꝛ nō solū est eufortuniū vl' diffortuniū qn̄ eueīt magnū bonū alicui vel magnū malū. Sed etiā qn̄ ꝓpe eueīt magnū bonū vl' magnū malū q2 intellcūs accipit illud q̄d est ꝓpinquū ad habēdū tanq̄ eēt' ꝓhabitū. Qd̄ eīn ad p̄uū distat tanq̄ nihil debabere videt'. Et ab alijs sic allegat' quod paꝝ distat nihil distare videt' ¶Quarta ꝯclusio nō irrōuabil'r dr̄ eufortuniū eē incertū.ꝓbat'.q2 oīs fortuna ē icerta cū sit extra sp̄ ꝛ frequēt' .ſ3 eufortuniū est extra sp̄ ꝛ frequēter ḡ. Ex p̄dcis p3 cōis diuisio casus ꝛ fortune.sunt eīn ambo cāe ꝑm accn̄s in ꝯtingentibus fieri neqꝫ simpl'r neqꝫ sicut frequēter ꝛ eoꝝ quecūqꝫ vtiqꝫ ꝓpter aliquid fiat

¶Differunt autem

¶In ħ quarto caplō poit phs dr̄ñaȝ inter casuȝ ꝛ fortunam. Et oñdit pmo ad q̄d genus cause reducunt' ꝛ dicit ꝙ dr̄nt aūt casus ꝛ fortuna.q2 casus ē ī plꝰ. Omne eīn q̄d fit a fortūa fit a casu ſ3 nō ecōtra ꝛ ħ ꝑ ꝯclusio

nes sequentes. quaꝝ ꝑma est fortuna solū reperit̃ in agē/tibus ꝑm ꝓpositū. ita q̄ solū illud dicat̃ fieri a fortuna qd̄ fit ab agēte ꝑm ꝓpositū ꝑter ei⁹ intentōem. ꝓbat̃ du⁄abus rōib⁹. Prima q: fortuna solū reperit̃ in ill'. in q̄bus reperit̃ oꝑatio bona vl' mala. vñ neccārio est circa ꝓacti/cā eē fortunā. s3 oꝑatio bona vl' mala nō ꝯuenit nisi a/gentib⁹ ꝑm ꝓpositū. ĝ Scd̄a rō ē a signo q: fortuna ē fe/licitas vl' eit ꝓpinq̄ felicitati. s3 felicitas non attribuit̃ nisi agētib⁹ ꝑm ꝓpositū. ĝ cū sit q̄dā ꝑtis. ē eiꝰ eupꝛxia ĝ Ex quo sequit̃ q̄ neq3 inaīata neq3 bestie neq3 infātes aliq̄d agūt a fortuna. p3 quia nō agūt a ꝓposito. Unde ipi nō dñr eufortunati vl' infortunati nisi forte ꝑm simi⁄tudinē sicut ꝑtarquus dicit q̄sdā lapides eē fortūatos sc3 eos ex q̄bus fit are. i. altaria cū honorent̃. Et q̄sdā eē infortunatos sc3 eos ex q̄b⁹ fiūt pauimēta. q: illi pe/dibus ꝯculcant̃. Quis aūt inaīatis bestijs ꝛ infantibus nō ꝯueniat agere a fortuna tñ bñ dñr aliq̄d pati a fortu⁄na. Secūda ꝯclusio casus nō solū reperit̃ in agentib⁹ ꝑ3 ꝓpositū sc3 hoibus. s3 etiā reperit̃ in alijs aīalib⁹ ab hoīe et in inaīatis. illd̄ eñ qd̄ fit ꝑter intentōem agētis siue illud agēs agat ꝑm ꝓpositū siue naturalr̃ dr̃ fieri a casu Probat̃ ꝑmā ꝑtem ꝯclusionis. sc3 q̄ casus reperiat̃ in aī⁄malib⁹ alijs ab hoīe. q: si equ⁹ veīat ad aliquē locum causa pabuli ꝛ nō cā salutis ꝛ saluet̃ dr̃ saluari a casu. Scd̄a ꝑs ꝯclusionis ꝓbat̃ sc3 q̄ casus attribuat̃ inaīa⁄tis. q: si tripeda cadēs deorsum fiat apta ad sedendū h̄ ē a casu. Nō eñ cecidit vt ita staret. Tercia ꝑs ꝯclu⁄sionis p3 sc3 q̄ casus fit qñ fit aliq̄d ꝑter intentōem a⁄gentis. in his eñ q̄ simpl'r ꝓpt̃ aliq̄d fiunt non fit ali/q̄d a casu nisi i ill' q̄ fiūt extra sp̄ ꝛ frequēt̃. ĝ ꝛc̄ Probat̃ q: ea q̄ fiūt a casu ꝓpinq̄ sunt in ill' q̄ fiūt vane. S3 ali⁄quid fit vane qñ agēs nō ꝯseq̄t̃ finē intentū ĝ a sili illd̄ fit a casu qd̄ fit ꝑter intētōem agētis. Maior p3 ex deri⁄uatōe noīs. Casus eñ deriuat̃ ab h̄ qd̄ ē frustra. Ca⁄sus eñ in greco vocat̃ automatū qd̄ tm̄ v3 sicut ꝑ se fru⁄stra. Frustra aūt ꝛ vane idē st̃. ĝ in vanū ꝛ a casu st̃ ꝓ⁄pinq̄. vñ in eodē sepe repiunt̃. Exemplū ē q: si ꝓijciat̃ lapis nō vt ꝑcutiat aliquē s3 vt frāgat̃. si contingat q̄ nō frangat̃ ꝛ ꝑcutiat aliq̄d dr̃ inanit̃ ꝓiect⁹ fuisse ꝛ a ca⁄su ꝑcussisse. Maior ꝓbat̃ ꝑ diffinitōem vani. Uanū eñ est qd̄ aptū natū est eē alteri⁹ cā cū nō includat illd̄ cui⁹ cā erat aptū natū. i. eē vanū ē qñ agēs nō ꝯsequit̃ illud qd̄ intēdebat. Casus āt qñ ꝯsequit̃ alid̄ q̄3 intēdebat vt si aliq̄s ambulet cā sanitatis ꝛ nō sanet̃ dr̃ inuanu3 ambulasse. Et notant̃ ponit̃ in diffinitōe (qd̄ aptū na⁄tū ē). Nā ad h̄ q̄ aliq̄d dicat̃ fieri iuanū nō solū req̄rit̃ q̄ agēs nō ꝯseq̄t̃ ex actōe sua illud qd̄ intendebat ꝯseq̄ Sed etiā actio agētis eēt nata fieri ꝓpt̃ illud qd̄ intēde⁄bat. Uñ si aliquis diceret̃ balneasse inuanū q: eo bal/neato sol nō eēt eclipsat⁹. eēt derisio q: talis balneatio nō est nata fieri ꝓpter eclipsim solis. sicut ambulatio ē nata fieri ꝓpter sanitatē. Dictum est ĝ q̄d sit casus et fortuna ꝛ quō differūt. iō dicēdū est ad qd̄ gen⁹ cause reducunt̃. Et ad hoc sciendū ponat̃ tercia ꝯclusio q̄ est hec. Casus ꝛ fortuna sunt cause efficientes. vtrunq3 eñ ipoꝝ est de modo causarum in quibus est prin/cipium vnde mot⁹. Probat̃ hec ꝯclusio. quia illd̄ (qd̄ fit a casu vl' fortuna) fit ab agēte ꝑm naturā. vl' ab agē⁄te ꝑm ꝓpositum. Aut eñ coꝝ que sunt natura causa q̄⁄liqua est casus vl' fortuna. aut coꝝ q̄ sunt ab intellectu causa semꝑ est. Ex ꝑdc̄is infert̃ q̄rta ꝯclusio q̄ est hec Casus nō est causa celi vl' corpoꝝ celestium q: causa per accidens semper posterior est causa ꝑ se. nihil autē3 ꝑm accñs ꝑus est his q̄ sunt ꝑ se. Sed natura ꝛ intellec⁄tus sunt cause ꝑ se. Fortuna aūt ꝛ casus sunt cause per accidēs. ĝ casus ꝛ fortuna sunt cause posteriores natu/ra ꝛ intellectu. corꝑa aūt celestia sunt ꝑora corꝑibus in/ferioribus. ergo nō debet dici q̄ casus ꝛ fortuna sūt cau⁄se eoꝝ q̄ sunt in celo. Natura ṽo ꝛ intellect⁹ sunt cause eoꝝ q̄ sunt in hoc mūdo inferiori. Circa hūc textū

Notandū

p° q̄ ꝑm dñm Albertū fue⁄rūt aliq̄ ꝑhi ponētes fatum qd̄ vocabāt ymarminem q̄ negabāt casū ꝛ fortunā eē. vñ dicebāt q̄ ymarmies erat concursus siue dispō stellarum. Probabant aūt h̄ dci ꝑhi q: ista iferiora gubernāt̃ īfallibil'r a gubernatōe cor⁄poꝝ supioꝝ. q̄cquid ergo fit in istis inferiorib⁹ hab3 in supiorib⁹ cā3 detmiatā. Probāt scd̄o q: dato q̄ in istis inferiorib⁹ aliq̄ effectus nō sint determinati respe⁄ctu vnius cāe tñ respectu alteri⁹ semꝑ sunt determiati Et aliq̄ posteriores h̄ idē3 sustinētes addijciebāt ter⁄ciā rōem q: ꝑm Platonē nihil ortū est sub sole cui⁹ cau⁄sa legittima nō p̄cesserit. Cā aūt legittima est cā deter/miata ĝ casus ꝛ fortuna nihil sunt. Quarto ꝓbabant q: oīe ens ꝑ se est causa ꝑ se vl' causatū ꝑ se. ea aūt que dicunt̃ fieri a casu nō sūt cause ꝑ se. ĝ sunt causata ꝑ se istaꝝ rationū dissolutio patebit in questione

Notandū

Scd̄o. q̄ ꝑm eundē fuerūt aliq̄ antiqui ꝑhi videntes aliq̄s eē stellas q̄ mouentur motu retrogrado. et iō dicebāt erratice. nō potuerunt istius mot⁹ inuenire aliquā cām determiatā. iō dicebāt hoc fieri a casu. Et q: oīa iferiora regunt̃ a ꝟtute isto⁄rum corpoꝝ supioꝝ. ideo dicebāt q̄ in istis inferiorib⁹ nihil fieret a casu s3 in sol' corꝑib⁹ celestibus. Uñ dicit Albertus q̄ tp̄a illoꝝ nōdū fuit ꝯplete inuēta astrono⁄mia. s3 post hoc ꝑ magnū tp̄s ꝛ magnū laborē inuēta ē detminata cā istorū motuum. Alij ṽo fuerūt dicētes fortunā eē deā quā dā quā depingebāt media ꝑte albā et media ꝑte nigrā. Ad designādū eufortuniū ꝛ diffor⁄tuniū ꝛ rotā ad designādū indetmiatōem ei⁹. ꝛ sup̄ra rotā volubilē ad designādū instabilitatem. ꝛ eā adora⁄bāt vt ꝓspere in eufortunijs eis succederet. Et ille sunt tres opiōes q̄s inducit Arl'. i ꝑmo capl'o isti⁹ tractat⁹

Notandū

Tercio. q̄ int̃ peripateti/cos priores ꝛ posteriores erat discordia. vñ Temisti⁹ et Alexāder dicebāt q̄ casus inuenit̃ solū in ill' q̄ sūt pos/sibilia in mīori ꝑte. ꝛ nō in eis q̄ sunt possibilia eq̄l'r si/ne ad vtrūlibet. Et ratio eoꝝ est. q: aliq̄ sunt ꝯtingen/tia eq̄lit̃ respcū potētie motiue. vt mot⁹ ꝛ q̄es. ꝛ tñ cum aliq̄s mouet̃ aut q̄escit nō dicim⁹ q̄ mouet̃ aut q̄escit a fortuna vl' casu. ĝ casus ꝛ fortuna nō repiunt̃ in ꝯtin⁄gente eq̄liter siue ad vtrūlibet. Opinio aūt Auicenne fuit q̄ casus ꝛ fortuna repiunt̃ tā in ꝯtingētib⁹ q̄3 in mi⁄nori ꝑte. Et rō ei⁹ fuit q: ꝑhs inuestigās illa in q̄b⁹ hñt fieri casus ꝛ fortuna declarat q̄ habēt solū fieri in his q̄ sunt extra sp̄ ꝛ frequēter. Si ĝ nō fiāt in ꝯtingētib⁹ eq̄⁄liter cū ip̄m nec fiat semꝑ nec frequēter ꝑhs debuisset ip̄m excludere sicut exclusit semꝑ ꝛ frequēter. S3 istd̄ deiñ imꝓbat ꝯmentator sicut postea patebit. Respon⁄debat aūt Auicenna ad rōem Temistij q̄ nō est ipossi⁄bile inuenire vnū qd̄ est neccārium respectu vnius et casuale respectu alterius. Et silr̃ possibile est inuenire

aliquid qd est possibile in maiori pte respectu alicuius et possibile in minori pte respectu alterius. Un cōmentator dicit q Auicenna intendit q̄si q ambulatio si attribuatur potentie motiue. in loco erit casualis qr nō est in natura illius potētie mouere plus q̄ quiescere. Sz si attribuatur ad appetitū quo facit motū nō erit casualis

Notādum Quarto. q cū dicit phs fortunā esse intellectū z casuz esse naturā, nō ē intelligendū q casus z fortuna formalr z eēntialr sint intellect⁹ z natura. sz solū pdicatōe materiali. Nā casus et fortuna p formalibꝫ suis pcatis importāt respect⁹ q̄ denoiant itellcm̄ z naturā tāq̄ agētia casu z a fortuna

Querit Utrum aliqd fiat vl' posset fieri a casu z fortuna Arguitur pmo q n. qr nihil ē casuale vl' fortuitū ergo nihil fit a casu vl' fortuna Añs pz qr nihil (qd hz causaz detminatā) est a casu vl' a fortuna. sz omē qd est vl' erit hz cām detminatā sicut pz p autoritatē Platōis supius. Pz scdo qr omē qd vere est circa pmū est cātuz et omē tale hz cām p se g. Cōfirmatur qr omē p accidēs reducitur ad p se. g omē qd fit a cā p accns fit etiā cā p se et p ōns omē qd fit. a cā p se z detmiata fit z sic nullū est casuale vl' fortuitū. Scdo sic. Omnia e ueniūt de nccitate. g. Añs pz pmo qr omē qd est de nccitate futurū de nccitate eueniet. sz omē futurū ē de nccitate futurū. g omē tale de nccitate eueniet. Minor pz qr implicat ɔtradcōem aliqd esse futurū z nō eē futurū. Pz scdo qr sm phm pmo celi z mūdi. Omē corruptibile de nccitate corrūpet. sz omē futurū vl' omē qd pt esse et nō esse ē corruptibile. g de nccitate corrūpet. z p ōns de necessitate erit. Nō em pt corrumpi nisi pus existat Pz tercio qr sicut se hz ptitū ad ɔtingentiā z nccitatē. ita etiā futurū nō em maiori nccitate ptitū ē ptitū q̄ futurum est futurū. Sz oē (qd ptitū ē) de nccitate pterit sic pz sexto ethicorum. vbi phs approbat Agatonē dicētē q hoc solo puatur de⁹ q nō pt genita facere ingenita. g omne futurū de necessitate erit. Pz qrto. qr qlibz tal' ē necessaria Antixpus erit Antixps morietur. g. Añs pz pmo qr ipa ē nūc va. g post h̄ verum erit dicere q ipa fuit va g añs de nccitate erit. Sic em arguit phs pmo pihermenias. Pz qnto qr deus sciuit antixpm fore. Sz ois ppositio de ptito vera ē nccāria. g ista est necessaria de⁹ sciuit antixpm fore. sz ex h̄ sequitur q antixps erit al's em̄ scia dei esset fallibilis. Sz si añs est nccāriū ōns etiam erit necessarium. ergo ista erit necessaria antichristus erit. z eodem modo argueretur de alijs futuris Tercio sic. Fatū imponit nccitatez rebꝫ. g nihil fit a casu vel a fortuna. Añs patz pmo qr bene sequitur h̄ est fatatū sive pscitū a deo. g hoc erit. Nā posito opposito ɔntis deus deciperetur. sz añs ē nccāriū g z ōns. Pz scdo autoritate Senece dicētis fatū esse dispositionem rerū quam nulla vis infrumpere potest. Cōfirmatur qr vel vtraq̄ pars ɔtradictionis est fatata. z hoc nō quia due cōtradictorie simul essent vere vl' neutra eēt fatata. z hoc nō quia essent simul false vl' altera tm̄ z tūc reliqua nō poterit esse fatata vl' pscita. al's de⁹ esset fallibilis z mutabilis. ergo que sunt fatata de necessitate eueniunt Quarto sic. Casus z fortuna non sunt entia scibilia nec diffinibilia. ergo fatuum est querere an aliquid fiat a casu an a fortuna. Añcedens patz. quia quod est incertum z extra rationem nō est scibile nec diffinibile Sed sm phm illa sunt incerta z extra rationem. ergo Confirmatur quia de contingentibus nulla potest eē scientia nec diffinitio. sed casus z fortuna sunt contingentia. ergo zc. In oppositum arguitur autoritate phi in textu posita. Pro solutione istius ponuntur quattuor questiones

Questio prima

Utrum futura contingentia sint certa z determinata respectu alicuius intellectus. Pro dissolutione istius questionis tangentur quatuor difficilia. Primum ē vtrum futura contingentia sint determinate veritatis p cōparationem ad intellectum nostrum. Respōdet phus pmo perihermenias q non. vnde dicit ibidem sicut patz inspicienti textum. q cuiuslibet contradictionis siue sit ppositionum. quarum vna est vniuersalis. z alia particularis siue ppositionum singularium de presenti vel de pterito. vna pars est determinate vera z alia determinate falsa. Sed nō est ita de ppositionibus singularibus cōtradictorijs que sunt de contingenti ad vtrumlibet. Unde de illis ponit phs duas ɔclusiones. Quarum pma est q in talibus ppositionibꝫ cōtradcōrijs nō est necesse alterā ptem esse determinate verā z alteram determinate falsam. ita q intentio eius est q nō cuiuslibz ɔtradictionis de futuro ɔtingenti hec est pars determinate vera vel illa nec ista est determinate falsa vel illa. Sicut huius contradictionis antixpus erit antixps non erit. hec pars antixpus non erit. Et hoc intelligit de propositionibus singularibus. Secūda conclusio q̄uis neutra sit determinate vera non tamen ppositio singularis negatiua de predicato copulato ex predicatis ambarum est vera. vt q̄uis nec hec sit vera Antichristus erit nec falsa. z similiter antixpus non erit tamen hec non est vera. Antixpus nec erit nec nō erit Est ergo intentio sua q q̄uis nulla pars sit determinate vera tamen necesse est alteram esse veram z non pōt dici q neutra sit vera. Quāuis autem phus velit q non cuiuslibet contradictionis hec pars est vera z illa falsa. tamen vult q cuiuslibet contradictionis altera pars est vera z altera falsa. Ait em circa finem loquēs de contradictorijs singularibus de futuro contingenti ad vtrumliber (Horum em necesse quidem alteram partem contradictionis esse veram vel falsam non tamen hoc vel illud. sed utrūlibet) id est non hanc vl' illā sed vnam vel alteram disiuncte Demonstratis g duabus ɔtradictorijs singularibus de futuro contingēti hec particularis sm eum est vera altera istarum duarum contradictoriarum est vera. z tamen nulla ei⁹ singularis est vera. ita q siue hec siue illa demōstretur. non potest vere dici hec est vera. nec similiter hec est falsa. Et aūt hec fuerat intentio philosophi potest quilibz intelligens cognoscere si diligenter consideret textum et vim rationum eius. Et huius opinionis sunt adhuc aliqui magni doctores dicentes eaz esse verissimā Et ad oppositum eius sequūtur incōuenientia ad q̄ deducit phus scilicz q si cuiuslibet contradictionis de futuro contingenti hec pars sit determinate vera z illa determinate falsa nihil eueniet ad vtrumlibet nec a casu vel fortuna. sed omnia de necessitate euenient. z per consequens non oportebit consiliari neq̄ negociari. Nō ē ergo hec vel illa vera. sed propter vnā subdistinctōnez

ad alteram. Alia responsio est q̄ dicit ꝙ sunt determīate vere ꝑ ꝯparatōem ad intellectū nostrū. ita ꝙ in hmōi ꝓpositionibus singularib9 de futuro contingenti semꝑ vna ps ꝯtradictionis dicit determinate vera ⁊ alia detꝰminate falsa q̄uis hoc nō semꝑ sciamus nisi forte intꝰdum ꝑ reuelatōem. vñ hec rñsio poīt q̄tuoꝛ dcā

Primum dictum

ꝙ phs nō negat absolute ꝙ tales ꝓpōnes sint determinate vere vl' false. sed negat ꝙ ibi sit ṽitas quo ad nos q2 nō possum9 determinate ꝯgnoscere a nobis q̄ ps sit vera et q̄ falsa. Scōm dictū. In talib9 ꝓpōnibus semꝑ vna ps ꝯtradcōis ē determiate ṽa ⁊ altra determiate fl'a Probat q̄drupl'r. pmo q2 ꝯtradcōis nō ē mediū ꝑ abnegatōem sicut p3 ꝑ phm q̄rto metaphice. q̄ reꝓbat aliquos dicētes inter ꝯtradcōria eē tale mediū. Et dicit aliq̄d vero nec ꝯtradcōis mediū nihil eē pt sed necessariū aut dicere aut negare vnū de vno ḡ impossibile est aliquā ꝓpōnem eē neq3 verā neq3 falsam. ⁊ ꝑ ꝯñs q̄libet ē vera vl' falsa. Et ibi phs ꝓbans nulli9 ꝯtradcōi3 eē me9 arguit ꝙ si alic9 me9 ponat. eadē rōe ponetet ⁊ cuiuslibet. iō si in ꝓposito dicat ꝙ hui9 ꝯtradcōis hec ps nō sit ṽa ⁊ illa falsa. eodē mō dici poterit in q̄libet ꝯtradcōne. Probat scdo q2 aut hec ꝓpositō antixps erit est ṽa aut nō est ṽa. Si ē ṽa habet intentū. si nō cū sequat hec ꝓpō antixps erit nō ē vera. ḡ antixps nō erit Sequit ꝙ hec erit ṽa antixps nō erit. ⁊ ꝑ ꝯñs ꝑ lege3 ꝯtradcōriarū hec ē falsa antixps erit. ⁊ sic habet intentum. Tercio ꝓbat q2 si nulla tal' ꝓpositio eēt determiate vera vl' fl'a. seq̄ret ꝙ de9 nō sciret determiate qđ ꝯtradictorioꝝ debe3 euenire ⁊ qđ nō s3 solū indeterminate ⁊ sub distictōe. s3 ꝯñs est fl'm. ḡ Cōsequētia p3 q2 illđ (qđ ñ est veꝝ) ñ est ab aliq̄ intellcū scitū cū nihil sciat nisi verū. Falsitas ꝯñtis p3 pmo ꝑ Augustinū suꝑ genesim dicentē ꝙ de9 nō nouit aliter fcā q̄3 fieda. Pt3 scdo q2 tunc q̄libet hō haberet ita certā noticiā de futuro ꝯtingenti sicut de9. scit eñ hō sub distinctōe ꝙ h̄ erit vl' non Quarto ꝓbat q2 apocalips vigesimopmo. postq̄3 scriptū est. Absterget de9 oēm lacrimā ab oculis scōꝝum dicit Iohi. Scribe ꝙ hec ṽba fidelissima sunt ⁊ vera Certū ē aūt ꝙ hec ꝓpō absterget de9 oē3 lacrimā ab oculis coꝝ ⁊ multe alie (q̄ ibi ponunt) sunt ꝓpōes de futuro ꝯtingēti. ḡ aliq̄ ꝓpones de futuro ꝯtingēti sūt determiate ṽe ⁊ nō solū sub distinctōe. Nec v3 si dicat ꝙ tales ꝓpōes sunt determiate ṽe q2 sunt reuelate ⁊ inq̄3tū hmōi nō sunt de futuro ꝯtingēti s3 necc̄arie. Nā de9 ita bñ sciuit ab etno determiate si ego currā cras aut nō sicut sciuit ⁊ determiauit ꝙ dies iudicij erit ⁊ ꝙ absterget oēm ⁊c. Iō eodē mō dōm est de ista sorꝭ curret cras nec facit ibi aliq̄d reuelatio ad h̄ ꝙ eueniat vl' nō vl' ad hoc ꝙ sit determinate vere sed solum ad hoc ꝙ sciamus determinate ꝙ debet euenire. Si eñ de eis nō eēt facta reuelatio nō minus eueniret quia anteq̄3 reuelarent deus ꝑsciebat ea. Tercium dictū. quelibet tal' ꝓpositō semper fuit determinate vera aut falsa. patet. quia oīs talis enunciat ⁊ semper enunciabit. saltem quandocunq̄3 erat qđ vere erat futuru3 aut qđ nō vere erat futurum determinate ⁊ hoc est verum nisi tali ꝓpositioni addatur aliquod sincathegreuma vel aliquod tale. vnde dato ꝙ ista nunc sit vera dies dominicus erit cras. heri tamen non fuit vera. Quartum dictum Nulla ꝓpositio singularis de inesse de contingenti ad vtrumlibet est necessaria ⁊ ineuitabilit vera imo pōt nunq̄3 fuisse vera. pat3 q2 cuiuslib3 talis ꝓpositōis contradictoria est possibilis. Nam q̄cquid enunciat ꝑ talem ꝓpositionē esse futurum potest nō esse futurum. Aliter eñ nō eēt contingēs futurum immo potest nunq̄3 esse vera ⁊ ꝑ ꝯsequēs nunq̄3 fuisse. Ex omnibus istis pat3 ꝙ tales ꝓpōnes in se sunt determinate vere determinatione de inesse sed non quelibet illarum est determinate vera determinatione de possibili. Non eñ sic sunt vere quando possunt esse false. dato ꝙ nunq̄3 erunt false nec sic sunt false quin possint esse ṽe. dato ꝙ nunq̄3 erunt vere. Pat3 vlterius quomodo aliq̄ sunt determinate vere ꝑ compatione ad intellectū nostrum sicut sunt ꝓpositiones diuinitus reuelate. nō tamē q̄libet est nobis determinate vera sicut bene probant rationes ⁊ incouenientia Aresto. Scōm difficile. Utrum deus habeat certam ⁊ infallibilem noticiam de omnibus futuris contingētibus. Respōsio ꝑ hoꝛum ꝙ nō. Unde suppo nebant phi tria. Primo ꝙ deus est substantia intellcūalis ⁊ semꝑ actu intellect9. ꝓbat phus duodecio metaphisice. q2 deus est ens oīm nobilissimū. s3 hoc nō esset si non esset semꝑ actu intelligens. ergo. Secunda conclusio substantia dei ē sua intellectio ꝓbat. quia cum deus non sit in nobili dispositione nisi ꝑ intelligere tūc si substantia sua non esset suu3 intelligere ipsa non erit ex se optima ⁊ ꝑfectissima. Tercium dictum deus nihil aliud a se intelligit. hanc conclusionem ꝓbat phus et cōmentatoꝛ pluribus rationibus. Primo quia si intelligeret aliquod aliud a se tunc sua substantia non esset sua intellectio. Secundo quia sequeretur ꝙ aliq̄d esset nobilius ⁊ ꝑfectius deo quod posset diuinum intellectū ꝑficere. Cōsequētia patet. quia intelligibile ē ꝑfectio intelligentis causaliter cum causet in intelligēte suam ꝑfectionem que est sua intellectio. Tercio. q2 tunc deus non esset simpliciter independens. cum intellectus eius dependeat ab intellecto. Quarto. quia deus pateretur ⁊ moueretur eo ꝙ omne (quod ītelligit transmutabiliter) aliquid patit ab intelligibili. Quīto. tunc intellectio dei non esset nobilissima ⁊ ꝑ ꝯseq̄ns nec ipse nobilissimus. Antecedens patet. quia intellectio rei vilis non est nobilis sed vilis. cum ergo impossibile sit deum intelligere aliquid aliud a se nobilius se. sequitur ꝙ seipsum tantum intelligit Sexto. quia si intelligeret alia aut hoc esset in vniuersali tantu3 aut in particulari. Non in vniuersali quia talis intellectō est impꝰfecta ⁊ in potentia. neq3 in particulari. quia particularia sunt infinita. ⁊ infinita a nulla scientia determinantur. ergo nō intelligit singularia distincte ⁊ in particulari. Et ex hoc infertur vlterius ꝙ deus non habet certam ⁊ infallibilē noticiā de futuris ꝯtingentibus

Dic primo

ꝙ deus intelligit omnia alia a se. Probatur pmo quia deus est causa omnium alioꝛum saltem s3 phos finalis. Et deus cognoscit se ꝑfectissime ergo cognoscit se esse causam alioꝛum et ꝑ ꝯsequens cognoscit alia quoꝛum est causa. Patet secundo autoꝛitate apostoli. ad hebreos q̄rto dicentis Nō est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius q̄m omnia nuda ⁊ aperta sunt oculis eius Dic scdo ꝙ deus vnico actu intelligendi indiuisibili cognoscit se ⁊ quecunq̄3 alia a se. ita ꝙ iste actus nō multiplicat

sed materiam vnus τ indiuisibilis nec vnq̄ intelligit plura in vno tp̄e q̄ in alio. Nec eius itellectio (que est sua essentia) mutat̄. Patʒ p̄mo q2 q̄cquid potest potētia finita τ limitata p̄ act⁹ infinitos circa diuersa obiecta successiue hoc potest potētia infinita τ illimitata p̄ vnicū actū excedentē illos actus infinitos potētie finite sʒ aliqua potentia finita p̄ act⁹ infinitos circa diuersa obiecta p̄t intelligere infinita successiue. Pʒ s̄c̄d̄o autoritate Augustini q̄nto de trinitate dicētis q̄ vna eterna τ imutabili visione ā̄plectit̄ de⁹ q̄dc̄ūq̄ videt.

Dic t̄cio. q̄ de⁹ hʒ certā τ infallibilē noticiā oīm futurorū siue sint res siue enūciabilia. Pʒ p̄° q2 de⁹ p̄t p̄ducere oīa futura ḡ oīa futura etiā possibilia cognoscit Pʒ 9ña autoritate Augustini sup genesim decioq̄nto capitulo. volētis p̄bare deū p̄cognouisse cūcta creata. ibi eī̄ inductis q̄busdam autoribȝ sacre scripture. ait his atq̄ hmōi testimonijs p̄bat̄ q̄ hec oīa p̄usq̄ fuerant erāt in noticia facientis tanq̄ sufficere debeat vt quisq̄s nouerit vl̄ credat q̄ de⁹ hec oīa fecerat nō eī̄ opinor eū tā excordē vt deū (q̄ nō nouerat) fecisse arbitret̄. Et caplo vicesimooctauo q̄uo inquit ea fecisset q̄ sibi nota nō erāt nō eī̄ aliquid fecit ignorās Probat̄ s̄c̄d̄o autoritate sacre scripture ecclesiastici vicesimotercio. dn̄o eī̄ anteq̄ crearet̄ omnia sunt cognita. Probat̄ tercio autoritate Boetij dicētis q̄nto de 9solatione Om̄e naq̄ futuꝝ diuinus p̄currit intuitus. Et paulo post manet spectatio desup cunctorum p̄scius deo. Et iohis decimooctauo. Ipe erat sciēs oīa q̄ ventura erant sup eum. Probat̄ q̄rto autoritate Augustini de fide ad petrū caplo tricesimotercio dicētis. Firmissime tene τ nullaten⁹ dubites deo incōmutabil̄r nō solū p̄ñtia τ p̄terita sʒ etiā futura oīa incōmutabil̄r eē notissima Dic quarto q̄ deus determinate 9gnoscit oīa futura ita q̄ non solū vnū sub distintiōe ad aliud. p̄ma ps pʒ supius. Sc̄d̄a ps p̄bat̄. quia si solum 9gnosceret vnū sub distictione ad aliud nō magis 9gnosceret futura q̄ nos. q̄libet eī̄ 9gnoscit q̄ sortes cras curret vl̄ nō curret

Ad rōnes phi τ 9mētatoris. Ad p̄mam negat̄ 9sequētia nec possʒ p̄bari nisi ex hoc forte q̄ ita est in nobis. sed tal̄ p̄batio nō p̄cedit q2 intellectus noster aliq̄ñ est in potētia ad intelligēdū. τ aliq̄ñ ī actu. τ ideo exit de potētia in actū p̄ occasionē alic⁹ p̄fectionis sibi adueniētis. Deus aūt semp actu intelligit τ nūq̄ est in potētia ad intelligēdum iō nō est simile. Si eī̄ eēt sil̄e tūc cū intellcūs nō intelligat seipsum nisi p̄ intellectōem a se essentialiter distictam tunc vl̄ deus intelligeret seip̄m vl̄ sua intellectio nō eēt sua substantia. Ad secundam negatur 9sequētia nec p̄batio halet v̄itatē nisi de intelligēte cui⁹ intellectio distinguitur a sua substantia. Ad terciā negat̄ sil̄r 9sequentia. vnde intellectus non depēdet ab intellecto nisi intellectio eius sit causata ab obiecto Ad q̄rtaʒ negat̄ 9sequētia p̄ter candē causam Ad q̄ntam negat̄ 9sequētia τ ad p̄bationem dicit̄ q̄ q̄uis intellectio rei vilis p̄cise sit vilis vl̄ min⁹ nobilis intellcōe nobilioris rei tamē intellectio rei nobilis τ vilis simul non est minus nobilis q̄ intellectio rei nobilis tm̄. vna aūt intellectio dei est intellectio sui τ oīm aliorū. Dicit̄ vltra q̄ q̄uis sit vile occupare intellectū circa vilia vbi quis impedit̄ ab intellectione nobilioris τ vbi ex intellectione viliū quis inducitur ad op̄andum aliq̄d vile vbi tamē neutrū 9tingit tunc hoc nō est vile etiā in nobis. Dicit eī̄ Augustin⁹ in de vtilitate credēdi. intelligere semp sine vicio est Ad sextaʒ dicit̄ q̄ de⁹ intelligit oīa τ infinita distīcte τ in p̄ticulari nec hoc est impossibile intellcūi cui⁹ scīe nō est numerus Tercium difficile. vtrum respectu dei sint aliq̄ casualia τ fortuita. Dōm q̄ licʒ aliq̄d eueīat 9tingēter respectu eius nihil tamē eueīt a casu τ fortuna respectu noticie eius Primū patʒ q2 si nō tunc nō opꝫteret 9siliari neq̄ negociari sicut deducit̄ in fine p̄mi p̄ihermenias. Secūdū patʒ p̄mo q2 p̄ter intētionē eius nihil eueīt ipe eī̄ concurrit ad p̄ductōem cuiuslibet effect⁹ manifestum est aūt q̄ ipe nihil p̄ducit nisi 9gnoscat ḡ. Dicit̄ s̄c̄d̄o q̄ deus nihil agit ad extra necārio sed 9tingenter patʒ p̄mo q2 al̄s deus nō eēt exorand⁹ neq̄ depcand⁹ cū causa necārie agens nō sit exorāda neq̄ depcanda. Patet s̄c̄d̄o q2 causa q̄ nō mouet nisi mota ab alia τ b̄m impetum eius eodē modo mouet quomō est mota Si ergo deus agit necārio (cū nulla sc̄d̄a causa agat nisi b̄ʒ impetuʒ τ motū dei) sequit̄ q̄ sicut necārio ē mota ita necessario mouebit. τ ita nullus effectus erit 9tingēs respectu cuiuscūq̄ cause. Patʒ tercio. quia omnis v̄tus infinita necessario agēs necessario p̄ducit effectū infinitum. sed nullus effect⁹ a deo p̄duct⁹ necārio ē infinit⁹ ergo. Maior patʒ. q2 oīs causa agēs necessario p̄ducit effēm p̄fectiorē quē p̄t p̄ducere Pʒ q̄rto. q2 al̄s ñ videret̄ eē cā 9tingentie quā videm⁹ in rebȝ. Quartum difficile. Vtrum cum p̄scīa certa τ infallibili omnium futurorum quā habet deus possit stare 9tīgētia Pro dissolutione istius difficultatis suppono q̄ futura nō ideo dicunt̄ futura 9tingēter q2 erūt aut nō erūt nec q2 erūt τ nō erūt vtrunq̄ eī̄ horum ē impossibile nec q2 illa erūt vl̄ nō erūt q2 tūc q̄dlibet impossibile eēt 9tingent̄ futurum. Nec quia nō possunt fore vl̄ possūt nō fore. sʒ p̄cise q2 p̄ñt fore τ p̄ñt nō fore. τ hoc patet per diffinitionē 9tingentis positā in p̄mo p̄orum. Suppono s̄c̄d̄o. q̄ nullius enūciabil̄ 9tingent̄ futuꝝ deus ē necessario p̄scius. q̄uis cuiuslibʒ rei significabilis incōplexe. Prima ps patʒ q2 impossibile ē diuinū iudiciuʒ siue diuinā 9gnitionē eē falsam. ḡ nullū enūciabile 9tingenter futurū deus necessario p̄scit aut iudicat eē futurum. Cōsequētia patʒ. q2 det̄ oppositū 9ñtis scʒ q̄ aliquod futuꝝ enūciabiliū 9tigēs deus necārio iudicat fore. Sit h̄ sortes currit cras tūc sic arguit̄ de⁹ iudicat q̄ sortes currit cras. τ q̄ sortes nō curret ḡ diuinuʒ iudiciū ē falsum. τ añcedēs ē possibile per casuʒ q2 ē vna copulatiua cui⁹ p̄ma ps ē necessaria τ sc̄d̄a ē possibilis quia eius oppositū ē 9tingens. ḡ ei⁹ p̄tes s̄t possibiles τ p̄ 9sequens tota copulatiua est possibilis. ḡ etiam 9sequens est possibile. scʒ diuinū iudicium eē falsuʒ. Ex quo pʒ q̄ quodcūq̄ enūciabile futurum 9tingens de⁹ p̄scit ipse potest non p̄scire τ nūq̄ p̄sciuisse. Patʒ q2 sequit̄ q̄ quocūq̄ futuro 9tingēti demōstrato hoc deus nō p̄scit. ḡ hoc deus nūq̄ p̄sciuit. Sʒ añs est possibile ergo τ 9sequēs patʒ 9sequētia. quia sequit̄ de⁹ h̄ nō p̄scit. ḡ h̄ nō ē verum. τ vltra hoc non est verum ergo nūq̄ fuit verum. vnde satis patʒ ex p̄cedentibus. Secūda pars patʒ. quia cuiuslibet 9tradictionis necesse est alterā partē eē veram. ergo quālibet futuram entitatē incōplexe significabilē de⁹ necessario p̄cognoscit Pʒ 9seq̄ntia. q2 de qualibʒ entit ate nō 9tingit duo 9dcōria

enunciari cum ergo impossibile sit ꝙ aliquod enunciabile sit verum ⁊ non sit deo notū ꝙ cuiuslibet ꝯtradictionis vna pars est necessario deo nota. Sed impossibile est aliquod enūciabile ꝯplexum esse ꝯgnitū quin illud (de quo ē) sit notū. Dōm est ꝙ ꝙ simul stat deum p̄scire oīa futura ⁊ ꝙ illa sint contingenter futura. q2 accipiaꝛ illa sortes curret cras. iste sunt compossibiles sortes curret cras ⁊ sortes potest nō currere cras. ergo ille sunt incōpossibiles deus p̄scit sortez currere cras ⁊ sortes potest nō currere cras ⁊ iō stat ꝙ aliqd deus p̄sciat ⁊ ꝙ ꝯtingēter ⁊ necessario debeat fieri. Et si arguaꝛ q2 ꝑ Augustinū tercio ⁊ de libero arbitrio ⁊ capitulo qrto aliter fieri nō potest ꝙ̄ deꝰ p̄sciuit. Dico ꝙ h̄ debet intelligi sic hec ꝓpositio est impossibilis aliť fieri ꝙ̄ deꝰ p̄sciuit vł sic hec ē impossibił aliť fiet ⁊ tamen sic esse fiendū deus p̄sciuit. Et si arguas scđo ꝑ Augustinū sup genesum caplo vigesimotcio id quod deus p̄sciebat necessario futurum erat. h̄ debet intelligi de necessitate ꝯsequētie ⁊ nō ꝯsequētis. Sicut patet ꝑ Boetium in qnto de ꝯsolatione dicentē. Si quē ambulare scias necesse ē st cū ambulare qđ eīn quis nouit illud aliter eē ꝙ̄ notū est nō ꝯtingit. Et si arguas tercio ꝑm Anshelmū in libro de ꝯcordia caplo p̄mo. id qđ deus p̄scit necario ē esse futurū. Dico siłr ꝙ debet intelligi de necitate ꝯñe. Et ex h̄ patꝫ ꝙ falsa est illoꝝ opinio q̄ dicūt ꝙ aliqd ꝯpatū ad cām p̄maꝫ ⁊ p̄sciam dei necario est futuꝝ ⁊ tñ ꝯpatū ad cās scđas ē ꝯtigēs et ꝯtingenter futuꝝ nec ē incōueniēs sicut dicūt idē eē ꝯtingens ⁊ necāriū diuersis respectibus. Et si arguas qrto ꝙ ꝑm Boetiū qnto de ꝯsolatōe futuꝝ. cū ad diuinā noticiā referꝛ) ē necessariū cū vero in sua natura ꝑpendiꝛ liberꝝ prorsus atq₃ absolutū videꝛ. Et postea et si ad diuinā noticiā referanꝛ. necāria fiꝑ se ꝯsiderentur necessitatis sunt nexibus absoluta. Dico ꝙ h̄ debet intelligi de necitate ꝯsequētie ⁊ nō ꝯñtis

Questio secunda

Utrū fatū importat necitatē in rebꝫ. Pro cuiꝰ solutōne Attēde p̄mo ꝙ aliter antiq phi ⁊ moderni locuti sunt de fato. Uñ sicut recitat Albertus Hermes Trimegistus in libro de mafia deoꝝ dicit ꝙ fatū grece vocaꝛ ymarmines qđ idē ē qđ ꝯplexio ex ꝓuidētia p̄me cause dependēs ⁊ in idē ꝯsentit Apulegius Firmiciꝰ aūt astronomꝰ dicit fatū eē cāꝝ colligentiā ex motibꝫ astrorum vim ⁊ efficatiā ꝯtrahentē. ⁊ cū illo ꝯsentit Ptolomeus licꝫ nō nomīet illđ nomīe fati s₃ vocat ꝯstellatōnis ꝟtutē. Seneca ꝟo in libro de naturalibꝫ qustioībꝫ vbi loquiꝛ de signis tonitrui. dicit nihil aliud eē fatuꝫ ꝙ̄ necitatē oīm reꝝ ⁊ actōnū quā nulla vis possit dirūpere. q2 ꝑm eū ex Jouis dispōne ⁊ diffinito ꝯsilio de orū depēdet. Boetius aūt in qrto de ꝯsolatōe ꝑ hīe đt ꝙ fatū est inherēs rebꝫ mobilibꝫ dispositio ꝑ qđ ꝓuidentia suis queq₃ nectiꝛ ordinibꝫ. Uñ ꝓuidētia precedit fatum eo ꝙ ꝓuidētia cūcta ꝙ̄uis diuersa etꝫ infinita ꝯplectiꝛ. fatum ꝟo singula dirigit ymmo locio formis et temporibꝫ distributa. vt hec tpalis ordis explicatio ł diuine mentis adimata ꝓspectu ꝓuidentia. sit eadē nota explicatio digesta atq₃ explicata tempibꝫ fatum vocetur. Unde lꝫ illa diuersa sint alterum tamen ex altero pendet sicut eīn artifex faciendo rei formam mente acipiēs mouet ad opis effectū. ⁊ qđ simpłr p̄sentialiter ꝙ̄ ꝓspexerat ad temporales ordīes ducit ita deꝰ prouidentia quadā singulari stabilitatēꝫ faciendo disponit. fato vero hec ipa q̄ disponit multipliciť ac tpaliter administrat. siue igiꝛ famulantibꝫ qbusdam diuine ꝓuidentie spiritibꝫ. seu anima seu tota in seruiēte natura seu celestibus siderum motibus. seu angelica ꝟtute seu demonū varia solertia se aliq̄bus horum. seu omnibus fatalis series cōtexiꝛ. Jllud certe manifestum ē immobilē simplicemq₃ generandaꝝ formā reꝝ eē ꝓuidentiā. Fatū vero eoꝝ q̄ diuina simplicitate gerenda disposuit ꝑ mobilē nexū atq₃ ordinē tpalē. Ex omibꝫ istis colligiꝛ qđ sit fatū ꝑm rei ꝟitatem est eīn dispositio ꝓuidētie infusa isti toti ꝯnexioni causaꝝ. Unde pꝫ ꝙ qdem mathematici nō ꝯsiderantes originē s₃ solū eē fati nō referūt ipm ad ꝓuidētiam s₃ solū ad ordinem stellaꝝ qbus sicut p̄mis motoribꝫ p̄mo infundiꝛ. Uñ si fatū ꝯsidereꝛ quo ad eius p̄mū ꝓcessum tūc ē illđ qđ ꝓuenit ex ꝓuidētia ꝑ quod sicut ꝑ legem vniuersitas administraꝛ. Si eīn ꝯsidereꝛ ꝑm ordinē eoꝝ in q̄bus habet esse. tunc est vis ex ꝯnexione pausaꝝ supiorum et inferiorū in causata ꝙ ꝓcedens. Si aūt ꝯsidereꝛ ꝑ relatōem quā habet ad effectū. tūc est ordo effectuum omniū ⁊ operū ꝓueniens ex applicatōe causarum ad effectus ꝑticulares. Ex oībꝫ istꝫ patꝫ ꝙ nō est negādū fatum esse si nō debeamus negare ꝓuidentiam diuinā et cōnexionē causarum scđarum. Fuerunt tamen phi epicuri dicētes fatum ꝓuenire ex motu supiorꝫ. ⁊ immobiliter nos obligare ad agendū. ⁊ ita dicebāt ꝙ imponeret necessitatem rebus. ⁊ illo modo fatum est negādū. Uñ epicurꝰ oīm cās diīs intēdebat ascribere ⁊ dixit. deos habere similitudinē cū illis inferioribus ita ꝙ nō eēnt caro sed haberent aliquid vt caro. nec eēnt os sed haberent aliquid vt os neq₃ pellem sed aliquid vt pellis ⁊ sic de aliis. Unde dixit eos esse distributos in rebus supioribꝰ ⁊ inferioribꝫ ⁊ oīa legibꝫ sue volūtatis administrat immobiłr. Sed h̄ nō placꝫ vñ peripateci recte ꝯsiderantes dicūt ꝙ mūdi tota dispositio depēdet ex celi motu. ⁊ illa dispositio qua mūdus mouetur ⁊ regiꝛ ex p̄ma causa. Et celo aūt ꝑ motū infunduntur forme q̄ sunt in materia gñabiliū mouētes. ⁊ ideo vt in p̄ma causa est simplex ⁊ vt vnū ⁊ indifferēs ab essentia p̄me cāe. Et h̄ īfusuꝫ corpibus celestibꝫ ⁊ motoribus celorum multiplicaꝛ ⁊ diuersificaꝛ ⁊ ordinaꝛ. et tamē nō amittit necitatem eius. Nec celeste corpus in toto vł in ꝑtibus nec in suo motu habet contrarium. q̄ minus consequatur suum effectum s₃ infusa in materia generabilium ⁊ corruptibiliū tūc ꝑm suū esse variatur ⁊ distribuiꝛ in plura ꝓpter plurimas sui subiecti variatōes ⁊ ad qđ ꝯtrariuꝫ ⁊ tunc impediri potest ꝑm sententiam peripateticorū. Stoici aūt q̄dam dicebant ꝙ possꝫ impediri nō ꝑꝛ ꝯtrarium in mafia. sed quia animus sapientis potest placari ꝑ preces ⁊ supplicationes. ⁊ ideo quandoq₃ ea que disposuerūt dii immortales ꝑ sacrificia ⁊ supplicatōnes dicebant mutari Unde Attalus nitebaꝛ placari Jouem sacrificando caput agne albe immaculate. vnde ꝑ caput significabit sapientiam ⁊ ꝑ agnem mansuetudinē ⁊ sexus feminee mutabilitatem aꝓposito. ⁊ albedine meliorem ꝑtem fortune. hec albertus. Attende secundo. ꝙ quia fatum sicut supius patuit est dispositio rerum mobilium. ideo nō omnia que cadunt sub prouidentia cadūt sub fato nam sub prouidentia cadunt necessaria ⁊ non

necessaria. & ideo scientia celorum & ordo & motus cadit sub prouidentia. quorum nihil cadit sub fatali dispositione. Cuius causa est quia illud non est sub fato in quo dispositio fati primo habet esse. sed habet primo esse in ordinatione celorum & motu ideo non sunt sub fato. sed solum ea (que mutabilia sunt aliquo ne omnino defluant) fato ligantur. Et hec sunt ea que fiunt in materia generabilium & corruptibilium. Unde nisi particulares effectus referentur ad motum elementorum & motus elementorum ad motum celestium. & motus celestium ad motum primi. et motus primi ad prouidentiam motoris primi. diuersa non redirent ad vnum. immo tanta fieret diuersitas & mutabilitas in rebus quod in seipsis perirent. propter quod fatum superfusum est eis sicut vinculum continens ea. & sicut regula regens que quidem si considerentur secundum quod procedit a summis ad yma immobilis est & vniformis. Unde quicquid constantie et concordie & conformitatis est in infimis ex illo est sicut ex regula. Si autem ipsa consideratur secundum esse (quod habet communiter ex supremis & imis) tunc ipsa est in quibusdam mobilis per accidens hoc est per esse quod habet in illis. de se autem immobilis est. quia procedit ab immobili cardine & ordine causarum. Et huius exemplum est conueniens de regula & rectitudine eius. vnde ponamus quod regula edificatoris extrinsecus adiaceat edificio et rectificet eum per ingressum sui in edificium. tunc apparebit quod regula est certa secundum esse quod habet in edificio et quod nullomodo consequi potest aliquam curuitatem. Et ita in se est inflexibilis & tamen secundum edificii figuram disponi potest. Sic est de fato quod in seipso non est flexibile. et tamen secundum esse quod habet in rebus (que fato disponuntur) est valde flexibile. Ex istis patet responsio ad questionem. Nam fatum in se consideratum quodammodo est necessarium. Patet per Senecam dicentem. Rata ius suum peragunt nec vlla commouentur prece. nec misericordia flectuntur nec gratia seruant cursum irreuocabilem. In gesta ex destinato fluunt quemadmodum rapidus fluuiorum cursus in se non recurrit nec moratur quidam. quia posterior priorem precipitat. sic per fatum ordinem rerum eterna series regit. Et poeta dicit de paride. Te tua fata trahunt ne cepta relinquere possis. non retrahas animum te tua fata trahunt. Trahunt enim fata secundum quod ab imobili dispositione celestium & prouidentie dependent. sed non trahunt necessario inferiora eo quod non in toto obedibilia sunt superiori. Patet vlterius quod ista inferiora non necessitantur a fato sicut aliqui epicuri false ymaginati sunt. Et hoc docet eleganter Ptholomeus in quadriptito. vbi dicit quod licet celestis effectus immobilis sit non tamen participatur imobiliter eo quod participatur per aliud et aliud accidens. per aliud enim participatur per numerum elementorum inferiorum que (cum habeant contrarium & disposita sunt contrariis dispositionibus) retrahunt celestem effectum vt non hoc modo procedat in inferiora quo exit a superioribus. Hec dicta sunt probabiliter de fato secundum antiquorum opinionem

Questio tercia.

Utrum casus et fortuna possunt reperiri tam in contingenti raro quam in contingenti ad vtrumlibet. Respondetur secundum Themistium & postea per alios peripateticos quod solum habent fieri in his que sunt extra semper & frequenter. Patet primo. quia si semper terra esset interposita inter solem & lunam eclipsaretur. & tamen nos non dicimus hoc fieri a casu vel fortuna. Similiter si aliquis in hyeme maculet pedes suos non dicimus hoc fieri a casu. ergo relinquitur quod casus & fortuna non dicuntur fieri in his (que sunt frequenter) Sed si aliquis faciendo vineam inueniat thesaurum hoc dicetur a casu vel a fortuna. quia hoc nec semper nec frequenter est. ¶ Sed contra hoc arguitur Auicenna dicens. quod casus & fortuna reperiuntur tam in contingentibus equaliter quam in minori parte. Et ratio eius est. quia philosophus inuestigans (in quibus habent fieri casus & fortuna) declarat quod solum habent fieri in his que sunt extra semper & frequenter. Si ergo non fiunt in contingentibus equaliter cum ipsum nec fiat semper nec frequenter philosophus debuisset ipsum excludere sicut exclusit semper & frequenter. Ad rationem Themistii respondit Auicenna quod non est impossibile inuenire vnum quod est necessarium respectu vnius & casuale respectu alterius. Similiter possibile est inuenire quod est possibile in maiori parte respectu vnius & possibile in minori parte respectu alterius. ¶ Comentator autem reprobat opinionem Auicenne. & primo primum dictum quo dicit idem esse necessarium respectu vnius et contingens respectu alterius. quia si esset ita tunc illud non esset naturaliter. nec in paucioribus nec in pluribus nec naturaliter necessarium quod est inopinabile. Nec consequentia comentatoris potest sic declarare. illud (quod inest alicui secundum naturam suam) inest ei respectu cuiuscunque & ideo si aliquid sit necessarium respectu vnius & contingens respectu alterius ipsum nec erit naturaliter necessarium nec naturaliter contingens. Secundo reprobat comentator aliud dictum quo dicit casum reperiri in contingentibus equaliter ambulatio enim respectu potentie motiue. a qua prouenit equaliter est casualis. Et arguit sic comentator si ambulatio sit contingens equaliter respectu potentie motiue. tunc ad hoc quod ambulatio procedat a potentia motiua. oportet ponere aliquam causam determinatam esse potentiam motiuam vtputa appetitum quia a contingente formaliter non prouenit aliqua actio. Posset ergo sic argui si aliquis effectus sit contingens equaliter respectu alicuius cause tunc cum a contingenti equaliter manente equalitate nulla actio procedat oportet ad hoc quod talis causa producat effectum quod ipsa determinetur. ¶ Queritur ergo an illud determinans sit contingens equaliter respectu illius effectus. & tunc non produceretur effectus plus quam prius. Aut est contingens vt in pluribus et tunc non producitur a casu. ergo ad hoc quod aliquid proueniat casualiter ab aliqua causa oportet quod proueniat ab ea in minori parte. Sic ergo a causa determinata totalis a qua producitur effectus casualis semper producit illum effectum. aut frequenter aut nec semper nec frequenter. Non semper vel frequenter quia tunc non produceretur casualiter. ergo nec semper nec frequenter producit aut ergo causa est indifferens equaliter ad producendum et non producendum. & tunc oportet quod determinetur ad hoc quod producat. & per consequens non fuit causa totalis aut est natum producere illum effectum raro seu in paucioribus. & sic habetur intentum. Tercio reprobat comentator aliud dictum Auicenne ipse enim in primo sue philosophie dicit quod in hoc differunt contingens vt in pluribus & necessarium. quia contingens vt in pluribus habet impedimentum. necessarium vero non habet semper enim & sepe differunt quia ei (quod est semper) non aduersatur contrarium

impediens sed bene ei quod est sepe. vnde si ab eo qđ ẽ sepe remoueant̃ ea q̃ sunt ꝯtraria ꝛ impediẽtia ipm̃ fi et necc̃arium. Cõtingẽs ḡ vt in pluribꝰ ₛm Auicẽnā ẽ stillđ qđ ẽ natũ sp̄ ꝛ necc̃e euenire ꝗ̃tũ ẽ ex sui natura ꝙ aũt nõ sp̄ euenit hoc ẽ ꝑter impedimẽtũ. Hoc dictuȝ reꝓbat ꝯmẽtatoꝛ. qꝛ si eẽt verũ omnia ꝯtingentia vt in pluribus eẽnt necc̃aria naturalr̃ qꝛ ꝗ̃tũ est ex sui natura necessario eueniũt. sȝ hoc ẽ falsum. ḡ Ideo cõmentatoꝛ ponit aliã dr̃nam dicẽs ꝙ ꝯtingẽs vt in pluribꝰ ẽ illud in cuius natura ẽ potestas vt eius actio in minoꝛi pte đ ficiat. ꝛ in hoc differt a necc̃ario ꝛ nõ solum ex extr̃nsecis sicut dixit Auicẽna, ꝓpt̃ hoc eñ̄ inuenit̃ impedimẽtuȝ quia in natura ꝯtingẽtiũ vt in pluribꝰ ẽ potestas ad deficiendũ ꝛ iõ si impedimẽtũ ñ inueniret̃ illa potestas esset eis ociosa. Necc̃arium ꝓ dicit̃ qꝛ non hȝ in natura sua potestatẽ vl̃ possibilitatẽ vt eiꝰ actio deficiat. iõ si inueniret̃ illic impedimẽtum eẽt ociosum. natura autẽ nihil agit ociose. Quarto ꝯmentatoꝛ circa ista mouet hanc dubitatõem in q̄bus habȝ fieri ꝯtingẽs equalit̃ siue ad vtrũlibȝ. Respõdet̃ ꝙ in potẽtijs passiuis sicut est materia p̄ma. ꝛ aĩa ꝯcupiscibil̃ sȝ nõ repit̃ in potentijs passiuis ꝑ se. Materia eñ̄ p̄ma ẽ ꝑparata ad recipiẽdum duo ꝯtraria equalit̃. ꝛ sil̃r aĩa ꝯcupiscibil̃ ad actões ꝯ̄rias. Qȝ aũt nõ sit aliq̃ cã agẽs vl̃ ꝓducẽs ꝯtraria ad vtrũlibȝ ꝓbat ꝯmẽtatoꝛ ducẽdo ad ĩpossibile. qꝛ seq̄ret̃ ꝙ natura ageret ociose. patȝ qꝛ potentia ad esse ꝛ nõ eẽ eẽnt in eodẽ eq̄lr̃ ꝛ ꝑ se. sȝ hoc ẽ ociosuȝ in natura qꝛ impossibile ẽ ꝙ aliq̃d capiat eẽ ꝛ nõ eẽ eq̄lr̃. Si ergo aliq̃ cã essȝ agens eq̄lit̃ duo ꝯtraria potẽtia illiꝰ agentis eẽt ociosa cũ nõ posset sil̃ agere ꝯtraria.

Dic primo cũ Auicẽna ꝙ ꝗ̃uȝ impossibile sit idẽ eẽ necc̃ariũ simpl̃r ꝛ absolute ꝛ simpl̃r esse ꝯtingens tamẽ nihil ꝓhibet idẽ respectũ vnius esse necessariũ ꝛ respectu alteriꝰ eẽ ꝯtingens necessitate et ꝯtingẽtia ꝯsequẽtie. Primũ patȝ. qꝛ necc̃arium ꝛ ꝯtingens simpl̃r opponunt̃. ḡ nõ dicunt̃ de eodeȝ simplicit̃. Scđm patȝ. qꝛ sorteȝ cras moꝛi est necessariũ nccitate ꝯsequẽtie siue nccitate q̃ est ex p̄oꝛibꝰ causis respcũ voluntatis bñplaciti dei efficacis. Nã ꝯtra talem volũtatem nõ p̄t ꝯtingere impedimẽtũ ꝛ iõ bene sequit̃ deus vult. h̄ volũtate efficaci ḡ hoc erit. Dic scđo. ꝙ ꝗ̃uȝ nihil sit ꝯtingẽs simpl̃r vt in paucioꝛibꝰ ꝛ vt in pluribꝰ tamẽ nihil ꝓhibet idẽ respcũ vnius eẽ ꝯtingens vt in pluribꝰ ꝛ respcũ alterius vt in paucioꝛibꝰ. ptȝ qꝛ lucrari respectu mercatoꝛis est vt in p̄l'ibus. ꝛ respectu lusoris vt in paucioꝛibꝰ. Similiter patȝ quia multi sunt q̄ per totam vitam suam habent eufortunia. ꝛ alij per totam vitam infortunia sicut ad experientiam patet. ꝛ h̄ non esset nisi tales effectus in oꝛdĩe ad aliquã causam raro euenirent vl̃ saltem in oꝛdine ad sibi similẽ. Unñ ꝗ̃uis tales effectus in oꝛdine ad tempus semꝑ eueniant. tamẽ in oꝛdine ad illã ꝑsonam vl̃ sibi similem raro eueĩũt. Ad rõem aũt ꝯmẽtatoꝛis dicendũ ꝙ ip̄e nõ intelligit aliud nisi ꝙ idem simplicit̃ ꝛ ₛm suam naturam nõ potest esse ꝯtingens. vt in pluribus ꝛ in paucioꝛibus. nec potest esse necessarium ꝛ ꝯtingens necessitate ꝯsequentis lcȝ necessitate ꝯditõnata. vnde nihil aliud ꝯcludit ratio sua. Dic tercio. ꝙ ꝯtingens ad vtrumlibet per se repitur in potentijs passiuis. sicut est materia p̄ma vt pȝ ꝑ ꝯmentatoꝛem supius. Unde lcȝ materia p̄ma non sit in potentia ad habendum simul opposita tamen simul ꝛ semel est in potentia ad habẽdum opposita. nec opoꝛtet talem potentiã simul reduci ad actum sed sufficit ꝙ fiat successiue. Dic quarto ꝙ in potentijs actiuis potest repiri ꝯtingens ad vtrumlibet, ꝓ quo notat ꝙ duplices sunt tales potentie quedam agunt cum ratione ꝛ quedam sine ratione. In agentibus aũt sine ratione repiri ꝯtingens ad vtrũlibet potest intelligi dupliciter. vno modo ꝙ ipm̃ agens sit equaliter ꝯtingens ita ꝙ ipsum applicatum passo ꝛ nõ impeditũ sit equaliter indifferens ad agendum ꝛ non agendum ꝛ hoc est impossibile quia agens naturale đterminatur ad vnum vt calidum determinat̃ ad calefaciendum. Alio modo potest intelligi ꝙ ꝯtingens ad vtrumlibet repiatur in potentijs actiuis ad hunc intellectum. Effectus qui de sua natura non est magis natus euenire ꝗ̃ nõ euenire, ꝓuenit ab aliqua causa actiua ꝛ hoc voluit dicere Auicenna sicut aliqui dicunt. Si autem fiat sermo de causa agente cum ratione dicendum est ꝙ potest facere vtrũꝗ ꝯtrarioꝛum. tamen dicit ꝯmentatoꝛ nono metaphisice ꝙ agentia cum ratione non agũt p̄mo ꝛ ꝑ se ꝯtraria qꝛ aliter agerent cõtraria insimul quod est impossibile. Ad hoc ḡ ꝙ agãt alterum ꝯtrarioꝛum cõcurrit altera causa que vocat̃ principium a quo determinat̃ potentia ad agendum. et hoc est appetitus respectu alterius ꝯtrarij. Ad hoc eñ̄ ꝙ agens agat ad vtrumlibet requirit̃ ꝙ determinetur eius indigentia ꝑ aliud vt ꝑ appetitũ h̄ tamẽ nõ obstante. Dđȝ est ꝙ volũtas potest libere aliquid velle ꝛ nolle absꝗ hoc ꝙ determinet̃ ab aliquo alio. Et si arguas p̄mo potẽtia motiua eq̄lit̃ se hȝ ad mouẽdum et nõ mouendũ. ꝛ similit̃ ꝯbustiua ad ꝯburẽdum illđ ꝯbustibile vl̃ istđ Dico ꝙ potẽtia motiua ñ est cã sufficiens ꝛ ꝓpinqua motꝰ ꝓpter se sed potẽtia motiua cũ appetitu eo ꝙ appetitꝰ determĩat p̄us motiuã ad mouẽdũ. Nulla ḡ potẽtia natural̃ sufficiẽs ꝛ ꝓpinq̃ actiua ꝛ equal̃r ẽ idifferẽs ad agẽdũ ꝛ ad nõ agẽdũ. Et de igne dđm ꝙ ꝗ̃uis ignis sit indifferẽs ad ꝯburendũ h̄ ꝯbustibile ꝛ nõ ꝯburendũ eo ꝙ ẽ idifferẽs ad h̄ ꝙ sit approximatus ꝛ nõ approximatꝰ. tñ̄ si sit approximatus nõ ẽ indifferẽs sȝ de nccitate ꝯburit. Si arguas scđo. ꝙ ex h̄ sequit̃ ꝙ agens naturale sicut ignis posset agere a casu et ꝑ ꝯñs nõ necessario ageret. Dđm est cũ Auicenna ꝙ illa casualitas nõ ẽ ex pte ignis natural̃r agẽtis sȝ ex pte ꝯbustibilis casual̃r applicati. Si eñ̄ vt indq̄t Auicenna ignis comburat pannuȝ pauperis a casu. illa casualitas nõ est ex parte cause sed ex parte effectus quia accidit ꝙ combustibile sit ipsius pauperis. Ex quo patet ꝙ casualitas aliquando accidit ex parte cause. aliq̃ñ ex pte effectꝰ ꝛ aliq̃ñ ex pte vtriusꝗ.

Questio quarta.

Utrũ diffinitõ foꝛtune sit ꝯueniens assignata. Pro cuius solutione Attẽde p̄mo. ꝙ effectuũ ꝑ accñs siue euenientiũ p̄ter intentionem agentis quidã sunt notabilis bonitatis vl̃ malicie ita ꝙ si p̄sciret̃ a nobis nos intenderemus eos. ꝛ illos effectus vocat hic effectꝰ ꝓpter h̄. nõ qꝛ ꝓpter eos agamus. eueniũt eñ̄ a foꝛtuna. id est p̄ter intẽtũ sȝ qꝛ ꝓpter eos libẽter egissemꝰ si fuissent p̄sciti. Alij stȝ effectꝰ q̄ ñ stȝ notabil̃ boĩtatȝ vl̃ malicie ꝓpt̃ qđ. s. si p̄uideret̃ a nob̄ nos ñ curarẽꝰ agere nec ad ꝯseq̄n̄m nec ad fugiẽm. ꝛ tles effectꝰ vocat ph̄s ñ ꝓpt̃ h̄

Attende secũdo. ꝙ fortuna potest capi dupliciter. vno modo ꝑ denomiato ⁊ sic nihil aliud est q̃ causa ꝑducens p̃ter intentũ. Alio mõ ꝑ significato ⁊ sic nõ est aliud q̃ respect⁹ alicuius cause ad effectũ ꝓductũ ab illa causa p̃te r ei⁹ intẽtum. Et eodẽ mõ posset distingui de effectu casuali vl' fortuito Attẽde ter⁹. ꝙ aliquid pt dici ens ꝑ accñs dupl'r. vno mõ q̃dditatiue ⁊ essentialit'. ⁊ sic illõ est ens ꝑ accidẽs. cui⁹ q̃dditas per ſpm importata est ens per accñs. Alio mõ aliquid est ens ꝑ accidẽs denomiatiue Attẽde q̃rto. ꝙ causa ꝑ accidẽs accipit' tripl'r a pħo in diuersis locis. vno mõ dicit' cã ꝑ accñs illud de quo ꝑ accñs p̃dicat' cã. siue illud qð ꝑ accñs de cã ꝑ se p̃dicat'. ⁊ sic albũ vl' musicuȝ est cã ꝑ accidẽs domus. Scðo mõ dicitur cã ꝑ accñs quãdo est subiectũ cãe ꝑ se ⁊ sic hõ põt dici causa ꝑ accidens calefaciẽdi si sit subiectum caloris. Tercio mõ dicit' causa per accñs q̃ nõ intendit illud qð causat sicut ꝓiciẽs lapidẽ si nõ intẽdat ꝑcutere hoiem ⁊ ꝑcutiat dicit' causa ꝑ accñs ꝑcussionis

Dic primo ꝙ fortuna est causa eorũ q̃ sunt ꝓpter hoc. patȝ q2 a fortuna multa eueniũt que sunt notabilis bonitatis vl' malicie. ḡ fortuna ẽ cã et illi effect⁹ reddũt hoiem fortuitũ vl' infortuituȝ. ergo sunt effectus ꝓpter h̃ Dic scðo. ꝙ fortuna est causa ꝑ accñs capiẽdo ꝑ accñs tercio mõ. patȝ q2 cause respectu effectuũ (quos intẽdũt) dicunt' cause ꝑ se Et effect⁹ (q̃ intẽdũt' a cã tali) dñr effect⁹ ꝑ se ḡ sil'r cãe dicũt' ꝑ accñs respcũ effectuũ p̃ter intentõem eueniẽtiũ ⁊ effect⁹ p̃ter intentõem eueientes dicunt' effect⁹ ꝑ accñs illi⁹ cãe. Cõstat aũt ꝙ effect⁹ fortuiti eueniũt p̃ter intẽtionẽ agẽtis ḡ sunt effect⁹ ꝑ accñs. ⁊ sil'r cã est causa ꝑ accidẽs Dic tercio. ꝙ fortuna ⁊ casus sunt cãe agẽtes pȝ inductiue. Nõ eñ sunt cãe mat'iales eo ꝙ materia hȝ naturalẽ incliatõem ad quẽlibȝ effectum. ⁊ sic quecũq̃ agit nat'al'r ĩtẽdit Nec etiã st' cãe finales q2 ñ mouẽt ꝑ modũ aiati ⁊ desiderati cũ sint ad effectũ non intentum. Nec sunt cãe formales respcũ effectus fortuiti q2 nec fortuna nec casus ẽ aliq̃d ĩnsecũ effcũi fortuito. ḡ oȝ ꝙ sint cãe efficiẽtes Dic q̃rto. ꝙ fortuna est cã ꝑ accñs in agẽtib9 ꝓpo^m eoꝝ q̃ st' ꝓpt' h̃. in his q̃ fiũt in miori p̃te sicut dr ꝯmẽtator. vl' in his q̃ fiunt extra sp ⁊ frequẽter. sicut dr Auicẽna ⁊ Ar'. Vñ lcȝ ꝯmẽtator dicat (in his q̃ fiũt in miori p̃te) h̃ tñ nõ repitur nec in antiq̃ nec noua trãslatõe. sȝ cõiter in textibus nr̃e trãslatõis ponit' ĩ his q̃ st' extra sp ⁊ frequẽter Ista diffinitio fortũe pȝ ex dcis Sȝ ꝯtra diffinitõeȝ arguo q̃drupl'r. pmo q2 sm Ar'. fortũa ẽ ignota hoib9 ḡ nõ ẽ diffinibil'. Scðo q2 nõ pt eẽ scia de casu ⁊ fortuna pmo posterioꝝ. ḡ nec diffinitõ. Tercio q2 effect⁹ fortuiti ĩfinite st' cãe sicut dr in textu. ḡ fortuna nõ ẽ cã efficiẽs. imo pt eẽ cã final'. vt si aliq̃s vadat ad foꝝ ꝓpter saitatẽ. Quarto q2 hȝ pħm ĩ textu casus ẽ nat'a sȝ nat'a dr de mat'ia ⁊ forã. ḡ casus dȝ reduci ad cãȝ mat'ialem vl' forãlẽ. Ad pmã dðȝ ꝙ cũ dr pħs fortunã eẽ imanifestã hoi ⁊ ignotã ⁊ ĩfinitã dr h̃ q̃ ad effect⁹ fortũe. ignotũ ẽ eñ q̃ ⁊ q̃t sint effect⁹ ei⁹ eo ꝙ t'les ĩ ĩfinitũ variari pñt. Ad scðãȝ pȝ so⁹ lcȝ eñ de fortũa ꝑ denoiato ñ sit scia vl' diffinitio bñ tñ ꝑ ꝑ se significato de ipo est scia Ad terciã dðm ꝙ nõ ẽ incõueiẽns casum ⁊ fortunam eẽ cãs finales respcũ aliquoꝝ effectuũ. nõ tñ respcũ effectuũ fortuitoꝝ. tales eñ effec⁹ ĩq̃tũ hmõi nõ intẽdunt' ꝓpter aliquẽ finem q̃uis aũt ꝓsequi aliquẽ vl' videre vl' sanitas sit cã finalis itionis ad foꝝ nõ tñ reptõis debitoris. veꝝ est tñ ꝙ velle videre aliquẽ pt dici cã efficiẽs reptionis debitoris. Ad aliquẽ eñ effectũ sepe ꝯcurrũt plures cause actiẽ subordiate. vt ad receptõem pecuie ꝯcurrunt pmo intellect⁹ ⁊ volũtas. scðo act⁹ intelligendi ⁊ volẽdi. tercio mot⁹ mẽbroꝝ. ⁊ q̃rto itio ad foruȝ cũ intellect⁹ ⁊ volũtas (q̃ sunt cãe pncipales) mag' debẽt dici fortuna q̃ aliq̃d aliud. Ad quartã dr ꝙ casus ⁊ fortuna sunt cãe mat'iales vl' formales nõ effectuum casualiũ vl' fortuitoꝝ sub illa rõe sȝ alioꝝ

Ad rõnes añ oppositũ. Ad pmã negat' añs. Et ad ꝓbatõem dicit' sicut dr pħs i textu. ꝙ aliq̃d potest eẽ a cã determiata ⁊ tñ eẽ a casu vl' fortũa. Aliquã tñ cãm eẽ determiatã pt intelligi dupl'r. vno mõ ꝙ sit determiata ꝑ intentõem ⁊ sic effect⁹ nõ ẽ fortuit⁹. Alio⁹ ꝑ ꝓductõem ita scȝ ꝙ q̃uis intẽdat ꝓducere aliũ ꝓducit tñ istũ effectũ q̃ ꝓducit' ab ea tanq̃ a cã determinata Nã sic ꝓducit' ab ea ꝙ nõ ab alia. ⁊ tal' effect⁹ pt eẽ fortuitus. q2 fit p̃ter intentõem agẽtis. Ad ꝯfirmatõnem dicit' ꝙ omẽ ꝑ accñs aliq̃ mõ reducit' ad ꝑ se ñ tñ sic ꝙ illud qð est accñs fiat vl' posset fieri illud qð est ꝑ se sic etiã accñs reducit' ad subaȝ cũ tñ nõ sit suba Ad secundam negat' antecedens. Et ad pmã ꝓbationem dicitur ꝙ iste ꝓpositiones omne futurum de necessitate ẽ futurum. ⁊ omne futuruȝ de necessitate eueniet sunt vere in sensu composito ⁊ etiam sunt vere si de necessitate dicat necessitatem consequentie. Non sunt autem vere in sensu diuiso vel etiam si de necessitate dicat necessitatem consequentis. Ad secundam ꝓbationem dicit' ꝙ illa ꝓpositio omne corruptibile de necessitate corrũpetur debet sic intelligi. si aliquid sit corruptibile et si ipsum corrumpetur in alio eñ sensu nõ est vera. homo enim (qui nũq̃ erit est vel potest eẽ corruptibil') et tamẽ nunq̃ corrumpet' ⁊ etiam homo qui erit q̃uis corrumpat' hoc tamẽ est contingẽter. Ad terciam ꝓbationem negat' maior nõ eñ est simile. Ad q̃rtam ꝓbationem neget' antecedẽs. Ad pmã ꝓbationem ꝯcedũtur oẽs cõsequẽtie p̃ter vltimã. Vnde q̃uis pħs sic arguat pmo pihermenias. Si verũ est dicere hoc erit album semꝑ fuit verũ dicere hoc erit album. Et si semper fuit verũ dicere hoc erit album nõ potuit non fieri album. ⁊ si nõ potuit non fieri albũ impossibile fuit nõ fieri. ⁊ si impossibile fuit non fieri necesse fuit fieri. ergo omnia de necessitate eueniẽt. tamẽ hec ꝯsequẽtia non valet. semꝑ fuit verũ dicere hoc erit albũ. ergo nõ potuit nõ fieri album. Ad scðam ꝓbationem neget' ꝙ ista sit necessaria deus sciuit Antixp̃m fore est eñ contigẽs Vnde nõ omnis ꝓpositio de p̃terito vera est necessaria Non eñ illa (ad cui⁹ veritatem requirit' aliquid fore in futuro quod contingenter erit. Ad hoc autem ꝙ hec ꝓpositio sit vera deus sciuit antixp̃m fore necesse ẽ antixp̃m fore qui tamen contingenter erit Ad terciam negatur cõsequentia ⁊ ad probationem dicitur negando ꝙ illa pars sit impossibilis cui⁹ oppositũ deus p̃sciuit talis eñ põt poni ineẽ. Nec ex hoc sequit' deuȝ decipi q2 si poneret' inesse poneretur etiam ꝙ deus nũq̃ p̃sciuit. ⁊ sic nunq̃ deus deciperet'. Neq̃ valet solutio que cõiter datur qua dicitur ꝙ quia deus omnia futura p̃sciuit ipsa sunt necẽaria respectu ei⁹. Quia tñ multa eorũ ꝓducunt' mediãtib9 causꝭ scðis ꝯtingẽtib9

ideo tales res sunt simpliciter contingentes. si autem deus per seipsum eas produceret non essent contingentes. Et ex hac enim rursione sequeretur quod deus necessario crearet quamcumque animam quam creat. et sequeretur ulterius quod omnia de necessitate evenirent quod est inconveniens. Et ad argumentum de fato negatur antecedens et ad primam probationem dicitur quod hec consequens est contingens. Et ad autoritatem Senece posset dici sicut dictum est supius quod loquitur secundum opinionem antiquorum quam reprobat Gregorius dicens. Absit a fidelium cordibus ut fatum aliquid esse dicant. Ad confirmationem dicitur quod una pars contradictionis est fatata sed contingenter. et ideo alia potest esse fatata. nec ex hoc sequitur deum esse mutabilem sed res ipsas esse mutabiles. Ad quartum cum eius confirmatione patet solutio

Que enim sunt ani

me igitur Iste est quintus tractatus huius libri in quo ostendit quod sunt tantum quatuor cause et quod per quamlibet illarum phisicus demonstrat. Et dividitur in duo capitula. in primo ostendit quod non sint nisi quatuor cause dicens (Que enim sunt anime et que sunt) manifestum est per predicta sunt enim tantum quatuor genera causarum. Probatur quia illa sunt cause per que respondetur convenienter ad interrogationem factam per quare sed tantum per quatuor convenienter respondetur per interrogationem factam per quare. ergo Minor patet quia quando fit interrogatio per quare. aut respondetur per causam formalem sicut in mathematicis. respondetur per diffinitionem recti vel incommensurabilis. aut per causam efficientem sicut si queratur quare isti certaverunt. respondetur quia furati sunt aut per causam finalem. ut si queratur quare isti pugnant. respondetur ut dominentur. Aut per causam materialem ut si queratur de aliquo quare hoc est corruptibile. respondetur quod hoc est. quia est compositum ex contrariis (Quoniam autem cause quatuor sunt) In hoc secundo capitulo ostendit philosophus quod naturalis per omne genus cause demonstrat. et dicit quod ostensum est quod sunt quatuor cause sed quod phisicus habeat omnes huiusmodi causas considerare sit per omnes demonstrare iam ostendetur. Et hoc ostendendum supponit primo quod tres cause multotiens coincidunt in unam secundum numerum vel secundum speciem. scilicet forma finis et efficiens. Nam forma et finis aliquando sunt idem secundum numerum. et similiter causa efficiens aliquando est eadem specie cum forma sicut quando homo generat hominem forma hominis geniti et finis generationis eius sunt unum numero et forma generantis est eadem specie cum forma geniti. Supponit secundo quod duplex est causa efficiens secundum quod duplex est movens. quedam enim sunt moventia que etiam moventur. et de illis loquimur quando dicimus quod causa efficiens sive movens est phisice considerationis. Alia sunt moventia que non moventur et illa non sunt phisice considerationis Tenetur enim phisicus considerare omnia quecumque mota movent quecumque autem non non amplius pertinent ad phisice considerationis. Que autem moventia non mota non sint phisice considerationis. patet quia phisicus solum habet considerare entia naturalia scilicet illa que habent in seipsis principium motus et quietis sed moventia non mota non sunt huiusmodi. ergo Et ex hac distinctione sequitur quod triplices sunt scientie secundum tria genera entium. Aliqua enim scientia est circa immobilia et aliqua alio circa mobilia incorruptibilia tamen et aliqua circa mobilia et corruptibilia. Istis suppositis ponit philosophus hanc conclusionem oportet phisicum cognoscere materiam et formam. efficientem et finem. Et hoc probatur de materia forma et efficiente. quia cognoscit completa generationis non potest haberi sine cognitione materie forme et efficientis Considerans enim de factione alicuius vel de generatione querit primo de illo ex quo debet fieri puta de materia et quid oportet fieri puta de forma et a quo fit puta de efficiente. Sed naturalis philosophus habet considerare de generatione et corruptione rerum naturalium ergo oportet eum considerare materiam et formam et efficiens. Quod autem oporteat ipsum considerare finem. probatur primo quia phisicum oportet considerare formam ut statim dictum est. sed forma et finis coincidunt ut ostensum est in principio huius secundi capituli. Probatur secundo quia illud propter quod natura agit oportet phisicum considerare sed natura agit propter finem. ut postea probabitur. ergo phisicus habet considerare quatuor causas. Habet etiam demonstrare per aliquas causas demonstrat enim effectum per efficiens et materiam quando ex efficiente vel materia de necessitate sequitur effectus. Et dicitur de necessitate materie quia aliquando effectus non sequitur de necessitate ex materia et efficiente sed solum ut frequenter Si ergo effectus debeat demonstrari ex materia et efficiente oportet quod semper et ex necessitate sequatur ex illis causis sicut conclusio ex premissis Per formam etiam demonstrat phisicus ostendendo quod quia forma erit talis. necessario est talia esse media Demonstrat etiam per finem ostendendo quod quia dignius et melius subesse oportet ea que sunt ad finem esse talia. Natura enim semper facit quod melius est non quidem quod melius est simpliciter sed quod melius est nature uniuscuiusque rei

Dicendum quidem igitur

In hoc sexto et ultimo tractatu huius libri ostendit philosophus quod natura agit propter finem et quod ex ipso fine sumitur necessitas in rebus naturalibus. Et dividitur in duo capitula. in primo ostendit quod natura agit propter finem et dicit. Dicendum ergo quod natura agit propter finem et postea quod ex fine sumitur necessitas in rebus naturalibus. Fuit ergo opinio aliquorum antiquorum sicut Empedoclis et aliorum dicentium omnia fieri a casu quod natura non agit propter finem. ipsi enim reducunt omnes effectus naturales in causam materialem et conditiones materie. ut si fiant flores et folia in plantis hoc est quia calidum natum est ascendere sursum cum enim calor ascendit ad superiora plantarum fiunt huiusmodi frondes et flores. Similiter si in plantis fiunt radices hoc est quia frigidum natum est descendere deorsum quo descendente fiunt huiusmodi radices. Unde si aliqui antiqui posuerunt aliquam aliam causam preter materialem parum de ea dixerunt Empedocles enim posuit concordiam et discordiam tamquam causas efficientes et Anaxagoras intellectum (Habet autem opinionem) Ponit duas rationes propter quas movebantur antiqui ad negandum causam finalem in rebus naturalibus. Prima illud non est ponendum fieri propter finem quod non minus fieret si ille finis non intenderetur sed omnia (que fiunt a natura) non fierent ex necessitate materie: si ille finis non intenderetur ergo que fiunt a natura non fiunt propter finem Minor probatur primo de pluvia ipsa enim non fit a natura ut augmentetur frumentum. quia dato quod natura non intenderet hoc nihilominus plueret ex necessitate materie. Nam eo quod hic inferius sunt vapores humidi et calidi oportet quod ascendant sursum et illis vaporibus sursum elevatis oportet quod infrigidarentur et congelentur quo facto oportet quod descendant et sic fit pluvia Secundo probatur eadem minor de partibus animalium. sicut enim est de pluvia respectu incrementi segetis. ita est de dispositione partium animalis respectu salutis. Quod enim dentes anteriores ita sint dispositi quod sint acuti et apti ad dividendum cibum et quod maxillares sint lati et utiles ad conterendum cibum fit ex diversa dispositione materie et non propter finem quia non minus fieret si non intenderetur talis finis. et eodem modo dicendum videtur de aliis partibus animalium. Secunda ratio quia illud propter quod aliquando accidit unum et aliquando contrarium eius propter neutrum fit sed ex eis que fiunt a natura aliquando accidit unum et aliquando contrarium ergo ea que fiunt a natura non fiunt propter aliquod illorum quod accidit

Minor huius rōis pbat sicut mior p̄cedentis ⁊ pmo de pluuia. q: sicut ex descēsu pluuie aliqñ accidit augmentū frumēti ita etiā aliqñ accidit corruptio ei⁹. vt si pluat frumēto exñte in area. Scdo pbat de ptib; aīaliū q: sicut ex dispōne ptiū aīalis aliqñ accidit sal⁹ aīalis puta qñ ita disponunt sicut ɔueit ita etiā aliqñ accidit corruptio aīalis. Empedocles eñ dixit aliqñ esse fcās bouigenas ⁊ viripas. id ē quosdā q̄ ex vna pte erāt boues ⁊ ex alia pte hoies. ⁊ quosdaȝ q̄ ex vna pte erāt hoies ⁊ ex alia pte viripe. ⁊ fuisse corruptos ppt huiusmōi dispōem ptiū. q: scȝ nō oīa mēbra erāt apta ad opatōem hoīs neq; oīa ad opatōes bouȝ vl' viperarū. (Sed impossibile est ista) Hic phs ad repbandū opīonē antiquoȝ poīt sex ɔclusiones. q̄rū pma ē. Natura agit ppter finē. pbat q̄nq; rōib;. Prima q: q̄cunq; fiūt sp vl' frequēter nō fiūt a casu. sȝ illa q̄ fiunt a natura sunt hmōi. g̃ nō fiūt a casu ĩmo ppt finē. Maior pȝ q: si in hyeme pluat mltotiēs ⁊ nō dr̄ esse a casu eo q hʒ diebus canicularibus diceret a casu. Simil'r si sit cauma id ē excessiu⁹ calor in dieb; canicularib; hʒ nō dr̄ a casu sed si hʒ fieret in hieme diceret a casu. Scda rō q: illa q̄ sic fiunt q sunt apta nata fieri ad ɔstitutōeȝ finis fiunt ppter finem. sȝ ea q̄ fiūt a natura sl' hmōi. g̃ fiūt ppter finē. Mior pȝ q: si illa q̄ fiūt ab arte (vt dom⁹) fierent a natura eodē mō fieret sicut nūc fieret ab arte ⁊ ecōtra. sp eñ fiūt pōra ppter posteriora maifestū ē aūt q ea q̄ fiūt ab arte fiūt sicut apta nata sunt fieri ad cōsecutōem finis. g̃ ⁊ ea q̄ fiūt a natura. Tercia rō. q: eodem mō se hēt posteriora ad pōra. in his q̄ fiūt pȝ artem ⁊ in his q̄ fiūt ƀm naturā. sȝ in his q̄ fiūt ƀm arteȝ pōra ppter posteriora sunt g̃ in his q̄ fiūt ƀm naturā similiter ē ⁊ p ɔ̄ns ea q̄ fiūt a natura fiūt ppter finē. Maior pȝ q: q̄uis aliq̄ sint q̄ natura nō p̄t facere tñ sl' aliqua q̄ fiūt ab arte ⁊ a natura. ⁊ illa eodē mō fiūt ab vtroq;. in ill' eñ ars imitat naturā. Sic ergo ars alia pficit q̄ natura nō p̄t opari in aliis p̄o hʒ ymitat. Quarta rō q: a natura aranea facit telā ⁊ yrūdo nidos ⁊ plāte pducūt folia ⁊ radices. Sȝ aranea facit telā ppt aliquē finē vt scȝ capiat muscas. ⁊ yrūdo facit nidos ppt aliquē finē vt scȝ in eo reponat pullos. ⁊ plāte pducūt folia sursum ad ptegendū fruct⁹. radices aūt deorsum ad trahendū de terra nutrimentū. Quinta rō. natura dr̄ tam de maťia q̄ de forma. sȝ forma ē finis maťie ergo in naturalib; est aliq̄s finis (Peccatū aūt fit) Hic phs ad destruendū motiua antiquoȝ. ppt q̄ negauerūt naturā agere ppt finē. Ponit scdam ɔclusionem q̄ est. nō sequit naturā nō agere ppt finē ppt hʒ q in opibus nature ɔtingūt mōstra ⁊ defect⁹. Probat. q: q̄uis ars agat ppt finē tamē in opib; artis ɔtingūt errores ⁊ defect⁹. grāmatic⁹ eñ in scribēdo aliqñ deficit similit' medic⁹ dādo potionē. g̃ ⁊c mōstrū eñ est pccm illius ppter q̄d aliq̄d est id est nature ppter finē agentis. Destructū ē ergo pmū motiuū antiquoȝ ppter quod negauerunt naturam agere ppter finem quia ĩ opibus nature cōtingunt monstra. Sed ad destruendum scdm quo dixerāt opatōes animaliuȝ ⁊ plantarū fieri a casu. Ponit hec tercia conclusio. Generationes animalium nō fiunt a casu. sed ppter determinatum finem. Probat trib; rationibus. pma quia illa q̄ fiunt ex determinato principio ⁊ per determiata media nō fiunt a casu sed generationes animalium fiunt ex determinato pncipio ⁊ p determinata media puta p determinatas actiones. ergo. Secūda ratio q: natura debȝ esse magis sollicita circa animalia q̄ circa plātas. sed generatōes plātarum nō fiūt a casu. Nō eñ fiūt in plātis virigere ⁊ oliuigere. Tercia rō q: si sic tūc ex quocūq; semine indifferēter ⁊ indetermiate posset generari q̄dcūq; aīal. casus eñ est cā indetermiata. g̃. Sed ad destruendum terciū motiuū antiquorū (quo dicebāt omnia que fiunt a natura) fieri ex necessitate materie. Ponitur hec q̄rta ɔclusio. illa que fiūt a natura nō solū fiunt ex necessitate materie sed etiā ex nccītate finis. Probat q: illa que in suo fieri incipiūt semp et' a determiato pncipio a quo ɔtinue pcedūt in determinatū finem nō fiūt a casu immo ppter finem sed sic est de illis que fiunt a natura nisi p accidēs aliquid impediat. Maior declarat p exemplum. si aliquis extraneus veniat multotiens ⁊ vna vice p̄ter intentōem recedat balneatus dicimus hoc fieri a casu vl' fortuna. sed si semp vel frequenter hoc ei accidat nō dicimus esse a casu ⁊ fortuna. Sed ad destruēdum quartū motiuū antiquorū Ponit hec quinta cōclusio naturam nō deliberare nō tollit naturam agere ppter finem. pbatur quia nullus negat artem agere ppter finem ⁊ tamē multe artes in suis operationib; nō deliberāt. ergo. Ad destruēdum quintuȝ motiuum. ponitur hec sexta ⁊ vltima ɔclusio Naturā esse principiū intrinsecū non tollit naturam agere ppter finem. pbat duabus rationib;. Prima q: si ars manufactiua esset in ligno eodem modo fieret nauis sicut natura operatur. sed illo posito adhuc ars ageret ppter finem. ergo. Secunda ratio quia potest eē q ars medicine sit in eo qui sanat ⁊ tamen ppter hoc talis ars nō negat agere ppter finem. ergo. Ex istis patet q natura agit ppter fineȝ. nec obstāt rōes antiq̄rū

Qd autem ex necessitate

(In hoc secūdo capitulo ostendit phus quomodo pueniat necessitas in reb; naturalibus. Et mouet questionē dicēs ibi (Qd̄ āt ex necessitate) Utrum ex suppositione existat aut simpl'r. id est vtrū necessitas ĩ rebus naturalib; pueniat ex pte finis vl' solum ex pte materie. Fuit eñ antiquoȝ opinio q talis necessitas sumitur a materia pura. quia materia est talis vl' tal'. Sicut si aliq̄s diceret q necē est murum vl' domū esse talem eo q grauia debēt ferri deorsum ⁊ leuia sursum. ppter quod lapides qui sunt graues ⁊ duriores remanent in fundamento. terra vero lapidibus supraponit tanq; leuior ⁊ in summo ponuntur ligna eo q sunt leuiora sic ergo estimabant antiqui dispositiones reruȝ naturalium totaliter puenire ex parte materie. Ad soluendam questionem motam ⁊ ad reprobandū hanc opinionem ponit phus talem ɔclusionē in rebus naturalibus necessitas sumitur principaliter ex fine. probat tribus rationibus. Prima sicut est in artificialib⁹. ita est in naturalib;. sed in artificialib; nccītas sumit pncipaliter ex fine. Mior ptȝ q: ab illo sumit pncipaľr necessitas ĩ r̄b; artificialib; p q̄d maťie r̄nr ad itrogatōȝ q̄ q̄rit ppt q̄d ē r̄s vl' ppt q̄d tal' ē r̄s. finis ē hmōi Si eñ q̄rat ppt q̄d ē dom⁹. pueiēt r̄nr q hʒ ē vt custodiat hoīes a frigorib; pluuijs vētis ⁊ aliis hmōi Simil'r si q̄rat ppter quid est serra dentata. Respōdet vt possit diuidere ligna. Et nō solū r̄ndet ad questiōeȝ ppt quā ē r̄s sȝ tal' imo ad q̄stōeȝ q̄rētē ppt q̄d maťa ē tal'. vt si q̄rat

quare serra est ferrea. ¶ Scđa ratio q: sicut se hꝫ prīncipium ad ꝯclusionē in speculabilibꝫ ita finis in naturalibus. Sꝫ in speculabilibꝫ necitas ꝯclusionis sumit ex ꝑncipio ḡ in reb naturalibꝫ necitas eoꝝ q̄ sunt ad finē sumit ex fine. Maioꝛ pꝫ q: sicut in speculabilibꝫ ex esse vl' ꝟitate ꝑncipij sequit esse vl' ꝟitas ꝯclusionis nō ăt ecōuerso ⁊ ex nō eē ꝯclusionis sequit nō eē ꝑncipij. ita in naturalibꝫ ex eē finis seqtur eē eoꝝ q̄ sunt ad finē nō ăt ecōuerso ⁊ ex nō eē eoꝝ q̄ sunt ad finē sequit nō esse finis et nō ecōuerso. Primo declarat sumēdo ꝑ ꝑncipio ꝙ triangulus hꝫ vnū angulū rectū. ⁊ ꝑ ꝯclusione ꝙ triangulus hꝫ tres āgulos eq̄les duobꝫ rectis. Scđm declarat sumēdo ꝑ fine domū ⁊ ꝑ his que sunt ad finē lateres ⁊ lapides ¶ Tercia ratio q: ꝑ diuisionē sumptū a fine vl' a forma demonstratur diuisio sumpta a mat̄ia tam in natalibꝫ ꝙ̄ in artificialibꝫ sꝫ ab eo ꝑ qđ aliqđ demōstrat sumit ei⁹ necitas ḡ a forma vl' a fine sumit necitas materie. Maioꝛ pꝫ ꝑ exemplū. nā ꝑ h̄ ꝙ dom⁹ est qđ ꝓhibens nos a frigoribꝫ caloribꝫ ⁊ alijs hmōi nociuis ōndit ꝙ dom⁹ ꝯponit ex lapidibꝫ ⁊ lignis. sicut aūt est de domo ita est de hoīe ⁊ alijs. Ex dc̄is pꝫ ꝙ phicus hꝫ ꝯsiderare tā finem ꝙ̄ materiā. q: mat̄ia est ꝓpter finē ⁊ iō magis hꝫ ꝯsiderare finē ꝙ̄ materiā Că hec materie ē sed nō hec finis ¶ (Quia cui⁹ causa) Phs remouet dubiū circa dc̄a dicēs ꝙ mat̄ia bñ intrat diffinitōeꝫ serra eñ bñ diffinit ꝑ ferrū tanq̄ materiā. Vñ serra diffinit ꝑ finē formā ⁊ mat̄iā. ꝙ ăt serra diffiniat ꝑ finē suū (q̄ est diuidere dura) maīfestū ē Sꝫ ꝙ diffiniat ꝑ formā puta ꝑ h̄ qđ est habere dētes quia sine tali forma nō ꝯsistere finis. Q ăt diffiniat ꝑ materiā puta ꝑ h̄ qđ est eē ferreū pꝫ q: sine tali materia nō seqret finis. Est ḡ ꝯpleta diffinitio serre ꝙ est instrumentū ferreū ⁊ dentatū aptū diuidere dura sunt ḡ in diffinitōe q̄dā ꝑtes vt materia) Circa hūc textū Attende p° ꝙ (sicut recitat albert⁹) erat opīo phoꝝ dicētiū oīa euenire a casu ꝙ agētia naturalia non agerent nisi ꝑm necitatē mat̄ie. Et ita dicebāt naturā nō agere ꝓpter finē. vñ ⁊ istius opīonis fuit Seneca in libro đ naturalibꝫ questionibꝫ dicēs (vis nature Iouis ꝑceptū est ꝑmissio est ⁊ iō nō đr facere ita nisi q: ex necitate fiūt nature quā influit iupiter ¶ Attende scđo ꝙ ꝑm ꝯmētatorē multe false positōes sustinebant ꝓpter ꝯsuetudinem. Vñ đt in fine hui⁹ libri. Cōsuetudo sic dicit Ars. in ꝑmo metaphice. est maxima că impediens a plibꝫ rebꝫ manifestis ꝑ se. quēadmodū eñ q̄n hō fuit assuet⁹ aliqs actōes agere ꝙ̄uis noceăt illi ert illi faciles. ⁊ credit ꝙ sunt vtiles. Et sīr cū fuerit assuet⁹ audire ffos sermoēs a puericia erit illa ꝯsuetudo că ad negandū ꝟitatem manifestā sicut q̄dā assueti fuerunt ꝯmedere venenū in tm̄ ꝙ erat eis cibꝫ. Ita accidit modernis dicentibꝫ. vt ḡnatio fiat ex nihilo ⁊ că isti⁹ etiā fuit ꝯsuetudo. Et post eā vidi quosdā socios dubitantes in hac questione ⁊ Auicēna obediuit huic questioni aliquātulum in suo tractatu de suba orbis. Et ita fecerūt antiq̄ dicētes ꝓpter grauitatē vl' leuitatē fieri actōes naturales. h̄ eñ nō est ita q: mat̄ia nō est că finis sꝫ finis est că materie. Vñ dicit ꝯmētatoꝛ comento octuagesimo ꝑmo. ꝙ grā finis q̄rēda est necitas mat̄ie ꝯuenietis illi actōni. ⁊ necitas cause reꝝ sequētiū mat̄iam nō est ꝓpter finē sicut moꝛs aīalis est ꝓpter materiā et nō ꝓp̄ finē. sꝫ illa q̄ inueniunt ꝓpter formā ⁊ diffinitōnem sunt ꝓp̄ finē Et postea dicit ꝙ iste mod⁹ necitatis inuenit in rebus eternis Et ista est necitas simpl'r quā antiq̄ estimabāt esse in rebꝫ naturalibꝫ ḡnalibꝫ ⁊ corruptibilibꝫ. si igit forme seq̄rent materiā de necitate tunc oīa euenirēt de necessitate ¶ Attēde tercio. ꝙ cū dicit phs (mouētia nō mota nō eē phice ꝯsideratōis) dꝫ intelligi ꝙ nō ꝯpat eas ꝑm suas q̄dditates vtputa ꝑm ꝑdicata q̄ sibi ꝯueniunt inq̄tū entia. ꝑt tm̄ bñ cōsiderare de ip̄is ꝑm ꝑdicata q̄ sibi ꝯueniunt inq̄tū mouētia. ⁊ q̄ nobis innotescūt ꝑ motū ⁊ h̄ ē qđ dicit ꝯmētatoꝛ ꝯmēto sexagesimo sexto. ꝙ ꝯsideratio de q̄dditate ꝑmi motoris nō est naturat eo ꝙ ꝑm⁹ motoꝛ non habet intra se ꝑncipiū motus. Vñ dicit ꝙ h̄ Ars. nō itendebat diuidere artes sꝫ didere ḡnā entiū que sūt diuersaꝝ naturarū. Q ăūt dicit ꝯmētatoꝛ in fine ꝑmi hui⁹ ꝙ sol⁹ naturalis hꝫ demōstrare subas sep̄atas eē. q: suba abstracta est subiectū in ꝑma phia nulla aūt scia potest demōstrare suū subiectū esse nec ꝑ demōstratōem nec ꝑ signū. Ergo dico ꝙ verꝝ est ꝙ sol⁹ natal' phs hꝫ ꝯsiderare đ ꝑmo motoꝛe ꝑdicata ꝑtinētia ad motū in ꝓbando p̄imū motoꝛē esse infatigabilem. et ōndentia eū ingn̄abilem ⁊ incorruptibilē ⁊c̄ Sic ḡ phs natural' bñ ꝯsiderat de ꝑmo motoꝛe si est. sed ꝑm⁹ phs ꝯsiderat q̄đ est. Et si arguas ꝙ ꝑm ꝯmētatorē sexto metaphisice. eiusdē scie est ꝯsiderare si ē ⁊ q̄đ est. dico ꝙ verū est ꝙ eiusdē scie est ꝯsiderare de aliquo q̄đ sit ⁊ si sit ꝓpter q̄đ siue ꝑ cāꝫ Si eñ aliq̄ scia ꝯsiderat de alio si est ꝓpter q̄đ siue ꝑ cām. eadē scia ꝯsiderat de illo q̄đ est aliq̄ cū ꝯsiderat si est ꝑ effect⁹ q̄ nō ꝯsiderat q̄đ est sicut ꝑma phia respectu subaꝝ sep̄ataꝝ ¶ Attende q̄rto. ꝙ ꝑm ꝯmētatoreꝫ octauo metaphice. cōmēto tercio materia nō ꝑtinet ad diffitionē. vñ dicit ꝙ q̄daꝫ est diffinitō vbi apparꝫ materia ⁊ q̄dā vbi nō apparet Vbi apparet mat̄ia ibi vna ꝑs posita nō ꝑtinet ad q̄dditatē. ⁊ h̄ intelligit ꝓbare p̄mo q: in his q̄ fiūt a casu ⁊ ab arte est mat̄ia. Secūdo q: materia est ꝑncipiū ꝑ qđ aliqđ ꝑt esse ⁊ nō eē. si ergo esset ꝑs diffiōnis diffinitio possꝫ ḡnari ⁊ corrūpi. Tercio q: mat̄ia ē ꝑncipiū indiuiduatōis ꝑm Auicēnā octauo metaphice. ḡ nō est de diffinitōe. Quarto q: materia manet q̄dditate in isto corrupta. ḡ. Ad ista dōm est hic cū Aresto. ꝙ in diffinitōe rei natural' ponit mat̄ia nō singularis ⁊ ꝯplexionata. de q̄ loquit ꝯmētatoꝛ sed vl'is ⁊ abstrahēs a ꝑncipijs ididuātibꝫ ⁊ ꝯplexionātibꝫ

Querit Vtꝝ necessitas in rebꝫ naturalibus ꝯueniat ex ꝑte finis. Arguit ꝑmo ꝙ nō q: necitas in illis ꝯuenit ex ꝑte materie ḡ nō ex ꝑte finis Tenꝫ ꝯña q: mat̄ia et finis nūq̄ coincidūt. Añs pꝫ q: sicut ē in artificialibus ita ⁊ in naturalibus. sꝫ i artificialibꝫ necitas ꝓuenit ex ꝑte materie. ḡ Minoꝛ patꝫ q: domificatoꝛ faciens domū ponit grauioꝛa deoꝛsum ⁊ leuioꝛa sursum ꝑm exigentiā grauitatis ⁊ leuitatis q̄ sunt dispōes materie. Probat scđo. q: sicut est in q̄busdam effectibꝫ naturalibꝫ ita ꝓpoꝛtionabilit ē in alijs. sꝫ alicui⁹ effect⁹ naturalis vl' opatōis necitas ꝓuenit ex ꝑte materie ḡ. Minoꝛ pꝫ de pluuia q̄ fit ex hoc ꝙ vapoꝛ calefact⁹ sursum ascēdit. vbi ingrossat ⁊ fit grauis ⁊ tūc descēdit deoꝛsum. ¶ Scđo sic q: vl' pluuia fit vl' euenit ex ꝑte materie ⁊ dispōne ei⁹ aut ꝓpter finē. Si ꝑmū habet intentū. Nō scđm q: si eēt aliqs finis ꝓpter queꝫ fieret pluuia videret eē cremētū fructuum terre sed h̄ nō ꝑt dici q: sicut ꝯtingit fruct⁹ augeri ⁊ crescere ꝑ pluuiā sic cōtingit eos ꝑdi ⁊ destrui. Sꝫ null⁹ diceret ꝙ pluuia

fit ꝓpter destructoẽm fructuũ. ergo nec dz dici ꝙ fiat ꝓpter cremẽtũ ¶ Tercio sic. materia est simplr necc̃aria in essendo. cũ sit ingñabilis ⁊ incorruptibil. fines aũt operationũ naturaliũ sunt ꝯtingẽtes. sz rõnabilius est neccitatẽ ꝓuenire ex necc̃ario q̃ ꝯtingente. videt̃ em̃ mirabile quo mõ ex ꝯtingẽte possz ꝓuenire neccitas. Et ꝯfirmatur. qa ab eo qd nõ ẽ nec erit ñ ꝓueit neccitas eorũ q̃ sunt sed cũ finis ꝯtingent̃ eueniat ipe nec est nec forte erit. sicut pt patere ꝺ sanitate respectu operationũ medici. ergo ¶ Quarto sic. natura nõ agit ꝓpter finẽ. ergo in operatõibus nature nõ sumit̃ neccitas ex pte finis. Aña pz. qr si natura ageret ꝓpter finẽ. cũ oĩs finis sit bonꝰ ⁊ monstra non sint bona. sequeret̃ ꝙ in opibꝫ nature nõ posset contingere mõstra. sed hoc est fl̃m. ergo. Cõfirmat̃. qa seqret̃ ꝙ in actõe nature possent aliq̃ ꝯtingere frustra. sed ꝯñs est falsũ. sicut pz pmo celi ⁊ tcio de aĩa. ergo. Añs pz. qr si natura ageret ꝓpter finẽ. cũ natura nõ intẽdat mõstrũ. sequit̃ ꝙ si ꝓducat mõstrũ sicut sepe fit ipa frustrabit̃ suo fine

In opposi tũ est pħus in textu. Pro solutõe questionis soluenda sunt q̃ttuor q̃stiones.

Prima ¶ Questio. vtrũ natura producens mõstrũ intẽdat mõstrũ. Pro cuiꝰ solutõe ¶ Attẽde pmo ꝙ mõstrũ a pħo in textu sic diffinit̃. Mõstrũ est pccm̃ illiꝰ qd ꝓpter aliud est. vel aliť ƀm alios Mõstrũ est difformitas q̃dã in paucioribꝫ ꝯueniẽs entibꝫ ñaturalibꝫ euenlens pter solitũ cursũ nature. discõueniẽs illi ex q̃bus trahit originẽ ¶ Attẽde scdo. ꝙ mõstrũ capit̃ duplr. vno mõ materialr ⁊ ꝓ denoĩato. ⁊ sic mõstrũ est suppositũ cui ĩ est aliq̃ difformitas repugnãs nature sue spẽi vel nature spẽrũ a q̃bꝫ traxit originẽ. sicut hõ cũ duobꝫ capitibꝫ Alioꝰ accipit̃ formalr. ⁊ ꝓ ƀcato vel ꝓ rõe formali a q̃ mõstrũ dr̃ mõstrũ. ⁊ sic est difformitas talis vel mõstruositas ¶ Attẽde tercõ ꝙ duplex est natura. quedam est vlĩs. sicut deꝰ intelligẽtia celũ. Alia est pticularis. cuius oẽs effectꝰ sunt eiusdẽ spẽi speãlissime. vt hõ vel forma hoĩs ¶ Attẽde q̃rto ꝙ natura vlĩs intẽdit omnẽ effectũ ꝑ quẽ pt ꝯseruare eẽ specificũ alicuiꝰ spẽi. Ex q̃ sequit̃ ꝙ pma cã ⁊ cetere nature vlẽs nihil ꝓducũt pter intẽtõem. ymmo intẽdũt quẽlibet effectũ quẽ ꝓducũt. q̃uis cã pticularis multa ꝓducat pter intẽtõem eo ꝙ intẽtõ eiꝰ fert̃ ad detminatũ effectũ a q̃ sepe frustrat̃ ¶ Istis suppositis rñdet̃ ad questionẽ ab aliquibꝫ ꝙ natura (q̃ est materia cõis) intẽdit mõstrũ. qr ẽ indifferẽs ad oẽm formã in ea possibilẽ recipi. nec videt̃ aliq̃ eẽ sibi innaturalis. Sz nũq̃ natura (q̃ est forma) intẽdit mõstrũ. qr mõstruositas est dispõ discõueniẽs forme. Sz videt̃ ꝙ ista rñsio non satis faciat q̃sito. eo ꝙ mãa (vt videt̃) nõ est alicꝰ actiuitatis. nisi inclinata et disposita ꝑ aliquã formã. Vñ oz sicut postea patebit mõstruositatẽ etiã eq̃liter reducere in formã. ⁊ ido rñdent alij ꝙ natura ꝓducẽs mõstrũ siue sit vlĩs siue ꝑticularis nõ intẽdit mõstrũ. tñ bñ mõstrũ intẽdit. Primũ ꝓbat. qr agens infallibile ⁊ optimũ nõ intẽdit malũ ƀm ꝙ malũ. nec etiã agẽs directũ a tali agẽte. sz mõstrũ est malũ ⁊ peccatũ in natura. ergo natura ꝓducens mõstrũ nõ intẽdit mõstrũ. Tenet ꝯña. qr in hac ꝯclusione mõstrũ appellat suã ꝓpriã rõem. Scdm pz ꝑ syllogismũ expositoriũ demõstrãdo hoĩem gibbosũ vl aliud mõstrũ sic arguẽdo. hoc itendit natura siue vlĩs siue pticularis hoc est mõstrũ. ergo mõstrũ intẽdit natura Sz ista rñsio insistit cuidã falso pncipio. qd als improbatũ est. Ido rñdet̃ tercio. ꝙ natura ꝓducẽs mõstrũ pmaria intẽtõe nõ intẽdit mõstrũ. qr pma intẽtõ nature nõ est ad malũ vel pccm̃. sz nihil ꝓhibz naturã ꝓducẽtẽ mõstrũ scdaria intẽtõe ⁊ intẽdere mõstrũ. s. in casu q̃ natura nõ pt ꝓducere rectũ. tũc em̃ melius est mõstrũ q̃ nihil. natura ãt de possibilibꝫ sp facit id qd melius est. Et est sĩle in moralibꝫ. nã minꝰ malũ q̃uis sit malũ ƀm se ⁊ nõ intẽtũ pmaria intẽtõe. tñ minꝰ malũ qñ ẽ ꝯpatuz ad maius malũ aliqñ est eligendũ. qr tunc hz rõem boni. ¶ Sed tu dic. ꝙ mõstra intẽdũt̃ hic a natura vlĩ de q̃ intelligit̃. ꝙ nõ abũdat in sugfluis nec deficit in neccãrijs. nec facit aliquid frustra. tñ natura pticularis nõ intẽdit mõstra. accipiendo monstrũ ꝓ ƀcato licz bene ꝓ denoĩato ¶ Si queras vtrũ natura vlĩs intẽdat mõstrũ ꝓ ƀcato. s. mõstruositatẽ. Dĩm ꝙ si capit̃ ꝓ ꝑuatõe detminate dispõis. tũc nõ intẽdit. cũ sit nõ ens. et si capiat̃ ꝓ dispõe tali vel tali (q̃ est huic nature discõueniens sic. bene intenditur ab ipa

Questio secũda Vtrũ in q̃libz natura pñt reperiri mõstra. Pro cꝰ solutõe ¶ Attẽde pmo ꝙ q̃druplici de cã pñt ꝯtingi mõstra. Primo ꝓpter diminutõem materie. ⁊ hoc triplr. vel qa ꝟtus formatiua nõ pt formare nisi parũ de materia. ⁊ rejcit aliã ptem materie. ex q̃ deberet ꝓcreari ꝓles. ⁊ sic sepe generãt̃ aĩalia sine brachijs vel pedibus integris. Vel ex diminutõe materie. ⁊ sic deficiũt ptes longe distãtes a corde. sicut manꝰ ⁊ pedes q̃si eẽnt abscise. Vel efficiũt̃ membra ita mollia ꝙ nõ possunt sustẽtare corpus. aut ex vtroq̃ siml. ⁊ sic sepe ꝯtingit defectus in toto corpe vel in ptibꝫ pncipaliorib. sicut nata est apud nos femella in qua defecerunt oculi ⁊ nasus. ⁊ nõ erãt nisi duo foramĩa loco nariũ. Secũdo ꝯtingit ex sugfluitate materie. ⁊ hoc triplr. vl est defectꝰ in numero solo. sicut qñ generat̃ hõ cũ sex digitis vel tribꝫ pedibꝫ. vel magnitudine sola. sicut qñ in aliquo aĩali est aliqd mẽbrũ improportõnalr excedẽs alia mẽbra. vel qñ mẽbra oĩa vniꝰ hoĩs vl vnius aĩalis excedũt mẽbra aliorũ aĩalium. vel in nũero ⁊ magnitudine siml. Tercio ꝯtingit ꝓpter q̃litatũ improportõnabilitatẽ. ⁊ hoc pt eẽ vel ex pte agẽtis vel ex pte passi. vl ex pte vtriusq̃. Et sic sepe ꝯtingit generari aĩalia cuz mẽbris curuis. vel alioꝰ disꝓportionatis. Cõtingit etiã ex diuersis seminibꝫ generari mõstra. que ꝓ vna pte sunt vnius nature. ⁊ ꝓ alia pte alteriꝰ. sicut ex eq̃ ⁊ asino generat̃ mulus. ⁊ ex lupo ⁊ cane gñat̃ ꝓ media pte lupus et ꝓ alia pte canis. Et hoc ꝯtingit qñ diuerse spẽs ꝯueniũt in q̃litatibꝫ. Raro ãt ꝯtingit hoc qñ nõ cõueniũt in q̃litatibꝫ. sicut raro vl nũq̃ vise sunt facte empedoclis q̃ erãt ꝓ media pte hoĩes. ⁊ ꝓ alia pte equi. ⁊ hoc ꝓpter disꝓportõem q̃litatum. Raro em̃ ꝙ talia generarent̃. non tñ possent diu viuere. Quarto ꝯtingit hoc ꝓpter continẽs. ⁊ hoc duplr. vel ex ruptura ꝯtinẽtis. Est aũt ꝯtinẽs pellis quedã. q̃ vocat̃ secũdina. ⁊ sic generãt̃ hoĩes cũ duobꝫ capitibꝫ ⁊ vno corpe. vel hñtes corpa diuersa in dorso tñ colligata. Vel ex calore. ⁊ sic generãt̃ pueri in pncipio natiuitatis habẽtes dẽtes. Et sicut refert Albertus ꝙ vidit natã filiã habẽtẽ vbera pẽdentia. ⁊ pilosã sub asselli capite ⁊ inguinibꝫ ⁊ hoc ꝓpter ꝟtutem caloris naturalꝭ in corde. Aut hoc ꝯtingit ꝓpter ꝟtutẽ celestẽ. q̃ sepe apta est generatõi aliquorũ aĩalium. ⁊ ipsa

ꝯiūcta seminib᷒ alterius spēi sepe gñat viriperias vel alia mōstra. q̄ vidit empedocles ¶ Attēde scđo ꝙ mō/stra repiunť in multiplici dr̄ña. q̄dam eñ sꝫ mōstra in substātia totalr. q: sꝫ alterius spēi q̄̄ suū ꝑducens qđ erat natū ꝑducere sibi sile. sicut fuit serpēs natus ex muliere. de quo dr̄ Lucan⁹. Alia sꝫ mōstra in substantia ꝑtialiter. q̄ scꝫ hn̄t aliq̄ mēbra vnius spēi. ⁊ alia alterius. sicut syrenes ⁊ centhauri. Alia sꝫ. q̄ nō in substātia sed in dispōibus sūt diuersa. ita ꝙ sint eiusdem spēi. sed nō sub debita dispōc. ⁊ talia potius dicuntur mōstruosa q̄̄ mōstra. Et hoc ꝯtingit multis modis sicut supius dictū est ¶ Attēde tercio. ꝙ mōstra repiunť ꝑmo in aīalibus. vt in hoībus ⁊ brutis. sicut supi⁹ ōnsum est. Scđo repiunť in plātis. q̄uis in eis nō re/perianť vitigere vl̄ oliuipere. talia scꝫ ꝙ vna ps sit hō et alia ps vitis vl̄ oliua. ⁊ hoc ꝓpter disꝓpoꝛtōnem foꝛmaꝝ vtriusq̄. Tercio repiunť in mixtis inaīatis. vt i lapidib᷒. q̄uis hoc magis lateat nos. Quarto repiūť in mixtis impfectis. sicut in impssionib᷒ metheoꝛologicis. Comete eñ ⁊ pluuie sanguinee ⁊ casus lapidū d̄ nubib᷒. ⁊ alia hmōi pn̄t dici monstra. Quinto in simplicibus elementis. vt sꝫ inūdatōes aquaꝝ ⁊ diluuia aque vel ignis. Sexto in incōgruis accn̄tibus. sic cuꝫ bos in rhoma locutus est. Cōtingūt etiā rōe tpis. vt si fiāt tonitrua in hyeme. vl̄ maxie pluuie sub cane Et silr̄ rōe loci. vt si nasceref ethiops vel pigmeus colonie Ex istis pꝫ respōsio ad questionē

Questio

¶ Tercia. vtꝝ nccitas in optōib᷒ naturalibus ꝑueniat ex pte materie vel ex pte finis. Pro cui⁹ solutōe ¶ Attēde ꝑmo ꝙ duplex est nccitas. quedam ē nccitas absoluta. ⁊ illa solum ꝯpetit rei. q̄ nō pt non eē et talis soli deo ꝯuenit. Alia est nccitas ꝯditionata. ⁊ talis repiť bene in rebus naturalibus. ¶ Attēde scđo ꝙ cū queriť vtꝝ nccitas in opatōib᷒ ⁊c̄. h̄ dꝫ sic intelli/gi. vtrū debitus oꝛdo ⁊ oꝛdinatus modus actionū naturaliū ꝑueniat ex fine vel ex materia. ita ꝙ materia sit finis vel cā quare agētia naturalia debite ⁊ oꝛdinate ꝑducūt suos effectus

Dic primo

¶ Qꝫ in q̄busdam ꝑuenit nccitas ex pte materie. sicut est nccitas coꝛruptōnis. ꝓpter h̄ eñ aliq̄d pcise ē coꝛruptibile. q: hꝫ mat̄iā admixtā ꝑuatōi Dic 2° ꝙ i q̄busdā nullo° ē nccitas ex materia. s; solū ex fine. ꝙ eñ dētes āterioꝛes sint acuti nō nō ꝑuenit ex aliqua dispōe mat̄ie. s; solū ex fine ¶ Dic tercio. ꝙ licet aliq̄ sint solum nccāria nccitate materie respectu causaꝝ pticulariū. tñ oīa sꝫ nccā/ria nccitate finis respectu alicui⁹ cause. ¶ Dic quarto. ꝙ vbi ꝑuenit nccitas ex pte vtriusq̄ ipa ꝑncipali⁹ est ex pte finis q̄̄ ex pte materie Ex istis pꝫ ꝙ causa (q̄re agētia naturalia debite ⁊ oꝛdinate ꝓcedūt in ꝑducōe suoꝝ suoꝝ effectuū) est ꝑncipaliter ipe finis

Questio

¶ Quarta. vtꝝ foꝛma efficiens ⁊ finis coincidāt in idē. materia vero nō coincidat cū aliq̄ aliarū causaꝝ. Pro cui⁹ solutōe ¶ Attēde ꝑmo ꝙ ꝭm cōmētatoꝛē ꝯmento sexagesimotcio. duplex est finis. s. finis gñatōis. q̄ est foꝛma ad quā ťminať gñatō. ⁊ finis rei genite. q̄ est vltima pfectō eius. vt foꝛma rōnalis vl̄ foꝛma hoīs. ⁊ finis gñatōis eius. Sꝫ finis ipius hoīs est summa ⁊ vltima pfectio hoīs. s. felicitas ¶ Attende scđo ꝙ triplex ē materia. s. ex qua. in q̄. ⁊ circa quaꝫ

Dic

¶ Primo ꝭm ꝯmentatoꝛē vbi supꝛa. ꝙ foꝛma rei genite ⁊ finis generatōnis coincidūt in idē numero. ⁊ sꝫ idē ꝭm subiectū. plura vero ꝭm diffinitōes. s; foꝛma rei gñate ⁊ finis eiusdē. nec coincidūt in idē numero nec spē nec gñe. Nā foꝛma hominis geniti est in ꝑdicamēto substātie. felicitas vero q̄ est finis hoīs geniti est in ꝑdicamēto q̄litatis Qꝫ āt dr̄ ꝯmētatoꝛ vbi sup̄ foꝛmā rei genite ⁊ foꝛmā generationis eē vnū ꝭm subiectū ⁊ plures ꝭm diffinitōem. Sic dꝫ intelligi foꝛma rei genite ⁊ finis generatōis sꝫ idē ꝭm id qđ sꝫ. ⁊ ꝑ deuoiato. nō tñ ꝑ ꝑcato. tūc eñ ꝭm ꝙ sꝫ in diuersis generib᷒ causaꝝ hn̄t diuersas diffinitiones ¶ Dic scđo. ꝙ efficiēs in quo incidit in idē spē cū foꝛma ⁊ fine. ⁊ hoc intelligēdo de efficiēte vniuoco ⁊ nō equoco. intelligendo etiā de fine generatōis. ⁊ non rei genite ¶ Dic tercio. ꝙ materia ex qua nō coincidit cū efficiente respectu eiusdē. tñ bn̄ materia in q̄ vel circa quā. Neq̄ eñ phs in textu dicit materiā nō coincidere cū alijs. q̄uis hoc cōiter ex isto textu allegeť. s; dicit foꝛmā finē ⁊ efficiēs coincidere. vt exponit cōmentatoꝛ quoniā phus in textu nō exꝑmit noīa causaꝝ. s; dicit tres aūt in vnā ꝯueniunt. Nec ex hoc sequiť ista nō esse distincta genera causaꝝ. nō eñ coincidūt in idem foꝛ/maliter. s; solum materialr̄.

Ad rōnes

¶ Ān oppositū ¶ Ad ꝑmā ꝯcediť ꝙ aliq̄n ꝑuenit ne/cessitas quodāmō ex parte materie. s; tñ ꝑncipalius ex fine. Et ꝑ hoc pꝫ solutō ad duas ꝑmas ꝓbatōes. q̄uis eñ ptes dom⁹ quodāmō oꝛdineť ex pte materie. tñ ꝑncipalius oꝛdinanť ex pte finis. q̄uis etiā pluuie descendūt deoꝛsum rōe ma/terie. vel grauitatis eius. tñ ꝑncipalius rōe finis. eo ꝙ graue tendit deoꝛsū ꝓpter finem. Silr̄ ꝭm ꝯmentatoꝛē nō posset seruare elementum terre. nisi vapoꝛes eleuati sursū iterum caderent ¶ Ad scđam dr̄. ꝙ finis ꝑncipalioꝛ descēsus pluuie est ꝯseruatō aque elemētalis ⁊ adequatō eius cū alijs elemētis. Diciť vltra ad h̄ ꝙ ali/q̄d sit finis alicui⁹ nō oꝫ sp̄ ꝙ ex eo eueniat finis ille. s; sufficit ꝙ frequēter. q̄uis g̃ ꝓpter pluuiā destruať fru/mentū. q: tñ hoc raro ꝯtingit. frequēter aūt ꝓpter eaꝫ augmentať. iō augmētatō talis pt eē finis q̄re fit pluuia ¶ Ad terciam dr̄. ꝙ materia pꝛima est cā nccāria operatōnū naturaliū. s; ipa nō est rō determinata ⁊ oꝛdinatiua eaꝝ. s; magis finis. iō ex ea nō pt sumi neces/sitas in operatōibus naturalib᷒ ¶ Ad ꝯfirmatōeꝫ dr̄ ꝙ ab eo qđ nō est ⁊ qđ est ꝯtingēs pt sumi nccitas ꝯdi/tionata. q̄uis nō absoluta. ¶ Ad quartā negať ance/dēs. ¶ Ad ꝓbatōem dr̄ ꝙ natura ꝑducēs monstꝝ nō ꝑducit ꝓpť finē quē intēdit. ymmo frustrať intentōe sua sed natura vl̄is bn̄ intendit illud. ⁊ est quodāmō bonū sicut ꝑus dictum est. Et per hoc pꝫ ad cōfirmatōnem q̄uis eñ natura vl̄is non possit aliquid facere frustra vel frustrari fine suo. tñ bene natura pticularis.

¶ Et sic est finis huius scđi phisicoꝛum

Quoniam aũt natura est pncipiũ motus &c. ¶ Quia natura ē pncipiũ motus. & in h̄ negotio est sermo de natura iõ Aresto. in hoc tercio libro defĩniat de motu. Et qz motui accidit finitas & infinitas. iõ defĩminat etiã de infinito. Et ƀm hoc iste tot⁹ liber diuidit in duos tractat⁹. in pma deffminat de motu. q diuidit in tria capitula. in pmo pmittit qdam necc̃ria ad ingrendũ diffinitoem mot⁹. Dicit g pmo sic (Quõ ãt natura est pncipiũ mot⁹ & mutatõis. scia ãt nob de natura ē. iõ optet nõ ignorare qd sit mot⁹. neccãriũ eñ ē ignorato ipo motũ ignorare naturã) Est g pma conclusio libri ad phisicũ ptinet defmĩare de motu. pz qz cõsiderantẽ de natura oz ɔsiderare de motu. sz phisic⁹ hz cõsiderare de natura. g &c. Maior pz. qz natura diffinit q est pncipiũ motus & qetis. g ignorato motu necc̃ est ignorare naturã. Scd̃a ɔclusio. ad phisicũ ptinet defminare de infinito loco vacuo & tpe. Probat trib⁹ rõibus. Prima rõ pbat spẽaliter de infinito sic. qz determinãtẽ d motu oz etiã determinare de his q ɔsequũt motũ. cuiusmodi est ɔtinuũ. Mot⁹ eñ est de nũero ɔtinuoꝝ. sed ɔtinuũ diffinit p infinitũ. multotiẽs eñ diffiniẽdo ɔtinuum dicim⁹ q ɔtinuũ ē. qd est diuisibile in ifinitũ Secũda rõ pbat spẽalr q ad phisicũ ptinet defmĩare de loco vacuo & tpe. qz phicus ɔsiderat de motu. sz mot⁹ nõ pt eẽ sine tpe loco & vacuo. vel ƀm ꝟitatẽ. vel ƀm famosam opinionẽ antiquoꝝ. Adhuc ãt sine loco tpe et vacuo impossibile est eẽ motũ Tercia rõ pbat ɔmuniter q ad phicũ ptinet ɔsiderare de ifinito loco vacuo et tempore. quia intentõ huius libri est loqui de conmunib⁹ oĩb⁹ rebus naturalibus. sz p̃dicta sũt ɔmunia oĩbus reb⁹ naturalib⁹. g &c. Maior pz. qa ɔsideratõ de ɔmunib⁹ est pͦr ɔsideratõe de ꝓpijs. Posterior eñ est de ꝓprijs speculatõ ea q de cõmunib⁹ est. ergo cũ iste liber sit pm⁹ totius phie naturalis oz ɔsiderare de his que st ɔmunia ad res naturales ¶ (Primum aũt) hic phs ad inuestigãdũ diffinitõnem mot⁹ ponit tres diuisiones. Prima. entiũ qdã st in actu & qdã in potẽtia. ē g vnũ qd endelechia tm̃ ē. aliud ãt tm̃ potẽtia Scd̃a diuisio. entiũ quedã ɔtinent in p̃dicamẽto substãtie. quedã in p̃dicamẽto quãtitatis. quedã in p̃dicamẽto q̃litatis. & cẽtẽris. Eoꝝ eñ que st actu. aliud qdẽ hoc aliquid. aliud vero quãtũ. aliud q̃le. vel alioꝝ p̃dicamẽtoꝝ. Tercia diuisio. relatiuoꝝ quedã referũtur ƀm excessum & defectũ. vt duplũ & dimidiũ. Alia vero referũtur ad inuicem ƀm agere vel pati. vt mouere vel moueri. & sic referunt ad inuicẽ motiuum & mobile Motiuũ eñ dr relatiue ad mobile. nã si aliqd est motiuũ alicuius mobilis est motiuum. & si aliquid ē mobile. ab aliquo motiuo est mobile. Ex istis inferũtur due ɔclusiones. Prima est. nullus mot⁹ est p̃ter substãtiã q̃litatem q̃ntitatem & vbi. Probat. quia null⁹ motus est p̃ter res seu dispõnes. ƀm quas mobile mouet nõ est aũt motus p̃ter res. sed omne quod mouet p se mouetur ƀm substantiã vel q̃ntitatem vel q̃litatem vl' vbi. Mutat eñ sp illud qd mutat. aut ƀm substantiam. aut ƀm quãtitatẽ. aut ƀm q̃litatẽ. aut ƀm locuz. g Secũda ɔclusio. mot⁹ nõ est aliquid vniuocũ ƀm totũ suum ambitũ. Patz. quia inuenit in pluribus p̃dicamẽtis. sicut in substãtia. q̃ntitate. qualitate. & vbi. illis aũt nihil est cõmune vniuocũ. Cõmune ãt in his nihil est accipe. qd neqz hoc. neqz q̃ntuz neqz q̃le sit neqz alioꝝ p̃dicamentoꝝ vllũ. cũ nihil sit extra predicta. In q̃libet aũt p̃dictoꝝ p̃dicamẽtoꝝ duplex est motus. scz acquisitiu⁹ & deꝑditiu⁹. sicut in substãtia vnus ē motus ad formã. & alius ad ꝑuatoẽm. in q̃ntitate vn⁹ ad q̃ntitatẽ ꝑfectã. & alius ad imꝑfectã. in q̃litate vn⁹ ad albedinẽ. alius ad nigredinẽ. & in vbi vnus ad sursum et alius ad deorsum. Ex quib⁹ infert q motus & mutatõis tot st spẽs quot entis ¶ (Diuisio aũt ƀm vnũ quodqz) In hoc scd̃o capitulo phs diffinit motuz dicẽs. mot⁹ est actus entis in potẽtia ƀm q hmõi Probatur ista diffinitõ sex ratõibus. Prima est inductiua. qz generatõ est actus generabil' inquãtũ generabile. augmẽtatõ actus augmẽtabilis inquãtũ augmẽtabile. et diminutõ actus diminuibilis inq̃ntũ diminuibile. alteratõ vero actus alterabilis inquãtũ alterabile. loci mutatõ actus ĩ loco mutabilis inq̃ntũ est loco mutabile. g omis motus est actus entis in potẽtia ƀm q huiusmodi. Scd̃a rõ specialiter pbat q mot⁹ est act⁹. qz illud est actus q̃ illud (qd erat in potẽtia ad moueri) dicit actu moueri. sed illud qd poterat moueri dr actu moueri ipo motu. vt illud qd poterat edificari dicit edificari edificatõe. Sicut ãt est de edificatõe passiua. ita ē de doctrinatõe. medicatõe. voluptatõe. siue circũgiratõe adolescẽtia. i. augmentatõne. & senectute id est diminutõe. Tercia rõ pbat scd̃am pticulam specialr. scz q motus est actus entis in potentia. quia omnis motus est act⁹ eius qd mouet cum ipo motu aliqd dicatur moueri. sz oẽ (quod mouetur) est in potẽtia. g &c. Maior pz. quia sicut se habet mouere ad actũ. ita se habet moueri ad potẽtiam. sz oĩe qd ē motuz est actu. g. Nã si aliqua sint simul in actu & in potentia. qdam eñ eadẽ st actu & potẽtia. q̃uis nõ siml' aut ƀm idem. vt idem est calidũ in actu & frigidũ in potentia. illa in agendo repatiũt. Siml' itaqz agũt & patiũt mouent & mouent. Oẽ eñ tale erit simul actiuum et passiuũ. g & oẽ moues phisice mobile erit. omne eñ hmõi mouet qd mouet. pmũ aũt moues (qz est actus purus) nõ mouetur. sz solũ mouet. Quarta rõ specialiter pbat terciam pticulam. scz q motus est actus entis in potentia ƀm q in potẽtia. Et p hac rõne supponitur pmo. q illud (quod mouetur) bñ est in aliquo actu. & in potẽtia ad alium actũ. vt illud (quod fit statua) est actu es & potẽtia statua. Scd̃o supponit q q̃uis idem ƀm rem sit actu es & ĩ potẽtia statua. tamẽ illa differũt ƀm ratõez. Est ergo quarta ratõ. vel es mouetur ad statuã ƀm q est actu es. vel ƀm q est potentia statua. Nõ ƀm q est actu es. quia tũc cũ esset actu statua adhuc moueretur ad statuã. ergo es mouetur ad statuã ƀm q est potentia statua. Et quia dictum ē q idẽ simul est in actu & in potentia. posset aliquis credere q actus & potentia eẽnt idẽ. iõ remouet h̄ dubiũ dicens q nõ. q̃uis subiectũ ipoꝝ sit idem. pbat qz act⁹ et potẽtia sunt magis diuisa q̃ due potẽtie. sed due potẽtie nõ sunt idem. q̃uis subiecta earum sint idez. idẽ eñ est in potẽtia ad sanitatẽ & egritudinẽ. Si aũt po-

tentia ad sanitatē eēt eadē cū potentia ad egritudinē tunc sanitas ꝛ egritudo essent eadem. Et circa hoc dͭ cōmentatoꝛ ꝙ potentie cōtrarioꝝ sūt contrarie. Quinta rō ꝓbat totā diffinitōem. quia motꝰ est illud q̄ existente in mobili mobile mouet̄. ꝛ nō ꝑus aut posterius sed existente actu entis in potentia ſm ꝙ in potētia in mobili ipm mobile mouet̄. ꝛ non ꝑus aut posteriꝰ. ergo ꝛc. Et ꝯfirmatur. qꝛ edificabil' inquātū edificabile est aliquis actus. Omne eñ quod ē in potētia aliquan do est in actu. cōtingit eñ vnūquodq; aliquādo idē opari. aliquādo aūt non. aut ergo talis actus est domus vel edificatō. sꝫ nō est domꝰ. quia cum domus ē iam edificabile nō est. ergo relinquit̄ ꝙ edificatō ē actus edificabilis inquātum est edificabile. ꝛ eadem rō est in alijs motibꝫ. Est ergo diffinitō ꝓbata ꝑ inductōnem ꝛ syllogismū. Solent āt ꝓbari diffinitōes a ꝯtrarijs. ꝛ iō sexta rō est a contrario. ꝛ est hec. quia vel dicta diffinitō est ꝯcedēda. vel aliqua istaꝝ quas dabāt antiqui. sꝫ nō pt dici scdm. Dicebāt eñ antiq̄ ꝙ motus est alteritas. qꝛ quod mouet̄ ſꝑ alio ꝛ alio mō se habet vel ꝙ motus est inequalitas. vel ꝙ motꝰ est nō ens. sed nullo istoꝝ modoꝝ bñ diffinit̄ motꝰ. quod ꝓbat duabus rōnibus. quarū ꝑma sumit̄ ex pte subiecti. quia si motus bñ diffiniret̄. ꝙ est alteritas vel ꝙ est ineq̄litas vel ꝙ est nō ens. tūc cuicūq; ineēt vnū istoꝝ ipm necāꝛio moueret̄. qꝛ cuicūq; inest motus illud mouet̄. sꝫ nō est necāꝛium moueri ea q̄ sūt altera. neq; ea q̄ sūt ineq̄lia. nec ea q̄ nō sūt. g̃. Scđa ratō sumit̄ ex pte terminoꝝ. quia motꝰ ꝛ mutatō nō est magis in alteritatē q̄3 in silitudinē. nec in nō eē q̄3 in eē. nec in ineq̄litatē q̄3 in eq̄litatē. Et sicut est de termino ad quē. ita est de termino a quo. Diffiniebāt eñ antiqui motū sicut dictū est. quia credebāt motū eē eius indeterminatū. Credebant eñ motum nō eē. nec actū nec potentiā. difficile aūt est diffinire motū. quia videt̄ eē actus imꝑfectus ¶ (Mouet̄ aūt ꝛ mouens) In h̄ tercio capitulo mouet phs ꝛ soluit quedā dubia de motu actōe ꝛ passiōne. Et ꝑmo ponit hāc ꝯclusionē (mouet̄ eñ mouens om̄e) ꝓbat̄ tribꝫ ratōnibus. Prima rō est. quia omne (qđ ꝑus est inpotētia ꝛ postea in actu) quodāmō mouetur Motus eñ est actus entis in potētia. sꝫ mouēs ꝑus est mouēs in potentia. ꝛ postea in actu. g̃ mouens mouetur Scđa ratō. cuicūq; sua immobilitas ē eius q̄es huius est aliquis motus. sꝫ mouentis immobilitas. id est cessatō a mouēdo dꝛ eius quies. ergo mouēti est aliquis motus. Tercia rō. quia mouētia naturalia agūt ꝛ mouēt ꝑ ꝯtactum. in tali aūt contactu repatit̄ ꝛ mouens mouetur. ergo om̄e mouēs naturale mouetur. Ex hoc infertur secūda diffinitō motus. que ē hec Motus est actus mobilis inquantū mobile Probatur. qꝛ mouere conuenit alicui inq̄ntū habet formā ꝑ quam est in actu. ꝛ hoc vel qꝛ agat hanc formā. vl' qꝛ habet hanc formā. vel qꝛ hꝫ illā. vel quia hꝫ tm̄ de forma. Unde ex hoc ꝙ aliquis hꝫ actu formā hoīs facit aliū eē hominem. Spēs aūt semꝑ existimabit̄ aliq̄ mouens. aut eñ hec. aut qualis. aut quāti est. que eñ ꝑncipiū ꝛ causa motus cum moueat. vt actu homo facit ex potentia existente hoīe hoīem. sed motus est actus entis in potentia. ergo motꝰ non est actus alicuius inquantū est mouens. sed inquātū est mobile Et sic bene diffinit̄ motus. ꝙ est actus mobilis inquantū ē mobile. Uñ si mouens moueatur hoc est ꝑ accidens. sꝫ inquātū mouet ꝛ agit ꝑ ꝯtactū. Ex istis patꝫ solutio vnius difficultatis. que est. vtrū motus sit in mouēte vel in mobili. est eñ in mobili. qꝛ actus cuiuslibet ē in eo cuius est actus. sed motus est actus mobilis causatus a mouente. g̃ ¶ (Et dubiū hoc) Hic phus mouet aliam dubitatōem que est. vtrū mouentis ꝛ mobil' sit idē actus. Pro cuiꝰ solutōe ponunt̄ due ꝯclusiones Prima est. mouētis est aliquis actꝰ sicut ꝛ mobil'. Ptꝫ qꝛ quicq̄d dꝛ ſm potētiam ꝛ actū habet aliquē actum sibi competētē. sꝫ mouēs est hmōi. g̃. ſm eñ ꝙ pt mouere dꝛ motiuū. ꝛ ſm ꝙ mouet habet nomē mouentis g̃ mouentis est aliquis actus Scđa ꝯclusio est. mouētis ꝛ mobilis est idē actus. pꝫ qꝛ actus mouentis est q̄ ꝓducit̄ a mouente. ꝛ actꝰ mobilis est qui recipit̄ in mobili. sed idē est qđ a mouente ꝓducit̄ ꝛ quod in mobili vel passo recipit̄. g̃ mouētis ꝛ mobilis est vnꝰ ꝛ idē actus. Scđo ꝓbat̄ ꝑ duo exēpla. ꝑmū. quia est eadem distātia duoꝝ ad vnū. ꝛ vniꝰ ad duo. Scđm quia idē est spaciū descēdentis ꝛ ascēdentis. hec eñ sūt q̄d vnū rō aūt non est vna. g̃ silr idē est actus mobilis ꝛ mouētis. Preter istas aūt dubitatōes solutas. q̄ sūt de motu. sūt alie due de actōe ꝛ passiōne: ꝓ quaꝝ introductōne ꝑmittit duas suppōēs. Prima est. ꝙ tam actiui q̄3 passiui ē aliquis actꝰ. s. actiui actō ꝛ passiui passio. pꝫ qꝛ actio est opꝰ ꝛ finis actiui. ꝛ passio passiui. sed qđ ē opꝰ ꝛ finis alicuiꝰ est eiꝰ actus ꝛ perfectō. g̃. Scđa suppositō est ꝙ tā actio q̄3 passio est motus. vtraq; eñ sūt motus. Prima ergo dubitatō est. vtrū actio ꝛ passio sint idē motꝰ vel diuersi. Scđa. si sint diuersi motꝰ in quo vel in q̄bus sūt. vtrū sꝫ sint ambo in agente vel in patiēte. vel vnū in agēte ꝛ aliud in patiēte. s. passo. Nō pt addi quartū mēbꝛū. s. ꝙ actō sit in patiēte ꝛ passio ī agēte. qꝛ hoc essꝫ nimis equoce loq̄ de actōe ꝛ passione Ad scđam dubitatōem rñdetur. ꝙ actō nō est in agēte. Probat̄ qꝛ actō est motꝰ. motꝰ aūt nō est in mouēte sed in mobili. g̃. Minoꝛ pꝫ. qꝛ si vniuersal'r loquendo motꝰ nō eēt in mobili. tūc vel ipꝫ mouēs moueret̄. qđ est fl̄m. vel aliquid in quo essꝫ motꝰ non moueret̄. qđ ē īpossibile. Phus aūt ꝑus ꝓbauit oppositū sic. quia si tā actō q̄3 passio eēnt in patiēte. ꝛ doctio ꝛ doctrina in addiscēte. sequeret̄ ꝙ actꝰ alicuius nō eēt in eo cuiꝰ est actꝰ. Actō eñ est actus agētis. ꝛ tamen nō essꝫ in agente. g̃. Ad hoc respōdet ꝙ non est incōueniēs ꝙ actus alicuiꝰ tanq; cause nō sit in eo cuiꝰ est actꝰ. vnus eñ actꝰ pt ab aliquo ꝓcedere ꝛ in alterū recipi. sicut doctio que est a doctoꝛe recipit̄ in discipulo. ¶ Ad ꝑmā dubitatōem dꝛ ꝙ actō ꝛ passio sunt idem actꝰ. patꝫ. qꝛ nisi sic mobile siue patiens moueret̄ simul duobꝫ motibus in eādem spēm. sed h̄ est impossibile. g̃ ¶ Et si arguat̄. qꝛ ad hoc sequūt̄ tria incōueniētia. Primū incōueniēs est. quia diuersoꝝ ſm spēm. puta agentis ꝛ patientis essꝫ idem actus. qđ nō videtur verum. Secundū incōueniens. qꝛ tunc doctio idē essꝫ cum doctrina. ꝛ idem essꝫ actio ꝛ passio quod est falsum. Terciū incōueniēs. qꝛ si actō ꝛ passio sint vnꝰ motꝰ. vt doctio sit idē cū doctrina. ꝛ actō cū passione. tunc idem essꝫ docere ꝛ addiscere ꝛ agere ꝛ pati. ꝛ per cōsequens om̄is docens addisceret. ꝛ om̄e agēs pateret̄ ¶ Ad hoc argumentū quo ad ꝑmā ptem dicitur. ꝙ nō est incōueniens diuersorum ſm spēm esse eundem actū diuersimode ꝛ ſm diuersas rōes. puta vniꝰ vt a quo ꝓcedit. ꝛ alterius vt in quo recipit̄. sicut idem est agēs ꝛ oppositū ſm potētiā

Quo ad scđam negatur ꝯña. Non eñ sequitur. si doc tio ꝛ doctrina sint idē ꝙ idē sūt docere ꝛ addiscere. q̄a doctoīs ꝛ doctrine nō est vna rō dicēs qđ quid erat esse sicut tunice ꝛ indumēti. Nō oportet ergo ꝙ si doctrina et doctio sint idē ꝙ docēs addiscat. nec si actō ꝛ passio sint idē ꝙ agere ꝛ pati sint idē. ꝛ ꝙ agēs patiat. Nā distantia ab athenis ad thebas. ꝛ de thebis ad athenas est eadem. ꝛ tamē nō est idē distare de athenis ad thebas. ꝛ de thebis ad athenas. Quo ad terciā ꝑtem dicitur. ꝙ nō sequit ꝙ actio ꝛ passio sint ꝓprie idem. sed magis ꝙ motus (cui insūt actio ꝛ passio) sit vnꝰ ꝛ idem Omino eñ dr̃ña est. neqꝫ doctio cū doctrina. neqꝫ actio cū passione idem ꝓprie est sed cui insunt hec motꝰ. Differūt eñ rōe. q̄ꝛ actio est huius vt ab hoc. ꝛ passio ē huius in hoc. Cū ergo actio ꝛ passio nō sint ꝓprie idē. ptꝫ q̄ꝛ passio dicit actus huius. s. patiētis ꝛ in hoc receptꝰ actio vero dr̄ actus huiꝰ. s. agentis ꝛ ab hoc ꝓductus mō actū esse huius in hoc. ꝛ eē huius ab hoc rōe alterꝫ est ¶ Ex ꝑdictis pꝫ quo modo dꝫ diffiniri motꝰ tam in vlī q̄ȝ in ꝑticulari. sicut eñ diffinit motus. q̄ꝛ est actus mobilis inquātū mobile. ita pt diffiniri alteratio ꝙ est alterabilis inquātum alterabile. hic aūt solū ponitur patiēs in diffinitōe motus. Si aūt haberet agēs siue motiuum diffinitō eēt notioꝛ in vniuersali. ꝛ etiam ꝫm vnāquāqꝫ spēm. vtputa diffinitō medicatōnis vel edificatōis. Circa textū hūc sūt q̄tuoꝛ dubia

Primum dubiū. vtrū ignorato motu necesse sit ignorare naturam. Dico ꝙ si capiat natura ꝑ denoīato. vtputa ꝑ materia vel forma non ē necesse ignorato motu ignorare naturā. Sꝫ si capiat pro suo ꝛcato. vt scꝫ est relatō ipius materie ꝛ forme ad motū. qua dicūtur ꝑncipia motus. sic ignorato motu necesse est ignorare naturam. Prima ꝑs patꝫ. q̄ꝛ naturam esse est ꝑ se notū. Scđa ꝑs probat. q̄ꝛ impossibile ē nos ꝯgnoscere relatōem sine ꝯgnitōe fundamēti ꝛ termini eo ꝙ relatō diffinit ꝑ fundamentū ꝛ terminū. Natura āt ꝑ ꝑ se ꝛcato est relatō terminata ad motum. ꝑ. Ex quo ptꝫ. ꝙ licꝫ motꝰ possit cognosci sine natura. eo ꝙ ē fundamētum illius relatōnis. tamē natura nō potest ꝯgnosci sine motu illo mō accipiēdo naturā ¶ Et si arguas. q̄ꝛ sicut natura est ꝑncipiū motus. ita etiam ē ꝑncipiū quietis. ergo sicut natura ꝯgnoscit ꝑ motum ita pt ꝯgnosci ꝑ quietē. ꝑ ignorato motu nō est necē ignorare naturā cū possit ꝯgnosci ꝑ quietē. Nego vltimā ꝯclusionē. nā quies nō potest cognosci nisi ꝑ motum sicut ꝑuatō ꝑ suum habitū. ideo ignorato motu necesse est ignorare quietē. ꝛ ꝑ ꝯsequēs naturam. ¶ Scđm dubiū. vtrū motus sit de genere ꝯtinuoꝝ. Dico ꝙ licet denominatiue sit de genere ꝯtinuoꝝ. nō tamen quidditatiue ꝛ eēntialiter. ita ꝙ sit spēs q̄ntitatis continue ¶ Terciū dubium est circa diuisiones positas in textu. Primo eñ videt ꝙ diuisio entis in ens in actu. ꝛ in ens in potētia nō sit bene assignata. eo ꝙ ens i potētia nō est ens. Respōdet Galterꝰ burlei. ꝙ ens capit tripliciter. Uno mō maxime trāscēdenter. ꝛ sic quodlibet intelligibile est ens. siue sit in actu siue in potentia Secūdo mō accipit ens. ꝑ eo cui nō repugnat esse existetie. ꝛ sic ens in potētia obiectiua dicit ens. ꝛ etiā ens in potentia subiectiua. qđ scꝫ actu existit. sꝫ est in potētia ad recipiēdum aliquā ꝑfectōem. Et isto mō accipit ens in ꝑma diuisione. Tercio eñ mō accipit ens pro eo quod actualiter existit. ꝛ sic vulgus vtit ente. ꝛ sic non accipit in ꝑdicta diuisione ¶ Et si arguas. q̄ꝛ phs in q̄nto metaphisice diuidit ipm ens in decē ꝑdicamēta. ꝛ postea vnūquodqꝫ in ens in potētia ꝛ ens in actu. hic autem diuidit ens actu in decē ꝑdicamenta idē aūt nō potest eē diuidens ꝛ diuisum. Dicēdū est ꝙ quādo phs diuidit ens in decē ꝑdicamēta. ꝛ postea quodlibet ꝑdicamentū ꝑ potentiā ꝛ actū accipit ens secūdo mō. In ꝑsenti autem diuisione accipit ens tercio mō. ꝛ potentiā ꝑ potentia subiectiua. Nō est ergo incōueniēs idē diuersimode acceptū esse diuidēs ꝛ diuisū ¶ Et si arguas. quia phus hic nō ponit oēs modos relatiuoꝝ. hꝫ ꝯcedo. quia solū ponit illos qui sibi sufficiūt ad notificandū ꝙ motiuum ꝛ mobile sūt relatiua ¶ Quartū dubiū. Utrū sit accipere aliquid cōmune extra decē ꝑdicamēta. vel etiā aliqđ cōmune oībus spēbus motus. videt phus dicere ꝙ nō. Dico ꝙ quidditas motus est vniuoca ad q̄dditates suarū spērum. Probat ꝑmo. quia plus cōueniūt realr q̄dditates duoꝝ motuum q̄ȝ motꝰ ꝛ quies. ꝑ in aliquo plꝰ ꝯueniunt. sꝫ illud nō est aliud q̄ȝ q̄dditas motus vel entis. ergo motus ꝛ ens dicūtur vniuoce de istis. Probatur secūdo. quia quādocūqꝫ aliquis intellectꝰ est certus de vno ꝯceptu ꝛ dubiꝰ de alio cōceptu necessario est alius ꝯceptus de quo est certꝰ ab eo de quo est dubius. sed aliquis intellectus certꝰ est ꝙ motus ꝑdicat de aliquo. vtputa de rarefactōe. Et dubius est. vtrum augmētatō vel motꝰ localis vel aliquis alioꝝ ꝑdicet de ea. ergo est aliquis ꝯceptꝰ siue alia q̄dditas ꝯceptibilis ꝛcata ꝑ motū a quidditatibus ꝛcatis ꝑ spēs motus. ꝛ ꝑ ꝯsequēs motus ꝛcat vnam quidditatē vel ꝯceptum cōem suis spēbus. ꝛ ita est aliquid vniuocū ad illas. ¶ Et si arguas. ꝙ ꝑhus dicat oppositū. Respōdeo ꝙ ꝑhus nō vult dicere ꝙ extra ꝑdicamēta non sit aliquod cōmune ipis. aut etiam spēbus motꝰ. sꝫ ꝙ nō est aliquod genus ipis cōmune. Uel dico ꝙ phus vult dicere ꝙ nō est aliqua entitas phisica cōmunis ipsis. quod ego concedo. eo ꝙ sola specialissima regitur vniuocatō phisica.

¶ Queritur. vtrum

motus sit entitas successiua ꝛ respectiua realit ꝛ essentialiter distincta ab actōe mouēte mobili forma fluente fluxu ꝛ termio ad quē ꝛ in ꝑdicamento passiōis q̄dditatiue reponibilis. ¶ Arguit ꝑmo ꝙ nō. quia vel motus est entitas simplex vel ꝯposita. Si simplex. ergo nō est successiuus. q̄a de rōne successiui est habere ꝑtes. q̄bus repugnat esse simul. Nō cōposita. quia quelibet ꝑs eius. aut est ꝑ̄terita aut futura. ergo q̄libet ꝑs eius nō est ens. ꝛ ꝑ ꝯsequens cū ad esse totiꝰ sequat esse ꝑtium. si motꝰ localis sit ꝯpositus est nō ens ¶ Secūdo sic. si motꝰ localis eēt entitas successiua. sequeret ꝑmo. ꝙ illud quod fierꝫ esset. qđ est ꝯtra phm ꝑmo ꝑeribermenias. ꝛ ꝯtra rōem. quia fieri est mutari ad esse Qđ autē mutat ad aliquem terminū nō est in illo Pꝫ ꝯsequētia. q̄ꝛ si motꝰ sit entitas successiua. aut est quādo fit. ꝛ sic habetur intētum. aut quādo nō fit. ꝛ hoc ē impossibile. Secūdo sequeret ꝙ idem simul generaret et corrumperet. ꝛ ꝑ ꝯsequēs cum generatō sit ad esse. ꝛ corruptō ad nō esse idem simul eēt ꝛ nō esset. qđ implicat

cat ꝯtradictōem. Cōsequētia ꝓbat᷑. q2 si mot⁹ sit en/
titas successiua. dū generat᷑ est. quia vel generat᷑ dum
est vel anteq̄ sit vel postq̄ est. Si pmū. habet᷑ intentū
quia eadē rōne corrumperet᷑ quādo est. Nō scdm. qa
nō generat᷑ anq̄ mobile moueatur. ꝛ q̄ndo mobile mo
uet᷑. tūc est ꝛ nō pus. Nec pt dici terciū. vt de se pꝫ.
¶ Tercio sic. mot⁹ est de genere absolutoꝝ. g̃ nō ē en/
titas respectiua. Añcedens pꝫ pmo p ꝯmentatorē di/
centē. necē vt motus ad substātiam sit in gñe substan/
tie. ꝛ motus ad q̄titatem sit de genere q̄ntitatis. ꝛ simi
liter mot⁹ ad q̄litatem ꝛ ad vbi. Scdo pꝫ autoritate
phi dicentis. q mot⁹ nō est aliquid pter res ad quas
est motus. ꝛ habet᷑ in alia translatōe. motus est eiusdē
eentie cū suo termino ad quem. Patꝫ tercio autorita/
te ꝯmētatoris dicētis ꝯmēto q̄rto illius libri. q mot⁹
nō differt a pfectōe ad quam vadit. nisi ſm magꝭ ꝛ mi/
nus. Et g̃ de intentōe ꝯmentatoris q calefactō ē ca/
lor. q̄ñ is imperfectus ꝛ tendēs in vlteriorē pfectōem Pꝫ
quarto autoritate eiusdē dicētis. q ille mot⁹ (q̄ dr mo
tū esse formā diminutā) est verior. ꝛ ille (qui dr ipm eē
fluxum ad formā) est famosior. sequit᷑ ergo q mot⁹ nō
est entitas respectiua sꝫ absoluta. Et hoc ꝯfirmat᷑. q2
si motus essꝫ entitas respectiua sequeret᷑ q nō essꝫ in p
dicamento. aut essꝫ in pdicamento adaliquid. sꝫ vtrū
q̄ est falsū. g̃. Cōsequētia pꝫ. q2 cuilibꝫ entitati respe/
ctiue ꝯuenit diffinitō adaliquid. q̄libꝫ em̄ est (cui hoc
ipm eē qđ est) est ad aliud. s. ad terminū quodammō
se habere. ¶ Quarto sic. motus est in mouēte subiecti/
ue. g̃ nō est in mobili. Tenet ꝯña. quia idē nō est in di
uersis subiectis. Añcedens pꝫ pmo. q2 omīs actus ē
in eo cuius est act⁹. mot⁹ aūt est act⁹ mouētis. g̃ Secū
do pꝫ. quia omīs dispō vel forma denoīans aliquid ē
in illo. sꝫ motus denoīat mouens. Dicit᷑ em̄ mouens
a motu. g̃ Pꝫ tercio. quia omīs dispō ſm quā aliquid
aliter se habꝫ pus. ꝛ aliter posterius. est in eo qđ sic se
hꝫ. sꝫ ſm motū mouēs quod pus nō mouebat ꝛ nunc
mouet se habꝫ aliter nunc q̄ pus. g̃. Patꝫ quarto. qa
quies est in quiescēte. g̃ silr motus est in mouēte. Et cō
firmat᷑. q2 actio est in agēte. g̃ motus est in mouēte Te
net ꝯña. quia omīs motus est actio. ꝛ omē mouens est
agens. Añcedēs pꝫ pmo. quia actio est ꝓprius act⁹ agē
tis. Secūdo pꝫ. quia si actio nō est in agēte sꝫ in patiē
te. cū omīs forma vel dispō existens in aliquo subiecto
cōicet illi denoīatōnem ꝯcretiuam. sequit᷑ q patiēs di
cetur agēs p actōem existētē in ipso. quod est falsū. qa
patiunt᷑ non agendo

In opposi tū arguit᷑. quia mot⁹ ē en
titas denoīans mobile p
respectū ad mouēs. g̃ ē en
titas respectiua ab actōe. que est in agēte. ꝛ ab omni re
que est absoluta realr distincta. In titulo q̄stionis tan
gunt᷑ quatuor. ideo pro solutōne questionis soluunt᷑ q̄
tuor questiones p ordinem

Questio Prima. vtrū motus sit entitas
successiua a qualibꝫ re pmanen
te realr distincta. Pro solutōne
questionis ¶ Attende pmo. q de rōne entis successiui
duo sꝫ. Primū est. q habeat ptes sibiinuicem incōpossi
biles in coexistēdo. debēt em̄ partes eius habere repug
nantiā ad existendū silr. i. in eadem pte talis adequate
Scdm est. q illē ptes (quaꝝ altera pterijt ꝛ alia futu
ra est) copulent᷑ ad aliqđ indiuisibile copulās ꝛ cōti/
nuās illas partes ad inuicē. ¶ Attende secundo q in
omī motu ꝯcurrūt sex entitates. s. mouens. mobile. for
ma fluens. fluxus forme. relatio mobilis. siue moti ad
mouēs. ꝛ relatō mouentis ad mobile. Vñ forma flu/
ens est forma. q̄ successiue ꝛ ptibilr acquirit᷑ in mobili
sed flux⁹ est successio a qua formalr vna pars dr alteri
succedere. q̄ nō est aliud q̄ relatō prioritatis ptis prio/
ris ad ptē posteriorē. vl relatō posterioritatis ptis posteri
oris ad ptē priorē. Termin⁹ aūt ad quē est illud de for
ma ad quod mobile mouet᷑. relatō aūt mouētꝭ ad mo
bile ꝛ ecōuerso sꝫ extrinsecus aduenīētes. ¶ Attende
tercio. q sicut recitat domin⁹ Albert⁹ quinq̄ fuerunt
notabiles opiniones de motu. Prima dixit motū esse
actōem de genere actōis. ꝛ illa ꝯsiderabat motum vt
est actus mouētis. Et h⁹ opinionis videt᷑ fuisse Sim
plicius sup pdicamēta querens q̄re ponit᷑ pdicamen/
tū actōis ꝛ nō factōis. Et respōdet q rō est. quia factō
dr de actōne ꝛ de effectu actionis. ꝛ sic g̃ est aliq̄ factio
facta. et de tali loquit᷑ p̄hus scdo de aīa vbi dicit. q il
lud quod imprimit᷑ in sensu est actio. ponit tñ differen/
tiā inter actōem absolute ꝛ actōem actam. Dicit᷑ em̄
actio acta ſm q ꝯtinue recipit᷑ in subiecto. ¶ Alia fuit
opinio ꝯsiderans motū inquātū abijcit a mobili. ꝛ il/
la dixit q mot⁹ est passio seu in genere passionis. ꝛ hu/
iusmōi opinionis fuit ꝯmētator q̄nto h⁹ dicēs q mo/
tus ſm materiā suā est in eodē genere cū suo termino
ſm aūt formā est in genere passionis. ꝛ hoc idē p̄hs q̄n
to phisicoꝝ dicit. q mot⁹ hꝫ duplicē ꝯsideratōnem. q̄
niā ſm suā materiā est in genere eius ad qđ. sꝫ ſm suā
formā est in genere passionis. Alij vero ꝯsiderauerūt
motum inquātū est fluxus quidā de termino a quo in
terminū ad quem Et isti triptiti sꝫ. quidam em̄ dixe
rūt ipm esse distinctū p essentiam ab ipa forma. q̄ fluit
Dicebāt tamē q ille fluxus nō est in aliquo pdicamē/
to. eo q nō est ens pfectū. ꝛ huius opinionis fuit Aui/
cēna. qui in suo secundo tractatu sue sufficiētie dr ab
surdū eē dicere q nigrescere sit nigredo. ꝛ alibi dr. Ab
horreo inq̄t dicere q nigrescere sit nigredo. Alij vero
dixerūt hmōi fluxū esse vnū genus pdicamētale ꝛ disti
ctum a termino a quo ad terminū ad quē. sꝫ illoꝝ opi
nio videt᷑ esse ꝯtra Aresto. Cōmētator aūt dicit motū
ſm aliā ꝯsideratōnem nō esse distinctū a pfectione ad
quā tendit. sed solū ſm magis ꝛ minus. Vñ dr q necē
est q motus hoc mō sit de genere illius a quo tēdit. ni
hil em̄ aliud est q̄ generatō vnius ptis post aliā ptem
illius pfectōis ad quā tendit motus donec pficiat᷑. et
sit in actu. Istis suppositis.

Dic primo q̄ꝫ mot⁹ est entitas suc
cessiua a q̄libet re pma/
nēte realr distincta. Pꝫ
pmo. q2 mot⁹ est aliqua ps prior impossibilis pti poste
riori. in coexistēdo ꝛ ille copulāt᷑ ad inuicē p vnū idiui
sibile. g̃ mot⁹ ē entitas successiua. Probat᷑ 2°. qa mot⁹
nō ē aliđ q̄ successiua acq̄sitō ptis alicui⁹ forme p⁹ p
tē. g̃ mot⁹ ē entitas successiua. Añs pꝫ p° autoritate cō
mētatorꝭ in h̄ 3° q mot⁹ nō ē nisi acq̄sitō ptꝭ p⁹ ptē Pꝫ
2°. q2 illđ est mot⁹ p qđ acq̄rit᷑ t̃min⁹ mot⁹. sꝫ p gñatōeꝫ
successiuā ptꝭ forme p⁹ ptē acq̄rit᷑ forma. g̃ ē t̃min⁹ mo
t⁹. Sed cōtra h̄ arguit᷑ quadruplr ¶ Primo sic. quia
si motus non essꝫ nisi successiua acquisitō partis post
partem. sequeretur q idem numero simul esset sub di/
uersis speciebus contrarijs. sed hoc ē impossibile. ergo

Patet ꝯsequentia. quia posito ꝙ aliquod album debeat denigrari. ita ꝙ albedo sit infra decem gradꝰ. tūc si motus est generatio partis pꝫ post ptē ipiꝰ forme ad quā est motus vl' adqretur ꝑ talē motum aliqd de nigredine vl' nō. Si nō sequit ꝙ nō erit motus ad nigredinem. si sic ergo idem ē simꝉ sub albedine ⁊ nigredine. Et confirmat. qꝛ si aliqs moueatur ab aliquo loco ad aliquē locū distantē certū est ꝙ in tali loco nihil adhuc habet de loco distāti. Scđo sic arguit motꝰ est ꝯtinuus. et diuidit ad diuisionē subiecti nec est eadem pars motus in vna pte mobilis ⁊ in alia ḡ sunt plures partes motus simul simultate tpis adeqte sꝫ repugnat enti successiuo ꝙ habeat plures ptes simul adeqte ḡ motus nō est entitas successiua. Ad pmū dr ꝙ dum mobile mouet ptim ē in termio ad quē ꝑm aliquā dispōez et nō formalit. Nā qñ aliquod albū denigrat ipm prius remittit ⁊ remissio eius disponit ad nigredinē sic ḡ semp deꝑdit ps albedinis. Cū aūt accipit vsqꝫ quo accipit ps nigredinis cū aūt incipit adqri nigredo sꝑ adqrit pars eiꝰ post ptem. Est ergo motus successiua adqsitio partis post partem si sit adqsitiuus. ⁊ successiua deꝑditio ptis post ptem si sit deꝑditiuꝰ ⁊ ita nō optet ꝙ si aliquod album moueat ad nigredinē ꝙ sit simul sub albedine ⁊ nigredine. Ad ꝯfirmatōem dicitur vno mō. ꝙ illud (qđ mouet ad locū imediatū) ptem habꝫ de vtroqꝫ termio nō āt qđ mouet ad locū mediatū. Vl' dicit ꝙ dr habere ptim locū ad quē ꝓpt qndam approximatōem ad ipm. Ad scđm dr ꝙ nō est incōueniens aliqs ptes entis successiui esse sil' adeqte. licꝫ tamen alique quas impossibile est esse simul naturalit. Vñ motus potest qdrupl'r diuidi. vno mō in partes graduales. si eñ motus nō haberet tales ptes nō posset saluari motū intēdi vl' remitti. Scđo diuidit ad diuisionē mobilis qꝛ est accidēs extēsum ad extēsionē subiecti cū motus hoīs diuidit in motū capitis ⁊ aliaꝝ ptium sicut hō diuidit in illas ptes. Tercio diuidit ad diuisionē spacij supra qđ fit motus. in spacio enim vna pars est añ aliā ideo ꝑus ptingit ad vnaꝫ qꝫ ad aliam. Quarto potest diuidi ad diuisionem tpis. ⁊ sic diuidit in ptes succedētes sibijnuicem. Nō est ergo incōueniens ꝙ aliq ptes motus sint simul adeqte nō itelligendo de ptibus succedentibꝫ sibijnuicem. qꝛ ab illis motus dicit successiuus. sꝫ intelligēdo de alijs. Partes ḡ durationis motus (que sumunt ad diuisionē temporis) nō sunt simul adequate. Sꝫ ptes extēsionis (que sumuntur ad diuisionē mobilis vl' spacij) bene sunt sil' adequate. ⁊ similiter alique ptes graduales. Et si queras primo qmodo motus potest esse cum tamen nulla pars eius sit eo ꝙ quelibꝫ pars eius est successiua. Respondēt illi ꝙ instans debet capi pro aliquo tempore determinato ⁊ nō ꝓut cōsignificat aliquod indiuisibile illo modo eñ ptes motus sunt. Vl' aliter dicunt ꝙ qꝫuis quelibet pars motus sit facta vl' fienda tamē motus est in instanti indiuisibili eo ꝙ ad existentiam rei successiue sufficit existentia alicuius indiuisibilis ad quod eius ptes copulantur ⁊ ita est de motu. Si queras scđo an quilibet motus sit entitas successiua. Respondent illi ꝙ quilibet motus ꝓprie dictus est ens successiuum nō tamen quilibet motus cōmuniter dictus sicut est generatio ⁊ corruptio nisi capetur successiuuꝫ multum generaliter pro omni eo (quod dū est) fit et dum factum est nō est. Si queras tercio an habeat eē preter animā. Respōdent ꝙ motus quo ad eius cōtumatione habet esse ꝑter aiam sed nō quo ad esse discretum. Nā illa discretio nō est aliud nisi acceptio ptis sequentis vt ē diuisa ⁊ distincta a pte ꝑcedēti. Et istud patꝫ qꝛ si alicui ex natura rei inest ꝯtinuitas illi ex natura rei nō potest inēē discretō. cū ista ex opposito distinguant ḡ. Respondet alit ꝙ motꝰ nō est aliđ qꝫ ipm mobile ita ꝙ gñatio ñ ē nisi forma q ñ pmo ē in matia. Et similit' augmētatio ē magnitudo q adqrit. ⁊ diminutio magnitudo q abijcit ē alteratio qlitas q ꝑtribit'r adqrit in subiecto. ⁊ motꝰ local'a mouēte ⁊ mobili. Probat pmo qꝛ vl' illa res disticta eēt suba. vl' accñs nō est accñs eo ꝙ oīni accñte circūscēpto pt intelligi forma sbstantial' in matia postqꝫ nō fuit in matia. ⁊ ita nō pt intelligi rem gñari sine aliquo accñte. Si ē suba qꝛ vl' ē matia vl' totū ꝯpositū vl' forma sꝫ nō est matia nec cōpositum ḡ est forma. Secūdo sic nō est ponēda pluralitas sine necessitate. sed ad h ꝙ aliqđ mobile moueat sufficit ꝙ habeat ꝯtinue diuersa loca vl' diuersas ptes einsdē forme. vtputa caloris. ita ꝙ ad hoc ꝙ aliqd moueat localit sufficit ꝙ ꝯtinue sit in alio ⁊ alio loco sine interruptōe neqꝫ reqrit aliqs aliꝰ respectꝰ. ḡ. Tercō sic si motus sit aliq alia res disticta a mobili vl' ipa ē diuisibilis vl' indiuisibil'. nō indiuisibil' eo ꝙ est entitas successiua ḡ diuisibil' ⁊ sic habebit ptes. vl' ḡ ille existūt simul vl' nō. pmū nō ꝯcedit aduersarij ⁊ scđꝫ nō pt dici quia illud quod non est non est pars alicuius entis eo ꝙ nullum ens componitur ex non entibus. ⁊ per consequens motus nō est aliquod ens cuius partes nō siml' existant. Quarto sic. si motus sit talis res vl' est absoluta vl' respectiua nō absoluta. quia vl' esset substantia vel qꝫtitas vl' qualitas nullum illorum potest dici qa als nihil possit moueri quin adqreret nouā subaꝫ vl' qlitatem qđ est falsum. Nec potest dici ꝙ sit res relatiua quia quereret de tmino illius relatōnis vl' essꝫ ens permanens vl' successiuum. Nō successiuum qꝛ tale nō est nec ꝑmanens. quia als motus esset ens permanens qđ cōmuniter nō ꝯceditur

Dic primo ꝙ omnis motus distinguitur a mobili. Probatur pmo sic de motu locali. quia esse motus localis consistit in fieri non autē esse mobilis eo ꝙ in quolibet instanti est mobile nō aūt motus. Similit motus est subiectiue in mobili. ergo ⁊ similiter est actus mobilis idem autem nō est actꝰ sui ipsius. Similit motus terre sursum est violentus terra aūt sibiipi nō est violēta. ḡ. Siliter possibile ñ est ꝙ totus mundus moueat motu recto sicut patꝫ ꝑ articulum Parisiensem q dicit ꝙ deus nō possꝫ mouere totū mūdum motu recto error. Mouere aūt est alit ⁊ alit se habere ꝑus ⁊ posterius. sed hoc nō est ꝑm partes intrinsecas mundi. ergo hoc est ꝑm aliquid extrinsecum ⁊ nō nisi ꝑm motum. Hic respōdent aliqui ꝙ moueri est alit ⁊ alit se habere in ordine ad aliquod quiescens. aut simplicit aut sub conditione. vtputa si aliquid quiesceret mobile se haberet alit ⁊ alit ad illđ. Sꝫ illa euasio non valet. quia possibile est ꝙ vltima spera moueat de facto ⁊ ꝙ nihil quiesceret ergo ipsa nullo modo se haberet de facto aliter ⁊ aliter ad aliquod quiescens. nec ad aliquod extrinsecum. si ergo non haberet se intrinsece aliter et aliter de facto non moueretur. Secundo probatur generaliter de oībꝫ. qꝛ qñcūqꝫ aliqua

duo sic se habent ꝙ vnum potest esse alio non existente illa distinguuntur realiter si ambo sint entia sed sic est ꝙ omne mobile potest esse sine quocūqꝫ suo motu. ergo omne mobile a quolibet suo motu realiter distinguitur Tercio ꝓbatur q2 nisi augmētatio ⁊ diminutio distinguerentur a suis terminis sequeretur ꝙ idē posset realiter esse augmētatio ⁊ diminutio ⁊ sic idē esset adqsitio ptis ⁊ depditio eiusdē. Quarto ꝓbatur q2 entitas realiter pmanēs nō pōt eē entitas realiter successiua sic aūt est de motu et mobili. Neqꝫ ꝯcludūt argumenta facta ꝯtra illud dictum. ideo ad pmū dōm est. ꝙ gñatio formaliter accepta nō est substantia sed accidens respectiuū. sed gñatio fundamētaliter accepta ē forma adqsita p trāsmutatōem substantialem. Ad scd͡m ꝯceditur añs ꝓ pma pte sz negatur minor sicut patet p argumēta post facta. Ad tercium patebit solutio ex sequētibus ⁊ siliter ad quartum Dic scd͡o. ꝙ motꝰ nō est fluxus forme cuius ps adqritur post partē p motū patz. q2 talis fluxus nō ē aliud ꝙ̄ successio sm prius ⁊ posterius ita ꝙ ps posterior dicatur aduenire priori sz prius ⁊ posteriꝰ nō sunt ipē motꝰ cū sint subiectiue in motu sz ꝯmētatorē 4to huꝰ. Dic tercio ꝙ motus distinguitur realiter a termino ad quē ⁊ etiā a qlibet re pmanēte pz. q2 eiꝰ natura ē successiua cuiuslibet nulliꝰ aūt rei pmanētis natura ē successiua ergo. Et hoc ꝯfirmatur autoritate Auicēne supiꝰ allegata in qua dicit abhorreo dicere ꝙ nigrescere sit nigredo

Questio secūda

Utrum motus sit in pnto passionis vel sit eiusdē eētie cū termio ad quē. ꝓ cuiꝰ solutōe Attēde pmo ꝙ motus accipitur dupliciter. vno mō materialiter alio mō formaliter. vnde motus materialiter acceptꝰ nō est nisi forma sm ꝙ successiue adqritur in subiecto. Sz motꝰ formaliter acceptꝰ ē via p quā adqritur talis forma ⁊ hoc est qd dr qnto phicorum ꝙ motꝰ hꝫ duplicē ꝯsideratōez qm sz suā maām ē in genere eiꝰ ad qd est. sz sm suā formā ē in pnto passionis. Attēde scd͡o ꝙ in quolibet motu ꝓductiuo ꝯcurrunt sex respectus. pmꝰ respectꝰ ē ꝓducētis ad ꝓductū. Et scd͡s ē ꝓducti ad ꝓducens. Tercius ꝓ recipientis ad receptū. Quartus ecōuerso. Quintus ē agētis ad patiens. ⁊ sextus est patientis ⁊ agens. Exemplū est in illuminatōe aeris in q pmo est lux ꝓducēs scd͡o lux producta ⁊ illi sunt duo respectꝰ scd͡m est aer illuminatus recipiēs lumen ⁊ ibi iterum sunt duo. Tercius ē agentis ad patiēs vtputa solis ad aerē ⁊ ecōuerso aeris ad solem. Primi respectꝰ ptinent ad pntū relationis. Alij vero ad pdicamentū actōis ⁊ passionis. Inter illos respectus ē ordo q2 ꝓducens ad ꝓductū prior est naturaliter. Et deiñ est respectꝰ recipiētis ad receptū. ⁊ vltimo agētis ad patiēs. Et hoc est rōnale q2 respectꝰ extrisecꝰ aduenietes posteriores sunt illis q sunt intrisece aduenietes

Dic primo ad questinē. ꝙ motꝰ materialiter sūptus est eiusdē essentie cū suo termio ad quē. Est eīm forma fluens de imperfecto ad pfectū vel econtra Et hoc patet p dictum ꝯmētatoris dicētis ꝙ motus sm materiam ē in eadem pdicamēto cum suo termino ad quem. Est eīm forma fluens ab esse imperfecto ad perfectum vel ecōtra. ⁊ sm hoc forma est in genere passionis. Dic secundo. ꝙ motus formaliter acceptꝰ est quidditatiue ⁊ eēntialiter in pdicamēto passionis pz. q2 quo patiēs refertur ad agēs est passio sed mobile qd est patiēs refertur ad agens p motū igitur. Maior pz qnto metaphice capl'o de relatōe. vbi dr ꝙ scd͡s modꝰ relationū fundatur sup actionē ⁊ passionē ⁊ sup potētiaz actiuā ⁊ passiuā Dic tercio. ꝙ motus essentialiter et realiter distinguitur ab actōe. patz pmo. q2 distinguūtur pdicamētaliter. patz scd͡o. q2 motus est subiectiue in mobili ⁊ actio in agente. Si aūt inueniatur aliq autoritas dicēs ꝙ actio sit motꝰ. hoc debet intelligi termiatiue. qa scz terminatur ad motū vel q2 ipam ꝯcomitatur motꝰ. vel debet capi actio p actōe acta q ē motꝰ saltē materialiter acceptꝰ Dic quarto. ꝙ si capiatur motꝰ vt dicit accessum ad terminū ad quē ē de gñe termini ad quē saltē reductiue patz. q2 via reducitur ad terminū vie eo ꝙ in ipaz ordinatur. Sed motꝰ est qdam via ad terminū ergo Potest tamē aliqd reduci dupliciter. vno mō reductōe ꝓpinq et sic materia ⁊ forma sunt in genere subē reductiue. Alio mō reductōe remota ⁊ sic motus reducitur ad terminū ad quē. Sed cōtra ista arguitur qdrupliciter. pmo sic. de quocūqꝫ pdicatur dīña alicꝰ gñis de illo pdicatur genꝰ sed de motu pdicatur dīña cōitatis. Est eīm successio dīña ꝙ̄titatis ergo motꝰ est ꝙ̄titas. Scd͡o sic. diuisibilitas est ꝓpria rō ꝙ̄titatis sm vnā opinionē vel saltē passio eius sed diuisibilitas ꝯuenit motui ergo motꝰ est ꝙ̄titas. Tercio mō sic q2 ois actio in motu fundatur sz Gilbertū porritanū ⁊ actio ē motꝰ sm Aresto. ergo actio non distinguitur realiter a motu. Quarto sic. q2 tps ē in pdicamēto ꝙ̄titatis. ergo ⁊ motꝰ. Tenz ꝯña. q2 tempꝰ ē passio pmi motus. passio aūt ⁊ subiectū sunt idē realiter ⁊ essentialiter. ergo Ad istas rōes dr ꝙ si ꝯcluderent. equaliter ꝯcluderet de actōe ⁊ passione ꝙ eēnt in pdicamēto qlitatis habēt eīm quādā ꝯtinuitatem successionē ⁊ diuisibilitatē. ideo ad pmā ⁊ scd͡am dicitur ꝙ motus ē ꝯtinuus successiuus. ⁊ diuisibilis p ꝙ̄titatē ⁊ nō p se. Illud aūt de q illa p se pdicantur p accñs. vnde tempꝰ nō ē passio intriseca motus. nec etiā diuisibilitas sz sunt passiones extrinsice. Ad terciā negatur ꝯña nō eīm sequitur actio fundatur i motu ergo est motus nisi hoc intelligatur ꝙ sit motꝰ denoiatiue siue fundamētaliter siue termiatiue. Ad qrtū dr ꝙ tepus nō ē idē eēntialiter cū motu sz realiter distinguitur ab ipo opteret eīm alis dicere ꝙ nō oia pdicamēta sunt eēntialiter distinctꝰ ꝙ̄tū ad oēs suas spēs. aut ꝙ tps nō ē p se i gñe ꝙ̄titatis Que aūt sit natura tpis plixe i seqntibꝫ tractabitur

Questio tercia.

Utrum actio sit subiectiue in agēte vel patiēte Arguitur quidē quadrupliciter. ꝙ nō sit subiectiue in agēte. Primo q2 oē qd nūc habet aliquā formā ꝙ̄ prius nō habuit ē realiter mutatum. cū ergo actio sit vna forma realis noua licet respectiua ipsa adqritur in agente. ⁊ p ꝯseqns oē agēs immutatur ⁊ patitur ⁊ oē mouēs mouetur quod est falsum. Secūdo sic posito totali actiuo ⁊ totali pncipio passiuo alicuius passionis sufficiēter approximatis ⁊ non impeditis necessario sequitur actio in agentibus naturalibꝫ. cū ergo totale pncipiū actōis sit agēs et totale pncipiū passiōis sit patiēs receptiū actōis. sequtur ꝙ agēs ēcūscripto qcūqꝫ passio extrīseco sp agit in se ipo cū sit sibi sufficiēter pñs ⁊ ita ignis semp calefaciet seipsum quocūqꝫ ꝯbustibili circūscripto ⁊ hoc est fl'm. quia tunc omnis actio esset coeterna agenti. Maior

est Arestoteles nono metaphice. Tertio. quia sic nullum agens posset de nouo agere sine sui mutatõne. et hoc propter nouam actõem quã reciperet. et sic deus i mũdi creatõne fuisset imutatus. Quarto sic. omis respectus cãtus a suo termio est in eodem subiecto cum eo sed actio termiat ad passum. ergo oportebit passuz agere in agens. sicut agens in passum. Et hoc pfirmatur ex eo q actio est in motu. motus aũt est i mobili siue paciente. ergo actio est in patiente. ¶ Sed contra hoc arguitur qdrupliciter. Primo. qz sol agit in aerem ipm illuminãdo sine motu eo q illumiatio fit in instanti ex secũdo de aia. Secũdo. quia deus agit in aiam infundẽdo suã grãm sine motu. Tertio. qz in illo est actio in quo est poña ad eliciendũ actum. sed in agente est potentia ad agendũ. ergo et actio. nam cui⁹ est poña eius est actus. ergo actio est in agente et nõ in patiẽte. Quarto sic. quia si sic sequeretur q idem accñs nũero possit eẽ in diuersis subiectis loco et situ distinctis loquẽdo etiã de accñte nõ discreto. Ptz quia eadẽ actõne possuz agere in decẽ subiecta. sed hoc est manifeste falsuz. aĩs eni idem realiter possz simul et semel eẽ et nõ esse Et hoc pfirmatur. quia accñs subiectiue ẽ in illo subiecto qd denomiat. actio aũt denomiat agens et nõ patiens. ergo.

¶ Pro solutõne questionis ponũtur qtuor breues distinctõnes. Prima q actio est nomẽ equiocum. accipitur eni aliquãdo pro aliquo de gñe substãtie. et illo mõ capit eã Augustin⁹ quarto de trinitate. cuz dt aĩa mouebit se sp. et expoit hoc dicens q semp mouet se habitualiter et nõ actualiter. qz habet essentiã maxime sibi pñtem pñtia reali qua põt se cognoscere remotis impedimẽtis Et hoc idem dz secũdo de aia. q aĩa est actus et q actus actiuorum est in patiente. Secundo accipitur actio pro actõne de genere qualitatis que est imanens sicut intelligere et velle. vel trãsiens sicut calefactio frigefactio accipiendo ea pro actõnibus actis. Tertio accipitur actio pro aliquo qd est de genere relatõnis. sicut est corruptõ actiua vel passiua. Quarto accipitur pro respcũ transmutãtis i transmutatũ. et ille est de genere actõnis. Secũda distinctio duplex est actio. scz actio respcũs. et actio actu. Actio actu est forma fluens de impfecto ad pfectũ. Actio aũt respcũs est relatio trãsmutãtis ad trãsmutatuz Tercia distinctio duplex est respcũs. scz intrinsecus existens. et extrinsecus aduenics. Quarta duplex est actus. scz formalis et virtualis. sicut duplex est poña scz formalis et virtualis. vnde sol est in poña virtuali ad calefaciendũ. et actu habz calorẽ et calefacit

Dic primo ad questionẽ. q actõ de genere actõnis est formaliter et subiectiue in agente. nõ aũt ois actio de gñe qualitatis. Scdm ptz ex textu Arestotel in pcedẽtib. Primũ pbatur. qz ois forma realiter informans aliquod subiectuz dat ei aliqd esse formaliter. sed actio nullum eẽ dat patienti formaliter. immo eẽ actõnis repugnat passio. sicut pati repugnat agẽti ergo actio nõ est subiectiue in patiente sz in agẽte. ¶ Ad rões aũt que sunt mote hoc ad pmã rñdetur. pcedẽdo q nullum agens põt agere de nouo qn illa actõne mutetur saltem relatiue licet nõ mutetur in aliqua entitate absoluta. sed nego pñam. nõ eni deus est agens creatũ ¶ Ad secũdam dz. q hoc nõ est verum nisi respcũ alicui⁹ absoluti. neq tale agens est pncipium sufficiens sue actõnis. sed reqritur q sit approximatũ in rõne obiecti nõ soluz localiter ¶ Et si arguas. q tũc oĩs actio eẽt immanẽs distinguo. vel q sit formaliter immanẽs in ipo agẽte. et sic pcedo. vel causaliter et effectiue. et sic illa est immanẽs. cuius effect⁹ formaliter manet in agẽte. et illa trãsiẽs cuius effect⁹ transit in patiẽs. Ad terciã pz solutõ ¶ Ad quartaz dz q passium non agit neccãrio actõne phisica et naturali in ipm agẽs impmẽdo ei aliquã formã absolutã. licet ipm in rõne termini pcurrat ad hoc q ille effect⁹ sit in actu. et sic ista actio est solum metaphorica nec hoc habetur pro incõueniẽti.

Questio Quarta. vtrũ diffinitõ motus sit a pho conuenienter assignata Pro cui⁹ solutõe ¶ Attẽde primo q scdm lincõliẽsez qnq sunt diffiniuitões mot⁹ Pria diffinitõ Motus ẽ exit⁹ de poña subito ad actũ. et illã dt eẽ pmam et indemõstrabilẽ. videtur tñ aliquib⁹ q hoc nõ sit verum. Tũ pmo. qz ista diffinitõ datur p ea que sũt posteriora motu. nã exitus est quedã spẽs mot⁹. et siliter in pdicta diffinitõe ponitur subito. qd importat tps Est eni subitũ quod i indiuisibili tpe fit. tẽp⁹ aũt est passio mot⁹. et magis habet diffiniri p motũ q ecõtra. est eni temp⁹ numer⁹ mot⁹ scdm prius et posteri⁹. Secunda diffinitõ est actus entis in potẽtia scdm q in potentia. et ista diffinitõ datur de motu p compatõem ad terminuz. a quo mot⁹ accidit spẽm. Et dz formalis ex eo q indicat pcise qd nomis ipius mot⁹. ita q explicat motũ qtuz ad eius eẽ formale. Tercia diffinitõ mot⁹ est actus impfectus. Quarta est. mot⁹ est actus mobilis inquãtuz mobile. et illa datur p compatõem ad subiectũ in quo est mot⁹. et dicitur materialis. qz explicat eẽ materiale ipi⁹ motus. Quinta diffinitõ mot⁹ est actus mouentis ad mobile. Posset aũt diffinitõ materialis p formalez sic demõstrari. ois actus entis in potentia etc. est act⁹ mobilis. sed mot⁹ est huiusmõi. g ¶ Attẽde secũdo q in diffinitõe mot⁹ ponit phs illã pticulam (scdm q in potẽtia) scdm pmẽtatorẽ. qz oĩe motũ hz duas pfectões. s. vnã scdm quã est in actu. et aliã p quã est in potentia ad vlteriorẽ pfectõem. et illa est mot⁹. Debz aũt illa ppositõ (scdm) nõ teneri reduplicatiue. sed specifice ad specificandũ rõem sub qua mot⁹ pueniat mobili. et ita nõ oz q pueniat cuilibet enti in potẽtia. Sũt aũt oĩes iste diffinitões date p additamentũ. eo q in eis ponitur subiectũ. ita q illud qd in recto ponitur loco gñis ptinet ad eẽntiam mot⁹. qd aũt ponitur in obliquo loco dñtie ponitur. et est extra eẽntiam mot⁹ ¶ Attẽde tercio. q mobile pt tripliciter psiderari. Vno⁰ vt est sub termino a quo et illo mõ nõ mouetur. qz tũc est adhuc in potentia pura qd aũt sic est in potẽtia nondũ mouetur. Scdo mõ cõsideratur ipm mobile scdm q ẽ in tmino ad quẽ. et illo mõ iterum nõ mouetur. qz tũc est in actu pleto et pfecto. et per pñs tũc deficit mot⁹. nã habitib⁹ pñtibus in materia cessat mot⁹ Tercio psideratur mobile inquãtũ est in termino a quo et termino ad quẽ. scz in actu impfecto potẽtie pmixto. q nec est actus tm. nec potẽtia tm. et talis act⁹ potentie pmixt⁹ dicitur mot⁹. et scdm hoc possz intelligi diffinitõ motus. q motus est act⁹ entis in potẽtia id est motus est actus entis exeuntis de potentia in actũ. Vel scdm alios. mot⁹ est actus entis in potentia ad vlteriorẽ pfectõem. scz ad terminũ motus inquãtũ ẽ in potentia ad illum. Quarto potest accipi motus pro actu pductiuo termini. et sic non est aliud q pductio passiua rei. qua res producitur de non esse ad esse. Et

illa proiectio passiua est actus imꝑfectus eius qđ pro cedit ad esse. quia nõ habꝫ esse completū ⁊ ꝑfectuꝫ. nisi in t'mio illius ꝓiectionis. ⁊ illo mō ē sensus definitōis Motus ē actus entꝭ in potẽ. i. ē proiecᵒ passiua alicᵓ entꝭ in potẽ obiectiua ad actū. vt actus est dn̄a entis. Que quidē potẽ obiectiua est fundata ī materia q̄ ē potẽ subiectiā de qua pōt oīe ens educi vel generari trāsmutatōeꝫ agētis naturalis. ita ꝙ iste due potẽ cōcurrūt simul in eadē re. vtputa potẽ subiectiā ⁊ obiectiā licet formal'r ⁊ ex natura rei distinguātur. ⁊ isto modo nõ videt' ꝙ motus sit eiusdē essentie cū t'mio ad quē quia t'minus talis ꝓiectionis est totū ꝯpositū Si sit ꝓiectio substāalis vel t'minus qui est forma q̄ acq̄ritur in materia. Denoiatur aūt iste actus a forma q̄nto huius. q: est ro formal' denoīans illud qđ est acq̄situm ꝑ motū Et hoc videt' esse de mēte phi scđo huiᵓ dicentꝭ generatōem esse naturalē ex eo ꝙ est via in naturam sc꜒ in formā que ē actus materie Attende q̄r to. ꝙ actus ad quē est gñatio ẽm ꝙ dicit' motᵓ pōt triplicit' cōsiderari. Uno mō ꝑ compatōeꝫ ad t'minum a quo. ⁊ isto mō non dr̄ actus. quia in t'mino a quo nõ est nisi ꝑuatio ⁊ pura potẽ. Secūdo ꝯsideraꝛ ꝑ respectum ad t'minū ad quē. ⁊ sic dr̄ actus imꝑfectus ex eo ꝙ opponit' termio ad quē ꝑfcōi. Tertio ꝯsideraꝛ ꝑ comparatōem ad subēm qđ est ens in potẽ ad t'minuꝫ ad quē. ⁊ sic dr̄ actus entis in potẽ. ⁊ quia illud subēm pt esse in actu ꝑ aliquā formā ⁊ motus nõ est actus eius ī q̄tuꝫ hꝫ talem formā. sed inq̄ntuꝫ est in potẽ ad terminū. ideo motus ē actus entis in potẽ ẽm ꝙ hmōi

Dic ad questioneꝫ. ꝙ definitio motus a phō est ꝯuenient' assignat'. Ptꝫ quia ꝑ ipā fcit differre motuꝫ a quolibꝫ alio. qđ nõ est motus ⁊ ꝯuenit cuilibꝫ ꝯtento sub definito. ergo.

Ad rōnes añ oppositū Ad pmam ⁊ scđam ptꝫ soluᵒ ⁊ etiam ad eius cōfirmationē. Si em̄ dicaꝛ ꝙ in ꝓpōibus de p̄nti verum ꝯficat tēpus diuisibile tūc dđm est ꝙ q̄uis ptes nõ sint in esse ꝑmanēti. sūt tamē in quadā ꝯtinuatōe ⁊ successione ꝑ attributionem ad mutatū eodē ꝑ quod ꝯtinuātur adinuicē. Dicit vltra. ꝙ illa ꝓpō (quod fit nõ est) habꝫ veritatem in ꝑmanētibus ⁊ nõ successiuis. Nec ex hoc seq̄tur idem simul eē ⁊ non esse sicut pꝫ ī sincathegorematibꝫ Ad t'ciam ⁊ ad ꝯfirmatōem eius ptꝫ solutio. Unde definitio ad aliq̄d debꝫ sic intelligi (Ad aliq̄d sunt q̄bus hoc ipm esse qđ est. est ad aliud quodāmō se habere) ⁊ hoc sine indigentia alicuᵓ extrinseci. ⁊ ideo sole relatōnes intrinsecus aduenīētes que scꝫ ad suū esse nõ requirūt aliquid extrinsecū. s. fundamēto ⁊ t'mio sūt in predicamēto relatōnis. motus aūt est relatio extrinsecus adueniens Ad quartam negeꝛ añcedens. Ad pmam probationē dicitur. ꝙ illud (quod est actus alicuius vt in quo recipit') est in eo cuius ē actus. sed nõ illud quod est actus alicuᵓ vt a quo qđ motus denominat agens vel mouens denomīatione extrinseca. idō nõ est in mouēte. Uel dicatur ꝙ motus nõ denomīat mouens sed motio actiua ⁊ motus denomīat mobile siue patiens. Ad q̄ntā dicitur. ꝙ nõ oportet mouēs denomīatione int'nseca aliter ⁊ aliter se habere ẽm motum. sed solum denomīatione extrinseca. Uel si aliter se haberet denomīatione int'nseca hoc nõ est ꝑ motum sed per motionē actiuam. Ad sextam negatur ꝯsequētia. nec arguit' per locuꝫ a simili quiescens em̄ nõ est mouens nec similit' se habens sicut mouens. Ad cōfirmationē ptꝫ solutio. motus em̄ formalit' sumptus nõ est actio. imo realiter distinguit' ab actione ⁊ quiditatiue reponit' in predicamēto passionis. Cum aūt dicit phus motum nõ esse aliquid vniuocū ẽm totum suū ambitū. hoc nõ debꝫ intelligi de motu formal'r sūpto sed materialit'.

Sequitur textus.

Quoniā ergo de na[tura]

In hoc secūdo tractatu huiᵓ tercij det'minat phus de infinito. ⁊ diuidit' in octo capitula. In primo narrat opiniones antiquoꝝ de infinito. Et primo intendit hanc conclusionē. Ad quem pertinet determiare de motu magnitudine ⁊ tēpore. ꝑtinet etiam det'minare de infinito. sed ad phisicū ꝑtinet det'miare de illis. ḡ Maior ptꝫ. quia q̄dlibet illoꝝ est finitū vel infinitū Et dicit' notant' (illoꝝ) quia oīe ens est finitū vel infinitum. forte em̄ pūctum nec est finitū nec infinitum similit' passio aut passibilis qualitas. Est ergo cōueniens phico det'minare si est infinitū aut nõ et si est q̄d est. Scđo ꝓbat a signo eo ꝙ naturales phi ⁊ āntiq̄ det'minauerūt de ipō Unde de infinito fuerūt due opiniones. naꝫ Plato ⁊ Pitagoras (qui magꝭ locuti sunt metaphicaliter q̄ȝ naturalit') dixerūt ꝙ infinitum est substantia per se existens ⁊ non accidens. in hoc ergo conueniebant Sed differebāt duplicit'. primo. quia pitagorici ponūt infinitum in sensibilibᵓ que sunt extra celum. ipi em̄ nõ ponūt nūerum sepatum a sensibilibus Sed Plato ponit infinituꝫ esse in sensibilibꝫ ⁊ in ideis que sūt separate a sensibilibꝫ. Et negat aliquid aliud ab ideis esse extra celum ⁊ etiam ipas ideas. quia ẽm eum nusq̄ȝ sunt Secūdo differūt. quia Plato posuit duo infinita sciꝫ magnum ⁊ paruū. Pytagoras vero vnum tm̄. sciꝫ nūerum parem. Nūerum vero imparē dicebat nõ esse infinitum. Et hoc ꝑsuadebat ratōne ⁊ signo. Rōne sic. quia nūerus par est diuisibilis. numerus aūt impar est indiuisibil'. ⁊ quodāmodo termīat nūerum parem Signo sic. quia si ꝯseq̄nter duo numeri impares addanꝛ vnitati (sicut gnomō addit' quadrato) semꝑ quodāmodo remanebit idē nūerus ẽm speciem. Si vero vnitati ꝯsequenꝛ addanꝛ nūeri pares. resultabūt nūeri diuersaꝝ specieꝝ Secūda opinio fuerat antiquoꝝ naturalit' loquentiū qui cōueniūt in hoc ꝙ dixerūt infinituꝫ esse accidens. siue posuerūt vnum p̄ncipium materiale rerum. vt aquā vel aerem vel aliquid medium. Ipi em̄ dixerūt tale p̄ncipiuꝫ eē infinitum ẽm quātitatem. siue posuerūt plura p̄ncipia ⁊ infinita ẽm nūerum. Ex illis em̄ p̄ncipijs dixerūt ꝑ contactū fieri qđdam vnum infinituꝫ ẽm q̄ntitatem. sicꝭ Anaxagoras ⁊ Democritᵓ dixerūt. illi vero (q̄ posuerunt plura p̄ncipia sed finita ẽm nūerum) oīno negauerunt infinitū. Anaxagoras tamē ⁊ Democritus differebant dupl'r. Primo ī figura p̄ncipioꝝ. nā Anaxagoras ponit illa p̄ncipia eē infinitas ptes silēs vt sūt ptes carnis ⁊ ossis. Democritus aūt athomos siue corpora indiuisibilia que dicit esse semina totius nature. Secūdo differūt in habitudine ipoꝝ principioꝝ ad inuicē. Anaxagoras em̄ dixit quodlibet

esse in quolibȝ ꝑm infinitam mixtionē ꝛ ꝙ aliquando omīa fuerūt simul in quodam confuso cahos a quo intellectus cepit res segregare adinuicē. et incepit mundus. Democritus aūt posuit huiusmōi corpora indiuisibilia differre abinuicē figura positione ꝛ ordine ꝛ ex his dicit alia fieri. Sed ipa indiuisibilia nō dicit fieri ex alterutris neqꝫ ex aliīs. Ptȝ ergo ex illis ꝙ ad philosophū naturalem ptinet cōsiderare de infinito. Antiqui aūt omēs concordabāt in quatuor circa infinita. Omēs eīn dixerūt ipm esse pncipium entium. et hoc rōnabilr̄ quia si infinituȝ sit vel est pncipium vel pncipiatum. omīa eīn pncipia sꝫ aut ex pncipio. Sed infinitum nō potest esse pncipiatuȝ. quia si haberet pncipium eadem rōne haberet finem. ergo infinitum habet pncipium. neqꝫ eīn frustra possibile est ipm esse. Secūdo dixerūt infinitū esse ingenerabile ꝛ incorruptibile. Probatr̄. quia quod generatr̄ habet pncipium ꝛ eadem rōne finem. quod eīn fit necesse est accipe finem infinitum aūt non habȝ finem. ergo si infinituȝ sit ipm est ingenerabile. Qꝫ aūt sit incorruptibile manifestū est quia omē quod corrūpitur habȝ finem. Tertio dixerūt infinitum ptinere ꝛ gubernare omīa. Quarto dixerūt ipm esse aliquod diuinū. ꝛ hoc est io qꝛ est ingnābile ꝛ incorruptibile. sicꝫ affirmat anaximādros ꝛ ples aliī phoꝝ. (Esse aūt aliqd infi.) In hoc secūdo caplo phus mouet istam questionē. vtꝝ infinitum sit. Et dicit ꝙ aliquid eē īfinitū potest credi p q̄nqꝫ argumenta. Primū. quia tēpus est ꝛ ipm est infinitum cuȝ motus celi sit eternus. ergo ꝛc̄. Scōm. quia mathematici supponūt magnitudinē esse diuisibilem in infinitum. ergo infinitū aliquo modo est. Terciū. quia generatōnes ꝛ corruptōnes sꝫ infinite ꝛ nūquā deficiūt sed opteret aliquādo generatōnes defici nisi esset aliquod pncipium materiale infinitum ex quo infinita fierēt. ergo. Quartū. quia accepto aliquo corpe aut ipm est finitum aut infinitū. si scōm habetr̄ intētū. Si pmū oportet ꝙ finiatr̄ ꝛ tr̄mietr̄ per aliquid aliud. queritur ergo de illo corpe tr̄mināte sicꝫ prius. vtrum sit finitum vel infinitū. ꝛ sic ptȝ ꝙ vel erit pcessus in infinitum in corpibus. vel optebit deuenire ad aliquod corpus infinituȝ qꝺ non finiatur p aliquid aliud. Vtroqꝫ aūt modo habetr̄ intentū. Quintū argumētuȝ est. quia cū ymaginaº ꝛ intellectus moueantr̄ a rebus opȝ illud esse possibile qꝺ omnia ymaginantr̄. sed quocūqꝫ nūero accepto ꝛ quacūqꝫ magnitudine nos ymaginamur maiorē. Vnde ymaginamur ꝙ vltra celuȝ sit spacium infinitū. ꝛ possumᵘ ymagiari ꝙ in illo spacio sint infiniti aliī mūdi. Nō eīn videtr̄ q̄re magis esset vacuū ibi ꝙ̄ hic. ergo possibile est ibi esse paciū infinitū ꝛ mūdos infinitos. Et si hoc est possibile seqtur ꝙ de facto sꝫ ibi. quia in ppetuis non differūt esse ꝛ posse. contingere aūt ab esse nihil differt in ppetuis. Est ergo magna dubitaº de infinito vtrum sit vel nō sit. quia si negetur oīno multa impossibilia sequūtur. ꝛ si sic vtrum sit substātia vel accidens per se inherens alicui vel neutrum. Et postea dubiuȝ est ꝙ maxime ptinet ad phisicum vtꝝ sit aliqua magnitudo sensibilis infinita (Primū igitur determiandum) Hic philosophᵘ pro solutōne dubioꝝ introductoꝝ supponit ꝙ infinitū dicitur septem modis. Primo modo dicitr̄ infinitum quod nō est aptū natum trāsiri. quia scȝ non hȝ magnitudinē. ꝛ sic infinitum dicitr̄ pertrāsibile. sicut vox dicitur inuisibil'. Secūdo dicitr̄ ꝙ aptum natum est vt in eo fiat transitus sed incōsūmabil'. Tertio dicitr̄ ꝙ vix est pertrāsibile propter nimiam longitudinem. Quarto. ꝙ bene est pertrāsibile quātuȝ est ex se sed nō potest pertrāsiri proptr̄ impedimētum extrinsecuȝ. Quinto dicitr̄ infinitum ꝑm appositōem. quia scȝ in infinitum sibi potest fieri additio. Sexto ꝑm ~~definitōem~~ quod scȝ in infinitum potest diuidi. Et septimo ꝑm vtrumqꝫ. (Separatū quidē igitur ꝛc̄.) Hic philosophᵘ reprobat opionem Platonis de infinito. ꝛ ponit hanc conclusionē. Non est ponendū infinitum separatū a sensibilibꝫ. probat tribus rōnibꝫ. Prima. quia si sic vel est substātia vel accidens. Nō potest dici ꝙ sit substantia sepata a quantitate ꝛ aliīs accidentibꝫ. quia si sic ipm nō erit diuisibile. Diuisibile eīn aut magnitudo aut multitudo erit ꝛ sic nō esset infinitum. nisi sicut vox dicitr̄ inuisibil'. Nos autem nec ipi loquimur de infinito sic accepto. Nec pōt dici ꝙ sit accidens. quia tūc non esset pncipium rerum. sed magis illud cui accideret. Vel si diceretr̄ pncipiuȝ hoc esset per accidens. sicut per accidens dicitur ꝙ inuisibile est pncipium locutōnis. Secūda ratio. qa passio est minus separabil' ꝙ̄ subiectū eius. sȝ infinituȝ est passio per se ꝯueniens magnitudini ꝛ numero que non separantr̄ a sensibilibus. ergo infinitum nō est separatum a sensibilibus. minus eīn necesse est ꝙ̄ nūerum ꝛ magnitudineȝ. Tercia rō. si infinitum sit nō potest esse accidens vt probatū est. nec etiam substātia. quod patet quia si infinitum esset substātia vel esset diuisibile vel indiuisibile. non diuisibile quia tunc quelibet pars eius esset infinita sed hoc est incōueniēs. ergo ꝛc̄. Patet cōsequentia. quia quelibet pars in substantiīs simplicibus recipit predicatōem totius. sicut quelibet pars aeris est aer. infinito eīn esse ꝛ ipm infinituȝ idem est. Qꝫ autem hoc est incōueniens patet. quia ex multis infinitis est aliquid componi. oporteret eīn vnum infinitum terminari ad aliud infinitū quod est contra ratōem infiniti. multa ergo infinita idem esse impossibile est. Non potest eīn dici ꝙ infinitum sit indiuisibile. quia si infinitum esset ipm esset quantuȝ. quantitatē eīn aliquā necē est esse ptȝ ergo ꝙ nō est ponendū infinitū sepatū a sensibilibꝫ Sed ad phicū ptinet magis inq̄rere vtꝝ sit ponendū infinitū in sensibilibꝫ que subiīciūtur sue ꝯsideratōni (Rōnabiliter aūt speculantibus.) In hoc tertio caplo phus reprobat opinionem naturaliū dicentiū infinituȝ esse accidēs. Et intendit quatuor ꝯclusiones. Prima nullum corpus siue intelligibile siue sensibile est infinitū. Ptȝ qꝛ nihil quod est supficie termiatū est infinituȝ sed omē corpᵘ est hmōi. ergo. Secūda ꝯclusio. nullus nūerus est infinitus. patȝ quia nihil qꝺ potest nūerari ꝛ numerādo ptrāsiri est infinitū. sed oīs nūerus vel omē habēs numerū est hmōi. ergo nullus nūerus est infinitus. Iste ergo ꝯclusiones sꝫ probate logice ꝛ ex cōibus. sed due sequētes pbantr̄ phice ꝛ ex ppriīs. Est aūt tercia ꝯcluº nullū corpᵘ mixtū siue ꝯpositū ē īfinitū p supponēdo ꝙ elemēta siue pncipia ex q̄bus ꝯponitr̄ aliqd sint finita mltitudine ꝛ hoc sic Ex elemētis finitꝫ ꝑm mltitudinē nō pōt fieri aliqꝺ corpᵘ infinitū nisi aut vnū eoꝝ fuerit infinitum aut plura. Sed neutro istorum modorum ex elementis finitis potest cōponi corpus infinitum. ergo ꝛc̄. Minor patȝ. quia non dicitur compoī

in corpus infinitū magnitudine ex elemētꝭ finitꝭ i mul titudine ꝑpter infinitatē vnius elemēti tm̄. Pt3 qꝛ si ex elemētis debeat fieri corpus mixtū3 necē est elemen ta esse adequata in ꝟtute. sed si vnū elemētū3 sit infini tum nō erit adequatū alij in ꝟtute. ergo. ❡ Et si dica tur ꝙ elementū infinitū sit debile in ꝟtute ꝛ ita nō pos set vincere ꝟtutem fortiorē elemēti finiti. vt si ignis sit finitus. aer aūt infinitus. Hec cavilla° nō valet qꝛ q̄n tūcūqꝫ virtus elementi fuerit debilis pōt tn̄ accipi tā ta quātitas eius vt ꝟtus sua adequaꝛ ꝟtuti corpis fi niti. nec erit adhuc corpus infinitū acceptū. ꝛ ita ꝟtus corpis infiniti excedit ꝟtutem corpis finiti. Nec pōt e tiā3 dici ꝙ ex elemētis finitꝭ i magnitudie ɔponaꝛ cor pus infinitū i magnitudie ꝑpter infinitatē pluriū vel oīm elemētoꝝ. quia sicꝭ corpus h3 dimēsiones ad oēm ptem. ita corpus infinitū hēt dimēsiones infinitas ad oēm ptem. ergo infinitū oēm locū occupat. ꝛ per ɔn̄s nō stꝭ plura infinita nec pn̄t esse. ❡ Quarta ɔclusio. non pōt esse aliquod corp° simplex infinitū. neqꝫ aliqꝺ cor pus mediū inter corpa simplicia vt posuerūt aliq̄ an tiqui. Probaꝛ duab° rōnibus. pma quia si aliqꝺ cor pus simplex ess3 infinitū ipm ꝑpter sue ꝟtutis excel lentiā corrūperet oīa alia. ꝛ ea ɔuerteret in suā na turam. sicut dt Eraclitus oīa aliquādo fieri ignē. Nam hmōi elemēta hn̄t adinuicē ɔ̄rietatē. ignis em̄ ē calidus. aer huīdus. aqua frigida. Eadē aūt ratio ē de corpe medio inter corpa simplicia. corrūperet em̄ a lia simplicia ꝑpter ɔ̄rietatē quā h3 ad ipa. oē em̄ tale mutaꝛ de ɔ̄rio in ɔ̄riū. vt ex frigido fit calidū. Scđa ratio spealr probat ꝙ nō poss3 poni aliqꝺ corpus infi nitū sensibile mediū inꝛ corpa simplicia. ꝛ ē hec rō q̄re preꝛ quatuor elemēta nō sit aliqꝺ corpus sensibile ex q̄ ɔponatur mixta. ergo nullū tale est infinitū. Añs p3 qꝛ nō videm° aliqꝺ corpus in qꝺ mixta resoluanꝛ. pre ter ignem aerē ꝛ terrā. ergo preꝛ quatuor elemēta non est aliqꝺ corpus sensibile ex quo mixta ɔponanꝛ. Te net ɔn̄tia. qꝛ vnūqꝺqꝫ resoluiꝛ in ea ex q̄bus cōponiꝛ. Omne em̄ qꝺ est ex hoc est ꝛ resoluiꝛ in hoc. ❡ (Q̄ āt oīno impossibile) ❡ In hoc q̄rto capꝉo probat p̄hus nullū corpus sensibile esse actu infinitū3. ꝛ dicit ꝙ op3 ex his ōndere qꝛ oīno impossibile ē corpus sensibile eē infinitū. ꝛ ponit hāc conclusionē. nullū corpus sensibi le est infinitū. Pro cuius ꝓbatōne supponit tria. pmū Omne corpus sensibile aptū natum est eē alicubi siue i aliquo loco. Scđm. cuiuslib3 corpis sensibilis ē aliq̄s locus defīatus. Terciū. idem ē locus totius ꝛ ptis vt totius tre. ꝛ vnius glebe. ꝛ totius ignis ꝛ vni° cin tille. Probaꝛ ergo predcā ɔclusio q̄tuor rōnibus Pri ma. si aliqꝺ corpus sensibile ess3 infinitū vel illud esset omogeniū vel etherogeniū. nō pōt dici ꝙ sit omogeniū qꝛ tūc semꝑ q̄esceret aut semꝑ moueretꝛ. Sed nō semꝑ quiesceret qꝛ ess3 corpus naturale. nec semꝑ moueꝛ qꝛ nō poss3 moueri Nō em̄ ess3 maior rō q̄re moueretꝛ sur sum q̄ deorsu3. vl' ad aliquē aliū locum. sicꝭ si terra sit illud infinitū vna gleba terre nō poterit moueri. qꝛ vl' moueretꝛ motu recto vel circulari. nō recto qꝛ est in loco sui totius. neqꝫ motu circulari qꝛ nō posset circūgirari Nec posset etiā dici ꝙ ess3 corpus etherogeniū propter duo. Primo. qꝛ si corpus etherogeniū esset infinitum ptes loci eius eēnt spē dr̄ntes. ꝛ sic illud corpus nō ess3 vnū simplr sed solu3 ex contactu Scđo. si corpus ethe rogeniū ess3 infinitū vel ɔponētia ipm ess3 finita vl' in

finita. nō finita quia opꝫ ereret vnū aut plura eoꝝ esse in finita ꝛ sic alia corrūpenꝛ. ꝛ ꝑpter hoc nullus p̄hus po suit ignem infinitū ꝛ terrā. sed aerē aut aquā aut me dium ipoꝝ. locus em̄ ignis manifestus ꝛ defīatus ē Aer aūt ꝛ aqua se habēt ad terrā vt sursu3. ꝛ ad ignē vt deorsum. nec etiā ɔponētia ipm essent infinita. qꝛ il la que ɔponūt corpus nō essent infinita. Si em̄ essent infinita tūc elementa ꝛ pncipia rerū essent infinita. qꝺ prius improbatū est. ꝛ etiā loci sui essent infiniti. qꝛ lo cus est equalis corpi locato nec maior nec minor Si em̄ locus ess3 maior corpe tūc ess3 vacuū. ꝛ si ess3 mior tūc esset corpus sine loco. ipossibile em̄ est nō cōpari lo cum ad corpus. Neqꝫ em̄ locus oīs maior q̄ q̄tu3 continet corpus esse. neqꝫ corpus erit maius q̄ locus. aut em̄ vacuū erit aliqꝺ. aut corpus nusq̄ natū est esse Scđa rō. quia si oīe corpus sensibile sit graue aut le ue. ꝛ graue naturalr ferꝛ deorsum. leue vere sursu3. tūc non possunt ista duo simul stare sc3 ꝙ sit aliqꝺ corpus sensibile infinitu3. Et ꝙ oīe corpus sit in loco. qꝛ vel corpus infinitū erit totum sursu3 vel totu3 deorsum. ꝛ sic erit finitū qꝛ illa loca sint finita. vel totū simul ꝛ se mel erit sursum ꝛ deorsu3. sed hoc nō pōt dici. vl' vna medietas erit sursu3 ꝛ alia deorsum hoc etiā nō potest dici quia i infinito nō possunt assignare sursu3 ꝛ deor sum cū in ipo non sit mediū ꝛ vltimū. q̄uo aūt erit infi nitum aut mediū aut vltimū. Tercia rō. oīe corpus sensibile est i loco. spēs aūt ꝛ drñe loci stꝭ sursu3 ꝛ deor su3. añ ꝛ retro dextꝝ ꝛ sinistꝝ. q̄ sunt finite. sed solū quo ad nos sed etiā in vniuerso. Talis aūt defīa° repug nat infinito. ergo vniuersu3 est finitū. Quarta rō. oīe corpus est i aliquo loco. sed ipossibile est aliquē locum esse infinitū. sicut ꝛ aliqꝺ quātū neqꝫ locus sursu3 neqꝫ locus deorsum est infinit°. ergo ipossibile est aliquod corpus sensibile esse infinitū ❡ (Anaxagoras aūt) ❡ Hic p̄hs excludit opīonem Anaxagore dicentꝭ in finitū q̄escere in seipo. Et dt ꝙ illa opīo est irrōnabil' probat duab° rōnibus. Pria qꝛ aliq̄d est alicubi violē ter ꝛ nō vbi natū est esse. ergo nō est verū quod dixerat Anaxagoras ꝙ aliq̄d est vbi natum est eē ꝛ p ɔn̄s neqꝫ q̄escit i seipo. Nec etiā ita q̄escit infinitū propꝛ eius i finitatē. qꝛ si terra ess3 infinita adhuc naturalr q̄esce ret i medio nō propꝛ eius infinitatē sed propꝛ suā gra uitatē. ergo aliqꝺ infinitū non pōt dicere q̄escere in se ipo propꝛ eius infinitatē. sed si ita q̄escat hoc erit ꝑpꝛ aliam cām. ❡ Secūda rō. quia si infinitū q̄esceret in seipo tūc etiā quelib3 pars eius q̄esceret in seipa toti° em̄ ꝛ partꝭ sunt eidē loci. sicut totius tre ꝛ vni° glebe ꝛ toti° ignis ꝛ vnius scintille sed h̄ nō potest eē qꝛ tunc nō esset motus. ergo. ❡ (Siq̄dem aūt) ❡ In hoc q̄nto capꝉo ōndit p̄hs q̄uo infinitū est ꝛ intēdit duas con clusiones. Prima. infinitū aliquo mō est ꝛ aliquo mō nō est. pt3 quia infinitū nō est illo mō quo diceremus corpus sensibile eē actu infinitū sicꝭ pat3 ex capꝉo pce denti. Et tamē infinitū esse aliquo mō nō potest nega ri propꝛ tria. Primo propꝛ tēpus quod neqꝫ incepit neqꝫ desinit. Secūdo ꝑpter magnitudies que in infi nitum sunt diuisibiles. Tercio ꝑpter nūeru3. dicūt em̄ artifici ꝙ quocūqꝫ nūero dato pōt in infinitū dari maior ❡ Secūda ɔclusio infinitū in poτ̄a est reduci bile ad actū incōpletū. non aūt ad actū cōpletū. Pria ps cōclusionis pt3. quia vel infinitū est in poτ̄a vel in actu. sed infinitum nō est in actu cū non sit aliq̄ mag

nitudo actu infinita. ergo infinitum est in potentia. et secundum appositionem et secundum divisionem. Dicis enim magnitudo est in potentia infinita secundum divisionem. quia non sunt magnitudines indivisibiles. non enim difficile est interimere indivisibiles lineas. Secunda pars conclusionis patet. quia dupliciter aliquid est in potentia. Uno modo aliquid est in potentia reducibili ad actum incompletum. cuius scilicet numquam omnes partes simul erunt. sicut dies et agon et olimpia. Dies enim et agon est in semper ad aliud et aliud fieri. Infinitum autem non reducitur ad actum. sicut statua. sed sicut es. et sic infinitum non est reducibile in potentia ad actum completum. sed solum incompletum. Alio modo aliquid est in potentia reducibili ad actum completum. cuius scilicet aliquando omnes partes simul erunt. Sed pro declaratione minoris supponit quod inter infinitum in permanentibus et infinitum in successivis est duplex convenientia. Prima est quod utrobique infinitum non est invenire ipsum totum factum vel acceptum. sed in semper accipere aliud post aliud. Secunda convenientia. quia utrobique illud (quod actu est acceptum) est finitum. Inter ea vero talis est differentia. quia in successivis illud quod prius est acceptum. de infinito non manet nec id quod posterius advenit. In permanentibus autem manet prius cum posteriore. Ex quibus patet quod infinitum numquam est in actu sicut statua homo vel domus. ita quod aliquando totum sit existens postquam factum sit. sed solum est in actu sicut dies vel agon. ita quod dum est semper est ad aliquid eius fiendum. Tercia conclusio. magnitudini convenit infinitum secundum divisionem in partes eiusdem proportionis. non autem secundum divisionem in partes eiusdem quantitatis. Probatur. quia magnitudo illo modo est infinita quo non potest consumi. sed auferendo partes eiusdem proportionis non tandem consumitur. auferendo autem partes eiusdem quantitatis tandem consumitur. Omne enim finitum per ablationem finiti tandem consumitur. ergo magnitudo est divisibilis in infinitum secundum partes eiusdem proportionis. Ex quo sequitur infinitum solum reperiri in magnitudinibus secundum potentiam divisionis. ita quod numquam est in actu. nisi sicut dies et agon. Quarta conclusio. magnitudini convenit infinitum secundum appositionem partium eiusdem quantitatis. Prima patet. quia quod ab una magnitudine aufertur potest alteri apponi. sed accipiendo partes eiusdem proportionis in infinitum potest aliquid ab aliqua magnitudine auferri. Secunda pars probatur. quia si sic sequeretur quod esset aliqua magnitudo actu infinita. sed hoc est falsum. quia licet quacumque magnitudine data sit dabilis minor. non tamen maior. ergo infinitum secundum appositionem partium eiusdem quantitatis non convenit magnitudini. Prima consequentia patet. quia vel ille partes accipientur a magnitudine actu finita vel infinita. non actu finita. quia per ablationem talium partium consumeretur. ergo accipiuntur in magnitudine infinita. Ex his infertur quarta conclusio. quod est. quod plato male locutus est de infinito. quia similiter posuit infinitum reperiri in magnitudinibus secundum appositionem et divisionem. ita quod sicut omni magnitudine data contingit dare minorem ita secundum eum omni magnitudine data contingit dari maiorem. Secundo patet. quia plato non posuit infinitum in numeris. nec secundum divisionem. quia est status ad unitatem. nec secundum appositionem. quia secundum eum est status ad decem. et numeri qui sunt ultra sunt eiusdem speciei cum prioribus. nec sunt nisi priores reiterati. (Accidit autem contrarium esse) In hoc sexto capitulo ostendit philosophus quid est infinitum. Et dicit quod accidit et sequitur ex predictis. quod aliter debet diffiniri infinitum quam antiqui diffiniebant. Diffiniebant enim sic. infinitum est extra quod nihil est. sed non debet sic diffiniri. sed sic. Infinitum est cuius quantitatem accipientibus semper est aliquid extra accipere. Quod autem sic diffiniatur bene probatur a signo. quia annuli dicuntur infiniti a quibusdam. eo quod quacumque parte accepta contingit aliam accipere. ergo signum est quod infinitum est. cuius quantitatem accipientibus semper est aliquid extra accipere. Verumtamen accepto infinitum cum dicimus annulum infinitum non est proprie. quia ad infinitum non sufficit quod post partem acceptam sit aliam accipere. sed requiritur quod non reiteretur acceptio eiusdem. quod tamen fit in acceptione partium annuli. Quod autem antiqui male diffiniebant infinitum patet. quia diffinitio conveniens toti et perfecto non est bona diffinitio infiniti. sed diffinitio data de infinito ab antiquis est huiusmodi. ergo. Maior patet. quia nullum infinitum est perfectum. caret enim fine. qui est perfectio rei. perfectum autem nullum est non habens finem. si autem infinito repugnat ratio perfecti. ei etiam repugnat ratio totius. quia totum et perfectum idem sunt vel propinque. totum enim et perfectum aut idem penitus aut proxima secundum naturam. Quod totum sic diffinitur. est cui nihil deest. vel simpliciter nihil. sicut patet de mundo. cui proprie ratio totius convenit vel nihil deest de his que pertinent ad complementum rei. sicut dicimus hominem totum vel archam totam. Ex quibus patet quod positio parmenidis est rationalior positione mellissi. Dicit enim mellissus totum ens sive universum esse infinitum. secundum quod dicit mundo continuari in infinitum. quod est extra celum. sicut lignum continuatur ligno. Sed parmenides dicit totum mundum esse finitum et sphericum per equam distantiam circumferentie a centro. Infinito enim repugnat ratio totius. Secundo sequitur quod male dixerunt antiqui infinitum omnia in se habere et omnia continere propter hoc quod habet quandam similitudinem cum toto. Quod autem male dixerunt sic dicendo probatur. ponendo quinque proprietates infiniti. Prima est. infinitum habet modum materie. eo quod tantum est in potentia et non in actu. Secunda. infinitum non continet sed continetur secundum quod infinitum. Tercia. infinitum secundum quod infinitum est ignotum. habet enim rationem materie. speciem autem non habet materia per quam posset intelligi. Quarta. infinitum magis habet rationem partis quam totius. quia habet rationem materie. materia autem est pars totius. sicut es statue. Quinta. infinitum non continet omnia tam sensibilia quam intelligibilia. inconveniens enim est et impossibile ignoratum et indeterminatum omnia continere. (Contingit autem) In hoc septimo capitulo philosophus ex diffinitione data assignat causam infinitatis in entibus naturalibus. et intendit quinque conclusiones. Prima est. in magnitudinibus non est infinitum secundum appositionem. ita quod contingat omni magnitudine data esse maiorem. quamvis in magnitudinibus sit infinitum secundum divisionem. ita quod omni magnitudine data contingit dari minorem. Hec conclusio probatur. quia totum habet rationem actus et forme. cuius est continere et determinare materiam. partes autem habent rationem potentie et materie. cuius est contineri et determinari. ergo processus ad totum debet esse finitus. et ad partes infinitus. sed appositio est processus ad totum. et divisio ad partes. ergo. Prima pars conclusionis probatur etiam aliter. quia quantumcumque contingit corpus vel magnitudinem esse in potentia tantum contingit ipsum esse in actu. sed non contingit corpus esse actu infinitum. ut probatum est. ergo nec potentia. Et confirmatur. quia si omni magnitudine data esset dabilis maior sequeretur quod aliquod corpus posset esse maius celo. sed hoc est falsum. ergo. Secunda conclusio. in numeris non est infinitum secundum divisionem. sed bene secundum appositionem. Prima pars patet. quia nullum compositum ex indivisibilibus est divisibile in infinitum sed numerus est huiusmodi. componitur enim ex unitatibus. numerus enim est uno plura et quelibet quedam. i. duo vel tria et eius speciebus numerorum. unitas autem secundum quod huiusmodi est indivisibilis. unum enim est indivisibile quodcumque unum sit. ut homo unus homo et non multi. ergo etc. Secunda pars conclusionis patet. quia quantum aufertur a magnitudine secundum divisionem tantum attribuitur numero per appositionem sed magnitudo est in infinitum divisibilis. ergo numerus est in infinitum augmentabilis. et per consequens est infinitus secundum appositionem non tamen est actu infinitum. sed fit semper sicut et tempus et numerus temporis. Tercia conclusio. infinitum non est idem tamquam una

quedā natura in motu magnitudine ꝛ tpe. ſʒ ſm pus et posterius dr̄ de ill'. Pʒ qꝛ ꝓpter magnitudinē eē diuisibilē motus est diuisibil'. ꝛ ꝓpter motū esse diuisibilē tps ē diuisibile. ſʒ ꝓpter qḋ aliqḋ dr̄ tale. illḋ ē pꝰ tale. ḡ magnitudo p pus est diuisibil' in īfinituʒ. ꝛ tps pꝰ ꝙ motꝰ. Quarta ꝯclusio remouet vnā obiectōem. ꝛ est hec magnitudinē nō eē actu īfinitā nō tollit cōsideratōem mathematicoꝝ. Patʒ qꝛ magnitudinē nō eē talem quali nō indigerēt mathematici nō tollit ꝯsideratōem eoꝝ. sed mathematici nō īdigent magnitudīe infinita. qꝛ in suis demōstratōīb' nūꝙ vtū' magnitudīe infinita. sed ſꝑ finita. licʒ quātacūꝙ fuerit. Pʒ qꝛ quecūꝙ ꝓportōes geometrice pn̄t inueniri in magnitudīe infinita. possunt etiā fieri in magnitudīne quātacūꝙ pua. qꝛ aut antiq̄ attribuūt īfinito rōem pncipij ꝛ cause pme. ꝛ q̄ttuoꝛ ſt' cause. iō ad sciēdum ad quod genꝰ cause reduci possint. Ponit' hec q̄nta ꝯclusio. infinitū reducit' ad cām materialē. sicut em̄ materia. ita īfinitū causa est. Patʒ pmo. qꝛ īfinito ꝯuenit rō puatōis et potētie. Restat em̄ ſꝑ aliqḋ eius in potentia ad vltra accipiēdū. sed materia est cui ꝓprie ꝯuenit puatō ꝛ potētia. ergo. Scḋo pʒ p testimoniū antiquoꝝ. q̄ vsi ſt' īfinito taꝙ materia. ꝛ iō incōueniēs est ipm facere ꝯtinēs ꝛ nō cōtentum. In hoc vltimo capitulo huiꝰ libri soluit rōes factas in scḋo capitulo. p quas videbat' ostēdi ꝙ infinitū sit in actu. Ad pmā ergo dr̄. ꝯcedēdo ꝙ tps est infinitū vel etiā motꝰ in potētia diuisionis vel appōis. nō aūt in actu. Ad secūdam dr̄ ꝙ magnitudo nō est īfinita ſm diuisiōem ī actu ꝯpleto sed solū incōpleto. Ad terciā dr̄. ꝙ generatō vnius est corruptō alterius. Cōtingit em̄ alterius corruptōem alterius generatōem eē. iō qḋ generat' nō capit nouā portōem materie. sed illā quā corruptā dimisit. nō oꝫ ergo ꝓpter ꝑpetuitatē generatōnū materiaʒ esse infinitā. Ad quartā dr̄ ꝙ nō oē finitū finit' ad aliud. Nō em̄ est siīe diffiniri ꝛ tāgere. qꝛ quod tāgit' ab aliquo alio tangit'. sed accidit finito ꝙ finiat' p aliḋ. vltimū em̄ corpis finiti est seipo finitū. Ad q̄ntam dr̄ ꝙ ymaginatōī nō est credēdum. intelligētie em̄ credere icōueniēs est. fallit em̄ sepe ymaginatō. qꝛ pt aliqs ymaginari vnūquēꝙ nrm̄ augeri vsꝙ ad nubes vel in īfinitū absꝙ hoc ꝙ a pte rei aliqs nostrū fiat maioꝛ. De īfinito igit' quō est ꝛ quō nō est. ꝛ q̄d est dictū est. Circa hūc textum erūt quatuoꝛ dubia

Primum dubiū est. vtꝝ in ꝑpetuis dr̄t esse ꝛ posse. Respondet ꝯmētatoꝛ. ꝙ possibile in rebus (q̄s nō ꝯtinet tps) est necc̄ariū. qḋ āt ē possibile. vt sit ꝛ nō sit in īdiuiduis ſpēꝝ. q̄ ꝯtinet tēpꝰ ē ꝯtigēs Ex isto dicto ꝯmētatoris pʒ ꝙ si possint eē infiniti mundi extra celū ꝙ ſt' de facto īfiniti. eo ꝙ extra celū nō est tēpus. Sed hec rn̄sio est contra fidem. nisi sic intelligat' ꝙ in ꝑpetuis nō differt esse substātiale a posse substātiali. hoc est a potētia ad esse substātiale. Unde ſm itētōem phi ꝛ cōmētatoris queꝙ substātia pt esse eterna ipa de facto est eterna. Omīs em̄ substātia intrāsmutabilis substātial'r. que potest esse iam est in actu. vnḋ ſm ꝯmētatorem duodecio metaphice ꝛ pmo de celo. īpossibile est esse aliquā substātiam depossibilē. ꝛ tamē ꝑpetuā ab alia. Sed nō est sic de accītibus. nā tēpus futuꝝ (cuius pncipium est istans diei crastine) potest esse eternum. ꝛ tn̄ nō est nūc eternum. Et si arguas qꝛ motoꝛ celi est substātia eterna. ꝛ tn̄ pōt ponere soleʒ in oriente. qui nūc nō est ibi. Respōdetur ꝙ in substantijs etnis nō differunt esse ꝛ posse eē. tamē bene differūt facere ꝛ posse facere. Nō em̄ sequit' ꝙ substātia eterna potest facere. hoc ergo facit hoc. bn̄ tamē sequit' substātia eterna potest esse. ergo est ſm intētōem commētatoris. Sʒ potest melius dici. videlicʒ ꝙ p̄dicta ꝓpositō nō debʒ allegari a philosopho taꝙ ꝯcessa ꝛ vera siue autētica. ex eo ꝙ ipe nō loquit' ſm opinionem ꝓpam. sed solū recitat opinionem antiquoꝝ. qui posuert infinitos esse mūdos extra celū. Secūdum dubium est. vtrū quelibʒ pars infiniti sit infinita. sicut quelibet pars aeris sit aer. Dico ꝙ hoc potest tripliciter intelligi. Uno modo loquēdo de infinito sicut antiq̄ phi loquebant'. cōtra quos arguit philosophus sic. scʒ ꝙ sit substātia sepata diuisibilis. que sit pncipium omniū aliorum. ꝛ sic quelibʒ pars īfiniti est infinita. Secundo modo p infinitum possūt itelligi partes aliquotte. que scʒ aliquotiēs sumpte reddūt totum. ꝛ sic iterum quelibet pars infiniti est infinita. quia ex partibus finitis finities sumptis nūꝙ reddit' infinitum Si ergo ꝓnatur infinitum. quelibʒ eius medietas erit infinita. ꝛ quelibʒ eius tercia ꝛ quelibʒ eius quarta. ꝛ sic de omibus alijs partibus aliquottis. sed nō debʒ intelligi de partibus non aliquottis. quia ſm philosophū tempꝰ est īfinitum. ꝛ tamē nō quelibet pars temporis est infinita. Aliter em̄ respōdent alij. ꝙ infinitum nullam habet partem finitam. quia sicut puncti ad lineam nulla est proportō. sic etiam finiti ad infinitum. sicut punctum nō est pars linee. sic etiam infinitum nō est pars finiti. ista opinio nō est vera nisi fiat sermo de partibus aliquottis. que solum dicuntur esse partes apud mathematicos. intelligūt em̄ idem p partem ꝛ partē aliquottam. Manifestum est em̄. ꝙ si aer essʒ infinitus q̄libet aer finitus essʒ pars eius. ꝛ etiam quelibet pars finita temporis est pars tempis. q̄uis ſm philosophū tempus sit infinitum. tamen aer finitus non est pars aliquotta aeris infiniti. de qua parte mathematici loquuntur. sed bene est pars non aliquotta. q̄uis ipi dicunt esse partem. ſm eos em̄ quicquid intrinsece constituit aliquod totum est pars eius. Tercium dubiuʒ est. vtrum illud philosophi sit verum. scʒ ꝙ vnum indiuisibile sit. quodcūꝙ vnum sit vt homo. videtur tamen ꝙ homo sit diuisibilis in partes eēntiales similiter integrales. ꝛ etiam alia entia Dicendum est. ꝙ hʒ non debʒ intelligi ꝙ quodlibʒ vnum sit simpl'r indiuisibile. ita ꝙ nullo modo sit diuisibile. quia tunc nihil essʒ diuisibile cum quodlibʒ (qḋ est) sit vnum. ꝛ p consequēs magnitudo nō essʒ diuisibilis in infinitum. qḋ est cōtra philosophū. Sed debʒ intelligi ꝙ quodlibet vnum est indiuisibile. ita ꝙ est indiuisum in sua natura. vt vnus homo nō est multi homines. nec vnum animal multa animalia Quartum dubiū ꝛ vltimū est quomodo diuersimode determinat' de infinito in hac scientia. que est naturalis in mathematica ꝛ metaphisica. Respōdet commētatoꝛ ꝙ entia ſm ꝙ ſt' intellecta ꝛ abstracta entia a mēsuris ꝛ quātitatibus pertinēt ad scientiam diuinam. sed ꝑscrutatō de infinito ꝛ mensuris ꝛ magnitudinibus ſm ꝙ sunt abstracta a materia est perscrutatō mathematici. Infinitū em̄ ē in trib' mēsuris est pncipiū qḋ ponit mathēatic'. possibile

Est enim apud eum lineam exire in infinitum. quod similiter est de superficiebus et corporibus. Scientia vero naturalis perscrutatur de infinito quod accidit in mensuris secundum quod sunt in materia. Si igitur secundum commentatorem scientia diuina scrutatur de infinito quod accidit mensuris reperiatur in substantijs separatis et abstractis. mathematica vero considerat de infinito in magnitudinibus secundum quod intelliguntur abstracte a materia sensibili. Sed naturalis considerat de infinito in corporibus sensibilibus perscrutando an aliquod corpus sit actu infinitum

Queritur vtrum

possibile sit per quamcunque potentiam aliquam magnitudinem substantiam vel qualitatem esse actu infinitam. Arguitur primo sic. infinitum actualiter est. ergo possibile est ipsum esse. Antecedens patet primo. quia motus et tempus sunt. ergo et magnitudo. Patet consequentia per philosophum octauo huius. quia motus et tempus et magnitudo proportionaliter se habent ad finitatem et infinitatem. ita quod si vnum illorum sit infinitum. et aliud. Patet secundo. quia motus et tempus sunt passiones corporis naturalis. ergo si motus et tempus sunt infinita. etiam corpus naturale. eo quod passio non est maioris ambitus quam suum subiectum. Patet tercio. quia continuum est diuisibile in infinitum. ergo est infinitum. Patet consequentia. quia quelibet pars continui reddit aliquam extensionem. si ergo continuum sit diuisibile in infinitas partes erit infinite extensionis. Quarto patet. quia finitum per ablationem finitorum tandem consumitur. si ergo non sit aliquod corpus infinitum ipsum poterit consumi per diuisionem in partes finitas. Et similiter hoc patet de materia prima. que consumeretur per ablationem partium materie. nam generationes sunt perpetue et infinite secundum philosophum. auferuntur ergo infinite partes materie. Secundo sic. intellectus noster intelligit infinitum. et virtus ymaginatiua ymaginatur infinitum. ergo ipsum est. Tenet consequentia. quia intellectus est virtutis passiua ab intelligibili et ymaginatiua ab ymaginabili. ergo quicquid intelligitur vel ymaginatur est ens. non enim potest aliquid agere nisi sit ens. Confirmatur. quia de infinito est scientia. ergo ipsum est ens intelligibile. Si dicas quod hoc debet intelligi de infinito sub ratione infinitatis. que entitas est tunc illa ratio infinitatis. an substantia vel accidens. et quomodo distinguitur ab ipso infinito. Tercio sic. quod infinitum posset esse per potentiam naturalem. quia differentia alicuius generis habet vel saltem potest habere differentiam sibi oppositam condiuidentem illud genus. sed finitum est differentia quantitatis. ergo habet differentiam oppositam. et illa non est infinitum in potentia. quia due differentie non compatiuntur se in eodem. saltem opposite. ergo est infinitum in actu. Et hoc confirmatur per philosophum sexto thopicorum. cum improbat diffinitionem linee recte que talis est. linea recta est cuius medium non exit ab extremis. quia si esset linea infinita ipsa non haberet extrema. Et similiter dico hoc intelligi. quantam magnitudinem contingit esse in potentia tantam contingit esse in actu. sed contingit infinitum esse in potentia. ergo et in actu. Et confirmatur secundo auctoritate eiusdem in commento huius dicens. quod impossibile est factum esse impossibile est fieri. si ergo impossibile sit continuum esse diuisum in infinitum ipsum non erit diuisibile in infinitum. frustra est enim potentia que nunquam reducitur ad actum. Confirmatur quarto auctoritate philosophi secundo de anima dicentis quod augmentum ignis est in infinitum si combustibile apponeretur. Quarto sic. quod sit possibile per potentiam supernaturalem. quia omnis potentia habens aliquod obiectum supernaturale adequatum potest habere aliquod sibi proportionabile. sed potentia infinita dei productiua non potest adequari alicui finito. nec sibi proportionari. ergo habebit aliquod infinitum. Minor patet. quia nullum infinitum adequat sibi aliquod finitum. cum semper excedatur ab eo. Et hoc confirmatur. quia si deus potest intelligere infinitas species numeri et infinitas partes proportionabiles alicui continuo. tunc realiter indiuidua possibilia sub aliqua specie poterit producere

In opposi

tum est philosophus in hoc tercio. Pro solutione questionis soluende sunt quatuor questiones.

Questio

Prima. vtrum secundum descriptionem quam dat philosophus de infinito possibile sit aliquid esse infinitum. Hoc est querere. vtrum diffinitum in ista diffinitione sit quidditas contrahibilis ad existentiam sine implicatione contradictionis. vel sit aliquid prohibitum et purum nihil. quemadmodum chimera. Pro cuius solutione Attende primo. quod sicut patuit in summulis hoc nomen infinitum potest capi sincathegreumatice. et tunc valet tantum sicut aliquot. et non tot quin plura. et sic additur multitudini. vel non tantum quin maius. vel valet tantum sicut aliquantum et quodlibet maius. et sic additur magnitudini. Alio modo accipitur cathegreumatice. et hoc dupliciter. vno modo est modus intrinsecus entis. et vocatur infinitum extra genus. Alio modo est infinitum in genere. Vnde infinitum extra genus est. quod secundum se et quodlibet sui est infinitum Attende secundo. quod infinitum in genere est triplex. Nam quoddam est infinitum negatiue. de quo loquitur philosophus cum dicit quod punctus est infinitus negatiue sicut vox est inuisibilis priuatiue. Aliud est infinitum priuatiue quod negat finem in apto nato finiri. et hoc sonat vocabulum. Sed infinitum contrarie dicitur prout negat finitatem ponendo eius oppositum. et illo modo loquitur Boetius super predicamenta capitulo de qualitate. vbi Aresto. dicit quod habere contrarium inest qualitati. sicut iniusticia contraria iusticie. iniustus enim contrarie dicitur ille qui habet habitum contrarium habitui iusticie ex actibus contrarijs actibus iusticie generatum. Sic ergo infinitum negat finitatem compositione contrarij et illo modo loquitur philosophus secundo phisicorum de infinito contra parmenidem et mellissum. Et dicit ibi commentator quod infinitum est quantum sine termino. Est autem triplex infinitum illo modo acceptum. quoddam est extensiuum. vt si deus faceret lineam in infinitum extensam. Aliud est intensiuum. vt si deus faceret vnam altitudinem habentem infinitas partes perfectionales Tercium est infinitum distributum. vt si deus faceret aliquam multitudinem infinitam. vel aliquem numerum infinitum Attende tercio. quod infinitum (de quo loquitur philosophus) consistit formaliter in successione. eo quod ratio eius est formaliter successiua Hoc patet sic. quia omnis ratio permixta intrinsece ex actu et potentia est successiua. quia ratione actus aliquid est in actu. ratione potentie includit aliquid quod non est. et per consequens constat ex partibus que non sunt. sed ratio infiniti partibilis secundum quod infinitum est permixta intrinsece ex actu et potentia. Si enim aliquis ymaginetur aliquid partibile in infinitum necessario figit aspectum super aliquid in actu. deinde super aliquid aliud. et sic semper procedendo. ita quod intellectus nunquam attingit totum simul in actu. quia si sic iam finiret. ergo ratio infiniti est successiua. et hoc voluit Aresto. quando dicit quod ratio infiniti non reducitur ad actum perfectum. sed ad actum imperfectum. sicut dies et agon. ergo ratio infiniti partibilis est successiua. Et istud manifeste patet ex conditionibus quas attribuunt infinito. Prima est. infinitum est cuius quantitatem accipientibus semper est aliquid extra accipere. illud conuenit rationi successiue. et non permanenti Secunda quod non habet rationem totius sed partis. quia de infinito non est nisi pars in actu

qđ iteꝝ nõ ꝯuenit nisi i successiuo. Tercia cõditõ ꝙ ha bet rõem incõplete ꝛ imꝑfecte. Quarta ꝙ nõ ꝯtinet. sed ꝯtinet. q̃ ꝯueniũt rõi successiue. Quinta ꝙ est ignotuꝫ qꝛ ps que sumit est in actu. ꝛ sꝑ est aliqua ps sumenda q̃ est in potẽtia. ꝛ etiã ps actualis sumpta est ad aliud quod est in potẽtia. qđ eñ caret actu est ignotũ. qꝛ in/ tellectus sꝑ actuat ꝛ finit illud qđ intelligit. ꝛ hoc ite/ rũ ꝯuenit rõi successiue ꝛ nõ ꝑmanẽti vt ꝑmanẽs est.

Attẽde quarto. ꝙ adhuc duplex est infinitũ. s. in ac tu ꝛ in potẽtia. Vñ infinitũ in potẽtia est duplex. qđ/ dam est ẜm appõem. ꝛ q̃ddã ẜm diuisionẽ. Vñ ifini tũ in potẽtia repit in magnitudinib ẜm diuisionẽ. tal' aũt potẽtia nũq̃ pt reduci ad actũ ꝯpletum. sed sꝑ est in actu incõpleto ꝛ in fieri. Nã ꝯtinuũ est diuisibile in infinitũ. nõ q̃dem respectu vnius act. qꝛ quacũq̃ di/ uisione facta adhuc pñt fieri alie diuisiones in ifinitũ. Infinitũ aũt ẜm appõem repitur in nũeris. ꝛ silr tal' po tẽtia nũq̃ potest reduci ad actũ ꝯpletum. Ex istis oi/ bus inferũt tres diffinitões de infinito. Prima ẽ. infi/ nitũ est cui nihil entitatis deest. eo modo quo possibi/ le est illud haberi in aliquo vno. Alia diffinitõ ẽ. infini tũ est. quod excedit oẽ ens finitum. nõ ẜm aliquã de terminatam ꝑportõem. sed vltra omnẽ ꝑportõem detmi/ natam vel detminabilem. Tercio sic describit infini/ tum est magnitudo vel multitudo qua nihil est mai. Et ille diffinitões dantur ꝑ oppositum ad illã que est Arestotel. qua dꝛ. infinitum est cuius quãtitatem ac/ cipientibus sꝑ est aliq̃d extra accipe.

Dic ad questionẽm capiẽdo infinitũ negatiue vel ꝑuatiue. vel etiã ꝓ infinito in potentia possibile est infinitũ esse. ymmo de facto est sicut pꝫ de qualibꝫ linea ꝛ puncto. Dic secũdo. ꝙ impossibile est esse infinitum in actu capiendo ipm po sitiue siue ꝯtrarie. patꝫ quia impossibile est idem esse successiuum ꝛ nõ successiuum. sed si eẽt aliquod infini tum in actu ipm nõ essꝫ successiuũ. ymmo haberet om nes suas ꝑtes sil'. ꝛ tamẽ rõ infiniti est successiua. sicut superius patuit. g̃. Et pꝫ secũdo ꝑ rõnes Arestotelis in textu. Nõ ꝓbant aũt rões Arestotel' ꝙ nõ est possi/ bile corpora simplicia nõ grauia nec leuia posse esse infi nita. eo ꝙ nõdum ostẽdit Arestotelis aliqua esse talia sed hoc reseruat vsq̃ ad librum de celo. Dic tercio ꝙ possibile est aliquid esse infinitum in entitate loquẽ do de infinito ẜm pmas rões. Patꝫ quia deus est illo mõ infinitus. dꝛ eñ carentiam oĩs limitatõnis.

Dic quarto. ꝙ infinitũ sincathegreumatice accep tum repitur in quolibꝫ numero ꝛ qualibꝫ magnitudi ne. pꝫ ꝑ expositõem istius tmini (infinitũ)

Questio Secũda. vtrum ꝑ aliquã potẽ tiam possibilis sit aliq̃s nume/ rus actual'r infinitus. Respon det linconiensis. ꝙ q̃uis nullus nũerus finit diuidat in ifinitum. tñ nũerus est diuisibil' in infinitũ. nec vnq̃ ꝑ eius diuisionẽ deueniret ad vnitatẽ. verbi grã. acci/ piat nũerus pũctoꝝ infinitus in linea. Si diuidat linea in duas medietates. vtraq̃ medietas nũeri erit ifinita. qꝛ in vtraq̃ medietate illius linee sꝫ ifinita pũ cta. Et adhuc si diuidat vtraq̃ medietas linee in du as medietates nũerus pũctoꝛuꝫ diuiditur in ifinitas medietates. ꝛ ita erit ꝓcessus in ifinitum. nec vnq̃ erit status sic diuidendo nũerum pũctoꝛum in linea existẽ tium. Qñ aũt dꝛ phs diuisionẽ numeri nõ ꝓcedere in infinitum. hoc debꝫ intelligi de diuisione numeri fini ti. Ex quibus pꝫ ꝙ de facto possibile est nũerum infi/ nitum esse. Et hoc possꝫ vlterius ꝯfirmari scdo. nam quocũq̃ numero ꝓducto pt deus ꝓducere maioꝛẽ. sed nũerus maioꝛ quolibꝫ ꝓducto est ifinitus. g̃. Cõfirt mat. qꝛ si pluralitas nõ habeat repugnantiam. eadẽ de cã ifinita pluralitas nõ habebit repugnãtiam. Si ergo quocũq̃ nũero ꝓducto possibile sit ꝓducere ma/ ioꝛem videt ꝙ poterit ꝓduci infinit. sicut si duo coꝛpa esse in eodẽ loco nõ repugnet. etiam ifinita esse in eodẽ loco nõ repugnabit. sed de facto duo coꝛpa eẽ in eodẽ loco nõ repugnat. sicut postea ꝓbabit. g̃ ꝛc. Tercio sic causalitas exẽplaris nõ excedit causalitatẽ effectiuam in deo. sed deus est exemplar infinitoꝝ. cognoscit eñ i/ finitas ꝑtes ꝑportõnabiles nũeri. ergo pt facere ifinita. Maioꝛ patꝫ. qꝛ quecũq̃ deus repñtat sꝫ producibi/ lia. qm oĩa talia sꝫ ideata. idea aũt ponit ꝓpter pꝛo/ ductiõem. Quarto sic. quecũq̃ pt deus facere successi/ ue potest facere simul. nisi sit repugnãtia talis in effectu Sꝫ deus pt successiue ꝓducere infinita idiuidua. cuꝫ possit ꝑpetuare mũdũ. ꝛ successiue diuidere infinitas partes. g̃. Maioꝛ patꝫ. qꝛ in actõe dei nulla tẽpoꝛis suc cessio reqritur. Ex istis ratõibus habet ꝙ potest ꝓdu ci numer ifinitus. Sed contra hoc arguit pmo sic cuicũq̃ nõ repugnat additõ illud nõ potest eẽ infinitũ sed nulli numeri ꝓducto repugnat additõ. ergo null nũerus ꝓductus pt esse infinitus. Maioꝛ ꝓbat. qꝛ ex/ cessus repugnat ifinito. Mioꝛ pꝛobat. qꝛ deus potest tali numero aliq̃d addere vel nõ. si sic habet ꝓpositum si nõ. ergo potentia dei exhaurit. Secũdo sic. suppo no ꝙ tali numero ꝓducto abstrahat deus decẽ vnita/ tes. tunc potest queri de residuo. vtrũ sit finitũ vel ifi/ nitũ. si finitũ. ergo totus nũerus fuit finitus. cũ ex fini tis nõ possit ꝯstitui nisi finitũ. Si ifinitũ cum illud re siduum essꝫ pars nũeri precedentis seq̃tur ꝙ ps est eq lis suo toti. qđ est ꝯtra pmum pncipium. Tercõ sic oĩs numerus mensurat vnitate. nullũ infinitum põt mẽsurari vnitate cũ repugnet sibi rõ vnitatis. tñ maioꝛ ẽ phi decio metaphisice. Quarto sic. oĩs nũerus ẽ nu/ merabil'. oẽ numerabile est ꝑtrãsibile. sed nullũ ifini tum est ꝑtransibile. ergo nullus nũerus est infinitus. ꝛ hec est rõ Arestotelis.

Dic ad questionẽ. ꝙ nũerus capit dupl'r. Vno mõ ꝓprie. vt est multitudo reꝝ actu actuali tate actiua sepatõis ꝛ seoꝛsum existentium cuiusmõi est numerus duoꝝ hominum vel duoꝛuꝫ la pidum ad seinuicem sepatoꝛum. ꝛ vnitas (que est pn/ cipium illius numeri debet esse aliqđ indiuisum in se et diuisum a quolibꝫ. ꝛ sic totũ dꝛ vnum. pars aũt non dꝛ vna. Vñ si querat. quot sꝫ res in ista scola. nõ rñde tur ꝑ multitudinem ꝑtiũ. sed ꝑ multitudinẽ totoꝛum et illo mõ vnum totũ ꝛ ꝑfectum idem sꝫ. Alio accipit numerus ꝯmuniter. ꝛ sic est multitudo reꝝ. quaꝝ vna nõ est alia. siue ille sint exñtes actu actualitatẽ sepatio nis siue actualitate inexistẽtie. vñ possibile est aliquẽ numerũ esse ifinitum si capiat numer cõiter. sed im/ possibile est aliquem numerũ esse ifinitũ si capiat nũe rus ꝓprie. Et ꝑ hoc pꝫ solutõ ad pmũ argumentũ. Sꝫ ad scdm dꝛm est ꝯcedendo maioꝛẽ. sꝫ negãdo mioꝛẽ q̃uis eñ possibilia sint idiuidua finita alicuius spẽi i infinitum. tamẽ ifinita idiuidua nõ sunt possibilia sil' existere. Ad scdm dꝛm ꝙ licꝫ nũerus excedens quẽ/

libet numerū possibilē produci sit īfinitus. null⁹ tamē numerus est excedēs quēlibet numeꝝ possibilē pduci et ideo nō seqtur ꝙ ille sit infinitus. Unū si ista dictio oīs in maiori ꝓpōe teneat collectiue ipa est vera. sed si teneat distributiue falsa est. eo ꝙ nullus tal' numerus est īfinitus Unde qñ (oē) tenet collectiue implicatur manifesta ꝯtradictō. Nā deus nō potest pducere aliquē numerum q̄ sit maior oīm nūero pducto vel producibili Nā ille nūerus (q̄ est distributus ab oīm numero possibili pduci) nō est possibilis pduci Ad confirmatōem ꝯcedo maiorem. si nō sit repugnātia taliuȝ pducendoꝝ successiue. Et cū dico ꝙ est repugnantia nō sic ē ꝙ vnūquodqȝ īdiuiduū repugnat alteri ad existentiam. sȝ ideo q: īfinitas talium est impossibil'. ꝛ potētia dei posset exhauriri. iō vltra pducta possent plura pduci in īfinitum Ad terciū dico vno mō ꝙ de⁹ nō est exemplar infinitoꝝ in īfinituȝ. Et ista successio se tenet ex pte obiectoꝝ. Uel aliter dr ꝙ licȝ deus repñtet īfinita. nō tamē pt illa ineē pducere Unū si de⁹ haberet exēplar alicuius successiui. tñ nō possȝ ipm simul in esse pducere. q: est repugnātia ex pte successiui Infinitū aūt includit quādā successionē. Unū cōiter dr ꝙ ex pte dei nō est repugnātia. sed ex pte effectus. qm̄ non est īfinitatis capax Ad quartū dico ꝙ maior hȝ veritatē si nō est repugnātia ex pte effectus. sed tal' repugnātia est in ꝓposito. ergo Et ad hoc (qđ adducit de Arestotele) dico ꝙ nō adducit iuxta intētōnem Arestotel'. Nō em̄ aliud vult dicere Aresto. nisi ꝙ tāta ē impossibilitas ad hoc ꝙ duo corpa sint in eodē loco q̄ta ē hui⁹ ꝙ sint īfinita. Nec ex hoc potest īferri ꝙ sint infinita corpa actual'r existētia.

Questio Tercia. vtrū possibile sit eē aliquā magnitudinē actual'r infinitam. Et videt pmo ꝙ sic. naȝ totū ꝯstitutum ex ptibus īfinitis est īfinitū. sed quodlibet ꝯtinuum est hmōi. ḡ. Maior manifesta est. sȝ minor pbatur. q: oīe diuisibile in ptes īfinitas est ꝯpositum ex ptibus īfinitis. sed sic est de ꝯtinuo Secūdo sic. deus pt dare magnitudī qđ sibi nō rpugnat. sȝ īfinitas (que est passio quātitatis) nō repugnat magnitudini. ḡ Tercio sic. totū nō includēs repugnātiam est possibile. magnitudo infinita est totū nō includēs repugnātiam. ḡ ꝛc. Minor pbatur. q: quod est p se vnum nō includit repugnātiam. nā ex repugnātib⁹ nō potest fieri p se vnū Quarto sic. potētia dei est infinita. pducat ergo deus magnitudinē tātā quātam potest producere. vel tal' magnitudo erit finita vel infinita. nō finita. q: tunc possȝ pducere maiorem. si infinita habet ꝓpositum Sed dōm est cū pho ꝙ nulla magnitudo pt eē actual'r infinita Probat quadrupl'r Primo. q: vel tal' magnitudo essȝ diuisibil' vel īdiuisibil'. nō indiuisibil' cuȝ sit ꝯtinua. nec diuisibil'. q: si diuidat in ptes. vel tales ptes sꝫ finite vel īfinite. si īfinite. ps nō erit maior suo toto. si finite ex eis nō poterit cōstitui infinitū. Scđo. q: oīs magnitudo actual'r terminata est finita. eo ꝙ est alicui⁹ figure. nō posset em̄ dari corpus nō figuratū. Figura em̄ est que termino vel terminis claudit. ḡ nulla magnitudo est actual'r īfinita Tercō pbat sic. oīe corpus est mobile. sed si ponet tal' magnitudo ipa nō eēt mobil'. q: vel moueret sursū vel aliquo alio motu recto vel motu circulari. Nō motu recto. cū magnitudo infinita extra se nō habeat locum ad quē possȝ moueri. nec motu circulari cuȝ eius latera distant in infinitum. ꝛ p ꝯñs vna pars eius nō poterit moueri ad motū alterius. Quarto sic. q: si pduceret talis magnitudo. vel deus possȝ ei aliquid addere vel nō. si nō. vl' ḡ potētia sua est exhausta. vl' sicut pus potuit pducē magnitudinē ꝛ addere. ꝛ ita nō poterit et si poterit aliqd addere illud nō erit īfinitū. sicut patuit p rōes īfiniti supius positas. Ad pmum argumentū dōm ꝙ licȝ ꝯpositum ex ptibus eiusdem q̄titatis ꝛ īfinitaȝ sit infinitū. nō tamē ꝯpositum ex ptibus eiusdem pportōis Ad scđm dōm. ꝙ finitas vel infinitas actualis nō ꝯgruit quātitati. sed bñ finitas ꝛ infinitas potentialis Ad terciū ꝯcedendo maioreȝ negat minor Et ad pbatōem dico ꝙ magnitudo (si eēt infinita) includeret repugnātiā. ꝛ idō nō potest eē aliquod totū infinitum Ad quartū dico ꝙ hoc est impossibile. scȝ ꝙ de⁹ possit facere aliquā vnā magnitudinem quātū pt. sic ꝙ vltra illam nō possit. q: al's sua potētia terminaret Cōtra. q: cū deus pducit aliquā magnitudinē. vel pducit ꝑm vltimū sui posse vel nō. si nō. ḡ potētia dei posset diuidi. nā pduceret effectū. nūc ꝑm aliqd sue potētie. ꝛ postea ꝑm aliud. Dico ꝙ deus nō potest pducere aliquam magnitudinē. ita ꝑm vltimū sue potentie qn possit pducere maiorē. Et cū infertur. ergo potētia dei essȝ diuisibil'. nego ꝯñam. nisi arguat diuisibilitas ex pte effectus. vñ quecūqȝ effectuȝ deus pducit simplici ꝛ libera voluntate pducit. neqȝ vnū pducit alia potētia q̄ aliud. Sūt tamē aliq̄ doctores qui loquūt de īfinito ꝑm ꝙ antiq̄ loquebant. Et dicunt ꝙ nō implicat ꝯtradictōeȝ īfinitū esse. ideo deus potest ipm pducere. ꝛ p illis sꝫ argumēta in pncipio adducta. Et pter argumēta in oppositū facta dicūt pmo. ꝙ si deus pduceret corpus infinitum ipm pprie nō haberȝ ptes. eo ꝙ ps nō potest esse nisi respectu totius. tale aūt īfinitū ꝓprie nō essȝ totū. Data ergo q̄cūqȝ q̄titate in isto īfinito nō est intelligendū ꝙ ipa sit ps ipius īfiniti. sed est ps alicuius q̄ntitatis accepte in isto infinito. ita dicūt ꝙ multa sꝫ quib⁹ ꝯuenit esse partē. q: ibi sꝫ multa tota. Dicūt secūdo. ꝙ illud infinitum nō essȝ figuratū. q: figura est passio quantitatis finite. Dicūt tercio. ꝙ illud corp⁹ ex sui natura eēt mobile ꝑm quodlibet sui. nō aūt rōe infinitatis. vñ de facto appet ꝙ nulla sit repugnātia qn deus posset causare infinitum spaciū extra celū in quo bñ possȝ moueri corpus īfinitū Et cū querit. vtrū cāta aqua īfinita posset deus aliā aquā cāre ꝛ illi ꝯiūgere. Dicūt ꝙ nō possit eam ꝯiūgere. eo ꝙ rōni infiniti repugnat ꝙ sibi fiat additō. nō eēt ḡ repugnātia ex pte dei qn possȝ adhuc īfinities īfinitas cāre aquas. ꝛ illi ꝯiūgere. sȝ est repugnātia ex pte effect⁹. Dicūt qrto ꝙ de⁹ possȝ īfinitas aīas creare. ꝛ cuilibȝ charitatē īfundere. ꝛ istas q̄litates iteꝝ ab ipis aīab⁹ sepāre ꝛ inter se vnire. q̄ facto posset esse q̄litas īfinita intēsiue ꝛ alia accñtia infinita extēsiue. Nec hoc videt esse ꝯtra phȝ. q̄ loquitur de potētia naturali. ꝛ vtit hoc noīe infinitū ꝑm rōem successiuā. ꝛ illo⁰ veꝝ est ꝙ ipm nō pt eē. sicut patuit

Questio Quarta. vtꝝ diffinitō īfiniti sit a pho ꝯuenient assignata. Pro cui⁹ solutōe Attēde p⁰ ꝙ īfinito pt duob⁹ mōis accipi vno⁰ p p se ꝑcato ꝛ sic ē qdā rō successiua. de q̄ dictū est supi⁹ Alio⁰ p denoīato. ꝛ sic est res q̄ ē īfinita. Attēde scđo ꝙ diffinitō īfiniti

nō dat̄ de īfinito ꝑ denoīato. s3 ꝑ ꝑ se ſcato. Et d3 sic itelligi. infinitū est cuius sp̄ est aliq̄d extra accipe. i. infinitū est illud de quo si auferat̄ q̄dcū q̄ finitū adhuc restat aliq̄d accipiēdū extra p̄ter illud finitū acceptū quātūcū q̄ eīn tp̄s accipias. dū tn̄ finitū accipias sem ꝑ restat aliq̄d accipiēdū. Sil'r quascū q̄ diuisiōes magnitudinis accipias. dū tn̄ finitas. adhuc potes aliq̄d extra accipe. Istis suppositis respōdet aliq̄. q̄ ista diffinitō nō est nisi quid noīs. ita q̄ solū fit ꝯgnitō quātū ad q̄d noīs. ⁊ nulla ꝗntū ad quid rei. Sz ꝯtra h̄ arguit̄ pmo. q2 null⁹ pt̄ iponere nomē rei quā ignorat. ḡ nō pt̄ dari diffinitō q̄d noīs. q̄n etiā ꝯgnoscat̄ q̄d rei ſcate ꝑ nomē. Scd̄o sic. q2 nullus pt̄ itelligere respectū. nisi itelligat terminū illi⁹ respect⁹. s3 ſcatō q̄d noīs est q̄dā ordo noīs ſcantis ad rē ſcatam. ḡ nullus pt̄ intelligere q̄d ſcet nomē. nisi intelligat rē ſcam ꝑ nomē. Tercō. q2 cū disputam⁹ de ifinito. aut disputamus tm̄ de noie. aut de re ſcata ꝑ nomē. Si tm̄ de nomine. ergo tal' disputatō nō est natural' vl' mathematicalis. s3 solū grāmatical' vl' logical'. nā ad grāmaticā et ad logicā spectat dete'mīare de noib'. ḡ ista diffinitō nō est tm̄ noīs. s3 etiā rei. Quarto sic. intellect⁹ ꝯpositi⁹ necāriō p̄supponit noticiā simplicē extremoꝝ. ⁊ illa noticia habet̄ ꝑ nomē. Nā rō (quā ſcat nomē) ē diffinitō. s3 hic habem⁹ noticiā ꝯpositiuā ⁊ diuisiuā d' infinito. ḡ etiā habemus noticiā simplicē ⁊ diffinitiuam

Dic ergo ad q̄stionē. q̄ diffinitō ifiniti (sicut sup̄i⁹ est intellecta) est bona. nō solū q̄d nominis. s3 etiā q̄d rei. Sz diceres q̄uō ḡ habebit̄ noticia de infinito. cū tn̄ d' ph's q̄ ip̄m ſm q̄ infinitū est ignotum. ⁊ videt̄ q̄ nulla pt̄ eē sp̄es repn̄tās infinitū. Dico q̄ infinitū vel intelligit̄ a nobis sub rōne finita in pticulari positiue. vl' sub rōe infiniti negatiue ita q̄ intelligo aliquā lineā extensam vl' possibilē extendi. ⁊ ibi intelligo positm̄ ⁊ intelligo negatōnem finis. ⁊ ita intelligo eā sub rōe negatōis. Sic ergo cū itelligo lineā actu infinitā. nō intelligo q̄ actualitas dete'mīet īfinitatem positiuā. sed solūmō negatiuā

Ad rōnes añ oppositū Ad pmā cū eius ꝓbatōnib' pat3 solutō Ad scd̄am sil'r p3 solutio cū eius ꝯfirmatōe Ad terciā d' q̄ infinitum in actu nō est drñā quātitatis Et cū d' Arest. pmo phisicorū q̄ finitū ⁊ infinitū q̄ntitati ꝯgruūt. loquit̄ de infinito ſm mētē mellissi ponētis infinitū actu esse. Ad ꝯfirmatōem dōm q̄ diffinitō linee recte nō vitupat̄. q̄ā sit linee eo q̄ nulla diffinitō vitupat̄. q̄ nō ꝯuenit illi quod nō pt̄ esse sub diffinito sine iplicatōe incōpossibilium. ed illa diffinitō increpat̄ q2 linee recte. nā rōe linee inquantū linea est repugnat infinitas. rōi aūt rectitudinis nō repugnat infinitas. i nō in illa diffinitōe linee recte inquātū recta ē ponit̄. cui⁹ mediū nō exit fines. q̄si rectitudo eēntial'r includeret lineā vl' finē. q̄d est falsū Ad illud de scd̄o de aīa alibi p3 solutō Ad q̄rtā d'. q̄ aliq̄d eē ꝓportōnale alicui potētie pōt itelligi dupl'r. vno° q̄ sit ꝓportionabile ꝓportōe nō repugnātie. sicut q̄n obiectū nō repugnat potētie. q̄n potētia possit in ip̄m. Alio° ꝓportōe ꝑfectōis. sic q̄ inter ip̄a nō sit infinita distātia ꝑfectōis. pmo° maior h3 veritatē. scd̄o° nō. Ad ꝯfirmatōem negat̄ ꝯn̄a. multa eīn p̄nt seorsū intelligi. q̄ tn̄ ꝑ nullā potentiā p̄nt a seinuicē separi. nec seꝑatim ꝓduci Et sic h⁹ terciū phisicoꝝ extat finis

Incipit quartus phisicorum

Similiter aūt necē est phisicum ⁊c. In hoc quarto phisicoꝝ determinat ph's de loco vacuo ⁊ tp̄e. q̄ s't passiones extrīsece corpis naturalis. Et diuidit̄ in tres tractatus. in pmo determīat de loco Et diuidit̄ in septē capitula. in pmo disputat de eē loci. ⁊ intendit quattuor ꝯclusiones. pmā ponit dicēs (Sil'r aūt necē est phisicū ⁊ de loco sicut ⁊ de infinito cōsiderare si est aut nō. ⁊ quo mō est ⁊ quid) Probat duab' rōibus. prima. q2 spectat ad phisicū determīare de passionib' cōmunib' entiū naturaliū. sed locus est passio cōis cuilibet enti naturali. ergo. Maiorē ꝓbat̄. q2 ſm antiq̄s illud q̄d nō est nusq̄ est. ḡ. Ficticia eīn vt tragelaphus et sigax nusq̄ s't. ḡ si aliq̄d est ip̄m ē alicubi. ⁊ per ꝯn̄s locus est passio cōis oībus entib' Scd̄a rō. ad phisicū ꝑtinet determīnare de motu locali. s3 ille nō est sine loco. ergo. Scd̄a ꝯclusio. ꝯsideratō de loco est difficilis p3 pmo. q2 ꝯsideratō de illo est difficilis q̄d ſm diuersas ꝓprietates eius videt̄ esse alia ⁊ alia natura. s3 sic ē de loco. sicut postea patebit. ḡ. Scd̄o ꝓbat̄. q2 tāto de aliquo difficilius est dete'minare quāto de ip̄o min⁹ est determinatū. sed antiq̄ nihil bn̄ determinauerūt de loco. ergo. Tercia ꝯclusio. locus est aliq̄d alterū a corpibus locatis receptm̄ ip̄oꝝ. Probat̄ pmo rōe. quia illō in quo sibiīnuicem succedūt diuersa corpa mota est alterū ab eis ⁊ receptiuū ip̄orum. sed locus est h'mōi. q̄a vbi p̄us erat aer nūc est aq̄. ⁊ ecōtra. Scd̄o ꝓbat̄ autoritate phoꝝ dicētiū vacuū eē. ad h̄ eīn seq̄t̄ locū esse. q̄a ſm eos vacuū est locus nō repletus corpe. Tercō ꝓbatur autoritate esiodi poete. q̄ dicit mūdū fuisse genitū sic q̄ añ ꝯstitutō3 ei⁹ erat loc⁹ in quo iā est. ⁊ in illo loco factū est pmo q̄ddam ꝯfusum cahos. ex quo fact⁹ est mūdus. Et pmo d' locū factū fuisse vt ess3 receptaculū oīm alioꝝ. ⁊ sic opinabatur oīa eē in loco distincto ab ip̄is locatis. Ex quo sequit̄ nō solū q̄ locus est aliquid. sed q̄ est p̄ncipiū entium. ⁊ q̄ est mirabilis potētia eius. Illud eīn est p̄ncipium entiu3 sine quo alia nō essent. ⁊ ip̄m eēt sine alijs. sine quo namq̄ alioꝝ nullum est illud aūt sine alijs. necē est esse pmum. locus āt est h'mōi. nō eīn ꝑdetur locus his q̄ s't in eo corruptis ergo. Quartam ꝯclusionem posuit philosophus post pmā ꝓbatōem p̄dicte ꝯclusionis. ⁊ est hec. Locus h3 aliquā potentiā ⁊ virtutē ꝯseruatiuā locati. Probat̄ tripl'r. pmo. q2 illud h3 dete'minatā ꝟtutē ꝯseruatiuā locati ad q̄d corp⁹ natural'r mouet̄ si sit extra ip̄m. ⁊ in q̄ natural'r q̄escit dū ad ip̄m ꝑuenit. s3 locus est h'mōi vt pat3 de igne terra ⁊ alijs. Fert̄ eīn vnūquodq̄ in sui locum nō ꝓhibitum. illud quidem in sursum. aliud autem in deorsum. hec autem sunt sp̄es ⁊ differentie loci sursum ⁊ deorsum Sed relique sex differentie scilicet dextrorsum. sinistrorsum. ante. retro. sursum. ⁊ deorsum. non sunt species siue differētie loci determīate quo ad nos. quia aliquid idem est nunc dextrum et post est sinistrum sursum ⁊ deorsum ante et retro. s3

sunt ille sex determinate quo ad naturam. Non enim vbique continet esse sursum. sed vbi fertur ignis & leue. nec vbiq3 ptingit esse deorsum. sed vbi hñtia grauitatem & frena ferunt. Et ex hoc põt sumi scða probatio que ẽ hec. si locus nõ hr̃et aliquã ṽtutem naturalez tũc diuersa loca solum differrẽt ꝑm põnem ad nos. sed hoc est flm̃. opz em̃ ea differre ꝑm ṽtutes naturales. aliter em̃ ignis nõ magis ferret̃ sursuz q̃ deorsum naturalit̃. nec t̃ra mag᷒ deorsuz q̃ sursuz. Pz t̃cio. q2 si loca solum differrẽt põne quo ad nos & nõ per ꝯpatõem ad naturã. ita ꝙ daret̃ locus mathẽaticis corꝑibus sicut & naturalib᷒. sequeret̃ ꝙ ꝯsidera⁹ de loco ꝑtineret ad mathẽaticũ & nõ ad phicum. sed hoc ẽ ꝯtra phm̃ Pz ꝯñ. quia mathẽaticalia bñ hñt põnes saltem quo ad nos. Oñdunt em̃ & mathẽatica quia cũ non sint in loca tamẽ ꝑm põnem ad nos hñt dextra & sinistra. ꝑ hoc ergo pz locum eẽ (At vero sed hz) Hic phs arguit sex rõnib᷒. ꝙ locus nõ sit. quia vel ẽ res corꝑea vel incorꝑea. Non incorꝑea quia si sic hz longitudinẽ latitudinẽ. & profunditatẽ. Nec corꝑea. quia tũc duo corpora eẽnt simul siue in codẽ loco. sc3 locans & locatuz qð est impossibile. Scða rõ. si corꝑis sit aliqs locus ita erit loc⁹ aliqs sup̃ficiei linee & puncti. eadẽ em̃ rõ ẽ de istis sicut de corꝑe. quia sicut vbi p̃us erat sup̃ficies aque nõ est sup̃ficies aeris. & ita est de linea & pũcto. s3 pũcti nõ est aliqs locus quia non posset assignari dr̃ia int̃ pũctum & locum pũcti. neq3 em̃ drãm hẽmus vnã puncti & loci puncti. nõ est ergo aliquis locus pũcti. Tercia rõ. si locus essz vel esset de nũero sensibiliũ. vel de nũero sepatorum a sensibilib⁹. q2 talia nullam hñt magnitudinẽ. nec etiam est de nũero sensibiliũ. q2 siue essz elemẽtum. siue ex elemẽtis essz res corꝑea. & sic essent plura corꝑa simul. Quarta rõ. si locus est opz ꝙ hẽat aliquã causalitatẽ ad locatũ. alit̃ em̃ nõ posset assignari rõ quare locatũ moueret̃ ad ip̃m. sed nõ habz aliq3 causalitatẽ. sicut pz inducendo in gñibus causaꝝ. non em̃ est materia vl' forma rei. q2 ex ip̃o non ꝯstituit̃ res. Nec etiã est efficiens vl' finis. quia ab eo nõ mouet̃ locatum Quita rõ. si loc⁹ essz aliqð sic essz alicubi siue ĩ aliquo lõco. sicut em̃ vult zeno & alij antiq. Omne qð ẽ est alicubi. & per ꝯñs loci essz locus. & sic eẽt ꝓcessus in infinitũ. Sexta rõ. si locus essz tũc opteret ip̃m augmẽtari ad augmẽtatõem locati. q2 locus semꝑ dz esse eq̃lis locato. nõ em̃ mioꝛ neq3 maioꝛ locus ẽ vnicuiq3. Sicut em̃ oĩe corpus ẽ in loco sic & in oĩni loco ẽ corpus. sed ꝯñs est falsum q2 quod augeẽt est corpus. seqtur ergo ꝙ locus nõ est cum nõ sit corp⁹. (Om̃ aũt aliud quidẽ.) In hoc scðo capl'o disputat phus de q̃ddi tate loci Et arguit ad vtrãq3 partẽ illius q̃stiones sc3 Vtꝝ locus sit materia vl' forma. & pmo supponit ꝙ duplex ẽ locus sc3 cõis & ꝓpꝛius Locus ꝓpꝛius est qui ĩ nihil aliud contĩet q̃ corpus cui⁹ est. Sz locus cõis ẽ q̃ cũ illo corꝑe ꝯtĩet alia corꝑa. locus aũt ꝓpꝛius dr̃ locus ꝑm se. locus vero cõis dr̃ locus ꝑm q̃d. s. cũ aliqd ẽ in eo mediãte loco ꝓpꝛio. sicut tu es in celo mediãte aere. Arguit ergo vna rõne ꝙ locus sit forma. q2 locus est ꝯtinens vnũq3q3 corꝑm & t̃minus vniuscuiusq3. sed de rõne forme ẽ terminare. ergo locus ẽ forma Sed ꝙ sit materia ꝓbat̃ pmo. quia mult᷒ videtur ꝙ loc⁹ sit spacium siue distantia alia tñ a magnitudĩe corꝑoꝝ locati & ꝯtenta sub forma rei. illud aũt quod est sub forma est materia. ergo locus est materia. Secũdo arguit. quia si remoueat̃ a corꝑe locato termĩ & passiões id ẽ qualitates quãtitates & forme nihil relinq̃tur preter materiam. & tamẽ relinq̃tur locus. ergo locus ẽ materia. Tercio ꝓbat̃ autoritate Platonis dicentis locum & materiam esse idem. quãuis em̃ ip̃e diuersimode loqueret̃ in thimeo & in suis dogmatibus conscriptis Tamẽ ip̃e dicit idem esse locum & receptm̃. intelligẽs ꝑ receptm̃ materiam. Unde solus Plato inter antiquos quesiuit q̃d est locus. Ex istis patz ꝙ difficilis est ꝯsideratio de loco. videtur em̃ eẽ materia vl' forma sed difficilis ẽ considera⁹ de illis siue accipiant̃ simul siue diuisim. quia neutra põt sine alia perfcẽ cognosci Nec em̃ altissimã habẽt speculatõem & sine inuicẽ nõ facile ẽ cognoscere ip̃am (At vero impossibile)

Hic ꝓbat phus ꝙ locus nec sit materia vl' forma neq3 rõnibus. Prima q2 ꝓꝑetates loci nec cõueniunt materie neq3 forme. sunt em̃ tres ꝓꝑetates loci. Pria ꝙ corpus locatum sine sui corruptõne dimittat locuz in q̃ est. materia aũt & foꝛa nõ pñt separi ab illis q̃ꝝ st̃ sine corruptõe. Secũda ꝓꝑetas ẽ. ꝙ locus nõ sit ps corꝑis locati. sic autẽ est ꝙ materia & forma st̃ partes toti⁹ Tercia ꝓꝑetas ẽ ꝙ locus hẽat moduz vasis cõtinẽtis rem ext̃nsece & sepabilis ab ip̃a re. nõ est aũt sic de materia vl' forma. Uñ si locus essz materia sic̃ dicit Plato ip̃e nõ debuisset negare spẽs & ydeas eẽ in loco. cum spẽs & ydee ꝑticipent aliquid de materia. Scða ratio. vnũq3q3 corpus naturale mouet̃ naturalit̃ ad suũ locum. & non mouet̃ ad materiã vl' formam. q2 habz eas in se. ergo locus non ẽ materia vl' forma Tercia rõ quia sursuz & deorsuz & alia hm̃oĩ sunt spẽs & dr̃ie loci. & non sunt spẽs siue dr̃ie materie vl' forme. cuz res manẽtibus materia & forma eiusdẽ sit aliquã do sursum & aliquãdo deorsuz. Quarta rõ quia si locus essz materia vl' forma seq̃retur ꝙ locus de nccitate moueret̃ cum locato. s3 hoc ẽ falsum. g̃ &c. Quita rõ quia si locus essz foꝛa tũc quãdo ex aere fieret aqua locus essz corrupt⁹. sed hoc ẽ falsuz q2 dicim⁹ ibi aquã eẽ vbi añ erat aer q̃uis locus maẽt vnus & idẽ (P⁹ hoc accipiẽdũ) In hoc t̃cio capl'o oñdit phs de modis eẽndi in. q̃ sunt octo dicẽs. ꝙ post hec accipiẽduz ẽ quot mõis aliq̃d in alio dr̃. Dr̃ pmo aliq̃d in alio sicut ps integral' in toto. vt digitus ĩ manu. Scðo sicut totũ in ꝑtib᷒. nõ em̃ p̃et̃ ꝑtes ẽ totũ. Ter⁹ mõ sic̃ spẽs in gñe & oĩo ps spẽi in spẽi rõne. Quĩto⁹ sicut foꝛa in materia vl' accñs in subcõ. sic̃ sanitas ĩ calidis vl' frigidis. vl' q̃tuoꝛ hũoꝛib᷒. Sexto⁹ sic̃ res ĩ sua cã efficiẽte. vt regnũ grecoꝝ in rege. Septio sic̃ res oꝛdĩata ĩ finẽ dr̃ eẽ in fine Octa⁹ sic̃ aliq̃d ẽ in vase. & vl'r locatũ in loco. & iste mod⁹ eẽndi in ẽ maxĩe ꝓpꝛius Et vt dcm̃ est Anaxagoras dixit infinitũ fluxibile in seip̃m & esse in seip̃o. Jõ circa istos mõs mouet phs hoc du'. vtꝝ idẽ possit eẽ in seip̃o Et ꝑ illi⁹ solutõe suppoitur ꝙ aliquid eẽ in seip̃o põt intelligi dupl'r. s. ꝑm se & ꝑm alteꝝ. ꝑm se. i. pmo & nõ grã alterius. ꝑm alteꝝ. i. ꝑm ꝑtẽ Rñ det ergo ad dubium ponẽdo tres ꝯclusiones. Quarũ pꝛima est. ꝙ idem est bene in seipo ꝑm alterum. id est gratia suarũ partiũ. Probatur quia sepe solemus denominare totum a dispõne sue partis. sicut dicimus corpus esse albuz. quia superficies (que est vna pars corporis) est alba Et nos dicimus etiam hominẽ esse scientem. quia anima est sciens. Dicitur etiam & ꝑm partes vt corpus est album. quia scilicet superficies

est alba et sciens. quia rõ hz sciam. supficies enim in corpe est scia aũt in hoie. ßm hec appellatões fiũt. cum ptes sint sicut in hoie. alicui⁹ aũt totius vna ps est in alia sicut amphora vini in vino. ideo rõne ptium totũ dr in seipso. sicut ãphora dr esse in amphora vini. Scda pclusio. impossibile ẽ idem eẽ in seipo pmo et ßm se. Probatur in ductõne. pz enim inducẽdo ßm oẽs modos pus positos quia nihil ptinet et ptinetur in se ipo pmo et p se. Scdo pbatur rõne. quia si ãphora vini ßm se totam et p se eẽt in seipsa. sequeretur quod amphora essz vinũ. et vinũ ãphora qd ẽ impossibile. Pz pña. quia eadẽ esset rõ vini et ãphore. nam ãphore esse ẽ quod sit receptiua vini. et ista rõ puenit vino. quia sicut vinum recipitur in amphora. ita ãphora in vino. ex quo totuz essz in toto nõ grã partis. et silr dicetur de rõne vini. Tercia pclu⁹ impossibile est aliqd idem eẽ in seipo pmo. i. ßm se totum. et per accñs. i. mediante alio. Probatur primo. quia tunc plura corpa eẽnt simul et fieret penetra⁹ dimensionũ. Patz pña. quia si amphora sit in seipa mediante vino. tũc vinum erit vicinius et ppinquus ãphore quam ipa amphora. qd nõ põt esse sine penetratõne dimensionũ. Per istam distinctõnem modorum essendi in patz solu⁹ argumẽti zenonis facti in pmo caplo in quo sic arguebat. Si locus sit aliquid opz quod sit in aliquo Dõm est enim quod nihil prohibz locũ esse in aliquo. non qdem sicut locatum in loco. sed sicut accñs in subiecto. vel pars in toto. nihil enim prohibz in aliis esse pmum locum. dum tamẽ nõ sit in illo sicut in loco. sed sicut sanitas est in calidis et huidis. aut sicut passio est in corpe. et sic nõ est necẽ pcedere in infinitũ. (Quid aut si forte) In hoc qrto caplo phs pmittit qsdam suppõnes qbus vtendũ est loquẽdo de loco. Qñ dicit qualr deat esse definitio loci et dt Quid ergo forte sit locus sic vtique fiat manifestũ. et determiando de ipso vtamur septem suppõnib⁹ Prima. locus propus est pmuz et imediatũ ptinens ipm locatum. nõ enim essz ppus si cum locato ptinerentur alia. Scda suppõ. locus nõ est aliqd ipius locati sicut pars. cum totũ locatũ possit ab eo exire. Tercia. locus est equalr locato ßm ptinentiam. quia ptinet locatum et nõ plus. Quarta suppõ. nulli corpi deficit locus. sed oẽ corpus hz locum. Quinta. locus est sepabilis a locato et ecõuerso. sine corruptione loci et locati. Sexta. oĩs locus hz sursum vel deorsum Septia. corpa mouentur naturalr ad sua loca et quiescũt in eis cum ad ea puenerint. Deinde definiendo de loco opz suppoẽre pditões bone et pplete definitõnis. Pria est quod p definitõem sciantur que res est definituz. Scda est. quod p eã possint solui rões et dubitatões de qdditate definiti obiecte Tercia. quod p eam demrãtur passiones ipius definiti. Quarta. quod ex ea appeat causa diuersitatis opionũ de ipo definito. et cã erroris circa ipsum. Si enim defini⁹ fuerit talis tũc vnũqdque demrãtur pulcerrime de ipo definito p eaz. Tercio opz vti aliis suppõnibus ad ĩuestigandũ definitõem loci. Pria est per motuz localem scimus locum eẽ. vñ si nõ fuissz motus localis nõ pcepissem⁹ locum eẽ. nõ enim quereretur locus nisi motus aliqs esset ßm locum. Celũ enim maxime opiamur. esse in loco. quia sp mouetur localr. p motum ergo localem scim⁹ locum eẽ. et etiam p augmẽtatõem et diminutõem. quia in augmẽto et decremẽto fit quodã mõ motus localis. Scda suppõ ẽ. eorum que mouentur quedã mouentur per se. et qdam p accñs et hoc duplr. Nam aliqua mouentur p accñs sic quod possint moueri per se. vt ptes corpis et clauus exñs in naui. Alia vero sic mouentur per accñs quod non possunt moueri p se. vt albedo scia et alia accña. nõ enim mutant ista locum nisi quia sunt in aliquo qd trãsmutatur ßm locũ Ex predcis pñt elici tres pclusiones. Pria est. corpus ptinẽs locatũ nõ est ßm se totũ locus propus locati. Probatur pmo. quia aliqd dr esse in loco ppie ßm se. et nõ rõne alterius. in loco vero cõi aliqd dr esse rõne alterius. vt si tu es in aere tu nõ es in eo nisi rõne sue supficiei que ẽ tibi imediata. ergo corpus cõtinens locatũ vt aer nõ est locus propus eius. Probatur scdo. quia locus ppus debz esse equalr locato. sed tot⁹ aer nõ est equalr tibi. ergo. Scda p⁹ in ptinente continuo nõ est res sicut in loco. sed sicut ps in toto. cum vero diuisuz sit et ptactũ in pmo qdam vltio ptinentis qd neque pars ẽ ipius qd est in ipo. neque maius distantia. sed equale sp⁹ dicim⁹ esse ptentũ sicut in loco. Est ergo secũda p⁹ in ptinente ptinuo nõ est res sicut in loco. Probatur duplr. quia si ptinens sit ptinuũ ptento ptentũ nõ moueretur per se in illo. sed cũ illo et ad motum eius. Sed locatũ debz p se moueri in loco et nõ ad motũ loci. ergo etc. Scdo pbatur. quia in ptinente ptinuo ptentũ est sicut ps in toto. vt visus in oculo. et man⁹ in corpe. locatũ aũt nõ debz esse in loco sicut ps in toto. sed sicut in vase. vt aqua in cado. et vinũ in cipho. Tercia pclusio. locatuz ponitur i vltimo. i. in pma supficie corpis diuisi et ptacti ẽ res sicut in loco. Patz pmo. quia locatũ mouetur per se in loco nõ solũ ad motũ loci. et ita mouetur ptentũ in ptinente diuiso et ptacto. ergo etc. Scdo ptz. quia ptentũ est a ptinente diuisuz sicut vinũ in vase. et sic debz esse locatũ in loco. g etc. (Jam igitur manifestum ex his.) In hoc quito caplo ĩuestigat phs definitionẽ loci. et intẽdit qnque pclusiones. et dt pmo. Jã igitur maifestuz ẽ ex his) qd sit locus. Est g pma pclu⁹ locus videtur esse forma et nõ est forma. Rõ pmi est. quia forme ẽ termiare et ptinere. sed locus ptinet et tmiat. ideo locus videtur esse forma locati. Scdm pbatur. quia forma est tminus corpis locati et ptenti. sed locus est termin⁹ corpis ptinentis. g locus nõ est forma illius c⁹ est locus. Scda p⁹. locus videtur esse spaciũ separatũ. sz tamẽ nõ est tale spaciũ. Rõ pmi est. quia loco manente eadem corpa vt aqua et hmõi sepe transmutantur in eo et sp manet eadẽ distãtia inter latera loci et vasis vt videtur. iõ locus videtur esse distãtia partiũ vasis alia a distantia ptium aque. Scdm pbatur duabus rõnibus. Pria quia frustra essz tale spaciũ. nam ad replendũ latera loci vel vasis sufficiũt corpa incidẽtia que sp sibiinuicẽ in illo vase succedũt. aliter opteret latera vasis piũgi adiuicẽ. Scda rõ. quia si tale spaciũ poneretur esse locus. seqretur quod esset loci actu infiniti. sed hoc est falsuz. Probatur pña. pmo quia quelibet ps locati vtputa aeris vel aque hret locuz equalẽ sibi. sz infinite sunt partes in toto. g eẽnt loca actu infinita. Secũdo pbatur. quia illud spaciũ essz corpus. et oẽ corp⁹ est in loco. g loci erit corpus. et sic pcederet i infinitũ. Sz possz aliqs rñdere ad istã rõem. quod vna ps nõ hz locum p se diuisuz a loco alterius ptis. et iõ pars nõ est in loco p se. Arguitur dicẽdo ad aliud incõueniẽs. quia ßm hanc rñsionẽ seqretur quod nullũ corp⁹ (qntũcũque p se moueretur) hret locũ p se. nisi totus mũdus simul. quia totus mũd⁹ eẽt in vno spacio sibi ptinuo et eqli. de quo spacio nullum corpus habz nisi partẽ nõ diuisaz ab alia. Tercia conclusio. locus videtur esse materia et non est materia. Ratio autem primi est. quia vtrumque est receptiuum

trāſmutatōez.ſicut eī in eodez ſubiecto p alteratōez prius ē nigredo.ꝛ poſtea albedo.vł mollicies ꝛ duricies.ita in eodē loco prius ē aer ꝛ poſtea aqua. Q̄ aūt locus nō ſit materia pro duab rōnibus.pma quia nō eiuſdē trāſmutatōis ſuſceptiuꝰ eſt locꝰ.cuiꝰ materia eſt ſuſceptiua. Locus eī eſt ſuſceptiuꝰ corpm actu exiſtentiū.materia ꝟo formaꝝ ſubſtantialiū. Et īn prouenit diuerſus modus loquēdi.qꝛ in trāſmutatōe locali dicimꝰ ꝙ vbi prius erat aer nunc eſt aqua.ſed in trāſmutatōne ſubſtātiali dicimꝰ ꝙ illud qđ pus erat aer nūc eſt aqua. Scđa rō qꝛ materia non eſt diuiſa a re neqꝫ ꝯtinet rem cuiꝰ eſt.locus aūt ē diuiſus a locato ꝛ ꝯtinet ipm.ergo. Quarta ꝯcluſio ſeqtur ex p̄cedentibus ꝛ eſt hec.locus eſt t̄minus corpis ꝯtinētis ptꝫ p p̄cedentia. Nō eī videtur eē locus niſi materia vel forma vł ſpacium ſeꝑatum.vel t̄minus corpis ꝯtinentis.qꝛ nulli alteri a p̄dictis pn̄t ꝓꝑetates loci ꝯuenire.ſed locus nec ē materia nec forma nec ſpaciū ſeꝑatū ergo Ex p̄dictis ptꝫ ꝯcluſio pus poſita qua dcm̄ eſt ꝯſideratōem de loco eē difficilē.nā ꝓpt̄ aliqs ꝓꝑetates appet eſſe materia.ꝛ ꝓpt̄ aliqs forma.ꝓpt̄ alias ꝟo ſpaciū ſeꝑatum.cum tn̄ nō ſit aliqđ horuꝫ Et p̄ter motiua pus adducta ad credendū ꝙ locus ſit tale ſpacium.multū facit hoc ꝙ aer videt̄ vulgo nō eſſe corpus.ideo vas repletū aere credit vulgus eſſe vacuū ꝛ nō eſſe int̄ latera vaſis.niſi illud ſpaciū vel illam dimēſionē ſeꝑatam que credit̄ eſſe locus Quīta ꝯcluſio locus eſt imobilis. Probat̄ p dr̄am vaſis ꝛ loci.q̄uis eī vas ꝛ locus multum ꝯueniāt.vtrūqꝫ eī eſt ꝯtinēs extrīſecum ꝛ diuiſum a re.tamē drn̄t.qꝛ tale ꝯtinens dr̄ vas ꝑm ꝙ cum eo differt̄ ꝛ mouet̄ cōtentū. Sed continens dr̄ locus ꝑm ꝙ ab ipo ꝛ ad ipm natū ē moueri locatum ipo manente.cuiꝰ ſignū eſt.quia ſi ꝯtinens moueat̄ cum ꝯtento vt pars fluuij cū naui vtemur ꝯtinēte vt vaſe ꝛ nō vt loco.ꝛ magis vtemur in tali motu locali fluuio ꝛ ripis tanq̄ loco q̄ ipa aqua deferēte Eſt ergo ſicut vas locus trāſmutabilis.ſic locus vas imobile vult āt immobił locus eſſe.vn̄ oīs fluuius magis locus eſt qꝛ imobilis oīs Ex p̄dictꝭ ptꝫ definitō loci.locus eī eſt t̄minus corpis ꝯtinentꝭ immobił primuꝫ.hec defīnīᵒ probata eſt q̄ntum ad vtrāqꝫ partez eius. Et pōt adhuc probari a ſigno.qꝛ locus ſurſuꝫ ꝓprie dr̄ ſupficies celi ꝓ̄lus nos cum ad eam mouet̄ ignis. Locus ꝟo deorſum ſimpłr ꝛ ꝓꝓe dr̄ mediū mūdi ſicut terra vł locus terre.hec aūt ſunt imobilia vel ſimpłr vł i reſpcū qđ ſufficit.q̄uis eī celū moueat̄ tn̄ ſic eſt imobile ꝙ eius diſtātia ad iſta inferiora nō mutatur Cuꝫ ergo ſurſum ꝛ deorſum ſtꝭ drn̄e p̄ncipales locoꝝ.ſequit̄ ꝙ locus eſt imobilis Pōt etiam iſta deſinitio quo ad eius pmaꝫ ptem ſic probari.qꝛ locus debꝫ ꝯtinere locatuꝫ ad modū vaſis.ꝛ etiā locus debꝫ eē cuꝫ locato ſimul.i.ſine medio Vtrūqꝫ aūt hoꝝ ꝯuenit t̄mīo ſiue ſupficiei corpis ꝯtinētis.g̊ locus ē t̄minꝰ corpis ꝯtinentꝭ. (Qui q̄dem igit̄) Jn hoc ſexto capło oñdit q̄uo diuerſimode aliq̄d eſt in loco.ꝛ intendit duas ꝯcluſiones.ꝛ dr̄ pmo Qui q̄dem igit̄ corpi ineſt aliq̄d extra ꝯtinens ipm hoc in loco ē cui vero nō mīme. Eſt g̊ pma cōcluſio.corpus hn̄s extra ſe aliud corpꝰ eſt in loco.corpus ꝟo nō hn̄s extra ſe aliud corpus nō eſt in loco. Hec aūt ꝯcluᵒ in ātiq̄ trāſlatōe ſic ponit̄.dicimꝰ igit̄ ꝙ qđlibꝫ corpus extra qđ eſt aliqđ corpus qđ ꝯtinet ipm illud corpꝰ eſt in loco.ꝛ qđlibet

corpꝰ extra qđ nō eſt aliud corpꝰ nō eſt in loco Et hāc ꝯcluſionē nō probat ph̄s.ſed pōt probari p definitōez loci pus poſitā. Scđa ꝯcluſio.vniuerſuꝫ ſiue mūdus nō eſt in loco ꝑm ſe totū.ſed ſoluꝫ ꝑm ſuas ptes Ptꝫ q̄a eo mō aliq̄d eſt in loco quo mō mutat locū q̄uis ptes eius mutent locuꝫ. Vn̄ ſi totuꝫ vniuerſuꝫ eēt aqua tc̄ aqua nō mutaret locū.q̄uis eius ptes bn̄ mutēt locuꝫ Et pro declaratōne minoris ſuppōnēduꝫ eſt ꝙ ptes vniuerſi pn̄t moueri tribus mōis.q̄dā eī mouent̄ circulari motu.quedā motu rcō in ſurſuꝫ ſicꝭ ille que hn̄t raritatē. Et q̄dam motu rcō in deorſuꝫ ſicꝭ ille que hn̄t denſitatem. Ad declaratōem āt p̄dcoꝝ ponunt̄ aliq̄ diſtinctōnes. Pria eſt ꝙ aliqua dicunt̄ eſſe in loco dupłr.ſcꝫ ꝑm actum ꝛ ꝑm poñam. Vn̄ quādo ptes alicuiꝰ tocius ſtꝭ continue ſicꝭ eſt de aqua ꝛ alijs corpibꝰ ſiliū ptium.hmōi ptes ſtꝭ in loco ꝑm poñam ſolū.qn̄ vero ſtꝭ ſeꝑate adīuicem ſicꝭ eſt in collcōne aliquoꝝ tc̄ ſtꝭ in loco ꝑm actum. Scđa diſtictio.adhuc aliq̄ dicūtur eſſe in loco dupłr. Quedā eī dicunt̄ eſſe in loco p ſe.ꝛ quedaꝫ per accn̄s. Vn̄ illa que mouent̄ motu rcō aut motu augmēti vł decremēti ſtꝭ in loco p ſe.aīa aūt ꝛ celū ſtꝭ in loco per accn̄s.ſcꝫ aīa per ſuū ſubēm.ꝛ celum p ſuas ptes. Alia ergo ſtꝭ q̄ p ſe ſtꝭ.vt oīe corpus qđ ꝑm loci mutatōem aut augmentū ē mobile alicubi per ſe. Alia vero ꝑm accn̄s.vt aīa ꝛ celum.ptes eī i loco quodāmō oēs ſtꝭ.ideo eī ꝙ circularit̄ ſunt continet alia aliam.oē aūt celum non eſt alicubi nec in aliq̄ loco Et ſiq̄dez nullū ꝯtinet ipm corpus ꝑm aūt ꝙ mouet̄.ſic ꝛ locus partibꝫ altera eī ab altera hīta ē partium. Ex p̄dcis pꝫ.ꝙ oīa corpa alia a celo ſtꝭ in celo.nō tamē ſic ꝙ ipm celum ſit locus.ſed eius ſuperficies. Terra q̄dem in aqua.hec vero in aere.h autez in ethere.ether vero in celo.celū aūt nō ampliꝰ in alio ꝛc̄. (Maifeſtuꝫ aūt ex his) Jn hoc ſeptīo caᵒ ph̄s ſoluit rōnes pus adductas ad probandū locum nō eē ꝛ aſſignat cauſas quarūdā ꝓꝑetatū loci in t̄mīs ibi (Maīfeſtuꝫ ergo ex his q̄uo ſoluent̄ rōnes pus facte) Jn ſcđo caplo ad oñdenduꝫ ꝙ locus ſit forma vł materia. Et etiam rōnes fcē in pmo ad ꝓbanduꝫ ꝙ locus nō ſit. Ad pmam ergo ꝛ t̄ciam que arguūt duo corpa eſſe ſimul ſi locus ſit. Negat̄ ꝯn̄a.qꝛ locus nō eſt corpus.vł ſi ſit corpus tn̄ eſt extra locatum. Dcē aūt rōes ꝯcludūt ſi locus eſſꝫ ſpaciū ſeꝑatum. Ad ſcđam rōez dr̄.ꝙ nō eſt necē punctuꝫ hr̄e aliquē locum niſi p accn̄s ſolū eī habꝫ locū in quo ē corpus cuiꝰ eſt t̄minꝰ. Ad q̄rtā patebit ſoluᵒ ex ſeq̄ntibꝫ. Ad q̄ntā dr̄.ꝙ nō opꝫ locum eē in aliquo loco niſi forte p accn̄s.ſed bn̄ opꝫ locuꝫ eē in aliq̄ t̄miante ſicꝭ t̄minꝰ ē in t̄miato.nō eī oē qđ eſt:ē in loco.ſed mobile corpꝰ. Ad ſextā dr̄.ꝙ nō ſeq̄tur locū augmētari niſi p accn̄s.ptes eī corpis ꝯtinentꝭ cedūt ꝯtento augmētato. Pro ſolutōne ergo q̄nte rōnis ponunt̄ due ꝯcluſiōes. Pria rōnale eſt corpa naturalia moueri ad ſua loca ſi ſint extra ipa. Probat̄.qꝛ vnūqđqꝫ naturałr appetit eē ꝛ ꝯſuari.ſed locus ē ꝯſeruatiuꝰ locati ꝓpter ſilitudinē quā hꝫ ad locatū.g̊ verꝫ eſt ꝙ q̄uis corpꝰ locās hēat ſilitudinē cū corpe locato in vna vł plibꝫ q̄litatibꝫ ꝓpter quā vł q̊s ē ꝯſuatiuꝰ.pt tn̄ hr̄e ꝯriectatē in alia q̄litate.rōe cuiꝰ illa corpa ſtꝭ actiua ꝛ paſſiua adīuicem. Scđa ꝯcluᵒ rōnale eſt corpa naturalia q̄ſcere i ſuis ꝓprijs locꝭ. Probat̄.qꝛ ps hꝫ naturalit̄ pmanere i ſuo corpe.corpꝰ āt locatū ſe hꝫ p modum ptis ad locans.licet non ſit vere pars ſicut aqua

ad aerē. quãuis em̄ aqua nõ solū sit in poña ad aerem sed etiã ecõuerso. Tñ qr pncipaliori intẽtione natura intẽdit aerē tanꝙ pfectorē naturã. ideo ꝑm illam ꝓprietatem aqua hꝫ modū poñe. ⁊ aer modū entis in actu sicut ps ad totū. ⁊ sic aqua q̄ est corp⁹ locatū se hẽt ad aerem q̄ est corpus locãs ⁊ quasi locus sicut ps ad totum. De loco ãt qm̄ est ⁊ q̄d est dcm̄ est. Circa hũc textum st̄ quatuor dubia

Primū dubiū. vtrꝫ ãphora vini sit in amphora vini. ⁊ vtrū amphora vini sit in seipa. Dõm ē ꝙ si amphora vini ex ꝯsuetudine vulgariū stet pro vino tm̄ lꝫ ex ꝑcatione vocabulorꝫ dẽret stare ꝓ ꝯtinēte vinū tūc illa pt ꝯcedi anphora vini. i. ꝯtentuꝫ. est in anphora vini. i. in ꝯtinẽte. Nã ꝯsuetus mod⁹ ē loqndi ꝙ ille bibit ãphoram vini. dato ꝙ tales ꝓpones ex impone vocabulorū sint tales ita tñ soliti sum⁹ vti. ⁊ ita ē scdus mod⁹ ãphibologie. Sed ista ꝓpō amphora est in seipo pmo ⁊ ꝑm se simplr̄ est neganda. eo ꝙ relatiū substãtie ydẽptitatis pcise supponit pro eo ꝓ quo suū ans. Posset tñ concedi ꝙ amphora vini eẽꝫ in seipa grã ptis. sicut em̄ dicimus totū hoiem esse symū. ⁊ hoc grã ptis. qr scꝫ nasus eius ē symus. Siłr possum⁹ dicere de amphora vini esse in seipa. qr vinū (qđ est ps anphore vini) ē in amphora vini. ¶ Scdm dubium. vtrꝫ aliquid idē posset esse in seipo. Dico ꝙ nõ pmo. imo si aliq̄d est in seipo hꝫ est grã alicui⁹ alterius. sicut aer ē in celo ꝑ igneꝫ aut ꝑ ptem suã. ¶ Si arguas. ps est in toto. ⁊ etiã spẽs in gñe ⁊ econtra ⁊ nõ ꝑm alterꝫ. ergo de pmo ad vltimū ps est in pte pmo. ⁊ spẽs in spẽs. ⁊ idem in seipo. Dõm ꝙ ꝯña nõ valet de pmo ad vltimū. vbi ꝑmi diuersimode teneñꝭ in ꝯñte pme ꝯñtie. ⁊ in añte scde. sicut patuit in libro porꝫ. quia ergo ps est in toto ꝑm vnū modū essendi in. ⁊ totuꝫ in pte ꝑm alium. ideo nõ opꝫ ptem eẽ in pte. Et si arguas. ꝙ genus ⁊ spẽs sunt eadē res. ⁊ genus est in spē primo. ergo idē est in seipo. Primo nego ꝯñam. qr distinguiꝭ ex natura rei. ⁊ sicut magis cõe et minus cõe. ¶ Terciū dubium. vtruꝫ denomiatio ptis vłiter inferat denomiationē totius. Dico ꝙ duplicia sunt denoiãtia aliquod subiectū. Quedã determiant sibi certã ptem in subiecto ita ꝙ solum illi pñt ineẽ. sicꝫ symitãs determinat sibi nasum. Alia nõ determinant sibi certam ptem. sed indrñter pñt inesse plurib. Et talia sunt in duplici drñtia. sunt em̄ que ⁊ si inhereãt solum aliq̄bus ptibus. virtute eorꝫ relinq̄tur aliq̄d in alijs ptibus. Quis em̄ infinitatio possit eẽ in oibus ptibus aĩmalis tū si insit in aliq̄bus ptibus aliq̄s dolor dolere relinq̄tur in alijs ptibus. Sed alia st̄ que si insunt in aliq̄bus ptibus virtute eorꝫ nõ derelinq̄tur aliq̄d in alijs. sicut st̄ alcedo nigredo ⁊ siłia. Ex istis ptꝫ ꝙ denomiatio ptis infert denomiatõem totius in his q̄ determiant sibi certã partē. Et in his que si insiꝫ vni pti virtuti eorꝫ derelinquiꝭ aliquid in alijs. sed in alijs nõ infert. bñ em̄ sequiꝭ nasus istius ē symus. ergo ipē ē symus. Sequiꝭ etiaꝫ caput hui⁹ est infirmū. ergo ipē ē infirmus. sed nõ sequiꝭ manus illius est alba. ergo ipē est albus. Ad hoc em̄ ꝙ ista accñtia denoient opꝫ ꝙ insunt maiori ⁊ pncipaliori ꝑm qualibꝫ suã ptem

¶ Quartū dubium. qũo debꝫ intelligi definitio loci. Dico ꝙ dꝫ sic intelligi. locus est supficies corpis continentis adequate ⁊ imediate ꝯtinens locatū ⁊ imobilis. Et dꝫ suppleri diuisa a locato. ⁊ hoc innuit Aresto. cum dicit ꝙ ꝯtinens dꝫ esse diuisum ⁊ ꝯtactum a locato. Et sic ergo pmū debꝫ ꝯtineri aduerbialiꝭ. vt valet tm̄ sicut pcisum ⁊ adequatū. Per hoc ergo ꝙ dr̄ (supficies) excludiꝭ corpus ꝯtinens. ⁊ ꝑ hoc ꝙ dr̄ (pmū) excluditur locus cõis ⁊ supficies ꝯnexa corpis ꝯtinentis. Per hoc aũt ꝙ dr̄ (diuisus a locato) habꝫ ꝙ supficies media alicui⁹ corpis nõ est locus ptis illius corporis. Et ꝑ hoc ꝙ dr̄ (imobilis) differt a vase.

Querit. Utrꝫ locus sit entitas respectiua vel absoluta in pdicamẽto q̄ntitatis vł vbi reponibilis. ¶ Arguitur pmo ꝙ nõ sit entitas absoluta. qr si sic tūc maxime esset supficies sed hoc nõ. Patꝫ pmo. qr centrꝫ terre est locus mūdi ⁊ etiam celi sicut dicit Com. ⁊ tñ nõ est supficies. Ptꝫ secūdo. quia oẽ corpus pfcm̄ est in loco. vltima spera ē corpus pfcm̄. ergo est in loco. ⁊ tamē nulla supficies continet ipam. Patꝫ tercio. quia nulle q̄ñtitates st̄ sibiĩnuicē contrarie. locus sursuꝫ ⁊ loc⁹ deorsum ꝯtrariañꝭ. ergo Ptꝫ quarto. quia locus ē conseruatiuus locati. nulla q̄ntitas est ꝯseruatiua locati. ergo ¶ Scdo sic. ꝙ nõ sit entitas respectiua nã nulla entitas respectiua est eq̄lis locato neꝗ ꝯtinet locatuꝫ. neꝗ manens eodē põt hẽe diuersos termĩos. locus aũt manẽs vnus ⁊ idem respicit diuersa corpa ꝑm phm in textu. ergo. Et confirmaꝭ. quia nullibi inueniꝭ ꝙ phus ponit locū inter entitates respectiuas. sed bñ inuenim⁹ vbi ponit locum inꝭ entitates absolutas. ergo ⁊c. ¶ Tercio sic. ꝙ nec sit absoluta nec respectiua. quia ꝑm diuisionem positã a pho locus est imobilis. sed supficies nõ est imobilis. nã supficies ꝯcaua orbis lune est locus ignis ⁊ moueꝭ circulariꝭ. ergo sequiꝭ ꝙ q̄libet corp⁹ cotinẽs (in quo ē locus qũocũꝗ accipiaꝭ locus) ē mobile ergo locus siue sit absoluta entitas siue respectiua est mobilis. nam motis nobis moueñꝭ oĩa que in nobis sunt. Et hoc probaꝭ tercio. quia locus põt corrūpi cum sit ens limitatū. ¶ Quarto sic. ꝙ locus sit realiter supficies. quia circūscripto quocũꝗ alio ⁊ posita sola supficie ꝯtinentꝭ cū ipo locato poniꝭ locus. ergo locus nõ est aliq̄d distinctū a supficie. nã nõ est ponenda pluralitas sine necessitate

In oppositū est Arestoteles ⁊ patebit in sequẽtibus. Pro solutõne questionis soluende st̄ quatuor questiones

Prima questio. vtrꝫ locus sit entitas absoluta vł respectiua. Rñt aliq̄. ꝙ in loco est duo cõsiderare. s. materiale ⁊ formale. Unñ locus materiałr pt ꝯsiderari vno⁰ mathẽatice ⁊ sic ē supficies ꝯcaua corpis ãbiẽtis. ⁊ illo mõ vltra illã supficiē includit ꝟtutē infusaꝫ a celo ꝑ quã hꝫ influentiã ⁊ ptãtem ꝯseruatiuã locati. Cum em̄ ꝟtus celestis sit gñans ⁊ ꝯseruãs elemẽta ⁊ elemẽtata necẽ ē ꝙ ꝟtus celestis sit diffusa in aliq̄ corpe vł in vltimo corporꝫ ꝑ quã ꝯseruaꝭ corpus locatū in tali loco. Unñ primo⁰ vłtia videꝭ esse locus sperarꝫ inferiorꝫ que nõ videtur recipe talē influẽtiã ⁊ ꝯseruatõeꝫ cū sint incorruptibiles. sed solū videꝭ esse locus earꝫ qr ãbit ⁊ circūscribit eas. Sꝫ locus formaliꝭ ꝑm illos ē vna q̄ntitas absoluta fundata in supficie extnsece mẽsurans locatū. ⁊ illa entitas ꝑm eos ē nobis incognita. Et hoc ipi ꝯfirmant autoritate Aresto. q̄ hoc videꝭ dicere ⁊ ꝓbare in pñtis. Sꝫ ꝯtra hꝫ ē simplici⁹ in pñtis q̄ dt phm nõ locutū fuisse

se fm ꝓpriam opionem Ideo pro solutõne questionis ¶Attēde primo. ꝙ duplex ē locus vt sufficit ad ꝓpositū. s. pñtialis τ diffinitiu⁹ q̃ nihil aliud ē q̃ pñtialitas quedā qua formal'r aliquid dr pñs alicui. τ sic nullibi loquit phs de loco. Alius ē circūscriptiu⁹ qui nō est aliud nisi formal' circūscriptio vl' ipm circūscribēs Et ille locus pōt accipi dupl'r Uno mō fundamētaliter τ sic nihil aliud est q̃ superficies circūscribens locatum. Alio mō formalit τ sic est relatio actual' vel aptitudinal' realiter exñs in superficie circūscribente locatū Et ista distinctio pōt declarari ɔsiderādo tres entitates ex pte superficiei circūscribent Prima est ipa superficies absolute ɔsiderata q̃ vt sic nō dr locans sed magis locacia. τ sic ē ibi aptitudialis relatio que dr locacitas τ fundatur in entitate ipius superficiei τ termiat ad ipz locatum τ distiguitur ab ipa superficie locante solum ex natura rei τ formal'r sicut τ alie relatōnes aptitudinales. Sed qñ corpus actual'r poniē in ipa superficie locāte tūc ipa dicit actual'r locans τ circūscribēs locatum. τ ideo ibi ē vna relatio actualis que dr locatio vel circūscriptio actiua qua ipa superficies dr formal'r τ actualiter locans τ circūscribens locatum. τ fundatur in tali superficie locante τ tmiatur ad corpus locatum. τ realiter distinguitur ab vtroq̃. Sil'r ex parte locati sit con siderande alie tres entitates. s. entitas corpis locati. locabilitas passiua. τ locatio passiua a qua ipm corpus dr actualiter locatum. sic ergo pma entitas dr locus fūdamētal' Scda locus formal' aptitudialis Tercia locus formal' actualis. Quartū locatum fundamētal'r τ denomiatiue. Quītum locatū formale aptitudiale. Sextum locatū formale actuale. Ex istis pz ꝙ locus formal'r τ pro pcato nō est aliud q̃ vbi actm. τ ideo est entitas respectia in pnto vbi repoibilis tanq̃ eius species subalt'na. Locus aūt fundamētal'r est spēs quātitis eadē realiter cūm ipa superficie ¶Cōtra hoc arguit primo. q: actor sex pncipio dr vbi circūscptōem passiu amesse. non ergo erit locus in predicamento vbi Dicendum est ꝙ vbi pōt capi dupl'r. Uno° vt est qd cōmune ad vbi actm τ vbi passiuum. τ sic est pntum Alio mō vt p restrictōem vsualez restrigit ad standū pro vbi passiuo. τ sic est spēs pntalis distīcta a loco formalit qui dr vbi actm. Actor aūt sex pncipio diffinīuit vbi passiuū propt hoc ꝙ ex restrinctōne vsuali vbi accipit solum p illo eo ꝙ vbi actm est noⁿ impositū. s. locus. vbi aūt passiuū nō est noⁿ impositum. et ideo ex regula pmi thopico vsurpat sibi nomē cōe. Uel posset dici. ꝙ ibi definit vbi vt est cōe ad actm τ passiuū. nec vbi actm est circūscptio loci. i. superficiei. sed est quedam alia rela° ɔsurgens ex tali circūscptōne loci materialiter sūpti siue superficiei locant ¶Si arguat scdo q: phus enūerat locum int spēs qntitat. Dico sicut dixi ꝙ nō facit fm propam opioem. sed fm opioem antiquo quā ipe h improbat. τ hoc dr Com. qnto metaph ice. ꝙ p hoc nō enūerat locuz. q: fm opioem eius nō st spēs qntiiat. sed solū fm opioem famosaz ¶Arguit tercio. totuz esse loci ē ad aliud. ergo ipa ē in pnto relatōnis Rñt aliq̃ ɔcedēdo ꝙ locus nō ē in pnto vbi sed ꝙ isti tmini locus loca^m st in pnto relatōis. q̃uis nō pcant res distictas a reb absolut. nec distiguat locus realit a corpe locante. Sz cōtra illos arguit sic. ꝙ pñt remanere res absolute nō manente loco. g locus τ res absolute distinguātur. Añs pz q: si oīa q̃ ɔtinent in vltia superficie ɔcaua vltie spere destruerētur adhuc manerēt res absolute. τ tñ nō manent locus. ¶Scdo sic. q: locus est in corpe locante sicut sanitas ē in calidis τ frigidis. τ passio in eo cui⁹ ē passio. g distinguit. ¶Tercio sic. q: tūc locus nō esset equal' locato. eo ꝙ neq̃ tminus pns neq̃ q̃titas q̃ est in eodē cuz substancia τ pcata p tminū est equal' eo ꝙ ɔtinens ē mai⁹ cōtento ¶Quarto sic. q: propetates loci nō ɔueniūt superficiei vtputa esse sursuz τ esse deorsum. ergo Alij rñt ꝙ locus material'r captus ē in pnto qntitatis. sed formaliter in pnto relatōnis eo ꝙ importat relatōez mensure τ ɔtinent extrinsecū. oīs aūt relatio est in pnto relationis Sed hoc iter est fl'm. ex eo ꝙ locus nō est rela° intrinsecus aduenīes sed ext'nsecus. τ ideo nō est in pnto relatōnis. τ ex hoc pz ad argu^m ¶Quarto sic. locus est in pnto situs. ergo Añs pz pmo. q: ad ipm tmiat motus locat'. circūscripto eñ aere τ aqua τ alijs. si terra poneret iuxta ɔcauū lune adhuc ipa moueret ad cētruz τ tñ ibi essz sola positio τ nullū ɔtinēs. g τc. Scdo pz. quia illa st eadem quo eedē sunt dñe. sed loci τ pōnis st eedē dñe scz añ retro τc. Pz tercio. q: illud est locus p qd ɔueniēter rñr ad infrogatōez fcām per vbi. sed p pōnem ɔueniēter rñr p infrogatōem fcām p vbi. Quarto pz. q: locari est situari vl' poni. g locus est situs vl' positio Tenz ɔña p locū a ɔiugat Propt ista argumēta ɔposita. dicūt aliq̃ locū non distingui a pōne Sed ɔtra hoc arguit pmo. q: locus nō informat locatū. positio aūt informat ipm. g positio ē in re posita ¶Scdo sic. positio nō pōt natural'r separi ab eo c⁹ est positio. locus aūt separatur ab eo cui⁹ est locus Añs pz. quia positio dr ordinē partiū ad totū τ ad locum. ¶Tercio sic. ille relatōnes st distincte q̃ habēt fundamēta τ tminos distinctos. sed sic est de pōne τ loco Nā positio fundat in ptibus τ tminat ad totum. τ deinde de toto τ tmiatur ad locum. sed locus fundat in superficie ɔtinente τ termiatur ad locatum ¶Quarto sic. pōt multiplicari positio nō multiplicato loco. nam si deus poneret multa corpora in eodem loco. locus erit vnus τ tamē nō erit vnica positio. quia corrupto vno corpore corrūpitur eius positio. τ nō positio alterius. Per hoc dōm ad rōem negando añs. Ad pmā ɔbatōnem dōm ē ꝙ illo casu posito terra nō moueret q: esset in vacuo. Ad scdam dōm est. ꝙ sursum τ deorsum nō sunt dñe ēentiales. sed solum accñtales τ ɔsecutiue Ad tcium dr. ꝙ ad questionē fcām p vbi nō debz proprie rñderi p pōnem. Et si aliqñ rñdet hoc nō est q̃a locus sit positio. sed q: positio habz q̃ndā ɔsecutōnez ad locū. ad variatōem eñ loci seq̃tur varia° pōnis Ad quartā dr ꝙ locus a ɔiugat nō tz nisi in pdicatoibus ēentialib τ p se. locari āt nō ē situari nisi ɔsecutiē τ p accñs. Et possz deus facere locū sine situ. τ facere aliqd corp⁹ cui⁹ ptes fozalit nō eēnt situate. sed solum fundamētaliter

Questio

scda. vtr vltima spera sit in loco Pro cuius solutōne Attēde pmo ꝙ fm Com. in pn° h⁹ libri. loc⁹ nō ɔuēit vniuoce oib corpib nec eē i loco. sz q̃si equoce q: supma spera cū alijs corpib nō ē vniuoce i loco q: nō ɔtiet a loco sicut alia corpa Uñ loc⁹ pt q̃ dupl'r capi. vno° p eo circa qd ē rei opa°. τ sic lo° phs sex° phico τ p° celi cū dr supmā sperā eē locū diei. τ Com. cū dr ꝙ pm⁹ motor q̃ nō ē corp⁹ nō ē in loco nisi q: motū ab eo ē i loco. τ illo° dr aliqd eē i loco coexistiē Scdo dr aliqd i loco eo ꝙ p ipz corp⁹ idicat moueri.

Ex hoc q aliter ⁊ alit se hꝫ ad ipm aut ſm totum aut ſm ptes. ⁊ ſic centꝝ terre vl ipa tra dr locus celi. Tercio capit locus p corpe locante. ⁊ iſto mō ignis dr eſſe locus aeris. ⁊ aer aque. ⁊ aqua terre. Quarto accipit locus prope pro vltia ſupficie. ⁊ ſic adhuc accipit dupliciter. Uno° naturalit pro vtute cōſeruatiua locati. ⁊ ſic dicim⁹ quodlibꝫ corpus naturalit moueri ad ſuū locum. ⁊ illo mō multe propꝛietates loci nō ꝯueniūt loco. Alio mō mathēatice pro ſupficie ꝯcaua corpis cōtinētis. Et iſtis duobꝫ modis accipit locus fundamētaliter ⁊ ipos ꝯſequūtur qtuoꝛ reſpectus. qꝛ cū locus naturalit ſumptus eſt cōſeruatiuus locati. ideo in ipo ad locatū eſt vnus reſpectus extrīſecus adueniēs qui eſt de gñe actionis fundat⁹ in eo pro qnto hꝫ virtutem actiuā ⁊ trāſmutatiuā locati. Alius ē intrinſecus adueniens q eſt de genere relatōnis ſcꝫ pꝛoducētis ad productū in ipo fundatus pro qnto locans ꝯſeruādo locatum aliqd pducit in ipo. rōne cui⁹ eſt ꝯſeruatiū eius. Et ſiliter in loco mathēatice ſumpto ſcꝫ in ſupficie cōcaua pſcindente ab ab influētia ⁊ accōte fundant duplex reſpectus. vnus intrīſecus adueniēs qui ē equalitatis quo ſupficies locans ⁊ locatū ſunt eqles. Aliud eſt extrīſecus adueniēs de pdicamēto vbi qui ē circūſcriptio actiua. ⁊ dr locus formalit ſumpt⁹. Oꝫ ſicut ptꝫ ex penultimo caplo textus. totus mūdus nō eſt in loco. ex eo q nō habꝫ aliqd corpus ꝯtinens extra ſe niſi capiendo locuꝫ impꝛope trib⁹ pꝛimis mōis. ⁊ ſic diceret in loco p ſuas ptes. qꝛ ſcꝫ ptes eius diſcōtinue ſūt in loco p ſe. ſicut ptꝫ de mixtis ⁊ de oībus elemētꝫ alijs ab vltima ſpera. Sed de vltima ſpera q ab alia nō cōtinetur eſt magna dubita° quā mouet ꝯmētatoꝛ. Et rō dubitatōnis ē. qꝛ ſupꝛema ſpera mouet ſm locum. aut ergo ē in loco vl nō. Si detur q nō ſit in loco tūc aliquid motū localit nō eſt in loco. Si vo detur q ſit in loco cum nō ſit corpus extra ꝯtinens ſeqtur q ſupꝛma ſpera erit in vacuo. ⁊ ſic locus erit vacuū. Et dimenſio ſepata. Sum⁹ int hec duo aut in pōne q motū nō eſt in loco. aut q locus ē vacuū ⁊ dimēſio ſepata. Et dicit Com. q iohēs grāmatic⁹ propt hoc obedit huic ponēdo locū eſſe dimenſionē ⁊ vacuū. ⁊ nō finem vl terminū ꝯtinentis. ſicut dr Areſto. Fuerūt ergo de hac dubitatōne diuerſe opiones. Una opinio Alexādri ⁊ Auicēne fuit. q vltima ſpera nullo mō eſt in loco. ſcilꝫ nec p ſe nec p accñs. nec ſm totū nec ſm ptes. Nec etiaꝫ celū mouetur ſm locū. nec p ſe nec p accñs. nec p ſuas ptes. ſed mouet ſolum ſm ſituꝫ. Et hec opio poſſet probari p diffinitōem loci. ⁊ p pncipiū ſexti capli. vbi dicit q cui quidē corpi ineſt ē aliqd extra ipm ꝯtinens hoc in loco ē. cui vo nō. mīme. vbi habet ſꝫ ātiquā trāſmutatōem q illud qd hꝫ aliqd corpus extra ꝯtinens ipm eſt in loco. ⁊ qdlibꝫ corp⁹ (extra qd nō ē aliud corp⁹) nō eſt in loco. Alia fuit opio cuiuſdam antiq p hi dicti Auenpethe dicētis vltimā ſperā eſſe p ſe in loco. qꝛ ſupficies cōuexa corpis circa qd mouet ipa ſpera eſt p ſe locus eius. Et ſic poſſet hec opio pꝛobari. qꝛ oē qd p ſe mouet localit p ſe eſt in loco. cuꝫ g celū moueat p ſe localiter ipm eſt per ſe in loco. Tercia fuit opio temiſtij. quē inſeqtur thomas ⁊ egidius q dicit q vltima ſpera eſt in loco ſm ſuas ptes. ⁊ nō ſm totū. nec dicit eā moueri ſm totuꝫ ſed ſolum ſm ptes. Et pꝛobat hec opio pmo. qꝛ ſm phm in libꝛo pcedenti tractatu de infinito caplo qrto (ſi corpus eſt in loco) Pꝛobat ſcdo autoritate eiuſdē in ſexto caplo de loco dicent (Celū eē in loco p ſuas ptes) Dicit eīm alia vo ſm accñs ſp ſunt in loco. vt aīa ⁊ celū. ptes eīm quodāmō in loco oēs ſūt. in eo eīm q circularit ſūt cōtinet alia aliā. celuꝫ aūt non eſt a licui totū. nec in aliquo loco eſt ſiquidē ipm ꝯtinꝫ corpus. ſm aūt q mouet ſic ⁊ locus ptibus. altera eīm ab altera hita eſt ptiū. Iſtis tñ opionibus nō aſſentit Com. ſed ipe dicit vltimā ſperā eſſe in loco p accidēs ſcꝫ p ſuū centꝝ. Uñ dicit q definitio loci nō ꝯpetit celo. impoſſibile ē eīm exponere iſta vba phi. ita q definitio quā inducit de loco ſit cōis ſimplici corpi recto ⁊ rotūdo. Nos aūt dicim⁹ qñtūcunq ſit fixum ſm ſe totuꝫ neceſſe ē vt hoc mō ſit quieſcēs. ⁊ quia qes ineſt ei pꝛopter aliqd quieſcēs qd eſt terra que ē in loco p ſe. ideo celum nō dicit eē in eodē loco. Et nō trāſmutat per accidens qꝛ centꝝ ſemp eſt in loco eētialiter. Et hec ē intentio ſmonis Areſto. dicent q celuꝫ eſt in loco ſuo p accidēs. Et poſtea ſubdit. eſt ergo motū ⁊ quieſcēs in loco ſuo p accñs ſcꝫ pꝛopt centꝝ. Qd eſt in loco eētialiter. hoc eīm qd inuenit in alio p accidens inuenit in illo pꝛopt aliud hñs illud p ſe. Et ſequit ſm hoc opīo Areſto. q oīe corpus ē in loco. ⁊ q oīe motū eſt in loco. ſed iſtoꝝ qddam eſt in loco p accñs ⁊ aliud p ſe. Ex hoc appet q corpus dr in loco duobꝫ mōis. ſ. p ſe ⁊ per accñs. Uñ definitio loci nec p ſe nec p accñs ꝯuenit celo. ſed celū eſſe in loco p accidēs nō eſt aliud q ipm ꝯtinere aliqd quieſcēs qd eſt in loco p ſe tanq in ꝯtinēte ipm. Et iſtam expōem nulli expoſitores pcedentes Auerroē potuerūt attingere ſicut ipe dicit eo q ſemp loquebant de loco ſm definitōem Areſto. Sed tū dic ad queſtioneꝫ. q vltima ſpera ē in loco eo q mouet localit nō ſolum p accñs ſed etiā per ſe. nō quidē paſſiue ſed actiue. ⁊ mouet ad vbi non paſſiuū ſed actiuū. Uñ duplex ē vbi. ſ. paſſiuū ⁊ actiuū. vñ motus localis corpis ꝯteuti ⁊ circūſcripti termiat ad vbi paſſiuū. ſed motus localis corpis ꝯtinētis ⁊ locantis tmiatur ad vbi actm. Uñ tale corpus nō dr pꝛope eē in loco vl moueri de loco ad locū. ſed magis circa locū vel circa corpus qd locat. Locus ergo vltie ſpere non eſt aliqd vbi paſſiuū. eo q ipa nō ꝯtinet in aliquo loco. ſed ē vbi actiuū quia ē circa locatū. nō ergo mouet localit niſi qa mouet circa locatū qd p ſe eſt in loco ita q acqrit locato vbi paſſiuū ⁊ acqrit ſibi vbi actm. Ex iſtis oībus rē colligit. q vltima ſpera nō eſt in loco p ſe nec ſm accidens. niſi intelligēdo ſicut dcm eſt nec p ptes. Videt tñ opinio doctoꝛis ſubtilis multū ꝯcordare cuꝫ opione Cōmentatoris. ſicut pꝫ inſpicienti.

Queſtio tercia. vtꝝ locus ſit īmobilis.

Rñr ab aliqb⁹ q in loco ē duo ꝯſiderare. ſ. materiale ⁊ eſt ſupficies corpis ꝯtinētis. Et foꝛmale ⁊ eſt oꝛdo ad totuꝫ vniuerſuꝫ. ⁊ pcipue ad tria īmobilia. ſ. ad dies. centꝝ ⁊ ad polos. Oꝛdo aūt iſte ad vnū centꝝ ſemp manet īmobile. Locus ergo qntū ad id qd eſt foꝛale in eo nec p ſe nec p accns moueri pōt. ſed qntum ad materiale eius pt p accñs moueri. Pꝛima ps declarat ſic. qꝛ ſic nos videm⁹ q quelibꝫ ps fluuij mouet. totus aūt fluuius eſt quodāmō imobilis. quia qdiu durat curſus aquaꝝ tādiu fluui⁹ retinet eūdē ſituꝫ ad vniuerſum. Nauis ergo exñs in flumīe ſi ligatur ad ſtipitē nō mouetur. ſed ſimul cū flumine ſemp dicet eſſe in eodeꝫ loco. qꝛ licet ſit ſemp alia ⁊ alia aqua tangēs eam. ⁊ licet

nauis nõ habeat sp eundez ordinē ad ptes fluuij. qz ille ptes sunt mobiles tñ q̃z diu sic ē ligata tenz eundē ordinē ad totū fluuiū. ppter qđ totus fluui⁹ q̃damō dr locus qz locus hz quodāmō imobilitatē ex ordie ad totū fluuiū. Et silr est de toto vniuerso r ptib⁹ ei⁹ nam totum vniuersum fm subam suā non mutat locū r iō loc⁹ sursum dr immobilr qz pcauū orbis lune sp est in eadē distātia ad centr̄. Nec est vno tpe plus sursum q̃z alio. qz centr̄ manet imobile sic g ex ordine ad totū vniuersum hz loc⁹ imobilitatē suā. r iō si aliquid sit in tr̄a q̃escēs r flāte vēto q̃ ē toc⁹ aer q̃ ē circa ipam tolleret. Nā diceret mutare locū formalr qz licz alia r alia supficies alti⁹s r alterius aeris circūdaret eū nūq̃z tñ sp diceret in eodē loco qz hñt eundē ordiez ad vniuersum. Ex isto pz q loc⁹ accipit formalē rōez et pplētiuā ex ordine quē hz ipm locās vniuersum eo q sibi pueit pmo locare. Et sic isti dicūt q loc⁹ ē imobilis tā p se q̃z p accñs. Alij p rñdēt q loc⁹ bñ ē mobilis p accñs sz est p se imobilr. Sz h videt flm qz tunc locus de quo determinat Aresto. nō distiguereť a loco vase. Tercia rñsio dicit q ista ppō loc⁹ est mobilr de p tute sermonis dz pcedi qz nihil in istis inferio sib⁹ gñabilib⁹ r corruptibilib⁹ ē q̃n sit mobile motu locali. vel p se vl p accñs eo q quicq̃d est in istis inferiorib⁹ ē suba vl accñs sz oē tale est mobile sicut pz inductiue. quia si subiectū sit mobile oz q r ipm accñs silr Et h est qđ dicit pmētator pmēto q̃dragesimo tercio locū esse imobilem p accñs r p se immobilem. Sed ista opinio nō ptinet ṽitatem patz. qz fm illos locus nō est nisi supficies. Supficies aūt nō est nisi corp⁹ qđlibet aūt corp⁹ est p se mobile r sic seq̄ret incōueniens qđ infert 3o nō scz q loci erit locus r sequit vlteri⁹ q locus non differret a corpe ptinēte r q aliq̃d q̃escens continue moueret eo q haberet aliū r aliū locū. Rñdent tñ isti q locus ē imobilis p equalētiā h est equalent saluant oīa q̃ dicūtur de loco ac si realr eēt imobilr. ita q pñt successiue succedere diuersa corpa loco nō mutato sicut possent si loc⁹ esset simpliciter immobilis

Dic primo q omē corp⁹ aliud a primo est in loco pcise ptinēti r immobili. pz p diffinitōem Nā diuisibile fm illā dimensionē fm quā est diuisibile nō pt eē applicatū alicui nec ptinēs ipm. sed pcise ptinēs respectu alic⁹ ē indiuisibile nihil aūt indiuisibile de gñe q̄titatis p se existit. sed in aliq̃ diuisibili. iō bñ dicit Aresto. pcisum ptinens eē vltimū diuisibilis ptinētis. Dic scđo. q vltimitas nō est de rōe q̃ dditatiua loci pz. qz si supficies possit p se existere ipsa posset esse pcisum ptinēs r tñ nō eēt vltimū alicuius. Dic tercio. q loc⁹ vltra pcisam ptinētiam addit imobilitatē p quā distinguit a vase vt pz ex diffinitōe. Dic q̄rto q locus hz oppositā imobilitatem motui locali r etiā immobilitatē pz equalentiā ad motū localem. Primū pz. qz si loc⁹ eēt aliq̄⁹ mobilr q̄tūcūq̄z p accidens sibi assignaret ali⁹ r alius loc⁹. Sicut etiā supficies albedo r similitudo vere sunt in alio r alio loco Scđm pbaf qz licz locus corrūpaf moto ei⁹ subiecto localr. ita q moto aere localr nō manet in eo eadē ratio loci q̃ pus. neq̄z in aliq̃ successione mot⁹ pōt manere idē locus. alr eīn vnū r idē accñs eēt in diuersis subiectis. Est tamē idē p equalentiā ad motū localē Nā ita possibile est motū localem esse ab h loco in hūc locū ac si esset oīnino idem locus numero. nullus eīn mot⁹ localis potest esse ab vno vbi ad aliud q̃n habeaf prius respectus nō solū in ordine ad terminū sed etiā ad totū vniuersum r illi respectus ita par̄ distāt ac si essz tm vnus. Exemplū hui⁹ est in noībus fcatiuis. Naz illa vox hō dr esse eadē nūero quotiēscūq̄z pferaf dato q sp sit alia r alia Sed equalēter sunt eadē vox numero eo q sp idem significaf r repñtaf p ipam

Questio Quarta. vtr̄ locus sit equalis locato. Pro cui⁹ solutōe Attēde pmo q loc⁹ est duplx. scz locus cōis r loc⁹ pprius. Loc⁹ cōis alicui⁹ corpis ē q̃ cōtinz corp⁹ locatū r cū h alia corpa vt cū dr sorte eē i celo Sz loc⁹ pprius est q̃ ptinet aliqđ corp⁹. r nō ptinet aliquod aliud corpus qđ nō sit ps ei⁹ neq̄z in eo ptentuz Vñ si accipiaf locus pprius illo mō tūc nec elemētum ignis nec aeris nec etiā hō haberet locū ppriū. sed sic nō communiter accipit locus pprius. Attende scđo q locū esse eq̄lem locato pt intelligi duplr. vno mō q̄tuz ad numer̄ dimēsionū. Alio mō q̄tū ad extēsionē ipar̄ p h vl q̄tū ad extēsionē vnius vl duarū vl trium Attende tercio. q duplx ē locās qđdā est locās q̃ et primū r est ipa supficies corpis locātis q̃ vocaf locus. Aliud est locās qđ r vltimū r illđ est corp⁹ ptinens locatū Attēde q̄rto. q duplx ē locatū qđdam eīn est locatū q̃ r immediatū r est supficies ipius corporis locati. Aliđ est locatū qđ r mediatū r est ipsum corp⁹ ptentū Dicūt g̃ aliq̃ ad questionem q aliq̃s est locus pprius multo maior locato. Vñ fm illos nihil phibet eiusdē locati eē infinita loca quor̄. vn⁹ ē maior r alter mīor r alr eq̄lis. Et ratio hui⁹ ē qz loc⁹ non distinguit a corpe. qz g loc⁹ ē supficies corpis ptinētis ideo corpus ptinēs est loc⁹. Et qz q̄libet supficies ē diuisibilr fm pfunditatē iō nō pōt assignari pma supficies q̃ pmo ptinet locatū. Assignata eīn q̄cūq̄z. ipa ē diuisibilr in ifinitas supficies quar̄ q̄libet est corp⁹ r locus pprius ipius locati. Dicūt vlteri⁹ q loc⁹ ppus ē equalr locato trib⁹ mōis scz fm ptinētiā fm mensuras supficiales r fm diametros. fm ptinentiā g qz q̄tūcūq̄z est locatū tātū loc⁹ ptinet r ecōtra. q̄tūcūq̄z loc⁹ ptinet tātū ē locatū. r fm mēsuras supficiales quia si aliqua mēsura circūuoluaf corpi locato extrīsece tāgendo corpus locatū r alia circūuoluaf loco intrinsece tangēdo semp corpus locans. ille due mēsure si in rectitudinem reducanf erūt sibijnuicem eq̄les fm dyametrum qz q̄ta esset linea dyametralr ducta p locatum de vno puncto extremo ad alter̄ pūctum extremū terminata p illa pūcta inclusiue. tāta eēt linea dyametralr ducta inter pūcta loci corrñdentia illr pūctis locati terminata ad illa pūcta loci exclusiue. Sed ista rñsio est contra pfm pbantē locū nō esse corp⁹. ideo ipa cū pmo notabili est relinquenda

Dic ergo aliter pmo. q locus r locatū sunt aq̄lia q̄tū ad mltitudinē dimensionū et extensionū earundē. vtrūq̄z eīn hz duas dimēsiones. scz lōgitudinem r latitudinē r vtraq̄z cor̄ est eq̄lr extensa Dic scđo q corpus locās r corp⁹ locatū nō sunt eq̄lia q̄tū ad extensionē dimēsionū Dic tercio. q loc⁹ r corpus locatū sunt eq̄lia q̄tum ad lōgitudinē r latitudinem sed nō sunt eq̄lia q̄tum ad dimēsiones cū locus nō habeat pfunditatem quā tamē habet corpus locatum. r

hoc vult habere phs in textu. Et hoc patz p ratõnem quia nisi sic tūc essz vacuū vł essz corp⁹ sine loco. ꝛ hoc voluit habere cõmētatoꝛ cõmēto quadragesimoter⁹ hu/ius q̄rti dicēs. ꝙ eq̄litas dr duobꝫ mōis. Dicit̃ eñ ꝑz ꝯtinentiā. Et ꝓm h dr ꝙ circul⁹ est eq̄l' figure rcõꝛuz lateꝝ. Dicit̃ etiā qñ duo eq̄lia hñt mēsurā cõez qua mēsurant̃. et ꝓm h dr corp⁹ eq̄le corpi. ꝛ supficies sup/ficiei. ꝛ ista equalitas nõ est ꝓa de loco nisi esset mane. Sed ꝯtra ista q̄drupl'r dr pmo qꝛ ꝯtinēs ē maius ꝯtē/to ḡ loc⁹ nõ est eq̄lis locato. Scḋo nihil idē ē eq̄le toti et pti locus aūt est idē toti⁹ ꝛ ptis ḡ. Tercio qꝛ impossi bile est duas supficies eē siml' qꝛ aīs eēt possibile duo pūcta ꝛ duas lineas ꝛ duo corpa eē sil'. ꝛ tñ si loc⁹ esset equal' locato h opteret. Quarto sic qꝛ ꝓm Euclidez impossibile est sup idē centꝝ describere circulos eq̄les quoꝝ vn⁹ ꝯtineat alteꝝ ḡ nõ est possibile ꝙ supficies ꝯ caua locātis ꝛ ꝯuexa locati sint eq̄les. Ad pmū dōz ꝙ q̄uis ꝯtinēs qḋ sit mai⁹ ꝯtēto qḋ. tñ ꝯtinēs q̄ nõ est mai⁹ ꝯtēto q̄. Ad scḋm ꝯcedo ꝙ idē ē loc⁹ cõis toti et pti nõ tñ est idē locus ꝓpi⁹. Ad terciū dr ꝙ q̄uis sit impossibile duas supficies eē sil' ea pte qua sunt diuisi biles. nõ tñ ea pte qua nõ sunt diuisibiles. et eodē mõ ē de lineis. Sed qꝛ corpus est omniquaqꝫ diuisibile. iō nõ est possibile natural'r duo corpa eē siml'. Ad q̄rtū dōm ꝙ dcm̄ Euclidis dꝫ intelligi in vna supficie ꝛ nõ in diuersis.

Ad rationes

Ante oppositum patet solutio ex dictis. Sequit̃ text⁹.

Modo autem

In h scḋo tractatu hui⁹ libri defmīat phs de vacuo Et diuidit̃ in sex capl'a. In pmo disputat vtꝝ vacuū sit aut nõ. Et dicit ꝙ eodē mõ accipiendū est phici eē ꝯsiderare de vacuo si est aut nõ est ꝛ quō est ꝛ q̄d est si cut de loco. Est ḡ pma ꝯclusio h⁹ capl'i ad phicū pti/net defmīare de vacuo pꝫ qꝛ ad quē ptinet defmīare ð loco ptinet defmīare de vacuo. Sꝫ ad phicū ptinꝫ de termīare de loco. ḡ. Maioꝛ pꝫ qꝛ sicut ꝓpt motū localē ponit̃ loc⁹ ita etiā a mltis ꝓpt motū localē ponit̃ vacu um. Dicētes eñ vacuū eē ponūt ipm eē locū quēdaz q̄ dr plen⁹ qñ hꝫ corp⁹ ꝛ vacuū. qñ nõ hꝫ corp⁹ cuius ē susceptiū qꝛ idē est loc⁹ ꝛ vacuū ꝓm rē dñs āt ꝓm rõem. Scḋa ꝯclo antiq̄ opinātes vacuū nõ eē sic Anaxa/goras ꝛ aliq̄ alij male ꝓcesserūt in destruēdo vacuum eē. Pro ꝓbatõe h⁹ ꝯclusiõis supponēdū est pmo ꝙ mlti ꝓpt insensibilitatē aeris crediderūt aerē nihil eē. ꝛ iðo crediderūt locū in q̄ nõ est nisi aer eē vacuū. Sꝫ alij cõ tra istos crediderūt sufficient̃ oñdere vacuū nõ esse. si ostēderēt aerē aliq̄d eē. Scḋo supponēdū ꝙ isti phi du pl'r ꝓbabāt ꝙ aer sit aliq̄d. pmo p vtres ꝛ vesicas im/pletas aere q̄ nõ pñt ꝯpmi sine ruptura. Scḋo p clepse dras in q̄bꝫ nõ pt aq̄ subītrare p inferioꝛa foramīa supi oꝛi foramīe obstructo ꝛ h iō. qꝛ aer nõ pt exire sed a pte foramīe supioꝛi aq̄ subintrat. Sig'r ē ḡ ꝙ aer replebat clepsedrā ꝛ resistebat aq̄ ne aer subintraret. Probat̃ ḡ ꝯclusio qꝛ illi antiq̄ ꝯcludebāt nõ eē vacuū p h ꝙ ꝓba bant aerem aliq̄d eē. Sed alij nõ solū opinabant̃ vacu um esse vbi est aer sed etiā vbi nihil est. Dixerunt aūt aliq̄ eoꝝ extra celum esse vacuū infinitū. Alij ꝟo vacu um esse corpibus sensibilibꝫ admixtū siue inbibitū. di

stinguens hmōi corpa abinuicē nõ sicut vnū ꝯtiguuz. Ex dcis ḡ duobꝫ argumētis ꝓbabāt vacuum nõ esse (Sed affirmātes) Hic poīt phs q̄nqꝫ argumēta q̄ bus ꝓbabāt antiq̄ vacuum eē. Primo eñ sic arguebāt si mot⁹ localis est vacuū est. sꝫ motus local' est ꝛ augm tum ḡ vacuum ē. Maioꝛ patꝫ. qꝛ vł illḋ qḋ mouet̃ re/cipit̃ in plenū vł in vacuū. Si in vacuū habet̃ ꝓpositū Si in plenū erūt duo corpa simul in eodē loco qḋ ē im possibile. qꝛ tunc tali rõe infinita corpa eēnt siml'. ꝛ p ꝯ sequēs puissim⁹ loc⁹ possꝫ ꝯtinere maximū corp⁹. eo ꝙ multa pua corpa faciūt vnū mgnū. Plenū ḡ impossi/bile ē recipe. si ꝟo recipiat ꝛ stꝫ duo in eodē ꝯtingeret v tiqꝫ ꝛ q̄libet sil' eē corpa. drām eñ ꝓpt quā nõ erit vtiq ꝫ qḋ dcm̄ ē nõ est dicere. Si aūt h ꝯtinget ꝛ puissimū accipiet maximū. mlta naqꝫ pua qḋ magnū ē. faciūt q̄ re si multa eq̄lia ꝯtinget in eodē esse ꝛ multa inequalia Mellissus aūt h medio ꝓbat motū nõ eē arguēdo a destructōe ꝯñtꝫ. Scḋo arguebāt āntiq̄ sic. qꝛ si ꝯdēsatō est possibil' ꝛ maxīe sine alteratōe scꝫ p solā ꝯpssionem vacuū est possibile infra qḋ ptes ꝯ pssē recipiunt̃ aliter essꝫ penetratio dimensionū sꝫ tal' ꝯdēsatio est possibil' quia vt dicūt antiq̄ dolia tm̄ recipiūt de vino cū vtri/bus sicut sine vtribꝫ ḡ. Tercio sic arguebāt. qꝛ augmē tatio ē possibil' ḡ vacuū est. Aꝫ ꝯña. qꝛ vł ptes aduenientes q̄bꝫ aliq̄d augmētat̃ recipiunt̃ in plenū vł in va/cuum. Si in vacuū habet̃ intētuꝫ. Si in plenum duo corpa erunt sil' in eodē. Quarto p expimētum de vase pleno cineribꝫ ꝙ tm̄ recipit de aq̄ac si ī eo nihil eēt Et hui⁹ ñ videt̃ alia cā eē nisi qꝛ sunt vacuitates icluse in ter cineres. Quinto sic arguebāt. qꝛ nõ appareret vñ cor poꝛa tangētia remanerēt discõtinua nisi vacuum inter ceptum ꝓhiberet ꝯtinuatōem eoꝝ. Et ꝯfirmat̃ auto ritate pitagoꝛe dicētis infinitum eē vacuuꝫ extra celuꝫ et ipm egredi in hunc mundū p moduꝫ respirationis distiguēs naturas reꝝ scꝫ pmo nūeros ꝛ ꝯñr alia (Ad q̄le āt se habeat) In h scḋo caplo oñdit phs q̄d sit vacuum ꝛ reꝓbat diffinitōes datas de vacuo ab ā tiquis. diffiniebāt eñ antiq̄ vacuuꝫ q̄drupl'r Prīo sic vacuum est in quo nulluꝫ corp⁹ ē. nā oē corp⁹ est in lo/co. Scḋo sic. vacuum ē locus in q̄ nihil est. ꝛ hāc diffi nitōem ꝯcludebāt ex pma. qꝛ credebāt oīe qḋ est esse corpus. Tercio sic. vacuum ē in q̄ nihil est graue aut leue. hāc etiā ꝯcludebāt ex scḋa. qꝛ oīe corp⁹ est tāgi bile ꝑz eos oīe aūt tāgibile est graue aut leue. Quar to sic. vacuum est in quo nõ est h aliquid neqꝫ aliqua substantia corpea. Ad imꝓbandū aūt tres pmas dif/finitōes q̄ sese ꝯsequunt̃ ꝛ vident̃ esse eoꝝ q̄ ponebant locum esse spacium sepatum. Ponit̃ hec pma ꝯclusio tres pme descriptōes vacui sunt insufficiētes Probat̃ p mo rõe generali. quia ille ꝯueniunt puncto. Probat̃ se/cundo rõne spēali. ꝙ etiā nõ bñ diffiniret̃ vacuum di/cendo ꝙ est locus in quo nihil est graue aut leue. quia hec diffinitio ꝯueniret pleno si esset locus repletus cor poꝛe habente sonuꝫ ꝛ coloꝛem sine grauitate ꝛ leuitate Ad imꝓbandum āt quartā descriptōem (q̄ videt̃ eē eoꝝ q̄ posuerunt locum esse materiaꝫ) Ponit̃ hec con clusio vacuum nõ est materia ꝓbat̃. qꝛ matia nõ est se/pabilis a rebꝫ. vacuum aūt est sepabile. ḡ. Sed ad vi dendum quomodo antiq̄ debuerunt diffinire vacuuꝫ Ponit̃ hec tercia ꝯclusio. vacuum est loc⁹ puatus cor poꝛe. vł vacuum est loc⁹ apt⁹ natus repleri nõ tamē re pletus ꝓbat̃. qꝛ oēs āntiqui dicunt vacuuꝫ eē receptm̄.

corporū nihil aūt aliud a loco est hmōi ḡ vacuū est lo/
cus ⁊ ponit̄ puatus corpe ad drām pleni. Ex istis con
cludit ꝙ vacuū nō est q̄ nō est aliqd spacium separatum
quare dixerūt antiq̄ vacuum esse. ¶(Necꝫ vna aūt)
Hic p̄hus soluit ratōnes factas in p̄cedenti capitu/
lo ad ꝓbandū vacuum esse. Ad primam negat̄. hec si
motus est vacuū est manifestum est em̄ qđ nō valꝫ de
motu alteratōis. nō etiā valꝫ de motu locali. q̄ p̄t fie/
ri ꝑ h̄ ꝙ corpa subintrant seinuicē ꝑ modū inspissatōis
vt si aliqd moueat̄ in pleno sicut apparet in circulatōi/
bus aquaꝝ. vbi vna ps ꝑiter cedit aliam. ⁊ vnꝰ circu
lus impellit aliū. Ad scđam negat̄ aūs ꝯtingit em̄ cor
pora ꝯdēsari ⁊ ptes subintrare seinuicē nō q̄ ps subin
trās veiat in locū vacuū. sed q̄ erāt aliq̄ foramīa ple
na corpi subtiliori qđ facta ꝯdēsatōe elabit̄ sicut aqua
collisa ꝯtingit elabi aerē qui inest. Ad terciaꝫ negat̄
hec ꝯña. si augmētatio ē vacuū est. q̄ p̄t fieri augmēta
tio ꝑ alteratōem nullo corpe extrīseco aduenīete. vt si
ex aqua fieret aer. Ad q̄rtam dr̄ ꝙ nihil ꝯcludit ⁊ p̄t
retorq̄ri ꝯtra arguentē. si em̄ ꝯcluderꝫ opꝫ vas in quo
sūt cineres eē totalit̄ vacuū. ex quo tātū de aqua recipᵉ
ac si nō essent in eo cineres. Simīl'r etiā ē de tcia rōe cū
em̄ totū augmētet̄ si ipa ꝯcludat oꝫ ⁊ totū eē vacuum
Ratio ḡ sei pām ipedit. ¶(Qm̄ aūt nō est vacuū) In
hoc tcio caplo oñdit sex ratōibus sumptis ex pte motꝰ
vacuū nō esse. Prima natura ē cā motus local. ḡ vacu
um nō est. Tenꝫ ꝯña q̄ vacuū ponit̄ vt sit cā motꝰ lo
cal'. Et aūs pꝫ. q̄ vnūqđqꝫ corpꝰ simpl'r ꝑ suā naturā
mouet̄ ad suū locū. vt ignis sursum ⁊ t̄ra deorsuꝫ. Se
cūda rō si corpꝰ fuerit positū in vacuo aut oīno nō mo
uebit̄. aut ꝑm se totū mouebit̄ ad locū ꝯtrariuꝫ. sed ꝯ/
sequens est impossibile ḡ nō est ponēdum vacuū ꝓpter
motū. Patꝫ ꝯña. q̄ nō maiorē inclinatōnem vl' ꝯueni
entiā hꝫ ad vnā ptem vacui quā ad aliaꝫ. ḡ nō magis
mouet̄ ad vnā ptem q̄ ad aliā. Tercia rō si vacuū sit
nō erit motꝰ. ḡ nō dꝫ poni ꝓpt̄ motū. Aūs pꝫ. q̄ cū va
cuū sit sīle in oībus suis ptib;. tūc vbicūqꝫ in eo fuerit
mobile ipm q̄escit sicut q̄dam fingūt cām q̄etis t̄re. q̄a
sīlis est in suis ptib;. ⁊ iō nō ē assignare ad quā ptē ma
gis vl' minꝰ moueat̄. Pro q̄rta rōe suppoīt p̄mo ꝙ oīs
motꝰ est natural' vl' violentꝰ. Scđo ꝙ violētus est po/
sterior natali. Arguit̄ ḡ sic. in vacuo nihil mouet̄ natu
ralit̄ ḡ nec violēte. q̄ destructo p̄ori destruit̄ posterius
Aūs pꝫ. q̄ oīs motꝰ natural' ē sursum vl' deorsum sed
in vacuo nō est sursum nec deorsum. qđ pꝫ. q̄ ponētes
vacuū separatū dicūt ipm eē infinitū. sed in īfinito nō p̄t
signari sursum nec deorsuꝫ cū ibi nō sit vltimū nec me/
dium. Scđm q̄dem em̄ ꝙ infinitū nihil eēt sursum ne
qꝫ deorsuꝫ neqꝫ mediū. pꝫ aūt ꝙ vacuū nil differūt sur
sum aut deorsum sicut em̄ nulliꝰ neqꝫ vna drīa sicut ⁊
nō ent̄. Vacuū aūt cū nō sit aliqd ḡ puatio dr̄ eē. Qui
ta rō ꝓbat ꝙ in vacuo nō p̄t fieri motꝰ violētus. Et si/
milit̄ motꝰ ꝓiectōis q̄ cā motꝰ ꝓiectoꝝ post recessum
a p̄mo ꝓiciēte pꝫ aliq̄s ē antiparistasis. id ē repcussio
medij a medio. q̄ mediū p̄mo ꝑcussum a p̄mo ꝓiciēn
te pellit mediū sibi ꝓpinquum ⁊ illud pellit aliud. ⁊ sic
ꝯsequent̄ quousqꝫ cesset v̄tus violente impssa medio
Et ꝑm alios cā illius motꝰ est mediū p̄mo ꝑcussūꝫ a
ꝓiciente. in quo est p̄missa v̄tus ab ipo ꝓiciente. qđ q̄
dem mediū ꝯtinue assistit ꝑcusso. deferendo ipꝫ ꝑ quē
dam fluxum motu velotiori q̄ sit natū moueri ꝑm na/
turā ⁊ iō impedit motum naturalē ꝑcussi. ꝓiecta q̄deꝫ
mouent̄ ꝓiectio nō tangente. Aut ꝓpter antiparistasiꝫ
sicut q̄deꝫ dicūt. aut ex eo ꝙ pellit pulsus aer velotori
motu q̄ latio pulsi ꝑm quā fert̄ in ꝓpriū locuꝫ. Sed si
esset vacuū nullo istoꝝ modoꝝ possꝫ in eo assignari cā
motus ꝓiectoꝝ. ḡ in vacuo nō potest fieri talis motus
Sexta ratio nulla p̄t assignari causa q̄re id qđ mouet̄
in vacuo plus q̄escat in vna pte q̄ in alia. ḡ opꝫ ipsuꝫ
sempꝫ q̄escere aut in infinitū moueri nisi impediat̄ ab a/
lio fortiori. ponit̄ em̄ motus fieri in vacuo q̄ cedit mo
bili ⁊ q̄ equalit̄ cedit ex omī pte. mouebit̄ etiā tn̄ infini
tum ex omni pte. ¶(Amplius aūt ex his) In h̄ q̄rto
caplo p̄hs oñdit vacuum nō esse ꝑ rōes sumptas ex ꝑ
te velocitatis ⁊ tarditatis motus. ⁊ intendit hāc ꝯclu
sionē in vacuo nō potest fieri motus. Pro cuius solutō
ne supponit ꝙ due sunt cause velocitatis ⁊ tarditatis ī
motu. Prima em̄ causa q̄re graue ⁊ leue aliq̄n mouet̄
velocius ⁊ aliq̄n tardius ē diuersitas medij ꝑm rarita
tem ⁊ densitatem. q̄lis em̄ ē ꝓportio medij ad mediū in
raritate ⁊ dēsitate. tal' ē ꝓportio motus ad motū in velo
citate ⁊ tarditate ⁊ tpis ad tp̄s in breuitate ⁊ lōgitudi
ne vt si aer sit rarior aliq̄s motus factꝰ ꝑ aerem erit ve
locior motu facto ꝑ aquā. Et si in duplo sit rarior mo
tus erit in duplo velocior ⁊ tp̄s minꝰ longū. Et h̄ debꝫ
intelligi ceteris parib;. Mediū em̄ impedit motuꝫ q̄
resistit mobili. Resistit aūt q̄nqꝫ magis ⁊ q̄nqꝫ minus.
Magis em̄ resistit quādo mouet̄ ꝯtra ipm mobile et
minꝰ q̄n q̄escit. Sed ceteris parib; mediū dēsius ma/
gis resistit eo ꝙ nō ita facil'r diuidit̄. Scđa cā ē diuer/
sitas mobil' in grauitate ⁊ leuitate. Nā ceťis paribus
mobile grauiꝰ velociꝰ descēdit ⁊ in minori tpe q̄ mobi
le minus graue. Et hoc ꝓbat̄ duab; ratōnibꝰ. p̄ma
oīs motus ad oēm motū habet ꝓportōem. sed si motꝰ
fieret in vacuo nō haberet ꝓportōem ad motū factū in
pleno. Maior ꝓbat̄. q̄ oīs motꝰ fit in tpe. sed oīs tpis
ad oīe tp̄s est ꝓportio si ambo sint finita. ḡ. Minor pꝫ
ex suppōne. tal' em̄ est ꝓportio motꝰ ad motū. q̄lis est ꝓ
porcio medij ad medium. sed medij vacui ad mediuꝫ
plenū nulla est ꝓporcio in dēsitate ⁊ raritate q̄ sicut se
habent q̄tuor ad nihil ⁊ linea ad pūctuꝫ. ita se habꝫ va
cuū ad plenū. hec aūt nō habent ꝓportōem ꝑm excessuꝫ
Nā oīe excedens diuidit̄ in id quod excedit̄ ⁊ in id in
quo excedit̄ ḡ. Alit̄ possꝫ rō formari ducēdo ad ipos/
sibile sic. si motus fieret in vacuo. tūc motus in pleno ⁊
motus in vacuo fierent in equali tpe. ꝯñs est impossibi
le ḡ ⁊ añcedens. Cōsequētia ꝓbat̄. q̄ tp̄s mēsurās mo
tum in pleno haberet ꝓportōem ad tp̄s mēsurans mo/
tum in vacuo. ⁊ tūc si mediū plenū rarefieret in tanta
ꝓportione. in quāta tempus mēsurans motum medij
pleni excedit tempus mensurans motum medij vacui
iam in eq̄li tpe fieret motus in pleno ⁊ in vacuo. immo
adhuc in minori possꝫ fieri. Scđa rō sumit̄ ex pte mo/
bilis ⁊ est hec. si in vacuo fieret motus. tūc magis gra
ue non moueret̄ velociꝰ q̄ minꝰ graue. nec magis leue
q̄ minꝰ leue. sꝫ ꝯñs est īpossibile. ḡ ⁊c̄. Cōseq̄ntia ꝓbat̄
q̄ mobile velociꝰ mag̃ graue mouet̄. eo ꝙ fortiꝰ ⁊ citiꝰ
diuidit mediū. Pꝫ in vacuo nl'lū est mediū. ḡ in vacuo
nihil mouet̄ velocius aut tardius. Ex p̄dcis ergo pꝫ
ꝙ nō opꝫ ponere vacuum ꝓpter motuꝫ immo magis
oportet ꝓpter motum ipm negare. ¶(Et p se aūt ꝯsi
derantib;) In hoc quinto caplo ostendit p̄hus vacu
um nō esse ꝑ rōnes sumptas ab ipo vacuo ꝑ se ⁊ sine cō
sideratione ad motum. Et dicit ꝙ ꝑ se considerantib;

rationem vacui manifestum est q vacuū est ab omī en
titate vacuū. Probat ergo q ipm nō sit q̄tuor rationi
bus. Prima q̄r p experientiam videmus q si cubus ali-
quis ligni ponat in aqua tanta aqua cedit sibi quātū
est cubus z ita fieret si poneret in aere. Quis non sit ita
manifestum sensui. Uniuersalr ḡ esse receptiū alicui⁹
corpis tantū cedit corpi recepto quātū est corpus rece
ptū cedit eīm. vł p ɔdēsatōem vł p motū localem q̄ fit
fm naturā corpis moti. ita q si sit ignis mouebit sursū
si terra deorsum. sed h nō pt fieri in vacuo. cū eīm vacu-
um nō sit corp⁹ ipm nō pt moueri nec ɔdēsari. ḡ vacu
um nō est aliq̄d tale q sit receptm̄ alicui⁹ corpis sicut
ponūt antiq̄. Scd̄a rō q̄r vni dimēsioni repugnat eē sil'
cū alia dimēsioni. q̄r si nō posset assignare. ratō ꝓpter
quā duo corpa nō pñt esse sil'. nō eīm repugnat eis esse si
mul ꝓpt suas passiones sicut nec occupant locuꝫ ꝓpter
eas. Unde si cub⁹ ligneus separet a calore frigore gra
uitate leuitate z ceťis passionib⁹ nō min⁹ occuparet e-
quale spaciū. Et quis nō posset realr z situalr separi
tamē realr ē alius ab oībus illis. z si duo corpa pñt esse
sil' vni. eadē rōne q̄libet corpa pñt esse simul. repugnat
ergo dimēsioni q sit simul cū alia dimēsione. sed si va-
cuum sit dimēsio posset eē siml' cuꝫ alia dimēsione. ḡ
Tercia ratio si vacuū eēt frustra eēt ḡ nō est ponenduꝫ
Añs pꝫ. q̄r ex quo corp⁹ motū vt cub⁹ vł aliud corpus
habꝫ ꝓpas dimēsiones nō apparet rō ꝓpter quā idige
at alijs dimēsionib⁹ locātib⁹ ipm immo si idigerꝫ alijs
tūc ille iteꝝ indigerēt alijs. z sic in īfinitū z loci eēt loc⁹
Quarta ratio si vacuū essꝫ ipm innotesceret nob aliq̄
mō infra mundū. sed nullo mō possum⁹ scire vacuum
esse infra mundū. Si eīm h eēt possibile maxie h ɔtin-
geret de loco in quo nō est nisi aer. q̄r ille apparet vul-
go esse vacuus. sed h nō est veꝝ. quia aer est veꝝ corp⁹
quis nō ɔgnoscat p sensuꝫ visus. ɔgnoscit tū p sensuꝫ
tactus. sicut si pisces q̄ sunt in mari. vł alia aqua essent
ferrei. i. duri sicut ferꝝ nō possent sciri p sensuꝫ visus. sꝫ
bñ p sensum tact⁹ ipse eīm tact⁹ est discretiu⁹ duriciei z
hmōi tāgibiliū ¶ (Sunt aūt q̄dem) In h sexto capl'o
phs oñdit vacuū nō esse corpib⁹ ibibitū. Pro quo sup
ponit pmo q pter Anaxagorā dicentē vacuū eē z pre
ter opionem pitagore ponentē vacuū spaciū sepatuꝫ a
corpibus. Fuit tercia opinio Democriti z q̄rundā ali
orū dicentiū vacuū eē corpibus inbibitū. ꝓpt hāc rōeꝫ
si ɔtingit corpa rarefieri z ɔdēsari vacuū est sed h ɔtin
git ḡ. Maior videt eē manifesta maxie ex ɔdēsatōne q̄
fit p solā ɔpssionē ptiū. ptes eīm adinuicē ɔpsse vł reci
piunt in vacuitates interclusas z sic habet intentū. vł
in seinuicē z sic erit pnetratio dimēsionū qd est iposs
bile. Minor pbat pmo ex pte mot⁹ local'. q̄r nisi fieret ɔ
densatio nō ɔtigeret aliq̄d moueri localr motu rcō ni-
si totū vniuersum moueret. sicut dixit q̄dam phus no
mine Xirtos. corp⁹ eīm qd mouet motu rcō pellit aliud
corp⁹ sibi equale extra suū locū z sic deinceps quousq;
celū pellat sursum. Scd̄o pbat ex pte gñatōis. q̄a nisi
fiat ɔdēsatio nō erit gñatio nisi equalis. Quādo eniꝫ
ex aqua generat aer ille aer maiorē locū occupat q̄ a-
qua ex qua genitus est. ergo vł totum vniuersum occu
pat maiorem locū q̄ pus. vel optꝫ q tātundē de aere ɔ
uertat alibi in aquā z ista vocat generatio equal'. Se-
cundo suppoñit q ponētes vacuum esse corpibus inbi
bitū sunt inter se diuisi. q̄dam eīm ponūt q̄daꝫ parua
vacua sicut quos poros omni corpe puatos. Alij ve-
ro ponunt vacuum esse pfecte mixtum corporibus. ita
q in corporib⁹ nullum vacuum sit sepatū fm locum a
pleno. sed. q̄libet ps q̄ddtatiua corpis sit mixta ex ple
no z vacuo. Et illi ponūt vacuum esse cām raritatis z
leuitatis z motus sursum. Prim⁹ aūt istoꝝ modoruꝫ
dicēdi satis repbatus est in trib⁹ capitul' pcedētibus
in q̄bus pbatum est non esse ponendū vacuū a corpo-
ribus sepatum. H eīm mō ipsi ponūt. Sed p repbatōne
scdi ponit hec pma ɔclusio. nō est ponendū vacuū cor-
porib⁹ ibibitū. ita q in corpib⁹ sint quedā ptes vacue
indistincte fm locū a ptib⁹ plenis. Probat quatuor ra
tionibus. Prima. quia per positionem talis vacui nō
saluatur nisi motus sursum fꝫ enim sic opinantes va
cuum est causa raritatis. rarum autem est leue. et leue
nō mouet nisi sursum. Scd̄a ratio q̄r tūc vacuum non
esset cā mot⁹ p modū loci in q̄ scꝫ mobile recipit. sꝫ ma
gis p modū deferētis secum corpus sicut faciūt vtres
q videnť fieri. q̄r vacuū fm eos est loc⁹. Tercia ratio
quia seq̄ret q vacuū p se moueret ex quo ferret secū ple
num sibi ɔmixtū. Et vltra seq̄ret q ipm eēt p se loc⁹ z
p ɔñs q̄r vacuum si est loc⁹ seq̄ret q loci eēt p se locus
et sic in ifinitum. Quarta rō. si ꝓpter vacuum aliquid
moueat sursum. tūc qd est magis vacuū veloci⁹ mo-
ueret sursuꝫ. z quod oīno eēt vacuū velocissime moue
ret sursum. sed h est impossibile q̄r nulla est ꝓporcō va
cuitatū pleni z vacui. q̄r in vacuo sunt oīa sine motu
sic z vacuū sine motu incōpabiles eīm sunt velocitates
¶ (Om̄ āt vacuū) Hic soluit ratōes istoꝝ phorum
quoꝝ aliq̄ imaginabant rarefactōem fieri p elōgatōeꝫ
ptiū corpis naturalis adueīentib⁹ inter eas q̄busdam
vacuitatib⁹ z ɔdēsationē fieri p appropinq̄tionē ptiuꝫ
in dictas vacuitates receptarum. ¶ Alij vero ymag-
ginant rarefactōem fieri p aduentū vacui ab extrīseco
qd ɔmiscet corpi. z ita corp⁹ fieri i maius gra ui⁹ z ple-
nius z ɔdēsatōem p exitū tal' vacui ab illo corpe. Pre-
mittēde sunt ḡ q̄tuor suppositiōes. pma eadem est ma-
teria ɔtrarioꝝ vt calidi z frigidi. Scd̄a illud qd est in
potētia aliquid nō fit aliquid p existēs adueniens illi
sed p hoc q pus erat in potētia igit fit in actu. Tercia
suppositio materia nō est sepabil' ab vtroq; ɔtrariorꝫ
quis sit alia ratio materie z hmōi ɔtrarioꝝ. Quarta
suppositio eadē materia nūero est sub diuers ɔtrarijs
vt eadē maťia numero est calidi z frigidi albi z nigri.
vt ergo appareat solutio p̄dicte rōnis cui⁹ maior est ne-
ganda q̄r fundat in falsa imaginatōe. Ponitur hec scd̄a
ɔclusio. nō optꝫ q in rarefactōe vł ɔdēsatōne aliquid
ab extrinseco adueiat vł aliq̄d extra recedat sicut ima
ginant. immo eadē est materia magni z pui. Probatur
hec ɔclusio p q̄tuor exēpla. Primū est de generatōe sb
stātiali aeris ex aqua q̄ nō fit p aduentū alic⁹ alterius
p̄existentis ab extrinseco. Sed p hoc q forma aeris
ducit de potētia materie. Scd̄m exemplū est de altera
tione ex frigido in calidū vł min⁹ calido in magis cali-
dum q̄ fit sine aductu calidi extrīseci. z sine exitu frigi-
di nulla eīm ps est calida in magis calido q̄ nō essꝫ ca-
lida in minus calido. immo ex calido fit magis cali
dum nullo facto calido in materia quod nō erat cali-
dum quādo erat minus calidum. Terciū exemplū ē
de incuruatione. quādo eīm pars porcio maioris circu
li fit porcio minoris circuli. z quādo aliquid fit magis
vł minus curuum hoc nō fit adueīente aliquo extrin-
seco recto vel curuo. immo q̄libet ps curui erat curua

quando erat minus curuū necꝫ. em̄ diffinīcdo magis
aut minus est accipe. Quare ꝛ magnitudo ꝛ puitas
sensibil' corpis nō accipier̄ aliquid extendit materia
Quartū exemplū est. qꝛ in scintilla ignis nō est aliqua
ps q̄ nō sit calida alba siue clara si ꝯtinue fieret calidi
or Sicut aūt dictū est de oibus istis. sic itelligendum
est de raro ꝛ deso de duro ꝛ molli de leui ꝛ graui. desuꝫ
quidē graue. rarū aūt leue Duo em̄ sunt ab vtroqꝫ de
so ꝛ raro graue em̄ ꝛ durū desa videntꝛ esse ꝛ ꝯtraria ra
ra leue ꝛ molle. Dissonat aūt graue ꝛ durū in plūbo et
ferro ¶ Circa hūc textū sunt q̄tuor dubia

Primū dubiū quare ē ꝙ vas
plenū cineribꝰ
tm̄ recipit de a
qua q̄tū recipet sine cineribꝫ. Et tn̄ h̄ nō fieret in fari
na vl' alijs corpibus. Dico ꝙ hoc est ꝓpt quatuor. Pri
mū qꝛ ptes cinerū includūt multas ptes aeris q̄ expel
lunt in infusione aque. Scdm ꝙ humidū aq̄ est bene t̄/
minabile termio alieno ꝛ male tminatꝛ termio ꝓprio. ido
miorem locū occupat. Terciū est qꝛ ꝯtraria nata sunt
seinuicē corrumpe Sed aq̄ ꝛ cineres fm suas q̄litates
ꝯtrariantꝛ ꝛ ita aq̄ corrūpit cineres ꝛ cineres corrūpunt
aquā. ꝛ ꝓpt h̄ videtꝛ maifesta euaporatio vnius ꝛ alte/
rius sicut etiā pꝫ in calce. Quartū est qꝛ in cineribꝫ sūt
multi pori irectii patētes. nō aūt in farina. ꝛ idō q̄ farina
nō recipit tātū aq̄ q̄tū cineres ¶ Scdm dubiū. q̄rit se
cūdo qd intelligat Aresto. p clepsedrā. Rūdet Alber
tus ꝙ cleps est nomē grecū s̄cās tm̄ sicut fur siue fura/
ri. in clepsedra q̄si furatia siue abtractiua aq̄. Est em̄
instrumētū habēs collū puū sursum ꝛ ventrē latū deor
sum cū puis foraminibꝫ. ꝛ cū obstruitꝛ foramen sursum
nō nisi intrat aq̄ nec exit aq̄ recepta ꝛ est aptū ortulais
¶ Terciū dubiū. Quare nō potest eē vacuū p naturā
Dico ꝙ h̄ est ꝓpt q̄tuor. pmo ꝓpt pfectōnem vniuersi.
oīa em̄ habent talē ordinē ꝙ ipa suā v̄tutē recipiunt a
corpe supiori. Si aūt eēt vacuū in eo nulla v̄tus diffun
deretꝛ ꝛ p ꝯñs entia male disponerentꝛ in istis inferioribꝫ
Scdm est ad euitandū penetratōem dimēsionū. si em̄
eēt vacuū tale spaciū dimēsionatū in ipo nullū corpꝰ re
cipetur vl' dimēsiones seipas penetrarēt. Tercium ad
saluandū gnatōem naturalē. qꝛ locꝰ habet v̄tutē gnati
uā sicut ꝛ pacē vacuū aūt nullā haberet v̄tutē. Quar/
tum est ad ꝯseruandū genita naturalit̄. necēario ē em̄
hūc mundū eē ꝯtinuū latoibꝫ supioribꝫ. vt tota v̄tꝰ eiꝰ
inde gubernetꝛ h̄ aūt nō possꝫ fieri in vacuo ¶ Quartū
dubiū. vtrū si pisces eēnt ferrei possent videri in aqua.
Respōdent aliq̄ ꝙ sic ꝛ possent nutriri in q̄dragesima
eo ꝙ ad ipossibile sequitꝛ qd libet. pisces aūt eē ferreos
est ipossibile. sic g̃ pisces viderentꝛ ꝛ nō viderentꝛ in aq̄
Sed h̄ nō itendit Aresto. sꝫ vult dicere ꝙ nō viderē/
tur ꝓpt silitudiem quā hꝫ ferrū cū aqua in colore. Vel
sic dicit Albertꝰ ꝙ nō viderentꝛ. qꝛ descēderent in fun/
dū. Possꝫ tn̄ dici ꝙ exeplorū nō reqritꝛ v̄itas

¶ Querit̄ vtrum

vacuū eē sit possibile p aliquā potētiam. Arguitꝛ pmo
ꝙ possit eē p potentiā naturalē. qꝛ si accipiatꝛ aliquod
vas ereū vl' ferreū ꝛ impleatꝛ aq̄ tpe frigido. q̄ro aut aq̄
ꝯgelabitꝛ aut nō. si sic. tūc ipm miorē locū occupabit. et
p ꝯñs infra latera vasis erit vacuū nō em̄ possent sub/
intrare aer replens locū in quo pus erat aqua. Cōfir/
matur quia accipiantꝛ due tabule oīno rotūde ꝛ plane
ita ꝙ applicentꝛ ad inuicē sine medio ꝛ sint oēs ptes su/
perioris tabule eiusdē ponderositatis. Et postea po/
natꝛ corda in medio cētri tabule q̄ si leuetꝛ mediāte cor/
da seqtur vacuū circa ptes cētrales. pus em̄ aer extn̄/
secus pueit ad ptes circūferentabiles q̄ cētrales. Naꝫ
tabule supiꝰ ꝛ iferiꝰ equalit̄ distāt. Nec valꝫ si dicatꝛ
fm p h̄m scdo de aīa. ꝙ duo corpa dura nō pn̄t se tāge
re in aere vl' in aqua īmediate. ꝛ idō dr̄ ꝙ aer incipitꝛ eo
ꝙ rare fit h̄ em̄ nō valꝫ. Nā iste tabule possent applica/
ri ad se iuicē in loco frigidissimo. in q̄ aer nō possit ra/
refieri talit̄ ꝙ sufficiat ad supplendū quousqꝫ aer exte/
rius occuparꝫ. vl' etiā si ille tabule eēnt ignite certū est
ꝙ nō pmitterēt aerē incipi ¶ Scdo sic. possibile ē ple/
nū eē g̃ possibile ē vacuū eē. Tꝫ ꝯña. qꝛ si vnū puarie
oppoitorū sit in nāa ꝛ reliqm Scdo pꝫ. qꝛ qdlibꝫ corpꝰ
ñ eē ē possibile. g̃ vacuū eē e possibile. Tꝫ ꝯña qꝛ si nul
lū corpꝰ eēt h̄ tūc eēt vacuū. Cōfirmatꝛ qꝛ fm ꝯmētato
rem in pcedēti tractatu illi q̄ ponūt mundū eē fcm̄ de
nouo habēt ponere vacuū cū g̃ ita sit ꝙ mundꝰ sit fcūs
de nouo oꝫ ponere vacuū eē ¶ Tercio sic. cū aliqd cō
densatꝛ ptes extreme recipiuntꝛ ad mediū. vl' g̃ recipiun
tur in pleno vl' in vacuo. nō in pleno qꝛ tūc duo corpa
eēnt in eodē loco. g̃ in vacuo. Et ꝯfirmatꝛ qꝛ in augmē
tatōe adueiunt aliq̄ noue ptes vl' ille recipiuntꝛ in ple/
no vl' in vacuo sicut pus ¶ Quarto sic. ꝙ sit simplicit̄
ipossibile vacuū eē eo ē ꝙ iplicat ꝯdcōem. nā si eēt va
cuū latera loci distarēt. si em̄ eēnt īmediata tūc inter ea
nō eēt vacuū. ꝛ tn̄ ipa nō distarēt qꝛ int̄ ea nō eēt mediū
Et ꝯfirmatꝛ pmo. qꝛ si eēt possibile deꝰ possꝫ ipm face/
re. sꝫ deꝰ nō potest facere vacuū eēt. em̄ frustra ꝛ eēt deor
diatio vniuersi. deꝰ āt nō potest facere aliqd frustra.
Cōfirmatꝛ scdo. qꝛ si vacuū eēt tunc motꝰ fieret subito
sed h̄ iplicat ꝯtradcōem eēt em̄ motꝰ ꝛ non esset motꝰ
cum ois motꝰ mēsuretꝛ tpe. Cōfirmatꝛ tercio: q̄a tunc
idē sil' eēt in diuersis locis sed h̄ est ipossibile. ptꝫ. qꝛ i/
possibile est idē eē sil' sub relatōibꝫ oppositis. sed h̄ esset
si idē corpꝰ essꝫ in diuersis locis. esset em̄ inferius ꝛ su
pius seipo ꝛ dextrū ꝛ sinistrū respectu sui ipiꝰ ꝛ ꝓpinqm
et distās. Et idē posset moueri in vno loco ꝛ qescere ī
alio. ꝛ p ꝯñs moueri ꝛ qescere moueri ꝛ nō moueri. qd
implicat ꝯtradictionem

In oppositū Arguitꝛ q̄ ad pmā
pte autoritate p h̄i i
textu Et q̄ ad secun
dā. qꝛ deꝰ potest annihilare oīa q̄ ꝯtinentꝛ in ꝯcauo
orbis lune ipo. orbe remanēte Et si h̄ fieret maneret lo
cus nō repletus corpe. ergo esset vacuum ¶ Pro solu/
tione questiones sunt soluēde questionis q̄tuor.

Questio pma. vtrū sit possibile plura cor/
pora esse sil' in eodē loco Rūde
tur pmo cuꝫ p h̄o ꝙ h̄ est simpl'r
impossibile eo ꝙ p naturā nō est possibile. Et si q̄ratꝛ
vtrū p agens supnaturale h̄ sit possibile vl' implicet cō
tradcōem. Respōdent aliq̄ ꝙ impossibile est duo cor/
pora siue duas corporeitates vl' dimēsiones natural'r
esse in eodē loco simul que sic se habēt ꝙ sunt separate et
distātes a seinuicē. ꝛ vna potest moueri local'r alia nō
mota ꝛ vtraqꝫ manēte. Tamē possibile est plures cor/
poreitates siue dimēsiones eē sil' adeq̄te in eodē loco q̄
sic se habēt ꝙ nunq̄ sunt distātes a se iuicē nec vna pōt
moueri local'r alia nō mota. ꝛ vtraqꝫ existēte. Et hoc

dicunt voluisse phm cū reputauit ipossibile duas corporeitates vł duo corpa simul esse in eodē loco. Et ista rñsio fundat se in hoc q quātitas nō distinguit a re quāta. Sicut ḡ simł ꝛ adeqte in eodē loco sunt plures res quaꝝ q̄libet est quāta siue corpea. vtputa substātia albedo caliditas grauitas ꝛ alia hmōi. sic sunt siłr in eodem loco plures corpeitates realiter distincte. Sed hec respōsio ē ɔtra Aresto. sicut ꝛ suū fundamentū. iō respondendū est q licꝫ nō possint naturałr plura corpa esse simul adeqte in eodē loco ppꝛie h̄ tn̄ est possibile per potentiā diuinā nec implicat ɔtradcōem. ista rñsio declarat p q̄tuor dicta

Primum dictum duplex ē repugnantia quedā est formał ꝛ est repugnātia eoꝝ q̄ ḃm se ꝛ suos effectus repugnāt ꝛ opponunt sicut repugnātia caliditatis ꝛ frigiditatis. Alia est repugnātia ꝟtuał q̄ est eorū q̄ nō ḃm se sed solū ḃm suos effect⁹ repugnant. Scḋm dcm̄. q̄ncunq̄ sunt aliq̄ duo que quātuꝫ est de se sunt ɔpossibilia. tn̄ ppt aliqd aliud sunt icōpossibilia. ablato vł ablatis ilł ipa sunt simpłr ɔpossibilia Terciū dcm̄. Due quātitates ḃm se sunt ɔpossibiles ad eē in eodē loco. sed tn̄ incōpossibiles rōne suoꝝ effectuum q̄ sunt due repletōes loci. idē em̄ loc⁹ nō p̄t repleri simul duabꝫ repletōibꝫ totalibꝫ ꝛ adeq̄tis. Ablatis ergo hmōi repletōibꝫ vł altera iparū corpeitates siue quātitates sunt simpłr ɔpossibiles. Quartū dictum Nō iplicat ɔtradcōem quātitatē vł corpeitatē esse in loco ꝛ nō replere locū. pꝫ qꝛ replere locū est effect⁹ ipi⁹ quātitatis ḡ est ea posteri⁹ sꝫ nō implicat ɔtradcōem pus esse siue posteriori ḡ. Ex istis dcis simul vnitis pꝫ pbatio rñsionis. Si arguas si possibile eēt duo corpa simul esse in eodē loco. tūc possibile eēt quelibꝫ corpa esse in eodē lo° Et quātūcūq̄ corp⁹ possꝫ eē i quātocūq̄ puo loco. nō em̄ potest assignari rō ppt quā vnū sit ipossibile plus q̄ alteꝝ. ꝛ iō dicit phus in caplo pmo pcedētis tractatus. Plenū em̄ ē ipossibile recipe. si ꝟo recipiat ꝛ sunt duo in eodē. ɔtinget vtiq̄ ꝛ q̄libet eē corpora. ꝛc Dōm est ɔcedēdo totum nec hoc est ipossibile respectu potērie diuine dato q p agens naturale hoc fieri n̄ posset sicut bene pbat Aresto.

Questio secunda

Vtrū implicat ɔtradcōem idē corpus nūero esse in diuersis locis pprijs ꝛ adequatis vł posset fieri p aliquaꝫ potētiā. Rñdet pmo cū pho q h̄ nō ē possibile naturaliter. reputat em̄ phs ipossibile q idē corp⁹ siłr moueatur ad diuersa loca. Rñdet scḋo q h̄ ē simpłr ipossibile ꝛ iplicans ɔtradcōem. pbat pmo qꝛ ipossibile ē aliqd corpus siłr eē vbiq̄ cū h̄ sit ppꝛiū dei ḡ ipossibile est aliqd corp⁹ siłr eē in diuersis locis. ɔña pꝫ. qꝛ q̄ncunq̄ aliqd quātū est de potētia agētis p̄t fieri indrn̄tꝫ diuersos modos. si p̄t ḃm vnū modū fieri p̄t ḃm quelbꝫ sꝫ ex pte agētis pmarij cū sit ꝟtuꝫ ifinite est eq̄ł possibilitas. vt vnū corp⁹ sit idē i diuers locꝭ ꝫ quecūq̄ modū ptātis. ḡ si p̄t eē in diuers locꝭ siłr p̄t etꝭ eē in oibꝫ Scḋo pbat. qꝛ si idē corp⁹ possit eē i diuers locis cū in vno loco possit eē gelu ꝛ i alio nō. qꝛ erit ppiq̄us igni. ipm siłr frigeret. ꝛ caleret frigerꝫ ꝛ non frigerꝫ Siłr in vno loco possꝫ ɔmedere ꝛ in alio nō ꝛ esurire ꝛ nō esurire. ꝛ in vno loco posse ꝟberari vł occidi vł ɔmedi ꝛ in alio nō. ꝛ in vno loco infirmari ppt dispōeꝫ vł intēpiem aeris. ꝛ in alio ppt tempiem nō erit ifirm⁹ ꝛ sic erit ifirm⁹ ꝛ nō infirm⁹ san⁹ ꝛ nō san⁹. sꝫ ista iplicāt maifestā ɔdcōem ḡ iplicat ɔdcōem idē corp⁹ eē in diuers locis Ter° sic ṫmi loci ꝛ locati sꝭ siłr. ḡ si locatuꝫ sit extra termios sui loci ꝛ sit in alio loco erit etiā extra suos ppos termios qđ ēst ipossibile. Quar° sic. si idē eēt in diuers locꝭ aut eēt vna mutatōe aut duabꝫ. nō vna mutatōe tm̄. qa vna mutatō est tm̄ ad vnū ṫminū. nec duabꝫ. qꝛ aut eēnt eiusde spēi aut alrius. Nō eiusdē qꝛ ipossibile est ideꝫ moueri siłr diuers motibꝫ eiusdē spēi. v. metaphice. nec alteri⁹ q̄m termi eēnt ɔrij ꝛ p ɔñs mot⁹ eēnt icōpossibiles. Quito sic. termi mot⁹ sunt icōpossibiles sꝫ q̄cunq̄ duo vbi p̄nt eē termi eiusdē mot⁹ qꝛ p̄t aliqđ corpus moueri ab vno vbi vsq̄ ad aliđ. ḡ q̄cūq̄ duo vbi circa idē corp⁹ sunt icōpossibilia. Et ɔfirmat qꝛ ipossibile est q aliqd moueat de loco ad locū q̄n depdat pmū locū. aliṫ em̄ nō moueret de illo loco ꝛ sic staret. ḡ ipossibile ē idē corp⁹ siłr eē in diuers locis. Sexto sic impossibile ē eandē materiā nūero siłr eē sub diuers formꝭ subalibꝫ. sed si idē corp⁹ posset eē in diuers locis illđ sequeret ḡ. Maioꝛ pbat qꝛ si idē cibꝫ eēt in diuers locis posset a diuers aīalibꝫ ɔmedi ꝛ ɔuerti i subāꝫ vtriusq̄. et p ɔñs forma vtriusq̄ iformari Probat scḋo. qꝛ si ideꝫ lignū eēt in diuers locis quoꝝ q̄libꝫ eēt vn⁹ ignis. tūc q̄libꝫ ignis corrūpet lignū. qꝛ nō p̄t resistere ꝟtuti ei⁹ ꝛ iducerꝫ formā ignis ꝛ nō iduceret eandē formā in nū° cū agentia sint alia ꝛ alia ḡ iduceret diuersas formas Septio sic. qꝛ seq̄ret q ignis quātūcūq̄ pu⁹ possꝫ ɔburere oia ɔbustibilia h̄ pꝫ. si in h̄ loco haberet vnū ɔbustibile sibi approxiatū ꝛ in alio aliud ꝛ sic de ifinitis locꝭ Oīne em̄ potēs siłr in multa pua passa p̄t siłr in magnū passum itegratū ex oibus ilł. ꝛ sic ignis quātumcunq̄ puus posset ɔburere ɔbustibilia quātūcūq̄ magnam Octauo sic. qꝛ seq̄ret q idē posset moueri ad seipm et accedere ad vbi in q̄ iam ē. ꝛ tūc vł expellerꝫ seipm de pmo vbi. ꝛ sic eēt sibi icōpossibile. vel nō expelleret. ꝛ sic duo corpa eēnt q̄si siłr. Siłr si eēt aiatū possꝫ seipm pellere ꝛ secū facere maximā coreā ꝛ se solo magnū exercitū ꝛ sibi obuiare ꝛ secū ɔfabulari ꝛ disputare. credendo ɔfabulari cū vno alio. qꝛ possibile ē q nō ɔgnosceret suā figurā. ꝛ p ɔñs possꝫ bellare ɔtra seipm ꝛ limitari cū hasta sed ista sꝭ absurda. istꝭ rōibꝫ nō obstātibꝫ

Dic ad questionē. q nō est ipossibile nec iplicās ɔtradcōeꝫ idē corp⁹ nūero siłr esse in diuers locis imo ē simpłr possibile. Probat q̄drupłr. pmo autoritate Hugōis de scō victore i libro de sacramētis octaua pte caplo secūdo dicentꝭ. Qui fecit vnū corp⁹ eē in vno loco fecit q̄no voluit ꝛ si aliṫ voluisset aliṫ facere potuisset. Secūdo pbat qꝛ cū vnitate poꝛꝭ stat sine ɔtradcōne pluralitas posterioris. sed loca sunt posteriora ipo corpe locato cū causent ex ɔ̄cūscriptōe locati ḡ. Maior pꝫ. qꝛ cū respect⁹ itrīsec⁹ adueiētes (de q̄bus mi⁹ videt) p̄nt multiplicari fundamēto manēte eodē vtputa sup albedine eadē siłr fundant plures siłitudies. nō videt quintał respect⁹ extrīsec⁹ adueientes ꝛ etiaꝫ q̄cūq̄ alia posteriora p̄nt młtiplicari. fundamēto vł pori manēte eodem. Tercio pbat sic. qꝛ q̄cquid p̄t de⁹ in gñe cāe efficientis mediāte cā scḋaria p̄t in ꝟtute ppa ꝛ sine illa cā. Sꝫ de⁹ mediāte sacramēto ꝛ sacramentałr p̄t facere ideꝫ corp⁹. vtputa corp⁹ xp̄i siłr esse in diuersis locis

ergo hoc potest in ꝟtute ṗpͣ ꝛ sine sacramento ꝛ si pos set de corpe xp̄i poterit etiā de quolibꝫ alio. Quarto sic. qꝛ nō videt̄ qn nūc deꝰ posset ponere suū corpꝰ loca liter vbicūqꝫ est sacramental'r. sed maifestū est ꝙ cor pus xp̄i nūc est in pluribꝫ sacramental'r. ḡ. Maioꝛ ptꝫ qꝛ. vbicūqꝫ deꝰ p̄t facere aliqͦd corpꝰ sm̄ mō suo nat'ali p̄t facere ñ sm̄ suo. mō nat'ali. qꝛ i pͦ stꝫ duo miracl'a. ꝛ i 2ͦ vnͦ tm̄ Et ista possent ꝯsiderari ꝑ mltas experientias miraculosas. expt̄ū ē em̄ sepe eū dē hoiem fuisse i diuersͥ locis. sicut exptū est de btō Francone. q̄ cū celebraret missam begagoꝛis īterfuit sepulture beate Marthe apud terrascenā. Pro itellectōe ḡ istiꝰ ꝯclusiōis ꝛ argu mentoꝝ solutōne. ponunt̄ q̄tuoꝛ regule Pͥa deus ꝓt facere q̄cūqꝫ fieri nō iplicat ꝯtradcōeꝫ. Scd'a q̄cunqꝫ sunt ꝑora natural'r ipō vbi vniformit' sunt corpi h̄nti tātū vnū vbi ꝛ corpi h̄nti plura. Sed q̄ sunt sil' natu ra aut posterioꝛa ipa variant̄ ad variatōem eiꝰ. Et rō huius ē qꝛ ꝑus natural'r nō variat̄ ꝑp̄t variatōem po sterioꝛis sed bene posterius vl' sil'. Tercia regula sicut passum existēs in vno loco recipet formā a duobꝫ agēti bus sibi̇ ıuicē approxiatis eodēꝰ recipet ipm in duobꝫ locis eis agētibꝫ in diuersͥ locis approxiatis. Si ḡ vnͦ numero in vno loco possit recipe aliquā formā absolu tam a duobꝫ agētibꝫ sibi approxiatis h̄ etiā p̄t in diuer sis vbi ꝛ (dcm̄ est formā absolutā) qꝛ respectꝰ q̄ sunt sil' natura vl' posterioꝛes ipō vbi variant̄ sicut ꝛ ipꝫ Rō aūt huiꝰ regule est. qꝛ ad h̄ ꝙ patiens patiat̄ ab agente recipiēdo formā nō oꝫ nisi ꝙ sit in potētia passiua ꝛ a gens habeat potētiā actiuā ꝛ sint debite approximata Et si approximatio sit in h̄ vbi vl' illo nihil differt q̄ tum ad actōem q̄ est sm̄ formā abso lutā. sꝫ passum po sitū in duobꝫ locis hꝫ eandē potētiā passiuā. ꝛ agēs eā dem potētiā actiuā q̄ p̄nt eodē mō approxiari ac si eēnt in eodē loco. ḡ Quarta regula sicut corpꝰ se hꝫ in rōne actiui ꝛ passiui ad diuersa agētia sibi approxiata qn̄ ē in vno vbi. sil'r se hꝫ qn̄ est in diuersis locis. Ad ꝑmā ḡ rōem factā ꝑ opiōne oppoita dꝛ vno mō ꝙ q̄uis nō sit repugnātia ex pte dei ꝙ creatura sit vbi ꝛ sit capax cu iuslibet vbi successiue tñ ꝓpter sui limitatōem nō est ca pax cuiuslibet vbi sil' sicut q̄uis supficies sit in poten tia ad oēm colorē. ꝛ nō sit repugnātia ex pte potentie di uine ꝙ habeat sil' omēꝫ. nō tñ ꝓt simul oēm habere sꝫ solū successiue. Alio mō dꝛ ꝙ nō est ipossibile apͦd deū aliquā creaturā esse vbiqꝫ ꝛ si h̄ fieret adhuc deꝰ esset alit̄ vbiqꝫ q̄ illa creatura. Deꝰ em̄ est vbiqꝫ nō local'r sed sm̄ potētiā purā ꝛ eēntia ꝑp̄t sui imat'ialitatē non sic aūt eēt de illa creatura. Ad scd'am pꝫ solutio ꝑ ꝑce dentes regl'as cū em̄ dꝛ ꝙ idē posset sil' frigere ꝛ cale re frigere ꝛ nō frigere. Negat̄ ꝯña ꝛ ad ꝓbatōeꝫ dꝛ ꝙ aut illa agētia stꝫ eqliū ꝟtutū in agēdo ꝛ tūc vnū ipediat alteruꝫ. vl' vtrūqꝫ nō aget vl' aget quēdam effectum in quo passum nō magis assil'aret̄ vni q̄ alteri. sicut fierꝫ si illa duo agētia approxiarent̄ alicui corpi habēti tantū vnū vbi sicut pꝫ ꝑ q̄rtā regulā. Vl' illa agētia nō sunt eqliū ꝟtutū. tūc vnū vicit aliōd ꝛ assiml'abit sibi passuꝫ sicut si illa approxiatu r ipi passo exn̄ti solū in vno lo co. nec ē maioꝛ difficultas saluare qūo idē nō sil' frige at si ponat̄ in diuersͥ locis q̄ si poneret̄ solū in vno. Cū vlteriꝰ infert̄ ꝙ possꝫ sil' esurire ꝛ nō esurire. Negat̄ cō sequētia Et ad ꝓbatōem pꝫ solutō ꝑ scd'am regulam Fames em̄ ꝛ sitis stꝫ appetitꝰ natural'r ꝑcedēs ipꝫ vbi nec variat̄ ad variatōem eiꝰ ꝛ si hic saturaret̄ ꝛ cessarꝫ

appetitus. cessaret etiā alibi q̄uis nō oporteret ꝙ si eēt ex cibo sumpto h̄ ꝙ eēt ex cibo sumpto alibi. Et cū infer tur vlteriꝰ ꝙ idē posset occidi ꝛ non occidi. moꝛi ꝛ non moꝛi vulnerari ꝛ nō vulnerari. pꝫ etiaꝫ solutio Moꝛs em̄ ꝛ vita dicūt aliq̄d absolutū positiuū vl' ꝓuatiuū. iō nō variant̄ ꝑp̄t variatōem vbi. Si ḡ moꝛit̄ h̄ moꝛit̄ ibi. ꝛ si viuit h̄ viuit ibi. nō tamē sequtur ꝙ si suspēdat̄ h̄ sus pendat̄ ibi. vl' si vulneret̄ h̄ vulneret̄ ibi. eo ꝙ illa ipoꝛ tant quosdā respectꝰ posterioꝛes ipō vbi vl' siml' cū eo Patꝫ etiā solutio cū infert̄ ꝙ idē eēt sil' sanū ꝛ ifirmuꝫ aut em̄ tempies ꝛ intēpies eēnt eql' ꝟtutis. aut nō ꝛ vtͦ qꝫ mō sic se haberēt ad ipm ac si eēt tm̄ in vno vbi sicut dcm̄ est de caloꝛe ꝛ frigoꝛe. Ad terciā dꝛ ꝙ locū ꝛ loca tū eē sil' p̄t intelligi dupl'r. vno mō sil'tate p̄ntialitatis sic ꝙ vnū sit p̄ns alteri Alio mō simultate adeq̄tōnis sic ꝙ vnū alteri adequat̄ ꝛ istis duobꝫ mōis bn̄ sunt sil' Tercio simultate totalitatis sic ꝙ locatū nō possit ade quari ꝛ ꝯmēsurari alteri loco ꝛ sic nō sit simul. Ad q̄r tum dꝛ ꝙ mouebit̄ duabꝫ mutatōibꝫ q̄ erūt eiusdē spe ciei si sint ad termīos eiusdē spēi. ꝛ erūt diuersaꝝ si sint ad termīos diuersaꝝ. Ad q̄ntā dꝛ ꝙ ꝑmi termi motꝰ sunt icōpossibiles nō tñ termi ꝯñtes ꝛ nō ꝑmi. Sūt āt ꝑmi termi motꝰ habitꝰ ꝛ ꝓuatio. Cōcomitātes auteꝫ sunt q̄ ꝯiūgunt̄ cū ꝑ dcis ꝛ illi p̄nt eē positiui. Ad ꝯfir matōem negat̄ assumptū cū sua ꝓbatōe. Ad sextā ne gat̄ mioꝛ Ad ꝑmā ꝓbatōem pꝫ solutio. idē em̄ fierꝫ ac si ille sil' ꝯmederet̄ a duobꝫ exn̄tibꝫ i eodē loͦ vl' ei vtri qꝫ stomachi eēnt eql' ꝟtutꝫ ꝛ tc eql'r ꝯuerterēt aliq̄d de alimēto in subaꝫ aliti. vl' nō eēnt eql' ꝟtutis ꝛ tūc vnꝰ ꝯ uerteret plꝰ q̄ alt̄. nō tñ ꝯuerterēt eandē p̄tē in subam vtriusqꝫ. Ad scd'am ꝓbatōem ptꝫ solutio. Est em̄ sil' ac si duo ignes eēnt approximati eidē ligno exn̄ti in v no loco tm̄. Nec ē icōueiēs a duobꝫ agētibꝫ ꝑtialibꝫ in duci eandē formā in passum. eēnt aūt illi duo ignes a gētia ꝑtialia ꝛ nō totalia. Et si ponat̄ ꝙ q̄libꝫ eoꝝ suf ficeret ad ꝯburendū lignū nō tñ p̄t poni ꝙ in eq̄li tēpe vnꝰ ꝯburerꝫ ꝛ ab ꝯ si reliquerent̄ suis ꝓprijs ꝟtutibꝰ naturalibꝫ. Ad septimā pꝫ solutō ꝑ q̄rtā regulā sicut em̄ se haberet ille puꝰ ignꝫ ad illa ꝯbustibilia approxia ta si eēt tm̄ in vno loco. sic se habebit ad ea si sit i diuer sis locis. Et cū infert̄ ꝙ idē possit mouere ad seipꝫ tc tenet̄ ꝯña nō tñ expellet seipm nec erūt duo corpa in eo dem sed vnū tantū. Cōcedit̄ etiā ꝙ posset seipm mo uere si vellet Dicit̄ vltra ꝙ nō eēt incōueiens nec im possibile apͦd deū vnͦ hoīeꝫ replere tātū locū sicut mag nus exercitꝰ. Et cū infert̄ ꝙ posset ꝯfabulari ꝛ dispu tare cū seipō. Dōm est ꝙ si loq̄ ꝓsuppoīt actū imagina tionis vl' itellectus sic est in pluribꝫ locis. sed si non sit nisi forma vocis ꝑ instrumēta naturalia poterit h̄ for mari vox ꝛ nō ibi ꝛ poterit hic loqui ꝛ ibi tacere. h̄ dis putare ꝛ ibi nō ꝛ fabulari cū seipō q̄si cū alio. h̄ tñ nō fit sine imagiatōe. ꝛ iō nō diceret̄ ꝓpe disputatio vl' fabu latio. Et sil'r diceret̄ de basta ꝛ corea

Questio tercia

Utrū sit possibile vacuū eē. Rn̄det̄ ꝑmo ꝙ nō est va cuū de facto. pꝫ qꝛ vacuū nihil aliōd iportat q̄ spaciuꝫ sepatū ab omi corpe aptū natū recipe corpus. sed nō est aliquod tale spaciū. in omni em̄ spacio est corpus sicut patet per experientias positas in textu de aere. Dicit̄ scd'o. ꝙ nō est possibile natural'r vacuū eē. pꝫ qꝛ natura

abhorret vacuum. nec videt quare nõ possent naturalr cõprimi latera vallis aut alicui⁹ alterius ꝯtinẽtis ae rem vl' etiã extẽdi. nec etiã videt q̃re aq nõ posset exire clepsedrã nisi aer p aliqd foramẽ subintret. aut exeat ni si natura abhorreret vacuum aut pateret ipm eẽ ergo ¶ Tercio dr q nõ iplicat ꝯtradcõem vacuum eẽ immo ẽ possibile apud potẽtiã diuiam ipm eẽ. patz q2 remanẽ te celo vl' supficie celi de⁹ posset oĩa corpa infra eã ꝯtẽ ta corrumpe ꝛ annihilare. ¶ Cum de⁹ possit q̃cunqꝫ cre ata absoluta ꝛ eẽntialr disticta (quoꝝ vnum nõ depen det ab alio) separe ꝛ sepatiꝫ ꝯseruare ꝛ destruere vnũ sine alio. ¶ Sed celum ꝛ ꝯtẽta infra celum sunt eẽntialr disticta ꝛ celum ab istis inferioribꝫ nõ depẽdꝫ. ꝛ si de⁹ hoc faceret remanerꝫ vacuuꝫ ifra celuꝫ cum remanerꝫ spacium nõ repletum corpe aptum natum repleri ergo ¶ Dicit q̃rto. q si eẽt vacuum in ipo nõ posset fieri mo tus. pbat qdruplr. ¶ Pmo q2 tal' mot⁹ vl' eẽt natal' vl' vi olentus. nõ natural' eo q in vacuo nulla est natura ꝛ etc motus natural' hꝫ determiatum locum. null⁹ ãt loc⁹ ẽ in vacuo. nec violent⁹. q2 nõ videt a quo piectuꝫ moue retur cum esset dimissum a pꝓiciente. ¶ Scdo sic. tal' est pporcio medij ad mediũ q̃lis est mot⁹ ad motũ in ve locitate ꝛ tarditate ꝛ tpis ad tps in lõgitudine ꝛ bre uitate. sed nulla est pporcio medij pleni ad mediũ va cuũ in raritate ꝛ dẽsitate. g̃ nec mot⁹ facti in pleno ad motũ factũ in vacuo in velocitate ꝛ tarditate. ꝛ p ꝯñs nec tpis ad tps. in lõgitudie ꝛ breuitate. sed cuiuslibꝫ tpis ad qdlibet tps ẽ pporcio. g̃ oꝫ q alt eoꝝ fiat in nõ tpe sed mot⁹ nõ potest fieri in nõ tpe. g̃. ¶ Tercio sic. tal' est pporcio mot⁹ ad motũ quãtũ ad velocitatẽ ꝛ tardi tatẽ. qual' est pporcio grauitatis ad grauitatẽ. si ergo motus eẽt in vacuo mag' graue veloci⁹ descẽderet qd est ipossibile q2 ppt hoc descẽdit veloci⁹ magis graue q2 est potẽti⁹ ad diuidendũ mediũ. in vacuo ãt nõ põt fieri tal' diuisio ergo. ¶ Quarto sic. q2 si mobile moueret in vacuo eadẽ rõne qua moueret ad vnã ptem moue ret ad aliã g̃ vl' ad nullã moueret vl' ad oẽm sil'. sꝫ non possꝫ simul ad oẽm moueri g̃ ad nullã moueret. ¶ Sꝫ ꝯtra h arguit sic. si nõ possꝫ fieri mot⁹ in vacuo h esset ppt resistẽtiã medij ad ipm mobile successio eñ in mo tu dr cãri ex resistẽtia medij. ¶ Sꝫ sine tali resistẽtia pos set eẽ mot⁹ ꝛ successio in motũ g̃. ¶ Maior pꝫ nõ est dubi um qñ angel⁹ possꝫ moueri de celo ad trã successiue. et tñ nõ est ibi successio ex resistẽtia medij. ¶ Et ppt h tenẽt multi q in vacuo possꝫ fieri motus nõ qdẽ istãtaneus sed successiu⁹. vñ in corpibus mixtis nõ est dubiũ quã do resistẽtia ꝛ successio nõ solũ fit ppt mediũ sed etiaꝫ ppt ptes grauis ꝛ leuis sibijnuicẽ ꝯmixtis. ¶ Pꝫ in corpibꝫ simplicibꝫ silr tota successio nõ est ex resistẽtia medij. sꝫ etiã ex pte termini mot⁹ q nõ ẽ nat⁹ sil' ad q̃ri ꝛ etiã ex sim plicitate mobil' qd nõ est natũ sil' eẽ circa polũ autarti cũ ꝛ articũ. ꝛ tñ sic spaciũ itme^m eẽt vacnũ. ¶ Pria respõ sio diceret q tale corp⁹ sil' ꝛ sel' eẽt in vna pte q̃ est tmi⁹ a quo ꝛ in alia pte q̃ est tmin⁹ ad quẽ. ¶ Et ꝓm h posset rñderi. ¶ Ad rões pbãtes motũ nõ posse fieri in vacuo ¶ Ad pmã dr q in vacuo possꝫ fieri motus tam natura lis q̃ȝ violentus. ¶ Et ad impbatõem pmi dicit q dif ferẽtie motus natural' sunt in medio ꝛ in mobili. ideo naturalitas potest esse ex pte mobilis ꝛ etiã ex pte ter minoꝝ. ¶ Ad impbatõem scdi dr q motus piectorum melius ꝛ facilius fieret in vacuo q̃ȝ in pleno supposita equali vtute pꝓicientis q2 ceteris paribꝫ. vbi est mi nor resistentia ibi est velocior motus nõ aũt mouentur piecta ab aere deserẽte siue a medio nõ eñ potest itel ligi q ppter puũ impulsum aeris sagitta possꝫ ita velo citer moueri sicut aliquãdo mouet aer. g̃ nõ facit mo tum sagitte. sed magis impedit sed piecta p sepatõeꝫ a pꝓiciẽte mouent ab impetu mediante forma eis im pressa. ad ipo pꝓiciẽte q̃ tñ ꝯtinuo debilitat vsqꝫ quo d ficiat in fine qd in pncipio ppt debilitatõem illius ipe dit. ¶ Ad scdam dicit. q illa ppõ maifesta nõ est vl'iter vera. q2 successio in motu nõ solũ est ex resistẽtia medij ad mobile vl' motoris ad id qd mouet immo põt esse ex ordine formaꝝ vl' tminoꝝ in motu. tñ corpm celesti um nulla est resistẽtia medij ad mobile vl' motoris ad ipm corp⁹ qd mouet cũ nullũ sit ibi mediũ. ¶ Ad tciaꝫ dicit q differẽtia velocitatis ꝛ tarditatis potest pueni re ex drña grauitatis maioris vl' minoris ꝛ potest velo citari successio ꝓm magis ꝛ min⁹ ex sola hmõi drña v causat successio ex solo ordie tminoꝝ. ¶ Ad quartã dr q si corpus poneret in vacuo moueret solũ ad illã pteꝫ ad quã detminat grauitas ꝛ leuitas scꝫ ad mediũ vel circũferentiam nec quiesceret quousqꝫ eẽt in cẽtro. si es set graue vl' in circũferẽtia si eẽt leue

Questio quarta

¶ Utrum ꝯdensatio ꝛ rarefactio sint mot⁹ possibiles ab alijs speciebus motus realit ꝛ essentialit disticte ¶ Re spondent hic aliqui q condensatio ꝛ rarefactio nõ sũt distincta a dẽsitate ꝛ raritate. ¶ Raritas aũt ꝛ densitas non distinguunt a corpe raro ꝛ denso. qd sic pbant q2 si raritas distinguat a corpe raro ꝛ dẽsitas a corpe den so oporꝫ q sint q̃litates vl' q̃ntitates. ¶ Non sunt q̃ntita tes. q2 tũc q̃ntitas de genere q̃ntitatis recipet aliam q̃n titatem qd sic opinãtes negant. ¶ Nec sunt q̃litates tota liter distincte q2 impossibile est aliquid idẽ nũero tran sire de minori q̃ntitate in maiorẽ nisi aliquid rarefiat et nõ potest rarefieri nisi p raritatẽ. ꝛ tamẽ aliqd bene po test de minori fieri maius sine hoc q recipiat aliquam qualitatẽ oĩno distinctã ab eo cuius est. ¶ Cõtra im possibile est duo ꝯtraria esse eadem rarũ aũt ꝛ dẽsum sunt ꝯtraria ergo nõ sunt eadẽ. ¶ Maior patꝫ. quia nisi sic sequeret q tminus a quo ꝛ tminus ad quẽ motus ẽ eodeꝫ se ꝯpateret. ꝛ p ꝯsequens idẽ posset esse simul in t mino a quo ꝛ tmino ad quẽ simul ꝛ semel. ¶ Et si forte di cas q rarum ꝛ densum nõ sunt ꝯtraria rerũ sed bene ꝯtraria tminoꝝ. ¶ Ista fuga est ficta. quia tminis nul la pprietas ꝯtrarioꝝ ꝯuenit nisi ex sua impositione siue significatione que est a voluntate nostra. ¶ Absur dum aũt dr q in raro ꝛ dẽso nulla sit ꝯtrarietas nisi a volũtate nostra. ꝛ ficta est illa ꝯtrarietas vocũ vl' ratõ nũ significãdi cui nõ corrñdꝫ fundamentũ in re. nec a licui⁹ phie real' ꝯsidertõis. ¶ Vñ bene in vanũ laborasl sent antiq phi ponẽtes raritatem ꝛ dẽsitatem medij eẽ causa velocitatis vl tarditat' motus si nõ sint realiter nisi ipm mediũ vl' tmini ꝯtrarij. ¶ Dicendũ ergo est alt ter supponendo pmo q cõdensatio accipit duplr. vno mõ cõiter p omni motu qui est a magis extenso ad mi nus extensum siue fiat p depditionẽ materie siue non et sic diminutio est condensatio. ¶ Secundo accipit pro motu qui est a magis extenso ad minus extensum sine depditõe matie ꝛ h siue pcedat alteratio siue nõ. ¶ Ter cio accipit ppriissime p motu q̃ ẽ a mag' extẽso ad mi⁹

extensum siue ꝑ deꝑditione materie ⁊ ꝑcedente alteratõne q̄ est frigefactio. Et simılit᷑ rarefactio potest accipi tripliciter. vno mõ cõiter ꝓ omni motu q̇ est a min⁹ extenso ad magis extẽsum siue addat᷑ noua mat̃ia siue non. Scd̃o mõ ꝓprie ꝓ tali motu sine additõe noue mat̃ie et hoc siue ꝑcedẽte alteratõe siue nõ. Tercio ꝓprijssie ꝓ motu a min⁹ extẽso ad magis extẽsum sine additõe noue mat̃ie. ⁊ mediante alteratõe q̄ ẽ calefactio. Suppono scd̃o. ꝙ in rarefactõe ꝓprie dicta sunt ꝯsiderãde tres mutatões. Prima est mutatio local᷑ ꝑtiũ aeris vl᷑ alteri⁹ corꝑis q̄ sunt inter ꝑtes corꝑis rarefactibil᷑. Secũda est mutatio local᷑ q̄ est elõgatio ꝑtiũ rarefactibilium abinuicẽ. Tercio est ꝑ quã adq̇rit᷑ maior extẽsio corꝑis rarefactibil᷑. Suppono tercio ꝙ in rarefactõe ꝓprijssime dicta ꝯcurrũt q̈tuor mutatões. ṗma est calefactio rarefactibil᷑ q̄ ꝓ termĩo habet caliditatẽ. Secũda est rarefactio q̄ habet ꝓ termĩo raritatem. Tercia est augmẽtatio cõiter dcã q̄ habet ꝓ termĩo maiorẽ q̈ntitatem vl᷑ maiorẽ extẽsionẽ q̈ntitatis. Quarta est mutatio local᷑. ꝑtes eñ rarifactibiles adq̇rũt aliũ ⁊ alium sitũ. Et si queras vtrũ adq̇ratur noua q̈ntitas ꝑ rarefactionẽ ⁊ ꝯdensatõez. Potest ꝓbabil᷑r dici ꝓ nũc ꝙ nõ sed solũ noua extẽsio q̄ est mod⁹ ip̄ius q̈ntitatis q̇ ip̄a formal᷑r dicit᷑ extẽsa. Ex istis patz solutio ad questionẽm. Nã quia rarefactio ⁊ ꝯdẽsatio habẽt t̃minos distinctos iõ sunt moti distincti ⁊ videt᷑ mãifeste in musco ⁊ lacte rarefactio ⁊ ꝯdẽsatio. iõ st̄ possibiles

Ad rationes

añ oppositũ. Ad primã dõz ꝙ si tale vas rumperet᷑ posito ꝙ aer nõ posset introire ⁊ ꝙ aqua ꝯgelaret᷑ omnino ⁊ h̄ ꝓpt᷑ ordinẽ totius vniuersi ꝯseruandũ tm̄ q̈ntũcunq̧ eẽt illud vas ⁊ quãtũcunq̧ duꝝ ip̄m rũperet᷑ sicut patet in machinis ⁊ alijs diuersis instrumẽtis. Et ad ꝯfirmationem dicit᷑ ꝙ int᷑ illa duo corꝑa int᷑cipit᷑ aer siue applicentur in loco calido siue in loco frigido ille aer intantũ rarefit inq̈ntũ sufficit ad replendũ locũz ⁊ hoc ꝓpter ordinẽ vniuersi ¶ Ad scd̃am dõm ꝙ si vnũ ṗuatiue oppositoꝝ sit in materia ⁊ reliquũ est in materia nisi ip̄m esse in mat̃ia nõ sit possibile ꝑ naturam. Ad ꝯfirmatõnem negat᷑ autoritas Auerrois. vbi loquit᷑ de creatõne mũdi in h̄ eñ loquit᷑ tanq̈ catholicus. dato eñ ꝙ mũdus fuisset creat⁹ nõ oportuisset vacuum ṗexistere eo ꝙ cũ loco mũdi ip̄e mũdus creatus est. Ad terciã patz solutio ¶ Ad q̇rtam negat᷑ añs. ⁊ ad ṗmã ꝓbationẽ dr̄ ꝙ licz vacuo posito inter latera loci nihil essz qd̄ posset demõstrari ꝑ hoc vl᷑ illud cũ aliquid posset demõstrari ꝑ hic vl᷑ ibi. Dicẽdo h̄ põt esse corpus ⁊ hoc sufficit ad h̄ ꝙ illa latera distent. Ad ṗmaz ꝯfirmatõem dr̄. ꝙ si de⁹ faceret vacuũ iã nõ eẽt deordinatio in vniuerso nec eẽt frustra q̈nuiꝭ ꝑhi dixerit ꝙ sic esset frustra. q᷑ eẽt deordiatio in vniuerso. Ad aliã confirmatõem dr̄ ꝙ nõ ĩplicat motũ fieri in ĩstanti sicut alibi videbit᷑. nec tal᷑ motus sic factus mensuraret᷑ tꝑe sed instanti. Ad aliã ꝯfirmatõem dr̄ ꝙ nõ est ĩpossibile idem simul eẽ in diuersis locis.

¶ In hoc tercio tractatu determĩat ꝑhus de tꝑe. Et diuidit᷑ in sex capitula. in ṗmo disputat᷑ si est tp̄s ⁊ q̇d est. Et dicit ṗmo ꝙ ꝯuenienter ex dcis alioꝝ oꝑtet primo inq̇rere vtrũ sit tp̄s ⁊ q̇d sit. Q̇ꝫ aũt nõ sit temp⁹ arguit duabus ratiõibus. Prima q᷑ illd̄ totum nõ est cuius partes non sunt. Ex his eñ que non sunt compositum hoc impossibile esse videtur. aut etiaz impossibile videtur participare aliquam subãm. sed ꝑtes tꝑis nõ sunt q᷑ ꝑtes eius sunt ꝑteritũ qd̄ ampli⁹ nõ est et futuꝝ quod nondũ est. h̄ idẽ ip̄i⁹ factũ est ⁊ non est illud vero futuꝝ ⁊ nondũ ẽ Ex his aũt ĩfinitũ ⁊ semꝑ acceptũ tp̄s ꝯpoĩtur. Scd̃a ratõ ẽ ꝯfirmat̃ia ṗme et ẽ hec cuiuslibet diuisibil᷑ (si ip̄m ẽ) oportet oĩs eius ꝑtes esse vl᷑ saltẽ aliquã. sed tp̄s est diuisibile ⁊ nulla ꝑs eius est. cũ nec ꝑterita nec futura. De tꝑe eñ nõ habemus nisi nũc qd̄ nõ est tp̄s nec pars tꝑis. Si eñ eẽt pars mẽsuraret tp̄s ⁊ ꝯponeret ip̄m. Mẽsurat eñ ꝑs et ꝯponi oportz totũ ex ꝑtib⁹ ¶ Deinde arguit ꝙ nũc nõ sit. q᷑ vl᷑ eẽt vnũ nũc ꝑ totũ tp̄s vl᷑ alterꝝ ⁊ alterꝝ. non potest dici ꝙ sit alterũ ⁊ alterũ. q᷑ nulla eorũ q̄ sunt ĩ tꝑe pñt esse simul nisi vnũ sit ꝑs alteri⁹. nulla eñ eoꝝ q̄ sunt in tꝑe alia ⁊ alia ꝑs est simul q̄ nõ ꝯtinet alia vero ꝯtinet᷑. sicut min⁹ tp̄s sub pluri ꝑgo plura nũc nõ possunt esse simul. ⁊ ꝑ ꝯñs oꝑtet ip̄m nec corrũpi cũ nõ posset simul stare cũ alio adueniente sed hoc est ĩpossibile. q̇a si nũc corrũperet᷑ vl᷑ corrũperet᷑ in seipso vel in alio nũc. nõ in seipso. q᷑ tũc nõ est. in alio. q᷑ vl᷑ corrũperetur in alio immediate sequente ipsum vel mediate. nõ immediate sequente eo ꝙ in tempore non sunt nunc immediata sibĳnuicem. Nec mediate sequente. q᷑ tunc duraret ꝑ totũ tp̄s mediũ in quo sunt ĩfinita. ⁊ sic simul essent plura nunc. Nõ potest etiaz dici ꝙ sit idẽ nunc ꝑ totum tempus ꝓpter duas causas. Prima q᷑ nulli⁹ finiti diuisibilis est idem terminus ex vtraq̧ ꝑte. sed nunc est terminus temporis ⁊ potest dari tempus finituz ꝗ cuius sunt diuersa numeri ⁊ nõ semꝑ idẽ. Secũda rõ siue causa. q᷑ illa dicim⁹ esse simul ꝭm tp̄s ⁊ vnũ nõ esse ṗus alio que sunt in eodẽ nũc. sꝫ si ĩ ꝑterito tꝑe sit idẽ nũc illa que fuerũt a mille annis eque vt hodie eẽnt in eodẽ nũc. ergo essent simul᷑ nec vnũ esset ṗus alio qd̄ est absurdũ. ¶ (Quid aũt est tempus) Hic disputat ꝑhus de q̇ddit ate tꝑis. Et reꝓbat opĩones antiq̇rũ ꝑhorum de tꝑe. Fuerũt eñ de eo tres opĩones Prima dicit ꝙ tp̄s est circulatõ siue circularis reuolutõ. Secũda ꝙ tempus est vlt̃ia spera. Tercia ꝙ tp̄s nõ est aliud a motu. Et ꝑhs ꝓ e⁹ ĩuestigatõe poĩt tres ꝯclusiões. Prĩa tempus nõ est circulatõ. ꝓbat duabus ratõnib⁹. prĩa nulla pars c̄cularꝭ est c̄culatõ. quelibet pars tꝑis tempus. ergo tempus nõ est c̄culatõ. Scd̃a ratõ si tp̄s non esset aliud q̈ circulatõ tũc si essent plures celi essent plura tꝑa simul᷑. cuiuslibet eñ eoꝝ motus esset circulatõ et ꝑ ꝯsequẽs tp̄s sed nõ possunt esse plura tꝑa simul. ꝗ Scd̃am opĩonem nõ reꝓbat eo ꝙ reputat eaz fatuam. Dicit ergo ꝙ q̇busdam visum est ꝙ tp̄s sit vlt̃ia spera. q̇a oĩa sunt in tꝑe ⁊ oĩa sunt in vlt̃ia spera. Est aũt stultius quod dr̄ q̈ ꝙ est ĩpossibilia de hoc ꝯsiderare. Secũda ꝯclusio. q̈nuiꝭ tempus maxĩe videat᷑ esse mot⁹ tamen tp̄s nõ est motus Probat᷑ duab⁹ ratõnibus. ṗma omnis motus est in eo qd̄ mouetur. ita ꝙ in alio ⁊ alio mobili est alius ⁊ alius motus tempus autem est idẽ vbiq̧ ⁊ apud omnia. Nam tempus similiter ⁊ vbiq̧ apud omnia est. ergo tempus nõ est motus. Secũda ratio. q᷑ omnis motus est velox vl᷑ tardus. sꝫ nullũ tp̄s est velox vl᷑ tardũ. ꝗ manifestum est ꝙ tp̄s nõ est mot⁹. Minor patet. quia velox ⁊ tardũ tempe diffiniuntur

Est enim velox quod in pauco tempore multum mouetur tardius autem quod in multo tempore paucum mouetur sed tempus non diffinitur tempore. ergo tempus non est velox vel tardum. Tercia conclusio. tempus non est sine motu quamuis non sit motus. probatur a signo. quia quando non percipimus motum etiam non percipimus tempus. ergo signum est quod tempus non est sine motu. Minor patet per exemplum de illis qui in sardo dicti sunt per multos annos dormire apud heroes. cum enim expergiscebantur non putabant preterisse tempus. sed copulabant nunc in quo inceperunt dormire. cum nunc in quo expergiscebantur propter insensibilitatem medij. Patet ergo ex istis quod tempus nec est motus nec sine motu. (Accipiendum autem) In hoc secundo capitulo inuestigat diffinitionem temporis et soluit rationes prius adductas ad probandum tempus non esse. Ad accipiendum autem quid est tempus ponit hanc conclusionem. tempus est aliquid ipsius motus. Patet. quia quod non percipitur nisi ad perceptionem motus est aliquid ipsius motus sed tempus est huiusmodi. ergo. Minor patet. quia similiter sentimus motum et tempus. Namque si sint tenebre et nihil per corpus patiamur. motus autem aliquis in anima fit subito videtur fieri quoddam tempus. cum etiam tempus videtur fieri similiter et motus aliquis fieri videtur. quare aut motus aut motus aliquid est tempus. quoniam autem non est motus necesse est motus aliquid ipsum esse. Pro secunda conclusione ponuntur tres suppositiones. prima tamen magnitudo quam motus et tempus sunt continua. magnitudini enim primo conuenit continuitas. secundo motui. et tertio tempori. Sequitur enim magnitudinem motus propter quod magnitudo continua est et motus continuus. quantum enim motus est tantum et tempus fieri videtur. Secunda suppositio est. quod prius est posterius etiam primo reperiuntur in magnitudine. secundo in motu. et tercio in tempore. Tercia suppositio est prius vel posterius in motu est idem cum motu. esse tamen ipsius alterum est. id est differt ab eo secundum rationem. Est ergo secunda conclusio tempus est aliquid ipsius motus secundum prius et posterius in motu. patet quia oportet quod secundum illud tempus sit aliquid motus secundum cuius perceptionem in motu ipsum tempus percipitur et non aliter. sed nos non percipimus tempus nisi percipiamus in motu prius et posterius. Unde quando apprehendimus duas partes motus diunctas per nunc et cognoscimus quod sunt due. vna scilicet prior et alia posterior. tunc statim cognoscimus tempus. Tercia conclusio tempus est numerus motus secundum prius et posterius. hec diffinitio probatur a signo quantum ad hoc quod dicitur tempus esse numerus. quia illud est numerus. quo iudicamus plura esse vel paucora. sed tempus est quo iudicamus motum esse plures vel pauciores ergo. Et qua diffinitione patet quod tempus non est motus. est enim illud secundum quod numeratur motus non ergo tempus motus. est scilicet secundum quod numerum habet motus. Ad declarandum autem istam particulam tempus est numerus ponit hanc distinctionem numerus accipitur dupliciter. dicitur enim vno modo numerus. ratio qua numeramus Alio modo dicitur illud quo numeramus. Alio modo dicitur illud quod numeramus siue res numerate. vnde in diffinitione temporis non est intelligendum quod tempus sit ratio numerandi sed res numerata. Aliud enim est quod numeramus et quo numeramus. Quoniam autem est numerus dupliciter. et namque quod numerat numerabilem numerum dicimus et quo numeramus. Tempus autem est quod numeratur et non quo numeramus. est autem alterum quo numeramus et quod numeratur. Ex predictis patet solutio ad rationes factas in precedenti capitulo per quas probatur tempus non esse. Dictum est enim quod esse temporis non est scilicet permanentiam partium eius. similiter scilicet esse eius consistit in essendo aliud post aliud Nam vt dictum est esse temporis sequitur esse motus tam secundum continuitatem quam secundum prioritatem et posterioritatem. Esse autem motus et specialiter motus localis non est scilicet permanentiam partium similiter. scilicet in esse aliud est post aliud. Non est tamen totaliter simile de motu et tempore. est enim differentie in

hoc quod apud diuersa mota non est idem motus sed bene idem tempus. similiter autem esse tempus idem est. Ad rationem autem per quam queritur de ipso nunc vtrum per totum tempus sit vnum et idem aut alterum et alterum. Dicendum est quod est idem secundum subiectum et diuersum secundum esse. ipsum enim nunc idem est secundum quod quid erat esse alterum est. in primo quidem nunc tempus mensurat. Et hec solutio patet. quia sicut tempus sequitur motum. ita nunc sequitur mobile quoniam sicut ipso nunc distinguimus preteritum a futuro. ita ipso mobili distinguimus spacium per transitum a transeundo. Unde spacium quod est a principio sui vsque ad mobile dicimus esse pertransitum et quod est a mobili vsque ad finem esse pertranseundum. Constat autem quod per totum motum ipsum mobile siue illud quod mouetur sicut punctum vel lapis vel aliquid tale est idem differens solum secundum esse scilicet per hoc quod ipsum est in alio et alio loco. sicut diceremus coristum in theatro et choristum in choro esse vnum et eundem differentem tamen sola ratione. (Manifestum autem est) In hoc tercio capitulo determinat prius de proprietatibus temporis et ipsius nunc. Est autem prima proprietas ipsius nunc mensurare tempus. Patet primo. quia vnumquodque mensuratur per illud quod est maxime notum in suo genere. sed nunc est maxime notum in suo genere. Patet secundo quia sicut se habet mobile ad motum ita nunc ad tempus sed per ipsum mobile cognoscitur motus. ergo Secunda proprietas est nunc esse similiter cum tempore et econtra. patet quia sicut se habent mobile et motus ita nunc et tempus. Sed non est possibile motum esse sine mobili nec mobile sine motu. ergo non est possibile tempus esse sine nunc et nunc sine tempore. Tercia proprietas est. secundum ipsum nunc tempus esse continuum et secundum ipsum diuidi. Patet primo. quia secundum mobile diuiduntur et continuantur pars pertransita in motu. et pars pertranseunda ergo. Similiter est de tempore respectu ipsius nunc. Secundo patet idem per simile de puncto et linea. Est tamen differentia inter nunc et punctum quia punctum in linea potest bis sumi propter eius permanentiam. Sed idem nunc in tempore non potest bis sumi propter fluxum Quarta proprietas est nunc non esse partem temporis. patet per simile de linea et puncto. Est enim manifestum quod nulla pars ipsum nunc temporis esse. Quinta proprietas est quod quamuis ipsum secundum rationem secundum quam dicitur terminus dicetur esse temporis solum Tamen secundum rationem secundum quam dicitur numerus siue mensura est etiam aliorum. Primum patet. quia terminus vt terminus non refertur nisi ad hoc quod terminat. Secundum patet quia numerus secundum quod numerus refertur ad illa que mensurat. Nunc autem aliud mensurat a tempore. mensurat enim omnia momentanea similiter existentia. numerus autem qui est equorum horum decem alibi et alibi est (Diminimus autem numerus) Hic ponit proprietates ipsius temporis. quarum prima est. in ipso tempore est quodammodo assignare minimum et quodammodo non. Patet quia tempus cum hoc quod est continuum est numerus. In numero autem reperitur minimum tam simpliciter sicut vnum tam in genere sicut duo. Et probatur per simile de linea quamuis enim in eo non possit dari minimum secundum magnitudinem potest tamen dari secundum numerum. vt vna linea vel due. ergo etiam poterit quodammodo dari minimum. vt puta vnum tempus vel duo Secunda proprietas est. quod tempus dicitur multum vel paucum breue vel longum. non autem dicitur velox vel tardus. Quod autem tempus consequenter dicatur multum et paucum. patet. quia multum et paucum sunt passiones numeri. Tempus autem est numerus. Et quod consequenter dicatur breue vel longum. patet quia tempus est continuum breue vel longum sunt passiones continui. Sed quod tempus non debeat dici velox vel tardum. patet quia illa non attribuuntur motui nisi scilicet quod est mensurabilis de ratione autem ipsius non est quod sit

mensurabile ergo. ¶ Tercia ꝓpetas ē ꝙ omniū simul existentiū est idē tempus. ſ; nō exñtium ſiĺ nō est idem tp̄s. Est ergo idē tp̄s vbiqꝫ ⁊ apud oīa q̄ ſiĺ mouentur nō est tamē idē ꝯm p̄us ⁊ posteriꝰ. Scđm p; q: non est idē in motu p̄us ⁊ posteriꝰ ğ nec in tp̄e. Tp̄s eñ numerus est nō quo nūeramꝰ ſed qđ nūeraꝛ. p̄mū p; q: eadē p̄t eſſe mēſura extrīnſeca diuerſoꝝ mēſurabiliū. tp̄s aūt est mēſura motuū. Est aūt nūerꝰ vnꝰ ⁊ idē centū equoꝝ et q̄ est centū hoīm quoꝝ aūt nūerꝰ altera eq̄ ab hominibus ¶ Quarta ꝓprietas est q: ſicut motꝰ ē reiterabilis ita etiā tp̄s. pat; de hyeme ⁊ autūno ſicut eñ ꝯtingit motū eſſe vnū ⁊ eundē iteꝝ ⁊ iteꝝ ſic ⁊ tp̄s cōtingit. Quita ꝓprietas est ꝙ nō solū mēſuramꝰ motū ꝑ tēpꝰ ſed aliq̄n ecōtra mēſuramꝰ tp̄s ꝑ motum. Probaꝛ tripliciť. p̄mo ꝑ expgentiā q: ꝑ motū nr̄m iudicamꝰ tēpꝰ eſſe multū vĺ paucū. Scđo ꝓbaꝛ ꝑ ſiĺe de nūero. q: eq̄ vno viſo ⁊ postea alio deueīmꝰ in rōem diſcretiua; q̄ rōe iteꝝ ꝯgnoſcimꝰ q̄nta est equoꝝ multitudo. Terꝰ ꝓbaꝛ ꝑ aliud ſiĺe q: ſicut ſe hab; magnitudo ad motū ita motꝰ ad tp̄s. ſed nos mēſuramꝰ motū ꝑ magnitudinē ⁊ magnitudiem ꝑ motū. Cognito eñ motu faciĺr ꝯgnoſcimꝰ q̄titatē vie ⁊ ecōtra ſi ꝯgnoſcamꝰ q̄nta est via faciĺr ꝯgnoſcemꝰ q̄tus ē motus. ğ etiā menſuramus motū tp̄e ⁊ tp̄s motu. ¶ (Qm̄ aūt tp̄s est) In h̄ q̄rto caplo ꝯpat ph̄s tp̄s ad ea q̄ ſunt in tp̄e. q: ğ tp̄s ē metꝝ ⁊ mēſura motꝰ o; ſcire quō mēſurat motū. menſurat aūt ſic q: tp̄e p̄mo mēſuraꝛ aliq̄ ꝑs motꝰ q̄ mēſurat totū motū ſicut cubitꝰ mēſurat vnā ꝑtem magnitudis q̄ vlteriꝰ mēſurat totā magnitudiem. Differēť tñ tp̄s mēſurat motū ⁊ res ꝑmanētes. ⁊ ſtꝫ ita drñter ī tp̄e. q: motū eē in tp̄e ē ip̄m ⁊ eē ſuū mēſurari tp̄e. Motus eñ mēſuraꝛ tp̄e ⁊ ꝯm id qđ est ⁊ ꝯm ſuū eē. ſed alie res a motu nō mēſuranť tp̄e ꝯm id qđ ſunt ſ; ſolū ꝯm ſuū eſſe. Tripĺr aūt aliq̄d p̄t intelligi eſſe in tp̄e. Potest eñ vno mō intelligi ꝙ aliq̄d ſit in tp̄e q: est q̄n tp̄s est Scđo mō q: ē aliq̄d tp̄is vt ꝑs vĺ paſſio. Tercio mō aliq̄d dr̄ eē in tp̄e ſicut in nūero vĺ mēſura q: ſc; ip̄m mēſuraꝛ tp̄e. Est ğ p̄ma ꝯcluſio hꝰ capli duobꝰ vltimis mōis dr̄ aliq̄d eſſe in tp̄e p;. q: vno mō aliq̄d dr̄ eſſe in nūero. q: est aliq̄d ipiꝰ nūeri ſc; ꝑs eiꝰ ſicut vnitas vel paſſio ſicut par vĺ impar. Alio mō dr̄ aliq̄d eē in nūero q: numeraꝛ ꝑ ip̄m. Tp̄s aūt est nūerus ğ ꝯtingit illis duobꝰ mōis aliq̄d eē in tp̄e. vñ nūc vĺ post aut posterius ſtꝫ in tp̄e. Scđo mō ⁊ ip̄e motꝰ est in tp̄e. Terꝰ mō etiā res. q̄bꝰ ꝯpetit motꝰ. Scđa ꝯcluſio eē in tēpe nō est eē q̄n tp̄s est. ꝓbaꝛ tripĺr. Prio q: eē in loco nō ē eſſe q̄n locꝰ est ſed potius est mēſurari ⁊ ꝯtineri a loco Scđo q: eē in motu nō est eē q̄n motus ē. Tercio q: ſi ſic oēs res eēnt in q̄lib;. ⁊ celū in milio q: q̄n miliū ē ⁊ etiā est celū. Ex dcis inferūť tria correlaria. p̄mū ē. q: q̄ ſunt in tp̄e ⁊ tp̄e ꝯtinenť ⁊ mēſuranť q: eē in tp̄e vt h̄ loq̄mur est eſſe in alio ſicut in nūero. omni aūt numero p̄t accipi numerꝰ maior. ğ omi eo qđ est in tp̄e p̄t accipi tp̄s maiꝰ. ⁊ ſic oē (qđ est in tp̄e) excediť a tp̄e ⁊ ꝯtinetur in tp̄e ſicut locatu; in loco. Scđm correlariū oīne qđ est in tp̄e patiť aliq̄d ſub tp̄e p; ꝑ cōem vſum loq̄ndi. ꝯſueuimꝰ eñ dicere oīa tabefacere ī tp̄e ⁊ ꝙ oīa ſeneſcūt ⁊ tabeſiūt ꝑ tp̄s Dicimꝰ etiā obliuionē fieri ꝑ tp̄s ⁊ nō diſciplinā. vñ nos nō dicimꝰ aliq̄d fieri nouū vĺ bonū ꝓpť tp̄s ⁊ rō est q: tp̄s de ꝑ ſe est magis cā corruptōis q̄ ḡnatōis. Tp̄s eñ est numerus motꝰ. motus aūt facit diſtare rem a ſuo p̄ncipio ⁊ ꝑ ip; remouetur ip̄a res a ſua naťali diſpōne. Corruptōis eñ cā ꝑ ſe est tempus. numerus etem̄ motus est. motus aūt diſtare facit qđ est Terciū correlariū est ꝙ ſempiterna ſiue ea q̄ ſemꝑ ſunt ꝯm ꝙ ſꝑ ſunt nō ſunt in tp̄e. pat; p̄io quia talia nō ꝯtinenť ſub tp̄e cū nō poſſunt excedi ab ip̄o ꝯm duratōem nec ꝑ ꝯñs ip̄o mēſurari. Scđo pt; q: ſempiterna nec patiunť aliq̄d nec corrumpunť in tēpore ¶ Tercia ꝯcluſio q̄es est in tp̄e ⁊ mēſuraꝛ tēpore q̄uis h̄ ſit per accñs. ꝓbaꝛ q: aliq̄d eſſe in tēpore ⁊ ip̄o mēſuri nō est niſi ꝙ ꝑ tp̄s ꝯgnoſciť q̄titas ſue durationis. Priuatio aūt ꝑ habitū ꝯgnoſciť ⁊ quies est p̄uatio motus. ğ opor; ꝙ ꝑ idem mēſureť ⁊ ꝯgnoſcať motus ⁊ quies. ſed motus mēſuraꝛ tp̄e ꝑ ſe ğ quies mēſuraꝛ tp̄e ſaltem per accñs. Nec ſeq̄tur quies nō ē in motu ğ q̄es non est in tp̄e. q̄uis eñ illud (qđ est in motu) neceſſe ſit moueri. nō tñ id qđ est in tp̄e quia ſicut dcm̄ est tp̄s nō est motꝰ ſed mēſura motꝰ. nō eñ tp̄s ē motꝰ ſed nūerus motꝰ. Vñ tp̄s nō mēſurat illud qđ moueť vel q̄eſcit q̄tum ad id qđ est. neqꝫ q̄tum ad ſuā q̄titatem. ſed q̄tum ad q̄titatem ſui motus vĺ q̄etis. Ex dictis ſequunť tria alia correlaria. p̄mū ē ꝙ illa (que nō moueneť vĺ q̄eſcunt) nō ſunt in tp̄e. pt; q: eſſe in tp̄e est mēſurari tp̄e. tp̄s aūt est mēſura motꝰ ⁊ q̄etis. Secundū correlariū ꝙ nō entia (q̄ ſunt impoſſibilia ſicut dyametrū eſſe ꝯmenſurabilem coſte nō ſunt in tp̄e) pt; q: nihil est in tēpe niſi cui aliq̄n ineſt moueri ⁊ aliter ſe habere. ſed ea q̄ nūqꝫ ſunt nō ſūt hmōi. ğ Et dictū ē notāter q̄ ſunt impoſſibilia quia nō entiū q̄dā nō ſunt q̄ aliquando fuerunt. vt Homerus ⁊ talia bene menſuranť tp̄e. Alia ſunt que aliquādo erūt ⁊ ip̄a etiā tp̄e menſuranť. Alia vo ſunt q̄ nūqꝫ ſunt ⁊ quoꝝ oppoſita ſꝑ ſunt dyametꝝ eñ eſſe ꝯmenſurabilem coſte nūqꝫ est ſ; ſuū oppoſitū ſemper est. ſc; dyametꝝ eē ꝯmenſurabile coſte. Aſimetꝝ eñ eſſe dyametꝝ ſꝑ est ⁊ nō erit h̄ in tp̄e ergo neqꝫ ſimetꝝ vñ ſemper nō ē q: ꝯtrariū ē ei qđ ſemper est Quorūcūqꝫ aūt ꝯtrariū nō ſemper est hec ⁊ poſſunt eſſe ⁊ nō eſſe ⁊ est ḡnatio ⁊ corruptio ipoꝝ. Terꝫ correlariū est ꝙ ḡnabilia ⁊ corruptibilia ⁊ vĺr oīa q̄ aliq̄n ſunt ⁊ aliq̄n nō ſunt menſuranť tempore. p; q: talia excedunť a tempore. ğ p̄nt tempore menſurari ¶ (Ip̄; aūt nūc) In h̄ q̄nto caplo ph̄s ꝯplet determiatōem q̄rūdam de q̄bus p̄us factꝰ est ſermo. Et p̄mo dt ip̄o nūc dicens ip̄m ā t nunc est ꝯtinuatio tp̄is. Accipiť āt dupĺr. vno mō ꝓprie ⁊ ſic nūc dr̄ ip̄m p̄ñs. Alio mō capiť imꝓprie ⁊ ſic nūc dr̄ tp̄s ꝓpinquū p̄ñti ſiue illđ tp̄s ſit p̄teritū ſiue futuꝝ. Dicimꝰ eñ de aliquo ꝙ veniet nūc quia veniet hodie ſed nō dicimꝰ bellum troyanum vĺ etiam diluuium factum eſſe nunc. quia q̄uis tempus belli troyani ſit continuum preſenti. tamen non est propinquum. Accipiendo autem in propria ⁊ principali acceptione ponit Philoſophus de ipſo tria dicta Primum est. Nunc continuat tempus ſcilicet preteritum cum futuro. et est eius temporis finis. ſcilicet preteriti et principium futuri. ſed hoc non est ita manifeſtum de tempore ⁊ ipſo nūc ſicut reſpectu linee est de puncto quod est permanens. ¶ Secundum dictum est ꝙ tempus diuiditur ꝯm ipſum nunc. differēter tamen nunc diuidit tempus et continuat. Diuidit enim ipſum tempus ꝯm ꝙ conſideratur vt multa in potentia et vt alterum ⁊ alterum ſcilic; put accipiť ſeorſum. vt p̄ncipium vniꝰ ⁊ finis alteriꝰ. ſ; ꝯ; ꝙ ꝯtinuat accipiť vt vnū et idē ⁊ est ſimiĺe ſicut de puncto in linea. ¶ Tercium

dictum est ꝙ nūc diuidens ꝛ ꝯtinuans tempus ē vnū3 et idē differēs ẜm eē. est āt idē ꝛ ẜm idē diuisio ꝛ ꝯtinuatio. esse aūt nō idem est. Et qꝛ pħs determiauit de nūc determiat ꝛ de tūc. dicēs ꝙ ipm tūc est tps p̄teritū determinatū p p̄cedēs nūc siue ꝓpinquū siue remotū. Dicimus em̄ tūc destructa est troya tūc factū est diluuium Primo determiato de aliquo tpe. ¶ Circa hoc āt mouet vnā dubitationē que est hec. Utrū tps sit ꝑpetuū videt em̄ ꝙ nō ex dictis. quia tempus (qd dr tūc) est finitū qꝛ determinat p certā distantiam ad p̄ns. s3 de quolibet tpe possum⁹ dicere tūc vt videt ḡ omē tps ē finitū. Pro solutōe hu⁹ dubitatōis ponit hec ꝯclusio Tēpus nō incepit eē nec desinet eē, ꝓbat. qꝛ omē tps finitū terminat a nūc. de rōe aūt ipi⁹ nūc est ꝙ sit p̄ncipiū futuri ꝛ finis p̄titi. vñ sicut in circulo idē est ꝯcauū ꝛ cōuexū. ita in tpe idē est p̄ncipiū ꝛ finis respcū diuersoꝝ finis. sc3 p̄teriti ꝛ p̄ncipiū futuri. ḡ nullū tps finitū p̄t esse añ qd nō sit p̄teritū postq̄ nō sit futuꝝ. Nō deficiet itaq̄ tempus sp em̄ in p̄ncipio est. determiauit de nūc et tūc. Determiat etiā de iam ꝛ mō. Et dicit ꝙ illud dicit esse iam qd est ꝓpīquū p̄nti siue sit p̄titū siue futurū. Si em̄ q̄rat qñ vadet dicim⁹ iā3. ꝛ si q̄rat qñ vadis dices iā ibi iuit. s3 nō dr ꝙ iā destructa est troya Modo aūt p̄t p̄teritū tps ꝓpiquū p̄nti nūc. S3 olim p̄t tps p̄titū remotū a p̄nti nūc. Repēte ꝓo p̄t tps insēsibile ꝓpt ei⁹ ꝑuitatem. Antiq̄ tñ translatio h3 alias distictōnes loco istaꝝ vbi em̄ nr̄a trāslatio h3 nūc antiqua h3 instans. ꝛ vbi tūc. h3 qñ. ꝛ vbi iam h3 esse. vbi ꝓo vl' mō paulo añ. ꝛ vbi olim p̄dem ꝛ antiq̄t⁹. vbi āt repente. subito. Ad ꝯplendū ꝓo determiatōnem de eo qd est oīa pati a tpe poīt pħs hāc ꝯclusionē Tps magis est cā corruptōis q̄ ḡnatōis. De tpe em̄ fuerūt due opiones vna dicit ꝙ eēt cā ḡnatōis ꝛ disciplinē. Alia (q̄ fuit cuiusdā phi pitagorici dci pharō) dicit ꝙ tps ē magis cā obliuiōis q̄ sciē ꝛ corruptōis q̄ generatōis Quāuis aūt vtraq̄ istaꝝ opionū habeat apparētiā eo ꝙ oīa ꝛ ḡnant ꝛ corrūpunt in tpe tñ scdā ē verior. Probat ḡ ꝯclusio p̄mo rōe sic. qꝛ mutatio cū sit remotiua rei a dispōne (quā h3) dispoīt ad ei⁹ corruptōem s3 nō pōt disponere ad ei⁹ ḡnatōem. qꝛ res illa iā ḡeita est q̄uis bñ disponat ad ḡnatōem alti⁹ rei q̄ nō dū est ḡ cū mutatio magis p se habeat ꝯpatōem ad illd qd iā ēst et qd mutat q̄ ad illud qd nō dū est sequit ꝙ mutatō et p ꝯñs etiā tps magis p se debeat dici cā corruptōis q̄ ḡnatōis. Scdo ꝓbat a signo sic qꝛ nihil videmus generari nisi appareat aliqd agens detminatū aliud a tempe. Nūq̄ videm⁹ res corrūpi ꝛ nō apparet manifeste aliqd corrumpēs alid a tpe. ꝛ iō talē corruptionem attribuim⁹ tpi verūtamē sic est ꝙ tps nō facit illā corruptōem sic ꝙ nō sit ibi alid corrūpens. Etherogenia nāq̄ habēt in se p̄ncipiū sue corruptōis itrīsecū. Omogenia aūt a ꝯtraria ꝯtinentis patiunt. neq̄ ḡ hāc fcit tps. s3 accidit in tpe fieri hāc mutatōem. Ad ꝯplendū āt determiatōe3 de h (qd ē oēm motū eē in tpe). poīt pħs hāc ꝯclusionē Oīs mutatio ē in tpe. ꝓbat duab rōib p̄ma qꝛ in omni mutatione inuenit velocius ꝛ tardius ista āt diffiniunt p tps. vñ illd dr veloci⁹ mutari qd p̄us transmutat ad aliquē terminū. ẜm idem spacium ita tñ ꝙ eadē sit regl'a vtriusq̄ mutatōis. Exemplum vt in loci mutatōe si vtraq̄ mutatio sit circularis aut vtraq̄ recta. Scdā rō qꝛ p̄us ꝛ posteri⁹ sunt in tpe sed in oīni mutatōe est p̄us ꝛ posteri⁹ ḡ Maior p3. qꝛ p̄us et posterius dicit aliqd ꝓpter distātiam ad ipm nunc sed nūc in ē tempe ḡ p̄us ꝛ posterius sunt in tpe. Tenz ꝯñā qꝛ in eodē sunt nūc ꝛ distātia ad ipm. Et3 āt aliquid dicat p̄us ꝛ posteri⁹ p ꝯpatōem ad ipm nūc. p3 p descriptōem istoꝝ. qꝛ in p̄tito dr p̄us qd est lōgi⁹ ab ipo nūc ꝛ posteri⁹ qd est ꝓpinqus ipi nūc. ecōtra aūt ē in futuro qꝛ in futuro dr p̄us qd est ꝓpiqui⁹ ipi nūc. et posterius qd est ꝓcul ab ipo nūc. Manifestu3 est ḡ ꝙ oīs mot⁹ in tpe est ¶

¶ In hoc vltimo capitulo soluit tres dubitatōes circa existentiā ꝛ vnitatem tpis. Prima dubitatio est quō se h3 tps ad aīam. Scdā ē ꝓpter qd tps est vbiq̄ sc3 in fra mari ꝛ in celo. Tercia vtꝝ tps sit mēsura mot⁹ cuiuslibet. Pro solutione āt scdē dubitatōis (q̄ est facilior) ponit hec ꝯclusio tps repit in omnib reb naturalib Ratio hui⁹ est qꝛ ꝓpter h ꝙ tps est passio mot⁹ simul sunt tps ꝛ mot⁹. sed in oībus reb naturalib repit motus ẜm actū vl' potētiā qꝛ oīa corpa naturalia st mobilia localit. hec em̄ mobilia oīa in loco em̄ sunt oīa. ḡ tps repit in omibus reb naturalib. Pro solutōne p̄me dubitatōis ponunt due ꝯclusiones. Prima si non posset eē aīa nō posset eē tps. impossibile em̄ est temp⁹ esse si aīa nō sit. ꝓbat sic. qꝛ si nō posset esse aīa nō poss3 esse tps numer⁹ sed tps est numer⁹ ḡ Maior p3. qꝛ si ñ poss3 eē nūerās nihil eēt nūerabile. ꝛ p ꝯñs ñ poss3 eē numer⁹. qꝛ numer⁹ est id qd numerat aut qd numerat aut p̄t nūerari. īpossibile em̄. cū sit numerātē eē aliqd ꝛ impossibile ē numerabile eē aliqd. quare manifestu3 ꝙ neq̄ numerus. nūmer⁹ em̄ qd numerat aut numerabile sed nihil alid q̄ aīa ꝛ intellectus aīe est aptū natū numerare ḡ. Scdā ꝯclusio tps eēt q̄uis aīa nō esset pat3 qꝛ q̄uis aīa nō esset motus eēt sed mot⁹ nō ess3 sine p̄ori ꝛ posteriori. nūq̄ em̄ ptes mot⁹ sunt sil' immo semp vna est p̄or ꝛ alia posterior. ḡ prius ꝛ posterius in motu eēnt q̄uis aīa nō esset s3 p̄us ꝛ posteri⁹ in motu sunt tps ẜm ꝙ ipa sunt numerata vl' nūerabilia. ḡ Pro solutione tercie dubitatōis q̄ est hec. vtꝝ tps sit mēsura cuiuslib3 mot⁹ aut alicuius aut alicui⁹ nō. ꝛ si sit mēsura cuiuslib3 mot⁹ vtꝝ sit mēsura oīm motuum eque p̄mo ꝛ alioꝝ scdario. Ponunt q̄tuor ꝯclusiones p̄ma est tps est mēsura cuiuslib3 mot⁹ p3. qꝛ vt dēm est supius motū esse in tpe est ipm mēsurari p tps. sed omnis mot⁹ est in tpe. oē em̄ (qd mouet) in tpe mouet vt pat3 inductiue. nā illud qd fit in tpe fit ꝛ qd augmētat in tpe augmētat. ꝛ qd alterat i tpe alterat. ꝛ sil'r quod local'r mouet Et si arguat ꝙ si tps esset mēsura cuiuslibet mot⁹ seq̄ret sil' eē duo tpa eq̄lia. Sil' em̄ sūt duo motus eq̄les sed h ē impossibile ḡ tps nō est mensura cuiuslibet motus. Negat p̄ma ꝯñā. qꝛ ad mltiplicationē motuū nō sequtur multitudo tpm nec opt3 ꝙ duo motus hñt duo tpa Scdā ꝯclusio eodē tpe possūt mēsurari pl'es mot⁹. ꝓbat qꝛ diuersoꝝ nūerabiliū ac inuicem eq̄liū ẜm mltitudinē est idē nūer⁹ sic. septē canū et septē equoꝝ. si em̄ ꝛ hi sunt canes illi ꝓo eq̄ vtriq̄ autē septem idē nūerus est. sed tps ē nūer⁹ ḡ. Añ q̄uis sit tāta in motib ꝙ vn⁹ sit velox ꝛ ali⁹ tard⁹ vl' ꝙ vn⁹ sit loci mutatio ꝛ ali⁹ alteratio. vl' ꝙ vn⁹ fiat in vno loco et ali⁹ in alio loco multū distāti. tñ oīm motuum eq̄lium ꝛ sil' existētium est idē tps. Pat3 ḡ solutio p̄me ptis p̄dicte dubitatōis. Sed ꝓ solutōe scdē ptis ei⁹ supponitur primo ꝙ loci mutatio ꝯtinet sub se multas spēs quaꝝ vna est mot⁹ circularis. Scdo supponit ꝙ vnū-

quodcꝫ mensuratur ꝑ aliqd sui generis. sicut vnitas mē surat vnitate. ꝛ vnitas eqꝫ eq. Tercio supponit. ꝙ sic dictū est p̄us tp̄s mensurat motū ꝛ motus tp̄e. qꝛ accepto aliquo motu determiato siue aliq̄ pte motus ꝑ ipm mēsurat q̄titas ipius motus ꝛ toti⁹ talis. Ponit ergo hec ɔclusio tercia. tp̄s p̄mo ꝛ p̄ncipal'r est mensura motus p̄mi mobil'. ꝛ scdario alioꝝ motuū. Probat quatuor rōibus. Prima est. qꝛ p̄mū in vnoquoqꝫ genere ē mēsura oīm alioꝝ motuū. sed tp̄s est mēsura mot⁹. ḡ tp̄s p̄mo mēsurat motū p̄mi mobil'. Scda rō. qꝛ mēsura debꝫ esse notissima. ſꝫ motus celi oib⁹ alijs motibꝫ notior est. ḡ Tercia rō. qꝛ mēsura debꝫ eē regular'. motus aūt p̄mi mobil' est regularissim⁹. cū alij sint irregulares. vt alteratō augmētatō. ꝛcͣ. Ex quibꝫ pꝫ ꝙ tēpus ɔuenit p̄mo motui vltime spere. ymmo ipm videtur eē talis mot⁹. vn̄ ꝛ videt eē tp̄s spere mot⁹. qꝛ hoc mēsurat ꝛ alij mot⁹ ꝛ tp̄us hoc motu. Quarta rō est a signo. qꝛ solem⁹ dicere ꝙ res humane fiūt ꝑm quēdaꝫ circulū. ymmo vl'r omēs res naturales habētes motuꝫ generatōem ꝛ corruptōem. hoc aūt est. qꝛ oīa illa mensurant tp̄e. ꝛ accipiūt initiū ꝛ finem in tp̄e. ergo videt ꝙ tp̄s sit aliq̄d circulare. sed hoc nō est nisi qꝛ p̄mo cōpetit motui celi. qui est circular'. ḡ Pro solutōe ꝓo illi⁹ qd pri⁹ suppositū est p̄ h̄s ponit hāc quartā ɔclusionē idem est numer⁹ distinctoꝝ nūeratoꝝ si sint eq̄lia. vt decē ouiū ꝛ decē canum. Probat a sili. qꝛ si sumantur duo trianguli. vt ysocheles ꝛ gradat⁹. de ill' veꝝ est dicere ꝙ sint eadē figura. qꝛ vterqꝫ est triangul⁹. nō tamē sꝫ idem triangul⁹. qd pꝫ. qꝛ illud est idem illi a q̄ non differt drn̄a. ꝛ nō est idē illi a q̄ differt drn̄tia. ſꝫ ysocheles differt drn̄a trianguli a gradato. ꝛ nō differt ab eo drn̄tia figure. Figuraꝝ eīm alia est circularis. alia triangular'. ꝛ alia q̄drangular'. ꝛcͣ. Manifestū est aūt ꝙ illi duo trianguli nō differūt ab inuicē aliq̄ aliarū drn̄arum. Triangul⁹ aūt diuidit. qꝛ ali⁹ est triū laterū equaliū. sicut ysocheles. ali⁹ triū laterum ineq̄lium sicut gradat⁹. ali⁹ duoꝝ equaliū. Ptꝫ ergo ꝙ ysocheles ꝛ gradat⁹ sꝫ eadem figura. ſꝫ nō idē triangul⁹. ergo a sili numer⁹ decē ouiū ꝛ numer⁹ decē canū sꝫ ideꝫ nūerus. q̄uis nō sꝫ idem denari⁹. Dicit aūt recte ꝙ numer⁹ quidē idem est ꝛ ouiū ꝛ canū si eq̄lis vterqꝫ sit decē aūt nō idem. neqꝫ decē eadē sꝫ. sicut triāguli idē q̄ est eq̄later⁹ ꝛ gradat⁹. ꝛ tamen eadē figura est. quia vterqꝫ trianguli sꝫ. idem eīm dicit a quo nō differt drn̄tia. sed nō dꝛ idem a q̄ differt differētia. Circa hūc textū sꝫ quatuor dubia.

Primum dubiū est. vtrū ꝓcō Arestotelis superi⁹ posita bn̄ ꝓcedat q̄ arguit sic. si tp̄s eēt mot⁹ celi. tūc si eēnt plures celi essent plura tp̄a. qꝛ Aresto. videt accipe vnū impossibile. videlꝫ plures eē celos. ꝛ ex illo infert aliud impossibile. ꝛ ꝑ ɔn̄s non videtur incōueniēs ɔcludere vnum impossibile ex alio. Ad istud respōdet cōmentator ɔmēto. lxxxiij. dicēs ꝙ ista declaratō est alteri⁹ modi. qm̄ cū fuerint duo ɔn̄tia se ɔplete. ꝛ posuerim⁹ aliud esse ipm p̄cedēns aut dispositū ꝑ p̄cedens necāriō sequit ɔn̄s. licꝫ sit impossibile ɔn̄s ad illā dispōnem ꝑ p̄cedens. Et ista est regula ɔmentatoris. verbi grā. qꝛ dies sequit ortū solis. manifestū est ꝙ in quacūqꝫ hora ponem⁹ solem oriri. sequit tunc diem esse. licꝫ solem oriri in p̄ma hora sit impossibile. Et sil'r omne qd ponit volare sequet hoc qd habet alas. licet id positum sit impossibile volare. ꝛ quia tp̄s ꝛ mot⁹ sꝫ ɔn̄a se. vt ponit aduersari⁹ dicēs tp̄s eē motū celi. necē est si posuerim⁹ plures celos esse plura tp̄a esse. sed plura tēpora eē est impossibile. ergo plures celos esse est impossibile. hoc aūt necē est tēpus eē motū celi. vult ergo cōmētator. ꝙ qn̄ aliqua sic se habēt ꝙ euidenter ꝛ ɔuertibil'r vnū sequit ad aliud. sicut habētia eandē diffinitōem quārūcūqꝫ accipiat aliqd possibile. ꝛ postea deducat ad aliqd impossibile. tunc ɔn̄s nō sequit ex impossibili accepto. aut oꝫ ɔcludere ꝙ ī hoc sequit impossibile ex an̄te. aut ꝙ impossibile est illa habere eandē diffinitōem. sicut pꝫ in exemplo ɔmentatoris. ꝛ iō si ex isto impossibili nō sequat euident plura esse tp̄a. ꝛ tn̄ sequit euidēter ex isto ꝛ vno alio posito scꝫ ꝙ tp̄s ꝛ motus celi sꝫ idē. sicut habētia eandē diffinitōem. ꝛ iō sequit ꝙ tp̄s ꝛ motus celi erūt idē. qd est īpossibile. ꝛ iō bn̄ ꝛ subtiliter arguit Aresto. Et si dicatur ꝙ ex tali mō arguēdi nō ɔtingit inferre pluralitatē ex pluralitate. sicut nō sequit. hō est albus. ḡ si sint plura alba sꝫ plures hoīes. Nec sequit. intelligētia p̄ma est ens. ḡ sequit si sint plura entia sꝫ plures itelligētie p̄me. Respōdet ꝙ ille ꝓcessus nō valet nisi supponēdo vnū. videlꝫ ꝙ illa sꝫ vnū ɔuertibil'r ꝛ sine habētia eandē diffinitōeꝫ. ſꝫ sic illo posito sꝑ ɔtinget inferre pluralitatē ex pluralitate. ꝛ ideo nō sequit formal'r motus celi est tēpus. ergo si eēnt plures celi eēnt plura tp̄a. sed bn̄ sequit ꝑm intētōem Aresto. ꝙ illi contra quos arguebat dicebāt. idē sꝫ motus celi ꝛ tp̄s tanq̄ habētia eandē diffinitōem siue formalē rōeꝫ. Scdm dubiū vtrū tēpus sit ꝑ se cā corruptōis ꝛ nō generationis. Ad quod dꝛ cōiter ꝙ motus est ꝑ se primo cā corruptōis. ꝛ tp̄s ꝑ se scdo. Potest tamē meli⁹ dici ꝙ tp̄s nec est ꝑ se causa corruptōis nec generatōis. ſꝫ solū per accn̄s. Et ad p̄hm dꝛ ꝙ cum dr tp̄s esse mag' ꝑ se cāꝫ corruptōis q̄ generatōis nō accipit ꝑ se positiue. ſꝫ negatiue. ac si diceret. tp̄s nō est ita ꝑ accn̄s cā corruptionis sicut generatōis. Terciū dubiū. vtrū in toto tēpore sit vnū ꝛ idem instās drn̄s ꝑm eē. Ad qd diuersi diuersimode respōdēt. pt tamē omissis respōsionibus alijs breuiter rn̄deri. sic dicēdo p̄mo. ꝙ real'r ꝛ entitatiue est aliud ꝛ aliud nūc in alia ꝛ alia pte tp̄is. ymmo in q̄libet pte tp̄is sicut infinita nūc real'r distincta a seinuicem. Patꝫ. qꝛ omē tp̄s hꝫ aliqd instās ipm ɔtinuās et aliud tp̄s hꝫ aliud ꝛ aliud instās. Sꝫ instās ɔtinuans aliquā ptem tp̄is corrūpit ad corruptōem illi⁹. ḡ vnū instās corrūpit alio manēte. Ex quo sequit ꝙ nō est solū vnū instās real'r ꝛ entitatiue. siue ꝑm substantiā in toto tp̄e. Scdo dicit ꝙ in toto tp̄e est vnū ꝛ idem instans ꝑm substātiā aliud ꝛ aliud ꝑm eē. i. rōem non loquēdo real'r ꝛ entitatiue. ſꝫ ꝑm ymaginatōem mathematicoꝝ. Ymaginant eīm ipi idem pūctū suo fluxu cāre lineam. ꝛ vnū ꝛ idē nūc suo fluxu causare tp̄us. Est ergo ꝑm talē ymaginatōem vnū ꝛ idem nūc ꝑm substātiā. qd fluens causat totū tp̄s. Est tn̄ drn̄s ꝑm esse ꝛ rōnem. sicut ꝛ mobile ꝑm rōem ꝛ esse aliud ꝛ aliud est in vna pte spacij ꝛ in alia. q̄uis sit idem ꝑm substātiā. sicut etiam est de corisco ī theatro ꝛ in foro. Quartuꝫ dubiū. quō debet exponi diffinitō tp̄is. Dico ꝙ non debet exponi sic. tēpus est numerus motus. i. motus nūeratus ꝑm p̄us ꝛ posterius. sicut aliqui exponūt. sed sic temp⁹ est numerus mot⁹. id est mēsura ipius motus Nō aūt dꝫ intelligi ꝙ tp̄us sit numer⁹ material'r cap

tus. vtputa res numerate. nec nūerus quo pmo ꝛ p se numeram⁹. sed est numer⁹ quo numerato alia nūeramus. vt p vlnas nūeratas numeram⁹ alia. ita p tpus numeratū numeram⁹ motum

Queritur vtrum

tps sit entitas absoluta p̄ter aīam successiua a nūc cōtinuāte suas ptes a motu ꝛ qualibet re pmanēte realit̄ distincta mensuratiua cuiuslibet durabil' plus ꝙ p instans. Arguit̄ pmo ꝙ nō sit ens. qa impossibile est aliqđ cōpositum eē ens cuius cōponētia nō st̄. sicut pꝫ p ph̄m in textu. sꝫ ptes talis nō st̄. q2 p̄teritū iā factum est. futuꝝ aūt nondū est. ğ. Cōfirmat̄. q2 illud cui⁹ eē cōsistit nō entis ad nō ens nō est aliqua entitas. sed eē tpis est hmōi. q2 cōsistit in ordine preteriti ad futurum. Scđo sic. nō est entitas pret̄ aīam. q2 tēpus est nūerus. sed omis numerus habet esse completum ab anima. ergo tempus habꝫ esse completum ab aīa. Maior patꝫ p ph̄um in textu dicētem ꝙ tēpus est numer⁹ dicētem etiam ꝙ si nō est aīa nō est numerus. Et cōfirmat̄ autoritate cōmētatoris dicētis sup illū passum ꝙ impossibile est numerare nisi p aīam. ꝛ hec aīa est itellectiua. et subdit esse numeꝝ in aīa nō est omīb⁹ mōis q2 tūc esset sicut chimera aut hircoceru⁹. sꝫ est extra in potētia. ꝛ est in actu p aīam. Et cōcludit ex hoc ꝙ ē in actu p animā. Et p̄scianus dt̄ ꝙ formale tpis est ab aīma. qđ pōt pbari tali rōe. formale in tpe est discretō tēporis poris a pte posteriori. sꝫ discernere ptem porꝫ a pte posteriori est actus anime. ğ formale in tēpore ē actus anime. Tercio sic. tēpus nō est quātitas absoluta distincta a rebus pmanētibus. ğ. Ꝙ nō sit ꝙtitas absoluta pꝫ q2 nulla ētitas absoluta dr̄ña ꝫ hꝫ formalē est respectiua. sꝫ formale in tēpore est pus ꝛ posteri⁹ cū importat respectū. ğ. Ꝙ aūt nō sit entitas distincta a rebus pmanētibus pꝫ. q2 tps est accn̄s subiectiue existēs in subiecto quāto. ğ extendit̄ ad extensiōem subiecti. ꝛ p cōn̄s hꝫ plures ptes simul. Nō est ğ entitas successiua. cui⁹ rōni repugnat habere plures ptes. Scđo pꝫ. q2 si tēpus sit entitas successiua. tūc nō habet aliqs ptes simul existētes. sꝫ illud nō est cuius ptes nō st̄. cū ōme totū actu existēs cōponit̄ ex ptibus actu existentib⁹. Et cōfirmat̄. quia si distingueret̄ a reb⁹ pmanētib⁹ tūc possibile eēt ipm esse sine oīni re pmanēte. qđ videtur implicare cōtradictōem. Et eadem rōne possꝫ probari ꝙ nō distinguat̄ real'r a motu ꝛ ab instanti. quia implicat cōtradictōem tēpus eē sine motu. implicat etiaꝫ cōtradictōem tps esse sine instāti. ymmo nihil aliđ pōt eē de tempore ꝙ ipm instans. Quarto sic. ꝙ sit mēsura cuiuslibet durabil' plus ꝙ p instās. q2 ōme durās plus ꝙ p instās durat successiue. sed oīne durans successiue durat p temp⁹. vt pꝫ. quia pus ꝛ posteri⁹ vt st̄ numerata st̄ ipm tēpus f̄m cōmentatorē in hoc quarto. sequit̄ ğ ꝙ tps est mēsura oīm durabiliū pl⁹ ꝙ p instans. Cōfirmat̄. q2 si aliq̄ nō eēnt in tpe maxime essēt eterna vel ppetua. sꝫ hoc est falsū. qđ pꝫ pmo. q2 dicim⁹ ea eē in omni tempore. Secūdo patꝫ. quia quecūꝙ sunt in instanti p̄senti. sed que sunt in instanti p̄senti sunt in tempore presenti. ergo ꝛc. Tercio patꝫ. quia ōme quod est aliqñ est vel nūꝙ. si nūꝙ est. ergo nō est si aliquādo est. ergo est in aliquo tempore

In opposi

tuꝫ arguit̄ quo ad oīa ista autoritatib⁹ ph̄i in textu positis. Pro solutōne istius q̄stionis soluēde st̄ quatuor questiones.

Questio

Prima. vtꝝ tēpus sit entitas realiter distincta a motu ꝛ alijs reb⁹ absolut⁹. Ad hāc questionē est duplex respōsio. Prima est noīaliū dicentium ꝙ sicut motus nō est aliqđ distinctū ab oīb⁹ entib⁹ absolutis ꝛ pmanētib⁹. sed h̄ nomē motus īportat mltas res pmanētes. videlicet mobile ꝛ illđ qđ acqrit̄ in mobili. ꝛ qđ vnū acqrit̄ post aliud. ꝛ p̄t fieri ex hoc ꝙ pmo est vnū ꝛ nō aliud. ꝛ postea est illud aliđ. ita ymaginandū est de tpe. ꝙ ipm nō est aliqđ vnū f̄m se totū distinctū a reb⁹ pmanēstibu. sꝫ hoc nomē tps īportat aliq̄. quoꝝ quedā st̄ extra aīmam. ꝛ quedā nō. ꝙuis posset cōgnosci ab aīa. ꝛ pp̄ter hoc (vt vult illa opinio) dicit cōmētator ꝙ talia nōdū h̄nt eē cōpletum. sed eē eorū cōplet̄ ex actione aīe. in eo ꝙ est ens extra aīmam. q̄si diceret. aliqua īportata p talia nō h̄nt eē extra aīmaꝫ. verbi grā. dū mot⁹ durat optet nccārio ꝙ aliqđ sit futuꝝ. qđ nō hꝫ eē extra aīaꝫ. ꝙuis possit cōgnosci ab anima. mot⁹ ğ īportat aliqđ qđ est extra aīam. ꝛ nō aliqđ qđ nō est extra aīam. ꝙuis nō possit cōgnosci ab aīma et iō hmōi successiua nō h̄nt eē cōpletum nisi ab aīma. Verbi grā accipiat̄ calefactō. h̄ nomē īportat aliquid qđ hꝫ ptē coloris. ꝛ caret aliq̄ qđ est extra habiturū. et ita hoc nomē calefacere importat illud subiectū qđ calefit. qđ est real'r extra aīam. Et sil'r īportat aliquē gradū caloris. q̄ est extra aīam. sꝫ p̄ter ista que st̄ extra aīmam īportat etiā aliquē gradū caloris q̄ nondū est extra aīam. ꝛ ita nō habꝫ esse cōpletum extra aīam. Et sil'r dicat̄ de oībus successiuis. Addit tñ hec opinio ꝙ aliter intelligēdū est de motu locali. ꝛ de alijs motib⁹ quib⁹ pducit̄ vere res. ꝛ qñ aliqđ mouet̄ vere localiter nō optet ꝙ expectet̄ aliq̄ res futura. sꝫ sufficit ꝙ coexistat alicui vel ꝙ coexistat in futuro. in alijs aūt expectat̄ aliqua res futura. q̄ nōdū est real'r extra aīam. ꝙuis cōgnoscat̄ ab aīa. Sic ğ pꝫ quo mō tps ꝛ mot⁹ nō habet esse cōpletū p̄ter aīam. Dicit tñ hec opinio ꝙ tēpus magis depēdet ab aīa ꝙ mot⁹. q2 tpus nō est aliq̄ res real'r distincta a motu. immo illo mō loq̄ndi. quo mō cōcedit̄ ꝙ mot⁹ est mot⁹. dꝫ cōcedi ꝙ mot⁹ est tpus. nō tñ q̄libet mot⁹ est tps. sꝫ tm̄ ille mot⁹ quo aliqs cōgnoscit q̄ntus est alius mot⁹. ꝛ h̄ p̄t alicui cōpetere sine aīa. iō impossibile est ꝙ mot⁹ sit tps nisi p aīam. sicut impossibile ꝙ motus sit illud quo aīa mēsurat motuꝫ sine aīa. Et ita pꝫ ꝙ in diffinitōe expmēte qđ noīs tpis nccārio ponit̄ opatō aīe. ꝛ iō dt̄ cōmētator ꝙ tēpus depēdet ab aīa. ꝛ sic pꝫ qđ sit tēpus f̄m hanc opinionem. Ex ista respōsione sequūt̄ quatuor incōueniētia. Primū est. ꝙ tēpus ꝛ mot⁹ st̄ entia p accn̄s. cū de talibus nō sit scīa. pꝫ sexto metaphisice. sequit̄ ꝙ de motu ꝛ tpe nō erit scīa. qđ est cōtra Arestote. in hoc passu. Prima cōn̄a tenet existis noībus motus ꝛ tēpus f̄m predictaꝫ opinionē importāt plura diuersaꝝ rōnum. ex quib⁹ nō fit vnū p se. Scđm incōueniēs. q2 tēpus ꝛ mot⁹ sūt nō entia seu ficmēta. q2 cōpositū ex ente ꝛ nō ente est ficmētū. q2 ista st̄ incōpossibilia cōponi. eo ꝙ nō ens nullius pōt eē pars. Terciū incōueniēs ꝙ tps nō est vera res reponibilis in pdicamēto. qđ est cōtra Aresto. Tenet cōn̄a. quia f̄m hāc opinionē tēpus nō hꝫ nisi quid

nõis. vera aũt spẽs p̄ncipalis h₃ q̄d rei. Quartũ incõueniẽs est. ꝙ tp̄s ⁊ mot⁹ sꝫ entia rõis. ⁊ p ꝯn̄s eoꝝ determinatõ nõ ptinet ad p h̄m naturalẽ. Cõsequẽtia tenꝫ q₂ om̄e factũ ab aĩa. vl' cuius ꝯplemẽtum est ab aĩma nõ est ens reale sed rõis tm̄. quia effectus sequit̄ debiliorẽ ptem sue cause. ⁊ iõ si est aliq̄d ꝯpositum ex aliq̄ reali ⁊ aliquo rõis. hoc totũ est ens rõis. sicut p₃ de intentõib₉ secũdis. que licꝫ habeãt fundamẽtũ reale in re tñ. quia ꝯplementũ eoꝝ est ab aĩa. siue p ꝯpatõnem siue p opatõem ꝯpatiuam intellect⁹. iõ simpl'r sunt entia rõis. Scd̄a opinio est beati Thome dicẽtis. ꝙ tẽpus quo ad suã totalitẽ nõ est extra aĩam. sed quo ad nũc indiuisibile tẽpus est extra aĩam solũ. Primã ptem pbat. quia totalitas tp̄is integrat̄ ex p̄ori ⁊ posteriori in motu. sed illa nõ sꝫ extra aĩam vt pbãt argumẽta phi q̄ adducit ad pbandũ tp̄s nõ esse. sed ista sꝫ in anima retinẽte p̄us cũ posteriori vñ si nũerabile nõ ẽ extra animam numer⁹ nõ est extra aĩam. ⁊ si nũerabile sit extra aĩam numerus est extra aĩam. sicut q₂ decẽ lapides sꝫ extra animã numer⁹ eoꝝ est extra animaꝫ. cũ ergõ p̄us et posteriꝰ in motu sint nũerabilia si illa habeãt eẽ fixũ et pmanẽs nũerus eoꝝ (scꝫ tẽpus) eẽt extra animã. sed quia illa sꝫ extra animã. iõ numerus eoꝝ scꝫ tp̄s quãtũ ad suã totalitatẽ nõ h₃ esse extra aĩam. Scd̄am ptẽ pbat. q₂ indiuisibile tp̄is est nũc. q̄d est vnitas mobil' f̄m ꝙ mobile. ⁊ est extra aĩam. ⁊ licet ip̄m nõ sit tẽpus tñ est ꝯtinuatiuũ ptium tp̄is. ⁊ iõ rõne huius tp̄s dicitur eẽ in reꝝ natura. ⁊ spẽs q̄ntitatis ꝯtinue. ⁊ p h̄ p₃ ꝯn̄a. tp̄s est in aĩma ⁊ extra aĩam. Sꝫ hec opinio nõ videtur pa. ideo ꝯtra ip̄am. ¶ Arguit̄ p̄mo autoritatẽ p h̄i. q̄ ꝯcedit istam ꝯn̄am. si mot⁹ est p̄ter aĩam tp̄s est preter animã. sed p se notũ est ꝙ motus est pret̄ animã. g̃ p se notum est ꝙ tẽpus est extra animã. sed tp̄us nõ est nũc. q₂ nũc est indiuisibile. neqꝫ tẽpus est cõpositũ ex nũc. quia q̄ntitas ꝯtinua nõ ꝯponit̄ ex indiuisibilib₉. sicut p₃ sexto hui⁹. g̃ nõ solũ temp⁹ est extra aĩmã quãtũ ad suũ indiuisibile. sed etiã quãtũ ad eius diuisibilitatẽ. Item f̄m hoc p̄us ⁊ posterius nõ sunt in reb₉ licet sint in aĩma habẽte memoriã de p̄tito ⁊ spem ꝺ futuro. ⁊ p ꝯn̄s sunt simpl'r nõ entia. sed nõ entium nõ est copulatõ vel ꝯtinuatõ ad aliq̄d ens. q₂ q̄d nõ est nulli ꝯtinuat̄. p₃ g̃ tp̄is nõ ꝯtinuat̄ ad instans siue ad nũc ꝯn̄s. q̄d est ꝯtra Aresto. videt̄ ergo ꝙ hec opinio non ꝯtineat veritatẽ. Tercia opinio est quoꝝdã scotisantiũ. qui dicũt ꝙ temp⁹ nõ distinguit̄ real'r a motu. sed est realiter motus cui⁹ est mẽsura. Vñ isti supponunt ꝙ sicut duplex est motus. s. generalis. q̄ est mot⁹ primi mobilis. ⁊ spẽalis. q̄ est motus istoꝝ inferioꝝ. Ita duplex est tẽpus. s. general'. ⁊ est ꝑpria passio p̄mi mobil' et spẽale. q̄ est passio motuũ inferioꝝ. Et ista opinia cõfirmat̄ p̄mo p Aresto. dicentẽ. ꝙ tẽpus nõ est nisi p̄us et posterius in motu f̄m ꝙ ip̄a numerabilia sꝫ numerata. Scd̄o. q₂ ꝺt Aresto. ꝙ tẽpus est passio motus. passio aũt idẽptificat̄ real'r cũ eo cuius est passio. Tercõ ꝯfirmat̄. q₂ si distingueret̄ real'r. cũ vnum nõ includat aliud eẽntial'r. ⁊ sꝫ absoluta vnũ possit separi ab alio q̄d est ipossibile. Dato em̄ ꝙ tẽpus separet̄ a motu adhuc in eo eẽt p̄us ⁊ posterius. ⁊ p ꝯsequẽs tẽpus. Quarto ꝯfirmat̄ autoritate ꝯmentatoris dicẽtis ꝙ tẽpus ⁊ motus sꝫ idem subiecto. sed differũt rõe dicẽte q̄d q̄d erat esse. talis aũt distinctõ est ex natura rei. vñ non videt̄ nisi tẽpus eẽt idem cũ motu q̃uo poneret̄ in diffinitõe eius. nisi sicut subiectũ ponit̄ in diffinitõe passiõis Ex hoc infert p̄mo ꝙ tẽpus generale est omniũ tp̄aliũ. Scd̄o infert ꝙ tot sꝫ tẽpora specialia quot sꝫ motus spẽales. Tercio infert ꝙ tẽpus generale ⁊ mot⁹ speciales distinguunt̄ real'r. ⁊ ecõuerso. Quarto infert ꝙ tẽpus generale a motu generali distiguit̄ ex natura rei et tp̄s spẽale a motu spẽali. sil'r distinguũt̄ formaliter et ex natura rei Et hoc terciũ corelariũ posset ꝯfirmari ex hoc ꝙ tẽpus generale ⁊ mot⁹ spẽales. ⁊ ecõuerso ꝙ motus general' ⁊ tp̄us spẽale pñt separi ⁊ separatim ꝯseruari. sicut patꝫ Iosue decimo. vbi p̄mũ mobile q̄euit. vel saltẽ sol. ⁊ bellantes mouebantur p tres dies. tres aũt dies sine tp̄e spẽali esse nõ possũt Dato ꝙ ista opinio in aliquo passu videat̄ esse de mẽte doctoꝝ subtilis. nõ tñ est vera. Patꝫ q₂ tp̄s f̄m p h̄m ⁊ veritatẽ est in p̄dicamẽto quãtitatis. mot⁹ aũt nõ est in p̄dicamẽto quãtitatis ⁊ maxie mot⁹ local' Et dato ꝙ mot⁹ eẽt in p̄dicamẽto q̄ntitatis. sicut videt̄ dicere phus q̄nto metaphisice. ⁊ etiã doctor subtilis. tñ est spẽs distincta ꝯtra tẽpus. g̃ videt̄ ꝙ nõ sint idem real'r. Et ad h̄ est ꝑsuasio. q₂ f̄m phos in multis p̄dicamẽtis enumerat̄ motus. ⁊ tñ in solo p̄dicamẽto quãtitatis enumerat̄ tp̄s. Si aũt hoc fuisset intẽtõis eoꝝ ꝙ esset realiter idẽ saltẽ collocassent ip̄m in eisdẽ p̄dicamẽtis reductiue. cuius tñ oppositũ manifestuꝫ est. iõ est aliter dicendũ Supponẽdo p̄mo ꝙ tp̄s quadrupl'r p̄t capi. s. cõit̄ ꝑprie ⁊ magis ꝑprie ⁊ ꝑpriissime. Temp⁹ cõiter acceptũ est duratõ cuiuscũqꝫ entis durabil' ig̃nabil' siue incorruptibilis. ⁊ sic euum ⁊ eternitas sꝫ tp̄a. Temp⁹ vero ꝑprie dictũ. est duratõ cuiuslibet durabil' generabilis ⁊ corruptibilis. ⁊ sic om̄ia generalia sꝫ in tp̄e. ⁊ solum illa. Temp⁹ magis ꝑprie dictũ est duratõ entis successiui. Sed tẽpus ꝑpriissime dictũ est duratõ p̄mi mobil' qui est mẽsura omniũ alioꝝ motuum. Scd̄o supponit̄ ꝙ motus p̄t accipi tripl'r. vno mõ p forma diminuta fluente de ip̄fecto ad pfectũ. ⁊ sic est in eodẽ p̄nto sic terminus ad quẽ. Scd̄o p̄t accipi formal'r p trãsmutatõne p quã acquirit̄ talis termin⁹. ⁊ sicut p̄us dictuꝫ est tũc ẽ in g̃ne passionis. Tercio° p duratõe successiua illius trãsmutatõnis. ⁊ sic est in p̄dicamẽto quãtitatꝫ et hoc mõ accipit p h̄s quãdo ꝺt q̄nto metaphẽe motũ esse p se quãtitatẽ. Oportꝫ em̄ ymaginari ꝙ sic longitudo est vna quãtitas realis pmanẽs real'r inherens corpi. ⁊ ab eo real'r distincta. p quam ip̄m corp⁹ ꝺr formal'r longũ. sic etiã duratõ successiua mot⁹ est vna entitas realis successiua real'r inherẽs motui. ⁊ ab eo realiter distincta. p quã ip̄e motus ꝺr formal'r long⁹ longitudine duratõis. ⁊ ista duratõ dicit̄ temp⁹ magis ꝑprie dictũ ¶ Dr̄m est ergo ꝙ tp̄s est entitas absoluta a motu ⁊ a reb₉ pmanẽtibus real'r distincta Prima ps p₃. q₂ tẽpus est quãtitas cõtinua. g̃ est entitas absoluta. Scd̄a ps p₃ p₂io. q₂ tp̄s ⁊ mot⁹ sꝫ i diuers̄ p̄dicamẽtis. g̃ distinguũtur essential'r. ⁊ per ꝯseq̄ns realiter Cõsequẽtia tenet ex his que alibi dicta sꝫ de distinctõe p̄dicamentoꝝ. Secũdo patꝫ. q₂ tẽpus est mẽsura motus. sed relatõ mensure ad mensuratum est realis ergo eius extrema sunt realiter distincta. ⁊ p cõseq̄ns tẽpus ⁊ motus realiter distinguũt̄. Tercia pars patet quia tempus est q̄ntitas successiua. cui repugnat habere plures partes simul. res aũt pmanẽtes habẽt suas ptes simul. ergo tempus distinguitur realiter a rebus pmanentibus ¶ Ex p̄dictis patet ꝙ q̄uis temp⁹ nõ

sit sine motu. nec econtra quia tēpus est duratio motus. ꝛ motus est subiectū tēporis. nec etiam tēpus naturaliter potest esse sine motu. ꝛ econtra tamē nō implicat ꝯtradictōnem motum esse sine tēpore cum ipa realiter adinuicē distinguātur nec tempus est propria passio motus. imo est accidens cōmune respcū ipius. sicut color respcū corporis vel quātitas continua. ¶Si queras primo. quomō ergo prius ꝛ posterius in motu sit ipm tempus. Dico ꝙ prius ꝛ posterius formalit̄ accepta nō sunt tēpus. sed sunt relatōnes distincte a tempore. Si tamē accipiant̄ fundamentalit̄ ꝛ hoc pro fundamēto propinquo. vt scilꝫ prius est quātitas prior siue ps prior tēporis ꝛ posterius. Similit̄ pars posterior temporis ꝑ quas partes motus dicunt̄ priores aut posteriores illo mō sunt ipsum tēpus. Si aūt accipiantur pro fundamento remoto vt scilicꝫ prius est pars prior motus. ꝛ posterius pars posterior mot⁹. illo modo nō sit tēpus sed motus. Unde eodē modo cōcedit̄ prius ꝛ posterius in motu esse ipm tēpus. sicut concedit̄ equalitatem ꝛ inequalitatē in subāa esse qualitatē vel similitudinēꝫ esse qualitatē. non est aūt hoc formalit̄ sed solum fundamētalit̄. ¶Si queras secūdo quomō ergo oīm temporaliū erit vnū tēpus. Dico sicut dixit tcia respōsio. ꝙ sicut oīm mobilium ē vnus motus generalis. scilꝫ motus diurnus ꝑmi mobilis. ita est vnū tempus generale mēsurans intrīsece illum motuꝫ. ꝛ extrīsece oēs motus istoꝝ inferioꝝ. ꝛ sicut cuiuslibꝫ rei tēporalis est vnus proprius motus. ita etiā est vnuꝫ proprium tēpus ipm mensurans. ꝛ talia multiplicant̄ ad multiplicatōem motuū. De primo dicit pħus ꝙ impossibile est ipm multiplicari. nō aūt de secūdo ꝛ h nō posset facilius probari ꝙ̄ ꝑ hoc ꝙ tēpus istoꝝ inferioꝝ pōt esse realit̄ non existēte tēpore ꝑmo. pōt em̄ esse motus in istis inferiorib⁹ non existēte motu ꝑmo. sicut pꝫ Josue decimo. ꝛ per articulū ꝑisiensem dicentē. dicere ꝙ cessante motu celi ignis nō cōburet stupam est error. ¶Et si arguas cōtra hoc. quia si essent plura tēpora ita ꝙ cuilibꝫ motui corrn̄deret propriū tēpus. sequeretur ꝑmo ꝙ etiā essent plura nūc simul. cum oē tēpus habeat propriū nūc cōtinuans suas ꝑtes adinuicē. sed hoc est impossibile. quia al's duo hoīes nō pn̄t simul currere. nec etiam due actōnes possent simul fieri eo ꝙ nō eēnt facti in eodē instanti sed in diuersis. Ad hoc dico. ꝙ actōnes vl' mutatōnes non dicunt̄ simul fieri quia fiant in eodē instanti tēporis ꝑticularis. vl' quia intrīsece mēsurant̄ eadē parte motus. sed dicunt̄ fieri simul quia fiūt in eodē nūc tēporis vl'is. ꝛ mēsurant̄ eadem ꝑte ipius nō quidē intrīsece sed extrīsece. ¶Si q̄ras tcio. quid dicet̄ ad autoritatē pħi. ponētis tm̄ vnū tēpus oīm que sit̄ in celo t̄re ꝛ mari. imo reputat simplicit̄ plura tēpora equalia eē simul vl' plura nūc. sicꝫ ꝛ plura ꝑma mobilia ꝛ ꝑmos motus. Dico sicꝫ dixi ꝙ pħus loquit̄ de tp̄e ꝑmo qđ est mēsura intrīseca primi motus. ꝛ extrīseca oīm alioꝝ motuū. ¶Si q̄ras q̄rto. quomō ergo penes tēpus hēt esse ab aīma si sit etiā tas realis realit̄ distincta a motu. Rn̄dēt aliqui ꝙ ꝑ cise ex hoc tēpus hꝫ esse ꝙ aīma cōparat ꝑteritum cū futuro ita ꝙ non habꝫ eē nisi ab aīma. sed hoc ē contra articulum parisiēseꝫ dicentē ꝙ tēpus hēat soluꝫ eē in apprehēsione aīme error ē. ¶Alij ꝑo rn̄dent propt̄ ea que diximus ꝙ sic[illegible] habꝫ esse extra aīam. quod est contra pħm caplo vltimo dicenteꝫ ꝙ tēpus nō est in actu nisi ꝑ aīam. ꝛ contra Com. sicut supius allegatū est. Jdeo dico ꝙ tēpus quodāmodo habꝫ esse ꝑter aīam vtputa q̄ntuꝫ ad eius ꝯtinuatōeꝫ ꝛ entitatē. sed quātuꝫ ad eius discretōeꝫ habꝫ eē ab aīma discernēte ꝛ distinguēte ꝑteritū a futuro. ꝛ sic ergo vnū esse habꝫ ab aīa. vtputa discretū ꝛ esse continuū ꝑter aīam. Unde impossibile ē aliqđ ꝑdicatuꝫ inesse alicui subiecto ex natura rei ꝛ oppositū eius. cuꝫ ergo cōtinuitas insit tēpori ex natura rei oppositū eius scꝫ discretio inerit ꝑ opus intellcūs.

Questio

scđa. vtꝝ tēp⁹ sit mēsura cuiuslibꝫ durabilis plus ꝙ̄ instās. Pro cui⁹ solutōne Attēde primo. ꝙ septē sit̄ mēsure in toto. quaꝝ ꝑma dr̄ eternitas q̄ est mēsura duratōnis entis nō hn̄tis ꝑncipiū neqꝫ finē ꝛ sic dicit̄ a Boetio Eternitas ē interminabilis vite tota simul ꝛ ꝑfecta possessio. ꝛ illa mēsura soluꝫ mēsurat̄ esse dei. Scđa mēsura est. euū vl' eternitas ꝛ est mēsura ꝑ se cuiuslibꝫ durabilis ꝑmanētis quod natū est habere ꝑncipiū ꝛ finem siue sit subāa siue accidēs. Et dicit̄ ꝑ se quia tp̄s est ꝑ accn̄s mēsura oīm taliū rōne suarū opationū successiuaꝝ. ideo in ipis est eē subāale ipoꝝ quod ꝑ euū mēsurat̄. ꝛ sit̄ opatōnes ꝛ motus eoꝝ que si sint successiue mēsurant̄ tēpore. ꝛ si sint subite mēsurant̄ instanti. Tercia mēsura est tēpus que est mēsura duratōnis cuiuslibꝫ durabil' successiui. ꝛ ex ꝯnti ē mēsura oīm habētiū talia successiua. Quarta est instans tp̄is ꝛ est mēsura cuiuslibꝫ durabilis ꝑcise ꝑ instans. cuismōi sit̄ mutatōnes instātanee ꝛ mutata eē. Quinta ē instans nature. ꝛ ē mēsura eoꝝ que sit̄ simul natura. aut eius qđ est ꝑus natura altero. Un̄ illud dicit̄ ꝑus natura altero qđ ꝑsupponit alteꝝ in alteratōne nature. Sexta mēsura ē instans natural' intelligētie. ꝛ est mēsura eoꝝ que nata sit̄ naturalit̄ simul intelligi. sicꝫ cōmunit̄ dicit̄ de relatiuis. Septima mēsura ē instans originis. ꝛ est mēsura qđ sic se habꝫ ad aliud ꝙ ex eo originat̄ ꝛ principiat̄. ¶Attēde scđo. ꝙ tēpus pōt dupliciter accipi. Uno mō generalit̄. pro quacūqꝫ mensura duratōnis. ꝛ illo mō est ꝯmune ad eternitatē euiternitateꝫ ꝛ tēpus prope dcm̄. Alio mō accipit̄ prope: ꝛ tūc ē mēsura entis successiui ꝑmo ꝛ ex ꝯnti illoꝝ que habēt entia successiua

Dic ꝑmo

ꝙ si accipiat̄ tēpus ꝯmunit̄ sic est mēsura duratiōnis cuiuslibꝫ durabilis pl⁹ ꝙ̄ per instans. ¶Dic secūdo. ꝙ si accipiat̄ tēpus proprie nō est mēsura cuiuslibꝫ talis. quia ꝺm pħm in textu. oīa que sit̄ in tp̄e patiūtur ab eo. nō aūt qđlibꝫ durabile plus ꝙ̄ ꝑ instans patitur a tēpore. sicut patꝫ de angelis. ¶Si queras an ne oīm euiternoꝝ sit vnum euū sicut oīm tp̄alium vnū tēpus. Respōdent aliqui ꝙ sic. illa aūt vnitas debꝫ sumi a ꝑmo euiterno. vtputa a simplissimo angelo. sicut vnitas tēporis sumitur a ꝑma re tēporali. scilꝫ a ꝑmo mobili. Alij vero dicūt ꝙ idem a ꝑte rei est euū ꝛ tēpus differēs solum ꝺm esse stans ꝛ fluens. ita ꝙ idem instans ꝺm ꝙ mēsurat res in esse fluenti ꝛ successiuo dicitur tēpus. siue sint opationes ꝛ cogitatōes āgeloꝝ siue hoīm ꝛ ꝺm ꝙ mēsurat eē subāale ꝛ ꝑmanēs cuiuslibꝫ rei dr̄ eē euū. Possꝫ tm̄ dici

ꝙ sicut plures possunt esse motus ꝛ cogitatões angelorũ. ita possent poni plura eua ipsorum

Questio Tercia. vtrũ in tpe ponendum sit aliqđ nũc indiuisibile copulãs ptes tpis a qb; realr distiguit. Respõdet ab aliquib; ꝙ nõ. sed sicut motus nõ importat nisi mobile. ꝛ temp⁹ importat motũ. ita h̄ nomẽ instãs siue hoc aduerbiũ nũc nõ importat aliquaʒ rem distinctã fm se totam ab ipo mobili. hoc tñ nõ obstante ipsi mobili ɔueniũt diuerse intẽtões siue diuersa predicata. ꝛ hoc est qđ dt phs nũc esse idem fm esse et diuersum fm rõem Notat ergo ista respõsio ꝙ nunc siue instãs nõ fcat aliquã rẽ nisi pmanentẽ. ita ꝙ oĩs res ymaginabilis extra aĩaʒ (q̃ significat p hoc nomẽ instãs. vel p hoc aduerbiũ nũc) est pmanẽs ꝛ pt durare. Nõ aũt instãs nõ sit talis res raptim trãsiens fm se totã distincta ab oĩ re pmanẽte. sicut multi credunt Probat quadruplr. Primo. q2 si sit talis res vel ẽ substãtia vel accñs. Nõ substantia vt manifestũ est. eo ꝙ nec est materia nec forma nec totũ ɔpositum. Als eñ cõtinue destruerent substantie. ꝛ acquirerent noue qđ est absurdũ. Nec est accidẽs. q2 tũc quero de subiecto eius pmo. aut est diuisibile aut indiuisibile. Non diuisibile. q2 si totum subiectũ pmũ est diuisibile eius accñs erit diuisibile. ꝛ ita instãs eẽt diuisibile Si vero sit indiuisibile quero de illo aut est substãtia aut accidẽs. Nõ substãtia sicut manifeste patʒ. nec accidẽs. q2 tũc quero de subiecto eius pmo. aut est substantia aut accidẽs Nõ substãtia. q2 nulla substãtia est indiuisibilis. Nec accidẽs. q2 tũc querã de subiecto eius pmo. ꝛ erit pcessus in infinitũ Scđo sic. in tpe facto nõ sunt res distincte infinite fm se totas ptrãsite Si ãt instãs eẽt talis res indiuisibilr fm se totã distincta a quolibet pmanẽte ꝛ a tpe. tales res eẽnt ptrãsite in tẽpore pterito q̃ntũcunqꝫ puo. g̃ instans nõ est aliqua talr res Tercio sic. oĩs res que destruit naturalr. aut destruitur p actõem agentis naturalis. scʒ p destructõem sue cause ɔseruãtis vel pducẽtis illam rem. vel p substractionẽ talis cause. vel p destructõem sui subiecti. vl p inductõem sui ɔtrarij. sed instans nullo pdictoꝝ modoruʒ põt destrui. Nõ pmo modo. q2 nulla tali causa destructa destruit instãs. nec etiã instãs destruit p inductionẽ sui cõtrarij. quia ɔtrariũ instãti nõ inducit. sic ergo videt ꝙ nõ sint ponẽda talia instãtia. Quarto sic si instãs essʒ tale ens quero vel est totalr extra animaʒ vel totaliter in aĩa. Nõ totalr extra aĩmã. quia tunc q̃ro in quo pdicamẽto est. nõ eñ est in pdicamento substãtie. quia tũc ɔtinue eẽt alia ꝛ alia substãtia. nec in pdicamẽto quãtitatis. q2 vel hoc essʒ p se. qđ est cõtra opinionẽ sic dicẽtium. vl reductiue. ꝛ tũc essent quedã indiuisibilia terminãtia tps. qđ est ɔtra opinionẽ illorũ. q2 nõ ponũt nisi vnũ instãs. Et posset argui p rõeʒ phi. q2 vel tale instãs corrũperet in seipo vl in alio instanti. Propter talia ꝛ hmõi argumenta negãt occã et sui sequaces instantia esse. Sed hec opinio est contra phm ꝛ cõmẽtatorẽ eius. Primo q2 dt phs motuʒ esse actũ mobilis ꝛ immobilis sicut in subiecto. Et similiter motũ esse passionẽ mobil. ꝛ cõtradicit ɔmentatori pmo in tercio phisicoꝝ ɔmento tercio. q̃ dt ꝙ motus ẽ actio motoris in motore. ꝛ nõ habet eẽ nisi in moto. Et cõtradicit philosopho in textu pñti. qui dt ꝙ sicut motus semp est alius ꝛ alius. sic ꝛ tempus. vbi expsse vult ꝙ tẽpus ꝛ motus sunt successiua ꝛ ɔtinua. Non sũt ergo res pmanẽtes sicut illi fingũt. ꝛ etiaʒ ɔmentator dicit exponẽdo ipm. ꝙ ptes tpis veniũt q̃dam post alias. ꝛ nõ simul sunt. sicut est dispõ in partibus mot⁹ qm quedam inueniunt post alias. nõ sunt ergo res pmanẽtes. Nõ etiam illa respõsio dicit instãs nõ esse nisi ipm mobile sit h̄ falsum est. q2 fm phm instans ẽ numerus eius qđ fert. i. ipi⁹ mobil sʒ mobile non est numer⁹ sui ipsius Item dr phũs ꝙ instãs cõtinuat ptes tpis ꝛ discõtinuat ita ꝙ sit ibi ɔtinuacio ptiũ tpis ꝛ diuisio sʒ ista nõ conueniunt mobili Silr dicit phũs ꝙ nõ ɔtingit vti vno nũc p duob; q2 nũc nõ pmanet sʒ si nũc esset ipm mobile seq̃ret ꝙ nũc pmaneret ꝛ possem⁹ vti vno nũc pro duobus.

Dic ergo pmo ad questionẽ. ꝙ nunc est entitas accñtalis. accipiẽdo entitatẽ accñtalẽ pro omi entitate limitata. q̃ nõ est substantia. et nõ p eo qđ quidditatiue ꝛ eẽntialiter est reponibile in aliquo generũ accñtis. nũc eñ nõ est accñs sed pncipium accñtis. Dic secũdo. ꝙ illa entitas est realiter indiuisibilis. pʒ. q2 sicut se habʒ pũctum in linea. ita instans in tempore. sed pũctum est simplr indiuisibile ergo. Ex quo pʒ. ꝙ in eodem instãti realr nõ potest assignari poritas ꝛ posterioritas. als eñ ipm eẽt diuisibile Dic tercio. ꝙ in eodẽ instãti potest assignari porĩtas ꝛ posterioritas fm rõem. patʒ quia instãs ẽ pncipiũ vnius ꝛ finis alterius. sʒ pncipiũ ꝛ finis dicũt porĩtatẽ ꝛ posterioritatẽ. Ex quo pʒ ꝙ in eodem instãti tpis pñt assignari multa instantia nature Dic q̃rto ꝙ ista poritas ꝛ posterioritas nõ ponit ɔtradictoria posse de eodem verificari in eodem instãti tempis. pʒ q2 impossibile ẽ ꝙ in eadem mẽsura indiuisibili idem sit ꝛ nõ sit. sed instãs ẽ mensura indiuisibilis. Ex quo pʒ ꝙ illi errãt q̃pter diuersa instantia nature ponunt cõtradictoria verificari de eodẽ in eodẽ instãti tpis

Questio quarta.

Utrũ instans possit corrũpi. videt eñ ꝙ nõ p argumẽtum phi. quia vl corrũperet in se vl in aliud instans Nõ in seipo. quia tũc simul eẽt ꝛ nõ essʒ. Nõ in aliud quia vel hoc essʒ in pcedẽs. ꝛ hoc nõ. quia nõdũ ẽ. vl in sequẽs. ꝛ hoc nõ. quia corrumperet anteqꝫ essʒ. vel in immediatum. ꝛ hoc nõ. q2 nullũ ẽ tale. vl in mediatũ et hoc nõ. quia inter quecũqꝫ instantia mediat temp⁹ et p ɔsequẽs oporterʒ illud instãs durare p totum tempus medij. Et silr possʒ argui de generatõe ipius nũc

Dic ad questionẽ. ꝙ instãs pprie nõ corrũpitur nec generat. quia oĩs generatõ vel corruptio mẽsurat aliq̃ mensura diuisibili vl indiuisibili. hoc autem nõ ɔuenit ipi nũc. quia sicut nec tempus mẽsurat tempore. ita nec nũc mensuratur nũc sed ipe bene sũt mẽsure alioꝝ. Uerũtamẽ si capiat generatõ ꝛ corruptõ generalr put idem sũt ꝙ incipere eẽ vl desinere esse. sic instãs bene potest generari ꝛ corrũpi. ꝛ hoc ẽ quod dicit Arestoteles in tercio metaphisice. ꝙ aliqua quandoqꝫ sunt ꝛ quandoqꝫ nõ sũt sine generatõne ꝛ corruptõne. cuiusmodi sunt pũctus superficies ꝛ instans Dic secũdo ꝙ instans simul generat ꝛ corrumpit. simul incipit esse ꝛ desinit esse. ꝛ instans generat ꝛ corrumpit quando ẽ ꝛ non quando nõ ẽ. nec ex hoc sequitur idem simul esse ꝛ non esse. quia in his q̃

subito solum habet ee. Hec verba incipit et generatur debet exponi per positionem presentis. et negationem futuri. sic ergo ista instans (incipit ee) debet exponi hoc instans est et numquam prius fuit. et ista: hoc instans desinit ee sic. hoc instans est et postea non erit. nec inceptio et desitio in communi sunt opposita. sed solum inceptio et desitio. que exponuntur per affirmationem et negationem eiusdem de eodem. ista ergo non simul stant. sortes incipit ee albus. et sortes desinit esse albus. ista tamen simul stant. a incipit ee. et a desinit esse. et a incipit non ee. eo quod eodem modo exponuntur. Alij tamen dicunt quod instans et mutatum esse corrumpi ponuntur non in instanti. sed in tempore non intelligendo sic quod tempus sit mensura corruptionis eorum. sed quia cedunt ad cessionem temporis vel alicuius indiuisibilis. In diuisibile enim non cedit nisi ad cessionem alicuius diuisibilis. vnde instans nunc presens non cedit nisi per hoc quod fit preteritum. non autem fit preteritum per solam cessionem indiuisibilis. sed alicuius diuisibilis. quia indiuisibile non est simul cum indiuisibili. Ista ergo videtur concedenda quod omne indiuisibile cedit diuisibili. non sic quod vna eius pars cedat primo. et alia postea cum non sit indiuisibile. sed quia non cedit nisi ad cessionem alicuius diuisibilis. Unde addunt quod corrumpere potest duo denominare. primo potest denominare viam ad corruptum ee. et sic omne quod corrumpitur corrumpitur quando est. hoc est quando est via ad corruptum ee. Nec sequitur ex hoc quod simul habeat esse et non esse. Alio modo potest denominare ipm corruptum esse. et hoc modo fit in instanti.

Ad rationes ante oppositum patet solutio ex dictis in hac lectione et in precedentibus

¶ Et sic sopitus est quartus phisicorum.

¶ Quintus phisicorum.

Transmutatur autem transmutans omne) In hoc quinto phisicorum determinat phs de diuisione motus in suas species de contrarietate motuum et de vnitate eorundem. Et diuiditur in tres tractatus. in primo determinat de speciebus motus et transmutationis Et diuiditur in quatuor capitula. in primo distinguit motum per se a motu per accidens. et ponit aliquas suppositiones quarum prima est (Transmutatur autem transmutans omne aliud quidem secundum accidens. vt cum dicimus musicum ambulare. quoniam cui accidit musicum ee hoc ambulat. Hoc autem in quo aliquid huius mutari et simpliciter mutari. vt quecumque dicuntur secundum partes sanatur enim corpus. quia oculus aut torax. i. pectus. hee autem partes totius corporis sunt. Est autem etiam aliquid quod neque secundum accidens mouetur neque in eo quod ipsum mouetur primum. et hoc est per seipsum mobile. Est ergo prima suppositio ad sciendum diuisionem motus ex parte mobilis hec. aliquid dicitur moueri tripliciter. s. per accidens vt cum dicimus musicum ambulare. quia cui accidit musicum esse hoc ambulat. Secunda suppositio per alterum. s. per partem. sanatur enim corpus. quia oculus aut torax sanatur. que sunt partes totius corporis. et quod sic mutatur dicitur simpliciter mutari. Tercio modo mutatur aliquid non secundum accidens nec secundum partem. sed primo et per se vt alterabile. et inter alterabilia sanabile. et tale factibile. id autem quod secundum se et primo mouetur distinctis motibus est alterum et alterum Secunda suppositio. ad sciendum diuisionem motus ex parte mouentis est hec. sicut aliquid dicitur tripliciter moueri. ita etiam aliquid dicitur tripliciter mouere. scilicet per accidens et per alterum. sicut homo percutit quia manus percutit et per se primo. sicut medicus sanat. Ad sciendum autem diuisionem motus ex parte terminorum est hec suppositio. in omni motu concurrunt quinque. scilicet mouens. mobile. tempus in quo fit motus. et preter hec terminus a quo. et terminus ad quem. omnis enim motus a quodam in quoddam est. vnde ipm mobile est alterum a termino a quo et termino ad quem. vt lignum aut calidum aut frigidum. Ex quo infertur prima conclusio motus est in mobili subiectiue et non in specie. id est forma ad quam est motus. Patet quia motus est subiectiue in illo quod mouetur et non forma neque enim mouet aut mouetur species. aut locus. aut quantum hoc. sed est mouens quod mouetur et in quod mouetur. species autem et locus et passiones in que mouetur immobilia sunt. vt scientia et calor. Secunda conclusio motus et mutatio magis denominantur a termino ad quem quam a termino a quo. quia magis consueuimus dicere quod generatio est ad esse quam ex non esse. et quod corruptio est ad non esse quam quod est ex esse. sed quia dictum est quod passio non mouetur. Posset aliquis dubitare. vtrum passiones sint motus. et vtrum albedo (que est passio sit) ipse motus et ad remouendum hoc dubium ponit hanc conclusionem. passio non est motus vt albedo non est motus quamuis dealbatio sit motus. Sed fortasse non est albedo motus. sed dealbatio. quia sic in motu esset mutatio siue motus. quod postea improbabitur. Et pro illius declaratione supponit phus quod aliquid dicitur moueri tripliciter. siue ad aliquid potest terminari motus.

tripl'r. Primo aliqd dr termiare motum fm accns. Scdo fm aliquid sui siue fm partē. Tercio p se. Ex^m de pmo. vt intelligere tminat motū qui est dealbatio quia accidit illi q sit album vt intelligat. Exemplū de scdo. quia si fit motus ad albedinē fit etiam ad colorem. qr albedo est ps subiectiua coloris. vt si fit mot9 ad athenas fit etiā motus ad europā qr athene st9 ptes europe. Exemplū de tcio. vt dealbatio fit ad albedinē tanq ad tminū p se. Ex predcis suppōnibus pz diuisio motus in motuz p se. ⁊ motuz p accidēs. Et iterum diuisio motus p se in motū per se alteꝝ. ⁊ p se primo. Ad sciendū aūt de quo mēbro sit hic determinandū ponit hec quarta conclusio. muta9 per accidēs a pñti cōsideratōne ē relinquēda. Pz quia ipa fit indifferēter in omnibus ⁊ ad omia. secus aūt est de ea que nō est fm accidēs. nō em fit indifferent in omnibus nec ad omia sed in cōtrarijs medijs ⁊ ptradcōijs. sicut paz inductōne. ptingit em a medio mutari ad vtrūq extremoꝝ. quia mediū. videt quodāmō ptrariuz vtriq. Nam propt cōseqntiā quā habz cum vtroq quodāmodo est vtrūq ipoꝝ. est em quodāmodo mediuz vltima. vn ⁊ hec ad illa ⁊ illa ad hec qundāmodo dicūtur ptria. vn vox media videt esse grauis si compareť ad vltimā. id est subtilē. ⁊ subtilis si compareť ad grauem. Et similr fuscum videť esse album. si compareť ad nigrum. ⁊ videť esse nigrum si compareť ad albuz

(Quoniā aūt ois muta9.) In hoc secūdo caplo phus determinat de diuisione mutatōnis in suas spēs. ⁊ pmo ponit hanc pclusionē. Tm tria st9 genera mutationis in p se. scilz ex subco in subcm. ⁊ ex non subco in subcm. ⁊ econtra ex subco in nō subcm Pz quia nō pt imaginari quomō aliqd mutaf alio mō q aliquo istorum modoꝝ. scz ex subco in subcm ⁊c. Nam omis mutatio est ex quodā in quoddā. nomē em mutatōnis in greco significat id qd denomiat aliquid pus fuisse. ⁊ aliud fore posterius. Per subcm aūt debz intelligi dispositio positiua. ⁊ p non subcm puatio illius dispōnis Dico aūt subcm ex affirmatōne inordinatū. sed constat q ex nō subco in nō subcm non est aliqua muta9 p se. muta9 aūt debz esse inť opposita ptrie. vel inť pdictoria vel puatiue. Que aūt affirmatōnes vl negatōnes aut due puatōnes non habent inť se aliquā oppōnem. Pro declaratōne hoꝝ geneꝝ mutatōnis supponit q muta9 de subco in nō subcm vocaf corrup9. muta9 vero de nō subco in subcm vocatur genera9. Est aūt duplex genera9. quedā em est genera9 simplr que ē ad substantiam ⁊ procedit ex nō esse simplr. id est substātiali ad ee subnale. Et dicit genera9 simpliciť quia fm eā aliqd dicif fieri sine addito. Alia est genera9 fm qd que est ad accidēs ⁊ procedit de nō esse fm quid in esse scz ex nōesse tale ad esse tale. Et vocaf genera9 fm qd. quia p eam nō dicif aliquid fieri nisi cū addito. vtputa tm vel aliquid hmōi. Et similr duplex est corrup9 quedā est subnalis que dicif corrup9 simpliciť. ⁊ quedam accidētalis que dicif corruptio fm quid. Secūda pclusio hui9 capituli est hec. genera9 nō est motus. Pro probatōne hui9 supponit q tripliciť aliqd dicif nō esse. Primo fm compōnez ⁊ diuisionē. de quo scz non pōt verificari esse. ⁊ de tali nōente manifestuz ē q nō moueť. Secūdo mō dr nōens simpliciť. de quo scz ens vere negaf sine addito. de quo tn vere pōt affirmari. ⁊ hmōi nō esse opponiť eē in actu. ⁊ de tali nō ente est etiā manifestū q nō moueť. Tercio mō dicit nōens fm quid. de quo scz vere negatur ens scz addito quāuis de eo verificeť esse. sicut est non album. de q quāuis dicaf vere q est tn vere dicif de eo q nō est ens album. ⁊ tale nōens bn dicif moueri quāuis per accēns Dicim9 em q nō album moueť quia hō cui accidit nō esse albū moueť. Istis suppositis probaf predcā cōclusio duabz rōnibz Prima. quia illud qd nō est nō mouetur. ⁊ hoc intelligēdo de eo qd nō est scdo9. sed illud qd generaf nō est. fit em qd nō est. Scda rō. quia ome quod moueť est in loco. sed illud qd nō est nō est in loco. ergo illud qd nō est nō moueť. ⁊ per pñs illd qd generaf nō moueť. ⁊ sic gñatio nō est muta9. Tercia cōclusio. corruptio nō est motus Pz quia ome qd ptrariatur motui ē motus vel qes. sed gñatio que priatur corruptōni nō est motus vel qes. ergo ⁊c. Quarta conclusio. sola muta9 que est ex subco in subcm est motus. Pz quia st9 solum tria gña mutatōnis p se. scz ex subiecto in subcm. ex subco in nō subiectū. ⁊ ecōtra. sed generatio que ē mutatio ex nō subiecto in subcm non est motus. Nec silr corruptio que ē mutatio ex nō subiecto in subcm. nec p mutatōem de subco in subcm. dēt intelligi omis affirmatio de tmino affirmato in tminū affirmatū. qr priua9 etiā aliqn significaf p nomē positiuū. siue p terminū affirmatm. sicut p hoc no^n medium Subiecta aūt ptria aut media. puatio em ponit ptriū. ⁊ mōstraf affirmatōne. vt mediū albuz ⁊ nigꝝ

(Si igitur pnta diuisa) In hoc tcio caplo phus determinat de spēbus motus. ⁊ in qbus pntis non reperitur. ⁊ in qbus reperitur. Dicens q si pnta sufficient diuisa st9 in subnam qlitatem qntitatem vbi. ⁊ sic de alijs. ncce est esse tm tres spēs motus scz quātitat9 qlitatis ⁊ vbi Et pro declaratione hui9 ponūtur qnq pclusiōes. Prima. ad subnam nō est p se motus. pz quia omis mot9 est de ptrio in ptrium. sed nulluz entium est ptrium substātie. g ⁊c. fm substātiā aūt nō est mot9. ppť h qa nullū entiū substātie ptriuz eē pt. Scda pclusio. in ad aliquid nō est p se motus. Pz quia in illo gñe nō est p se motus qd de nouo vere dicif de aliquo ipo nō mutato sed sic est de his que st9 in gñe ad aliquid. g. Contigit em altero alteꝝ mutāte verū esse alteꝝ nihil mutans. q re fm accidēs motus hoꝝ est. Ad sciendū aūt si ad actōem vel passionez sit p se motus supponēdum est q duplr pōt intelligi q alicui9 sit motus. Nam vno mō motus est alicui9 tanq subiecti. sicut cuz hō moueť de albedine in nigredinē. denigra9 est hmōi tanq subiecti. Alio mō pōt intelligi q alicui9 sit motus tanq termini. sicut qn hō trāsmutaf ex egritudine in sanitatē. illa sanatio hz egritudinē pro tmino a quo. ⁊ sanitatē pro tmino ad quē. Duplr etiam pōt intelligi q mot9 sit motus. Vno mō tanq subiecti. sicut si dixerimus motuz calefieri vl frigefieri. augmētari vl diminui. vl loco mutari. Alio9 pōt intelligi q mot9 sit mot9 tanq tmini ita q aliqd subcm moueatur ab vno motu in aliū motū. vt ex egrotatōne in sanatōem. Est ergo cōclusio tcia. Motus nō est motus tanq subiecti. Pz quia motus nō est de nūero subiectoꝝ. ergo motus nō est subcm motus. Quarta pclusio Motus nō est motus p se tanq termi Probat phs septē rōnibz. Prima quia mobile dū moueť ptim ē a tmio a quo. ⁊ partim

in t(er)mino ad quē.ergo si mobile p se mouet ex egrota/
tione in sanatōnem.vel ex recordatōne in obliuionē tc
in mobili simul essent egrota° ⁊ sanatio.recorda° ⁊ ob
liuio.⁊ p pñs mobile in t(er)mino motus erit eg(er) ⁊ sanu3
sciens ⁊ oblitū.Scḋa rō si motus ess3 motus tanq(ue) ter
mini ⁊ gñatōnis gñа° tūc ess3 processus in infinitu3 in
gñationib(us) ⁊ mutatōibus.sed hoc ē impossibile.in gña
tione eīm est dare vltimū ⁊ primū Prima pña ten3.qa
qua rōne vna gñatio t(er)miabit pcedentē eadē rōne illa
gñatio t(er)miabit aliā priorē.Tercia rō si sic tūc simul es
set ⁊ nō ess3 gñatio.pña t3.quia qñ res gña(tur) tunc nō ē
qñ aūt res genera(tur) gñatio est.Si ergo gñatio vni° ess3
gñatio tūc in eodē instanti ess3 genera° ⁊ nō ess3. Nec
pña pt3 quia quādo gñatio est.id qḋ genera(tur) nō est.⁊
id quod genera(tur) est gñatio.ergo gñatio est ⁊ nō est.
Quarta rō si sic tūc gñatōnis ess3 corruptio.⁊ eiusde3
eēnt motus ꝯrij vt gñatio ⁊ corrup°.sed hoc est impos
sibile.quia si genera° corrūpere(tur) tunc simul genera(tur) ⁊
corrūpere(tur).pña pt3 quia vel corrūpere(tur) du3 fit ⁊ sic hē
tur intentū vl' postq(ue) facta est ⁊ hoc nō pōt dici.esse eīm
op3 qḋ corrūpi(tur).Quinta rō qḋ genera(tur) vt t(er)minus ge/
neratōnis h3 materiā ex qua fit.sed motus vl' genera°
nō hab3 materiā ex qua fiat.Non eīm poss3 dici qḋ sit
hmōi materia sc3 vel corpus vel aīa.ergo.Sexta rō si/
cut se hab3 genus ad genus.ita spēs ad spēm.sed doc/
trina (que est vna spēs gñatōis vl' motus) non t(er)mina(tur)
ad aliam doct(r)nam.imo ad sciam.ergo etiā genera°
vl' motus nō t(er)mina(tur) ad aliū motum.Septima rō tm̄
st(ur) tres spēs motus.sc3 loci muta°.altera°.augmētatio
diminu° sed vnus illo(rum) nō t(er)mina(tur) alium.non eīm loci
muta° termina(tur) ad alteratōem.ergo ¶ Quinta ꝯclu
sio (que poni(tur) in textu añ quartā) est hec Ad actōnē ⁊
passionē nō ē p se mot°.p3 q(uia) ad mutatōe3 siue ad mo
tum nō est p se motus vt probatū est.ergo ad actōem
⁊ passionē non est per se motus.nec eīm agentis nec pa/
tientis.neq(ue) oīs quod moue(tur) oīno aut mouent(ur).quia ñ
est motus neq(ue) generatōis genera°.neq(ue) oīno mutatio
nis muta°. Et dcīm est prius q(uod) ad motum nō est p se
motus.quia vnus motus bñ t(er)mina(tur) ad alium motū
per accidēs.post quēlib3 eīm motum pōt aliquis infir
mari vl' sanus fieri vl' currere ¶

¶ In hoc quarto caplo det(er)minat p(hilosop)hus qūo in trib(us)
pdicamētis.sc3 quātitate.qualitate.⁊ vbi repi(tur) mot°
Et dicit.qm̄ aūt neq(ue) subñe neq(ue) ad aliqd neq(ue) ipi° fa
cere aut pati relinqui(tur).t(er)m quale aut quātum aut vbi
motu3 esse.solu3 in vnoquoq(ue) ho(rum) est ꝯrietas. Est er
go hec pma ꝯclusio. Solu3 ad tria pdicamīta est p se
motus.sc3 ad qualitatē quātitatē ⁊ vbi.p3 quia solu3
in illis trib(us) predicamītis repitur ꝯrietas sufficiens ad
motū.ho(rum) aūt motuū ille qui ē ad qualitatē cōi noīe
voca(tur) altera°. Et nō deb3 hic accipi qualitas put dici
tur de subña vel dr̄ña subñali.⁊ nāq(ue) dr̄ña subñalis
qualis est.sed deb3 accipi qualitas pro q̄litatib(us) sensi/
bilibus que passibiles qualitates dicun(tur). Motus āt
ad quātitatem nō hab3 ꝯmune nomē.sed nomia(tur) t(er)m
suas spēs augmēta° vel diminu°. Et dicitur augmēta°
motus ad perfcām quātitatē.diminu° vero ad impfe/
ctam. Silr̄ motus ad vbi neq(ue) hab3 nomē t(er)m genus
neq(ue) t(er)m suas species.sol3 aūt vocari latio.tamē hoc
nō est satis ꝯme. Nam prope illa dicun(tur) ferri que non
mouen(tur) ad se.⁊ in quo(rum) potestate nō est vt q(ui)escant.

Ad sciendū aūt sub quo ho(rum) motuū contine(tur) muta°
(que est t(er)m magis ⁊ min°) poni(tur) hec secūda ꝯclusio
Motus qui fit t(er)m magis ⁊ min° ē quodāmō motus
de cōtrario in ꝯriu3.⁊ sub alteratōne contine(tur) Est eīm
altera° motus de vna q̄litate ꝯria in aliam q̄litatem
ꝯriam. Pt3 ergo ꝯclusio q(uod) minus tale dr̄ in quo pl°
est de ꝯtrario.⁊ magis tale in quo minus est de illo cō
trario . Maius aūt ⁊ min° est in quo plus aut minus
ꝯtrarij insit aut nō.⁊ per pñs motus de minus tali ad
maius tale est quodāmodo motus de vna q̄litate ad
aliam ¶ Ad sciendū aūt quid est quies.⁊ qūo defini(tur)
⁊ diuidi(tur) ponit p(hilosop)hus hanc ꝯclusionē.imobile dici(tur) tri
pliciter. Primo mō dici(tur) imobile quod nō est natū mo/
ueri.sic(ut) sonus dici(tur) inuisibil'. Secūdo modo dr̄ imo
bile quod nō est facile moueri.⁊ hoc dupl'r. Nam ali/
quid dr̄ difficile moueri qa postq(uam) incepit moueri.tar
de ⁊ cum difficultate moue(tur). Aliqd etiam dr̄ difficile
moueri qḋ est difficile ⁊ laboriosum qḋ incipet moue/
ri. Tercio modo dr̄ imobile quod aptū natum est mo/
ueri ⁊ tamē nō mouetur vbi quādo ⁊ eo modo quo na
tum est moueri.⁊ solu3 tale imobile dicitur q(ui)escere.
Quies aūt defini(tur) q(uod) est puatio motus in eo qḋ aptū
natum est moueri.⁊ nō moue(tur) vbi quādo ⁊ sicut na/
tum est moueri. Et imobile est qḋ aptu3 natum est mo
ueri ⁊ possibile.nō moue(tur) aūt tūc cum aptū natum est
⁊ vbi.⁊ sic quodāmodo qḋ q(ui)dem q(ui)escere voco imobili
ter solum.contrariū eīm quies motui est.quare priua°
erit susceptiui. Manifestū est ergo ex dcīs q(uod) motus ē
⁊ qd est.⁊ quid q(ui)es.⁊ quot st(ur) mutatōnes.⁊ quales.
Circa hūc textum st(ur) quatuor dubia

Primū dubium

Qualit(er) est saluabile q(uod) totū dica(tur) moueri (seu trāsmu/
tari ad motum partis.cum ex hoc seq(ua)(tur) idem simul
moueri ⁊ quiescere.eadem eīm rōne qua dr̄ moueri ad
motu3 vnius part(is) dici(tur) quiescere ad quietē alterius.
cu3 ex hoc etiam seq(ua)(tur) idem simul moueri cōtrarijs
motibus.vt calefieri ⁊ frigefieri ¶ Et ex hoc vltra cum
oīne quod calefit in t(er)mino calefcōnis sit calidū.⁊ oīne
quod frigefit in t(er)mio frigefcōnis sit frigidum.seq(ui)tur
idem posse simul esse frigidū ⁊ calidu3 quod tamē est
impossibile ¶ Ad qḋ dici(tur).q(uod) duplex est dispō t(er)m qḋ
fit motus. Quedā eīm est que innata est inesse solū vni
parti determiate sicut simitas.⁊ ex quo talis dispō in/
est vni parti denomiat totum. Si ergo pars moueat
ad talem dispōnem totum etiam dici(tur) ad eam moue/
ri.nec si vna pars non moueat ad illam.seq(ui)tur totum
quiescere ad q(ui)etem illius.quia illa pars nō quiescit q(ui)e
te opposita tali motui.cum tali motu nō sit nata moue
ri. Alia est dispositio que pōt indifferēter inesse plur(i)
bus ptibus.⁊ talis dispositio nō semp denomiat totū.
ex hoc q(uod) denomiat alteram partē.ideo nō oportet q(uod) si
pars alicui° totius moueatur ad talem dispōnem exce
dere q(uod) totum simplicit(er) ad eam moueatur.sed solum
cum hac determiatione que est t(er)m partē. Non eīm se/
quitur si aliquis dealbetur t(er)m manū q(uod) dealbetur sim
pliciter.sed solum t(er)m quid.id est t(er)m partē. Pat3 ergo
ex his q(uod) non est necessariū idem simpliciter posse cale
fieri.⁊ silr̄ frigefieri.nec idem posse eē calidū ⁊ frigidu3
nec idē moueri simpl'r ⁊ q(ui)escere q(ui)ete opposita tali mo/

tui. Sūt etiā ⁊ alie dispōnes que si insiꝫ vni pti relin quūt dispōem aliquā in alijs ptib⁹. vt infirmitas sani tas. ⁊ in talib⁹ si ps alicui⁹ totius moueaꝛ ad talez dis/ pōnem ↄceditur totū simplr moueri. vñ corpus dr̄ sa nari qꝛ oculus aut torax sanaꝛ vt pꝫ in textu. Siřr se/ quiꝛ caput hoīs est infirmū. ergo hō est infirmus

Scđa difficultas. Qualiꝛ est salubabile ꝙ mobile ꝑm aliū ⁊ aliū motū sit alteꝝ ⁊ alteꝝ vt dixit phs in textu. nō eīm videꝛ verum. Tum pmo. quia oīe mobi le quocūqꝫ motu. est mobile motu locali. Tuꝫ secūdo quia motus est actus entis in potētia ꝑm ꝙ in potētia idem aūt subiectū nūero est in potētia ad diuersos ter minos motus. ideo idem pōt esse subiectū pmuꝫ diuer sorum motuū. Tum tcio. quia idem est subiectū pmū ↄtrarioꝝ. sunt aūt aliqui motus ↄtrarij vt calefactō ⁊ frigefactio. ergo. Ad quā diciꝛ ꝙ nō est intelligenduꝫ ꝙ oporteat diuersoꝝ motuū esse diuersa subiecta rea/ liter. sed sufficit ꝙ sint altera ꝑm rōem. ita ꝙ alia ⁊ alia ratōne vnius ⁊ alterius. idem eīm est subcm̄ materiale pmuꝫ oīm motuū scꝫ subña. tamē nō est subcm̄ idē for male nec sub eadē rōne formali. imo alteꝝ ⁊ alteꝝ. Jō dicit Cōmentator. ꝙ musicus in eo ꝙ musicus non est subcm̄ motus localis sed ꝑm ꝙ est aīal ambulans. Et Linconenꝭ dicit ꝙ corpus ꝑm ꝙ est q̄ntum est subcm̄ motus localis. ⁊ ꝑm qđ pficitur q̄tuor qualitatib⁹ pri/ mis ē alterabile. ꝑm vero ꝙ est vegitatm̄ est capax aug menti ⁊ diminutōnis. Secūdum dubium. Utrum hec ↄña sit bona. ad motum nō est p se motus. ergo ad actōeꝫ ⁊ passionē nō est p se mot⁹. hec ↄña videꝛ tenere ex hoc ꝙ actio ⁊ passio stꝫ motus. qđ tamē est ↄtra Are stotelem in tcio hui⁹ Jbi rñdent aliqui ꝙ predcā ↄña tenet ex hoc ꝙ actio ⁊ passio stꝫ motus saltem materia/ liter. licet nō sunt motus formalr. Contra. quia actio ⁊ passio materialr nihil aliud est q̄ꝫ forma fluens. sed ad illam bñ est motus. Si aūt accipianꝛ formalr tunc manifestū est ꝙ ipa nō sunt motus Rñdeꝛ aliter ꝙ pre dicta ↄña tenet p locum a simi. nam eadem rō est qua/ re ad actōem ⁊ passionē nō est motus. ⁊ quare ad motū nō est motus. Ad hoc eīm ꝙ aliquid sit subcm̄ vl ter/ minus motus reqriꝛ ꝙ in se sit quoddā permanēs po tens esse sub quiete q̄ntum est ex pte sui. sicut aūt mot⁹ nō est pmanens sed quoddā successiuū sic nec actio nec passio. consistūt eīm in quadā successione. Uel aliꝛ dicendū est. ꝙ predcā ↄsequētia tenet p locum a maio ri. si eīm motus nō est motus. nec a fortiori actōnis ⁊ pa ssionis erit motus. eo ꝙ p quēlibet motū consequtur ac tio ⁊ passio. si ergo ad actōem aut passionē esset motus etiam motus esset motus. Quartum dubium. Utrꝝ oīs motus sit de ↄrio in ↄrium. Respondeꝛ ꝙ sic. ac cipiendo ↄrium gñaliter. nō eīm dubium est de aliquo motu nisi de motu intēsionis ⁊ remissionis. ⁊ tamē ꝑm phm forma intensa ⁊ forma remissa quodāmodo con/ trarianꝛ. Unde Com. ↄmento sexto. Mediuꝫ est cō trariuꝫ vtriqꝫ extremoꝝ ꝑm ꝙ extrema sunt ↄria. ⁊ ꝙ extrema sunt in ea quodāmodo ⁊ in poña. ⁊ medio mo do inꝛ actuꝫ ⁊ potentiā Unde Com. ↄmento decimo septimo dicit. ꝙ duplicit inueniꝛ cōtrarietas. scilꝫ sim/ pliciter. ⁊ quodāmodo simpliciꝛ. scilꝫ que est extremi ad extremū. ⁊ tales est inter formas specie differentes quodāmodo est inter formas eiusdē speciei que possūt successiue inesse eidē subiecto enti in actu sed nō simul

Unde nō oīs motus est a contrario simpliciꝛ ad cō/ trarium simpliciꝛ. sed oīs motus est inꝛ ↄria simpli/ citer vel quodāmodo. Et subdit ꝙ cum trāsmutatio fuerit a magis ad minus diceretꝛ trāsmutari ad cōtra/ rium quoniā minus nō sit nisi ex ꝑmixtōne ↄtrarij

Post hec autē

In hoc secūdo tractatu huius quinti phisicoꝝ detminat phus de vnitate ⁊ diuersitate motuū. Et diuiditur in tria capl'a Jn pmo diffinit quedā per tinentia ad ea que sequūtur. ⁊ dicit ꝙ illa dicūtur esse simul ꝑm locum quecūqꝫ sunt in eodē loco pmo id est propo. Et illa dicūtur esse sepata ꝑm locum quecūqꝫ sunt in altero ⁊ altero loco pmo id est propo. Jlla vero dicūtur se tangētia quoꝝ vltima sunt simul. ⁊ quia in/ ter cōtigua nō est mediū diffinit mediū dicens ꝙ est in qđ aptum natum est primū ptingere mutans. q̄ꝫ in qđ vltimū ꝑm naturam cōtinue mutans. id est mediuꝫ est ad qđ prius ꝑuenit id quod moueꝛ q̄ꝫ ad terminū. Unde ad rōnem eius tria reqrunꝛ. scilꝫ duo extrema ⁊ ipm medium. Diciꝛ aūt aliquid continuo moueri quādo nihil aut paucissimū rei deficit nō tēporis. Un de ad hoc ꝙ motus sit ↄtinuus opoꝫ ꝙ nulla sit inꝛ/ ruptio in tēpore. pōt tamē esse modica intruptio in mḡ nitudine sup quā fit motus. cū eīm aliqs cytarisans p⁹ ypatim id est pmā cordā grauētā gat vltimā dimisissꝫ inꝛ medijs motus est vnus quia nō interrūpitur tēpus quāuis intrumpaꝛ magnitudo. Contraria aūt ꝑm lo cum sunt que ꝑm rectitudinē distant plurimū. Qꝫ aūt hmōi distantia debeat mēsurari ꝑm lineam rectā paꝫ quia mēsura deꝫ esse finita ⁊ certa. sed sola linea recta est finita cum sit mīma aliaruꝫ. Unde mīma distan/ tia que est inter quecūqꝫ duo puncta signata est linea recta quā ↄtingit esse vnam tm̄ inter duo puncta. Li/ neas aūt curuas ↄtingit interea in infinitū multipli/ cari ꝑm ꝙ accipiūtur vt arcus alioꝝ maioꝝ vel mino rum circuloꝝ. ergo distantia que est inter duo puncta siue inꝛ duo vltima magnitudis supra quā fit motus. que stꝫ cōtraria ꝑm locum deꝫ mēsurari p lineam rec tam. Jllud aūt diciꝛ cōsequenꝛ se habere ad aliud qđ est post pmaꝫ pōne aut specie aut aliquo sic detmina/ torū sine medio eiusdē gener. vt linea diciꝛ ↄsequenꝛ se hēre ad lineam. ⁊ vnitas ad vnitatam. ⁊ domus ad domū si non sit domus media quāuis aliud mediet. Unde ad hoc ꝙ aliqua sint ↄñter se habentia duo requirūtur. Primo ꝙ inter ea nō est mediū. vel si sit ꝙ sit alterius gñis. Scđm ꝙ ↄsequenꝛ se habēs sit poste/ rius eo cui diciꝛ consequenꝛ se hēre. ⁊ ideo vnum nō se habꝫ ↄsequenꝛ ad duo. neqꝫ noua linea ad secūdā li/ neam. Habitū aūt diciꝛ quod ↄseqn̄ꝛ est cuꝫ tangat aliud. excludit eīm oīe mediuꝫ. Ex predcis sequiꝛ. ꝙ oīe mediū est inꝛ cōtraria. paꝫ quia mediū est per qđ aliquid mutaꝛ in vltimū. sed oīs mutatio est in/ ter opposita contrarie vel ↄtradictorie. sed nullum est mediū inter opposita ↄtradictorie. quia ↄtradictorijs nihil est mediū. ergo ⁊c. Cōtinua vero stꝫ quoꝝ vlti/ ma stꝫ vnuꝫ. ⁊ posset hec diffinitio pbari ex hoc ꝙ no[n] ↄtinui diciꝛ a ↄtinēdo. Cū eīm aliqd ↄtinuū qꝛ mlte ptes ↄtinenꝛ in vno ⁊ quasi simul se tenent. sed hoc nō

possent esse si vltima solũ eent simul. ergo opꝫ ꝙ sint vnũ Ex quo pꝫ ꝙ ꝯtinua° non põt esse in illis ex q̇bus natum est fieri vnũ ꝑm ꝯtactuꝫ. vl' per hoc ꝙ vnũ ꝯtinuatur vl' natural'r colligat᷑ alteri. Ad sciendũ autẽ q̃uo se habent ꝯñter se hñtia continuũ ⁊ ꝯtiguũ ponit᷑ hec cõclusio. Cõsequent᷑ se habẽs est ṗus natura q̃ꝫ ꝯtiguũ ⁊ cõtiguũ prius q̃ꝫ cõtinuũ. Pria pars pꝫ. quia oĩa ꝯtigua sꝫ ꝯñter se hñtia. sed nõ ecõtra. sicut pꝫ de vnitatibus q̇ sunt in nũero Secũda pars patꝫ sil'r. q̇a oĩa ꝯtinua sunt ꝯtigua sed nõ ecõtra. Si em̃ vltima aliq̇ꝝ sint vnum opꝫ ꝙ sint simul. sed nõ opꝫ ꝙ sint vnũ si sint simul. Et sꝫ cõtinuũ natural'r posterius cõtiguo. ⁊ hoc pꝫ ex insertõne arboꝝ. cum em̃ vna planta alteri inserit ṗus tam natura q̃ꝫ gñatione est ꝯtigua sibi q̃ꝫ cõtinua. Ex q̇bus pꝫ ꝙ si vnitas ⁊ punctũ essent separata adhuc distinguerent᷑. Pꝫ dupl'r: ṗmo quia puncta sꝫ in his que nata sꝫ tangere. ⁊ ꝑm puncta aliqua se tãgunt. in vnitatib' aũt nõ inuenit᷑ ꝯtactus. Scd̃o patꝫ: quia int᷑ quecũq̧ duo puncta est mediuꝫ scꝫ linea. non opꝫ aũt ꝙ inter duas vnitates sit mediũ. nam int᷑ primam vnitatẽ binarij ⁊ scd̃am nõ est mediũ (Unus aũt motus d' multipl'r) In hoc secũdo cap'lo ph'us d'ᷓminat de vnitate motus. Et d' ꝙ motus põt dici vnus multipl'r. quia vnũ dicit᷑ multipl'r. scꝫ gñe spẽ ⁊ nũero. Vñ illi motus sꝫ idem gñe qui sꝫ ad res eiusdem p̄nti. sicut due loci mutatõnes sꝫ idem gñe. sed vna loci muta° ⁊ vna alteratio d'ñt gñe. Illi aũt mot' dicũtur idem spẽ qui sꝫ ad res eiusdẽ spẽalissime. sicꝫ due dealbatõnes sꝫ idem spẽ. ⁊ sil'r due denigratõnes sed vna dealba° ⁊ vna denigra° d'ñt spẽ Et dcm̃ est (spẽalissime) ad d'ãꝫ spẽi subalt᷑ne que ẽ diuisibilis ꝑ d'ñas. sicut est color. Coloris q̇dem sꝫ d'ñe. quãuis em̃ illi motus q̇ sunt ad res eiusdẽ spẽi subalt᷑ne. sicut sꝫ doct᷑nationes diuersaꝝ substãtiaꝝ sint ꝑm quid idẽ spẽ non tñ simpl'r. Sed circa hoc põt aliquis dubitare. q' motus circularꝭ ⁊ motus rect' d'ñt specie ⁊ tãmẽ p̄nt cẽ ad res eiusdẽ spẽ spẽalissime. imo ad eũdem terminum. Simil'r motus dircũs ⁊ motus reflexus sunt hm̃oi. Ad hoc dd̃m est. ꝙ ad ydemptitatẽ motus specificam req̇rit᷑ ydemptitas t᷑mini ꝑm spẽm. ⁊ etiã ydẽptitas medij ꝑ quod fit motus. Linea aũt circularis ⁊ linea recta differũt specie cuꝫ etiam motus circularis ⁊ rectus differũt specie quãtũcũq̧ sint ad eũdem t᷑minum. ⁊ hoc debꝫ intelligi in predcã definitõne quãtuꝫ ad motũ localẽ. Ad vnitatẽ vero nũerabilẽ motus tria req̇runtur. scꝫ vnitas mobilis. t᷑mini. ⁊ tẽporis. Unde ad hoc ꝙ motus sit vnus opꝫ ꝙ tẽpus sit vnũ. ⁊ ꝙ nõ sit int᷑ruptum. opꝫ etiam ꝙ t᷑minus ad quẽ sit vnus ꝑꝫ spẽm. ⁊ opꝫ etiam ꝙ mobile sit vnũ numero ꝑ se ⁊ non ꝑ accñs q̃uo album ⁊ coriscus sint idẽ. nec sufficit ꝙ mobile essꝫ idem gñe vel specie. Cõtingit em̃ eodem tp̃e duos homies sanari ꝑm eandẽ speciẽ sanatõnis. vt ꝑm obtalmiã que ẽ infirmitas oculoꝝ. ⁊ tamẽ ille due sanatõnes sunt om̃ino diuerse Sed circa dcã oriũtur due dubitatõnes. Prima est ꝙ ꝯtingit aliqd̃ mobile vnũ vt socratem ꝑm alteratõem eãdẽ specie alterari in vno tempore ⁊ iteꝝ in alio. sicut si bis sanaret᷑ de obtalmia. Est ergo dubita° prima. vtꝝ hec iterata altera° sit idem motus ꝑm nũerum Ad quã videtur dd̃m ṗmo aspectu. ꝙ si ꝯtingat id quod est corruptũ iterum fieri vnuꝫ nũero. ita ꝙ sanitas que scd̃o acquirit᷑ sit eadem cuꝫ sanitate prius acq̇sita illa altera° erat eadm nũero. ⁊ si corruptũ nõ posset reꝑari. nec sanitas secũdo acquisita sit eadẽ nũero cum sanitate ṗus genita ⁊ corrupta. altera° nõ est vna ꝑm nũerum. Dicendũ est tamẽ ꝙ non ẽ eadem altera° ꝑm nũerum. etiam dato ꝙ esset eadẽ sanitas. quia ad vnitatem motus vl' alteratõnis req̇ritur vnitas t᷑mini ⁊ qualitatꝭ. sed ad vnitateꝫ termini vl' qualitatꝭ nõ seq̇tur vnitas motus Md̃ pꝫ de motu locali. si em̃ aliquis ambulꝫ ad aliquẽ locuꝫ ⁊ facta quiete iteꝝ incipiet moueri ad eũdem. ambulatio erit alia ⁊ alia. ⁊ t᷑minus erit idẽ in natura. alit᷑ contingeret idem multotiẽs corrũpi ⁊ esse qd̃ est impossibile Secũda dubita° vtruꝫ idem accñs nũero. vt sanitas ꝯtinuo ꝑseuerat ⁊ maneat in aliquo subiecto. Et vtꝝ in socrate sit eadẽ sanitas nũero de mane ⁊ de sero. Et videtur ꝙ nõ. quia oĩa que subiecta sꝫ aliq̇bus accñtibus vident᷑ esse in ꝯtinuo motu ⁊ fluxu. ergo in eodẽ subiecto ꝑseuerat eadẽ sanitas nũero tũc si aliq̇s amittat sanitatẽ ⁊ postea recuꝑet Rõ propt᷑ quã sanitas recuꝑata nõ sit eadem nũero cuꝫ sanitate ṗus habita. Sed hec dubita° dimittat᷑ quia tales dubitationes de eodem ⁊ diuerso non ꝑtinent ad phisicũ.

(Quoniã aũt continu' est oĩs) In hoc tercio cap'lo ph'us subdiuidit alteꝝ mo᷑ vnitatis Et d' ꝙ tripliciter motus dicit᷑ vnus. Primo mõ simpl'r qui ẽ continu'. Secũdo modo vnus nũero qui est ꝑfectus. vñ ꝑfectum ⁊ totum sꝫ de rõne vnius. non em̃ dicim' rem esse vnã nisi sit tota ⁊ perfcã. perfcm̃ em̃ ⁊ totuꝫ vnius est. Tercio mõ motus dicit᷑ vnus quia est regularꝭ. nõ em̃ videt᷑ motus irregularꝭ esse vnus q' est diuisibilis in ꝑtes dissimiles. Põt tamẽ esse vnus simpl'r. verũtamen ẽ minus vn' q̃ꝫ regularis. ex hoc aũt est aliq̇d minus tale quod habꝫ admixtõem ꝯtrarij. Mꝭ aũt minus ꝯmixtum semꝑ ꝯ̃rij est sic motus irregularis est q̇dãmodo multi ⁊ nõ vnus. Sed circa primũ modum ponit᷑ hec cõclusio. ad hoc ꝙ motus sit vnus simplicit᷑ requirũtur tria predcã. scilicꝫ vnitas mobilis. vnitas tẽporis. ⁊ vnitas t᷑mini ad quẽ. Pꝫ quia cum motus sit vnus nõ sicut indiuisibil'. sed sicut cõtinu' quecũq̧ req̇runt᷑ ad ꝯtinuitatẽ motus req̇runt᷑ ad vnitatem ei' sed ad continuatõem motus requirit᷑ vnitas t᷑mini ad quẽ ꝑm spẽm propt᷑ qd̃ d'ña genere vl' specie ⁊ vniuersalit᷑ ea que sꝫ diuersaꝝ rõnum nõ possunt adinuicẽ cõtinuari. taliũ em̃ vltima nõ possunt esse vnũ. Unde linea ⁊ ãbulatio nõ cõtinuant᷑ adiuicem. nec etiã cursus ⁊ febricita°. Ad continuitatẽ etiã motus req̇rit᷑ vnitas mobilis ꝑm nũerum. q' motus diuersoꝝ subiectoꝝ nõ possunt adinuicẽ continuari quãuis sint habiti Tercio ad continuitatẽ motus requirit᷑ vnitas temporis ⁊ ꝙ nõ int᷑rumpat᷑ per int᷑uentũ quietis. ergo ad vnitatẽ motus nũeralem req̇rit᷑ vnitas mobilis tp̄is ⁊ t᷑mini ad quẽ Circa vero t᷑cium modũ vnitatis nũeralis est intelligẽdũ ꝙ in õni gñe motus vel spẽ inuenit᷑ regulare vel irreg'lare. sicꝭ pꝫ inducendo in oĩbus motib'. Dupliciter aũt dicit᷑ aliquis motus irreg'laris. Primo scꝫ ex ꝑte mg̃nitudis sup̄ quã fit ⁊ h' ẽ veꝝ de motu locali puta quãdo mg̃nitudo est difformis. vt ꝑtim rcã ⁊ ꝑtim curua. Secũdo modo d' motus regularꝭ ex ꝑte velocitatis ⁊ tarditatꝭ in motu. ita ꝙ ille motus dicitur regularis cuius est eadem velocitas ꝑ totũ. ⁊ irregularꝭ cui' nõ. Ex predcis sequũtur tria correlaria

Primū est. q velocitas ⁊ tarditas nō sunt species motus neq differentie. quia ꝯsequūtur oēs spēs motus. Scōm correlariū ē q velocitas ⁊ tarditas nō sunt idē q leuitas ⁊ grauitas q₂ leuitas determiatur ad motum sursum. gūitas ad motū deorsuʒ. velocitas aūt ⁊ tarditas in oni motu repiunt. Terciū corpa spē dr̄ña nō pūt adiuicem ꝯtinuari sicut supra dcm̄ est. ptʒ qa oñē motū vnum ꝯtigit esse regularē ⁊ irregularē. sed mot⁹ ꝯpositus ex motibus spē dr̄ñtib₉ nō pōt esse regularis. sicut motus cōpositus ex alteratōne ⁊ loci mutatōne. nā in motu reglari dʒ eē ꝯformitas ptiū adiuicē.

Amplius autē

In hoc tercio tractatu hui⁹ libri phs determiat de ꝯrietate motuū ⁊ qetum. Et diuidit in tria capl'a Primū ē de ꝯrietate motuū qui pōt qnq modis imaginari. Primo sic. q illi motus dicant ꝯtrarij q vnus ē ab vno tmio. ⁊ alter ē in illū terminū. ita q motus qui ē a sanitate est ꝯrius ei qui ē ad sanitatē Secūdo q illi dicant ꝯtrarij q sunt ex tminis ꝯtrarijs. vt illi quoꝝ vnus ē de sanitate. ⁊ alter de egritudie. Tercio mō q illi sꝫ ꝯtrarij qui sꝫ ad ꝯrios tminos. vt illi quoꝝ vnus ē ad sanitatē ⁊ alter ad egritudinē Quarto mō q illi dicant ꝯrij quoꝝ vnus ē ex vno ꝯrio. vt sanitate. ⁊ alius ē in suū ꝯrium vt in egritudinē. Quinto q illi ꝯriant qui sꝫ ex tminis ꝯrijs in tmios ꝯrios. vt qui ē de sanitate in egritudinē. ⁊ q est ex egritudine i sanitatē. Opʒ em̄ ꝯrietatē accipi fm quēq istoꝝ moꝝ. q₂ nō ꝯtigit alit ꝯponere motū motui. Ad excludendū ergo quartū ponit hec pma ꝯ⁰ Motus q est ex ꝯrio n̄ pōt dici ꝯrius ei q est in suū ꝯriū Ptʒ q₂ idem motus est de tmino a quo ad tminū ad quē. q tmini sꝫ ꝯrij. idem em̄ ē motus fm rē qui ē a sanitate. ⁊ q est in egritudinē drñs solum rōne. sed idē nō ꝯriat sibi ꝯpi. ergo ¶ Ad excludēduʒ scōm modū ponit hec scda ꝯclusio Cōtrarietas motuū nō est accipiēda fm ꝯrietatē tminoꝝ a qbus ꝓcedūt. ꝓbat tribꝫ rōibus. Pria rō quia duo motus in idē tendētes nō sꝫ ꝯrij. sed duo motus qui sꝫ a ꝯrijs tminis pūt in idē tēdere. ergo Scda rō q₂ quādo motus dicunt incipe a ꝯrijs fcat remo⁰ cōtrarietatꝫ. Qñ vero dicunt tēdere ad ꝯria ponit ꝯrietas. acqsitio g motus magis dʒ dici q₂ sꝫ ad ꝯria. q q₂ sꝫ a ꝯrijs. Tercia rō q₂ ab eo a quo aliqd recipit nomē ⁊ spēm recipit etiā ꝯrietatē. ꝯrietas em̄ est oppō fm spēm. sed ois motus magis respicit noⁿ ⁊ spēm a tmio ad quē q a tmio a quo. g Dr̄ em̄ sana⁰ quia ē ad sanitatē. ⁊ egrota⁰ quia ē ad egritudinē. ergo ꝯrietas motuū magis ē accipiēda fm ꝯrietatē tminoꝝ ad quos. q a qbus. Exclusis ergo scdo ⁊ qrto mōis ⁊ pretmisso pmo q₂ ille nō est penes ꝯrietatē aliquā tminoꝝ. sʒ penes accessum ⁊ recessum ab eodeʒ tmino. Ad excludenduʒ tcium fm q differt a qnto ponit hec tcia ꝯclō Contrarietas motus sumit a ꝯrietate vtrusq tminorum sic expressum est fm quītum modū Probat ergo rōne sic. quia ꝯrietas aliquoꝝ sumit fm speciē ⁊ rōem iporum. sed propa ra⁰ motus est q sit inter duos tminos positiuos. ergo debʒ accipi ꝯrietas motus fm contrarietatē aliorum tminoꝝ Secūdo probat inductōne

⁊ pmo in alteratōnibus corpalibus. sicꝫ in sanatōne ⁊ egrotatōne. ⁊ in alteratōnibus aime. sicut in addiscere ⁊ decipi nō per se sed ꝑ alium. Secūdo in motū locali quia motus sursuʒ ꝯrius est motui deorsum fm longitudinē. motus ad dextꝝ motui ad sinistꝝ fm latitudinem. ⁊ motus añ motui ad retro fm profunditatē. Quia ergo ostēsum est q pmus ⁊ tcius modus sunt vtiles ad accipiendū ꝯtrarietatē motuū in mutatōnibus a motu ponit hec quarta ꝯclusio. In rebus habētibus ꝯtrariū mutatōnes dicunt ꝯtrarie. quia tmini ad quos ꝯtriant. sed in rebus nō habētibus contrarium mutatōnes dicunt ꝯtrarie fm accessum ⁊ recessum ab eodem tmino ¶ Prima pars patet per exemplum in mutatōnibus accñtalibus. nā album fieri ⁊ nigrum fieri ꝯtriant. Secūda pars manifesta ē de gñatione ⁊ corruptōne substātiali. Ad remouendū ergo dubiū ponit hec quīta ꝯclusio. Motus qui sꝫ inter media ⁊ extrema. sꝫ quodāmodo int ꝯtraria. Ptʒ quia mediū cōparatū ad extrema dicit quodāmodo vtrūq extremoꝝ. mediuʒ em̄ ad vtrūq dicit quodāmō vtrūq vltimoꝝ sicut dcm̄ est prius. vñ motus vtitur medio sicut ꝯtrario. nam eo mō aliquid mouet ex fusco in album qūo mouet ex nigro in album. ⁊ ecōtra ¶ (Quoniā aūt motui) ¶ In hoc secūdo caplo phs determinat de ꝯtrarietate quietū. Et intendit qnq cōclusiones. Pria. motus non solū cōtrariat motui. sed etiā quieti. Pʒ quia quies ꝑuatiue opponit motui. priuatie aūt opposita dicunt quodāmō ꝯtraria. ergo ⁊c. Est aūt dubiū cui quieti ꝯtrariat motus. nam añ motum erit quies in tmino a quo. ⁊ post motū cōpletum erit quies in tmino ad quē. cui illoꝝ quietū cōtrariat motus. Pro solutōne ponit hec secūda ꝯclusio. quies in tmino a quo. ⁊ quies in tmino ad quē ꝯtriant adinuicē. Exemplū. quieti em̄ in sanitate contrariat quies in egritudine. Probat ergo ꝯclusio. qa motus dicunt cōtrarij adinuicē. ⁊ ꝯtrarietas iporum sumit ex parte tminoꝝ. ergo qetes qui tmināt motum cōtrariant adinuicē. Tercia ꝯclusio. motus ꝯtrariat quieti in tmino a quo. vt motus qui est in sanitate in egritudinē ꝯtrariat ei q est in sanitate. Ptʒ cōclusio. q₂ vel quies in tmino a quo ꝯtrariat motui vel qes in tmino ad quē. Egrotatōni em̄ vel ꝯtrariat quies in sanitate vel quies in egritudie. qa non pōt dici q sibi ꝯtrariet alia quies. vt illa que est ad albedinē vel alia hmōi. sed quies in tmino ad quē ꝯtrariat motui. quod patʒ quia vnū contrariū non tendit in reliquū. nec est generatio eius. sed motus tendit in qetem tmini ad quem ⁊ est eius genera⁰ ¶ Ad sciendū aūt. vtꝝ imutatio sit quies ⁊ cui contrariat ponūtur due cōclusiones seqntes. Est ergo qrta cōclusio. Immutatōnes in tminis cōtradictorijs sunt cōtrarie. vt imutatio que est in esse est contraria imutatōni que est in nō esse. ⁊ hoc si ipi nō esse sit aliqua natura subiecta ¶ Si aūt illud nōesse sit purum nihil ⁊ nō sit aliqua natura subiecta tunc potest aliquis dubitare quid sit contrariū imutatōni que est inesse Non em̄ videtur q imutatio que est in nōesse sit ei contraria. cum illud nōesse sit nihil omino. Nec etiam videtur q ei sit contraria mutatio in nōesse. cum in illud quod omino nō est nulla sit mutatio. Hanc autem dubitatōnem non soluit. soluitur auteʒ ex antiquorum dictis. Dictum est em̄ prius. q non esse ex

quo fit mutatio nõ est puꝝ nihil imo ei subijcit aliqd. Et q2 factus est ꝑmo de imutatõe ne aliqs credat ea3 esse qetem. Ponit hec qnta ꝯclu° imuta° nõ est quies. Pꝫ q2 imuta° nõ ꝯtrariat nisi gñatõib3 vl' corruptõnibus. ergo si imuta° esset quies. sequeret ꝙ nõ omis quies ess3 ꝯtrariũ motui. vel ꝙ gñatio vl' corrup° sint motus: quoꝝ vtrũq3 est falsum. ⁊ ideo imutatio nõ est quies siue aliqd si'e quieti. ⁊ nõ est ꝯtraria alicui oio sed vl' illa imutatio que est in eẽ ꝯriatur imutationi q̃ est in nõ esse ¶ (Dubitabit aũt) ¶ In hoc tercio capl'o p̄hus soluit tria dubia circa p̄dcã incidentia. q̃rum p̄mum est Quare in gñe motus localis iueniũtur motus ⁊ quies ꝑm naturã ⁊ extra naturã. ⁊ non in alijs motib3 sc3 in alteratõne. in augmẽtatõne. in diminutõne. in gñatione. ⁊ corruptõne. Nõ eñ in alteratõe nõ inueĩatur pꝫ. quia non videt maior rõ quare vna altera° dicatur ꝑm naturã vel extra naturã q̃ alia. vt sanatio q̃ egrotatio. vel dealtera° q̃ denigra° Et sil'r est de augmẽto ⁊ decremẽto. nõ eñ videtur magis esse ꝑm naturã augmẽtu3 q̃ decremẽtu3. vl' vnũ augmentum. Et sil'r est de gñatione ⁊ corruptõne. nõ eñ põt dici ꝙ gñatio sit ꝑm naturã. ⁊ corruptio extra naturã. quia cũ senescere accidat ꝑm naturã nõ videt esse corruptio extra naturã. vna eñ gñatio nõ magis põt dici gñatio ꝑm naturã q̃ alia. Pro solutõne illius dubij ponitur hec cõclusio. in omi sp̃e mutatõnis reperit aliq̃ mutatio naturalis. ⁊ aliqua violenta. Probat inductione. nã alique st̃ generatõnes naturales. ⁊ aliqe st̃ violente ⁊ nõ fatate que sc3 nõ p̄ueniũt ꝑm ordinẽ cãrum naturaliũ. Et sil'r est de corruptõne. quedã eñ sunt corruptõnes dulces q̃ dicũtur naturales. Alie ꝟo sunt tristes que dicũtur violente. Sil'r quedã sunt augmenta naturalia. ⁊ quedã violẽta. vt pꝫ de illis q̃ velotius q̃ debeãt veniũt in vbertatẽ. p̄pt' hoc ꝙ abũdant alimẽto nutriũtur. Pꝫ etiam in augmẽto tritici qñ aũt auget non natural'r p̄pt' abũdantiã humoris ⁊ nõ ꝯstrigunt per debitã digestionẽ. Sũt etiam q̃dam alteratões naturales. ⁊ q̃dam violẽte. nam si aliquis dimittat a febre in dieb3 creticis sana° erit naturalis. si ꝟo in diebus nõ creticis nõ erit natural' ¶ S3 ꝯtra ꝯclusionẽ põt argui. quia cũ illud qd' est extra naturam ꝯriatur ei qd' est ꝑm naturã. tũc si inueniat aliqua corruptio ꝑm naturã. ⁊ aliqua extra naturã. sequitur ꝙ corruptõnes st̃ adiuicem cõtrarie. ⁊ ꝑ ꝯñs cum vnũ nõ possit duob3 ꝯtrariari. corruptio ⁊ gñatio non ꝯtrariabũtur. g̃ ¶ Ad hoc dđm est. ꝙ non est incõueniens ꝙ corruptio opponat corruptõni ⁊ gñationi. corruptio eñ tristis ꝯtrariat corruptõni delcãbili: Corruptio tamẽ simpl'r nõ est simpl'r ꝯtraria corruptõni. q2 non oĩs corruptio est ꝯria omi corruptõni sed quedam corrup° est cuidã corruptõni ꝯria ꝑm ꝙ vni accidit vna dispõ ⁊ alij dispõ ꝯtraria. vt sũt delcãtio ⁊ tristitia. Non solũ aũt corruptio ꝯriat corruptõni. ⁊ etiã gñatio gñationi ꝑ illud qd' est ꝑm naturam ⁊ extra naturam. sed etiam vl'r motus ⁊ quies hoc mõ ꝯtrariant Vñ mot° ignis sursu3 (qui ẽ ꝑm naturã) ꝯtrariat motui alicui° deorsu3 ⁊ etiã quieti quoꝝ vtrũq3 est extra naturam ¶ Scđm dubiũ est. vtruꝝ omis quiet̃ que nõ semꝑ fuit. i. quiet̃ violente sit aliqua gñatio. Pro cui° solutõne ponit hec secũda ꝯclusio. quietis violẽte non est aliqua gñatio Probat duab3 rõnibus. p̄ma quia quãdo ꝑ motum gñatur quies. tũc q̃ntũ mobile mag̃ ꝓꝓinq̃t ad q̃etem tãto velocius mouet. qđ eñ stat tanto velocius videtur ferri quia motus natural' velotior est in fine q̃ in p̄ncipio. Et oppositõ mõ est de motu violento. quia q̃es violenta nõ gñatur non fcũ. ergo q̃escens erit q̃escentis ¶ Scđa rõ. quia q̃etem generari vel ẽ omino idem cum motu naturali. vl' simul cu3 eo accidit. sed quies violenta nõ generat ꝑ motum naturalem. ergo ipa nõ hab3 statõem seu gñatõem ¶ Tercium dubiũ est. vtruꝝ veꝝ sit ꝙ quies in t'mino a quo cõtrariet motui sicut dcm̃ est prius. Videt ꝙ non. q2 qñdo aliquis mouet non statim abijcit t'minũ a quo totaliter sed aliquid remanet. de illo ergo quando mobile mouet adhuc in eo est q̃es in termino a quo ⁊ ꝑ ꝯseq̃ns si ipa ꝯrietur motui ꝯtraria erũt simul in eodẽ. ¶ Ad hoc dđm est. cõcedendo ꝙ omne qđ mouet ꝑtim est in termio a quo. ⁊ parti in t'mino ad quẽ. sed tamẽ nõ oportet ipm simpl'r ⁊ totalit' esse in t'mino a quo. Aliqd aũt dicit quiescere ꝑm ꝙ est totalit' in t'mio a quo. Ex dictis pꝫ. ꝙ motus magis ꝯriat motui q̃ quies. dcm̃ est ergo in hoc libro q̃s motus sit simpl'r vnus. ⁊ dcm̃ ẽ de motu ⁊ quiete q̃ñ vtrq3 sit vnus. Intelligẽdum est aũt circa finem hui° libri. ꝙ in q̃busdã textib3 ponũt tria ad manifestatõem p̄dictoꝝ que ꝑm scm̃ Thomã in exẽplarib3 grec̃. ⁊ ꝑm Cõ. in q̃busdã libr̃ arabic̃ nõ habent. vident aũt hic assumpta ex dictis theofrasti. vl' alicui° alterius antiquoꝝ ¶ Et est p̄mum dcm̃ ꝙ incõueniens ẽ dicere ꝙ sit aliqua gñatio q̃etis violẽte. quia q̃es violenta non semꝑ est. neq3 videt sequi aliqd incõueniens si dicatur gñari ꝑ motum violentũ. vl' si dicatur ꝙ gñetur ꝑ accñs sc3 p̄pt' defcm̃ virtutis ĩpellentis. Scđm dcm̃ est. ꝙ motui ignis sursu3 ꝯtrariat motus ignis deorsum. ⁊ etiã motus terre deorsu3 S3 differũt. q2 motus ignis sursu3. ⁊ motus terre deorsum ꝯtrariant solũ penes ꝯtrarietatẽ eiusdẽ termini. Motus ꝟo ignis sursum ⁊ motus eiusdem deorsum ꝯtrariant etiã penes naturale ⁊ violentũ. Terciũ dcm̃ est. ꝙ motus forte opponit quieti ꝑm q̃d. ⁊ nõ simpliciť quia qđ mouet parti est in q̃ete fini a quo ¶ Attẽde scđo. ꝙ cum dicit p̄hs lineã rcãm. ⁊ lineam circularẽ nõ esse eiusdẽ sp̃ei. hoc d3 intelligi ex ꝑte ip̃i° rectitudis ⁊ curuitat̃. Vñ dato ꝙ eadẽ linea aliquãdo sit rcã. ⁊ aliqñ circular̃. vtputa si incuruet. vl' in rectũ extendat. rectitudo tamẽ ⁊ curuitas alia ⁊ alia sp̃e est ¶ Attẽde t'cio. circa hoc ꝙ dicit p̄hus. opꝫ motũ eẽ regularem ⁊ irreglarem. qđ ꝑm Com. est p̄priũ corporis celestis ꝑm ꝙ ẽ celeste. Nõ motus eius semꝑ est equalis. sed non est p̄priũ corpis ꝑm ꝙ est motũ. nulli eñ corpori ꝑm ꝙ est motũ repugnat ꝙ motus eius sit equal' ⁊ inequal'. reglaris ⁊ irregular̃. Nũc aũt est ꝑmo in hoc libro de motu nõ ꝑm ꝙ est motus alicui° corporis. sed ꝑm ꝙ ẽ motus tm̃. ¶ Et si arguat. q2 motus ẽ irregular̃ qui nõ est vniformis ꝑm oẽs suas ꝑtes in velocitate ⁊ tarditate. sed oĩs motus est hmõi. ergo q̃lib3 motus ẽ irregular̃. ⁊ nullus regular̃. Minor pꝫ de motu spere qui d2 esse regularissim°. q2 partes eius circũferẽtiales velotius mouent q̃ ꝑtes cẽtrales. q̃nto eñ aliqua ꝑs eius est ꝓpinquior circũferentie tãto citi° mouet. cum maiorẽ circulũ describat in equali tp̃e. q̃ ꝑs central' in eodẽ tp̃e. Sil'r probaret de q̃libet spera cuiuslib3 corpis celestis. De alijs motib3 pꝫ. q2 oĩs mot° naturalis velotior in fine ẽ q̃ in p̄ncipio. ⁊ oĩs motus violẽtus ecõtra. cũ ergo oĩs motus sit natural'

vel violētus. sequit̃ ꝙ nec motus celi nec aliquis ali⁹ mot⁹ est regularis. Ad 3m ꝙ duplices sūt ptes motus quedā accipiunt̃ ꝭm diuisionē mobilis. q2 alia et alia ps motus est in alia et alia pte mobilis. et qdam accipiunt̃ ꝭm diuisionē tpis ꝭm qđ dicimus vnā ptem motus eē pteritā et aliam futurā. ille ergo mot⁹ dr vniformis et regularis q est vniformis in omib9 suis ptib9 acceptis ꝭm diuisionē tpis. cui⁹ sc3 nulla ps est velocior in vno tpe ꝙ̄ in alio. vel q2 nulla ps mobilis velocius mouet̃ in vno tpe ꝙ̄ in alio. Ex quo p3 ꝙ mot⁹ celi siue pmi orbis est regularis. ꝙ̄uis em̄ vna ps eius velocius moueat̃ ꝙ̄ alia. tñ nulla ps ei⁹ veloci⁹ mouetur in vno tpe ꝙ̄ in alio. Et cū dr oēm motū naturalē eē velociorē in fine ꝙ̄ in pncipio. hoc d3 intelligi de motu naturali recto. et hoc supposito ꝙ nō sit aliqđ violētū impediēs intētōem eius. Silr cū dr ꝙ mot⁹ violent⁹ est tardior in fine ꝙ̄ in pncipio d3 intelligi nisi sit aliqđ impediēs remissionē ei⁹. pt tamē talis mot⁹ fieri regularis p impedimētū remissiōis ei⁹ in fine ¶ Attēde q̄rto. ꝙ cū dr phs mot⁹ ꝭm spēm vl ꝭm genus distinctos nō posse ad inuicē ꝯtinuari. hoc d3 intelligi ꝙ p se et intrinsece et ꝭm suas formas pñt ad inuicē ꝯtinuari extrinsece. Vñ calefactō et frigefactō bñ ꝯtinuāt̃ grā tpis. s3 hoc est extrīsece. Silr dato ꝙ due virge. quarū vna est arida et alia viridis bñ possint ꝯtinuari grā quātitatis. nō tñ gratia suarū formarum

¶ Queritur vtrum

ad tria pdicamēta sit p se mot⁹ capiēs vnitatē3 ei⁹ ab vnitate mobilis tpis et ẗmini ad quē. s. ad q̄ntitatē qlitatē et vbi. ¶ Arguit̃ pmo ꝙ nō. q2 ad substantiā est p se mot⁹. g. Añs p3 pmo p ꝯmētatorē dicentē ꝙ forme substātiales elemētoꝝ ꝯriant̃ et pñt suscipe magis et minus. g pt ad eas eē mot⁹. Pat3 ꝯña. q2 inter quecūꝙ̄ ē ꝯrietas pōt esse intēsio et remissio. g mot⁹. Pat3 secundo. q2 ꝭm phm in pdicamētis et tercō et q̄nto phisicoꝝ generatō est mot⁹. ibi em̄ pbat phs mot⁹ nō eē motu3 q2 generatōis nō est mot⁹. Cōfirmat̃. q2 generatōi cōuenit diffinitō mot⁹ ¶ Scđo sic. ad relatōnem est p se mot⁹. g. Añs p3 pmo. q2 in relatōe est ꝯtrarietas et magis et min⁹. g mot⁹. Pat3 secūdo. q2 impossibile ē trāsire de ꝯtradictorio in ꝯtradictoriū sine aliq̄ mutatōe sed cū acquirit̃ relatō fit trāsitus de ꝯdictorio in ꝯdictoriū. ergo ad ipm est mutatō. Cōfirmat̃. q2 assimilatō est q̄dam mot⁹ q terminat̃ ad silitudinē. g. ¶ Tercio sic. nec ad q̄ntitatē. nec ad qlitatē. nec ad vbi est p se mot⁹. g. Añs p3 pmo de qlitate. q2 vl eēt mot⁹ ad omnē qlitatē vel ad aliquā nō. Non ad oēm sicut postea patebit. nec ad aliquā. et ad aliquā nō. q2 cū quelib3 sit ens reale nulla pt acq̄ri sine mutatōe. Q2 aūt ad q̄ntitatē nō sit mot⁹ p3 ex hoc ꝙ q̄ntitati nihil est ꝯriu3. et ꝙ augmētatō nō est possibil. sicut in de generatōe pbat̃ Q2 aūt ad vbi nō sit mot⁹ silr p3. q2 in ipo nō est ꝯrietas. nec suscipit magis et min⁹. Et ꝯfirmat̃. q2 ad vbi nō terminat̃ mot⁹ localis ꝭm se et etiā ad locū. vbi aūt est effect⁹ loci. sicut p3 p Gil. por. nō est ergo loc⁹. et per ꝯñs mot⁹ local nō erit vn⁹. eo ꝙ h3 duos ẗminos spē distinctos. vnitas em̄ mot⁹ ex hoc q̄nto habet̃ ex vnitate termini ¶ Quarto sic. mot⁹ pt eē vn⁹ mobili et tēpore nō existēte eodē. g nō req̄rit̃ vnitas illoꝝ. Añs p3 pmo. q2 ps tpis pterita et ps futura nō est eadē motu existēte eadē. De mobili p3. q2 aīal cadat deorsum. et cadendo moriat̃. nō est idē subiectū in toto motu. nō em̄ idē est viuū et mortuū. et tñ mot⁹ erit vn⁹ numero. non em̄ est interrupt⁹. g nō req̄rit̃ vnitas mobilis. Et ꝯfirmat̃. q2 ea q sūt interrupta nō cōtinuāt̃ ad inuicē. illi g mot⁹ eēnt discōtinui. s3 nō videret̃ discōtinuari nisi p quietē mediā. g opteret ꝙ aīal descēdendo aliq̄ntulū q̄euisset. qđ manifeste apparet falsum.

In opposi

tū arguit̃ autoritate phi in textu pcedēti. Pro solutōe istius q̄stionis sciēdū est. Attēde sūt quatuor questiones

¶ Questio

Prima. vtꝝ ad subam sit per se mot⁹. Pro cui⁹ solutōe ¶ Attēde pmo ꝙ mot⁹ accipit̃ dupliciter. vno° gnalr. vt se extēdit ad mutatōem quācūꝙ̄. et illo° diffinit̃ in tercio huius. Alio° accipit̃ spēaliter p mutatōne successiua. q est de subiecto in subiectū. i. de forma positiua in formā positiuā. et sic accipit phus in hoc q̄nto. et illo° generatō et corruptō nō sūt mot⁹. eo ꝙ nō sūt de subiecto in subiectū. ita ꝙ subiectū sit vnū indiuiduū demōstratū in vtrisꝙ̄ extremis eiusdē mot⁹. in quo sibi inuicē succedūt ꝯria. quo mō fit in motu alteratōis. Si etiā de⁹ crearet aliq̄d successiue. ꝙ̄uis illa creatō ess3 mutatō successiua. tñ nō eēt mot⁹ ꝓprie dictus. ex eo ꝙ nō eēt ex aliquo subiecto psupposito ¶ Attēde secūdo ꝙ generatō pt dupl'r ꝯsiderari. vno° p alteratōe puia disponēte subiectū ad susceptōnem forme subalis. et sic ipa est mot⁹ ꝓprie dict⁹. Alio° p introductōe forme subalis in materia. et sic nō est mot⁹ sed mutatō. et eodē mō pt dici de corruptōne ¶ Attēde tercio ꝙ in gnatōibus substantiaꝝ pt repiri triplex successio Prima ēst in qlitatib9 sube corrūpēde. Scđa. in gnatōe alicui⁹ ꝯpositi ex diuersis mēbris. in aīali em̄ pmo generat̃ cor ꝙ̄ mēbra pncipalia Tercia. qñ forma substātialis pus introducit̃ in pte ꝓpinq̄ agēti ꝙ̄ remota ¶ Attēde q̄rto. ꝙ inter phos dubiū est de formis substātialib9. vtrū possint intēdi vl remitti. Nā ꝯmētator sustinet ꝙ saltē forme subales impfecte. sicut sūt forme elemētoꝝ bñ pñt intendi et remitti. Alij ꝟo sustinēt h idē in alijs formis. s3 de hoc dictū est alibi. Vñ ꝭm h faciliter pt sustineri ꝙ successio in generatōe silr pueniret3 ex successiua acq̄sitōe ptis post ptē siue grad⁹ post gradū. nec in hoc differt generatō ab alijs spēb9 motus ꝙ ipa fit in instāti. nā illumiatō aeris silr ꝭm multos fit in instanti

Dic

ad questionē. ꝙ ꝙ̄uis ad subam sit p se generatō et corruptō. et p accñs sit ad eā mot⁹. sc3 alteratō puia. nō tñ est ad eā motus proprie dict⁹. sicut pat3 p argumētū phi in textu. generatō em̄ nō est de subiecto in subiectū. necꝙ̄ fit successiue. sicut cōiter sustinet̃. ¶ Cōtra hoc arguit̃ pmo sic. omē qđ mouet̃ ptim est in termio a q. et ptim a termino ad quē. g nihil mouet̃ in instāti. et p ꝯñs nulla genera° fit in instāti. ¶ Scđo sic. q2 si ex ligno generet̃ ignis pmo itroducit̃ forma substātial ignis in vna pte ꝙ̄ in alia ergo generatō fit successiue. et est mot⁹ ꝓprie dictus ¶ Tercio sic. q2 ꝭm autorē in libro de causis ꝓpone penultima. nullū agēs naturale agit in instāti. cui⁹ suba est in tpe. g gnatō et corruptō nō fiūt in instāti ¶ Quarto sic. q2 si agēs naturale ageret in instāti. sequeret̃ ꝙ aliqđ agens poss3 agere in minori ꝙ̄ in instanti. Nam

agēs maioris ꝟtutis pt agere citius q̄ʒ agēs minoris ꝟtutis. ⁊ ꝑ ꝯñs instās eēt diuisibile ¶ Ad pmū dicit ꝙ q̄uis oīe mobile ꝓprie dictū cū mouet ꝑtim sit in t'mino a quo. ⁊ ꝑtim in termio ad quē. nō tñ mobile cōiter dictū. Uel dicat ꝙ ꝑtim nō debet determinare ꝑte₃ et ꝑtem forme acq̄site. sed maiorē vel minorē accessu₃ ad terminū ex maiori vel minori dispōe mobil' ¶ Ad scōm dr̄ ꝙ q̄uis in tali generatōe ignis nō acq̄rat ſm quālibet sui ꝑtem sil' ⁊ in eodem instāti. ⁊ q̄uis etiā alteratō p̄uia nō fiet in instanti. tñ quelibet ps ipius forme subalis ignis acq̄rit in instāti. ⁊ nulla in tp̄e. Jdo talis generatō nō dr̄ mot⁹ ꝓprie dict⁹. Sed hec solutō nō val₃. q₃ sil'r poss₃ dici de successiua acq̄sitōe ꝑtium albedinis vl' alterius q̄litatis Jō dōm ꝙ q̄uis alique generatōes vel corruptōes subales possent fieri successiue. nō tñ ꝓpter hoc st̄ motus ꝓprie dicti. eo ꝙ nō sunt de subiecto in subiectū. cū nullū sit indiuiduū demonstratū sub vtrisq₃ extremis eiusdē motus ¶ Ad tercium dr̄ ꝙ ꝓpō illa deb₃ intelligi de actōe facta ꝑ motu₃ et nō de oīi actōe. nō eīm h₃ veritatē de actōe instātanea. q₃ sol illumiat aerē in instāti. cū diffusio luminis fiat in instāti. Posset tamē dici ꝯcedēdo ꝙ nullū agēs naturale agit in instāti. eo ꝙ nullum agēs naturale pt agere. nisi mediāte alteratōe p̄uia. q̄ fit in tp̄e. ¶ Ad quartā negat ꝯñā. q₃ de quāto aliq̄d agēs est forti⁹ de tanto dr̄ citius agere. q₃ nō indiget tāto tp̄e ad p̄parādū vel disponēdum materiā

Questio Secūda. vtrū ad relatōnem sit ꝑ se mot⁹. Pro cuius solutōne ¶ Attēde pmo. ꝙ in aliq̄ predicamēto eē ꝑ se motū pt intelligi dupl'r. vno⁹ vt hec determinatō ꝑ se determinet motū. ⁊ sic in omi p̄dicamēto est ꝑ se motus. cui⁹ entitas est successiue acq̄sibil' Alio mō sic ꝙ determinet eē. ⁊ sic in illo p̄dicamēto ē ꝑ se motus. cui⁹ entitas grā sui ⁊ non alicui⁹ alterius t'minat motū ¶ Attēde secūdo. ꝙ aliq̄d dr̄ ꝑ se terminare motū dupl'r. vno⁹ ꝑ se pmo. sic sc₃ ꝙ ipm nō nccārio p̄supponit aliq̄d aliud p̄us t'minare illum motū vel alterū Alio⁹ ꝑ se scdo. ⁊ sic illud termiat motū aliquē qd nihil aliud q̄ʒ ipm termiat. tñ nccārio p̄supponit aliq̄d aliud t'minare aliū motum. sicut silitudo ꝑ se scdo terminat assilatōem. Nihil eīm termiat assilatōem. nisi silitudo. tñ ipa nō pt eam terminare. nisi aliq̄ q̄litas p̄us terminauerit aliquā alteratōem. cū eīm silitudo sit relatō ipa p̄supponit suū fundamētū. qd est q̄litas

¶ Attēde tercio. ꝙ ad hoc ꝙ aliq̄d ꝑ se pmo terminet motū tria req̄runt. Primo ꝙ t'minet illū motū intrisece. ⁊ iō loc⁹ nō t'miat motū localē ꝑ se pmo. s₃ vbi. Secūdo requirit ꝙ rōe sui ⁊ nō rōne cuiuscūq₃ sibi accidētis termiet motū. aliter eīm termiaret ꝑ accn̄s ⁊ nō ꝑ se Tercō req̄rit ꝙ nō nccārio p̄supponat aliquam aliam mutatōem terminari ad aliquem terminum. Ex istis p₃ ꝙ relatō nō suscipit magis ⁊ minus. nec h₃ cōtrariū nec terminat motū grā sui. s₃ solū grā fundamēti vel t'mini. nec ipa pt in aliquo acq̄ri de nouo. nisi p⁹ aliqua forma absoluta termiet aliquē motū. iō ad ipsam nō est ꝑ se pmo motus.

Dic ad questionē. ꝙ ad relatōem nō est ꝑ se pri⁹mo mot⁹. sicut pat₃ ex dictis. s₃ bñ ꝑ accn̄s accidit eīm ei qd mouet de albo in nigrum ꝙ ipm fiat sil'e vel dissil'e alteri. ¶ Si arguas. q̄a cōmētator dr̄ hic illud (qd trāsmutat) ad relatōe₃ transmutat se quiescēte. g̃ illud qd acq̄rit relatōem d̄ nouo q̄escit. ⁊ nō mutat. nec ꝑ se nec ꝑ accn̄s. Dōm est ꝙ cōmētator nō intelligit aliq̄d simpl'r q̄escere. ⁊ cū hoc ad relatōem trāsmutari. q₃ hoc repugnātiā includit. sed intelligit ꝙ illud qd trāsmutat ad relatōem q̄escit. id est nō mouetur de necessitate mutatōne. que est ad formam absolutam

Questio Tercia. vtrū tm̄ ad tria p̄dicamēta sit ꝑ se motus. s. ad q̄litatē quātitatē ⁊ vbi. Dic breuit' ꝙ sic. p₃ q₃ ad illa est ꝑ se motus. quoꝝ quodlibet natū ē acquiri in aliquo subiecto successiue. nullo alio p̄acq̄sito. sed sic est de istis trib₃. ergo. Ad relatōem ꝓ actōnem ⁊ passionē nō est ꝑ se motus. nec etiā ad substātiā ꝓpter cās quas assignat ph̄s. Et q̄uis ipe nō ꝓbet h̄ idem de aliis p̄dicamētis. vtputa de q̄n situ ⁊ habere Posset tñ sic ꝓbari. q₃ q̄n acquirit in aliq̄ sine sui mutatōe ex sola adiacētia tp̄is. Nā tp̄s est mēsura motus mot⁹ aūt in actōe ⁊ passione ꝯsistit. Ostēso g̃ ꝙ ad actōem ⁊ passionē nō est mot⁹ facile ostēdet ꝙ ad ipm q̄n nō est mot⁹. Nō aūt ꝓbat ph̄s ꝙ ad habitū nō sit motus. nā sicut relatō pt acq̄ri in aliquo sine sui mutatōne. ita ⁊ habitus. Probato ergo ꝙ ad relatōem nō est motus facile ꝓbat ꝙ ad habitū nō erit motus. Et q̄a situs nō acq̄rit de nouo nisi ꝑ motū localē. certum est aūt ꝙ motus local' nō est ꝑ se ad sitū. sed solū ꝑ accidēs ideo certū est ꝙ ad sitū nō est ꝑ se motus. Sed cōtra h̄ arguit quadrupl'r. ¶ Primo sic. vbi acq̄rit in aliq̄ ex sola adiacētia alteri⁹ ⁊ alteri⁹ sup̄ficiei sine sui mutatione. g̃. Sil'r ad vbi nō est ꝑ se motus. Añs pat₃ supposito ꝙ sup̄ficiē turris btē v̄ginis circūdet alia ⁊ alia sup̄ficies aeris. ipa immobili ꝑmanē acq̄ret alius ⁊ ali⁹ respectus vbeitantis ad vbeitatū. seu locant' ad locatū. cū fudamētū eius sit aliud ⁊ aliud ¶ Scdo sic arguit. nihil qd est immobile ⁊ inuariabile pt acquiri ꝑ motū. sed oīs forma est immobilis ⁊ inuariabil'. ergo nulla pt acq̄ri ꝑ motum. Maior est nota. s₃ minor ꝓbatur ꝑ diffinitōem forme datā ab autore sex p̄ncipiorum. in qua dr̄ esse forme esse inuariabile. Et si negēs illā diffinitōem ꝓbo eam ꝑ pmū capitulū pmi tractatus. vbi ph̄s dt̄ ꝙ neq₃ mouet neq₃ mouet' spēs ⁊ locus et postea ꝙ spēs passieōs ⁊ loc⁹ (in que mouet') immobilia st̄. vt calor ⁊ scia. Et ibidē dt̄ ꝯmentator ꝯmento q̄nto. ꝙ iste passiones. s. calor ⁊ scia nō mouent' ꝑ motū alteratōis. cū sint fines eius ¶ Tercō sic. ꝑ ꝯmentatorē vbi sup̄a. albedo est forma quiescēs immobil'. ⁊ q̄ fingit eam moueri nō est loquēdū cū eo in hac scia.

¶ Quarto arguit ꝑ dubitatōem ꝯmentatoris quam mouet ꝯmēto nono. cū eīm motus sit vnū p̄dicamentū sc₃ genus passionis nō videt' quo mō possit in trib₃ generib₃ repiri ¶ Ad pmā dōm est ꝙ nō est sil'e de vbi ⁊ aliis p̄dicametis respectiuis. nō eīm pt acq̄ri in aliq̄ sine mutatōe locali sui vel alterius. ⁊ est termin⁹ ꝑ se p̄mus ipsi⁹ mutatōis. nō aūt sic est de aliis p̄dicamētis ¶ Ad scōm dōm. ꝙ q̄uis illa nō moueāt' subiectiue ꝑ se. oñ tamē mouet' termiatiue. nō eīm st̄ subiecta motus. sed termini. Sil'r dōm est ad terciū ¶ Ad q̄rtu₃ respōdet ꝯmētator ꝯmēto p̄allegato. ꝙ q₃ potētia ad aliq̄d est. dēe illo gn̄e. cui⁹ est act⁹ ⁊ ꝯplemētū. s₃ differūt ſm magis ⁊ min⁹. Jre eīm ad calorē quodāmō est calor. Et subdit ꝯmento eodē ꝙ motus habet duplicē ꝯsideratōem. q̄m ſm sui materiā est de genere termini

ad quē. Sed ſm formā. i. ſm q̄ eſt trāſmutatō ꝯiūcta cū tpe eſt in p̄dicamēto paſſionis. Ex quo pꝫ q̄ motꝰ ad aliquā formā eſt alia res ab ipſa forma. ꝛ hoc ē qḋ dt ꝯmētatoꝛ ꝯmēto quinto.. dignū eſt vt albificatō ſit motꝰ ꝛ nō albedo. ꝛ apparet ꝑ ſe q̄ albedo nō eſt motꝰ ad quā e ſt motus albificatōis.

¶ Queſtio quarta

Utrū ad vnitatē numeralem motus neccārio reqrat̄ vnitas mobilis vnitas tpis. ꝛ vnitas termini ad quē Pro cuiꝰ ſolutōe ¶ Attēde p̄mo q̄ vnitas realis eſt ꝓpꝛietas neccārio ꝯñs entitatē realē. ita q̄ implicat ꝯtradictōem aliquā entitatē realem eē ſine vnitate reali ſibi ꝓpꝛia. ꝛ iō diuerſitas vnitatū neccārio ſequit̄ ad diuerſitatē entitatuꝫ. Si eñ aliq̄ entitas ſit tranſcēdens ipm ꝯſequit̄ vnitas ſibi ꝓpꝛia. q̄ eſt vnitas trāſcēdens Et ſi entitas ſit q̄dditas generica ipam cōſequit̄ tal' vnitas. q̄ eſt generica. ꝛ ſic huius eſt. q2 vnitas eſt ꝓpꝛia paſſio entis ¶ Attēde ſcḋo. q̄ aliqḋ pōt dici vnum dupl'r. vno mō extrinſece. alio mō intrinſece. Uñ motus intrinſece dr̄ vnus ꝑ vnitatē formalē ſibi intrinſecā. extrinſece ꝟo ꝑ vnitatē ſibi extrinſecā. q̄ vnitas alicuius extrinſeci ē. vtputa termini. ¶ Attēde tercio q̄ duplex eſt t̄minus ad quē motus. vnus eſt p̄ncipalis ꝛ vltimatus ſub quo mobile p̄mo incipit q̄eſcere. Aliꝰ ꝟo nō vltimatꝰ. ſicut eſt q̄libet ps forme acq̄ſita durāte motu ¶ Attēde quarto q̄ duplex pt̄ eſſe mobile reſpectu alicuiꝰ motus. qḋdam eñ eſt ꝑ ſe ꝛ p̄mo. qḋ. ſ. grā ſui ꝛ nō grā alteriꝰ eſt ſubiectū motus. Aliud eſt ſm accñs ꝛ grā ptis. ſicut patuit ſupius

Dic Primo ad queſtionē. q̄ cū motꝰ ſit vna entitas p̄dicamētalis diſtincta ab alijs. ipſe nec eſt vnus nec differēs intriſece. ꝛ formaliter ꝑ mobile vel terminū vel tps vl' aliqḋ aliud ab eo realit̄ diſtinctum. ymmo oībus illis ſecluſis omnis motus eſſꝫ vnus numero vnitate ſibi intrinſeca. que eſt ex ꝯñā indiuiſibili ꝯtrahente quidditatē ad eē indiuiſibile. Quis eñ cōiter dicat̄ q̄ accñtia numerant̄ ad numeratōem ſubiectoꝝ. ꝛ ab eis habeant vnitatē ꝛ diſtinctōem. tamen h̄ nō eſt verū niſi fiat ſermo de vnitate ꝛ diſtinctōe extrinſeca. cū nō ſit poſſibile accñā diuerſa tā genere q̄ſ ſpē q̄ſ ſolo nūero in eodē ſubiecto ſimul eē ¶ Dic ſcḋo q̄ ad vnitatē numeralem motus extrinſecā requirit̄ vnitas numeralis tpis. ꝛ vnitas numeralis t̄mini ad quem p̄ncipalis ꝛ vltimati. nō tñ requirit̄ vnitas numeralis cuiuſlibꝫ t̄mini ad quē. Requirit̄ etiā vnitas mobilis ꝑ ſe. ꝛ nō ꝑ accñs. Opoꝛtꝫ eñ ſm phm q̄ mobile ſit vnum ꝑ ſe. eo q̄ idē ſubiectū ꝑ accñs pōt ſimul moueri diuerſis motibꝫ. Idē etiaꝫ motꝰ numero pōt eſſe in diuerſis ſubiectis ꝑ accidēs. ¶ Dic tercio. q̄ hec tria nō ſufficiūt ad vnitateꝫ numeralē motus. ſm q̄ dt Linconienſ. ſꝫ vltra ea reqrit̄ vnitas termini a quo. ꝛ vnitas vie medie ꝑ quam eſt motꝰ. Et dt phm tangere vnitatē illoꝝ triū. ſ. rei acq̄ſite ꝑ motū ꝛ t̄mini eius a quo eſt motꝰ ꝛ vie medie ꝑ h̄ q̄ dt (ꝛ in quo vnū) ¶ Dic quarto q̄ etiā ad vnitatē numeralē motus vltra p̄dicta reqrit̄ vnitas numeral' motoꝛis. q2 ſi ſint plures motoꝛes q̄. ſ. moueant vnus poſt aliū motus nō erit vnꝰ numero. ſicut pꝫ ꝑ phm octauo huiꝰ. q̄ dt q̄ motus pꝛoiectōis nō eſt vnꝰ. eo q̄ in illo motu nō eſt tm̄ vnū mouēs. Phs aūt hic petit vnitatē numeralem motoꝛis ꝑ hoc q̄ dt vnitatē numeralē mobilis reqri. Nā q2 ipſe nōdū declarauit q̄ oē qḋ mouet̄ ab alio mouet̄. iō vſq3 ad ſeptimū huiꝰ indiſticte loquit̄ de motoꝛe ꝛ mobili. ꝛ ſic ſub mobili ꝯphendit vtrūq3 ¶ Et ſi queras vtrū ad vnitatē motꝰ requirat̄ ꝯtinuitas eius. Dico q̄ ſic. ꝛ ecōuerſo ad ꝯtinuitatē reqrit̄ vnitas. Cōtra hoc q̄drupl'r arguit̄ ¶ Primo ſic. ſi aliqḋ coꝛpꝰ moueat̄ ꝯtinue deꝑdendo aliq̄s ſuarū ptiū. vtputa aq̄ ꝯtinue deſcendēs ſup tabulam aridā ibi eſt motus ꝯtinuꝰ a p̄ncipio vſq3 ad finē. ꝛ tamen nō eſt idē mobile nūero a p̄ncipio vſq3 ad finem cū ps ꝛ totū nō ſint idē numero ¶ Scḋo ſic. aīal pt̄ cōtinuo moueri motu ꝓgreſſiuo. ꝛ tñ non eſt idē mobile numero ꝯtinue motū tali motu. q2 quādo vna ps mouet̄ motu ꝓgreſſiuo alia q̄eſcit. ꝛ poſtea mouet̄ alia q̄eſcente ¶ Tercio ſic. q2 quādo aīal ꝓgrediēs deponit vnū pedē. tūc reponit alterū. motus ergo ꝓgreſſiuꝰ aīalis nūc eſt in ſubiecto ꝛ poſtea in alio ¶ Quarto ſic. d̄ aīali moꝛiēte deſcendēte deoꝛſum. ſicut argutū ē in capite queſtionis. Nō eñ videt̄ q̄ motꝰ talis aīalis ſit numerꝰ ꝯtinuꝰ q̄ſ ſi nō moꝛiret̄. ꝛ tñ nō manet idē ſubiectū ¶ Ad p̄mū dōm q̄ illa ps motus. q̄ fuit ſubiectiue ꝛ adeq̄te in pte mouente vſq3 ad finem eſt ꝯtinua ꝛ vna nūero. ꝛ hꝫ ſubiectū vnū nūero. tñ ptes motꝰ q̄ fuerūt in alijs ptibꝰ mobil' t'miate ſtꝫ ꝛ deſierūt eſſe. cū ptes mobilis coꝛrūpebant̄ ¶ Ad ſcḋm dr̄. q̄ motꝰ pꝛogreſſiuus aīalis nō eſt ꝯtinuus aut vnꝰ ſimpl'r. cōponit̄ eñ ex multis motibꝫ. vt motu pulſus ꝛ motu tractꝰ. ꝛ foꝛte etiā ex multis q̄etibꝫ. ꝛ iō nō eſt ꝯtinuus. ¶ Ad terciū dōm eſt q̄ ſubiectū eſt vnū ꝑ ſe. ſ. totū aīal. ptes aūt nō ſtꝫ ſubiecta niſi ſm accñs ¶ Ad quartū diuerſimode reſpōdet̄. Dicūt eñ q̄dā q̄ ad vnitatē motus nō reqrit̄ vnitas nūeralis ſubiecti denoiatōis. ſꝫ ſubiecti inheſionis Ibi aūt eſt idē ſubiectū inheſionis in toto motu. ſ. materia informata forma coꝛpeitatis. q̄ pōt eſſe eadē in genito ꝛ coꝛrupto. Uel dicat̄ q̄ ſi nulla foꝛma ſubſtātialis maneat eadē in genito ꝛ coꝛrupto. tūc ibi ſtꝫ plures motꝰ nō ꝯtinuati ad inuicem. ſꝫ habiti.

Ad ratōnes an̄ oppoſitū ¶ Ad arimā negat̄ añs Ad eiꝰ ꝓbatōem pꝫ ſolutō ex vna dubitatōe quā ſoluit ꝯmentatoꝛ ꝯmento decimo huiꝰ q̄nti. Et eſt dubitatō hec. q2 in libro de gñatōne dictū eſt q̄ ignis eſt ꝯ̄rius aque ꝛ terra aeri. ſoluendo dt Alexāder. q2 in libro p̄dicamentoꝝ Areſto. intelligit de ſubſtātijs ꝯpoſitis ex materia ꝛ forma. ꝛ in gñātōe de ſubſtātijs ꝛ foꝛmis ſimplicibꝫ. Et ſubdit ꝯmētatoꝛ q̄ hoc nō eſt verū. q2 tūc Areſto. nō diceret verū q̄ vult hic ꝓbare q̄ ad foꝛmā ſubalem ſimplicem non eſt motus ꝑ hoc q̄ ſubſtātie nihil eſt ꝯtrariū. Dicit vltra q̄ nō ſeq̄t̄ ſubſtātie ſtꝫ ꝯtrarie. ḡ in eis ſit motꝰ. q̄a ſi eſſent ꝯ̄rie ſubiectū eſſꝫ in pura potentia. ꝛ illud non pt̄ moueri. Et ꝯmento eodem dt q̄ elementa nō ſtꝫ ꝯ̄ria niſi ſm ſuas q̄litates. ꝛ nō ſm foꝛmas. Dicit̄ vlterius dato q̄ ſubſtātia ſuſcipet magis ꝛ minꝰ ad ipſā. tñ nō eſſꝫ motus ſicut ſupius patuit. ¶ Ad alias rōnes pꝫ ſolutio ex his que dicta ſtꝫ. ꝛ poſtea dicent̄.

¶ Finis quinti phiſicoꝝ.

I aũt ꝯtinuũ ⁊ quod tangitur. ⁊c In hoc sexto libro phisicorũ determiat phs de diuisione mot⁹ in suas ptes integrales ⁊ q̄titatiuas. Et diuidit in tres tractat⁹. p⁹mus tractat⁹ (in quo ostēdit ꝯtinuũ nō esse ꝯpositũ ex indiuisibilib⁹. s3 esse diuisibile in sp diuisibilia) h3 tria capitula. In pmo pbat nullũ ꝯtinuũ ꝯponi ex indiuisibilib⁹ p rōes sumptas ex diffinitōnib⁹ ꝯtinui ⁊ ꝯtigui. ⁊ ꝯñter se habētis. Et intendit duas ꝯclusiones. Prima. nullũ ꝯtinuũ est cōpositũ ex indiuisibilib⁹. neq̧ linea ex pũctis. Probatur duab⁹ rōib⁹. pma q2 si linea ꝯponeret ex pũctis oporteret illa pũcta esse ꝯtinua vel ꝯtigua ad inuicem. sed hoc est īpossibile. eo q pũctoꝝ nō sũt vltima. alteꝝ eñ est vltimũ ad illud cui⁹ est vltimũ. indiuisibile aũt nō ē alteꝝ ⁊ alteꝝ. g. Scđa rō silis ē pdicte. q2 si linea cōponat ex pũctis. ipsa pũcta se tangēt in linea. pũcta autē tangere se nō possũt. eo q totũ tanger3 totũ vel ps ptē vel ps totũ. Nō pōt dici duob⁹ vltimis mōis. q2 pũctũ nō habet ptē. Nec pmo⁹. q2 si totũ tanger3 totũ illa nō eēnt extra seinuicē situal'r. g nullã facerēt extēsione3 et p ꝯñs nō ꝯponerēt lineã. Nec val3 si dicat q pũcta in linea nō sũt ꝯtinua nec ꝯtigua. sed ꝯñter se habētia q2 si pũcta nō tangerēt se. tũc inter ea ess3 medium. qđ mediũ nō pōt esse nisi pũctu3 vel linea. Si sit pũctum tũc nō se habebit ꝯñter. eo q habebit mediũ sui generis si sit linea. illa erit ꝯposita ex pũctis. g pũcta habebũt int' se mediũ sui generis. ⁊ p ꝯñs nō erũt ꝯñr. Secũda ꝯclusio. oē ꝯtinuũ est diuisibile in sp diuisibilia. Pt3 p ꝯclusionē pcedentē. q2 si ꝯtinuũ nō ess3 diuisibile in sp diuisibilia. sequeret q in diuisione ci⁹ ess3 deuenire ad indiuisibilia. ⁊ p ꝯñs cũ oē qđ est ꝯponat ex eis in q̄ resoluit ꝯtinuũ ess3 ꝯpositũ ex indiuisibilib⁹ ¶ (Ei⁹dem aũt rōis) In hoc scđo capitulo pbat phs nullu3 ꝯtinuũ esse cōpositũ ex indiuisibilib⁹ p rōnes sumptas ex pte motus ⁊ magnitudinis sup quã fit mot⁹. Et intēdit quinq̧ cōclusiones. Prima est. si magnitudo est ꝯposita ex indiuisibilib⁹ o3 motũ ex indiuisibilib⁹ cōponi. P3 q2 sup magnitudine a.b.c. ꝯpositã ex trib⁹ indiuisibilib⁹ fiat mot⁹ necē ē cuilib3 pti magnitudinis adeē aliquã ptē motus. Si eñ aliqs moueat necē ē ei adesse motũ. ⁊ ecōuerso o3 quãlib3 ptiũ motus fieri supra aliquã ptē magnitudinis. q2 pñte motu necē ē aliquid mouere. g cuilib3 pti magnitudinis correspōd3 aliqua ps motus. ⁊ ecōtra. ⁊ p ꝯñs necē est tot ⁊ nō plures esse ptes magnitudinis. sicut ⁊ mot⁹. Mot⁹ ergo ille erit ꝯpositus ex trib⁹ indiuisibilib⁹. vocant aũt illa d.e.z. ⁊ mobile o. Scđa cōclusio. sup idiuisibile nihil mouet. P3 q2 si aliquid moueat ab vno termīo in alium o3 q pus moueat ad terminũ q̄3 motũ sit ad ipm sicut opor3 q aliqs prius vadit thebas q̄3 inerit ⁊ sit thebis. opt3 eñ pus ire q̄3 itũ esse. vñ impossibile est simul ire thebas ⁊ itũ esse thebas. Si g o. moueat super indiuisibile nō trãsit totũ a. q2 sil' moueret sup a. ⁊ motũ ess3. nec q̄escit q̄ete opposita motui. q̄ dr moueri sup a. q2 tũc nō moueret supra ipm. g cũ ipm o. moueat sup a. ptē eius ptrãsijt. ⁊ in pte eius manet. ⁊ p ꝯñs a. ē diuisibile in ptes. Tercia cōclusio. si magnitudo ess3 cōposita ex indiuisibilib⁹ null⁹ mot⁹ fieret supra eã. Pro cui⁹ pbatōe supponēdũ est q magnitudo sit cōposita ex trib⁹ indiuisibilib⁹. s. a.b.c. ⁊ motus sup eã d.e.z. et q sup a. q̄ est ps indiuisibil' nō sit mot⁹. neq̧ eadē rōne sup b. ⁊ c. Probat ergo cōclusio ducēdo ad tria inconueniētia. Primũ est q mot⁹ ꝯponit ex non motib⁹. qđ si nō reputet icōueniēs. adducat scđm q aliqđ ē trãsitũ qđ nũq̄3 trãsiebat. ⁊ aliqđ motũ qđ nũq̄3 mouebat p3 q2 trãsitũ ess3 a qđ nũq̄3 trãsiebat. cũ nihil vnq̄3 moueat sup a. ⁊ sil'r est de b. ⁊ c. Terciũ icōueniēs q aliqđ cōtinue q̄escit ⁊ ꝯtinue mouet. Pat3 q2 si supponatur q mobile moueat sup totã magnitudinē a.b.c. q̄escit eñ vel saltē non mouet supra quãlib3 eius ptem Quarta cōclusio. mot⁹ non cōponit ex indiuisibilib⁹ p3 q2 vel iste ptes indiuisibiles d.e.z. essent mot⁹ vl' nō sed vtrũq̧ est impossibile. Qz eñ nō sit mot⁹ p3. q2 q̄libet istarũ ptiũ est sup indiuisibile magnitudis supra quã nō fit motus. Qz etiã nō possit dici q nō sit mot⁹ p3 q2 tũc motus cōponeret ex nō motib⁹. Quinta conclusio. idem est iudiciũ de magnitudine motu ⁊ tpe q̄3tũ ad hoc qđ est cōponi ex indiuisibilib⁹ vel diuisibilibus. Si eñ magnitudo vl' motus sit indiuisibil' vl' cōponat ex indiuisibilib⁹ tps etiã erit īdiuisibile. ⁊ cōpositũ ex indiuisibilib⁹. Pt3 q2 si magnitudo sup quã fit motus sit diuisibilis opt3 q in minori tpe transeat ps eius q̄3 totũ. ergo si magnitudo est diuisibil' op3 tēpus esse diuisibile ⁊ ecōuerso. si tps in quo mouet aliquid est diuisibile o3 q in pte illius tpis transeat mīor magnitudo q̄3 in toto. ⁊ ita sequit' q magnitudo est diuisibilis si tps est diuisibile. g magnitudo tps ⁊ mot⁹ sil'r se habēt ad diuisionē. ⁊ p ꝯñs si magnitudo nō sit ꝯposita ex indiuisibilib⁹ nec motus nec tps erit cōpositu3 ex indiuisibilib⁹. ⁊ sic nullũ cōtinuũ erit cōpositũ ex indiuisibilib⁹ ¶ (Qm aũt oīs magnitudo) In h' tercio capitulo p hs ostēdit nullũ cōtinuũ eēe cōpositu3 ex indiuisibilib⁹ p rōes sumptas ex velocitate ⁊ tarditate mot⁹. ⁊ intēdit septē cōclusiones. Prima est velocius in eq̄li tpe ptrãsit mai⁹ spaciũ. pt3 supponēdo q a. sit mobile velocius. b. mobile tardius. q̄ moueãt in spacio c.d. qđ spaciũ a trãseat in tpe z.i. hoc eñ posito tñ desit mobile tardius nō attiget ad d. s3 ab eo deficiet. Nã velocius est qđ citi⁹ mouet. g minus spaciũ ptrãsiuit in tpe z.i. ⁊ sic veloci⁹ eq̄li tpe vel eodē trãsiuit plus q̄3 mobile tardius. Scđa cōclusio. veloci⁹ in minori tpe trãsit maius spaciũ. P3 supponēdo iuxta priorem suppōem q in tpe z.i. ad qđ est mobile veloci⁹ pueniat vsq̧ ad d. ⁊ b. q̄d est mobile tardius solũ pueniat vsq̧ ad e. tũc sic arguit. a. mouebit vsq̧ ad e. in minori tpe q̄3 sit z.i. q2 pus trãsiuit minus spaciũ q̄3 mai⁹ sit illud spaciũ z.r. g in minori tpe veloci⁹ trãsiuit maius spaciũ. q2 in tpe z.r. trãsiuit c.d. ⁊ tardius in tpe z i. solũ trãsibit c.d. Tercia cōclusio. velocius in minori tpe trãsit equale spaciũ. P3 supponēdo q a. in tpe p r ptrãsit l.m. s. b. in tpe maiori. sc3 in tpe p.s. nō trãsit nisi l.p. tũc ponat q a. ptrãsit l.x. in minori tpe q̄3 sit p.r. in quo trãsiuit l m. q2 idē trãsit in minori tpe. ⁊ sit aliđ tps b.s. tũc arguit sic. a. in tpe b.s. ⁊ b. in tpe p.s. trãseunt equale spaciũ. s3 b.s. est min⁹ q̄3 p.s. q2 p.s. ponit maius q̄3 p.r. ⁊ p.r. est min⁹ q̄3 p.s. qđ est est min⁹ minore. est min⁹ maiore. g a. in tpe minori. sc3 in tpe. b.s. trãsit equale spaciũ. sm3 l.x. Scđo p3 alia rōe. q2 veloci

tius aliquo tpe ptrāsit equale spaciū ei qđ ponit tar/
dius ptrāsire aut ꝗ ptrāsit illud spaciū equale in ma/
iori tpe vel in minori. vel in equali nō in maiori. qꝛ tūc
essꝫ tardius. Nec in equali. quia tūc eēt eq velox. ꝗ in
minori. qđ est ꝓpositū. Istis ꝯclusionibꝫ positis tanꝗ̄
suppōibꝫ ad sequētia ponit hec quarta ꝯclusio. oīs
magnitudo ꝛ oē tps ē diuisibile in sp diuisibilia. Pro
ꝓbatōe huius ponūt quatuoꝛ suppōes. Prima. oīs
motus fit in tpe. Scđa. in omni tpe pōt aliqđ moueri
Tercia. oē qđ mouet ꝯtingit ꝛ tardius ꝛ veloci⁹ mo
ueri. Quarta. in oīni tpe ꝯtingit aliqđ veloci⁹ moue/
ri ꝛ aliquid tardi⁹. Probat ergo ꝯclusio ponēdo ꝙ a.
sit mobile veloci⁹ ꝛ b. mobile tardi⁹. ita ꝙ b. in tpe z. t
trāseat magnitudinē c. d. tūc arguit sic. a. ptrāsit ean/
dē magnitudinē in minori tpe sit illud tps z. t. tūc in il
lo tpe b. qđ est mobile tardi⁹ trāsit minorē magnitudi
nē sit illa c. k. sic ergo in infinitū velocius arguit diui
sionē tpis. ꝛ tardi⁹ arguit diuisionem magnitudinis
Ex dictis pꝫ ꝙ magnitudo ꝛ tps sint eiusdē rōis q̄n
tū ad finitatē ꝛ infinitatē ꝑm diuisionē. Sciendū āt ꝙ
si sint eiusdē rōis quātū ad finitatē ꝛ infinitatē ꝑm ex
trema ponūt due ꝯclusiones sequētes. Quarū pma ē
qnta in oꝛdine capituli. impossibile est magnitudinē fi
nitā trāsire in tpe infinito. sic intelligēdo ꝙ in qualibꝫ
pte tpis infiniti ptranseat aliqđ de illa magnitudine
sine reiteratōe. Probat duabꝫ rōibꝫ. Prima est. suppo
nēdo cū aduersario ꝙ magnitudo finita sit a. b. tpus
vero infinitū sit g. tūc de illo tpe sumat aliqua ps fini
ta. scꝫ g. d. in illa aliqđ illius magnitudinis ptrāsit sit
illud b. c. tūc sic arguit. ista ps magnitudinis multoti
ens replicata mēsurabit ꝛ excedet totā magnitudinē
a. b. ponat ergo ꝙ a. b. sint aliq ptes eqles b. c. ille erūt
ptransite in tot tpibus equalibꝫ g. d. ꝗ tota magnitu/
do a. b. ptransit in tpe ꝯposito ex illis ptibꝫ. ꝛ ꝑ ꝯñs tē
pus est finitū. cū ꝯponat ex ptibus finitis ꝑm magni/
tudinē ꝛ multitudinē. Scđa rō. qꝛ ptē aliquā magni
tudinis a. b. oꝫ ptransire in tpe finito. qꝛ in minori tpe
ptrāsit ps magnitudinis ꝗ̄ tota magnitudo. Illđ āt
qđ est min⁹ infinito est finitū. ꝗ hec ps magnitudinis
a. b. q est b. c. trāsit in tpe finito. ꝛ sic de alijs ptibus si/
bi equalibꝫ. ꝗ totū tps g. hꝫ aliquas ptes equales ꝛ fi/
nitas. sic ꝙ nō plures. ꝛ ꝑ ꝯñs ē finitū ꝑm extrema. Sex
ta ꝯclusio. in tpe finito nō pōt ptrāsiri magnitudo in/
finita. Hec ꝯclusio pt ꝓbari eisdē rōibꝫ qbus prece/
dens ꝓbata est. Ex dictꝭ pꝫ solutō ad ratōem zenonis
volentis ꝓbare nō eē possibile aliqđ moueri vel ptrā/
sire aliqđ spaciū in tpe finito sic arguendo. in quolibꝫ
spacio stꝭ infinite ptes. quarū quālibꝫ oꝫ trāsire ꝛ tan
gere ipm mobile si debeat totū spaciū pertrāsire. sꝫ im
possibile est infinita ptrāsire ꝛ tangere in tēpoꝛe finito
ꝗ. Verū est eīm ꝙ infinitū spaciū ꝑm extrema non est
possibile ptrāsire in tēpoꝛe finito tñ infinitū ꝑm diuisi
onē pt ptransiri in tēpoꝛe finito ꝑm extrema. qre eīm tē/
pus est sic infinitū ꝑm diuisionē. Infinite ꝗ ptes mag/
nitudinis in infinitꝭ ptibꝫ tēpoꝛis pōt ptrāsiri Sep
tima ꝯclusio. que pncipalr intendit in hoc libro ē hec
nullū ꝯtinuū est ꝯpositū ex idiuisibilibꝫ. ꝗ pōt ꝓbari
ex dictꝭ. dictū est eīm ꝙ magnitudo ꝛ tps diuidūtur in
semper diuisibilia. ꝛ eadē rō est de alijs. Nullū aūt di/
uisibile in sp diuisibilia est ꝯpositū ex idiuisibilibus
Pōt etiā alit ꝓbari. qꝛ seqret ꝙ idiuisibile possꝫ diui/
di. qđ implicat ꝯdictōnem. Probat ꝯñtia. ponēdo ꝙ
sint duo mobilia. quoꝝ vnū sit veloci⁹ altero ꝑm ꝓpoꝛ
tōem duplā. vel ꝑm ꝓpoꝛtōem sexqalterā aut emioliā
qđ idem est. vtraqꝫ eīm est ꝓpoꝛtō triū ad duo. Ponat
vltra ꝙ mobile veloci⁹ in tpe triū idiuisibiliū transit
magnitudinē triū idiuisibiliū tardius in eodē tēpoꝛe
trāsibit solā magnitudinē duoꝝ idiuisibiliū. tūc sic
arguit. magnitudo duoꝝ idiuisibiliū est diuisibil in
duas medietates. ꝛ oꝫ vnā medietatē trāsiri in medie
tate illi⁹ tēpoꝛis. ꝛ aliā medietatē in alia medietate. ꝗ
illud tps triū idiuisibiliū est diuisibile in duas medi
etates. sꝫ hoc nō pōt eē nisi idiuisibile diuidat sic ꝙ q̄
libꝫ medietas tpis ꝯtineat vnū idiuisibile ꝛ medium
alterius ¶(Necē est aūt ꝛ ipm) In hoc scđo tractatu
hui⁹ libri detmiat phs de diuisione mot⁹ ꝛ qetis i su/
as partes itegrales ꝛ quātitatiuas. ꝛ diuidit in sex ca
pitula. pmū est de duobꝫ pambul ad ostēdendū qlr
motus ꝛ qes diuidūt. Ponit aūt illa pambula dicens
¶(Necē est ꝛ ipm nūc qđ nō ꝑm alterū sed ꝑ se ꝛ pmum
dictū est idiuisibile in oīni tēpoꝛe hmōi eē) Pro decla
ratōe. quoꝛū ponit hec pma ꝯclusio in oī tēpoꝛe ē nūc
et per tps hic intelligit pteritū ꝛ futurū. nūc eīm siue p̄
sens nō est tēpus. sed illđ qđ pcedit est pteritū. ꝛ qđ se/
qtur est futuꝝ. Probat ergo hec ꝯclusio. qꝛ pteritum
est tmiatum a pte post. ꝛ futuꝝ est terminatū a parte aū
cū nō extēdat se ad aliqđ de pterito. ꝗ in pterito est ter
minus final. ꝛ in futuro est tminus initial. sꝫ nihil ali/
ud ē nūc nisi termin⁹ vltra quē nō est pteritū. ꝛ aū qđ
nō est futuꝝ. ꝗ in vtroqꝫ tpe est nūc. sicut termin⁹ in ter
minato. Scđa ꝯclusio. nūc est idiuisibile. ptꝫ qꝛ nunc
si est distinctū a tēpoꝛe est termin⁹ pteriti ꝛ futuri. sed
infra terminū pteriti est totū pteritū. ꝛ infra terminuꝫ
futuri est totū futuꝝ. ꝗ nunc nihil icludit in se de pteri
to neqꝫ de futuro. ꝛ per ꝯñs ipm est idiuisibile Si eīm
essꝫ diuisibile hēꝛ ptē poꝛē ꝛ ptē posterioꝛē. ꝛ ꝑ ꝯñs hēꝛ
in se pteritū ꝛ futurū. qꝛ cuiuslibꝫ qđ est in tpe pars p̄
oꝛ est pterita respectu posterioꝛis. ꝛ posterioꝛ pars ē fu
tura respectu poꝛis. Tercia ꝯclusio. que seqtur ex p̄/
cedentibꝫ est idē est nūc in pterito ꝛ in futuro. Pꝫ quia
si essꝫ alteꝝ ꝛ alterum. vel illa essent ꝓxima. qđ pus im
ꝓbatum est. vel distātia a seinuicē. ꝛ tunc inter ea esset
tps mediū. qđ est impossibile. qꝛ tūc pteritū ꝛ futuruꝫ
(que stꝭ continua) nō haberēt se ꝯñter. illud etiam tē/
pus essꝫ nūc. cū ergo oē tps sit diuisibile (vt pus ostē
sum est) ipm nūc essꝫ diuisibile. Ex istis potest ꝓbari
tercia ꝯclusio tribꝫ rōibus. Prima est. qꝛ cū ipm nūc
sit in pterito ꝛ futuro. si essꝫ diuisibile haberet in se p/
tem pteritā ꝛ futuram. ꝗ aliqđ pteriti essꝫ in futuro. ꝛ
aliqđ futuri essꝫ in pterito. qđ est impossibile. Secun/
da rō. qꝛ si nūc essꝫ diuisibile. ipm nō essꝫ nūc ꝓpꝛie cap
tū. sed captū pro paruo tpe. ꝛ nō essꝫ distinctū a tēpoꝛe
cui⁹ oppositū dicit. Tercia rō. qꝛ nūc debꝫ esse totum
sil. ꝛ nō haberꝫ pus aut posteri⁹. qꝛ iam essꝫ tps. sꝫ om
ne diuisibile in tpe hꝫ pus ꝛ posterius. ꝗ nūc est idiuisi
bile. (Qꝛ qdem igit sit aliqđ in tpe idiuisibile. qđ dici
mus esse ipm nūc manifestuꝫ est ex his que dicta sunt
Quartam ꝯclusionē ponit dicēs (Qꝛ āt nihil in ip/
so nūc mouet ex his manifestū est) Pro cui⁹ ꝓbatōne
signet magnitudo. quā mobile velocius ptrāsit i nūc
et sit magnitudo a. b. nūc ꝟo sit l. ꝯstat ꝙ mobile nūc
tardius trāsit minoꝛē magnitudinē. ꝛ sit a. g. tunc sic
arguit. in ipo l. mobile tardius trāsit a. g. ꝗ mobile ve
locius trāsit a. g. in minori mēsura ꝗ̄ sit l. siue nunc. ꝛ

ꝑ ꝯñs aliqd est minus ipo nūc. ⁊ sic ipsū est diuisibile
qd est ꝯ dictum Quīta conclusio. nihil pōt qescere in
nūc. ꝓbat᷑ trib⁊ rōib⁹ Prima. q⁊ qescere ꝓprie dr̄ hic
qd aptū natū est moueri ⁊ possibile est moueri. nō mo/
uet᷑ āt qñ aptū natū est moueri. ⁊ vbi aptū natū est mo
ueri. Quiescere eīm dicim⁹ aptū natū moueri. qd non
mouet᷑ qñ aptū natū est ⁊ quo. ⁊ sic. ſ3 nihil est natum
moueri in nunc. vt ꝓbatū est. g̃ nec qescere. Scd̄a ratō
q⁊ si in nūc aliqd possꝫ qescere. sequeret᷑ ꝙ idē sit ⁊ i eo
dem nūc moueret᷑ ⁊ qesceret. ſ3 hoc est īpossibile. ergo
Probat᷑ ꝯña supponēdo pmo. ꝙ oīe qd nō mouet᷑ in
aliquo toto tpe in qlibꝫ pte illi⁹ tpis in quo natū ē mo
ueri dr̄ qescere. Scd̄o supponit᷑ ꝙ aliqd moueat᷑ in to/
to tpe p̄cedente. ⁊ qescit in toto seqnte. Tercio ꝙ sit idē
nūc in vtroqꝫ tpe. sicut pus ꝓbatum est. qbus supposi/
tis pꝫ ꝙ mobile mouet᷑ in nūc in medio si sit natū mo/
ueri. ⁊ in illo nūc qescerꝫ. g̃ in eodē nūc simul moueret᷑
et qesceret. Tercia rō. q⁊ qescere est mobile silr̄ se habe
re pus ⁊ posterius. qescere qdē dicim⁹ qd silr̄ se habet
ipm. ⁊ ps ⁊ nūc ⁊ pus. in nunc āt nō est pus nec posteri/
us. g̃ nō qescere. ⁊ silr̄ ꝓbaret᷑ p̄cedēs cōclusio. Ex q̄
bus pꝫ ꝙ nihil mouet᷑ nec qescit in nō tpe. necc̄ ē ergo ⁊
moueri qd mouet᷑ in tpe ⁊ qescere qescēs i tpe. ⁊ illd est
pmū pambulū. Scd̄ꝫ ꝟo pāmbulū est hec ꝯclusio. qd
mutat᷑ necc̄ est eē diuisibile. patꝫ quia qd mutatur nō
est totalr̄ in t̄mīo a quo. tūc eīm nō mutat᷑. q⁊ silr̄ se ha/
bet sicut pus. neqꝫ est totalr̄ in t̄mīo ad quē. q⁊ tūc esset
pfecte mutatū ⁊ nō ampli⁹ mutaret᷑. g̃ oīe qd mutat᷑
ptim est in t̄mino a quo. ⁊ parti in termino ad quē. ne
cesse igit᷑ hoc qdem aliqd in hoc eē. aliud ꝟo in alterū
mutant᷑. nō enim in vtrisqꝫ neqꝫ in neutro possibile est
esse. ⁊ hic est sermo de t̄mīo ad quē ꝓximo nec oꝫ ita eē
de termīo ad quē remoto. Si eīm ex albo aliqd mutat᷑
in nigꝝ. nigꝝ est termin⁹ ad quē remot⁹. fuscū ꝟo ꝓpin
quus. ps ꝟo q̄ desinit esse alba fit fusca vl' pallida (
In hoc scd̄o capitulo ondit phs qli
ter diuidit᷑ mot⁹ dicēs. motus āt diuisibil' est duplicit᷑
vno qdeꝫ mō tpe. alio ꝟo mō ꝑm ptes illius qd mouet᷑
tur Est ergo pma ꝯclusio. motus diuiditur ꝑm diui/
sionē mobil'. ita ꝙ si totius mobil' est tot⁹ motus. ⁊ cu/
iuslibet ptis mobil' erit aliqua ps mot⁹. Pro cui⁹ ꝓba/
tōe supponit᷑ pmo. ꝙ si in toto a.b.c. mouet᷑ qlibꝫ ps e⁹
mouet᷑. scꝫ a.b. ⁊ b.c. Supponit᷑ scd̄o ꝙ mot⁹ ptis a.b.
sit d.e. ⁊ ptis b.c. sit d.ȝ. est igit᷑ totus mot⁹ d.ȝ. qui est
ꝯposit⁹ ex d.e. ⁊ d.ȝ. ipius mobil' a.c. qd est ꝯpositū ex
a b. ⁊ b.c Probat᷑ g̃ quatuo⁊ rōnib⁊. pma q⁊ ptes ipius
a.c. mouet᷑ ꝑ partes ipius d.ȝ. ⁊ ptes st᷑ ipsū totū. g̃ to
tū a.c. mouet᷑ toto d.ȝ. ⁊ ꝑ ꝯñs totus mot⁹ d.ȝ. est toti
us mobil' a.c. Scd̄a rō. quia toto motu q̄ est d.ȝ. aliqd
mouet᷑. vl' illud est totū a c. ⁊ sic habet᷑ intentū. vel ptes
eius vt a b. vel b c. qd nō pt dici. neutra eīm istoꝝ ptiū
sil'o toto moto mouet᷑. ⁊ neutra ps mouet᷑ motu alteri⁹
ptis cū possit vtraqꝫ moueri altera qescēte Scd̄a ratō
que est qsi eadē est hec. totalis mot⁹ d.ȝ. est motus ali
cuius. vl' ergo est toti⁹ a c. ⁊ sic habet᷑ intentū. vel alicu
ius suaꝝ ptiū. ⁊ hoc est flm̄. q⁊ ptis a c. nō ē nisi d ȝ. vel
alicui⁹ extrinseci mobil'. ⁊ h̄ est incōueniēs. q⁊ ptes non
st᷑ extrinsece toti Quarta rō. totius a c. est aliqs mo/
tus. vl' g̃ est d ȝ. vel aliqs alius. si d ȝ. habet᷑ intētū Si
ali⁹ qui vocet᷑ c i. tūc vel ille est equal' motui d ȝ. vl' ma
io⁊ vl' mino⁊. si eqlis tūc diuidit᷑ sicut d ȝ. ⁊ erit ps ptis
sic in c d. ⁊ iō supflueret oīno vn⁹ illoꝝ Si ꝟo sit ma/
io⁊. ita ꝙ excedat d ȝ. in i k i. tūc illd k i. nulli⁹ erit mo/
tus. q⁊ neqꝫ totius neqꝫ ptis neqꝫ alicuius extranei Si
ꝟo sit mino⁊. tūc ille motus nō se extēdit sup totū mobi
le. qd est incōueniēs Scd̄a cōclusio mot⁹ est diuisibil'
ꝓportōnabiliter tpi. pꝫ q⁊ oīs mot⁹ est in tpe. ⁊ oīe tps
est disibile. ita ꝙ in mino⁊i tpe sit mino⁊ mot⁹ sic in toto
tpe sit tot⁹ mot⁹. ita i qlibet pte tpis sit ps mot⁹ Tercia
ꝯclusio. tps mot⁹ mobile moueri ⁊ illud in q̄ est mot⁹
i. spaciū vel dispō ꝑm quā est mot⁹ ꝓportōnabil'r diui/
dunt᷑. patet q⁊ necc̄ est eīm esse easdem diuisiones tpis ⁊
mot⁹ ⁊ ipius moueri. ⁊ qd mouet᷑ ⁊ in quo ē mot⁹. sed
quāti qdem ꝑm seipsum. alijs etiā ꝑm accñs Quāuis
ergo p̄dicta ꝓportōnal'r diuidāt᷑. nō tñ silr̄ diuidūt᷑. qa
si illud ꝑm qd est mot⁹ sit ꝑ se quātū ipsū est per se di/
uisibile. ⁊ si nō sit ꝑ se quātū est diuisibile ꝑ accñs Pro
bat᷑ ergo ꝯclusio quātū ad singulas partes. ⁊ pmo ꝙ
tēpus ⁊ mot⁹ ꝓportionabil'r diuidūt᷑. q⁊ in mino⁊i tēpo
re est mino⁊ mot⁹ ⁊ ecōuerso. sicut pus dictū est Qꝫ āt
mot⁹ ⁊ moueri ꝓportōnabil'r diuidāt᷑ pōt ꝓbari sicut p̄
us ꝓbatū est Etiā pōt ꝓbari. q⁊ si mouere sit eqle mo
tui. tūc ꝓportōnabilit᷑ diuidūt᷑ ⁊ habet᷑ intentū. Si ꝟo
excedat. tūc erit moueri sine motu. qd non pōt dici. ⁊ si
deficiat erit mot⁹ sine moueri. qd etiā nō pōt dici De
motu ꝟo ⁊ spacio ⁊ oīno de dispōe ꝑm quā est motus.
pꝫ q⁊ mino⁊i motu min⁹ spaciū pertrāsit᷑ ⁊ ecōtra De
mobili āt ⁊ motu satis ꝓbatū est in p̄cedentib⁊ Vn/
de ipsū mobile ꝯsequūt᷑ oīa alia. sicut ꝓbatū est in p̄
cedentib⁊. ⁊ ꝑm īfinitatē ⁊ per infinitatē ⁊ ꝑm diuisionē
vt postea patebit (In hoc
tercio capitulo ondit phus qualr̄ est accipe primuꝫ in
motu. ⁊ qualr̄ nō. ⁊ intēdit qtuo⁊ ꝯclusiōes Prima. oē
qd mutat᷑ qñ pmo mutatū est. est in termīo ad quē qñ
pmo mutatū est. Pro cuius solutōe supponit᷑ ꝙ muta
tū esse est defecisse. i. recessisse a t̄mino a quo aliqd mu
tatū est hec suppō. pꝫ q⁊ sicut se habet mutari ad defi/
cere. ita mutatū esse ad dfecisse. sed mutari ad aliq̄ est
deficere. id ē recedere ab illo termīo. ⁊ si illa nō sint idē
essential'r. tñ necc̄o se cōsequūt᷑ Cōclusio g̃ ꝓbat᷑ duab⁊
rōibus. pma q⁊ oīe qd mutatū est de nō esse ad eē sepa
tū est a nō esse. g̃ est in esse. propt᷑ hoc ꝙ oīe necc̄ est esse
vel nō esse. ⁊ ꝑ ꝯñs in mutatōe ꝑm ꝯtradictōem id qd
mutatū est. est in t̄mino ad quē mutatū est Et sicut est
de immutatōe ꝑm ꝯtradictōem. ita est in alijs. Scd̄a
rō forma᷑ supponēdo pmo. ꝙ mutatō sit sine interrup
tōe de vno loco in alteꝝ. Scd̄o ꝙ impossibile est mu/
tatū (qñ mutatū est) adhuc mutari in t̄mino ad quē
mutatū est. ymmo si vltra mutet᷑ mutabit᷑ ab illo. sic g̃
arguit᷑. illud qd mutatū est de a. in b. vel est in a. vel in
b. vel in aliquo signo medio vt in c. sed nō est in a. quia
sepatū est ab eo. nec est in signo medio. q⁊ adhuc muta
ret᷑ in b. cū ponat᷑ ꝯtinue moueri ⁊ sine interruptōne de
a. in b Relinquitur ergo ꝙ illud mutatum est de a. in
b. Ex quibus sequitur ꝙ oīe quod factum cum fac
tum est. est. ⁊ oīe quod corruptum est. cum corruptū
est. nō est. ⁊ hoc est vl'r verum in oīni mutatōne. tamē
magis manifestū est in mutatōe. que est ꝑm ꝯtradicti
one. Scd̄a cōclusio. in quo aūt pmo mutatū est necc̄ ē
athomū esse. i. illud in quo aliquid pmo mutatum est
est indiuisibile. Et dico notant᷑ (pmo) ad denotandū
ꝙ sit mutatum in illo toto. ⁊ non rōne partis. Hec cō
clusio ꝓbatur. ponēdo ꝑm aduersarium dicentē oppo
situm. ꝙ illud (in quo pmo mutatū est aliqd) sit diui/

sibile. ꝛ sit a c ꝛ diuidat̄ ꝑm b ita ꝙ prioꝛ ps sit a b. ꝛ posterioꝛ b c. Tūc sic arguit̄. aut ipm in neutra ꝑte mutatū est. aut solū in a b. aut solū in b c. aut i vtraqꝫ ꝑte mutatum ē. Si i neutra mutatur est tūc nec i toto mutatū est. Si vero mutatur est in a b solū tūc nō est mutatū in toto ꝑmo. sed solum grā partꝭ. Et ita est etiā si dicat̄ ꝙ solum sit mutatur in b c. Si vero dicat̄ ꝙ mutatur est in vtraqꝫ ꝑte tunc opꝫ ꝙ prius sit mutatur in ꝑoꝛi parte. scꝫ a b. ꝛ posterius i posterioꝛi. ergo nō erat ꝑus mutatur in toto in a b. Ex quo sequit̄ ꝙ oīe quod generat̄ vl' corrumpit̄ est ꝑmo generatū vel corruptū in indiuisibili tꝑis. Sed pro questionib9 sequētib9 ponit̄ hec distinctio. in quo ꝑmo mutatur est pōt intelligi dupliciť. vno modo a parte finis ipius motus. hoc est dcū in quo ꝑmo perfcā est mutatio. Alio mō a ꝑte ꝑncipij. ꝛ hoc est dcū in q̄ aliq̄d ꝑmo incipit moueri. Est ergo tcia ꝯ° a parte finis est dare in quo ꝑmo mutatur est. pꝫ qꝛ possibile ē mutatōem fieri ꝛ ꝑfici. sed in quo finit̄ ꝛ perficit̄ mutatio siue hoc sit in tempore siue in instanti. hoc est in quo ꝑmo mutatur est a parte finis. ergo ꝛc. Quarta ꝯ° nō est dare in quo ꝑmo mutatur est a parte ꝑncipij. Probat̄ quatuoꝛ rōnibus. quaꝝ due ꝑme sumunt̄ ex parte tꝑis. Pria ē. si essꝫ dare in quo ꝑmo aliq̄d mutatur est. sequeret̄ ꝙ ipm essꝫ diuisibile quod ē falsum. sicꝫ probatū est. ꝯña pꝫ. quia i instanti i quo ꝑmo incipit motus nihil ad hoc mutatur est. illi aūt i instanti nihil est indiuisibile i medìatū. q̄a indiuisibilia nō st̄ꝫ sibi proxia. ꝛ tamē si essꝫ in quo aliq̄d ꝑmo mutatur est opterꝫ illud esse imediatum illi ꝑmo instanti. ergo illud ꝑmuꝫ non erit indiuisibile sꝫ diuisibile. Secūda rō. si essꝫ dare illud in quo aliq̄d primo mutatur est vel ipm esset diuisibile vel indiuisibile. sed nullum est dōm. ergo. Minoꝛ pꝫ ꝛ ꝑmo ꝙ nō diuisibile. qꝛ si ponat̄ mobile q̄escere in toto tꝑe c a. tūc adhuc in instanti a ipm mobile q̄escit id est nō mutat̄ nec mutatur est. Ponat̄ ergo ꝑm aduersariū ꝙ ꝑmuꝫ mutatur in a b. Tūc sic arguit̄. si a b est indiuisibile vel est idē cum a vl' est proximū ipi a. Non proximū. quia indiuisibile nō est proximū indiuisibili. Nec etꝫ a d ꝛ a stꝫ idem. qꝛ posituꝫ est ꝙ in a nōdum mutat̄. nec mutatur est. ꝛ tamē in a d ponit̄ esse ꝑmo mutatur. ergo. Minoꝛ vero q̄ntum ad aliam partē scꝫ ꝙ illud in quo ꝑmo mutatur est non sit diuisibile probat̄ sic. qꝛ sicꝫ prius arguebat̄ ipo dimisso vel i vtraqꝫ parte mutatur est. vel i neutra. vel i alta tm̄. Si i neutra tūc non est mutatur in toto Si i alta tm̄ tūc nō est ꝑmo mutatur in toto. Si vero mutatur est in vtraqꝫ tūc ꝑus mutatur est in ꝑoꝛi parte q̄ꝫ in posterioꝛi. ꝛ sic nō est mutatur in toto. Tercia rō sumit̄ ex parte mobil'. ꝛ est hec. si in eo ꝙ mutat̄ sit dabile aliquid qd̄ ꝑmo mutatum est. ponat̄ ꝙ mobile sit d e ꝛ pras que ꝑmo mutata est sit d. ꝛ tēpus in quo ꝑmo mutata est sit d l Tūc sic arguit̄. totum d est ꝑus mutatur q̄ꝫ in d est. ꝛ per ꝯñs aliquid ꝑus mutatur est q̄ꝫ d est. vtpūta sua ps ꝛ sic i infinitū. Ex predcīs pꝫ ꝙ nec ex ꝑte tꝑis nec ex ꝑte mobil' est dabile ꝑmum mutatur esse. q̄a non est dabil' ꝑma ps tꝑis eo ꝙ oīni ꝑte tēporꝭ est alia ps prioꝛ. nec etiā est dabilis ꝑma pars mobil'. eo ꝙ oīni ꝑte data ē dabilis ꝑoꝛ scꝫ sua ps. Quarta rō sumit̄ ex ꝑte spacij vel dispōnis ꝑm quā est motus. Pro qua supponendū est. ꝙ dr̄ña est int̄ motum altatōnis ꝛ alios motus. quia in altatione dispō ꝑm quā est motus. vt qualitas nō est ꝑ se diuisibilis. nec habet partē extra partē sed solum ꝑ accñs. s. ad diuisionem subiecti. magnitudo aūt acq̄sita in augmentatōne. vel spaciuꝫ ꝑtransitū in motu locali est ꝑ se diuisibile. Conclu° ergo predcā pōt facilius probari in spacio ꝑm qd̄ fit motus localis. vel i magnitudie ꝑm quā fit augmentatio. q̄ꝫ in qualitate ꝑm quā fit alteratio quia tale spacium est diuisibile ꝑ se. qualitas aūt nō nisi ꝑ accidens. Et ideo predcā ꝯclusio probat̄ in spacio ꝑm ꝙ fit motum sic. Si in spacio aliq̄d ꝑmo mutatur est sit illud spaciū a b. ꝛ diuidat̄ in c. Et in b c aliquid ꝑmo sit mutatur. Tūc sic arguit̄. vel ergo b c est diuisibile vl' indiuisibile. Nō indiuisibile. quia indiuisibile essꝫ imediatū indiuisibili. eo ꝙ eadem rōne secūda pars motus erit i indiuisibili. Nec etiam diuisibile quia si sit diuisibile accipiat̄ signum propiquius ipi b q̄ꝫ sit c. ergo mobile ꝑus mutatum erit extra b. in illud signū q̄ꝫ in c. Et iteꝝ accipietur aliud signū prius ꝛ sic i infinitum. sic ergo non est dabile ꝑmum i spacio ꝑm qd̄ fit motus localis in q̄ aliquid mutatur sit. ergo nō est dabile ꝑmū mutatur eē

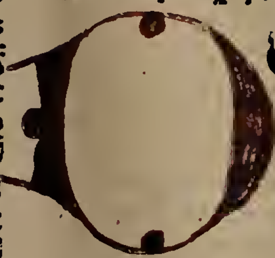
2m aut omne quod mutatur in tempore mutatur dr autem in tempore

In hoc quarto capl'o ostendit ꝑhs ordinē eorum que in motu rcpiunt̄. ꝛ intēdit tres ꝯclusiones. Et ꝑmo ponit hanc distictōem. aliq̄s dicitur mutari tēpore dupl'r. scꝫ ꝑmo ꝛ ꝑm alteꝝ. sicꝫ dicemus aliquid mutari i anno quia mutat̄ in die. Prima ꝯclusio est hec. oīe quod mutat̄ in aliquo tēpore ꝑmo mutat̄ in qualibꝫ ꝑte illius tꝑis. hec ꝯclu° pꝫ ex quid nōis. ꝑmum em̄ dr̄ quod nec est ꝑm accñs nec soluꝫ rōne partꝭ. sed ꝑm se ipm totum. Probat̄ etiam ꝯclu° supponēdo ꝙ oīe tēpus est diuisibile. ꝛ ꝙ mobile mouetur ꝑmo in tēpore. Ex quo tūc sic arguit̄. vel mobile mouet̄ in vtraqꝫ parte tꝑis ex b ꝛ sic habet̄ intentuꝫ. vel in neutra ꝛ hoc nō pōt dici. quia tūc in vtraqꝫ q̄esceret. ꝛ per ꝯñs non moueret̄ in toto. vel moueret̄ soluꝫ in vna illaꝝ partiū ꝛ hoc non pōt dici. qꝛ positum est ipm moueri ꝑmo in toto. ꝛ nō ꝑm alteꝝ siue ꝑm partē. Scđa ꝯclusio. oīe qd̄ mutat̄ necē est mutatur esse ꝑus. Probatur tꝛibus rōibus. Pria formalit̄ ponēdo ꝙ a mobile moueat̄ ex k supra spaciū k l. ꝛ ꝙ b eque velocit̄ moueat̄ supra aliud spaciū in medietate illi9 tꝑis. sic ē ergo ꝙ illud qd̄ mutat̄ in tꝑe ex k supra spaciū k l ꝑus mutatur ē supra medietatē illius spacij. pꝫ quia trāsacta medietate tꝑis b erit mutatur. ergo etiā a erit mutatur trāsacta illa medietate. ꝯña tꝫ. quia eque velox mobile i eo dez tꝑe eque mutatur est. sed ꝑus transit illa medietas tꝑis q̄ꝫ totum tēpus. ergo mobile ꝑus mutatur est q̄ꝫ totum tps sit trāsactū. Scđa rō. quia tps in quo mutat̄ aliq̄d ē diuisibele ꝑm aliqd̄ nūc qd̄ est t'minus alicui9 partꝭ ꝑoris ipsius tꝑis. ꝛ sic in illo nūc ipm mobile erit mutatur. ergo: Tercia rō. in nūc nō ꝯtingit aliq̄d mutari sed mutatur esse ꝛ in tꝑe stꝫ infinita nūc. ergo oē qd̄ mutat̄ infinities mutatur est añq̄ꝫ mutatio sit trāsacta. necē est em̄ oīne qd̄ mutat̄ infinite mutatur esse. sic ergo in oīne mutari est mutatū esse. nō soluꝫ aūt qd̄ mutat̄ necesse ē mutatur esse. sꝫ etiā mutatum esse necē est ꝑus mutari. Est ergo tcia ꝯ° añ oīe mutatū eē ē mutari Pro cui9 ꝓbatōe supponit̄ ꝙ oē qd̄ mutat̄ de q̄dā in qd̄ dā in tꝑe mutat̄ pꝫ q̄a mobile nō est sit' in t'mio a quo. ꝛ t'mio ad quē. sed i alio ꝛ alio nūc. ꝛ int̄ q̄libꝫ duo nūc ē tps mediū. g° oē qd̄ mutat̄ in tempore mutat̄. Probat̄ ergo ꝯclusio tribus rōnibus. Prima. quia oīe qd̄ mutatuꝫ est mutabat̄ in tēpore. tēpus āt in infinitū ē diuisibile. g° qd̄ in aliq̄d pauco tꝑe mutatū est ꝑus mutabat̄ i medietate illius tꝑis. Scđa rō. quia magnitudo est diuisibil' in infinitū. ergo ꝑus mutat̄ aliquid in ꝑte magnitudis q̄ꝫ per totā magnitudinem sit mutatū. Et hec rō soluꝫ habꝫ locū in mo

tu locali ⁊ in augmētatōne. Prima ꝓo etiam hab3 lo/
cum in alteratōne que est int̄ ꝯ̄ria. ⁊ in gñatōne ⁊ cor/
ruptōne que st̄ int̄ ꝯ̄dictoria. quare necē mutatū esse
mutari p̄us ⁊ quod mutat̄ mutatū esse. ⁊ est ip̄m mu/
tari mutati esse p̄us ip̄o aūt mutato esse mutari ⁊ nul/
lo mō ꝯprehēdit̄ primū. Et rō hui⁹ est. q2 indiuisibile
nō est ꝯiūctum indiuisibili. imo diuisio ꝯtinua ꝓcedit in
infinitū. Ex q̄bus sequūtur duo correlaria. Primum
est ꝙ oīe qđ generat̄ prius genitū est. ⁊ oīe qđ genitū
est prius generabat̄. ⁊ hoc intelligēdo in rebus diuisibili
bus. Uerūtamē nō est idem p̄cise qđ generat ⁊ qđ ge/
nitū est fit eīn domus cū fcm̄ est fundamētū. Scđm
correlariū est. oīe quod corrūpit̄ prius corruptū est. ⁊
econtra oīe quod corruptū est p̄us corrūpebat̄.

(Qm̄ aūt oīm) In hoc q̄nto cap̄lo defīniat p̄hs
de finitate ⁊ infinitate motus. ⁊ intēdit sex ꝯclusiones
Prima ip̄ossibile ē aliq̄d moueri in tp̄e infinito p spa/
cium finitū. sic intelligēdo ꝙ nō fiat reitera⁹ sup idem
spaciū. ⁊ qđ non denomiet̄ toꝫ a denoīatōne part̄. pro
bat̄ duab⁹ rōnibus. Pria. si detur mobile qđ eque ve
locit̄ moueat̄ per totā magnitudinē. tūc illud ptrāsibit
in aliquo tp̄e finito aliquā partē magnitudis que ali/
quotiens sūpta mēsurabit totam magnitudinē. ⁊ itez
partē equalē eiusdē magnitudis ptransibit in tp̄e fini/
to. ⁊ q2 iste partes st̄ finite fm̄ multitudinē ⁊ quelib3
eaꝝ est finita fm̄ magnitudinē sequit̄ ꝙ toꝫ tēpus in q̄
mobile ptransit totam magnitudinē sit finitū. Scđa
rō. si mobile nō eque velocit̄ moueat̄ ⁊ partes tp̄is sint
finite tā fm̄ magnitudinē q̄ fm̄ multitudinē. dato ꝙ
sint inequales nō tamē ꝯstituūt tēpus infinitū sed ptes
tp̄is st̄ finite magnitudie ⁊ multitudie. si ptes magni
tudinis sint finite. P3 sit magnitudo finita a b. ⁊ tēp⁹
infinitū sit c. tūc accipiat̄ vna ps ip̄ius a b que sit a c il
la ptransit̄ in tp̄e finito qđ est pars ip̄ius tp̄is infiniti.
q2 ptransit̄ in minori tp̄e q̄ magnitudo tota. sit ergo il
lud tēpus c d tūc arguit̄ sic totalit̄ nō plures accipiūt̄
ptes in quot accipiunt̄ in a b q̄uis maiores. ergo si par
tes a b sint finite magnitudie ⁊ multitudie. etiā partes
de se erūt finite. Ex predcā ꝯclusiōe inferunt̄ duo cor/
relaria. Primū ꝙ n̄ ē possibile mobile q̄escere tp̄e infi
nito sup magnitudinē finitā. Scđm est ꝙ nō est possi/
bile idē generari sp vl̄ corrūpi semp. q2 genera⁹ nō est
nisi magnitudis finite. Scđa ꝯclusio. ip̄ossibile est in
tp̄e finito trāsire magnitudinē infinitā. Probat̄ accipiē
do aliquā partē tp̄is finitā in q̄ mobile ptrāsit aliquā
ptem magnitudis finitā. Et itez accipiēdo aliā ptez
tp̄is equalē p̄ori si motus sint reglares ⁊ arguēdo p ab
latōē ꝯtinuā ptiū tp̄is finitaꝝ corrūdentiū ptib⁹ tp̄is
finitis tandē accipiet̄ tota mḡnitudo. ⁊ p ꝯn̄s ip̄a mḡ
nitudo erit finita sic̄ est tp̄s. Tercia ꝯ⁹ impossibile est
mobile finitū trāsire spaciū infinitū in tp̄e finito. pt3 p
ꝯcl'oem p̄cedentē. Qrta ꝯ⁹ impossibile ē mobile infi/
nitū trāsire spaciū finitū in tp̄e finito. p3 q2 si infinitū
trāsiret finitū seq̄ret̄ et̄ ꝙ finitū trāsiret infinitū qđ est
ꝯtra p̄cedētē ꝯcl'oez. ꝯn̄a p3 q2 q̄ñcūq3 vna magnitu/
do mouet̄ iuxta aliā necē ē ꝙ vtraq3 sibi trāsiret reliquā
sic̄ eīn mobile ptrāsit spaciū. ita spaciū q̄dāmō ptrāsit
mobile in q̄ntū successiē altnant̄ ptes ei⁹ iuxta spaciū
Cōfirmat̄. q2 cū infinitū si ess3 nō hr̄et locū extra se q̄m
poss3 ingredi ip̄m nō poss3 moueri. ⁊ ideo si infinitū trā
siret finitū hoc nō ess3 nisi p motū ip̄i⁹ finiti. ⁊ p ꝯn̄s fi
nitū transir3 in infinitū qđ est ꝯtra ꝯcl'oem p̄cedentē.
Quīta ꝯ⁹ ip̄ossibile ē mobile infinitū trāsire spaciū infi
nitū i tp̄e finito. p3 q2 si mobile infinitū trāsir3 spaciū fi
nitū in tp̄e finito. oporteret ip̄m trāsire spaciū finitū in alī
q̄ pte illius tp̄is. ⁊ sic ex finitate tp̄is cōcludet̄ finitas
magnitudis sic̄ p̄us Sexta ꝯ⁹ ip̄ossibile ē motū esse fi
infinitū in tp̄e finito. p3 ꝯclu⁹ p p̄cedētes Ex q̄bus p3
ꝙ motus nō pt̄ esse ifinitus. uel hoc ess3 ex pte tp̄is. vl̄ ex
pte magnitudis. vel ex pte mobil' quoꝝ nullū pōt dici

(Qm̄ aūt oīni) In hoc sexto cap̄lo p̄hs defīniat
de diuisione status ⁊ q̄etis. ⁊ intēdit octo ꝯclones. Pria
oīe qđ stat mouet̄. p3 q2 oīe mobile motū q̄escit. sed
qđ stat non q̄escit. eo ꝙ nō est possibile id qđ q̄escit. i.
in q̄etem tēdit q̄escere. i. in q̄ete esse. nō eīn ꝯtigit q̄esce/
re q̄escens. ḡ id qđ stat vl̄ ad q̄etem tēdit mouet̄ Scđa
ꝯ⁹ oīe qđ stat. stat in tp̄e. Probat̄ duab⁹ rōnib⁹. Pria
q2 oīe qđ mouet̄. mouet̄ in tp̄e. sed oē qđ stat mouet̄.
ergo oē qđ stat. stat in tp̄e Scđa rō q2 oē veloci⁹ vl̄ tar
dius ē in tp̄e. vt p3 p eoꝝ descp̄tōes. s3 stare ē veloci⁹ l̄
tardi⁹. ḡ. Tercia ꝯ⁹ oē qđ stat i aliq̄ tp̄e p̄mo. stat i q̄li/
bet pte illius tp̄is. Probat̄ sic̄ de motu. q2 tēpus illud
est diuisibile. diuidat̄ ergo i duas ptes tūc vel i vtraq3 pte
stat ⁊ sic hētur intētum. vel in neutra q2 nō staret in to
to. vel i alt'a tm̄ ⁊ hoc non q2 tunc nō staret p̄mo i toto.
Quarta ꝯclu⁹ nō est dare p̄mum in quo stat̄. Probat̄
duabus rōnibus. Pria est per sil'e de motu. Secūda
est. q2 quod stat i aliquo tēpore añq̄ steterit in illo toto
tēpore stabat̄ in medietate ip̄ius. ⁊ adhuc p̄us i medie
tate illius medietat̄. ⁊ sic i infinitum. Quīta conclu⁹
oīe qđ q̄escit. q̄escit i tēpore. p3 q2 vel i nunc vel i tēpo/
re. sed nō in nūc. q2 in quo nō ꝯtigit moueri i illo nō cō
tingit q̄escere. sed nō ꝯtigit moueri i nunc. ergo nec q̄es
cere. Et confirmat̄. q2 q̄escere est simplicit̄ se habere
p̄us ⁊ posterius. sed in nūc nō est prius nec posterius. er
go ⁊c. Sexta ꝯclusio. oīe quod q̄escit in aliquo tēpo/
re p̄mo. quiescit in qualib3 parte illius. hoc probat̄ sic̄
probatū est de motu ⁊ statu. Septima ꝯclu⁹. nō est da
re in quo aliquid p̄mo quiescit. Probat̄ sic̄ de motu
⁊ statu. nam propt̄ infinitam diuisionem tēporis añq̄ a/
liquid q̄euerit i aliquo toto tēpore p̄us quiescit i me/
dietate illius Octaua ꝯclusio. nihil quod mouet̄ du3
mouet̄ est per toꝫ tēpus in eadē3 dispōne. p3 q̄a seque
ret̄ ꝙ dum aliq̄d moueret̄ q̄escer3. quod est impossibi
le. ꝯn̄a p3. quia q̄escere est esse in eadem dispōne oīno.
nec est p̄us ⁊ posterius. nō oīe tēpus hab3 prius ⁊ po
sterius cū sit diuisibile. ergo oīe illud qđ in aliquo to
to tempore est in eadem dispōne quiescit. ⁊ q̄uis mo
bile p aliquod nūc sit in eadem dispōne. tamē nō prop
terea sequit̄ ꝙ quiescat. q2 nō est natū moueri i nūc.

E nō rōcinat̄

In hoc tcio tractatu hui⁹ libri ex/
cludit p̄hs quosdā errores āti q̄ꝝ
circa motū. ⁊ hab3 tria cap̄la. In q̄ꝝ
p̄mo remouz errorē zenonis negan/
tis oīno motū esse. Erāt aūt qua
tuor rōnes q̄bus probabat motū nō
esse. Quaꝝ prima fuit soluta in tcio cap̄lo p̄mi tracta
tus. ⁊ erat hec. Impossibile est infinita spacia ptransi
re in tp̄e finito. sed in quolibet spacio st̄ infinita spacia
.s. infinite medietates. ḡ ip̄ossibile ē aliq̄d spaciū ptrāsi
re. ⁊ p ꝯn̄s ip̄ossibile ē aliq̄d moueri. Scđa rō dr̄ achil
les q2 fm̄ dicētes opoꝫ maifestū ē ꝙ velocissiē currēs
nō poss3 attingere tardissimū currētē añ se. sed hoc est

impossibile. patz qr anq̃ currens veniret vnde ambu/ lans mouebat̃ ipe ambulãs ab ipo locans iã recessisset z sic iam essz añ. z sic semp pcedendo ambulãs essz añ. ¶ Ad hanc aũt rõem dõm. q est eadẽ cum pma qntũ ad ɔtutem medij. vtraq enĩ pcedit ex disione magni tudis i infinitum. nam pma magnitudo accepta di/ dit in medietates. Scda vero didit̃ ƀm ɔportõem ex/ cessus velociozis aut tardius i motu. In tpe enĩ pmo in quo mouet̃ tardius accipit̃ mgnitudo maioz. in il/ lo aũt in quo velocius ptransit spaciũ cum sit minus accipit̃ magnitudo minoz. Sed in hac scda rõne po/ nit̃ q velocissimũ nõ põt attingere ad tardius dum ɔ/ sequit̃ quod dcm̃ est cum quadã tragedia .i. magnifi/ catõne ɔboꝝ in admiratõem mouendã. nõ tamẽ facit ad ɔtutez rõnis. necesse est ergo hui⁹ esse eandẽ solutõ/ nem z pme. Sicut enĩ in pma ɔcludebat̃ falsum scz q mobile nũq pueniret ad t̃minũ magnitudis. ppt̃ in finitam diuisionẽ magnitudis. Ita falsum est q ɔclu dit̃ in secũda. scz q sequẽs velocius nũq attigeret pce dens tardius. qd nihil aliud est q mobile pueire ad a liquẽ t̃minũ. verum est tamẽ. q qdiu velocius pcedit tardius nõ ɔiungit̃ sibi tardius. sed qñq tamẽ sibi cõ iungit̃. Tercia rõ. Oĩne qd mouet̃ in loco sibi equali. aut mouet̃ aut qescit. sed oẽ qd mouet̃ in quolibz nũc est in loco sibi equali. sic̃ pz de sagitta que velocissime dr̃ moueri. ergo i quolibz nũc mouet̃ aut qescit. sed nõ mouet̃. ergo qescit. si aũt i nullo nũc moueat̃ sed qescat sequit̃ q i toto tẽpoze nõ mouet̃. sed mag̃ qescit. ¶ Ad hanc rõem dõm est. q nũc nõ est tẽpus nec etiã tẽpus ex ipis nũc ɔponit̃. ¶ Quarta rõ. si essz motus localis sequeret̃ q aliquod tẽpus essz duplum ad seipm qd est impossibile. ɔña patz. qa si duo mobilia eque velocit̃ moueant̃ vel vnũ pertrãseat minus i duplo q alteruz opz q hoc sit in duplo tẽpoze. Sed põt poni casus q in eodem tpe vnuz de mobilib eque velocius ptransit maius spatium in duplo q alteꝝ. Casus aũt est talis sint tres mgnitudies qescentes. scz a a a. z alie sint eq/ les predcis mote ad sinistrã incipientes sub medio a. s. b b b. alie ɔero sint equales predcis incipiẽtes sub vlti mo b mote ad dexterã z moueant̃ eque velocit̃. contin/ get q in eodem tẽpoze pmum b fiet sub vltimo a. z vlti muz c fiet sub v. tio b. z sic transibit totam magnitudi/ nem b b b. ergo c trãsibit in eodem tẽpoze duplicẽ mag nitudinẽ. Ad hanc rõem dõm. non sequit̃ tẽpus eẽ du/ plum sibipi. qa nõ opz tẽpus esse duplũ in quo duplũ spaciũ pertrãsit̃ nisi cetã sint paria. sic aũt nõ est in ɔpo sito. qa vnum ponit̃ moueri supra spaciũ qescens. z al terum supra spaciũ contra motũ. ¶ Ad destruẽdum vero mutatõnem que est ɔdcõria faciebat zeno talem rõem si essz possibile fieri mutatõem ƀm ɔdcõem. vt de nõ albo in album sequeret̃ q de eodem simul negaret̃ vtrũq ɔdcõrioꝝ. its q idem simul nec essz nec nõ essz albũ. sed hoc est ipossibile. ergo ɔña tz qa illud qd mu tat̃ dum mutat̃ nõ est i aliquo t̃mioꝝ. ¶ Ad hãc dõm est q nõ est incõueniẽs q nec to⁹ sit albũ. nec to⁹ nõ sit albũ. põt enĩ esse q ƀm vnã ptem ẽ albũ. z ƀm aliã nõ est albũ. Ad destruẽdũ ɔo motũ circularẽ sic arguebat. seqret̃ q idẽ simul moueret̃ z qescerz si essz possibile a/ liqd moueri motu circulari. ɔña tz. qa illud qescit ƀm locũ qd ɔtinue maẽt in eodẽ loco ƀm to⁹ z ptes. sic aũt est de eo qd mouet̃ circularit̃. Ad hoc dõm est. q illud qd mouet̃ circularit̃ nõ est i eodẽ loco cõtinue. qr ptes tñ mutãt locuz. ptes enĩ nõ st̃ in eodẽ nullo tpe p⁹ ea. z to⁹ sp mutat̃ in alteꝝ. Ad hoc dr̃ scdo negãdo q illd nõ mouet̃ qd ƀm se to⁹ est ɔtinue in eodẽ loco qr spera ƀm se totã quodãmõ mutat locũ. vt si signent̃ plura pũ cta i circulo z in qlibz imagiet̃ incipe circulus alt̃ z al ter qluis enĩ illi circuli nõ distiguant̃ ƀm rem. distiguũ tur tamẽ ƀm rõem. sic̃ homo z hõ musicus. sic enĩ to/ ta spera imaginat̃ moueri de vno t̃mino i aliũ ¶ (Oĩs aũt alijs) ¶ In hoc scdo caplo reprobat phs opio/ nem democriti dicent̃ oĩa sp moueri. Et intẽdit hanc ɔclusionẽ. indisibile nõ põt p se moueri. Et dr̃ notant̃ (p se) qr indisibile tm̃ mouet̃ per accñs ad motũ mag/ nitudis vel corpis in quo est. sic̃ hõ sedens in naui mo uet̃ ad motuz nauis. z ps ad motum tocius. Fit aũt h sermo de indisibili ƀm qntitatẽ siue in ptes integrales. z nõ de indisibili in ptes eẽntiales. Nec dz aliqs crede re q nõ fit alius motus ptis q toti⁹. ex hoc q dcm̃ est partẽ moueri ad motũ tocius. Naz toto qntitatio mo to est alius motus ptis a motu tocius. z nãq ptiũ mo tus ẽ ali⁹ ƀm q ptium. z ƀm q totius motus Patz qa spera celesti motu qlibz pars eius mouet̃ z st̃ diuersi motus diuersaruz ptium. ptes enĩ que iuxta polum st̃ tardius mouent̃ q que st̃ a polo remote. Pz ergo con clusio qtuoz rõnib. Prima. si indisibile possz moueri p se ponat̃ q spaciũ vel pũctuz i spacio qd indisible occu pat pcise anq moueat̃ sit t̃minus a quo. z voceẽ a b. Et capiat̃ aliud qd imediate se hẽat ad illuz t̃minuz sit tamen totalit̃ extra ipm z vocat̃ b c. z sit t̃minus ad quẽ. Deiñ ponat̃ d esse tẽpus i quo pcise illud indisi/ bile mouet̃ de a b in d c. Tunc sic arguit̃. vel in tpe to tum mobile est in a b. vel to⁹ in b c. vel hz vnam partẽ sui in a b. z aliam in b c. sed nõ põt dici vltimũ. qa tũc indisibile hẽret ptes. Nec pmũ. qr nõ moueret̃ sed qes/ ceret cum ad huc se hẽret sic̃ prius. Nec scdm. qr tunc pfcẽ essz motũ in b c. z ideo nõ ampli⁹ moueret̃ in ipz qre nõ cõtingit indisibile moueri necq oĩe mutari. Scda rõ si indisibile p se moueret̃ opterz tẽpus eẽ cõ/ positũ ex nũc. z lineã ex pũctis. sed hoc ẽ prius iprobã/ tuz. ergo. Pz ɔña de linea que hẽret locũ p se indisibi/ lem quẽ pcise occupat. z aliũ locũ pximũ. etiã indisi bilem quẽ intrarz. z sic i linea sup quã moueret̃ essent pũcta sibiinuicẽ pxia. z p ɔñs ipa essz ɔposita ex illis Silr̃ illud indisibile nõ trãsiret de vno indisibili ad a liud pximũ sibi in tpe disibili sz in instãti. z sic tps essz ɔpositũ ex instãtib. Tercia rõ. oẽ qd p se mouet̃ de lo co ad locũ necẽ est pus trãsire spaciũ sibi eqle. aut mi nus q maius. sed indisibile nõ possz trãsire min⁹ se. cũ eo nihil sit min⁹ nec etz equale. qr tũc indisibile essz im/ mediatũ indisibili. qd ẽ flm̃. Qrta rõ. oẽ qd p se mouet̃ trãsit locũ sibi eqlẽ signatũ in spa⁹ in aliq tpe. cum oĩs mot⁹ sit in tpe. signet̃ g̃ tps in q indisibile ptrãsit locũ sibi equalẽ. Tũc sic arguit̃. oẽ qd mouet̃ p aliqd spaciũ in aliq tpe. in mioꝛ i tpe mouet̃ p minus spaciũ. sz illud spaciũ p qd indisibile mouet̃ in tpe signato ẽ indisibi/ le. g̃ indisibili erit aliqd min⁹. z p ɔñs iu disibile ẽ disi bile ¶ (Muta⁹ aũt est) ¶ In hoc 3⁰ caplo repbat phs opioez eracliti pbãt̃ oĩa sp moueri. Et intẽdit duas ɔcloes. Pria. ipossibile ẽ infinitã eẽ gñatõez vl̃ corrup/ tionẽ. augmtatõez vl̃ diminutõez vl̃ alratõez. Probat̃ qr int̃ ceros t̃mios finales nõ est muta⁹ infinita. sz oẽs iste mutatões st̃ int̃ ceros t̃mios finales. s. ɔrios vl̃ cõ tradcõrios. gña⁹ enĩ z corrup⁹ st̃ int̃ ɔdcõria. s. int̃ af/ firmatõez z negtõez. aut int̃ eẽ aut nõ eẽ De alratõe ãt maifestũ ẽ q sit int̃ ɔria. augmẽta⁹ etiã z diminu⁹ st̃

quodāmodo inter ꝯtria. scꝫ inter magnitudinē perfectam ⁊ imꝑfectā que se habēt in tali mutatōe sicꝫ termini cōtrarij ⁊ finales. ergo dicte mutatōnes sunt finite Scđa ꝯ° īpossibile ē infinitū esse loci mutatōeꝫ rcām Ptꝫ qꝛ īpossibile ē aliqđ naturalr̄ moueri illo motu. quo īpossibile ē ipm motū eē. qꝛ intētio nature nō est ad īpossibile. īpossibile eīm est fieri qđ est īpossibile fcū esse nō eīm ꝯtigit sic īpossibile decisuꝫ esse decidi. neqꝫ oīo impossibile fcm̄ esse fieri. neqꝫ mutari. i. mutatū esse impossibile ꝯtigit mutari vtiqꝫ in qđ īpossibile ē mutari .i. mutatū esse. sed īpossibile ē aliqđ motū esse ꝑm loci mutatōem rcām infinitā. ergo īpossibile ē aliqđ moueri ꝑm tale Dupl'r aūt pōt intelligi sp̄ esse motū. vel motum eē sempitnū aut infinitū. Uno mō ꝑ ꝯtinuam successionē diuersoꝝ motuū. vt si dicam⁹ ꝙ post loci mutationē sit augmēta° post augmētatōeꝫ altera°. post alteratōem gña°. ⁊ sic sp̄ esꝫ motus. sed vnus ⁊ idē. ⁊ hoc mō fortasse nihil ꝓhibꝫ semꝑ eē motū Alio° pōt intelligi ꝙ sp̄ sit motus ꝑ indeficientē duratōeꝫ eiusdē motus in nūero. ⁊ sic nullus mot⁹ pret circularē est sempiternus ⁊ infinit⁹. Circa hūc textū stꝫ q̄tuor dubia.

Primū dubium

circa rōem phi ꝑ quā ꝓbat ꝯtinuū nō ꝯponi ex indiuisibilibꝫ. Uidet eīm nō ꝯcludere cuꝫ ex ea videat seqꝫ ꝙ superficies sit ꝑs corꝑis ⁊ pūctū linee. nā duo corꝑa se tangūt in supficie. ⁊ due linee in pūcto. Dōm ꝙ phus ibi nō accipit ꝑtem ꝓpe. sed vocat ꝑtem illud qđ est ī se alicui⁹ totius. dūꝫ tñ nō sit ipm to^m. Et si arguat. oīe qđ est alicui⁹ ꝑ se est to^m vel ꝑs. Negādum ē aīs. tmin⁹ eīm rei nec est to^m nec ꝑs. Cum ḡ dōt phs si pūctū tāgeret pūctū. aut to^m tangerꝫ totū. aut ꝑs to^m. aut ꝑs ꝑte sic dꝫ intelligi. si pūctū tāgerꝫ pūctū aut tāgerꝫ ipꝫ se toto. aut ꝑm aliqđ sui nō ꝑm aliqđ sui cum sit indiuisibile. ḡ se toto. ⁊ ꝑ ꝯns tactus erit suꝑpō q̄ nō facit magnitudinē. Uñ ꝑm Com. ex suꝑpōne indiuisibil' ad indiuisibile nō fit aliqđ maius. Naꝫ qꝛ linea ē indiuisibil' ꝑm latitudinē ideo ex suꝑpōne ipius ad lineaꝫ nō fit magnitudo in latitudīe. Silr̄ qa supficies ē indiuisibil' ꝑm ꝓfunditatē. iō ex suꝑpōne supficiei ad supficiē nō fit magnitudo ꝑm ꝓfunditatē. Et vlr̄ indiuisibile additū alteri indiuisibile ex ea ꝑte qua ē indiuisibile. nō facit aliqđ mai⁹ ⁊ hoc dꝫ intelligi ꝑm q̄ntitatē ꝯtinuā. indiuisibile eīm additū alt'i bñ facit maius entitatīe. eo ꝙ plus ē de entitate ī duobꝫ indiuisibilibꝫ q̄z in vno tm̄. Silr̄ indiuisibile additū indiuisibili ꝑm q̄ntitatē distictā bñ facit aliqđ maius. nūerus eīm ternarius ē maior binario. ⁊ hoc nō est nisi ꝑ additōem vnius vnitat' que ē indiuisibil' Ex istis pꝫ quare due linee vel supficies pñt esse simul adeq̄te. nō aūt duo corꝑa. Causa eīm est ꝙ due linee vel supficies stꝫ diuisibiles ꝑm aliquā diuisionē ⁊ ꝑm illā pñt eē simul qꝛ ex illa ꝑte nō faciūt distare. īpossibile tñ est ꝙ due linee ex ea ꝑte qua stꝫ diuisibiles stꝫ simul adeq̄te. si eīm linea addat linee ꝑm longitudinē. ita ꝙ pūctū terminās vnā ponat contra pūctū terminās aliā illa nō stꝫ adequate sed faciūt aliqđ mai⁹. Corp⁹ ꝟo ē diuisibile ꝑm oēm dimēsionē. iō ex oī ꝑte facit distare. ⁊ ꝓpt' h̄ duo corꝑa nō pñt esse naturalr̄ sil' adeq̄te Scđm du^m qđ mouet Com. est hoc. vtꝝ oē qđ mouet ꝯtigat veloci⁹ ⁊ tardi⁹ moueri Rñdꝫ cum Alex. ꝙ oē motū ꝑm ꝙ est motū possibile ē ꝙ moueat motu velociori suo mō ꝑm ꝙ ē motus. Et cā in hoc ē. qm̄ motus ē de gñe ꝯtinuorum. ⁊ velocitas in motu est silis diuisibilitati in ꝯtinuo q̄ntum igit diuisibilitas in ꝯtinuo ꝓcedit ī infinitū. silr̄ velocitas in motu. Qm̄ si velocitas sumeret in motu ꝑm ꝙ motus est. esꝫ possibile motū fieri vel fuisse ī instanti. Et ꝓpt' hoc dixit ṗus ꝙ oīs mot⁹ est ī tēpore. ⁊ sic illa ꝓpō oīe motū pōt mouere. motu velociori est possibil' ꝑ se. ⁊ īpossibil' per accñs. qꝛ scꝫ accidit motui ꝙ fiat ī rebus natalibus. Cum igit ꝯiūcta fuerit ꝓpō ꝓpōni in qua dubitat si cōcludat īpossibile sciet ꝙ illud īpossibile non seq̄t ex possibili ꝑm ꝙ possibile. Ex istꝫ dcīs Com. inferunt q̄nqꝫ ꝓpōs ꝯria. oē motum ꝑm ꝙ est motū pōt moueri motu velociori suo motu. ⁊ hoc dꝫ intelligi posterioritate logica que nō est repugnātia terminorum. Com. eīm ꝑ illam ꝓpōem affirmatiuā intelligit hāc nagatiuā. Nulli moto ꝑm ꝙ est motum repugnat moueri motu velociori suo motu ⁊ hoc est veꝝ. nō eīm repugnat motui inq̄ntum motus velocitas vel tarditas. ⁊ ideo etꝫ nō repugnat moto inquantum est motū quod moueat motu velociori suo motu Si tñ ista ꝓpō acciꝑet vt est vna affirmatiā reduplicatia esꝫ falsa. qꝛ cum oīs reduplicatiā affirmatiā inferat suā ꝯiacētē ex illa seq̄tur ꝙ oīe motū pōt ferri motu velociori suo motu qđ est falsum ꝑm ipm. sicꝫ patet de celo. Scđa ꝓpō. motus est de gñe ꝯtinuoꝝ. ⁊ velocitas ī motu est silis diuisibilitati ī cōtinuo. ideo sicꝫ non repugnat ꝯtinuo diui ī infinitū. sic nō repugnat motui in infinitū velocitari. Tercia ꝓpō. si velocitas sumeret in motu ꝑm ꝙ ē motus. esꝫ possibile motū fieri ī instāti hec āt videt esse falsa. eo ꝙ ꝑm Cō. motui repugnat ꝙ fiat ī instanti. Dato eīm ꝙ esꝫ velocissimus esꝫ in tꝑe. ⁊ nō instanti. de hoc postea. Quarta ꝓpō. Si huic ꝓpōni si motus natales stꝫ tmiati ī velocitate rōne corꝑm natalium ꝯiūcta fuerit aliq̄ ꝓpō in qua dubitat. scꝫ istam oīe motū pōt moueri motu velociori suo motu. Et ꝯcludat īpossibile scꝫ motus celi nō est determinatus ī velocitate. istud īpossibile non seq̄tur ex possibili. i. nō seq̄tur ex hac ꝓpōne non repugnat alicui moto inq̄ntū motum qđ moueat velocius. Et sequit ex hoc itellcū īpossibili ꝓpōnis in qua dubitat oīe motū rōne qua tale motu scꝫ rōne tal' subiecti motus pōt moueri motu velociori suo motu. Ter^m du^m. vtꝝ oīe quod mutat parti sit ī tmīo a quo. ⁊ parti in tmīo ad quē. Rñdet ꝑm doctoreꝫ subtilē. ꝙ duplices stꝫ motus tmī. scꝫ extnseci q̄ stꝫ due forme ꝯrie. ⁊ intnseci Uñ in motu acq̄sitio ṗma pars forme acq̄rende est tmin⁹ a quo. ⁊ vltia pars est tmin⁹ ad quē intnsecus. Silr̄ in motu deꝑditio ṗma ꝑs forme abijciēde est tmin⁹ a quo. ⁊ vltia pars est tmin⁹ ad quē. Sūt aūt duplices termini. q̄dem eīm stꝫ proximi ⁊ imediati. ⁊ stꝫ due partes forme seuicem imediate consequētes. Alij stꝫ remoti. Notat tamē doctor subtil'. ꝙ cum dōt phus Oīe qđ mouet ⁊c. hoc debꝫ intelligi si mobile sit tale ꝙ ex eius successione fit successio motus. tale eīm ꝑm partē sui est in tmīno a quo. ⁊ ꝑm aliam est in tmīno ad quē. In alijs q̄bus eīm successio non prouenit nisi ex parte spacij. ita ꝙ ṗus pertransit vna pars q̄z alia Dōm est ergo ꝙ bene probat Arestoteles indiuisibile quātum est ex se nō posse moueri. eo ꝙ nō est ꝑtim in termino a quo. ⁊ ꝑtim in tmīno ad quem Quartum dubiū. vtꝝ qualitas seꝑata a q̄ntitate sit diuisibilis. Dico ꝙ diuisibile pōt

capi dupl'r. Uno mõ p̄ro diuisibili in potẽtia ꝓpinq̄. Alio mõ in potẽtia remota. Dr̄ aũt illud diuisibile in potẽtia rẽota. qḋ hꝫ formã sufficientẽ. nõ tñ sub mõ ꝯuenienti sub q̄ ꝑoꝛtꝫ eã h̄ri ad hoc ꝙ diuidat̄. Diuisibile aũt in potẽtia ꝓpinqua dr̄ qḋ sic hꝫ eam ꝙ cessante ĩpedimẽto stati possit se q̄ actus ad diuidẽdũ. Dõm ḡ ꝙ q̄litas sepata a q̄ntitate nõ ẽ diuisibil' ĩ ptes eiusdẽ rõis potẽtia ꝓpinq̄. ẽ tñ diuisibil' in potẽtia rẽota. Et si arguas. ergo talis q̄litas essꝫ spũalis. nego ꝯñam eo ꝙ ipa nata ẽ informare corpus. null⁹ aũt spũs natus essꝫ informare corpus

Queritur

Utrũ oĩe cõtinuũ sit diuisibile in sꝑ diuisibilia. Arguit̄ ꝑmo ꝙ non. q2 ꝯtinuũ est diuisibile in ptes indiuisibiles. ergo nõ est diuisibile in sꝑ diuisibilia. Añs pꝫ ꝑmo q2 in rebus naturalib⁹ ꝯtinuis est dare minimũ. sic̄ patꝫ ꝑ p̄hm ꝑmo hui⁹. dicentẽ ꝙ dabil' est mĩma caro. ⁊ secũdo de aĩa dicentẽ ꝙ a natura ꝯstantiũ ẽ determiata rõ magnitudis ⁊ ↄcremẽti. Pꝫ scḋo q2 al's continuũ esset ꝯpositũ ex ptibus infinit̄. oĩe aũt tale est infinitũ. sic̄ pꝫ ꝑ Com. in ꝑmo hui⁹. ⁊ etiam in t̄cio hui⁹ dicentem. ꝙ oĩe corpus ꝯpositũ ex ptibus infinit̄ est infinitum. Dicit eñ in t̄cio cum fuerit positũ hic eẽ infinitas ptes exñtes insimul. necesse ẽ vt ex eis fiat vnũ corpus continuũ ꝑm ꝯtactum infinitũ. ergo seq̄tr ꝙ oĩe continuũ essꝫ actu infinitũ. Pꝫ t̄cio. q2 si ex tribus ptibus resultet aliq̄nta magnitudo. ⁊ ex q̄tuoꝛ maioꝛ ⁊ sic in infinitũ ꝓcedẽdo. ḡ ex infinit̄ ptibus resultat infinita magnitudo. ⁊ ꝑ ꝯñs si ꝯtinuũ essꝫ compositũ ex ptibus infinit̄. q̄libet ꝯtinuũ essꝫ actu infinitũ. Scḋo sic. oĩe ꝯtinuũ essꝫ ꝯpositũ ex indiuisibilib⁹. ergo nõ est diuisibile in sꝑ diuisibilia. Añs pꝫ ꝑmo: q2 celuꝫ est qḋdã continuũ ꝯpositũ ex suis medietatib⁹ que st̄ indiuisibiles eo ꝙ ꝑm p̄hm scḋo de celo. celum ẽ indiuisibile. Patꝫ scḋo. q2 linea ꝯponit̄ ex pũct̄. nam pũctum est p̄n⁹ lineę. Et ꝑmo posterioꝝ subñã lineę est ex punct̄. ⁊ ibidem pũctus ponit̄ in definitõne lineę. ptes aũt definitõnis ꝑm p̄hm in mult̄ locis st̄ ptes rei. Pꝫ t̄cio ꝙ continuũ põt esse diuisum in oĩa in que est indiuisibile. ergo est ꝯpositũ ex indiuisibilib⁹. sequeret̄ ꝑmo ꝙ deus nõ cognosceret oẽs partes ꝯtinui distincte. qḋ est maifeste falsum. Nã deus oĩa entia distincta vno simplici intuitu distictissime cognoscit. Sequeret̄ scḋo ꝙ eẽnt aliqua duo quoꝝ vnũ nihil essꝫ alterius que eẽnt absoluta ⁊ realit̄ distincta. ⁊ tamẽ nõ possent separi ⁊ sepatim existere qḋ est falsuꝫ. Pr̄ia ꝯña patꝫ. q2 oĩes ptes ꝯtinui cognite deo vel st̄ diuisibiles vel indiuisibiles. si indiuisibiles h̄etur intentũ. si diuisibiles tũc h̄nt distictas ptes. vel ergo ille ptes erũt note deo vel ille ptes prius nõ erãt q̄s cognoscebat deus. Scḋa vero ꝯña ꝓbatur. q2 sepant̄ oẽs ptes realit̄ a seinuicẽ distincte. aut ipe st̄ diuisibiles aut indiuisibiles. si indiuisibiles h̄etur intentũ. si diuisibiles. ergo nõ oẽs ptes ꝯtinui st̄ a seinuicẽ sepate. Tercio sic. in ꝯtinuo indiuisibile est imediatũ indiuisibili. ergo ꝯtinuũ est ꝯpositũ ex indiuisibilib⁹. ⁊ ꝑ ꝯñs nõ erit diuisibile in sꝑ diuisibilia. Añs pꝫ ꝑmo. q2 cũ pũctus t̄mians lineã realit̄ distiguat̄ ab ipa. ipe poterit a linea auferri ipa linea tota remanẽte. sed ipo ablato ꝑcise linea ñ est infinita imo finita ⁊ t̄miata ⁊ nõ ꝑ pũctum ablatuꝫ ergo ꝑ aliũ q̄ erat imediatus illi q̄ ablat⁹ est. Pꝫ scḋo q2 si corp⁹ spericũ moueat̄ sup corp⁹ oĩo planũ certum est ꝙ tãgit ip̄m ꝑcise in pũctu. al's vel spericũ essꝫ aliq̄lit̄ planũ vel planũ nõ essꝫ ꝑfecte planũ. ḡ seq̄tur ꝙ cõtinue tãgit pũctum post pũctum absq3 medio. ⁊ ꝑ ꝯñs i illo corpe plano st̄ pũcta sibiĩuicẽ imediata. Scḋo pꝫ añs. q2 si linea diuidatur post diuisionẽ sunt duo pũcta in actu t̄miantia ptes illius. sed certuꝫ est ꝙ pũctus nõ diuiditur cũ sit indiuisibil'. ergo illa diuisio cadit int̄ duo pũcta. sed inter illa nõ est mediũ. q2 si esset medium nõ esset ille ps tota linea. ergo pũctum est imediatũ puncto. Pꝫ quarto. q2 cum linea diuiditur vel diuisum cadit sup diuisibile vel indiuisibile. nõ ꝑmuꝫ q2 diuisum cadit sup pũctum qḋ est indiuisibile ita ꝙ vnus. Nec scḋm. q2 tũc vnum pũctum fieret duo puncta. ⁊ per ꝯñs pũctũ essꝫ diuisibile. vel cadit inter duo puncta ⁊ h̄etur intentũ.

Quarto sic. nullum ẽ pũctuꝫ indiuisibile. ergo frustra querit̄ an ꝯtinuũ sit ꝯpositum ex indiuisibilib⁹. Añs pꝫ q2 vel esset subñã vel accñs. ⁊ neutꝝ põt dici. ergo. Qr̄ nõ sit subñã maifestuꝫ ẽ. Qr̄ aũt nõ sit accñs patꝫ eo ꝙ nullũ h̄et subiectũ indiuisibile. oĩe aũt accñs hꝫ aliqḋ subiectum ꝑmum sibi adequatũ.

In oppositum

est p̄hus in textu. Pro solutõne questionis sequũtur q̄tuoꝛ questiones.

Prima

questio. vtrũ ꝯtinuũ sit ꝯpositũ ex indiuisibilib⁹. vel sit diuisibile in semꝑ diuisibilia. De q̄ st̄ diuerse opiones. q̄ꝝ due st̄ extreme. ⁊ vna media. Pr̄ia fuit democriti ⁊ p̄lonis. ⁊ tenet̄ a gerardo odonis ⁊ nicolao turonẽsi. que dr̄ ꝙ oĩe ꝯtinuũ est ꝯpositum ex indiuisibilib⁹. vt linea ex pũct̄. nec aliqḋ est diuisibile in sꝑ diuisibilia. Scḋa ẽ ꝙ ꝯtinuũ nõ est ꝯpositum ex indiuisibilib⁹. eo ꝙ nulla st̄ indiuisibilia in cõtinuo. neq3 t̄mi ꝯtinuoꝝ st̄ indiuisibiles. imo si sint pũcta ⁊ lineę ⁊ supficies in corpe. q̄libet illaꝝ est corp⁹ diuisibile ĩ infinitas ptes. ⁊ illa cõiter tenet̄ a sophist̄. Tercia ẽ opĩo. media q̄ ponit pũcta ⁊ lineas ⁊ alia hmõi esse quedaꝫ indiuisibilia ñ extranea ꝯtinuis sed tñ nõ eẽ ptes ꝯtinuoꝝ nec ea ex illis ꝯponi. ⁊ illã cõiter tenẽt ꝑipatetici. Pr̄ia ergo opĩo poĩt indiuisibilia esse ptes ⁊ t̄mios ꝯtinuoꝝ. Scḋa ꝓo negat indiuisibilia eẽ oĩa. ⁊ negat ea esse ps ⁊ t̄mios. Tercia ꝓo non negat indiuisibilia eẽ. sed negat ea eẽ ptes ꝯtinuoꝝ. cõcedit aũt ea esse t̄mios ⁊ p̄ncipia ipoꝝ. Opĩo aũt democriti põt multipl'r ꝓbari. Pr̄io sic. in õni oꝛdĩe eẽntial' dependentie ẽ status ad aliqḋ simpl'r ꝑmũ in illo oꝛdĩe. nõ depẽdens ab aliq̄ alio eiusdẽ oꝛdis. sed totũ ꝯtinuũ depẽdet eẽntial'r a suis medietatib⁹. ⁊ ille ab alijs. ergo neccẽ est stare ad aliquã medietatẽ siue ptem q̄ sit oĩno dependẽs ab alia pte. tal' aũt est indiuisibil'. ḡ. Scḋo sic. oĩe to⁹ ꝯpositũ ex ptib⁹ l' mãgnitudib⁹ mltitudĩe infinit̄ ẽ ml'titudo infinita. sic̄ eñ duo semicubiti reddũt q̄ntitatẽ cubiti. sic mãgnitudies infinite reddũt ml'titudinẽ infinitã. iḋo nũq3 ex infinit̄ pt fieri finitũ. aut ecõtra. cũ ergo nullũ ꝯtinuũ sit actu infinitũ. nullũ h̄et ptes infinitas. ⁊ ꝑ ꝯñs nullũ est diuisibile ĩ infinitũ. Tercio sic. oẽ ꝯtinuũ pt esse diuisum ĩ oẽs suas ptes. ḡ nullũ est diuisibile ĩ infinitũ. Añs pꝫ. q2 oẽs posterioꝛes nõ h̄ntes int̄ se oꝛdinẽ eẽntialẽ (q̄ꝝ q̄libꝫ ꝑ se ꝑt eẽ reducta ad actũ in aliq̄ instãti) oñt eẽ sil' reducte in h̄ instãti sꝫ posterioꝛitates (q̄b⁹ ptes ꝯtinui st̄ diuisibiles) nullũ oꝛdinẽ eẽntialẽ h̄nt ⁊ q̄libꝫ eaꝝ pt reduci ad actũ in aliq̄ instãti. ḡ oẽs sil' pñt eẽ reducte. Maioꝛ hui⁹ ꝓbatõis pꝫ q2 posterioꝛitates nõ h̄nt ipossibilitatẽ q̄n sil' possint reduci ad actũ. nisi diceret̄ ꝙ vna nõ põt reduci ad actum. nisi prius reducatur posterioꝛitas alterius. Quarto sic. oĩs potentia potens ꝯponere ꝯtinuũ ex oĩbus

suis ptibus pot ipm diuidere in omes suas ptes. sed deus pot cponere cotinuu ex oibus suis ptibus. ergo &c. Maior pz. quia p quas cas vnuqdq cstituit p easde pot destrui. Minor pbat. quia vel quelibz particula cotinui e a deo. & sic hetur intetu. vel aliq no & hoc no pt dici qr illa eet increata & a deo impededus. Et etia qrerer si deus possz illa particula diuidere in oes suas ptes. & si sic hetur intetu. si no tuc aliqd ages plus poterit vnire q deus diuidere. Quinto sic. Omem rem pot deus separe ab alia re a quo no est dependes. sed qlibet ps cotinua e alia res ab aliis ptibus & ab eis no depedens. g. Sexto sic. nulla pona passiua in rebus naturalibus pot ponam dei excedere. sed cotinuu est in pona passiua ad diuidi in oes suas ptes. ergo. Septio sic. ome mensurabile p replicatoem indiuisibiliu cponit ex indiuisibilibus. sz cotinuu est hmoi. ergo. Minor ptz quia indiuisibile pt localit moueri sup aliqd spaciu. ergo illud spatiu pot mensurari p illud indiuisibile. Ans posset pbari pmo p speram motam supra planu que tagit planu in pucto. si em tageret se plus q in indiuisibili tuc planu & curuu essent applicata qd in geometria reputatur impossibile. Scdo pot probari. qr si linea moueret pmus punctus qui e vltimu linee hz determinatu situz in linea sup qua mouet & cum linea mouet mutat situm. cum ergo oe illud mouet localit qd variat situm seqtur q pucuz possit moueri sup aliqd spaciu. Octauo sic. impossibile est cotinuu esse diuisuz in infinitu. ergo impossibile est ipm in infinitu diuidi. cna tenet. quia qd impossibile e factu esse impossibile e fieri. Ultimu sic. si continuu essz diuisibile in infinitu & hret ptes infinitas. tunc omia cotinua eent equalia & omis ps essz equal suo toto. sed cns est falsuz. g. cna patz quia oia cotinua eent cposita ex ptibus nuero & mgnitudie equalibus. Nuero qdem. qr ex infinitis no pnt esse plures ptes q infinite mgnitudie vero quia si ptes vnius eent maiores ponatur q sint in duplo. & diuidantur in medietates tuc erut equales. Opio vero sophistaz que negat oio indiuisibilia ee probat pmo sic. qa quecuq sic se hnt in mgnitudine q actu existut extra seiuicem & eoz est dabile pmu & etiam dabile scdm. sed si essent pucta indiuisibilia in linea ipa eent extra seiuicez & ipoz essz dabile pmu scz illud qd est terminus linee. ergo essz dabile scdz sed hoc e impossibile. quia vel illa eent cotinua vel cotigua vel cnr se hntia. sed nullu pot dici sicut pz p phm in textu. Pot etiaz alit probari. qr inter quecuq duo pucta in linea mediat linea. & in qualibz linea st infinita pucta. g inter quecuq pucta signata st infinita pucta. ergo dato pmo pucto no poterit dare scdz. Scdo pbatur. qr si eent talia indiuisibilia vel eent subnie vel accntia sicut in pntis deductu est. Tercio pbat. qr deus possz auferre talia pucta a linea. quo facto qrit an essz finita an infinita. Quauis aut ista opio sit appares sensui & pma appeat roni. sunt tn ctra intentoez phi sicut ptz p totu sextu. no em videt quare phs fecissz tanta difficultate de indiuisilibus nisi eent aliq talia. Suffecissz em ondere q nulla st indiuisibilia qd tn no facit. imo dicit maifestu esse q in tpe est aliqd indiuisibile qd dicimus ee ipm nuc. & maifestu est ex his que dca st q in ipo nunc nihil moueat. Probat em phs mult roibus nullu continuu esse cpositu ex indiuisibilibus qd frustra videt fecisse. Dom e ergo ad qstione supponedo pmo. q cotinuu pt sumi dupl'r. Uno mo mathematice. s. pcise sub rone q e qd da qntitaz p intellcm abstractu ab oni motu & qlitate sensibili. Scdo mo natural'r scz sm q est qntuz istz cictu hns forma natuiale que e pn^m motus natural. Supponit scdo. q duplices st ptes in ctinuo. queda em st eiusde qntitat que scz aliqtiens supte pnt pcise mensurare totu. cuiusmoi e bicubitu respcu qntitat decem cubitoz. Queda em st ptes eiusde pportonis que scz sic se hnt q tcia hz talem pporotem ad scdam. sicut scda ad pma. & hmoi medietates cuiuslibz toti. Supponit tercio. q aliqd pot dici diuisibile dupl'r. Uno mo qa habz ptem extra ptem quaz vna no est alia. & sic celum & vlr qdlibet ctinuu est diuisibile. Alio mo aliqd dr diuisibile. qr natural'r pot diui p actuale sepatoem vnius ptis ab alia.

Dic pmo ad qstione. q nullu ctinuu est cpositu ex indiuisibilibus. Quis in qlibz cotinuo sint real'r aliq indiuisibilia tmiantia ipm & aliq cotinuatia ptz ex pcedetibus. Dic scdo. q ome ctinuu est diuisibile in infinitu. siue in sp indiuisibilia accipiedo diuisibile pmo mo. & intelligedo de diuisione q fit in ptes eiusde pportonis patz. qr vnuqdq diuidit in ea ex qbus coponit. sed nullu ctinuu est cpositu ex indiuisibilibus. ergo nullu est diuisibile in indiuisibilia. & tame ome ctinuu est diuisibile. ergo est diuisibile in sp diuisibilia siue i infinitu. Dic tercio. q ctinuu no hz infinitas ptes in actu & eiusdez qntitat. sed solum in pona diuisionis. Dato em q cotinuu sit diuisibile in infin. tulnon tn propter hoc habet ptes infinitas. sed solu finitas in infinitu. videt em als q qdlibet ctinuu essz salte infinitu entitatie si hret actu in se entitates infinitas a seiuice distictas. Dr tn cciter sicut pus dcm est. q pnt ee infinite ptes eiusde pportonis. no tn eiusde qntitat

Ad rones Democriti dom e ad pma q illa ppo p phi det intelligi i illis in qbus est pmu mediu & vltimu q se hnt p ordine adiuice no est sic in pposito qr qauis ptes ctinui hnt ordine ad totu. no tn oes hnt ordine ad seiuice. qr vna no pus recipit totu q alia. imo oes eqlit ipm cponut. Ad scdam pz solus. Ad tciam q posteritas ad diuisionez q st in ctinuo hnt ordinez poris & posterior no simpl'r qa vna diuisio in vno signo no psuppoit alia in alio signo. tn id q seqtur diuisione hz ordine poris & posterior. Ad diuisione em seqtur mltitudo ptiu que hnt ordine qr ctinuu no pot diui in qtuor ptes qn diuidat in duas. pot tn diui i duas absq hoc q diuidat in qtuor. Ad qrta dr. q deus no pt alit diuidere ctinuu q ipm sit diuisibile. qr ergo no est diuisibile i omes suas ptes sil. eo q iplicat cdcoem. ido deus no pt ipm simul diuidere i oes suas ptes. Alit aut e de vnioe & diuisione qr qauis oes ptes ctinui sint a deo vnibiles sil no tn sepabiles. & p hoc pz etia ad sexta. Ad qnta vero dr. q vna ps ctinui depedet ab alia qn vna ctiet alia. io deus no pt qualibz separi ab alia. Ad septima dr. q puctus n mouet nisi p accns ad motu linee. sic nec aia mouet nisi ad motu corpis. io no seqt ex h q punctus mouet ipm posse mensurare ctinuu. da. pbaroez pro de spera dcm e pus Ad octaua dr. ccededo q ipossibile e ctinuu diui i oes suas ptes sil. ido ipossibile e ipz ee diuisz i oes suas ptes sil.. no est tn ipossibile ipm successiue diui i infinitu. ita q diuidendo ipm nuq fiet status

Ad vltimā negaꝛ ꝯña ⁊ ad ꝓbatōem dicit ꝙ nūq̄ eēt possibile in diuisione maioris ⁊ mioris ꝯtinui deueire ad ptes eq̄les i multitudie ⁊ magnitudie sicut ăt due medietates maiores ꝯtinue sunt maiores medietatibus miorib⁹ sic ⁊ medietates medietatū ⁊ sic i infinitū Adrōes aūt sophistaꝝ dōm est pmō ad pmā negādo maiorē nō eēm optet ꝙ si sit dabile pmuꝫ pūctum ꝙ sit dabile scōm. Ad scōam dr ꝙ īdiuisibilia sunt accidētia nec ē necāriū ꝙ oīe accñs idiuisibile sit in subiecto indisibili. pt eēm accñs qd est tmin⁹ alic⁹ accñs esse in subiecto diuisibili. nō eēm ē in aliq̄ subiecto nisi rōe illius cui⁹ est tminus. Ad aliā pꝫ solutio ex dcis

Questio secunda

Utꝝ implicet ꝯtradcōem motū fieri in istāti. Rñdeꝛ cōiter ꝙ nō ens eēm successiuū dr cui ꝯtradcōie repugnat habere plēs ptes sil'. Mot⁹ aūt ē q̄dditatiue ⁊ essētial'r successiu⁹ ⁊ iō q̄libet mot⁹ mēsuraꝛ mēsura disibili ⁊ successiua. Ex quo pꝫ pmo ꝙ iplicat ꝯtradcōem ptes mot⁹ eē sil' q2 oīe successiuū est ꝯpoitū ex affirmatōibus ⁊ negatōib⁹ ad hūc sensum ꝙ alkatō ipius in vna pte ifert negatōeꝫ de alia. hec eēm ꝯña ē necāria Hec ps motus ē ꝗ nlla alia ab ipa ē. Seqꝛ scdo ꝙ si mot⁹ fieret in istāti iā nō eēt mot⁹ ꝓprie dict⁹ sed magis mutatio istātanea. Possꝫ tñ alit' rñderi ⁊ ꝓbabil'r suppone⁹ pmo ꝙ sicut dcm ē supi⁹ tps ē duratio ⁊ ꝯtiuitas successiua mot⁹ real'r ipi motui iherēs ꝑ quā formal'r dr ꝯtinu⁹ ⁊ successiu⁹. Supponitur scdo. ꝙ sic dcm ē tal' duratio vl' ꝯtinuitas successiua mot⁹ real'r distinguiꝛ ab entitate mot⁹ iō absq̄ iplicatōe ꝯtradcōis ipa ē sepabilis a motu. Supponitur tcio ꝙ sicut suba ꝯsistit in idiuisibili eo mō quo dcm ē in pmo h⁹ si ipa ꝑmanēte separeꝛ ab eo q̄ntitas real'r sibi iherēs si sic sepetur temp⁹ a motu entitas ipius motus ꝯsistat in indisibili. ⁊ h diuisione oppoita diuisioni q̄ est i ptes sumptas ꝑm diuisionē tpis. Quarto suppoiꝛ ꝙ successio est relatō ptis poris ad ptem posteriorē fundata in tpe mēsurāte vnā ptem mot⁹ ⁊ tmiata ad tps mēsurās aliā ptem sicut eēi posita q̄ntitate in duab⁹ substātijs stati ꝯsurgit relatō eq̄litatꝭ vl' magnitudis ⁊ puitatis ⁊ ea ablata stati etꝭ aufert tal' relatō. sic etiā posita vna pte mot⁹ ⁊ alia in alia stati poitur relatō ptis poris ad ptem posterioreꝫ ita ꝙ ea ablata int' ptes motus nō est poritas aut posteriotas. Ex q̄bus seqtur pmo ꝙ nō iplicat ꝯdcōeꝫ motū eē sine tpe nec oēs ptes mot⁹ sil' eē in eodē istanti Seqꝛ scdo ꝙ nō iplicat ꝯtradcōem motū fieri in istāti cū oēs ptes e⁹ pñt eē in istanti. Qꝫ aūt mot⁹ possꝫ fieri in istanti ⁊ sine tpe. pꝫ pmo q2 mot⁹ ⁊ tps real'r distinguunꝛ. nec mot⁹ depēdet a tpe in gñe cause intrīsece imo ꝑm multos aduersarioꝝ nō est nisi vnū tps. ⁊ illd ē passio pmi mot⁹ cū ꝗ nō sit ipossibile cessante pmo motu aliū motum fieri sicut supi⁹ patuit. sequit ꝙ hꝫ cos optꝫ dicere motū posse fieri sine tpe q̄uis nō sit veꝝ ꝙ dicūt tñ eē vnū tps oīm tpalium. Possꝫ etꝭ ꝓbari. q̄a successio in motu nō ꝓuēit nisi ex resistētia. cū ꝗ ꝯtuti diuie (q̄ ē ifita) n̄ possit aliq̄d resistere. seqꝛ ꝙ potīt mouere ꝑ istās ⁊ sine successione si velit. Pria tñ rñsio his (q̄ pius dcā sunt) videꝛ ꝯformior

Questio tercia

Utꝝ indiuisibile possꝫ moueri. Pro cui⁹ solutōe. Attende pmo ꝙ duplx est idiuisibile qddā eēi habēs pōeꝫ in ꝯtinuo sicut pūctum linea ⁊ talia hmōi. Alia ꝓ n̄ habēt pōnem in ꝯtinuo sicut aīa itellectia in corpe āgeli ⁊c. licꝫ eēm aīa itellectia inhereat corpi huāno tñ nō est ei coextēsa nec determiate est sic in vna pte corpis sic ꝙ nō in alia. Vñ de ipa solꝫ dici ꝙ est tota in toto corpore ⁊ q̄libꝫ ei⁹ pte. Sic sil'r si deus toti mūdo assit tñ nō est in aliq̄ pte mūdi sic ꝙ nō in alia. Ex quo patꝫ ꝙ falsum est ꝙ aliq̄ dicūt ꝙ pmus motor solū est i cēūferētia pmi mobil' nisi illd itelligaꝛ ꝙ maximus ei⁹ effectus apparet in circūferētia pmi mobil' q̄ velocissime moueꝛ. Qd iteꝝ nō est verū ꝑm fidē eo ꝙ istātanea iustificatio impij est maior effect⁹ q̄ creatio Attēde secūdo. ꝙ indisibile moueri pt itelligi mult' mōis. s. ꝙ moueaꝛ motu augmētatōis vl' diminutōis generatōnis vl' corruptōis alteratōis vl' localiter

Dic primo ad questionē. ꝙ idisibile pt gñari vl' corrūpi vl' ānihilari mutatōe istantanea ⁊ indisibili sicut pꝫ de aīabus Dic scdo ꝙ idisibile nō pt augeri vl' minui nec ꝑ se nec ꝑ accñs Dic tercio ꝙ idiuisibile bñ pt alterari alteratōe successiua et tpali ⁊ tal' alteratio erit successiua ꝓpt' limitatōem ⁊ finitatē alterātis. Nec oꝫ ꝙ si indisibile altereꝛ ꝙ hēat ptem ⁊ ptem q2 nō diceꝛ pti eē in termio a quo ⁊ pti in termio ad quē ex eo ꝙ habeat vnā ptem sui in termio a quo. ⁊ aliam iu tmio ad quē. sed q2 nō habꝫ total'r tminū a quo vl' tminū ad quē q̄ est dsibil' nō in ptes integrales ⁊ q̄dditatias sed graduales ⁊ entitatias. Dic q̄rto. ꝙ licꝫ nullū indisibile simpl'r possꝫ moueri locair ⁊ circūscriptie sicut ꝓbāt rōes ꝑ hī. pt tñ moueri local'r ⁊ diffinitie. pꝫ ꝑ articulos pisienses. quoꝝ vn⁹ est dicere ꝙ aīa sepata nullo mō patiꝛ ab igne error est Passio aūt est motus vel mutatio ꝗ aīa rōnal' sepata pt moueri. Scds est ꝙ sube sepate eo ꝙ habēt vnū appetitū nō mutanꝛ in opatōne error. Tercius est ꝙ i substantijs sepatis nulla est trāsmutatio possibil' nec sunt in potētia ad aliq̄d error. Quart⁹ ꝙ aīa humana nullo mō est mobil' ꝑm locū nec ꝑ se nec ꝑ accñs. Et si ponatur alicubi ꝑ suā subam nūq̄ mouebiꝛ de vbi ad vbi Quitus ꝙ sube sepate nō possunt moueri ab extremo in extremū nec in mediū error. Sext⁹ est ꝙ aīa nunq̄ moueret nisi corp⁹ moueret sicut graue vl' leue nunq̄ moueret nisi aer moueret error. Et hoc posset ꝓbari autoritate platonis dicētis in thimeo. intelligētias esse ꝑm suam naturā mutabiles. sed voluntate dei ꝑmanere immutabiles

Questio quarta.

Utꝝ aū oīe mutari sic mutatū eē ⁊ aū oīe mutatuꝫ esse mutari. ꝑ cui⁹ solutōe. Attēde pmo ꝙ mutari accipiꝛ dupl'r. vno mō vt distiguiꝛ ꝯtra moueri successiue ⁊ sic nō capiꝛ h. Alio mō vt idē est ꝙ moueri imotu successiuo ⁊ sic accipiꝛ h. Moueri aūt ⁊ mot⁹ pñt capi dupl'r. vno mō ꝓ denoiato ⁊ sic nō st' aliud q̄ subiectū qd moueꝛ aut mutatum est. Alio mō ꝓ fcato. ⁊ sic moueri nō est aliud q̄ q̄dditas motus ꝯcretie designata. motus moueri ⁊ moueri pcise idēꝫ fcant diuersimode tñ. Sꝫ mutatū ē entitas indiuisibil' real'r cōtinuās ptes mot⁹ ⁊ ab ipis realit' distincta. Attende

secundo. q hec ppositio ante oīe mutari ē mutatū esse pt exponi dupl'r. vno mō sic q quocunqz tpe in quo verū est dicere q aliqd mutat pcessit aliqd instās in q verū erat dicere q mutatū est. ⁊ sic ē fa. q: significat q nō est dabile aliqd tps in quo verū est dicere q aliqs mutatur qn illd pcesserit aliqd instans in q fuit verū dicere h mutatū est. Alio mō pt sic exponi qcūqz entitatē q est mutari pcessit aliq entitas q est mutatū eē ⁊ sic ad huc est fa qnis illi (q dicūt mutari ⁊ mutatū eē nō distingui a mobili) h nō pcedāt. Attēde tercio. q aliqd pt esse pmū dupl'r. vno mō pm se ⁊ sic illud ē pmum qd nec an se nec an aliqd aliud fuit hz aliqd pus. Aliud est pmū pm alterum ⁊ est illud qd habet aliud ante se quo est aliqd pus ⁊ aliud quo nihil est pus.

Dic ad questionē pmo. q an quelibet motum ē motū. Scdo dic q nō ē dabil' pma ps motus. Tercio dic q nō est dabile pmū mutatū esse imo an qdlibet mutatū esse ē aliqd mutatū eē eo q in successiuis nō est dabile pmū instās sui eē nec etiā est dabile vltimū instans sui esse. Dic qrto q si capiat mutatū esse pprie in ipo nec ē dabile pmū neqz vltimū eo q ipm nō ē diuisibile

Ad ratōes an oppositū. Ad pmā negat anš. Ad pmā pbatōnem pz solutio ex his q dicta sunt in pmo huius. Ad scdam autez patuit in questione. Et ad terciā sil'r. Ad scdaz negat anš ad pmā pbatōem pz solutio. Ad scdam rndet vno mō q licz suba linee sit ex pūctis formal'r terminātib⁹ eā sed nō integratiue. Vl' posset dici q illd exemplū pmi posteriorū positū est pm opiōnē platōis. nec ei⁹ reqrit veritas. Ad terciā ⁊ qrtā pz solutio ex dcis qnis eniz de⁹ pgnoscat oēs ptes ptinui ipe tn nō sunt ifinite sz finite in ifinitū. neqz pnt real'r abinuicē separi. q: de facto nō sunt dabiles oēs ptes sepate collectiue. Ad terciā negat anš. Ad pmā ⁊ scdam pbatōem patz solutō. Ad terciā dōm q certum est q punct⁹ nō diuidit sed linea, ad cui⁹ diuisionē causant duo pūcta in actu q pus nō fuerūt in actu. ⁊ sil'r dōm est ad qrtā pbatōez. Ad quartum negat antecedens ⁊ ad eius pbatōnem patz solutio ex dictis in questione

Et sic sopitus est sextus phisicorum

Septimus phisicorum

Omne quod mouetur necesse est)

In h septimo phisicorū ostēdit phs q necē est ponere pmū mobile pmū motum et pmū motorem. Et diuidit in duos tractatus. in pmo ondit q in motorib⁹ ⁊ mot⁹ necē est ponere aliqd pmuz. Et diuidit in qtuor capla. In pmo ponit hanc pclusionē (Omē qd mouet necē ē ab alio moueri) ⁊ hec pclusio maifesta ē in ill'. in qb⁹ mouēs est extrsecū moto. Ad pbandū g eā in ill'. in qbus mouēs est intrsecū moto ponunt tres suppōnes. Prima q pm aduersariū a b. ponat moueri a seipo p se pmo ita q p se pmo moueat ⁊ nō grā ptis ⁊ etiā p se pmo moueat. Secūda suppō est de causa ppt quā aliqd videt mouere se qnis nō sit ita ⁊ est hec q: vna ps mouet aliā ⁊ ad motū illi⁹ mouet. cuz g totū aggregatū appareat moueri ⁊ ignorat q ps moueat totū credit q totū moueat se p se pmo sed nō oz ita eē. Exēm ē si totū d e. z moueat ⁊ habeat duas ptes quarū vna sit d e ⁊ alia e z ps āt d e moueat ptē e z. q: nescit q ps moueat aliā credit q totū d e z moueat se p se pmo. Tercia suppō est. q illd nō mouet p se pmo a se qd qescit ad qetē alti⁹ imo oē tale ab alio mouet. Nā dispō pucens alicui p se pmo non remouet ab eo ppt remotōez ei⁹ ab aliq alio qd eīn a seipo mouet nullo mō pausabit cū mouet istādo ad altez qd mouet. pbat g pclusio q: oē qd qesceret si aliqd aliqd altez qesceret si mouet ab alio mouet vt dt tercia suppō. sz oē qd mouet qesceret si aliqd altez qesceret g. Mior pz q: oē qd p se mouet ē diuisibile sic p⁹ dcm ē cū g a b ponat p se moueri ipm est diuisibile. ⁊ ei⁹ ps ē alia ab eo q tn si qesceret ipm a b qesceret. Et si dicat aliqs q nō qesceret, ppt qetē ptis imo mouebit pz aliā ptē h nō vz. q: tūc nō moueret p se pmo. sz solū rōe ptis qd ē icoueiens cū ponat moueri a se p se pmo. (Omē aūt oē) In h scdo caplo pbat phs q sit dabil' pm⁹ motus ⁊ pm⁹ motor ⁊ itēdit duas pclōes. Pria oē qd mouet local'r ab alio mouet. hec pclo pz p pcedētē q ē q oē qd mouet ab alio mouet. Scda pclo i mouētib⁹ ⁊ motis nō ē pcessus in ifinitū imo necē est eē vm pmū mouēs. Pro c⁹ solutōe ponunt tres suppōes. Pria ē pz aduersariū q a moueat ab ipo b ⁊ b a c. ⁊ c a d. ⁊ sic in ifinitū. Scda q sil' tpe ⁊ neqz pus neqz posteri⁹ mouens mouet ⁊ motū mouet. Et q dz q existētib⁹ ifinitis mot⁹ ⁊ mouētib⁹ sbordīat⁹ illa oīa sil' mouent ⁊ mouet. Tercia ē q si accipiam⁹ vm illoz mobiliū iferioz puta a vl b mot⁹ ē vn⁹ nu⁹ ⁊ finit⁹ ⁊ fact⁹ in tpe. Probat g pclu° q: si eēt pcess⁹ in ifinitū in mouētib⁹ ⁊ mot⁹ seqt q motus ifinit⁹ eēt in tpe finito. sz h ē ipossibile vt pbatū ē i sexto. Et pz pña. q: mot⁹ ipi⁹ a ⁊ ipi⁹ b ē in tpe finito ⁊ in codē tpe st⁹ oēs mot⁹ illoz mobiliū ifinitoz. ⁊ sic mot⁹ aggregat⁹ ex oib⁹ ill' q ē ifinit⁹ ē in tpe finito. Et si aliqs obijciat q qnis pclo videat eē demōstrata tn nō ē. cū eīn i sexto definiatū sit q ipossibile ē i tpe finito eē motū ifinitū. dz itelligi de moto ifinito vno nu° ille āt mot⁹ aggregat⁹ ifinit⁹ nō eēt vn⁹ nūero sz eēt ifiniti mot⁹ i diuisio pz nūez qz. qlibz eēt finit⁹. Nō āt pbatū ē in sexto q tal' mot⁹ possz eē in tpe ifito. Pro solutōe

huius supponit᷑ ꝙ illa īfinita mota ꝛ mouētia tāgerēt se inuicē. opꝫ mouēs ꝛ motū sil' eē ꝑ indistātiā sicut po/stea ꝓbabit᷑. Corpa āt q̄ se tāgūt nō repugnat ꝯtinuari. ponat᷑ g̃ ꝙ illa mouētia mota sint vnū ꝯtinuū qꝛ possibili posito inesse nullum sequitur impossibile. tūc illius continui erit motus īfinitus vnus numero q̄ tn̄ est in tpe finito ꝛ h̄ demrātū ē eē ipossibile ¶ (Primuꝫ q̄dē igit᷑ mouēs) In h̄ tcio caplo itēdit p̄hs hāc ꝯclusionē p̄mū mouēs. id ē ꝓximū sil' ē cū eo qd mouet᷑ Et est h̄ sermo de mouēte ꝑ modū efficiētis ꝛ nō ꝑ modū finis. Et dꝫ itelligi h̄ mouēs ꝛ motū eē sil'. nō sic ꝙ sic in eodē loco sꝫ sic ꝙ iter ea nihil sit medium ꝑ qd di/stāt Pro cuius ꝓbatōe ponūtur aliq̄ suppōes ꝛ aliq̄ ꝯclōes Pria suppō ē ꝙ tria sꝫ gn̄a motuū scꝫ mot⁹ s̄m locū q̄ dr̄ loci mutatō. mot⁹ s̄m q̄litatē q̄ dr̄ alteratō ꝛ motus s̄m q̄ntitatē q̄ dr̄ augmētatō vl' diminutio Et qꝛ tres sꝫ mot⁹ nccē est ꝛ ea q̄ mouēt᷑ tria eē. int᷑ istos āt p⁹ dꝫ ē d̄ motu locali qꝛ mot⁹ local' ē p̄m⁹ motuū Scd̄a suppō est ꝙ mot⁹ local' diuidit᷑ in motū q̄ fit ab itrinseco ꝛ i motū q̄ fit ab extrinseco. aliud eīn mouet᷑ a se ꝛ aliud pōt moueri ab alio. Mot⁹ ꝟo ab extrinseco siue q̄ fit ab eo diuidit᷑ in q̄tuor spēs q̄ sꝫ. pulsio. tractio. vectio ꝛ ꝟtigo. oīs eīn alij mot⁹ reducunt᷑ ad istos q̄tuor. Tercia suppoīt᷑ ꝙ pulsio ē mot⁹ a seipo aut ab alio ad aliud. Et diuidit᷑ ꝑ ipulsionē ꝛ expulsionē. quoꝝ ipulsio est cū mouēs nō deficit ei qd mouet᷑. Expulsio ꝟo cū mouēs deficit ei qd mouet᷑. Sꝫ tractio diffinit᷑. s. tractio est cū ad ipm vl' ad alteꝝ velocior sit mot⁹ trahētis nō sepat⁹ ab eo qd trahit᷑ ¶ Prima ꝯclo est hec vectio reducit᷑ ad alios tres mot⁹. s. pulsionē tractōem ꝛ ꝟtigiem. Patꝫ qꝛ qd vehit᷑ siue portat᷑ mouet᷑ ad motū alteri⁹. scꝫ ad motōeꝫ vehicli vl' portātis in q̄ est vl' sup qd ē vehēs Aut si moueat᷑ ab extrinseco vl' mouet᷑ pulsu vl' tractu vl' ꝟ/tigine g̃ qd mouet᷑ motu vectōis mouet᷑ etiā aliq̄ illoꝝ triū ¶ Scd̄a ꝯclusio ꝟtigo reducit᷑ ad pulsionē ꝛ tractionē. ꝟtigo eīn ꝯpoīt᷑ ex pulsu ꝛ tractu pꝫ. qꝛ cū velocius aliqd ventē seu circularit᷑ mouere trahim⁹ ad nos vnā ptē ꝛ aliā pellim⁹ a nob ¶ Tercia ꝯclusio oēs motus locales ab extrinseco aliī a pulsione ꝛ tractōe ꝟtigīe et vectōe reducunt᷑ ad pulsionē vl' tractōem. ptꝫ qꝛ. cōgregatio videt᷑ eē ꝑ tractū ꝯgregās eīn mouꝫ illud ad alterū. Disgregatō ꝟo videt᷑ eē ꝑ pulsuꝫ q̄ ē mot⁹ ab al/tero. Sꝫ oīs mot⁹ local' ab extrinseco videt᷑ eē q̄si ꝯgre/gatio vl' disgregatio. g̃ oīs mot⁹ local' ab extrinseco ē tractus vl' pulsus Et pt h̄ ꝯfirmari iducēdo ꝑ oēs mot⁹ tales ispiratio eīn est ꝑ tractū. expiratō vl' expuitio⁹ est ꝑ pulsum. Et vlt' oīs mot⁹ receptiui vl' emissiui aliq̄rum sunt ꝑ tractū vl' pulsuꝫ. Spatet eīn. i. ꝑcussio cū spada ē ꝑ pulsum. Kerkeris. i. radiatio vl' mot⁹ textoris est ꝑ tractū vl' pulsum ¶ Quarta ꝯclusio in pulsione ꝛ tractōe mouēs est sil' cū eo qd mouet᷑. ꝓbat᷑ ꝯclu/sio tripl'r. p̄mo ꝑ diuisiones pulsus ꝛ tract⁹. in diuisio/ne eīn tract⁹ dr̄ qd nō est sepatū ab eo qd trahit᷑. Pꝫ etiā ꝑ diuisionē pulsus ꝙ pellēs remouꝫ illud qd pellit᷑ a se vl' ab aliq̄ alio quo vtit᷑ tanq̄ se. g̃ saltē in p̄ncipio motus pellēs ē sil' cū eo qd pellit᷑. Scd̄o ꝓbat᷑ de motu ꝓiectōis de q̄ videt᷑ eē mot⁹ dubiū. maifestū ē eīn ꝙ in p̄ncipio mouēs est sil' cū ꝓiecto sꝫ cū ꝓiectū exiuit d̄ manu ꝓijciētis. tūc mouet᷑ ab aere sibi ꝯiuncto. vt aliq̄ di/cūt ꝛ q̄ diu mouet᷑ tā diu fortior est ipetus aeris moti q̄ sit incliatio ꝓiecti ad ꝓpriū locū puta deorsuꝫ. ꝛ sic in ꝓiectōe mouēs ꝓximū sil' est cū eo qd mouet᷑. Tercio ꝓbat᷑ ꝑ ꝯgregatōem fuūt aliq̄ sil' ꝛ in disgregatōne ꝑus erāt simul. sed tract⁹ ꝛ pulsus sunt sinesis ꝛ diesis. id ē cōgregatio ꝛ disgregatio ¶ Quita ꝯclusio ē. in oī mō/tu locali mouēs est sil' cū eo qd mouet᷑. Pꝫ ex dc̄is. motus eīn local' vl' est ab intrinseco vl' ab extrinseco. si sit ab intrinseco maifestū est ꝙ mouēs sil' est cū eo qd mouetur Si ꝟo ab extrinseco tūc adhuc mouēs est sil' cū motu qꝛ oīs mot⁹ local' ab extrinseco est pulsus vl' tract⁹ de q̄bꝫ ꝓbātū est ꝙ mouēs est sil' cū eo qd mouet᷑ ¶ Sexta cō/clusio in oīni motu locali s̄m q̄litatē mouens est sil' cū eo qd mouet᷑. ita ꝙ nō est mediū int᷑ p̄mū alterans ꝛ vltimū alterati. ꝓbat᷑ hec ꝯclusio dupl'r. Pr̄io iducēdo in q̄litatibꝫ s̄m quas fit alteratio. oēs eīn q̄litates s̄m q̄s est alteratio sꝫ q̄litates sensibiles q̄ sunt de tercia spē q̄litatis vt ꝓbatū est in caplo sequēti sed s̄m illas q̄litates nullū corp⁹ videt᷑ aliud alterare nisi ꝑus alteret corp⁹ sibi ꝓpinquū. Qualitates āt sensibiles sunt sicut grauitas leuitas mollicies duricies son⁹ nō son⁹ albedo nigredo dulcedo amaritudo h̄uiditas siccitas dēsitas raritas calor frig⁹ leuitas ꝛ asp̄itas. hmōi eīn sūt passiones sub gn̄e q̄litatis his eīn sensibilia dr̄ūt corpa Et sicut iste q̄litates extreme sꝫ q̄litates s̄sibiles. ita etiā q̄litates medie eaꝝ. Scd̄o ꝓbat᷑ ꝯclusio iducēdo in his q̄ alterant᷑. eoꝝ eīn vt que calefiunt vl' frigefiunt q̄dam sunt aīata ꝛ q̄dam inaīata. Aīatoꝝ ꝟo corpꝫ alterant᷑ tā ptes aīate q̄ inaīate. Et iteꝝ ps aīate ali/q̄n alterant᷑ s̄m sensus ꝛ ꝑcipit᷑ alteratio. aliq̄n ꝟo nō alterant᷑ s̄m sensus nec ꝑcipit᷑ alteratio. aīalia eīn sepe alterant᷑ ꝛ nō sentiūt Hoꝝ āt vnū magis videt᷑ ꝙ mouens nō sit sil' cū motu in alteratōibꝫ q̄ sꝫ s̄m sensus vt cū visus a calore alterat᷑ ꝛ videt postq̄ nō videbat. ꝛ tn̄ in istis mouēs ꝓximū est sil' cū eo qd mouet᷑. qꝛ color cōiunct⁹ est aeri quē p̄mo alterat impmēdo suā spēꝫ. De alijs aūt sensibꝫ vt de auditu odoratu ꝛ gustu est magꝫ maifestū. g̃ in oīni alt᷑atōe alterās est sil' cū alt᷑ato. Septia ꝯclo in augmētatōe ꝛ diminutōe mouens est simul cū eo qd mouet᷑. Pꝫ qꝛ augmētatō in viuentibꝫ fit ꝑ appōem alimēti. ꝛ diminutō ꝑ ablatōem sꝫ qd appoīt᷑ ꝯiūgit᷑ ei cui apponit᷑ ꝛ qd aufert᷑ erat ꝑus ꝯiūctū. ergo Ex p̄dc̄is pꝫ ꝙ oīne mouens est sil' cū moto ita ꝙ int᷑ ꝓximū mouens ꝛ motū nullū est mediū ¶ (Qm̄ aūt q̄ alterant᷑) In h̄ q̄rto caplo ōn̄dit p̄hs ordinem eoꝝ q̄ in motu requirūt᷑. Probat p̄hs vnū qd p⁹ supposuit. s. ꝙ solū s̄m q̄litates tcie speciei est ꝑ se alt᷑atō. Et itēdit q̄nq̄ ꝯclōes. p̄ma est s̄m q̄litates de q̄rta specie nō est ꝑ se alteratio. ꝓbat᷑ tribꝫ rōibꝫ. Prima qꝛ s̄m illā dispōem nō est ꝑ se mot⁹ q̄ nō ꝓueit nisi ex motu scd̄o s̄m aliā dispō/nem. figura aūt est hmōi. Nā figure gn̄abiliū ꝛ corruptibiliū ꝓueiunt vl' ex rarefactōe ꝛ ꝯdensatōe vl' ex cale/factōe ꝛ frigefactōe. Scd̄a rō qꝛ subiectū p̄dicat᷑ de q̄litate s̄m quā ꝑ se est alt᷑atio eq̄l'r. ꝛ eodem mō sicut ecō/tra. sicut eīn dicim⁹ es esse hūidū vl' calidū. ita ecōtra dicim⁹ ꝙ huidū est es ꝛ ꝙ calidū est es. Sꝫ subiectū figurarū non p̄dicat᷑ de figuris nisi mō dictio. Nō eīn solem⁹ dicere pamidem vl' lctū esse lignū. sꝫ dicim⁹ lectū esse ligneū eneū vl' terreū. Ex quo q̄dam eīn est forma statue nō dicim⁹ formā sꝫ denoīatiē sumptā. g̃ Tercia rō. qꝛ nō dicim⁹ aliqd alt᷑ari cū sit ridiculū eīn est dicere aliqd alt᷑ari q̄n accipit suā ꝑfectōem ꝛ ei⁹ ꝯplemētū Dicere eīn hoīem alteratū esse aut domū accipienteꝫ finem ridiculū est. vn̄ nos nō dicim⁹ domū. vl' hoīeꝫ al/terari q̄n fit vt q̄n tegit᷑ vl' laterat᷑. sꝫ postq̄ facta est tra

erit est ꝙ aliqd nõ figurat͛ nisi nũc sit. In ill'e em̃ q̃uis est figura. ꝓpria acceptio figure nõ ē nisi ĩ gñatõe ⁊ remot͛ nisi in corruptõe. g̃ qd figurat͛ nõ alterat͛. Et q2 q̃litates de pma spẽ sunt in triplici drã. q̃dã ei sunt q̃litates corpis ⁊ q̃dã aie. q̃litatum at aie q̃dã ꝑtinẽt ad appetitiuã ⁊ q̃dã ad intellectiuã. Ido ponunt͛ tres ↄclusiones seq̃ntes. q̃rum pma est ẜm habit⁹ corꝑales nõ est ꝑ se alt͛atio. P3 q2 ẜm illas dispões nõ est ꝑ se alteratio q̃ꝝ esse ↄsistit in rõe ad aliud. s3 habit⁹ corꝑales sunt hmõi habit⁹ em̃ ꝟtutes ⁊ malicie sunt. ꝟtus at ois ⁊ malicia ad aliqd sunt. Vñ sanitas nõ est aliud q̃ ꝓporcio huõrum q̃ sunt in corꝑe int͛ se ⁊ ad ipm corp⁹. Silr̃ est de pulchritudie ⁊ matie g̃. Tercia ↄclusio hui⁹ capli est hec ẜm habitus morales nõ ē ꝑ se alt͛atio. ꝓbat͛ duab⁹ rõnibus. Prima q2 ad ꝑfectõem rei nõ est ꝑ se motus sed ꝟtus est ꝑfectio rei. vnumq̃dq3 em̃ tunc maxie ꝑfectum est qñ attigit ꝓprie ꝟtuti. ⁊ tunc est maxie ẜm naturã. sicut p3 de circulo g̃ ad ꝟtutẽ nõ est ꝑ se alt͛atio. Scda rõ q2 ad illã dispoem nõ est ꝑ se mot⁹ vl' alt͛atõ q̃ fit ꝑ modũ seq̃le ad alt͛atõem ẜm aliã dispoem sic at est de habitib⁹ moralib⁹. g̃. Minor ꝓbat͛ dupl'r. pmo q2 due sunt opĩones de ꝟtute. vna em̃ est stoicorũ q̃ dicit ꝟtutem ee quandã ĩpassibilitatẽ nõ potentẽ ee in aĩma nisi remotis oibus passionib⁹. Alia ꝟo dicit ꝙ ꝟtus ↄsistit in q̃dã moderatõe passionũ. Quocũq3 aũt istoꝝ modoꝝ dicat͛ oꝑtet ꝙ in acceptõe vl' remotione ꝟtutis fiat aliqua transmutatio ẜm passiones. ita sc3 ꝙ vl' totalr̃ remoueant͛ vl' ꝙ moderent͛. g̃ habitus morales ↄsequunt͛ alteratõem factã in oꝑatõib⁹. Scdo ꝓbat͛ eadẽ minor. q2 ꝟtus moral' ↄsistit in quadã delectatõe ⁊ tristicia. ois aũt tristicia vl' delectatõ ē p3 actũ de re pñti ⁊ ꝑ memoriã de re ꝑt͛ita vl' ꝑ spem de futura. Si aũt sit delcãtio ẜm actũ causa hui⁹ est sensus nõ ei ↄueiens ↄiunctũ delectatõem faceret nisi sentire. si at sit delectatio ꝑ memoriã vl' spem h̃ a sensu ꝓcedit. vel dũ reminiscimur tales q̃les voluptates passi sum⁹ per sensum in ꝑt͛ito. vl' dũ speram⁹ q̃les patiemur ẜm sensũ in futuro. sic g̃ delectatões ⁊ tristicie fiũt in nobis ↄseq̃nter ad alias mutatões ẜm sensum. g̃ etiam ꝟtutes cõsequunt͛ ad alias mutatões factas in aliis dispõnibus. Quarta ↄclusio ẜm habit⁹ itellcũales nõ ē ꝑ se alt͛atio ꝓbat͛ duab⁹ rõib⁹. Prima q2 scibile ⁊ scia dñr ad aliqd sciẽs em̃ ad aliqd maxie dr̃ sed in ad aliqd nõ ē ꝑ se motus g̃ nec ad sciam. Maior p3 sc3 ꝙ scia sit ad aliqd et ꝙ ad q̃rat͛ silr̃ sicut ea q̃ sũt ad aliqd. q2 scia fit ꝑ modũ seq̃le ad mutatõe3 factã ẜm aliã dispoem fit em̃ in nob ↄnĩt ad ĩmutatões sensuũ. Nã ex expientia sensitiua accipim⁹ scia3 vle3 ẜm em̃ nullã potẽtiã mouent3 scm̃ ẽ qd ē scire. S3 cũ extiterit q̃dã ex ea q̃ est ẜm ꝑtẽ expientia accipim⁹ vle3 sciam. Scda rõ. q2 si eẽt ꝑ se alt͛atio in sciam. vl' h̃ eẽt qñ aliq̃s habituat⁹ nõ ↄsideras exit ĩ actũ sciẽtificũ. s3 neutro mõ ꝑt dici g̃. Mior p3. q2 vt⁹ biq3 to⁹ fit ↄnter ad aliã mutatõnem ido nõ est ibi ꝑ se mot⁹ quẽadmo⁹ nõ dicim⁹ ꝑ se eẽ motũ ad respcm̃ siue ad aliqd. Q3 at vt⁹biq3 scire fiat ↄnter ad aliã mutatõem. p3 q2 si dormiẽs vl' ebri⁹ vl' ifirm⁹ nõ ꝑt vti sciẽntia. h̃ ẽ q2 sensus ei⁹ st3 ĩpediti ido cũ ꝑ alt͛atões eoꝝ fiunt ĩpedimẽto recto potit ↄsiderare si vult sine alt͛atõne ꝑuia. Et silr̃ ẽ de pma acceptõe scie pueri em̃ habẽt sensus ĩpeditas ⁊ spealr̃ iteriores ꝓpt͛ abũdantẽ huĩlitatẽ ⁊ ꝓpt͛ nimios mot⁹ potẽtie nutritiue ⁊ augmẽtatiue. neq3 em̃ infantes pñt addiscere neq3 iudicare de ẜsib⁹

Simil'r seniores sed qñ ꝑ digestionẽ humiditatis fluẽtis cessat ꝑturbatõ fit scia si pñtent͛ debite obiecta ⁊ pricipia sine alio motu cũ nõ sit ex ꝑte itellectus resistẽtia. In q̃etari em̃ ⁊ residẽtia aia sciẽs sit ⁊ prudẽs. inq̃etari id ẽ in q̃etatõe passionũ ⁊ motuũ iferioꝝ ꝑturbãtium sensum. Dupl'r at cessat hmõi ꝑturbatio. nã aliqñ cessat ꝑ naturã digerentẽ humores supfluos ⁊ fumositates ineptas. Aliqñ em̃ ꝑ ꝟtutẽ moralẽ q̃ ordiat ⁊ moderat͛ passiones. Et ꝑ dcis p3 q̃nta ↄclo q̃ est hec ad solas q̃litates sensibiles q̃ st3 de t͛cia spẽ q̃litatis ẽ ꝑ se alteratio. Nã int͛ alias spẽs maxie videt͛ eẽ mot⁹ ad q̃litates de q̃rta ⁊ pma speb⁹. potẽtie em̃ naturales nõ mutant͛ sicut nec hitus nec figure sed ad q̃litates de pma spẽ ⁊ q̃rta nõ ẽ ꝑ se alt͛atio sicut ꝑius ꝓbatũ est

Dubitabit autem

aliq̃s) In h̃ scdo tractatu determiat phs de ↄꝑatõne motuũ. Et diuidit in tria capl'a. in pmo poit ↄditõnes req̃sitas ad h̃ ꝙ aliq̃ sint ꝓprie ↄꝑabilia. Et pmo mouet hãc q̃stõem. vtꝝ ois mot⁹ sit oĩ motui ↄꝑabil' ⁊ arguit ꝙ nõ. q2 si mot⁹ rectus ⁊ mot⁹ circularis eẽnt ad ĩuicẽ ↄꝑabiles. seq̃ret͛ ꝙ eẽt possibile motũ rectum vl' motũ circularẽ eẽ eq̃ velocẽ. s3 h̃ est fl'm. g̃ mot⁹ rectus ⁊ mot⁹ circularis st3 ad inuicẽ ↄꝑabiles. Maior ꝓbat͛ supposito ꝙ ea q̃ h̃ dñr intelligant͛ penes velox ⁊ tardũ. Si em̃ ↄꝑarent͛ vl' erũt eq̃ veloces. ⁊ sic hẽtur ĩtentũ vl' vn⁹ erit velocior alt͛o ⁊ tũc poterit eẽ eq̃ velox. q2 vbi ꝑt dari mai⁹ ⁊ min⁹. ꝑt etiã dare eq̃le circũscripto nãq3 eo in q̃ mai⁹ excedit min⁹ residuu3 manebit eq̃le. Mior p3. q2 eq̃ velox ẽ qd in eq̃li tꝑe ꝑtrãsit eq̃le spaciũ g̃ oꝑter3 lineã circularẽ eẽ eq̃lẽ linee rcẽ. qd videt͛ impossibile cũ em̃ nõ pñt sibĩinuicẽ suppoĩ videt͛ ꝙ nõ pñt sibĩinuicẽ ↄmẽsurari. ⁊ tñ q̃cũq3 st3 eq̃lia illa st3 sibĩinuicẽ ↄmẽsurabilia. Scdo arguit ꝙ alt͛a⁹ nõ sit ↄꝑabil' loci mutatõi. q2 silr̃ seq̃ret͛ ꝙ eẽt possibile motũ localẽ ⁊ alteratõem eẽ eq̃ veloces. s3 ↄñs est fl'm qd p3. q2 tũc oꝑter3 spaciũ ꝑtrãsitũ ⁊ passionẽ ẜm quã est alt͛atõ eẽ eq̃les qd ẽ fl'm. q2 intẽsio q̃litatis nõ ↄmẽsurat͛ extẽsioni spacii. Tercio arguit ꝙ mot⁹ rectus ⁊ mot⁹ circularis st3 ↄꝑabiles ad ĩuicẽ tñ absurdũ eẽt dicere ꝙ nullũ eoꝝ q̃ mouent͛ circularit͛ moueat͛ veloci⁹ aliq̃ eoꝝ q̃ mouent͛ motu recto. g̃ si ↄꝑat͛ ẜm velocius ⁊ minus velox ⁊ tũc poterũt ↄꝑari ẜm eq̃ velox. Et ↄfirmat͛. q2 si est dare spaciũ circulare eq̃le rcõ erit dare motũ circularem eq̃lẽ motui recto. ponat͛ illa spacia eodẽ tꝑe ꝑtrãsiri. Sed ꝓbat͛ ꝙ sit dare spaciũ circulare eq̃le rcõ. q2 in spacio circulari est motus velocior. g̃ in eodẽ tꝑe ꝑtrãsitur maius spaciũ circulari q̃ rectũ. Sed maius est qd est tantũdẽ ⁊ aplius g̃ in spacio circulari est aliqd tantũdem ⁊ eq̃le rcõ. Ad determinandũ aũt ꝟitatẽ dubitatõis. poit phs q̃tuor ↄclones. ex q̃bus habẽt tres ↄditõnes req̃site ad h̃ ꝙ aliq̃ pñt adiuicẽ ↄꝑari. Pria ↄclo ẽ oꝑt3 ↄꝑalia eẽ vniuoca ⁊ nõ equoca. Equoca em̃ nõ ↄꝑant͛ p3. q2 q̃uis dicamus vocẽ acutã ⁊ stilũ acutu3 ⁊ vinũ acutũ. nõ tñ dicim⁹ vinũ eẽ acuti⁹ vl' minus acutũ voce. s3 dicimus vocẽ mag3 vl' minus acutam voce. Et huius nõ ẽ cã nisi q2 equoce ⁊ ẜm diuersas rões dr̃ acutũ de voce ⁊ stilo. De hac at voce ⁊ de illa dr̃ vniuoce ⁊ ẜm eandẽ rõe3 igit͛ o3 ↄꝑalia eẽ vniuoca ⁊ non equoca in eo in q̃ ↄꝑant͛. Et quo dr̃ ꝙ motus circl'ar3 et motus rectus nõ pñt ad ĩuicẽ ↄꝑari ⁊ multo minus

alteratio et loci mutatio. Sed contra hanc conclusionem posset argui quia multum dicitur vniuoce de aere et aqua et tamen in ipsa non est aqua comparabilis aeri. Et si dicatur quod multum non dicatur de eis vniuoce sed equoce. tamen apparet quod de eis duplum dicatur vniuoce. quia vtrobique dicitur secundum eandem rationem scilicet prout est porcio duorum ad vnum. et tamen secundum duplum aqua non comparatur aeri non enim dicimus aerem esse duplum aque vel triplum vel equale. Possumus ad hoc respondere quod si non possumus dicere aerem esse duplum vel equalem aque hoc est quia de his dicuntur equoce ista nomina duplum et equale. Et si ipsorum nominum sit eadem diffinitio secundum vocem prout dicuntur de aere et aqua tamen ille diffinitiones iterum sunt equoce Multipliciter enim diffinitur quod est tantundem et adhuc amplius. Et duplum quod est porcio duorum ad vnum. sed iste rationes sunt iterum equoce. Ad habendum ergo veram solutionem ponitur hec secunda conclusio. ad hoc quod aliqua sint ad inuicem comparalia requiritur vnitas primi subiecti. quia equus et canis comparari possunt secundum albedinem ex eo quod in illis non solum est eadem forma albedinis sed etiam est idem primum subiectum eius scilicet superficies. possunt etiam comparari secundum magnitudinem. Sed aqua et vox non possunt comparari secundum magnitudinem. vt dicatur quod vox est maior quam aqua. et hoc non videtur esse nisi quia quamuis forma magnitudinis sit eadem in vtroque tamen non est idem subiectum eius immo in aqua subiectum est substantia. in voce vero qualitas Tercia conclusio ad hoc quod aliqua ostendantur non esse comparalia ad inuicem non sufficit ostendere quod non habeant idem subiectum primum. probatur duabus rationibus. Prima quia si propter hoc solum aliqua essent non comparalia quia non est idem subiectum eorum. sequeretur quod omnia haberent eandem naturam. quia de quibuscumque diuersis verum est dicere quod non differunt nisi quia sunt in alio et alio subiecto et secundum hoc sequeretur quod equalitas dulcedo et albedo essent vna et eadem natura et differrent solum in hoc quod essent in alio et alio subiecto Secunda ratio quia non quodlibet est cuiuslibet susceptiuum. sed vnum est secundum susceptiuus vnius et sic forma et susceptiuum referuntur ad inuicem si ergo sint plura susceptiua prima necesse est quod sint plures nature suscepte et si est vna natura suscepta necesse est quod sit vnum primum susceptiuum. prima ergo conditio non sufficit nec secunda. Quarta conclusio ad comparabilitatem non sufficit vniuocatio secundum genus sed exigitur vniuocatio secundum speciem specialissimam. patet quia cum color sit genus albedinis et nigredinis et de his vniuoce dicatur. tamen non comparamus album ad nigrum secundum colorem. non enim dicimus quod album sit coloratius nigro in duplo vel triplo vel alia certa porcione. sed bene comparamus hoc album et illud secundum albedinem. Ex dictis patet. quod ad hoc quod aliqua sint comparabilia ad inuicem in aliquo tercio tres conditiones requiruntur. Prima quod illud tercium sit vniuocum ex defectu cuius vox et stilus non comparantur in acutie. Secunda quod illud tercium habeat idem primum subiectum in illis duobus. et ideo aqua et vox non comparantur in magnitudine. Tercia vero quod sit vnum secundum speciem specialissimam. et ideo album et nigrum non comparantur in colore ¶ (Sicut circa motum) In hoc secundo capitulo determinat philosophus de comparatione motuum secundum se. Et supponit ex precedentibus quod illa eque velociter mouentur in equali tempore secundum equale mouentur eadem specie motus quo supposito. Ponit sex conclusiones. prima nulla alteratio est eque velox cum loci mutatione. Patet quia alteratio et loci mutatio non sunt eiusdem speciei immo nec eiusdem generis. talia autem non sunt comparalia. ergo. Secunda conclusio motus circularis non dicitur eque velox motui recto. Patet quia linea circularis non est commensurabilis linee recte. ergo nec equalis secundum longitudinem. et per consequens nec motus circularis motui recto. Et si queratur quare non sunt comparabiles secundum eque velox. vtrum scilicet hoc fit. quia magnitudo non est eiusdem rationis. vel quia motus non est eiusdem rationis sed diuersarum specierum Oportet enim alterum horum esse causam propter quam non sunt comparabiles Tempus enim non est causa illius cum vtrique illorum motuum possit fieri in eodem tempore vel equali. Ad hoc dicendum est quod vtrumque illorum est causa huius. Nam diuersitas magnitudinis est causa diuersitatis motus. Et diuersitas specifica motus est causa quare non comparantur. sed quia motus dicuntur differre specie quando fiunt super diuersas magnitudines. Possumus querere vtrum motus differant specie et fiant incomparabiles ex hoc quod fiunt per diuersa instrumenta vt ambulatio et volatio quorum hec quidem pedibus illa vero alis. Ad hoc dicendum quod diuersitas instrumentorum non est causa diuersitatis specifice motus localis. sed solum diuersitas in figura magnitudinis super quam fit motus. Ex dictis patet primo quod quantum ad motum localem illa dicuntur eque velocia que in equali tempore mouentur secundum eandem magnitudinem. Et dicitur eadem magnitudo que est indifferens specie alii magnitudini. Nam vt dictum est in precedenti capitulo motus non sunt comparabiles nisi sint eiusdem speciei Dictum est etiam hoc quod non sunt eiusdem speciei nisi sit eadem magnitudo secundum speciem Tercio patet ex dictis quod genus non est per se vniuocum sed quoddam modo equocum et habet diuersas rationes sicut dicit ratio prius facta. Quia genus non aliquid vnum est sed in ipso latent multa. Sunt autem tres modi equocationis. primus est quando vnum nomen significat plura secundum diuersas rationes et impositiones sine habitudine vnius ad aliud. Secundus modus est quando vna attribuitur ad aliam Tercius vero est proximus vniuocationi et est quando vnum nomen fit plura secundum vnam rationem communem que tamen est diuisibilis in diuersas rationes specificas. Sunt ergo equocationum alie quidem multum distantes alie vero habentes quandam similitudinem. alie vero proxime aut genere aut similitudine. vnde non videntur equocationes cum tamen sint. De motu autem alterationis ponitur tercia conclusio. possibile est alterationes inter se esse eque veloces. patet quia de eadem infirmitate contingit vnum citius sanari altero. Dicimus enim sanationem vnius esse velociorem et alius tardiorem et potest contingere quod simul sanantur. et sic ille sanationes erunt eque veloces. Et si arguatur sicut secundum quantitatem aliquid dicitur equale. ita secundum qualitatem simile et non equale. ergo alteratio que fit secundum qualitatem non debet dici equalis vel equaliter velox. Dicendum est quod alterationes dicuntur esse eque veloces que sunt secundum eandem qualitatem in equali tempore Sed ad sciendum quid requiritur ex parte qualitatis adhuc quod alterationes dicantur eque veloces. Ponitur hec quarta conclusio. ad hoc quod alterationes sint eque veloces requiritur quod sint secundum qualitates eiusdem speciei et secundum equales gradus. Patet quia si qualitates sint diuersarum specierum sicut sunt albedo et sanitas motus erunt diuersarum specierum. et sic non erunt incomparabiles. et si qualitates differant secundum intensius et remissius sic non erunt eque veloces. immo ille erit velocior in quo acquiritur qualitas intensior. Ad videndum autem quid hoc requiritur ex parte subiectorum et ad soluendum questionem que posset queri. vtrum ad comparandum alterationes oporteat respicere ad qualitates vel ad subiecta. Ponitur hec quinta conclusio. ad hoc quod alterationes dicantur non eque veloces. oportet aspicere ad qualitates et ad subiecta. patet quia quamuis in motu locali omnes partes quantitatis mobilis simul moueantur. non tamen in motu alterationis. ideo in alteratione inuenitur duplex successio. et duplex velocitas. vna scilicet secundum intensionem qualitatis. et alia secundum extensionem eius in partes alterabilis. ergo sicut ad comparandum velocitatem intensionis oportet inspicere ad qualitatem. ita ad comparandum velocitatem extensionis oportet inspiccere ad subiectum. Sexta conclusio ille generationes dicuntur eque veloces que sic se habent quod per eas in equali tempore generantur res eiusdem speciei. Patet quia si in equali tempore generentur duo homines generationes eorum dicuntur eque veloces. non tamen oportet hoc de animalibus. quia quedam sunt animalia que propter sui perfectionem indigent maiori tempore ad sui generationem Vnde ad generationes eque veloces non requiritur ex parte termini ad quem. nisi quod sint eiusdem speciei. quia in termino ad quem generationis non reperitur diuersitas secundum intensius et remissius vel secundum magis et minus sicut in aliis motibus. Aliter tamen esset dicendum secundum eos qui ponunt numeros esse de

substātia reꝝ. ¶(Om̄ aūt mouens) In h̄ tercio capl'o ph's determīat de ꝯparatōe motuū in ordīe ad mouētia Ponēdo septē regulas ⁊ suppoīt q̄ om̄e mouēs mouet ꝑ aliq̄d sc3 mobile ⁊ in aliq̄ sc3 in tpe ⁊ vsq3 ad aliq̄d sc3 terminū quo supposito poīt pmo hāc regulā pmam Si aliq̄ v̄tus moueat aliqd mobile ꝑ aliqd spaciu3 in aliquo tpe eadē vl' eq̄lis v̄tus mouebit medietatē illius mobil' ꝑ dupl'x spaciū in eodē tpe. Scd'a regula si aliq̄ v̄tus mouet aliqd mobile ꝑ aliqd spaciū in aliq̄ tēpore. eadē vl' eq̄lis v̄tus mouebit medietatē illi⁹ mobilis ꝑ idē spaciū in medietate illi⁹ tpis. Istas duas r̄gulas pbat. q2 mot⁹ velocitat' f'm ꝓporcionē potētie mouentis ad resistētiā mobil'. Et est eadē ꝓporcio ſ3 analogiā v̄tutis mobil' spacij ⁊ tpis. Tercia regula si aliq̄ v̄tus mouet aliqd mobile ꝑ aliqd spaciū in aliq̄ tpe eadem vl' eq̄lis v̄tus mouebit idē mobile ꝑ medietatem spacij in medietate tpis. Quarta regula si aliq̄ v̄tus moueat aliqd mobile ꝑ aliqd spaciū in aliq̄ tpe media v̄tus mouebit medietatē mobil' ꝑ idē spaciū in eode3 vl' eq̄li tpe. p3 q2 ibi remanebit eadē ꝓporcō ⁊ iō ibi erit eadē velocitas. Quīta regl'a si aliq̄ v̄tus moueat aliquod mobile ꝑ aliqd spaciū ī aliq̄ tpe nō o3 illā v̄tutē mouere dupl'x mobile in duplo tpe ꝑ idē spaciū. q2 forte nullo mō poterit ipm mouere. motor em̄ nō p̄t mouere nisi v̄tus eius excedat resistētiā mobil'. forte āt nō excederet si resistētia dupleret'. Sexta regl'a si aliq̄ v̄tus moueat aliqd mobile ꝑ aliqd spaciū in aliq̄ tpe. nō ē necesse medietatē illi⁹ v̄tutis mouere idē mobile in eodē tpe ꝑ medietatē illi⁹ spacij imo forte neq3 mouebit p3 q2 alit' seq̄ret' q̄ vn⁹ hō posset trahere magnā naui quā multi trahūt. Ex quo pat3 q̄ rō zenonis dicētis qd libet granū milij piectū in t'ram facere aliq̄d sonū. eo q̄ totus modius milij inde ꝓijcit' in t'ram facit sonū. Potest em̄ intm̄ diuidi v̄tus mouētis puta grauitas q̄ n̄ eēt sufficiens ad mouendū mobile ⁊ diuidendū aerem et tamē sonus exigit diuisionē aer' nō qualemcūq3 sed velocē ⁊ fortē. Septima regula si vna v̄tus moueat vnū mobile ⁊ altera alteꝝ ꝑ aliqd spaciū in aliq̄ tpe aggregatū ex ill' v̄tutib' mouebit aggregatū ex ill' mobilibus ꝑ idē spaciū in eodē vl' eq̄li tpe. q2 manebit eade3 ꝓporcō. Sicut āt p̄dcē regl'e tenēt in motu locali ita et' ꝓportōnal'r tenēt in motu altatōis ⁊ motu augmētatōnis. Eadē em̄ v̄tus alt'abit mediū alt'abil' f'm duplicē q̄litatem in eq̄li tpe ⁊ f'm equalē alterabit mediū in dimidio tpe. Circa hunc textū. ¶Attende pmo q̄ sicut recitat ꝯmentator erant q̄dam magne auctoritatis viri sicut Galien⁹ ⁊ Plato ⁊ plures alij rep̄hendentes Arestotelē in h̄ q̄ dixit om̄e quod mouet' ab alio moueri voluerūt em̄ eā (q̄ est mūdi aīa3) ꝑ se moueri sicut dixit plato ⁊ om̄ibus alijs p̄bere motum. Corpus autē aīalis vt placuit Galeno a calore nat'ali moueri q̄ cū calor naturalis aliqua pars aīal' est Contra illos autē sunt ea que dixit Arestoteles ⁊ maxīe ꝯtra Galienū qui dixit illud (quod mouetur gratia partis) moueri a se. Nam platonici suam positione3 de motu nō defendebant nisi in ill' que sunt indiuisibilia quale nō est aīa mundi ¶Attende secundo q̄ ꝯtra rōtionem phi qua pbauit omne quod mouetur ab alio moueri. obiecit Auicenna sicut recitat ꝯmentator eo q̄ Arestoteles in sua demonstratione cepit in antecedente propositōnes impossibiles sicut q̄ partes desceret toto moto. Ex impossibili autē sequi impossibile nō est incōueniens. Respondet aūt q̄ ph's accepit ꝑtem vt est aliqua entitas determinata ⁊ distincta a toto ⁊ f'm h̄ non est simpl'r īpossibile sed solum ꝑ accidens. S3 Cōmētator aliter soluit ⁊ dicit q̄ in argumēto Arestotel' nō denotat' v̄itas alicuius ꝓpōnis vl' possibilitas. sed ꝯstitutio vnius ꝓpōnis ad aliam. ⁊ tal' bene potest esse vera dato q̄ impossibile sit illud quod significat' ꝑ añs ¶Attende tercio q̄ cum dicit ph'us ad ꝑfectōem rei nō esse motum hoc debet intelligi de ꝑfectione q̄ est determinata cui sc3 nihil potest abstrahi vl' addi manente eadē natura in specie. tal' em̄ sicut refert Albertus ī īdiuisibili ꝯsistit nec ad eam est ꝑ se motus. Ad ꝑfectiones aūt indeterminatas sicut sunt magnū ꝑuum ml'tum paucu3 bene potest fieri motus ꝑ se. sicut patet in p̄dicamētis vbi sil'r d2 q̄ alique sunt q̄titates determinate ad vnū sicut bicubitū tricubitū. Alie vero sunt q̄ non sunt determiate ad vnū sicut magnum ꝑuum ml'tum paucū ¶Attende quarto. q̄ cū dicit phs in pma regula si aliq̄ v̄tus moueat aliquod mobile. ⁊c̄ nō d3 ītelligi simpl'r ⁊ absolute. manifestū est em̄ q̄ si aliqua v̄tus possit ꝓijcere aliquem lapidē ꝑ aliquod spaciū nō poterit ꝓijcere medietatē ꝑ dupl'x spaciū. Simil'r si aliqs possit portare aliquod onus ꝑ aliquod spaciū in vna hora nō oportet ꝓpter hoc q̄ poss3 portare medietatem illius oneris in media hora. Sunt ergo ītelligēde cetis parib⁹ ⁊ ideo si mediu3 plus resisteret in motu vnius q̄3 in motu alterius regule nō haberēt v̄itate3. eo q̄ cetera nō sunt paria. Vl' poss3 dici q̄ si phs ꝑ totu3 mobile ītelligat totā resistētiā ex parte mobil' ⁊ medij iste regule sunt vere

Queritur Vtrū om̄e mouēs sit simul cum moto Arguit' pmo q̄ nō. q2 simil'tas nō repit' nisi īter diuersa cum sit relatio real' sed nō om̄e mouēs ⁊ motū sunt diuersa imo aliq̄d mouet' a seipo. g̃ nō om̄e mouēs est sil' cum moto. Maior p3 pmo q2 aīa mouet se mouēdo corp⁹ ⁊ nauta mouet seipm mouēdo nauē. Sil'r aūt volūtas seipam mouet de malo habitu in bonū ⁊ econtra. ⁊ intellect⁹ ītelligit seipm ⁊ mou3 se de errore in sciā3 ⁊ aq̄ calefcā ⁊ derelcā calefactōe seipa3 refrigerat. Scd'o p3 q2 aīalia mouēt' a se sic patebit postea. Et sil'r grauia ⁊ leuia mouēt' a se ꝑ se p⁹ eo q̄ hn̄t pn^m ītn^m sui mot⁹ g̃ Cōfirmat' q2 nō videt' posse assignari a q̄ grauia ⁊ leuia moueant' motu naturali nisi moueāt' a seipis. Nō em̄ p̄t dici q̄ moueant' a gñante cū ꝯtigat ea moueri generāte corrupto nec etiā a remouēte phibēs ꝓp' eande3 rōem. Et etiā si moueant' ab illo h̄ solū est ꝑ accñs nec etiā ab aliq̄ alio qdcūq3 em̄ illoꝝ assignet' sequit' q̄ non om̄e mouēs est sil' cū moto ¶Scd'o sic. Obiectū mouet sensum sicut calor visum. ⁊ celū mouet ista īferiora et magnes ferrū attrahēdo ipm ⁊ ꝓijciēs piectu3. ⁊ tn̄ ista nō st̄ sil'. g̃ nō oē mouēs ē sil' cū moto. Et ꝯfirmat' q2 ipossibile ē duo corpa eē sil' nat'al'r g̃ mouēs nō ē sil' cū moto ¶Ter⁹ sic Aliqd ē mouēs īcorpeū ⁊ tale nō ē sil' local'r cū moto cū nō sit ī loco. g̃ nō oē mouēs ē sil' cū moto. Et ꝯfirmat' q2 aliq̄d valde distās ab alio p̄t ipsum mouere. sicut p3 de sortilegijs q̄ alterāt hoīes vel distātes ⁊ de nauta q̄ ē cā submersiois nauis ꝑ sui absētiā ¶Quar⁹ sic. Sol illuiat diaphanū ⁊ nō p⁹ vnā ꝑtē q̄3 aliā ita q̄ vna ps diaphaī illuiet aliā ꝑtē ⁊ iō h̄ q̄ tē sol vndiq3 ⁊ circū circa multiplicaret radiū ⁊ lumē sicut f'm rectū icessū ab ipo sole qd ē f'lm. forti⁹ em̄ lumē

multiplicatur ſm rectũ inceſſum a ſole q̄ȝ lateral'r. igitur nõ oȝ mouēs eſſe ſil' cū moto nec agere pus in ppiquuȝ q̄ȝ diſtās iſta. In oppoⁱᵗ eſt Areſtotiles in textu. Pro queſtione ſoluende ſunt q̄tuor queſtiones.

Queſtio prima vtrū

oē q̄d mouet' ab alio moueat'. Rñdent aliq̄ q̄ ſic ita q̄ ſi aliq̄d mouet' a ſe h̄ eſt p alteꝝ ⁊ p accñs ⁊ nõ p ſe pͥmo. incorporeis em̄ (q̄ dicūt' a ſe moueri) ſtȝ due ptes q̄rū vna eſt p ſe mouēs ⁊ p accñs mota ad modū totiꝰ ⁊ eſt forma ſubal' illiꝰ q̄d d̄r moueri a ſe. Alia eſt p ſe mota q̄ real'r diſtiguit' a pte e mouēte q̄ ſcȝ nõ eſt ſolum mouens tāq̄ȝ quo ſȝ etiā tāq̄ȝ q̄d. ið in talibꝫ nūq̄ȝ eſt idem per ſe mouēs ⁊ per ſe motū reſpcū ſuiipius. Sil'r nūq̄ȝ volūtas vl' itellectus mouet' a ſe per ſe pmo q̄ȝ volūtas et itellectus nūq̄ȝ ſunt cāe totales ſuoꝝ actuū elicitoꝝ pmo ad pductōem actuū itellcūs ꝯcurrit obiectum et ſpēs intelligibil'. Et ad pductōem actuū volūtatis ꝯcurrit obiectū eꝰ pbat' āt h̄ iſta rōne q̄ȝ idē ſil' eēt in actu et in potētia q̄d eſt ipoſſibile. Et rōne pculi dicētis q̄ nullū agēs corporeū eſt reflexiuū ſup ſe ḡ nullū tale pt moueri a ſe per ſe pmo. dicant aūt opiōnē oppoſitā eſſe platonis. Sed maifeſtū eſt q̄ aīa ⁊ angelꝰ ⁊ grauia ⁊ leuia (de q̄bꝰ poſtea patebit) mouent' a ſeipis. Jō p ſolutione queſtiōis ponūt' q̄tuor diſtictōes. Prima aliq̄d pt moueri dupl'r. vno mō ab extrīſeco. alio mō ab intrīſeco. Ab intrīſeco aūt aliq̄d mouet' dupl'r. vno mō a ſe ſic vt de q̄ vere d̄r q̄ mouet ē illd̄ de q̄ pꝫ d̄r q̄ mouet'. Alio mō ab alio ſic q̄ vna pars eiꝰ ſit id q̄d mouet ⁊ alia id q̄d mouet'. Scd̄a diſtictio per ſe accipit' duplicit' vno mō vt dicit pſeitatē aliq̄noꝝ q̄tuor modorum p ſe. Alio mō vt idē eſt q̄ grā ſui ⁊ vt opponit' ei q̄d eſt p alteꝝ. Tercia aliq̄d pt moueri a ſe p ſe dupl'r. vno mō pmo. Alio mō nõ pmo. Vñ pmo pt dici duplicē pmitatē ſcȝ pmitatē totalitatis. ⁊ ſic aliq̄d p̄dicatū d̄r ꝯuenire alicui pmo q̄d ꝯuenit ſibi ſȝ q̄ālibet ptē eiꝰ ⁊ ſibi opponit' p alteꝝ. Alio mō pt dicere pmitatē p̄ciſionis et ſic aliq̄d d̄r ꝯueire alicui pmo q̄d ſibi ꝯueit adeq̄te et p̄ciſe ſic q̄ alteri de q̄ negat' nulli ꝯueit ſicut riſibilitas d̄r ꝯueire hoī pmo. Quarta diſtictio aliq̄d mouere ſeipm pt itellegi dupl'r. vno mō q̄ moueat ſe ad actū pmū. ita q̄ a ſeipo trāſeat de nõ eē ad eē. ⁊ ſic ipoſſibile eſt aliq̄d mouere ſeipm. co q̄ nihil pt ſeipm pducere. Alioº ad actū ſm ſic q̄ a ſeipo trāſeat de nõ opari ad opari. ⁊ ſic pt aliq̄d moueri a ſeipo ſm accñs ſic maifeſtū ē ſȝ vtꝝ p ſe dubiū ē

Dic primo q̄ aliq̄d pt moueri a ſeipſo p ſe vt p ſe oppoīt' huic q̄d eſt p alteꝝ. ſicut pꝫ de aīalibꝫ grauibꝫ ⁊ leuibꝫ. q̄uis em̄ aīalia grauia ⁊ leuia moueant' a ſua forma ſubali tñ nõ mouent' ab ea tāq̄ȝ a mouēte q̄d. ſȝ a mouēte q̄ ⁊ ið ipa ſtȝ p ſe mouētia ⁊ p ſe mota. Dic ſcd̄o. q̄ aliq̄d mouet' a ſe p ſe pmo put p ſe oppoīt' huic q̄d eſt p alteꝝ ⁊ vt dicit pmitatē totalitatis totū em̄ graue mouȝ graue ⁊ q̄l̄ibet ps itegral' mouȝ ſeipam q̄uīſ h̄ ſit mediāte ſua forma ſubali vl' ſua grauitate. Dic t'cio q̄ aliq̄d mouet' a ſe p ſe pmo natal'r vt pº d̄t adeq̄tōis pmitatē ⁊ p̄ciſiōis. graue em̄ pº ⁊ adeq̄te ⁊ natal'r mouet' deorſū. Dic q̄rto. q̄ nihil mouet' a ſe p ſe pº. put pº d̄t vt rāq̄ȝ pmitatē copl'atie. q̄ȝ ſi prio dicat pmitatē totalitat' ptū ꝯueit cuilibꝫ pti. ⁊ p ꝯñs nõ poterit ꝯueire toti pmo ſm q̄ pmo d̄t pmitatē adeq̄tiōis ⁊ p̄ciſiōis. Et h̄ vltimū dcīn d̄ȝ itelligi de motu corpeo ſiue de motu locali circūſcriptio corrñte loco dimēſionali. Angelꝰ em̄ pt moueri vt pus dcīn ē. ⁊ ſi h̄ ſit veꝝ poſſit moueri a ſeipo p ſe ⁊ pmo q̄cūq̄ȝ mō ſumat'. āgelꝰ em̄ nõ hȝ ptes pp' q̄s h̄ ipediat'. Et ſi q̄ras quō ḡ mouēs erit ſil' cū moto. Dico q̄ ē ſil' p idiſtātiā ſic ſcȝ q̄ ab eo nõ diſtat local'r vl' q̄ int' mouēs primū ⁊ ipm motū nihil ſit mediū. Vñ ſcȝ aſtra alterēt iſta inferiora ⁊ ignis calefaciat aq̄ā aere ⁊ ferro īt'medijs pus tñ alterāt aerē vl' ferꝝ q̄ altata alterāt aq̄ā. Nõ d̄ȝ etiā itelligi q̄ ſint ſil' i eodē loᵒ. ppo ſȝ q̄ a ſe iuicem

Queſtio ſcd̄a.

Utꝝ ſolū ad q̄litates t'cie ſpēi ſit p ſe alt'atio. Non diſtēt p cuiꝰ ſolutōe. Attende pmo q̄ alteratio pt capi dupl'r. vnoº gñal'r p omi mutatōne termiata ad q̄litatē. Alioº pprie p mutatōe reali ⁊ phiſica de vna q̄litate ꝯria actia aut paſſiua ad aliā q̄litatem ꝯtrariā q̄ nõ p̄ſuppoīt añ ſe aliā mutatōem. Et ad iſtā q̄tuor ꝯditōes req̄rūt'. Prima ē q̄ ipa ſit mutatio real' ⁊ ſucceſſiua ita q̄ fiat mediātē ꝯtactu reali ⁊ phiſico. Scd̄a q̄ ſit de ſubiecto in ſubiectū ſiue de forma poſitiua in formā poſitiuā. Tercio q̄ ſit de forma tercia actiua ⁊ paſſiua in formā ꝯtrariā actiuaȝ ⁊ paſſiuam. Quarta q̄ nõ p̄ſuppoīt aliā q̄litatē pus t'miare vl' illā mutatōem vl' aliā ſed ipa p ſe ⁊ pmo termiat illam. Attēde ſcd̄o. q̄ q̄litas pt dupl'r termīare motū ſcȝ p ſe ⁊ p accñs p ſe ſcȝ q̄n intrīſece termiat motuȝ nullo alio terminante motuȝ necārio p̄reqſito ad acq̄ſitōem tal' q̄litatis p accidens vero q̄ ꝯſequit' q̄litatē p ſe ⁊ intrīſece terminantem motū. Attende tercio q̄ q̄ñcūq̄ȝ aliq̄ ſunt entitates real'r ab inuicem diſtincte ipa adq̄rūt' p mutatōes realit' diſtictas. Cū ḡ multe entetates diuerſaꝝ ſpēꝝ q̄litatis real'r diſtiguant' ſeq̄t' q̄ ipe adq̄rant' p mutatōes real'r a ſe inuiceȝ diſtinctas

Dic primo q̄ ad q̄litates pme ſpeciei nõ eſt p ſe alteratō ppe dcā. pbat' pmo quia vt in pluribus mutatio q̄ fit in pma ſpecie nõ eſt de forma ꝯtraria in formā ꝯtrariam. ſed magis de nõ eſſe aliculꝰ forme ad eſſe eiuſdē. Secūdo q̄ȝ tales qualitates vt in pluribus ſunt ſpirituales que nõ ſunt adquiſibiles p motum realem ⁊ phiſicuȝ q̄ fit mediante ꝯtactu reali et phiſico. Tercio q̄ȝ nõ adq̄rūt' nec depdunt' niſi aliqua alteratōe facta ſm aliā q̄litatē. Quarto q̄ȝ adq̄rūtur ſine mutatōe facta in ipis p ſolā ſedatōem turbationis ptis ſenſitiui ſine motu intellectꝰ. Et ſi arguas quia ex hoc ſequeretur q̄ ſciētie eſſent nobis inate. et q̄ noſtrum ſcire non eſſet niſi p̄teritorum reminiſci ſicut dixit Plato ꝯtra quem eſt Areſtoteles pmo poſteriorum ⁊ tercio de anima. Dico q̄ receptiuum alicuius receptibilis poteſt ſe habere tripliciter ad illud receptibile. vno modo poteſt ſe habere in vltima diſpoſitione ad receptibile ſine impedimento. nec in ſe nec in alio. tunc receptiuum fit in actu p preſentiaȝ p pⁱū actiui vt aer lucidus per preſenſiam luminis. eſt em̄ in prima diſpoſitione ad receptionē ipſius. Alio mō poteſt ſe habere receptiuum ad receptibile ſic q̄ eſt in diſpoſitum p diſpoſitionem contrariam receptibili ⁊ tunc anteq̄ȝ recipiat neceſſariū ē. vt per alterationem diſponatur. ſicut materia exiſtens ſub forma aeris. neceſſario habet diſponi antequā recipiat formam

aque vl' alterius elementi. Tercio mō pt se habere re/ceptiuū in vltima dispōne ad formā sine impedimēto ꝓprio. sed est impedimentū in altero mediante quo oꝫ ipm recipe formā. iō ipedimento remoto receptū fit in actu ꝑ potentiā receptibil'. Et solū fit mutatio in illo in quo erat ipedimentū. sicut dom⁹ illumiat ꝑ aptōeꝫ fenestre sine mutatōe facta in aere. sed solū ꝑ mutatōeꝫ in ipedimēto. ⁊ h° itellect⁹ noster se hꝫ ad sciam qꝛ q̄n tum est de se est in vltiā dispōne ad receptōem sciencie et specierū intelligibiliū. sed qñ ipedit ꝓpter indispō/nem ptis sensitiue in q̄ oꝫ esse motū. vt ipa disponat sꝫ ea disposita ⁊ fantasmatibꝫ determiate in ea receptis v̄/tute lumis. intellect⁹ agentis stati sine altatōe species i/telligibil' reñtatia illoꝝ fātasmatū ē pñs itellcui pos/sibili ⁊ sic intellect⁹ efficit sciens. ⁊ ita nō seqt̄ ꝙ scie sint nob a ꝑncipio ꝯcreate qḋ dicebat plato ¶ Dic scḋo ꝙ ad q̄litates de scḋa ⁊ q̄rta specie nō est ꝑ se altatio ꝓpe dcā nec adqrunt nisi altatōe fcā ꝑm aliā q̄litatem

Dic tercio ꝙ nō ad oēs q̄litates de tcia specie est ꝑ se alteratio ꝓpe dcā ꝓpt easdem causas. sicut patet de raritate ⁊ densitate

Questio tercia.

Utꝝ oīs mot⁹ oī motui sit ꝯpabil'. ꝑ cui⁹ solutōe. Attende pmo. ꝙ dupl'r est ꝯparatō. q̄dā est ꝯpatio ꝓprie dcā. Alia est ꝯpatio abusiua Unū ad ꝯpatōem ꝓprie dcām sex ꝯditōes reqrunt. pma ꝙ illa (q̄ ꝯpātur) nō sunt equoca Scḋo ꝙ ꝯpabilia hñt idē subiectū pmū. Tercia ꝙ sint eiusdē spēi spēalissime et iō ꝑm gen⁹ nō fit ꝯpatio qꝛ sibi nō corrñdet vna na/tura. ⁊ iō est equocū phice dato ꝙ ñ sit equo^{ce}cū logice Ista aūt nō reqrunt ad ꝯpatōem abusiuā. ⁊ iō illa cō/paratione multa pñt ꝯpari q̄ nō sunt ꝓpe ꝯpabilia

Attēde scḋo ꝙ ꝯpatio sp fit penes aliquā vnitatē. vni/tas āt aliquoꝝ pt dupl'r accipi. vno mō penes ꝓporcō/nem. Alio mō penes ꝓportōnalitatē. vñ illa vniuntur ꝑm ꝓporcōem q̄ hñt ad se iuicē aliquā hitudiem q̄tita/tiuā. Nā ꝓporcō est duaꝝ q̄titatū alteri⁹ ad alterā ħ/it hitudo. Ex q̄ pꝫ ꝙ q̄litas nō hꝫ ꝓportōem ad lineā vl' spaciū. iō etiā altatio nō hꝫ ꝓportōem ad loci mu/tatōem. ⁊ ꝑ pñs neqꝫ ꝯpatōem dato ꝙ due q̄litates ha/beant ꝓportionē q̄litatiuā sicut due q̄titates q̄titati/uā sicut linee ad lineā numer⁹ ad nūeꝝ. Alio mō attē/dit vnitas aliqꝝ ꝑꝫ ꝓportōnalitatē. ⁊ hec nō ē reꝝ ad seiuicē. sed reꝝ ad alias res. Est em̄ ꝓportionalitas ꝑꝫ Euclidē qnto geometrie. hitudo duaꝝ ꝓportōnū ad se iuicē. sicut q̄lis est hitudo duaꝝ lineaꝝ. tal' ē du/arū altedinū. ⁊ tal' est loci mutatōis ad loci mutatōnē q̄lis est altatōis ad altatōem. ⁊ illa bene repit inter res diuersoꝝ geneꝝ. Cōpatio āt ꝑm ꝓportionalitatē nō ē ꝯpatio ꝓpe dcā. sꝫ abusiua eo ꝙ nō est duaꝝ reꝝ ad se inuicē. sed solū hitudis reꝝ. Sꝫ ꝯpatio (q̄ fit ꝑm ꝓpor/tionē) ē ꝓpe dcā ¶ Attēde tercio. ꝙ motū eē circularē pt intelligi dupl'r. vno° a signatōe sui subiecti tm̄ vt qꝛ est in corpe circulari tanq̄ in subiecto. tal' bene pt ꝯpari motui recto in velocitate ⁊ tarditate. possibile em̄ ē ꝙ corp⁹ spericū moueat sup spaciū rcm̄ motu rcō. Cer^{tū} est āt ꝙ tal' mot⁹ ꝯpabil' est motui rcō. Scḋo° a figura spacij circa qḋ est mot⁹ ⁊ sic corp⁹ nō circl'are vtputa q̄dratū pt moueri circularit. pt em̄ moueri ab eodē pūc/to in idē pūctū sup circulū sicut pꝫ de musca ābulante sup rotā q̄ pt ita tarde vl' velocit moueri sicut musca ābulās sup planū. Tercō° dꝛ mot⁹ circl'aris tā a figu/ra subiecti q̄ a figura magnitudis. circa quā vl' infra quā est vl' ꝑm ꝯitatē vl' ꝑm imagiatōnem ꝯtingit em̄ aliqḋ corp⁹ circl'are ꝯcauū moueri circa magnitudieꝫ circularē sicut pꝫ de orbibꝫ celestibꝫ. Et ꝯtingit aliqḋ corp⁹ cculare moueri circularit infra magnitudieꝫ cir/cularē verā. vt si corp⁹ spericū solidū moueat in aere ⁊ nō circa magnitudiem circularē sꝫ ifra. Silr corpus spericū pt moueri circularit ifra magnitudiem circla/rem imagiatā. vt si imaginemur aliqḋ corp⁹ spericum moueri in vacuo. Unū si tot⁹ mūd⁹ eēt corp⁹ solidum motū circularit ipm nec moueret circa magnitudineꝫ circularē. nec infra magnitudinē circularē verā. sꝫ mo/ueret infra imagiatā ⁊ ptes ei⁹ sicut nūc nō se haberet alit nūc q̄ pus respcū ptiū magnitudis imagiate dice/retur aliter se habere nūc q̄ pus

Dic ad questionē. ꝙ mot⁹ circularis ⁊ motus rect⁹ circulatōe mobil' tm̄ vl' sbiecti tm̄ vl' spacij tm̄. bñ sunt ꝯpabi/les ꝯpatione ꝓpe dcā. sꝫ mot⁹ circularis tā ex pte sub/iecti q̄ spacij nō ē ꝯpabil' motui rcō ꝯpatōe ꝓpe dicta ¶ Dic scḋo ꝙ mot⁹ alteratōis nō est ꝯparabil' motui locali nisi cōparatione abusiua

¶ Questio quarta

Utꝝ gen⁹ sit equocū. Suppositis his q̄ sunt dcā in ꝑ/dicabilibꝫ de gradibꝫ equocatōis ⁊ vniuocatōis. Dꝫ ꝙ gen⁹ nō est vniuocū capiēdo vniuocatōem ꝓprijssime ꝑ eo qḋ est vniuocū phice. pꝫ qꝛ nō dicit vnā naturam eq̄l'r ꝑticipatā ab oībꝫ suis iferioribꝫ. Est em̄ vniuocū vniuocatōe cōit dcā q̄ est logica vl' metaphica. Dicit em̄ vnū ꝯceptum realē realr ꝑdicabile de oībꝫ suis iferi/oribꝫ diuisibilē ꝑ drñas formales ⁊ specificas. ⁊ ille ꝯ/ceptus nō dicit entitatē ꝯpletā in vltio actu nature sꝫ adhuc est ꝑfectibil'. et ꝑ drñas determinabil' iō nō dꝛ v/na natura dato ꝙ spēs sit vna natura Et de h magis dicet in metaphica. Possent āt h q̄ri alie questōes de ista vnitate ꝯceptus gñis ⁊ multiplicitate ei⁹ que alij/bi plixius tractabuntur.

Ad rōnes añ oppositū. Ad pmā cū ei⁹ ꝯfirmatōe pꝫ solutio ex dic/tis. oēe em̄ motū corpeū mo/uet ab alio sic ꝙ nō mouet a se pmo vt dcm̄ ē. ⁊ si sit ali/qḋ mouēs icorpeū qḋ moueat a seipo ꝑ se pmo ipm tñ est sil' cū moto ꝑ indistātiā eo ꝙ non pt a seipo distare Indistātia āt nō noiat relatōeꝫ realē. iō ad h ꝙ oē mo/uēs dicat sil' eē cō motu. nō oꝫ ꝙ int mouēs qḋlibet et motū sit siltas q̄ sit relatio real' ¶ Ad scḋam pꝫ etiā so/lutio. q̄uis em̄ illa nō st sil' cū motu. tñ sunt alia moue/tia q̄ mouēt imediate ⁊ st sil' cū moto. Ad ꝯfirmatōeꝫ pꝫ solutio ¶ Ad tciā dꝛ. ꝙ q̄uis mouēs icorpeū ⁊ mo/tū corpeū nō sint sil' ꝑ adeqtōem bñ tñ st sil' ꝑ indistā/tiā. Ad ꝯfirmatōem negat añs cū ei⁹ ꝓbatōe ¶ Ad q̄rtā dꝛ. ꝙ dato ꝙ sol nō illumiet aerē successione q̄dā a nob ꝑceptibili. sꝫ subito tñ nō illuiat ita partē remotā qñ ipa illumiet mediāte parte ꝓpinqua

¶ Et hic finit septimus liber phisicorum

¶ Octauus phisicoꝝ.

Utrum aūt factus sit aliquando mot⁹) In h̄ vltio libro phicoꝝ intēdit phs iuestigare vtꝝ aliqs mot⁹ sit ꝑpetu⁹ q̄ ē sicut cā ꝑpetuitatis mot⁹ in gn̄e. Mo tū em̄ in gn̄e dixim⁹ eē ꝑpetuum ⁊ ꝑm naturā īfinitū sic patuit in sexto lib°. lc3 null⁹ ꝑm nūeꝝ (q̄ ē rect⁹) possit eē īfinit⁹. Ad iuestigandū aūt ꝑpetuitatē gn̄atōis ⁊ corruptōis necāriū fuit iuestigare si sit aliqs mot⁹ q̄ ē cā illius ꝑpetuitatꝫ. Diuidit̄ āt iste lib in q̄tuor tractat⁹. q̄rū pm⁹ ōn̄t ꝙ mot⁹ ē ꝑpetu⁹ ⁊ īfinit⁹ ⁊ h3 q̄tuor capl'a in pmo narrat opiōnes ātiqꝝ de ꝑpetuitate mot⁹ dicēs vtꝝ aliqn̄ mot⁹ sit fact⁹ cū ātea nihil moueret̄. ⁊ vtrū aliqn̄ desinat eē sic ꝙ postea nihil mouebit̄. vl' vtrū nec icepit eē nec desinet s3 sit et̄n⁹ ⁊ imortal' nō īruptus ꝑ q̄etē. s3 ⁊ exn̄s q̄si vita ī reb⁹ nat̄alib⁹. Et mouet̄ hic questio de sempit̄nitate mot⁹ ⁊ nō de eē. Nō em̄ q̄rit̄ vtrū mot⁹ sit s3 vtꝝ sp̄ fuerit mot⁹. q² oēs dicētes aliq̄d de nat̄a dicūt ⁊ ɔcedūt motū eē. ipi em̄ ponūt mūdū eē geitū ⁊ ɔcedūt gn̄atōem quā īpossibile est eē nisi sit motus. De hac āt q̄ōne fuerūt tres opiōnes phoꝝ. pma (q̄ fuit democriti) dt̄ ꝙ sp̄ ē mot⁹ ⁊ hec fuit opio eoꝝ q̄ dixert̄ mūdos eē īfinitos ipi em̄ dixerūt sp̄ eē gn̄atōe3 ⁊ corruptōem aliqꝝ mūdoꝝ necāriū ē āt gn̄atōe3 ⁊ corruptōem eē cū motu. Scd̄a opīo fuit Anaxa. dicēt̄ n̄ sp̄ fuisse motū s3 ip3 aliqn̄ icepisse vt nūq̄ꝫ pus fuiss3 dt̄ em̄ mundū sel' genitū ⁊ nūq̄ꝫ postea debere corrūpi Nā ꝑm eū an̄ mūdi ɔstitutōem res ꝑ īfinitū tp̄s q̄euerūt in quodā cahos ɔfuso ⁊ postea ab itellcū dino segregate sunt ab iuicē ⁊ ɔstitut⁹ est mūd⁹ ⁊ icepit mot⁹ q̄ nunq̄ꝫ desinet. Tercia ꝟo opio fuit Empedoclis ponēt̄ motū nō sp̄ fuisse ⁊ aliqn̄ icepisse. Alit̄ tn̄ posuit q̄ꝫ Anaxagoras dicit em̄ sic icepisse ꝙ aliquo tp̄e nō fuerat tn̄ an̄ illud tp̄s fuerat. Nā adueniēte lite int̄ elemēta ꝑm eu3 necāriō est ea segregari abiuicē mundū ɔstitui ⁊ icipe motū supueiēte ꝟo amicicia ɔgregari in cahos ɔfusu3 mundū corrūpi ⁊ desinere motū res quoq3 in q̄ete eē. et iteꝝ infueiēnte lite int̄ elemēta incipe motū. ⁊ sic sp̄ per hūc modū ḡ ponit īfinicies mundū gn̄ari ⁊ corrūpi et motū incipe ⁊ desinere eē. Ex q̄b⁹ p3 solicite de hac q̄stiōne inq̄rendū est. est em̄ difficil' ⁊ de ea sunt opiones diuerse. Est etiā multū vtil' nō solū ad sciam de natura sed etiā q̄ est de pmo pncipio ¶ Incipiem⁹ igit̄ pmo In h̄ scd̄o capl'o ponit p h̄s rōnes ad ꝑbandū sempiternitatē motus. Et intendit q̄tuor ɔclusiones. Prima oēm motū de necitate p̄cessit motiuū ⁊ etiā mobile. ꝑbat̄ pmo ꝑ diffinitōe3 mot⁹ datā ī tercio libro. in ea em̄ dt̄ ꝙ motus ē actus motiui ⁊ mobilis. Si pus mobile erat possibile moueri ⁊ motiuum possibile mouere q̄ꝫ mobile actu mouet̄ ḡ motm̄ ⁊ mobile p̄cedūt motū qn̄ est actus quo motiuū mouet ⁊ mobile mouet̄. Scd̄o ꝑbat̄ inductiue q² pus est aliq̄d ɔbustibile q̄ꝫ ɔburat̄ et pus est aliq̄d ɔbustiuū q̄ꝫ ɔburat ⁊ sic ɔbustibile et ɔbustiuū p̄cedūt ɔbustionē. Simil'r est de alijs q² pus est aliq̄d alterabile q̄ꝫ alteret̄ ⁊ mobile local'r q̄ꝫ moueatur ḡ Scd̄a ɔclusio semꝑ fuit motus. ꝑbat̄ duab⁹ rōnib⁹. pma. q² si aliqn̄ incepit ita ꝙ pus erat verū dicere nullū motum esse detur pmus motus q̄ incepit ⁊ an̄ q̄ꝫ nullus erat mot⁹. Necē est ꝙ ipm p̄cessit motm̄ ⁊ mobile. vl' ḡ illud motiuū ⁊ mobile fuerūt ab et̄no q̄ꝫuis sine motu vl' facta fuerūt aliqn̄ aut saltē aliq̄d eoꝝ. si aliquod fuerit factū h̄ nō poterit esse sine motu ⁊ mutatōe et sic ante pmū motum fuit alius motus vl' mutatō q̄d implicat ɔtradcōem. Si fuit eternal'r sine motu h̄ est irrōnale ficticiū ⁊ ab insciētib⁹ dcm̄. q̄d em̄ sine rōne dr̄ tāq̄ꝫ ab insciēte dcm̄ ē. Nō āt posset assignari rō ꝓpter quā mobile aliqn̄ incepit moueri postq̄ꝫ ipm sp̄ erat ⁊ nunq̄ꝫ mouebat̄. pus etiam si eternal'r q̄escebant oportebat eē aliquā cā3 q̄et⁹ coꝝ quā necesse erat remouere anteq̄ꝫ fieret motus nō aūt poterat remouere sine mutatōe ḡ an̄ pmā mutationē erat mutatio. ¶ Sed ɔtra hāc rōem posset obijci ꝑbādo ꝙ aliq̄d poss3 moueri cū pus nō moueret̄ sine aliq̄ mutatōe p̄cedente ꝑ quā remouet̄ causa q̄etis. q² quedā sunt agētia naturalia sine ītellectu ⁊ libertate. quedā ꝟo sunt volūtaria cū ītellectu ⁊ libertate. Agens ḡ naturale ⁊ nō libeꝝ nō est idē actiuū ɔtrarioꝝ ignis em̄ calefacit ⁊ nō p̄t frigefacere. Sed agens libeꝝ ⁊ volūtariū est idē actm̄ ɔtrarioru3 vna em̄ scia videt̄ eē ɔtrarioꝝ. Nā medic⁹ ꝑ suā scia3 medicinalē p̄t inficere ⁊ sanare. Poterit ḡ dicere ꝙ p⁹ agēs agit pure libre ꝑ itellectū ⁊ volūtatē. iō ipē vnus ⁊ idē manēs p̄t eē causa ɔtrariorū ⁊ mot⁹ noui ⁊ q̄etis q̄ erat anteq̄ꝫ incipet mouere. ergo nō est necessario ponere mutatōem p̄cessisse ad remouendū causam quietis. Ad h̄ dicendū est ꝙ quodāmō sil'e est de agente naturali ⁊ libero ⁊ quo dammō dissimile. Est em̄ simile ī hoc ꝙ vtrunq̄ꝫ est actiuū ɔtrarioꝝ q̄ꝫuis em̄ frigidu3 ꝑ se frigefaciat. tamē potest calefacere ꝑ accn̄s vl' ꝓpter appropinquatōem eius vl' ꝓpter elōgatōem. sed est dissimile in h̄ ꝙ agēs liberū est actiuū ɔtrariorū ꝑ se q̄ꝫuis magis sit natū agere vnū q̄ꝫ alteꝝ. quicq̄d sit tamē sil'e est in ꝓposito. q² sicut agēs naturale nūq̄ꝫ agit vtrūq̄ꝫ oppositoꝝ nisi rōe diuersaꝝ dispōnum intrinsecaꝝ vl' extrinsecaꝝ. oibus em̄ ɔsil'r se habētib⁹ ageret simil'r. ita agens libeꝝ nō agit ɔtraria nisi ꝑm diuersas dispōes intrinsecas vl' extrinsecas. q̄d pat3. q² q̄ꝫtum ad ea u st̄ ad aliq̄d. si aliq̄d aliter se habeat nunc q̄ꝫ pus. vt si ē duplum cū pus nō eēt optet ꝙ hoc sit ꝑ mutatōem vnius vl' amboꝝ. Mouere aut ⁊ moueri sunt ad aliq̄d. ḡ si aliq̄d mouet alteꝝ cum pus nō moueret opt3 ꝙ in altero eoꝝ fiat mutatio ꝑm aliquā dispōem. Scd̄a rō si tēpus est sempiternum ⁊ ꝑpetuum necē est motu3 eē sempiternum temp⁹ em̄ vl' est motus vl' nō est sine motu s3 tempus est sempit̄num. ergo. Minor ꝑbat̄ tripl'r. primo autoritate antiquoꝝ oms em̄ ipi p̄ter plotonē dixerunt tp̄s nō eē factum. Solus autē plato dixit tp̄s fuisse factu3 de nouo cum mundo. Vn̄ Democrit⁹ dicit ꝙ ipossibile est aliqn̄ oia simul facta eē. q̄d ꝑbat q² tp̄s nunq̄ꝫ ē fcm̄. Scd̄o ꝑbat̄ q² q̄d fit d̄ nouo necē ē ipo aliq̄d eē pus ⁊ ipo eē aliq̄d posteri⁹ q² necē ē ꝙ faciēs p̄cedat fcm̄. ḡ cu3 tp̄s fuerit fcm̄ optuit ꝙ factor ipi⁹ p̄cedere3 ip3. l3 nō ē pus aut posteri⁹ sine tp̄e. ḡ oportuit tēpus esse anteq̄ꝫ fieret q̄d est impossibile. Tercio ꝑbatur quia si tempus incepit ipm incepit ab aliquo. nunc nihil em̄ est accipe in tp̄e p̄ter nunc sed h̄ est ipossibile q² de rōne ipius nunc est ꝙ sit finis p̄teriti ⁊ pncipium futuri. ⁊ sic anteq̄ꝫ incipet tp̄s oprebat tp̄s p̄cessisse q̄d est impossibile. sequit̄ ergo ꝙ tp̄s nō incepit. ⁊ per ɔn̄s neq̄ꝫ motus cum tp̄s sit passio mot⁹. Tercia ɔclusio sꝑ

erit motus. pbaꝛ sicut p̄cedens. q2 mot⁹ nō sp̄ sit. tunc post vltimū mo tū esset vlterioꝛ mot⁹. Pȝ q2. vl' motū et mobile sp̄ sunt vl' aliq̄n corrumpunt. p̄mū āt est irrōnabile. Si ꝑo dicaꝛ scđm arguiꝛ sic p̄us corrūpiꝛ motus q̄ȝ mobile vl' motū sicut p̄us gn̄aꝛ mouens ⁊ mobile q̄ȝ gn̄eꝛ motus. Vn̄ sicut mobile ⁊ motū p̄cedūt motū ita ⁊ sequunꝛ Nā postq̄ȝ cessauit ꝯbustio adhuc remanȝ aliq̄d ꝯbustibile ⁊ aliq̄d ꝯbustiuū. postq̄ȝ ḡ vltim⁹ mot⁹ desinit esse corrūpeꝛ mobile ⁊ motū. s3 corruptio nō est sine motu. ḡ post vltimū motū erit motus Ex istis iferꝛ q̄rta ꝯclusio. s. q̄ mot⁹ est ꝑpetu⁹, nō em̄ p̄t incipe esse aut desinere esse. sicut pȝ p ꝯclusiones p̄cedentes. *Sed non aliquando.* In h̄ tercio capl'o repbat ph's opiones Anaxagore ⁊ Empedeclis negantiū sempiternitatem motus. Et intendit tres ꝯclusiones. p̄ma tā positio Anaxagore q̄ȝ Empedoclis est irrōnabil'. pbaꝛ q2 illi fictitie ⁊ irrōnabil'r loquunꝛ. q̄ dē naturalib₉ asserūt aliq̄ q̄ nec st̄ p se nota nec ex p se notis nec ex pbabilib₉ deducta. imo quō st̄ magis apparentia q̄ȝ sua oppoita. sed ꝯstat q̄ nec est p se notū nec ex p se notis vl' pbabilib₉ magis deduci p̄t q̄ mundus aliq̄n fuerit fc̄us q̄ȝ oppoituȝ huius. Vn̄ Empedocles dicit liteȝ regnare in vno tp̄e ⁊ amicitiā in alio vtraq̄ȝ vero suo tp̄e mouere. hāc q̄dem ꝯgregādo illā ꝑo disgregādo ⁊ tp̄e medio oīa esse in q̄ete hec āt oīa suppone bat sine aliq̄ necc̄aria vl' pbabili rōe. Anaxagoras etiaȝ dicit quendā itellēm aliq̄n mouere ⁊ agere cū an tea ab eťno nihil fecissȝ q̄d etiā suppoit sine rōe. pȝ ḡ q̄ vterq̄ȝ istoꝝ irrōnabil'r ⁊ fictitie loquunꝛ. Scđa ꝯclusio positio Anaxagore ē irrōnabilioꝛ positōe Empedoclis pȝ q2 in naťa nihil dȝ poi inoꝛdiatuȝ. nihil em̄ inoꝛdiatuȝ eoꝝ ē q̄ natura ⁊ ꝑm naturā st̄. S3 inť tp̄s ifinitū in q̄ Anaxagoras dixit res q̄euisse ⁊ finitum in q̄ dr̄ res motas ē nullus est oꝛdo. q2 finiti ad ifinitū nulla ē ꝓporcio. Infiniti em̄ ad finitū n'lā ꝓportōeȝ hȝ Empedoclis poit tā tp̄s q̄etis q̄ȝ motus eē finituȝ ⁊ termiatuȝ ergo. Tercia ꝯclusio Empedocles nō bn̄ dicit motū nō sp̄ eē ⁊ motū mltotiēs icipe ⁊ desinere eē. pbaꝛ. q2 nihil p̄t accipi p p̄ncipio in scia naťali nisi sit p se vl' p rōem sufficientē maifestū scȝ p demrātōem vl' iductionē. S3 Empedocles accipit p p̄ncipio q̄ res deťmiato tp̄e q̄euerūt amicitia eas ꝯgregāte ⁊ deťminato tp̄e mouebanꝛ lite eas disgregāte. hu⁹ āt nō assignare aliq̄ȝ cām sufficiēteȝ. Et q̄ȝuis sit notū q̄ amicitia ꝯgregat hoīes q̄ p litē disgreganꝛ tn̄ nō oȝ ex h̄ maifestū eē q̄ amicicia ꝯgregȝ ptes vniuersi q̄ iteꝝ disgregarenꝛ adueniēte lite. Q̄uāuis em̄ amicicie sit aggregare ⁊ iimicicie disgregare tn̄ nō oȝ q̄ p eq̄li tp̄e aīcicia ꝯgreget ⁊ inimicicia disgregȝ q̄d tn̄ ip̄e suppoit. Et suppoito q̄ p eq̄lia tp̄a fiat ꝯgregatō ⁊ disgrega⁹ tn̄ nō apparȝ ꝓpꝛ q̄d h̄ tp̄e repugnat lis pl⁹ q̄ȝ alio ip̄e tn̄ suppoit vno tp̄e aīciciā ⁊ alio litē regnare. Nec vȝ si dicaꝛ q̄ de sempiťnis nō oȝ q̄rere cāȝ cū nō hēant ita āt sp̄ fuit q̄ aīcicia tā⁹ ⁊ tali tp̄e ꝯgregauit. lis ꝑo a tāto ⁊ tl'i tp̄e disgregauit. iō nō oȝ q̄rere cām ꝓpꝛ quā ꝯgregauit aīcicia tāto vl' tali tp̄e. Vn̄ ⁊ democrit⁹ in his q̄ dicit sp̄ fuisse nō iq̄rt cāȝ Q̄ āt h̄ nō valeat pȝ. q2 triāgulū hr̄e tres sp̄ ē.. ⁊ tn̄ hȝ cām trigonū iīn hȝ duob₉ rc̄is eq̄les āgulos s3 tn̄ h⁹ ꝑpetuitatis ē alťa cā. Vn̄ sic p̄ncipia necc̄aria st̄ ita ⁊ ꝯclōes. tn̄ q̄ȝuis p̄ncipia nō hēant cāȝ ꝯclōes tn̄ habēt (Cōtraria āt his) In h̄ q̄r⁹ capl'o Ar̄s. soluit rōes ꝑ pbātes motū nō eē ꝑpetuū dicēs q̄ eas nō est difficile soluere. P̄ma rō est oīs mot⁹ est de aliq̄ ťmio in aliq̄ quē ťminū ⁊ inť ꝯria s3 oē hūs ťminū ē finitū. ḡ oīs motus ē finit⁹ ⁊ null⁹ ifinit⁹ siue sempiťn⁹. Et h̄ ꝯfirmaꝛ q2 ipossibile ē fieri q̄d ipossibile ē fcm̄ eē. s3 ipossibile est aliq̄d eē mocū motu sempiťno. ḡ ipossibile ē aliq̄d moueri motu ifinito. Scđa rō q2 si mot⁹ nō potuissȝ fieri de nouo cū p̄us nō eēt seq̄reꝛ q̄ vniuersum sp̄ moucreꝛ vl' sp̄ q̄esceret. s3 h̄ est fl'm. Videm⁹ em̄ q̄ in vno mobili q̄n̄q̄ȝ est mot⁹ ⁊ q̄n̄q̄ȝ nō. vt in aīatis. ḡ in toto vniuerso p̄t icipe mot⁹. Tercia rō q2 q̄ȝuis in iaīatis sit ita q̄ si q̄escāt nūq̄ȝ postea mouebūꝛ nisi p̄cedat ali⁹ mot⁹ p quē eis applicer motū. vl' remoueaꝛ illd̄ q̄d phibebat eā moueri tn̄ aīalia mouēt se sine idigētia motoris extrinseci. cui⁹ mot⁹ p̄exigaꝛ. Fit q̄dē in nob ex nob p̄ncipiū motus aliq̄n ⁊ si nihil extra mpueat h̄ em̄ in iaīatis eē non videm⁹ sil'r s3 sp̄ mouȝ aliq̄d exterioꝝ alteꝝ. Aīal āt dicim⁹ seip̄m mouere. Si āt h̄ inueiaꝛ in p̄uo mundo vt in aīali vl' hoīe videꝛ etiā h̄ eē possibile in magno mūdo. vl' etiā in ifinito spacio q̄d poit Democrit⁹. Ad p̄mā rōem dēm ē q̄ ꝯcesso q̄ null⁹ mot⁹ sit ifinit⁹ ⁊ nullus sempiťn⁹. tn̄ nō seq̄ꝛ q̄n sp̄ sit mot⁹ S3 q̄ nō sp̄ est vn⁹ ⁊ idē sic̄ nō ē idē mot⁹ corde pcussio i cithara n̄ seq̄ꝛ Q̄uāuis etiā argumētū pbaret de motu rc̄o q̄ ē inť cōtraria q̄ sit finit⁹. tn̄ h̄ nō pbat de motu circulari q̄ ē ab eodē in idē. Ad scđm argumētū dēm ē q̄ nō hȝ difficultatē nec facit aliq̄d ꝯtra dc̄ā si postq̄ȝ aliq̄d q̄escebāt moueaꝛ p h̄ q̄ sibi applicaꝛ de nouo extrinsecū. mouens p aliū motū p̄orē. S3 eēt incōueniens si de nouo mouenꝛ cū an̄ null⁹ essȝ mot⁹ nec in ip̄o nec extra ip̄m Ad terciam dr̄ q̄ habet maioꝛē difficultatē q2 in aīalib₉ videꝛ incipe mot⁹ cū in eis p̄us null⁹ eēt mot⁹. tn̄ h̄ est falsum. q2 motū localē aīaliū p̄cedit alius motus. s. alteratio coꝛpis aīal em̄ alteraꝛ a loco siue a ꝯtinēte ip̄sum em̄ dicimus mouere ip̄m nō ꝑm oēm motū. s3 ꝑm locū possibile aūt est hmōi alteratōem puenire ad sensum vl' intellectū ⁊ tūc intellectus vl' appetitus mouet ip̄m totū aīal. Itē si hō nō moueaꝛ local'r ab extrīseco tamē habet in se multos motus nō volūtarios ⁊ quos nō subdit ꝓpꝛ quos doꝛmiēs tādē euigilaꝛ ⁊ post illos mouet se local'r. ⁊ sic motus local' ip̄ius aīalis suppoit motus p̄orēs. iō nō icipit motus in aīali cuȝ in eo p̄us nullus eēt motus. Circa huc textū st̄ q̄tuoꝛ dubia.

Primū dubiū.

Utꝝ necc̄aria habeāt cām sui esse. Dēm est ꝑm ꝯmentatoꝛē q̄ duplicia sunt necc̄aria. scȝ ꝯplexa ⁊ incōplexa vn̄ necc̄aria ꝯplexa habēt cām necc̄ariā sue ꝟitatis sicut sunt ꝯclusiones necc̄aria. q̄dā ꝑo nō habēt sic̄ p̄ncipia necc̄aria. ⁊ h̄ pȝ p ph'm in textu. Sed oīa necc̄aria icōplexa alia a deo habēt cām efficientē sui eē. vn̄ intelligētie mouētes celos ⁊ ip̄i celi dependēt a deo in gn̄e cause efficiētis ⁊ finalis. Posset tamē dici aliť q̄ nullū necc̄arium habet cām sui esse loq̄ēdo de necc̄ario incōplexo in actu existētie. Nā implicat ꝯtradcōem aliq̄d a deo simpl'r ⁊ de necessitate existere. Si em̄ esset aliquod tale ip̄m haberet p̄ncipium sui esse nō solū finale sed etiā efficiens ⁊ esset a deo pductum. ⁊ p ꝯseq̄ēs possȝ ab eo corrumpi. ⁊ sic non esset simpliciter necessariū esse. Scđm dubiū est circa p̄mā rōeȝ q̄ pbat ph's motū nō incepisse. Dicit em̄ q̄ p̄m motū necc̄ario p̄cessit motū et mobile. Et illd̄ motū an̄ motū mutabaꝛ ad motuȝ

oportebat ergo q̄ an̄ p̄mā mutatōem eēt muta⁹ Pos/ set eīn r̄nderi q̄ q̄etis et̄ne nō ē aliq̄ cā. Et dato q̄ mo bile eēt p̄us motu h̄ nō eēt nisi et̄nitate ꝛ natura Dōz est q̄ suppositis p̄ncipijs natural' scīe. oꝫ necc̄ario q̄ q̄ets sit aliq̄ cā p cui⁹ remotōem remouet̄ ꝛ ip̄a q̄es q̄ remo tio ē muta⁹ Si dicas ḡ q̄ p̄ncipia natural' scīe erūt f'a Dico q̄ illa p̄ncipia qb⁹ vtit̄ Ar̄s. in naturali scīa ad p̄bandū et̄nitatē mot⁹ nō st̄ p̄ncipia natural' scīe. sꝫ st̄ suppōes erronee eo q̄ v̄itas nō ē ꝯtraria v̄itati ¶Ter ciū dubiū ē circa cādē rōem. vtꝝ sit possibile trāsire d̄ ꝯtradictorio in ꝯtradictoriū sine mutatōe reali. Dōz est p̄mo q̄ possibile est trāsire de ꝯtradcōrio in ꝯtradi ctoriū sine mutatōe ip̄i⁹ trāseūtis. p̄t eīn p̄ma cā de n̄ creante fieri creās siue q̄cunq̄ sui mutatōe. Dōm se/ cūdo q̄ possibile est trāsire de ꝯtrad cōrio in ꝯ̄dcōriūꝫ sine mutatōe reali creature. pōt eīn p̄ma cā acceptare aliq̄d quē p̄us nō acceptabat sine mutatōe reali dei v' creature. Dōm t̄cio q̄ possibile ē trāsire de ꝯtradicto rio in ꝯ̄dcōriū sine lapsu t̄pis. pꝫ q̄ꝛ p̄ma cā an̄ p̄ductō nē t̄pis erat nō p̄ducēs tp̄s ꝛ in isto instāti in quo ince/ pit tp̄s fuit ip̄m p̄ducēs sine lapsu reali t̄pis q̄uis nō sine lapsu imagiabili ¶Quartū dubiū est circa scd̄aꝫ rōem in q̄ p̄bat̄ tp̄s eē. d̄r eīn q̄ q̄n aliq̄d fit de nouo ne cessario ē faciēs p̄us eē sed vbi ē p̄us ꝛ posteri⁹ ibi ē tp̄s Ad h̄ possꝫ r̄nderi q̄ cā p̄ducēs tp̄s nō ē poꝛ tp̄e sꝫ na tura nō ḡ oꝫ q̄ vbi ē p̄us ꝛ posteri⁹ nat'a q̄ ibi sit tēp⁹ R̄ndet̄ sicut p̄us q̄ suppositis p̄ncipijs nat'e nō potuit alit̄ p̄bari p̄petuitas t̄pis nisi ex p̄us ꝛ posteri⁹. Sꝫ di cendū est sicut p̄us q̄ ista rō nō necc̄ario p̄bat neq̄ p̄ce dit ex veris p̄ncipijs natural' p̄hie eo q̄ veritas nunq̄ est veritati contraria

Querit̄ Vtꝝ possibile fuerit aliq̄d ens creatū fuisse ab et̄no. Arguit̄ p̄/ mo q̄ sic. q̄ꝛ mot⁹ est et̄n⁹ Nam de⁹ p̄duxit ab et̄no motū v' nō. si sic h̄ alr̄ intētū si nō ḡ ip̄e de nō agēte fact⁹ est agēs de nouo ꝛ de nō p̄ducē te p̄ducēs ḡ aliq̄n mutat⁹ est q̄d est f'm. q̄ꝛ de⁹ ē oino īmutabil' sicut patꝫ autoritate fidei ꝛ p̄hoꝝ. Confir mat̄ q̄ꝛ si nō p̄duxit ab eterno motū aut h̄ eēt q̄ꝛ nō vo/ luit aut q̄ꝛ nō potuit si q̄ꝛ nō potuit ꝛ postea potuit de n̄ potēte factus ē potēs ꝛ sic mutat⁹ ē. Nec q̄ꝛ nō voluit eadē de cā nec p̄t dari t̄ciū scꝫ q̄ꝛ uoluit ꝛ nō potuit. q̄a p̄tāti ei⁹ nihil resistit. nec q̄rtū scꝫ. q̄ꝛ potuit ꝛ nō volu/ it p̄pt̄ eandē cām ¶Scd̄o sic. ip̄ossibile ē a volūtate an tiq̄ aliq̄d de nouo p̄cedere sine sui mutatōe ḡ ip̄ossibi le ē volūtatē diuiam p̄duxisse mūduꝫ de nouo sine sui mutatōe. Añs pꝫ p articulū pisiēsem q̄ dicit q̄ ip̄ossi bile ē trāsire de ꝯtradictorio in ꝯtradcōriū quoꝝ alte rū est reale sine mutatōe reali. Cōfirmat̄ q̄ꝛ nō videt̄ q̄uo aliq̄d alit̄ ꝛ alit̄ se habeat ꝛ non mutet̄. cū mutari sit alit̄ ꝛ alit̄ se habere. q̄n ḡ de⁹ p̄ducit mūdū de nouo ip̄e aliq̄n alit̄ se habuit vtputa q̄n nō p̄duxit. Tercio sic tp̄s est et̄nū ḡ Añs pꝫ q̄ꝛ p̄us ꝛ posteri⁹ st̄ tp̄s v' p tes t̄pis sicut patuit in q̄rto hui⁹ Si ḡ tp̄s īcepit p̄us habuit nō eē q̄ eē. ḡ in illo p̄ori fuit. sꝫ h̄ ē ip̄ossibile. q̄ꝛ tūc fuissꝫ ꝛ nō fuissꝫ. Cōfirmat̄ autoritate p̄hi p̄bāt̄ h̄ idē ¶Quarto sic. Mūd⁹ fuit ab et̄no. ḡ Añs pꝫ q̄ꝛ supponēdo q̄ istans et̄nitatis sit idiuisibile q̄ꝛ nūq̄ fu/ it tp̄s in q̄ mūd⁹ nō fuit ḡ ab instāti et̄nitatis mūd⁹ fu it p ꝯ̄ns fuit ab et̄no. Cōfirmat̄ autoritate Boetij. y. de ꝯsolatōe p̄hie dicētis mūdum sp̄ fuisse nec deū p̄ce/ dere mūdum tp̄e sed eternitate

In oppositū arguit̄ autoritate fi dei dicentis solūmē v^{n}eter^{n}. s. deū p quē oīa f̄cā st̄ Pro solutōe q̄stōnis soluēde st̄ q̄tuor q̄ stōes p̄ma.

Questio Vtꝝ implicet ꝯ̄dcōeꝫ de um p̄duxisse mūdū ab et̄no sine duratōis p̄ncipio. R̄ndēt aliq̄ solēnes doctores q̄ sic. Et p̄bāt q̄drupl'r. p̄mo sic. de oī ip̄ducto veꝝ est dicere q̄ p̄ducit̄. aut ḡ sp̄ p̄ducit̄ q̄n est aut aliq̄n p̄ducit̄. nō sp̄ sicut de se pꝫ. si aliq̄n ḡ i illo instāti in q̄ p̄ducit̄ capit eē ꝛ sic nō ē ab et̄no. Con firmat̄ q̄ꝛ p h̄ differt creari ꝛ ꝯseruari q̄ creari ē p̄duc ti de nō eē ad eē. ꝯseruari aūt ē p̄habiti eē manu tenen/ tia. Si aūt res sp̄ crearet̄ eēt in ꝯtinuo fieri ꝛ p̄cessu de nō eē ad eē. Vñ Augustin⁹ diffinit creaturā dicēs cre atura est cui⁹ subā ex oīpotentis dei volūtate de nō eē ad eē p̄ducta. Scd̄o sic oē q̄d creatū est hꝫ eē posteri us nō eē ꝛ p ꝯ̄ns p̄us nō eē q̄ eē. sꝫ nullū tale est ab et̄no Cōfirmat̄ q̄ꝛ oē q̄d ē q̄n est necc̄ē est eē. ḡ nihil p̄t non eē nisi q̄ꝛ potētia p̄cedit eē ei⁹ p quā p̄t intelligi eē ei⁹. Sed si aliquid fuerit ab eterno a deo nulla potentia p̄cessit ei⁹ eē igit̄ illud nō potuit nō eē ab eo. ꝛ sic de⁹ de necc̄itate p̄duceret res ab extra q̄d est f'm. Et h̄ iterū ꝯfirmat̄ eo q̄ in p̄petuis nō differt eē ꝛ posse tercio p̄hi sicoꝝ ꝛ nono metap̄hice cap̄lo vltio. Nullū p̄petuū ē in potētia. Tercio sic q̄libet sp̄ēs eq̄ ē in potētia vt sit ꝯparādo ad dantē eē. ḡ sicut mūd⁹ potuit eē ab et̄no sic etiā aliq̄s a3in⁹ in sua natura p̄fect⁹. ita q̄ ip̄e potu it ḡnari. ita scꝫ q̄ oēs asini geīti vsq̄ ad hūc diē fuissēt ab eo geīti. Et sil'r oēs hoīes fuissēt geīti ab vno hoīe p̄ ducto ab et̄no. tūc q̄ro de ill' an eēnt finiti v' ifiniti. si i finiti ḡ positis extremis media potuissent fuisse actu i finita q̄d est incōueniens. si finiti ḡ tp̄s totuꝫ ab eo vsq̄ ad illud eēt finitū. Et si forte nō habeas p̄ icōuenienti q̄ illa (q̄ successiue trāsierūt) fuissēt ifinita saltē seq̄t̄ q̄ ista positōe f̄cā seq̄t̄ q̄ de f̄cō eēnt infinite aīe rōales sil' supposito q̄ aīa rōnal' sit imortal' ꝛ q̄ ifiniti hoīes p̄cis/ sissent. Quarto sic. q̄ꝛ ꝯtra rōem ifiniti in q̄titate ē ipꝫ posse excedi v' eē total'r acceptū sic pꝫ ex ei⁹ diffinitōne tercio h⁹ vbi d̄r p̄hs. ifinitū eē cui⁹ q̄titatē accipiētib⁹ sp̄ est aliq̄d extra accipe sꝫ si mūd⁹ potuissꝫ fuisse ab et̄ no ꝛ sine p̄n⁹ ifinita duratio fuissꝫ accepta. Nec vꝫ di/ cere q̄ ifinita accepta st̄ in poña ꝛ nō in accepto eē. sꝫ sp̄ accipiēdo q̄ꝛ p̄ cātō itellect⁹ nihil facit ad h̄ q̄ ifinitū sit actu acceptū. Cōfirmat̄ q̄ꝛ oē p̄manēs sempit̄nū est formal'r necc̄ariū nihil aliud formal'r a deo ē necc̄āriū igr̄ Maior pꝫ. q̄ꝛ p̄manens hꝫ to^{n} suū eē sil'. ita q̄ si p̄pe/ tuo manꝫ nullū eē nouū recipit ḡ nūc hēbit eē q̄d forta/ lit̄ sp̄ fuit. ꝛ sic nūc hꝫ eē q̄ sibi repugnat aliq̄n nō eē. ꝛ p ꝯ̄ns nūc hꝫ eē necc̄āriū. Et istū modū tꝫ dñs Albert⁹ ꝛ Henric⁹ de gādauo. Sꝫ alia r̄nsio bti Thome dicē tis q̄ nō iplicat ꝯ̄dcōeꝫ mūdū fuisse p̄ductū ab eterno Probat q̄drupl'r. p⁹ sic. q̄ꝛ deū nō potuisse hec fecisse scꝫ p̄duxisse aliq̄d sine p̄n⁹ n̄ p̄t demrāri nec p me^{n} itrīsecū nec extrīsecū. Nō p me^{n} extrīsecū eo q̄ id ē a voluntate diuina c⁹ n̄ p̄t sciri nec h̄ri rō q̄re mag' velit h̄ eē cū p̄n⁹ q̄ sine p̄n⁹. nec p me^{n} itrīsecū. s. p ad q̄d ē ip̄i⁹ factibil' q̄ꝛ q̄d q̄d est abstrahit ab h̄ ꝛ nūc. ḡ nō est aliq̄ ratō d' mōstrandi aliquid esse h̄ ꝛ nūc. Cōfirmat̄ q̄ꝛ res esse p̄ductas ex tp̄e est articul⁹ fidei ḡ ad h̄ nō expedit fie/ ri rationeꝫ. nec p̄pter fideles nec propter infideles Nō p̄pter fideles. quia tunc ex eis euacuaretur meritum

fidei. Nam ſm Gregoriū fides nō habet meritū vbi
humana ratio pbet experimentū. Nec ꝓpter infideles iſti
eni poſſet nos redarguere ꝛ deridere ꝙ ꝓpter cauillatōes
q̄ vident eis forte ſophiſtice talia crederem⁹. Secūdo ſic
quicquid nō repugnat limitatōi nō repugnat creatē q2 nō
ē īꝑfecti⁹ qd̄ durat ꝑ vnū diē q̄ꝫ ꝑ plures ſꝫ q̄ꝫtacūq; dura
tio non repugnat limitatōni igit̄ nec creature q2 nō eſt
imꝑfectius qd̄ durat ꝑ vnū diē q̄ꝫ ꝑ annū. ſicut habet̄
p̄mo ethicoꝝ. ḡ videt̄ īfinita duratio nō ponere maio-
rē ꝑfectōeꝫ in creatura q̄ꝫ minor. ꝛ ꝑ ꝯñs nō poīt repug
nātiam eam ſꝑ fuiſſe ſine p̄ncipio. Tercio ſic. modus
cāndi nō variat cauſatū. ſed ſi de⁹ naturalr̄ caret ꝛ ne-
ceſſario poſſꝫ cauſare effectū ſibi coeuū ꝛ eternū. ḡ ſi mō
volūtarie cauſarꝫ ꝛ nō neccārio poterit cauſare effectuꝫ
ſibi coeuū. Quarto ſic ꝑ dcā Auguſtini ſexto de tri-
nitate capl̄o p̄mo dicēt. Si ignis eēt etn⁹ ſplendor ab
eo cauſat⁹ eēt ſibi coetn⁹. Si ḡ nō ſit dr̄ña īter agēs na
turale ꝛ libeꝝ niſi ī cōtingēter ꝛ naĺr agere nō ſit ē dif
ferētia int̄ poſſe agere ꝛ nō agere. q2 quicq̄d agēs natu-
rale pt̄ ꝛ libeꝝ p̄t ꝛ nō dr̄ñt niſi ī mō cāndi. ſeq̄t ꝙ p̄ma
cā nō obſtāte ꝙ liber ꝛ ꝯtīgent̄ agat ad extra pt̄ aliq̄d ꝓ
ducere ſibi coetnū. Itē dicit idē Aug⁹. ī libro de trini
tate capl̄o t̄cio. Si pes ab etno ſtetiſſꝫ in puluere ſꝑ ei
ſubfuiſſꝫ veſtigiū ꝛ viſtigiū fuiſſꝫ f̄cm in calcāte nemo
dubitarꝫ nec alteꝝ altero p̄us eē duratōe. Et ſi alteꝝ
ab altero factū fuiſſet videt̄ ḡ ꝙ de⁹ ab etno potuit ꝓ-
ducere mundū ſi tenētes p̄mā opiōnē Rñdēt ad iſta
argumēta ſic. Ad p̄mū dr̄ ꝙ lꝫ nō poſſit ſciri natura
liter an volūtas dei ſit reſpcū hui⁹ tñ pt̄ ſciri naturalr̄
ꝙ ipa nō ē alic⁹ qd̄ ex ſe ñ ē volubile. ꝛ iō ille icludit ꝯ
tradcōem ꝛ ipoſſibilitatē ꝙ volūtas dei ſit reſpcū alic⁹
qd̄ quātū ē ex ſe nō eſt volubile Et ad ꝯfirmatōem dr̄
ꝙ ſi ſint aliq̄ rōes neccārie ꝓ creditis nō ē ꝑiculoſuꝫ eas
adducere nec ꝓpter fideles nec ꝓpter ifideles. Nō eni docto
res catholici inq̄rētes ꝟitatem creditoꝝ ꝛ intēdētes in
telligere ꝑ rōes id qd̄ crediderūt ꝑ h̄ non volebant de-
ſtruere meritū fidei. imo multi ſci doctores ſicut Au-
guſtin⁹ ꝛ Anſelmus crediderunt meritorie laborare vt
intelligerēt id qd̄ crediderunt. ſm illud Iſaie niſi cre-
dideritis nō itelligetis. Nec ē ꝑiculoſum quo ad ifide
les ſi rōes neccārie poſſent haberi. Ad ſcdm dicūt ꝙ ſē
piternū eē includit aliq̄ꝫ illimitatōem in creatura q2 in
cludit adeq̄ri deo ſm aliq̄d ſcꝫ ſm illimitatōem dura-
tionis qd̄ nō poſſꝫ eē abſq; illimitatōe. q2 nō poſſꝫ ſibi
adequari in aliquo vno ſiue alio. Ad terciū dr̄ ꝙ di
uerſus modus cauſandi nō variat cauſatum formalr̄
ſi illi diuerſi mōi cāndi pñt eē eiuſdē cauſe ī aliq̄ cauſa
tione. ſed ſi vnus mod⁹ cāndi ſit poſſibil' ꝛ ali⁹ ipoſſi-
bil' ſm modū poſſibilē cātum erit tale ꝛ ſm modū ipoſ
ſibilē cauſatū erit aliud ſicut ex ipoſſibili ſeq̄tur poſſi-
bile ipoſſibile naturali ꝯña. Ad autoritatem Aug⁹.
dicunt ꝙ nō tenꝫ ex ꝑfecta rōne cāe ꝛ cauſati. ſꝫ ex rōne
ꝓducētis ꝛ ꝓducti q2 pat' eſt ꝓducēs naturalr̄ reſpcū
filij. igit̄ ibi erit ſilis ꝯña bona ꝛ neccāria. Ad aliō ex⁹
dr̄ ꝙ iplicat ꝯtradcōem nec poīt ipꝫ ſm mētem ſuā. ſꝫ
ſm itentōem ph̄oꝝ. Vñ dicit ſicut eni dicūt phil'i pes
ab etno fuiſſꝫ in puluere ꝛc. Vñ ſm ꝟitatē pedē ſꝑ fu-
iſſe ꝛ cauſaſſe veſtigium cauſat̄ ꝑ ipſſionem pedis ī pul
uere. ꝛ ita ꝑ motum localem tal' āt motus nō pt̄ eē ſine
p̄ncipio cū ſit iter oppoita. Sꝫ ſm aliā opīonem rñde
tur ad rōeꝫ p̄mā ꝙ aliq̄ creatura potuit ſꝑ fuiſſe ꝓduc
ta ſicut angelus cui⁹ duratō mēſurat̄ euo Et cū dr̄ ꝙ
illa creatura aliq̄ñ dō fuit ꝯcedo ꝙ fuit in inſtāti cui
et vltra qd̄ ſemꝑ neceē eſt fieri. Et cū īfert̄ ḡ eēt ens ſuc-
ceſſiuū Nego ꝯñam. nā fili⁹ dei ſꝑ ḡñatur ꝛ tñ nō ē ali
qd̄ ens ſucceſſiuuꝫ. q2 inſtās (in quo ḡñatur) ſꝑ manet
Ita dicerent iſti ꝙ idē nūc maneret in q̄ angel⁹ accipit
eſſe ꝛ ita nō eſt ſucceſſio. Succeſſiua eni ſꝑ aliā ꝛ aliaꝫ
ꝑtem accipiūt ſm eē. Ad ꝯfirmatōem dōm ꝙ ꝯſerua⁹
et creatio dr̄ñt ſola rōe. vñ vna actio ſꝑ manēs in crea-
tura dr̄ creatō inq̄ꝫtū intelligit̄ exiſtere in p̄mo nūc tp̄is
qd̄ nūc tp̄is ꝓceſſit nō eē illi⁹ creati ꝛ illa eadem actiō
manēs dr̄ ꝯſeruatio inq̄ꝫtū coexiſtit alijs ꝑtibus tp̄is ñ
immediate ſequētib; nō eſſe ſed eē phīcum cū ill' ꝑtib⁹
tp̄is. Ad ſcdām ꝯcedit̄ ꝙ haberet eē adq̄ſitū q2 nō ha
beret eē qd̄ ex eſſit formalr̄ neccārium. tñ nō videt̄ ꝙ ſic
adq̄ſitum poſt nō eē q2 adq̄ſitio ſicut ꝛ receptō nō vid
tur ſtare ſi ex ſe nō habeat id qd̄ dr̄ adq̄rere ſiue ſit āti-
quum ſiue nouum. Ad ꝯfirmatōem dr̄ ꝙ in illo iſtāti
et ꝓ illo iſtanti in quo ꝛ ꝓ quo ē ꝯtīgenter eſt ꝛ illud dr̄
de cā. q2 cauſa nō erat inq̄ꝫtum ꝓcedit effectuꝫ durati-
one. ſed eſt cā inq̄ꝫtum ꝓcedit effectū nāra. Si igit̄ oīs
cauſa ex illo iſtanti in quo neccārio cauſat ꝛ nō ꝯtīgēter
oīs cauſa neccārio cauſabit ꝛ nulla ꝯtīgenter. Ad aliō
qd̄ eſt de eē ꝛ poſſe in ꝑpetuis dicit ꝙ debet intelligi de
poſſe ad eē ꝛ nō de poſſe ad opari in ꝑpetuis. ḡ nō dif-
ferūt eē ꝛ poſſe eē Nec ex h̄ ꝯcludit̄ ꝓpoitū. Ad terciā
poſſꝫ negari añs. multi eni dicūt ꝙ dato ꝙ mund⁹ po-
tuiſſet eē ab etno nō tñ hō vl' ſi ꝓcedat̄ de aſino vl' ho
mīe ꝙ potuit eē ab eterno ꝛ ꝙ potuit ḡñare ꝛ ꝙ oēs aſi
ni vſq; ad hūc diē potuiſſent ab eo geiti. ꝛ tūc q̄rit̄ vtꝝ
fuiſſent finiti vl' īfiniti. dico ꝙ finiti. Et cū īfert̄ ḡ to-
ta duratō ꝓductōis illi⁹ aſini vſq; ad iſtū diē fuiſſꝫ fi
nita Negat̄ ꝯña ille eni ꝛ ſi eēt ꝓduct⁹ ab īfinito. nō tñ
potuit eē geitus ꝓprie ab īfinito. q2 ḡñatō neccārio īclu-
dit in creatur' ꝙ ſit mutatō iter termīos oppoitos ſm
formam ꝛ p̄uatōem. ꝛ q̄cq̄d eſt iter oppoita ſuccedētia
ſibi nō p̄t eē ſempit̄num. Et ſi dicas ꝙ tūc potuit ꝑ ī-
finitū tp̄s q̄euiſſe ad generandū. cū tamē fact⁹ fuiſſꝫ ꝑ
fectus ꝛ potens ḡñare qd̄ videt̄ īcōueniens. Dōꝫ ꝙ ta-
lis aſinus nō fuiſſet factus ꝑfectō2 ab eterno ad generā
dum q̄ꝫ de⁹ ad creandum. ꝛ tamē ꝑ aduerſariū opor-
tuiſſet eum q̄euiſſe ad cauſandū aſinum ꝑ īfinituꝫ tp̄s
q̄ſi imagiatum ita ꝙ nō potuiſſet cauſaſſe aliq̄d q̄n q̄ſi
īfinitum tp̄s ꝓceſſiſſꝫ. ꝛ tamē in cauſatōe ei⁹ ſcꝫ in dan
do totū eē qd̄ habet in ſe. nō videt̄ ita neccārium īcludi
nouitas ſicut in generatōe que eſt de p̄uatōe ad formā
Ad ꝯfirātōeꝫ de īfinit' aīab⁹ dr̄ ꝙ illō q̄ q̄d ñ p̄t fieri
a deo in vna die q2 icludit ꝯtradcōem h̄ nō p̄t fieri in ī
finito tp̄e p̄terito ſi fuiſſet ꝓpter eandē cauſam. In iſta
eni die ſunt īfinita iſtantia in quoꝝ quolibet poſſꝫ cau
ſare vnā aīam ſicut in toto tp̄e īfinito ſi eēt. Ad q̄rtum
dr̄ ꝙ illa rō videt̄ ꝓbare ſempiternā ſucceſſiuoꝝ. vnō
ſm multos dato ꝙ ſucceſſiua pñt fuiſſe ab eterno tam̄
ꝑmanētia nō ſuſtinēdo tñ de vtroq; dr̄ ꝙ nō opꝫ ꝙ ali-
q̄d īfinitū. ſit acceptū. vñ ſi aliq̄ linea eēt q̄ſi ꝓtēſa in īfi
nitū icipiens ab h̄ pūcto a. eēt poſſibile ꝙ eēt ꝑtranſita
Siľr imagiando lineā q̄ſi ſic acceptā in p̄teritū nō vi-
det̄ ꝙ poſſibile ſit ꝙ ſit accepta vſq; ad a. Ad ꝯfirma
tōem negat̄ maior nō eni repugnat ꝑpetua habere cām
Tene ḡ ꝙ volueris ꝛ ſolue rōnes

Queſtio ſecunda

Utrũ de facto aliqd aliud a deo fuerit ꝓductũ ab eť no. Dĩm est ꝙ ꝙuis filius dei sit a patre geni⁹ eťnal' liter ⁊ sit sibi coetern⁹. nihil tñ aliud a deo est ꝓductũ ab eťno. Patz geneƥ pmo. vbi dr̃ oĩa alia a deo ex tẽpore deťminato esse creata ex nihilo. ⁊ h̃ habeť ꝑ mľtos articulos parisienses. Dĩm scd̃o ꝙ istud nõ est demonstratiue ꝓbabile ab oĩb⁹ ꝙ nihil aliud a deo fuit ab eť no. p3 q2 est articulus fidei. Et ꝓbať rõe. q2 vel taľ demõstratõ sumereť ex pte dei creantis. ⁊ hoc nõ. q2 libe' re ⁊ volũtarie creat. vel ex pte creature. ⁊ hoc nõ. q2 ipa abstrahit ab h̃ ⁊ nũc. Ex quo infert ꝙ sequẽs rõe3 pure naturalẽ nõ magis deb3 assentire huic ꝓponi. aliqđ creabile fuit ab eterno ꝙ̃ suo ꝯdictorio. Nõ eĩm est aliqua rõ naturalis ꝑ quã magis possit ꝓbari vnũ ꝙ̃ re' liquũ. ⁊ iõ bñ dr̃ phus in thopicis ꝙ ꝓbleuma de eťni' tate mũdi est ꝓbleuma neutrũ. cnm neutra ps poss3 dmõstrari. Et si queras. quo mõ ğ opinio phi erit dfensibilis. q̃ ꝓbat mũdum fuisse ab eťno. Rñdent aliqui pmo ꝙ nõ fuit intẽtõ eius mũdũ vel motum fuisse ab eťno. eo ꝙ dr̃ hoc esse ꝓbleuma neutꝝ. qđ nõ dixiss3 si fuiss3 eius opinio ꝙ mũdus necãrio est eťnus. nec ĩ suo textu ꝓcedit demõstratiue. s3 solũ disputatiue per rões ꝓbabiles quas adducit ad vtrãq3 ptem. nihil tñ deťminãdo. S3 hec respõsio nõ v3. nã phs nõ reꝓbat opinionẽ democriti dicẽtis mundũ esse ꝑpetuũ. alias vero reprobat ⁊ rões eaꝝ soluit ⁊ vilipẽdit dicẽdo. cõtraria aũt his nõ est difficile soluere. ⁊ postea vtiť sem' piternitate mot⁹ tanq̃ ꝓbata ad ꝓbãdũ sempiťnita' tem pmi motoris. Aliť vero rñdent alij dicẽtes ꝙ duplex est factio. q̃dam est naturalis ⁊ phisica. que fit p̃ supposito aliq̃ subiecto. Alia vero simplex. q̃ dr̃ creatõ vel simplex emanatõ. ꝑ quã aliqđ ꝓcedit de nõ esse ad esse. nullo sbiecto p̃supposito. Si ğ fiat ƥmo de factõe naturali ⁊ phisica mot⁹ nõ est fact⁹. nec celũ nec mate' ria. ꝙ̃uis oĩa alia sint facta a deo. loquẽdo theolo' gice ⁊ supnaturaľr. sic ergo phs debito mõ locut⁹ ẽ ƥm ꝙ naturalis. sed nõ ƥm ꝙ theolog⁹. Sed ista rñsio siľr nõ valet. eo ꝙ ponit veritatẽ ꝯtrariã veritati. qđ est cõtra articulũ parisiensem. Jõ est alia rñsio que suppoĩt pmo ꝙ de mẽte phi ⁊ sui ꝯmẽtatoris fuit ponere mľta entia eẽ necãria ⁊ coeťna deo. ꝙ̃uis nõ dixerint ea om' nia eẽ ip̃roducta. Phs eĩm quarto metaphisice dr̃ que dã necãria hr̃e cãm. ⁊ ꝯmẽtator in libro de substantia orbis exp̃sse deťminat celũ ⁊ intelligẽtias (q̃s dr̃ eťnas esse) ꝓductas. Supponit scd̃o ꝙ de intentõne phi ⁊ sui ꝯmẽtatoris fuit oĩno negare creatõem esse possibilem vel aliquid posse fieri ex nihilo. ⁊ hoc p3 pmo ꝑ ph3 p̃mo phisicoꝝ. ⁊ cõmẽtatorẽ in multis locis irridentem eos qui dicũt aliqđ creari vel fieri ex nihilo. sicut patebit in q̃stione seqñti. Supponit scd̃o ꝙ ƥm phm nulla substãtia de se possibilis eẽ põt ab alio ꝑpetuari. sicut p3 ex pmo de celo. ⁊ duodecĩo metaphisice. ⁊ iõ ƥm eũ nihil nõ ꝓductũ ab eťno põt ꝑpetuo manere ꝑ aliquã potentiã. Supponit q̃rto. ꝙ ƥm eũdẽ oĩe possibile q̃n ꝙ̃ esse ⁊ quãdoq3 nõ eẽ h3 materiã. ⁊ h3 ꝯtraria ĩ se. sicut patz pmo de generatione.

Dic pmo ꝙ opinio phi ⁊ sui ꝯmẽtatoꝝ de eťni' tate mot⁹ vľ mũdi est oĩno erronea ⁊ falsa. P3 pmo. q2 vt iã dictũ est ita est in rei veri' tate ꝙ nihil aliud a deo est eťnũ. veritas ãt non ꝯdicit veritati. ğ nullo⁹ veꝝ est ꝙ mund⁹ vel mot⁹ vel aliqđ aliud a deo sit eternũ. Scd̃o p3 ꝑ articulũ ꝑisiensẽ q̃ dr̃ ꝙ mũdus est eťnus q̃ntũ ad oẽs spẽs in eo ꝯtẽtas. ⁊ ꝙ tẽpus est eťnũ ⁊ mot⁹ ⁊ mãtia. q2 est a potẽtia dei ĩfinita. ⁊ ĩpossibile est innouatõem eẽ in effectu sine innouatõe in cã. error. Tercio p3 ꝑ aliũ articulũ quo dr̃. ꝙ celũ nũq̃ q̃escet. q2 generatõ inferioꝝ (q̃ est finis mot⁹ celi) nõ desinet. eo ꝙ celũ suũ esse h3 a motore suo. ⁊ h̃ ꝯseruat celũ ꝑ motũ suũ. vñ si cessaret a a motu cessar3 ⁊ ab esse. error. Et huic ꝯcordat aliť articul⁹ quo dr̃. ꝙ theologi dicẽtes ꝙ celũ q̃nq̃ q̃escet arguũt ex falsa suppõe et ꝙ dicere celũ eẽ ⁊ nõ moueri est dicere ꝯdictoria. er' ror. Ex istis p3 euidenť opinionẽ eoꝝ eẽ falsã. quia reputauerũt impossibile ⁊ iplicãs ꝯdictõem celũ aliquãdo cessare a motu. Et huic ꝯcordat articul⁹ q̃ dr̃ ꝙ a volũtate antiq̃ nõ põt nouũ ꝓcedere sine trãsmutatõe noua p̃cedẽte. error. Dic scd̃o. ꝙ phs nõ solũ inquãtũ theologus. s3 etiã inquãtũ naturaľ male locut⁹ est nec opinio eius est cũ fide defensibilis. ymmo corrigẽ' da est sua opinio. ⁊ sue rões soluẽde. p3 ꝑ articulos pariƥ. quoꝝ vnus ẽ. ꝙ phs naturaľ d3 simpľr negare nouitatẽ mũdi. q2 innitiť cauƥ supnaturalib⁹. error. Alius est ꝙ ĩpossibile est soluere rões phi de eťnitate mũdi. nisi dicim⁹ ꝙ volũtas pmi iplicat ĩpossibilia. error. Tercius est ꝙ rõ phi demõstrãs motũ celi eẽ eťnũ nõ est sophistica. error ẽ. Dĩm ergo est ad pmã. ꝙ motiuu3 sc3 deus fuit ab eťno añ motũ. ⁊ cũ dr̃ ꝙ hoc est irrõnale ⁊ ficticiũ. q2 nõ põt assignari rõ q̃re inciper3 mouere cũ añ nõ moueret. Dĩm est negãdo assumptũ. ꝙ̃uis eĩm nõ sit rõ humana. hu⁹ tñ est autoritas diuina. q̃ p̃ua' let humane rõi multo mag' ꝙ̃ autoritas phi alicui rõi quam aliq̃s insipiẽs posset facere. Si ğ q̃rať. q̃ fuit cã motus. Dĩm est ꝙ cã ipsi⁹ mot⁹ noui siue creatõis. ꝑ quã res inceperũt eẽ. ⁊ cã cessatõis a motu nõ fuit alia ꝙ̃ dei volũtas. de⁹ eĩm ab eťno voluit mũdũ eẽ tũc q̃n fuit. ⁊ ipm nõ eẽ tũc q̃n nõ fuit. Ad eius aũt velle seq̃ť ita eẽ. iõ mũd⁹ tũc fuit q̃n creat⁹ est. cũ p̃us nõ ess3. nec ex hoc mutata est dei volũtas. Ad scd̃am rõem negať minor cũ autoritate antiq̃ꝝ. Ad aliã ꝓbatõem dĩm ꝙ nõ oẽ p̃us ⁊ posteri⁹ dicũt successionẽ. sľ' eĩm mľti modi p̃orǰ ⁊ posterioǰ. alij a p̃ori ⁊ posteriori tp̃e. sicut alibi p3. Ad tciã ꝓbatõem dĩm. ꝙ sicut in linea pt dari pũct⁹ initiãs q̃ ita est p̃ncipiũ linee. ꝙ nõ ẽ finis alteri⁹ ꝙ̃ nõ pũct⁹ ꝯtinuãs. ita est de instãti

Questio

Tercia. vtꝝ de⁹ possit aliqđ creare. Rñdet h̃ cõ. ꝙ nõ. ꝓbat p̃mo. q̃a si aliqđ ꝓduciť q̃d p̃ri⁹ nõ ꝓducebať. h̃ ẽ. q2 aliqđ aliť se h3 nũc ꝙ̃ p̃us. illđ nõ põt poni passũ. nisi cã dei varietatis sue sit agẽs. q2 passũ nõ p̃fuit. ğ agẽs nũc aliť se h3 ꝙ̃ p̃us. ⁊ ꝑ ꝯñs muta' tũ. Si dicať ꝙ agẽs sine mutatõe sui pt ꝓducere nouũ effectũ ꝯ. q2 agẽs dat eẽ. ⁊ nõ ecõuerso. ğ o3 in agẽte naturaľr p̃cedere aliquã nouã habitudinẽ ad ꝓductũ ğ mutatõem. q̃ nõ põt poni in deo. ğ nec creatõ. Scd̃o sic. cã sp eq̃ deťminata ad agẽdũ eq̃ videť agere ⁊ effectũ ꝓducere. Nõ eĩm videť rõ q̃re nũc aliquẽ effectũ dẽat ꝓducere. ⁊ nõ aľs. si fuerit aľs ita deťminata sicut nũc. s3 si aliqđ nũc creať aľr se h3 aliquo mõ nũc ꝙ̃ p̃us. ⁊ ꝑ maiorẽ deťminatõem cause ad ipm nũc ꝙ̃ p̃us. ğ cã ẽ aliq̃n mag' deťmiata ad ꝓducendũ effectum ꝙ̃ aľs. ⁊ sic nõ eq̃. ⁊ ꝑ ꝯñs seq̃ť ꝙ sint mutata. Tercõ sic. ƥm ph3 scd̃o de gñatõe. idẽ manẽs idẽ sp natũ est facere idẽ. ğ nũq̃ erit variatõ aliq̃ in effectu. nisi p̃us ponať mutatõ in cã. Quarto sic. si nulla ponať mutatõ ex pte cause

vt nō dicat magis approximata q̄ prius. vel alr̄s cū nō possit esse ipedimētū ex pte ei⁹. nō videt rō q̄re nūc agit et prius nō egit. Nec v3 dici q̄ volūtarie agit ⁊ pt agere qñ vult. q2 nō videt rō q̄re agēs volūtarie aliqñ agit ⁊ nō alr̄s. nisi q2 expectat maiorē optunitatē q̄ alr̄s. h aūt nō pt assignari in ipso agente respectu sui effect⁹. g nec q2 volūtarie agit pt agere qñ vult. s3 cōtra eū est fides. Dicit em̄ genes pmo q̄ in pncipio creauit de⁹ celū et terrā. Pro solutōe questionis ¶Attēde pmo. q̄ creare est aliqd de nihilo pducere in effectū. hec āt ppō de pt denotare duplicē ordinē. s. nature ⁊ duratōis. pmo⁰ ɔcedūt phi deū posse creare ⁊ aliqd de nihilo pducere sicut p3 p Auicennā sexto metaphice ca⁰ 1⁰. vn̄ poit talē rōem. deus pt imediate cāre ⁊ efficere. g pōt creare et aliqd de nihilo pducere. Añs p3. q2 deus est pmū efficiēs ex 1⁰ ⁊ vndecimo metaphice. ⁊ si nihil pt immediate facere. g nec mediate pt aliqd efficere. cū sit pmū efficiēs. ⁊ ita nullū effectū pduceret. Probat ɔña. q2 si pt efficere aliqd. g illud nō h3 ex se ⁊ formalr̄ necc̄riū esse. ⁊ ita nullū effectū pducer3. habemus g q̄ deus pducit aliqd ordie nature de nō eē ad eē. nullo psupposito fm istū intellectū ¶Attēde scdo q̄ aliqd dr̄ pri⁹ natura duplr̄. Vno⁰ positiue. q2. s. est por entitas. sic animal pri⁹ est hoie. Alio⁰ puatiue. ⁊ q̄si potētialr̄ ex rōe alteri⁹. qd ɔueniret sibi circūscripta cā alia. nō tn̄ iest ei cui prius dicit ɔuenire. sed iness3 ei. nisi p aliud intelligeret. sicut si dicat de materia pri⁹ inesse naturalr̄ puatō q̄ forma. nō quidē q̄ ista duo simul insunt in materia. ita q̄ puatō pri⁹ insit q̄ forma. s3 pro tanto prius natura in mat̄ia est puatō q̄ forma. q2 priua⁰ sp ineēt materie nisi ab aliquo agēte recipet formā. ita q̄ ad habendū puatōem sufficit sola materia cū negatōe vl' priuatōe cāe extrinsece. Ad habēdū āt formā requirit cā positiua extrinseca largiēs eam. nec tn̄ priuatō ē de rōne materie. ymmo nō iplicat ɔdictōem eā esse sine priuatōe. Ita silr̄ est in pposito. nā creatura ex se nō h3 eē nec silr̄ st̄ in ea esse ⁊ nō eē nec aliqd h3 nō eē qñ ē. s3 sp haberet nō eē quātū est ex se. nisi cā extrinseca effectiua ipm impediret dādo sibi eē. nā creatura ex sui rōe nō hab3 eē. q2 nullo⁰ haberet eē nisi p cām extrinsecā pduceret in eē. Et iō dicit in libro de caus. prima rex creatarū est esse. ⁊ nō est añ ipm creatum aliud. ⁊ sic p hi ɔcesserūt creatōem. S3 put (de) dr̄ ordinē duratōnis negat creatō a p his. q dicūt deū necc̄rio pducere qcquid immediate pducit. ⁊ nullo psupposito. qd autē mediate pducit pducit aliquo psupposito de q pducit. ⁊ tūc pducit p cās scdas. sic g nec effectū mediatū nec immediatū pducit de nihilo.. S3 hec opinio ad istū intellectū adhuc est falsa. nā deus qcquid pducit ad extra ɔtingent pducit. g sequit q̄ nō necc̄rio cāt sempitnū Añs p3. q2 de⁹ nō depēdet a creatura. g nō neccārio pducit creaturā. Sed diceres q̄ nō o3 q̄ vbi ē ɔtigētia ibi eē nouitatē. dato em̄ q̄ deus aliq voluerit cōtingenter nec necc̄itet ad volendū illa. nō tn̄ pt illa velle de nouo. eo q̄ nō est mutabil'. Dico q̄ nouitas in pductōe nō est pter nouitatē pducētis. sed ex pte pducti. s3 circa velle nō pt eē nouitas vel muta⁰ ex pte voliti nisi eēt nouitas act⁹ volēdi. volitū em̄ nō h3 eē nisi per actū volēdi. Sic g videt seq q̄ si de⁹ possit aliqd ɔtingenter cāre pt cāre nouū aliqd Ex q p3 q̄ ɔtigētia omniū istor iferior debet reduci ad cām pmā. s. ad volūtatē diuinā. q ɔtigent ⁊ libere cāt quecūq cāt ad extra

Et ad rōes ɔmētator dcm̄ est Ad pmam negat añs Ad ei⁹ pbatōem dr̄. q ad absolutū in cā imediata se qt absolutū in effectu. ⁊ in effectu primo ɔseqt vel causat respect⁹ ad cām. ⁊ tūc si est aliqs respect⁹ cāe ad effectū. hoc est rōe effect⁹. Et g dr̄ q2 cā dat eē. iō effect⁹ recipit eē. ⁊ nō ecōuerso. si p(q2) itelligat reduplicatio relatōis in cā. vel alicui⁹ alteri⁹ entitat noue siue absolute siue respectiue, ppō est fl̄a. Si āt intelligat reduplicare actū p^m cāe. q naturalr̄ pcedit cātū. isto⁰ ppō est v̄a. absolutū em̄ in cā naturalr̄ pcedit effectū Ad scd̄a dcm̄ q̄ cā eq determiata ad pducēdū aliqd q̄tū quātū est ex pte sui pt qñq pducere ⁊ qñq nō pducere. q2 sicut in naturalib3 cām determinari ex pte sui ē ipsam habere formā q cāt. ita in liberis cām eē determinatā est eā h̄re volitōnem ex pte volibil'. ⁊ sic forma ibi pt h̄ri añq effect⁹ causet si nō est ipedimētū. ita pt volitō hic haberi añq volibile habeat in effectu. ⁊ pri⁹ natura ⁊ duratōe. Ad terciā dico q̄ p hs intelligit de agente naturali. put agēs naturale distinguit ɔ agēs ad ppositū. s. fm electōem ⁊ volūtatē Ad q̄rtā dico q̄ ineruditi ⁊ indisciplinati est q̄rere oim̄ demrātōem. q2 pncipior nō est demōstratō ⁊ eodē mō in agētib3. alioqn eēt pcessus in ifinitū. nā ɔtigētia nō sequūt ex necc̄rijs Et iō ista volūtas diuina. q vult h ⁊ p nūc est imediata. ⁊ pria cā. cui⁹ nō est alia cā q̄renda. iō nō ē aliq rō q̄re voluit h nūc ⁊ nō tūc. sed tm̄ qa voluit h eē. iō fuit bonū illud eē. ⁊ q̄rere aliā cām ē q̄rere cām illi⁹ cuius nō est cā Et cū dr̄ de expectare. vex ē q̄ volūtas q habet bonitatē ex volito. si est recta stati vult volitū. nisi sit aliq rō pt quā vult illud alr̄s eē. ⁊ sic expectat tp̄us magis optunū. s3 volūtas diua nullā h3 cām vl' rōem q2 vult aliqd nūc. iō nō o3 aliquā pptunitatē in volito

Questio Qrta. vtrū de sim ¶ expectare plr̄ nihilo aliquid poss3 pduci. Rñdēt aliq q̄ (nihil) pt sui duplr̄. vno⁰ p nihilo oino. alio⁰ p nihilo fm esse exn̄tie. qd tn̄ est aliqd fm eē eēntie. Tūc dicūt q̄ lic3 de⁹ possit creare de nihilo 2⁰⁰. nō tn̄ d nihilo pmo⁰. eo q̄ nō pt pducere aliqd. qd q̄tū est ex pte sui nō pt pduci fm Auic. q̄rto metaphice. Pux āt nihil nō ē possibile ex pte sui. q2 nō est rō q̄re vnū nihil eēt possibile ex pte sui ⁊ nō aliud. ⁊ sic nō videret q̄re poti⁹ poss3 pducere antixp3 q̄ chimera si vtrūq eodē mō sit nihil. Et cōfirmat. qa in omi creatura est ɔpō ex actu ⁊ potētia siue ex q est. ⁊ qd est. ⁊ vbicūq st̄ ista possibilitas ordine nature pcedit actū. ⁊ ista possibilitas nō est nihil. s3 ē alicui⁹ entis nō fm eē exn̄tie. g fm eē eēntie Iste g mod⁹ ponit aliqs eēntias h̄re eē vex. qd acqrit p potentiā actiuā dei añ eē exn̄tie. S3 ɔ. q2 si illud eē ess3 vex eē. g pductō in illud eē ess3 v̄a creatō. ⁊ saltē illa eēt de simplr̄ nihilo. ⁊ p ɔñs si res etiā nō ess3 possibil' añq sit in eē eēntie. ⁊ p duceret in isto esse aliqd pduceret in aliq eē aliq pductōe. qd nō est possibile ex pte sui.

Dic p⁰ q̄ de nihilo. i. de nō aliq ⁊ fm eē essentie ⁊ exn̄tie de⁹ pt aliqd creare. Pt3 nā de eē exn̄tie nō est dubiū. s3 eē eēntie ē idē realr̄ cū eē exn̄tie. eo q̄ implicat ɔdictōem eēntiā manere in rex natura sine exn̄tia. dicit em̄ qdditatē cāe mō intrisece Dic 2⁰. q̄ nō pt aliqd creari ad eē simplr̄ de nihilo. i. de nullo ente. nec simplr̄ nec fm qd. p3 q2 nihil creatur qd nō h3 eē itellectū ⁊ volitū. ⁊ in eē itellectū fuit possibile formalr̄. ⁊ q̄si in potētia ppinq vt poni in eē simplr̄

Dic tercõ φ de simplr̃ nihilo aliq̄d pt̃ pduci. licet nõ creari. nã creatura pducit in eē intelligibili nõ presupposito esse simplr̃. nec ẜm q̄d nec possibili in isto eē q̄ntũ est ex pte sui. istud at̃ pduci nõ ē pprie creari. eo φ creatõ pprie dicta ē ad esse simplr̃ Ad rões pȝ solu°

Principiũ aũt fa

ciendũ) Iste est scõs tractat⁹ h⁹ octaui libri. in quo phs oñdit p⁹ motũ eē sempitnũ. ꝛ silr̃ pmũ mouẽs ꝛ pmũ mobile. Et diuidit in septẽ capitula. in p° declarat q̄ mõ aliq̄ qñq3 mouet ꝛ qñq3 q̄escũt. Et dt̃ φ cõsideratõ de p° motu ꝛ pmo motore ꝛ de sempitnitate motus incipiet ab hac q̄stione. Quare est φ q̄daȝ st̃ q̄ aliq̄ñ mouet ꝛ aliq̄ñ q̄escũt. Ad qđ sciendũ supponẽduȝ est φ mod⁹ rerũ q̄ntũ ad motũ ꝛ q̄ete põt ymaginari triplex. Prim⁹ φ oĩa sp̄ q̄escant ꝛ nihil vnq3 moueat. Secũd⁹ est φ oĩa sp̄ moueat ꝛ nihil vnq3 q̄escat. Terci⁹ est φ aliq̄ moueat ꝛ aliq̄ q̄escãt. ꝛ ille terci⁹ mod⁹ diuidit in tres mõs. Prim⁹ φ ea q̄ mouent sp̄ moueat et q̄ quiescũt sp̄ quiescãt Scõs eõ sic. s. φ oĩa aliq̄ñ moueat ꝛ aliq̄ñ quiescãt. ꝛ nihil sit qđ sp̄ moueat ꝛ sp̄ q̄escat. Terci⁹ φ aliq̄ sp̄ moueat ꝛ aliq̄ sp̄ quiescant. aliq̄ vo qñq3 moueat ꝛ qñq3 q̄escãt. ꝛ h̄ vltimũ mẽbꝝ intẽdim⁹ pbare. Ad pbandũ ḡ ipm ponũt tres ꝯclusiões Prima est. ad phisicũ nõ ptinet repbare opinionẽ. q̄ ponit oĩa sp̄ quiescere. Probat q̄tuor rõib⁹. pma q: q̄rere rõem vbi vigeret sensus ē signũ debilitat̃ itellect⁹. sed sensus viget circa motũ ꝛ pcipit motũ eē. cũ mot⁹ sit d nũero sensibiliũ. ḡ eē3 signũ debilitatis intellect⁹ q̄rere rõem ad pbandũ motũ eē. vel ad repbandũ oĩa sp̄ q̄escere. Scõa rõ. q: ad phicũ nõ ptinet repbare opinionẽ que inducit errorẽ circa oĩa entia ꝛ ꝯ oẽm sciam. s3 magis ad metaphisicũ. s3 tal̃ est hec opinio. eo φ oẽs sciẽ q̄dammõ vtũt motu. ḡ. Tercia rõ. ad phisicũ nõ ptinet reprobare opinionẽ. q̄ negat sua pncipia. sic nec ad metaphicũ. s3 talis ē hec opinio. q: in phisica supponit naturã esse pncipiũ mot⁹. ḡ. Quarta rõ. q̄uis illi dicãt motũ nõ esse ẜm veritatẽ. tñ ꝯcedũt ipm eē ẜm opinionẽ ꝛ ymaginatõem siue fantasiã. s3 opinio ꝛ fãtasia st̃ quidã mot⁹. fantasia eñ ꝛ opio mot⁹ videt. ḡ illi sibiipis ꝯdicũt ꝯcedẽtes motũ eē Scõa ꝯclusio. positõ q̄ dicit oĩa sp̄ moueri est falsa ꝛ irrõnalis. Probat q̄tuor rõib⁹. dicũt eñ aliq̄ oĩa sp̄ moueri. q̄uis h̄ nõ pcipiamus ppt mot⁹ tarditatẽ. nõ tñ defĩniat q̄ spẽ motus tõ facilr̃ reprobat opinio eoꝝ. Est ḡ pma rõ gñal. q: supponit in phia naturali φ natura est pncipiũ q̄etis sicut ꝛ mot⁹. Scõa vo rõ. pbat φ nõ oĩa sp̄ augent. q: neq3 augeri neq3 minui possibile est ꝯtinue. s3 est p mediũ. Silr̃ eñ aliq̄s auget sicut gutta cauat lapidem vel sicut arbor nascẽs int̃ lapides diuidit eos vel sicut est tract⁹ nauis. ḡ nõ est possibile aliq̄d ꝯtinue augeri vel minui. s3 oȝ φ in augmẽtatõe vl̃ diminutõe sit tp̄s mediũ. Tercia rõ. pbat φ nõ oĩa sp̄ alterant. nõ eñ oȝ φ si aliq̄d totuȝ corp⁹ in aliq̄ tp̄e alteret φ in q̄libt pte illius tp̄is aliq̄ ps illi⁹ corpis alteret. Possũt eñ multe ptes sil̃ alterari. ꝛ q̄nto plures sil̃ alterant tãto velocior est alteratõ. sicut pȝ in ꝯgelatõe aque. Itẽ altera° reqrit defĩnatũ tp̄s ꝛ defĩnatũ t̃minũ. vñ si aliq̄s debeat sanari necẽ est φ defĩnato tp̄e sanet. ꝛ φ defĩnatio sua quã dat sit in aliquẽ t̃minũ defĩnatũ. Itẽ lapis nõ fit durior aut mollior p tp̄is longitudinẽ Quarta rõ. nõ pt̃ nos latere lapidẽ mouere qñ cadit in terrã et ipm q̄escere qñ ad terrã puenit. Manifestũ est etiã φ terra ꝛ q̄lib3 aliud corp⁹ naturale si sit in pprio loco naturali q̄escit naturalr̃. q: nõ remouet ab eo nisi p violẽtiã. ḡ nõ oĩa mouent motu locali sp̄. Ex q̄b⁹ seq̄tur h̄ correlariũ. aliq̄ qñq3 mouet ꝛ aliq̄ qñq3 q̄escunt h̄ pȝ p ꝯclusiones pcedẽtes. Tercia ꝯclo. ipossibile est φ oĩa q̄ mouet sp̄ moueat. ꝛ q̄ q̄escũt sp̄ q̄escãt. ita φ nihil aliq̄ñ moueat ꝛ idẽ qñq3 q̄escat. Probat qnq3 rõnib⁹. Prima q: videm⁹ ad sensũ aliq̄ qñq3 moueri. ꝛ eadẽ qñq3 q̄escere. Scõa est de augmẽtatõe. q: qñ aliq̄s puenit ad q̄ntitatẽ pfectã cessat ei⁹ augmẽta° Tercia ē de motu violẽto. q: mot⁹ violent⁹ non est nisi recessus a q̄ete naturali. Quarta rõ. q: p hãc positõeȝ excludit̃ tur genera° ꝛ corrup°. nã q̄ generãt cessãt gñari qñ hũt eē. ꝛ q̄ corrũpunt cessãt corrũpi qñ hñt nõ eē. Quita rõ q: hec positõ destruit vl̃r oẽm motũ. In oĩ eñ motu ē gñatõ vl̃ corruptõ. vel simplr̃ vel ẜm q̄d. nã in motu t̃min⁹ ad quẽ gñat. ꝛ termin⁹ a q̄ corrũpit. Quarta cõclusio. nõ pt̃ dici φ oĩa qñq3 moueat ꝛ qñq3 q̄escãt. posset pbari in his rõib⁹ q̄b⁹ prius pbatũ est φ mot⁹ nã icepit nec desinet. s3 est sempit̃n⁹. Et pdict̃ ꝯcludit t̃ciũ mẽbꝝ diuisiõis pcedẽtis. s. eoꝝ q̄ st̃ q̄dã sp̄ mouet. q̄dã sp̄ q̄escũt. ꝛ q̄dã aliq̄ñ mouent ꝛ aliq̄ñ q̄escũt. ꝛ de h̄ magis dicet in seq̄ntib⁹ (mouentium) In h̄ 2° ca° phs oñdit φ in oĩ motu mouẽs ꝛ motũ distinguunt Ad istõ oñdendũ poit tres diuisiões. Prima. eoꝝ q̄ mouẽt. q̄dã mouẽt p se ꝛ q̄dã p accñs. ꝛ silr̃ eoꝝ q̄ mouet. ꝛ dicũt illa mouere p accñs q̄ mouẽt rõe subiecti i q̄ st̃ ꝛ rõe ptis. ꝛ silr̃ dicũt aliq̄ moueri p accñs. Scõa diuisio. eo q̄ mouent p se. q̄dã mouent a seipis. i. mouẽte intriseco. q̄ ab alio. i. a mouẽte extriseco. Tercia diuisio. eoꝝ q̄ mouent p se. q̄dã mouent naturalr̃ ꝛ q̄daȝ violẽte. Exẽ^m pmi est maifestũ de eis q̄ mouent a se. al̃ eñ mouet naturalit̃ cũ a seipo mouet. Ex^m scõi ē i his q̄ mouent ab alio. vt si terra moueat sursũ vel ignis deorsũ. ptes eñ aĩaliũ aliq̄ñ mouet naturalit̃. ꝛ aliq̄ñ violente siue extra naturã. ꝛ h̄ ẜm φ diuersimode mouet hmõi ptes. Prima ꝯclo. in his q̄ mouent violente mouens ꝛ motũ distiguũt. hec ꝯclo est maifesta. eo φ i talib⁹ mouẽs est extrisecũ moto. Scõa ꝯclo. in aĩalib⁹ q̄ mouent naturalit̃ ꝛ a seip̄ mouens ꝛ motũ distinguũt hec ꝯclu° est etiã maifesta. eo φ satis notũ est φ in oĩalib⁹ illõ qđ p se p° mouet distinguit ab eo qđ p se pmo mouet. S3 est dubiũ. vtꝝ in aĩali mouẽs sit distinctũ a moto ẜm situ. sic hõ mouens manũ ab ea distict⁹ est ẜm situ ꝛ magnitudinẽ. Et vtꝝ mouens inhereat ipi moto. sicut eñ in nauib⁹ sic ꝛ in naturalib⁹ videt eē diuisũ mouens ꝛ q̄d mouet. Maifestũ est ḡ sic dictũ est φ in motib⁹ violent̃ mouens ꝛ motũ distiguũt. ꝛ silr̃ in motib⁹ aĩaliũ. q̄ a seip̄ mouent. sed maxie h̄ dubiũ est in motib⁹ naturalib⁹ grauiũ ꝛ leuiũ. nõ eñ videt a q̄ ipsa naturalit̃ moueat. Ad sciendũ ḡ h̄ ponit hec cõclusio. grauia ꝛ leuia moueri a seipis dicere est ipossibile. Probat q̄tuor rõib⁹. Prima. q: moueri a se est pprũ aĩatoꝝ. Scõa. q: illõ q̄d mouet a se pt̃ a se q̄escere vel in t̃mino a q̄ vel in medio. sic eñ aĩal est sibiipi cã ãbulãdi. ita ꝛ cã nõ ãbulandi. s3 graue ꝛ leue nõ pt̃ ab ipso q̄escere. ḡ. Tercia rõ. q: qđ mouet a se pt̃ se mouere ad loca ꝯria. s3 grauia ꝛ leuia inaĩata nõ pñt se mouere ad loca ꝯria. ḡ. Quarta rõ. nullũ ꝯe ꝯtinuuȝ qđ s3 est eiusdẽ dispõis in oĩb⁹ suis ptib⁹ pt̃ moueri a

se.oīe eñ qđ mouet̃ a se est diuisibile in ptē p se mouē
tem.ꝛ in ptē p se motā.illas āt ptes oꝫ eē diuersaꝝ dif/
finitionū.q̃ agēs ꝛ patiēs reqrūt ꝯrias diffinitōes.sꝫ
graue ꝛ leue inaīatū est eiusdē dispōis in oībꝫ suis
ptibꝫ.g̃. Ad sciendū g̃ a q̃ mouent̃ ipsa grauia ꝛ leuia
simplicia ponūt̃ due distinctōes. Prima.mouentiū q̃
dā mouēt p se ꝛ ꝺm naturā.qdā ꝩo p accñs ꝛ extra na
turā. Exēplū scđi.sicut vectis sagitta vł bacul9 mouꝫ
grauia.vtputa lapidē.h̄ eñ nō est p suā naturā ꝛ p se
nāq̃ si bacul9 poneret̃ iuxta lapidē ꝛ non moueret̃ ab
alio nō moueret ipm lapidē.sꝫ cū eo qesceret Exēplū
pmi.vt si actu calidū.puta ignis calefaciat.potentia
calidū puta aquā.ꝛ eodē mō distinguit̃ de mobilibꝫ
Quedā eñ mouent̃ ꝺm naturā.sicut ignis sursū ꝛ ter
ra deorsū.quedā ꝩo extra naturā.sicut si ecōtrario moue
rent̃. Scđa distinctō duplex est potētia.qdā eñ est ad
actū pmū.que est forma vel dispō.ꝛ alia est ad actū se
cundū.q̃ est opatō ꝯñs formā vel dispōem.sicut scia ē ac
tus pm9.ꝛ ꝯsiderare act9 scđs. Addiscens g̃ est in po/
tētia ad actū pᵐ. sciens āt pt esse in potētia ad actuꝫ 2ᵐ
Silr caliditas est act9 pm9.ꝛ calefacere actus scđus.
frigidū g̃ est in potētia ad actū pᵐ.sꝫ calidū pt esse in
potētia ad actū scđm. Et similr grauitas ꝛ leuitas sꝫ
act9 pmi.sꝫ mot9 sursū ꝛ mot9 deorsū sꝫ actus scđi.aq
g̃ est in potētia ad hūc actū pmū.q̃ est leuitas Aer ꝩo
vel ignis aliqñ est in potentia ad actū 2ᵐ.q̃ est moueri
sursū. Inter āt hmōi potētias est drña.q̃ que est in ac/
tu pmo ꝛ in potētia ad actū scđm pt stati transferri ad
actū 2ᵐ si fuerit ei applicatū obiectū.ꝛ nō fuerit extrin
secū impediēs.nec ad h̄ q̃ trāsferat̃ ad actū 2ᵐ indigꝫ
motore extrinseco. Calidū eñ stati calefacit si sit ei ca
lefactibile approximatū.ꝛ actu sciēs stati pt ꝯsiderare
nisi sit aliqđ ipediēs.sic etiā actu graue si sit sursū sta
tim mouet̃ deorsū.nisi sit extrinsecū ipediens. Illđ ꝩo
q̃d est in potentia ad actū pᵐ nō pt exire in opatōeꝫ si/
ue in actū 2ᵐ sine motore extrinseco a q̃ generet̃ act9 p/
m9. Frigidū eñ nō pt calefacere nisi pus efficiat̃ cali
dū ab aliq̃ extrinseco gñante in eo caliditatē.nec aliqđ
actu graue mouet̃ sursū naturalr nisi fiat leue p moto/
rē extrinsecū gñantē in eo leuitatē. Est g̃ q̃rta cōclusio
grauia ꝛ leuia simplicia.i.inaīata mouent̃ a gñante vł
a remouēte ꝓhibēs. Ad h̄ eñ q̃ graue incipiat moue/
ri localit̃ deorsū indiget motore extrinseco.s.gñante in
eo grauitatē si sit in potētia essentiali siue in potētia ad
actū pmū vel indiget remanēte ꝓhibēs si sit actu graue
et in potētia accñtali siue ad actū scđm. Quāuis aūt
sic moueat̃ graue vel leue a motore extriseco.tñ ipm ex
istēs solū in potentia accñtali mouet̃ in sua forma vel a
sua grauitate aut leuitate.p quā natū est naturalr mo
ueri sursū aut deorsū effectiue ꝛ p se ꝛ imediate si fuerit
graue sursū.ꝛ nō fuerit ꝓhibēs. Cū eñ q̃rit̃.q̃re gra/
uia ꝛ leuia mouent̃ in ipoꝝ locū.cā est.q̃ apta nata sꝫ
ad h̄ qđ ē graue ꝛ leue eē.h̄ pꝫ ex dictis.grauia eñ ꝛ le
uia de potētia accñtali pñt stati trāsire ad actuꝫ 2ᵐ.nec
ad h̄ indigēt motore extrinseco. Leue eñ opabit̃ mox
nisi aliqd ꝓhibeat. Declarat̃ g̃ pdicta ꝯclusio.sꝫ q̃
grauia ꝛ leuia moueant̃ a gñante vel a remouēte ꝓhi/
bēs.q̃ ipa nō mouet̃ a seipis.iō mouent̃ aut a generāte
aut faciēte leue aut graue.aut ab ipedientia ꝛ ꝓhibēn/
tia soluente.q̃ si illđ q̃d dꝫ moueri sursū sit leue in po/
tentia essentiali.vt si sit aq̃ nūq̃ mouet̃ naturalr sursū
nisi recipiat leuitateꝫ a gñante ꝛ generādo ipsā in aerē

et postq̃ fuerit leue actu adhuc nūq̃ mouebit̃ sursum
nisi remoueat̃ ꝓhibēs.g̃ grauia ꝛ leuia exñtia in poten/
tia essentiali mouent̃ a generāte.ꝛ in potentia accñtali
a remouēte ꝓhibēs. Et sicut dr de motu locali.sic etiā
dđm est de alteratōe ꝛ augmētatōne.grauia tñ ꝛ leuia
nō mouent̃ p se a remouente ꝓhibēs.sꝫ solū p accñs Ꝺl
uellens eñ colūnā supra quā est lapis.vel remouēs la
pidē.q̃ ꝓhibet aquā effluere a vase nō alit̃ mouet lapi
dem vel aquā q̃ spera.i.stofus resiliens moueat̃ a pie
te.repcussa aūt spera nō a pariete mota est.sꝫ a pcutien
te. Ex predictis ꝯcludit̃ hec q̃nta ꝯclusio ꝛ pncipalr
intenta.oīe qđ mouet̃ ab alio mouet̃.ꝛ hoc intelligē
do sic.q̃ in oīni motu inueniat̃ mouēs ꝛ motū ab inui
cē distincta. Hec ꝯclusio pꝫ inductiue.q̃ nō nisi tribꝫ
mōis dicūt̃ aliq̃ moueri.aut eñ mouent̃ violent ꝛ sic
mouet̃ ab alio.aut naturalr ꝛ sic mouet̃ a seips.sicut aīa
lia.ꝛ in talibꝫ etiā mouens ꝛ motū distinguūt̃ aut mo
uent̃ naturalr ab alio.sicut grauia ꝛ leuia inaīata.et
in his etiā reperiunt̃ mouens ꝛ motū ab inuicē distin
cta.oīa eñ que mouent̃ ab aliq̃ mouebunt̃ (Hoc
āt duplr) In hoc tercio capitulo ondit phs q̃ nō ē pos
sibile ꝓcedere in infinitū in mouentibꝫ ꝛ mot9. Et pri
mo ꝓbat hāc distinctōem.duplex est mouens.q̃ddam
est mouens ꝓpter seipm siue p se.q̃d sꝫ mouet ꝓpria ꝩ
tute.ꝛ tale est mouens pᵐ Quoddā ꝩo nō est mouens
p se sꝫ ꝓpter alterū.q̃d sꝫ nō mouet ꝓpria ꝩtute.ꝛ h̄ est
mouens scđm. Primū aūt mouens aliqñ mouet p vnū
cū mediū ꝛ aliqñ p plura.ꝛ tunc sꝫ plura mouentia.sic
scđa sicut cū hō mouet lapidem manu ꝛ baculo. Sit
g̃ pma ꝯclusio.pmū mouens magis mouet q̃ 2ᵐ siue
vltimū. Probat̃ duabꝫ rōibꝫ. Prima q̃ pmū mouens
mouet 2ᵐ ꝛ nō eꝯ. Scđa rō.q̃ 2ᵐ mouens nō pt moue
re sine pmo.sꝫ pmū mouens bñ mouet sine 2°.sicut ba
culus nō pōt mouere lapidem nisi mouet̃ ab hoīe.tñ
hō bñ posset mouere lapidem sine baculo. Scđa ꝯclo
in ordine mouētiū oꝫ deueīre ad aliqđ mouēs pᵐ.qđ
nō mouet̃ ab alio Probat phs duabꝫ rōibꝫ.pma est.q̃
oīe qđ mouet̃ ab alio mouet̃.vł g̃ oē q̃d mouet̃ moue
tur ab alio aut aliq̃d mouet̃ ab aliq̃ q̃d nō mouet̃ ab
alio. Si scđm habet̃ intentū. Si pmū tūc erit ꝓcessus
in infinitū in mouētibꝫ ꝛ motis ab alio.sꝫ h̄ est ipossibi
le.q̃ infinitoꝝ nō est aliqđ pmū.et si non sit pᵐ nō erit
scđm.g̃ oꝫ deuenire ad vnū mouēs.q̃d non mouet̃ ab
alio.ymmo est dare qđ nō mouet̃ oīno.aut si mouet̃ a
seipo mouet̃. Scđa rō est ꝓpinq̃ precedēti.ꝛ est hec.q̃a
oē mouēs vel a seipso vel mediāte aliq̃ instrumēto.sic
hō pōt mouere lapidē tā p se q̃ cū baculo.ꝛ vtē9 ꝓijce
re aliquē ad terrā aut p suū pulsū aut mediāte lapide
quē mouit. Si pᵐ sic habet̃ intētū. Si 2ᵐ.vel tādē de
ueniet̃ ad pᵐ ꝛ pncipale mouēs.qđ nō mouebit medi
ante alio. Aliqđ eñ instrumētū.puta man9 mouebit
lapidē.q̃ mouet̃ ab hoīe.hō ꝩo mouet manū.non q̃a
moueat̃ ab ab aliq̃ alio.ꝛ sic habet̃ intentū.vel erit pro
cessus in infinitū in mouētibꝫ instrumētalibꝫ sine mo/
uēte pncipali.qđ est ipossibile (In
hoc quarto capitulo phs ondit q̃ nō est necē oīe mo
uēs moueri dicēs. Ad dicta aūt pñt seq ꝯclusiones se/
quētes ad ondendū qđ ꝓpositū est. Quaꝝ pma est.nō
oꝫ q̃ primū mouens moueat̃ p accñs. Probat̃ tribus
rōibꝫ. Prima.si sic ꝯtingeret aliq̃d q̃ñq̃ nō moueri.sꝫ
ꝯñs est ipossibile.q̃ motū ipossibile est nō esse. Ꝯñsꝫ
est aūt h̄ pri9 q̃m motū necesse est sp esse. Ꝯseq̃ntia tñ

patꝫ. qꝛ ſi moueri ineſt pͣmo motori ꝑ accñs. tūc nō eſt necc̄e ipm̄ moueri. ſꝫ pōt nō moueri. poſſibili aūt poſito in eē nullꝫ ſequit̄ īpoſſibile. q̄uis fortaſſe bñ ſeq̄t̄ ſi m̄ Ponat̄ ꝙ pͣmus motor nō mouere. tūc ſequit̄ ꝙ nō ſit motus. qꝛ ceſſante pͣmo mouēte ceſſat ſcd̄m. Scd̄a rō nos videmus aliq̄d eē motū tm̄. ita ꝙ ipm̄ nō mouet ꝙ rōnale eſt ꝙ ſit aliq̄d mouēs tm̄. ita ꝙ ipm̄ nō moue/atur. Tenet ꝑña ꝑ hāc regulā. ſi aliq̄ duo īueniāt̄ cō/iuncta. ⁊ vnū coꝝ inueniat̄ alibi ſine reliq̄. reliquū etiā poterit inueniri ſine illo. Tercia rō. anaxagoras dicebat intellectū eē impaſſibilē ⁊ immixtū. quē dicebat eē pͥncipiū motus. ꝙ ſignū eſt ꝙ pͣmū mouēs nō oꝫ moueri. Scd̄a ꝯcluſio. moueri nō ineē pͣmo motori ꝑ ſe. Probat̄. qꝛ ſi pͣmū mouēs moueat̄ ꝑ ſe. aut h̄ eſt ſm̄ eandē ſpēm mot⁹ ſm̄ quā mouet. aut ſm̄ aliā. ſi ſm̄ eandem tūc docēs geometriā addiſceret geometriā ſm̄ eādem geometricatōem. ⁊ ꝓijciēs ꝓijceret ſm̄ eandē ꝓiectōem ſꝫ hoc eſt falſū ⁊ impoſſibile. nā docēs geometriā hꝫ illā. addiſcēs ꝟo caret ea. Si vero ſm̄ aliā ſpēm motus ita ꝙ agēs altereꝫ vel ecōtra. tūc cū ſpēs mot⁹ ſint finite ⁊ oꝫ fieri ſtatū ⁊ reflexionē ad ſpēs mot⁹ p⁹ acceptas ſic ſeq̄ret̄ ꝙ idē mouebit̄ ⁊ nō mouebit̄ ſm̄ eādē ſpēm ipſius mot⁹. Tercia ꝯcluſio. q̄ eſt pͥncipal'r intenta in hoc capitulo nō eſt neccāriū oē mouēs moueri. pꝫ q̄a ſi oē qd̄ mouet̄. mouet̄ a motore moto. vel ꝙ moueri ī eſt pͣmo motori per accñs. ita ꝙ ipe motor q̄ mouet̄ moueat. nō tñ ꝓpter illud ꝙ ipe mouet̄ vel ineſt ei ꝑ ſe. ſed neutꝝ eſt dd̄m. ſicut pꝫ ꝑ ꝯcluſiones p̄cedentes. ꝙ nō omē qd̄ mouet̄. mouet̄ a motore moto.

In hoc q̄nto capitulo pħs oñdit ꝙ omne mouēs ſeipm̄ diuidit̄ in ptē ꝑ ſe mouentē ⁊ ptēꝫ ꝑ ſe motā. ⁊ dt̄ ꝙ necc̄e ē omē (q̄d mouet̄) eſſe diuiſibile in ſp diuiſibilia. ſicut dictū eſt pͥus. cū omē qd̄ mouet̄ ſit cōtinuū. quo ſuppoſito ponit quatuor ꝯcluſiones. Prima. in mouēte ſeipm̄ totū nō mouet totū. Probat̄ duabus rōibus. prima qꝛ tūc vnū ⁊ idē eſſꝫ mouēs ⁊ motū ſm̄ vnū ⁊ eundē motū. vtputa idē doceret ⁊ doceret̄. ſanaret ⁊ ſanaret̄ ſm̄ eandē ſanitatē. Scd̄a rō. qꝛ idē reſpectu eiuſdē ſil' eſſꝫ in potētia ⁊ in actu. ⁊ ſic ſil' eſſꝫ ī actu ⁊ nō eſſꝫ in actu. ⁊ eſſꝫ in potētia ⁊ nō eſſꝫ in potentia qd̄ eſt īpoſſibile. Cōſeq̄ntia pꝫ. qꝛ qd̄ mouet̄ eſt in potētia ⁊ non in actu. q̄d ꝟo mouet eſt in actu. qd̄ eī vadit ad actū eſt in potētia. Mot⁹ āt eſt act⁹ imꝑfectus mobilis. ⁊ qd̄ calefacit eſt actu calidū. ⁊ oē qd̄ generat aliquā formā hꝫ illā. ſic ergo idē ſil' eſſꝫ calidū ⁊ nō calidū. ⁊ ſil'r in q̄bus mouēs eſt ſil' cū moto. Scd̄a ꝯcluſio. in mouente ſeipm̄ nō vtraqꜫ ps mouet vtrāqꜫ ptē ſic ꝙ vna moueat aliā. ⁊ ad eam moueat̄. Probat̄ q̄tuor rōib꜏. Prima qꝛ ſi ſic vna ps nō magis moueret q̄ alia. ⁊ ſic nō eſſꝫ dabile pͣmū mouēs. cū primū mouēs magis moueat q̄ ſcd̄m. Scd̄a rō. qꝛ ſi ps mouēs moueret̄ iteꝝ ab alia pte mota. h̄ eſſꝫ tm̄ ꝑ accñs. ⁊ ſic contingit ipaꝫ nō moueri. ⁊ ꝑ ꝯñs poſſet remanere mouēs tm̄. ita ꝙ nō moueret̄. Tercia rō. ſi necc̄e eſt motū ſp eē nō ē necc̄e mouēs (ꝓpterea ꝙ mouet) eē moueri. ſꝫ ſufficit ꝙ mouēs ſit immobile vl' a ſeipo moueat̄. ⁊ per ꝯñs nō oꝫ vtraqꜫ ptē mouere vtrāqꜫ. Quarta rō. ſi vtraqꜫ moueret vtrāqꜫ. tūc vtraqꜫ moueret ⁊ moueret̄ ſm̄ eūdem motū. ⁊ ſic calefaciēs calefieret. qd̄ eſt īpoſſibile. Tercia cōcluſio. in mouēte ſeipm̄ nō q̄libet ps mouet ſeipam. ⁊ ꝓbat̄ duab꜏ rōib꜏. Prima qꝛ aut mouēs ſeipſū mouet̄ ab aliq̄ ſui pte. aut ipm̄ to'⁹ mouet̄ a toto Si ab aliq̄ ſui pte. tūc illa ps erit pͣmum mouens ⁊ ſepata mouebit totū ⁊ nō ampli⁹ totū. Si ꝟo totū mouet̄ a toto tūc ptes mouet̄ ſm̄ accñs. ⁊ ſic pñt ſe nō mouere. ꝙ ipius mouētis ſeipm̄ aliq̄d mouet̄. ⁊ aliqd̄ eſt imo/bile. Scd̄a rō. qꝛ ſi ps aliq̄ moueat ſeipam totā. tūc aliq̄d ipius ptis mouebit ⁊ aliq̄d mouebit̄. ⁊ ſic adhuc mouebit̄ ſi diuidat̄ a toto. Quarta ꝯcluſio. q̄ eſt pͥncipal'r intenta omē mouēs ſeipm̄ diuidit̄ in duas partes q̄rū vna eſt mouēs ⁊ altera mouetur. qꝛ in mouēte ſeipſum. vel totū mouet totū. vel vtraqꜫ ps vtrāqꜫ ptē mutuo. vel q̄libet ps mouet ſeipam. vel vna mouet ⁊ non mouet̄. alia ꝟo mouet̄ ⁊ non mouet. ſꝫ nō pt̄ dici aliqd̄ triū pͣmoꝝ. ſicut pꝫ ꝑ ꝯcluſiones p̄cedētes. ꝙ relinq̄t̄ quartū eſſe veꝝ.

In hoc ſexto capitulo pħus oñdit q̄uo in mouēte ſeipm̄ ps. q̄ mouet ſe hꝫ ad ptē que mouet̄. ⁊ intēdit duas ꝯcluſiones. Prima. pͣmū mouēs ſeipm̄ eſt ꝯpoſitū ex duob꜏ ſolū. ſ. vno mouēte imobili ſiue nō moto. ⁊ ex alio moto. Vñ ad rōem pͣmi mouent̄ nihil ſpectat ꝙ vna ps/moueat ⁊ moueat̄. Probat̄ hec ꝯcluſio ſupponēdo cū aduerſario ꝙ pͣmū mouēs nō ſit ſolū ꝯpoſitū ex ill' duob꜏ ymmo ex trib꜏ vel plurib꜏. vt ſi a mouens nō motū moueat b. ⁊ b. moueat c. ⁊ c. nihil moueat. tunc dt̄ ad/uerſarius ſi ipm̄ erit ꝯpoſitū ex trib꜏ ptib꜏. quaꝝ vna erit mouēs nō mota. ſ. a. alia mouēs ⁊ mota. ſ. b. ⁊ ter/cia mota nō mouēs. ſ. c. h̄ ꝙ īꝓbatur ſic. qꝛ illud nō ē p'⁹ mouens ſeipꝫ. nec ps pͣmi mouent̄ ſeipm̄. q̄d ſi auferretur adhuc maneret mouens ipm̄. ⁊ ſi illa auferet̄ ipm̄ nō moueret nec moueret̄. ſꝫ ſi c. auferet̄ adhuc a b moueret ſeipſū. a. eī moueret. ⁊ b. moueret̄. ⁊ ſine a. ⁊ b. nec c. moueret nec moueret̄. ꝙ nec c. eſt p'⁹ mouēs ſeipſū. nec ps primi mouent̄ ſeipm̄. vñ in mouēte ſeipm̄ ps mouēs ⁊ ps mota ſic vniūt̄ ꝙ tāgūt ſeinuicē vl' vna ps tāgit aliā. ⁊ illud totū dꝛ mouere ſeipm̄. nō qꝛ vna ps moueat ſeipſā. ſꝫ qꝛ vna mouet ⁊ alia mouet̄ in mo/uente eī ſeipm̄ ſūt tria. ſ. mouere moueri et mouere ſe/ipm̄. mouere āt ineſt ei rōe ptis mouent̄. moueri vero rōe ptis mote. et mouere ſeipſū rōe toti⁹ et nō ptis Sꝫ circa predicta occurrit dubitatō. dictū ē eī in ſexto h⁹ ꝙ omē (qd̄ mouet̄) eſt ꝯtinuū et diuiſibile. ſꝫ nōdū dictū eſt. vtꝝ omē mouēs ſit diuiſibile. Si ꝙ dicat̄ oē mouens eſſe diuiſibile. ſic et omnē qd̄ mouet̄. eſt dubitatō vtꝝ diuiſo vtroqꜫ. ſ. taꝫ mouente q̄ moto. adhuc vna ps mouent̄ moueret vnā ptēꝫ mobil'. vtputa ſi aliq̄d auferat̄ ab a. et aliq̄d a b. dubitat̄ vtꝝ a. adhuc moueret b. et videt̄ ꝙ nō. qꝛ iā motū nō deberet dici primuꝫ ſeipſū mouēs. Ad hāc āt dubitatōem poſſꝫ rñderi ꝙ primū mouens eſt idiuiſibile. Ex predict̄ ſeq̄t̄ hec ſecūda ꝯcluſio. primū mouens eſt imobile. pꝫ qꝛ vel ſtatim oꝫ ꝯcedere ꝙ in mouentib꜏ eſt ſtat⁹ ad mouēs immobile. vel ꝙ ſit ſtat⁹ ad mouens ſeipſū. pͥo āt ꝯceſſo habet̄ intentū. Si ꝟo ꝯcedat̄ ſcd̄m adhuc oꝫ cōcedere primū mouens eſſe imobile. cū dictū ſit pri⁹ ꝙ primuꝫ mouens ipſū ꝯponit̄ ex pte mouente imobili. et illud erit primū mouens

Qm̄ āt oꝫ motū) In h̄ vltimo capitulo oñdit pħs primuꝫ mouens oīno eſſe imobile et ꝑpetuū. Et intendit q̄ttuor ꝯcluſiones. et dt̄ primo ꝙ qꝛ oꝫ motū ſp eſſe et nō deficere neccāriū eſt aliq̄d eē qd̄ primū mouet. imobile q̄dem ipſo ab omni exterius mutatōe et ſimpl'r et ſm̄ accñs. Potiuū āt alteri⁹. ad oſtendendū āt primū mouens eſſe ꝑpetuū non ſufficit oñdere ipm̄ eſſe imobile. qꝛ nō omē ingñabile et incor

ruptibile est ꝑpetuū. ymmo si aliqd indiuisibile aliqñ est ꝛ aliqñ nō est ipm nō est ꝑpetuū. ꝛ tñ nec gñatur nec corrūpit᷑. sed h₃ esse post nō esse sine sui mutatōe. cū sic ꝑus dictū ꝛ determiatū. oē qd mouet᷑ eē diuisibile. fortassis eñ necc̄ariū est si aliqd impartibile aliqñ qdem est aliqñ āt nō est sine mutatōe. aliqñ quidē esse. aliqñ āt nō esse. Est ergo ꝑma ꝯclusio. ꝑmū mouēs est ꝑpetuū Probat᷑. q꞉ necē est motū sp̄ esse. ſ₃ nō pōt mot⁹ sp̄ eē nisi ꝑmus motor sit ꝑpetu⁹. ḡ. Minor p₃. q꞉ nō pt sp̄ esse mot⁹. nisi sp̄ sit mouēs aut vnū ꝛ idē aut plura succedentia sibi. si sp̄ sit vnū. habet᷑ intentū. si vero sint plura q̄ tñ aliqñ sit ꝛ aliqñ nō sit o₃ vnum illoꝝ esse cām sic essendi ꝑpetuū. ſ₃ hm̄oi ꝑpetuitatis nō pōt eē sufficiēs causa id qd nō est sp̄ ens. ymmo nec oīa entia. quia illa essent infinita ꝛ accn̄tal'r ordinata. in talibꝫ āt nō pōt assignari sufficiēs cā sp̄ eēndi. nisi sup oīa illa poneret᷑ ordinator ꝑpetu⁹. si ḡ mot⁹ est ꝑpetuus ꝑpetuū erit ꝑmū mouēs si sit vnū. si vero plura ꝛ plura ꝑpetua. Secūda ꝯclusio tm̄ est vnū ꝑmū mouens. Probat᷑ q꞉ qd pt fieri ꝑ pauciora meli⁹ est sic ponere q̄ꝫ ꝑ plura. vnū aūt melius q̄ꝫ multa. ꝛ finita q̄ꝫ infinita op₃ existimare eisdem accn̄tibꝫ. frustra nāqꝫ fit ꝑ plura qd pt fieri ꝑ pauciora. sed eq̄ ꝓbabil'r ꝛ ꝓbabili⁹ pñt saluari oīa ponēdo tm̄ vnū mouēs ꝑmū. sicut ponēdo plura. ꝛ h̄ magis videbit᷑ in seq̄ntibꝫ. ḡ melius est ponere tm̄ vnū ꝑmū mouēs q̄ꝫ plura. Et ꝯfirmat᷑. q꞉ o₃ sp̄ esse motū pōt aūt ymaginari ꝙ sp̄ sit mot⁹. aut q꞉ vnus ꝛ ꝯtinuus. aut q꞉ plures ꝯñter se habētes in his. aut q̄ sit possibilia. illd est ponēdū qd est digni⁹. ſ₃ dignius est sp̄ eē motū ꝑm ꝯtinuatōem q̄ꝫ ꝑm discōtinuatōem. ḡ d₃ ꝙ sp̄ sit vnus mot⁹. sed motus sp̄ vnus d₃ esse ab vno motore. ḡ prim⁹ motor a quo est tal' motus sempitern⁹ d₃ eē vn⁹. Tercia ꝯclusio. ꝑmū mouēs est oīno imobile tā ꝑ se q̄ꝫ ꝑm accn̄s. ꝑus eñ sufficiēter iꝓbatū est ꝙ primū mouēs est imobile ꝑ se hoc mō. nā oīe qd mouet᷑ ab aliquo mouet᷑. qd iteꝝ vel mouet᷑ vel est immobile si mouet᷑ vel a se vel ab alio. cū ḡ nō sit ꝓcedere in infinitū in mouētibꝫ ꝛ motis erit deuenire ad aliqd ꝑmu₃ pricipiū motus. qd oīno nō mouet᷑ ꝑ se. vl' si mouet᷑ ipsum nō mouet᷑ a se. tale aūt diuidit᷑ in pte ꝑ se mouentē et in pte ꝑ se motā siue in mobilē. ḡ est aliqd primū mouēs immobile ꝑ se. Qꝫ āt sit aliqd ꝑmū mouēs immobile tā ꝑ se q̄ꝫ ꝑ accn̄s. p₃ q꞉ motus est ꝑpetu⁹ ꝛ ꝯtinu⁹ ḡ prim⁹ motor est imobil' ꝑ se ꝛ ꝑ accn̄s. Cōseq̄ntia tenet. q꞉ aīalia nō mouent᷑ neqꝫ mouēt ꝓpter duo Primū est. q꞉ mouent᷑ a motore extrinseco ꝑ se mobili. Scd̄m est. q꞉ mouet᷑ a motore intrīseco ꝑ accn̄s mobili. vnde eñ alia nō quātū ad oēs motus mouet᷑ a motore intrinseco. ſ₃ quātū ad aliqs ab extrīseco. s. vel a corpe cōtinē teipa. vel a corpe ea subintrāte. vtputa ab aere in q̄ sūt vel ab alimēto. qd est in ip̄s. ꝛ hoc ꝓpter motū augmentatōis. vel ab aere qui ea subintrat. Hi sit eñ alij motus natura ꝛ aīalibꝫ. ꝑm q̄s nō mouent᷑ ꝑ seipa vt augmentū decremētū respiratō. q̄bꝫ mouet᷑ aīal. vnūqdqꝫ eñ his motibꝫ naturalibꝫ ꝓcedētibꝫ aīal incipit moueri motu locali. Et ꝑ hoc solutū est primū argumētum q̄ videbat᷑ motū ꝓbari posse incipe in mūdo. cū prius nō esset. sicut incipit in aīali. qd est minor mūd⁹. Dicimꝰ eñ ad illd ꝙ aīalia nō icipiūt sic moueri q̄si pᵒ nō mouebāt᷑. ſ₃ q꞉ sic icipiāt moueri ꝙ pᵒ nō sic mouebātur. du₃ coquit᷑ alimētū dormiūt. digesta āt surgunt et mouent seipsa. Quātū ḡ ad aliqs mot⁹ aīalia mouet᷑ a mouēte extrīseco. qd est mobile ꝑ se. q̄uis quātu₃ ad alios mot⁹ moueant᷑ a motore intrinseco. puta ab aīa. que q̄uis nō moueat᷑ ꝑ se mouet᷑ tñ ꝑ accn̄s mutat eñ corpus. qre qd est in corpe extrīs. Et si arguat᷑ ꝯtra ꝯclusione₃. ꝙ sicut in aīali aīa mouet ipm̄ corp⁹. ꝑm⁹ motor mouet celū. sed aīa mouet᷑ ad motū corpis ꝑ accidēs. ḡ etiā prim⁹ motor mouet᷑ ꝑ accn̄s ad motū celi Dōm est ꝙ nō est sic. aliud eñ est moueri ꝑ accidēs a se ꝛ ab altero ꝛ moueri ab altero. primū eñ repit᷑ solū in istis inferioribꝫ q̄ sit generabilia ꝛ corruptibilia. ſ₃ scd̄m bñ repitur in orbibꝫ celestibꝫ inferioribꝫ. q̄ pluribꝫ motibꝫ mouent᷑. Quarta ꝯclo. necē est primū mobile esse ꝑpetuū ꝛ moueri motu ꝑpetuo. Probat᷑ q꞉ o₃ motū in istis inferioribꝫ ꝑm successionē esse ꝑpetuū. ita ꝙ generatōes ꝛ corruptōnes entiū ꝑm successionē sit ꝑpetue. ꝛ huiusmōi ꝑpetuis o₃ cām esse ꝑpetuā. Ista āt cā nō pōt solū esse mouēs imobile. q꞉ ipm sp̄ est natum mouere vniformiter ꝛ nō efficere ꝯria diuers̄ tpibꝫ. mouēs aūt motū siue celū pt efficere ꝯria. s. motū ꝛ quietē. ꝛ motus ꝯrios sicut generatōem ꝛ corruptōe₃. eo ꝙ ꝑ suū motū diuersimode nobis applicat᷑ diuers̄ tpibꝫ ḡ nō solū o₃ ponere primū mouēs esse ꝑpetuum. sed etiā primum mobile. quod mouetur motu sempiterno Ex predictis pat₃ solutio questionis mote in principio hui⁹ tractat⁹. q̄ querebat᷑ qre est ꝙ qdā sit q̄ aliqñ mouet᷑ ꝛ aliqñ qescūt. Et vl'r p₃ quo mō se hñt res q̄ꝫ tū ad moueri ꝛ qescere. i. nō moueri. Nō eñ sic se hūt res ad moueri ꝛ qescere ꝙ oēs sp̄ quiescāt ꝛ nūqꝫ moueātur aliq. nec sic ꝙ ipe sp̄ moueāt᷑. ꝛ que qescūt sp̄ qescāt. ita ꝙ nulle sint q̄ aliqñ moueāt᷑ ꝛ aliqñ qescāt. ꝛ hoc oñsum est in primo capitulo hui⁹ tractat⁹. nec etiā sic se habēt ad moueri ꝛ nō moueri. ꝙ oēs aliqñ moueant᷑ ꝛ aliqñ nō moueāt᷑. qd inꝓposito est qescere. vt iam oñsum est. ſ₃ sic se hñt ꝙ quedā sp̄ mouet᷑. vt primum mobile. qdā sp̄ qescūt siue nō mouent᷑. vt ꝑmū mouēs qda₃ ꝟo qñqꝫ mouent᷑. ꝛ qñqꝫ qescūt. vt cetera mouētia ꝛ mobilia. Circa hūc textū Attēde pmo ꝙ de immobilitate primi motoris. aliter sensit plato. ꝛ al'r Aresto. Nā Aresto. ꝑmo ꝯuenit cū platone in hoc. q꞉ eodem mō ꝓbāt primū motorē esse. 2ᵒ ꝯueniūt in hoc ꝙ dicūt primū motorē eē substātiā intellectualē siue intelligentiā sepatā. Tercio ꝯueniūt in hoc ꝙ dicūt motores corpm celestiū esse indiuisibiles ꝛ nō hñtes magnitudinē. iō nec finitā nec infinitā potētiā hñt. q̄ sint ꝟtutes ꝯpabiles. sicut grauitas ꝛ leuitas. ſ₃ discōueniunt in duobꝫ. Primo. q꞉ d't plato ꝙ motores ꝑmi ꝑ h̄ ꝙ mouēt mouent᷑ a se. ꝛ h̄ nō tm̄ intelligit de motoribꝫ orbiū celestiū. sed etiā de aīa. iō d't eam eē immortale₃ sicut exp̄sse p₃ legenti phedronē platonis Dicit eñ ꝙ intellect⁹ sepatus in eo ꝙ ipe facit formas intellectas mouet se. q꞉ nihil facit intelligilia nisi intellect⁹. sic nihil facit calidū nisi calor Ad faciendū āt itelligibilia in eo ꝙ sit intelligibilia mouet se ꝑ intellectu₃. ꝛ qd sic mouet se est cā motus local' in habēte intellectū Et q꞉ in tali motu nō est ꝯrarietas mouent͛ ꝛ moti neqꝫ distantia. iō dixit qdlibet taliū esse immortale ꝛ ꝑpetuū et q꞉ hoc primit⁹ est in celestibꝫ. iō dicebat semē aīarū esse in celestibꝫ vocās semen aīa₃ aīas sepatas. q̄ descēdūt a stellis ꝯparibꝫ. Scd̄m in quo discōueniūt ē. q꞉ plato dixit ꝙ sicut aīa est ꝯiūcta corpi. ꝛ mouet᷑ ꝑ accidēs ad motu₃ corpis. cuius est act⁹. ita sil'r prim⁹ motor. Sed oppositum dixit Aresto. nā prim⁹ motor nō

pōt dici aīa nisi equoce. Vñ Ptolomeus dt in almage
sti distinctōe decimatercia caº 2º. ꝙ nō dꝫ sumi iudici
uni mot⁹ corꝑis celestis ab aliq̄ corpoꝝ inferioꝝ sim/
pliciū. q2 corpus celeste obedit in oēm motū quē vult
fieri in eo motor su⁹ absq3 lassitudine ⁊ tristicia. Nō āt
sic est in corꝑib9 inferiorib9 a se motis ‖ Attēde scdo
ꝙ omēs opiniones de motu in gnē reducūt in septem
modos. q̄ positi sūt a diuersis p̄hıs. quoꝝ p̄mus est ꝙ
oīa sꝑ quiescūt. sicut dixit zenō. ⁊ ille est ꝯtra sensuꝫ
Scōs est ꝙ oia sꝑ moueant. sicut dt Eraclit⁹. ⁊ ille sīlr
est ꝯ̄ sensū. Terci⁹ est. ꝙ oīa qñq3 moueant ⁊ qñq3 q̄
escāt. sicut dixerūt Anaxagoras ⁊ Empe. de q̄ supius
dictū est. Quart⁹ est. ꝙ oīm reꝝ q̄dā sꝑ quiescūt ⁊ que
dā sꝑ moueāt. sicut dixit pithagoras. Quint⁹ est. ꝙ q̄
dā nō oīa qñq3 moueāt ⁊ qñq3 quiescūt. Sext⁹ ē. ꝙ
q̄dā quiescāt sꝑ. ⁊ alia moueāt qñq3 ⁊ qñq3 quiescant.
Septim⁹ est. vt inueniant in entiū diuersitate tres mo
di sīl. s. ꝙ quedā moueāt sꝑ. ⁊ quedā q̄escāt sꝑ. ⁊ q̄daꝫ
quiescāt qñq3 ⁊ moueāt qñq3. Et de hac in p̄cedenti
bus ⁊ sequētib9 est p̄ncipalis intentō ‖ Attēde tercio
ꝙ cū dt p̄hs. si aliqua duo inueniāt ꝯiuncta. ⁊ vnū il/
loꝝ alicubi reꝑiat sine reliquo illud poterit etiā reꝑiri
sine alio nō vult p̄hs intelligere de quibuslibet entib9
hoc em̄ falsū est de substātia eā reꝑiri sine alio scꝫ accn̄
te. dato em̄ ꝙ suba posset reꝑiri sine albedine ⁊ nigredi
ne. ⁊ albedo non possit reꝑiri sine suba simplr materia
possit reꝑiri sine forma hoīs vel asini ⁊ nō econtra. ⁊ sic
de multis alijs. h̄ tn̄ nihil refert. Vnd ꝯmētator dt sic
qm̄ cū aliq̄d fuerit ꝯpositū ex duob9 ꝯpositis. q̄ꝝ vtrū
q3 existit ꝑ se. ⁊ alteꝝ illoꝝ fuerit seꝑatum a reliq̄ necē
est vt reliquū sit seꝑatū. Verbi grā terra ⁊ aq̄ sūt simł
et vtraq3 illaꝝ existit ꝑ se. ⁊ cū neutꝝ sit necāriū ꝯponi
alteri. sequit ꝙ si terra fuerit seꝑata in aliq̄ loco ab aq̄
ꝙ etiā ecōtra. vult ḡ ꝯmētator sic intelligere ꝙ si aliq̄
substātie ꝑ se exñtes possint inueniri sīl. ⁊ vna possit in
ueri ꝑ se seꝑata ab alia. reliq̄ p̄t ꝑ se existere nō ꝯiūcta
cū alia ‖ Attēde quarto. ꝙ cū dt p̄hs p̄mū mouēs eē
oīo immobile. h̄ nō repugnat dictis p̄hi tercō p̄hicoꝝ/
rū vbi dr ꝙ omē mouēs mouet. ⁊ in de gnatōe ꝙ omne
agēs in agēdo repatit. Ille em̄ ꝓpōes debēt intelligi d̄
mouēte ⁊ agēte ꝑ ꝯtactū. q̄re nō est p̄mū mouēs. Et si
arguat. ꝙ omē mouēs de nouo acq̄rit aliquā relatōeꝫ
mouētis ad mobile. h̄ est veꝝ loquendo de mouēte li/
mitato ⁊ phisico. Et si iteꝝ arguas. ꝙ nihil p̄t alit se
habere sine mutatōe. est em̄ mutari alr se hr̄e. sꝫ p̄muꝫ
mouēs p̄t de nō creātē fieri creans Dōm est ꝙ hoc est
ꝑ denoīatōem extrinsecā ⁊ nō intrinsecā.

Et vero aliis faci

cientibus) Iste est tercius tractat⁹ hui⁹ octaui libri
in quo ostendit p̄hs qui motus sit ꝑpetuus. Et diui
dit in q̄ttuor capitula. in p̄mo oñdit quis mot⁹ inter
oēs debeat dici p̄mus. ⁊ intēdit sex ꝯclusiones. Et
dt p̄mo. ꝙ cōsiderandū est si sit aliquis motus ꝯtinu⁹
vel nō. ⁊ q̄s sit p̄mus motuū. Reꝑit āt mot⁹ in tribus
p̄dicamētis. s. quātitate q̄litate ⁊ vbi. ⁊ ille qui est ꝭm
vbi est p̄oꝛ omniū. Est ergo p̄ma ꝯclusio. alteratō est
p̄oꝛ augmentatōne. patꝫ quia alimentū est p̄us ⁊ dissi
mile ꝯtrarium alito. ⁊ postea fit sīle ꝑ alteratōnem. et
tūc fit alteratō. Scda ꝯclusio. motus localis est prior
alteratōe. Probat duab9 rōib9. Prima est. q2 alterans

facit actu tale ex eo q̄d est in potentia tale. ḡ nō sꝑ se ha
bet similiter. sed aliquādo est ꝓpinqui⁹ ⁊ aliquādo lō
gius alterato. q̄d nō p̄ot fieri sine motu locali. Secun/
da rō. oīm possibiliū qualitatū (ꝭm quas fit alteratō)
p̄ncipia sūt raritas ⁊ dēsitas. que nō sūt aliud q̄ꝫ ꝯgre/
gatō ⁊ disgregatō. ꝭm quas dicūt fieri generatō ⁊ cor/
ruptō substātiaꝝ. sed illa q̄ ꝯgregant ⁊ disgregantur
necārio mutant ꝭm locū. ergo loci mutatō est p̄oꝛ alte
ratōe. Tercia ꝯclusio que est p̄ncipalr intenta. motus
localis est prim⁹ motuū. ꝓbatur duabus rōibus Pri
ma sumit ex numero motuū. sūt em̄ tm̄ tres mot⁹. scꝫ
ꝭm quantitatē q̄litatē ⁊ vbi. sꝫ motus localis est prior
augmētatōe. que est ꝭm quātitatē. ⁊ alteratōne. que est
motus ꝭm qualitatē. ergo. Scda ratō sumit ex ordine
mouētium ⁊ mobilium. ⁊ est hec. motus localis ē ma
xime ꝓximus ei q̄d est primū mouentiū. ⁊ sīlr mobiliū
ḡ est prior alijs motib9 Añcedens pꝫ. quia inter mouē
tia ⁊ mobilia. illud est primū q̄d mouet seip̄m. ⁊ illud
maxime ꝓprie mouet seip̄m ꝭm motū localem. ḡ. Sed
q2 p̄us dicit multis modis. s. natura tp̄a ⁊ ꝑfectōe. id̄o
ad sciendū quo mō p̄oꝛis motus local est p̄oꝛ alijs po
nūtur ꝯclusiones sequentes. Est ergo quarta ꝯclusio
motus localis est prior natura alijs motib9. ptꝫ q2 mo/
tus localis p̄t esse. nō existentib9 alijs motib9. Alia au
tē nō p̄nt esse sine ip̄o. ḡ motus localis est prior alijs ꝑ⁹
essendi ꝯsequentiam. Añcedens pꝫ. quia nō est necē
id quod mouet localr generari vel corrumpi. ⁊ ꝑ ꝯñs
nec alterari vł augmētari Quinta ꝯclusio. mot⁹ local
est p̄oꝛ alijs motib9 tp̄e. ꝓbat. quia ꝑpetuum est prius
nō ꝑpetuis. ergo motus localis (q̄ est ꝑpetuus) est pri
or omibus alijs. quoꝝ nullus est ꝑpetuus. Vñ q̄ꝫuis
in aliquo vno ⁊ eodē habēte generatōem motus loca/
lis sit posterior alijs. cū ip̄e est simplr prior q̄ꝫ generaº
et vnus existēs est causa oīm generatōnū perpetuo sibi
succedentiū. Si em̄ generatō eēt simplr p̄oꝛ oīa que
generacent eēnt simplr prior. quod falsum est. De ge/
neratōne aūt magis videt ꝙ sit prior alijs motibus q̄ꝫ
de augmētatōe vel alteratōe. Sexta ꝯclusio. mot⁹ lo/
calis est prior alijs motib9 ꝭm ꝑfectōem. Probat trib9
rōibus. Prima est. quia in vno ⁊ eodem mot⁹ localis
est posterior generatōe. ḡ est prior ꝑfectōe. Tenet conse
quētia. quia que sūt posteriora via generatōis sūt prio/
ra via ꝑfectōis. generatōne em̄ posterius natura pri⁹ ē.
Secūda rō. quia motus localis solum ꝯuenit ꝑfectꝭ
ergo est ꝑfectior. Añcedens patꝫ. quia ꝓpter indigētiā
organoꝝ multa viuentia sūt immobilia motu ꝓgressi/
uo. vt plante ⁊ quedam genera aīalium. Tercia ratō
quia ꝭm motū localem nihil mutatur de eē rei. ḡ. Añ/
cedens pꝫ. nequaq3 em̄ substātiā mutat quod mouet
motu locali in eo q̄d fert. ꝭm em̄ hūc soluꝫ nihil mutat
in esse ‖ (Que autem loci) In hoc secūdo capitulo
ostendit p̄hus. ꝙ solus motus localis sit ꝑpetuus ⁊ cō
tinu⁹. Et intēdit hanc conclusionem. nullum motum
vnū p̄ter localem contingit esse perpetuū. Probat du
abus rōnibus. Prima. quia quicquid nō mouet con/
tinue ꝭm eundem motuꝫ in numero quiescit q̄escet in
fine motus. sed id quod moue⁹ de contrario in ꝯtrari
um nō mouet cōtinue ꝭm eundē motum in numero ḡ
quod mouet de ꝯtrario in ꝯtrarium q̄escit in fine mo
tus. Omnis aūt motus alius a locali circulari est de
cōtrario in ꝯtrariū. Nā in generatōe ⁊ corruptōe t̄mi
ni sūt ens ⁊ nō ens. in alteratōe qualitates contrarie. in

augmẽtatõe ꝛ diminutõe magnitudo ꝛ ꝗlitas Scḋa rõ. generatõ vel corruptõ nõ est ꝯtinua. ğ nec alia mutatõ pter localẽ. Tenet ꝯñtia. qa si ꝑ naturã generatõ vel corruptõ sit ꝑpetua. alie etiã mutatões ꝑ naturaȝ stꝫ ꝑpetue. phisicũ em̃ est qḋ silr̃ se habet in om̃ibꝫ Añcedẽs pꝫ. quia sicut dictũ est generatõ hꝫ terminũ silr̃ et corruptõ. iõ nõ pñt ꝑpetuari nisi ꝑ reflexionẽ ꝯtinuetur. sꝫ nõ ꝯtinuãẽ. qꝛ absurdũ est dicere ꝙ statim genitũ incipiat corrũpi sine quiete media. Penitus em̃ incõueniẽs esse videẽ si factũ. ꝛ mox neccẽ est corrumpi ꝛ nullo tpe ꝑmanere. Natura em̃ frustra intẽderet naturã rei si statim vellet eã destruere. Sed ꝯtra hãc rõnem pñt fieri tres obiectões. Prima. qꝛ ipa non videẽ valere in mutatõibꝫ. stꝫ em̃ inter ꝯtradictoria ꝛ nõ iter ꝯtraria. Ad hoc dõm est ꝙ nihil differt. quia ꝯtradictoria nõ pñt simul eidẽ inesse. sicut nec ꝯtraria. Scḋa obiectõ est. qꝛ mutatõi nõ opponiẽ quies. ğ nõ oꝫ illud (qḋ mouet motu generatõis vel corruptõis) ꝗescere. Ad hoc dõm ꝙ hic capiẽ ꝗescere vt idẽ est ꝙ cessare a motu. Vñ ꝗuis in termino corruptõis nõ põt esse. ꝗes. qꝛ illud quod nõ est nõ põt ꝗescere ꝛ corruptõ ẽminaẽ in nõ esse. tamẽ inter gñatõem ꝛ corruptõem sp est tp̃s mediũ. iõ ille mutatões nõ stꝫ cõtinue. Tercia obiectõ est. qꝛ videẽ sequi ex dictis ꝙ vnũ sit ꝯtrariũ pluribꝫ. vt motus motui ꝛ quieti. Ad hoc dõm est ꝙ non est incõueniẽs idẽ esse pluribꝫ ꝯtrariũ diuersimode. eqle em̃ opponiẽ maiori sicut excellenti. ꝛ minori sicẽ ei qḋ excelliẽ. ¶ (Qḋ aũt cõtingit) In hoc tercio capitulo ostẽdit phs ꝙ nullus motꝰ pter circularẽ pt eẽ ꝯtinuus ꝛ ꝑpetuus. Et intẽdit ꝗnq ꝯclusiones. Prima. qa neccẽ est in motu reflexo reflexũ ꝗescere in termino reflexionis. reflexũ em̃ neccẽ est stare nõ solũ in recto. sꝫ ꝛ si ẽm circulũ feraẽ stabit. Õe em̃ qḋ reflectiẽ neccẽ ẽ i pũcto reflexionis ꝗescere. Qꝫ aũt neccẽ est stare fides est. nõ solũ in sensu. sed in rõe. Probaẽ ergo sic. quia in om̃i illo signo mobile ꝗescit in quo existit adequate in actu. sed in pũcto reflexionis mobile existit adequate in actu. ğ ibi quiescit. Pro ꝓbatõe maioris ꝑmittũẽ due suppositões. Prima qꝛ in motu ꝯtinuo est dare ꝑncipiũ mediũ ꝛ finem Quãuis aũt mediũ sit vnũ numero. est tamẽ duo rõe. nã in ordine ad ꝑorem ꝑtem motus dꝛ finis. ꝛ in ordine ad posteriorẽ diciẽ ꝑncipium. Secunda suppõ. triplr̃ pt dici ꝑncipium alicuꝰ motꝰ aut finis. s. in actu ꝛ in potentia. ꝑncipiũ in actu diciẽ illḋ in quo mobile erat adequate quando incepit moueri. et finis in actu dicitur. in quo est adequate quãdo desinit moueri. Sed ꝑmũ in potentia diciẽ in quo mobile potest esse adequate in ꝑncipio motus. ꝛ finis in potẽtia diciẽ in quo mobile potest esse adequate a ꝑte post Probatur ergo maior. s. in quocũq signo mobile ẽ adequate in actu in illo quiescit. ita ꝙ si mobile moueaẽ ꝯtinue ab a. in c. ꝑ medium b. ꝛ nõ quiescat in b. nunq est ibi adequate in actu ꝑmo. sic qꝛ si essꝫ in eo solũ eẽt ibi in nũc. Secũdo probaẽ. quia mobile nõ simul accedit ad b. ꝛ est in b. Silr̃ nõ simul est in b. ꝛ recedit a b. sed si aliquando est actu in b. tunc nec accedit neq recedit a b. ergo si aliquando est actu in b. tunc ipsum quiescit. Patꝫ ergo ꝙ si mobile vtaẽ b. tanq ꝑncipio i actu. ꝛ tanq fine in actu oꝫ ipm quiescere. ꝛ sic pꝫ maior pdicte rõis. Minor vero eiusdem. s. ꝙ in termĩo reflexionis mobile existit adequate ꝛ in actu est satꝫ manifesta. qꝛ si mobile moueaẽ sursum in aliquo spacio. ꝛ ꝑ reflexionẽ reuertaẽ deorsum oꝫ ꝙ vtaẽ termino spaciũ in ꝗ moueẽ tanq fine in actu illiꝰ descẽsus. ꝛ tanq ꝑncipio in actu sequẽtis ascẽsus. cũ ille ascẽsus nõ habeat aliuȝ finẽ nec descẽsus aliud ꝑncipiũ. Possꝫ ergo rõ breuiter sic formari. mobile nõ simul accedit ad terminũ magnitudinis ꝛ recedit ab eodẽ. nec etiaȝ simul accedit ꝛ recedit ꝛ est in ipo. ğ in alio ꝛ alio signo talis accedit ꝛ recedit. ꝛ ꝑ ꝯñs est signabile tp̃us in quo nec accedit nec recedit a termĩo magnitudinis. ꝛ tũc oportet ipm ꝗescere. ğ. Scḋa ꝯclusio. motus reflexus non est vnꝰ. Probaẽ septẽ rõnibus. Prima. dĩñã spẽ nõ pñt ad inuicem cõtinuari. sꝫ motus rectꝰ ꝛ motus reflexus dĩñt spẽ. ğ motus reflexus nõ est vnus ꝛ ꝯtinuꝰ cũ motu ꝑmo ꝛ directo. Minor pꝫ. qꝛ motus directꝰ ꝛ motꝰ reflexus stꝫ ꝯtrarij. ꝯtraria aũt differũt spẽ. Qꝫ autem sint ꝯtrarij ꝓbaẽ dupl̃r. ꝑmo qꝛ fiũt ẽm distantias cõtrarias. si em̃ vnus est sursũ alter est deorsum. ꝛ si vnus est ad ante alter est a retro. ꝛ si vnus est ad dextrũ alter est ad sinistrũ. termini itaq stꝫ dĩñtes spẽ. terminꝰ em̃ est vnũ de requisitis ad motũ. tria em̃ erant. s. qḋ ẽ qḋ mouetur. vt hõ aut deus. ꝛ qñ vt tp̃s. ꝛ terciũ in ꝗ. hoc aũt est locus aut passio. aut spẽs. aut magnitudo. Secũdo ꝓbatur. qꝛ si motus fiãt supra lineã rectã siue supra lineã circularẽ ipi impediũt seinuicẽ. illi ꝟo qui nõ stꝫ ꝯtrarij. vtputa motus sursũ ꝛ motꝰ ad dextrꝫ siue ad sinistrꝫ nõ impediũt seinuicẽ. Cõtraria aũt sese corrũpunt ꝛ ꝓhibẽt ad inuicẽ. Scḋa rõ. ille motus nõ est vnus. ꝗ est interruptꝰ ꝑ quietẽ. sed sic est de motu reflexo. sicut pꝫ ꝑ ꝯclusionẽ pcedẽtem. ğ. Alie ꝟo rões sũt cões siue logice.. Est ergo tercia rõ. si motꝰ reflexꝰ eẽt vnus. seqreẽ ꝙ idem mouereẽ motibꝫ ꝯtrarijs. qḋ ẽ impossibile. Tenet ꝯñã. quia in linea recta cuiꝰ termĩ stꝫ a. ꝛ b. motꝰ ab a. est ꝯtrarius motui ad a. sꝫ tũc idem motꝰ essꝫ silr̃ ab a ꝛ ad a. qꝛ nõ est dubiũ si sit motꝰ continuꝰ ab a. in c. ꝛ iterꝫ in a. statim ille motus essꝫ ab. a. et iterꝫ ad a. qꝛ qḋ moueẽ aliquo motu continuo vsq in aliquẽ terminũ. statim cũ moueẽ. moueẽ in illũ ẽminũ. Quarta rõ. si sic aliquid mouereẽ a termĩo in quo nũq fuit. hoc aũt est impossibile. Patꝫ ꝯñã. quia statim cũ aliquid mouereẽ ab a. in c. etiam mouereẽ a. c. ad a. ꝛ tamẽ nondũ fuisset in c. ğ. Sequẽtes vero rões non solũ ꝓbant ꝓpositum de motu locali. sed etiam de om̃ibus alijs. Est ergo quinta ratõ. ex illis motibus nõ ꝯponiẽ vnus motus ꝯtinuus. cum quorꝫ vno stat ꝗes opposita toti spẽi alterius. sed sic est de motu ante reflexionem ꝛ pteritꝰ. ğ. Sexta rõ. si sic tũc erit mutatõ vna ꝛ ꝯtinua ab albo in nõ album. ꝛ a nõ albo in albũ. sed hoc est impossibile. quia tũc simul aliqd fieret albũ ꝛ nõ album. simul aũt fit nõ album. ꝛ corrũpitur album. quare tũc simul fieret album ꝛ corrũpereẽ album. Septima rõ. quia talium motuum vltima non possunt eẽ vnum sicut nec albedinis ꝛ nigredinis Tercia cõclusio. impossibile est motum rectum esse vnum et ꝑpetuum. Pro cuius ꝓbatõne supponiẽ ꝙ om̃e spaciũ est finitum. ꝛ ꝙ supra spacium finitum nõ potest fieri motus infinitus. nisi ꝑ reiteratõem Probatur ergo quia in spacio recto nõ potest fieri reiteratõ nisi ꝑ reflexionem. sed interueniente reflexione nõ est motus continuꝰ. ğ. Quarta ꝯclusio. motũ mixtum ex circulari et recto nõ ꝯtingit eẽ vnum ꝛ ꝑpetuum Patꝫ qꝛ nullũ mixtũ est ꝑpetuũ cuiꝰ aliqd missibiliũ nõ ꝯtingit esse

perpetuū. Quarta ɔclu° que est p̄nci palr intenta ē hec Nullus motus localis p̄ter circularē pōt esse vn⁹ ꝛ ppetuus. ptꝫ quia oīs motus localis ē circularis vl' rectus vel mixtus ex vtroqꝫ. sed nec rectus nec mixtus pt esse ppetuus. ergo Sed circa dc̄a in p̄ma ɔclusione occurrūt tres dubitatōnes. Dc̄m est em̄ in illa ꝙ si mobile moueꝛ cōtinue de a in c p mediū b ꝛ nō quiescat i b nūqꝫ est in b. Dubitaꝛ ergo p̄rio. vtꝝ simul veniāt a in c ꝛ d in i posito ꝙ a moueaꝛ ɔtinue ab e i c ꝛ aliquid spacij e c sit equale spacio ꝫ i scilꝫ b c. ꝛ posito ꝙ d moueatur a est i equali velocitate sicut a pōt moueri. posito vltra ꝙ simul dū a est p̄mo in b ip̄m d incipiet moueri. ꝛ arguiꝛ ꝙ nō. imo ꝙ d prius ɔtingit in i qꝫ a in c. quia p̄us d recessit ab ipo ꝫ qꝫ a ab ipo b. ergo s̄m eq̄le spaciū prius veniet in terminū velocitate exn̄te equali. hec aūt ɔn̄a est manifesta. Sed an̄s probaꝛ. qꝛ ponebatur simul a esse p̄rio in b ꝛ d recedere a ꝫ. sed p̄us est a in b qꝫ recedebat ab ipo. ergo p̄us recedit b a ꝫ qꝫ a recedat a b. ¶ In oppositū aūt arguiꝛ scꝫ ꝙ simul veniant qꝛ necesse ē a quiescere in b p aliquod tp̄s si b pri⁹ recedat a ꝫ qꝫ a a b. sed positū ꝫ ip̄m nō quiescere imo ɔtinue moueri. ergo nō pri⁹ recedit. ꝛ per ɔn̄s nec pri⁹ venit in terminū ¶ Ad hanc dubitatōem r̄ndetur negando positū. Ponit em̄ casuꝫ ꝙ a moueaꝛ ab e i c p b motu ɔtinuo. ꝛ ꝙ a aliqn̄ fuerit in b. hec aūt sunt impossibilia. ipossibile est em̄ mobile duꝫ mouetur esse i aliquo medio. ꝛ ideo nec fuit in b nec recessit ab eo tanqꝫ a p̄ncipio in actu. nec accessit ad ip̄m tanqꝫ ad fineꝫ in actu. Et p idem soluitur dubitatio sc̄da que est zenonis qua dubitaꝛ vtruꝫ possibile sit aliq̄d moueri vl' aliquod spaciū pertrāsire. ꝛ videtur ꝙ nō. quia ipossibile est infinita ptransire. sed in quolibꝫ spacio sūꝫ infinita scꝫ infinite ptes. ergo. Et ɔfirmatur. quia quecūqꝫ ɔtingit successiue ptransire vnū post aliud etiam cōtingit ptranseūdo nūerare. sed nō ɔtingit nūerare infinita. ergo hui⁹ dubitatōnis sūꝫ due solutōnes Prima ē ad hoiem s̄m quā dictuꝫ est in tercio phisicoꝝ ꝙ nō est possibile ptransire infinita nisi hoc sit in tp̄ibus infinitis. sicut aūt in spacio sunt infinite ptes ita ꝛ in tēpore. sed hec solutio nō sufficit quia poterit dimitti spacium ꝛ queri de tēpore. vtꝝ scꝫ ɔtingat infinita tēpora ptransire. Secūda solutio est. ꝙ quāuis nō ɔtingat ptransire ꝛ nūerare infinita in actu bene tn̄ in potētia Tercia dubitatio est. quia qn̄ aliquid fit. ip̄m p aliqd tēpus est ꝛ p aliquod tēpus nō est cum em̄ fit nō est. illa aūt tp̄a dicunꝛ cōtinuari p aliqd instans. Dubitatur ergo vtꝝ i vltimo instanti mutatōis illud (qd fit) dicatur esse vl' non esse. vel esse ꝛ nō esse simul. Ad qd dicendū est. ꝙ res que fit est subiecta passioni posterioris tp̄is. vt res que generaꝛ diciꝛ esse in illo instanti q̄ termīat gn̄atōem. ꝛ illud qd fit album diciꝛ esse albuꝫ in instanti t̄mināte motuꝫ alteratōnis. Manifestū ita ꝙ est qꝛ nisi aliqs faciens tēpus didens signū prius ꝛ posterius sp̄ posterioris rei simul erit idem ens ꝛ nōens Et qm̄ fuit nō est signū qs igitur vtrisqꝫ ɔn̄e est ꝛ priori ꝛ posteriori ꝛ vnū ꝛ ideꝫ nūero. rōne aūt nō idē. hui⁹ q̄dem finis est alius aūt p̄ncipiū. Vltimū aūt instās attribuiꝛ vlteriori passioni. ita ꝙ in illo instanti eodeꝫ mō se habꝫ res sicut in tp̄e sequēti. Et si obijciaꝛ ɔtra hanc solutōem qꝛ quādo aliq̄d dealbaꝛ. in toto tp̄e dealbatōnis ē nō albuꝫ. ergo etiā erit nō albū in t̄mio dealbatōnis. cuꝫ ip̄e sit aliq̄d totius in tp̄e. Dr̄ ꝙ nō est cōcedendū in quolibꝫ illius tp̄is ip̄m esse nō albuꝫ. immo accipiendū est vltimū instans illius tp̄is. in q̄ p̄rio est album. quāuis em̄ illud instans sit aliq̄d tp̄is preteriti. est tamē aliq̄d tēporis futuri scꝫ p̄n̄s

¶ In hoc quarto cap̄lo ostendit ph̄s ꝙ motus circularis pōt esse ɔtinuus ꝛ ppetuus. ꝛ intendit nouē ɔclusiones. P̄ria. nō est possibile motū circularē esse vnū ꝛ ppetuū. Probaꝛ duabus rōnibꝫ. P̄ria. nihil prohibet illum motū (qui est ab eodē in ideꝫ absqꝫ reflectōe) ē ɔtinuū ꝛ perpetuū. sed motus circularis est hmōi. ergo Maior patet. qꝛ cum ibi nō sit reflectio ibi nō est ɔrietas propꝛ quā opteat motuꝫ interrūpi per q̄etem. cum aūt sit ab eodem i idem pōt reiterari infinities. Nam cuꝫ i fine motus mobile sit in eodeꝫ t̄mio in quo p̄us erat nō est aliqua rō quare nō possit mouere ex illo sicut p̄us Secūda rō. motuꝫ (q̄ est ab eodem i idem absqꝫ hꝫ ꝙ mobile fiat pluries in eisdeꝫ signis) ɔtigit esse continuū ꝛ perpetuū. ꝛ hoc iō qꝛ non fit ɔrietas nec reflectio Sꝫ motus circularis est hmōi. ergo. Tres aūt ɔclusiones sequētes sequūtur ex dc̄is. Est ergo secūda cōclusio. in semicirculo vl' in alia ꝑtōne circuli nō ɔtigit motum esse ɔtinuū ꝛ perpetuū. patꝫ quia i tali nō pōt fieri motus ab eodem in idem nisi p reflectōem ꝛ reuertendo p eadem signa. ꝛ hoc nō fit sine quiete ꝛ corruptione propꝛ ɔtrarietatē. Unde dr̄ia est inter pōnem circuli ꝛ circuluꝫ. qꝛ in circulo copulaꝛ finis p̄ncipio. in pōne aūt circuli nō sicut nec i recto. Tercia ɔclusio nō est ponēdū aliquē aliū motū a locali circulari esse ppetuū ꝛ ɔtinuū. ptꝫ qꝛ nullus tal' pōt fieri ab eodē i idē sine reflectōne. Quarta ɔ° antiq̄ nō bn̄ dixerūt dicētes oīa sensibilia sp̄ moueri. Ptꝫ p̄mo qꝛ nō oīa sp̄ mouētur motu circulari. alijs aūt motibꝫ non pn̄t sp̄ ɔtinue moueri. Ptꝫ sc̄do. qꝛ ipi hoc dicētes intelligebāt de motibꝫ gn̄atōnū ꝛ corruptōnū de q̄bus p̄us dc̄m est ꝙ non pn̄t esse ppetue ɔtinue. Quīta ɔ° tam motus rect⁹ qꝫ motus circularis est p̄or mixto. ptꝫ qꝛ simplex est p̄or cōposito Sexta ɔ° motus rc̄us nō pōt esse ppetu⁹ nec cōtinuari i infinitū. ptꝫ qꝛ si sic vel fieret sup̄ magnitudineꝫ finitā vl' infinitā. Nō sup̄ infinitā. qꝛ nulla est tal' ꝛ si essꝫ adhuc nō fieret sup̄ eā motus rc̄us infinit⁹. ipossibile em̄ nō fit. sed trāsire magnitudinē infinitā ē ipossibile. ergo si essꝫ magnitudo infinita nō possit sup̄ eaꝫ fieri motus rc̄us īfinitus. Nec etiā supra magnitudineꝫ finitā. qꝛ vel fieret s̄m reflectōeꝫ vel s̄m rc̄m. nō s̄m reflectōeꝫ. qꝛ motus ille essꝫ cōpositus ꝛ nō vn⁹ sed duo Nec s̄m rc̄m. qꝛ tūc essꝫ iperfc̄us ꝛ corruptus. Septīa ɔ°. motus circularis est p̄or recto. Probaꝛ duabꝫ rōnibus. p̄ma qꝛ perfc̄m est p̄us impfc̄o natura rōne ꝛ tp̄e ꝛ incorruptibile corruptibili. sed motus circulari est ppetuus ꝛ pōt ɔtinuari i infinitū. motus aūt rc̄us ē corruptibil' nec potest i infinituꝫ cōtinuari sicut probatuꝫ est. ergo. Secūda rō iam facta est qꝛ perpetuū est prius nō ppetuo. sed solus motus circularis est ppetuus ꝛ infinitus. q̄libet em̄ alioꝝ finitur ꝛ terminaꝛ per q̄etem Octaua cōclusio. motus circularis est prior alijs motibus localibus. Probaꝛ quatuor rōnibus Prima. oīs motus local' vel est rectus. vel circularis. vel mixtus ex his. sed motus circularis est prior mixto ꝛ etiā motu recto sicut ptꝫ p q̄ntā ꝛ septimā ɔc̄oes. g̃. Sc̄da rō qꝛ ille mot⁹ est ppetu⁹ in q̄ oē signū est ind r̄nt p̄n̄s mediuꝫ ꝛ

finis sic aūt est de circulari q2 nō est dr̄ña signoꝝ in linea circulari propt̄ quā vnū magis dēat dici pn̄ꝰ medium aut finis q̄ reliquū. ergo motus circularis est ꝑpetuus. ꝛ per ꝯñs prior aliis. Maior patz. q2 si vbiq3 indr̄nter est ꝑncipiū mediū ꝛ finis. tūc vbiq3 motus est in ꝑncipio. ideo nō deficit. ꝛ vbiq3 est i fine ideo nō deficit. ꝛ vbiq3 est in medio. ideo nullibi incipit vel desinit. ergo est ꝑpetuus. Quare aūt in circulatōne nō sit distincta pn̄ꝰ mediū ꝛ finis. Rō est. q2 oīa attribuūtur cētro ꝛ nō circūferentie. vn̄ motus circularis nō est a pn̄o per mediū ad finem. sed est sp̄ circa ꝑncipiū mediuz ꝛ finez. Tercia rō. motus circularis est mēsura alioꝝ motuū. ergo est ꝑmus. ꝯña tenet. quia ꝑmū in vnoq3 genere est mēsura alioꝝ. ꝛ nanq3 qm̄ mēsura motuū ē circulatio ꝑmā necesse ē ipā3 esse. oīa em̄ mensuranť ꝑmo ꝛ quia ꝑmus mēsura alioꝝ est. ꝫ Quarta rō. solus motus circularis est reglaris. ergo ꝑmus. Añs pz. quia motus rectus est velocior in fine q̄ in ꝑncipio. ꝛ q̄nto velocior est tāto magis recedit a q̄ete violenta termini a quo. Nona ꝯclꝰ Motus localis est ꝑmꝰ oīm motuū. que ꝯclꝰ probata est sup̄ius ꝑ rōnes. nūc aūt probatur ꝑ autoritates. ꝛ ꝑmo per autoritatē dicētiū amiciciā3 que ꝯgregat ꝛ lite3 que disgregat esse ꝑma pricipia ꝯgregaº em̄ ꝛ disgregaº sunt motus localis. quia ergo isti attribuerūt ꝑmis ꝑncipiis reꝝ motu3 localem ꝛ nō alios signū est ꝙ ipē est ꝑmus motuū. Secūdo ꝓbatur autoritate Anaxagore ponētis i ntellectū esse primā3 tām mouentē ꝛ disgregantē eu3 mixta. Tercio ꝓbatur ꝑ autoritatē dicentiū vacuū esse causa3 motus. Si em̄ vacuū esset causa motus ꝑ ip̄m solu3 fieret motus localis. Quarto probať per autoritatē dicētiū generationē ꝛ corruptōe3 fieri ꝑ condēsatōe3 ꝛ rarefactionē. nihil em̄ aliud sunt q̄ ꝯgregaº. Quīto probať ꝑ autoritatē dicentiū animā esse ꝑncipiū motus localis. ꝛ aīata distigui ab inaīatis. q2 mouenť localit̄ a se. vn̄ dixerūt aīal cognosci ꝑ se per trāsmutatōe3 locale3. Sexto probať per opione3 cōem. dicimus em̄ illud ꝓprie moueri qd̄ ꝫm locū mouetur. ꝛ si aliquid quiescit ꝫm motu3 vocale3 ꝛ moueatur ꝫm alios motus nō dicimus illud moueri simpl'r. Ex predc̄is patz ꝙ motus sp̄ est. ꝛ quis est ille motus qui sp̄ est Pz etiā ꝙ primu3 est perpetuū ꝛ imobile

Quod aūt hoc

necesse. In hoc vltio tractatu oñdit phūs quale est ꝑmū mouens. Et diuiditur in tria capl'a. in quoꝝ ꝑmo ostendit ꝙ ad motū infinitū requiriť poña infinita. Et dt̄ ꝑmo. ꝙ aūt hoc necesse est imptibile ēē ꝛ nullā habere magnitudinē nūc dicimus. vt aūt hoc fiat sit ꝑma ꝯclusio hec. Impossibile est mouens finitu3 mouere ꝑ tēpus infinitū. Ad motu3 em̄ infinitū requiriť potentia infinita. Pro cuiꝰ probatōne ponit q̄tuor suppōnes Pria ꝙ mouens finitū sit a ꝛ mobile sit b qd̄ etiā sit finitu3. op3 em̄ ꝙ si mouens sit finitū ꝙ etiā mobile sit finitu3 cu3 potentia motoris nō d3 excedere poñam moti. Tēpus vero infinitu3 in quo a mouet b sit c. Secūda ꝯclꝰ ꝙ aliqua ps ipius a que vocetur d moueat partē ipius que vocetur c. Tercia suppō ꝙ tēpus in quo ꝑ a moueť qd̄ quidē voceť 3 nō est infinitū.

Est em̄ minus q̄ tēpus c in quo mouet. minus aūt tēpus alio nō est infinitū. Et ꝙ sit minus ꝓbatur. qa supra probatū est ꝙ pars in ptransēūdo aliqd̄ signum moueť in minori tp̄e q̄ totu3. Quarta suppō est ꝙ auferendo ab a ptes equales ipi d tandē ꝯsumeť a. ꝛ etiā auferendo ab a ptes equales c tandē cōsumeť. sed tp̄s c nō ꝯsumiť auferendo ptes equales ipi 3. qa finitu3 ꝑ ablatōe3 finiti ꝯsumiť ꝛ nō infinitū. Probať ergo conclusio. quia quelibet ps ipius a equalis ipi d mouet ꝑ te3 equale3 ipi c in tp̄e finito. ꝛ ille ptes sunt finite. ergo totū tēpus in quo a mouet totū b est finitū resultat em̄ ex tp̄ibus in q̄bus ptes mouebūt. ptes que q̄de3 tēpora sic finita magnitudie ꝛ multitudie quare op3 esse finitu3. ergo ipossibile est mouēs finitu3 mouere ꝑ tēpus infinitū. Scd̄a ꝯclusio. ipossibile est ꝟtute3 infinitā eē in magnitudine finita. Pro cuius probatōne ꝑmittūtur tres suppōnes Pria. maior potētia ceteris paribus mouet idē vel equale in minori tp̄e. velocius em̄ mou3 sicut maior ꝟtus in miori tp̄e calefacit dulcefacit ꝛ frigefacit. Secūda suppō ꝙ infinita poña mouet equale in miori tēpore q̄ aliqua ꝟtus finita: eo ꝙ est maior Tercia suppō. oīs motus est in tp̄e ꝛ nō in instanti. Probať ergo ꝯclꝰ quia si in magnitudie finita esset poña infinita sequereť ꝙ potentia finita ꝛ poña infinita equali tp̄e mouerent idē mobile. ꝯñs est ꝯtra scd̄a3 suppōne3. ꝛ ꝯña probať. q2 si poña infinita moueat aliquod mobile mouebit ip̄m in aliquo tp̄e sicut dicit tercia suppō. Sit ergo illud tp̄s a ꝛ capiať ꝟtus finita q̄ moueat illud mobile cōstat ꝙ mouebit illud mobile i aliquo tp̄e maiori q̄ sit tēpus a. illud aūt voccetur a b ꝛ tūc erit determiata ꝓportio ipiꝰ ab ad a. quia finiti ad infinitu3 nō est aliqua ꝓportio. Sit ergo ꝓportio centupla ꝛ sumatur ꝟtus in centuplo maior q̄ erat ꝟtus finita ꝑmo accepta ipa adhuc erit finita. Et mouebit in centuplo tp̄e quia quāto poña actiua augm̄taťtanto tēpus diminuiť. tādē em̄ deuenireť ad hoc ꝙ ꝟtus ipius a mouebit in tp̄e in quo mouebit infinita poña. ergo poña finita ꝛ poña infinita i equali tp̄e mouebūt Tercia ꝯclusio. ipossibile est potentiā finitā esse i magnitudine infinita. Pro cuiꝰ probatōne ponūtur tres suppōnes. Pria quāuis datis duobꝫ corpibus possibile sit in miori eoꝝ corpoꝝ esse maiorē ꝟtute3 tamen sūptis corpibus eiusdē ratōnis ꝛ oīno siĺibus ꝑterq̄ i qualitate sp̄ in maiori corpe est maior virtus Secūda suppō ꝫm aduersariū magnitudo infinita sit a b in qua panatur esse ꝟtus finita. ꝛ de illa magnitudie infinita sumať aliqua pars finita que sit b c. ꝛ sumať mobile ꝙ illa pars finita posset mouere ꝛ sit d b c. mouebit ergo d in aliquo tēpore per transeūdo aliquod signu3 ꝛ sit illud tēpus e 3. Tercia suppō ꝙ si a tota magnitudine a b auferať magnitudo duplex scil3 a b c illa mouebit imediate in medietate tp̄is e 3 quia i dupla magnitudie erit ꝟtus dupla que mouebit i duplo velocius. ꝛ sic mouebit i dimidio tp̄e. sit ergo illud tp̄us 3 k accipiēdo ꝫ de illa magnitudie infinita ꝛ augmētādo b c ꝫm quācūq3 ꝓportōem nūq3 ꝯsumeť mḡnitudo a b ꝛ tn̄ c augm̄tando tp̄s semp miorabitur. Probatur ergo ꝯclusio duabꝫ rōnibus. Pria. illa ꝟtus est infinita q̄ mouet velocius d in miori tp̄e q̄ queciq3 virtus finita sed ꝟtus magnitudis a b moueret in miori tēpore q̄ quecūq3 ꝟtus finita. pat3 quia oīs virtus finita hab3 proportōem ad ꝟtute3 magnitudis infinite. ꝛ tn̄

virtus magnitudinis a b moueret velocius quam quecunque habens proportionem ad b c eo quod esset maior et excederet omnem proportionem a b. cum dictum fuerit quod b c quantumcunque fuerit multiplicatum non attingeret ad a b. ergo virtus magnitudinis a b est infinita quod est contra ponem aduersarij ¶ Secunda. quia si in magnitudine finita esset potentia infinita. sequeretur quod potentia corporis finiti moueret in equali tempore infinitum mobile sicut potentia corporis infiniti quod est impossibile. cum potentia corporis infiniti sit maior. consequentia patet diminuendo tempus ad augmentationem virtutis sicut tactum est quod quidem igitur non contingit infinitam esse potentiam in magnitudine finita neque finitam in infinita ex his palam ¶ In hoc secundo capitulo mouet vnam dubitationem dicens. de his autem que feruntur vt proiecta bene habet dubitare. ¶ Dubitatur ergo. a quo moueantur proiecta. Ratio autem dubitationis est. quia sicut prius probatum est omne mouens simul esse cum moto. ita quod si mouens sit extrinsecum mobili oportet quod tangat ipsum. constat autem quod in proijciendo non tangit proijciens proiectum postquam recesserat ab eo. Est ergo dubitatio. A quo mouentur proiecta post recessum a primo proijciente. Et de hac dubitatione erant tres modi dicendi Ad sciendum autem quis illorum est verus ponuntur quatuor conclusiones. Prima. proiecta non mouentur a parte media propinqua proijciente ita quod proijciens simul cum proiecto moueat aerem qui vltra moueat lapidem postquam recessit a manu proijcientis. Probatur. quia similis questio erit de illa parte medij a quo mouetur. non enim est maior difficultas de lapide quam de aere quia aer non mouetur sic a seipso. nec appetit aliquid aliud quod moueat ipsum aerem. Secunda conclusio. proiecta non mouentur a medio sequente. Dixerunt enim aliqui quod cum proijciatur exeat a loco suo violente necesse est aerem sequi violente ad replendum locum ne sit vacuum et secando impellit proiectum. et sic deinceps quousque cessat motus et illum motum vocauerunt Antiparistasim. Probatur ergo conclusio. quia oporteret ad omnem distantiam posteriora sequi. sicut enim lapis exit a loco suo ita aer sequens. et sic deinceps. ergo vno motum omnia mouerentur quod est falsum.
Tercia conclusio. proiecta mouentur a medio et partibus medij seruicem consequentibus ita quod proijciens simul cum lapide moueat aerem propinquum. et ille aer alium. et sic deinceps vsque ad finem motus Vnde proijciens simul cum proiecto non solum moueat aerem propinquum. immo cum hoc imprimit sibi virtutem mouendi alium aerem sequentem. et ille aer primus simul cessat moueri quando proijciens cessat moueri. sed adhuc aliquo tempore retinet vim motiuam sibi impressam. et sic potest alterum aerem mouere et ita deinceps donec alteri aeri nulla virtus motiua imprimatur. Probatur ergo. quia non videtur alius modus saluandi id quod opponebatur sibi scilicet quod motus esset sine mouente eo quod mouens debet esse simul cum moto. impossibile est enim aliter opposita soluere nisi dicto modo Antiparistatur autem simul omnia moueri facit et mouere
Ex predictis patet euidenter sequi scilicet necessario requisitum ad propositum duo autem erant Primum quod ad motum infinitum requiritur potentia infinita eo quod potentia infinita non potest esse in magnitudine finita. Secundum quod ad motum vnum et continuum requiritur motor vnus. et hoc patet ex hac conclusione. Quarta conclusio motus proiectionis non est proprijssime vnus et continuus patet. quia ad perfectam continuitatem motus requiritur ydemptitas mobilis totalis quamquam sit ydemptitas lapidis tamen concurrit aliquod mobile scilicet aer. etiam motus perfecte vnus et continuus requirit regularitatem motus. Motus enim non est regularis nisi sit ab eodem motore continuo se habente simul ad ipsum mobile. lapis autem proiectus non sic mouetur sed ab alio ad aliud.
¶ In hoc tercio capitulo philosophus ostendit vnitatem et immaterialitatem primi motoris. et intendit quatuor conclusiones Prima. tantum est vnum primum mouens. Probatur. quia dictum est prius quod oportet illum motum esse sempiternum continuum et regularem. talem autem oportet esse vnius mobilis et ab vno motore. ¶ Nam propter hoc motus proiectionis non est vere continuus. ergo tantum est vnum primum mouens quod mouet motu primo. Secunda conclusio. primum mouens est immobile probatur duabus rationibus. Prima. quia si moueretur moueretur ab alio et sic non esset primum mouens. Secunda. quia si esset mobile sequeretur quod non semper moueret. quia esset fatigabile vel saltem quod non moueret regulariter. si enim moueatur aliter se habebit. Si vero potentialiter primus motor immutabilis nec fatigabitur nec aliter se habebit. ideo oportebit continuare similem motum primo. ergo mouens est immobile ¶ Tercia conclusio primum mouens est in circumferentia ipsius celi. Probatur quia primum mouens debet poni vbi velocior est motus. proxima enim mouenti prius recipiunt eius influentiam. sed in circumferentia spere velocior est motus quam in centro. ergo primum mouens debet poni in circumferentia spere celestis. Quarta conclusio primum mouens est indiuisibile et nullam habens magnitudinem probatur. quia si haberet magnitudinem aut haberet finitam. aut infinitam. non finitam quia nulla talis est vt probatum est in tercio huius. Nec finita. quia potentia infinita non potest esse in magnitudine finita. primus autem motor est potentie infinite cum moueat per tempus infinitum. ergo manifestum est quod primum mouens est indiuisibile impartibile et nullam habens magnitudinem ¶ Circa hunc textum sunt quatuor dubia.

Primum dubium

Utrum motus localis sit prior alijs motibus. videtur enim quod non. Et dicit commentator. quod sicut substantia est prior et perfectior alijs predicamentis. ita motus ad substantiam est prior et perfectior motibus ad alia predicamenta. Dicendum est quod simpliciter loquendo motus localis est prior natura et tempore omnibus alijs motibus. Quod sit prior natura patet. quia motus localis qui est circularis ipsius celi est prior natura quia est causa aliorum et ab eo non conuertitur essendi consequentia. Et etiam ipse est simplicissimus. simplex autem prior est composito. Quod sit prior tempore patet. quia solus motus localis est perpetuus secundum philosophum. Et si arguas. quia generationes et corruptiones sunt perpetue secundum eundem in libro de generatione. Dicendum quod ipse non sunt perpetue secundum continuationem. sed solum per continuam successionem. Et ideo nulla est generatio aut corruptio que sit continua et perpetua. nec aliquis alius motus a motu circulari celi. ¶ Secundum dubium. Utrum motus localis sit perfectior alijs. videtur quod non. quia sicut patuit superius. motus capit suam perfectionem a termino ad quem. sed terminus ad quem motus localis est imperfectior alijs terminis aliorum motuum. ¶ Dicendum est quod aliter sumenda est perfectio in motu locali. et aliter in alijs motibus. quia perfectio motus localis saltem primi mobilis sumitur ex perfectione trium scilicet sui mouentis quod est omnium perfectissimum. et sui mobilis quod est perfectissimum mobilium et suarum proprietatum. Propterea enim est sibi quod sit continuus perpetuus et regularis. Et causa omnium aliorum motuum. perfectio autem in alijs motibus sumitur ex perfectione terminorum. licet ergo terminus motus localis non sit perfectior terminis aliorum motuum. primum tamen mouens localiter perfectius est alijs mouentibus.

ꝛ ideo etiam motus localis est pfectior alijs motibꝫ ¶ Tercium dubium. a quo moueant proiecta postq̄ recedūt a proijciēte Rūr cōit ꝙ proijciēs pmo moueat ipm proiectum ꝛ vna pars aeris postea mouet ipm. ꝛ iterꝫ aliā ptem aeris ꝛ sic deinceps. Non tñ est intelligēdum ꝙ piectū moueat aerē ꝛ ille aer piectum sed sic pijciens mouendo aerem mouet aerem proximū proiecto. ꝛ ille aer mouet proiectū ꝛ aliū aerem ꝛ sic deinceps quousq̄ aer i vltio motus nō habeat ↄtutem mouēdi Alij vero dicūt ꝙ hoc nō est verꝫ. sed proijciēs imprimit impetū siue ↄtutem impulsiuā que in piecto cui resistit grauitas mobil' est resistētia medij. ideo ↄtinue debilitat' ꝛ tandē corrūpit'. Sic ergo ↄtinue mouet piectum quousq̄ corrūpat' Irrōnabile eñ videt' ꝙ trocus vel aliqd aliud motū circularit' manens in eodeꝫ loco moueat' ab aere circūstante. aut ꝙ sagitta aut magnꝰ lapis emissus a machina possit ita velocit' moueri ab aere sicut mouet' per taleꝫ impetū. Sed hec rñsio ē cōtra p̄hm qui dt in quarto huiꝰ. proiecta qdeꝫ mouent' piecto nō manente. Aut propt' antiparistasim sicut qdam dicūt. aut ex eo ꝙ pellit pulsus aer velociori motu q̄ latio pulsi. s̄m quā fertur in propum locū. ꝛ in textu pcedenti dt. impossibile ā t alit' opposita soluere nisi dicto mō Antiparistasis oīa moueri ꝛ mouere facit ¶ Quartū dubiū. Vtꝝ ille locus sit natural' vel violentus. Si eñ piecta mouent' ex impetu pncipiū motꝰ erit ab intra. ꝛ p ↄñs motus erit natural'. Dōm est ꝙ ad hoc ꝙ motus sit violentus sufficit ꝙ mouens pncipale cuiusmōi est pijciens sit extrīsecum. Nam ad motum violentū sufficit ꝙ est cōtra inclinatōem mobilis ꝛ talis ē motus piectōnis. Vel possꝫ dici sicut alij dicūt ꝙ solus ille motus est natural' qui ē a pncipio intrīseco essentiali scꝫ a forma eēntiali. motus āt proiectōnis nō est a pncipio essentiali sed accñtali. ḡ ꝛc.

Querit' Vtꝝ pncipia inuestigādi pmuꝫ motorē ꝛ ppetates attribute primo motori sint ↄuenient' assignate. Arguit' primo ꝙ nō. quia grauia ꝛ leuia mouent' a seipis. ergo male dcm̄ est ꝙ mouent' ab alio. Añs pꝫ qꝛ p hoc dn̄t naturalia ab artificialibꝫ ꝙ hn̄t pncipiū intrinsecū sui motus. grauia aūt ꝛ leuia st̄ naturalia. ḡ Cōfirmat' p Aresto. in textu dicentē ꝙ grauia ꝛ leuia mouent' ad sua loca propa eo ꝙ st̄ nata esse ibi ¶ Secūdo sic. Jmplicat ↄdcōem pmū motoreꝫ esse infinitū ꝛ nō hr̄e magnitudinē. ergo. Añs ptꝫ qꝛ s̄m p̄hm pmo huiꝰ Rō finiti vel infiniti q̄ntitati ↄuenit ꝛ non subs̄ne neq̄ qualitati nisi s̄m accñs Si simul alique q̄ntitates sint. ergo iplicat ꝙ pmus motor sit infinitus ꝛ nullam hēat magnitudinē. Cōfirmat'. quia pmus motor nō pt nobis inotescere nisi p effectū. sed nullus effcūs est infinitus sicut de se ptꝫ. ergo nō possuꝰ scire ꝙ sit infinitꝰ. ¶ Tercio sic. ipossibile est pmū motorem esse ꝛ mouere nisi moueat velocitate infinita. sed nulla est velocitas infinita eo ꝙ al's dabilis essꝫ motus velocissimꝰ qd est falsuꝫ. Añs ptꝫ. quia si pmus motor est infinite ↄtut' ergo ipe moueret infinita velocitate. cuꝫ oē qd agit de necītate agat s̄m extremū sue poñe. Nec valꝫ si dicatur ꝙ agat libere ꝛ ↄtingent'. hoc eñ est ↄtra p̄hm. Cōfirmat'. quia oīs ↄtus que mouet p tp̄s infinitū est infinita. celuꝫ aūt mouet p tp̄s infinitū. ergo est infinitū ꝛ p ↄñs nō solum pmus motor ¶ Quarto sic. nō opꝫ qd libet mobile in pūcto reflectōnis q̄escere. ergo male dr in textu ꝙ oē (quod mouet') q̄escit in pūcto reflectionis. Añs ptꝫ. nam videmꝰ sensibilit' ꝙ si musca ascendat lanceā ꝛ reflectatur propt' hoc ꝙ lancea incipit cadere deorsum ꝙ ipa musca quiescat in pūcto reflectōnis. Nec silr opꝫ ꝙ si pila mittat' sursum cōtra lapideꝫ molareꝫ cadentē deorsuꝫ ꝙ quiescat. si eñ q̄esceret oporteret molarē quiescere. Confirmat'. quia cuiuslibꝫ q̄etis est aliqua cā. istius quietis nō est aliqua causa. ergo non oportet ꝛc.

In opposítū arguitur autoritate p̄hi in textu ¶ Pro solutōne questionis sequūtur quatuor questiones

Prima questio. Vtꝝ grauia ꝛ leuia inanimata moueant' a seipis Ad hāc questionē est q̄druplex rñsio. Pria est beati Thome dicent' ꝙ nihil pōt moueri a se ex eo ꝙ al's idem sil' esset in actu ꝛ in poña qd est impossibile Et cōfirmat' rōnibꝫ p̄hi in textu. Pria est qꝛ propum est aīali mouere seipm. Scd̄a quia tūc posset sistere se. Tercia. quia nō pōt mouere se diuersis motibꝫ Quarta. quia est ↄtinuū eiusdē dispōnis in ptibus ꝛ in toto. quare aūt nō pōt mouere se. quia nō esset rō quare vna moueret ꝛ alia moueret' plus q̄ ecōtra. Et ideo dicit p̄hs soluēdo rōneꝫ ꝙ tm̄ hn̄t pncipiū patiēdi motus ꝛ nō faciendi. Ista rñsio nō valꝫ sicut patꝫ soluendo rōnes eius. cum eñ dicit ꝙ ipossibile est ideꝫ esse in actu ꝛ in poña hoc debet intelligi de actu formali ꝛ potentia ad illū actum formalē. Jdem eñ bñ potest eē in actu ↄtuali ꝛ in poña formali ꝛ ecōtra. ignis eñ formaliter est calidus ꝛ est in poña ad recipiendū calorē. neq̄ rōnes p̄hi ↄcludūt pro eo vt postea patebit. Alij ↄo respondēt ꝙ grauia ꝛ leuia mouent' effectiue a generante vl' scilꝫ a celo sic ꝙ grauia mouent' ab ipo p expulsionem. ꝛ leuia ab ipo per attractōnem. Sed hec rñsio est falsa. ptꝫ primo. quia tūc sequeret' ꝙ quāto graue plus distaret a celo ꝙ tanto tardius moueret' deorsuꝫ. Sequeret' secūdo. ꝙ motus grauiū deorsuꝫ ꝛ leuiū sursuꝫ eēnt violenti. cuꝫ expulsio ꝛ attractio sint motus violēti. Sequeret' tercio. ꝙ minus graue velocius moueret' deorsum q̄ magis graue. Hec tñ sūnt manifeste falsa. ptꝫ ↄña. quia si aliq virtus moueat aliqd mobile p aliquod spaciuꝫ in aliquo tpe. eadem ↄtus mouebit medietatē illius mobilis eodem tpe p equale spacium Tercia responsio fuit aliquoꝝ dicentiū grauia ꝛ leuia moueri effectiue a suis locis naturalibꝫ. in loco eñ naturali vniuscuiusq̄ est virtus ↄseruatiua eiusdē. ꝛ illa mouet ꝛ attrahit illud qd nata est esse in illo loco si sit extra ipm. Sed hec opinio est falsa sicut p̄cedens. naꝫ s̄m eam sicut s̄m p̄cedentem motus grauiū ꝛ leuiū nō eēnt naturales cuꝫ nō haberēt intra se pncipiū sui motus ¶ Quarta respōsio est p̄hi dicentis grauia ꝛ leuia per se moueri a generante. ꝛ p accidens a remouēte prohibens sicut ptꝫ in textu ¶ Pro declaratōne huiꝰ Attende pmo. ꝙ illud dicit' moueri a se qd habet in se pncipium effectiuū sui motus intrinsecū. Aliquid auteꝫ moueri a se pōt intelligi dupliciť. Vno mō per se pmo Alio mō per se sed nō primo. Primo auteꝫ pōt accipi dupliciť. Uno mō vt idem qd s̄m totum ꝛ sic opponitur ei qd est s̄m partē. ꝛ hoc mō accipit p̄hs q̄nto phisicorum. vbi dicit ꝙ est aliqd mouens s̄m accidens. aliqd s̄m partē. ꝛ aliquod pmo ꝛ s̄m totum. hoc etiaꝫ mō

accipit phus moueri pmo in sexto phicoru. vbi dicit q
qcqd mouet in aliquo tpe pmo mouet in qualibz pte il
lius tpis. Alio mo accipitur pmo vt dicit cõitate pre
cisam. & illo mo accipit pmo phisicorum. cum dicit vl'e
aut tuc est cum in quolibz & pmo demõstratu est ¶ At
tende scdo. q duplex e actus fm phm. scz actus pmus
& actus scdus. sicut sciens p sua sciam e in actu primo
& pot se mouere ad actum scdm scz ad speculatoem.
Un gnaliter qdlibet habes forma aliqua que nata e
esse pncipium alicui9 actonis vniuoce pot p illam for
mam agere in receptm sibi proportionatu & approxiatu
Et silr habes formaz que nata e esse pncipiu actonis e
quiuoce pot p ipm agere in passum approximatu equo
ce si ipm sit receptm illius actonis vl' effectus equoci
& carens eo. Ex quo ergo sciens est maxime sibi pportio
natus no solum pot imo sume causabit effcm in se duz
vult. ita silr lapis extns sursuz e in potetia naturali ad
tendum deorsum potuit seipm mouere deorsum si no
sit impeditus. ¶ Attede tercio. q gnans pot intelligi
forma subnalis grauis vl' leuis que e causa effectia ge
neratia grauitatis. Ipa em grauia & leuia extia in po
tetia naturali mouetur ab ipa forma subnali p se & pri
mo & a remouete prohibes p accides. Un dicunt aliq
q duplex e gnans graue & leue. qddam em est quo ad
fieri. & aliud quo ad ee. Nam forma subnalis conser
uat totu in ee. id aut quod produxit re effectiue e gene
rans quo ad fieri ¶ Attede quarto. q alit loquit phs
de pncipio actiuo in hoc libro & in aliis. Un phs se
cundo de gnatione: enuerans qlitates actiuas & passi
uas excludit graue & leue a qlitatib9 pe actiuis & pas
siuis. In hoc aut octauo dicit. q habet pncipium non
agendi sed patiedi. Nam in libro de gnatione loquit
de motu ad forma. & verum e q illo mo grauia nec sunt
pncipia agedi nec patiedi. eo q no sunt pncipia produ
cedi aliqua formam subnale. de qua productoe loqui
tur ibi. Sz in isto octauo loquit de motu in coi. & si
milit de actone & passione. Et illo mo dicit ea ee princi
pia patiedi. sed no faciedi. loquedo de factione que e
de forma ptraria in forma ptraria. Dicit tn phus ea
ee actiua cum dicit opatione leuis ee alicui9 sicut scie
tis ¶ Notant etia hic aliqui. q fm intetione phi gra
ue mouet a gnante inchoatie. vl' a remouete prohibes
sed mouet a sua forma ptinuatie. & hanc dicut ee inte
tione phi. Recolligedo ergo oia

Dicedu est pmo. q aliq pnt moue
re seipm pmo sic q no
fm parte. ptz quia an
gelus mouet seipm de loco ad locu. silr etiam anime
bte. vn aima christi mouebat ad inferos. sicut patz ex
articulo fidei. & angeli sepe mittutur assumpto corpe.
qui cu corpe mouetur. & no solum ad motuz corpis eo
q nihil sunt ipius corpis. Et si dicas hoc no ee philo
sophice dcm. eo q phs dicat indiuisibile no posse mo
ueri. Dcm e q in hoc errauit phs. vl' intellexit de in
diuisibili in quatitate. Probat aut rone sic. qr oe qd
est receptm alicui9 forme & no est ex se detmiatu ad a
liqua vna illarum. nec illimitatu ad illas pot moueri ab
vna illarum ad alia. Angelus aut non e illimitat9 quia
no est imesus. g pot mutari ptinue ab vno vl' ad aliud
¶ Dic scdo. q aliqd mouet a se localit & circuscriptiue
sicut ptz de aialib9 quib9 propriu e mouere p se sicut di

cit phs. Et probat rone. quia cuicuqz ine potetia pas
siua ad aliqd acquiredu vl' habedum p motu non e
impfconis in eo q heat potetiam actiua p qua possit il
lud acqrere. imo hoc e pfconis. sed corpa naturalia sunt
hmoi. g non e impfconis sed pfconis in eis si heant po
tetiam actiua p qua pnt sibi acqrere vbi qd est pfconis
eorum. qd em est pfconis in aliqua natura no det ab eo de
negari nisi apparuerit manifesta repugnatia. ¶ Dic
tcio. q grauia & leuia in actu primo mouetur ex seipis
ad sua loca quado sunt extra ea. ptz autoritate & rone
Primo autoritate phi vbi solues qstione de grauib9 &
leuibus hic mota dicit. q quia pona dicitur duplicit.
ido manifestuz e a quo mouet graue. distinguit aut de
potetia ad actum pmuz & scdm. Et dicit finalit q cu
factu est leue mox opabitur nisi prohibeat factu aut le
ue alicubi e & sursum. Prohibet aut cum ei ine prium.
vbi. sicut g ignis se habz ad calefaciedum. ita graue se
habz effectiue ad motum sursuz. Probat scdo autori
tate eiusde quarto phisicorum caplo de vacuo. vbi dicit
q desum & rarum cõcomitant due prietates. scz graue &
leue. durum & molle. & hoc de pma prietate grauis & leuis
dicit q fm hac prietate erut actia motus. scdm aut du
ru & molle passiua. igit. Probat tercio autoritate Com
metatoris scdo de celo & mudo. pmeto vicesimoscdo. di
centis In simplicib9 inqt idem e motor & motu. sed dif
ferut fm ee. Probat quarto autoritate eiusde in secun
do hui9 dicetis. quonia no inuenit corpus simplex qd
altatur ex se. sicut inuenit corpus simplex qd transfer
tur in locu ex se ¶ Et postea quonia no dubitat quin
ista mouetur ex se no ex motore extrinseco scz quatuor e
lemeta Rone aut sic probat. quia grauia & leuia moue
tur ab aliquo. & no mouetur p se a gnante. Quod pro
bo sic. supposito q gnans graue vl' leue essz destructum
omis effcus quado actu causat habz aliqua cam in ac
tu. ergo quado descesus grauis e in actu tuc aliquid e
causans ipm in actu. Illud aut non e gnans. quia iaz
est corruptu. nec remoues prohibes quia tale mouet p
accides. Oportet g aliquid dare qd mouz p se. eo q oe
p accides reducitur ad aliquid p se. Nec illud pot ee
cetrum attrahes. quia si p possibile vl' impossibile nul
lum graue essz in centro. sed tota terra essz remota ab
eo remanete centro sub sola ratone centri adhuc graue
naturalit tederet ad cetruz. Quid ergo e illud quod
attrahit. no vbi cum no sit forma actiua nec influetia
celi. Videtur em esse fuga recurrere ad agens vniuer
sale & dimittere effcus pticulares Nam virtus agentis
vlis est eiusde ronis in oibus istis inferiorib9. No ergo
magis mouet ad vna parte q ad alia. Et si dicas for
te q gnans materia ptualit iit i graui. & sic mouz ipm
graue. Contra gnans non materia in virtute nisi sicut
causa in suo effcu. & tuc virtus illa respcu motus ptinz
ad genus cause efficietis. Si gnans dicat efficere. & no
sic efficit nisi fm q est in actu. necesse e ergo q illud qd
est in ptute efficies efficiat. & adhuc hebit propositu
Relinqtur g q grauia & leuia moueant a seipis ¶ Dic
qrto. q nihil mouet a se p se pmo duplici pmitate de q
supius dcm est. ptz quia si aliqd mouet a se pmo. i. p z
se totu. tuc motus ine cuilibz pti. ita q moueri e passio
omogenia q no ine toti nisi insit cuilibz pti. Si at mo
ueat primo pmitate scdo9 dca tunc motus remouet a
toto pmo si insit alicui pti. Si em triagul9 hz tres an
gulos p9 nullus pticularis triagulus hebit pmo tres

Ad rõnes aũt phi que videntur sonare oppositum his que dcã sũt ⁊ nõ sonant oppositũ. Ad tres pmas dõm est. q nõ ɔcludũt contra ppositum. nõ eñ aliud oñdunt nisi q graue nõ mouet se p cognitionem ⁊ intellectiue dato q moueat se ɔtinue ⁊ sine cognitõne. pprium est eñ aialis mouere se p cognitõem. ⁊ sistere a motu ⁊ dirigere siue ordinare se ad ɔria. Sapientis eñ est ordinare ex pmo metaphice. ideo preter mouẽs grauia ⁊ leuia opz qrere alium motorẽ ⁊ meliorẽ qui moueat p intellcm ⁊ voluntatẽ. Ad quartã vero dicendũ. q rõ sua de ɔtinuo nõ ɔcludit pcise inqntum ɔtinuũ est. sed de ɔtinuo. hoc est de eo qd est eiusdẽ dispõnis. Probat eñ q graue nõ mouet se effectiue ex h q vna pars eius nõ est in actu que possz aliã facere in actu fm eandẽ qualitatẽ. Et ɔceditur q hoc mõ pars grauis exñs in actu nõ causat motũ in alia pte. sed tantum totũ graue est in actu fm actum pmũ. ⁊ causat in se actum secũdum. Sed cõtra ista arguitur quadrupliciter. Primo. qr si grauia ⁊ leuia mouerẽtur a seipis phs in suis pbatõnibus nõ hret intentũ. vult eñ oñdere q est deuenire ad vnũ primũ motorẽ. ex hoc q omẽ qd mouetur ab alio mouetur. Dõm est q satis hz intentũ ex distinctõe poñe in poñam ad actum primũ ⁊ ad actum scdm. nihil eñ mouet seipm ad actum primũ. sed solum ad actum secũdum. Scdo sic. quia dicit phs in pncipio septimi q omẽ qd mouetur ab alio mouetur. Dõm est q phus non vult dicere q omẽ qd mouetur moueatur ab alio in oñi suo motu. sufficit eñ pho q omẽ qd mouetur mouetur ab alio in aliquo suorum motuũ. Tercio sic. Nam dicit Com. ɔmento tricesimosecũdo huius octaui. q generãs est qd dat corpi generato simplicẽ formã suã ⁊ oia ɔsequentia ad ipam formã. quorum vnus ẽ motus in loco. Dico q hoc est verum nisi aliquid aliud impediat motum ad propriũ locum. vt puta quãdo aliquid generatur in loco extraneo. i. non naturali. Quarto sic. materia ⁊ efficiens nũq̃ coincidũt. ergo Dõm q licet materia ex qua ⁊ efficiens nunq̃ coincidãt. bñ tamẽ materia in q Si queras pmo. quid intelligã per grauitatẽ ⁊ leuitatem Respondẽt aliqui q põt intelligi forma subñalis grauis ⁊ leuis ⁊ qlitates. ita q pncipia effectiua pncipalia sint forme subñales. ⁊ instrumẽtalia sint forme accñtales. Põt tñ dici q nec forma subñalis nec forme accñtales sunt pncipia effectiua que mouẽt. sed solum instrumẽtalia quibus scz totum cõpositũ mouet seipm. Si qras secũdo. quõ ergo in sacramẽto altaris grauitas mouet seipam. Dõm ẽ q q̃uis ibi sit motus. nõ tñ est mouẽs quo nec mouẽs qd. sed ẽ ibi motus sine subiecto qd sicut ⁊ alia accidentia Si qras tercio quõ ergo erit propriũ aiatorum mouere se. Dico q in aiatis ɔsiderãda sunt tres entitates. s. materia que ẽ corpus. ⁊ forma subñalis que ẽ aĩa. ⁊ totum resultãs ex vnione illarum. Totum ergo ipm ẽ illud qd mouet. Forma subñalis ẽ illud q̃ mouet. Corpus aũt est illud quo mouetur totũ cõpositũ. Nec ĝ forma nec materia est illud qd mouet vel mouetur. In hoc ĝ ɔueniũt grauia ⁊ leuia cũ aialibus. Sed qr aialia mouẽt p cognitõem ⁊ q̃ ad inceptõem ⁊ ɔtinuatõem motus. nõ aũt grauia ⁊ leuia simpliciter. ĝ. Possz queri an motus aialiũ esset naturalis vel violentus. de quo dcm̃ ẽ supius Si qras qrto. nã ex dcis videtur sequi q idem referetur ad seipsum relatõne reali qd videtur esse incõueniẽs. ⁊ ɔtra phm qnto metaphice. Dico cũ frãcisco de marchia q hoc nõ est incõueniẽs in relatõnibus extrinsecus aduenientibus. Respõdent tamẽ alij dicẽdo q non est incõueniẽs eiusdem tanq̃ subiecti ad seipm esse relatõem realem. sicut fundamẽti ad terminũ

Questio secũda.

Utrum cuiuslibet rei sit dare pmũ ⁊ vltimũ instans tam sui esse q̃z nõ esse. Pro cuius solutõne attẽde pmo. q duplices sunt res. quedã eñ sunt indiuisibiles ⁊ rapti trãseuntes. Alie vero sunt diuisibiles ⁊ pmanentes. Exemplum pmi sicut instãtia ⁊ momẽta ⁊ mutata eẽ. Exemplum secũdi sicut res naturales. Res aũt diuisibiles sunt duplices. quedã eñ sunt pmanentes. ⁊ quedã successiue. Et iste sunt duplices. quedã sunt essentialiter ⁊ qdditatiue successiue sicut tẽpus. Quedã vero accñtaliter ⁊ denominatiue sicut motus. Res aũt pmanẽtes sunt duplices. quedã eñ sunt pmanẽtes quo ad esse. ⁊ successiue quo ad fieri quedã vero pmanẽtes quo ad vtrũq̃. Et iterum res permanẽtes quantũ ad eẽ sunt duplices. quedã eñ dependent in esse ⁊ ɔseruari a rebus successiuis. sicut pitas istius propõnis sortes currit depẽdet a cursu sortis Alie vero neq̃ in esse neq̃ in ɔseruari dependẽt a rebus successiuis. Et iterum depẽdentes a rebus successiuis sunt duplices. quedã eñ habẽt latitudinẽ partiũ gradualiũ. fm quas successiue ⁊ pticulariter acquiruntur. alie vero cõsistunt in indiuisibili Attẽde secũdo. q duplex ẽ non esse rei. quoddã eñ est nõ esse añ eẽ. Aliud ẽ nõ eẽ post eẽ. Solum aũt hic fit questio de vltimo non eẽ añ esse. ⁊ nõ de pmo nõ esse post eẽ Attẽde tcio. q illud dicitur hẽre primũ instans sui eẽ de quo pe dicitur illud nũc est ⁊ nũq̃ prius fuit Illud po dicitur hẽre vltimũ instans sui eẽ de quo pe põt dici hoc nũc ẽ imediate post hoc nõ erit Illud po dicitur hẽre vltimũ instans sui eẽ de quo pe põt dici hoc nũc ẽ ⁊ imediate post hoc non erit. Illud po dicitur hẽre primũ instans sui non eẽ de quo pe põt dici hoc nũc non ẽ ⁊ imediate añ hoc fuit Ad soluẽdum ĝ difficultates circa hanc q̃stionem orẽtes notande sunt quatuor regule. Prima regula est. q̃cunq̃ alicuius rei ẽ dabile primũ instans sui eẽ nunq̃ est dabile vltimũ instans sui non eẽ añ eẽ Patz quia aut illud instans essz idẽ in quo res hrẽt eẽ ⁊ nõ eẽ. ⁊ tũc simul essz aut non essz. aut aliud ⁊ aliud. Et tunc inter illa essz tẽpus mediũ aut ĝ illa res in illo tpe essz. ⁊ sic nõ essz datum primũ instans sui eẽ. vel non essz ⁊ sic nõ essz datũ vltimũ instans sui nõ eẽ. vel nec essz nec nõ essz qd est ipossibile. Scda regula. q̃cunq̃ alicuius rei ẽ dabile vltimũ instans sui eẽ. non ẽ dabile primũ instans sui non eẽ post eẽ. probatur sicut pcedẽs. Tercia regula cuiuscũq̃ rei non ẽ dabile primũ instans eẽ illius ẽ dare vltimũ instans nõ eẽ añ eẽ. Et cuiuscũq̃ nõ ẽ dabile vltimũ instãs non eẽ añ eẽ illius ẽ dabile primũ instãs eẽ. patz quia sumatur tẽpus adequate mẽsurans eẽ. Et q̃ratur vtrum in primo instãti illius tpis hẽat eẽ vel nõ eẽ ⁊ qdcũq̃ dices hẽtur intẽtum Nõ eñ põt dici q in illo instanti hẽat simul eẽ ⁊ nõ eẽ. vel qd nec hẽat eẽ nec non eẽ. quia duo ɔdictoria eẽnt simul pa vel falsa. Quarta regula. cuiuscũq̃ rei non ẽ dabile vltimũ instans eẽ eius est dabile primũ instãs nõ eẽ post eẽ. ⁊ ecõtra. hec regula põt pbari sicut pcedens Rñr ĝ ad q̃stionẽ p sex regulas Quarum pma est de rebus durantibus solũ p vnum instãs ⁊ est hec cuiuslibet rei durãtis solum p vnũ instans ẽ da

bile pmū ⁊ vltimū instans sui esse. sed nō est dabile primum aut vltimū instans sui nō esse. Prima pars patet. qa si aliqua res solum duraret p aliquod instans in illo instanti verū est dicere. hec res nūc est. ⁊ immediate ante hoc non fuit. ⁊ immediate post hoc nō erit. Pz etiam q: cum nō duret nisi p vnū instans illud instans in quo est ē primū ⁊ vltimū sui esse. Scđa pars pz p pmā ⁊ scđam regulas opteret eñ al's simul esse ⁊ nō esse. aut nec esse nec nō esse. aut instans esse imediatū instanti. Scđa regula ⁊ tcia sūt de rebus pmanētibus que durāt per tēpus ⁊ generant ⁊ corrūpunt p alteratōnem pcedentē. Est ergo secūda regula. dabile ē pmū instans in quo res pmanens habz esse qđ sequit nō esse sed nō est dabile vltimū instans in quo habz esse. Pria pars pz. quia sit aliqua res pmanens cuius esse acqrit p alteratōem pcedentē. ⁊ accipiat tota alteratio precedens generatōez eius tūc querit an illa res in instanti tminante totā alteratōez habeat esse vł nō esse. Si hēat esse tūc cum certū sit eam pus nō habuisse esse. eo ꝙ tota alteratio precedit esse eius. illud instans est pmū sui esse. Si vero nō hēat esse cū talis res nō acquirat esse post nō esse nisi p alteratōem pcedentē reqrit vlterior alteratio ad hoc ꝙ illa res hēat esse. ⁊ sic illa alteratio nō erat tota qđ est ɔtra pōnem. Tercia vo ps probat per pmam. q: forma inducta ɔria forme expulsio p corruptōem ē r es pmanens. ergo eius est dabile pmū instans esse. ⁊ p ɔñs nō est dabile vltimū instās esse illius forme que p corruptōez expellit. hec vltima ɔña patz. qa alit opteret dicere instans esse imediatū instanti. ⁊ formas ɔrias in eodē instanti esse in eadē materia. aut pro aliquo iste formā. nec eius ɔrium esse in ipa. Tercia regula. nō est dabile vltimū instans in quo res permanēs habz nō esse añ esse. sed ē dabile primū instans in quo habz nō esse post esse. ista regula pz per pcedentes regłas. al's sequerēt incōueniētia pus inducta. Due alie regule sūt de rebus successiuis. Est ergo quarta regula. ꝙ neqꝫ est dabile primū instans in quo res successiue hz eē nec etiā vltimū. hec regła pz de motu ⁊ alijs successiuis. q: sicut pus pbatū est in sexto huius. Ome qđ mouet pus mouebat ⁊ post ea mouebit. Quita regula. dabile ē primū instans in quo res successiua hēt nō esse post eē. dabile ē etiam vltimū in quo hz non esse añ esse. hec regula pz p pcedentes. Sexta regula eodē modo dđm est de rebus pmanētibus que dependēt a rebus successiuis in eē ⁊ ɔseruari sic; de rebus successiuis a qbus dependēt. vt eodē modo dđm ē de veritate huius propōnis sortes currit sicut de re a qua dependet. Ex qbus pz ꝙ rei raptim trāseūtis est dare primū instans ⁊ vltimū esse. sed nō primū ⁊ vltimū nō esse. Rei vero successiue ecōtra. dabile eñ est primū ⁊ vltimū nō esse eius. sed nō sui esse. Rei aūt pmanentis durantis p tēpus nō dependētis in esse ⁊ ɔseruari a rebus successiuis ē dabile primū instans sui esse ⁊ nō vltimū. ⁊ primū instans sui non eē ⁊ non vltimū. Et si arguas. qa sm phm penitus incōueniēs esse videt si fcm ⁊ mox necesse ē corrūpi. Ex ista autoritate hapet ꝙ ipossibile est aliquā rem durare soluz p instans. Et hoc pbat Cōmētator qa sequeret ꝙ illud qđ gñaret oon hēret esse in actu. nec gñatio eius essz tmiata ad eē in actu qđ est incōueniens. quia gñatio tminat ad ens in actu. ome āt ens in actu est in tpe. Pz secūdo. quia seqret ꝙ natura ageret ociose qđ est incōueniēs. ɔña pz. nā ex quo gñatio ē via ad formā. ⁊ qđlibz (qđ trāsmutat) desidat q̄etez ⁊ pmaere in tmīo trāsmutatōis. natura frustra ageret. Si res postqꝫ ē genita nō duraret. nisi p instās ⁊ nō p tēpus. ⁊ qđ dicit de gñatōe que ē (ad formā subñalē) idem dđm est de alijs mutatōnibus. Ad hoc dđm. ꝙ phus ⁊ Com. debēt intelligi de formis p se acqsitis sm cōem cursum nature. ⁊ vt ɔtingit in pluribus. qꝫuis āt id qđ durat p vnū instās tm̄ nō sit ens in actus actualitate duratōnis. est tamē in actu actualitate pñtic. ⁊ qꝫuis genera° si accipiat prope debeat tminari ad ens in actu actualitate duratōnis. tamē si accipiat cōiter sufficit ꝙ tminet ad ens n actu actualitate pñtie.

Questio

tercia. vtrū ōne quod reflectitur q̄escat in pūcto reflexionis. Dic pmo. ꝙ quāuis mobile nō q̄esceret in pūcto reflectōnis. tamē motus por ⁊ posterior nō erunt vnus motus. nec adiuicē cōtinuabūtur. Nā si pila proiecta in trā nō q̄esceret in tmino ad quez. iste motus adhuc nō esset vnus. q: vnus essz sursum ⁊ alter deorsum. vnus naturał ⁊ alter violentus. Dic scđo. ꝙ non opz ōme qđ reflectit quiescere per accñs in pūcto reflectōnis. ⁊ ideo nō opz muscā ascendentē lanceam q̄escere cū reflectit si lancea cadat deorsum. sic etiā non opz sagittā vel pilam vel aliud emissū contra molarē cadentē quiescere in pūcto reflectōnis. qa tale quodāmodo p accñs reflectit. nec ex hoc sequit ꝙ motus reflexus continuet precedēti. nō eñ sufficit ad cōtinuatōem motuū ꝙ nō intrūpant quiete intmedia. Fuerūt ergo illi motus aliqđ sic; si quis imediete post alteratōem sui incipiet augmentari non erit intruptio motus per q̄etem. ⁊ tamē non erit tm̄ vnus motus. sed duo ɔnter se habētes. Alij tamē dicūt aliter. dicūt eñ ꝙ casu posito sagitta q̄esceret in pūcto reflectōnis. nec ex hoc sequit molarē quiescere cū sagitta nō pueniret ad ipm propt pturbatōem aeris fcm p impetū aeris descendentis. Aer ergo ɔdensabit. ⁊ propt istam ɔdensationem stabit sagittā quiescere p aliqđ tēpus qꝫuis impossibile sit. Dic tcio. ꝙ nō stat aliqđ mobile naturalit moueri motu naturali ad aliquē tminū. ⁊ ad illam reflecti sine quiete media. patz quia motus naturał essz frustra si subito mobile amitteret tminū acquisitū p illū. Dic quarto. ꝙ mobile qđ mouet ad aliquā dñtiam pōnis ⁊ propt defectū vtutis motiue reuertit in locū priorē. necesse ē in pūcto reflectōnis q̄escere. qꝫuis autez nō pcipiatur sensibilit quies est tamē ibi. Et si arguas. quia tūc graue extñs sursum ⁊ nō prohibitū nō moueret statim. negat ɔña. quia tale graue in pūcto reflectōnis est prohibitū ne statim moueat deorsū. ⁊ hoc p vtutez impssam a projcitnte. que quāuis nō sit sufficiens ad mouendū vlterius graue sursū. est tm̄ sufficiens ad sustinendū ne moueat deorsū imediate. cum aūt dicit phus reflexū eñ necesse ē stare nō solū in recta sed ⁊ si sm circulum feratur. Qꝫ autē necesse est stare fides est nō solum in sensu. sed ⁊ in rōne. Intelligendum est tamē hoc cū aliquid reflectit per se. ⁊ nō semper cum reflectit per accidens.

Questio quarta.

Utrum solus pmus motor sit infinite vtutis. Pro cuius solutōne attende pmo. ꝙ aliqđ esse infinitū pōt intelligi duplicit. Uno° sm duratōez q: scz durat tpe

finito ꝛ ꝟm p̄hm ꝛ ꝟm Cōmen. p̄mus motor ꝛ alie in-
telligētie ab ip̄o celū ꝛ ml'ta alia sūt infinita. q̄uis ꝟm
veritatem solus deus sit hoc mō infinitus. ¶ Secūdo
mō quia mouet motu infinito ꝟm duratōem non aūt
ꝟm velocitatē. ꝛ sic etiā ꝟm ip̄os sole intelligētie ꝛ cor-
pora celestia sūt infinite. Secūdo mō quia motor mo-
tu locali vno ꝛ ꝯtinuo mouet ꝑ infinitū tēpus. ꝛ sic ꝟm
eos q̄libet intelligentia ē infinita. quia q̄libet intelligē-
tia ꝟm Arestotelē mouet orbem motu locali circulari
infinito. quāuis hoc modo sit verum ꝟm veritatem
Quarto mō aliquid dr̄ infinitū quia ip̄m impтibilit'
ꝛ a se mouet motu locali ꝑ tempus infinitum. ꝛ sic ꝟm
eos solus p̄mus motor est infinitus. ¶ Attende scđo.
ꝙ duo sūt modi infinitatis quos p̄hs reprobat impos-
sibiles. Unus est quo aliquid diceret' infinitum actu
ꝟm extensionē ꝛ quantitatē mobilis. Alius est quo ali-
quid diceret' infinitum intēsiue ꝛ sic ꝟm eum deus non
est infinitus. nō eñ est extēsus ideo nō est infinitus pri-
mo mō nec quocūq; mobili dato pōt dari maius. imo
si celo adderetur vna stella nō posset plus ip̄m mouere
nec etiam quacūq; velocitate data possꝫ mouere velo-
cius. nec pōt mouere in instanti. si tamē essꝫ infinite vir-
tutis om̄ia hec possꝫ. Et nō solum possꝫ mouere infi-
nita velocitate aut in instanti. imo de facto mouerꝫ cū
agat de necessitate nature. Om̄e aūt agens ex necessita-
te nature si nō impediat' agit ꝟm vltimuꝫ sue ꝟtutis. ꝛ
ꝟtuti infiniti nō pōt obesse aliqđ impedimentū. Dicē-
dum est ergo ad questionē ꝛ firma fide tenendū. ꝙ pri-
mus motor est infinite ꝟtutis ꝛ potētie tam intēsiue q̄
ꝟm duratōnem ꝛ nihil aliud ab ip̄o. cum ip̄e solus sit
oīpotens ꝛ habens simpl'r oēm perfcōnē. quāuis hoc
non fuerit de mente p̄hi ꝛ sui Cōmentatoris. qui nō
cōcessissent p̄mum motorē esse infinite ꝟtutis intēsiue.
cum nō possit mouere velocius q̄ moueat. Nec posset
aliquid ex nihilo producere. eo ꝙ est infinita distantia
entis ad nihil. Et si queras. q̄uo ergo p̄hus probat so-
lum p̄muꝫ motorem esse infinite ꝟtutis cum tamē ml'-
te alie intelligentie sint infinite ꝟtutis. ꝛ mouet ꝑ tem-
pus infinitum sicut ꝛ ip̄e. Dēm est ꝙ ip̄e solus p̄mus
motor mouet impтibiliter ꝛ a se ꝑ tēpus infinitum. nō
aūt alie intelligentie. Aliter tamē respondent alij dicen-
tes p̄hm velle p̄mum motorē esse infinite ꝟtutis ꝛ vi-
goris. ꝛ non aliq̄d aliud ab ip̄o. quia ip̄e solus mouet
tanta velocitate infinita ꝙ nō potest maior reperiri. ꝛ
ideo ip̄e dicit' infinitus in vigore. nō autem alia. Alij
dicunt p̄mum motorem solum esse infinite ꝟtutis intē-
siue. nec ex hoc sequit' ip̄m mouere in instanti. quia ip-
se p̄mus motor nō est imediate mouens celuꝫ. imo mo-
tor ip̄ius celi est quedā intelligentia que est ꝟtutis fi-
nite. cuius tamē virtus continuat' per tēpus infinituꝫ
a primo motore qui est infinite ꝟtutis tam ꝟm dura-
tionem q̄ ꝟm intensionem. ¶ Ad ratōnes ante opposi-
tum patet solutio ex precedentibus. Et sit deus bene-
dictus in secula seculorum. AMEN.

¶ Explicit octauus phisicor.

D E primis quidez igitur cau℞ ⁊c.
In p̄cedentib⁹ determinauit Aresto. de corpe naturali simplr. ⁊ de corpe naturali q̄d est mobile ad vbi. ⁊ de corpe naturali vt ē mobile ad formā p̄fcām. In hoc libro metheororuz (q̄ nūerat̄ q̄rtus inter libros phie natural̄) determiat phs de corpe naturali qd ē mobile ad formā impfcām. siue de impssionib⁹ metheorologicis sub rōne naturalitatis mixti impfci tanq̄ de subiecto scie illius libri. Diuidit̄ aūt ille liber in q̄tuor libros ꝑtiales. Prim⁹ est de elemētis ⁊ de impssionib⁹ igneis ⁊ aqueis ⁊ aereis. ⁊ de ventis in gn̄ali ⁊ de fluuijs. Scd̄s est de mari ⁊ de ventis in speali de motu terre. de tonitruo ⁊ chorruscatōe. Terci⁹ est de ethnephia tiphone fulmine halo. iride virgis ⁊ pareleis. Quart⁹ est de opibus p̄maꝝ qualitatū ⁊ passionib⁹ cōsequētib⁹ diuersitatē mixtoꝝ. ⁊ de subiectis illaꝝ passionū. Hēt aūt p̄mus liber q̄tuor tractat⁹. quorū prim⁹ est de elemētis vt sūt cā metheorologicaꝝ impssionū. Et diuidit̄ in q̄nq̄ capl'a. In p̄mo determiat de recollcōne eoꝝ que iā dicta sūt. ⁊ sic determiando in hoc libro diuidit̄ in duas ꝑtes. In p̄ma ōndit qd iam dictum ē de p̄mis cau℞ reꝝ. ⁊ de motu in cōi ⁊ hoc in libris phicoꝝ. Dcm̄ est etiā de corpibus celestib⁹ ⁊ de elemētis que ⁊ quot sūt. ⁊ hoc in libris de celo ⁊ mūdo Dcm̄ est etiaz de gn̄atione ⁊ corruptōne in cōi ⁊ q̄uo drīt ab alijs trāsmutatōnib⁹ scz augmētatōne diminutōne ⁊ alteratōne. Nūc ꝯn̄ter determiandū est de aliquib⁹ que fiūt ꝑm naturā inordinatorē q̄ p̄ma elemēta corpm. ⁊ hoꝝ quedā fiūt in ꝑte ꝓpiqua corpibus supiorib⁹ sicut gallatia ⁊ fantasmatā. i. ignes appentes. Alia ꝟo gn̄antur ex aqua alterata ad naturā aeris. ⁊ aere alterato ad naturā aque. Determiandū est etiaz de mari de cā fulminū. de eptiphonib⁹ ⁊ incēsionibus ⁊ de oībus que gn̄ant̄ per coagulatōnes. Et postq̄ fuerit determiatū de istis ꝯsiderādū erit de aīalibus ⁊ plātis in vl'i ⁊ ꝑticulari. q̄bus determiatis erit fere finis eoꝝ que in p̄ncipio ꝓposuimus ¶

¶In hoc scd̄o capl'o inq̄t Aresto. de cau℞ impssionū metheorologicaꝝ in gn̄ali. Pro quo supponit p̄mo. q̄ in natura est vnū corpus circulariter motū p̄mū oīm corpm Deiñ sunt q̄tuor elem̄ta quoꝝ quedā mouent̄ a medio vt ignis q̄ oīb⁹ supeminet. quedā vero mouent̄ ad mediū vt terra q̄ omibus substat. Et inter terrā ⁊ ignez sūt duo elemēta scz aer qui ē ꝓpe ignē. ⁊ aqua q̄ est ꝓpe terrā. Ex quo ī fert q̄ iste mūdus ē de necītate ꝯtinu⁹ lationib⁹ superiorib⁹ vt inde tota ꝟtus eius gubernet. Cui⁹ rōem assignat. quia ipm celuz ꝑ motuz suū (qui ē perpetu⁹ ⁊ sine termio) est cā efficiēs motus in oībus corpibus inferiorib⁹ Sūt ergo due cāe hmōi impssionū scz causa material̄. ⁊ cā efficiens. vn̄ q̄tuor elemēta sūt cause materiales impssionū metheorologicaꝝ. ⁊ motus celestis ē cā efficiēs eaꝝ. ignis em̄ ⁊ terra ⁊ singenea his id ē in gn̄e silia sūt cause materiales eoꝝ que fiūt. ⁊ ipse p̄mus motus est cā efficiēs Dōm ē ergo nobis etiā de cometha ⁊ lacte ⁊ alijs q̄cūq̄ istis existūt singenea. Et pro oībus istis supponit q̄ ignis aer aqua ⁊ terra fiūt ex seiuicē ⁊ vnūq̄dq̄ illoꝝ est in pōña in alio sicut ⁊ q̄libet alia que fiūt ex seiuicē. naz ꝓrioꝝ est vnuz subcm̄ cōe in qd resoluit̄ vltimū textus (Primū quidem igit̄ ⁊c.

¶In hoc tercio capl'o vult phus determiare de q̄ntitate ⁊ ꝓportōne elemētoꝝ ad seiuicē ⁊ in compatōne ad celū. Et diuiditur in duas ꝑtes p̄ncipales. In p̄ma mouet vnū dubiū dicens q̄ q̄ntitas elemētoꝝ (que sūt hic circa nos) sat̄s est manifesta. Pz em̄ ꝑ astrologica theoreumata q̄ terra est valde ꝑua respcū celi. ⁊ silr̄ aqua que nūq̄ sepatur a terra. Sed dubiū est de alijs. vtꝝ scz inter celuz ⁊ terrā sit solū vnū elemētuz vel plura. et si plura q̄nta sūt. ⁊ quibus locis determiant̄. Hāc dubitatōnem soluit dicēs. q̄ ꝑus dcm̄ est in libro de celo de natura corpis celestis qd est alteri⁹ nature a q̄tuor elemētis Aliq̄ aūt antiq̄ sicut Anaxagoras dicebāt qd vocaretur ethera quasi eťno tpe durans tanq̄ nulli illoꝝ (que sūt apud nos) sit silē. Et ī hoc bn̄ dixerūt q̄uis Anaxagoras putabat ipm ethera vocari eo q̄ essꝫ de natura ignis. Et hoc idez reputauit q̄dem posterior noīe Macrobius q̄ scz inter celū ⁊ nos solū vnū elemētū mediaret. nō em̄ vtiq̄ dicem⁹ semel neq̄ bis neq̄ raro easdē opiones reiterari in hoībus sed infinities. Deinde dt phs reprobādo hāc opionē q̄ celum neq̄ est de natura ignis nec intmediuz inter celum ⁊ terrā est plenū solo igne Probat̄ q̄ si sic iā diu oīa essent ānihilata. Si aūt dicētes opposita illud ꝯsiderassent iā diu destitissent de hac opione q̄ est valde simplex credit em̄ q̄ propť hoc q̄ corpa celestia apparēt ꝑua que tn̄ ꝑm theoreumata astrologica sūt valde magna. Ex quo pz etiā q̄ si corpa celestia eēnt de natura ignis diu destruxissent oīa. Qz aūt nō sint plena aere pz quia tūc aer multū excederet equalitatē cōis analogie elemētoꝝ ad seiuicē. Est aūt illa cōis analogia q̄ ex vno pugillo terre fiūt decem aque. ⁊ ex vno aq̄e decē aeris. ⁊ ex vno aeris decē ignis. Qz aūt locus intermedius inter celum ⁊ terrā nō sit plenus duob⁹ scz igne ⁊ aere sic̄ videt̄ dixisse Macrobi⁹ Probat̄ duabus rōnib⁹. Prima q̄z nō est aliq̄ moles terre que ꝯtineat in se totā aquā. Scd̄o probat̄. q̄z nō pōt esse tantus excessus moliū. i. quantitatū ignis ⁊ aeris ad alia duo elemēta. qd probat̄ quia eadē est ꝓportio totius ad totū. ⁊ ꝑtis ad ꝑtem. sed ex vna ꝑte aque nō fiunt nisi decē ꝑtes aeris. ergo nec totā aquā pt excedere aer nisi in ꝓportōne decupla. ⁊ per ꝯn̄s non pōt esse tātus excessus ignis ⁊ aeris ad alia duo elemēta. Et si dicatur q̄ elemēta nō fiūt ex seiuicē. sed sūt equalia ꝑm ꝟtutem hoc nihil fcit ad rōnem. si em̄ inter ea sit eq̄litas ꝟtutis nccē est eā existere in magnitudibus ipoꝝ ⁊ ita seq̄tur idē qd ꝑus. Ex istis ergo pz q̄ neq̄ solus ignis neq̄ solus aer replent locuz intmediū celi ⁊ tre ¶ (Reliquū āt ꝑscrutātes)

¶In hoc q̄rto capl'o soluit phs duas questiones. Quaꝝ p̄ma est. vtꝝ in sup̄ma regione aeris dēant gn̄ari nubes. Et arguit p̄mo q̄ sic. nubes em̄ gn̄ant̄ ex frigiditate ꝯprimēte. sed sup̄ma regio aeris est multū frigida q̄z nō est ꝓpe astra. ⁊ ideo nō calefit ab eis. neq̄ prope terrā. ⁊ iō lumē solis nō pōt ad ipam reflecti. ergo nubes dēnt ī eo gn̄ari. Rn̄det aūt Aresto. ad dubiū dicens p̄mo. q̄ in infima regione aeris nō gn̄antur nubes. Probat

quia radii solares reflexi a terra prohibent nubium consistentiã rõne caliditatis que dissoluit et disgregat vapores simul ꝯgregatos ad gñatõnem nubis. ergo ibi nõ gñantur nubes. Scḋa ꝯclusio. in supma regione aeris nõ gñantur nubes propter tres cãs. Prima ẽ qr supma regio aeris ẽ iuxta ignem q̃ est calidus et sicc⁹ ergo ibi nõ gñantur. Scḋa est qr talis aer sp mouetur cum celo. ideo ꝯtinue calefit nec põt ꝯdensari in nubem. ergo. Et aũt aer supme regionis circulariter moueatur pbat. quia supma regio aeris est ꝯtigua igni sed ignis circulariter mouetur. ergo. Tercia cã est. quia ibi nõ fiũt venti. ergo nec nubes. Tenet ꝯña qr ventus fit ex exalatõne calida et sicca q̃ nata est altius ascẽdere ex quo gñantur nubes. (Nos aũt dicam⁹) Finaliter phs soluit scḋam questionẽ que ẽ quõ cãtur caliditas a celo et astris in istis inferioribꝫ Et ponit hanc ꝯclõem. motus celi est cã motus in corpe sibi ꝓpinquo scꝫ in igne. et qr motus localis ẽ calefactiuus sui mobilis. ideo mot⁹ celi mediãte motu cãto in corpibus inferioribꝫ et ꝓpinquis est cã caloris. videm⁹ em̃ motũ disgregare aerem et ignire et lata liquefcã videantur. Scḋa ꝯclusio. inter oĩa corpa celestia sol ẽ maxime cã caloris. Probat duabꝫ rõnibus. Prima q̃a sol velocissime mouetur. Scḋa quia non tm̃ distat ab istis inferioribꝫ sicut astra fixa. et lꝫ luna sit ꝓpinquior illis inferioribꝫ ipa tñ nimis tarde mouetur. Tercia cõclusio. corpa celestia nõ sunt formalr̃ calida. probat duobꝫ signis. Primũ quia astra nõ discurrũt per suũ orbem nec mouentur deorsum. Scḋm est qr inter oĩa sol maxime videtur esse calidus et tñ nõ est calidus. videtur em̃ albus et nõ igneus exñs. Circa hũc textum Attende pmo. ꝙ metheororum est noⁿ grecum. dr autem a metha qḋ est trãs et theoron ꝯteplatio quasi contemplatio eorum que sũt trans. i. in alto. Uel aliter dr a metha qḋ ẽ de et theoron videre qr de his (que visu ꝑcipiũtur deficiat) sicut sũt galatia et iris Uñ freqñter hec prepõ metha tm̃ ꝑcat sicut de vt methamorphoseos id ẽ descũs. Dicũt tñ aliqui ꝙ metheora id ẽ est ꝙ de impssionibꝫ. Sed hoc nõ placet Alberto ex eo ꝙ impressiones supiorum corpm cõiter sũt in oĩbus et simplicibus et ꝯpositis. essꝫ ergo nimis cõis acceptio istius nõis. Attende scḋo. ꝙ fm ꝙ ptꝫ in textu tres sũt regiones siue ptes aeris. scꝫ supior inferior et media Superior regia ẽ calida. inferior etiã calida. media vero frigida. Est aũt supior regio calida propter vicinitatem eius ad ignẽ Inferior aũt fm senecã i libro de naturalibus questionibꝫ est calida propter q̃tuor cãs. Prima. quia oĩs terrarum euaporatio (que multũ in se feruidi aridiq; hẽt) est in ipa. Scḋa causa qr calor solis resilit. i. reflectitur siue reuerberatur ab obiecto terre in infima regione. ideo plus hꝫ tẽporis qr solem bis sentit. Tercia cã quia supiora magis turbantur et agitãt ꝙ̃ inferiora. Quarta cã est Democriti. nã omne corpus q̃nto solidius ẽ tãto calorẽ citius recipit et diutius fuat. q̃nto aũt aer plus a terra recedit tãto sincerior est Attẽde tercio. ꝙ lꝫ corpus celeste agat i ista inferiora caliditatẽ ex suo motu põt tñ etiã agere frigiditatẽ. Unde Com. in de subña orbis dr ꝙ corpa celestia nõ calefaciũt fm ꝙ sũt calida et fm velocitatẽ motus. sicut etiã ptꝫ in sagitta dircã. Et expositores dant scḋam cãm scꝫ illuiationẽ. dicũt em̃ ꝙ lux videtur calefacere quãdo reflectitur. et ideo nõ est calefacere accñs proprium igni. sed est cõe igni et corpi celesti. sed forte dr de eis equiuoce. Calor em̃ ignis destruit entia illumiata ab igne. calor ꝓo corpm celestiũ largitur vitam vegetabilem et aĩalem. Et postea ꝯsiderãtes actões stellarum in ãtiquo tpe vere dicũt ꝙ quedã largiũtur calorẽ et siccitatẽ. quedã calorẽ et huiditatem. quedã frigiditatẽ et siccitatẽ. Ex q̃bus ptꝫ ꝙ mot⁹ solis vna cum luce et lumĩe est natus calefacere lꝫ sine alique stelle que ex propa influentia frigefaciãt et humectent Attende quarto. ꝙ nõ q̃libet motus localis est ꝑ se calefactiu⁹. quidã em̃ sũt frigefactiui sicut ptꝫ in euẽtatione aque calide vel faciei hũane. vñ motus localis velox et multũ ꝯfricatiu⁹ est ꝑ se calefactiuus. Causa aũt quare talis ꝯfricatio causat calorem nõ est illa quia scꝫ est pm⁹ motuũ. alr̃s em̃ omĩs mot⁹ localis calefaceret q̃libet em̃ est pm⁹ motuũ. Et similiter esset ita bñ causa frigefcõnis sicut calefcõnis. cum pmus motuũ sit causa aliorum. nec ideo calefacit ꝑcise quia rarefacit et disgregat ptes corpis moti. quia raritas et densitas ꝯsequũtur caliditatẽ et frigiditatẽ. nec ideo calefacit q̃a aer (qui ẽ naturaliter calidus) fortiter caliditatẽ suam a corpibus duris velociter motus. Nam quãdo aliquis simul ꝯfricat duos lapides causat calorem et tñ inter eos nõ est aer medius. sed ꝑcisa causa est corpm subtiliatio propter quã ad naturã ignis accedũt. sed tñ videtur difficile quomõ ex ꝯfricatõne aliorum corpm causatur calor et ignis sicut in fusili. et tñ ex ꝯfricatõne aliorum (que sũt magis dura) nõ cãtur

Queritur vtrum necesse sit hũc mũdum inferiorẽ esse continuũ lationibus superioribꝫ vt tota virtus eius inde gubernetur. et in eo inferius elemẽtum in ꝯcauo supioris collocetur

Arguitur primo ꝙ nõ. quia impossibile ẽ hunc mũdum inferiorẽ esse ꝯtinuũ lationibꝫ supioribꝫ. ergo nõ est necesse. Añcedẽs patꝫ primo. quia celi et istorum inferiorum vltima nõ sũt vnũ. ergo. Scḋo quia celum et ista inferiora non cõicant in materia. sed drñt specie. differẽtia aũt spẽ cõtinuari nõ possunt. Confirmatur. quia ꝯtingens est hũc mũdum esse continuũ lationibꝫ supioribus. ergo nõ est necẽ. Oppositũ em̃ añtis nõ implicat ꝯtradcõnem. ergo nõ est ꝯtingens Scḋo sic si omĩs virtus istorum inferiorum gubernetur a celo sequeretur pmo ꝙ actus volũtatis nostre nõ eẽnt liberi cũ gubernarẽtur a causa naturali. Sequeretur secũdo ꝙ celũ ageret ꝑ prudẽtiam et cognitionẽ. prudẽtis em̃ ẽ gubernare. Seq̃retur tcio ꝙ nihil posset corrũpi nec violẽter moueri cuꝫ gubernare sit in suũ finem dirigere Tercio sic. multe latões in istis inferioribꝫ non gubnantur a supioribus. Añcedẽs patꝫ pmo ꝑ articulum parisiẽsem. qui dicit. cessante motu celi ignis non cõbureret stupam. error Quarto sic. vnũq̃dq; elemẽtum est alteri contrariũ. ergo est alterius corruptiuũ. et per ꝯñs non ẽ alterius locatm̃. Confirmatur. quia terra nõ est locata in supficie concaua aque quia esset totaliter circũdata aquis qḋ repugnat nature viuẽtium. Si aũt ignis esset locatus in cõcauo orbis lune seq̃retur ꝙ ipe possꝫ ꝯburere corpa celestia sibi approximata. ille em̃ est propus actus eius. Seqretur scḋo. ꝙ ignis nõ esset nobilissimũ elemẽtũ cuꝫ nõ esset in loco medio qui ẽ nobilissim⁹

In oppositū arguitur a pho in textu. Pro solutione questionis sequūtur quatuor questiones

Questio prima.

Utrum necē sit hūc mūdū eē ɔtinuū lationibꝫ supioribꝫ Pro cuiꝰ solutōne ¶ Attēde pmo. ꝙ mūdus inferior nō est aliud ꝙ͂ spera oīm gn̄abiliū ꝛ corruptibiliū. siue aggregatū ex oībus gn̄abilibꝫ ꝛ corruptibilibꝫ ɔtentuꝫ infra ɔcauū orbis lune ¶ Attēde scđo. ꝙ necāriū capit̄ dupl'r. Unoº pro eo cuiꝰ oppoīꝰ implicat ɔdictionē. ꝛ id vocat̄ necāriū simpl'r Alioº pro eo cuiꝰ oppositū nō est possibile natural'r. ꝛ illud vocat̄ necāriuꝫ naturalit̄. Sil'r ɔtinuū pōt capi dupl'r Unoº vt dī cōtinuitatē indiuisionis. ꝛ sic illa sꝫ ɔtinua q̄ sic sunt adinuicē indiuisa. ꝙ eoꝝ vltia sꝫ vnū. Alia ē ɔtinuitas immediatōnis ꝛ indistātie. ꝛ sic illa dicūtur ɔtinua q̄ꝝ vltia sic sꝫ distātia ad seiuicē ꝙ imediate se tangūt. Sil'r latio pt capi dupl'r. vnoº p denoīato scꝫ p corpore celesti sursuꝫ lato. Alioº formalit̄ ꝛ p fcato p illis motibꝫ corpm celestiū sursū latoꝝ ¶ Attēde 3º ꝙ oīs ꝑtus istoꝝ inferioꝝ ꝛ eē vel natural' opaº ipoꝝ effectiue cātur ꝛ ɔseruat̄ in suo eē naturali a deo tanꝙ͂ a cā pncipali. ꝛ a celo tanꝙ͂ a cā instrumētali. ¶ Attēde qrto. ꝙ gubn̄are capit̄ dupl'r. vnoº modalit̄ ꝛ cognitiue. ꝛ sic ē vnus actus prudētie q̄ aliqs dirigit aliū in suū oppoīꝰ finē quē ɔgnoscit ꝛ sic nō caꝰ hic Alioº naturalit̄ ꝛ directiē. ꝛ sic gubn̄are ē aliq̄d in suū bonum naturale pducēdo aut ɔseruādo dirigere. ꝛ ad suam opationē naturalē inclinare. ꝛ sic capit̄ hic

Dic primo ꝙ nō est simpl'r necē hūc mūdū eē ɔtinuū ɔtinuitate pmoº dcā lationibꝫ supioribꝫ. ptꝫ qꝛ nō sꝫ eiusdē spēi nec vltia eoꝝ sꝫ vꝰ ¶ Dic scđo ꝙ necē est hūc mūdū inferiorē eē ɔtinuū lationibꝫ supioribꝫ. capiēdo necāriuꝫ ꝛ ɔtinuū scđoº Et lationes supiores pmoº ptꝫ qꝛ vltimū istiꝰ mūdi inferiorꝭ ꝛ vltimū spere lune se tangūt ¶ Dic tercio. ꝙ oīs ꝑtus natural' a corpibꝫ celestibꝫ gubernat̄. patꝫ qꝛ oē eē naturale ꝛ oīs opatio natural' istoꝝ inferiorū effectiē ꝛ instrumētalit̄ pducit̄ ꝛ ɔseruat̄ a corpibꝫ celestibus ¶ Dic qrto. ꝙ nō oīa indiuidua istius mūdi inferiorꝭ gubnant̄ a mūdo supiori. ptꝫ qꝛ mlta corrūpūtur ab eo. corrūpe aūt nō est gubernare

Questio secunda

Utrum p possibile vl' ipossibile secluso celo possit fieri actio in istis inferioribꝫ ¶ Attēde pmo. ꝙ triplices sꝫ opatōes istoꝝ inferioꝝ. qdā sꝫ naturales vt motꝰ lapidis deorsuꝫ ꝛ frigefactio aq̄. Alie sꝫ violēte vt motus lapidis sursuꝫ ꝛ calefactio aq̄. Alie sꝫ neutrales siue libere sicꝭ opatio volūtatꝭ ¶ Attēde scđo. ꝙ alit̄ loq̄ndū est fm mētē Aresto. ꝛ fm ꝟitatē. Ulꝰ de mēte Aresto. fuit ꝙ pma cā nō posset agere ad extra nisi mediāte celo. nā fm euꝫ motꝰ solis sub obliq̄ circulo ē cā gn̄ationū ꝛ corruptionū ꝛ oīm actionū naturaliuꝫ. ꝛ p ɔn̄s fm eū pma cā de necītate agit ad extra. necārio eīm pducit motū celi ꝛ mediāte eo ista inferiora ita ꝙ fm eū implicat ɔdcōem pmā cām pducere res celo nō ɔcurrēte effectiē. eo ꝙ pma cā nihil cāt sine scđa

Ex quo ptꝫ fm Aresto. ꝙ oīs ꝑtus natural' gubnat̄ a corpe celesti sic ꝙ implicat ɔdcōeꝫ aliquā rē naturalem eē ꝛ nō gubnari a corpibꝫ celestibꝫ ¶ Sꝫ tu dic pº fm ꝟitatē ꝙ nulla actio violēta gubnat̄ a corpibꝫ celestibus nec etiā libera. ptꝫ quia nullū corrūpēs alteꝝ aut impmēs ei dispōem malā ꝛ disɔueniētē gubnat ipm sicut supius patuit. sed sic ē de corpibꝫ celestibꝫ ꝛ actionibꝫ violētis ¶ Dic scđo. ꝙ q̄libet spēs istiꝰ mūdi inferiorꝭ ita gubernat̄ a corpibꝫ celestibꝫ ꝙ sp aliqđ indiuiduū est sibi subcē̄ ptꝫ. quia corpa celestia p suos motus nitūtur sibi sil'are ista inferiora ita ꝙ q̄ntū pn̄t ppetuūt ea omī mō quo ppetuare pn̄t Ista āt inferiora nō pn̄t ppetuari in aliq̄ indiuiduo. ergo sp aliqđ indiuiduū in q̄libet spē a corpe celesti ɔseruat̄. ¶ Dic tercio. ꝙ q̄cq̄d agit pma cā aut ɔseruat mediāte celo pōt ɔseruare sine eo. Ptꝫ quia pma cā se sola pōt facere oīa q̄ꝝ fieri nō iplicat ɔdcōeꝫ. sꝫ nullꝰ effcūs pductus a pma cā mediāte scđa iplicat ɔdcōeꝫ si agat sine ea igit̄ q̄libꝫ talis pt pduci a pma cā se sola. ꝛ hoc idē dꝛ in articulo parisiēsi. ꝙ q̄cq̄d pt cā pma cū scđa hoc pōt sine ea. Ex q̄ ptꝫ ꝙ pma cā nō agit de necītate ad extra. sed penitus libere. ita ꝙ quicq̄d ɔseruat ad extra potest nō ɔseruare. ¶ Dic qrto. ꝙ motu celi p possibile vl' impossibile secluso adhuc possūt oīa alia entia naturalia ī suo esse pduci ꝛ ɔseruari ꝛ opatōes naturales fieri. Ex quo ptꝫ ꝙ p impossibile corrupto motu celi p aliqđ tps agētia naturalia pducerēt suas actōnes naturales. Si eīn stupa ī aliq̄ instāti approximet̄ igni vel ipe ɔburet stupā vel agens naturale erit approxiatuꝫ suo passo ꝛ nō impeditū. et passuꝫ erit vltimatē dispositū et tn̄ nō aget in ipm. qđ videt̄ inconueniēs. et si agat nō aget in instāti. ergo in tpe

Questio tercia

Utrum q̄tuor elemēta sint adinuicē eq̄lia. Pro cuiꝰ solutione ¶ Attēde pmo. ꝙ elemēta eē eq̄lia pōt intelligi q̄drupl'r. vnoº eq̄litate extēsiua. Scđoº eq̄litate raritatis et dēsitatꝭ. Tertioº q̄ntuꝫ ad ꝟtutē agēdi et resistēdi. Quartoº q̄ntū ad materiā. et fm hoc pt intelligi q̄stio q̄drupl'r vtꝝ scꝫ sint eiusdē extēsionis. vl' eiusdeꝫ actiuitatꝭ. vl' eiusdē raritatꝭ et dēsitatꝭ. vel eq̄lia in maria ¶ Dōm ē ergo pmo. ꝙ ignis est in decuplo maior ꝙ͂ aer. et aer ꝙ͂ aqua. et aqua ꝙ͂ tra loq̄ndo de maioritate extēsionis. ptꝫ p cōem analogiā. i. pportōeꝫ quā ponūt phi int̄ elemēta. dicūt eīn ꝙ ex vno pugillo aerꝭ fiūt decē ignis ꝛc. ¶ Et si arguas. cuꝫ ergo ī corpe maiori sit maior ꝟtus q̄uo ignis iā diu nō corrūpit alia elemēta cū ea multū excedat Dico ɔcedēdo ꝙ ignis excedit oīa alia elemēta ī actiuitate ꝛ hoc nō appet nob eo ꝙ ipe ē rarior. ꝛ p ɔn̄s insēsibilior aliis elemētis. Et hoc propt̄ q̄tuor cās Pria cā est boetii in libro de ɔsolatōne. eo ꝙ gubnat̄ a deo disponēte ipa nō corrūpat ea Scđa cā est. qꝛ tpat̄ ab influentia celi. Tercia qꝛ tpat̄ a frigiditate medie regiōis aerꝭ Qrta qꝛ ꝟtus ignis tātū est dispersa ī maria ignis propt̄ sui raritatē ꝙ nō est satꝭ fortꝭ ad destruēdū ista inferiora. Et sil'r dōm ē de aq̄ respcū alioꝝ elem̄toꝝ ꝙ ipa est ī decuplo maior. Et si q̄ras q̄uo ergo nō appet nobis magnitudo aq̄ ɔgregata eīn q̄cūꝙ͂ aq̄ ipa nō appropiquat ad magnitudinē terre. Dico ꝙ si ɔgregētur magna maria ad quoꝝ finē alia nō pn̄t ptigere. et aque dispse p aerē ad irrigatōeꝫ plātaꝝ. Et sil'r aque

fōtales pluuiales stāgnales ⁊ ille q̄ ꝯtinent̄ in cauernis ipe ī decuplo excedūt magnitudinē terre. ¶ Dic scd̄o. ꝙ elemēta nō sunt eq̄lia in raritate ⁊ dēsitate. nā ignis ē in decuplo rarior ꝙ̄ aer si loq̄mur de igne in ꝓpria spera. ⁊ aer ꝙ̄ aqua. ⁊ inde ē ꝙ iste ignis nō apparet nob̄ sic᷑ cuꝫ difficultate aer appet nob̄. ¶ Dic 3° ꝙ elemēta st᷑ eq̄lia in q̄litatibꝫ actiuis ⁊ passiuis tam formalibꝫ ꝙ̄ ꝟtualibꝫ patꝫ qꝛ tm̄ hꝫ ignis de caliditate q̄ntū hꝫ aer de huiditate. aq̄ de frigiditate ⁊ terra de siccitate. Et q̄ntā ꝟtutē hꝫ ignis ad calefaciēdū se si fuerit fcūs frigid⁹. tātā hꝫ aer ad hūectādū se si fuerit fcūs siccus. ⁊ tātā aqua ad frigefaciēdū se si fuerit fcā calida. ⁊ t̄ra ad siccādū se si fuerit fcā huida. ¶ Dic q̄rto. ꝙ oīa elemēta st᷑ eq̄lia ī materia. patꝫ qꝛ si oīs terra in vnā ꝯgregata. ⁊ oīs aqua ī vnā aquā. ⁊ oīs aer in oēm aerē. ⁊ oīs ignis in vnū ignē Et oīa mixta cēnt resoluta in q̄tuor elemēta fm̄ ꝓportōeꝫ elemētoꝝ q̄ st᷑ in talibꝫ mixtis nō tm̄ eēt de natura ī vno elemēto sicut in alio lꝫ nō essꝫ eque extēsa nec ꝙ̄ rara ī vno sic᷑ ī alio. Sꝫ si mat̄ia vni⁹ tm̄ essꝫ ꝯpssa sic᷑ mat̄ia alteri⁹ tūc eēnt eq̄les. ⁊ ista st᷑ de ꝓportōne quā nat̄alit̄ dēnt hr̄e elemēta. lꝫ nō de illa quā hn̄t de facto. forte eīm nō est nat̄alit̄ scibile cui⁹ q̄ntitat᷑ sint elemēta. ⁊ quā ꝓportōnem possūt hr̄e ad seiuicem

¶ Questio quarta

Utrū ex aere possꝫ fieri euaporatio. Videt̄ eīm ꝙ sic. ṗmo. qꝛ in eo st᷑ ꝑtes subtiles ⁊ grosse. ꝑtes āt subtiles st᷑ sepabiles a grossis ita bn̄ sic᷑ in aq̄ ⁊ ī terra. Scd̄o sic. qꝛ huiduꝫ ē cā euaporatōis. aer āt est huidus Tercio sic ꝑ rōem senece ꝓbant᷑ ꝙ in aere nō st᷑ nubes. qꝛ aer ē calidus ⁊ ꝑ ꝯn̄s disgregatiu⁹ ꝑtiū nubis. Nisi diceres ꝙ media regio aeris nō est calida Contra arguit qꝛ cuiuscūꝙ natura ī medio ē ꝑnior ⁊ efficatior. ḡ media regio aer᷑ calidior ē alijs. eo ꝙ aer de natura ē calid⁹. Quarto sic. si aer medie regiōis essꝫ frigid⁹ ⁊ huidus ipe nō differret ab aq̄ q̄d est ꝯtra Aresto. in scd̄o de gn̄atione sic distiguentē elemēta.

Dic primo ad questionē. ꝙ duplex est rarꝫ ⁊ dēsuꝫ. q̄d daꝫ ē accn̄s corpis ꝯpositi ex mat̄ia ⁊ forā. Aliud ē q̄d est cā variatōis mat̄ie in ordine ad diuersas foras in spē elemēti. Raꝝ ⁊ densum ṗmo⁹ nō fcit euaporatōeꝫ. sed ē in ꝑtibꝫ aeris. Scd̄o ꝟo fcit eā ⁊ variat elemēta de forā ad formā. ⁊ nō repitur ī aere. sed ꝑ ipm̄ ex aq̄ fit aer. Si eīm reperiret̄ in aere opteret ꝙ ille vapor eleuaret̄ ad supiorē regionē aeris vl' ignis. sed ille ꝯsuit oē huidū sibi appositū. ⁊ ec᷑ huidū euaporabile dꝫ esse mag᷑ grossuꝫ ꝙ̄ aer. ⁊ subtilius aq̄ ita ꝙ sit mag᷑ corpale aut mediū inf corpale ⁊ spūale. nihil āt tā grossuꝫ ē in aere. ¶ Dic scd̄o. ꝙ aer ē vbiꝙ calid⁹. sed tn̄ in supiori regione ⁊ inferiori est mag᷑ calid⁹ accn̄talit̄. ⁊ in media mag᷑ frigidus. Cui⁹ cām assignat Albtus. qꝛ cū aer medie regionis nō īmediate ꝯiūgat̄ ṗmo mobili. nec et᷑ igni ipe non est calid⁹ caliditate vstiua. sed poti⁹ debili q̄ de facili ꝯsuitur a supueienti frigiditate Nubes āt siue sint in terra siue sint extra nat̄alit̄ st᷑ frigide. lꝫ modicū ex caliditate inferior᷑ regionis remittat̄ calor eaꝝ. cū tn̄ superiora petūt. vbi calor debilior ē ad nat̄aleꝫ ꝓprietatem redeūt Pariformit̄ sic᷑ aqua calefcā refrigerādo se refrigerat aerē sibi vicinū. ꝑ hoc patꝫ ad argumēta supius adducta. ¶ Ad argumētū āt de medio ⁊ dm̄ est. ꝙ eq̄liter hꝫ ꝓitare loq̄ndo de medio ꝑ eque distātiaꝫ q̄lis nō est media regio aer᷑ Et siliter loq̄ndo de medio nō impedito. sed h̄ nec ē mediū ꝑ eque distantiā nec materiā in suo cē naturali Vn̄ sic᷑ dr̄ in libro de crepuscul' vapores nō lōgius tribꝫ miliaribꝫ eleuātur sursum.

Ad rōnes añ oppo¹ᵛ Ad ṗmā dd̄m ē negādo añs. ad ꝓbatōnes ptꝫ solu°. Silr̄ ad scd̄aꝫ ⁊ terciā ¶ Ad quartā dd̄m. ꝙ elemēta q̄ntū ad suam subam ⁊ suā q̄litatē nō st᷑ ꝯria. tn̄ q̄ntitas vni⁹ nō est ꝯria q̄ntitati alteri⁹. ⁊ ideo nō repugnat q̄n supficies vni⁹ sit locus alteri⁹ ¶ Ad ꝯfirmatōeꝫ ꝯcedit̄ añs. Et ad ꝓbatonē ꝯcedit̄ ꝙ hoc ē ꝓpt̄ salutē aīantiū q̄ nō possent viuere si t̄ra essꝫ coopta aq̄s dato ꝙ t̄ra sic teneret suū ꝓpriū ordinē nat̄alit̄ dēret eē coopta aquis Ad aliā ꝓbatōeꝫ ptꝫ solutio ex his q̄ dcā st᷑. vn̄ loc⁹ ꝯcaui orbis lune mlt̄o nobilior ē loco cētri t̄re ⁊c̄.

¶ (His āt determiatis dicam⁹) ¶ In hoc scd̄o tractatu determiat ph̄s de impssionibꝫ ignit᷑. Et diuidit̄ ī q̄tuor capl'a In ṗmo determiat de stellis volātibꝫ capr᷑ saltātibꝫ ⁊ sil'ibꝫ. Et poīt q̄tuor ꝯcl'ones. in ṗma ꝓponit intentū dicēs. ꝙ det'iatis his. i. ꝑncipijs mat̄ialibꝫ impssionuꝫ opꝫ dicere cām q̄re flāme accēse ⁊ sydera discurrētia hoc ē stelle cadētes. ⁊ quedā alia q̄ dicūt capre saltātes apparēt circa celū. Et reddit rōneꝫ ꝙ hec oīa st᷑ idē. i. eiusdē spēi. ⁊ ꝓpt̄ eādē cām nō dn̄t eīm nisi fm̄ magis ⁊ min⁹. Scd̄a ꝯclusio ōndit q̄ sint cā mat̄iales ⁊ effectiue oīm istaꝝ impssionū ⁊ ē talis. Ex terra calefcā a sole eleuat̄ duplex exalatio. quedā est calida ⁊ huida ⁊ talis ꝓpriē vocat̄ vapor. ⁊ ista nō eleuat̄ a terra pura aq̄s huectata. Alia ē calida ⁊ sicca a dominio. ⁊ ista ꝓpriē vocat̄ exalatio fumosa. Ex hoc infert ṗmo ph̄s ꝙ exalatio q̄ (ē calida ⁊ sicca) ē leuior ⁊ ideo hꝫ eleuari vsꝙ ad supmā regionē aer᷑. vapor āt nō est ita leuis ⁊ ido nō mouet̄ ad supmā regioneꝫ sed ad mediā. ⁊ aliq̄ nō mouent̄ ita alte. Infert secūdo. ꝙ sic᷑ celū supeminet oībus inferioribꝫ corpibꝫ postea ignis. deīn aer. ⁊ ꝯn̄r alia elemēta. Ita etiaꝫ est de impssionibꝫ. quedā eīm in supma regione aer᷑. et q̄dam ī media. et quedā in supma ꝑte infime regionis quedā ꝟo st᷑ circa terrā. Tercia ꝯclusio. modus generatōnis impssionū ignitaꝝ talis ē. cuꝫ ꝑ caloreꝫ solis a corpibꝫ terrestribꝫ eleuata fuerit vsꝙ ad supmaꝫ regionē aeris exala° calida et sicca a dominio hn̄s aliq̄ntulū de huiditate aerea et fumosa. tūc adhuc calefit et inflāmat̄. et sic apparēt epicaumata. Epicaumata eīm dr̄ ab epi q̄d est sup et cauma incēdiū. q̄si incendiū apparēs in media regione aer᷑. nā in aere apparet flāma q̄ nō est aliud ꝙ̄ fum⁹. vel spūs siccus et ardēs Est eīm flāma sicci spūs ardor. et talis spūs ꝓpt̄ ei⁹ raritatē est inuisibil' donec inflāmet̄ ¶ Pro q̄rta ꝯclōne supponit ph̄s q̄tuor drās inter hmōi exalatōes. Primo dn̄t in pōne et situ. appent eīm aliq̄ sic᷑ traps lōga vel sicut lācea longa. alie ꝟo ad modū draconis. Scd̄o dn̄t in q̄ntitate. nā q̄dā apparent magne fm̄ omnem dimēsionē. et tūc appent ad modum stipule ardent᷑. Alie ꝟo apparēt longe sic᷑ lancee. Alie appent decescētes. ⁊ alie moueri ⁊ saltātes sic᷑ capre ⁊ sydera volantia. Dn̄a t̄cia ē in mō inflāmatōis. qꝛ q̄dā inflāmātur simul scꝫ in medio ⁊ extremitatibꝫ Alie ꝟo ṗmo inflāmant̄ in vna ꝑte ⁊ ꝯn̄r in alijs. ⁊ tūc appent mo-

uere ad modū capre saltātis si exalatio fuerit grossior in vna pte q̄ȝ in alia. ⁊ si fuerit gracilis appent impres/ siones ignite ad modū syderis volātis. Quarta dr̄a sumitur ex locis in q̄bus gn̄ant̄ hm̄oi impressiones. q̄dā enim gn̄ant̄ in supma regione aeris ⁊ inflāmant̄ ab ae re ꝯtinēte eas. Alie ṽo gn̄ant̄ inferi⁹ scȝ sub media re gione aeris. qn̄ scȝ propt̄ obstaculū nubis aut frigidi tatis exalatio nō pōt trāsire mediā regionē. ⁊ tūc a fri gido circūstante violēte ꝓijcitur inferi⁹ ex quo motu inflāmant̄. Et circa hoc mouet dubiū de syderibus volātibus. vtrū scȝ in rei ꝟitate vnus ⁊ idē motus lo/ calis sit tm̄ velox q̄ vna ⁊ eadē flāma ita velocit̄ mo ueatur sicut appet̄ ī syderib⁹ volātib⁹ aut ibi sit vna ex alatio lōga que ꝑus inflāmat̄ in vna pte ⁊ ꝯsequēter in a/ lijs. ita q̄ sit ꝯtinue noua inflāmatio. sicut si cādela ex tincta ponat̄ sub alia accēsa. ignis superioris cādele vi/ detur dn̄dere ad inferiorē. ⁊ tn̄ nō est ita. Sȝ fumus inferior q̄ est inferioris cādele inflāmat̄ vsq̄ ad cande lam. Rn̄det ph̄s q̄ qn̄q̄ fit vno mō ⁊ qn̄q̄ alio⁹. Uñ qn̄ exalatio gracil' eleuat̄ vsq̄ ad inferiorē regionē ae ris. ita q̄ vna eius extremitas ē sursum ⁊ alia deorsum tūc extremitas superior inflāmat̄. ⁊ ꝑnr alie ptes. ⁊ quā uis videat̄ dn̄dere tn̄ non dn̄dit sed ꝯtinue seq̄tur a lia ⁊ alia flāma. Silr qn̄ exalatio ꝯprimit̄ a nube ⁊ a frigido circūstāte tūc propt̄ nimiā ꝯpressionē expellit̄ ⁊ ꝓijcitur deorsum. Et ex tali motu calefit ⁊ inflāmat̄ ⁊ tūc ē verus motus localis. Et de hoc dat tale exēplū si aliq̄s inter suos digitos fortit̄ aliq̄d ꝯstrigit vt pu/ ta lapidē vel ceram tūc propt̄ nimiā ꝯpressionē lapis exit ⁊ ꝓijcitur. sic āt est in ꝓposito Est āt ꝯclu⁹ talis q̄ exalatōes (q̄ inflāmāt̄ in supma regiōe aeris) ascēdūt sursum. ⁊ q̄ inflāmant̄ in infima regione aeris nō ascen/ dunt sursum nisi violēte ꝓijciant̄. Ptȝ q̄r quilibet ꝑm naturā calidi nata est ferri sursum. sed illa que fiūt in supma regione aeris cāt̄ a calore illius regionis. iō sunt leuiores q̄ȝ ille que cāt̄ a calore infime vl' ab ex/ pulsione eius quā sequit̄ inflāmatio. Ex hoc ergo pȝ q̄ quedā exalatōes mouent̄ sursum. ⁊ quedā deorsum ꝑm q̄ a ꝯprimēte pellūtur deorsum. ⁊ quedā ad latus eo q̄ motus eaꝝ est ꝯpositus ex naturali ⁊ violento. Est enim violētus a proijciēte ⁊ natural' a propa leui/ tate. Ex istis oībus ptȝ q̄ impressiones sūt in inferiori loco q̄ȝ astra. ⁊ ideo etiā appent valde velocit̄ moue/ ri q̄d nō fieret nisi eēnt prope nos

In hoc scd̄o capl'o detm̄iat ph̄s de q̄busdā colori bus appentib⁹ in aere de nocte. Et ponit talē ꝯclusio nem. aliq̄n de nocte exn̄te serenitate qn̄ scȝ nō est mag/ nus vētus apparēt in celo quedā fantasmata q̄ nō sūt sicut flāme. sed sūt sicut colores rubei vl' nigri. Et tūc appet q̄ celū sit pforatū ⁊ q̄ in eo videat̄ vna ꝓfundi tas tanq̄ȝ abissus quā vocat ph̄s hyatus vl' voraginē Q̄r aūt tales colores dcān̄t nobis appere ptȝ quia sicut exalatōes eleuate qn̄q̄ inflāmant̄ vt dcm̄ est. ita qn̄q̄ ꝯdensent̄. ⁊ tūc lumen reflectit̄ vl' refrangit̄ a talib⁹ ex/ alationib⁹. ⁊ ex tali reflectōne talis luminis ad tales ex alatōnes ibi inspissatas cāt̄ appentie diuersoꝝ colo rum. et maxime ibi appet color purpureus aut pu/ niceus. Cā autē efficiens istoꝝ coloꝝ est lumē stellaꝝ vel solis modicū post occasum vel an̄ ortum. Nō fiunt aūt iste impressiones nisi in serenitate propt̄ duo. Pri/ mū est quia si esset ventus statim disgregaret mate/ riam illoꝝ coloꝝ. Scd̄m est. quia si eēnt multe nubes in aere lumē astroꝝ nō pueniret ad illam nubē. ⁊ ita nō appent hm̄oi colores. ⁊ iste diuersitates coloꝝ proue/ niūt propt̄ diuersam dispōem materiaꝝ penes grossiū ⁊ subtile.

(De cometis aūt)

In hoc tercio ca° determīat ph̄us de cometa. Et diuidit̄ in duas ptes In pma parte narrat tres opiones antiquoꝝ de co/ meta Quaꝝ pma fuit Anaxagore ⁊ Democriti. qui dicebāt cometā esse simphasim. i. apparitōem stellaꝝ erraticaꝝ scȝ saturni. veneris. iouis. martis. ⁊ mercu rij. Scd̄a opinio fuit Pictagore ⁊ suoꝝ sequatiū qui dicebant q̄ cometa est vna de stellis erraticis. ⁊ est in ipo celo ⁊ p magnum tēpus latȝ sub radijs solis prop ter propinq̄tatem eius ad solem. Tercia fuit opinio ypocratis qui cum p̄cedentib⁹ conuenit in hoc q̄ co/ meta est vna de stellis erraticis. Sed in hoc differt q̄r alij dicūt q̄ cometa habet comā de sui natura. Ista aūt opinio dicit q̄ hābet alium de quia scȝ abstrahit hūores ex aere. ⁊ ideo ex refractōne radioꝝ solis ad il los hūores spissos causat̄ talis splendor. ⁊ ita corpus comete est in celo. ⁊ cauda sua in aere. Unde isti dice bant q̄ ex eo cometa raro appet. quia solum appareret versus polum antarticū. Et causa ē. quādo illa via est inter tropicos scȝ in via solis tūc propter nimiū calorē nō abstrahit hūorem. ⁊ ideo ibi nō habȝ comam. Sȝ quādo est extra scȝ tropicū capricorni seu hyemalem tūc bene attrahit ad se hūores ⁊ habȝ comam. ⁊ nō vi/ detur a nobis q̄r tales radij nō refrangūtur ad nos.

Sed contra istas opiones arguit. ⁊ pmo contra pri mam ⁊ scd̄am duabus rōnibus. Prima ratō est. quia stelle erratice oēs mouent̄ sub circulo aīalium. id ē sub zodaico. sed multociēs vise sūt stelle comate vltra istum circulum. ergo ⁊c̄. Secūda ratio est. quia sepe si mul apparent multe comete. ergo cometa nō solum est vna stella erratica. imo neq̄ plures simul nisi ponerē tur plures stelle erratice q̄ȝ septem. Sed cōtra ter/ ciam opionem arguit duabus rōnibus. Prima est. q̄r ꝑm ypocratem talis stella nō habebat comā quando erat inter tropicos. ex quo sequit̄ q̄ aliquādo ibi de/ buisset appere sine coma. quia aliquādo vise sunt q̄n/ q̄ planete simul supra nostꝝ orisontem. ⁊ tūc non ap/ parebat cometa. ergo non est aliquis illoꝝ quinq̄ pla netarum. Secūda ratio reprehēdit illā opinionem in hoc q̄ appet cometa solum ꝟsus aquilonē. ⁊ sole existē te circa tropicum estiualē. quia in achaya (que est ps grecie) visus est vnus magnus cometa sole existēte in eq̄noxio hoc est in martio vel septēbri. ⁊ tūc secutus ē magnus terre motus ⁊ vndatio fluuioꝝ. Non ergo solum in aquilone appet cometa. sed etiā versus au/ strum sicut appuit vnus cometa valde magnus tem/ pore milonis p̄ncipis atheniensium in Januario sole existente circa tropicos hyemales. Deinde arguit philosoph⁹ contra predictas tres opiones simul dua/ bus rōnibus. Prima est. q̄ nō solum stelle erratice fiūt comate sicut ipi dicebāt. Immo sicut narrāt egiptij alique stelle fixe aliquādo videntur hēre comā. Et dicit philosoph⁹ q̄ nō solum illud habuit ab egiptijs sed etiā per expientiam de quadā stella que ē in femo re canis. ibi enim quedā stella videbatur comā habere ideo quādo visus vertebatur circa illā minus vide batur. Secūda cā est. quia stelle celi non deficiūt. im/ mo sunt perpetue licet desināt videri quādo accedūt ad solem. sed multe stelle comate vise sunt p se defice/

re. non ꝑ accessum ad solem. sicut narrat philosoph⁹ de vno qui tēpore suo apparuit primo post solis occasum qui extēdebat lumē suū vsqꝫ ad terciam partē celi. Et deinde ꝑ seipm̄ visus est deficere ꝛ non ꝑ accessum solis ad ipam. ¶ Concludit ergo finaliter. ꝙ quia quādoqꝫ vise sunt planete adinuicē ꝛ nō apparebat stella comata sic⸗ vidit Aresto. duas stellas coniunctas in geminis. ꝛ tamē non apparuit stella comata. ꝛ etiam planete apparēt multum parui. ꝛ ideo videtur ꝙ ex eorum ꝯiūctione nō possit causari ita magn⁹ cometa. sicut ille qui extēdebatur vsqꝫ ad tciam partem celi. ergo nullo mō cometa est ꝯiunctio stellarum

¶ In hac secūda parte ṗncipali determinat philosoph⁹ de cometa fm̄ propriam opinionem Et dicit primo. ꝙ si de cometis possit dari cā ad quā non sequitur aliqđ impossibile. ꝛ cui concordant oīa apparētia de cometis hoc debꝫ sufficere. Et causa istius ē. quia nō in oībus partibꝫ philosophie naturał pōt haberi demōstratō sꝫ solū ī qbusdā pōt haberi solum probabilis ꝛ verisimilis opinio.

¶ Ad ostēdēdum ergo modum determinandi de generatōne comete ponit tres suppositōnes. Prima est. in hoc mūdo inferiori scilꝫ inter nos ꝛ celum eleuanꝛ quedam exalatōnes calide ꝛ sicce vsqꝫ ad supmā regionem aeris. Secūda suppositio ē. ꝙ suprema regio aeris mouetur circulariꝛ sicut ꝛ celum. ꝛ ꝑ consequēs exalatōnes que sunt in ea mouētur circulariꝛ. ¶ Tercia suppositio ē. ꝙ tales exalatōnes quādoqꝫ ibidē inflāmātur. ꝛ inde fiūt sydera volātia ꝛ similes impressiones ignite. Istis suppositis dicit ꝙ duo sunt modi gnationis cometaꝝ. Primus ē. ꝙ quādoqꝫ propꝛ motum ꝛ aspectum stellaruꝫ aliqua pars ignis ꝯdensatur ꝛ fit talis nature sicut exalatio. ita ꝙ nō tm̄ debilitatur vt cito deficiat nec vt faciliꝛ cōuertatur in aerem. sed se habꝫ in determinata proportōne ꝛ tunc inflāmatur ꝛ diu durat. ita apparet nobis quasi quedam stella ¶ Secūdus modus gnationis comete talis est quādoqꝫ eī a terra eleuatur quedā exalatio debite ꝑportionata ad diu durādum que cum venit ad supremam regionē aeris inflāmatur. ꝛ satis diu durat inflāmata ꝛ apparꝫ esse stella comata. ꝛ fm̄ figuram talis exalatōnis aliter ꝛ aliter figuratur talis cometa. Et ista declarat per exēplum. nam quādo exalatio ē parua ꝛ inflāmabilis de leui tūc cito deficit ꝛ decurrit flamma velociter. ꝛ tūc apparꝫ sicut stella cadens. Sꝫ quando est magis grossa ꝛ continue sibi aduenit materia propꝛ exalatōnes continue ascēdentes tūc nō cito consumitꝛ sed diu durat. Si autē aliquis ponat ignē in vna palea statim decurrit. Si autē ponatur in cumulo straminū diutius ꝑmanet. ꝛ maxime si continue apponatur stramini stramē

¶ (Quando quidē igitur.) ¶ Hic philosoph⁹ ponit diuersitatē cometaruꝫ dicens. ꝙ dupliciꝛ fiunt comete. Uno modo quādo talis exalatio dircē supponitur alicui stellarum fixarum. ꝛ tūc illam stellam fixam dicimus eē comatam. sed in rei ꝟitate non ē comata. quia illa stella ē in celo. ꝛ coma ē in aere. tamē propꝛ aliquam virtutē illius stelle illa exalatio consequitur illam stellam eo modo quo halo. i. corona que apparet circa lunam consequitur ipam lunam. licꝫ talis corona non sit in celo. immo ē inferius in aere. Non ē tamē oīno simile. nam aliquādo talis exalatio non supponitur dircē alicui astro. sed est per se in suo loco. ꝛ tūc apparet vna stella ꝑ se

¶ (Uidetur enī ꝛ similis.) ¶ Hic philosoph⁹ determinat de motu comete. Et dicit ꝙ quādo cometa insequitur vnam stellam celi. tūc mouetur ad motuꝫ ipsius. Quādo autem ꝑ se mouetur tūc non moueꝛ ita velociter immo retardat motum suuꝫ ita ꝙ si hodie occidat cum vna stella celi. crastina die tardius ibit ad occasum. Et quia dictum ē ꝙ cometa fit ex exalatione calida ꝛ sicca. ideo philosoph⁹ hoc declarat. nā tēpore apparitōnis comete fiūt multi venti qui gnantur ex tali exalatōne. Unde cometa ꝛ ventus idē sunt licꝫ aliter ꝛ aliter disposita

¶ (De eo autē quod est) ¶ Hic philosoph⁹ ostendit effectus comete dicēs. ꝙ apparitio cometaꝝ significat siccitatē aeris ꝛ multitudinē vētorum ¶ Unde quando apparēt magne comete fit magnus excessus vētorum. ita ꝙ vna vice fit magnus ventus aut totus annus ē ventosus. Et de hoc dat duo exēpla. Primuꝫ est. ꝙ semel factus ē tantus ventus ꝙ leuauit maximū lapidem de terra. ꝛ portauit ꝑ maximam distātiam ꝛ die illo in vespe apparuit cometa. ꝛ tota hyems fuit valde sicca ꝛ borialis

¶ (Quando quidē credidit) ¶ Finaliter hic philosophus determinat de loco ꝛ tēpore apparitōnis comete. Et quo ad tēpus dicit. ꝙ non apparet nisi raro. Cuius causa ē. quia licꝫ sepe fiūt tales exalatōnes. tamē aliquādo reprimūtur a frigiditate medie regionis aeris. ꝛ tūc apparēt stelle cadētes. Aliquādo vero cum ascēdunt vsqꝫ ad supmam regionē aeris. tūc ex motu ipius aeris disgregātur Aliquādo vero nō est satis de materia. ꝛ ideo raro accidit ꝙ sit cōueniēs dispositio pro gnatione comete

¶ Ubi notādum pro illius textus expositōne. ꝙ cometa non gnatur semp. nec hoc ē in potestate ipius nature. aliquādo propꝛ resistētiam contrarij agentis. aliquando propꝛ defcm̄ ipius materie ex qua cometa deberet gnari. Generatur ṗcipue in duobus tēporibus scilꝫ in vere ꝛ in autūno. magis tamē in autūno q̄ in vere parꝫ. quia ver est tēpus calidum ꝛ humidum ex sua natura. sed huīditas impedit ne eleuetur exalatio ex qua cometa possꝫ generari. Sꝫ autūnus est calidus ꝛ siccus rōne caloris eleuatur mãia que ꝑ siccitatem ad illam eleuationē per calorem solis redditur cōueniens ꝛ aperta. Non aūt potest gnari tpe hyemali quia tūc est nimiū frigus ꝛ etiam huidum ē predominans. ꝛ tūc est defcūs tam ex parte cause efficientis que ē calor q̄ ex parte materie que ē puluis eleuādus Sꝫ etiam in estate non pōt generari. quia tūc excessiuus calor consumit materiam ex qua cometa deberꝫ generari. ¶ Quātum vero ad locum suū dicit philosophus ꝙ sepius cometa fit extra tropicos. scilꝫ extra viam ꝑ quam sol decurrit. Et causa illius ē. quia propꝛ nimiū calorem (qui ē inter tropicos. ꝛ propꝛ velocitatem motus supme regionis aeris) disgregatur materia. ꝛ ideo raro fiūt ibi comete

¶ (Qualiter autē) ¶ In hoc quarto capitulo hui⁹ tractatus determinat philosoph⁹ de via lactea. id ē de quodam circulo qui apparet albus ad moduꝫ lactis ꝛ a grecis vocatur galacia. quod idem ē ꝙ albuꝫ latine ¶ Et diuiditur in duas ptes. In prima ptractat

opiniones ātiquorum de via lactea. quarū prima fuit Pithagoricorū dicētium q olim aliqui planete deuiauerunt a zodiaco. et tūc mouebātur per illam viā que dicitur lactea. et propt nimiū calorem combusserūt illas partes in quibus nūc apparet via lactea. et quādo adhuc apparet talis albedo. Istam opinionem reprobat philosophus. quia tūc sequeret q illa pars celi que mediat inter tropicos iā deberet esse combusta. nā cōtinue in illa parte mouebātur planete. Secūda opinio est Anaxagore et Democriti dicentium. q quando sol est de nocte sub terra. tunc propter vmbram terre non potest illumīare aliqua astra. Et ideo illa pars celi (in qua sunt astra que de nocte illuminantur a sole) apparet illumiata et alba. et ideo vocat via lactea Istam at opinionē reprobat philosophus duplēciter. Primo. quia sol aliter mouetur q stella fixa. ergo continue alias et alias stellas fixas aspiceret si vmbra terre pertingeret ad stellas fixas vt dicunt predictē opinātes. et sic talis via deberet quādoq apparere iuxta aliqua astra. et deinde iuxta alia. cuius oppositū patz per experientiā. Secūdo sic. sol est maior tota terra. ergo sequitur q vmbra terre que dicitur nox continue vadit diminuēdo fm elongatōnes a terra. ergo talis vmbra nō protenditur ad stellas fixas. Tercia opinio fuit aliquorū ātiquorum dicētium. q via lactea cā tur ex reflectōne visus nostri ad solem. Hāc opinionem reprobat phs. quia ad talem reflectionē tria requirūtur. scz visus speculum et res. Visa. cuius species refrangitur. sed moto aliquo istorū refractio continue apparet in alio loco. ergo cum sol et alie stelle cōtinue moueant sequitur q illa refractio deberet cōtinue apparere circa alia et alia astra. huius tamē oppositū patet ad sensū. Secūdo probat. quia via lactea apparet in speculis et in aqua. modo nō videtur possibile q visus possit refrangi ab illa aqua vsq ad illam viam et postea ad solem propt debilitatem radij.

(Nos autē dicamus) In hac secūda parte pricipali huius capituli determinat philosophus de galacia fm propriam opinionē dicens. q eodem mō et ex eadē materia fit galacia sicut et cometa. Nam sicut comete aliquādo sequūtur stellas. ita galacia sequit aliquas stellas. Et ad vidēdum modum gñationis galacie que ponitur in noua translatōne Sciēdum ē primo. q ab istis inferioribus corporibus et calorem solis et aliorū astrorum eleuātur multe exalatōes calide et sicce. que propt virtutem stellarū speraticarū vel spoticarum id ē spisse seminatarum et prope se inuicem positarum eleuātur vsq ad supremā regionem aeris sub illis astris speraticis. in quibus quidem exalationibus ibi existētibus recipitur lumē illorū astrorum et apparit claritas noua et magna que vocatur apud philosophum galacia siue lactea via. que fm rusticos vocatur via ad sanctū Jacobum. Ex quibus patz quare galacia nō dicitur esse rubea. nec est talis scz propter claritatem luminis a stellis sub quibus gallacia generatur descendētis Et istud dictum phi declaratur rōne et signo. Ratōne sic. quia si vna stella pōt ad se trahere tantam consistentiā et exalationē ex qua fieri potest cometa. rōnabile est q multa astra et multe stelle possint attrahere tantā materiam ex qua fieret via lactea A signo probat sic. quia in via lactea apparēt quasi duo circuli iuxta se inuicem positi. Quorum vnus est continuus in quo continue apparet albedo. Alius est discōtinuus ita q ibi sunt aliqua interualla in quibus nō est albedo. puta vbi stelle sunt maiores et spissiores ibi albedo magis apparet. ideo signū est q magnitudo et multitudo stellarū est causa talis consistentie. Vel sic. quia galacia nō apparet propter tropos quod contingit propter nimiam caliditatem solis que segregat consistētiā exalatōis. Sed Thomas, Albertus et Auicēna (qui cōmendāt antiquam trāslationē) dicunt galaciā esse de natura celestium.

Diffinitur autē sic galacia. Galacia ē coma maximi circuli propter eleuatōnem exalationū sub illo circulo. Dicūt autem quidē q via lactea est in celo hoc modo quia scilz in celo est quedā difformitas in ptibus eius sic q quedā partes eius sunt densiores et alie rariores. et illa ps celi in qua appet via lactea ē densior alijs ptibus. et habetur in ātiqua trāslatione. licet in noua cōtrarium dicatur. Vel aliter definitur sic. Gallacia est quidā circulus albus siue lacteus apparens in celo sub pedibus geminorum. Et apparet ibi duo circuli albi qui nō sunt vbiq disiūcti. nec vbiq cōiuncti Circa hūc textum mouentur quatuor dubia.

Dubitatur primo

de diuersitate exalationū et impressionū ignitarum.

Dicendum est. q omes impressiones ignite fiūt ex fumo calido et sicco. aut ergo ibi est excellens caliditas. aut mediocris. aut debilis. Si excellens tūc mouetur ad supremā regionem aeris. aut ergo exalatio est equaliter subtilis aut inequaliter. Si inequaliter aut magis habz de grosso q de subtili et tūc quādo inflāmatur appet per modum colūne pyramidalis. vel tm de grosso quātum de subtili. et sic appet per modū lancee ardētis. Si vero fumus sit eqliter subtilis. aut ergo est continuus. aut discōtinuus. Si discōtinuus tūc apparet per modum stipularum ardentium. Si vero sit continuus et paruus et sit vna pte accensus et in alia non. tunc appet per modum candele ardentis. Si vero in vna pte magis distrahitur q in alia vocatur dalus. et iste sunt impressiones genite in suprema regione aeris. Si āt talis exalatio sit mediocriter calida tūc mouetur vsq ad mediā regionem aeris. aut ergo materia est continua aut discōtinua. Si secūdum appebit per modum stipularū ardentiū. Si vero materia fuerit globata ita q primo vnus globus inflammetur et postea alius tunc appebunt capre saltantes. Cōtingit āt aliquādo q talis materia circūdat nube frigida et tc inflāmat p ātiparistasim et appent stipule ardētes Si āt materia sit cōtinua. aut igitur est cōpacta et globata. aut nō. Si scdm tūc successiue incendit et apparet p modū candele ardentis. Si primū aut ergo in aere sibi occurrit aliquod impedimētum. aut non Si nō tunc vocatur ignis fatuus siue pendens. quia diu stat in aere et quādo aliquis nititur eum apprehēdere semp precedit ipm propt motum eius. Si autem aliquid sibi occurrat. aut ergo superius. aut inferius. Si superius tūc talis fumus nō potest ascēdere propt

impedimentum. ideo mouet lateraliter. et vocatur sydus volans. Aliquando vero tale frigidum occurrit ante inflamationem. et tunc materia incuruatur et eleuatur in medio et inflammatur. et tunc apparet per modum draconis tortuosi exsufflantis ignem. Si autem tale frigidum obuiet inferius tunc exalatio ascendit et vocatur ignis ascendens. iste sunt impressiones genite in media regione aeris. Si vero talis fumus sit debiliter calidus tunc remanet in infima regione aeris. Et si materia sit discontinua et simul accensa tunc apparent stipule ardentes. Si vero sit continua et simul accensa tunc apparet fumus ardens. Quando vero est leuis et subtilis insequitur fugientes quia mouetur ad modum aeris et tunc apparent candele ardentes

¶ Dubitatur secundo. de causis impressionum ignitarum dicendum est quod materia propinqua earum est exalatio calida et sicca siccitate opposita humiditati aquose. et materia remota est corpus terrestre participans aliquid de humiditate aerea. Causa efficiens est calefaciens huiusmodi corpora. non enim fumant corpora grossa et terrestria nisi prius calefiant. calefacientia autem sunt sol et astra per sua lumina et alias virtutes. Finis autem propinquus huiusmodi exalationum est generatio ignis. Finis autem remotus est salus animantium

¶ Dubitatur tercio. Utrum omnes impressiones ignite sint eiusdem speciei specialissime. Dicendum est quod sic. non enim differunt nisi per differentias accidentales. Unde non est ponenda pluralitas differentiarum essentialium sine necessitate. Unde generaliter tenendum est pro regula. quod omne predicatum concretum denominatiue predicabile de impressione ignita est distinguendum. eo quod potest capi pro formali. et sic infert distinctionem specificam. vel pro denominato et sic stat cum distinctione specifica

¶ Dubitatur quarto. Utrum unum contrarium fortificet reliquum per antiparistasim. Dicendum quod sic. patet quia unumquodque contrarium alteri approximatum (si sit debilius) fugit ad alium locum in quo congregantur omnes partes eius et sic fortificatur. Si autem non potest fugere ad alium locum. fugit in seipsum condensando seipsum. et iterum fortificatur. Non est tamen intelligendum quod unum contrarium fugiat reliquum. ita quod accidens migret de subiecto in subiectum. sed illa fuga reducenda est in subiecta illorum accidentium. que est naturalis ex eo quod quodlibet nititur conseruare seipsum. Et hoc patet expresse in lineis bufectatis positis supra ignem ex quibus realiter recedit. ¶ Unde notandum est quod sunt aliqua contraria que realiter corrumpunt sua contraria quibus sunt approximata. Alia vero sunt que non corrumpunt ea realiter. et ipsa approximata circumstant et fugant ea. et de illis est nostra intentio. Prima enim contraria potius sunt corruptiua quam fortificatiua

¶ Iste textus expositus est Folio p tercio

De cometis autem et vocato lacte dicamus dubitantes ad dicta ab aliis primo. Anaxagoras quidem igitur et Democritus aiunt esse cometas symphasim errantium stellarum. cum propter prope venire putantur tangere inuicem. Italicorum autem quidem vocatorum pythagoricorum unum dicunt ipsum esse errantium syderum. sed post multum tempus fantasiam ipsius esse. et excessum ad modicum quod accidit et circa mercurii stellam. quia enim modicum digreditur sepe non apparet ita. ut post tempus appareat multum. Similiter autem his et qui circa hypocratem chium et discipulum eius eschilum enunciauerunt. sed quoniam non ex ipso aiunt habere sed errantem propter locum aliquando accipere refractionem nostro visu ab attracto humore ab ipso ad solem. Quia autem discedunt tardissimo tempore apparet post tempus plurimum aliorum astrorum. unde cum ex eodem appareat subdeficiens per totum suum circulum. cedere autem ipsum et ad arctum et ad austrum. Intermedio quidem igitur loco tropicorum non attrahere aquam ad ipsum quia consumpta est a solis latione. ad austrum autem cum feratur copiam quidem habere tales humiditates sed quia parua est decisio circuli que sup terram. que autem deorsum multiplex. non potest visus hominum fractus ferri ad solem. neque appropinquante tropico loco. neque in estiuis passionibus existente sole. propter quod in his quidem locis non fieri cometam ipsum. quando vero ad boream relictus extiterit accipere comam quia magna est periferia que de sup orizontis. Que autem subtus pars circuli parua. facile enim est visui hominum pertingere tunc ad solem. Omnibus autem his hec quidem coniunctim accidit dicere impossibilia. hec autem separatim. Primo quidem igitur dicentibus quod errantium est una stellarum cometa. errantes enim omnes in circulo alium subdeficiunt. comete autem multi nisi sunt extra circulum. Deinde et plures uno simul facti sunt sepe. Adhuc autem si propter refractionem comam habet. sicut ayt Hypocrates. oportebat aliquando apparere et sine coma stellam habere. quoniam quidem subdeficit quidem. et ad alia loca. comam autem habet non ubique. Nunc autem nulla visa est preter quinque stellas. Iste autem preter quinque simul omnes eleuate apparent super orizontem. Et manifestis autem existentibus ipsis omnibus et non apparentibus omnibus. sed quibusdam existentibus apud solem. nihilominus comete apparent facti sepe. Atvero neque hoc verum quod in loco ad arctum fit cometes solum simul et sole existente circa tropicos estiuales. magnus enim cometes factus circa eum qui in achaya terre motum et circa fluctus ascensum ab occasionibus equinoctialibus ortus fuit. et ad austrum iam multi facti sunt. Sub principe autem atheniensium gloriosissimo melone facta fuit cometa stella mense gamelione sole existente circa tropicos hyemales. et quidem tantam refractionem factam esse. et ipsi impossibilium essemaiunt. Commune autem his et contactum dicentibus primo quidem quia et non errantium accipiunt comam quedam. et hoc non solum egiptiis credere oportet equidem et illi aiunt. sed et nos vidimus. Earum enim que in femore canis stella quedam habuit comam. debilem tamen. Intendentibus quidem enim in ipsam debile factum est lumen. Adiacentibus autem visum remisse plus. Adhuc autem omnes qui apud nos nisi sunt sine occasu disparuerunt in loco sup orizontem consumpti paulatim. ita ut neque unius stelle derelinqueretur corpus. neque plurium. quoniam et magna stella (de qua prius meminimus) apparuerit quidem hieme et gelu et serenitate a vespera sub asio principe. et prima quidem die non apparuit tanquam preoccumbens ante solem. Sequenti autem apparuit quantum contingit. Minimum enim relictum. et mox occubuit. Lumen autem extendit usque ad terciam partem celi velut simul propter quod et vocata fuit via. Ascendit autem usque ad zonam orionis. et ibi dissoluta fuit

Et quidē Democritus obtinere voluit pro opiōne sua.ayt eīm appuisse dissolut; cometis stellas quasdā Hoc autē non aliquādo quidē oportebat fieri.aliquādo autē non sed semp. Adhuc autē ⁊ egiptij aiūt errātium ⁊ ad seipas ⁊ ad alias fieri cōuentus.⁊ nos ipi vidimus stellam iouis in geminis subeūtem cuidam iam ⁊ disparere facientē·sed nō cometam factu; Adhuc autē ⁊ ex rōne manifestum.stelle eīm ⁊ si maiores ⁊ minores appeant.sed tamē indiuisibiles per se esse videntur.quēadmodum igitur ⁊ si essent indiuisibiles tāgentes.nullam vtiq; facerent magnitudinē maiorem.sic ⁊ quoniā nō sunt quidem videnť autē indiuisibiles ⁊ cōuenientes.nihil videbūtur maiores ßm magnitudinem existentes. Q; quidē igitur dicte de ipis cause false existūt entes si nō p plura.sed tn̄ per hec sufficienter palam est.

Queritur vtrum

Utrum cometa ⁊ gallacia hyatus ⁊ voragines sint de natura celesti. Arguiť primo.q cometa sit de natura celesti. Nam quicqd moueť circulariter ē de natura celesti.sed cometa moueť circulariteꝝ.ergo ⁊c.
Confirmať ratōne Senece in naturalibus questionibus quia nisi sic nō videretur qūo cometa in toto suo motu maneret eiusdē dispōnis ⁊ etiā quomō illa exalatio p tam longum tēpus maneret ita inuariata.
Secūdo sic.egiptij viderūt aliquas stellas accipere comam.ergo cometa quo ad pncipium erit de natura celesti. Et confirmať autoritate Ptholomei ⁊ alioꝝ astrologoꝝ.quia propť hec ex cometa iudicant mortem pncipum ⁊ alia fortuita.sed cause talium nō possunt reddi ex natura elemētorum.ergo cometa est de natura celesti. Tercio sic.q gallacia nō sit de natura celesti.quia gallacia ⁊ cometa st; eiusdē nature.sicut pat; per philosophū in textu·sed cometa ē de natura elemētali.ergo ⁊ gallacia. Confirmať per diffinitionem gallacie.in qua diciť q ipē causať propť segregationē exalatōnis eleuate Quarto sic.eadem rōne qua gallacia sustineť esse de natura celesti.pt etiā sustinere q hyat⁹ ⁊ voragines sint de natura celesti.g
Et ꝯfirmatur.quia illa st; eiusdem nature quorum materia est eiusde; nature.sed oim impressionū ignitarum materia est eiusdem nature.ergo si gallacia sit de natura celesti.similiť ⁊ hyatus ⁊ voragines
Pro ampliori declaratōne eoꝝ que dcā sunt in textu soluūtur q̄tuor questiones.

Questio prima

Utrum vapor ⁊ exalatio sint corpa mixta a seiuice; ⁊ a quolib; elemento specifice distincta Respondeť quadrupliciť. Prima responsio est Cōmentatoris.q vapor ⁊ exalatio sunt quedā mixta impfecta habētia formas ⁊ qualitates elemētoꝝ ßm esse remissu;. Alia rñsio est.q sint mixta impfecta habētia formas ⁊ qualitates elementoꝝ solū virtualiť ⁊ non realiter nec entitatiue. Tercia respōsio est.q st; de natura illi⁹ corporis a quo eleuātur.vel q ex eis generať. Quarta responsio est.q si vapor ⁊ exalatio ꝯsiderenť ßm formas substantiales quas habēt sic st; de natura corporis a quo eleuātur.sed si ꝯsiderentur ßm dispōnes qualitatiuas quas habēt tūc sunt eiusdem nature cum corpe quod ex eis generatur. Posset tamē probabiliť dici q vapor ⁊ exalatio sint mixta impfecta ex elemētis ꝯtualiter a seiuicem ⁊ a quolibet elemēto specifice distincta. Pat; quia in exalatōne videmus sensibiliter propētates illoꝝ elementoꝝ. Exalatio eīm est sicca ⁊ terrestris.ideo virtualiter ꝯtinet formam substātialem terre ⁊ naturaliter ascendit sursum.⁊ est calida ⁊ inflammabilis.ergo videtur continere formam substantialem ignis.

Questio secunda

Utru; serenitate existente de nocte appareāt hyatus voragines ⁊ sanguinei colores. Pro cuius solutōne
Attende primo.q hyatus ⁊ voragines sunt apture celi. Et differūt ßm magis ⁊ minus.vnde quādo aptura est magis profunda tūc diciť hyatus. Quādo vero est minus profunda tūc dicitur vorago. Et similiter quando apparet talis aptura sub colore rubeo tūc dicitur vorago. Et quādo vero sub obscuritate tūc dicitur hyatus. De modo aūt formandi tales impssiones supponendum est primo Q; datis duobus eque distātibus illud qd est clarius remoti⁹ videtur illo qd est obscurius.inde est q pictores illam ptem (quā volunt facere cōcauā ⁊ magis remotā) colorent colore nigro Secūdo supponendū est q si lux vel album videatur per nigru; apparet esse rubeum. Nam expimur q si videmus solem per fumū.⁊ ignem in carbone apparent rubei coloris

Dic primo ad questionem.q nocte existente serena apparent hyatus ⁊ voragies Cuius cā materialis est exalatio calida ⁊ sicca sursum eleuata. Causa vero efficiens est lumē alicuius astri incidens supra talem exalationē hñtem aliquādo diuersitatem in raritate ⁊ densitate.in grossitie et subtilitate. Modus aūt generādi huiusmōi impressiones est iste.cum exalatio fuerit eleuata a terra.⁊ extensa p aerem.⁊ fuerit in medio spissior ⁊ in extremitatibus subtilior tunc lumen alicui⁹ astri ptransiens supra eam facit q ptes extremales appent rubei.ps vero media appet nigra.⁊ quia nigru; minus mouet visum q̄ rubeum.ideo ptes extremales appent propinquiores.⁊ ps media appet distātior.⁊ ideo credimus ibi esse quādam aperturā siue rupturā.que si sit magna vocať vorago. Si ṽo sit pua hyat⁹. Et si sit rubea est vorago. Si ṽo nigra hiat⁹. Iste aūt impssiones nō apparēt de die.eo q magnū lumē totaliť ptrāsit ⁊ ꝯsumit opacitatē ⁊ obscuritatē exalatōis ⁊ sic totū apparet claꝝ. Nec apparēt de nocte tpe luioso.q rōne magne obscuritat; lumē celi videri nō pōt.a cui⁹ visione iudicam⁹ ea q̄ dcā sunt Uñ pdcē impssiones eq̄ bñ gñanť a vapore.sicut pat; de mane sole exñte rubeo. Iste aūt impssiones magis cāntur tēpore estiuo ⁊ calido.eo q tunc multe eleuātur exalationes. Et si queras quare ergo de nocte tēpore talium coloꝝ audiūtur soni tanq̄ hoim vel brutoꝝ. Dico q hoc est ideo.quia tpe illaꝝ impssionū in vaporib; eleuat; (q sunt nature calide ⁊ humide) includūtur exalatōes que

sti nature sicce. ⁊ ideo petūt exitū a dcīs vaporib⁹. ⁊ ex
eūdo cānt sonū qui quidē sonus videt esse hoīs vel
alterius aīalis ſm varietatē ꝯstellationū ⁊ ymagina-
tionē hūanam. nam cāpana sonās videtur dicere qc-
quid hō ymaginat

Questio tercia

Utrum cometa sit de natura celesti. Pro cui⁹ solutōne
Attende pmo. ꝙ cometa ē exala⁹ terrestris arida ⁊
sicca. grossa ⁊ pinguis ⁊ viscosa hñs ptes multū ꝯpac
tas eleuatas vsqȝ ad supremā regionē aeris vbi prop
ter vicinitatē ignis ⁊ dispōem materie inflāmat ⁊ ap
paret p modū cuiusdā astri. Vñ licȝ in suprema regio-
ne aeris nō sit calor sufficiēs ad inflāmandū quālibȝ
materiā. pōt aūt inflāmare materiā bñ dispositā ꝙ a-
liqñ cito ⁊ aliqñ tarde ꝯsuitur ſm ei⁹ mltitudinē vel
paucitatē. Attēde scdo. ꝙ comete qdrupli variā-
tur scȝ in mgnitudine figura ⁊ colore. in motu ⁊ loco
tpe ⁊ duratōne. Nā drīt in mgnitudīe. qñqȝ eīm sunt
maiores ꝙ sol qntuȝ ad apparētiā. qñqȝ vero miores
intm̄ ꝙ videri nō pñt. Drīt aūt in figura. vñ qñ ma
teria comete ē circularis ⁊ ē in medio multū ꝯpacta. ⁊
in extremitatib⁹ rara ⁊ discōtinua tūc fit barbat⁹ vn-
diqȝ. Sȝ qñ materia in vna pte est multū ꝯpacta
⁊ in alia ē multuȝ ꝑtensa in longū tūc fit stella cauda
ta. Sed qñ aliqua ps extremitatū eius ē multū rara
⁊ ꝯtinua tūc fit stella barbata. Tercio drīt in colore
⁊ loco. vñ sicut refert leopaldus austriēsis qñ cometa
est niger vl' ceruleus appropat saturno ⁊ ſcat mortali
tatē vel famē. Sȝ qñ cometa apparet argēteus ⁊ ita
pulcer ꝙ ꝑspici nō pōt tūc appropat ioui ⁊ ſcat ānos
fertiles marie si iupit fuerit in signo aquarij. Alius
aūt roseus hñs faciem ad modū hoīs cui⁹ color ē qsi
argētei mixti cū auro. ⁊ ſcat mortē regū ⁊ diuitū atqȝ
mutatōeȝ mūdi in meli⁹. Marti pō corrñdēt q̄tuor
coētē qui oēs sūt coloris rubei ⁊ ſcāt terrores ⁊ plia in
mūdo. Sȝ veneri corrñdet vn⁹ cometa q̄ dr anilles ⁊ ē
mgnus ad modū lune. et hȝ radiū tanqȝ crines ⁊ cur
rit p duodecī signa ⁊ nocet regib⁹ ⁊ potētib⁹ ⁊ ſcat no-
uitatē legum ⁊ peior ſcatio ei⁹ ex pte caude. Mercu
rij pō corrñdet vn⁹ cometa cerule⁹ qui est puus ⁊ hȝt
caudā longā ⁊ ſcat mortē ⁊ guerras. Drīt āt in du
ratōne. qr qñqȝ durāt p modicū tps. qñqȝ p magnuȝ
Vñ dicūt aliq ꝙ coēta ad min⁹ durat p septē dies. et
ad plus p octuagīta. Dicūt tñ aliq ꝙ qñqȝ durāt per
sex mēses. Silr etiā trāseūt multi āni ꝙ nō videat co
meta. aliqñ aūt i duob⁹ ānis aut trib⁹ videt duo Vñ
ab āno incarnatōis dñi millesīō q̄drigētesīō septimo
cuȝ essem parisi⁹ vidi pmo appere vnū ⁊ forte durare
p q̄tuordecē dies ⁊ satis magnū. ⁊ p sex septiānas post
satis puū. Drīt āt in loco qr qñqȝ gñant alti⁹. qñqȝ i
feri⁹. ⁊ etiā in diuersis ptib⁹ celi. sicut pȝ ex Aresto. maxi
me tñ apparēt i septētriōe Et drīt i motu. ex eo ꝙ aliq
mouēt ad motū astri ⁊ illi veloci⁹ mouētur ꝙ q mo-
uētur ad motū spere ignis. Attēde 3° ꝙ matia coē
te qñqȝ ē circularis ⁊ i medio multū ꝯpacta. ⁊ i extrei
tatib⁹ rara ⁊ discōtinua tc stella fit coēta. sȝ qñ matia
i vna pte est multū ꝯpacta. ⁊ in alia ē multū protēsa i
longū tūc fit stella caudata. Sed qñ aliqua ps extre
mitatū eius ē multuȝ rara ⁊ discōtinua fit stella bar-
bata ⁊ ſm hoc etiā variātur colores ⁊ duratōes ipaꝝ
cometaꝝ. Attēde q̄rto. ꝙ de natura ⁊ signis come-
taruȝ est diuersitas inter phos. Vñ iohēs damasce-
nus libro scdo caplo septimo dt ꝙ cometa nō causat
ex materia terrestri neqȝ est stella. sed ē qddā signum
volūtate diuia institutū ad ſcāduȝ mortes regū ⁊ pn
cipū. Vñ dicit sic. ꝯstituūtur āt ⁊ multotiēs comete
signa āt ſcātia mortes regū ⁊ pncipū qui nō sūt ex his
que a pncipio gñata sūt. sed diuia iussiōe ſm illud idē
tps ꝯstituūtur ⁊ rursus dissoluūtur. sed ille vt videt
sine cā ponit miraculū. Seneca pō in libro naturaliū
questionū recitatis opiōibus multis ſm suā opiōem di
cit cometaȝ esse sydus inter opa nature ꝯcreatū. cui⁹
licȝ natura ignoret tñ ipm esse nō ignorat subtraneū.
Sic probat. qcūqȝ eīm aer creat leuia sūt. qūo ergo co
metes pt in aere diu pmanere cuȝ ipe aer diu nō per-
maneat nascūtur hec in aere fugaci atqȝ mobili sic eē
nō pōt vt ignis vagus in corpe nitēte sedeat ⁊ tā ptina
citer ei inhereat. Et postea subiūgit. cometes in ce-
lo hēt suā sedem ⁊ ideo nō cito expellit. sed emittit spa
ciuȝ suū nec extinguit sed recedit. Sȝ istā opiōeȝ impro-
bat Arestō. in textu. Agazel āt dicit ꝙ fum⁹ sursum
eleuat ex quo fit coēta. Vñ si fum⁹ nature ignis ꝑua-
leat gñatur coētes. Si pō ignis ꝑualeat tūc fum⁹ cō-
uertit in ignē. Et hoc idē dt Auicēna mgr Agazelis
sed hec opio non valet nisi p fumū intelligat exalatio
nem. ⁊ tūc cum eis ꝯcordat ptholome⁹ ⁊ alpetragi⁹
in sua astronomia

Dicad questionē. ꝙ coēta nō est de natu-
ra celestiū sicut dcīn est ꝑtualit.
effectiue pȝ ex dcīs. Dic scdo.
ꝙ coēta est signū futuroꝝ cōiter maloꝝ. Vñ dt plato
ꝙ coēta ē signū terribile. Et ptholome⁹ in libro scdo
q̄drapti decl'at ꝙ coēta ē ſcatiu⁹ multoꝝ maloꝝ. lȝ
Seneca recitat ꝙ tpe neronis appuit qdā coēta q̄ nō
fuit signū alicui⁹ mali. verūtñ attēto ꝙ nero postea p
petrauit maria mala videt ꝙ nō trāsijt eius ſcā⁹ abs-
qȝ malo. Vñ cometa pmo ſcat vētos eo ꝙ ipe cātur
ex exalatōne calida ⁊ sicca q̄ est matia vētoꝝ. ⁊ iō etiā
ſcat motū terre. nā terra mouet ex exalatōib⁹ q sūt ma
teria coēte. ⁊ iō etiā ſcat iundatōeȝ aqꝝ qr ille ꝯnr se
hñt ad vētos. ⁊ idō ē signū sterelitatis terre. qr ad gña-
tionē coēte reqrit mlta exala⁹. in cui⁹ eleuatōe pigue-
do tre extrahit Et ex h̄ seqtur ꝙ coēta ſt mortalitates
eo ꝙ exalatōnes sepe inficiūt aerē. Seqtur vlteri⁹ ꝙ
coēta qñqȝ ſcat hoīcidia ⁊ plia qr hoīes excitātur et
tristes efficiūtur p exalatōes calidas ⁊ siccas q in cō
pōne coētaꝝ eleuant. Ex qbus pȝ finalr ꝙ coēta ſc
pncipalr mortes pncipiū. eo ꝙ post pliū seqtur pnci-
puȝ dissipa⁹ Et ſm astrologos influētie pncipalr hñt
dominiū sup regna ⁊ pncipes eoꝝ. Notāt tñ aliq ꝙ si
cometa moueat ad modū veneris ⁊ ei ꝯiūgatur signi-
ficat paucitatē aquaꝝ. Si vero mercurio significat
mortem iuuenū ⁊ sapientū Et si lune mortē populi.
Si saturno grauē mortalitatē. Si marti atrocitatē
guerraꝝ. Si ioui oīs eius ſcatio in pncipib⁹ ꝯplet
Finalit notat leopald⁹ ꝙ si appuerit coēta i ariete ſc
detrimētum regis babilonie ⁊ bella int grecos bar-
baros italicos ⁊ alexādrinos. Si in oriēte ſcat pros-
peritatē regis babilonie regiorūqȝ pdcārum Si in oc
cidente ſcat malū futuꝝ pncipibus occidētis ⁊ mlt
titudinē pluuiaꝝ ⁊ nimiū. Si aūt apparuerit in tau
ro ſcat guerras ⁊ egritudines in terris rhomanoꝝ et
babilonie. Si aūt apparuerit in eque distātia geioꝝ
ſcat angustias regis ⁊ dñorum rhomanoꝝ ⁊ regis e-

glpti. ꝛ alia mala ꝯñter se hñtia. Si aũt apparuerit i cancro tũc fcat bellum ꝛ mortem subitaneã. multasq̃ pluuias ꝛ paucos pisces. Si in leone tũc fcat prelia i fine ãni. ꝛ multã effusionẽ sanguis. Si in ꝟgine fcat terre motũ febres ꝛ ventos ꝛ pregnãtiũ aborsum Si apparuerit in libra fcat rigorẽ iusticie babilonis ꝛ mõtem regũ occidentꝭ. Si aũt in scorpione fcat dolorem genitaliũ. malum pruriẽtiũ. destructoẽm fructuũ p gelu. tenebrositatẽ aeris Si aũt apparuerit in sagittario fcat cupiditatẽ regum. Si in capcorno fcat bella infortunia inter reges occidẽtis. Si aũt fuerit in aq̃rio fcat mortem regis in pte orientis. Si aũt in piscibus fcat mortẽ alicuiꝰ plebis. Licet aũt ista sint curiosa nõ tamẽ oĩno supsticiosa

Questio quarta.

Utrũ gallaci a sit de natura celesti. ad hãc questionẽ aliter rñ det fm antiquã trãslatoẽm ꝛ fm nouã. Unde dñs Albertus ꝛ plures alij tenẽtes antiquã trãslationẽ dicũt q̃ sit de natura celesti. imaginãtur eñi q̃ in illa pte celi (in qua apparet gallacia) ẽ magna mltitudo stellaꝝ. ꝛ ideo tota illa ps celi est densior q̃ alie ptes. Nã stella ẽ densior ps sui orbis sicut inq̃t Auerrois in de subñã orbis. ꝛ ideo lumẽ solis magis refrãgitur in illa pte celi q̃ in alia ꝓpꝭ eius densitatẽ et lumẽ astroꝝ magis apparet in illa pte celi q̃ in alia. ꝛ tale lumẽ vocaꝭ gallacia. Diffiniũt aũt sic gallaciã q̃ est quidẽ circulus albus in celo apparens ꝓtensus a pedibus gemioꝝ p pncipiũ sagittarij ꝛ iteꝝ rediens in signũ geioꝝ. Dr aũt gallacia a galla qđ est lac ꝛ cio circulus quasi circulus lacteus. Ex quo pꝫ fm hãc opionem q̃ cã materialis gallacie ẽ illa pars celi ad quã refrangiꝭ lumẽ astroꝝ. formale aũt est lumẽ sic refractũ. Tenẽtes aũt nouã translationẽ dicũt q̃ gallacia sit de natura elemẽtali ꝛ gñatur fm modũ positũ in textu queadmodũ ꝛ cometa generaꝭ. Uidetur aũt q̃ illa noua trãslatio nõ sit de mẽte phi in hoc passu. probaꝭ qua drupl'r Primo sic q̃ Aresto. in tercia opinione reprobat illos qui dicũt gallaciã cãri ex refractione lumis ad visum nostꝝ. ꝛ tñ hoc ideꝫ tenet noua trãslatio. Scđo sic. si gallacia esset de natura clemẽtari tũc possemus sensibiliter percipere exalationem eleuatã aliq̃ñ esse maiorẽ. ꝛ aliq̃ñ miorem. ꝛ sic posset gallacia aliq̃ñ apparere maior ꝛ aliq̃ñ minor qđ tamẽ falsuꝫ est. Tercio sic. quia nũq̃ possenꝰ ita sensibiliꝭ pcipere talẽ exalationẽ ꝯsumi cum tñ exalatio continue ꝯsumaꝭ. ꝛ sic tandẽ possemꝰ pcipere gallaciã deficere qđ nõ videtur veꝝ. Quarto sic. q̃ si gallacia gñaretur ex exalatõne seq̃ret ur q̃ nũq̃ apparet in diuersis locis apud homies exñtes in diuersꝭ regionibꝫ sicut possꝫ probari p sciam pspectiuã ꝓtrahendo lineam a cono gallacie vsq̃ ad visum nostꝝ. Pro dissolutõne ergo questionis intelligẽdum ẽ q̃ ptes celi stꝭ in triplici drñã. quedã eñi stꝭ valde dense sicut stꝭ planete. Alie ꝟo sunt valde rare que rõne raritatꝭ nõ retinent lumẽ cuiusmõi stꝭ orbes planetaꝝ que demptis planetis nullo mõ lucent. Alie ꝟo medio mõ se hñt ita q̃ nõ sunt ita dense sicꝭ stelle. nec ita rare sicut alie ptes orbis. ꝛ illa recipiũt lumẽ medio mõ. nõ ita densum sicut stelle. ꝛ iteꝝ nõ repugnat nisi ab illa pte celi eleuẽtur vapores que mediãt inꝭ aspectũ nostꝝ ꝛ illã ptem. ꝛ ideo radij stellaꝝ predcãrum refrãgũtur ꝛ reflectũtur a pdictis vaporibꝫ. ꝛ ex hoc magis apparet lumẽ in illa pte aeris corñdens lumeni celi. in nullis aũt alijs ptibus eleuãtur tanti vapores mediãtes inꝭ celuꝫ ꝛ nos. ꝛ ideo nũq̃ videtur gallacia in alia pte q̃ in ea in qua cõiter videtur. Et apparet q̃ interdũ nocte etiam exñte serena nõ videaꝭ talis circulus ita cõtinuus sicut in alia nocte qđ mihi videꝭ esse ꝓpꝭ defectum illaꝝ exalationũ sic eleuataꝝ. sic ergo pꝫ q̃uo gallacia ẽ de natura celesti ꝛ q̃uo de natura elemẽtali.

Ad rõnes

ante oppositũ. Ad primã negatur ꝯñtia ex eo q̃ ille motus nõ cõuenit sibi fm naturã suam propam. sꝫ aut ex motu astri sub quo generaꝭ. aut ex motu supme regionis aeris. Ad ꝯfirmationẽ pꝫ solutio ex dcis Ad scđam dr̃ ꝯcedẽdo añcedens ꝛ negãdo ꝯñam q̃ stelle accipiẽtes comã adhuc apparebãt postq̃ relinq̃rũt comã nõ aũt cometa. Ad ꝯfirmationẽ dđm q̃ indiciũ astrologoꝝ de cometa nõ est ꝓpꝭ hoc q̃ cometa sit eiusdẽ nature cũ corpibus celestibus sicut pꝫ p ptholomeũ in scđo q̃driptiti. sed magis ex eo qđ est effcũs quidẽ ipius

Ad argumẽta de gallacia dđm est q̃ procedũt ex textu noue trãslatõnis. ꝛ ideo q̃ vellet sustinere antiquã trãslationẽ negaret nouã in illa pte. Sed q̃ vellet sustinere vtrãq̃ trãslationẽ hẽret dicere sicut dcm̃ est supius. Ad alia paꝫ solutio (De loco auteꝫ ꝛ põne) In hoc fcio tractatu deꝭminat phs de his que gñantur i infima regione ꝛ in media. Et diuidiꝭ in duo capꝭa. in pmo determĩaꝭ in gñaliꝭ de causꝭ impssionũ aqueaꝝ. Et diuidiꝭ in duas ptes in pma pte supponit quedã gñalia oĩbus impssionibꝫ aqueis. Dicit ergo pmo q̃ post pdicta deꝭmiãnduꝫ est de illis impssionibꝫ que gñanꝭ in scđo loco. i. in media regione aeris scꝫ de impssionibꝫ aquoꝭ. quaꝝ cã pncipalis ẽ sol ꝛ alij planete p motũ coꝝ sub ꝫodiaco Cuꝫ eñi sol accedit ad nos sicꝭ in estate tc̃ fit disgregatio taliũ vapoꝝ. iđo vt in plibus fiũt tales impssiões tpe minus calido. Uñ tpe estiuo in q̃ nõ est nimia caliditas eleuãtur a sole vapores q̃ ꝯgregãtur ꝛ ꝯdensanꝭ ꝓpꝭ frigus medie regiõis. ꝛ ex hĩ fiũt hmõi impressiões. vñ vapor (q̃ ẽ materialꝭ cã illaꝝ impssionũ) nõ eleuaꝭ nisi a terra hũectata. ꝛ iõ etiã impssiões fiũt aquose. Modus igiꝭ oĩm taliũ impssionũ est iste. q̃ñ eleuaꝭ vapor iste i pncipio ẽ calidus. ꝛ remittiꝭ sua caliditas a frigitate circũstante. ꝛ in̄ ꝯdensaꝭ ꝛ post ꝯdẽsationẽ cõuertiꝭ in aquã ꝛ dñdit deorsuꝫ. Ex q̃ pꝫ q̃ q̃ñ ille fumꝰ eleuaꝭ vocaꝭ vapor. q̃ñ ꝟo ꝯdẽsaꝭ vocaꝭ nubes. postq̃ nubes depluta est sup terrã fumꝰ terrestris remanẽs vocaꝭ caligo q̃ est magꝭ signũ serenitatis q̃ pluuie. ꝛ ꝓpꝭ hoc vocaꝭ nebula steriꝭ. Est eñi caligo velud nebula sterilis (Fit ãt circulꝰ) In hac scđa pte deꝭmiat de istꝭ impssionibꝫ in spẽali. Et dicit pmo q̃ q̃ñ vapor ꝯdensaꝭ sursuꝫ eleuabit ꝛ descẽdit deorsuꝫ. ꝛ tũc ꝓpꝭ diuersa accñtia eius hẽt diuersa noĩa Uñ q̃ñ gutte eius stꝭ magne vocaꝭ lãbroceros Qñ vero stꝭ pue vocaꝭ pscades. i. pluuia imutabilis. Qñ vero medio mõ se hñt vocanꝭ pluuie. ꝛ ista ꝯtingũt ꝓpter diuersitatẽ materie agẽtis. Et ideo põt dici q̃ pluuia ros pruina stꝭ eiusdẽ spẽi eẽntialis Et drñt solũ fm magꝭ ꝛ minꝰ fm magnitudinẽ vel fm frigiditatem ꝛ ꝯdensatoẽm. Sequiꝭ textus

(Ex eo aute͂.) Hic phs determinat in spe͂ali de rore ꝛ pruina dice͂s. ꝙ qn̄ in die fit talis euaporatio q̄ nō est ita magna vt ꝯdensetur in nubem nec ita pua vt cito dissoluat̄ sed remanet suspe͂sa sursuȝ. tūc aduenie͂te frigiditate noctꝭ ꝯdensat̄ ꝛ desce͂dit. ꝛ tūc fit ros ꝛ pruina. Est aūt inter rore͂ ꝛ pruinā talis dr̄ia. qꝛ quā do talis vapor ꝯgelat̄ anteq̄ ꝯuertat̄ in aquā tunc fit pruina. ꝛ quādo nō tūc fit ros. ꝛ ideo ros fit in tpe ꝛ loco tpato calidis. Pruina āt fit tpe ꝛ loco magis frigidis. Vn̄ pruina nō generat̄ multū alte. qꝛ vapor ex q̄ fit nō ascēdit multū sursuȝ. ꝛ propt̄ hoc in mōtibꝫ altissimis nō fit pruina. sed ros fit cōiter flante austro. sȝ nō flante borea sicut reptum e͂ in ponto. Cā primi est qꝛ ros fit tpe ꝛ loco tpatis. maior aūt est tperies flante austro q̄ flante borea. Boreas em̄ propt̄ maximā frigiditate͂ extinguit caliditate͂ que eleuabat materiā roris. sed in pōte ꝯtingit ecōuerso propt̄ dispōnem illius patrie. qꝛ illa terra e͂ ꝯclusa fontibꝫ. idō flante borea efficit̄ calidior ꝛ magis tpata. ꝛ ideo fiūt ibi exalationes vapoꝝ ꝯuenie͂tiū rori. vn̄ flante borea putei magis euaporāt ꝛ fumāt q̄ flāte austro (Grādo quidem) In hoc scdo caplo determinat phs de grādine. Et diuidit̄ in duas ptes. In pma pte recitat opiones antiquoꝝ ꝛ eos reprobat. Et dicit pmo sic ꝙ rori corrn̄det pluuia ꝛ ecōuerso. ꝛ niui corrn̄det pruina Sȝ nihil e͂ in infima regione aeris qd̄ corrn̄deat grandini. cuiꝰ causa videbit̄ assignādo modū gn̄ationis grādinis. Vn̄ determiando de grādine opȝ accipe apparētiam ꝛ descēsū ipius. pro quo enūerat duo q̄ nobis apparēt de gn̄atōne. Primū est ꝙ grādo est aqua ꝯgelata ad modū cristalli. Scd̄o ꝙ grādines fiūt in vere ꝛ autūpno. ꝛ sepius fiūt tpe fructuū. i. in autūpno ꝛ raro in hyeme saltē vigēte magna frigiditate. vn̄ vt in pluribꝫ fiūt in locis ꝛ tpibus magis tpatis. Sȝ niues fiūt in locis ꝛ tpibus frigidioribꝫ. Sed cōtra istos mōs gn̄andi arguit phs. ꝛ pmo ꝙ grādo nō sic gn̄etur p ꝯgelatōem. nā nubes nō pōt ꝯuerti ī aquā ꝯgelatā nisi pus ꝯuertat̄ in aquā nō ꝯgelatā. ꝛ ergo quādo nubes erit ꝯuersa in aquā nō ꝯgelatā talis aqua pus dn̄dit deorsuȝ ꝓpter suā grauitatē anteq̄ cōgeletur. Hāc rōem soluebāt antiq̄ dicētes ꝙ sicut p secades detinētur sursuȝ in aere ꝛ propt̄ eoꝝ puitateȝ tarde dn̄dunt. ita silr̄ illa aqua in quā imediate conuertit̄ nubes ex qua fit grādo poterit stare in aere per duas ptes quousq̄ ꝯgelata sit in grādinē. Hāc solutionē remouet phs. qꝛ ad sensum nobis appet ꝙ qn̄q̄ descendūt magne gutte grādinis ꝛ ille nō fuerūt supius ſm se totā simul ꝯgelate. ꝛ ideo solutio eoꝝ nō est bona. Scd̄o narrat phs opioem Anaxagore de grādine q̄ talis erat. ꝙ quādo nubes ꝟtute caloꝝ ꝓpulsata fuerit vsq̄ ad supmā ptem medie regionis aeris. q̄ est valde frigida tūc ibi congelat̄ per guttas ꝛ fit grādo Hāc opionē reprobat tribꝫ rōnibꝫ. Prima. si ita esset sequeret̄ ꝙ grādo deret inueniri in mōtibus altꝭ. cuiꝰ ꝯ̄oppositū ptȝ licet ibi repiātur niues. Scd̄a rō. sepe vise sꝭ nubes mouere ꝓpe terrā ꝛ tūc audiebat̄ sonus terribilꝭ. ꝛ ꝯn̄r ex illa nube dn̄debat grādo. Modo si nubes ex qua fit grādo esset ita alte talis sonꝰ nō fuisset auditus. g̊ predcā opinio Anaxagore nō est ꝟa. Tercia rō quia sepe videmꝰ guttas grādinis cadere ſm figurā angularē. sed si grādo caderet de loco ita alto illi āguli ex ꝯfractōne cum aere ꝛ cū seiuicē corrūpunt̄ grādo nō generat̄ in supiori loco maxime frigidō.

In hac scd̄a pte determinat de grādine ſm opioem propriam. Et pmo oñdit moduȝ gn̄ationis grādinis. ꝛ dicit ꝙ qn̄ vapor eleuat̄ sursuȝ ꝛ propt̄ pōdus nō pōt trāsferri vsq̄ ad mediā regionem ipe vapor stat suspe͂sus in aere inferiori calido. ꝛ tūc p antiparistasim illud calidū circūstās facit tale͂ vapore͂ cito ꝯde͂sari. ꝛ tūc fiūt magne gutte pluuie. ꝛ cuȝ fit maior ātiparistasis ille gutte ꝯgelātur anteq̄ dn̄dant ꝛ fit grādo. Finalit̄ soluit rōem fcām in pn̄cipio capl'i dicens ꝙ veꝝ est ꝙ nubes pus ꝯuertit̄ in aquā sed nō pōt dn̄dere subito. ideo si eius descēsus sit minus velox q̄ ꝯgelatio tūc ꝯgelat̄ anteq̄ multū descēdat. Et si ecōuerso tūc gutte aque dn̄dunt anteq̄ ꝯgele͂tur. ꝛ inde e͂ ꝙ qn̄q̄ simul dn̄dunt gutte aq̄ ꝛ grādo Et sic ꝯfirmat̄ qꝛ terra naturalr̄ e͂ sicca. ergo nō est gn̄atiua aque q̄ est naturalr̄ huida. ꝛ p ꝯn̄s aq̄ non gn̄antur in terra

In oppositū arguit̄ autoritate phi in textu: Pro solutōe questiōis soluende sequūtur q̄tuor questiones

Questio prima

Vtrum gn̄atio pluuie ꝛ aliaꝝ impꝛ̄ssionū aqueaꝝ fit in media regione aeris. Pro cuiꝰ solutione Attende primo. ꝙ sicut pus dcm̄ est tres sꝭ regiones aeris. scȝ supior inferior ꝛ media Supior e͂ calida ꝛ vocat̄ estus Media ꝟo frigida cuiꝰ supior ps p compatōem ad inferiore͂ similr̄ vocat̄ estus. Vn̄ quādo vapor (q̄ est calidus ꝛ aquosus) ascēdit vsq̄ ad supiorem pteȝ medie regionis opȝ ꝙ hoc fiat ex eius subtilitate ꝛ tūc generatur ros vl̄ pruina. Sed quādo gn̄atur in infima pte medie regionis gn̄atur nix vel pluuia silr̄ ſm raritatē vl̄ densitatē vaporis. Quādo ꝟo in infima. generat̄ grādo vl̄ glaties. sed de hoc satis dcm̄ est in textu Attēde scd̄o. ꝙ ſm ꝟgilium in georgicꝭ multa sꝭ signa pluuie. Primū est rubedo solis matutina. nā rubedo serotina signū est serenitatꝭ. Scd̄m signū est quādo sol ꝛ luna apparēt coloris pallidi. Terciū signū est quādo luna in nouilunio hȝ cornua valde obscura ꝛ nigra tūc est signū ꝙ luna e͂ pluuiosa. sed quādo hȝ cornua acuta signū est serenitatꝭ. Aliud est signum infallibile quādo sol lucet in ortu ꝛ supra eā apparet nubes nigra ꝛ longa ad modū turris. ꝛ tūc si nubes statim dispareat signū est pluuie ī illo die. ꝛ si nubes diu pmaneat ꝑcat serenitatē ꝛ raro accidit oppoᵐ Aliud signū est quādo stelle celi nō apparēt ita spisse. imo apparent plus distātes q̄ solitū sit eas apparere tūc signū est future pluuie. Aliud e͂ ȝintillatio aeris in lāpade ardēte. Aliud signū quādo e͂ mutatio ventorum ab austro vsq̄ ad aq̄loneȝ exclusiue vsq̄ in occidentē tūc em̄ signū est pluuie. Ex pte aūt aīaliū sumūtur multa signa. sicut cātus ranaꝝ demane est signum pluuie. ꝛ cantus eaꝝ desero signū est serenitatis. Silr̄ cātus cornoꝝ. ꝛ irūdines basse volātes. ꝛ musce et pulices forter mordētes. ꝛ oues auide pasc entes. et mugitus boū et vaccaꝝ in cāpis. eleuatio capitū et festina reuersio azinoꝝ ad tectum. hec oīa sꝭ signa pluuie. Sȝ signa grādinis sꝭ sex. Primū est ꝙ ꝯgelatur ad modū cristalli. Scd̄m ꝙ mortificat vegitabilꝭ

¶ Et si arguatur cuz in estate aer inferior sit magis calidus sequit q in estate sapius deberet fieri grandines. Rndet phs q hoc nō oportet. q2 propter nimiaz siccitatē corrūpitur humor q cum caliditate requirit ad gnationē grādinis. ideo grādines fiūt in tēporibus tpatis in calido et humido. scz in vere et autūno. ¶ Ponit aūt philosophus vnam cām ɔcurrentē ad velocitatez cōgelationis q talis est. q ille vapor prius erat calidus. ideo citius ɔgelatur. Exēplū huius est. q in ponto piscatores vtūtur glacie loco plūbi p appēdiculis ponendis in suis rhetibus. et quādo volūt hēre glaciē multum ɔgelatā et conpactā et magne durationis et resistentie ipi prius calefaciūt aquā. et tūc aqua calefcā et caliditate remissa fortissime congelat. Cuius cā est. q2 caliditas rarefacit et subtiliat. mō que st rariora et subtiliora multo fortius ɔgelātur q̄ si nō fuissent prius calefcā. Et inde est q in arabia et in ethiopia in estate fiūt magne grādines et pluuie. Et cā est. q2 tales terras circūstant quidē venti alti a qbus eleuātur aliq vapores q postea dīdūt in aerē inferiorē. et quādo guttē dīdentes p illum aerē non ɔgelant ibi fiūt magne pluuie. quādo vero ɔgelātur fiūt excellētes grādines. ¶ (De pluuia qdem igitur et rore) ¶ In hoc quarto tractatu determinat phs de ventis pluuijs et fontibus Et hēt duo capitula. In pmo determinat de gnatōne fontiū et fluuiorum. Et diuidit in duas ptes. In pma reprobat opiones antiquorum de gnatione ventorum et fluuiorum. Et quia in secūdo libro determinat de ventis. iō pro nūc relinqtur determiatio de ventis. Fuit āt apud ātiquos talis opinio de fluuijs. q aque pluuiales descendūt infra terrā. et ibi inueniūt magnas ɔcauitates in qbus recipiūtur. Et deinde tales aque recepte in illis ɔcauitatibus paulatim descēdūt. et sic gnantur fontes et fluuij. ¶ Dicebāt aūt q tēpus hyamalis est tps fluuiorum. ideo in hyeme implent ille cōcauitates. et in estate successiue et paulatim euacuātur. Istam opiōnem declarabāt per duo signa. Primū est. q pluuie st maiores in hyeme et nō in estate. Scdm signū est. q2 aliqui st ppetui et nō alij Qz prouenit ex eo q2 quādo ɔcauitas alicuius fluuij tanta ē q in ea pōt ɔtineri tanta aqua q sufficiat ad continuādum fluuiuz vsq ad pluuiā futuram tūc fluuius perpetuat. et quādo nō. tūc exsiccātur fontes et fluuij. Istā opinionē reprobat phs tali rōne. q2 est dabilis fluuius ita magnus a quo tēpore pluuij exijt tanta aq q si tota aqua essz cōgregata simul ipa excederet multitudinē terre. vel non multum ab ea deficeret. ergo in terra nō poterat eē tanta cōcauitas que eā continere possz

¶ In hac scda pte determinat phs veritatē dicens. q predcā opinio nō est oīno falsa. imo veritas est q aliq fontes gnantur ex aquis infusis ɔcauitatibus terre Ista tamē causa non sufficit. sed preter eam oportz assignare aliaz. talem scilicz q in terra st quidem vapores inclusi q propt frigiditatē ɔdēsant et in aquā ɔuertūt Et siliter ptes aeris que tāgūt extremitates ɔcauitatū terre ɔuertūtur in aquā propt frigiditatē laterz terre et dīdūt p puas guttulas aque q qdē guttule dīdūt ad loca inferiora p poros et ibi ɔgregāt. et qn ille guttule veniūt inferius faciūt vnū fontē. et plures fontes faciūt vnū fluuiū. Et hoc declat phs p vnā expientiā. q2 fossores terre scz illi q fodiūt terrā ad faciēduz puteos nō repiunt i terra magnas ɔcauitates plenas aqua. sed pcipiūt guttas aque dīdere p venas terre ac si terra videat sudare. Locus āt gnationis fontiū et fluuiorum ōndit ex duobus. Primo ex hoc q fontes et fluuij vt plurimū oriūtur a mōtibus vel locis eminētioribus q̄ sit orificiū fontis vel fluuij. Cā est. q2 illa terra in qua st magne ɔcauitates est magis nata vt ex ea fiūt tales vapores. qbus ɔdēsatis gnant aque propt frigiditatē laterum aque. mō sic ē vt i plibus sub mōtibus. ergo. Scdo ōndit ex hoc q in locis planis sunt paucissimi fontes. Cuius cā est. q2 si ē talis locus in q gnant tales aque cuz aqua sp tēdat deorsuz. ille aque nō pnt exire sup terrā nisi p aliquā supficiē terre q sit inferior illo loco in q gnant ille aque. Et hoc declat phs in exēplis de qbusdā fluuijs et fontibus quorum noia ponit in textu. ¶ (Non sp aūt) ¶ In hoc scdo caplo determinat de duratōne fluuiorum et fontiū dicēs pmo. q nō sp eadē loca terre st aquosa aut palludinosa. nec sp st eadē loca arida et sicca. sed pmutant ita q ppt gnatōnē nouorum fontiū et fluuiorum quedā loca de nouo fiūt aquosa. et p decremētū aliquorum fluuiorum et fontiū quedā loca fiūt sicca. Ex quo infert phs q mare nō sp pmanet in eodē loco. sed vbi nūc est mare prius erat terra arida. et illa fiūt fm certas reuolutōnes corpm celestiū. Et si qrat. q2re nō pcipimus istā mutatōez Rndet phs assignādo tres cās. Pria ē tarditas trāsmutationū. q2 tales trāsmutatōes fiūt p tpa lōgissima Scda cā ē propt diluuiū. bella. pestes. mortalitates. et fames. nā propt ista qnq destruūtur oēs hoīes et oēs libri. et iō perit mēoria posteriorum. Tercia cā est q2 aliqn vnus totus pplus trāsit de vna regione i aliā. iō nullus mēorat de trāsmutatōe fcā in tali regiōe quā prius inhitauerūt. Vn eodē mō dōm ē de inhitatōe terrarum sicut dcm est de nouitate gnatōnis et corruptōis fluuioruz. nā aliq terre nō st hitabiles q tn prius erāt hitabiles. Et hoc declat phs exēplarit de terra egiptie q ātiqtus propt magnitudinē erat q̄si ppe mare. postea fcā est paludiosa et pnr desiccata. Alia exēpla sufficiēter patēt in textu. ¶ Finalr reprobat opiōem erroneā ātiquorum circa pmutatōez hitationū. dicēs q aliq respicietes ad pauca dicebāt q hitationis pmutatōis terre fieret ex gnali pmutatōe totius mūdi ac si fuissz genitus et tēderet ad corruptōez. Vn dt q hec opio aliqlt ter dt verum scz in hoc q dicit aliq loca arida q prius fuerūt huida. Sz deficit pmo. q2 dicit q illa loca (q prius fuerūt huida. et postea fcā st arida nūq̄ postea fieret huida) qd flm est. Scdo deficit i hoc q propt pmutationes aque et tre dicit optere celū et totū mūdū corrūpi. qd flm est q2 terra et aq in ordine ad celū q̄si nullius st qntitatz qd declat p exēpla q patēt in textu. Ex qbus ɔcludit q lz totus mūdus sit etnus ita q nunq̄ corrūpet. tn plures ptes st corruptibiles. et ita videt phs inuere q nullus fluuius est ppetuus. sed in oīni loco vbi ē aqua ibi erit siccitas fm diuersa tpa et inequalia.

¶ Circa hūc textum sunt qtuor dubia

Primū dubium

Quare pluuia cadit deorsuz p minutas guttulas. nō aūt nix. Rndet seneca. q cā ē grossities et dēsitas pluuie q nō repitur i niue ¶ Scdm dubiū. q2re cadit per guttulas rotūdas. nō aūt grādo ¶ Rndet Albertus q grādo genitus in supiori vel media regione aeris siliter cadit p guttas rotūdas propt ɔfricatōez ptiū grādinis ad ptes aeris. sed grādo genitus i inferiori regiōe

nō dñdit p ptes rotūdas.eo ꝙ ptes eius citiꝰ ꝯgelant̄
ꝙ̄ ꝯdescent̄. Pluuia āt dñdit p ptes rotūdas ꝓpt̄ e/
qualē grauitatē cuiuslibꝫ ptis eius eq̄liter tēdentis
ad centꝝ. Et etiā q2 aqua ē qddā totū omogeniuꝫ.
ꝛ iō est eiusdē nature ī oībus suis ptibꝫ.sic ꝙ tota aq̄ ē
rotūda ita ꝛ q̄libet ps eius ¶Terciū dubiū.q̄re est ꝙ
cū aqua interdū dñdunt vermes ꝛ pisces. Dōm ꝙ
vapoꝛ eius ē aereus ꝛ viscosus ꝛ calidus.idō ipe eleua
tus ꝟtute solis ē sufficiēs pncipiū recipiēdi aīam ve/
getatiuā vel ꟑcatiuā.iō sepe videmꝰ cadere ranūculas
vl' pisces vl' alia aīalia q̄ sṫ de natura aquosa ¶Du
bitat̄ quarto.vtꝝ aque fontiū sint maioꝛes ī hyeme.
ꝙ̄ in estate. Dōm ꝙ p se ꝛ naturalit̄ est maioꝛ ī estate
ꝙ̄ in hyeme.eo ꝙ caloꝛ exn̄s extra terrā facit eā p anti
paristasim interiꝰ esse magꝭ frigidā.idō faciliꝰ resol/
uit vapoꝛē in aquā. Per accn̄s tū rōne aquaꝝ pluuia
liū ꝛ aliaꝝ impssionū huidaꝝ (que resoluātur in aq̄s
currētē ad fluuias) ē maioꝛ ī alijs tpibꝫ ꝙ̄ in estate.

¶Queritur vtrum

pluuia ros ꝛ pruina generent̄ in media regione aeris
ꝛ aque fontiū ꝛ puteoꝝ in ꝯcauitātibꝫ terre ex aere in/
cluso infra terrā. ¶Arguit̄ pmo ꝙ nō.q2 pluuia ꝛ aq̄
idēꝫ sṫ.sed locus gn̄atōis naturalꝭ aque ē spera aque.
ergo ꝛ pluuie. Et ꝯfirmat̄ q2 īpossibile ē idem eē cām
oppositoꝝ.ſꝫ in media regiōe aeris gn̄ant̄ impssiones
ignite.ergo ibi nō gn̄ant̄ impssiones aq̄se ¶Scdo sic
ros gn̄at̄ in supma regione aerꝭ.q2 vapoꝛ rorꝭ est sub/
tilioꝛ ꝙ̄ vapoꝛ pluuie.ḡ altiꝰ ascēdit ꝛ p ꝯn̄s vsq̄ ad
supmā regioneꝫ ꝛ ibi gn̄at̄. Cōfirmet̄.q2 si gn̄aret̄ hic
inferiꝰ ros seq̄ret̄ ꝙ eius gn̄atio nō ꝓhiberet̄ a nubibꝫ
ꝛ vētis qḋ est ꝯtra Aresto.in textu ¶Tercio sic.aque
pluuiales ꝛ fontes gn̄ant̄ codēmō.ergo si aq̄ pluuia/
les gn̄arent̄ in sūmitate.ḡ etiā alie aque sic gn̄abunt̄
Añs ꝓbat̄.q2 aqua pluuialꝭ terre inbibit̄.ꝛ nō vide
tur ꝗ tāte aque mltitudo remaē̄re nisi itez p fōtes re/
grederet̄.ḡ fontes ꝛ fluuij gn̄ant̄ ex pluuia retēta ī vis
ceribꝫ terre ¶Quarto sic.aq̄ pluuioꝝ nō sṫ naturalr̄
infra terrā.ergo veniūt ibi ab extrīseco ꝛ nō videt̄ vñ
veiant nisi ex fluuijs.ergo. Cōfirmat̄.q2 t'ra natura
liter ē sicca.ergo non est gn̄atiua aque q̄ est naturalit̄
huida.ꝛ per ꝯn̄s aque nō gn̄ant̄ in terra

In oppositū arguit̄ autoritate phi in textu ¶Pro solutōe questiōis
soluende sequūtur q̄tuoꝛ questiones

¶Questio prima

Vtꝝ generatio pluuie ꝛ aliaꝝ impssionū aqueaꝝ fit
in media regione aeris. Pro cuiꝰ solutōne ¶Attēde
pmo.ꝙ sicut pus dcm̄ est tres sṫ regiones aeris.ſcꝫ su
perioꝛ inferioꝛ ꝛ media. Supioꝛ ē calida ꝛ vocat̄ estꝰ
Media vero frigida cuiꝰ supioꝛ pars p ꝯpatiōnē ad
inferioꝛē simplr̄ vocat̄ estus. Vñ quādo vapoꝛ q̄ est
calidus ꝛ aquosus ascēdit vsq̄ ad supioꝛē ptem me/
die regionis.opꝫ ꝙ hoc fiat ex eius subtilitate.ꝛ tunc
gn̄atur ros vl' pruina. Sed qñ generat̄ in infima pte
medie regionis gn̄at̄ nix vel pluuia.similr̄ ꟑm rarita/
tem vl' densitatē vapoꝛis. Qñ vero in infima.gn̄atur
grādo vel glacies.sed de hoc satis dcm̄ est in textu.
¶Attēde scdo.ꝙ ꟑm ꝟgiliū in geoꝛgicꝭ multa sṫ sig/
na pluuie. Primū est rubedo solis matutīa. Nā rube
do serotina signū est serenitatꝭ. Scdm̄ signū est quā/
do sol ꝛ luna appent coloris pallidi. Terciū est quan
do luna in nouilunio hꝫ coꝛnua valde obscura ꝛ nigra
tūc est signū ꝙ luna ē pluuiosa. Sed qñ hēt coꝛnua a
cuta signū est serenitatꝭ. Aliud ē signū infallibile quā
do sol lucet in oꝛtu ꝛ supra eā appet nubes nigra ꝛ lō
ga ad modū turrꝭ.ꝛ tūc si nubes statim dispareat sig
num ē pluuie in illo die.ꝛ si nubes diu pmaneat ꟑcat
serenitatē ꝛ raro accidit oppositū. Aliud signū est qñ
stelle celi nō appent ita spisse.imo appent plus distan
tes ꝙ̄ solitum sit eas appere.tūc signum est future plu
uie. Aliud ē ꝫintillatio aeris ī lāpade ardēte. Aliud
signū quādo ē mutatio ventoꝝ ab austro vsq̄ ad aq̄
loneꝫ exclusiue vsq̄ in occidentē tūc eñ signū est plu/
uie. Ex pte aūt aīalium sumūtur mlta signa.sicꝭ cā/
tus ranaꝝ de mane ē signū pluuie.ꝛ cantus eaꝝ de se
ro signū est serenitatꝭ. Silr̄ cātus coꝛuoꝝ.ꝛ irūdines
basse volantes.ꝛ musce ꝛ pulices fortit̄ moꝛdētes.ꝛ o/
ues auide pascētes.mugitus boū ꝛ vaccaꝝ in cāpis.
eleuatio capitum ꝛ festina reuersio aꝫinoꝝ ad tectuꝫ
hec oīa sṫ signa pluuie ¶Sed signa grādinis sṫ sex.
Primū ē.ꝙ ꝯgelat̄ ad modū cristalli. Scdm̄ ꝙ moꝛ
tificat vegitabilia ꝛ gn̄at nauseā iumētis ꝯmedenti
bus fructꝰ tactos ab eo Terciū ꝙ qñq̄ tpe grādīs au
diūtur magni soni.eo ꝙ in nube audiūtur magne exa
latōnes calide ꝛ sicce que petūt exitum ꝛ mouent̄ per
talē nubem frāgendo ipām.ꝛ ideo cānt sonū. Quar/
tum ꝙ cū grādine cadit pluuia ꝛ hoc ꝓpter puam ātī/
paristasim. Quintū ꝙ qñq̄ est rotūda ꝛ qñq̄ angula
ris. Rotūda q̄dem qñ remote generat̄ a terra. Angu
laris ꝟo quādo ꝓpe terrā generat̄. Sexto ꝙ in grādi
ne quādoq̄ appent imagines hoīm ꝛ coꝛpm propter
ꝟtutes celestes tūc vigētes ¶Dōm ē ergo ad questio
nem.ꝙ alique sṫ impssiones huide que gn̄ant̄ in supe
rioꝛi pte medie regionis aerꝭ. vtputa ros ꝛ pruina.nā
vapoꝛ (ex quo gn̄at̄ ros ꝛ pruina) int̄ alios vapoꝛes ē
subtilissimꝰ ꝛ leuissimꝰ ideo magis ascēdit. Plures
tñ dicūt ꝙ vapoꝛ ille ē ita subtilis ꝛ paucꝰ ꝙ nō possꝫ
ascēdere p mediā regionē aeris.ꝛ ideo etiā vapoꝛ non
gn̄atur ꟑm eos in supioꝛi pte medie regionis aeris.q2
ibi sṫ venti q̄ statim ꝓhibent gn̄ationē eius.ꝛ iō dicūt
ꝙ ros nō ascēdit ad sūmitatē arboꝛis herbaꝝ ꝛ folio
ruꝫ.sed dñdit ab infima regione aeris sup herbas fo/
lia ꝛ ramos. Sūt ergo in sūma due impssiones q̄ gene
rant̄ in infima regione aerꝭ.ſcꝫ ros ꝛ pruina. Sed alie
tres gn̄ant̄ a media regione aerꝭ.ſcꝫ pluuia nix ꝛ grā
do.ꝛ lꝫ grādo ꝯgelet̄ ꝛ pficiat̄ in infima regione aeris
tñ pncipalit̄ gn̄atur ī loco quo gn̄ant̄ nubes

¶Questio secunda

Utrum oēs fontes ꝛ fluuij sint eiusdē nature sicut vi
debant̄ dicere āntiqui. Videt̄ eñ ꝙ sic.nā oēs aque
ꝛ oēs nubes ꝛ venti eleuant̄ a mari ꝛ ad mare redeūt.
sicꝭ ptꝫ inductiē in oībus. ¶Pro solutōne questiōis
Attēde ꝙ aliqui dicebāt oēs aquas fluere ꝛ ad ma
re redire.quoꝝ opinio falsa ē ex eo ꝙ aqua natalit̄ as
cēdere nō pōt. Si ergo loca t're hītabilis aquā hēant
a locis decliuioꝛibꝰ non euenit.nec ex ꝯn̄ti a mari qḋ
inferiꝰ est.ꝛ pcipue quia fontes in mōtibus cōiter re
periūtur.mōtes āt maris sṫ altioꝛes.igit̄ a mari fon/
tes nō procedūt.ꝛ ꝯn̄r nec flumia ab ipis ꝯgregant̄.

Alij aūt dicebāt fontes causari ex pluuia mediātibꝫ aliq̄bus receptaculis. quoꝝ opinio in textu fuit impꝓbata. ¶Attende vlteriꝰ. ꝙ diuersaꝝ aquaꝝ diuerse sunt ꝟtutes. Unde narrat seneca ꝙ quedā sunt aque venenose ⁊ infectiue taliť scꝫ vt si quis bibat ex eis moritur. cuiusmōi est aqua cuiusdā fontis qui facit herbas arescere si sup ipas spergať. Et refert ꝙ est quoddam stangnū ꝙ si homīes ꝓspiciūt moriunť. Item refert ꝙ est quidē fons qui mutat ligna in lapides. ⁊ si hō bibat ex eo eiꝰ viscera erūt lapidea. Itē ē aliꝰ fons de quo bibētes inebriātur. Et alius de quo incipiūt furere. Causaꝫ āt illoꝝ mirabiliū assignat dicēs. ꝙ natura terraꝝ ⁊ constellationū hoc facit. Unde sicut herbe ⁊ lapides habent quasdā virtutes occultas ita pariformiť aque. Uerūtamē tales ꝟtutes diuersificātur ₰m loca ⁊ influētias a quibꝫ generanť. ⁊ sic etiā ₰m poros ťre variāť ꝑ q̄s trāseūt. Refert āt dominꝰ Albertus ꝙ est quidē fons de quo si bibant oues nigre efficiūtur albe. Et alius de quo si quis bibat reddiť bone memorie. Et alius de quo bibens reddiť obliuiosus. Et alius de quo mulieres steriles efficiunť fecūde. Et alius qui sanat freneticos. Et est alius de quo si bibat latro manifestabiť eius malicia. Sed ysidorus recitat ꝙ est quideꝫ fons cuiꝰ potus abbreuiat vitam. Alius ꝓmouet libidinē. Alius prodest oculis. Alius excecat. Alius infirmitates āntiquas sanat. Et alius capillos reddit aureos. Hoꝝ aūt oīm causa est. ex eo ꝙ aque habēt ꝟtutes occultas sicꝫ ⁊ lapides ⁊ herbe. Refert aūt pliniꝰ ⁊ experientia docet ꝙ aliq̄ue aque sťꝫ naturaliť calide. alie autēꝫ sunt que in earum origine sťꝫ calide. ⁊ recedendo fiunt frigide. tales aūt potissime reperiunť in sicilia. ⁊ vt dicūt aliqui procedūt de monte etna in quo ē perpetuꝰ ignis. ⁊ in ipis fluūt lapides adusti qui calorem ꝯfortant. Et ab aliq̄bus ista aqua vocať vulcanꝰ ⁊ nō solum reperitur in sicilia. sed in plerisq̄ ꝑtibus germanie. Sunt tamē plures pħi volentes huiꝰ caliditatis assignare causam. qui dicūt ꝙ in talibꝰ sunt aliqui venti inclusi qui exire nō possunt a terra ⁊ sic ꝯuertūtur in igneꝫ ⁊ calefaciūt huiusmōi aquas. Et assignāt cām quare tales vēti ꝯuertūť ī ignē. dicētes ꝙ materia vētoꝝ ē exalatio calida ⁊ sicca que de facili in ignem conuertiť. Alij vero dicūt ꝙ hmōi calor causať a venis ꝑ quas fluūt hmōi aque. in quibꝫ quidē venis est calx ⁊ sicut experiūtur ꝙ aqua posita in calce feruescit. Sic similiter ipi dicūt. ꝙ a simili rōne in talibꝰ aquis gigniť calor. Iste āt opīones nō videnť sufficiētes. nā in multis ꝑtibus aque sťꝫ calide in quibꝫ nō sunt montes ardentes. imo non videtur verisiľe q̄uo a talibꝰ possit ꝓcedere aqua viso calore qui incessanť ibidē apparet. Dōm ergo ꝙ ille aque sťꝫ calide ex eo ꝙ transeūt per aliquos meatus terre qui sťꝫ sulfurei ⁊ valde calidi. ⁊ inde est ꝙ tales aque sťꝫ saporꝫ sulfurei. ⁊ etiaꝫ valde penetratiue ⁊ exsiccatiue more sulfurꝫ ⁊ homīes in ipsis balneati cōmuniť sananť ab aliquibꝫ infirmitatibus que signanť proueniūt ex sup̄fluitate humidi. Insup refert seneca. ꝙ in libia est quidā fons cuiꝰ aqua in meridie est ita frigida ꝙ est impotabiľ. sed in occasu ⁊ ortu solis est quasi tepida. Cuiꝰ aūt diuersitatis causa ē aspectꝰ solis. cuiꝰ opatio quātum ē ex ꝑte sui licꝫ sit calefacere aliquādo tamē propť varietatē passi calefacit vnā rem ⁊ frigefacit aliam. ⁊ humectet vnā ⁊ desiccat aliam. sicut pꝫ de terra ⁊ cera. Refert vlterius ꝙ est quoddā stangnū in quo natant lapides. Cuiꝰ causa est. quia grauitas aque excedit grauitatem lapidis. Et refert vlterius ꝙ sťꝫ alique aque rubee. alique albe. alique glauce. alique nigre. qui q̄deꝫ colores proueniūt a colore terre a qua recipiunť. Unde iuxta mare rubꝝ terra est rubea. Refert aūt ysidorus ꝙ in Idumea est q̄dam fons qui q̄druplicit in anno mutat colorē. aliquādo eñ est albus. aliquādo niger aliquādo viridis. ⁊ aliq̄ñ lutulētus. ⁊ varietas illa prouenit ex varietate ťraꝝ quēadmodū varietas humorum in homīe. Similiť refert ꝙ sťꝫ quedā aque puteales. ⁊ quedā salse. etiā loquendo de aquis fontiuꝫ. Cause aūt sunt vene terre salse ꝑ quas transeūt tales aque. Unde ē quidā alius fons qui ₰m Aresto. habꝫ saporē aceti. ⁊ alius ₰m senecā saporē vini. Possꝫ ergo dici probabiliť ad questionē. ꝙ tales aque nō sunt oīno eiusdē speciei. nō eñ videť quomō ex eis pñt oriri tanti ⁊ tam diuersi effcūs nisi esset etiam aliq̄ specialť diuersitas in eis nō dico solum accidētalis sicut alťs dcm̄ fuit. ¶Si queras ergo que aque sťꝫ meliores. Dico ₰m dñm Albertum. ꝙ currētes sťꝫ meliores stantibꝫ ⁊ currētes sup lutum libeꝝ sťꝫ meliores oībus alijs. ⁊ inter currentes meliores sťꝫ qui currūt ad aq̄lonem. ⁊ deinde q̄ ad occidētem. pessime aūt que currūt ad meridiem. Quoꝝ ratio estꝫ qꝛ aque currētes versus meridiem procedūt a ꝑtibus frigidissimis scꝫ ab aquilone ideo sťꝫ frigidissime. ille ꝟo que fluūt ꝟsus aquilonem seu septētrionē veniūt a meridie. ⁊ cōmuniť a regionibꝫ calidis. Ille ꝟo que fluūt ꝟsus occidentē adhuc sťꝫ meliores qꝛ sol insequiť eas ⁊ purificat. Sꝫ ille (que fluūt ꝟsus orientē) sunt optīe quia sol semꝑ opponitur eis ⁊ trāseunt sub eius influētijs. Sed inter aquas minerales siue metallicas illa ē optima in qua inueniť auꝝ sicut ē renus. vnde auꝝ solet repiri in optimis aquis. Et postmodū bona ē in qua inueniť ferrum. illa eñ ꝯfortat interiora. Pessime aūt sťꝫ aque ille in q̄bus inueniť ferrum. necať eñ aīalia ex eo ꝙ sťꝫ valde calide ⁊ sicce.

¶Questio tercia

Utrꝫ aqua naturaľr ascēdat ad orificiū fontꝫ. Dōm est ad questionē. ꝙ aqua pōt ascēdere in q̄tuor casibꝫ. Primus est si in aliquo vase pleno aqua ponatur aliquid grauiꝰ aqua tūc aqua naturaliť cedit ipi graui ⁊ ascēdit supra tale graue. Scđus casus. si aqua fuerit calefcā ⁊ ex tali aqua fiat vapor ꝟtute caliditatis illius vaporis aqua naturaľr ascēdit. sicut pꝫ de fumo aque buliētis. Tercius casus. quia naturaliť abhorret vacuū. ideo aqua naturaliť ascēdit ad replēdū vacuū. pꝫ ex duplici experientia. Prima si aliq̄s calefaciat violam aer calefcūs in viola rarefit tūc si statim talis aqua ponať supra aquā frigidissimā propť talē frigiditatē condensať aer viole. ⁊ naturaliť aqua ascēdit ad violam ad replēdum vacuū. Scđa experientia est. cuꝫ iuuenes bibūt cuꝫ calamo attrahēdo aerem illius calami. statim liquor ascēdit ne ꝑmittať vacuū. Quartus casus ē propť equalitatē. quia q̄libet ꝑs aq̄ naturaliť tendit ad equalitatē cūꝫ alia ꝑte quia si fiat foramē in naui nunq̄ aqua cessabit ascēdere quousq̄ sit ita alta sicut aqua q̄ est in fluuio. Sic ergo dōm ē de fontibꝫ quoꝝ prima radix est in mōtibus altis ꝙ ipi nitūtur equari suo loco. ⁊ ideo naturaliť ascēdūt

vsqȝ ad orificium fontis. Sed dubiū est penes qd debet attēdi altitudo orificij. Verbi grā. signetur orificiuȝ alicui⁹ fontis quod vocet a. ⁊ signetur locus ei⁹ a quo aqua p̄mo origenat ⁊ vocet b. querit ergo vtrū equalit inter a ⁊ b debeat accipi ſm lineā ppendicularem inf a ⁊ b. ¶Et ꝯsequēter querit. vtrū ſm recessum a ppendiculari a sit supius aut inferius. dōm est ꝙ quia visus cāre nō potest nisi p lineam rcām. ideo necc est nobis p lineas rcās ⁊ ppendiculares iudicare de altitudibus locoꝝ. Vñ datis duob⁹ mōtibus solemus dicere ꝙ sīt equales. dūmodo ipoꝝ cacumina cōueniunt in eadē linea ppendiculari. hoc tamē iudicium falsuȝ est. q: altitudo cuiuslibȝ rei ſm accessum ⁊ recessuȝ a centro mūdi debȝ intelligi. Et quia data quacūqȝ linea ppendiculari impossibile ē omes ptes equalit distare a centro mūdi. quia tūc nō esset linea rcā sed circularis relinquit. ergo ꝙ nostra iudicia fallunt lȝ de modico. Sed alit fieri nō pōt propt rōeȝ predictā. sed q: natura nō potest fallere neqȝ falli. ido sp obseruat suas altitudines penes centꝝ. Vñ si eēnt quatuor mōtes ꝯuenīētes in eadē linea ppendiculari adhuc staret aquā exñtem in cacumīe vnius fluere nō posse in cacumī e alterius. dato ꝙ ꝯueniant in linea ppendiculari quia tñ vnus plus accedit ad centꝝ ꝗ̄ alter. ideo altior dicit altero. Ex isto sequit ꝙ dato vno corpe plano si aqua in ipo ponat tūc nō equaliter profundat. ptȝ quia sp tendit ad figurā spericam. ¶Et si arguas. ergo idem naturalit moueret sursū ⁊ deorsum. ⁊ per ꝯñs ad loca ꝯria quod tñ repugnat corpibus sicut ptȝ in octauo phicorum. Dōm est ꝙ aqua nō simplr ascendit naturalit sed ſm quid ⁊ quasi violente propt impetū aque in motu deorsuȝ

¶Questio quarta

Utrū fontes ⁊ fluuij possent ppetuari. Hic est qd ruplex rñsio Prima dixit ꝙ sit propt ppetuitatē maris a quo ꝯtinuo fluūt ⁊ refluūt. sed hec nō est sufficiēs Nō eīm videt quomō a mari ascēderēt aque ad mōtes altissimos. Alia respōsio fuit antiquoꝝ dicētium ꝙ fontes ex hoc ppetuant ꝙ cōtinue recipiunt noue pluuie in aliqbus cauernis. ⁊ ecōuerso effundūtur. sed ista opinio negat aque gñationē ⁊ fuit improbata a pho in textu. vñ expimur ꝙ in cacumībus mōtium altissimoruȝ repiunt fontes in qbus tamē nō repiunt aque pluuiales. sed fluūt ad latera montiū. Tercia fuit responsio quorūdam dicentiū ꝙ terra circūdabat mari atqȝ cingebat. ⁊ exinde eleuabant vapores p poros terre q inuenientes meatus terre frigidos ꝯdensabant ⁊ sic in aquā ꝯuertebant. ⁊ per ꝯñs fontes ⁊ fluuia exinde generabant. etiam in locis altis. Sed hec opinio est falsa q: si terra circūdaret mari sicut illi ymaginant sequeretur ꝙ aqua infra trām repiret etiam vsqȝ ad centꝝ eo ꝙ aqua maior est tra. ⁊ per ꝯñs eius ꝓfunditas attingeret vsqȝ ad centꝝ quod saltem videt contra senecam dicentē ꝙ vsqȝ ad profunditatē triginta vlnaruȝ terra inueītur solida ⁊ sine aqua. Itē si fontes gñarētur ex istis vaporibus sequeret ꝙ in paruis mōtibus pot⁹ ꝗ̄ in magnis repirent fontes. eo ꝙ vapores maris sīt propiquiores. Dicēdum ē ad questionē. ꝙ perpetuitas fontiū ⁊ fluuioꝝ imaginādā est hoc modo. ꝙ in terra est aer vl vapor ex quib⁹ gñat aqua p frigefactionē ⁊ per condensationē. ⁊ exinde gñant fontes. ⁊ quia aque petunt loca decliuiora. ideo descēdunt ad mare tanqȝ ad locū inferiorem. Oportȝ tamē ꝙ semp fiat talis ꝯuersio vapoꝝ in aquā. eo ꝙ ꝯtinue subintrat nou⁹ vapor qui statim propt frigiditatē terre cōuertitur in aquā. vñ sicut est in nobis sic est in natura. Experimur āt in nobis ꝙ vapores ascendūt sursum vsqȝ ad caput ⁊ infrigidant a frigiditate cerebri. ⁊ inde generat reuma ⁊ fluūt guttule nature aquee. Contingit autē quandoqȝ ꝙ tales aque gñantur in terra plana. ⁊ non inueniūt loca decliuiora ad que possint fluere. ideo tam diu manent in terra ꝙ in eis gñantur pisces. Unde refert Seneca ꝙ fodiendo in terra quādoqȝ sunt inuēta magna foramia in quibus erant pisces. sed comedētes ex eis moriebant. eo ꝙ fuerūt generati in locis obscuris ⁊ venenosis ⁊ consequēter mortiferis propt carētiam lucis

Ad rōnes ante oppositū. Ad primā dicit. ꝙ duplex est locus generatōnis. Quidē est generatiuus tm̄. Alius est gñatiuus ⁊ ꝯſuatiuus simul licȝ ergo pluuia nō generat in media regione aeris tā ꝗ̄ in loco generatio ⁊ ꝯſuatiuo simul. bene tamē tā ꝗ̄ in loco generatio tm̄. Similit dicēdum est ad confirmationē. ¶Ad secūdam dicēdum negando consequētiaȝ. quia nō est sufficiēs calor in materia eius ad eleuandum eam vsqȝ ad mediam regioneȝ aeris. materia eīm est ita subtilis ⁊ calor ita debilis ꝙ propt frigiditatem noctis ꝯdensatur ⁊ cōuertitur in aquam. Ad confirmationē patȝ solutio ¶Ad tciam dicendum ē. ꝙ alique ptes euaporant a sole. ⁊ alique conuertūtur in trām. ⁊ alique in augmētum fluuioruȝ ⁊ fontium. ¶Ad quartā dicēdum est. ꝙ licȝ terra sit sicca. est tamē cum hoc frigida. ideo ratōne sue frigiditatis cōuertit aerem in ea existēte in aquam ⁊c̄. ¶Et hec de p̄mo metheoroꝝ dca sufficiāt

¶Incipit scd's liber metheoroꝝ Arestotelis

De motu aũt

In hoc scḋo libro determinat phs de mari. de vẽtis. de motu terre. tonitruo. ⁊ chorusca tõne. ⁊ ptinet q̃tuor tractatus Quoꝝ pmus hꝫ q̃tuor capitula. In pmo determinat de opinionibꝫ ãtiquoꝝ circa gñatione maris. vbi narrat tres opiones ãtiquoꝝ. Prima est antiquoꝝ qui versabant circa fabulas. quas Arestoteles hic vocat theologias qui dicebãt ꝙ fontes habẽtes originẽ a terra erãt pncipia maris. Estimabant em̃ ꝙ tra esset nobilissimũ ens. Et ꝙ propt nobilitatẽ ipsius celuꝫ moueret circa ipaꝫ. Secũda est aliquoꝝ qui sapiẽtiores st̃ sapiẽtia hũana qui dicebãt ꝙ in pncipio terra erat coopta aquis. ⁊ ꝯtinue desiccat a sole ⁊ illud (qḋ nõdũ est desiccatũ) est mare. Tercia opio est dicẽtium ꝙ terra quãdo calefit a sole sudat. ⁊ hũc sudorem dicũt esse mare. Et hoc probãt a signo. q̃a sicut oĩs sudor est salsus. ita ⁊ mare ẽ salsum. Erant aũt aliqui hmõi opinionis dicẽtis terrã esse cãm salsedinis maris sicut aqua colata p cineres est salsa. Sic similit cum aqua maris p poros terre transit fit salsa. (Quod quidẽ igitur) Hic phs dimissis opionibus vltimis reprobat pmam duabꝰ rõnibus. Pro quo premittit aliquas diuisiones aquaꝝ. Prima ꝙ aquaꝝ quedã sunt fluxibiles vt fontes ⁊ fluuij. De q̃bus dcm̃ est ꝙ non veniũt ab aliquo vno pncipio. in q̃ sicut in vno vase includant. Alie st̃ stationarie siue imobiles. Fluxibiles aũt sunt duplices. quedã sunt fluxibiles spontanee. Alie vo artificiose. Stationarie st̃ duplices. quedã st̃ spontanee. Alie vo artificiose. sic̃ aque puteales. Est ergo pma rõ talis. si aliq̃ aqua essꝫ primũ mare illa essꝫ stans vl fluens. Nõ primuꝫ. quia nos nõ videmus tantã multitudinẽ aquarum stationariaꝝ ꝙ possint eẽ principiũ maris. Nec scḋm quia ille st̃ dulces. aqua aũt maris est salsa. ergo. Scḋa ratio. quia st̃ aliqua maria que nõ st̃ coniuncta fm aliquẽ locum sicut rubꝝ ⁊ hyrcaneũ. ⁊ tamen nõ apparẽt aliqui fontes in circuitu. ergo illa maria nõ gñantur ex fontibus (Et aũt propt hoc)

Hic phs assignat tres cãs fluxus ⁊ refluxus mar̃ Prima est strictitudo loci. illud em̃ mare (qḋ est in loco mag̃ stricto) magis apparet fluere q̃ quod ẽ in loco magno. Et inde est ꝙ mare transiẽs p loca stricta magis apparet crescere q̃ magnũ pelagus. q: in magna multitudine maris nõ est multũ manifestuꝫ si mare crescat vl decrescat. sed hoc leue ẽ manifestuꝫ quando obtinet paruũ locum Secũda cã est multitudo fluuioꝝ qui fluũt in illa maria. Tercia cã ẽ breuitas profũditatis. illa em̃ que st̃ minus pfunda fluũt in illa que st̃ profũdiora. hoc est i illa que st̃ in loco decliuo. (De gñatione autẽ.) In hoc scḋo capitulo determinat phs de mari fm propriã opinionẽ. Et ponit talem ꝯclusionẽ. Locus (vbi est mare) ẽ natural locus elemẽti aque ⁊ oẽs alie aque ad ipm mare decurrũt. Probat sic. quia sicut ẽ de aqua. ita etiam est de aliis elemẽtis. sed q̃libet aliud elemẽtuꝫ habꝫ locum suũ naturalẽ. ergo aqua debꝫ hẽre aliquẽ locuꝫ sibi naturalẽ. sed nõ videtur alius locus natural aque q̃ ille vbi est mare. ad quẽ locum oẽs alie pticulares aque decurrũt. ergo. Sed circa hoc mouet dubiuꝫ si em̃ aqua maris essꝫ elemẽtum aque seq̃ret ꝙ illa aqua dẽret esse potabilis ⁊ nõ salsa. Hãc dubitationẽ soluit phs declarãdo modum fm quẽ mare ẽ salsuꝫ sic. Nam aqua p calorem solis ⁊ alioꝝ astroꝝ alterat ideo id quod in tali aqua ẽ subtilius eleuatur sursum sed illud (qḋ est grossiꝰ) propt sui grauitatẽ manet inferius tanq̃ in loco sibi ꝯueniẽti. (Propt quod ⁊ deridere.) Circa predcã remouet phs opionem antiquoꝝ dicens. ꝙ deridiendi st̃ priores dicẽtes solem nutriri humido ⁊ propt hoc se ꝯuertit ad aquilonem. deinde ad austruꝫ vt inde inueniat alimẽtum ex aquis. Dicebãt etiam q: videmus ignẽ nutriri humido. ⁊ tam diu durare q̃ diu durat humidũ ex quo nutritur. ideo isti credebãt ꝙ sol essꝫ q̃dam ignis. sed hãc reprobat duabꝫ rõnibus. Quaꝝ prima est. q: seq̃retur ꝙ continue essꝫ alius ⁊ alius sol. sicut cõtinue in candela essꝫ alia ⁊ alia flãma. Seq̃tur etiam ꝙ illa aqua nõ deberꝫ redire que tamẽ redit. cum em̃ vapor fuerit in media regione aeris ꝯuertitur in nubeꝫ ⁊ nubes in aquã. ergo predcã opinio est falsa. Secũda ratio est. quia ignis nõ nutritur humido aqueo sed pingui ⁊ aereo. si ergo sol essꝫ ignis nõ nutriret ex aquis. Hac ergo opinione dimissa recitat aliã que est Platonis dicẽt̃. ꝙ infra terrã est q̃dẽ tartarꝰ aq̃ repletꝰ a q̃ pcedũt oẽs fontes ⁊ fluuij. qui q̃dẽ tartarꝰ nõ habet locuꝫ fixum in terra sed fluctuat hincinde. ideo quando tendit versus vnam ptem ibidẽ fiũt magne inũdationes. Hanc opinionẽ reprobat philosophꝰ dicendo eam ad q̃tuor incõueniẽtia. Primũ est ꝙ aqua aliquãdo moueret deorsuꝫ. scꝫ quãdo mouetur versus orificia fontium ⁊ fluuioꝝ Secũdum ẽ. quia tũc nulla aqua de nouo gñaretur. sed semp appareret noua aqua propt motum illius tartari. Terciũ inconueniens est ꝙ sic aliqui fluuij deberẽt subintrare traꝫ fluendo ad istum tartaꝝ. sed hoc est falsuꝫ quia oẽs fluuij currũt ad mare. Quartũ est. quia quãto fluuij longius currũt tantomag̃ crescũt. sed hoc est propt multitudinẽ fontiũ. ⁊ sicut p aliqua foramia veniũt aque de illo tartaro ad orificia illoꝝ fontiũ. ita p alia foramina debẽt intrare. ⁊ ita fluuij nõ debẽt mag̃ crescere neq̃ minui Finaliter determinat philosophꝰ de ppetuitate maris. Et dicit ꝙ mare est perpetuũ. ptꝫ quia si mũdus est ppetuus mare est ppetuũ. sed mundus est ppetuus. ergo ⁊c̃. Maior ptꝫ per ãtiquos qui posuerũt mare gñari quãdo mũdus generabat. Nõ nabile em̃ fuit ꝙ tãdiu essent corpa mũdi pncipaliora sicut ⁊ mũdus. Quiꝰ aũt oppositũ dicit Democritꝰ cuiꝰ opinio reprobat in textu sic̃ clare ptꝫ in textu (De salsedine aũt) In hoc tercio capitulo determinat philosophꝰ de salsedine mar̃ fm opinionẽ antiquoꝝ. ⁊ recitat duas opiniones. Prima est aliquorum dicentiũ mare esse salsum propt hoc ꝙ tocius elementi aque illud qḋ est dulce ⁊ potabile eleuatur sursuꝫ ppt suã leuitatẽ. residuũ ãt manẽt inferiꝰ tãq̃ graue amaꝝ ⁊ salsum Sed contra hoc arguit philosophꝰ. quia quãtum de aqua dulci ⁊ potabili continue eleuatur a mari. tantũ continue reuertit in mare propt aquas pluuiales. ergo predcã opinio est falsa. Secũda erat opinio dicentiũ mare esse salsuꝫ prop

ter terrestreitates admixtas ei. ⁊ quia illa aqua tran/sit per qualdā venas terre. ideo exinde trahit salsedi/nem. ¶Contra hanc opinionē arguit philosophus quia eadē ratōne sequeret̄ ꝙ fontes ⁊ fluuij deberēt eē salsi quod ē falsuꝫ. Tercia opinio fuit Empedoclis qui dicebat mare eē salsum. ex eo ꝙ mare est sudor ter/re. omīs aūt sudor salsus ē. ¶Contra hoc arguit phi/losophus. quia insufficiēter loquut᷒ est. cum eīn veri/tatem determinatur᷒ esset fundauit se in mēdacijs poe/tarum. Ratio aūt talis est. nam nulluꝫ corp᷒ (quod de natura sua nullam hēt humiditatē) potest sudare terra aūt cuꝫ sit naturalit̄ sicca naturalit̄ habꝫ humi/ditatem. ergo nō potest sudare ¶(Nos autem di/camus ⁊c.) ¶In hoc quarto capitulo determinat phi/losoph᷒ de salsedine magis ꝑm propriā opinionē. Et ponit primo duas suppōnes. Prima est. ꝙ duplex est fumus scꝫ calidus ⁊ humidus ⁊ ille dicitur vapor. Alius est calidus ⁊ siccus siccitate terrestri qui dicit̄ exalatio. Secūda. ꝙ mare nō durat ꝑpetue idem ꝑm nūerum propter hoc ꝙ continue alique ptes ei᷒ corrū/punt̄. sed remanet idem ꝑm specīe propter hoc ꝙ con/tinue restaurātur ptes que cōtinue corrūpunt̄. Istis suppositis ostendit philosoph᷒ vnde causet̄ salsedo. ⁊ hoc vniuersalit̄ dicens. salsedo ex hoc prouenit quia in eo qđ est salsum est aliqđ terrestre qđ adustum est Et quia sup illud terrestre nō oīno habuit dominiū calidum. ideo illud terrestre remanet indigestū. ⁊ illđ est cā salsedinis ⁊ amaritudinis. qđ declarat ꝑ tale sig/num. quia in supfluo digestionis sicut in vrina appa/ret talis sapor. ⁊ hoc est propter indigestionē. Et quia quidā dicebāt mare esse salsuꝫ ex eo ꝙ terra olim fuit adusta a sole. ⁊ hoc nō est oīno veruꝫ. ideo ostēdit phi/losoph᷒ quid veritatis habeat illud dcm̄ dicens. ꝙ a/liquid hēt veritat̄. salsedo eīn cātur ex adustione nō qdem terre sicut illi dicebāt. sed propter adustionē ex/alationis calide ⁊ sicce ꝑmixte aque maris. ⁊ hec exa/lacio est exusta ꝟtute caloris solis. ¶Et hoc declarat phs per multa signa. Primū est. ꝙ mare austꝝ est ma/gis salsuꝫ. ⁊ hoc ꝯtingit quia ventus australis est ca/lidus. ⁊ ideo multaꝝ exalationū est eleuatiu᷒. ⁊ inde ē ꝙ pluuie genite flante austro descendūt salse. Aliud signū est. quia si aliquis posuerit in mari vas cereum vndiqꝫ clausum ⁊ subtile tūc aqua que ꝑ poros cere in/greditur vas erit dulcis ⁊ potabilis. ⁊ hui᷒ signū est ꝙ terreistates que poros ingredi nō possunt faciebant salsedinē illius aque. Aliud signū est. qꝛ in palestina est qđdam stangnū ita amaꝝ ⁊ ita salsum ꝙ nullus pi/scis in eo nascitur. Et si querat aliqs. vtrum ergo ta/lia stangna ⁊ tales fontes a natura debeāt esse ita sal/si. Dicit ꝙ aliqui fontes ⁊ fluuij sunt salsi ⁊ habēt di/uersos calores ⁊ sapores ꝑm diuersitateꝫ locorum ꝑ q̄ transeūt. ⁊ ita nō est eadē causa salsedinis sicut in ma/ri. Et hoc manifestat ꝑ quedā exempla dicēs. ꝙ in si/cilia est quidā fons quo vtūtur hoīes ibi habitan/tes sicut aceto. Similit̄ in india est qdam fons ita a/cetosus ꝙ facit amaꝝ quendā fluuiū dulcem quem ingreditur.

¶Queritur vtrum

Mare continue fluat ⁊ refluat. ¶Arguitur primo ꝙ non. quia hoc esset naturalit̄ vel violenter. sed nul/lum istoꝝ est dicēdum. ergo. Minor patꝫ quia nō vi/detur aliquid esse a quo violētetur. ergo nō fluit vio/lenter. nec fluit naturalit̄ quia natura ē determiata ad vnum. sed ille modus fluxus ⁊ refluxus ē ad oēm dif/ferentiā pōnis. Confirmat̄. quia aqua fluit natura/liter ad locum decliuiorē. ergo si naturalit̄ refluat na/turalit̄ ascendet ¶Secūdo sic. aque stāgnales sunt eiusdē nature cum mari. sed ille nō fluūt. ergo nec ma/re. Confirmat̄. quia maria mediterenea nō fluūt ne/qꝫ refluūt. ¶Tercio sic. si mare flueret hoc maxime esset ꝑm cursum lune. sed luna semp equalit̄ mouet̄ ergo fluxus ⁊ refluxus maris nō debēt esse maiores in vno tēpore q̄ꝫ in alio ¶Quarto sic. quia ex hoc seq̄/retur ꝙ mare flueret in mari qđ est falsum. Patꝫ qa hoc esset rōne salsedinis vł rōne aque. Non primū. qꝛ ꝑm ꝙ est salsius est graui᷒. ergo minus fluit Nec se/cūdum. quia aqua in suo loco naturali nō dicit̄ flue/re. Confirmat̄. quia oīa maria st̄ eiusdē rōnis. sed nō oīa apparet sic fluere. ergo nullū sic fluit. Et si/militer sequeret̄ ꝙ locus a quo ē fluxus deberꝫ tota/liter euacuari. ⁊ loc᷒ in quē est fluxus repleri. ⁊ ꝑ cō/sequēs fluxus cessare deberet

In oppositū arguitur a pho in textu. Pro so/lutione questio/nis sequūtur quatuor questiones

¶Questio prima.

Vtꝝ mare debeat fluere ⁊ refluere. Pro cui᷒ solutō/ne ¶Attēde primo. ꝙ duplex ē mare. Quoddā ē ma/re magnū quod dicit̄ occeanū. Aliud est mare me/diteraneum. ⁊ talia ꝑm descriptōem terre fcām sub iu/leo cessare st̄ triginta ¶Attēde scđo. ꝙ maria q̄dru/pliciter possunt fluere. Uno mō ꝑ ventos. quādoqꝫ eīn ventus impetuosus eleuat supiorem ptem maris extra proprios limites. ⁊ ex eo īnt̄dum ꝯtingit dilu/uiū pticulare. Secūdo apparet mare moueri ꝑ hoc ꝙ ex vno latere fiūt ⁊ augentur fluuij. ⁊ ex illis dimi/nuūtur. ideo mare mouet̄ ex illo loco altiori propt̄ a/būdantiam aquaꝝ ad illum locuꝫ bassioreꝫ. ⁊ propt̄ diminutōem in alio loco. Tercio mouet̄ mare vnū in aliud. eo ꝙ vnū est in loco altiori q̄ꝫ aliud. Sūt au/tem q̄tuor cause propt̄ quas vnū mare est altius alio Prima est. quia vnū est situatū supra t̄ram altiorem q̄ꝫ aliud. Secūda est. quia generatio aque multe in vno loco ē diminutio in alio. Tercia est. quia est con/cursus fluuioꝝ multoꝝ ex vna parte maris. ⁊ nō in a/lia. Quarta quia in vno latere ē magnus calor q̄ suf/ficit diminuere mare. in alio aūt est magnū frigus qđ sufficit ꝯuertere multos vapores in aquā maris. Et propt̄ illas cās fluūt maria septētrionalia i maria au/stralia. Quarto mō pōt fluere mare ꝑm dominiū lu/ne. ita ꝙ bis in die fluit ⁊ bis refluit. Et de tali motu dcm̄ est. ꝙ luna est cā fluxus ⁊ reflexus maris. Patꝫ ꝑ expientiam ⁊ rōem. Expientia talis est. quādo luna ascendit supra emisperiū a pūcto orientis vsqꝫ ad pū/ctuꝫ meridionale fluit. ⁊ a pūcto meridionali vsqꝫ ad pūctū occidēt̄ refluit. ⁊ a pūcto occidēt̄ vsqꝫ ad āgu/luꝫ noct̄. i. vsqꝫ ad pūctū directē oppositū pūcto meri/dionali iteꝝ fluit. ⁊ ab illo pūcto vsqꝫ ad pūctū occidē/tis refluit. Rōne sic. qꝛ luna ꝑ influētiā spālē mediāt̄ de suo lūine ē cā eleuatōnis q̄rūdā ptiū mar̄. eo ꝙ lu/mē in occursu medij densior̄ refrāgit̄ ⁊ q̄nto maḡ. acce

dicat ad lineã ppẽdicularẽ ꝛ dicãm tãto mag⁹ refrãgit' ¶ Queras ergo pmo. quare astrologi volentes iudicare de natiuitatib⁹ hominũ mag⁹ aspiciũt ad stellas exñtes in oriente et ascẽdentes q̃ȝ ad stellas exñtes in meridie ꝛ descẽdentes cũ tñ maiorẽ vigorẽ habeãt in ridie q̃ȝ in occidẽte Dico ꝙ h̄ est q: i meridie planete ptinue descendunt ꝛ ideo debilitat' virtus eoꝝ in oriẽte aũt ascendũt ꝛ ideo fortificat' virtus eoꝝ. Si q̃ras secundo ꝑ quid luna cãt talem tumorem in mari Dico ꝙ h̄ ẽ ex sua propria virtute ꝛ influẽtia q̃ dominatur sup hũida. Si queras t'tio q̃re nõ oĩa maria fluunt et refluũt Dico ꝙ hoc est propter dñaȝ in grossicie ꝛ subtilitate. Sȝ q̃ras q̃rto quare sunt maiores fluxus in hieme q̃ȝ in estate in vere q̃ȝ i autũno in plenilũio q̃ȝ in alijs tpibus Dico ꝙ hoc est q: fluuij incidentes in mare maiores sunt in hieme q̃ȝ in estate ꝛ minus euaporãtur a celo ꝛ maius h̄ȝ dominiũ lũa in plenilũio q̃ȝ i alijs tpibus

Questio quarta

Utꝝ t'ra naturaliter debet esse coopta aq̃s ꝑ cui⁹ solutione inquirenduȝ ẽ pmo An locus (in quo nũc est mare) sit locus naturalis aque. videt' ei multis ꝙ nõ ex eo ꝙ aqua nõ generatur naturalit' in loco maris nec in eo naturalit' quiescit ꝛ nõ quelibet res naturaliter quiescit in suo loco Simil'r etiã videt' ꝙ aqua deberet circungerare t'rã et locari altius q̃ȝ t'ra cui⁹ tñ oppositum fit terra eni est altior q̃ȝ locus maris Rñdet dñs Albertus ꝙ locus in quo est mare ẽ locus naturalis loĩs aque. aqua naturaliter fluit ad locũ in quo nunc est magnuȝ mare. nec videt' eẽ alius locus q̃ȝ ille in quo nunc est. incõueniens enim videret' ꝙ aliq̃d de pricipalibus elemẽtis esset oĩo extra suuȝ locuȝ Et ideo sapienter dictum est a salomone ꝙ omns aque a principio vnde fluũt refluũt Et si dicas vel ergo aq̃ naturaliter mouent' a suo loco naturali vel violẽte dicunt ꝙ naturaliter quiescũt oẽs aque in mari nisi sint tacte ab aliquo planeta ad h̄ ꝙ moueãtur extra suum locũ sȝ hoc est ꝑ accñs ꝛ maxime propter salutẽ aliq̃ꝝ viuẽtiuȝ aque maris fluunt ꝛ effluunt irrigãdo t'ram ¶ Attẽde vlterius ¶ Q̃ cuȝ querit' an tota t'ra debeat esse coopta aq̃s naturaliter ibi sunt duo modi dñi ptrarij quoꝝ vnus dicit t'rã cooptã magno mari q̃si vna corrigia lata circũcingente ipam a polo artico. vsq̃ȝ ad poluȝ antarcticuȝ et ecõtra Est aũt terra discoopta ex vtraq̃ pte Alius modus est. ꝙ terra ex vna pte est gilbosa. ideo gilbositas t're transcendit sperã aque ꝛ est altior aq̃ et subiecta aquis ẽ rotunda. Terra ãt habitabilis extra equã est ad moduȝ cuiusdã montis ꝛ gilbositatis Et illa ps gilbosa est discoopta totaliter. propt' salutẽ viuentiuȝ. Sed posset dici ꝙ q: vna ps t're ẽ arida ideo leuior altior et habitabilior. ẽ alia vero coopta aq̃s ẽ hũida ideo grauior et bassior. Est ãt duplex centruȝ. s. grauitatis et põderositatis Aliud est centrũ equalis distãtie Nã centꝝ grauitatis nõ est in medio t're cuȝ. vna ps sit grauior alia licet sit i medio mũdi. Sȝ centꝝ grauitatis t're bñ est centꝝ mundi Centꝝ ãt equalis distantie est q̃d equaliter distat a qualibet pte circunferentie aque

Dic primo

Q̃ elemẽtũ terre q̃d cõplecti' totã t'rã tã hitabilem q̃ȝ inhitabilẽ est vere rotunde figure. p̃ȝ ponendo pedem circini in cẽtro equalis distantie t're ꝛ faciendo circulũ circa circunferentia ipi⁹ terre ¶ Dic scd̃o. Q̃ totuȝ elementuȝ aq̃ ẽ rotũde figure p̃ȝ ponendo circitrini in centro mũdi ꝛ faciendo circuluȝ circa circunferentiaȝ aque ¶ Dic t'tio Q̃ t'ra nõ est totaliter coopata aq̃s patȝ ex dictis ¶ Dic q̃rto Q̃ si t'ra eẽt eiusdẽ dispositis in oĩbus suis ptibus cui⁹ natura deberet eẽ ipsa eẽt cooptas aq̃s p̃ȝ ex ordine et dispõne elemẽtoꝝ ad seinuicẽ Q̃ ãt nõ est sic coopta effectiue est a corpibus celestibus ꝛ finalit' ãt ad salt'ẽ aiantiũ ꝛ ppt' ꝑfectõeȝ ipi⁹ vniuersi.

Questio tercia

Utꝝ mare sit ꝑpetuũ et eternum Dõm est primo supposita eternitate mũdi cũ aristotile totuȝ mare est genarabile et corruptibile. p̃ȝ q: est corpus ꝓposituȝ ex materia et forma ¶ Dõm est scd̃o. ꝙ multe ptes maris sunt de nouo generate ex fõtibus et fluuijs p̃ȝ ꝑ ingressum fluuioꝝ ad mare Ex q̃ seq̃tur ꝙ nõ est aliqua ps maris nũc q̃ fuit añ mille annos. immo mare ƀm quelibet ptẽ est de nouo genitum Dõm est t'tio ꝙ sp̄ fuit mare. p̃ȝ q: q̃cunq̃ tpe dato veꝝ fuit dicere mare ẽ Et dõm ẽ q̃rto ꝙ vnũ et idem mare sp̄ fuit nõ intelligendo de eodeȝ ƀm quãlibet sui ptẽ Nec intelligendo de eodeȝ ƀm pncipaliorẽ pteȝ sȝ intelligendo de eodẽ ƀm ptinuatõeȝ ꝛ successionẽ ptiuȝ ad seinuicẽ in codeȝ situ et figura q̃ẽadmodũ dicimus ꝙ idẽ est secana q̃ sp̄ fluit pisi⁹. Ex quo sequit' ꝙ mare defacto est genitũ ꝛ incorruptum ad sensuȝ datuȝ. est tñ ƀm veritateȝ factuȝ sicut mũdus fecit enim de⁹ celũ ꝛ t'raȝ ꝛ mare ꝛ oĩa que in eis sunt

Questio quarta.

Utꝝ mare sit salsuȝ ex admixtõe sicci t'restris cuȝ humido Dõȝ ẽ ꝙ salsedo gñalit' causat' ex admixtiõe sicci t'restris ex hũidũ sicut experimur in cinerib⁹. aq̃ enĩ colata ꝑ cineres effici' salsa Similit' in vrina q̃ ẽ siccũ t'restre derelictuȝ a potu dulci Et h̄ experimur ex eo ꝙ aq̃ salsa sp̄ est grossior ꝛ gũior q̃d nõ cõtingit nisi rõne terrestreitatis Ad h̄ tñ ꝙ aq̃ sit salsa nõ sufficit mixtõ sicci t'restris cuȝ hũido. imo requiri adustio ꝛ iõ experimur in lixinio in sudorib⁹ atȝ vrina ꝙ tãto maiorem hñt salsedinẽ q̃nto maior fit adustio sicci terrestris Si enĩ aqua frigida trãseat ꝑ cineres nõ fit ita salsa sicut si calefiat Et inde ẽ ꝙ in puteis salinis nõ põt fieri sal nisi ꝑ ꝯbustiõeȝ Sil'r ex arũdinibus ꝛ calamis (de q̃bus loquitur i textu) nõ fit sal nisi ꝯburat' Et inde ẽ ꝙ corpa salsa minus sequit' putrefactio ꝛ facta ei ꝯbustione corrũpit' hũiditas q̃ est materia putrefactionis Nõ tñ sufficit ad salsedinẽ aq̃ cõmixtio sicci terrestris cuȝ hũido vna cũ adustione nisi talis adustio fiat debite scȝ ꝑ lõguȝ tps ꝛ fortẽ ebulitõeȝ Sic g̃ p̃ȝ ꝙ mare ẽ salsuȝ ex eo ꝙ in ipo fit adustio sicci terrestris cũ hũido Si q̃ras vñ ꝓuenit siccum t'restre ad ipsum mare. Dõm ꝙ aduenit a fluib⁹ q̃ cadũt in ipm. Si q̃ras secũdo. q̃re g̃ alia flumia nõ sunt ita bñ salsa sicut mare ex q̃ ab ipis t'restreitat⁹ deportat' ad mare Dõm ꝙ ad gñatõeȝ salsedinis nõ sufficit ꝯmixtio sicci terrestris cũ hũido sȝ requirit' fortis adustio q̃ nõ ẽ in fiumib⁹ eo ꝙ ñ diu ꝑmanet sub sole sȝ imediate fluũt ad mare tã q̃ȝ ad locum inferiorem ¶ Si queras tertio. q: siccuȝ terrestre cuȝ venit ad mare immediate descendit ad fundum quomodo ergo mare ab ipso redditur salsum saltem enĩ in superficie deberet esse dulce. Dõm

ꝙ ꝓpter fluxum maris et etiã ꝓpter motũ ei⁹ fit aliq̃n a luna et aliq̃n a vẽtis ⁊ aliq̃n ab aq̃s ĩ eo descẽdẽtib⁹ a talibus igit̃ motib⁹ talis fit ꝯmixtio sicci terrestr̃ cũ hũido q̃b⁹ mare reddit̃ salsũ Vñ ex tali ĩquietatione maris euapoꝛat̃ dulce qđ p̃ncipaliter ꝯsistit in hũido ¶ Si q̃ras quarto q̃n mare reddat̃ minus salsũ ꝓpter aquas dulces que descendũt in ipso Dõm ꝙ vtrũq; a talibus aquis mare minus salsũ redditur verũtamẽ salsedo excedit ſm magis et min⁹ scꝫ ſm ꝙ mare est magis vl' minus dispositũ ad salsedinẽ Vñ sunt aliqua stãna de quibus est habita mẽtio in textu ita salsa ꝙ in eis viuere nõ p̃nt ⁊ hoc est inde ꝙ in eos nõ fluit aqua dulc̃ ¶ Si arguas p̃mo q2 oẽ salsũ ẽ ẽẽ calidũ ⁊ siccũ. mare ãt nõ ẽ hmõi ergo dico ꝙ licet nõ sit calidũ formalit̃ neq; siccũ. hꝫ tñ aliqđ calidũ ⁊ siccũ sibi admixtũ ¶ Si arguas scđo q2 sequeretur ꝙ nõ haberemus aliqđ elemẽtũ aqua simplex mixtum Tertio sequeret̃ ꝙ tãta multitudo sicci terrestris admisceretur cũ aqua maris quãta ẽ multitudo aq̃ maris. Sequeret̃ q̃rto ꝙ oẽs alij fluuij eẽnt salsi sicut mare et mare ꝯtinue deberet fieri mag̃ salsũ ⁊ mare sub polis nõ deberet eẽ salsũ si cũ ibi nulla vl' pauca sit euapoꝛatio Dõm est ꝙ nõ sequit̃ Nã ad hoc ꝙ causaret̃ salsedo nõ requirit̃ tãta multitudo sicci terrestr̃ adusti quãtum ẽ de hũido In alijs ãt fluuijs a mari nõ est tãta exalatio neq; tñ põt eleuari ꝙ caret salsitudinẽ neq; mare est vnq̃ in aliquo loco ita calido qui ex eo possint mitti magne multitudines vapoꝛũ et exalationũ Nec videt̃ incõueniẽs dicere ꝙ nõ sit elemẽtũ aq̃ simplex ꝓpt̃ salutẽ animãtiũ. Sunt tñ aliq̃ breuiter se expedientes de salsedine maris q̃ dicũt aliq̃s aq̃s ex sua ꝓpria natura ⁊ occulta esse salsas. alias vero nõ esse salsas

Ad rõnes Añ oppositũ Ad p̃mam dõm ꝙ fl⁹ux nõ ẽ naturał maris ita ꝙ sibi ꝯueniat ꝑ naturã ꝓpriam tñ ei ꝯuenit ꝑ naturã supioꝛẽ puta ꝑ ꝟtutem ⁊ influentiã lune. Et ꝑ hoc pꝫ ad ꝯfirmationeꝫ ¶ Ad scđam negat̃ ꝯña q2 licet ꝯueniũt substantialit̃ dñt tñ accñtalit̃ ĩ aq̃s ei stãgnalibus nõ est habundantia terrestreitatum si possibile ẽ etiã ꝙ alicui sit tãta abũdãtia ꝙ mare non sufficiat dissoluere ptes ideo sola dĩa accñtalis põt esse cã illius diuersitatis. Ad ꝯfirmatõeꝫ ptꝫ solutio ¶ Ad tertiam negat̃ ꝯña q2 licet motus lune sp̃ sit equalis tamẽ lumen eius nõ est semper equale ideo in plenilunine debent esse maiores fluxus et refluxus q̃ in nouilũio ¶ Ad q̃rtam negatur maioꝛ q2 ille fluxus nõ cõuenit ei ab extrinseco sꝫ vel conuenit sibi ꝑ ventos. vel q2 vna ps loci est decliuioꝛ ⁊ altera altioꝛ. ¶ Ad ꝯfirmationeꝫ cõceditur ꝙ oẽs sũt eiusdem rationis essentialis sꝫ non accñtalis ⁊ ideo aliq̃ fluunt et alique non. Et silr. locus a quo est defluxus cõtinue repletur alijs fluuijs et ille in quẽ est fluxus ꝯtinue euapoꝛatur ideo illi loci semper manent in eadem dispositione

Et de spiritibus ãt dicamus. ¶ In hoc secundo tractatu determinat de ventis. et diuiditur in tria capitula Et primo determinat de principijs et natura ventoꝛũ. Et duo facit primo determinat de ventis ſm propꝛiam opinionem Et ponit duas suppositiones Quarum p̃ma est due sunt species exalatiõis. quedam eni est humida et dicitur vapoꝛ ⁊ quedam est sicca ⁊ ista nõ habet propꝛiũ nõ sꝫ noĩe generali vocatur exalatio vel fumus. quelibet autem istaꝝ hꝫ hũiditateꝫ ⁊ siccitatẽ. Non est eni hũidũ sine sicco nec ecõtra sꝫ dicitur humida vel sicca ꝓpter qualitateꝫ quã hꝫ a dominio. Scđa suppositio ꝙ sol ꝑ accessũ ad nos eleuat exalatões ⁊ vapoꝛes ⁊ sole recedente ꝯuertuntur in aquã. Similiter sole recedente in multis exalationibus extiguitur caloꝛ ꝑ frigiditatem. ideo nõ possunt ascendere vsq; ad supmã regionem Istis suppositis dicit ph̃us ꝙ sicut vapoꝛ est principium materiale fluuioꝝ. ita exalatio calida et sicca est principium materiale ventoꝝ. Qđ declarat ph̃us ex effectibus pluuie ⁊ ventis. Videmus eni ꝙ pluuie humectãt ⁊ ventus exsiccat ¶ (Quoniã aũt) In hac scđa pte excludit quandã falsam opinioneꝫ de natura ventoꝝ. quidã dicebant ꝙ ventus non est aliud q̃ aer motus. Hãc opinioeꝫ improbat ph̃us q2 licet vnũ elementũ simboliset cũ alio. i. cõueniat in vna qualitate cũ eo differt tñ ab eo spẽ. ꝗ etiam a simili licet tã exalatio q̃ vapoꝛ cõueniat cum aere ĩ illa qualitate. dñt tñ ab eo spẽ Qđ ãt vẽtus fiat ex exalatione calida ⁊ sicca oñdit ph̃s ꝑ tria signa. Primũ est. q2 sicut cũ pl⁹ euelatur a vapoꝛibus fiũt plures pluuie. sic etiã q̃n euelãtur plures exalatões fiunt plures venti Ideo quidã anni sunt pluuiosi et alij ventosi Scđm signũ est. q2 post magnas pluuias fiunt ꝯmunit̃ plures venti ⁊ silr aduenientibus pluuijs cessat ventus. ꝗ signũ ẽ ꝙ ⁊ vẽti pluuie fiũt ex caus̃ ꝯrijs Scđm signũ est vt in pluribus maioꝛes venti veniũt a polis q̃ ab oriente ⁊ occidente ⁊ hoc est q2 ibi est maioꝛ caloꝛ.

¶ (Nos ãt est cessare) ¶ In hoc scđo capitulo determinat ph̃s de motu vẽtoꝝ ⁊ dicit primo. ꝙ vent⁹ nõ mouetur motu recte sursũ vel deoꝛsũ. sꝫ mouet̃ ad latus et ex obliq̃. hoc supposito mouet t̃lem dubitationeꝫ q̃n venit incipiunt moueri ad latus. vtꝝ moueantur a loco sursũ ⁊ loca deoꝛsũ Rñdet q2 vẽt⁹ et multitudo exalatiõis hũide ⁊ sicce ideo generat̃ inferius ⁊ eleuat̃ a t̃ra sursũ motu recto ⁊ cũ fiũt sursũ incipit mouere lateralit̃ Scđo tradit ph̃s modũ gñatiotionis vẽtoꝝ Et dicit ꝙ sicut pluuie fiũt ex ꝯgregatõne multoꝝ pluuioꝝ perulloꝝ sic eodẽ mõ ẽ de vento ꝟbi gr̃a dabił est vn⁹ loc⁹ ⁊ vnũ p̃ncipiũ sicut in polo artico a quo ꝑua exalatio ĩcipit moueri ⁊ cũ mouet̃ ꝟsus nos ĩuenit m'ltas alias exalatiões ⁊ sic fit maioꝛ ⁊ ide ẽ ꝙ vẽti ꝓpe sui oꝛiginẽ sũt debiles ⁊ valde pui sic fluuij ꝓpe suũ fontẽ. Tertio dicit ph̃s ꝙ sol est cã cõmotõis ⁊ cessatõis vẽtoꝝ et inde est ꝙ sol facit dupliciter cessare vẽtos. vno mõ destruendo exalatões. vnde q̃n exalatio ẽ debilis et paꝝ calida tunc sol suo caloꝛe. excedẽte eã destruit Alio mõ facit cessare vẽtos ĩpediendo gñationẽ vẽtoꝝ Vñ aliq̃n ꝑ caloꝛẽ suũ siccat terrã sic ꝙ ñ p̃nt fieri exalatões sꝫ sol q̃nq; ẽ cã ꝯmotõis vẽtoꝝ q̃n mediocriter calefacit aerẽ q2 tunc facit eam fumare ⁊ eleuat fumũ sursũ. ⁊ ide est etiã ꝙ frigus ẽ cã cessatõis vẽtoꝝ q2 extigit exalatõeꝫ. vel tñ ꝯstrigit ꝙ nõ põt eleuari sursũ. Et quibus infert ꝙ vt in pluribus vẽti fiunt tp̃ib⁹ medijs vt in vere ⁊ autũno ⁊ maxime augmẽtant̃ vẽti ĩ tp̃e oꝛtis oꝛionis. Vñ oꝛion dicitur oꝛtus solis in diebus conicularibus tunc enim sũt maximi venti propter abundantiam exalationis cali

de z sicce tūc eleuato. Dicit autē plura alia de mo-
tu ventorū que manifesta sunt in textu.
(De pōne autē.) In hoc tercio capl'o determīat
philosoph⁹ de oppōne distinctōne z ɔtrarietate vēto-
rum. Et primo ponit tres suppōnes. Prima est. ꝙ ori
son est circulus rotūdus ymaginatus in supficie terre
diuidēs partē celi visam a nō visa. Secūda est. ꝙ con
traria fm locum sunt que sunt plurimū distantia fm lo-
cum. sicut cōtraria fm spēm sunt que plurimū distāt
fm spēm. Tercia est. ꝙ illa plurimū distant fm locū
que opponūtur fm dyametrū in eodem orisonte. De-
scribit aūt orisontē dicens ꝙ oriens eqnoxiale sit a. z o-
riens eqnoxiale huic contrariū sit b. z ducatur vna li-
nea ab vno z ad alterū. deinde ducatur alia linea diui
dens pcedentes ad angulos rectos a pūcto i quod est
in septētrione. ad pūctum t quod est in meridie. deiñ
signetur pūctum z qd sit oriens estiuale. z aliud oppo
situm huic scz c qd sit occidēs estiuale. deiñ signetur
pūctum d ꝙ sit oriens hyemale. z oppositū huic sit g
qd sit occidēs hyemale. Deiñ ducant' due linee. vna
a z ad g. Alia a d ad e sicut pz in figura describēda.
Ex istis pz ꝙ oīes vēti qui flant a pūctis eiusdē dia
metri ɔtrariātur (Scdo ponit philosoph⁹ nomina
vētorum dicēs ꝙ ille vētus (qui venit ab a. i. ab occi
dēte eqnoxiali) vocatur zephir⁹ qd in greco idē scat
ꝙparum flās. Sz ille qui venit a pūcto i. i. a polo arti
co vocat' boreas. vl' aperqas. Et vētus ei ɔrius q scz
venit a meridie vocat' auster. Jlle eñ q venit a pūcto
i z. i. ab oriēte estiuali vocat' kerkias. Et vētus ei cō
trarius q scz a pūcto g. hoc ē ab occidēte hyemali veīt
vocat' lips Sz ille q ē apūcto d hoc ē ab oriēte hiema
li vocat' eurus. z ē prop inqu⁹ austro. Sz vētus ei op
positus q venit a pūcto c. i. ab occidēte estiuali vocat'
algetes seu olimpias. Sz ille q venit a pūcto b. i. ab
oriēte eqnoxiali vocat' grece appelliores. latine p'o sub
solanus. z opponit' vēto veniēti a pūcto a. z isti sunt vē
ti pncipaliores. Sil'r a pūcto c qd mediat inter septē-
trionē z occidēs estiuale flat qdā vētus q dicit' terqas
z a pūcto k medio int' septētrionē z oriēs estiuale ē vē
tus intmedius q vocat' messes. Dicit aūt phs ꝙ hij
duo venti nō habēt ventos sibi ɔrios cōmunit' flātes
imo venti eis ɔrij rarissime flāt. z ille vētus q contra
riaret' terquie vocaret' venities z ē in pūcto h. Ali⁹
āt qui ɔriaret' alteri vocaret' linotioch⁹. z ē in pūcto
n. z sic pz ꝙ sunt duodeci vēti. Tercio reddit phs
cām quare v'sus septētrionē sunt plures vēti ꝙ versus
meridie. dem ē eñ ꝙ a pte septētrionali sunt quinqz vē
ti. Sz ab alia parte nō sunt nisi tres vēti pncipaliores
alij eñ non flāt nisi raro. Cā hui⁹ est. quia v'sus sep-
tētrionem ē magna abūdātia aquarū z niuiū. ideo ex
illo loco possunt eleuari multi fluuij. z multe exalatio
nes ex quib' fiūt venti. Sed v'sus meridiē viget ma-
ior siccitas. ideo in illa pte non pnt eleuari multe exa
lationes. z quādo ibi eleuātur imediate suffocant' p
calorem solis. ido nō tot venti flāt a meridie sicut ab
aqlone z septētrione. Quarto declarat phs qui venti
dicūtur boreales z qui meridionales. Et dicit ꝙ kir
kias siue boreas terquias z algetes z messes dicūtur
boreales seu septētrionales. Sz auster eurus z lips di
cūtur australes siue meridionales. Apelliores p'o z
sephirus medio modo se habēt (Sūt autē tres pro
prietates ventorū Prima est ꝙ venti (qui flāt ab occi
dēte) sunt frigidiores. z venti qui flāt ab oriente sunt cali
diores. Secūda est. ꝙ venti q sunt ɔrij fm dyametrū
nō possunt simul flare qr illi venti flant p eādē lineā
Uel ergo vnus ē fortior altero z sic impetit eū. vl' sunt
eque fortes z sic mutuo seiuicem impediūt. Tercia p
prietas ē ꝙ venti (q nō sunt oppositi) pnt simul flare
Sed alia que dicit phus de ventis sufficient' patent
in textu.

De agitatione autē

z motu terre zc. In hoc 3° tractatu determīat phs de
motu tre. z diuidit' in tria capl'a. In p° poīt tres pp̄e
tates. qrū pria fuit anaxagore dicēt' trā eē late figure
quā dixit eē spōgiosā z porosā z hoc in pte inferiori.
sz in pte supiori dicit ipam magis ɔpactā propt' plu-
uias. z ideo dicit ɔsequēter aerem (q includitur in cō
cauitatibus terre) velocit' pellere ptē supiorem terre
motu pulsus quoscit terrā tremere. Hanc opinionē
reprobat philosoph⁹ quia nō reddit cām quare ma-
gis fit tremotus in vno loco ꝙ in alio. z magis in vno
tēpore ꝙ in alio. Secūda opinio fuit Democriti di-
centis ꝙ in terra sunt alique ɔcauitates que aliquādo
replētur aqua pluuiali. z quādo iterū veniebat alia
aqua (qa terra nō poterat pl⁹ recipe aquā) tūc propt'
violētiā fieret fractura terre. z ex consequēti fit tremo
tus. Hanc opinionē non reprobat. quia nullam hēt
expientiam. Tercia fuit opinio Anaximenis dicētis
ꝙ quādoqz terra propt' siccitatē extinguit' z tunc ptes
supiores terre cadūt in illas fissuras. z similit' pluuie.
Et propt' istum casum terra mouet' z tremit. Hanc
opinionē reprobat philosoph⁹ triplicit'. Primo sic. qr
si essz vera sequeret' ꝙ deberēt apparere plures tremo-
tus ꝙ appareāt. Secūdo. quia nō magis fieret tremo
tus in quibusdā locis ꝙ in alijs. Tercio. quia mot⁹
continui eēnt minores z tandē cessarent motus terre.
quāto eñ illa cauerna magis replētur aqua. tanto a
qua vl' terra cadens facerz minorē motum.
(Sed quoniā manifestum.) In hoc secūdo ca-
pitulo determīat philosoph⁹ de motu terre fm propriā
opinionē. Et ponit duas suppōnes. Quarū prima est.
ꝙ ab humido z sicco eleuātur exalatōnes z vapores. z
per alterū istorum oportz fieri tremotū. Secūda sup
positio. quāuis terra sit naturalit' sicca tamē propter
pluuias ē humectata. ideo v'tute solis z aliorū astrorū
infra trām gñatur exalatio calida z sicca que aliqñ-
do exit propt' poros terre. aliquādo āt totaliter manz
z quādoqz ptim exit z ptim manet. Jstis suppositis
declarat modū p quē fit motus terre. Et dicit qñ ta
lis exalatio inclusa in terra nō potest exire p poros ter
re z tūc ipa augmētat' z lenificat' quia calefit quasi tē
dendo ad naturā ignis z tūc fortiter z violente petit
exitum. z si nō pōt exire facit tremere trām. Jstum āt
modū gñationis motus terre declarat p aliqua sig
na. Primū est. qr motus terre vt in plurib' fiūt in trā-
quilitate. i. quādo non ē ventus. Et causa ē. quia ex
alatōes (q sunt materia illorū vētorū) tūc sunt incluse
infra trām z sunt cāe motus terre. Secūdū signū est
qr plures terre motus fiūt de nocte ꝙ de die. z in meri
die ꝙ in alia parte diei. z hoc ē ideo qr illa tēpora sunt
multū trāquilla. Terciū signū est. quia motus ter-
re magis fiūt in locis cauernos' eo ꝙ in talibus locis

inclufe funt multe exalatōnes caufantes terre motum. Quartū signū est. ꝙ tremotus maxime fiūt in autū/no ꝛ vere. Quintū signū est. q2 ad ꝑsum apparuerit mgni tremotus q̄ non cessauerūt donec rūperet terra in q ruptura exiuit magn⁹ ventus ꝛ maxima flāma ꝛ multi cineres. ꝛ signū est ex hoc ꝙ exalatio calida ꝛ sicca ifra trām inclusa ē causa tremotus. Sextū signū est. q2 ante tremotuȝ serenitate exn̄te apparet circa occasum solis quedā nebula subtilis ꝛ longa. Et cā hui⁹ apparētie est q2 cum exalatio fuerit in trā ꝑcussa remaēt aliquod gressuȝ i aere ex quo causat illa nebula.

In hoc vltimo caplo reddit cās quorūdam accidētiuȝ circa tremotū. Primū accidēs est ꝙ tremotus magn⁹ qn̄qȝ durat ꝑ quadragīta dies. qn̄qȝ vero ꝑ pauciores. ꝛ hui⁹ causa ē mltitudo exalationis. Scḋm accidens est. ꝙ qn̄qȝ ante tremotū fit magn⁹ sonus. Cui⁹ causa ē. quia i cōcauitatib⁊ terre multe st̄ exalatōnes q̄ vt exeant fortit ꝑcutiūt latera cōcauitatū terre. idō cānt sonum. Terciū accidēs est. ꝙ in tremotu quādoqȝ fit inūdatio aquaꝝ quia i cōcauitatib⁊ terre includūtur aque q̄ exitum q̄rentes ꝑ exalatōnes fortit cōmouent. idō tales exalatōnes suo impetu frāgunt trām ꝛ faciūt aquas tales fluere. Qr̄tum ē ꝙ ꝑ hmōi tremotū fcm̄ est ꝑticulare diluuiū. ħ ꝯtingit qn̄ flant oppositi vēti. Quintū accn̄s tremotus habēt fieri circa modicā ꝑtem tre. ꝛ nō ꝑm totam terrā. oppositū aūt est de vētis. Cui⁹ causa ē. q2 exalatio supra trām hȝ motum liberꝝ. infra trām āt impeditur. Sextū ꝙ tremotus fit dupl'r. Vno mō ꝑm latum ꝛ tūc vocat tremor. Alio mō ꝑm subt⁹ ꝛ sursum ꝛ tūc vocat pulsus. Septimū ē. ꝙ tremotus fiūt i insulis maris. q2 mltitudo maris infrigidat exalatōes infra trām. Circa hūc textū Attende pmo. ꝙ i antiqua ꝛ noua trāslatione ē differētia i vno caplo. Nā in āntiqua trāslatione pmittit capitulū determinās naturā venti septētrional' ꝛ meridiei antequā determinet de definitōne ventoꝝ qḋ credo a theofrasto vl' archelao eē appositū Unde Albtus dicit. ꝙ quia vētus ꝑȝ maximū suū posse nō equalit' est in oībus suis ventis. sed maxime repit in aqlonari ꝛ australi. idō pmo determinat de ipis Uñ hoc ē vtile ad ꝯsideratōem nature venti in vl'i propt' diuersitates opinātium de mał'iali ꝑncipio eius. Quidā em̄ dicūt ꝙ sit aer mot⁹. q̄dam vapor tereus Alij aliqḋ magnū corp⁹ celeste vl' aliud qḋ aerem violent' impellit. hec determinari non possent nisi ꝯsideraret natura eius in quo pmo repit. ꝛ idō cōuenient' in āntiqua trāslatione dicit posuisse ꝑhm proprietates venti austral' scȝ eē imbriferꝝ. ꝛ septētrionalis qḋ est eē frigidū. Attēde scḋo. ꝙ dr̄ña est int' vaporem ex quo fit vētus tremotus ꝛ ignis. nā exalatio ex qua fit ignis ē subtilior ꝛ min⁹ continua ꝛ ideo altius ascēdit. deiñ exalatio ex qua fit vētus. Ista em̄ a frigiditate medie regionis ꝑcutit inspissat ꝛ mouet ꝛ expellit aerē vt dicit Algazel. Sȝ exalatio que ē grossa nō ascēdit sed residet i viscerib⁊ tre. ꝛ ipa subtiliata ꝟtute solis facit tremotum Attēde tcio. ꝙ septētrio ꝛ meridies duplicit' capi pn̄t. Uno mō pro ptibus q̄ sunt iuxta polos mūdi. Scḋo mō ꝑm ꝙ sunt in distinct' climatib⁊. Nā in quolibȝ climate pōt assignari septētrio ꝛ meridies. Nō est āt necesse ꝙ vētus orientalis causet semꝑ iuxta pūctuȝ orietis vl' occidentis. imo pōt esse vētus septētrionalis in vno climate. ꝛ nō erit in alio. Uñ quintū clima accipit vētum a q̄rto q̄rtum āt a tcio. tcium a scḋo. scḋm a pmo. pmuȝ aūt accipit a ꝑte terre q̄ est vltra eq̄noxialeȝ ꝛ est regio meridiana simplex. Attēde q̄rto. ꝙ orion ē calidus sicut dicit in textu propt' q̄tuor. Primū est. propt' vicinitatem leonis vbi ē domus solis. Scḋm quia tūc directa diametro respicit nos. Terciū ex reflectōne circuli eo ꝙ diu morat circa eūdem locum circuli istoruȝ signoꝝ q2 ibi regirat. Quartū est propt' cōiunctōnem multaꝝ stellaꝝ ibidem

Queritur vtrum

imp̄ssiones causate ex exalatōnib⁊ calidis ꝛ siccis lateraliter motis circa trām sint tm̄ duodecī Arguitur primo ꝯtra suppositū. nā ventus nō est exalatio calida ꝛ sicca. Añs patȝ quia oīs vapor trestris est frigid⁹ ꝛ siccus. vētus autē est hmōi ergo ꝛ simil'r ita exalatio eius. Confirmat. quia si essȝ exalatio calida tūc tēpore ventoꝝ deberȝ vigere magna caliditas cui⁹ oppositū experimur Secūdo sic. nihil mouet naturaliter ad locum ꝯrium sue generatōni. ventus āt est genitus in terra vl' in media regione aeris. ergo vel naturalit' mouet ad trām vel ad mediam regionem aer̄ ꝛ per consequēs nō lateralit'. Confirmat. quia nō videtur ratio quare ventus moueret ad locuȝ maxime sibi oppositū. vtputa ab oriente in occidentē Tercio sic. auster est calidus ꝛ huidus. ergo nō est exalatio calida ꝛ sicca. Similit' boreas ē frigidus. Confirmatur. quia si ventus essȝ exalatio grossa ꝛ terrestris sequeret ꝙ deberȝ resolui in trām sicut vapor resoluitur in aquā. cui⁹ tamē oppositū videmus Quarto sic. plures sunt venti q̄ȝ duodecī. Patȝ ex experiētia nautaꝝ qui distinguūt primo vētos in quatuor. deinde in septem. ꝛ postea in sedecī. Et probat. rōne sic. quia st̄ quatuor pn̄cipales venti adiuicem cōtrarij quoꝝ quilibȝ habȝ duos collaterales. ergo poterit dari medius ꝑ eque distantiā ita scȝ ꝙ sicut semꝑ sunt duo cōueniētes cuȝ vno pn̄cipali ita erit vn⁹ medius eque distans ab vno sicut ab alio. ꝛ sic erūt sedecim. scilȝ quatuor pn̄cipales. quatuor eque distantes ꝛ octo collaterales. Et confirmat. quia ponunt duo venti erratici. ergo erūt plures q̄ȝ duodecim. In qualibet em̄ parte possunt eleuari exalatōnes que indifferenter nūc hac nūc illac a frigiditate pellant.

In oppositū arguitur a pħo in textu. Pro solutione questionis sequūtur quatuor questiones.

Questio prima.

Utrum ventus sit exalatio calida ꝛ sicca specifice ab aere distincta ab aere moto Ad hanc questionem respōdet Seneca pmo libro naturaliuȝ questionū. ꝙ ventus est aer motus in vnam ꝑtem ꝛ cum eo concordat quidā archelaus Aresto. diligētissimus discipulus. Mouens autē aerem ꝑm euȝ est aqua fluminis vel vapor ab aqua eleuatus. ꝛ primo in mōtibus interclusus. deinde cum mōtes eum capere non pn̄t ad vnā ꝑtē. vbi via liberior ē euadēs ꝛ i illā aerē ipellēs

De loco aūt in quo generātur venti dicit q loco pla-
no carent aura que ventum facere possit. ideo in locis
mōtosis plurimi videnꝛ venti. De tempore aūt vento
rum dicit. q maxime fiūt de nocte ⁊ non tm̄ de die. qc
quid eni ex te flumia ⁊ paludes emittūt multum est ⁊
assiduū. ⁊ hoc a sole p diē ꝯsumitꝛ. nocte aūt nō hauritꝛ
sed mag⁹ hoc qd haustū ē. ⁊ in mōtib⁹ inclusuꝫ i vnā
regionē emittitꝛ. Nā aūt grei vnā pte vēti dirigūtur ē
q sol addit eis stimlos ad flādū. radi⁹ eni solis ferēs
ad gelidē alia aera mittit. ⁊ hec erat qsi opio facta ab
Aresto. Sed ꝯtra eā arguo qdruplicitꝛ. Primo sic
distincta ꝑ impressionū genere ꝯ ntiuꝫ materia ⁊ radix
gnē distinguitꝛ. vetus aūt ⁊ pluuia st͡ impssiones disti
cte. ergo materia vtriusq distinguitꝛ. vapor aūt aqueus
est materia pluuie. ergo nō est materia ventoꝝ. Scdo
sic. quia si sic tūc sequeretꝛ q qncūq mltiplicarenꝛ vē
ti tūc etiā mltiplicaretꝛ vapor aqus. ⁊ p ꝯns mltiplica
retur pluuia qd est ꝯtra experientiā. cum eni incipit plu
uia cessat vētus. Tercio sic. nisi vapor terrestris esset
pncipiū alicui⁹ impssionis sequeretꝛ q ipe essꝫ frustra
cum ipe esset materia ex qua nihil fieret. nō eni pluuia
neq aliqua illaꝝ impssionū. Quarto sic. in corpib⁹
aīalium videm⁹ ventositatē siccā terreā facere vētum
⁊ esse distinctā a supfluitate huida. ergo hoc ideꝫ vi-
debimus in mūdo maiore. Tenꝫ ꝯnā. q in oībus im
pressionib⁹ est ꝓportio mūdi mīoris vt puta hoim ad
mūduꝫ maiorē. Dōm est ergo q materia ex qua fit
vetus est exalatio calida ⁊ sicca q per suā subtilitateꝫ
trāscendit aerē vsq ad mediā regionē que frigida ē.
⁊ ideo ab illa frigiditate ꝑcutitꝛ inspissata ⁊ mouetur
et mouet aerem sic͡ dicit Algazel nō tn̄ propꝛ hoc iste
aer motus dr ventus nisi p accidēs sed ista exalatio q
sic pellitur Ex quo ptꝫ q nō est veꝝ q vētus cātur qn̄
aer mutatꝛ in aquā. q silr opterꝫ q cārētꝛ quādo aqua
mutatꝛ in aerem ⁊ sic in meridie cōiter essꝫ vētus. eo q
tūc cōiter mutatꝛ aer in aquā virtute solis. Sed con-
tra ista arguitꝛ quadruplr. Primo sic. maxime mobi
le ad latus ē aer sꝫ ventus ē maxime mobilꝛ ad latus.
ergo ventus ē aer. Maior ē nota. Minor ptꝫ p psum
Scdo sic. illud ē aer qd ꝑcutitꝛ a nube. sed vētus ē
hmōi. ergo ⁊c. Tercio sic. nos exprimur ventū in flatu
follis. ⁊ tn̄ ibi nihil ꝑcutitꝛ nisi aer. Quarto sic. si
vētus essꝫ vapor siccus ⁊ terrestris dēret resolui in tras
⁊ dndere p ꝑticulas sic͡ aqua Ad pma tria dōm ē
q vētus p accidēs ⁊ denoiatiue pōt dici aer motus.
De facto eni ad motū istius exalatōnis pellitꝛ aer p
se tn̄ ⁊ formalr sola exalatio calida ⁊ sicca ⁊ lateralitꝛ
mota dr esse vētus Ad quartā dōm. q talis exala°
nō resoluitꝛ in trām. ⁊ hoc ē rōne sue siccitat͡. ⁊ ita nō
vnit ita ptem pti sic͡ vapor qui ē huidus. sic eni experi
mur q ptes terre nō ita cōicate sic͡ ptes aque nā terra
cōibilis ē melius q vnitur si cū aqua misceatꝛ Si q
ras pmo. quare ē q aliqui vēti mouenꝛ circularitꝛ. Di
co q hoc ē propꝛ tres cās. Prima ē influentia planeta
rum a qbus venti generanꝛ. Nā iupiter mouet aqlo-
nales. sol ꝟo orientales. luna occidētales. mars meri
dionales. q ergo stelle ⁊ planete circularitꝛ mouenꝛ ita
etiā venti pariformitꝛ. Scda rō. quia hic inferi⁹ vndi
q expellūtur exalatōnes nūc a calore eleuāte. nūc a fri
gore ꝯriante eleuatōni ipaꝝ. ⁊ sic ꝯtingit q nō indire
ctuꝫ sed circularitꝛ mouenꝛ. ⁊ ꝯnr venti Tercia rō q
exalatio sursuꝫ eleuata repcutitꝛ a media regione aer͡.
eleuatꝛ a calore ⁊ sic nō pōt indirctū ascēdere nec del-

cēdere ergo opꝫ q circūferētialitꝛ agitetꝛ Si queras
scdo. quare magis mouetꝛ ad vnū latus q ad aliud.
Dico q hoc ē a frigiditate medie regiōis aer͡. cū eni
frigiditas fuerat fortior in ortu expellit exalatōem ad
meridiē. cum aūt fuerit fortior ad meridiē expellit ad
ortum ⁊c. Si queras tcio. q̄re est q venti velocius
mouenꝛ in fine q in pncipio. Dico q hoc ē ideo. q in
fine plus eleuatꝛ de exalatōe q in pncipio Si q̄ras
quarto. q̄re st͡ plures venti i meridie ⁊ septētrione. in
vere ⁊ autūno Dico q quia fort͡ ⁊ multa exsufflatio
cātur a pmo vapore. cū ergo sol nō est i aqlone ⁊ me
ridie nisi p illuiatione ⁊ nō p pntiam corpis sui sicut
in oriēte ⁊ occidēte. ideo vapores ibi ꝯdensanꝛ in aq
vl ꝯsumūtur In pte aūt aqlonari propꝛ absentiā corpo
ris solis calor ē debilis. ideo nec ꝯsumit nec in aquā cō
densat Fiūt aūt plures tpe veris ⁊ autūni. eo q tūc cum
sol ascendit a meridie repit multos vapores iā eleua
tos quos aū se pellitat ⁊ fugat ꝟsus aquilonē. q nō po
tentes vlteri⁹ euadere erūpūt

Questio secūda.

Vtrꝫ sint tm̄ duo venti specifice a seiuicem distincti.
Pro cui⁹ solutōne Attēde primo. q qtuor st͡ ventī
pncipales. Quoꝝ prim⁹ dicitꝛ subsolan⁹ eo q sub so-
le nascitꝛ ⁊ procedit ab oriēte. cui duo venti ꝯiunguntur
scꝫ a dextris vulturn⁹ eo q alte tonat. de quo dr Lu
cretius. Altitonās vulturn⁹ ⁊ auster flamīe palleus.
Scds dicitꝛ auster ab hauriēdo. eo q nutrit nubes ⁊
infdum aerem corrūpit. ⁊ ideo a grecis dr notus. eo q
generat pestilentiā. hēt q duos laterales. quoꝝ vnus
dicitꝛ euroauster sic vocat⁹ eo q ab vna pte hēt euruꝫ
⁊ ab alia austꝝ. Sed altꝛ qui ē a sinistris dr austroaf-
fricus. ex eo q ab vna pte hꝫ austꝝ. ⁊ ab alia affricum
⁊ vocatꝛ ab alijs libonoth⁹. Terci⁹ ventus pncipalis
est fauoni⁹ ⁊ est ab occidēte. dr aūt a fauco faues vl fo
ueo eo q nutrit ⁊ viuificat gramīa terre. Et vocatꝛ a
grecis zophirus qsi viuere faciens. zo eni grece vi-
ta est latine. hꝫ eni a dextris affricū qui flat ab affrica
regione. A sinistris ꝟo choꝝ qui sic dicitꝛ. eo q circu-
lum ventoꝝ claudit ⁊ qsi choꝝ facit. ⁊ ab aliqbus vo
catur chaurus. ab aliqbus ꝟo agrestis. Quart⁹ ven
tus pncipalis dr septētrio. eo q venit a septētrione q
est ps celi in qua st͡ septem stelle q alio nomie dicunꝛ
vrsa. hēt aūt duos collaterales scꝫ a dextris circiū queꝫ
hyspani vocāt gallicum. eo q flat a ꝑtibus gallie. A
sinistris ꝟo aquiloneꝫ qui aqs ligat ⁊ stringit ⁊ dissi-
pat. Et a quibusdā vocatꝛ boreas. eo q procedit a mō
tibus iperboreis Int istos aūt st͡ duo capitales scꝫ au
ster ⁊ septētrio eo q maior flatus ab eis procedit. sic͡
supra patuit. Vn̄ astuer ē fortior in fine q in pncipio.
quia ꝓcedit a regionib⁹ calidis in qbus est terra sic-
ca. ⁊ ideo pauce exalatōes possunt ibi eleuari propꝛ q
ipe in pncipio est debilis. Sed quia ipe flat ꝟsus re-
giones frigidas. in quib⁹ eleuanꝛ multe exalatōnes a
quib⁹ augmentatꝛ ⁊ fortificatꝛ. Oppositū aūt est de bo-
rea qui procedit a regionib⁹ frigidis in quib⁹ st͡ mul-
te exalatōnes. ⁊ ideo in pncipio est fortis Sed tendit
ꝟsus regionos calidas. ideo in fine debilitatꝛ. Ex ist͡
ptꝫ q humectatio tre est nutrix ventoꝝ. cum eni ter-
ra est humida multe exalatōnes possunt eleuari ex q
bus generanꝛ plures venti.

¶ Attēde scdo. ꝙ nō est ymaginādū vētum aliquē flare a polo artico vsq̄ ad nos. q̄r exalatōnes ꝯsumerentur in medio propṫ calores. immo nulle exalationes eleuātur sub aliquo polorum propter nimiū frigus Et inde ē ꝙ nullus vētus flat sub polo artico vsq̄ ad nos. verūtamē quādo vētus venit a regionib⁹ que sṫ versus poluz articū dicitꝰ boreas. quādo vero versus polū antarticū dicitꝰ auster ¶ Attēde tercio. ꝙ si nos bitarem⁹ vltra tropicū hyemalē ⁊ distarem⁹ a polo ātertico sicut facim⁹ ab artico tūc ventus (q̄ procederet a ptibus que sṫ versus poluz articū) diceretꝰ auster. ⁊ que sṫ versus polū antarticū diceretꝰ boreas ⁊ tropicus (q̄ nobis nūc ē hyemal̄) esset estiualis ⁊ ecōuerso. Ex quo seqtur. ꝙ ꝓm diuersitatē regionū talia noīa sṫ accipiēda Unde si aliq̄s bitaret sub corrida tūc ventus veniēs a polo artico seu a polo ātertico diceretur ab eo boreas. q̄r ptes que sṫ ꝟsus polos sṫ frigidiores sona corrida. ¶ Attēde quarto. ꝙ vltra vētos prenoīatos ab aliq̄bus inuestigātur q̄dem alij q̄ potius spūs q̄̄ venti dicūtur Et illa appellātur aura altan⁹ turbo tēpestas fragor ⁊ procella. Dicitꝰ autem aura ab aere q̄r leuis ē motus aeris q̄ fit iuxta pelag⁹ Et altan⁹ dicitꝰ ab alto. q̄r in alto mari repitur. Turbo vero ē volūtas ventoꝝ. ⁊ ideo sic appellaṫ. Tēpestas āt est ventoꝝ ꝯriorum ꝯiūctura ex q̄bus tēpestates oriūtur. Fragor āt est motus aeris qui cāt sonitū ex ꝯtactu reꝝ duraꝝ ⁊ siccaꝝ. Procella ꝟo dicitꝰ eo ꝙ ab eo fiūt procelle vl̄ de fluibus vl̄ de ventis Ista āt oīa faciliṫ patent in figura de ventis supius allegata. ¶ Istis suppositꝭ dicendū est ad questionē. ꝙ ventus est exalatio calida ⁊ sicca ab oībus alijs impssionib⁹ ⁊ ab aere specifice distinct⁹. Ptꝫ q̄r nisi sic nō possꝫ dari rō diuersitatꝭ in istis impssionib⁹ ⁊ in alijs sicut patuit ex dictis.

¶ Questio tercia

Utrꝫ motus terre gñeretꝰ ex motu exalatōnis que ī ipsa terra includitꝰ. Ad hoc ātiqui diuersimode rūderūt Dixit eīn Anaxagoras ꝙ ethere dēdit in trām q̄ qñq̄ in se inflāmaṫ. ⁊ inde cābit motuꝫ terre Pytagoras vero dixit ignem moueri in aquā ⁊ facere ebulitionem ad quā sequebaṫ tremor in terra. Alij ꝟo dicebāt ꝙ ignis ꝯbussit aliq̄s ptes terre. ad quā ꝯbustionē seq̄batur casus ⁊ destructio mōtiū ⁊ ciuitatū. Anaximenes vero cām motus terre dixit eē vetustatē queadmodum cā tremoris in senectute ē vetustas ⁊ defcūs caloris naturalis. Democritus āt dixit aquā esse primū eo ꝙ in terra sṫ cauerne recipiētes oēs aquas. ⁊ ille ī terdum plus ⁊ intdum min⁹ replentꝰ. Tales āt milesius dixit terrā natari in aqua. ⁊ ideo motū terre fieri ad modū procellaꝝ. Sꝫ metroder⁹ kirus siue kiminus dicit in terra eē scissurās. ꝓpṫ quaꝝ ꝯstrictionē vl̄ elōgationē cābaṫ motus terre. Epihe⁹ aūt vna cum epycuris credebāt tā debilꝫ spm nō posse mouere tāta ⁊ tā grauia corpa. ideo ipe credens terrā esse aīatā ⁊ a sua aīa flores ꝓducentē. dixit ipm fieri a quodā spū in terra incluso. quē poete celum finxerūt. ¶ Stratonus āt motum terre assignat discordiā caliditatꝭ ⁊ frigiditatꝭ in terra. ¶ Et dat exēplum. q̄r quādoq̄ in supficie est calida sicut in estate. ⁊ tūc frigiditas fugit ad viscera eius. ⁊ ecōuerso quādo ꝟo est frigida tunc fugit calor ad viscera. Sed hec opinio ē falsa. nā tunc sequeretꝰ ꝙ in quolibꝫ āno ⁊ in q̄libet pte terre deberet fieri terre motus. Archelan⁹ āt diligētissim⁹ Aresto. discipulus posuit ventos eē cām terremot⁹. cui⁹ opinionis fuit post eū Uirgili⁹ ⁊ Possidone⁹. ¶ Parcas āt phs posuit qñq̄ ventū ⁊ qñq̄ aquā esse cām tremor⁹ Calistenes āt dixit ventoꝝ ꝯrietatē esse cām tremotus. Mirabaṫ aūt ipe q̄re insule pñt tremere viso ꝙ terre insulaꝝ sṫ ꝯcaue propṫ aque corrosionē ⁊ ido vētus valde libere exire pōt. Et siliter ibi cōiter sṫ arene que nō prohibēt exitum ventoꝝ. etiā terra insulaꝝ si nō est arenosa cōiter est glutinosa. ⁊ ideo si ventū recipit quādo est arenosa de facili emittit. ⁊ qñq̄ ē glutinosa tūc nunq̄ recipit. Et ex hoc infert. ꝙ insule nūq̄ deberēt moueri Pricipia āt hui⁹ phi sṫ falsa. ideo ne mirꝫ si alique sequātur ꝯclusiones false. Unde dicebāt ātiqui phi scꝫ Pōpeius ⁊ Erculean⁹ ꝙ loca vicinia mari maxime mouentꝰ. sicut schiros paphos ⁊ ciprom ⁊ alia loca Unde legiṫ in ātiquis hystorijs ꝙ tpe regis Herculis fuit motus terre in q̄busdaꝫ insulis iuxta cornitū intātum ꝙ mlute ciuitates citra perierunt. In septimo āt climate fit raro motus terre propter huiditatē Sed in sexto cōiter ꝓcedendo ꝟsus meridiē. Uñ in egipto vix aut nunq̄ fit tremot⁹ Cui⁹ rōnem assignat Pindarus dicēs. ꝙ egiptus qñq̄ fuit totaliter coopta aquis. ⁊ idō terra fcā fuit limosa glutinosa. ⁊ per ꝯñs imobilis. Sed dōm est cuꝫ Arestotele. ꝙ motus terre cātur ex exalationib⁹ grossis ⁊ terrestribus lumīe solis calefcis ⁊ rarefcis que propṫ terre strictitudinē violentū petūt exitum quē si cōsequi nō possunt mōtes eleuāt ⁊ scindūt ⁊ planū tremere faciūt. Hui⁹ āt signum refert dñs Albertus. ꝙ ipe existens in ciuitate baduana vidit quedā puteū in qua erāt tales exalatōnes qui cuꝫ fuisset apertus ⁊ aliqui ingressi fuerūt moriebātur propṫ exalatōnū grossitudinem Erāt ibi exalatōnes incluse diu ⁊ mortificate q̄ per motū solis nō fuerūt depurate

¶ Questio quarta

Utrꝫ exalatōes (ex q̄bus cāntur motus terre) sint infse ⁊ ab alijs exalatōnib⁹ distincte. Pro cui⁹ solutōne ¶ Attēde pmo. ꝙ in ꝓposito nō loq̄mur de motu terre cuiuslibꝫ q̄ntūcūq̄ ꝑue. sed loq̄mur de motu terre q̄ est alicui⁹ notabilis q̄ntitatꝭ. Nec etꝭ loq̄mur de motu terre naturali vl̄ artificiali vtputa q̄ fit ꝑ instrumēta vel ꝑ machinas. Sūt āt in generali due spēs mot⁹ terre qui cāntur ex exalatōe frigida ⁊ sicca. Quidē est per modū tremoris Alius āt est ꝯ modū corpm confricātium se. pmus bene pōt esse sine scissura. Scdus āt nunq̄ est sine scissura. ⁊ diuersitas illoꝝ modoruꝫ accidit ex diuersitate agitatōis exalationū que sṫ occulte in terra. Unde eodē mō est in aīalib⁹. ꝯtingit eīn aliqñ ꝙ exalatio calida ⁊ sicca violēte diuidit siue scidit exalatōnes grossas ⁊ trestres que petūt exituꝫ. ⁊ tūc cātur quidē sonus ad modū scissure. Intdum āt simplici tremore accidit motus in aīalib⁹. Possidonius āt addit alios duos mōs tremotus. Un⁹ est cuꝫ successione qñ tra ꝯtinue q̄titur. Alius aūt est inclinādo cum mutaṫ terra de vno in aliud nauigij more. Istis āt addit seneca tcium q̄ ab ātiquis dcūs ē tremor terre cum tra quatiṫ eo mō quo homīes q̄tiūtur tāgentes frigora. Causa āt illoꝝ motuū duplex est scꝫ casus magnoꝝ corpoꝝ. ⁊ impedit⁹ spūs in terra

inclusi. Un̄ epicuri dicebāt ꝙ nihil esset mirabili⁹ illo spū ꝙ terras nūꝙ̄ visas faceret appere. ⁊ terras visas ⁊ multo tpe inhitātes occultaret Casus aūt siue ruina duplex est cā. Una ē ꝯcussio que ꝓuenit ex terre siccitate Alia ē corrosa que īt'duꝫ ꝓuenit ex cōtinua abrasione fluuij vl' aque ibi trāseūtis. īt'duꝫ aūt ex cōtinua interiorꝝ partiū terre ꝯbustione ¶ Attēde scdo ꝙ quidā motus t're diu durant ⁊ q̄dam paꝝ. Naꝫ q̄ sunt ex corrosione ⁊ ruina vehemētes st' sed cito recedūt Qui āt sunt ex ꝯcussione siue agitatōne vēti plus vl' minus durāt ẜm ꝙ materia ⁊ locus st' spissa. cuꝫ em̄ locus ē solidus ⁊ cū difficultate exalatio pōt scindere locū ⁊ facere apturā. ⁊ tūc int'dum durat ꝑ q̄dragita dies. int'duꝫ ꝑ vnū annū ẜm ꝙ plus vl' min⁹ est de materia exalatōnis ¶ Attēde tercio. ꝙ Albertus in summa enūerat septē spēs t'remotus. Quaꝝ prima ē agitatio. cuꝫ scꝫ terra vertit' a dextro ad sinistꝝ. Scdā est ruina cū scꝫ terra ꝯcauat'. ⁊ tūc sepe maxime ciuitates pereūt fundit⁹ quādo scꝫ illa ꝯcauitas ē ita magna ꝙ tota ciuitas intrare pōt. Alia ē tremor ⁊ fit qn̄ exalatio nō pōt rūpere terrā ꝓpt' eius fortitudinē siue duriciē sed facit eā tremere. Dicit em̄ Albtus ꝙ ex cōsilio sapientū hoīes ꝑcipiētes talem tremorē dēnt derelinq̄re t'ram istam ꝓpter periculū ruine. Alia spēs ē titulatio. ⁊ fit qn̄ terra nūc ē in vno latere. ⁊ postea fit sub alio. Alia ē pulsus q̄ fit qn̄ illa exalatio eleuat terram supra se. ita ꝙ aliq̄n remanet altitudo t're eleuate ꝑ modū mōtis. Alia ē impulsio. ꝯtingit em̄ int'duꝫ ꝙ exalatio exiens pedē mont' aū se pellit dom⁹ ꝓpinquas ⁊ ciuitates ⁊ hoīes. Sicut dicit ꝯtingisse in sabandia vbi pellebant' lapides ⁊ terre supra q̄ndā villam ⁊ aīalia exn̄tia in ista villa ꝑierūt. Except' aliq̄bus q̄ illo pulsu vltra villā mouebant' ⁊ manserūt salua. Alia spēs est ꝑforatio ⁊ fit qn̄ terra hꝫ poros debiles tūc exalatio rūpit ⁊ exit ꝑ eos. Alia spēs est submersio. ⁊ fit qn̄ infra t'ram fit tanta exalatio ꝙ vna ps terre pellit' ad locuꝫ supiorē. ⁊ supior in inferiorē. tunc int'dum ꝯtingit ꝙ locus in quo t'ra erat supra ⁊ aq̄ infra ⁊ ecōtra. ⁊ sic loca ꝑus hītabilia efficiūtur aquosa ⁊ ecōtra. ẜm hoc sepe ꝯtingit vnā pteꝫ vni⁹ insule (que ꝑus fuit hītabilis) effici inhītabilē. ⁊ ecōtra. De loco aūt terremot⁹ dcm̄ est supius ¶ Dōm ē ergo ad questionē. ꝙ exalatio ex q̄ fit t'remotus ē specifice distincta a q̄libet alia exalatōne. videt' em̄ ꝙ ille exalatōnes inter se nō distinguant' spē. sed solū accn̄talit' scꝫ propter diuersa loca. vl' accn̄tia que st' in eis.

Ad rōnes añ oppositū. Ad primā negatur añs. ad probatōneꝫ dōm. ꝙ lꝫ ille vapor q̄ntuꝫ est ex se sit frigidus ⁊ siccus. ipē tamē ꝓpt' calorē calefit. ¶ Ad ꝯfirmationē dōm. ꝙ ꝑ calorē solis consumūtur ille exalatōnes. ⁊ ꝓpt' frigiditatē medie regionis frigefiūt. ⁊ ideo nō possunt calefacere ista inferiora ¶ Ad scdām dōm. ꝙ licꝫ nihil naturalit' siue a natura pticulari moueat' extra suū ꝓpum locū. bene tamen a natura vl'i que mouet res ad formā mixtōnis Ad ꝯfirmatōem ptꝫ solutio ¶ Ad terciā dicit'. ꝙ omnis vētus est subalit' calidus ⁊ siccus. Aliqui tamē accidentalit' dicūtur frigidi ꝓpt' loca ꝑ que transeūt sicut patuit supius. Ad ꝯfirmatōem ptꝫ solutio Similit' ad quartā cuꝫ eius ꝯfirmatōne.

¶ (De tonitruo aūt ⁊ coruscatōne.) ¶ In hoc vltio tractatu (qui ꝯtinet tm̄ vnū capl'm) determinat de impꝛsionibus exn̄tibus in nubib' que causant' ex exalatione calida ⁊ sicca. Et diuidit' in duas ptes. In prima determinat de tonitruo ⁊ coruscatōne ẜm ꝓpam opionem. Et ponit duas suppōnes. Prima est. ꝙ duplex est exalatio sicut ꝑus dcm̄ est. vtraꝗ aūt ꝓpt' sui cōdensatōneꝫ pōt esse materia alicui⁹ impꝛssionis. Secūda suppō quādo exalatio ē eleuata vsqꝫ ad locum vbi nubes st' spisse ⁊ vbi est magna frigiditas ⁊ deficit caliditas. tūc illa exalatio ꝯprimit' a frgido circūflante Et ꝓpt' magnā violentiā pellit' deorsuꝫ quāuis sit naturalit' leuis. sicut aliq̄d graue pōt ꝯstringi ⁊ pelli sursum. ⁊ ꝑ hūc modū possunt gn̄ari fulmia ⁊ alie impꝛssiones. Istis supposit' declarat gn̄ationē tonitrui dicēs. ꝙ quādoꝗ exala° sicca eleuat' vsqꝫ ad mediaꝫ regionē. quādoꝗ includit' inter nubes frigidas ⁊ ideo ꝑ antiparistasim ibi fortificat'. ⁊ q' nimis constringit' ab illis nubib'. ⁊ vnū ꝯrium natū est fugere reliquū. ideo illa exalatio hinc ⁊ inde mouet' in illa nube vt exeat ab ea ꝑ quē moduꝫ ꝑcutit latera nubis. ⁊ aliquādo frangit' nubes. in qua ꝑcussione ⁊ fractione nubis causat' ille sonus qui vocat' tonitru⁹. Solꝫ autem sic definiri tonitruū. Est sonus cātus ex nube ex violenti ꝑcussione exalatōnis calide ⁊ sicce ꝯtra latera nubis. Et hanc defitōem declarat phs ꝑ simile Nam cū ligna q̄nꝗ ꝯburūtur ꝟtute caloris ignis alique exalatōnes exn̄tes in ligno expellūtur que nō possunt exire nisi cum violētia. Et ideo faciūt magnum impetū ⁊ violente frangūt ptes ligni. in qua fractōne cātur tonitruū. Coruscatōeꝫ aūt describit dicēs. ꝙ qn̄ꝗ ipa exalatio ꝓpt' vehemētiam motus ignit' ⁊ inflāmatur. ⁊ ideo appet quedā flāma subtilis quando nubes frangit' ⁊ illa vocat' coruscatio Cōparat' auteꝫ coruscatio ad tonitruū ẜm ordinē. Nam corusca° fit post tonitruū. q' opꝫ prius exalatōem diuidi in nubē q̄ eam appere. lꝫ prius videat' coruscatio q̄ audiat' tonitruū. visus em̄ āticipat auditū. Nā spēs caloris citius deferūtur ad visuꝫ q̄ spēs soni ad auditum.

¶ In hac scdā pte narrat phus tres opiōnes antiquoꝝ de coruscatōe ⁊ tonitruo Prima fuit Empedoclis dicentis ꝙ coruscatio fit ꝓpt' ignem cātuꝫ in celo. sed hec opinio ē irrōnalis nec dat cām tonitrui ⁊ coruscatōnis. Eadē em̄ rōne dōm erit ꝙ nix fit ex niue ꝑcedente ⁊ tn̄ oīa falsa st'. Secūda fuit opinio Anaxagore dicent'. ꝙ ignis currit deorsum vsqꝫ ad nubem aquosaꝫ ex qua extinguit'. ⁊ ex tali extinctōne cātur sonus sicut ptꝫ per exēplum. quādo em̄ ferꝝ ignitum ponit' in aquā causat' sonus. sed irrōnabile videt' dicere hoc mō scꝫ ꝙ ignis descēdat deorsum. nā ignis de natura sua naturalr' fertur sursum ⁊ nō deorsuꝫ. Alij vero dixerūt ꝙ coruscatio non est ignis vel flāma. sed est res splendida cāta ex repercussione venti ꝯtra nubem. cuꝫ em̄ aliqs aquā ꝑcutit ipa facit sonū ⁊ resplendet ¶ Cōtra hanc opiōnē arguit. quia illi nō erant eruditi in ꝑspectiua. eo ꝙ talis splendor nō fit nisi cōtra corpus lumīosuꝫ. Arist' cōcludit phus ꝙ eadē exalatio inclusa in terra facit t'remotum in aere vētum. ⁊ in nubib' tonitruū. Iste em̄ tres impꝛssiones ex silib' exalatōnib' gn̄ant'

¶ Queritur vtrum

Definitio tronitrui qua dicitur ꝙ est ꝑcussio fcā in nubibus ex exalatōne calida ꝛ sicca a latera nubis sit a pħo ꝯueniēter assignata ¶Arguitur primo ꝙ nō. nam illa (que ad seiuicē ꝑtinent) a seiuicez distāt. sed exalatio nō distat a nube. ergo. ¶Secūdo sic. si ista definitio essꝫ bona sequeretur ꝙ simul ꝛ semel possꝫ eleuari vapor ꝛ exalatio. sed hoc est fl'm cuꝫ illa duo ꝯrientur. ergo definitio mala. ¶Tercio sic. tonitruū cadit vnit ꝛ frangit sepe magna fontia. nullus aūt sonus pōt talia frāgere ꝛ ꝯburere. ergo nō est sonus ¶Quarto sic. ſm pħm in textu eadē natura in aere ē ventus. in nube tonitruū. ꝛ in terra tremotus. hoc aūt nō pōt esse sonus sed exalatio ¶Cōfirmatur. sonus ita magnus sicut ē tonitruū nō pōt fieri nisi ex solidis duris ꝛ planis vel cōcauis sicut hētur secūdo de aīa. exalatōnes aūt ꝛ nubes nō sunt hmōi corpa. ergo ꝛc.

In oppositū arguitur autoritate pħi in textu: Pro solutōe questiōis soluende sequūtur q̄tuor questiones

Questio prima

Utruꝫ modus gnatōnis tonitrui sit ꝯueniens in textu positus. Ad hanc q̄stionē rn̄detur pmo. ꝙ tonitrua fiūt ex obuiatōne ventoꝝ ꝯrioꝝ ¶Cuius signū est qꝛ aliqñ ꝯtra ventū prius flantē eleuantur nubes ꝛ sequūtur mḡne tēpestates ꝛ magna tonitrua ¶Cōtra istam opionem arguitur primo sic. qꝛ sepe fiūt venti quoꝝ vnus fortior repellit aliū debiliorem vel ambo ꝯueniūt in ventuꝫ terciū ꝛ tamē nō fiūt tonitrua. Scdō. quia videmus vētos impetuosos flare ꝯtra arbores ꝛ muros ꝛ nō facere tales sonos. sed solū sonos sufflatiuos. Alia respōsio est. ꝙ tonitruū fit ꝑ extinctōeꝫ exalatōnis ignite a nube aquosa. Et hec respōsio fundat se in Arestotele in libro posterioꝝ vbi sepe vritur hac definitōne tonitrui. Tonitruū est extinctio ignis in nube aquosa Probatur secūdo. qꝛ cum ꝓijcimus aquā in ignē ad extinguendū facit magnū sonum. Similr quādo ferꝝ magnū est ignitum ꝛ ꝓijcimus ipm̄ in aquā facit mḡnuꝫ sonū ꝛ tumultuosuꝫ. Terciū quia nō fit tonitruū sine corruscatōne ꝑcedente. opꝫ eīm prius exalatōem inflāmari ꝛ ex ea gnari ignem quē ille ignis extinguit. ¶Et si forte dicat aliqs qꝛ sepe audiūtur tonitrua. et nō videntur coruscatōnes Dicūt isti. ꝙ licet in die sepe audiantur tonitrua. ꝛ nō videntur coruscatōes. tn̄ semꝑ videntur de nocte. qꝛ in die maius lumen obfuscat minus lumē. Si aūt aliqñ de nocte nō appareāt. hoc est ideo. qꝛ flāma est debilis ꝛ forte ita in ꝓfūditate nubis ꝙ nō pōt suū lumen mltiplicare ad nos. Istā aūt respōsionē videtur pħs tenere in ātiqua trāslatōne. vbi dicit sic. Audit eīm sonus stridoris sicut est stridor ferri igniti submersi in aquā. ꝛ paulo post fit eīm tonitruū ex extinctōne ignis in ventre nubis. Sed istam opionem nō videtur ponere noua trāslatio. Nā pħs ibi reprobat Empedoclē in hoc ꝙ dicebat tonitruū eē substantiā ignis in nube ¶Et videtur ponere talē rōem. qꝛ sonus q̄ fit ex extinctōne ignis ab aqua ꝓuenit ex bulitione aque. Bulitio aūt aque nō faceret tm̄ sonū sicut est tonitruū maxime ī nubibꝫ vbi nō est aqua magna ꝛ ꝯtinua. ꝛ sꝫ ibi pue gutte disperse. que buliēdo non pn̄t ita velociter moueri ꝙ faciāt talem sonū. Fit eīm sepe magnus ictus tanꝗ vnius magni corpis ꝯtinui Et etiā aqua sic buliens ab igne calefit violēter. nos aūt non videmus ex nubibꝫ tēpestuosis cadere aquam calidā. sed potius frigidissimā in grossis grādinibꝫ coagulata. Ponit ergo pħs aliū modū gnatōis tonitrui Et dicit ꝙ ille magnus sonus (qui dr̄ tonitruū) fit qñ exalatio calida ꝛ sicca inclusa inter ptes nubis aquose valde velociter mota ascēdens ad nubes ꝯtinētes facit scissurā cuius sonus vocatur tonitruū. Appet tamē ꝙ nō sit incōueniens ꝯcedere hanc opīonem ꝛ ꝑcedētes esse veras nō tamē vlr. sed vtraꝗ ꝑticlarit. Fit eīm sonus q̄ dicitur tonitruū aliqñ ꝑ talem motū q̄lis apparet sonus qñ ꝓijcimus aquā in ignē. vel submergimus ignē aut ferꝝ ignitū in aquā. ꝛ aliqñ per motū exalationis q̄ ignitur. ꝛ ꝑ scissurā violentā nubis ꝯtinētis. Unde maiora tonitrua fiūt secūdo mō sicut dicit Arestoteles ꝛ gnantur q̄nto nubes nobis ꝓpinquior ē spissior ꝛ aquosior ꝛ exalatio maior. similr sonus est maior Cū aūt est sola extinctio ignis. sonus est ꝑuus ꝛ intruptus

Questio secunda

Utrꝫ oīa tonitrua sint eiusdē nature. ¶Pro cuius solutōne ¶Attende pmo. ꝙ tonitruū dicitur q̄dam sonus terribilis. Est aūt exalatio q̄ causat qnꝗ sonū in nube ꝛ qnꝗ rūpit nubem. Frigiditas eīm nubiū expellit calem exalationē que qnꝗ mouetur in nube siue ruptura. ꝛ tūc fit sonus debilis. qnꝗ aūt cū ruptura ꝛ tūc fit sonus maior ꝛ diuturnior q frangēdo nubē sonat ac si frāgeretur pānus. Unde nō q̄libet nubes sufficiūt ad cāndū talem sonū. sed reqrūtur valde spisse ꝛ frigide ꝛ ꝙ sint in media regione. Qñ eīm interdū exalatōnes obuiāt aeri frigido repellūtur ab eis ꝛ fit sonus debilis q̄ proprie nō debet dici tonitruū. ¶Attēde scdō. ꝙ diuerse sꝫ nature tonitruoꝝ. q̄dam eīm eradicant arbores ꝛ aīalia sternūt. ꝛ hoc est ex eo ꝙ exalatio fuerat repulsa mouet aerē a cuius motu talia sequūtur. talis eīm modus ꝓpe nō est tonitruū. sed seqtur ad ipm̄. ¶Attende tercio. ꝙ duo sꝫ genera fulminū. Qddam eīm est adurens. ꝛ aliud penetrās. Nam penetrās est illud cuius materia est multū subtilis. Adurēs vero cuius materia est multū grossa. ambo aūt fulmīa sꝫ ignita ꝛ pellūtur ꝯsus terram. ¶Attēde quarto. ꝙ fulminū sꝫ multi effectus. Qddam eīm liquefacit gladiū nō cōburendo vaginam. ꝛ qddam ꝯsumit pecuniā nō conburendo bursam. ꝛ similr consumit ossa nō ledendo carnem. Cuius ratio est. nam vagina carnes ꝛ ossa sꝫ res porose. ꝛ ideo fulmen de facili penetrat eas. ꝛ rōne facilitatis ꝑtransitus nō diu manet in eis. ꝛ ideo nō cōburit. sed quia gladius ossa ꝛ pecunia ꝛ q̄cunꝗ alie res dure de facili nō penetrantur. ꝛ ꝑ cōseq̄ns diu manet in eis ꝛ ꝯsumit. Difficultas eīm ꝑtrāsitus est cā ꝑmāsionis fulmīs. ꝛ ꝯnter destructōnis taliū rerum duraꝝ atꝗ densaꝝ. ymaginandū est eīm ꝙ fulmē est exalatio ignita ꝛ subtilis. ꝛ ideo valde velocit ꝑtransit ꝛ penetrat res porosas. in q̄bus nulla vel modica ē resistētia sicut non leditur manus si repēte ꝑtrāseat ignē. In rebꝫ aūt duris rōne resistentie diu manet ꝛ ꝯnter cōsumit. Est aūt alius effēus fulmīs ꝙ qnꝗ nō adurit sed dissoluit ꝛ diuidit. ꝛ ideo q̄dem ymaginātur ꝙ talis diuisio fiat a lapide qui cadat cū fulmine qd tamē nō est veꝝ. Quāuis eīm cum fulmīe qnꝗ cadat

lapides. nõ tamē pñt tantā ɔcauitatē seu dissipatōem
atq; diuisionē facere sicut fit p fulmīa. credendū est tñ
q; talis diuisio fit. vel q2 talis exalatio ē grossa 7 non
pōt de facili penetrare 7 ideo diuidit̄. vl' quia tā velo
citer mouet̄ q; rōne velocitatꝭ diuidit trām aut aliam
rem anteq; penetrare possit. Tercius effcūs est. q2 ful
men aliqñ denigrat 7 discolerat 7 tñ nō cōburit Cui⁹
rō est. quia qñq; exalatio est ita rara 7 subtil' q; nō suf
ficit cōburere sed tm̄mō discolerat. sed qñq; cōburit
domus 7 horrea. 7 tūc signū ē q; exalatio grossa 7 den
sa ē. sic em̄ expimur q; ignis exñs ī materia grossiori vt
puta in ferro magis ɔburit q; si fuerit in rariori. Ali⁹
effcūs est. q; corpa cōbusta de fulmīe habēt colorē sul
fureū. Cui⁹ ratio est. q2 exalatio talis q̄si nature sulfu
ree est q2 nature calide 7 penetratiue. Quart⁹ effcūs ē.
q; qñq; vētus p̄cedit fulmē 7 qñq; succedit fulmē qñ
q; vero ē simul cū fulmīe. Quoꝝ rō est. quia exalatio
calida 7 sicca ē maťia fulmīs que aliqñ inflāmat̄ 7 sic
ex ipa fit fulmē. Residua vero ps (que nō est inflāma
bilis) ē materia. 7 inde ē q; vētus qñq; p̄cedit 7 qñq;
sequit̄ aut ɔcomitat̄ iteꝝ. q2 fulmē velocissime mouet̄
ideo ad motū eius sequit̄ motus aeris. 7 talis aer ve
locissime motus appet ventus. Alius effcūs est. q2 aīa
lia pcussa a fulmīe seu etiā fructus sūt qñq; venenosi
ad ɔmedēdū. Et rō est. quia maťia fulmīs est exala
tio que ē venenosa 7 nociua. Alius effcūs est. q2 ful
men qñq; cōburit doliū 7 tamē vinū remanet ac si sta
ret in dolio. Cui⁹ rō est. quia doliū est ex maťia inflā
mabili de facili 7 ideo ɔburit. vinū vero est de maťia
liquida 7 ideo nō ɔburit̄. Sed in ꝟtute fulmīs gñā
tur quedā pellicula circa vinū. que q̄dem pellicula fit
ex viscositate vini. 7 ɔtinet vinū ac si staret in dolio Ve
rūtamē est q; in tali casu vinū maērē nō pōt citra tres
dies hoīesq; bibētes ex tali vino moriēt̄. quia inflā
matio hʒ materiā infectiuā. Octauus effcūs est. q; si
fulmē pcuterꝫ aīal venenosū faciet ipꝫ nō venenosū
Cui⁹ rō est. quia sepe videm⁹ q; ab agente codē pro
ducunt̄ ɔtrarij effcūs in rebus hñtibus ɔ̄rias dispō
nes. Sic em̄ expimur q; ventus extingit candelā incē
sum 7 quādoq; accēdit extinctā. Nonus effcūs est. q;
si aīal pcutiat̄ a fulmīe statim moriet̄ dempto homīe
qui quādoq; morit̄ absq; hoc q; moriat̄. Cui⁹ rō non
pōt bene assignari. nisi q2 homo est nobilissimū aīma
lium. 7 ideo forsan natura sic puilegiauit 7 exemit Itē
fulmē quādoq; est magis venenosū quādoq; minus
ideo qñq; inficit 7 solūmodo qñq; ledit. Item qñq;
nō est venenosū 7 nō ledit nisi ptem quā tangit. De
cimus effcūs fulmīs est. q; si aliquis dormiēs inficit̄
a fulmīe tūc inueīt̄ur habere oculos apros. 7 hoc acci
dit rōne velocitatis mortis. Nam dū percutit̄ excitat̄
7 aperit oculos. sʒ morit̄ anteq; oculos claudere pos
sit. Et si vigilans pcutiat̄ a fulmīe tūc ex stupefcōne
claudit oculos 7 quādoq; citius morit̄ q; aperire pos
sit. 7 sic quādoq; inuenit̄ habere oculos clausos Ali⁹
effcūs est. q; res pcussa a fulmīe cōmunit̄ vertit se con
tra rem̄. sic' experimur. q; crines positi ad ignē reflec
tunt̄. sicut pariformit̄ in proposito ymaginandū est.
Alius effcūs est. q; quādoq; fetus in vtero matris le
ditur 7 morit̄ seu occidit̄ 7 mat̄ non ledit̄. Cui⁹ rō est
quia fetus rōne sue teneritatꝭ si ledat̄ diu nō potest vi
uere. Mat̄ vero (q̄ fortis est) lʒ qñq; ledat̄ viuit tñ
Alius effcūs est. q; ex corpibus mortuis a fulmīe cito
generant̄ vermes. 7 tamē corpa mortua ab alijs vene
nis nō cito mutant̄ in vermes. Cui⁹ rō est. quia alia
venena sūt alterius spēi a fulmīe. ideo varietas effec
tuū sequit̄. Sed dubitat̄ tūc. quare tēpla 7 monaste
ria cōmunit̄ a fulmīe freqntius pcutiūtur q; alie res.
Ad hoc dixerūt aliqui q; hui⁹ causa fuit inuidia deo
rum quia scʒ vnus deus alterī inuidebat. 7 ideo ignis
deuastabat tēplū alterius Alij vero dixerūt q; fulmē
est opus iouis. 7 q2 olim adorabat̄ in tēplis nūc autē
nō adorat̄. ido propt̄ inuidiā (vt ipi dicūt) iupiter ful
men supra tēplum 7 ecclesias freqnt̄ proijcit. Sed q̄a
iste respōsiones sūt fabulose 7 mēdose. ideo dicit̄ aliter
q; tēpla 7 monasteria sūt conmunit̄ magis alta q; alia
edificia. 7 ideo ɔmunit̄ citius pcutiūtur a fulmīe. qd
q̄dem fulmē volat p aerem. Alia cā est quia in tēplis
et monasterijs cōmunit̄ sūt sepulture mortuoꝝ a q̄b⁹
plures exalatōnes eleuant̄ que sūt vel possint eē mate
ria fulmīs que cū eleuant̄ in nubibꝫ includūtur 7 tā
dem inflāmant̄. 7 sic repellūtur quādoq; ad locū vñ
venerūt Querit̄ insup. an q̄libet res a fulmīe possit
pcuti. Ad qd respōdet Albertus magn⁹ dicens. q; ar
bores hñtes poros clausos sursū raro vl' nunq; pcu
tiūtur a fulmīe. Item affirmat̄ q; ē vna belua ma
rina qui dr̄ canis marin⁹ qui etiā a fulmīe nūq; pcu
titur. 7 ideo antiq̄tus pncipes de eius pelle coopiebāt
domos in q̄bus se abscondebāt ī tpe fulmīs. Itē di
cit q; cortices lauri raro vl' nunq; pcutiūtur a fulmīe.
Hoꝝ aūt ratio pōt esse. q2 sicut fulmē est exalatio sub
tilis sic etiā a causa leui 7 pua pōt repelli. Itaq; yma
ginandū est q; ea (q̄ p̄us noīata sūt) habēt aliquā vir
tutem fulmīs repulsiuā. 7 alique res hñt virtutē ful
minis attractiuā. sic' de magnete expimur. q; ex vna
pte trahit ferrū. 7 ex alia repellit. Aliqui etiā homīes
naturalit̄ timēt fulmē 7 tamē in alijs sūt viriles 7 auda
ces. Alij vero nō timēt qui tñ in alijs sūt pusillanimes
hec aūt varietas ɔtingit ex diuersitate ɔplexionū. In
sup vidēdū ē de q̄busdā alijs. q̄re maiores tēpestates
7 tonitrua fiūt de die q; de nocte. 7 maiores chorusca
tiones de nocte q; de die. Dico q; hoc ē ideo. q2 vir
tute caloris solis aer de die ē calidior q; de nocte. Nō
fiūt aūt coruscatōnes de die propt̄ hoc q; maius lumē
obfuscat minus lumē Si querat̄ quarto. vtꝝ in q̄li
bet tonitruo ledente cadat cune⁹ vel alia corpa dura.
Dico q; nō. ɔtingit tamē infdūʒ q; p calorē solis mis
cetur ɔsistentia exalatōnis calide 7 sicce cū calida et
humida. 7 ꝟtute caloris humidū digerit̄ 7 causat̄ la
pis qui dicit̄ cuneus. 7 ille ē acutior in pte anteriori eo
q; in gñatōe talis lapidis illud (qd est subtili⁹) añce
dit propt̄ velocitatē motus

Questio tercia.

Uerum semp sit incensio cū fulgure fulmīe 7 corus
catione 7 omia illa cum tonitruo. Pro cui⁹ solutione
Attende pmo. q; ista quatuor differūt. Nam cū
exalatio ē inflāmata in nube 7 exiens nubē statim dis
pareat dr̄ fulgur. 7 si expellat̄ a frigiditate nubis 7 sta
tim spgatur p aerem dicit̄ coruscatio. Si aūt exalatō
inflāmata vehemēter et velocissime pellat̄ deorsum a
frigiditate nubis frāgendo pcutiendo et ɔminuēdo
corpa sup que cadit dicit̄ fulmē. Cū aūt talis exala
tio inflāmata appet colorare aerē cando quandā ru

bedinē in aere. vel etiā inflāmando nouas exalatōnes multū dispsas in aere vocat̄ incensio

Dic primo ad questionem. ꝙ sepe vident̄ corruscatōnes ī nubibus. et tamē non audiūtur tonitrua vt cuȝ nubes stȝ longe a nobis. qa a maiori distātia videm⁹ de nocte debiliores illuiationes ꝙ̄ audiam⁹ debiles sonus aut etiā magnos. Vn̄ nube existente supra nos fiūt debiles soni ꝛ inflāmationes tali mō ꝙ videm⁹ inflāinatōnes ꝛ nō audimus sonos. ¶Dic scd̄o. ꝙ sepe audimus tonitrua ꝛ nō apparēt corruscatōes. q: oportȝ de die eē corruscationes valde fortes si debeāt videri propt̄ hoc ꝙ maius lumē obfuscat minus lumē. Similit̄ possibile est ꝙ de nocte inflāmatio sit satis debilis ꝛ profunde in substātia nubis. ꝛ tūc lumē eius nō poterit notabilit̄ multiplicari ad nos. sicut nec lumē lune vel alioꝝ astrorum ¶Dic tercio. ꝙ sepe auditur tonitruū. ꝛ fit corruscatio cuȝ fulgure ꝛ fulmie ꝛ tamē non pcipitur a nobis eo ꝙ cito euanescit. Unde sepe ꝯtingit ꝙ nō apparet nobis corruscatio. ꝛ tamē ignis genitus ab ea longo tēpore durat in istis inferiorib9. ¶Dic q̄rto. ꝙ nunq̄ fiūt in nube chorruscatōnes notabiles quādo cum eis fiūt magni soni. licet nō pcipiamus. Similit̄ non fiūt soni in nube quādo fiant in ea inflāmatōnes. Patȝ p gn̄atōnem tonitrui. fit em̄ ex exalatōne inflāmata corrūpente nubes frigidas. Sicȝ si ignis alicui⁹ notabilis quātitatis includeret̄ in aqua nunq̄ fieret diuisio aque sine quodā sono. neq sonus sine flāma nisi essȝ ꝙ flāma extingueret̄. ¶Si queras quādo plus timēda sint tonitrua. Dico pmo. ꝙ quādo corruscatio statim fit cum tonitruo signū est magne vehemētie ꝛ velocitatis tūc est valde timēdum. Quādo aūt non fit statim nō est timēdum. Secūdo pōt iudicari ex colore nubis. Nam quādo nubes est alba signū est magne ꝛ multe exalatōnis ꝛ rare ꝛ pauce nubis. ꝛ ideo illa exalatio sine magna violētia exire pōt nubem. ꝛ tūc non est timēdum. Similit̄ quādo nubes est multū nigra signū est magne densitatꝭ ꝛ pauce exalatōnis. Modica aūt exalatio nō pōt facere magnam violentiā. ꝛ sic tale tonitruū nō est timēdum. Quādo aūt nubes est rubea vl̄ viridis coloris vel alicui⁹ alteri⁹ tūc ē signū magne densitatis nubis ꝛ fortis exalatōnis. ideo anq̄ tam fortis exalatio possit penetrare tam densaȝ nubeȝ oportȝ fieri magnā violentiā. ꝛ sic tale tonitruū est timēdum. Tercio pōt cognosci ex parte soni. quia quādo sonus est grossus ꝛ ꝯtinu⁹ tale tonitruū est mediocriter timēdum. Quādo aūt est infruptus ad modū fractionis papiri signū est ꝙ ibi est magna violentia. ideo tale est valde timēdum

¶Questio quarta

Utrum tipho ꝛ enephias eodē modo generātur sicut tonitruū ꝛ corruscatio. ¶Pro cui⁹ solutōne notādum ꝙ eadem est materia thiphonis. i. turbinis enephie ꝛ fulminis. Vn̄ exalatio inclusa infra nubem expulsa vsq ad terrā a frigiditate nubis inflāmata nō tamē cōpacta dicitur fulgur. ꝛ cōpacta dicitur fulmē. ꝛ dispersa supius dicitur corruscatio Si āt nō inflāmaret̄ sed pellatur deorsuȝ circūgiratiue p loca multuȝ stricta ꝛ materia sit multū vnita tūc dicit̄ thipho. Si vo illa materia nō inflāmata ꝛ multū sparsa pellat̄ deorsum p loca ampla ꝛ lata motu recto multū impetuoso dicit̄ enephias. Est aūt materia tiphonis exalatio calida ꝛ sicca multū compressa. Sed materia enephie ē exalatio calida ꝛ sicca multuȝ sparsa ¶Ex istis patȝ differētia inter tiphonē ꝛ enephiā ex pte materie. Differūt autē ex pte forme. nam motus vni⁹ est rectus. ꝛ motus alterius est circūgiratiu⁹. Similit̄ differūt ex parte loci. turbo em̄ mouetur p locum strictuȝ ꝛ angustum. enephias aūt p locum latum ꝛ amplū. Nō differunt aūt ex parte cause efficiētis. est em̄ sol ꝛ lumē alioruȝ astroꝝ cuȝ frigiditate nubis causa efficiēs vtriusꝗ. Patȝ etiam differētia illoꝝ a fulmīe. fulmē em̄ corruscatio ꝛ incensio fiūt cum inflāmatione. Tipho āt et eenphias sine inflāmatōne ¶Si queras pmo que sit causa illius circūgiratōnis turbinis. Dico ꝙ cuȝ exalatio inclusa in nube protēdatur in longitudineȝ ꝛ pellatur deorsum inuenit obstaculum ꝛ reflectit̄ a pte posteriori in sequēti. ꝛ ita incuruat̄ exalatio ꝙ pars prior copulatur parti posteriori. et sic tota exalatio fit vnus circulus et p impetum sibi impressuȝ a repulsione mouetur circularit̄. et sic īuoluit in se corpa que potest mouere. ¶Si queras secūdo. qui sint effcūs tiphonis. Dico ꝙ stꝫ quatuor. Prim⁹ est ꝙ ledit corpora humana et oculos et facieȝ pmutat. Secūdo ꝙ eradicat arbores et plantas. Tercius ꝙ euellit maximas turres et grandia pinacula. Quartus ꝙ aliquādo euelat homies a terra et reducit eos sine lesione et portat eos aliquādo p duas leucas ¶Si queras tertio de effectibus enephie. Dico ꝙ obscurat aerem ratione grosse exalatōnis mixtē cum aere et aliquādo incenditur in aere. et apparet quasi diluuiū ignis ratōe dilatatōnis materie

Ad rōnes ante oppositū Ad primaȝ dicitur ꝙ exalatio in vna pte nubis distat ab altera. ꝛ sic pōt moueri ꝛ facere sonum. Ad alia patȝ solutio

¶Et hec de scd̄o libro metheoroꝝ Arestotelis dicta sufficiant

¶Incipit tercius liber metheoroꝝ Arestotelis

De residuis

In pcedenti libro determiatū est de mare ventis motu terre tonitruo ⁊ coruscatōne. In hoc tercio libro determinat de enephia tiphone fulmīe halo iride virg; ⁊ paraleis. Cōtinet aūt iste liber tres tractatus. In quorꝝ pmo determiat de fulmie ⁊ halo qui diuidit in tria capl'a. In pmo determinat de istis inferioribꝫ que st; enephias tipho incēsio ⁊ fulgur. Et diuidit in q̄tuor ptes. In pma determinat de enephia dicens. ꝙ qn̄ exalatio calida ⁊ sicca ⁊ subtilis sparsim eleuat ⁊ subintrat nubem si agentia st; disposita sequūtur coruscatōnes ⁊ tonitrua. Sed si exalatio fuerit magis spissa ita ꝙ nō possit subintrare nubem violente repellit inferiꝰ a frigore ꝯprimēte. ⁊ tūc descendit circa terrā ad modū venti vehemētis q̄ vocatur enephias. Secūdo determinat de tiphone qui dicitur esse vētus vehemēs dēscēdens de nubibꝫ deorsum circūgiratiue. ⁊ p hoc differt ab enephia q̄a enephias descendit trāsuersiue. Et hmōi circuitio fit cū propt violentiā exitus vna ps exalatōnis exit ⁊ alia remanet. vel etiā qn̄qꝫ ex vna nube exit talis exalatio. ⁊ iterꝝ ex alia nube alia exalatio. ita ꝙ ille exalatōnes si biīnuicē obuiant ⁊ seīuicem īuoluūt. ⁊ inde venit motus giratiuꝰ. Hoc determinato compat phs tiphonez ⁊ enephiā ad īuicem dicēs. ꝙ enephias est vētus magis cōtinuus q̄ tipho. Et nō fiūt impssiones flante borea q̄a pro tūc tēpus ē frigiduz. nec fiūt quādo fiūt niues vl' gelu ⁊ hoc est quia fiūt ex exalatōne multum calida ⁊ sicca. Tercio determiniat de incensione dicēs ꝙ quādo tipho propt nimiū motū intim̄ calefit ꝙ ignitur tūc vocat incensio. Quarto determinat de fulgure dicens ꝙ quādo multa exalatio subtilis violēte pellitur a nube in qua erat inclusa tūc illa exalatio vehemēter calefit intim̄ ꝙ inflāmat. ⁊ illa exalatio sic inflammata vocat fulgur siue fulmē. Narrat aūt phus aliquos effcūs fulmīs dicēs. ꝙ fulmē non ꝯburit corpa subtilia q2 velociter transit p ea. sed ꝯburit corpa grossiora. sicut ossa frangit ⁊ diminuit. ⁊ tamē caro nō videtur aliq̄d passa propt fulgur. Unde dicit phs ꝙ semel accidit ꝙ clipeus ferreus cuz fulgure liquefierz ⁊ tamē lignū (quo ille clipeus cooptus erat) nihil passum fuit. Cuiꝰ causa est subtilitas ligni. faciliter em̄ per lignū transit fulgur. inde ē ꝙ fulgur qn̄qꝫ frangit ensem ⁊ nullam infert lesionē vagine ¶ De halo autem ⁊ iride) ¶ In hoc scd'o capl'o determinat phus de halo ⁊ iride. Et pmo ponit appentias ipius halo. Quarꝝ prima est. ꝙ halo sepe appet circulus ꝯpletus Et dicit notant (sepe) quia aliquādo propt defectuz nubis vl' caliginis nō apparet circulus ꝯpletus. Secūda est ꝙ halo apparet circa solē ⁊ lunam ⁊ circa stellas splēdidas. Tercia ē ꝙ magis apparet de nocte circa lunam q̄ de die circa solem. Et magis apparet ī meridie q̄ de sero vel demane. ⁊ adhuc magis de mane q̄ de sero ¶ Secūdo ponit philosophꝰ appentias iridis. Prima est ꝙ iris nunq̄ apparet circulus pfectus. Secūda est ꝙ nunq̄ appet maior q̄ semicirculꝰ nisi quādo sol est in ortu vel occasu. Tercia est ꝙ quāto sol est magis eleuatus supra emisperiū nostrꝝ tanto iris apparet minor portio circuli. ⁊ ecōuerso quāto sol minus eleuatur supra nostruz emisperiū tanto appet maior. De tpe āt iridis deťat p tres appentias Pria. ꝙ qn̄ dies st; breuissimi iris pt appere in q̄libꝫ pte diei Secūda est. ꝙ in estate nunq̄ apparet circa meridiem Tercia ꝙ nunq̄ apparent simul plures irides ¶ De coloribꝫ āt iridis p duas. pma ꝙ omīs iris est tricolor id est habēs tres colores. sc; puniceū viridez ⁊ albuz Secūda est ꝙ quādo apparent duo irides isti colores apparerēt ecōuerso. quia in inferiori iride color puniceus apparet versus concauū. ⁊ in alia apparet versus cōnexū. ¶ Tercio determinat philosophꝰ de virgis ⁊ parelijs. Et ponit quīqꝫ apparētias. Prima. ꝙ fiūt a latere solis ita ꝙ vna nō fit supra aliam subtus. sed fiūt ex eadem pte versus terram. Secūda est ꝙ nō fiūt ex opposito solis sicut iris. sed semp fiūt a latere. Tercia est ꝙ nō fiant de nocte sed de die. ⁊ semp circa solem. Quarta est ꝙ ascendūt ⁊ descendūt cum sole ⁊ mouētur ad motum solis. Quinta est ꝙ vt in pluribꝫ apparent versus occidentē. ⁊ raro in medio celi. Unde in bufore id est in illa patria simul oriebātur duo parelei cum sole ⁊ cum eo pmanserūt vsqꝫ ad occasuz. Est aūt generalis regula. ꝙ omēs iste impssiones fiūt propter refractōem Unde quādo corpus lumiosum lucet sup aliquod corpus radij corpis lumiosi refrangunt ad visum. ⁊ hoc diuersimode fm diuersitatē corpis refrangētis radios. sicut pt; in speculis. ¶ Quarto reuertit philosophꝰ ad iridem apponēdo vnam appentiam iridis dicens ꝙ iris sepe apparet de die propt lumen solis. licet aliquādo appareat de nocte propt lumen lune. Antiqui tamē hoc nō credebant q2 latebat eos propterea ꝙ raro fit iris ad lumē lune. Causa ē. q̄a quā doqꝫ lumē est paruū ⁊ materia nō est sufficienter disposita. vl' si sit sufficiēter disposita nō tamē possunt appere illi colores. Ad hoc em̄ ꝙ illi colores appareant duo req̄runt. sc; lumē sufficiens. ⁊ roratio nubis. Modo lumē lune nō sufficit ad appentiaz predictorum colorꝝ. nisi in plenilunio. Ideo dicit philosophus ꝙ in q̄nquaginta ānis nō potuit pcipere iridez lune nisi semel. Finaliter ponit sex suppōnes ad determinādum causas earꝝ que dicta st;. Prima est. ꝙ visus refrangitur a corpibus habētibus suficiem planam. sicut ab aqua vl' ab aere. Secūda. ꝙ in q̄busdā corpibus refrangētibus radios visuales apparent colores ⁊ figure. ⁊ hoc quādo talia corpa sunt bene polita ⁊ magna. sicut st; magna specula. in aliq̄bus aūt nō apparent nisi colores. Tercia suppō est. ꝙ in tali refractōe apparet aliquādo color clarus ⁊ aliquādo obscurus. ⁊ hoc est propt diuersitatē corporꝝ refrangentium. vel propt debilitatem visus. sicut sensibilit apparet in speculis. ⁊ ista demōstrata st; in pspectiua. iō eis pro nūc vtendū est tanq̄ veris ⁊ suppositis a pspectiua. ¶ (Primū autem de halo ⁊c.) ¶ In hoc tercio capitulo reuertit specialiter ad modū generatōnis ipsius halo dicens. ꝙ halo reuertit circa lunam solem ⁊ alia astra fm hūc moduz quia propt refractōnem visus ad nubem caliginosaz inter vaporē qui mediat inter nos ⁊ solem lunam ⁊ aliud astruz sub quo apparet halo. Et si talis vapor fuerit vndiqꝫ regularis apparet circulus pfectus. Sunt autē ipius aliqua signa.

Primū ꝙ si halo consistit ⁊ diu ꝑmaneat vel etiam niger fiat signum ē ꝙ erit pluuia. Secūdum signū si halo distrahat᷑ ⁊ dispgatur signum ē ꝙ erit ventus. Tercium si halo statim deficiat signū est serenitat᷑. Ponit aūt rōem istoꝝ signoꝝ. cum eīn halo diu manet ⁊ niger fit signum ē ꝙ talis caligo cōdensatur ⁊ disponit᷑ ad pluuiam. Sed quādo distrahit᷑ signum ē ꝙ ibi est magnus ventus qui distrahit ꝑtes halo. qui quidem ventus descēdit inferius. Sed quādo halo marcessit ⁊ deficit signum ē ꝙ caliditas obtinet supra vaporem ⁊ quia vapor nō condēsatur sed desiccat᷑. ideo ꝓcat serenum tēpus. Generat᷑ aūt halo cū fit refractio corporis lumīosi ad oculū ab aliquo corꝑe denso. vtputa ab aere grosso vl' a vapore grosso qui est inter nos ⁊ solem ⁊ lunam vl' aliud astrum. Est aūt differētia inter halo ⁊ iridem quoniā halo nō fit ex opposito solis sed mediat inter nos ⁊ solem. ideo necē est hoīem qui videt iride) mediare inter solem ⁊ centꝝ iridis. Perspectiui aūt dicunt ꝙ halo fit ꝑ refractionē. iris aūt ꝑ reflectionē. Secūdo determinat philosoph⁹ de figura ⁊ colore halo. Et ponit ꝑmo hanc ꝯclusionē. Halo est circularis figure. Et hoc deb3 intelligi quādo non est defcūs caliginis. Probat ħ philosoph⁹ rōne mathēatica pro qua supponit᷑ ꝙ sol est in pūcto a. ⁊ visus in pūcto b. Deinde in extremitatib⁹ sumūtur tria pūcta q̄ sunt d g 3. a quib⁹ protrahant᷑ linee ad solē ⁊ ad visū. Deinde protrahat᷑ vna linea rcā ab a ad b. siue a sole ad visum. Et diuidat᷑ in pūcto e qđ est in medio caliginis in qua apparet halo. Deinde a pūcto e protrahant᷑ tres linee recte vna ad g. alia ad d. ⁊ alia ad 3. Istis suppositis probat᷑ conclusio sic. oīs illa figura est circular᷑ in cui⁹ medio est pūctus a quo oēs linee directe ad circūferentiā sunt equales. sed in medio ipi⁹ halo pōt signari pūctus sc3 e. a quo oīes linee ducte ad circūferētiam st̄ equales. ergo halo ē circular᷑ figure. ꝯntia est formalis. Et maior probat᷑ ꝑ definitionem circular᷑ figure. Minor vero declarat᷑ sic. quia oīm triangulorꝝ quorū duo latera vnius st̄ equalia duob⁹ laterib⁹ alterius. ⁊ anguli illis laterib⁹ contenti sunt equales. simil'r bases st̄ equales. sed trianguli ipius quoꝝ prim⁹ est g b e. scd'us b d e. tercius sc3 b e 3 qui habent vnum latus cōmune sc3 b e. et alia tria latera sc3 b g. b d ⁊ b 3 st̄ equalia vt supponit᷑. Et anguli etiam illis equilaterib⁹ contētis sunt equales. ergo eoꝝ triū anguloꝝ termī sunt equales. sc3 tres linee exeūtes a puncto e ad pūcta b d ⁊ 3. ⁊ tūc bases illorum triangulorꝝ sunt equales. ergo in medio ipius est quidā pūctus e a quo linee ducte ad circūferentiā sc3 ad g d 3 st̄ equales. De colore aūt ipius dicit ꝙ sicut sol videtur in aqua ꝑ refractōem ⁊ nō videtur aliquis color sed solum ibi videtur sol. similiter ꝑtes vaporis sunt specula quedā in q̄bus apparet sol vl' luna. sed parum appar3 propt᷑ paruitatē ⁊ ideo nō apparet distinctio. sed ibi appar3 q̄dam albedo verūtamē versus extremitates (in quib⁹ ē mīor refractio) appar3 quasi q̄dam nigredo. Final'r dicit philosoph⁹ ꝙ halo magis fit circa lunam q̄ circa solem. Cui⁹ causa est. q2 sol propt᷑ nimiū eius calorem statim disgregat illam materiam. que materia ē recipere refractōem solis. Si autē circa alias stellas fiat halo. hoc est ex pua materia. quoniā si materia ess3 multa obstrueret lumē ipi⁹ halo.

In hoc secūdo tractatu hui⁹ tercij philosoph⁹ spēaliter determinat de gnātione iridis. Primo ponēs vnam suppōnem sc3 ꝙ a corꝑibus planis ⁊ aliquātulum densis sicut ab aere ⁊ aqua visus refrangit᷑. ⁊ ħ satis pat3 in speculis. Sensus hui⁹ propōnis est iste. ꝙ res que pōt videri ꝑm lineam rcām refrangit᷑ a superficie corꝑis plani ⁊ densi. Et determinat philosophus spēaliter qualiter visus refrangit᷑ ab aere. Vno modo propt᷑ visus debilitatē. sicut narrat philosoph⁹ de quodam qui dicebat᷑ antiphon. ipe eīn propter debilitatem sui visus semꝑ vidit faciem suā in aere ac si homo vnus processisset ex opposito eum respiciens. Causa hui⁹ est. quia visus ei⁹ erat debilis ⁊ tenuis propt᷑ infirmitatē. ideo radij visuales in solo aere reflectebant᷑. ⁊ aer erat ei quasi speculū. Et istud declarari pōt ꝑ tale expimētum. Si quis eīn teneat vitrꝝ ante oculos suos ⁊ acute respiciat nō videbit vitrum sed oīa que sunt vltra vitrum Si aūt respiceret non acute visus eius t'minaret᷑ ad vitrum. Secūdo modo visus refrangit᷑ propt᷑ aeris spissitudinē. Et istud declarat philosoph⁹ ꝑ tria expimenta. Primū est. q2 existens in littore maris ⁊ respiciēs nauem a longe iudicat cacumē nauis nō esse ita altum sicut est. ⁊ magis latum q̄ est. Causa est propt᷑ vapores interpositos. ⁊ propt᷑ aerem ingrossatum. ⁊ hoc accidit quādoq3 homini existēti in cāpis vt videre villā a longe Secūdū expimētum ē. quia quādo euri flanti. i. venti orietales tūc oēs magnitudines apparēt maiores sicut probat᷑ in decimo ꝑspectiue. Causa est. quia illi venti st̄ humidi. ideo illis ventis flantibus fortior est aer. ⁊ ideo disgregat radios visuales. Terciū expimētum est. q2 sol ⁊ alia astra apparent maiores in ortu ⁊ occasu q̄ in medio celi. Cui⁹ causa est. quia videm⁹ ipa mediātibus grossis vaporib⁹ visum nostꝝ termiātibus.

Consequenter ostēdit philosoph⁹ ꝙ visus refrangit᷑ ab aqua quia est fortior q̄ aer vl' vapor. ergo si visus refrangat᷑ ab aere siue a vapore. ita etiā ab aqua. Ex predcīs determīat generatōem iridis. Iris eīn sic generatur quia cū ex opposita parte ad solem nubes rorida siue nubes q̄ defluit guttas pluuie. que cadētes reflectūt radios solares ad visum nostꝝ. Et quia ille guttule parue st̄ ideo nō repn̄tant figuram solis. s3 colorem seu lucem tm̄. Sed quia ille guttule spisse st̄ apparent quasi continue. ⁊ ideo iris apparet continua ⁊ non interrupta. ⁊ quia reflectio fit ꝑm naturā corporis reflectentis ⁊ ꝑm variū modum reflectendi. ideo in iride apparent diuersi colores

(Quare quoniā ⁊c.) In hoc secūdo capitulo determīat philosoph⁹ de differētijs que st̄ inter halo ⁊ iridē. Prima q2 halo apparet ꝑ refractōem Iris autē ꝑ reflectōē Secūda differētia est. quia in halo apparet color albus. in iride vero apparet color puniceus. Et ꝙ color puniceus debet appere in iride declarat philosoph⁹. quia lumē reflexum hoc mō ꝑ corpora magna densa ⁊ obscura facit apparētiam nigredinis. Quod probat philosoph⁹ per duo signa. Primum ē. ꝙ lux flāme mixta fumo nigro lignoꝝ madidorum facit appētiam nigredinis propt᷑ nigredinē fumi mixtam cū tali luce. Tercium signū est. quia sol visus propt᷑ medium caliginis ⁊ grossi fumi appa/

ret rubeus. sicut apparet de sero et de mane. Et quia gutte pluuie (in quibus apparet iris) grosse sunt et nigre ideo lumen solis est eis incorporatum et ab eis reflexum causat apparentiam coloris punicei Et ideo color puniceus primus color iridis est. Sed halo apparet albus. cuius causa est quia halo est subtilis. est enim vapor sine nebula subtilis Sed lumen visum per medium subtile causat apparentiam albedinis. Sed quod in halo non possint apparere colores iridis. patet quia ille vapor in quo apparet halo stati dissoluitur virtute solis. aut conuertitur in pluuiam. si autem conuertitur in pluuiam totaliter impedit transitum solis ideo non possunt ibi apparere colores iridis. Deinde ponit phylosophus quedam experimenta per que possumus venire in cognitionem iridis. Primum est. Nam aliquando circa lumen candele apparet circulus ad modum iris coloratus et talis apparitio maxime fit flantibus ventis australibus et in hieme. tunc enim aer est grossior Similiter talis apparitio fit apud habentes nimis vapores in oculis freneticis quia in eis visus cito refrangitur propter eius debilitatem. Istius autem apparentie phylosophus assignat causam dicens. quod ab ipsa flamma et humiditate aeris aer circumcinctus flamma ingrossatur et ideo non potest reflectere lumen et se habere per modum speculi. et quia cum lumine incorporato irriliali sunt quidam fluuij obscuri et vapores grossi ideo apparet ibi color puniceus et alij colores iridis Secundum experimentum est. quia cum nauigantes commouentes commouendo aquas suis remis dispergunt guttas aque ita quod ille gutte sunt spisse in aere si sol luceat contra illas guttas ideo ibi apparent colores iridis. Et illa experientia capitur sicut experientia coloris in iride Tertium experimentum est. quia si homo in lumine solis faciat aquam guttatim descendere ad modum pluuie apparebunt colores iridis Similiter cum homo est situatus inter solem et illam rorationem (ex qua fit iris) percipit iridem. Unde in vltima perspectione dicitur. quod est quidam magnus fluuius vbi propter lapides et rupes aqua spergitur ad modum roris et pluuie et in illo fluuio semper apparent colores iridis quocienscunque sol venit ad occasum dummodo non sit aliunde impedimentum

Oportet enim

In hoc autem tertio capitulo huius tractatus phylosophus determinat de coloribus iridis Primo ponendo sex suppositiones Quarum prima est. fulgidum apparens per nigrum apparet puniceum siue purpureum sicut quando sol apparet per medium vaporum. Secunda suppositio est quanto aliquid videtur a remotiori tanto apparet minus ceteris paribus. Tertia est nigrum est quasi priuatio albi. ideo quanto aliquid minus acute videtur. tanto magis videtur accedere ad nigredinem. Quarta suppositio est quanto aliqua videntur a remotiori tanto apparent magis nigra et planiora. patet quia quanto aliquid videtur a remotiori tanto minus distincte videtur. et quanto minus distincte videtur. tanto magis nigrum apparet et magis planum. quia non percipitur supereminentia et asperitas Hoc declarat phylosophus per tale signum. quia nubes in se in aqua per reflectionem vise apparent nigriores quam si directo intuitu aspicerentur. causa est. quia tunc videntur per lineam longiorem quam viderentur enim per lineam reflexam Quinta suppositio est quedam nubes cantur in aere et circa solem apparet colorata. sed apparet quodammodo fulgida sed si videretur per aquam tanquam per speculum apparet nigra vel similis aliquibus coloribus iridis. Sexta suppositio est cum aliquid videtur per lineam refractam tunc propter debilitatem radij visualis apparet nigrius. et si sit album apparet minus album et non potest apparere nigrum. Istas suppositiones applicat phylosophus ad propositum tradendo causam quare tales colores apparent in iride et primo ostendit qui colores apparent in iride dicens. quod vbi est fortior refractio sicut est in exteriori circumferentia iridis apparet color puniceus. quamquam etiam apparet color magis tendens ad nigredinem propter debilem refractionem et inde est color viridis. Secundo vbi apparet debilior refractio apparet color alurgus. Et ponit phylosophus ordinem istorum colorum ostendo qualiter econuerso ordinantur in duabus iridibus in inferiori scilicet et in superiori dicens. quod prima .i. inferior iris. illa enim principalius apparet et habet in conuexo colorem puniceum. deinde viridem. tertio alurgum Alia vero econuerso. primo habet alurgum. secundo viridem. et tertio puniceum Ratio huius est. quia fortior est reflectio in conuexo primi iridis quam in concauo eius. sed est econuerso in maiori iride Deinde phylosophus determinat de quodam colore minus principali iridis. qui apparet inter colorem puniceum et viridem quasi ex commixtione eorum et vocatur xancos qui quidem color magis videtur tendere ad albedinem quam puniceus. tamen distat ab albedine. Cuius causa est. quia propter eius iuxta positionem ad colorem viridem qui magis tendit ad nigredinem ille color apparet magis albus. Unde quod talis color per iuxta positionem appareat magis albus. declarat phylosophus per quatuor signa Primum signum est. quia in nube magis nigra. magis apparet iris et ibi magis apparet color qui dicitur xancos quam puniceus. sed hoc non est nisi per iuxta positionem nubis nigre Secundum signum est. quia quando iris deficit propter raritatem nubis maxime apparet color puniceus Tertium signum est quia iris lune apparet valde alba. cuius causa est quia apparet in nube que propter noctem est multum obscura et omne album positum iuxta nigrum apparet magis album. Quartum signum est quia in tincturis et floribus colores albi magis vel minus apparent albi propter iuxta positionem aliorum ad alios colores. Deinde phylosophus comparat ad inuicem duas irides. primo dicens quod iris exterior apparet maior et obscurior in coloribus. et habet colores alteri iridi contra positos cuius causa est. quia in iride maiore radius visualis est dubior ideo in ea colores apparent obscuriores sed in alia iride colores alio modo ordinantur. quia in concauo iridis maioris est fortior refractio et propinquior visui. ideo ibi apparet color puniceus. Deinde phylosophus ponit duas causas quare non possunt apparere plures irides quam due. prima causa ponitur in perspectiua est ista quia tres colores non possunt variari nisi duobus

modis dū tñ color viridis sit in medio Scda cā ē qꝛ si supiꝰ fiat alia reflectio ipa ē ita debilis ꝙ nō pōt videri ideo dicūt aliqui ꝙ scda iris non est nisi imago.

¶Oꝫ āt neqꝫ) In hoc quarto caplo determinat phs de figura iridis dicens ꝙ iris debet apparere ꝑm circunferentiam circularez Ad quā ꝯclusionē ꝓbandā facit phs vnā rōez mathematicā in qua est valde prolixa ꝛ difficilis deductio tā propter multitudinē propositionum mathematica℞ ꝗ ꝓpter multitudinez linearum ꝛ lra℞ quibꝫ vtimur in tali deductiōe. Unde ꝛ aliqui expositores dicunt aristotelē nō posuisse illā deductiōez qꝛ nō habetur in antiqua trāslatione iō dicūt expositores ꝙ qdā trāslatorū apposuit hoc ad textum aristotelis illa etiā deductio patiꝛ multas istātias. vt satis patuit in expositoribus aristotelis qui illā deductiōem ad longū ꝓsequūꝛ iō tali deductōe ꝑtermissa ꝑdcā ꝯclusiōez ꝓbat vna rōe naturali q̄ rō in hac scia aptissima ē cū hec scia sit ps naturalꝫ phie ꝛ nō mathematice. Pro qua probatione pono q̄tuor suppositiōes Pria ē ꝙ i accēsiōe solis ꝑ centꝝ oculi vidētis directe extēdatur vna linea recta vsqꝫ ad nubē in qua appet iris vel ad distētiōez proportionabilez ꝛ ille punctꝰ in q̄ terminabiꝛ illa linea est centꝝ iridis. Scdo supponitur ꝙ q̄nto radius solaris distētius ab illo cētro retro reflectitur ad oculuz tāto fit reflectio ad maiorez angulū ꝛ q̄nto propinquiꝰ ad illud centꝝ fit reflectio lūis ad oculū tāto fit reflectio ꝑm minorē angulū Tertio supponitur vbicunqꝫ ē iridis appet color puniceꝰ ibi apparet ꝑm reflectōes radio℞ solis ad oculuz fcās ꝑm āgulos eq̄les. pꝫ qꝛ ex quo illi colores ex reflexione radio℞ solꝫ ad oculū ꝑm certos āglos dirigūꝛ oꝫ ꝙ ꝑm reflexiones equaliū āgulo℞ fiat apparitio eiusdē coloris. sicut ex reflectionibus inequaliuꝫ āgulo℞ causanꝛ apparitiōes diverso℞ colo℞. ꝛ eodeꝫ mō possit dici de colore viridi ꝛ alurgo Ex istis sequiꝛ q̄rta suppositio. ꝙ oēs linee ducte ab illo puncto qđ prius vocatuꝫ est centꝝ iridis ad circūferentiā iridis in qua apparet color puniciꝰ sunt equales ꝛ ita diceretꝛ de colore viridi ꝛ alurgo Istis suppositis probaꝛ ꝯclusio sic. ꝙ illa circunferentia est circularis in cuius medio est pūctus a quo oēs linee ducte ad circūferentiā sunt equales. sꝫ figura iridis est hmōi igitur Minor pꝫ qꝛ oēs linee ducte ab iꝰ pūcto (qđ vocaꝛ centꝝ iridꝰ) vsqꝫ ad circūferētiaꝫ vbi appet color puniceꝰ sunt equales. vt dicit q̄rta suppositō ꝛ eodē mō diceꝛ de lineis ꝓtractꝭ ab iꝰ puncto ad colorē viridem ꝛ alurgū igiꝛ. iris est circularis figure Multa alia dicit phs circa materiaꝫ iridis que satis patent in textu

¶In hoc ꝛtio ꝛ vltimo tractatu determinat de pareleis ꝛ virgis. qui diuidiꝛ in duo capla in primo docet modum generatiōis virga℞ ꝛ pelio℞ i generali Et dicit ꝙ eedem sunt cause virga℞ ꝛ pelio℞ q̄ sunt halo et iridis qꝛ in oibus istis impressionibus est reflectio solis ad visum et ecōtra Est aūt modus generationis virga℞. ē quādo propter raritatem nubes radij solꝫ ꝑtrāsunt aliquā ꝑtē eiꝰ sicut ꝑ aliqđ foramē ꝛ relucent supra guttas inferiores ibi apparent quedā virge q̄rū quedā apparent punicie q̄dā virides ꝛ ita de alijs coloribus silibus iridis. verūtamē illi colores apparent ibi magis remisse ꝗ in iride. Modus āt generatiōis pelio℞ est qñ ad aliqđ latus solis nubes est pforata. tunc ei in illo foramie ꝯgregantur radij solis ꝛ diffunduntur vsqꝫ ad visum rōne cuiꝰ ibi apparet color fulgidus. vñ appet ibi esse alius sol Diciꝛ enim pareliꝰ a para qđ est iuxta ꝛ elios sol quasi apparitio solis iuxta solem cuꝫ enī fiūt pelij apparent due soles iuxta se inuiceꝫ. Diffiniꝛ āt sic pelius Est effigies solis appares in nube sequens solem.

¶In hoc vltimo caplo (qđ ē ꝯtinnatiuuꝫ libri seqūētis ad libros precedētes) incipit phus determinare breuiter et generaliter de mineralibꝫ Naꝫ exq̄sita ꝛ spēalis determinatio de ipsis spectat ad librū de mineralibꝫ Et ponit hāc suppositiōeꝫ. ꝙ duplex est exalatio. quedā est sicca ꝛ ꝛrestris. Alia est humida et aquosa Et sicut supra ꝛraꝫ ex istis exalationibus fiunt diuersi effectus ꝛ diuerse impressiones. ita ꝛ infra ꝛram. Unde ex istis exalationibꝫ fiunt metalla ꝛ lapides ꝛ alia mineralia Sic enī generātur lapides. qꝛ qñ exalatio est fumosa ꝛ terrestris nō pōt exire terrā ipaꝫ ꝯdēsaꝛ a frigiditate terre et illi exalationi ꝯmisceꝛ vapor qui ꝑ talem ꝯdēsationeꝫ ꝯuertitur in lutum ꝛ decoquiꝛ tale lutuꝫ a caliditate exalationis intātū ꝙ tādem fit lapis. Generātur aūt metalla hoc modo cuꝫ exalatō vaporasa est multo tpe decocta. a frigido constringitur ꝛ tādem generatur metallum. vnde aliqua sunt metalla liquefactibilia ꝛ sunt illa in quibus dñatur exalatio vaporosa seu aquosa. Alia vero nō sunt liquefactibilia sꝫ sunt maleo ductibilia. et ista minus habent de exalatiōe vaporosa. Alia sunt metalla que primo erāt liquefactibilia sꝫ tādem ꝑ vehementeꝫ calorem desiccātur ꝛ indurānꝛ intātuꝫ ꝙ nō sunt plus liquefactibilia Excusat āt se phs ab ampliori determinatione de generatione mineralium in hoc negotio eo ꝙ spectat ad librū de mineralibus.

Queritur vtrum

Radius solis in occursu medij densioris refrangatur

☞ Arguitur prio ꝙ nō qꝛ radius ꝑpendicularꝭ nō refrangitur. ꝗ nullus radius refrangitur. Patet ꝯña qꝛ oēs sunt eiusdem rōis ꝛ ꝓcedunt ab eodem lucido. Et ꝯfirmaꝛ. qꝛ si aliꝭ radiꝰ refrāgereꝛ seq̄reꝛ ꝙ idē accñs nūero eēt i diuersꝭ subiectis qđ ē īpossibile Tenet ꝯña. qꝛ ille radius ē accñs. ꝗ si refrāgitur in occursu medij dēsioris simul erit in medio dēsiori ꝛ raro Tertio sic. Nullus est radius visualis. ꝗ nullus talis refrāgiꝛ in occursu medij dēsioris. Añs patet ꝑ Aristotelez in scdo de aīa q̄ dicit. ꝙ visio non fit extramittendo. ꝗ nullꝰ radiꝰ visualis ꝓcedit a visu nr̄o Quarto sic Si radiꝰ visualꝭ refrāgereꝛ i occursu medij dēsioris. seq̄reꝛ ꝙ nulla res appet vbi est qꝛ nulla res visa ꝑ radiū ꝛfractū appet vbi ē sꝫ q̄libet res videꝛ ꝑ radiū ꝛfractū. ꝗ Minor ꝓbaꝛ qꝛ organū ē dēsiꝰ mediū ꝗ sit aer. ꝗ etiā in occursu eiꝰ radiꝰ refrāgitur ꝛ ꝑ ꝯñs vnaqueqꝫ res apparet alibi ꝗ est et etiā maior ꝗ est

In oppositum

Est aresto. in textu qui dicit ꝙ quidam igitur visus refrangitur sicut et ab aqna sic et ab aere ꝛ ab oībus habentibus idē planū. ex his que circa visum oñsa sunt oportet accipere fidem. Pro solutione questionis soluende sequuntur quatuor q̄stiones.

Questio prima ē de

reflexione radij visualis in generali. vtrum scʒ radius vi
sualis reflectitur in medio vniformi ꝑ cuius solutiōe
Attende primo ꝙ radiꝰ visualis non est aliud q̄
lumē m'tiplicatū ab obiecto visibili vsq̄ ad visum nō
ꝑ motū localem sʒ ꝑ ꝯtinuā generatōʒ luminis ⁊ ille est
duplex q̄dā ē ꝑpendicularis ⁊ est lumē mltiplicatū a cor
pore lucido vsq̄ ad visū scḋm lineā rectā ⁊ sic diffinit᷑
a ꝑspectis est radiꝰ qui cadēs sup̄ aliquā supficiē relin
quit ex vtraq̄ sui pte duos angl'os rectos ⁊ eq̄les. sed ra
dius obliquus ē q̄ cadēs sup̄ aliquā supficiē relinquit
ex vtraq̄ sui parte duos angl'os ineq̄les. Attēde se
cūdo ꝙ duplex est radiꝰ. q̄dā ē directꝰ qui ē recte mul
tiplicatꝰ ⁊ est ille qui ꝑ mediū vniforme ⁊ libere ꝓcedᵗ
a corpore lucido ad visum. aliꝰ est radiꝰ reflexꝰ ⁊ ē ille
qui ꝓpter densitatē alicuiꝰ medij nō pt vlteriꝰ trāsire sʒ
reuertit᷑ circa corpꝰ luminosuʒ. alius ē refractꝰ ⁊ est ille
q̄ in occursu alicuiꝰ medij ꝓcedit vlteriꝰ vsq̄ ad visuʒ
sed nō recte ymo ad latꝰ et h̄ dupl'r. vl' recedēdo a ꝑpen
dicl'ari. vl' accedēdo ad ꝑpēdicularē. Attēde tercio
ꝙ linea incidēcie ē linea ꝑ quā lumen incidit a corpe lu
minoso. et si incedat ad supficiē vocat᷑ linea ꝑpēdicl'arꝭ
si obliq̄ vocat᷑ linea incidēcie. sʒ linea reflexiōis est line
a ꝑ quā lumē reflectit᷑ a superficie ad visuʒ ꝟsus ptem in
qua ē visibile. sed linea refractōis est linea ꝑ quā lumen
trāsiens mediuʒ refrāgit᷑ a ꝑpēdiculari vl' ad ꝑpēdicu
larē. sʒ angulꝰ incidēcie ē angulꝰ cātus ex illa pte supfi
ciei versꝰ quā includit᷑ obiectū visibile. ⁊ ex linea īcidē
cie. sʒ āgulꝰ reflectōis ē āgulꝰ cātus ex alia extremitate
superficiei ⁊ ex linea reflectōis. Attende quarto. ꝙ ca
thecꝰ est radiꝰ visualis ꝓcedēs ab aliq̄ corpe luminoso
vsq̄ ad punctū ad q̄d ꝯcurreret totꝰ radiꝰ visual' refle
ctus. si recte ꝓcederet ad supficiē a qua reflectit᷑. Istꝭ
notatꝭ. supponēde stꝭ alique regule. prima. radiꝰ visua
lis semꝑ ꝓcedit a re visibili ad visuʒ. visus em̄ nō fit ex
tra mittendo sʒ intꝰ recipiēdo. scḋa. lumē multiplicet᷑
ꝑ mediū. aut ī instāti. aut saltē in tpe impceptibili ꝓ
ter vltimā dispositionem medij. tcia. lumē diffūdit se
orbiculariť nisi repiat aliq̄d opacū resistēs. Quarta a
quolibʒ puncto corpis luminosi ad q̄dlibet pūctuʒ me
dij multiplicat᷑ lumē vsq̄ ad visum. ptʒ ꝑ vnā ꝓpōʒ ꝑ
spectiue. q̄ dt q̄dlibet pūctuʒ corpis luminosi. q̄dlibet
puunctū medij illustrare necesse est Quinta. radiꝰ ꝑpē
dicularꝭ est fortissimꝰ. q2 ē magꝭ ꝯiūctꝰ. ideo quāto ali
quis radiꝰ magis accedit ad ꝑpēdicularē tāto fit forti
or. et quāto plus recedit a ꝑpēdiculari tanto fit debili
or. Sexta radiꝰ ꝑpēdicularis nunq̄ refrāgit᷑. sʒ sp trā
sit ꝑ mediū q̄d sibi occurrit. ⁊ reflectit᷑ ī seipsuʒ a tl'i mō
Septima. quādocunq̄ ꝓtrahit᷑ linea a loco in q̄ appa
ret esse res visa ꝑ reflectōʒ vsq̄ ad visum. talis linea di
citur cathetꝰ.

Dic primo ꝙ omnis radiꝰ obliq̄ trā
siens sup̄ aliquā supfici
em ꝑ mediū diuersarum
dyafoneitatū. refrāgit᷑ in occursu noui medij. sicut ptʒ
de baculo obliq̄ exn̄te in aq̄. ꝓ media parte. Dic se
cūdo. ꝙ radiꝰ visualis obliquꝰ in occursu medij rari
us refrangit᷑ a ꝑpēdiculari Dic tercio ꝙ radiꝰ visu
alis obliquꝰ in occursu medij dēsioris refrāgit᷑ ad ꝑpē
dicularem q2 quāto aliquis radiꝰ repit maiorē dēsita
tem tāto magis accedit ad ꝑpēdcularē. Dic quarto
ꝙ radiꝰ vusualis nō refrāgit᷑ in medio vniformi cū. ei
mediuʒ sit vniforme nō est maior rō q̄re refrāgeret᷑ in
vna pte medij q̄ in alia. dicūt tñ aliq̄. ꝙ radiꝰ visualis
reflectit᷑ in medio vniformi. sicut pʒ de illis, q̄ ꝓpt debi
litatē visus in quolibet medio vidēt faciem suā añ se.
Et ex hoc pʒ. quare est ꝙ denarius positus in pelui
plena aqua ab aliq̄ distātia videt᷑ ⁊ iō ablata aq̄ non
videt᷑ in tāta distātia. hoc eni nō est nisi q2 radiꝰ visu
alis in occursu medij rariorꝭ diffundit se ꝑ mediū rece
dendo a ꝑpendiculari Et ꝓpter eandē causaʒ baculꝰ
in aqua appet fractus vna pte bacl'i exn̄te extra aquaʒ
ps eni in aqua exn̄s apparet altior q̄ sit eo ꝙ videt᷑ ꝑ
radiū refractuʒ. vñ si radius in medio vniformi reflec
tatur ex eo ꝙ mediū vniforme est eiusdēʒ rōnis in om
nibus suis ptibꝫ Et si queras. vtrum in q̄libʒ pūcto cor
poris lūiosi ī q̄dlibet pūctō medij infra sperā lumē cor
poris lūiosi exn̄tis multiplicet᷑ lumē. Dico ꝙ sic loq̄n
do de punctis physicis Nā lumē multiplicat᷑ orbicu
lariter q̄ntū pt nisi rōne alicuiꝰ opaci vel densi impedi
atur Et si arguas q2 ſm hoc sequeret᷑ ꝙ in q̄libet pūc
to medij esset lumē infinituʒ. sunt eni in corpe lumino
so infinita pūcta. nego ꝯn̄aʒ. licet eni in quolibet corpe
luminoso sint infinita pūcta mathematica nō tñ phy
sica Punctū eni physicū nō simpliciť indiuisibile ē sʒ
nulluʒ diuisibile q̄d possit sensui apprehendi

Questio secunda

Vtrum colores iridis ⁊ alie forme speculares sint forme
reales et physice realiter distincte ab illis in quibꝫ ap
parent ⁊ a quibꝰ causant᷑ Ad quā cōclusionē diuersi
diuersimode respodēt. Unde quidē dicūt in iride nō
esse veros colores sʒ solū apparentes ⁊ iō dicunt aresto
teleʒ dixisse ꝙ iō pictores iridē depingere nequūt Di
cit eni possidonius ꝙ si in iride essent veri colores tūc
iris diu maneret. Et hoc idēʒ dixit nero imꝑator me
trice q̄ inetra refert seneca sʒ nimis corrupta repiuntur
⁊ hꝰ etiā rōēʒ assignāt ex hoc ꝙ illi qui magis distant
ab irid melius distiguūt colores iridis. Nō est ḡ verꝰ
color in iride. et ideo pitrigoras appellauit irideʒ epi
phanū. i. desup apparenteʒ. Et in hac opinione est sene
ca q̄ ad hoc ꝯgregat multorum philosophorum snias Alit᷑
aūt respondebāt poete sicut euripedes. qui dixerūt iri
deʒ esse supra camerā. in nouis in q̄ ꝯclusus est serpēs
quē sol nititur inuadere sagittꝭ eo ꝙ inuasit appollinē
⁊ diainē sʒ hec narratio est mendosa Alii rñdebāt pl
ranus geometer quidē dicēs ꝙ iris nihil aliud est nisi
imago solis recepta in nube ꝯcaua sʒ illud nō manife
stat ꝓpositum Sʒ nicolaus pipateticus dixit. ꝙ iris ē
vapor eleuatus de tra q̄ fit spericus eo ꝙ de tra speri
ca eleuatur ⁊ sursum frigore ꝯgelatur cui (cū sol oppo
nitur iris) e efficitur ⁊ vocatur arcꝰ demonis Demō
enim interpretatur sciens ⁊ q2 soli scientes iridē noscūt
et ideo a quibusdam sic vocata fuit hec opinio defi
cit in hoc ꝙ attribuit figuraʒ iridis figure terre Aui
cēna āt et algazel de iride loquētes dicūt ꝙ fit ex aere
humefacto ꝑ pluuiā q̄ aer rōne hūiditatis acq̄rit sibi
nitorē tanq̄ speculū. Et rōne ꝯmixtionis cuʒ vapo
ribus obscuratur et sic iris in eo generatur. Sʒ pro de
claratione istius opinionis suppone ꝙ ens reale inter
duʒ capitur prout opponitur enti rationis isto modo
ris et quelibet forma specularis est ens reale. Alio
modo capitur ens reale vt opponitur ei quod est si
militudo vel Imago entis realis. Et sic dicimus

imaginē nō esse id cuius est imago Dato ꝙ sit aliqd in se isto modo forme speculares nō dicunt entia realia eo ꝙ nō sunt nisi spēs ꝛ siſitudines entiuȝ realiuȝ refracte Istis suppositis Dōm est primo. ꝙ iris quo ad suuȝ formale nō est nubes a qua reflectitur lumē sol' pci se.pȝ q2 posita nube ad quā reflectitur lumē solis nō ē necessariū ponere iridē3 sil'r posito lumie solis reflexo a nube non de necessitate ponitur iris. Dic scdo. ꝙ iris est siſitudo siue spēs sensibilis ipsius lūis solis visa in guttulis cadentibus a nube rorida quasi i quibusdā speculis ꝛ discōtinuis oñdentib⁹ colorē solum et nō figurā Ex quo pȝ ꝙ licȝ reflextio lūis solis fiat a nube rorida oȝ tñ sp ꝙ ibi sint plures guttule pue cadētes a nube ꝛ nō pcisa ipsa nubes Dic tcio iris nō ē forma realis vt opponitur forme speculari sȝ est forma realis specularis tñ Primū pȝ ex dicto aresto telis supius allegato vbi dicit. ꝙ i irid; nō sunt veri colores sȝ apparentes solum Ex quo pȝ. ꝙ colores iridis pro priē nō sunt i aliquo subiectiue nisi sicut forma specularis est subiectiue in specule nō eni habent ꝓpriuȝ esse subiectiuū phisice loquēdo sȝ solum esse obiectiuum ꝓportionalit' sicut loqui solemus de reb⁹ hñtib⁹ esse ob iectiuū in intellectu. Dic qrto. ꝙ iris est apparitio triuȝ coloꝝ in nube rorida ꝛ speculari nō hñs esse ihe rens ꝛ reale physicū opposita corpi luminoso hñs ordinē3 ꝛ figurā semicirculi. vel saltē minoris portiōis ꝙ sit circulus Si qras prio An iris appuit añ diluuium sicut post. viso ꝙ in genesi dicit' ꝙ deus dedit iridē in signū federis Ad hoc rñdent aliqui theologi ꝙ nō Sȝ dōm est ꝓbabilit' ꝙ q2 iris hȝ causas materiales sicut dictuȝ est.q̄ ita bene potuerūt poni añ diluuiuȝ sicut post.iō etiā iris potuit poni añ diluuiū. Vñ non est recurrendū ad miracula sine necessitate Posuit āt deus signū federis iridē ita ꝙ nūq̄ post destrueret creaturā p diluuiū sicut antea fecerat Si qras scdo. q̄re est qñ apparent due irides sil' ꝙ colores i eis hñt trans positiōe3 Dico iō ꝙ prima periferia pme iridis mag' de directo rspicit vltimā periferiā scde q̄ priaȝ eiusdȝ Nā ptes iridis ꝓcedunt ad modū periferiaꝝ semicirculoꝝ ꝛ ps supior videt' nobis propinquior.ideo causat inferiorē periferiā iridis inferioris Alij vero dicūt ꝙ colores iridis causant' ab angulis reflectōis radioruȝ ita ꝙ color iridis quāto magis accedit ad lucidi tatē solis tāto ps iridis est ꝓpinquior soli. Qñ ibi est iris tūc oculus videnti' atȝ centꝝ iridis sunt in eadem linea Ex quo pȝ ꝙ supior pifería supioris iridis magis distat a sole q̄ a lie ꝛ iō obscurior est. Et p opposituȝ est de inferiori iride q2 supior ps est propinquior soli ꝛ ista est causa trāspositōis colorꝝ Si queras tcio vtꝝ sil' possint apparere plures irides q̄ due. Rñdet Aresto.ꝙ nō. Dicūt tñ aliq modernoꝝ se vidisse plures q̄ duas quoꝝ expientiaȝ negare nō possum⁹ Aresto teles eni locutus est ɔformit' ad ea que cōiter accidunt mō sic est de iride Dicunt tñ hic aliqui ꝙ a mille hoībus possunt videri simul et semel mille irides Vñ supponūt prio ꝙ iris apparet in guttulis cadentibus a nube rorida ꝛ non proprie in nube. Scdo supponūt.ꝙ duobus hoībus existibus in diuersis ptibus emispe rij non apparet precise eadem iridis.sicut patet si trahantur due diametri a nube ad oculum. Tertio ꝙ licet diuersi irides appeant diuersis hoībus existentib⁹ in diuersis locis.oēs tñ accipiuntur pro vna iride per equiualentiaȝ. Quarto.ꝙ distincte guttule videntur a diuersis hoībus ꝛ habent distinctas apparitiones.ꝛ reflectiones Ex quibus infert ꝙ simpliciter loquendo tot sunt irides quot sunt hoīes aspicientes iridem si sint in diuerso situ emisperij. Et nulli idem hoī pñt apparere simul plures q̄ due irides sicut pȝ per expiētiam Si queras qrto quomō pñt esse specula in quibus videtur color ꝛ non figura. Dico primo ꝙ qñ q̄ h fit ꝓpter debilitatem vel puitate3 vel etiam difformitatem speculi vñ si lapis proijciatur i stagnū ꝓpter turbationem supficiei aque nos bene iudicamus de colore solis.non aūt de figura eius

Questio tertia

Vtꝝ halo sp appareat circularꝭ figure ꝛ similiter parelus nō āt virge Pro cuius solutione.attende primo ꝙ halo grece est circulus latine siue corona. apparet aūt ɔiter circa stellas vel planetas. ꝛ tendit qñq̄ ad albedine3 qñq̄ aūt ad nigredinem vel alios colores fm raritatem vel densitatem nubis ex qua causantur Causatur eni ex vapore calido et hūido sursum eleuato qui a frigiditate ɔdēsatur Et inter nos ꝛ planetam interponitur ꝛ pñr radij visuales frāguntur et a ppendiculari recedunt.et inde talis circulus apparet fm ꝙ aliter ꝛ aliter inspissatur Attende secūdo. ꝙ interdum apparent nobis quedam linee perpendiculares que vulgariter dicuntur funes temporꝭ solis nomine aūt cōmuniori vocātur virge. Unde si nubes fuerint a latere solis vtputa ab austro vel a borea tunc a talibus nubibus fiunt reflectiōes radiorum ꝛ hoc fm nubiuȝ dispositionem Naȝ tales nubes in vna sui pte sunt deliores ꝛ in alia rariores ꝛ ideo apparent diuersi colores ꝛ quasi quedā linea vidētur Attēde tcio ꝙ parelis dicitur a par et olius qd est sol quasi par soli vel a para qd est iuxta quasi iuxta solem Est autē parelius nubes rorida sequēs solem ꝛ exprimēs effigiem solis ꝛ generatur.q2 aliqñ a latere solis est vna nubes grossa rotunda ꝛ regularis ꝛ radij solares refrangunt ad eam ꝛ faciunt ibi apparere quasi alium sole3 vel effigiem solis. virge vero generantur qñ nubes non est vndiq̄ ɔtinua sȝ certis locis videtur esse pforata. tūc radij solares ꝓcedentes per oīa foramina nubis refracti supra quosdā hūidos vapores exñtes in illis foraminibus nubis appet ad moduȝ quarūdā cordaꝝ albaꝝ Sil'r generātur qñ nubes ē vbiq̄ ɔtinua sȝ est magis rara in vna pte q̄ in alia.tūc radij solares penetrant nubē in ptib⁹ raris ꝛ sic cāntur virge qñq̄ nigre qñq̄ virides qñq̄ punicee fm diuersuȝ dñim claritas lūis cum obscuritate nubis Attende qrto ꝙ interdū ɔtingit.ꝙ halo nō est circularis figure.ꝛ primo qñ ē ita ꝓpinqua tre ꝙ alia portio circuli si protraheret' cadent sub orisonte. Scdo qñ nubes ex aliq latere lune euanescēte fuit inepta ad tīem refractiōem ipa re manente apta ex alio latere Et hoc ɔtingit qñ lūa nō est plena sȝ dimidia vel quando natura ex vna parte est nimis rara Tertio contingit quando halo incipit disparere tūc ad sensum apparet ꝙ halo non est ex omni pte circularis Quarto qñ fit halo lūe ꝛ nō sup nr̄m senit. sȝ quando est eleuata sicut sol hora tertia diei tunc radij cadunt oblique supra nubem.ꝛ obliquius

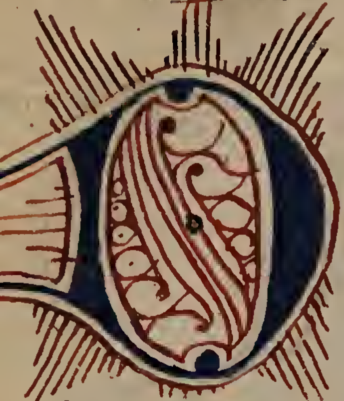
ex vno latere q̄ ex alio. nā obliq̄ cadunt ꝓsus senit q̄ ꝓsus orisōtē ꝑ ut ꝯmuit declaꝛ ⁊ tūc seqtur φ ab eadē distātia ad diametꝝ ꝓtracta linea ad oclm non erūt si pliciꝉ ex vtraq̄ ꝑte eq̄les angli ꝛflexi q2 tūc oporteret φ halo nō vndiq̄ eq̄liter extingueret Dōm est ḡ ad q̄stionem φ non semꝑ oportet φ halo ēcularit gn̄eꝛ nec idē est mod⁹ gn̄atōis halo ⁊ parelij. Si q̄ras q̄d ḡ sit realiꝛ virge ⁊ parelij. dico φ nō sit lumē solis nec ipa nubes ſ; sūt appētes effigies ⁊ siliᵗudines solis cāte ex refractione radioꝝ solis a nube exñte a latere solis.

Questio quarta.

Utrum ex exalatione fumosa ⁊ ꝛrestri gn̄eꝛ metallum ¶ Ad istā q̄stionē aliꝛ respōdēt alchamiste ātiqui ⁊ aliter moderni ph̄i. Un̄ suppōnēdū ē pmo φ oīm liq̄fcibiliū pma mate² ē aq̄. oīa ḡ metalla liq̄fcibilia huiditatem in se ipis hn̄t incorpatā ⁊ iō oīa dissoluūtur in humidū q̄cunq̄ ꝯgelātur. Un̄ dꝛ ph̄s q̄nto metha. φ omniū liq̄factibiliū materia est vna q̄ est aqua nō tn̄ solum aqua sed etiā ꝛrestre subtile ipsi aque ad mixtū q̄ ꝟtute sulfuris coadunaꝛ in viuo argēto. Un̄ dꝛ gebor in libro de natura pfectionis φ metalla sb terra gn̄anꝛ ex sulfure ⁊ viuo argēto. ita φ ymaginaꝛ φ ex exalatōib; subtilissis viui argēti et ex gressionib; ptib; sulfuris ꝑ resolutōẽ metalla fiūt ⁊ ex opatōe viui argēti q̄d est huidū cū sicco sulfure ad inuicē adunanꝛ. Dicit aūt φ h̄ non potest fieri nisi ꝑ valde lōgū tp̄s. nā fere decē ānī requirunꝛ ad hoc φ metallū infra terrā hoc mō gn̄eꝛ ⁊ hoc ē ex eo φ huiditas viui argēti nō subito euanescit facere aūt ipa euanescere ꝑ artē valde difficile ē. Un̄ est φ dicūt ph̄i φ sulfur in gn̄atōe metalloꝝ est q̄si pater ⁊ argētum viuū est mater Nam sulfur ꝺ sui natura ē penetratiū sic dꝛ Auicenna ⁊ iđo actiē se h;. est eñ calidum in q̄rto gradu. h; tn̄ aliq̄d huiditatꝭ. et iđo est liq̄fcibile ⁊ pticipet naturā aque q2 aūt est ꝯminuibile. iđo pticipat nāz terre. Est ḡ sulfur semē oīm metalloꝝ q̄d recipiꝛ in viuo argēto tanq̄ in humido nutriēte Est eñ viuu; argētū aqueū ⁊ terreū. hn̄s se respectu metalli. sicut mēstruū respectu aīalis Nā viuū argētū digiriꝛ ꝑ sulfur ⁊ i pncipio gn̄atōis efficiꝛ glādiuosū et paulatī; in metallū ꝯuertiꝛ ⁊ hoc est q̄d dixit auicēna i sua epl'a alchimica quā scripsit ad halem ph̄m φ argētū viuū ⁊ sulfur esset oīm metalloꝝ materia cū terrestri subtili ⁊ ab isto nō discordabat Heremes dicēs. metalla ex oīb; elemētis ꝯstitui q̄d vtriq̄ verū ē. si ad primū originē respiciam⁹ fuit tn̄ q̄dam alcha. noīe Sigil ex arabia oriund⁹ qui vult ꝓbare in suis secretꝭ φ cinis ē materia oīm metalloꝝ videm⁹ eñ hoc de vitro q̄d cātur ex cinere Siliꝛ experimur φ nulla metalla natāt i aq̄ q̄d tn̄ deberēt facere si materia coꝝ esset aqua. Similiꝛ humida non sitꝭ cremabilia nec inflāmabilia metalla sunt huiusmodi ḡ Dō; ē ad istū φ ipse nō erat phisicus ſ; metaphisic⁹ ꝓsumēs aliq̄d mētiri de metalꝉ. Mat'a ei vitri nō est cinis ſ; poci⁹ huidū intrīsicū sibi. neq̄ metallū. iđo nō natāt q2 oīa sitꝭ terrestria S; quia ꝓpter sulfur nimis pticipāt de terrestri. Non sitꝭ aūt metalla cremabilia sicut ille dicit ⁊ q̄zadmodū ligna cremātur ¶ Dōm est ḡ ad q̄stiō; φ ex huido terrestri cu; sicco reputa sulfure gn̄aꝛ metallū. Si queras pmo que sit natura agēti viui ⁊ sulfuris ⁊ vbi repiūꝛ Dico φ argētum viuū intdū extrahiꝛ de minera cui maxie assimilatur. plūbu; multū; eñ argēti viui intrat ꝯpō; plūbi sicut p; in cursu plūbi vel stauni. Generatur etiā ferꝝ ex viuo argento cum terrestri ponderoso ⁊ immūdo ⁊ ideo ē valde rubiginosu; Auꝝ fit ex viuo argēto q̄d intrat ꝯpositōẽ; non ſm q̄litatem ſ; solum ꝑ substantiam Aliud aūt repiꝛ in lapidibus ⁊ ꝑ adustionem extrahitur ⁊ illud propter frigiditatem ē venenosum Et dissoluit nōmos ⁊ perimit pediculos ⁊ lendes. Et si cum puluere ⁊ sale armoniaco misceatur ꝯuertitur in puluerem rubrum. ⁊ si ponatur ad ignem redit ad primam substātiam ſc; hūidam et fluentem. et cum per acutas aq̄s artificialiꝛ mortificaꝛ colorat corpa sicut artifices expiunꝛ. vnde natura ꝓuida abundat in sulfure tanq̄ principio oīm metalloꝝ. Si queras secundo que sit causa efficiens metalloꝝ dixi iam φ est sulfur q̄d dirigit ⁊ vnat ꝛrestre ⁊ aliq̄n etiam frigiditas ꝯdēsat ⁊ inspissat Causa tn̄ principalis oīm ē influentia celestis. Nam saturno attribuitur plūbum. Joue stānum. Marti ferrum Soli auꝝ Ueneri cuprum Marcurio argentū viuū. ⁊ Lune argentu;. Hoc est q̄d dixerunt hermes. ⁊ gigil. celum esse p̄rem ⁊ terram matrē metalli. Si queras tertio. An vnum metallū in aliud artificialiter transumari possit dūmodo actiua passiuis debite applicentur. dico φ sic hoc aūt est homini valde difficile eo φ cause metalloꝝ ab hoīb⁹ non pfecte ꝯgnoscuntur Et ideo cōcesso. φ ars alchamie aliq̄d habeat veritatis nihil tn̄ h; vtilitatis. Requirit eñ ars ista tp⁹ ad eā pficiendā Maiores sunt sumptus q̄ vtilitates. Si queras q̄rto quot sitꝭ genera metalloꝝ Dico φ quedā sunt facile liq̄factibilia sicut plunbum Alia vero cum difficultate sicut ferrū ⁊ auꝝ in quibus est pfecta digestio humidi subtilissimi. Repitur autē auꝝ in terra ꝑ modu; quarundam venaꝝ ⁊ in montibus ignitis et in aqua sicut in fluuio renensi Cum āt repitur incorpatum lapidibus oportet primo φ totus lapis in molēdino teratur ⁊ postea ꝑ ignem extrahatur et illud est grossius Similiter est de argento S; cu; inuenitur in lapidibus ad modu; cuiusdam vene tunc ꝑ ignem extrahitur ⁊ est puri⁹ primo. cū āt repitur in terra molli ad modu; terre glutinose i pm est preciosius alijs. siliter repitur es ⁊ plumbum. De lapidibus āt est specialis liber. ⁊ etiā de minoralibus. iō breuiꝛ hic ꝑtrāsit arestoteles

Adrōnes aū oppositu; Ad pmā; dō; φ radius ppendicularis ē fortior alijs ⁊ ideo nō refrāgitur ⁊ sic nō valet ꝯña Ad secundā negatur falsitas ꝯsequētis Ad ꝓbationē; dōm φ aliud est reflectio ⁊ refractio sicut supius patuit Neq̄ ita cito illuminaꝛ medium rarū sicut densu;. vt patet ꝑ exigentia; Ad ꝛtiu; dicitur φ radius nō vocatur visualis q2 ꝓcedit a visu ſ; q2 a re visibili Ad q̄rtu; negaꝛ ꝯña. q2 in humorib; oculi non est tanta diuersitas φ possit causare refractiōẽ;. siliꝛ ocul⁹ ē circularis figure dato āt circlo ꝯtingit ad ipam linea; duci ꝑpēculariꝛ. linea āt ppendicularꝭ refrāgiꝛ iō nō o; φ q̄libet res videaꝛ ꝑ radiū refractū

¶ Et i h̄ finiꝛ liber metheoroꝝ ꝛtī⁹. deo gr̄as

E natura

fere plrima scia circa corpora Egregius Aristoteles ait. nūꝙ nos verecūdiores eē de bere ꝙ cuꝫ de diis agit̄ si enī tēpla intramus ꝯpositi si ad sacrificium accessuri vultuꝫ summittimus. ꝛ omni argu/ mento modestie fungimur. q̄nto hoc magis facere debemus cū de sideribꝫ de stel lis de eoꝝ natura disputamꝰ ne quid temere ne quid imprudenter aut ignoranter affirmemus Et sciētes mentiamur multo ergo studio ꝛ frequēti labore Ari/ stotilis dicta de celo elaborata ꝛ quatuor libris distin cta omni beniuolentia edocere debemus Diuidit̄ aūt pmus liber in q̄tuor tractatus. in quoꝝ primo deter minat de toto vniuerso in generali ꝛ de distinctiōe ptiuꝫ eiꝰ Et distinguitur in quatuor capitula. Primo determinat de pfectione vniuersi inquātū est corpus et intēdit duas ꝯclusiones. prima est. ꝙ scia natural' pro maiori tpe versatur circa corpa ꝛ magnitudines passi ones ꝛ motus et principia ipsoꝝ. pꝫ qꝛ scia naturalis ē de rebꝫ naturalibus sꝫ inter res naturales quedaꝫ sunt corpa vel magnitudines q̄daꝫ vero motus vel passio nes ipsoꝝ. ꝛ q̄dā principia Ad inferenduꝫ aūt scdam ꝯclusionē supponit ꝙ cōtinuū est diuisibile in sp diuisi bilia. ꝯtinuū aūt siue magnitudo diuiditur in tres spe cies que st' linea supficies ꝛ corpora Unde linea pt sic diffiniri. est magnitudo diuisibilis ƀm vnā dimēsio/ oneꝫ Supficies vero ƀm duas ꝛ corpus ƀm tres p̄ter has aūt non' est alia magnitudo propterea oīa esse. Scda ꝯclusio corpus est diuisibile ƀm omes dimēsio nes pꝫ qꝛ est diuisibile ƀm tres dimensiones sꝫ tres di/ mensiones st' omes dimēsiones. g̃ Pro pbatione mi/ noris ponit terciā cōclusiōeꝫ Nūerus ternarius ī nūe rus oīs ꝛ pfectus Probat̄ tribus signis. Primū ē ex auctoritate eoꝝ dicentiū pfectōeꝫ rei ꝯsistere in tribus scꝫ principio medio ꝛ fine Per que intelligunt̄ essentia virtus ꝛ opatio. Scdm signum est. ꝙ antiqui ad sa/ crificatiōes deoꝝ vtebantur numero ternario sacri/ ficabant enī igne thure et oratione Tertiū signū est ex cōmuni mō loquēdi ƀm quē de rbus dicitur oē q̄ enī duo ambo dicimus. ꝛ duos āb os omes autē nō dici/ mus sꝫ de rbus hanc pfectioneꝫ dicimus pmū hec aūt propter ipsam naturā sic inducere sequimur Quarta ꝯclusio Corpus est magnitudo pfcā Probat̄ duabꝰ rōibus. prima qꝛ corpus est diuisibile ƀm omes dimē siones. sꝫ ome totum ꝛ pfectum idem sunt ƀm rem quā uis differant ƀm rōem. g̃ corpus habet dimēsiones p/ fectas ꝛ p ꝯñs est pfectum Scda rō. illa magnitudo est pfcta que nō transit in aliam rem. sꝫ alie in ipsam corpus erat est hmōi g̃. Maior patꝫ qꝛ exitus ab aliq̄ fit propter defectū. pfectō aut nihil deficit. ideo a pfe cto nihil exit. necesse est enim fieri exitum ƀm pfectōeꝫ Nō est aūt possibile pfectū deficere Quita conclusio totuꝫ vniuersum ē pfectum Probatur duobus rōnibꝫ Prima totum vniuersum q̄dā corpus ē. corpꝰ āt ē pfectū. g̃ Scda totum vniversuꝫ ꝯtinet oīa ꝛ a nullo continetur.

¶ In scdo caplo phs p motus simplices ostendit distinctōeꝫ ptiuꝫ vniuersi scꝫ corpm simplicium Ad sciendum aūt distinctiōem ptium vniuersi ponit tres suppōes. Prima omnia corpa naturalia sunt p se mo/ bilia ƀm locum. qꝛ hn̄t in se naturam que est principiū motꝰ. Dia ei physica corpa ꝛ magnitudines ƀm sīpa mobilia dicimꝰ eē ƀm locū. Scda suppositio ē qd mo tuuꝫ q̄dē est simplex et quidā mixtus eo ꝙ corpm alid est simplex et aliud mixtum Corpis āt simplicis ē mo tus simplex. ipm eī mouetur ƀm naturā propriā Cor poris vero mixti ē motus mixtus ꝛ moue̅t ƀm naturā elementi pdn̄antis Tertia suppositio est. ꝙ motuū sim plicium quidē est rectus et quidē circularis. Nullus āt est alius motus nisi mixtus ex recto et circulari Nā oīs magnitudo ē simplex ꝛ recta vel circular'. Motꝰ circularis est qui est circa medium Rectus vero ē du plex scꝫ sursum qui est a medio ꝛ deorsuꝫ qui ē ad me/ diuꝫ Omnis g̃ motus vel est a medio vel ad mediuꝫ vel circa mediuꝫ. Istis supposit' probat̄ hec cōclusio quinꝙ rationibus Prima qꝛ motus circularis ē sim plex sicut pꝫ ex tria suppositiōe. ergo est alicuiꝰ corpis simplicis sꝫ non est alicuius q̄tuor elementoꝝ ƀm na turā. qꝛ elemēta mouentur motu recto ꝛ vnius corpis simplicis est tm̄ vnꝰ motus ƀm naturā. ergo p̄ter q̄tu or elementa oportet ponere q̄ntū corpus simplex qd ƀꝫ suam naturā moueatur motu circulari Pro scda rōe supponitur pmo. ꝙ motus ꝯueniēs alicui corpi p̄ter na turā ꝯriatur motui sibi ꝯuenienti ƀm naturā. Scdo supponitur. ꝙ tm̄ vnū vni est cōtrariū. arguitur g̃ sic si motus circularis ꝯueniret elemētis p̄ter naturā cō/ trariatur motui recto qui eis cōuenit p naturā vt pꝫ ex prima suppositione. sꝫ hoc nō pōt dici qꝛ tunc vni es sent plura ꝯtraria qd est cōtra scdam suppositōeꝫ Nā motui recto quo mouetur vnū elemētū ꝯtrariat̄ aliꝰ motus rectus. Si ergo ei ꝯtrariaret̄ motus circula/ ris eidem esset plura ꝯtraria cū ergo motus circular' ꝯueniat alicui corpm simpliciū ꝛ nō alicui elemētoruꝫ vel ƀm naturā vel preter naturā sequtur ꝙ oportet po nere q̄ntū corpus simplex cui ꝯueniat. Tertia rō mo tus circularis est pōr aliis motibus. pfectuꝫ. est natu ra pus impfcō circulus āt pfectior ē recta linea ē imp/ fecta qꝛ tali pōt fieri additō prior āt motus est ƀm na turā poris corpis. g̃ oꝫ p̄ter q̄tuor elementa ponere q̄n tuꝫ corpus simplex eis pus ꝛ pfectiꝰ cuiꝰ sit motꝰ cir/ cularis ƀm suā naturā Pro quarta ratione supponit̄ primo. ꝙ oīs motus simplex ꝯuenit alicui corpi ƀꝫ na turā. Et alicui preter naturā Scdo supponit̄ ꝙ motꝰ ille qui cōuenit vni p̄ter naturā ꝯuenit alteri ƀm natu rā. Arguit̄ ergo sic Ad sensum appet aliqd corpꝰ mo ueri circulariter vel g̃ tale moue̅t ƀm naturā propam ꝛ sic habet̄ intētū vl' p̄ter naturā ꝛ tūc erit aliud corpꝰ circulariter motum ƀm naturā ꝛ illud erit aliud cor/ pus a quatuor elementis g̃. Quita rō solus motꝰ cir/ cularis est ppetuus g̃ ꝯuenit suo mobili ƀm naturam ꝛ nō violente. Tenet ꝯñā. qꝛ nulluꝫ violentū ppetuo durat Uidentur eī in aliis citissime corrupta q̄ pret naturā. st' sꝫ motus circularis nō cōuenit alicui ele/ mentoꝝ ƀm naturā. g̃ oportet ponere q̄ntum corpus simplex cui naturalit̄ ꝯueniat. Patet ergo ex his ra tionibus ꝙ ē circa nos aliqd corpus a quatuor elemē tis tāto honorabiliorē hn̄s naturam q̄nto plus elon/ gatuꝫ est ab his que sunt hic ¶ Quoniā āt hec qui dem ¶ In hoc rtio caplo ostendit phs ꝯnām celi a quatuor element' ꝛ intendit duas conclusiones. Pro

primo supponit. q grave est qd natum est ferri ad medium. leve aut qd natum est ferri a medio. gravissimum est qd substat oibus deorsum latis. et levissimum qd omnibus supfertur sursum latis. Est g prima pclusio. celum nō est grave vel leve. pbatur q: omne grave vel leve natum est ferri a medio vel ad medium. celum aut nō est huiusmoi qd pz. q: vel hoc esset fm naturā. vel pter naturā. nō secundum naturā. q: si sic moveret circulariter g nō recte. unius eñ corporis simplicis unus est motus fm naturā. nec pter naturā q: si pter naturā. moveret sursum. tunc fm naturā moveret deorsum. et sic uni corpis simplicis nō esset tm unus motus simplex fm naturā. sic aut celū nō movet a medio vel ad mediū. ita nec aliqua eius pars in idē eñ ferut totū et ptes fm naturā. ut tota tra et una gleba idē eñ est locus totius et ptis. ¶ Secūda pclusio celū ē intrāsmutabile ita q ē igenerabile et icorruptibile inalterabile. et inaugmētabile. pbat h pmo qntū ad singulas ptes ei. qntū eñ ad pmū sic pbat. q: oē qd trāsmutat aut gñat fit ex ptrio subiecto. et hoc qd corrūpit corrūpit in sbiectū ptrariū. sz celum nō hz ptrariū. g ē ingenerabile et incorruptibile minor pz. q: ptrariorum mobiliū motus sunt ptrarij. sz motui celi nō ptrariat alius motus. g celo nihil ē ptrariū. Quātū aut ad secūdā ptē pbat sic. q: omne augmētabile ē gñabile. augmētū eñ fit adveniēte aliqd corpi naturali. qd resolvit i materiā accipiētez formā augmēti. sz celū ē ingñabile et non habz materiā ex qua factū sit g. Sz quātū ad terciā ptē pbatur sic. q: oē altabile ē augmētabile. sic pz inducēdo in oibus q alterant. nam plātarum et ptiū eorum q alterant ē augmētatio pprie dicta. elemētorum aut ē augmētatio pmiter dicta. put ptinet rarefactōz. celū aut nō est augmētabile igit. ¶ Deinde pbat pclusio fm se totā tribus signis pmū ē q: oēs hoies tā greci q barbari qcunq putāt deos esse. atribuūt dijs celum p loco intrāsmutabile aut immortale atribuēdū ē intrāsmutabili et immortali g signum ē. q fm opinionē oim. celū ē ingñabile i augmētabile et incorruptibile Secūdū signū est. q: si psideremus tradita nob ab antiquis astrologis de celo et ptibus eius. nihil invenimus intrāsmutatū g signū est q celū ē intrāsmutabile. Terciū signū q: antiqui vocaverūt celū ethera. q si sempitne ardēs q̄uis ppt aliā cām ita noiatū sit ab anaxagora. g signū ē q antiqui de celo habuerūt eandem opiōez sicut et nos. dicētes ipm eē sempitnū et intrāsmutabile. vñ redeūt infinicies eedē opiōes. nos eñ scilt. neq bis. sz infinicies oportet putare easdē opiniones venisse ad nos ¶ In hoc quarto capitulo ośdit phus unū qd prius supposuit. scz q motui circlari nō ē aliquis motus ptrarius. et intēdit sex pclusiones ¶ Prima motui recto n ptrariat motus circlaris. pbat q: sibi ptriatur motus sursum vel deorsum. naz locus sursum et deorsum sunt causa ptrietatis motus sursum et motus deorsum. Secunda pclusio. motui circulari nō ptriat aliqs motus. pz q: magis videt q sibi ptriet motus rectus q qcunq alius sed ille sibi nō ptriat g. Tercia pclo. motus facti sup semicirculos ex eadē pte descriptos nō ptriat. pz q: als idez infinitis ptrariaret Tenz pña. q: ex eadē pte diametri pñt describi infiniti semicirculi. Quarta pclo. motus facti sup eūdē semicirculū trāspositis termis nō ptrariāt ad invicē. pz q: ptrietas i motibus dz attēdi fm lineā rectaz que ē brevissima. Quinta pclo. motus facti sup scicirclos eius dē totalis circuli nō sunt ad invicē ptrarij. posset pbari pmo p rōez pcedētē. secūdo pbat q: illi motus possunt adivicē ptinuari q repugnat motibus ptrijs. ¶ Sexta pclusio uni motui circulari nō ptriat alius motus circularis. pbat pmo q: motus ptrij sunt termis ptrarijs ad termios ptrarios. motus aūt circularis incipit ab eodē pūcto et teriat in idē pūctū g nō ptrariat. Scdo pbat q: si duo motus circulares essēt ad invicē ptrarij. alter eorum etiā frustra. pz pña q: motus fortior ipedit debiliorē aut g illa q movet illis duobus motibus esset eqlis virtutis et sic unus impediret reliquū et ecōtra et sic utq esset frustra. vel unus esset maioris virtutis q alius et sic impediret ipm et p pñs esset frustra cū ipius nullus eēt motus frustra eñ est calciamētū. cuius nō ē calciatio pña tñ pz. q: deus et natura nihil faciūt frustra g circa hūc textuz sunt quatuor dubia.

Primū dubium.

Quomodo naturalis scia est circa corpa et magnitudines sicut dt phs cū mathēaticā sit eca easdē. Respōdet cōmēdator q mathematica ē de magnitudibus fm q sunt ultima materie. i. fm q sunt termi corpum naturalium. nō igit eo dē mō et sub eadē ratōe formali psiderāt de his scia naturalis et mathematica. scie aūt nō distiguūt penes distinctōez materialez obiectorum. sz penes distinctōz ratōnū formaliū. ¶ Secundū dubiū utrum a tribus ad omni sit formalis pña. Dz ē sic dicebat in sumulis q sic et tñ dato q terminus nō habeat nisi unū suppositū accñtalr. vel duo. vel nullū adhuc possumus sibi addere hoc signū ōis in singulari numero. si aūt deberet addi i plurali reqrūt duo aut tria supposita cū h addito et non sunt plura talia. nō aūt vult aliud dicere phs in pnti textu q q magis psuevimus dicere ambo de duobus q omia et determiatius h dicimus. ¶ Terciū dubiū qūo trina dimēsio est ōis dimsio vult eñ q ōis dimēsio est trina et sic de alijs. Dico q i hac pña h signum ōis sēp dz teneri eodez mō. ita q a pte pdicati teneat collective. ita similiter a pte sbiecti et tūc nō pt inferri illd qd infert. ¶ Quartū dubiū utrum celū sit ppositū ex materia et forma. Respōdz h pmdator pmto sexto. q i h est qstio nō pua. scz q ōia corpa naturalia movent fm locū p pncipium exñs in eis. natura eñ ut dicit in sua diffinitōe ē pncipio in aliqd p qd movet et qescit res et vult q huiusmōi pmo dicat de forma. scdo de materia g naturā esse i ōibus rebus nālibus notū est p se Et dclarat i pncipio septimi q movēs in illis corporibus aliud eñ a moto. tūc igit cū corpus celeste movet p se necesse ē q sit in eo pncipium q movet p se et q illud sit aliud a toto sz cū h ptiget q corpus celeste sit ppositū ex materia et forma q ppter ptiget q sit gñabile corruptibile. et qbusdā in terpositis subdit. et iste locus est fortior locorum faciēciū errare opinātes q corpus pponit ex materia et forma. et cōmēto vicesimo dt. ex h apparet bñ q corpus celeste nō est ppositū ex materia et forma. sicut sunt qtuor corpa simplicia et q est simplex. forme eñ (q sunt in materia) ptrie sunt. et si essz forma in materia sine ptrario. tūc natura ageret ociose cū ista materia non esset aliq poña oio. in materia eñ nō est poña nisi ad sepatōez eius a forma. si igit substantia materie est i potētia et fuit aliq materia cuius ponit nūq exijt ad actū in aliq tpe. ista positō est ociosa et supflua. ex istis pz maifeste q de intētōe pmēratoris ē in celo nō esse materiā sive eiusdē ratōis cū materia istorum inferiorum sive alterius.

Queritur vtrum

Totus mūdus ē pfectus ptinens tm̄ quinqꝫ corpa simplicia ꝯm spēz distincta. scʒ q̄tuor elemēta ⁊ celū. Quorū cuiuslibʒ sit tm̄ vnꝰ motꝰ simplex ⁊ naturalis. Arguit primo ꝯtra suppositū. qꝛ mūdus nō est i pfectus g̃ añs ptʒ p̄mo. qꝛ mundꝰ nō est ens Nō eīn est substācia aut accñs. g̃ nō est pfetus. Patet scđo. qꝛ illđ nō est pfectū qđ mltas ipfectiões in cludit. sʒ in mūdo stꝫ multe impfectiões. vt mōstra ⁊ alia. Confirmat qꝛ illđ nō est pfectū cui aliq̄d addi p̄t. sʒ mūdo p̄t fieri additio. Naturalit eīn p̄t sibi aliq̄d addi Et ꝯtinue addit qñ gēerat. hō. vl' aliud ens nouū. deus etiā p̄t mūdo supaddere vnū celū aut duo si vellet Scđo sic. celum nō ē alicꝰ nature ab elemētꝭ. g̃ nō stꝫ ponēda in mūdo quīqꝫ corpa simplicia distīcta ꝯm spēz. Añs ptʒ p̄mo. qꝛ stella ē dēsior ps sui orbis. g̃ in celo repiūt raritas ⁊ dēsitas p ꝯñs ibi repiet caliditas ⁊ frigiditas. cū q̄litates scđe sequūt ad p̄mas. sed oīe calidū ⁊ frigidū est de natura elemētoꝝ vl' mixtū ex his g̃. Tercio sic. celū est graue vl' leue. g̃ celum ē de natura elemētali. Añs ptʒ prio qꝛ planete (q̄ stꝫ ptes celoꝝ) ascēdūt ⁊ descēdunt. sic pꝫ in motu quē hñt in ecētricꝭ ⁊ epiciclis ⁊ ascēdere aut descēdere nō ꝯuenit nisi grauibꝫ ⁊ leuibꝫ g̃. Ptʒ scđo. qꝛ nisi vnꝰ orbis eēt leuior alio. nō videret eē rō q̄re vnꝰ esset sup̄ aliū g̃. Confirmat. qꝛ si per ymaginatiōez aliqua ps celi esset in aere ipa ascēderet g̃ esset leuis. Añs ptʒ. qꝛ si descēderet. vl' h̄ esset naturalit vl' violēt. Si naturalit g̃ esset de natura aeris. Nō violēter qꝛ a nllo ꝓhibetur. Quarto sic. vnicꝰ corpis simplicꝭ stꝫ plures motus simplices. g̃ nō cuiuslibet corpum simpliciū. est tm̄ vnꝰ motꝰ simplex. ⁊ naturalis. Añs ptʒ p̄mo. qꝛ aqua mouet naturalr deorsuʒ. ⁊ etiā aq̄ mouet naturalr sursuʒ ne sit vacuū g̃. Patet scđo qꝛ ignis mouet naturalr sursuʒ. si sit extra locū suū ⁊ in loco suo mouet circulariter. Tercio. qꝛ plumbū. aurū ⁊ multa alia mouētur eodem motu simplici in spē. Talia aūt mixta mouent ad motū elemēti pređñantꝭ in ip̄is. sʒ nō dñatur idē elemētum in ipsis oībꝫ. g̃ diuersa elemēta nō p̄nt naturalit moueri eodeʒ motu in spē.

In oppositum

Arguit auctoritate philosophi i textu Pro cuiꝰ āplior declaratiōe ponunt q̄tuor questiones

Questio prima

Vtꝝ corpꝰ simplex sub ratiōe mobilitatis ad vbi sit adeq̄tum subiectū istiꝰ librı ꝓcuiꝰ solutiōe. Attēde primo. ꝙ corpꝰ capit dupl'r. Vno mō ꝓ substātia ꝯposita ex materia ⁊ forma. qđ ē subiectū dimēsionū. scʒ lōgitudinis. latitudinis. ⁊ ꝓfunditatꝭ. Alio mō ꝓ q̄ntitate hñte tres dimēsiones. Attēde scđo. ꝙ simplex accipit dupl'r. Vno mō vt đt negatiōez ꝯpositiōis. et sic solꝰ deꝰ est simplex. Oīnis eīn creatura est ꝯposita ex actu et poīa. Alioᵒ. vt đt negatōez mixtiōis. et sic illđ corpꝰ est simplex. qđ nō est mixtū ex corpibꝫ abinuicem spē dr̄ñtibꝫ. cuiusmōi stꝫ celum ⁊ q̄tuor elemēta. Posset etiā distigui simplex vt oppoīt ꝯposito ex aliis et cum aliis. nō est tm̄ p̄sentis speculatiōis. Attēde tercio ꝙ qñcunqꝫ ratio formal alicuiꝰ q̄dditatꝭ est nob innoīata. tūc possumꝰ eā noīare ⁊ cīcumloqui p nomē passiōis eiꝰ. ⁊ iō nos cīcumloq̄mur ratiōez formalez sub q̄ corpꝰ simplex est h̄ subiectū p mobilitatē ad vbi. Attende q̄rto. ꝙ aliq̄d esse mobile ad vbi p̄ōt in telligi q̄trupl'r Primo ꝯmūiter. vt se extēdit ad oē esse mobile ad vbi siue sit cīcumscriptiue. siue diffinitiue. siue motu naturali vl' violēto siue volūtario Et sic oīs substātia et oē ens limitatū ē mobile ad vbi. Scđo mō ꝓprie. pro eo ꝙ mouet ad vbi cīcumscriptiue. siue h̄ sit naturalr. siue violēte. siue volūtarie et sic aīalia ⁊ vl'ir oīa corpora stꝫ mobilia ad vbi Tercio mō magis ꝓprie. p oīni mobili ad vbi cīcumscriptiue motu naturali. siue sit p accñs et gratia ptis siue p se p̄mo. et sic mixta i aīata stꝫ mobilia ad vbi. qꝛ motu naturali mouent ad vbi cīcūscriptiuū q̄uis hoc sit gratia ptis scʒ ad motū elemēti p̄ dñantꝭ Quarto mō maxime ꝓprie. vt est esse mobile ad vbi circumscriptiuū primo ⁊ p se motu naturali et sic oīe corpꝰ simplex ⁊ solum tale est mobile ad vbi mobilitas g̃ sic accepta est ꝓpria passio adeq̄ta ꝯuertibil' cum corpe simplici.

Dic primo ꝙ nulluʒ ē corpꝰ simplex prio mō accipiēdo simplex. pʒ qꝛ corpꝰ de genere substācie est ꝯpositū ex materia forma. ⁊ etiā ex ptibꝫ integralibꝫ q̄uis aūt ꝯm p̄hm. celum nō habeat materiā. hʒ tñ ptes integrales Sil'r corpꝰ de genere q̄ntitatꝭ nō est simplex pʒ. qꝛ hʒ ptes ntegrales Dic scđo ꝙ celū ⁊ q̄tuor elemēta bñ stꝫ simplicia scđo mō nō eīn stꝫ ꝯposita ex corpibꝫ abinuicē spē dr̄ñtibꝫ. Dic tercio ꝙ corpꝰ mobile ad vbi nō ē ꝓpriū subiectū huiꝰ sciē eo ꝙ est aggregatū p accñs Dic quarto ꝙ q̄dditas significata ⁊ cīcumloquuta p ista noīa corpꝰ simplex ē ꝓpriū ⁊ adeq̄tuʒ subiectuʒ sub rōe formali nob in noīata quā cīcumloq̄mur p mobilitatem ad vbi.

Questio secunda

Vtꝝ mundꝰ siue totū vniuersuʒ sit vnū corpꝰ pfectū Pro cuiꝰ solutiōe Attēde primo. ꝙ mundꝰ vl' totuʒ vniuersuʒ p̄ōt accipi q̄trupliciṫ. Primo ꝓ aggregato ex deo ⁊ i telligētijs et oībꝫ alijs rebꝫ ⁊ sic mūdꝰ đr ē vniuersitas entiū Scđoᵒ accipit ꝓ aggregato ex oībꝫ rebꝫ ex cepto deo. ⁊ sic dicimꝰ mūduʒ a deo creatū. Tercio accipit ꝓ oībꝫ rebꝫ exceptꝭ deo ⁊ in telligētijs et sic accipit in tractatu de spera. vbi diuidit in mūdum supiorē et inferiorē. Quarto mō ꝓ aggregato ex oībꝫ q̄ stꝫ infra ꝯcauū orbis lune. ⁊ sic accipit i primo metheo. vbi đr ꝙ necē ē mūdū istū ꝯtinuū latoibꝫ supioribꝫ Attēde 2ᵒ ꝙ pfciñ đr dupl'r. primoᵒ simpl'r ⁊ extra genꝰ. et sic illđ đr pfectū cui nihil deficit. ⁊ cui nlla p̄ōt fieri additio. Secundo mō đr aliq̄d pfectū ꝯm q̄d ⁊ cū addito. siue i genere ⁊ h̄ dupl'r. Nā vno mō đr aliq̄d pfectū pfectiōe essenciali. vt si sortes dicat pfectꝰ hō Alio mō pfectiōe accitētali. vt si ipē dicat pfectꝰ logicꝰ

Dic primo ꝙ si capit mūdꝰ prio mō ipē ē pfectꝰ simpl'r. si ꝓo accipiat alicis triū alioꝝ mōꝝ nō est simpl'r pfectꝰ. qꝛ deꝰ est eo pfectior Dic scđo ꝙ accipiēdo mūduʒ q̄cunqꝫ triū vltioꝝ mōꝝ ipē est pfectꝰ pfectiōe ꝯm q̄d ⁊ essētiali est eīn pfectꝰ mūdus et nihil deficit ei đ ptibꝫ ptinētibꝫ ad pfectiōez eeñalez eius Dic tercio. ꝙ mūdꝰ est pfectꝰ pfectiōe accñtali est eīn pfecta magnitudo cū h̄ tñ stat ꝙ sibi possint multa addi q̄ stꝫ de pfectiōe accñtali eius Dic q̄rto. ꝙ deus

se solo ē ita pfect⁹ sicut oīa ista inferiora. eo ꝙ ipe emi- nē tiori ⁊ pfectiori mō ꝯtinet ista inferiora ꝗ̄ ipa ꝯtinet in se. Et iō ipa siue addita deo siue ab eo seclusa nl'laz pfectiōez sibi addūt. vl' ab eo auferūt.

Questio tercia.

Utrū cuiuslibꝫ corꝑis siplicꝫ sit tm̄ vn⁹ mot⁹ simplex et naturalis Pro cui⁹ solutiōe. Attēde p̄rio. ꝙ mo- t⁹ localis nō dr̄ simplex ꝑpter ꝑuatiōez ꝯpositiois ex ꝑ tibꝫ q̄ntitatis. qꝛ mot⁹ ē de numero ꝯtinuoꝝ. nec etiaz dr̄ simplex ꝑ ꝑuatiōez ꝯpōnis ex ꝑtibꝫ. quaꝝ vna sit ve lotioꝛ ⁊ alia tardioꝛ. qꝛ tūc mot⁹ celi nō esset simplex. cū mot⁹ ꝑtiū (q̄ sūt iuxta eq̄noxialē cīculū) sit velotioꝛ mo tibꝫ ꝑtiū q̄ sūt iuxta polos mūdi Nec etiā dr̄ mot⁹ sim- plex ꝑpter h̄. ꝙ mobile tali motu sit simplicꝫ figure et regl'aris. qꝛ si terra eēt irregl'aris figure. nō mi⁹ adhuc motu simplici deorsū moueret̄ Nec dr̄ mot⁹ siplex ꝑp ter simplicitatē subē mote ꝯposite ꝯpōne ex materia et forma. qꝛ tūc nl'l⁹ mot⁹ elemēti eēt simplex Nec etiā ꝑ ter h̄ ꝙ spaciū (sup̄ qd̄ fit) sit simplex Nā tūc mot⁹ gra uis q̄ fieret ꝑm lineā trāsuersalez eēt simplex qd̄ ē falsuz cū ꝯponit̄ ex recto ⁊ cīculari Sil'r etiā mot⁹ molēdine eēt simplex. q̄ tn̄ ē ꝯposit⁹ ex pulsu ⁊ tractu. sꝫ mot⁹ dici tur simplex. eo ꝙ fit ꝑ lineā breuissimā ꝑ quā pōt fieri a medio vl' ad mediū mūdi si sit rec⁹ vl' cīca mediū si sit cīcularis. vt si t̄ra descēdat deorsū ꝑm dyameꝝ mundi vl' ꝑtē ei⁹. absq̄ h̄ ꝙ ꝑticipet aliq̄d de circuitiōe. vl' e- tiā si sol moueat̄ cīca mediū mūdi ꝑm lineā cīcularē vel ꝑtē ei⁹ sine descēsu ad mediū. vl' ascēsu a medio Sim- plicitas ḡ mot⁹ attēdit̄ in ordine ad mediū mundi Attēde p̄rio. ꝙ aliq̄d moueri pluribꝫ motibꝫ pōt intel ligi dupl'r vno mō. siml' alio mō successiue Siml' aūt ali q̄d moueri pluribꝫ motibꝫ p̄t intellig tripl'r. vno mō sic ꝙ illis moueat̄ siml' eq̄ primo et eq̄ velociter Alio mō sic ꝙ nō eq̄ p̄rio nec eq̄ velocit̄ sꝫ vno ex se ⁊ alio ad mo- tuꝫ alt̄i⁹ sibi ꝯiūcti Tercio mō sic. ꝙ moueat̄ vno mo- tu mixto ex duobꝫ motibꝫ simplicibꝫ scꝫ r̄cto ⁊ cīculari

Dic primo

ꝙ impossibile ē aliq̄d siml' moueri pluribꝫ motibꝫ si- plicibꝫ eq̄ p̄rio ⁊ eq̄ veloci ter. Patꝫ qꝛ tūc opteret idē siml' ⁊ seml' eē in diuersis lo cis. Mot⁹ em̄ simplices sūt ad diuersa loca. et h̄ est in telligēdū de motu locali Nā ꝑ hoc ipe differt a motu al teratiōis Possibile ē em̄ aliq̄d ita velocit̄ albifieri sicut calefieri Dic scd̄o. ꝙ possibile ē corpus simplex mo ueri siml' pluribꝫ motibꝫ siplicibꝫ ꝑm scd̄m modū Naz t̄ra vl' aq̄ p̄t siml' descēdere ad cētꝝ mūdi. ⁊ aliq̄lit̄ cīcui- re vt si ipe descēdat ꝑ tabulā trāsuersalit̄ poitā h̄ tn̄ nō pure ē naturale corꝑi simplici Dic tercio ꝙ corp⁹ sim plex p̄t moueri siml' pluribꝫ motibꝫ simplicibꝫ. vno ex se ⁊ alio ad motū alt̄i⁹. patet de spera solis q̄ mouet̄ siml' ꝑprio motu cīculari. ⁊ etiā diurno. qꝝ vterq̄ est simplex Dic quarto. ꝙ impossibile ē idē corp⁹ simplex mo- ueri naturalit̄ ⁊ eq̄ p̄rio pluribꝫ motibꝫ simplicibꝫ. siue siml'. siue successiue Patꝫ. qꝛ vnū corp⁹ simplex solū hꝫ in se vnā simplicē formā subālē. illa aūt solū incliat ad vnū locū. ḡ tl'e corp⁹ solū poterit ad illū locū moueri eq̄ p̄rimo motu naturali.

Questio quarta.

Utrū mixtuꝫ moueat̄ ꝑm naturā elemēti ꝑdominātis sic habet̄ ex ph̄o dicēte Mixtoꝝ em̄ latioez dicebam⁹ eē ꝑm ꝑdominās in mixtura simpliciū. h̄ em̄ non videt̄ esse veꝝ. eo ꝙ forme subāles nō manēt ī mixtis ⁊ ꝑ ꝯñs nō dn̄ant̄ in eis nature aliq̄ꝝ elemētoꝝ. Simil'r in me- tall' dn̄at̄ aq̄ sic habet̄ scd̄o phisicoꝝ ⁊ q̄nto methaphi sice. ⁊ ī oleo dn̄at̄ aer ⁊ tn̄ metalla mouēt̄ ad motū sicut et oleū ad motuꝫ aq̄. descēdit em̄ ꝑ aerē Simil'r in lignis dn̄at̄ terra ⁊ tn̄ supnatāt aq̄ Pro solutiōe Attēde p̄ mo. ꝙ dominiū elemēti ī mixto nō dꝫ attēdi ꝑm formas subāles elemētoꝝ. qꝛ nō manēt ibi. sꝫ ꝑm q̄litates ex ele- mētis derelictas. iō ꝑprie loquēdo ī mixto nō dn̄at̄ natu ra alicui⁹ elemēti. sic em̄ patuit scd̄o phisicoꝝ natura ꝑ prie dr̄ de materia ⁊ forma subāli. materia aūt nulli⁹ est actiuitatꝫ. forma vero nō manet ī mixto sic postea pate bit. Attēde scd̄o. ꝙ duplices sūt q̄litates elemētoꝝ. q̄ dā em̄ dicūt̄ alteratiue cuiusmōi sūt caliditas et frigidi- tas. alie sūt elemētoꝝ motiue cuiusmōi sūt grauitas et leuitas Nō aūt fit ꝑmo h̄ de dominio ī mixto ꝑm q̄li- tates alt̄atiuas. qꝛ ꝑm dominiū talis q̄litatꝫ nō mouet̄ mixtuꝫ localit̄. ferruꝫ em̄ ignitū nō ascēdit sursuꝫ ꝑpter caliditatē in eo exñtē. Attēde tercio. ꝙ grauitas ⁊ le uitas ī loco naturali ei⁹ cui⁹ ē nec trahit̄ nec trahit sur- suꝫ nec deorsuꝫ Patꝫ ex h̄. qꝛ si aliq̄d sit in ꝑfundo ma ris nō sentit grauitatē aq̄ sup̄ se exñtē. Attēde quar to. ꝙ tūc q̄litas grauis. vl' leuis trahit sursuꝫ vl' deorsū q̄n nō est naturalit̄ locatū illd̄ cui⁹ est. vt si graue ē sub leui. vl' leue sub graui. Est em̄ graue naturalit̄ locatū sb̄ leui ⁊ leue sup̄ graue

Dic primo

ꝙ impossibile ē ī aliquo mixto ꝑ aliq̄d tp̄s eq̄lit̄ esse de grauitate ⁊ leui- tate Patꝫ. qꝛ tale nō possꝫ naturalit̄ locari nisi īter duo elemēta. ⁊ tūc aliq̄d de grauitate eēt in loco naturali le uis ⁊ aliq̄d de leuitate in loco grauis ⁊ ꝑ ꝯñs nō eēt na turalit̄ locatū. Dic scd̄o. ꝙ mixtuꝫ non mouet̄ ꝑm naturā elemēti ꝑdn̄antis in ipo intelligēdo ꝑ naturaꝫ q̄litatem motiuaꝫ Patet. ponēdo ꝙ sit vnum mixtum in spera aeris ī q̄ sūt duo grad⁹ de grauitate terre. duo de grauitate aq̄. duo de leuitate aeris ⁊ tres de leuitate ignis Quo posito manifestū est ꝙ in tali mixto dn̄at̄ leuitas Naꝫ grad⁹ leuitatꝫ siml' mixti sūt quinq̄. gra uitatis vero nō sūt nisi quatuoꝛ. nō tn̄ tale mixtū ꝑpter hoc mouet̄ sursum Patet. qꝛ in isto casu soluꝫ tres gra dus leuitatis ignis trahūt sur sum. Nam duo gradus leuitatis aeris nec trahūt sursum nec deorsuꝫ sed tres gradus leuitatis ignis nō possunt sup̄ quatuoꝛ graui- tatis terre aq̄ igit̄. Ex istis infert̄ primo. ꝙ possibile ē motum naturalē mixti esse tardiorē in fine ꝗ̄ in princi- pio. si em̄ sit vnū mixtum in spera ignis in quo sūt tres gradus grauitatis terre ⁊ tres grauitatis aque. duo le- uitates aeris et duo leuitates ignis h̄ em̄ posito ptꝫ ꝙ ī descēsu talis mixti ꝑ speraꝫ ignis potētia motiua est vt octo qꝛ tam aqua ꝗ̄ aer ⁊ terra trahunt deorsum sicut ptꝫ ex dictis ⁊ resistētia est sicut vnum si ponat̄ ꝙ medi um extrinsecuꝫ resistat vt vnū sic em̄ illud mixtum mo- uebitur vsq̄ ad ꝯuexum aeris exclusiue a ꝑportiōe octo ad vnum Et si querat̄ vtꝝ cū resistētia intrinseca resi stunt etiā duo grad⁹ leuitatis ignis Dōm ꝙ nō ꝗ̄diu illud mixtum est in spera ignis. q̄n vero mixtuꝫ ꝑuenit ad speram aeris potētia motiua est solum vt sex et resi stēt vt tria Duo em̄ gradus leuitatis ignis resistūt cū sint naturaliter situati et duo grad⁹ leuitatis aeris nō plus trahunt deorsum tale. igit̄ mixtum tardi⁹ mo

uel in aere q̃ʒ mouebat̃ p ignem cuʒ potẽtia motiua in spera ignis efficiat̃ minor ⁊ potẽtia resistẽtia maior effici at̃ Et eadẽ rõe adhuc tardi⁹ moueat̃ in aqua q̃ʒ moue batur in aere Scḋo sequit̃ q̄ possibile est aliqḋ graue veloci⁹ descẽdere in pleno q̃ʒ in vacuo Posito eni casu q̄ sit vnũ mixtũ in q̃ sit q̃tuor gradus grauitatis t̃re ⁊ quatuor grauitates aq̄ et q̃tuor leuitates aeris ⁊ tres leuitates ignis et sic in spera ignis plena. que resistat ex t̃insice vt vnũ sub quo sit vacuũ vsq̄ ad cẽtr̄ mũdi il lud mixtũ descẽdit veloci⁹ in spera ignis q̃ʒ in vacuo. p batur. q̄ ꝓportio velocitatũ in motib⁹ sequtur ꝓportiõem potẽtiar̄ motiuar̄ ad suã resistẽtiã sed ꝓportio potẽtie mouẽtis ad suã resistẽtiã est maior q̃n illud mixtũ mo uetur p ignẽ q̃ʒ q̃n p vacuũ ergo Minor p3 q̄ illḋ mix tum descẽdit in spera ignis a ꝓportiõe decupla siue de cem ad vnũ cũ eni q̃tuor grad⁹ grauitatis t̃re q̃tuor a que ⁊ q̃tuor leuitatis aeris inclinãt deorsuʒ s3 q̃n ipm ptingit ad vacuũ in q̃ deberet esse aer q̃tuor grad⁹ leui tatis aeris nõ inclinãt deorsuʒ et tres grãdus leuitatis resistunt et trahũt sursum et p q̃ñs tale mixtum in va cuo descẽdit a ꝓportiõe octo ad tria. Sequtur tercio q̄ mixtũ mouetur s̃m naturã elemẽti p̄dñantis h̃ẽ s̃m q̃litatẽ elemẽti h̃ñtis dominiũ inclinãdo sursuʒ vl̃ de orsuʒ Si eni sit vnũ mixtum h̃ñs de natura ignis du os grad⁹ ⁊ tres de leuitate aeris de grauitate aq̄ q̃tuor et quinq̄ de grauitate t̃re et sit in. spera ignis. tũc ipm s̃m suppõnes p̄positas nõ solũ moueat̃ a grauitate terre sed etiã a leuitate aeris et sic nõ moueat̃ tñ s̃m q̃litatem motiuã vni⁹ elemẽti s3 pluriũ Cũ ãt puenit ad locũ ae ris leuitas aeris nõ amplius trahit et cũ puenerit ad aquã nõ pl⁹ descẽdet. q̄ sit ibi tot grad⁹ trahẽtes sur sum q̃t deorsuʒ Ex istis oib⁹ sequtur. q̄ oleum descẽ dit in aere ⁊ nõ in aqua Nã q̃n est in aere q̃litas motiuã aeris que est ipa nec trahit sursum nec deorsuʒ sed gra uitas aq̄ ⁊ etiã t̃re trahũt deorsum cum ãt puenerit ad aquã gradus grauitatis aq̄ nõ ampli⁹ trahũt s3 soluʒ grad⁹ grauitatis t̃re q̄b⁹ resistit q̃litas motiua aeris q̄ p⁹ nõ resistebat. Et ex hoc p3 similit̃ q̃re lignũ positũ in aere descẽdit et positũ in aqua non.

Ad rõnes añ oppositum Ad p̄maʒ negat̃ añs et ad ꝓbatiõeʒ dõm q̄ licet mũd⁹ nõ sit vnũ ens simplicit̃ est tñ vnum agregatiõe Ad ꝯfirma tioneʒ dicitur q̄ mundo non põt aliq̄d addi qḋ sit de pfectiõe essẽtiali ei⁹ Sortes eni vl̃ plato vl̃ alia indiui dua non sit de pfectiõe essẽtiali vniuersi. Ad scḋaʒ dicitur negãdo añs et ad ꝓbatiõem dõm q̄. raritas ⁊ densitas ⁊ alia accidẽcia q̄ repiunt̃ in celo non repiunt̃ ibi vniuoce s3 equiuoce sicut etiam ꝯmendator dt̃ in de subã orbis Ad tertiũ dõm. q̄ q̃uis aliq̄ ptes celi ali q̃n fiãt ꝓpinquiores centro et aliq̃n remotiores nõ tñ al cendunt neq̄ descẽdunt. Nec sequit̃ vnuʒ celum dt̃ su per aliḋ. q̄ sit leui⁹ eo s3 q̄ nobili⁹ Ad ꝯfirmationeʒ posset dici. q̄ s̃m ph̃m ptem celi esse in aere est im possi bile Ad impossibile ãt sequtur qḋlibet iõ si in aere desce ret ascẽderet ⁊ descẽderet. Sed tñ dõm. q̄ si celum in aere nõ descẽderet et tñ nõ q̃esceret nec naturalit̃ nec vi olent̃ sed p̄ter naturã sicut eni motus circularis non in est alicui corpi violẽte cui nl̃l⁹ mot⁹ sit ꝯtrari⁹ s3 cui in erit naturaliter vl̃ p̄ter naturã inest ita corpori natu rali inest naturalit̃ mot⁹ circulari nõ inest aliq̄ ua vi olente. imo si insit violẽte h̃ est p̄ter naturã Et si ar guas. q̄ omne corp⁹ naturale existẽs extra suum locũ naturalẽ naturalit̃ mouetur ad ip3 Dõm ẽ. q̄ illa max ima debet intelligi de corpib⁹ naturalib⁹ mobilib⁹ mo tu recto quor̄ aliq̄ ps p̄ter naturã ponit̃ extra suuʒ lo cum. Ad quartũ negat̃ añs. ad ꝓbatiõem dõm q̄ vnus illor̄ motuũ ꝯuenit aq̄ s̃m naturã ꝓpriã et alius s̃m naturã ꝯmunẽ ita q̄ nõ ꝯuenit ei ꝓprie s̃m naturaʒ s3 p̄ter naturã q̃si sue nature imptinens nõ est g̃ mot⁹ si bi naturalis. Alio mõ dr̃. q̄ ideʒ corp⁹ simplex moueri plurib⁹ motib⁹ s̃m spẽm distinctis põt intelligi dupl̃r Uno mõ. q̄ q̄libet illor̄ sit sibi ꝓprius et sic nõ est pos sibile. Alio mõ q̄ vn⁹ sit ꝓpri⁹ et alter nõ s3 ꝯmũi s ita q̄ talis mot⁹ cuilibet altri ꝯueniret in tali casu ⁊ sic be ne est possibile et p hoc p3 ad scḋaʒ Ad tertiuʒ dr̃. q̄ in illis diuers̃ s̃m spẽʒ dominãtur diuersa elementa s̃m q̃litates elemẽtor̄ alteratiuas tñ eadeʒ elemẽta domi nãtur in illis s̃m q̃litates motiuas

Iste est scḋs tractatus hu ius libri in q̃ determinat de infinitate et finitate toti⁹ vniuersi Diuidit̃ in q̃tuor. capitula In primo oñdit q̄ nullũ corp⁹ circularit̃ motũ sit actu infinituʒ et ponit duas ꝯclusiones. Prima est. q̄ ad p̄h̃m naturaleʒ pti net detminare. vtr̄ sit aliqḋ corp⁹ ĩfinitũ vel nõ. Pat3 q̄ ad phisicũ ptinet detminare q̃stionẽ ex q̃ oriũtur fe re oẽs ꝯdictiões de natura rer̄ s3 questio de infinito ẽ huiusmõi g̃. Ratio eni q̃re ex huiusmõi q̃stiõe sequũ tur tot ꝯdictiones. et diuersitates opinionũ ẽ. q̄ puus error in p̄ncipio maxim⁹ est in fine. q̄ eni i p̄ncipio mo dicũ est. in fine fit multũ ⁊ magnũ. ⁊ q̃ modicũ trãsgres sus fuerit in p̄ncipio a veritate discedens fit lõge plus decies. milees. s3 infinitũ h̃3 rõeʒ p̄ncipij g̃ ex ꝯtrauer sia de infinito oriũtur tot ꝯdictiões ⁊ diuersitates opi nionũ Ad sciendũ ãt. vtr̄ sit aliqḋ corp⁹ infinitũ vl̃ nõ. ponũtur due suppõnes Prima. oẽ corp⁹ est simplex vl̃ ꝯpositum. Scḋa si simplicia sint finita multitudie et magnitudine ꝯpositum ex eis erit finitum Nã quã titas toci⁹ surgit ex quantitate suar̄ ptiũ. Scḋa ꝯclu sio. oẽ corp⁹ circularit̃ motum est finitũ et nulluʒ tl̃e est infinitum Probat̃ sex rationib⁹. p prima ponuntur due suppõnes Prima. si corpus circularit̃ motuʒ sit in finituʒ linee ꝓtracte a acentro ad c̃cũferentiã ei⁹ infini te erũt. Scḋa si linee ꝓtracte a centro ad circũferẽtiaʒ sint infinite distãtie ear̄ erunt infinite. Infinitor̄ eni distãtia est infinita Est g̃ p̄ma ratio. si corp⁹ circula riter motum esset actu infinitũ. seq̄retur q̄ non posset moueri qḋ ẽ manifeste falsum. ꝯsequentia patet. quia si moueret̃. tũc p transiret distantiam linear̄ ꝓtractar̄ a centro ad circumferentiam sed hoc est impossibile q̄ illa distãtia ẽ infinita. nõ autem ꝯtingit infinita ptran sire. Scḋa ratio. si corp⁹ circulariter motuʒ esset infini tum. tunc infinitum ptrãsiretur in tẽpore finito. s3 q̃ñs est impossibile g̃. q̃ñs patet. ponẽdo q̄ a cẽtro corporis circularis infiniti ducat̃ linea infinita. que vocetur a g f et extra centr̄ ducat̃. alia linea infinita ex vtraq̄ pte q̃ vocetur d b et q̃escat. tunc eni si tale corpus circulare moueat̃ circularit̃ necesse est lineam a g f q̃nq̄ interci dere lineam d b et eam finalit̃ ptransire et h̃ in tempore finito ⁊ tñ ipa ẽ ĩfinita g̃ ĩfinitũ ptrãsibit̃ in tẽpe finito Patet q̄. totũ tẽpus in q̃ motum est celum est finituʒ Est eni tẽpus viginti q̃tuor horar̄ Pro tertia ratione suppon̄t q̄ si vna magitudo iuxta aliã moueat̃. ille due magnitudines eq̄ cito seinuicẽ absoluẽt. siue ambe mo ueãtur ꝯtra se inuicẽ. siue vna q̃escat ⁊ alia ꝯtra eã mo ueatur Ex q̃ patet. q̄ si linea infinita ptrãseat lineaʒ

finitas ipsa in eo dez tempore ab eadem ptransitur. Arguitur ergo sic. celum tpe finito ptransit circulum descriptum circa centrum mundi. ergo in eodez tempore celum ab eodem ptransitur. et p pñs est finitum. Quarta ratio nullum corpus figuratū est infinitū. cum figura sit que termino vel terminis clauditur. sed celum est figuratū cum sit circulare. ergo. Pro quinta ratione describitur circulus cuius centrum sit g p qd ducatur linea a b ex vtraqz parte infinita et extra ipsum centrum ducatur alia linea que vocetur c z que etiam sit ex vtraqz parte infinita et ille due descant. et sit tercia linea d g infinita versus b que ducatur a centro et moueatur ad motum illius corporis Tūc sic arguitur. ad hoc qz illud corpus circulare moueatur oportet qz linea d g incipiat intersecare lineā c z et illius intersecatiōis nō erit finis. cum linea sit infinita. ergo oportebit tale corpus circulare moueri p tempus infinitum anteqz ppleat circulū ergo. Sexta ratio. tempus (in quo celum mouetur) est finitum. ergo et ipsum celū. Tenet pña. qz magnitudo tpis et mobile pportionabiliter diuiduntur.

In hoc scḋo capitulo probat nullū corpus mobile motu recto. siue mobile a medio siue ad medium esse actu infinitum. duabus ratiōibꝰ. Prima sumitur ex pte locorū et est hic locus deorsum est finitus et determinatus. eo qz vltra ipsum non pcedit illud qd mouetur deorsum. ergo locus sursū etiā est finitus et determinatus Tenet pña. qz locus sursū et locus deorsum sunt ptrarij. si aūt vnum ptrariorū fuerit determinatum et reliquū. extremis aūt existētibꝰ finitis oportet media esse finita et determinata. ergo oīa loca tam extrema qz intermedia sunt finita et determinata. sz si loca corporum sint determinata et ipsa corpora. ergo nullū corpus locatum est infinitum. Scḋa ratio sumitur ex parte grauitatis et leuitatis et est hec. si esset aliqd corpus mobile motu recto actu infinitum oportet ipsum habere grauitatem et leuitatem actu infinitam alio esset equalis grauitas et leuitas corporis infiniti et finiti. sed impossibile est esse in aliquo corpore grauitatem et leuitatem infinitam. qd patet qz si aliqd corpus haberet grauitatem infinitam moueretur in nullo tempore. Patet pña. qz pportio temporis et grauitatis et leuitatis ex opposito se habent ita qz si aliqua grauitas moueat in vno tempore duplex grauitas mouebit in medio tempore. sed grauitatis finite ad grauitatē infinitā nulla est pportio Proportio eñ nulla est finiti ad infinitum. ergo talis in quo moueretur corpus infinite grauitatis. ad tempus in quo moueretur corpus finite grauitatis nulla est pportio. proportio eñ nulla finiti ad infinitum cuiuslibet talis ad qdlibet tempus est pportio. ergo corpus infinite grauitatis nō moueretur in tempore.

In hoc tercio caplo ostendit philosophus p rationes naturales qz nullū corpus qdcunqz sit illud est actu infinitum Et intendit hanc pclusionem. nullum corpus sensibile est actu infinitum Pro cuius pbatione ponit sex pclusiones Prima. nullū est corpus infinitum anomiomerū ppositum ex ptibꝰ infinitarum speciez. pbatur qz cum cuilibet corpori simplici debeatur aliquis motus simplex sequeretur qz essent infiniti motus simplices qd est ptra dicta. Scḋa pclusio nullum est corpus infinitum anomiomerū ppositū ex ptibꝰ finitarū speciez. patet qz si partes essent finite fm multitudinē oporteret vnā earū aut plures esse infinitas fm magnitudinē. qz ex finitis in magnitudie et multitudine nō resultat nisi finitum. sz nō est possibile aliquam partem pponentem esse infinitam fm magnitudinem ergo Minor pbatur tripliciter Primo. qz illa pars esset grauis vel leuis et sic haberet grauitatem vel leuitatem infinitam qd reprobatū est. Scḋo pbatur. qz loca taliū partium essent infinita et motus infiniti et sic essent incōpossibiles. qz impossibile est ptransire. qd impossibile est ptransitum esse. impossibile eñ est fieri qd nō ptingit factum esse. Tercio pbatur. qz tūc essent simul plura infinita qd est impossibile. Tercia pclusio. nullū est corpus anomiomerū infinitū ppositum ex ptibus eiusdē speciei. pbatur duabꝰ rationibꝰ. Prima. qz aut moueretur motu recto aut circulari. quorū vtrunqz est impossibile. Scḋa. qz vel moueretur naturaliter vel violente. et si mouetur violente aliquo motu moueretur naturaliter motu ptrario. Quarta pclusio. corpus infintum nō pōt pati a corpore finito. pbatur. qz tūc in equali tēpore agens finitum ageret in corpus finitum et in corpus infinitū qd ē impossibile. Probatur pña ponendo qz a sit corpus paciens infinitū b vero agens fiintum g vero tempus in quo a patitur ab ipso Et vltra sit d agens finitū in duplo minus qz b et sit c mobile finitum motū ab ipso d in tempore g. et f sit mobile in duplo maius mouens ad d minus mouens. ita se habet f maius mobile ad c minus mobile. sed d mouet c in tempore g. ergo b mouet f in tempore g. hec pña patet a pmutata pportione. b aūt in tempore g mouet totum a erga b agens finitum in eqli tpe mouet mobile finitum et infinitū. impossibilitas vero huius pñtis patet. nam infinitum ad finitum in nulla pportione est. Quinta pclusio impossibile est corpus finitum pati a corpore infinito. qz aliter in equali tempore mobile finitum moueretur a motore finito et infinito hec pña patet ponendo. qz a sit corpus infinitū mouēs et b sit corpus finitū motum in tempore finito g. et vltra d sit corpus finintū mouēs z in duplo minus qz d in pdicto tpe g. et sit c corpus finitum mouēs in duplo maius qz d tūc eñ sicut se habaat b maius mobile ad z minus mobile. ita se hz maius mouēs ad d minus mouēs. qz vtrobiqz est pportio dupla ergo p locū a pmutata pportiōe sicut se habet d ad z ita se habet c ad b sed d mouet z in tempore g. ergo c mouet b in tempore g. et in eodez tpe b mouetur ab a ergo in eodez vel equali tempore mobile finitū moueretur a motore finito vel infinito. Sexta pclusio. infinitum nō pōt pati ab infinito pbatur primo. qz vt prius dictū ē mouēs infinitū moueret mobile finitū et infinitū in equali tpe. Ad hoc pbandum ponitur qz a sit agens infinitum b paciens infinitū et tps finitū g d b et vltra c sit ps ipsius b mota ab a in tpe d. cū aūt infinitū agens magis pualescat sup ptem ipsius b qz sup totū b. sequitur qz mouebit illā in parte tpis g d. sic ergo illa pars d que sit finita habebit pportionē ad totam tempus ergo alia ps in ipso d patiente infinito et sit f que sit maior in duplo qz c et se habeat ad d partem iam acceptam sicut se habet totum ad d. Tunc sic arguitur c mouetur a toto a in tempore b et pars dupla in tpe g d mouetur ergo in equali tempore infinitum mouebit finitū et infinitum. Patet igitur ex his. qz nec infinitum pōt pati. vel esse motum ab infinito in tpe finito. sicut pbatum est. nec in tpe infinito. qz tempus infinitum nō habet finem. Oīs aūt actō debet habere finē. Ex istis infertur pclusio principalis que est. qz nullū corpus sensibile est actu infinitū Et pōt pbari duabꝰ rationibꝰ. quarū pma sumitur ex diffinitione corporis et est hec. si esset aliqd corpus infinitū vel illud esset anomiomerū .i. ppositū ex ptibus dissimiliū

specꝫ vel omiomerꝫ.i.ↄpositũ ex ptib⁹ eiusdez spẽi.⁊ si anomiomerꝫ vel ipm essʒ ↄpositũ ex infinitis ptibus vl' finitarꝫ specierꝫ vl' infinitarꝫ sed nullũ istorꝫ põt dici sicut pz ꝑ pcedẽtes ↄclões. Scõa rõ suitur ex pte actõnis ⁊ passionis.⁊ est hec. Nullũ corp⁹ infinitũ hʒ ꝟtutem actiuã vl' passiuã cũ nec finitũ possit agere in infinitũ.nec infinitũ in finitũ.nec infinitũ in infinitũ.sicut pz ex pcedẽtibus ↄclusionib⁹.sed oĩe corp⁹ cum sit sensibile hʒ aliquã ꝟtutẽ actiuã vl' passiuã.ergo ⁊c.

In hoc q̃rto caplo probat phs ꝑ rões logicas nullũ corpus eẽ actu infinitũ.⁊ intẽdit duas ↄclõnes. Prima.nullũ corpus ẽ infinitũ.ꝓbat' sic.q2 nullũ corpus circulare ẽ infinitũ.⁊ silr nullũ corpus rcm.igit'. Prima ps añtis pz.q2 corp⁹ circulare mouet' circa mediũ.sed infiniti nõ est mediũ.ergo nullum corp⁹ circularit' motũ est infinitũ. Scõa ps añtis probat' duab⁹ rõnib⁹. Pria.q2 si essʒ aliqd corp⁹ recte motũ infinitũ ipʒ hẽret aliquẽ locũ infinitũ ad quẽ moueret' nat'alit'.⁊ aliũ ad quẽ moueret' pter naturã.⁊ sic essent pl'a infinita. Scõa rõ.q2 si essʒ aliqd tale vel ipʒ moueret' a se vl' ab alio. Nõ a se q2 tũc essʒ aĩal.ipossibile ãt ẽ aliqd aĩal eẽ infinitũ. Nõ ab alio q2 tũc eẽnt duo infinita scʒ mouẽs ⁊ id qd mouet'. Scõa ↄclu° ꝑ quã reprobat' opio Democriti ẽ.nõ est ponẽdũ aliqd corp⁹ infinitũ ↄpositũ ex infinitis corpib⁹ eiusdẽ rõnis distãtib⁹ ab iuicẽ ꝑ vacuitates.ꝓbat' trib⁹ rõib⁹. Pria q2 oĩm illorꝫ corpm essʒ vn⁹ mot⁹ qd est fl̃m.ↄña tʒ q2 vbi fert' tota t'ra ⁊ vnus glob⁹.⁊ vbi fert' totus ignis ⁊ vna scitilla. Scõa rõ.si illa corpa eẽnt eiusdẽ rõnis tũc aut qdlibʒ essʒ graue aut qdlibʒ leue.⁊ sic qdlibʒ moueret' deorsuʒ.⁊ ꝑ ↄñs nullum essʒ sursuʒ.aut qdlibʒ moueret' sursuʒ ⁊ ꝑ ↄñs nullũ essʒ deorsuʒ. Tercia rõ est si illa mouerent' vno motu ꝺm naturam mouerent' alio pter naturã.⁊ sic eẽnt pl'a infinita.

In hoc 3° tractatu hui⁹ libri det'miat phs de vnitate ⁊ pl'alitate mũdi.⁊ oñdit to[tu] vniuersuʒ eẽ finitũ ꝺm m'titudinẽ.⁊ ↄtinet duo capl'a. In pmo ꝓbat ꝙ tm̃ est vn⁹ mũd⁹.⁊ intẽdit hãc ↄclõnem tm̃ est vn⁹ mũd⁹. Pro cui⁹ ꝓbatõue pmittunt' q̃tuor suppões. Pria.oĩa corpa mouẽt ⁊ mouent' ꝺm naturã ⁊ pret' naturã. Scõa.corp⁹ mouet' nat'alit' ad locũ in quo nat'alit' q̃escit.⁊ ecõtra mouet' violẽte ad locũ in q̃ violẽte q̃escit. Tercia suppõ.si aliqs mot⁹ sit violẽtus alicui corpi ↄrius ẽ eidẽ nat'alis. Q̃rta suppõ.si essent pl'es mũdi corpa vni⁹ eẽnt eiusdẽ spẽi ⁊ ꝟtutis cũ corpibus alteri⁹. Qd pz pmo.q2 nisi sic mũd⁹ diceret' de illis equoce.g̃ nõ deberent dici pl'es mũdi.equocata eñ nõ nũerant' in noĩe equoco. Scõo pz.q2 mot⁹ corporꝫ hui⁹ mũdi st̃ finiti q2 st̃ tm̃ tres.⁊ ita etiã eẽnt mot⁹ corpm alteri⁹ mũdi.g̃ horꝫ corpm ⁊ illorꝫ mot⁹ eẽnt eiusdẽ spẽi.⁊ ꝑ ↄñs etiã ipa corpa. Probat' ergo pdcã ↄclu° trib⁹ rõnib⁹.q̃ꝝ pma ẽ ad ipossibile.⁊ alie due st̃ oñsiue. Est ergo pma.si eẽnt pl'es mũdi t'ra vni⁹ moueret' nat'alit' ad mediũ alteri⁹ cuʒ eẽnt eiusdẽ spẽi sʒ hoc ẽ ipossibile q2 tũc t'ra in ꝓprio loco nat'alit' ascẽderʒ eo ꝙ moueret' a medio. Scõa rõ.mot⁹ celi ẽ sempit'nus.g̃ tm̃ vn⁹.ↄña tʒ q2 in sempit'nis nõ st̃ plura indiuidua sub vna spẽ.sed si sit tm̃ vn⁹ mot⁹ celi pm⁹ est tm̃ vnũ celũ.⁊ ꝑ ↄñs vn⁹ mũd⁹. Tercia rõ.tm̃ st̃ tria loca corpm.s.i medio.circa mediũ.⁊ locus intmedi⁹ istorꝫ.sʒ oĩa illa loca st̃ in h̃ mũdo.g̃ ⁊ oĩa locata. Sʒ ↄtra h̃ põt argui pmo sic.si eẽnt pl'es mũdi essʒ nimia distãtia t're vni⁹ a medio alteri⁹.iõ nõ oporterʒ eã moueri ad ipm. Scõo ar' q2 q̃uis corpa simplicia illi⁹ mũdi ⁊ isti⁹ eẽnt eiusdẽ spẽi tũ diñt nũero.iõ pñt nat'aliter moueri ad loca diñ nũero. Tercio pt argui ex dictis m'torꝫ phorꝫ dicẽtiũ mot⁹ corpm nõ esse ad determinata loca.sed nũc ad vnũ ⁊ nũc ad aliũ. Ad p[mu] istorꝫ dõʒ ẽ.ꝙ distãtia corpm ñ variat naturã q̃ ẽ pn[ci] ⁊ cã mouẽdi iõ ex q̃cũqʒ distãtia corp⁹ mouet' ad locũ sibi nat'alẽ. Ad scõm negat' ↄña.nã oĩa corpa eiusdem spẽi mouent' ad eũdem locũ nũero.vt oẽs ptes t're ad mediũ h⁹ mũdi. Ad 3[m] negat' assũptũ.mot⁹ eñ nat'ales st̃ ad det'miata loca ꝓbat' trib⁹ rõnib⁹. Pria. q2 oĩs mot⁹ est de ↄrio in ↄriũ sicut pz inducẽdo ꝑ oẽs mot⁹. Vñ etiã mot⁹ circularis q̃dãmõ ⁊ ꝺm suas ptes est de ↄrio in ↄriũ ⁊ q̃uis in ipo nõ sit ↄrietas ꝺm pũcta circuli.tũ bñ ꝺm ea est aliq̃ ↄrietas.vt st̃ extrema dyametri. Scõa rõ.q̃nto t'ra est ꝓpinq̃or loco deorsuʒ tãto veloci⁹ mouet'. Et silr ignis q̃nto ẽ ꝓpinq̃or loco sursuʒ.ergo si mot⁹ corꝫ sint infiniti ⁊ nõ sint ad loca determiata poterũt fieri in infinitũ velociores qd est ipossibile q2 tũc essʒ velocitas infinita ⁊ ꝑ ↄñs grauitas ⁊ leuitas infinita. Tercia rõ.ignis mouet' ad locum sursum ⁊ nõ deorsum.⁊ t'ra ad locũ deorsum nat'uralit' ⁊ nõ alit' nisi violẽte. Naʒ si moueret' violente deorsum ⁊ quasi ꝑ expulsionẽ tũc q̃nto essʒ maior t'ra tãto tardi⁹ moueret' ⁊ mot⁹ eius essʒ tardior i fine q̃ꝫ in pncipio. Oĩa eñ a vi inferẽte lõgius fcã tardius ferũtur.

In hoc scõo caplo ꝓbat phus ꝙ nõ pñt esse pl'es mũdi.⁊ arguit ad vtrãqʒ ptem pmo ꝙ sic.q2 mũdus vel celũ ꝺcat formã ꝺm se. sed omis forma ꝺm se accepta ẽ cõicabilis.ergo. Minor ꝓbat'.q2 ꝑ hoc differt forma ꝺm se a forma i mat'ia. In oĩbus eñ his que a natura ⁊ his q̃ ab arte cõstãtibus ⁊ g̃nant' alterꝫ est ipa ꝺm seipam forma ⁊ mixta cũ materia puta spere alterꝫ spẽs ⁊ erea qd q̃dẽ eñ erat esse dicẽtes spere aut circuli nõ dicim⁹ in rõne ereũ. Maior ꝓbat'.nã ꝓpt' hoc refert dicere celuʒ et hoc celũ. Qñ eñ dico celũ dico formã.⁊ cum dico h̃ celũ dico formã i mat'ia. Alterꝫ eñ h̃ celũ ⁊ celũ simplicit' ⁊ hoc q̃dem vt spẽs ⁊ forã hoc ãt vt mat'ie mixtum.nã alterꝫ huic ꝙ celo eẽ ⁊ celo simpl'r. Scõo pt argui sic.i oĩbus (q̃ hñt formã in materia) pñt esse pl'a indiuidua sub vna spẽ.in oĩbus eñ sicut videm⁹ quorũcũqʒ subñe materia ẽ plura ⁊ infinita entia eiusdẽ spẽi sed celũ hʒ formã in materia.qm̃ eñ est celũ ꝺsibile singulariũ vtiqʒ erit.ꝺsibile eñ oĩe in mat'ia existit. Ad ista argumẽta dõm ẽ.ꝙ celũ siue mũdus ↄstat ex tota sua mat'ia.iõ nõ opʒ ꝙ possint eẽ pl'es mũdi.celũ eñ ẽ q̃d corꝫ q̃ ex mat'ia st̃.nõ tñ ↄtigit fcõs eẽ pl'es mũdos ꝓpter oẽʒ materiã.sicut si essʒ vn⁹ nasus ↄposit⁹ ex õni carne ex qua põt fieri nasus.⁊ ideo essʒ sim⁹.g̃ nõ possent eẽ pl'a simia.si eñ simitas ẽ curuitas i naso ⁊ i carne ⁊ est mat'ia simitati caro si ex oĩb⁹ carnib⁹ vna fiat caro ⁊ existat in hac simũ.nihil vtiqʒ erit aliud simũ neqʒ ↄtigit fcũm eẽ. Silr si essʒ vn⁹ hõ ↄposit⁹ ex oĩb⁹ carnib⁹ ⁊ ossib⁹ ex q̃b⁹ hõ pt ↄponi ⁊ ille eẽt incorruptibil' nõ possẽt eẽ pl'es hoĩes.nã hoĩs st̃ mat'ia carnes ⁊ ossa si ex õni carne ⁊ oĩbus ossib⁹ hõ fiat ipossibilib⁹ exñtib⁹ dissolutã eẽ nõ vtiqʒ ↄtigit aliũ hoĩem eẽ. Ad oñdẽ[m] g̃ celũ ↄstare ex tota sua mat'ia ⁊ ñ eẽ pl'es celos supponedũ ẽ ꝙ celũ ca' dupl'r. vno° ꝑ vl'tia spera.ↄsueuim⁹ eñ qd extre[m] et qd sursũ maxie vocare celũ i q̃ ⁊ diuĩũ oẽ locatũ eẽ dici⁹. Scõo capit' ꝑ aggregato ex oĩbus speris circularit' motis. Tercio mõ ex oĩb⁹ corporib⁹ tam recte q̃ꝫ circularit' motis totum eñ ⁊ oĩe ⁊ cõsueuim⁹ dicere celũ.et h̃ vltimo mõ accipitur hic. Est igit' pma ↄclusio extra celũ nõ aliqd corp⁹.ꝓbat' q2 vbi essʒ simplex vel mixtũ.⁊ si simplex vl' eẽt recte vl' cir

cularíter motū3 Nō pōt dici ꝙ simplex circularit mo tu3 q̄a vel mouerer ibi ſm naturā vel non. Si ſm naturā celū hui⁹ mundi naturalit moueretur ad locum illi⁹ corꝑis q2 idē nūero ē locus corꝑm simpliciū eiuſ dē ſpēi. ⁊ ita deſcēderet qđ ē iꝓbatū Si ꝓ pter naturā ibi eſſ3 moueret ibidē vbi aptū natū ē moueri aliud corp⁹ ꝫ naturā. Nō pt etiā dici ꝙ extra celū ſit corpus simplex recte motū. q2 vel ibi eſſ3 ſm naturā vl' pter naturā nō ꝫ naturā q2 alia ſunt loca hmōi corpū nec pter naturā q2 ibi nō ē natū eſſe aliud corpus ſit ſm naturā Nec pōt etiā dici ꝙ extra celū ſit corp⁹ mixtum cū mixiū moueat ſm naturā elemēti pdominātꝭ Ex q̄b⁊ pt3 ꝙ extra celu3 nō eſt locus q2 loc⁹ nō ē ſine corꝑe nec etiā eſt vacuū. q2 vacuū eſt loc⁹ in q̄ nō ē corpus ſ3 natū eſt eē. nec etiā eſt tp̄s q2 tp̄s ē nūer⁹ mot⁹ q̄ nō ē ſine corꝑe. Manifeſtū ē igit ꝙ neqꝫ corp⁹ neqꝫ vacuu3 neqꝫ tp̄s eſt extra celū q2 neqꝫ eſt neqꝫ ɔtigit fieri corpus. Scđa ɔcluſio. celū ɔſtat ex tota ſua materia p3 q2 corꝑa ſenſibilia ſtꝭ materia celi ſ3 extra celū nō ē aliud corpus g̃. Tertia ɔcluſio nō pñt eſſe plures celi ſiue mūdi. p3 q2 ī illis (q̄ ɔſtāt ex ſua tota materia) nō repiunt plura īdiuīdua ſub vna ſpē ſ3 celū ſine mūd⁹ eſt hmōi igit. Ad ſciēdū āt q̄ ⁊ q̄lia entia ſint extra celu3 ponūtur qncꝫ ꝓprietates eoꝝ. Prima ē ꝙ neqꝫ ſtꝭ ī loco neqꝫ in tp̄e neqꝫ eni in loco q̄ ibi apta nata ſtꝭ neqꝫ tp̄s ipſe facit ſeneſcere. Scđa ꝓprietas. ꝙ ſint ītrāſmutabilia. Tertia eſt ꝙ hñt optimam vita3 ⁊ ſibi maxie ſufficiētē Quarta ē ꝙ ſtꝭ eterna ⁊ bñdicta ſtꝭ ab āticꝭs eterna. quaſi extra ſminum pncipio. et fine carētia neqꝫ eni eſt nullius trāſmutatio eoꝝ q̄ ſup eā q̄ maxime extra ordinatā latōe3 ſ3 ī materialia ⁊ ipaſſibilia optimā hñtia vitā ⁊ ꝑ ſe ſufficiētiſſimā quā ꝑficiūt ex toto eterno. Quīta ꝓprietas ē ab hmōi entib⁊ hñt alia eē et viuere ſm diuerſos gradus ꝑfectōis vñ ab his ɔicatū eſt his q̄dā clari⁹ his q̄dā obſcuri⁹ eſſe ⁊ viuere. Qꝭ hmōi entia ſint intrāſmutabilia et ſignāter pmū ens ſummū ꝓbat dupl'r. pmo q2 o3 mouēs excedere mobile ſ3 nihil excedit nihil ē meli⁹ nihil digni⁹ pmo ente g̃. Scđo ꝓbat q2 oīe qđ trāſmutat aut trāſmutat ad hñdū aliqđ qđ eſt ſibi deficiens aut ad acquirendu3 ſibi aliqđ ɔueniēs q̄ indiget. ſ3 pmū ens ⁊ ſūmu3 nullo indiget neqꝫ h3 aliq̄d diffiniens g̃ opor3 intrāſmutabile neceſſariu3 eſſe. oīe pmu3 ⁊ ſūmū. neqꝫ eni3 aliud melius eſt qđ mouebit neqꝫ h3 opor3 nihil neqꝫ indiguus eoꝝ que ipſius bonorum nullius eſt

(Nīs aute3) In hoc quarto tractatu oſtēdit philoſophus totū vniuerſu3 eē infinitū ſm duratiōe3 Et ponit tria capl'a. Primū eſt de opinioib⁊ antiquoru3 et ɔtinet quatuor ɔditōes. Prima ɔueniēs ē pus ponere opiniones antiquoꝝ de ꝑpetuitate mundi q̄ꝫ ꝓpriam opinionē ⁊ hoc ꝓpter tres rōnes. pma q2 ꝓbatōnes illaꝝ opinionū ſunt obiectōes ad opinione3 ꝓpriam Scđa q2 vera opinio fiet magis credibilis audientibus ſi iuxta ponatur illis opinionib⁊ Tertia q2 viſis opinionib⁊ alioꝝ non videbunt eē relicte et reꝓbōte ſine ratione et propter odium. oportet enim inq̄ſitores ꝟitatꝭ nō inimicos eē iudicaturos ꝓ ſufficienter. Fuerunt ergo tres opiniones de gñatione mundi. pma ponit mundum eſſe genitū ⁊ incorruptibilem Secunda ponit ipſum eſſe genitum ⁊ corruptibilem. Tertia ponit ipſum eſſe generabile3 et corruptibilem viciſſim ita ꝙ hec viciſſitudo gñatiōis ⁊ corruptiōis ſemꝑ fuit in preterito ⁊ ſemꝑ erit in futuro. Ad reprobandum ergo has opiniones ponunt ɔcluſiones ſeq̄ntes. Eſt ergo ſecūda cōcluſio huius capituli. irrationale eſt dicere mundu3 eē genitum ⁊ incorruptibile3. Probatur duabus rationib⁊. pma illa ſunt rōnabilia et ſuſcipienda que videntur in omnib⁊ vel multis ſimilibus. ſ3 contrarium accidit ſic dicentibus Nā omnia (q̄ generantur) videntur corrūpi. Tertia ratio. ſi mundus eſſet factus ex aliquo principio vel gñe illđ pncipium potuit aliter ſe habere ꝑ alia ſecula vel nō. ſi non tunc mundus non eſſet factus ex eo. ſi ſit adhuc habebit eandem naturam vt ſc3 poſſit aliter ſe habere ⁊ ſic mundus erit corruptibilis. Nec valet dicere ad defendendum actorem illius opinionis ꝙ hoc dicit per modum exempli non tanqꝫ veru ſ3 gratia doctrine ſicut multociēs accidit in deſcriptionib⁊ figurarum q2 ad ea (q̄ fiunt in hmōi deſcriptionib⁊) non ſequitur aliqđ impoſſibile ſicut ſequitur ad hoc dictu3. Tertia ɔcluſio. dicere mundum multotiens generari et corrūpi ꝑ ɔgregatōem et ſegregatōem elementorum eſt irrationabile. q2 gñatio ⁊ corruptio ſtꝭ mutationes determinate ad ſubſtantiam ſ3 ꝑ ɔgregatiōem et ſegregatiōem talē non fieret mutatio niſi in ordine et ſitu elementorum ergo. Quarta ɔcluſio impoſſibile eſt mūdu3 eſſe genitū ⁊ corruptibile3 nō tñ regñabile3. p3 q2 p⁹ corruptōe3 ei⁹ materia ſua eſſ3 in potētia ad formā ſicut erat añ generatōe3 q2 materia ſꝑmanẽ eade3 rōe q̄ prius potuit generari etia3 pōt regñari

In h° caplo ponit phs diſtictōes quoꝝdā noīm valētia ad ſeq̄ntia. Et dicit ꝙ pmo dōm ē et diſtinguēdū mōs gñabil' ⁊ igñabil' corruptibil' et icorruptibil'. nā mltiplex ī diſtictū parit ɔfuſionem Etiā ſi ꝓō ſit vera in oī ſenſu. multipl'r eni dictu3. Et ſi nulla dr̄a ad ſmonē. neceſſe ītellectu ɔfuſe hēē dicto diuiſo multipl'r tanqꝫ indiuiſo vtrā. manifeſtū eni ſm quā naturā ipi accidit qđ dictū eſt. Eſt g̃ pma diſtictō ingenitū dicit trib⁊ modis. pmo dicit ingenitū qđ nūc ē et pus nō erat nō tñ icipit ꝑ gñatiōem ſicut q̄dā dicūt de motu ⁊ tactu Scđo dicit igenitū qđ pōt fieri ⁊ corrūpi ſ3 nōdū eſt Tertio mō dicit igenitū qđ nō pt fieri ⁊ hoc vel ſimpl'r eo ꝙ nullo° pt fieri vel non facilit neqꝫ cito neqꝫ bñ. Scđa diſtinctio genitū dr̄ trib⁊ modis. pmo dr̄ genitū qđ pus nō fuit ⁊ poſtea icipit eē ſiue ꝑ gñatōe3 ſiue nō. Scđo mō qđ pt fieri ſine addito ſiue facile. Tertō mō cui⁹ eſt gñatio q̄ ē mutatō de nō ente ad ens ⁊ hoc ſiue ꝑ gñatōe3 exiſtat ſiue nō dū exiſtat ſ3 tñ poſſet ꝑ gñatōe3 exiſtere. Tertia diſtictō corruptibile dr̄ trib⁊ mođ. pmo° dr̄ corruptibe qđ pus ē ⁊ poſtea ñ ē ſiue ꝑ corruptōe3 ſiue nō Scđo° qđ pt dſinere eē ꝑ corruptōe3. Tertio° qđ facile corrūpit Quarta diſtictō icorruptibile dr̄ triplicit. vno° dr̄ illđ qđ pōt deſinere eē ſ3 nō ꝑ corruptōe3. 2° mō dr̄ incorruptibile qđ nūc ē ⁊ nullo° pt deſinere eē. 3° mō dr̄ alid qđ ñ facile corrūpit Incorruptibile āt ꝓpe dictū ſit diffinit icorruptibile ē qđ nō pt corrūpi ſic ꝙ gñcꝫ ſic ⁊ poſtea nō ſit. ingeitū vero ꝓprie dictū ſic diffinit. ē qđ ipoſſibile ē nō eē ſic ꝙ pus nō ſit ⁊ p⁹ea nō hēat eē. Quīta diſtictō poſſibile ⁊ ipoſſibile dicūt dupl'r Vno° abſolute. ⁊ ſic illđ dr̄ poſſibile qđ pōt eē verū. et impoſſibile qđ nllo° pōt eē verū. ſicut dyametꝝ eē ſimetꝝ Alio mō dr̄ poſſibile ſm poña3 actiuā ⁊ paſſiuā. vt aūt videat a q̄ ſumunt intelligendū eſt. ꝙ poña a quo dr̄ poſſibile denominat a maximo ī qđ pōt. ꝟtus aūt excellentie eſt vt ſi quis poſſit ire ꝑ centū ſtadia. vel portare cētū talenta cui⁹ poña denoiatur a centū ⁊ nō a duob⁊ vel trib⁊. q2 qđ pōt in mai⁹ pōt ⁊ in min⁹ Sꝫ impoña a q̄ dr̄ impoſſibile denoiat a minimo ī q̄d nō pōt. vt q̄s poſſit ire ꝑ centū ſtadia. nō aūt ꝑ centum et vnu3 ꝗuis etiā ip

ſe nō poſſit ire ꝑ centū ⁊ duo ſtadia. vł ꝑ centum et tria tñ eius impoña denoīabitur a centū ⁊ vno Vñ nos determinātes eius impoñaȝ dicimꝰ ꝙ nō poſſet ire ꝑ centum ⁊ vnū ſtadia. Et ſi arguaꝛ ꝙ nō oportet. ꝙ ſi aliquis videat maiꝰ corpꝰ ꝙ ꝓpterea videat minꝰ. aut ſi aliquis audiat maiorē ſonū ꝙ et minorē. ğ nō oꝑtet ꝙ ſi poſſit in maiꝰ ꝙ poſſit in minꝰ. Dōm eſt. ꝙ aliqͩ pt in maiꝰ vel minꝰ dupł'r. vno mō ſm rem. alio mō ſm ꝟtutem. Quis aūt in audiendo ꝑuum ſonū ſit minꝰ ſm rem. ſiue ex ꝑte rei. tñ eſt ibi maiꝰ ex parte virtutis.

(Determinatis autem his) In hoc tercio capitulo oſtendit pħs ꝯuertibilitatem illoꝝ terminoꝝ generabile ⁊ corruptibile ex alia ꝑte. et dꝫ ꝙ impoſſibile eſt aliqꝺ genitum eſſe incorruptibile. et aliqꝺ ingenitū eſſe corruptibile. Ad h̄ aūt oſtendēdum ponūtur quinqꝫ ſuppoſitiōes. Prima cū poña termineꝛ ad maximuȝ poña ad rem terminatur ꝑ aliqꝺ tp̄s. ita ꝙ ꝑpetuo tp̄e res nō poſſet non eſſe. pꝫ nam aliꝛ eſſet in tp̄e infinito et nō eſſet in tp̄e infinito et ſic in eodem tp̄e eſſet ⁊ nō eēt cum nō poſſet eſſe ſimul duo tp̄a infinita in quorū vno res habeat eſſe. ⁊ in alio nō eſſe. Scđa ſuppoſitio poſſibile ⁊ impoſſibile verū ⁊ falſum dicūtur dupł'r ſcꝫ ex ſuppoſitiōe vt ſi diceremꝰ triangulū habere tres ſi ſit q̄dratum et ſimpliciꝛ ⁊ abſolute. vt ſi dicamꝰ impoſſibile eſſe dyametꝝ eſſe ſimetꝝ. Tercia ſuppoſitio nō eſt idem aliqͩ eſſe falſum ſimpł'r ⁊ impoſſibile ſimpł'r Nam te ſtare eſt ſimpł'r falſum ſi tu nō ſtas et tñ nō eſt impoſſibile. Quarta. impoſſibile nō ſeq̄tur niſi ex impoſſibili Quinta q̄uis aliqͩ ſimł' habeat poñaȝ ad oppoſita. vt ad ſedere ⁊ nō ſedere nihil tñ hꝫ poñaȝ. vt ſimul habeat oppoſita nihil eīn hꝫ poñaȝ vt ſimul ſedeat et nō ſedeat Iſtꝭ ſuppoſitis ponitur hec prima concluſio. nullū ſempiternū eſt genitum vł corruptibile probatur tribꝫ rationibꝫ: ſi aliqꝺ ſempiꝛnum eſſet corruptibile vel genitū idē ſimul eſſet ⁊ nō eſſet. ꝯñs ē impoſſibile ğ ⁊ añs ſicut pꝫ ꝑ quartā ſuppoſitiōem. ꝯña vero pꝫ. qꝛ ſempiꝛnū eſt ſꝑ ens genitum aūt ⁊ corruptibile eſt qñqꝫ nō ens. Scđa ratio. nullū ſempiternū ꝯtingit qñqꝫ nō eſſe. ğ nec genitū aut corruptibile. Tenet ꝯña a ſuperiori ad inferiꝰ negatiē. naȝ ꝯtingēs nō eſſe eſt ſuperius ad genitum vł corruptibile cū ſeq̄tur ad vtrūqꝫ eoꝝ. Pro tercia ratiōe ſupponēdum. ꝙ ſꝑ ens oppoſitꝛ ꝯdictorie nō ſꝑ ens ⁊ ꝯ̄rie ſꝑ nō ens cui ꝯ̄dicit non ſꝑ nō ens. ſupponiꝛ etiā. ꝙ illaꝝ ꝯ̄riaꝝ negatiua ſtꝭ mediꝭ a inter eas. ita ꝙ nō ſꝑ ens ⁊ nō ſꝑ nō ens. vł qñqꝫ ens et qñqꝫ nō ens mediat inter ſꝑ ens et inter ſemper nō ens q̄bus ſuppoſitis diſponanꝛ ꝓpoſitiōes oppoſite in figura quatuor angulorꝝ. ⁊ ſit a ſꝑ ens b ſꝑ nō ens c nō ſꝑ ēs d non ſꝑ nō ens Tūc ſic arguitur cuicūqꝫ ineſt a et b illi nō ineſt c et d. ſed oīne ſempiternū eſt a et b. ğ nulli ineſt c et d. Scđa ꝯcluſio. nullū ingenitum vł incorruptibile eſt genitū vł corruptibile. pꝫ ex dictis. qꝛ nulluȝ ſempiternū ē genitū. vł corrutibile. ſꝫ oīne ingenitū vel incorruptibile ē ſempiternū ğ. Ex q̄bus pꝫ ꝙ ingenitum ⁊ incorruptibile ꝯuertuntur inꝛ ſe. qꝛ ꝯuertunꝛ cū vno tercio. ſcꝫ cū ſempiꝛno. Tercia ꝯcluſio genituȝ et corruptibile ꝯuertunꝛ ita ꝙ oīne genitū ē corruptibile ⁊ ōe corruptilᵉ ē geītū. ꝓbaꝛ tribꝫ rōibꝫ Pria. qꝛ vł corruptibile ē genitū ⁊ ſic habeꝛ itentū vł igeītū ⁊ ſic erit incorruptibile qꝺ ē impoſſibile. ſimił'r vł genitū ē corruptibile. et ſic habeꝛ intentū. vł incorruptibile ⁊ ſic ē ingenitū qꝺ ē impoſſibile. Scđa ratio. ingenitū ⁊ incorruptibile ꝯuertūꝛ. ğ genitū ⁊ incorruptibile. Tercia ratio genitū ⁊ corruptibile ſtꝭ vnū mediū inꝛ ſꝑ ens. ⁊ ſꝑ nō ens. ſtꝭ eīn idem. q̄ qñqꝫ ens. et qñqꝫ nō ens ꝯſequunꝛ ğ ſeinuiceȝ genitū ⁊ corruptibile Et poſtea r̄ſumit pħs tres ratiōes ad ꝓbandū. ꝙ nullū genitū ē incorruptibile et nullū ingenitū corruptibile. Sꝫ aliq̄s poſſꝫ obicere. ꝙ genitū et corruptibile non ꝯuertunꝛ. imo ꝙ aliqꝺ genitū ſit incorruptibile. qꝛ ꝙ īcorruptibile habeat potentiā ad ſꝑ eē. h̄ eſt reſpectu tal' futuri. genitū aūt hꝫ poñaȝ ad nō eē reſpectu tꝑis p̄teriti. ğ ideȝ pt eē genitū et incorruptibile. Ad h̄ dōm ē negādo aſſūptū de genito. qꝛ ad p̄teritū nulla ē poña. ſꝫ ſolū ad pñs et ad futurum. neqꝫ eīn vna ꝟtus eiꝰ. qꝺ ē factū eē eſt. ſꝫ eiꝰ qꝺ eē ad futuꝝ Quarta ꝯcluſio. necē eſt ꝙ oīne corruptibile aliqñ corrūpaꝛ. impoſſilᵉ Siqͩdē corruptibile ens nō corruptū eē qñqꝫ. ꝓbatur duabꝫ ratiōibꝫ Prima qꝛ ſi nō. tūc ideȝ poſſet ſꝑ eē ⁊ aliqñ nō eē. ğ idē ſimł' poſſit eē ⁊ nō eē Añs pꝫ q̄ ad primā ꝑteȝ. qꝛ ex q̄ ꝯtingit ip̄m nō corrūpi ponitur ineſſe ꝙ ip̄ꝫ nō corrūpaꝛ. tūc ſꝑ erit ğ pōt ſꝑ eē. q̄ ad ſcđaȝ ꝑtem. pꝫ qꝛ cū ſit corruptibile p̄t aliqñ nō eē. Scđa ratio. necē ē oīne alterabile ꝯpoſitū ex ꝯ̄rijs aliqñ corrūpi. ğ ōe corruptilᵉ de necītate corrūpeꝛ. Corruptibilia eīn ⁊ gñabilia ⁊ alterabilia. cū alteranꝛ ꝯ̄rijs (ex q̄bꝫ ꝯſtāt) nata entia ⁊ ab eis ip̄is corrūp Ponit aūt pħs añ iſtā ratiōeȝ vnā aliā q̄ ꝓbat. nullū genitū eē incorruptibile ⁊ eſt hec. ſi aliqͩ ſꝑ fuit in p̄terito et poſt h̄ nō erit. vł ſi alqͩ ſꝑ erit in futuro ⁊ ante h̄ nō fuit. aut ğ ē a caſu. aut a natura. nō a caſu qꝛ qꝺ ē caſu nō eſt ſꝑ nec frequēꝛ ſꝫ raro ğ ē a natura ⁊ nō ab alia q̄ a materia. materia eīn ē cā q̄re aliqͩ hꝫ eē vł nō eſſe ſꝫ materia ſꝑ manet eadē. ğ ſꝑ illꝺ habebit poñaȝ ad eē poſt nō eē Circa hūc textū ſtꝭ q̄tuor dubia.

Primū dubium.

Vtꝝ oē corruptibile de neceſſitate corrūpeꝛ Dōꝫ eſt ꝙ oē corruptibile corrūpeꝛ de neceſſitate capiēdo neceſſitatē ꝑ neceſſitate naturali. ſꝫ nō capiēdo neceſſitateȝ ꝓ neceſſitate ſimpł'r Vñ ſm opiōnē phi. hec ꝓpō ē neceſſaria. ōe corruptibile corrūpeꝛ. licꝫ nō neceſſario ſꝫ ꝯtigēter ſm veritatē tñ ⁊ fidē illa ē falſa poſſꝫ eīn qꝺcūqꝫ corruptibile ꝑpetuari ita ꝙ nūq̄ꝫ corrūpereꝛ Scđm dubium. Vtꝝ oīne ingenitū ſit incorruptibile. videꝛ eīn ꝙ nō Nā aīa ⁊ celū ſtꝭ ingenita et tñ ſm fidē ſtꝭ corruptibilia Dōm ē ꝙ oīne ſempiꝛnū ē ingenerabile ⁊ incorruptibile. dꝛ eīn ſempiꝛnū ex eo ꝙ ſꝑ eſt. et ſimił'r ingenerabile ⁊ corruptibile. corruptibile aūt ⁊ ingenitū qñqꝫ ſtꝭ ⁊ qñqꝫ nō ſtꝭ. ğ oīne ſempiꝛnū ē ingenerabile ⁊ incorruptibile. vñ licet aīā ⁊ celū nō iceperint ꝑ generatōnem naturalē. qͩ qͩ eīn ē incorruptibile ē ingenitū in inceperit tñ bñ ꝑ creatiōeȝ q̄ nō eſt generatio naturalis Terciū dubiū. vtꝝ ōe gñabile gñabiꝛ. Dōm eſt ꝙ ſimpł'r loquēdo aliqͩ ē gñabile totalitatiē ꝛmiatiue ſiue ſubiectiē qꝺ nūqꝫ gñabiꝛ. ſicut pꝫ de materia aſini corrupto aſino pōt eīn deꝰ facere ꝙ illa materia nunqꝫ gñabiꝛ ſubiectiē cū poſſit eā anihilari. vł poſſet formā in ea ꝑpetuare. ſꝫ loquēdo ſm curſum nature oīne gñabile ſubiectiē gñabiꝛ et nō oīne gñabile ꝛmiatiē gñabitur. licet de q̄libet ſpē gñabiliū ſm pħm aliq̄ res generabiꝛ. Quartū dubiū. vtꝝ ſuppoſita eꝛnitate mūdi aliqͩ idē poſſit habere poñaȝ ad eē ⁊ poñaȝ ad nō eſſe ꝑ tp̄s infinitū. Supponēdū ē primo ꝙ tp̄s pōt dici infinitum Vno modo in altero extremoꝝ tantum ſcꝫ vel a ꝑte añ vł a ꝑte poſt Alio modo pro vtroqꝫ extremoꝝ

Similit̃ possibile capit̃ vno mõ ꝑuatiue. vt scȝ inportat carẽtiam vl' distãtiam ab actu Alio mõ ꝑmiscue pro possibili logico. vt scȝ inportat nõ repugnãtiam actus Dõm'ẽ ğ ꝙ ſm ꝟritatẽ idẽ hȝ potẽtiã ad esse ꝑ tẽpus infinitũ ⁊ potẽtiã ad nõ esse vt hoc accipiẽdo ꝓprie potẽtiã Supposita tñ etnitate tpis idẽ hȝ potẽtiã ad eẽ ꝑ tps infinitũ apte añ ⁊ hȝ poñaȝ ad nõ esse ꝑ tẽp⁹ infinitum apte post Nã de q̃libet forma generica ꝑ tẽp⁹ infinitũ apte añ verum fuit dicere. ꝙ ipa potuit esse ⁊ de q̃libet aĩa creata veruȝ erit dicere ꝙ ꝑ tẽpus ĩfinitũ ap tep⁹ erit qđ nõ p̃t eẽ Dõȝ ẽ vlteri⁹ ꝙ ſm viaȝ phi implicat ꝯdictiõeȝ aliqđ generabiliũ ⁊ corruptibiliũ habere potẽtiã ad eẽ ꝑ tp̃s ĩfinitũ, ⁊ etiã potẽtiã ad nõ esse ꝑ tp̃s infinitũ Patet ſm phm. qđlibet generabiliũ ⁊ corruptibiliũ aliqñ nõ erit ⁊ tũc implicat ꝯdictiõȝ ip̃m nõ eẽ al's idẽ numero possit reꝓduci. idõ implicabit ꝯdictiõeȝ ip̃m hr̃e potẽtiã ad esse ꝑ tp̃s infinitum apte post

Queritur vtrum

Quelibȝ poñã actĩa t'miet̃ur ad maximũ in qđ p̃ot et q̃libet poñã passiua ꝑ minimũ a q̃ nõ p̃t Ar̃ pmo ꝙ nõ. q: poñã dei actĩa nõ ẽ t'miata ad maximũ ğ Añs cedẽs patȝ. q: poñã dei nõ hȝ t'minũ Confirmat̃. poñã dei nam habet magnitudinẽ ğ non ẽ det'miata ad maximũ nec ad minimũ Simil'r ar̃ de poñĳs aĩe et alĳs q̃ nõ hñt magnitudieȝ Scđo sic. poñã dei p̃t in q̃libet ꝑte ꝓportiõali ꝓducere vnũ lapidẽ pedalẽ. ⁊ ꝑtes ꝓportionabiles hore st̃ ifinite actu ğ p̃t ꝓducere ifinitos lapides ⁊ ex illis facere vnũ corp⁹ ifinitũ ⁊ illi corpi iteꝝ addere tl'e corp⁹ ğ nõ ẽ t'miata ad maximũ in qđ p̃t. Cõfirmat̃. nõ eñ p̃t assignari aliq̃ ꝑs ꝓportionabilis vni⁹ hore in q̃ de⁹ nõ posset ꝓducere vnũ corp⁹ ifinitũ siue finitũ ğ in q̃libet ꝑte ꝓportiõabili poterit ꝓducere corpa finita vl' ifinita Tercio sic. si det̃ maximũ in q̃ poñã actĩa p̃t. neccẽ ẽ ꝙ illa poñã excedat illđ maximuȝ ğ excedit excessu diuisibili ã in diuisibili. nõ in diuisibili. q̃a i indiuisibili nõ fit excess⁹. si diuisibili diuidat̃ ille excessus in duas ꝑtes. ⁊ addat̃ illi maxĩo media ꝑs corñs medio excessui adhuc illa poñã poterit illđ mouere. et sic nõ erat maximũ in qđ illa poñã poterat Quarto sic si eẽt dabile maximũ in q̃ p̃t poñã actĩa. seq̃ret̃ ꝙ eẽt dabile vltimũ istans mot⁹. cũ maxime illđ fieret ĩ vltĩo instãti mot⁹. sȝ h̃ ẽ impossibile sicut sup'i⁹ patuit et eodem mõ posset argui de numero

Inoppositum

Ar̃ auctoritate phi in textu vbi videt̃ dicere ꝙ poñã actĩa ꝑ maximũ t'miatur Pro solutiõe q̃stiõis soluẽde sequũt̃ q̃tuor q̃stiões

Questio prima

Vtꝝ implicet ꝯdictiõeȝ. deũ ꝓducere aliqđ ifinitũ in actu. suppositis his q̃ dicta st̃ in tertio phisicoꝝ Reci tãtur h̃ argumẽta ꝓ vtraq; ꝑte q̃stiõis Vñ q̃dã dicũt ꝙ de⁹ posset ꝓducere ml'titudinẽ actu ĩfinitã et etiam ꝟtutẽ siue q̃litatẽ ĩtẽsibilẽ siue ĩ ifitũ ifitã. Probat̃ pmo q: de facto ẽ ml'titudo actualit̃ ifinita sicut pꝫ de ꝑtibꝫ ꝓportiõabilibꝫ ꝯtinui Vñ augustin⁹ i scđo de libero arbitrio. capl'o decimo quinto dĩ qđ qđ eñ corpis sẽsu attingit̃. iaȝ nõ vnũ sȝ ml'ta eẽ ꝯuincit̃. corp⁹ ẽ eñ et idõ hȝ imutabiles ꝑtes. Scđo sic de⁹ nõ p̃t min⁹ ꝓducere multitudiẽ ifini ã q: si ꝓduxisset mũdum ab et'no generatiõibꝫ existẽtibꝫ ꝯtinuis sȝ si h̃ fecissȝ ã eẽt actu ifinita ml'titudo aiaꝝ ğ de⁹ p̃t ꝓducere ml'titudinẽ actu ĩfinitã. Tercio sic. q: nl'la ꝯdictio implicat̃ ex h̃ ꝙ ponit̃ aliq̃ ml'titudo actu eẽ ĩfinita. cũ ĩfinitas nõ tollit rationeȝ ml'titudis. vl' aliq̃d neccãrio eã ꝯñs. nec etiã magnitudo tollit rõȝ ĩfinitatis ğ Quarto sic. si nõ eẽt possibile deũ ꝓducere q̃litatẽ ĩfinitã ad aliã formaȝ ĩtẽsibilẽ vel remissibilẽ h̃ eẽt. aut q: impossib'e ẽ aliq̃d actu eẽ ĩfinite ꝑfectu. ã q: impossibile ẽ aliq̃ creaturã eẽ ĩfinite ꝑfctõis eo ꝙ tũc eq̃ret̃ deo ĩ ꝑfectiõe. ⁊ ꝑ ꝯñs eẽt deus. aut q: impossibile ẽ aliq̃d ĩfinite ꝑfectõis eẽ min⁹ ꝑfectũ aliq̃ eiusdẽ rõnis. aut q: impossibile ẽ ꝑtẽ eẽ eq̃lẽ toti sȝ ꝓpt' nl'lũ istoꝝ h̃ ꝯtigit Nõ ꝓpt' pmũ cũ de⁹ sit actu ꝑfectõ ĩfinita. ⁊ idõ actualitas ⁊ ĩfinitas nõ repugnãt. Nec ꝓpt' scđȝ q: poito ꝙ aliq̃ q̃litas sit ĩfinita intẽsiue nõ seq̃tur ꝙ sit eq̃ ꝑfecta sicut de⁹ eo ꝙ de⁹ ẽ ĩfinita ꝑfectõ simpl'r q̃litas aut ista eẽt ĩfinita ꝑfectõ ĩ genere. q: nõ solũ deus. imo etiã aliq̃ ĩfinita alti⁹ rõnis eẽt ꝑfectior. subã eñ angelica eẽt ꝑfectior tl'i q̃litate ⁊ ĩtellectio finita magnitudie infinita si eẽt Nec ꝓpt' terciũ. nec q̃rtũ. sic pꝫ formãdo similes argumẽtatiões de ĩfinitis ꝑtibꝫ ꝯtinui. aut eñ alia ꝑs nõ ẽ ĩpossibil'. aut neutra. Sȝ ꝯtra h̃ arguũt aliq̃ q̃drupl'r Pmo. q: si de⁹ ꝓduceret aliq̃ ml'titudinẽ actu ĩfinitã ip̃e ꝓduceret seip̃m. Patȝ ꝯñã. q: extra ĩfinitas entitates nõ ẽ alia ẽtitas. Ad istã rõȝ r̃spõdẽt aliĳ ꝙ eo dẽ mõ seq̃ret̃. deũ iã eẽ corruptũ supposita etnitate mũdi. iã eñ eẽnt ĩfinite ẽtitates corrupte extra q̃s nihil est Tercio sic. si de⁹ ꝓduceret ml'titudinẽ ĩfinitã ĩdiduorũ alic⁹ spẽi. vt ĩfinitas aĩas. aut ĩfinitos lapides. tũc oĩs ẽtitas eẽt lapis vl' al'. ⁊ ꝑ ꝯñs de⁹ eẽt lapis Ad istã respõdẽt negãdo ꝯñaȝ illo etiã dato. ꝙ in q̃libet ꝯtinuo sint ĩfinite ꝑtes ꝓportionabiles. nõ tñ ꝑtes ꝓportionabiles vni⁹ ꝯtinui st̃ ꝑtes ꝓportiõabiles alti⁹. Tercio sic arguit̃. si eẽt aliq̃ ml'titudo ĩfinita seq̃ret̃ ꝙ vel ꝑs nõ eẽt minor toto cui⁹ ẽ ꝑs. vl' vnũ ĩfinitũ eẽt mai⁹ alio q̃ꝫ vtrũq; ẽ impossibile. ꝯstat eñ ꝙ si ex tota ml'titudine ĩfinita auferretur decẽ ꝑtes. adhuc reliq̃ eẽnt ĩfinite Et cõfirmat̃. q: in tl'i ml'titudine eẽnt ĩfiniti binarĳ et ĩfiniti cẽtenarĳ. binari⁹ ãt ꝑs ẽ cẽtenarĳ. Ad illud respõdẽt ꝙ ĩfinitis nõ ẽ totũ ꝓprie dictũ qđ scȝ ĩcludat aliq̃d ⁊ aliud ab illo. ita scȝ ꝙ nõ ĩcludat totũ qđ ĩcludat ĩclusũ Sȝ ẽ bñ totũ ꝯmũit' dictũ qđ scȝ ĩcludit omne qđ ĩcludit aliđ. ⁊ cũ h̃ aliq̃d aliđ Similit̃ etiã in ĩfinito nõ ẽ mai⁹ ꝓprie neq; min⁹ Dr̃ aũt mai⁹ ꝓprie qđ includit tãtũdeȝ ⁊ ãpli⁹ Cõmũit' aũt dr̃ maius. qđ aliđ et cũ h̃ pl⁹ ĩclu't Quarto sic. oĩ ml'titudie (quã de⁹ p̃t facere) fit maior. ğ de⁹ nõ p̃t facere ml'titudinẽ actu ĩfitã Tenet ꝯñã. q: ml'titudine ĩfinita nõ p̃t fieri maior ymaginari nec minor Añs patet. q: non tot animas creare p̃t qñ possit adhuc plures creare. al's eñ esset possibile deũ oĩes aĩas creare q̃s p̃t creare. q̃ posito inesse nl'laȝ aliam posset creare et sic potentia sua esset exhausta Ad hoc respondetur ꝙ quacunq; multitudine creata de⁹ p̃ot adhuc aliã creare nõ p̃ot tñ plura creare ⁊ sic si crauerit infinitã multitudinẽ nõ poterit creare maiorem ⁊ hoc accipiẽdo magis ꝓprie Et si arguat̃. q: tũc eadeȝ rõe deus posset creare vir[illegible] infinitã ⁊ ꝑ ꝯñs aliquis calor posset calefacere i[illegible]tãti ⁊ corp⁹ descẽdere deorsum Similit̃ ꝯcedat̃ ꝙ deus possȝ creare virtutem infinitã in genere q̃ naturalit̃ corp⁹ in instãti descẽderet de celo ad t'ram Et similit̃ virtutẽ q̃ naturaliter ꝟtus actiua possit in instãti trãsmutare vnũ corpus in

aliud corp⁹. Nec est incõueniẽs aliquã ꝟtutẽ creatam quantũ ad aliqd eq̄ri ꝟtuti diuine. q̄uis esset incõueniẽs ꝙ eq̄ret sibi vl'r Si eĩ hec ꝑpositio ↄcluderet. sequeretur ꝙ deus nõ possꝫ ꝓducere aliqd corp⁹ lumiosum in instãti Nam si de⁹ ꝓduceret corp⁹ lumiosuꝫ in instanti illud corp⁹ ꝓduceret lumen in instãti

Questio secunda

Utꝝ possibile sit esse plures mũdos Respõdent aliq̄ primo ꝙ simpl'r est impossibile Non eĩ est possibile ꝑ naturã vt manifestũ est. nec etiã ꝑ potẽtiã diuinam. q2 nõ ↄueit poñe diuĩe facere pl'es mũdos Aut eĩ q̄libet illorum esset ꝑfect⁹ ⁊ tũc alij ab vno supfluerẽt. aut nõ esset ꝑfectus ⁊ tũc nõ ↄstaret ex tota materia corpm sensibiliũ qd ẽ ĩpossibile Hec tñ rõ nihil valet oĩo ꝑ eam eĩ eo/dem mõ possꝫ ꝓbari ꝙ deus nõ posset facere duos ãgelos eiusdẽ spẽi qd est manifeste ↄ̃ articulos ꝑisieñs Et iteꝝ nõ est incõueniẽs aliquẽ mũdum nõ ↄstare ex tota materia corpum sẽsibiliuꝫ Dicit eĩ in q̄nto articulo parisieñ dicere. ꝙ de⁹ nõ possꝫ mouere celũ motu recto error. Ex quo ptꝫ ꝙ deus possꝫ ponere hũc mũduꝫ ĩ alio situ q̄ nũc sit Querit ergo vtꝝ hoc fcõ deus possꝫ ponere aliquẽ hoĩem vl' aliud corpus sensibile in illo loco in quo nũc est mũdus aut nõ. si sic tũc mũdus nõ cõstaret ex tota materia corpm sensibiliũ Nec põt dici ꝙ nõ. quia maĩfestũ ẽ ꝙ deus non hꝫ miorem ptãteꝫ supra hoĩem vel lapidẽ q̄ supra totũ mũdũ Alit ãt dõm est ad q̄stionẽ supponẽdo pmo ꝙ mũdos eẽ plures põt intelligi dupl'r. Uno mõ ꝙ sint plures cõcẽtrici. sicut si supra vltimũ celũ nr̃i mũdi essꝫ celũ terreũ. ⁊ vltra illud celũ aqueũ. ⁊ postea celũ aereũ. deiñ celũ igneũ. ⁊ postea alia corpa celestia. Et ↄtra illã pl'alitatẽ modoꝝ non ↄcludũt rõnes phi. q2 cuiuslibꝫ mũdi terra descerꝫ naturalit. Alio mõ põt intelligi ꝙ sint plures mũdi ecentrici. ⁊ hoc ↄtingit tripl'r Primo⁰ ꝙ vn⁹ sit totalit ex/tra aliũ sic tñ ꝙ tangat aliũ. Scdo mõ ꝙ sint oĩno sepa/ti ab iuicem. ⁊ vtroq̄ istoꝝ modoꝝ pñt eẽ plures mũdi Nec obstat autoritas phi nõ eĩ est tenẽdus in h̃ neq̄ veꝝ est ꝙ celũ sit ↄpositũ ex õni materia possibili recipe formã celi. Sil'r falsuꝫ ẽ ꝙ nõ põt fieri aliqd corp⁹ naturale extra istũ mũduꝫ qd q̄dam corp⁹ esset ibi natura/liter. sic; in ipo mũdo st; corpa natural'r tã mixta q̄ simplicia. Nã sic; in isto mũdo corpa simplicia ordinãtur sursuꝫ ⁊ deorsuꝫ. ita et; ĩ alio mũdo si essꝫ. ibi eẽt sursũ ⁊ deorsuꝫ. ⁊ eẽnt corpa simplicia eiusdẽ spẽi cum corpib9 simplicib9 hui⁹ mũdi. Tertio ↄtigit plures eẽ mũdos quoꝝ vn⁹ nõ est extra aliũ. sꝫ vn⁹ essꝫ in aliq̄ pte alteri⁹ sic; si in lũa essꝫ ali⁹ mũd⁹. ⁊ sil'r ĩ alijs planet; essꝫ ali⁹ mũd⁹. Isto ãt mõ adhuc possibile ẽ pl'es eẽ mũdos supnatal'r tã eiusdẽ spẽi cũ isto mũdo q̄ alteri⁹ spẽi. ĩ q̄ mũdo pñt eẽ corpa diuersaꝝ spẽꝝ sic; in isto mũdo. eiusdeꝫ tñ spẽi cuꝫ corpib9 h⁹ mũdi Si ali⁹ mũd⁹ nõ sit eiusdẽ spẽi cũ isto sꝫ diuersaꝝ tũc corpa eẽt diuersaꝝ spẽꝝ Sꝫ dicerꝫ aliq̄s ꝙ phs ĩtẽdit pcise oñdere ꝙ ñ pñt eẽ vel fieri pl'es mũdi natal'r. doꝫ ꝙ illa ꝓba⁰ vꝫ ad ꝓbãdũ ꝙ ñ pñt eẽ pl'es mũdi vel fieri q2 mũdus q̄ est nõ fact⁹ naturaliter sꝫ supnaturaliter Et sil'r possꝫ dici ꝙ nõ possꝫ esse vn⁹ mũdus naturalit sicut ⁊ nõ pñt eẽ plures mũ/di Cũ illud dicat naturalit esse vel fieri qd ab agẽte naturali ꝓducit ⁊ ↄseruat modo naturali. sic ãt nõ ẽ de isto mũdo Alio mõ ↄtingit plures esse mũdos successiue ⁊ h̃ dupl'r. vno mõ ꝙ sint plures mundi succes

siue totales ⁊ h̃ mõ supnaturalit possibile ẽ plures eẽ mũdos Alio modo ꝙ sint plures mũdi successiue ptcialit ita ꝙ mũdus successiue habeat alias ptes tã pncipales q̄ min⁹ pncipales ⁊ hoc mõ ↄtigit etiã pl'es eẽ mũdos successiue supnaturalit. Alio⁰ q̄ ad ptes min⁹ pricipales que sunt elemẽta et corpa mixta et hoc mõ successiue etiã ꝑ potẽtiã naturalẽ pñt eẽ plures mũdi. per agentia eñ naturalia aliq̄ corpa gñant ⁊ alia cor/rũpũtur. Dõm est g̃ ꝙ possibile est plures esse mũdos ꝑ potẽtiã supnaturalẽ lꝫ nõ ꝑ potẽtiã naturaleꝫ. pma ps pꝫ q2 eiusdẽ ꝟtutis est cã q̄ hũc mũdũ ꝓduxit sicut fuit qñ illũ mũdũ ꝓduceret g̃ sileꝫ effectũ ꝓducere põt et h̃ est fide tenẽdũ Scda ps pꝫ q2 nulla est potẽtia naturalis q̄ possit generare ptes principaliores mũdi ergo nulla est potẽtia naturalis q̄ totuꝫ mũdũ ꝓducere põt. Si q̄ras posito ꝙ essent plures mũdi vtꝝ tra vnius naturaliter moueret ad mediũ alteri⁹ sicut videt dicere aristo. vel nõ Dico ꝙ si eẽnt pl'es mũdi tra vnius bñ posset moueri ad trã alteri⁹ hoc tñ nõ essꝫ ex natura sui Sꝫ ex natura sui sp moueret ad mediũ sui mũdi dato etiã ꝙ eẽnt eiusdẽ spẽi. ⁊ hoc essꝫ ꝟtute corpoꝝ celestiũ a q̄bus depẽdet terra vtriusq̄ mũdi q̄ntuꝫ ad eẽ ⁊ ↄseruari mouere ⁊ moueri

Questio tertia

Utꝝ q̄libꝫ poña actia finiet p maximũ in qd pt Procu⁹ solutõe Attẽde pmo. ꝙ duplex ẽ poña q̄dã actiua ⁊ q̄dã passiua Passiuaꝝ ãt q̄dã est receptia de q̄ nõ est ad ꝑpositũ Alia ẽ receptia ⁊ resistẽtia simul. ⁊ de illa est h̃ ad ꝑpositũ. Poñaꝝ aũt actiaꝝ q̄dã est finita ⁊ q̄dã ĩfinita. poña ĩfinita cuiusmõi ẽ poña dei nõ tmiat ad maximũ nec ad minimuꝫ Ad h̃ tñ ꝙ aliqua potẽ/tia temietur ad maximũ ⁊ ad minimũ req̄ritur ꝙ aliqd resistat ei in q̄ possit agere ⁊ aliqd nõ Potẽciaꝝ ãt actiuaꝝ finitaꝝ. quedã est motiua et quedã ꝓduc/tiua. productia cũ ãt q̄dã ꝓductia q̄litatis silis. q̄dã vero dissimilis Sil'r q̄dã ẽ ꝓductiua effect⁹ q̄ postq̄ ꝓductus est iuuat potẽtiaꝫ ad vlteri⁹ ꝓducẽdũ vt ig/nis ꝓductus ab igne iuuat ipm ad ꝓducẽdũ ignem. Quedã vero est q̄ iuuat potẽtiã ad vlteri⁹ ꝓducẽdũ sicut si pater ↄpet ad filiũ Attẽde scdo. ꝙ potentia actiua põt ↄpari ad sex scꝫ ad resistẽtiã ad distãtiam ad effectũ ad tps ad velocitatẽ ⁊ ad spaciũ ⁊ h̃ ĩ motu locali Attẽde tro ꝙ potẽtia actiua dr magna q̄ pt agere ĩ aliquã resistẽtiã maior ãt q̄ põt agere in maio/rẽ. maxia ãt ĩ maximã. vñ q̄druplicit pt ĩtelligi poñaꝫ finitã tmiari ad maximũ vl' mimũ. s. maxi.ᵐ in qd. mimũ in qd. maximũ in qd nõ. mimũ in qd nõ. vñ maxiꝫ in qd sic exponit in h̃ põt ⁊ ĩ qdlibet min⁹ põt et in nulluꝫ maius Exẽpli gr̃a h̃ ẽ maximũ pondus qd sortes põt portare Sic intelligit h̃ põdus sortes põt portare ⁊ nulluꝫ mai⁹ lꝫ qdlibꝫ min⁹ portare pt. Maximũ ãt in qd nõ sic exponit in h̃ nõ põt ⁊ ĩ nullũ mai⁹ pt ⁊ in qdlibet min⁹ pt. Pariformit diceret de minimo. vñ minimũ ĩ qd põt sic exponit. ĩ hoc põt ⁊ in nullũ min⁹ Sꝫ minimũ in qd nõ sic exponit in hoc pt ⁊ in qdlibꝫ min⁹ nõ põt Attẽde q̄rto. ꝙ ad h̃ ꝙ aliq̄ poña actia possit agere in aliquã potẽtiã passiuã sufficit et req̄rit ꝙ actitas ipi⁹ potẽtie actiue excedat aliq̄ excessu ĩ agẽdo actiuitatẽ ipius potentie passiue in resistendo. Patet ꝑm phylosophum ⁊ ↄmentatorem in pluribus loc; q̄ dicũt ꝙ a ꝓportiõe eq̄litat; vl' minor; ineq̄litat;

nō fit actio s3 a ꝓportiōe cuiuscūq̄ inequalitat̄ maioris fit actio. Hic aūt arguit̄ ꝯtra h̄ triplicit̄. Primo quia detur pōdus eq̄lis potēcie portatiue sortis ⁊ ponat̄ sup̄ hūeros eius. vl̄ ergo sortes portabit illō pōdus vl̄ de- primet̄ ab illo pōdere q̄libet mō a ꝓportiōe eq̄litatis fit actio ⁊ sustinebit pōdus q̄ ͫdiu vol3. ⁊ tamē nō poterit portare qō videt̄ absurdū. Dōm q̄ sortes in illo casu nō portabit illud pōdus sed aliq̄ntulū diu sustinebit nō tamē q̄ ͫdiu volet. q̄ꝛ poña sortis est fatigabil̄ req̄- rit eīm spiritus ⁊ calores nec sustinere ē agere sed resi- stere depmenti. ¶Et si arguas q̄ꝛ posito q̄ sortes pla- to ⁊ cicero trahūt nauem quā nullus p̄ se poss3 trahe- re tūc vel sortes trahit totā nauim ⁊ sic a ꝓportiōne mi- noris ineq̄litatis fit actio cum poña tractiua sortis sit minor q̄ poña resistitīa nauis. vel trahit solū vna3 p̄- tem ⁊ hoc nō potest dici. nō eīm poss3 assignari illa p̄s cum nō videat̄ magis trahere vnā q̄ aliam. ¶Dōm q̄ ꝯpādo totalē actitatē totali resistētie ver̄ ē argum̄- tum ꝓo procedit de p̄tiali actiuitate. Tercio sic. Si duo brachia stateri sint oīno silīa ⁊ equalia ⁊ vnu3 sit eleuatū ⁊ aliud depressu3 tūc eleuatu3 trahet depssu3 vsq̄ ad equalitatē. ergo a ꝓportione eq̄litatis poss3 fie- ri actio. Ad hoc respondēt aliq̄. q̄ quāto graue remo- tius est a suo loco naturali tāto plus pōderat brachiū ergo statere exn̄s sursum trahit aliud vsq̄ ad eq̄litatē q̄ꝛ q̄ ͫdiu est sursu3 plus pōderat. Alio mō d̄ꝛ q̄ gra- ue magis appetit dn̄ dere q̄ ip̄m resistat motui sursu3 ideo nō fit actio a ꝓportione equalitat̄.

Dic primo ad questionē. q̄ non est dare maximā resistētiā in quā poña actiua pōt. p̄t3 quia q̄libet potētia actiua excessu diuisibili resi- stentiā fcit. ergo dato quocūq̄ excessu ⁊ potētia resisti- ua ip̄a poterit diuidi ⁊ adhuc fieri actio. ¶Dic scd̄o q̄ nō est dare resistentiā mīmā in quā poña actiua p̄t signetur eīm illa ⁊ semꝑ poña actiua poterit in ei⁹ me- dietatem. ¶Dic tercio. q̄ nō est dare maximā resisten- tiam in quā poña actiua nō pōt. p̄t3 q̄ꝛ semꝑ erit da- bilis maior in quā non poterit. quicq̄d eīm non pōt in minus nō pōt in maius. ¶Dic q̄rto. q̄ dabilis est mīma resistētia in quā poña actiua finita nō potest. p̄t3 q̄ꝛ oīs poña actiua finita in aliquā resistenciā pōt. ⁊ in aliquā nō. Vl̄ ergo datur maxīa resistētia in quā pōt vl̄ mīma in quā pōt. vl̄ maxima in quā nō p̄t vel mīma in quā nō pōt. sed tria p̄ma mēbra non p̄n̄t dici sicut patuit ex dictis.

¶Questio quarta

Utr̄ poña passiā termīet̄ p̄ mīmū a q̄ p̄t pati. Pro c⁹ solutōne. ¶Attēde primo. q̄ poña passiua q̄dā est resistiua solū siue receptiua. ⁊ q̄dam ē receptiua ⁊ resi- stiua simul. Poña aūt passiua resistiua q̄dam est passiua tm̄ sic̄ est p̄uū frigidū qō patit̄ a magno cali- do p̄ ta3 magnā distātiā q̄ l3 calidū agat in ip̄m tm̄ ip- su3 nō p̄t reagere i calidū ꝓpter nimiā distātiā. Alia ē poña passiua resistiua que cū hoc ē actiua sic̄ frigidu3 qō patit̄ a calido ⁊ iter̄ reagit i calidū. Poña passiua- rum q̄ st̄ actiue quedā dicit̄ cognitiua sicut poña vi- siua. quedā vero nō cognitiua. Poña nō cognitiua- rum quedā patiūtur cu3 abiectōne ꝯtrarij. quedā ve- ro sine abiectōne. Exēplum p̄mi vt cu3 calidū patit̄ a frigido. Exēplum secūdi. vt cu3 mediū illumiatur.

¶Attēde secūdo q̄ potētia passiua pōt ꝯpari ad po- tētia3 actiuā a qua patit̄ vel ad distātiā vel ad effectū vel ad t̄ps vel ad velocitatē vel ad spatiū vel ad angu- lu3 sub quo pōt pati. ¶Dic p̄io q̄ potētia passiua re- sistiua nō t̄minatur p̄ mīmā potētiā resistiuā a qua p̄t pati. si eīm potētia passiua debeat pati ab actiua o3 q̄ actia excedat passiuā diuisibilit̄ q̄lib3 aūt excessus di- uisibilis sufficit ad motū cū p̄ sola3 medietatē excessus potentie actie potētia passiua pōt pati ⁊ p̄ ꝯn̄s nō erat mediū a quo talis potentia poterat pati. Sil̄r etiā nul- la potētia passiua terminat̄ a maxima potentia actiua a qua pōt pati. Et sil̄r nulla potētia passiua terminat̄ a minima potētia actiua a qua nō pōt pati qō eīm non pōt pati a maiori nō pōt pati a minori et qō pōt pati a minori p̄t pati a maiori. S3 potētia passiua terminat̄ maxima potētia actiua a qua nō pōt pati. p̄t3 q̄ꝛ a tali potētia nō p̄t pati nec ab aliq̄ maiori s3 a q̄lib3 minori illa ergo d̄ꝛ minor a qua pōt pati. Istud posset decla- ri p̄ exēplu3. ponatur eīm q̄ potētia leuatiua sortis ⁊ resi- stentia lapidis sint equales ita q̄ sortis pōt tm̄ in eleuā- do q̄ntū lapis in resistendo tūc ꝓtus leuatiua sortis est maxima inter potētias leuatiuas que nō possunt leua- re eādē resistētiā ex quo nec ip̄sa nec aliqua minor p̄t le- uare ⁊ q̄libet maior. illa ergo potētia equalis est maxi- ma a q̄ ista resistētia nō pōt pati. ¶Dic scd̄o q̄ potētia passiua nō cognitiua q̄ntū est de se a quacunq̄ distantia pati pōt. p̄3 q̄ꝛ a q̄cūq̄ distātia agēs pōt agere i ip̄a3 ip- sa pōt pati ergo. ¶Dic t̄cio q̄ potētia passiua recepti- ua pōt recip̄e q̄ncūq̄ effectu3 quē potētia actiua pōt in eā ꝓducere. p̄3 q̄ꝛ in ea nihil ē repugnās nisi ip̄sa ess3 re- sistiua ergo cū hoc tm̄ requirit̄ q̄ h̄ sit respcū determinati agentis p̄ dēminatū spaciū ⁊ in dēminato t̄pe. ¶Dic q̄rto q̄ nō est dare mīmū t̄ps p̄ qō potentia passiua pōt durare. p̄t3 q̄ꝛ q̄cūq̄ t̄pe dato res corp̄ales pōt durare p̄ minus. ergo non t̄minat̄ minimo t̄pe. Sil̄r non est dare maximū tēpus vltra qō res corp̄ales p̄t durare q̄ꝛ si sic sequeret̄ q̄ esset dabile vltimū instās esse rei. p̄3 q̄ꝛ talis res esset durabilis vsq̄ ad vltimū instās illius t̄pis in- clusiue. Sil̄r nō est dare maximū t̄ps p̄ qō res corp̄ales nō p̄t durare q̄cūq̄ eīm t̄pe dato (p̄ qō res corp̄ales nō pōt durare) est dabile maius qō eīm nō p̄t durare p̄ mi- nus nō pōt durare p̄ maius s3 bn̄ ꝯtingit dare minimū t̄ps vltra res naturalis non pōt durare q̄ntū est ex sua natura q̄ꝛ int̄ t̄pa vtraq̄ꝛ res corruptibilis q̄n n̄ p̄t dura- re dat̄ minimū p̄ qō res nō p̄t durare. et q̄lib3 minor il- lo dat̄ maius p̄ qō res p̄t durare. igit̄ Hec sunt dicta ꝓbabilit̄ de maximo ⁊ minimo.

Adrōnes ante oppositū. Ad p̄mā t̄tiā et q̄rtā pōt solutio ex dictis. Ad scd̄am dōm q̄ ip̄a ē p̄o opinione q̄ ꝓcedit q̄ deus p̄t3 facere infinitū in actu. si q̄s āt hoc vellet negare haberet etiā negare q̄ in quali- bet p̄te ꝓportionabili vni⁹ hore deus posset ꝓducere v- nū lapide3 eo q̄ tales p̄tes non sunt sepati a seinuicem significabiles eo q̄ nō sunt p̄tes actuales s3 solū poten- tiales sicut etiā de p̄tib⁹ ꝓportionabilib⁹ rei p̄manentis. ¶Et cū arguit̄ q̄ nō ē significabilis p̄s ꝓportionabilis a- licui⁹ hore i q̄ de⁹ nō possit ꝓducere lapidē ꝯcedēdū est. ¶Et d̄ꝛ3 vlteri⁹ q̄ i vna hora nō p̄n̄t ifinite p̄tes signari cū vna nō sit extra aliā s3 sp̄ in alia ꝯtineat̄.

¶Et in hoc finitur primus liber de celo ⁊ mundo

Quod quidem igitur. ¶ In hoc secundo libro de celo ꝛ mundo determinat ph's de celo ꝛ terra vt scʒ terra ē cētꝝ mūdi. Et diuidit in tres tractat'. in primo determinat de celo ſm ſe totū et ptinet sex capitula. q̄ꝝ pmū est de duratōe mundi in quo ponit tres conclusiões. Quaꝝ prima est. ꝙ celū nō est factuʒ neqꝫ ptingit ipm corrūpi sed est viuū ꝛ sempiternū. neqꝫ hñs pncipiū. neqꝫ fineʒ. hec pclusio satis pꝫ ex pdictis. pbať tñ adhuc duabꝫ rōibꝫ. Prima sumiť ex auctoritate antiqꝝ dicētiū in habētibꝫ motū aliqd diuinū ꝛ immortale cui' mot' nō habet finē. sed mag' erit finis alioꝝ. tale āt pueniēs ē ēē celū qꝛ mot' celi est circularꝭ. motus āt circularis ē ppetu' ꝛ ptinet alios ipfectiores. nō hꝫ etiā finē qetē ꝛ terminū ġ celū est aliqd diuinū ꝛ immoꝛtale. Scd̄a rō sumiť ex opiōe antiqꝝ qui dijs attribuebāt celū p loco. celū aūt et cū q̄ ē sursum locū antiqui qdē dijs attribuerūt velud exñs solū imoꝛtale. ¶ Scd̄a pclusio. celū mouet sue fatigatiōe pꝫ. qꝛ fatigatō est diminuatō potentie actiue cognitiue ppť diurnā actōeʒ repabilꝭ p qetē. sʒ potētia celi nō diminuiť cū celū sit ingenerabile ꝛ icorruptibile et p pñs inalterabile ġ. Tercia pclusio. celuʒ nō indiget aliq̄ detinēte ipm sursuʒ. pꝫ qꝛ si detineret sursum ꝛ inclinaret ad locū deorsum tūc mot' ei' esset ei laborios' ꝛ tāto laboriosioꝛ quāto durabilioꝛ qd ē falsum qꝛ tūc celū esset fatigabile. Ex quibꝫ pꝫ fl'itas opinionū antiqꝝ de cā pmanētie celi sursum. prima em̄ est fabulosa q̄ dt celū esse naturaliť graue ꝛ a qdā gigante qui diciť. atlas sustētari ne cadt deorsuʒ. Scd̄a fuit. empedoclis dicēt' ꝙ q̄uis celū sit graue tñ detineť sursuʒ pter circūgiratiōeʒ suā q̄ est velocioꝛ q̄ꝫ sit iclinatō ppria sui ad locū deorsum. Tercia opio dt celū esse aiatum ꝛ ab aia sua detineri sursuʒ ptra suā naturalē iclinatōeʒ ad locū deorsuʒ. Nec āt ipbať duabꝫ rōibꝫ. prima qꝛ nullū violētū ppetuo durat. ꝛ sic celū nō ppetuo pmaneret sursum. si sursū coacte detineret. Scd̄a rō qꝛ tūc aia celi esset in ppetuo doloꝛe ꝛ ptinua tristicia ꝛ sic nō esset btā neqꝫ qesceret neqꝫ possꝫ vacare ptēplatōi ꝛ p pñs eēt miserabilioꝛ aiabꝫ brutoꝝ q̄ saltē aliqñ qescūt. ¶ (Quoniā aūt qdē) ¶ In h̄ scd̄o capl'o determiat de differēcijs positōnū i celo ꝛ dt. quō aūt qdē (sicut dicunt pitagorici. in celo stꝭ dextꝝ ꝛ sinistꝝ. vidēdū est de alijs drñtijs positōnū si ibi repiāť. ¶ Pro quo suppone duʒ ē. ꝙ sex stꝭ drē positōnū. s. sursuʒ deorsuʒ. añ ꝛ retro dextꝝ ꝛ sinistꝝ. et ista pñt dupl'r distigui. vno' ex pte dimēsionū qꝛ sursuʒ ꝛ deorsuʒ stꝭ extrema lōgitudīs. añ ꝛ retro pfūditatis. dextꝝ ꝛ sinistꝝ latitudinis. Alio modo ex pte motuū eo ꝙ a sursuʒ incipit augmētū a dextrs incipit mot' localis ꝛ ab añ incipit alteratō ſm sēsuʒ. H̄ supposito. poniť hec pma pclo. i iaiatꝭ nō stꝭ ponēde drē pōnū ex natura rei distincte. pbať pmo qꝛ in aialibꝫ stꝭ hmōi drē ex natura rei distincte p hoc ꝙ mag' mouēť ex se ex vna pte q̄ꝫ ex alia. sʒ inaiata nō stꝭ hui' mōi inaiatoꝝ em̄ in nullo videm' pncipiū mot' sʒ ab omni pte similiť moueť. scd̄o pbať qꝛ si i ieiatū a toto pposito puertatur ad nos tūc erit sinistꝝ ꝙ pus erat dextꝝ in aialibꝫ aūt semp eodē mō se hñt h' mōi drñe semper ei in ipis idē ē dextꝝ ꝛ idē sinistꝝ ꝛ sic d alijs ġ in iaiatꝭ nō repiūť p3 se ꝛ ex natura rei hmōi drñe. bñ tñ i ipis repiūť p ppatōeʒ ad nos. ꝛ h̄ tripl'r. vno' p iuxta pōeʒ vt illō dicať dextꝝ qd ē iuxta dextꝝ nr̄m ꝛ sic augures vocāt auē dextrā vl' sinistrā. Scd̄o p sililitudinē ad ptes nostras. sic in statua diciť dextꝝ qd ē sil'e dextro hōis. Tertio p ppōeʒ ad ptes nostras. vt in ymagine q̄ ē in speclo diciť dextꝝ qd ē in opposito dextre nostre. ¶ Scd̄a cōclusio. in ōe corpe aiato repiūť aliq̄ drñe pōnū ex natura rei distīcte pꝫ ex pdict'. in ōi em̄ corpe aiato repiť pncipiū alicui' mot' ab vna dtermiata pte. i plātis ġ inueniť sursuʒ ꝛ deorsuʒ. in aialibꝫ aūt maxie repiunť omes drñe. ¶ Tertia pclusio sursuʒ ꝛ deorsuʒ añ ꝛ retro stꝭ drñe pōnū pores alijs duabꝫ. pbať q̄druplr. pmo qꝛ i aialibꝫ ille drñe drñt ptute ꝛ figura sil'r si alie vero due drñt virtute solū. scd̄o qꝛ sursuʒ ꝛ deorsuʒ repiūť in oibꝫ aiatis. s. tā in aialibꝫ q̄ꝫ in plātis. dextꝝ aūt ꝛ sinistꝝ solū repiūť in aialibꝫ. tertio pbať qꝛ lōgitudo por ē latitudine. ġ sursuʒ pus ē dextro. quarto qꝛ sursuʒ ē vñ mot' dextꝝ a q̄ ꝛ ante ad qd. nā in capite viget sens' q̄ ē pncipiuʒ vñ mot' in aialibꝫ ꝛ dextra ps pmo moueť ꝛ aial moueť ad ante. ex q̄ pꝫ ꝙ drñe pōnū etiā distiguūť i oꝛdine ad motū localē. et Ex h̄ iferť. ꝙ pitagorici drñt i duobꝫ. primo qꝛ nō atťbuerūt celo sursʒ ꝛ deorsuʒ ante ꝛ retro q̄ stꝭ drñe pōnū pncipalioꝛes. scd̄o qꝛ in oibꝫ posuerūt dextrum ꝛ sinistrum. ¶ Quarta pcl'o in celo reperiuntur dextrum ꝛ sinistrum. dextrum silicet in oriente ꝛ sinistrum i occidente. pꝫ qꝛ vbi deteriate inueniť pncipiū mot' locať ab vna pte ibi repiť dextꝝ ꝛ similiť sinistꝝ cū de rōe dextri sit ꝙ ab eo naturaliť sit pncipiū mot' sʒ celū deteriate moueť ab vna pte scʒ ab oriēte ad occidētē p meridiē ꝛ nō eꝫ ġ in eo dꝫ assignari dextꝝ in oriēte ꝛ sinistꝝ in opposito scʒ in occidēte. ¶ Quinta pcl'o. in celo repiūť oēs drñe pōnū ex natura rei distīcte pbať duabꝫ rōibꝫ. pma qꝛ vt dictū ē in celo repiť dextꝝ et sinistꝝ q̄ stꝭ drñe pōnū alijs p'terioꝛes. si aūt in celo repiāť posterioꝛes drñe rōabile ē. ꝙ etiā repiāť pores. s. ante ꝛ retro sursuʒ ꝛ deorsuʒ. Scd̄a rō in minie nobilibꝫ vtpuťa i iaiatis nullo mō distiguūť pdicte drñe ex pte rei in plātis vero q̄ stꝭ nobilioꝛes inaiatis ꝛ mi' nobiles aialibꝫ. aliq̄ de dictis differētijs scʒ sursuʒ ꝛ deorsuʒ distiguūť ex natura rei. sʒ non omnes. et in aialibꝫ pfectis omnes ex natura rei distiguūť. cum ġ celū inť omia corpa sit pfectissimū. sequiť ꝙ in ipso deberent distingui omnes pdicte drñe ex natura rei. oñe em̄ aiatum hñs in se pricipiū mot' localis. habet in se omnes drñas positionis. est aūt celum aiatū ꝛ hꝫ principiū motus. Sed ꝯ pbictam q̄stiōneʒ pōt argui pmo sic. In habentibus differētias positionū sunt ptes dissimiles sed i celo (qd est sperituʒ) non sunt tales partes ġ vna non est magis sursum q̄ꝫ alia vbi dicte drñe distinguūť ex natura rei incipit mot' ab vna pte. sed celū nō incipit mouere neqꝫ desinit ġ. Ad pmū dꝛ ꝙ i celo distiguūť ptes in virtute. licet nō i figura. Ad scd̄m dꝛ ꝙ q̄uis mot' celi nō inceperit tñ i celo est vna ps determiata scʒ dextra a q̄ incepisset mot' ei' si incepisset. et si aliqñ staret ꝛ postea moueret ab ea inciperet. ¶ Sexta pclusio vn' poloꝝ ē sursuʒ ꝛ alť deorsuʒ. pbať duabꝫ rōibꝫ. pma qꝛ i nob hꝫ ptes mag' distātes capiūť sursuʒ ꝛ deorsuʒ. sʒ ptes celi mag' distātes videť ēē duo poli qd pꝫ ex h̄ ꝙ hꝫ distinctōeʒ poloꝝ ab inuicē suiť distictō emisperioꝝ eo ꝙ poli stꝭ ptes celi q̄ nō mutāt sitū q̄ ad nos. dico aūt lōgitudinem ipsius qdē q̄ ē ſm polos distācia. sed poloꝛum hic quidem sursuʒ hic aūt deorsum differenciam in his solum videmus emisperiorum per non moueri polos

Scd̄a rō inter sursū ꝛ deorsū in aiali st᷑ ptes q̄ vo/cant᷑ latera aialis. Sꝫ ptes celi que st᷑ int᷑ duos polos vocam⁹ ptes laterales. ergo signū est ꝙ vnus poloꝝ ē sursū ꝛ alius deorsū ¶ Et si q̄ras q̄s poloꝝ est sursū ꝛ q̄s deorsū Dōꝫ ē ꝙ polus (q̄ appet supra nos) est ps celi deorsū. ꝛ qui ē nobis imaifestus ē sursum. Prim⁹ dicit᷑ artic⁹. scd̄s dicit᷑ antertic⁹. Polus q̄daꝫ sp nobis appens que deorsū ps est. qui aūt nobis im/manifest⁹ est sursū. Ex quo pꝫ ꝙ hitantes in alia pte terre scꝫ sub polo nobis imanifesto st᷑ in emisperio supiori ꝛ ad dexterā ptem celi. sed nos sum⁹ in emisperio inferiori ꝛ ad sinistrā ptem celi. quāuis Pitagori ci dixerūt oppositū. Hoc aūt intelligendū est q̄ntū ad motū celi. quia q̄ntū ad motū planetaꝝ qui incipiūt in occidēte nos sum⁹ in emisperio supiori ꝛ ad dexterā ptem celi. alij aūt in emisperio inferiori ꝛ ad sinistrā ptem ¶ (Quoniā aūt est) ¶ In hoc tercio capl'o ostē/dit phs nccitatē pluralitatꝭ speraꝝ celestiū. Et intē/dit duas ꝯclusiones. Prima ē difficile ē determiare nūerum motuū ꝛ corpoꝝ celestiū. ꝛ hoc propt᷑ duas rōnes Prima est distātia localis corpm celestiū ad nos. Secūda est. qꝛ pauca accn̄a eoꝝ cadūt sub sensu nr̄o Secūda ꝯclusio. nccē est ec͛ plura corpa celestia ꝛ celū pluribus motibꝫ moueri. hec ꝯclusio probat᷑ p sex ꝯn̄as. Prima. si celuꝫ ē aliquid diuinū ꝛ sempiternū. ḡ mo/tus eius est circularꝭ ꝛ sempit᷑nus. Scd̄a ꝯn̄a si mo/tus celi ē sempit᷑nus ꝛ circularꝭ. nccē est terrā q̄escere in medio mūdi Tercia ꝯn̄a. si terra ē. necesse ē ignē eē Quarta ꝯn̄a. si terra ꝛ ignis sint. nccē est elemēta inter media eē puta aquā ꝛ aerē. Quinta ꝯn̄a. si elemēta sint. nccē est gn̄atōnes ꝛ corruptōes eē. Sexta ꝯn̄a. si gn̄atōnes ꝛ corruptōes sint. nccē est celū moueri pluribus motibꝫ. ita ꝙ pret᷑ primū motū sit aliq̄s ali⁹ mo/tus vl' plures. sꝫ ita ē ꝙ celū est aliq̄d diuinū ꝛ sempit᷑nū ergo ꝛc͛. Prima ꝯn̄a pꝫ quia vnūq̄dq̄ qd̄ habꝫ aliqd̄ opus propꝛium est grā illius operis. Sed motus celi ē propꝛiū ei⁹ opus eius. ergo celū est signū sui mot⁹. ꝛ p ꝯn̄s celū eēꝫ frustra si nō moueret᷑. si ergo celū est sempiternū mot⁹ eius est sempit᷑nus. Scd̄a ꝯn̄a probat᷑. quia mot⁹ circularꝭ est circa mediū quiescēs qd̄ non pōt esse aliq̄ ps celi qꝛ nō quiesceret ibi naturalr̄. al's moueret᷑ ad mediū qd̄ fīm est. Nec violēte siue pter natu/raꝫ. qꝛ nullū violētū ppetuo durat. nihil eīm est ꝙ preter naturā sempiternū Tercia ꝯn̄a pbat᷑ pmo. quia si vnū ꝯdictorioꝝ ē in natura. nccē est ꝛ reliquū eē. etiā si ꝯrioꝝ alteꝝ ē in natura nccē ē reliquū ī natura eē. eadē eīm materia ꝯrioꝝ. ¶ Scd̄o probat᷑. quia hitus poꝛ est priuatōne. terra aūt se hꝫ ad ignē sicut puatio ad hitū eo ꝙ silr̄ se hēt frigiditas ad caliditatē. ꝛ grauitas ad leuitatē. Quarta ꝯn̄a probat᷑. qꝛ qd̄libꝫ elemētū ꝯria tur cuilibꝫ elemēto. Quīta ꝯn̄a probat᷑ pmo sic. qꝛ elemēta st᷑ adinuicem ꝯria. sed ꝯria seīuicē corrūpūt ꝛ ex seīuicem gn̄ant᷑. ergo Scd̄o pbat᷑. qꝛ motus elemētoꝝ cū sint recti nō st᷑ sempit᷑ni. ergo elemēta nō st᷑ sempit᷑na sed gn̄abilia ꝛ corruptibilia Sexta ꝯn̄a pbatur qꝛ ƀm motū primū nccārio se habēt silr̄ elemēta adinuicē. ergo opꝫ eē aliū motū vnū vl' plures ad cāndū diuersitateꝫ gn̄atōnis ꝛ corruptōnis. ¶ (Similiter aūt.) In hoc q̄rto capl'o definiat phs de figura celi. ꝛ intē/dit q̄tuoꝛ ꝯclusiones. Pria inter figuras sup̄ficiales circularꝭ est pma. pbat᷑ duabꝫ rōnibꝫ. Pria qꝛ ī vno quoq̄ gn̄e vnū est pus q̄ꝫ multa. pus eīm natura ī vno quoq̄ vnū est multꝭ ꝛ simplex ꝯpositis. sed figura rectilinea ꝯtinet᷑ a multꝭ lineis. ꝛ circularꝭ ab vna. ḡ figura circularꝭ prioꝛ ē rectilinea. oīs aūt figura sup̄ficial᷑ est rectilinea vl' circularꝭ. Scd̄a rō. pfcm̄ prius ē imp fecto. sꝫ figura circularꝭ est pfcā. rectilinea āt nō cum ei possꝫ fieri additio. pfcm̄ eīm est cui⁹ nihil ē extra ac/cipere eoꝝ q̄ st᷑ de pfcōe ipius. ḡ. ¶ Scd̄a ꝯclu⁹ inter figuras corpales sperica ē prioꝛ. pꝫ duabꝫ rōnibꝫ. Prima. qꝛ sicꝭ se hꝫ figura circularꝭ int᷑ sup̄ficiales. ita fi/gura sperica int᷑ corpales. nā figura sperica vnica sup̄ficie ꝯtinet᷑. angularꝭ vero pluribꝫ. ergo. Scd̄o pbat᷑ ex opionibꝫ ātiquoꝝ. Pria est eoꝝ qui resoluūt corpa in sup̄ficies. ꝛ ex eis ꝯponūtur corpa. illi eīm solā figuram spericā nō diuidūt in ptes sup̄ficies Tercia opio est eoꝝ qui signāt ordineꝫ figuraꝝ ƀm spēm nūeroꝝ. ipi eīm attribuūt circulo vnū. triāgulo vero duo. habꝫ eīm angulos eq̄les duobus rectis. ꝛ sic ƀm eos figura circularis est pma oīm. Tercia ꝯclusio. aqua ē speri/ce figure. Pro cui⁹ probatōne supponēduꝫ ē ꝙ mediū mūdi ē locus infim⁹ simplr̄. Scd̄o supponit᷑. ꝙ aqua siue sit grauis siue leuis fluit ad locū inferiorē. Sit ergo a mediū mūdi a quo ducant᷑ duo linee scꝫ a b ꝛ a g et ducat᷑ vna linea a pūcto b ad pūctuꝫ g. que diuidatur p mediū in pūcto d. a quo ducat᷑ alia linea deorsū vsq̄ ad pūctuꝫ a qd̄ est mediū mūdi. Tūc sic arguit᷑. aut ille tres linee a b a d ꝛ a g st᷑ equales aut non si sic ergo linea ducta p' extremitates illaꝝ erit circularꝭ. ꝛ sic aqua erit sperice figure. si ergo aliq̄ illaꝝ fuerit mioꝛ tūc pūctus termiās illā erit ꝓpinq̄oꝛ medio mūdi. ꝛ sic inferioꝛ. ergo p predcām suppōem aqua exn̄s ī alijs pūctis fluit ad aliud pūctuꝫ quousq̄ sit eq̄litas illaꝝ lineaꝝ. ꝛ p ꝯn̄s aqua erit sperice figure. Quarta ꝯclusio q̄ est pncipalr̄ intēta est hec. celū est sperice figure. pbat᷑ ƀꝫ rōnibꝫ. Pria figura circularꝭ debet᷑ pmo corpori. est eīm pma figura sed celū est pmū corp⁹. ergo. Scd̄a rō. si celū esset alteri⁹ figure vtputa figure rectilinee. tūc cuꝫ extra celū nō sit vacuū erit dare locuꝫ sine corpe ꝛ corp⁹ sine loco. Pꝫ ꝯn̄a p trāsmutatōeꝫ angu/loꝝ q̄ fieret ad motū celi. nā aliq̄n eēnt āguli vbi pus eēnt latera. ꝛ sic locus āguloꝝ eēꝫ sine corpe. ꝛ anguli sine loco. ꝛ idē esset si celū eēꝫ figure oualis aut lenti/cularꝭ Tercia rō. motus celi ē velocissim⁹ oīm alioꝝ motuū ꝛ oīm motuū mim⁹. talis aūt mot⁹ fit ƀm figurā spericā vt pbatū est. ergo. Quarta rō. aqua est sperice figure vt pbatū est. ḡ ꝛ alia corpa scꝫ aer ignis celū st᷑ sperica. Tenꝫ ꝯn̄a. qꝛ illud ē spericū qd̄ est sperico ꝯtinuū ¶ (Om̄ aūt est duplr̄ moueri) ¶ In hoc q̄nto capl'o on̄dit phs q̄re celū plus mouet᷑ ad vnā ptem q̄ꝫ ad aliā Pro quo supponit᷑ primo ꝙ ꝯtingit duplicit᷑ moueri in circulo. vt si in circulo a pūcto a trahatur linea dyametralit᷑. ꝛ in semicirculo supiori signetur b. in inferiori ꝟo loco g tūc pt fieri mot⁹ ab g ad b vel a b ad g. Scd̄a suppō ꝙ illi mot⁹ nō sūt ꝯrij Queritur ḡ q̄re celū sp mouet᷑ ad vnā ptē ꝛ nunq̄ ad aliā Nō eīm pōt dici ꝙ sit a casu qꝛ sp fit. q̄uis aūt velle de oībus inq̄rere ꝛ assignare cām videat᷑ signū mḡne stulticie aut p̄sūptōnis. tn̄ nō oēs ita inq̄rētes sint increpādi. Nā hoc pōt fieri propt᷑ duas cās. Aliq̄ eīm faciūt ꝓpter vanā glām ad on̄sionē sue sciē. ꝛ tales st᷑ increpādi. Alij hoc faciūt ꝓpter veritatē qui ī sua inq̄sitione nō attingūt ad cām firmiorē. sed illi nō st᷑ increpādi q̄uis etiā nō sint laudādi. Si ꝟo ex sua inq̄sitione attigāt ad cāꝫ firmiorē ꝟitatꝭ assertiue pl⁹ q̄ꝫ ceteri hoīm tales st᷑ laudādi Certiores q̄dam negātes

qn̄ aliquis attigerit tūc grām h̄re op3 inueñtib9 Ad questionē ergo dōm ē. q natura sp facit de possi bilib9 qd melius ē. Natura em̄ fcit ɔtingētib9 qd op timū est. meli9 aūt ē celū sic moueri puta ad añ q̄3 ad retro. ⁊ ad dextr9 q̄3 ad sinistr9. sic3 in motib9 elemēto rum honorabili9 est moueri sursu3 q̄3 deorsu3.

¶ (De motu aūt ipi9) ¶ In hoc sexto caplo phs definiat de reglaritate mot9 celi. ponēs hāc ɔclusionē Motus celi ē reglaris ⁊ nō irreglaris. probat q̄ttuor rōib9. Pria in omi motu irreglari ē augmētatio ⁊ di minutio q2 irreglaritas velocitat3 fit propt intēsionē ⁊ remissionē. hoc aūt nō pōt repiri in motu pmi mobi lis. q2 augmētatio velocitat3 vel ē in pncipio motus sic3 in mobilib9 violētis. vel in medio sic3 in mobilib9 aialiū. vel in fine sic3 in mobilib9 naturalib9. sed mot9 celi cu3 sit circular3 nō h3 pncipiū nec3 finē. ergo. Se cūda rō. si motus pmi mobil ess3 regular3 vel hoc ess3 propt mutatōem mouētis vel mobil vel vtriusc3. sed hoc nō quia primū mouēs est trāsmutabile ⁊ pmum mobile ē ingn̄abile ⁊ incorruptibile. g. ¶ Tercia rō. si ess3 irreglaris vel irreglaritas ess3 in ptibus celi vel in toto celo. Si in ptibus iā fuiss3 fcā infinita distātia astror9 ad inicem p tps infinitū. p hoc sc3 q vnū mo ueret veloci9 ⁊ aliud tardi9. ⁊ tamē nō pcipim9 q ali quo mō sint elōgata ab inice3. Nec in toto celo q2 re missio est propt impoñam. ⁊ impoña est pret natura3 vt in aialib9 senectus ⁊ decremētū. in celo aūt nihil ē pret naturā. Quarta rō. si mot9 celi ess3 irreglaris h̄ esset aliquo istor9 triū mōr9. Quor9 pmus ē q motus eius pus intēdat ⁊ augmētat eius velocitas p tps in infinitū. ⁊ postea remittat ita q dimiñuat eius velo citas p aliud tps infinitū. vel ecōuerso. Scōs mod9 q sp intēdat vel sp remittat Terci9 q vicissim intēda tur ⁊ remittat. sed quilib3 istor9 mōr9 est ipossibilis. g De pmo pbat dupl'r. quia nullū violentū ppetuo du rat. nihil em̄ videt exn̄s i infinito tpe pter naturā. sed impoña a qua cāret remissio ess3 violēta ⁊ pter natu ram. g motus celi nō pōt remitti p infinitū tps Scōo pbat. quia irrōnabile ē dicere q in aliq tpe aliqd exi stat fm naturā ⁊ pter naturā potēs ⁊ impotēs. De se cūdo probat etiā dupl'r Primo. q2 tūc motus celi ess3 infinitus ⁊ indetmiatus qd est fl̄m. q2 oīs motus ē ex detmiato termio in detmiatū terminū. Scōo pbat. quia dabile ē tps mimū in quo celū pōt moueri. ita q in miori tpe nō posset moueri nec3 em̄ citarisare nec3 ire in quocūc3 tpe possibile ē. sed ē vniuscuiusc3 actus detmiatū mimū tēpus ad nō excedere. g nō pōt sp in tendi fm velocitatē. nec p ɔn̄s remitti. De tercio pt3 est em̄ irrōnabile ⁊ fictioni sil'e. Nā si vicissim intēde retur ⁊ remitteret hoc bn̄ pciperem9. q2 opposita iux ta se posita magis elucescūt. sensibiliora em̄ iuxta se in uicem posita st3 opposita

¶ Queritur vtrum

propt gn̄atōnes. ⁊ corruptōes sit necārio ponēda plu ralitas elemētor9 ⁊ pluralitas motuū ɔrñdē. quor9 q libet sit regularis ¶ Arguit primo q nō. quia in vna spera vl' in vno celo pn̄t ɔtineri oēs ṽtutes ɔtente in a lijs. ergo nō est ponēda pl'alitas celor9 propt gn̄atōes ⁊ corruptōnes ¶ Cōfirmat. qa si p possibile vl' impos sibile oēs spere essent destructe adhuc possent fieri gn̄a tiones ⁊ corruptōnes. Añs pt3 quia illo casu posito. si stupa appoīeret igni ɔbureret ⁊ corrūperetur ab ipo. cor ruptio aūt vnius ē gn̄aratio alteri9 ¶ Scōo sic. nihil qd mouet cum fatigatōne mouet regularit. celu3 aūt mouet cu3 fatigatōne. ergo mot9 eius nō est reglaris. Minor pt3. quia oīs virtus naturāl est fatigabilis. sed ṽtus effectiue mouēs celum ē naturāl. ergo est fa tigabilis. ⁊ per ɔn̄s celu3 mouet cu3 fatigatōne Ma ior pt3 p philosophū in de sōpno ⁊ vigilia. Minor p batur. q2 motus celi est natalis. g ṽtus mouēs celū ē natāl ¶ Tercio sic. omīs motus fcn̄s cum aliq violē tia ⁊ resistentia ē fatigabilis. sed mot9 celi est hmōi. er go. Minor pt3 quia mot9 celi est successiu9. oīs autē successio in motu ṗuenit ex quadā resistētia ¶ Con firmat. quia vbicūc3 sunt repibiles duo motus quor9 vnus impedit aliū ibi est repiri resistentiā pter quā q libet illor9 est fatigabil. sed in celo st3 repibiles plures motus quor9 vnus impedit aliū. ergo. Minor pt3 q2 primū mobile p modū cuiusdā violentie rapit secum oēs speras inferiores ⁊ mouet eas motu diurno cu3 h̄ ipe spere iferiores mouet motu ṗprio. Quarto sic. ille motus nō est irregular3 qui nō est vniformis in veloci tate ⁊ tarditate q̄ntum ad oēe tps ⁊ oēs ptes suas sed motus corpm celestiū sunt hmōi. ergo. Minor p3 quia vna ps celi velocius mouet q̄3 alia. sicut pt3 de p tibus que st3 iuxta polu3 ⁊ que st3 remote ab eo. Sil'r etiam planeta veloci9 mouet in vno tpe q̄3 in alio. Cō firmat. quia oīs motus naturalis ē velocior in fine q̄3 in pncipio. sed motus celi est naturāl cum nō sit vio lentus. nullu3 em̄ violentū ppetuo durat. ergo motus celi est velocior in fine q̄3 in pncipio. ⁊ p ɔn̄s ē velocior vno tēpore q̄3 alio.

In oppositū

arguit autoritate phi in textu: Pro solutōe questiōis soluende sequūtur q̄ttuor questiones

¶ Questio prima

Utr9 celum moueat cum fatigatōne Pro cui9 solutō ne ¶ Attēde primo. q fatigatio ē diminutio poñe ac tiue cognitie propt diuturnā actōe3 repabilis p qete3 Dicit notant (poñe actiue) poña em̄ pure passiua si cut est poña receptia materie nō est fatigabil. Alia est poña passiua resistitiua siue reactiua. ⁊ talis bn̄ est fa tigabilis Sil'r dicit (cognitiue) inaiata em̄ que nihil ɔgnoscūt non dicunt fatigari. Et dicit (propt diutnā actionē) quia si aliqs ess3 impotēs ex senectute vl' egri tudine vl' indispōne alicui9 mēbri nō propt hoc dice retur fatigari ¶ Attēde scōo. q fatigatio cāutur ex h̄ q natura mittit ad singula mēbra laborātia per mo du3 exalatōnis quosdā spūs ⁊ quosdā hūores q prop ter diuturnā actōem corrūpunt. ⁊ tūc corpus dr fatiga tum. Uñ nō pōt esse sine fatigatōe donec p reqem fue rint recupati.

Dic primo

ad questionē. q celū nō est fatigabile. quia non h3 tales spūs siue hūo res propt quos sua ṽtus poss3 diminui ¶ Dic scōo. q aia intellectia nō est fatigabil. q2 nō exit in opatōe3 suā mediātib9 talib9 spiritib9 ⁊ hūorib9. Sil'r dōs ē et de intelligētia mouente celū ¶ Si q̄ras aūt vtr9 celu3 sit aiatu3. Rn̄derūt cōiter antiq phi q sic. Uñ dice bant q celū pōt dupl'r capi. Uno° p spera circularis

mota ab intelligētia seclusa ipa intelligētia. Alio° ꝑ aggregato ex spera circulariť mota ⁊ ipa intelligētia Un̄ aliqd dr̄ interdū aiatū aia assistēte tm̄ que scʒ nō facit ꝑ se vnū cuʒ eo cui assistit. Alio° p̄o aia inherē/te q̄ facit ꝑ se vnū cuʒ eo cui⁹ est. sic ergo accipiēdo ce/lum scd̄o mō ipm est aiatū aīa assistente. ʒ nō in formāte. Posset tn̄ aliť dici ⁊ melius ꝑm intētionē phi ⁊ sui ꝯmētatoris. ꝙ celū est foꝛa simplex q̄ntitati sub/iecta se h̄ns pure passiue ad motū localē effectiue mo/ta ab vna intelligētia sic sibi assistente ꝙ nō assistit a/lijs. Sic ergo āntiqui phi sepe solitī sūt dicere celuʒ esse aiatum. Et hoc dēt intelligi q̄ntū ad assistentiā tm̄ ⁊ q̄ntū ad vnā opatōnē quā hʒ aia respcū corpis. hʒ eīn aia prope dcā multas opatōes respcū corpis. vegetat eīn ipm ⁊ mouet. intelligētia āt mouet sed nō vegetat Ex istis ptʒ ꝙ celū nō magis dʒ dici aiatuʒ ꝑm veri/tatē etiā q̄licūq3 q̄ ignis vł aer vł lapis. ptʒ qꝛ celuʒ ē realiť corpus ꝯpositū ex materia ⁊ foꝛa effectiue motū a poñā volūtā dei q̄ non plus assistit vł inheret sibi q̄ cuicūq3 alteri

Questio secunda

Utrū in celo reperiant̄ sex dr̄ne pōnū ex natura rei adinui/cez distincte. Pro cui⁹ solutōe Attēde pmo. ꝙ dr̄ne pōnū attribuūtur corpib⁹ ꝑm diuersas ptes diuersaꝝ ꝟtutū exn̄tes in illis sic in hoibus ⁊ aīalib⁹ ꝑfcis sur/sum ē pncipiū augmētatōnis. ⁊ deorsū ē termin⁹. ⁊ si militer in plātis. Un̄ ꝑm hoc radices (ꝑ quas plāte ca piūt alimētū) deberēt dici sursuʒ cū hoc tn̄ stat ꝙ in re spectu ad loca elemētoꝝ dicant̄ deorsuʒ. ⁊ sic ē de sur/suʒ ita ē de deorsuʒ. ꝙ in eis ē alia ⁊ alia ꝟtus. ita ē de alijs dr̄ntijs Nā ita est ꝙ illa ps dicit̄ ante in q̄ vigent magis ꝟtutes sensitiue. sic ergo in aīali dr̄ne pōnū at/tribuūtur ptib⁹ diuersaꝝ ꝟtutū. ita ⁊ in celo. ptes eīn celi que sūt circa polū articū polū antarticū oriēs ⁊ oc/cidens meridiē ⁊ angulū noctis. tn̄ h̄nt aliā ⁊ aliā ꝟtu/tem ⁊ poñam. sūt eīn ⁊ alij planete que h̄nt aliā ꝟtuteʒ in oriente q̄ in occidēte. ⁊ aliā in medio celi q̄ in āgu lo noctis. Et siľr aliā h̄nt ꝟtutē stelle exn̄tes circa vnū polū q̄ exn̄tes circa aliū Attēde scd̄o. ꝙ ꝑm quos/dam dr̄ne pōnū distiguūtur. nō tn̄ ex natura celi mo/ti. sʒ ex natā vni⁹ celi q̄escent̄. Imaginant̄ eīn ꝙ vltra oēs celos motos ē vnū celū q̄escens in q̄ sūt ptes diuer saꝝ ꝟtutū ⁊ influētiaꝝ. Quaꝝ pma ps dr̄ sursuʒ ⁊ a lia deorsuʒ. ⁊ sic de alijs. Illa aūt ps dr̄ sursuʒ sub qua est polus nob̄ occult⁹. ⁊ illa deorsuʒ sub q̄ est pol⁹ nob̄ maīfestus Dextra aūt sub q̄ sūt ptes celi moti q̄n oriū tur hītantib⁹ sub eq̄noxiali ⁊ sic de alijs. Sʒ qa phs nō ponit tale celū q̄escens iō alij distiguūt tales dr̄nas in celo ex diuersis influētijs intelligētie mouētis Ex q̄ bus ptʒ ꝙ cuʒ celū ꝯtinue moueat̄ ⁊ sit continue alia ⁊ alia pars in oriēte. ⁊ siľr in occidēte. Et ita de an̄ ⁊ retro nō opʒ ymaginari ꝙ sit aliq̄ ps celi q̄ sit dextra/te dextra. ⁊ aliq̄ que sit determīate sinistra Illa eīn ps q̄ nūc est dextra aliq̄n erit sinistra ⁊ ecōtra. ⁊ q̄ nūc ē an̄ aliq̄n erit retro. q̄uis nō sit ita de sursuʒ ⁊ de deorsuʒ

Dic primo ad q̄stionē. ꝙ in celo re/periūtur sex dr̄ne pōnū. Pro quaꝝ ꝓbatōne ꝑm Com. opʒ maīfestari atlantē h̄re caput in polo āntarti co. ⁊ pedes in polo nob̄ manifesto. ⁊ facieʒ suā ꝟsus ꝑ tem celi nobis meridionalē. ⁊ deorsuʒ ꝟsus ptem oppo sitam. dexterā manū in oriēte. ⁊ sinistrā in occidēte ac si ꝯtinue cū dextra manu voluerent celū ꝑ an̄ ꝟsus si nistꝝ. Dr̄ aūt ille dr̄ne pōnuʒ reperiant̄ in celo ex natu ra rei distincte. probatū est i textu Sed ꝯtra ista pt argui sextupľr. Pmo qꝛ ignis in sua spera dr̄ eē simplr̄ sursuʒ. ergo supra ipm nō est sursuʒ. Dr̄m ꝙ in celo nō est sursuʒ ꝑm respcm̄ ad loca elemētoꝝ cum hoc tn̄ stat ꝙ ibi sit sursū ꝑm ꝓprietates mot⁹ localꝭ Scd̄o pt argui. qꝛ ꝑm phm in textu sursuʒ est pn̄ mot⁹ ꝑm augmētuʒ aut ꝑm sensuʒ. sed nō reperitur in celo augm̄ tatio ⁊ sensatio. g̃ Dr̄m ꝙ autoritas phi intelligit̄ in his in q̄bus repiūtur illi motus. Sed vbi repit̄ soluʒ motus localis dr̄ne pōnis ille deseruiūt ad illū motuʒ ita ꝙ illa ps dicit̄ dextra a q̄ inceperit vł incepissʒ mo tus. ⁊ illa an̄ ad quā. ⁊ illa sinistra ad quā. ⁊ pūcto ruʒ termiantiū lineā circa quā fit ille mot⁹. vn⁹ dr̄ sursū ⁊ ali⁹ deorsuʒ Tertio sic. sursuʒ ⁊ deorsuʒ ꝑm phm in textu debēt sumi ꝑm termīos longitudīes. sed maī festuʒ ē ꝙ nō est magis lōgitudo celi sumēda inter po los q̄ inter oriente ⁊ occidentē cū vtrobiq3 sit equalis distātia. Ergo dr̄m ꝙ nō dicit aliquā distantiā esse longitudinē eius propť lineam eius esse longiorē. sʒ dr̄ ꝑm ꝓportionē ad aīal. Quarto arguit̄. in nobis sur sum ē nobilior ps vt ptʒ de capite. ergo ꝓportionaliť in celo. sed neuter poloꝝ ē ps nobilior celi. imo ps ꝑ quā mouent̄ planete a q̄bus maxime regūtur hec inferiora est pncipalior ps. Pōt rn̄deri negādo an̄s. cor eīn est pncipalior ps ⁊ sic etiā dextra ps in celo. Pōt alio mō rn̄deri negādo ꝯn̄am. qꝛ quātuʒ ad hoc non est sil'e de celo ⁊ hoīe. dr̄ne eīn pōnis in hoīe sumūtur ꝑm alios motus q̄ in celo Quinto sic. nō videt̄ esse aliq̄ dr̄na quātum ad polos nisi in hoc ꝙ vnus termiet axem cir ca quā voluit̄ celū ex vna pte. ⁊ aliť ex alia. sed ꝓpť h̄ nō debʒ polus āntarticus magis poni sursuʒ q̄ pol⁹ ar ticus. ergo. Dr̄m ꝙ circa polū nobis occultuʒ est ps nobilior celi q̄ circa polum nob̄ manifestū. Dicūt eīn aliqui ibi eē stellas magnitudīe ⁊ influētia nobiliores Sexto sic. terra hītabilis est a pte poli artici. ⁊ non a pte āntartici sed dignū est ꝙ terra hītabilis sit ꝟsus ꝑ tem celi nobiliorē. Dr̄m est ergo ꝙ in celo totali sunt ꝯsiderādi orbes planetaꝝ ⁊ pmū mobile. Aliter aūt assignāda sūt sursuʒ ⁊ deorsuʒ q̄ntū ad orbes planeta rum ⁊ q̄ntū ad primū mobile. Non opʒ ergo terrā ha bitabilē esse ꝟsus nobiliorē ptem pmi mobił. sed suffi cit eā esse ꝟsus nobiliorē ptem de orbib⁹ planetaꝝ

Questio tercia.

Utrū mot⁹ celi sit reglaris. Pro solutōe istius q̄stio nis Attēde pmo. ꝙ alia de cā motus dr̄ reglaris ⁊ vniformis. Nā vniformitas ⁊ difformitas i motu su/mūtur ex pte ptiuʒ mobilis. q̄n eīn ptes mobilis eque velociter mouent̄ mot⁹ est vniformis. sed q̄n difformit̄ tūc est difformis. Reglaritas eīn mot⁹ attēdit̄ penes ptes tpis. ita ꝙ q̄ncūq3 totū mobile nō mouet̄ veloci⁹ in vno tpe q̄ in alio mot⁹ est reglaris. ⁊ ꝑ oppositū irre gularis ē Attēde scd̄o. ꝙ mot⁹ circlaris alia de cā dr̄ regularis ⁊ alia mot⁹ rcūs. Nā motus naturalꝭ circu laris ⁊ simplex nō est velocior in vno tpe q̄ in alio. nec in fine q̄ in pncipio. Mot⁹ aūt naturalꝭ rcūs (q̄ fit in medio vniformi) velocior ē in fine q̄ in pncipio. neq3 propť hoc dicit̄ irregularis. Dico notant̄ (qui fit in medio vniformi) tūc eīn resistētia manet eadē ⁊ poñā

motiua auget'. Si aūt mediū nō esset vniforme. sed in fine esset maioris resistētie ꝙ in pncipio tūc possibile esset talē motū esse tardiorē aut saltē eque velocē ꝫ in fine. ¶ Attēde tercio. ꝙ de cā istius velocitat' in fine ē diuersitas int' phos Dicūt eñ qdā ꝙ h fit propt' ꝟtutem attractiuā loci q2 natural' tanto mag' attrahit qnto corpus in eo locabile ē sibi ꝓpinquius queadmodū magnes tāto veloci' attrahit ferꝝ qnto ē sibi ꝓpiquius Sꝫ istud stare nō pōt q2 tūc motus nō esset natural'. sꝫ violētus. Patuit eñ in sexto phicoꝝ qūo mot' tractus z pulsus nō st' naturales. sed violēti Aliter ergo rñdent alij ꝙ cā est in hoc q2 vnūqdꝙ quātuꝫ ē fini suo ꝓpinquius tanto forti' tēdit ad illū finem Termin' aūt motus natural' recti ē finis ipius mobil'. ideo qnto mobile ē propiquius suo loco naturali tāto ceter' parib3 veloci' ad ipm mouet' ad silitudinē bōis ꝟtuosi qui qnto efficit' melior tāto cuꝫ maiori conatu nitit' venire ad velocitatē. Ista rñsio licet verꝝ dicat tñ dict' suis nō reddit cām. qre eñ est ꝙ talis conat' maior est in fine ꝙ in pncipio ¶ Scđo sic. si corp' veloci' moueretur rōne maior' appetit' z appetit' sit rōne carētie tūc corp' naturale mag' distans a suo loco mag' appetit suū locū naturalē. g veloci' mouet' in pncipio ꝙ in fine ¶ Tercio sic. q2 si aliq duo lapides eqles caderent ad terrā vn' de loco alto. z alius de loco basso qñ ipi eēnt in equali spacio a terra deberēt eqliter moueri qđ est manifeste flm ¶ Quarto sic. q2 si a valde alto loco descēdat lapis ꝑ spaciū decē pedū z ibi iueniens impedimētuꝫ quiescat. alter ꝟo lapis psilis dñ dat etiaꝫ ꝑ spaciū decē pedū de loco basso. vnus illoꝝ motuū nō ꝑcipit' esse velocior ꝙ alter. lꝫ in vno illoꝝ mobile sit ꝓpinquū suo loco naturali. cā ergo maioris velocitatis mot' naturalis circa finē est ipetus acqsitus i ipo mobili. Vñ graue suo motu ꝑter suā grauitatē naturalē acqrit sibi qndā impetū siue grauitatē accñtaleꝫ que iuuat grauitatē naturalē ad mouēdū graue velocius. Et silr est de leuitate z fm ꝙ ipm corp' naturale mouet' diuti' fm hoc in eo acqrit' maior impet' z cōtinue veloci' mouet' nisi ꝑ maiorē resistētiā impediat'. Est aūt talis impet' quedā qlitas de scđa spē que generat' a forā subali mobil' mediāte motu z corrūpitur ꝑ absentiā pseruāt' scꝫ ipi' mot'. queadmodū lumē corrūpit' in medio ꝑ absentiā corpis lumiosi ¶ Dicēduꝫ ē ergo ad qstionē ꝙ mot' celi ē regular'. ptꝫ q2 celū nūꝙ mouet' veloci' i vno tpe ꝙ in alio ¶ Dic scđo. ꝙ nullus mot' rectus ꝓprie loquēdo ē regularis. qlibet eñ talis est velocior in fine ꝙ in pncipio. vl' econtra. ¶ Dic tercio. ꝙ qlibet alius mot' a motu celi ē irregular'. ptꝫ qa oīs talis ē velocior in fine ꝙ in pn° aut in medio ꝙ in fine. ¶ Et si qras nunquid aliq planete veloci' mouent' in vno tpe ꝙ i alio. cuꝫ citi' ptrāsient vnū signū in vno tpe ꝙ in alio. Dōm ē ꝙ nunꝙ vn' planeta veloci' mouet' in vno tpe ꝙ in alio. ptransit tamē citius vnū signum propt' motū qui est in eccentricis z epiciclis. de qbus in seqntib3 dicet'

Questio quarta

Utruꝫ pñe (quas facit phs ad oñdendū pluralitatē sperarꝝ celestiū) sint bone. Dōm est pmo. ꝙ pma pña est bona fm opionem Arestotel'. licꝫ simplicit' non sit bona Si eñ celuꝫ sit perpetuū z circularit' moueat' necesse ē motū eius esse ꝑpetuū. Et si ibi intelligat' necessitas pñtie z nō pñtis pñtia est simpl'r bona. Cuꝫ aūt dicit' ꝙ vnūqdꝙ (cui' est aliqđ opus) ipꝫ est grā isti' operis. hoc dēt intelligi de ope per qđ aliqđ pficitur vl' mediāte quo alia pficiūtur ab eo. Scđa aūt pñtia in qua dr' si mot' celi est circular' z ꝑpetuus necce est in medio mūdi aliqđ corpus ꝑpetuo qescere. hoc dēt etiā intelligi de necitate pñe z capiēdo ꝑpetuū pro eo qđ nō desinet. Et corp' quiescēs nō pro corpe qescēte simpl'r cum forte nullū sit tale. sed pro corpe qescente in ordine ad aliud corp' localit' motū tūc pña est bona ¶ Dic scđo. ꝙ tcia pña (que talis ē si terra est ignis) nō est simpl'r bona. posset eñ añs esse verꝝ pñte existēte falso. Valet tñ ista pñtia ꝟtute istius mediꝫ. si vnū ꝯtrarioꝝ fuerit in rerꝝ natura. silr z reliquū. Et hoc debꝫ sic intelligi. si sint aliq entia actualit' repugnātia que hñt esse circa ideꝫ subiectū cui successiue ineē pñt tūc si vnū sit in rerꝝ natura. z reliquū erit ¶ Dic tcio ꝙ quarta pña nō valet simpl'r. sed solū virtute istius medij (si vnū ꝯtrarioꝝ zc.) pōt eñ stare ꝙ ignis z terra sint. z tamē inmedia sint ¶ Dic quarto. ꝙ qnta z sexta pña simplicit' nō valent. pōt eñ añs esse verꝝ pñte exñte falso. Nā pōt stare ꝙ sint gñatōnes z corruptōnes in istis inferiorib3. z tamē nō sit pl'alitas sperarꝝ celestiū. Silr etiam pōt deus suspēdere oēm actionē suā et tñ erit actio elemētoꝝ ad se iuicem. dato ꝙ ipa sint cōseruatiua z ad agendū debite sibiinuicē applicata. iste tñ pñe st' bone si nō suspēdant' virtutes eoꝝ. z actiuitas vni' accedit actiuitatē alteri'. z pma ē at ordo pmitus insitus reb3. Et istis ptꝫ qūo necāriū est necitate naturali ponere pl'alitatē sperarꝝ celestiū ad saluandū tot diuersitates rerꝝ generatarꝝ z corruptarꝝ licet nō sit necārium necitate simpl'r

Ad rōnes ante oppositū. Ad pmam patꝫ solutio. z silr ad cōfirmatione. Ad scđam negatur mior. ¶ Ad pmam ꝓbationē negat'. ꝙ virtus effectiue mouēs celum sit ꝟtus naturalis. nō eñ dicitur motus celi naturalis ab ea sed a pncipio passiuo iclinatiuo ¶ Ad terciā negat' minor. q2 violentia ē contra naturalē inclinatōem passi. nullus aūt motus sperarꝝ ꝯuenit eis ꝯtra naturalē inclinatōem eoꝝ. qūis eñ mot' diuturn' ꝯueniat speris inferiorib3 ꝑter naturam pticularē ipoꝝ. tamē ꝯueīt eis fm natura vleꝫ Silr dōm ē ad ꝯfirmatōeꝫ. Ad alia ptꝫ solutio.

¶ De vocat' aūt astris zc.) ¶ In hoc scđo tractatu istius libri detmiat phs de astris. z diuidit' in sex capitula Quoꝝ primū est de subñā astroꝝ in quo ponūtur tres ꝯclones. Prima. astra st' de natura suoꝝ orbiū. q2 rōnabile ē vnūqdꝙ esse de natura eius in q est z ad cui' motū mouet'. Vñ z propt' hoc āntiqui ponētes orbes celestes eē de natura ignis. dixerūt etiā astra eē de natura ignis. sed astra st' in suis orbib3 z mouent' ad motū eoꝝ. ergo. Scđa ꝯclusio. ab istis astris cāt' calor z lumē in istis inferiorib3. Mot' eñ localis calefactiu' est. calefacit eñ z lignū z lapides z ferꝝ. sed aer ē magis disposit' ad calorē ꝙ sint alia. ergo aer calescit ad motuꝫ astroꝝ. Cōfirmat'. q2 sagitta plūbea pōt cuꝫ tāta velocitate emitti ꝙ liqfiat. sed hoc nō est ab aere calefacto z ignito ꝑ eius fractōeꝫ. ergo motus localis ē calefactiu' aer'. z sic astra suo motu causant calorē. De lumīe āt manifestū est. Tercia ꝯclusio. a sole magis cāt' calor ꝙ ab alijs astris. ptꝫ quia sole appropiquāte ad nos siue ꝑ motū ꝓpriū eius siue per

motū celi fit apō nos calidi⁹. inde ē q dies ē calidior nocte ⁊ estas hyeme. ex quib₃ p₃ q astra nō sunt de natura ignis ¶In hoc scōo capl'o determiat phs de motu astroꝝ. Et intēdit hanc ɔcl'oem Astra nō mouenť motu proprio. sed solū ad motū celi in quib₃ sťˀ. probať tribus rōnib₃. Pria quia cū astra trāsferanť de loco ad locum necē est hoc fieri aliq mō ru₃ seqntiū. sc₃ vel vtrisq qescētibus. vel vtrisq mo-tis fm diuersos mot⁹. vľ vno qescente ⁊ altero moto Et hoc dupľr. pmo sic q astrum moueať ⁊ orbis qescat. Scōo q astꝝ quiescat ⁊ orbis moueať. sic q nō mouetť p se sed ad motū orbis. Prim⁹ aūt istoꝝ mōꝝ est ipossibilis. supposito em̄ q terra qescat nō pñt fie-ri trāslationes astroꝝ queadmodū videm⁹ ipas fie-ri nisi ipa moueanť. Scōs ṽo modus etiā est irrōnabilis q₂ tūc seqreť q tāta ess₃ velocitas cuiuslib₃ astri qnta ē velocitas sui orbis. sed ɔñs est fłm. ɔña pt₃ qa simul redire videnť orbis ⁊ astꝝ ad idē pūctū a q inci piūt moueri. Falsitas ɔñtis probať. quia si ess₃ eqlis velocitas astri ⁊ orbis vel illa velocitas ineēt astro a natura vľ a casu. Nō scōm. quia tūc nō poss₃ eē in oi bus astris ⁊ orbib₃ eqlis velocitas astri ⁊ orbis. Nec a natura qō probať pmo. q₂ si trāspon ereť astꝝ de celo maiori ad min⁹ tunc tardius moueretť q prius. et si trāsponeret ecōtra a mīori ad mai⁹ tūc veloci⁹ moueretur q pus. ⁊ tñ sp hŕet eandē naturā. Scōo pbatur q₂ fm naturā maiora corpa veloci⁹ mouenť. Tercius etiā mod⁹ nō pōt sustineri. qō pbať pmo. q₂ astra ad maiorē circulū trāslata veloci⁹ mouerenť. Scōo. qa opteret i celo fieri fractōem ⁊ diuisionē. nō pt ergo dici q orbes qescant ⁊ astra moueanť. Ex qbus pat₃ q op₃ dicere qrtū sc₃ q orbes moueāť p se ⁊ astra ad motu₃ orbiū Relinqtur ergo circulos qdē moueri. astra aūt qescere ⁊ infixa circuľ ferri. Solū em̄ vtiq sic nullum irrōnabile accidit. neq em̄ in eqli rpe maior cir-cūfereť circul⁹. ⁊ nō diuellit celū propť hoc accidet. ⁊ q₂ oñsum ɔtinuū ens totū ¶Pro scōa rōne supponiť q astra sťˀ sperica. qō pbať pmo autoritate ātiquoꝝ qui hoc dixerūt. Scōo q₂ astra sťˀ eiusdē nature cum suis orbib₃ qui tñ sťˀ sperice figure ¶Sic ergo arguiť si astra moueanť p se tūc vľ ipa moueretť p se motu cir cūgiratōnis vľ volutatōnis. q₂ illi duo mot⁹ sťˀ per se motus corpis sperici Nō primū. qō pt₃ pmo q₂ circū girata manēt in eodē loco ⁊ nō trāsferūtur. Scōo. qa sol⁹ sol videť circūgirare dū oritur ⁊ occidit. ⁊ hoc accidit ṗter elōgationē nr̄i visus. Nā visus lōge distās propť infirmitatē tremit. ⁊ illa est cā qre stelle fixe vi-denť scintillare. nihil em̄ differt mouere visu₃ aut qō moueť Nec scōm. q₂ ea q mouenť motu volutōnis nō sp hñt eandē supficiē ṗsus nos sicˀ hñt astra. sicˀ maifeste pt₃ de luna. Tercia rō. si astra moueren ť motu ṗprio irrōnabile ess₃ naturam nō dedisse eis organa ad motū ⁊ despexisse tā pciosa corpa cu₃ tñ dederit aīali-bus q sťˀ mioris pcij Sed hoc videť esse studiose fcm̄ a natura eo q nō ɔtigebat ea moueri motu ṗprio. maxime em̄ distāt in figura ab hñtib₃ organa ad motu₃ ¶(Manifestū aūt ex his) ¶In hoc tcio capl'o ostēdit phs q astra p suos mot⁹ nō cāt sonos. Dixerūt em̄ qdam ātiquoꝝ corpa celestia p motum suū facere sonos armonicos. Nō āt (p quā volebāt pbare corpa celestia facere sonos) talis fuit Nā in corpib₃ q apud nos sťˀ cātur sonus ex magnitudie ⁊ mľtitudie corpm motoꝝ ⁊ velocitate mot⁹ eorūdē₃. sed corpa celestia excedūt hec corpa inferiora in magnitudine mułtitudine ⁊ velocitate mot⁹. ergo magˀ cābiť sonus ab illis. Nō aūt p quā volebāt pbare dcā corpa facere sonos armonicos fuit talis. ex ṗportōne motuū in velocitate ⁊ tarditate fit ṗportio sonoꝝ in acuto ⁊ graui. sed i corporib₃ celestib₃ est ṗportio motuū in velocitate ⁊ tarditate. ergo ⁊ ṗportio i acuto ⁊ graui. ⁊ per ɔñs armonia Et cū eis obijciebať q nō pcipim⁹ tales sonos Dicebant q rō est. q₂ tales soni audiūtur a nob statim dū nascimur ⁊ nūq pcipim⁹ silentiū tali sono ɔrriū propť qō nō possim⁹ de eo dijudicare Et ē silľe sicˀ de malleatorib₃ qui nō pcipiūt sonū malleoꝝ ṗter assiduitatem Hec tñ rñsio nō val₃. q₂ nō solu₃ ē incōueniēs nos nō audire tales sonos sed etiā nos nihil pati ab eis si sint Nā expimur q magni soni inferūt magnā violētiā etˀ corpibus inaīatis. sicˀ pt₃ de tonitruo scindente lapi-des. Vñ si eēnt tales soni corpm celestiū ipi ṗter suā magnitudinē inferrēt nobis violētiā intollerabilē. Cōtra pdcōs ergo poniť talis ɔclu°. Astra nō faciūt sonū. Probať pmo. q₂ oē qō facit sonū moueť p se diuidēdo mediū. astra aūt nō sic mouenť. ergo. Maior pt₃ quia illa (q infixa sťˀ corpi moto ad cui⁹ motū solu₃ mouenť) nō faciūt sonū. sicˀ p₃ de ptib₃ nauis ⁊ de motu nauis. naues mote in flumie solū ad motū fluuij mouenť. Scōo pbatur rōne pus fcā. q₂ necārio isti soni pueni rēt ad ista inferiora. ⁊ p sui violētiā dstruerēt ea ¶(De ordine aūt astroꝝ) ¶In hoc qrto capl'o determiat phs de velocitate ⁊ tarditate i motib₃ astro-rum. Et dicit q de ordine astroꝝ ⁊ de ṗpinqtate ⁊ distātia eoꝝ ad īuicem ptinet determiare ad astrologia₃. S₃ de dr̄ia velocitatˀ ⁊ tarditatˀ suoꝝ motuū h₃ phicus determiare. ⁊ ideo poniť hec ɔclusio. qnto orbes sťˀ ṗpinqores pmo orbi tāto veloci⁹ mouenť motu diur-no. Supponiť em̄ extremā celi circulatōe₃ simplicē eē et velocissimā. Probať pmo. q₂ orbes mouenť motu diuturno ad motū pmi orbis. sed qnto aliqs orbis ē ṗpinqor pmo tāto ipe magis pualet in ipm. g̃ veloci⁹ moueť motu diurno Ex quo infert correlarie q qnto orbes sťˀ ṗpinqores pmo tāto tardi⁹ mouenť motu ṗprio. vt pt₃ ex dcis. Nā quāto aliqs orbis veloci⁹ moueť mo tu diurno tāto tardi⁹ moueť motu ṗprio. eo q motus diurn⁹ ad īuice₃ ɔrianť. ¶(Figurā āt vniuscuiusq) ¶In hoc qnto capl'o determiat phr de figu-ra astroꝝ. ⁊ intēdit hāc ɔcl'oem. Astra sťˀ sperice figure. probať duab₃ rōnib₃. Prima. q₂ natura nihil facit frustra nec irrōnabiliť. sed astra non mouenť p se. ergo debēt hŕe figurā mīme aptā ad motū p se. ⁊ talis ē sperica q nullum organū ɔpatiť. ergo. Scōa ratio. luna crescit ⁊ decrescit fm arcuales portōnes. ergo ē sperice figure. ⁊ p ɔñs alia astra. Tenꝫ ɔña. quia silr qdē oia astra vno° se debēt hŕe ad figurā ⁊ cetera accñtia Et siliter argueretť de sole qui etiā eclipsať per circulos arcuales. ¶In hoc sexto capl'o mo-uet ⁊ soluit phs duas qstiones difficiles. Et dt duabus aūt dubitatōnib₃ ẽntib₃ de qbus merito vtiq dlibet dubitabit dicere tēptandū qō videť dignū esse reputātes prōptitudinē magis iputari verecūdie q au-dacie. Si quis ṗter phicam stare ⁊ puas sufficiētias diligit de qbus maximas hēmus dubitatōes. Est ergo pma dubitatio. qre non mľtiplicanť motus orbiu₃ fm eoꝝ distantiā a pmo mobili. ita sc₃ q pmū mobile solū moueať vno motu. scōm duob₃. terciu₃ trib₃. ⁊ sic deinceps. Sed orbes solis ⁊ lune qui sťˀ infimi mo

uentur paucioꝛib⁹ motibus q̃ quidã ſupioꝛes eis Ad quã dr̃ q ſicut in aĩalib⁹ quedã hñt ſanitatẽ abſq̃ ſui mutatõne. quedã p vnicã mutatõem quedã p plures. q̃dam ṽo nullo mõ pñt ꝯſequi ſanitatẽ pfcãm. ſed acquirũt paucis motib⁹ aliquã bonã diſpõem ad ſanitatem. Sic pmũ mouẽs abſq̃ q̃cũq̃ mutatõne ſui hꝫ bonũ pfectiſſimũ. celum ṽo pmũ vnico motu attigit eſſe ppetuũ. Planete aũt medij pluribꝰ motib⁹. ſed planete infimi vt ſol ⁊ luna nõ attingũt eẽ ppetuũ. ſꝫ paucis motib⁹ attingũt aliquid oꝛdĩatuꝫ ad eẽ ppetuũ ſcꝫ gñationes ⁊ coꝛruptões. Ex hoc ergo q ad diuerſos fines mouenꝛ oꝛbes celeſtes ꝯtingit q nõ eq̃liter mltiplicanꝛ ſui motus ¶ Scđa dubitatio ẽ. quare in pmo celo eſt tãta mltitudo aſtroꝝ. in ſingulꝛ aũt oꝛbib⁹ planetaꝝ ẽ tm̃ vnũ. Rñdeꝛ aſſignãdo tres cãs. Pꝛia eſt qꝛ pꝛimũ celũ magnã hꝫ excellẽtiã ſup alios celos eo q maxĩe eſt cã vite in iſtis inferioꝛib⁹ ⁊ mot⁹ eius ẽ prim⁹ oĩm motuũ. Scđa rõ qꝛ natura facit adequatiõnẽ inter ſtellas fixas ⁊ planetas tribuẽs vni motui multa coꝛpa ſtellaꝝ. vni aũt coꝛpi ſcꝫ planete multas latõnes. Tercia cã quia pmũ celũ mouet oẽs inferioꝛes. oĩe aũt mouẽs aliq̃d dꝫ excedere ipm

¶ (Reliquũ aũt) ¶ Iſte eſt tercius tractat⁹ hui⁹ libꝛi. in quo phs deſmiat de terra vt ẽ centꝝ mũdi. Et diuidiꝛ in qtuoꝛ capl'a. In pmo narrat opiones antiq̃rum de loco motu ⁊ q̃ete terre. Fuerũt aũt de iſtis due opiones. Pꝛima fuit Pythagoꝛe ytalici q̃ dixit igneꝫ eẽ in medio mũdi ⁊ terrã circularꝛ moueri circa mediuꝫ ⁊ ſuo motu facere diẽ ⁊ noctẽ dicentꝭ vltra eſſe aliã terrã. ⁊ vocantꝭ eã antiſtonã. i. ꝯtrapoſitã iſti terre et nõ ſolũ vnã ſed eẽ plures. Nõ curauit aũt de appentia q̃ eſt ſm ſenſuꝫ. imo aſſenſit q̃buſdã falſis rõnib⁹. Rõ aũt p quã ꝑſuaſit ignẽ eẽ in medio mũdi erat iſta Nã honoꝛabiliſſimi coꝛpis honoꝛabiliſſim⁹ eſt locus ſed locus medi⁹ eſt honoꝛabiliſſim⁹. ergo ẽ honoꝛabiliſſimi coꝛpis ſcꝫ ignis. Minoꝛẽ pbat qꝛ locus medi⁹ eſt maxĩe ꝯſeruat⁹ quia ẽ circũdat⁹ a lijs coꝛpib⁹. ⁊ ĩõ dcũs eſt carcer iouis. Iſte tñ nõ intelligẽs q aliud eſt mediũ magnitudis ⁊ aliud ṽtutis ſiue nature deficit et tñ hoc manifeſtũ eſt in aĩali. Rõ aũt p quã pbauit plures eẽ terras fuit iſta. qꝛ ſepius videm⁹ eclipſes lune q̃ ſolis. Eclipſis aũt ſolis cãtur p interpõeꝫ lune inter ſolẽ ⁊ nos. Et eclipſis lune p interpõem terre inter ſolẽ ⁊ lunã. ergo rõnabile ẽ q ſint plures fre ⁊ vna luna. Scđa opio fuit Plõnis in thimeo dicẽtis frãm eſſe ĩ medio mũdi. ⁊ ipam moueri circularꝛ circa ſuũ centꝝ ¶ (Siliter aut.) ¶ In hoc ſcđo caplo narrat phs opiones ãtiquoꝝ de figura fre. ⁊ cãs eoꝝ de loco et motu ipius. De figura eñ terre fuerũt due opiniones ãtiquoꝝ. Quaꝝ vna dicit eã eẽ ſpericã. Alia ṽo dicit eã eſſe ãgularẽ ita vt ſit plana ⁊ lata. ⁊ hoc ꝑpter duas rões. Pꝛima rõ. quia ſol oꝛiẽs ⁊ occidẽs ſecaꝛ a terra ſm lineã rcãm ⁊ nõ circularẽ Iſti aũt nõ attẽderũt elongatõeꝫ ſolis a terra ⁊ magnitudinẽ rotũditatꝭ terre. Qñ parua ps magni circuli viſa a longe videꝛ eſſe rectilinea. Scđa rõ fuit talis. terra ſemp quieſcit ergo ẽ late figure ⁊ nõ ſperice. figura eñ ſperica ẽ minime apta ad quietẽ. De cã aũt quietꝭ terre fuerũt mlte ⁊ diuerſe opiones antiquoꝝ. Nã oĩbus mirabile viſum eſt q̃re tota terra quieſcit. ⁊ nõ cadit deoꝛſuꝫ cuꝫ videam⁹ quãlibet ptem deſcẽdere ſi nõ detineaꝛ. ⁊ q̃to maioꝛ eſt ps ⁊ maioꝛis grauitatꝭ tanto velocĩ⁹ deſcendit. Fuit ergo pma opinio zenofontis dicẽtis terraꝫ in pte inferioꝛi eẽ infinitã ⁊ ĩõ totã nõ poſſe cadere. Scđa vero opĩo fuit talis Milleſij dicentꝭ eã manere ſup aquã per modũ ſupnatatõnis. ſicut lignũ deſcendens p aerem ſupnatat aquis. Tercia opinio fuit Democriti ⁊ Anaxagoꝛe dicentiũ. q terra ꝓpꝛ ſui latitudinẽ nõ diuidit aerem ſub ſe exñtem ſed ꝯpꝛimit et coartat magnam multitudinẽ aerꝭ ſub ſe ne cadat ⁊ ideo nõ cadit deoꝛſum. Quarta fuit opinio Empedoclis dicentis velocitatẽ motus celi pꝛohibere terram moueri ſicut aqua in vaſe velociter moto pꝛohibetur ne cadat deoꝛſum. Quinta opio fuit Anaximãdri dicentis terram ſimiliꝛ ſe habere ad oẽs ptes celi. ⁊ ideo nõ videtur maioꝛ rõ quare moueret ad vnaꝫ partẽ q̃ ad aliam. quia ergo non poteſt ſimul moueri ad ptes oppoſitas. ideo ex neccitate quieſcit in medio. ¶ Ad repꝛobandũ ergo iſtas opiones ponũtur quinq̃ cõcluſiones Pꝛima cõcluſio pma. opinio eſt ridiculoſa ⁊ eoꝛum qui paꝝ intellexerũt de phia ideo bñ deriſit eam Empedocles tanq̃ vanam. Secũda cõcluſio opinio talis Milleſij de cauſa quietꝭ terre ẽ inſufficiens. pꝛobaꝛ tripliciꝛ. Pꝛimo quia ſimiliꝛ dubitaꝛ de aqua a quo ſuſtentaꝛ ne cadat. Secũdo. q̃a aqua eſt leuioꝛ q̃ terra. ergo magis debꝫ eſſe ſupꝛa terraꝫ q̃ ſub terra. Tertio quia ptes terre nõ natant ſup aquã ſed deſcendũt ad fundũ. ergo multo minus tota terra põt ſupnatare. Cauſa aũt inſufficientie hui⁹ opionis talis eſt. Nam oĩbus nobis hoc fieri conſuetũ non ad rem fieri queſtionẽ. ſed ad ꝯtraria ducentẽ ꝓpꝛ q̃d opoꝛtet queſituꝝ bene inſtantiuũ eſſe p ꝓpꝛias inſtantias. Tercia cõcluſio opinio Anaximenis ⁊ ſocioꝛuꝫ eius ẽ falſa. Pꝛobaꝛ pꝛimo. quia vt poſtea patebit terra eſt ſperice figure ⁊ nõ late. Secũdo quia ſm illum modũ cauſa quietꝭ terre nõ eſſꝫ eius latitudo ſed magnitudo. Tercio q̃a nõ põt terra nõ naturaliꝛ q̃eſcere in medio cum naturaliꝛ ad ipm moueaꝛ Quarta concluſio. opinio Empedoclis eſt falſa Pꝛobaꝛ q̃tuoꝛ rõnibus. Pꝛima. quia quãdo ſepata fuerũt elementa per litem nõ potuit cauſa quietꝭ terre eſſe giratio celi. eo q tũc nõ eſſet. Secũda rõ quia ſm hanc opioneꝫ nõ potuerit aſſignari cã quare ptes terre ferantur ad medium. pꝛohibebit eñ eadeꝫ ratõne giratio celi grauia exiſtẽtia ſurſum ne deſcendãt ad medium. Tercia rõ ignis fertur naturaliꝛ ſurſum ⁊ nõ ꝓpꝛ giratõem celi. ergo etiaꝫ terra eſt nata ferri ad hũc locum ⁊ ibi q̃eſcere nõ pꝛopter giratõem celi. Quarta ratio. oĩa grauia tendũt ⁊ mouenꝛ deoꝛſum. ⁊ oĩa leuia ſurſum ⁊ nõ pꝛopter giratõem celi. Quinta cõcluſio vltima opinio eſt ficta ⁊ irrõnabilis. Unde dicere terrã quieſcere ꝓpꝛ equaleꝫ eius diſtantiã ab extremis ſm oẽs partes ſimile ẽ. ac ſi diceret pellem foꝛtiter ⁊ equaliter extẽſaꝫ ⁊ tractã vndiq̃ nõ rũpi. qꝛ nõ magꝭ videꝛ q̃re in vna pte q̃ in alia Et etiã ſi fuerit aliq̃s valde eſuriens ⁊ ſitiens equaliꝛ vndiq̃ diſtans a cibis ⁊ potib⁹ circa ſe poſitis nec comedet nec bibet. pꝛobaꝛ quatuoꝛ rõnibus. Pꝛima. quia ſi ita eſſꝫ ſicut dixit illa opinio tũc quodcũq̃ coꝛpus poſitũ in medio quieſceret pꝛopter eandẽ cauſaꝫ. Scđa rõ. terra q̃eſcit in medio pꝛopter naturã ſuam ꝓpꝛiã. ergo nõ ꝓpꝛ ſimiliꝛ ſe hẽre ad extrema. Tercia rõ. quia ignis naturaliꝛ quieſcit in medio ſcꝫ ſurſum. ergo terra naturaliꝛ quieſcit ĩ medio deoꝛſum. Tercia rõ. quia mirabile eſt q iſti ſoluꝫ q̃rũt de cauſa quietꝭ ⁊ nõ de cã motus quare ſcꝫ mouetur hoc ſurſum illud ṽo deoꝛſuꝫ nullo ĩpellente

¶(Nos ãt dicamus) In hoc t'tio caplo determinat de ſitu ⁊ quiete t're ſm veritatẽ. et ponit duas ꝯcluſiones. Prima eſt t'ra non mouet' circulariter ſicut dixit plato ⁊ pitagoras. probat' q̃tuoꝛ rõnibꝫ Pria ſi t'ra moueret' circularit' vel hoc eēt naturalit' vel violente non p̄mũ q2 ipa ſm naturã mouet' motu recto ſicut pꝫ de ptibꝫ eius. nõ ſcdm q2 nullũ violẽtũ ꝑpetuo durat motuꝫ ei nõ ẽ poſſibile ſemptnũ eſſe violentũ exñtẽ ⁊ p̄ter naturã. ſꝫ ſi t'ra ſic moueret' ille mot9 eēꝫ ſempiternus mũdi ei9 oꝛdo ſempiternus eſt. Scda rõ ſi t'ra moueret' circularit' ipa moueret' pluribꝫ motibꝫ ſꝫ ꝯñs eſt falſuꝫ g̃ falſitas ꝯñtis pꝫ q2 tũc fierẽt mutatões ĩ motibꝫ aſtroꝝ fixoꝝ hec ꝯña ꝓbat' q2 oĩe coꝛpus circulariter motũ pter p̄mũ mobile mouet' pluribꝫ motibus. Tertia rõ q̃cq̃d naturaliter mouet' ad mediũ mundi naturalit' q̇eſcit in ipo ſꝫ q̃libet ps t're naturalit' mouetur ad mediũ mũdi g̃ q̃libet ps t're naturalit' q̇eſcit in medio ⁊ ꝑ ꝯñs tota t'ra. q2 in eodem loco naturaliter quieſcũt totũ ⁊ ps. Quarta rõ q2 grauia ꝑ rectã lineã ſurſuꝫ ꝓiecta redeũt in locũ a quo fuerũt ꝓiecta ſicut pꝫ de ſagitta ergo t'ra nõ mouet' circa medium ſꝫ ad mediũ. Sꝫ circa t'tiã rõeꝫ ẽ dubiũ. vtꝝ grauia ⁊ ptes t're moueant' ad mediũ vt eſt mediũ mundi vel vt eſt mediũ t're Rñ idẽ eſt mediũ mundi ⁊ t're Vñ dm ẽ ꝙ mouent' ad mediũ vt eſt medi mundiũ et nõ vt eſt mediuꝫ t're niſi ſm accñs vñ ⁊ ignis fert' ad extremũ mũdi inferioꝛis. Scda ꝯcluſio t'ra naturaliter q̇eſcit in medio. ꝓbat' duabꝫ rõnibꝫ. Prima ſi terra nõ poſſit naturaliter moueri a medio mũdi ipſa naturalit' in eo quieſcit ſꝫ t'ra nõ põt naturaliter moueri a medio g̃. Minoꝛ pꝫ Nã ad qđ ps nata eſt ferri ⁊ totũ illud natũ eſt q̃libet ãt ps t're naturaliter mouet' ad mediũ ergo ⁊ tota t'ra ſꝫ vni9 coꝛpis ſimplicis tm̃ ẽ vn9 mot9 ſimplex ſm naturaꝫ ergo. Scda rõ ſumit' ex autoritate ariſto. qui dicũt t'rã q̇eſcere in medio mundi ⁊ ſoluũt t'rã ſtatões aſtroꝝ ex motu celi ⁊ nõ ex motu t're ¶(Figuram auteꝫ) In hoc vltimo caplo ꝓbat ph's q̄nqꝫ rõnibus t'rã eē ſpericã. Pria rõ. oẽs ps t're eq̃liter recedũt a circũferentia celi et accedũt ad mediuꝫ eius ergo. Scda rõ oĩa coꝛpa grauia ex q̃cũqꝫ pte celi deſcendũt mouẽtur ad t'rã ſm equales angulos ſcꝫ rectos g̃ t'ra eſt ſperica. Tenet ꝯña q2 ſi t'ra eſſet naturaliter lata in ſua ſupficie nõ ſp fierent motus coꝛpm grauiũ ad t'rã ſm equales angulos Tertia rõ eclipſes lune fiũt ſm lineam circularẽ ꝓpter hoc ꝙ luna ſubintrat vmbraꝫ t're que eſt ſperica g̃ ſignũ eſt ꝙ terra eſt ſperica. Quarta rõ hõ vadens a meridie puta ab egypto vel cipro ad ſeptẽtrionẽ ſm notabilẽ diſtãciã videbit aliq̃s ſtellas ꝓpe polũ articũ q̃s prius nõ vidit. cã aũt huius eſt rotũditas t're et puitas eius in oꝛdine ad celum. Quinta ratio tã in oꝛiente ad mare indicũ q̃ in occidente ad colũnas herculeas gñant' elephãtes qđ nõ eēt ſi terra eſſet pue quãtitatis inter oꝛiens et occidens ⁊ humeroſa mathematici aũt dicunt magnitudinẽ t're cõtineri quadrageſies decẽ milia ſtadioꝝ ⁊ ſic ambitus terre eſt viginti milium et quadragintaꝝ leucaꝝ. Ex iſtis argumentationibus non ſolũ probatur t'ram eſſe ſpericã ſꝫ etiã nõ magnã in oꝛdine ad alioꝝ aſtroꝝ magnitudinem.

¶Queritur vtrum

omne aſtꝝ aliud a ſole recipiat lumẽ ſuum ad ipſo

Arguit' p'io ꝙ ñ q2 oẽs ſtelle ſiue oĩa aſtra ſt' eiuſdꝫ ſpẽi ſpecialiſſime g̃ hñt eaſdẽ ꝓprietates ⁊ ꝑ ꝯñs nullũ recipit lumẽ ſuum ab alio imo ſi vnũ habet a ſe ⁊ qđlibet Añs pꝫ primo autoꝛitate phi in textu dicentis. ꝙ ſicut ſe habẽt omnia ad vnũ ⁊ antea dixit ꝙ oĩa aſtra ſunt de natura ſuoꝝ oꝛbium ſꝫ oĩes oꝛbes ſunt eiuſdem ſpẽi ſpecialiſſime eo ꝙ oĩes motus ipſoꝛuꝫ ſunt eiuſdẽ ſpẽi ſpẽaliſſime Oĩes eni motus circularis videtur eſſe eiuſdem ſpẽi ſpẽaliſſime cum alio motu circulari Coꝛpm ãt ſpẽ dñtiũ motus ſpẽ dñt ſicut patuit in precidenti libro Scdo probat' q2 niſi ſic tũc eſſent plura coꝛpa ſimplicia q̃ q̄nqꝫ diſtincta ſm ſpẽm qđ tñ ph's ĩ precedenti libro ꝓbauit eſſe falſuꝫ Probatur t'tio autoꝛitate ꝯmẽtatoꝛis ita dicentis Quarto ꝓbatur q2 oĩes ptes ignis ſunt eiuſdẽ ſpẽi ergo ⁊ oẽs ptes celi. Tenet ꝯña q2 celum eſt ſimplicius q̃ ignis. probat' q̄nto. q2 oĩa animalia et plante q̃ determinãt ſibi ſimiles figuras ſunt eiuſdem ſpeciei ergo a ſimili cum omnes ſtelle ſint ſimilis figure ipſe erunt eiuſdeꝫ ſpeciei ¶Scdo ſic. Oĩa aſtra ſunt de natura ignis ergo habent lumẽ ſuum a ſe ⁊ ſunt eiuſdem ſpẽi Añs patꝫ primo q2 aſtra ſunt coloꝛata cuꝫ pcipiunt' viſu ſꝫ coloꝛ eſt q̃litas cauſata a qualitatibus elementoꝝ ergo aſtra ſunt de natura alicuius elementi magis autẽ videtur ꝙ ſint de natura ignis q̃ cuiuſlibet alterius. Secundo probatur q2 oĩe qđ fit a ſibi ſilĩ fit ſꝫ coloꝛ ⁊ lumẽ in iſtis iferioꝛibꝫ generãtur ab aſtris ergo aſtra ſunt calida luminoſa ſꝫ eſſe calidũ ⁊ luminoſuꝫ eſt propriũ igni ergo. Et cõfirmatur q2 aſtra ſunt lucida ſꝫ lux eſt de natura ignis. al's ignis lux non eſſet magis ignis q̃ ignis carbo ergo aſtra ſunt de natura ignis ¶Tertio ſic. aliqua aſtra hñt lumen ſuum a ſe ergo nõ oĩa hñt lumẽ ſuũ a ſole Añs pꝫ p'io autoꝛitate auicenne q̇ licet ꝯcedat lunã habere lumẽ ſuũ a ſole dicit tñ alia aſtra habere lumẽ a ſe Scdo ꝓbat' q2 aere exñte ſereno ⁊ lumĩe exñte in p'ria pte lune tũc coꝛp9 lune videt' a ſole licet illa ps (q̃ ẽ ꝓſus ſolẽ) videat' lucidioꝛ illa g̃ ps lune q̃ eſt auerſa a ſole videt' et nõ rõne coloꝛis cũ coloꝛ ſit q̃dã q̃litas ſcda q̃ nõ põt ĩ celo repiri g̃ oꝫ ꝙ videat' rõne lũĩs vl' lucis vl' g̃ eſt rõne luc' ꝓprie ⁊ ſic habet' intẽtũ vel rõne lucis aliene ⁊ h̃ nõ põt dici q2 radij ſolis nõ ptigũt ad illam ptẽ Tertio ꝓbat' q2 ſi alia aſtra a ſole ⁊ luna hñt lumẽ ſuũ a ſole tũc ꝑ acceſſuꝫ ⁊ receſſuꝫ ab ipis deberẽt fieri coꝛnua ſic ĩ lũa ⁊ hñe crementum ⁊ decremẽtum ſicut luna qđ tñ eſt manifeſte falſuꝫ Quarto ꝓbat' q2 iferioꝛa nõ ĩfluũt ĩ ſupioꝛa g̃ cũ ſol ſit iferioꝛ de mult' aſtr' nõ ĩfluit ĩ illa lumẽ Et ꝯfirmat' q2 ſi ſol influeret in oĩa aſtra tũc cuiuſlibet aſtri lumẽ calefaceret ⁊ ſiccaret ſicut lumeꝫ ſolis qđ eſt falſuꝫ Nã ſm aſtrologos illa lũĩa ſt' diuerſaꝝ virtutuꝫ q̃a ꝙ vnum cauſat caloꝛẽ ⁊ alterum frigus vnum humiditatem et aliud ſiccitatem. ¶Quarto ſic Lũĩa planetarum ſunt diuerſe apparitionis nam lumen ſaturni eſt ſimile albedini tendenti ad plumbeitatem lumen autem martis declinat ad rubedineꝫ et eſt ſimile lumini ignis lumẽ vero iouis parum vel nihil habet obſcuritatis ergo non omnia iſta lũĩa procedunt a ſole Et confirmantur omnia iſta q2 ſi omnia aſtra haberent lumen ſuum a ſole ita ꝙ venus et marcurius que ſunt ſub ſole ex ſe eſſent copoꝛa ſine luce tunc per interpoſitionem eoꝛum int' viſum noſtrum et ſolem deberet ſol eclipſari ſicut eclypſatur ꝑ interpoſitionẽ lune qđ tñ nũq̃ factuꝫ eſt. ⁊ ſilr ꝑ interpoſitioneꝫ t're

inter saturnũ iouē vel martē vl' inter solē fieret eclipsis eo℞ sicut fit eclypsis lune p interpositiōez terre inter ipam ₇ solez qđ etiā nūq̄ factū est.

In oppositum

Arguit̃ q: dicit p̄hus i textu q sol est magis calefactiuus ₇ luminosus ceteris astris hoc aūt non videt̃ esse nisi q: est talis ex se ₇ alia sunt talia p ꝑticipationez ab ipso Pro solutione q̄stionis soluende sequūtur q̄tuor questiones.

Questio prima

Utrū oīa astra recipiant lumē suū a sole Respondebat Auicenna q q̄uis luna lumē suū a sole recipiat nō tñ alia astra Cōmētator dixit q oīa astra recipiūt lumē suū a sole ₇ hoc idē videtur dicere p̄hs in libro de ꝓprietatibus aīalium. ſ3 de hac q̄stione vt mihi videtur est ꝓbleuma neutꝛ iō pro solutione ei' Attēdendū primo q ad hoc q aliqđ corpus luceat requiritur primo q habeat i se lumē. scđo q lumē i tali corpore sit bene ꝯpactum ₇ vnitū. Et ꝓpter hoc aer q̄ rarus ē nō lucet q̄uis habeat i se lumē sil'r nec alie ꝑtes orbium celestiū a stellis Unde quāuis tꝑe sereno credamus nos aliquid videre in celo aliud ab astris tñ illud (qđ videm' ꝑter astra) nō ē celū nec aliq̄ ꝑs eius ſ3 est aer q̄ ꝓpter ei' magnitudinē ₇ ei' distātiā a nob visū nr̄ȝ qđdāmodo a longe terminat ita vt dicam' ipm astris ꝯtinuari Attēde scđo q multi antiq̄rū credebant astra esse de natura ignis. putabant ei sp simile a sili fieri. videbant āt astra causare calorē i ist͡ inferioribus. ₇ iō credebant ea eē de natura ignis nō tñ hoc verꝫ est q oīe qđ fit a sibi sili fit nisi in agētib' vniuocis Sol āt nō est agens vniuocū ſ3 equiuocū q̄ sicut in metheororum dicitur suo motu cāt calorē i ist͡ iferiorib' Et cū argueret aliq̄s q sol simpl'r deberet calefacere ₇ illuminare orbē in quo mouet̃ Dōm ē q hoc non valet eo q actus actiuo℞ debēt esse in patiente ₇ disposito. orbes āt celestes non sunt susceptibiles calo℞. motus eni localis solū pōt causare calorē i corpore (qđ p talē motū pōt dissolui ₇ segregari p quā dissolutōez ₇ segregatōez rarefit. vl' sicut alij dicūt q motus localis qđdāmō distrahit ꝑtes mobilis ₇ distrahēdo rarefacit ₇ sic calefacit si ꝑtes āt corꝑm celestiū nō sunt sic distrahibiles nō ei sunt susceptiue peregrinarū impressionū quare calefieri nō possunt

Dic primo q oīa astra hñt aliq̄d lucliditatis licet aliqua debiliorē lucē ₇ aliq̄ intētiorē habeant patet q: si nō maxime essꝫ luna q̄ tñ in eius eclypsi lumē h3 lic3 debile sicut expimur. illa ergo quasi totā suā luciditatez recipit a sole ₇ p hoc saluatur opinio Auicenne

Dic scđo q oīa astra alia a sole recipiūt lumē suū ab ipso. probatur p'o de luna p ei' cremētū ₇ decrementū q̄n eni crescit ₇ decrescit nō est lucida scđ3 ꝑtē ad quā nō attingunt radij solares. Nā q̄n terra interponit̃ inter solē ₇ ipam tūc ipa deficit a lumine et hoc nō est nisi ex eo q nō pōt illuminari a sole nec radij solares pñt ꝑtingere ad ipā3 Scđo probat̃ de alijs astr͡ Tū q: videt̃ esse eadem rō de ipis ₇ de lūa. tū3 q: sol videt̃ esse positus in medio planeta℞ vt ta3 planete inferiores q̄ supiores possint ab eo recipe lumē. sicut eī in aīali qđ est minor mūdus. vt cor qđ ē p'cipiū vite ponat̃ in medio aīalis vt possit oib' alijs ꝑtib' ei' iflu ere vitā

Dic tertio q astra nō sunt de natura eius videt̃ eni tunc qđ diu ꝯbussisset oēs ꝑtes celi sibi vicinas

Dic q̄rto q st͡ de natura suo℞ orbiū. ita q sint ingenerabilia ₇ incorruptibila sicut sui orbes ₇ carent q̄litatib' ꝑmis. vñ nō seq̄t̃ q si astra differāt a suis orbib' penes raritatē ₇ dēsitatē lūinosū3 ₇ nō lūinosū3 q sint alteri' nature ab ipis ſ3 solū q differāt i accñtib'.

Questio secunda

Utrū ad saluādū ea (q̄ apparēt in motib' planetarū) sunt in celo ponendi circuli ecentrici ₇ epicicli Ad istā q̄stionez rn̄spondebat ꝯmētator q nō. vnde in multis passib' huius libri dicit q imaginatio mathematicorū de circulis ecētricis ₇ epiciclis est ipossibilis Uñ opinio astrologo℞ sicut pt3 p ptolomeū in almagesti fuit q in celo essent ponendi tales circuli. Pro cui' declaratōe Attende p'o. q circulus cōcētric' dicit̃ ille cui' centꝛ est idē cū centro mūdi dicitur eni a cō qđ est simul et centꝛ Sz circulus ecentricus dr̄ qui ꝯtinet centꝛ mūdi h3 tñ centꝛ suū extra centꝛ mūdi. dicitur eī ab e qđ est extra ₇ cētꝛ Et talis ē triplex q̄dē est ecentricus ſm supficiē ꝯnexā tm̄ ₇ ali' ſm supficiē ꝯcauā tm̄. alius vero h3 vtrāq̄ Circul' āt ecentric' ſm vtrāq̄ supficiē dicit̃ circulus deferens corpus planete qm̄ in eo infigit̃ corpus planete ₇ mouet̃ ad motū eius Pars autē huius circuli magis distans a centro mundi vocatur aux. i. eleuatio ꝑs Alio modo vocat̃ oppositū aug͡ ꝑtes āt intermedie dicūtur longitudines medie Attende secundo. q circulus epiciclus ē q̄dā puus circulus non cōtinens centꝛ mundi exn̄s in circūferentia deferentis vbi habet suū3 centꝛ Et dicitur ab epi qđ est supra et ciclus qđ est circul' q: supra ipm in circūferētia eius mouetur corpus planete vnde in tali circulo quotuor inueniuntur puncta imaginando duas lineas ꝓcedentes a centro mundi ꝯcludentes illū3 circulū3 vnā versus orientez ₇ aliā3 versus occidentē Unde punctus tāgens lineā ꝟsus orientē dicitur statio prima. punctus vero sicut oppositus dicit̃ statio scđa. et planeta exn̄s in illis duobus pūctis dicit̃ stationarius Arcus vero supior inter illas duas lineas interceptus dicit̃ directio. et planeta exn̄s in eo dicitur directus. si arcus inferior dicit̃ retrogradatio ₇ planeta exn̄s in eo dr̄ retrograd' Attende t'tio q p artē ₇ expientiā in motu planeta℞ repta sunt duo accn̄a rōne q̄℞ astrologi posuerūt hāc diuersitatē circulo℞ in celo. primū ē q idē planeta cici' trāsit vnū signū q̄ reliquū q̄uis planeta sp eq̄liter moueatur Et oīa signa sint eq̄lis magnitudinis sicut sol ꝑus ꝑtrāsit capricornū q̄ cācꝛ Scđm accn̄s est q idē planeta cici' ꝑtrāsit vnū ₇ idez signū in vno tꝑe q̄ in alio

Dic primo q ad saluādū3 primā diuersitatez motus planeta℞ necesse ē ponere circulos ecētricos in q̄b' moueantur oīes planete. pt3 q: aliter non posset assignari rō illius diuersitatis sic aūt bene assignatur Circulus enim deferens h3 pauciores ꝑtes sub vno signo q̄ sub alio. vñ si ducant̃ due lineę a centro mūdi vsq̄ ad signū ꝯcludentes ipm tunc sp maiorez distantiam ꝯtinebunt in ꝑte distantiori a centro q̄ in ꝑte ꝓpinq̄ori hec eni est natura linea℞ ꝓcedentiū ab eodez centro q q̄nto pl' distāt a cētro tāto plus abinuicem elōgant̃

Dic scđo. q ꝓpt̃ scđā3 diuersitatē necesse ē ponere circulos epiciclos i q̄b' oēs planete mouēt̃ ex

cepto sole p3 q2 aliter nõ posset dari ratio diuersitat3
Quia in motu planetaꝝ ponendo ãt circulus bñ dat
rõ diuersitatis Nã in motu epicicli reducit planeta
in signũ cõtra motũ deferentis. vnde qñ planeta d3 ex
ire signũ. tunc motus epicicli reducitur in signũ cõtra
motũ deferentis Et dictu3 est excepto sole q2 in motu
solis nõ reperitur secũda diuersitas s3 bene prima h3 g
ecentricu3 s3 nõ epiciclũ S3 ꝯtra ista põt argui. p2io
sic si astra sic mouerent in epiciclo sequeret q ipa pos/
sent describere circulu3 aliũ a circulo quẽ describit o2
bis 2 p ꝯñs separi 2 moueri extra orbe3 2 sic astra mo/
uerentur p se Ad hoc dõm est q astrũ in descriptione
epicicli non mouetur extra orbẽ ita q realit describat
vnũ circulu3 supra corpus deferentis s3 solũ ḟm ima/
ginatiõem al's enim non esset saluabile qñ astꝝ diui
deret vrbẽ Dõm est vltra q nullum astꝝ p se mouet
.i. solitarie secluso suo orbe ꝓter eande3 cãm licet qd/
libet astꝝ moueatur p se. i. ḟm suã naturã Et vltra di
cendũ q nullũ astꝝ preter lunã mouet p se. i. solitarie
circa suum centꝝ ꝓpriu3. p3 Nã diuersitas motuum
astroꝝ est ꝓter diuersas influentias causandas i ista
inferiora s3 qdlibet astrũ excepta luna est vniforme p
totũ g. Q3 ãt luna moueatur circa suu3 centrũ p3 q2
nisi ipa sic mouentur cõtra motũ sui epicicli macula
luna aliqñ appareret euersa Scdõ arguit si essent po/
nendi circuli ecentrici seqret q nullus motus 2 null9
locus essent simpliciter deorsu3. p3 ꝯña q2 id qd esset
deorsum respectum vni9 non esset deorsu3 respectu al/
terius Ad hoc dicendu3 q deorsum in vniuerso siue
simpliciter debet sumi in ordine ad totũ celũ vel ad v/
nu3 orbẽ integrũ 2 non in ordine ad ptiales circulos.
Tertio arguit sic. q2 tũc i celo oporteret ponere ꝯdẽsa
tionẽ 2 rarefactionẽ vel vacuũ quoꝝ qdlib3 est falsu3. p3
ꝯña q2 si ponãtur circuli ecẽtrici (ad quoꝝ motũ mo
uentur corpa planetaꝝ du3 aux venit ad locũ in quo
ꝑus erat oppositu3 aug9) relinquetur vacuũ vbi prius
fuit aux vel fit rarefactio spere supioris ad replendum
illud vacuu3 2 ex alia pte fit ꝯdẽsatio ipsius aug9 vel
alicui9 orbis supioris aut o3 fieri penetrationẽ dimẽ
sionũ Ad h dõm ẽ negando ꝯña3 Et ad ꝓbationẽ d3
q fundat sup falsa imaginatione sc3 q motus ecẽtri/
corum fiat circa centꝝ mũdi ita q qlib3 punct9 ecẽtri
ci deferentis cõtinue manet in eade3 distantia ad ter
ram qd est falsum Ecẽtrici mouẽtur circa ꝓpria cẽtra
circa que etiã qlibet puncta ipoꝝ ecentricoꝝ cõtinue
eandẽ huãt distãtiã. 2 ad talẽ motũ saluãdũ debuiũt
ecentrici dissimilis spissitudinis infra se includentes
ecẽtricos spissitudinis vniformis. Quarto sic lũa nõ
h3 epiciclu3 g. Añs p3 supponẽdo q a medio lũe est
qdã obscuritas quã aliq dicũt esse imaginẽ hoĩs ha
bentis pondus in dorso. Alij vero dicũt q ẽ imago ac
si in inferiori pte lune ect leo siue draco hñs caput ver
sus occidens 2 caudã erecta3 v'sus oriens sup cuius
dorso erigeret arbor cui9 rami a stipite curuarent ver
sus occidẽs i quoꝝ curuatura appareret hõ sedẽs Isto
supposito sic arguit illa obscuritas sp appareret ḟm eun
dem situm ita q nũq pedes eius ꝯuertunt g lũa non
h3 epiciclũ in quo mouetur Ad h dõm est q corp9 lu
ne nõ solũ mouet ad modũ deferẽtis epicicli imo mo/
uetur i epiciclo ḟm se ꝯtra motũ epicicli ita ꝓportiona
biliter q cũ epicicl9 facit vnã circulatõe3 circa cẽtrũ
suu3 ꝓpriũ lũa etiã facit vnã ad oppositũ circa suũ cen
tru3 2 sic illa imago sp appareret in eodẽ situ 2 nũq in si
tu econuerso Et si arguas q alij planete nõ mouent
motibus ꝯrarijs circa suo ꝓpria centra ergo nec luna
Tenet ꝯsequẽtia q2 eade3 oĩo videt esse rõ Añs p3 q2
motus talis esset frustra cum ꝓpter tale3 motũ diuer
simode nõ influerent in hec inferiora Na3 cũ planeta
sit eiusdem nature p totũ ꝯsistit influit ḟm vnã ptem
sicut ḟm aliã Ad hoc dõm q alij planete a lũa nõ ha
bent motu3 circa propriũ centrũ ꝯtra motũ epiciclum
sicut luna. cui9 rõ est q2 lũa nõ est eiusdem nature i oi/
bus suis ptib9 ideo ipa alit 2 alit influit ḟm diuersas
ptes Alij ãt planete st eiusdẽ nature i oib9 suis ptib9

Questio tertia

Utrum sunt decem orbes celestes vel plures vel paucio
res. pro cuius solutione Attende pmo q orbis vl spe
ra celest põt accipi tripliciter. vno mõ dicitur spera
celest vna ps celi sperica quis nõ sit separata a toto
nec a se suppositalit exñs 2 sic qlibet stella pt dici spe
ra. Scdõ mõ dicitur ps celi sperica seapta a toto ecẽ/
trica vel concentrica mundo 2 sic dicimus q pro mo
tu cuiuslibet planete sunt ponende tres orbes Tertio
modo pro aggregato ex omnibus orbibus qui requi/
runtur et sufficiunt ad saluandum modum vnius pla
nete siue p orbe ꝯcentrico mũdo tam quo ad cõcauũ
quã quo ad cõuexũ et de spera vel orbe sic accepta mo/
uetur ꝯñs difficultas Attende scdõ q propt septe3
planetas necesse est ponere septẽ orbes celestes a se et
ab orbe stellaꝝ fixaꝝ realiter distinctos 2 sepatos p3
q2 planete variantur in ꝓpinquitate 2 distantia earu3
abinuicem 2 ad stellas fixas. S3 astra non mouentur
motu proprio ab oriente in occidens vt dictum est s3
solum ad motũ sui orbis g septe3 planete sunt in septẽ
orbibus a se 2 a firmamẽto distinctis Est ãt primu3
celu3 sub celo stellato celum saturni scdm iouis triu3
martis qrtum solis qntum veneris sextum marcurij 2
infimũ luna Attẽdo tio q omes stelle fixe sc3 omes
alie a planetis sunt in eodem orbe sc3 in firmamẽto. p3
q2 sp sunt in eodem propinquitate 2 distantia abinui
cem g. Tenet ꝯña q2 si essent in diuersis orbibus cũ di
uersi orbes p3 q sunt supiores sp sint maiores 2 nõ pos/
sint equali velocitate moueri ḟm suos proprios mot9
tunc stelle fixe variarentur in propinquitate 2 distãtia
sicut stelle erratice Attẽde quarto. q ḟm prolomeũ
2 albumasor (quos isequit albert9) ponũtur duo or/
bes sup firmamẽtũ Et ad hoc ostendẽdũ ponunt
quatuor suppositiones prima est q firmamẽtum mo/
uetur tribus motibus. sc3 motu diurno quem perfi/
cit in viginti quatuor horis. motu accessus 2 recessus
quem pficit in octuaginta annis vno gradu et motu
ab occidente in oriens supra polos zodiaci qui est pro/
prius sibi 2 mouetur in centum annis vno gradu. cu3
ergo in toto zodiaco sunt trecenti et sexaginta sex gra/
dus eo q in ipso sunt duodecim signa quoꝝ qdlibet
habet sex granus. sequitur q complet suum cursum
hoc motu in triginta sex milibus annis Secũda sup/
positio vnius motus celestis totalis est vna intelligẽ
tia Tertia suppositio vni intelligentie mouenti appro/
priatum est vnum mobile Quarta itelligentia appro
priata orbi inferiori non mouet superiorem q2 determi/
natũ ad min9 nõ se extendit ad manus Arguit ergo
sic celũ stellatu3 mouet tribus motibus g mouet a tri
bus intelligentijs. Tenet ꝯña p suppostiões pcedẽtes

et ꝑ pñs ponendi sunt duo orbes supiores moti a dua bus intelligentiis quaꝝ primo couenit motus diurnus ⁊ secundo mot⁹ accessus et recessus Alij vero ꝓbāt hoc idē aliter etiam ponendo quatuor suppositiones

Pria ꝙ ipm firmamentum mouetur tribus motibus ¶Secunda est ꝙ vni⁹ corporis simplicis est tm vnus motus simplex fm naturam Tertia est ꝙ motus con ueniens alicui preter naturā ꝯuenit alteri fm naturā Quartus mot⁹ ꝓpri⁹ alicui corpi inferiori nō ꝯuenit supiori pter naturā. Arguit ḡ sic firmamētū mouet tribꝫ motibꝫ ḡ duo illoꝝ motuū ꝯueniūt sibi pter natu rā nō ei pōt dici ꝙ alteri eoꝝ ꝯuenit ꝯ naturā Tū qꝛ ꝯriū sibi cōuenit fm naturā tū etiā qꝛ nullū violētū ꝑpetuo durat. ⁊ vltra duo illoꝝ motuum ꝯueniunt fir mamēto pter naturā ḡ oꝫ ꝙ ꝯueniāt fꝫ naturā duobꝫ aliis orbibꝫ sicut pꝫ ꝑ tertiā suppositōem ⁊ nō inferioribꝫ sicut pꝫ ꝑ qrtā ḡ oꝫ sup firmatū eē duos orbes celestes Rndet ḡ aresto. ad qōeꝫ ꝙ pter celos motos nō oꝫ eē aliud celū qescēs. ptꝫ qꝛ si esset aliqd tale celū ipꝫ de beret esse nobili⁹ celis mot' eo ꝙ esset sup ipos ⁊ eos cō tinēs ⁊ dans eis ꝟtutē sꝫ h nō pōt dici qꝛ fm pħm mo tus est pōr ⁊ nobilior qete. ḡ videt ꝙ corpa mota sunt naturalit nobiliora qescentibꝫ ⁊ ꝓpter h terra ponit qesce re qꝛ inter oīa elementa est min⁹ nobilis Et si argua tur ꝙ nō videt posse saluare qūo i celo determinate repi ant ꝑositōnum dr̄ie cum aliqñ ꝑs q̄ fuit dextra fit si nistra ⁊ ecōtra nisi hoc esset ꝑ respcm ad aliqd celū q̄ escēs i quo ille dr̄e positionū repiant determinate ex natu ra rei Dōm ē ꝙ nō repiunt fm pħm iste dr̄e ex pte ali cui⁹ celi qescētis sꝫ ex pte intelligētie alit influētis i vnā ꝑ in aliā ptē Et dicēs pꝫ ꝙ fꝫ pħm saltē sīt ponēdi oc to celi siue orbes sepati ⁊ distincti accipiendo orbē tertio⁹ vtꝫ āt fm eū sint ponēdi plres vel nō est dubiū Dicūt eni aliq ꝙ sic. alij vero ꝙ nō. qꝛ ipe nominat celū stella tū pmū Saluat āt qꝛ suo tpe nōdū erat reptū moueri pluribus motibꝫ ideo non posuit celos supra ipm ad quoꝝ motus moueret quia int orbes visibiles iste est pmus. pħs eni naturalis solū ꝑ se ꝯsiderat sensibilia qꝛ vt hētur xij. methaphysice Orbes nō hūtes astra sꝫ ꝓpē hūtes ḡ orbes supiores firmamēto sꝫ tanqꝫ vnū cū ipo ⁊ vocauit ipꝫ firmamētū primū celū tanqꝫ dignius aliis ꝓpter dignitates suaꝝ ptiū Et ꝑ silie saluat au tor de spera qui solūꝫ ponit nouē orbes hoc eni dicit fm astrologos qui nō fuerūt expti ¶Dic 2°. accipien do orbes celestes 3° mō decē sīt orbes celestes ⁊ nō plu res neqꝫ pauciores ⁊ ita p͛o orbi ꝓprius ē mot⁹ diur nus q̄ ē cā vniformitatis ⁊ ꝑmanētie reꝝ Scdo vero ꝓpri⁹ ē mot⁹ accessus ⁊ recessus q̄ applicat agēs ad ma teriā Mot⁹ enīꝫ firmamēti ē cā diuisitatis reꝝ insigna ⁊ mot⁹ planetaꝝ siue celoꝝ i quibꝫ sunt stelle erratice est causa diuersitatis ꝯplexionū

¶Questio quarta.

Utꝫ oīa astra ⁊ oēs orbes celestes sint eiusdē spē spēa lissime Pro cuius solutiōe attēde ꝙ distinctio specifica astroꝝ maxie nobꝫ inotescit ex distīctōe effectiuū ⁊ mo tiuū eorundē Motus āt astroꝝ diuersificant fꝫ acces suꝫ ⁊ recessuꝫ a pmo Uñ pm⁹ orbis mouet vnico mo tu scꝫ diurno. scd's vero duobꝫ motibꝫ. s. accessus ⁊ re cessus ⁊ firmamētū vero tribus. s. diurno access⁹ ⁊ reces sus ⁊ motu ꝓprio sup polos zodiaci Saturn⁹ ꝟo mo uet qtuor motibꝫ. s. motu diurno ab oriēte in occidēs motu ꝓpo ab oriente occidente in orbēs ⁊ motibꝫ ecētri ci ⁊ epsciue vli Et silr ē de ioue ⁊ marte Sol ꝟo mouet tur solum tribus motibus scꝫ motu proprio motu di urno ⁊ motu ecentrici Sꝫ ven⁹ et marcurius mouent quatuor motibus sicut planete supiores Luna autē preter illos quatuor motus habet qñqꝫ motū quo in pisciculo circūgerat. Rñdet ḡ ꝯseqnter ad questionē ꝙ oīa astra ⁊ orbes celestes sunt eiusdem speciei ptꝫ qꝛ corpibus diuersaꝝ naturaꝝ oportet correspondere di uersos motus simplices sꝫ non sīt nisi tres mot⁹ sim plices fm pħm scꝫ motus a medio ad mediuꝫ ⁊ circa mediuꝫ ḡ sīt tm tres spēs corpm scꝫ grauia leuia ⁊ ce lestia ille tñ spēs nō sunt specialissime. ideo dōm est se cūdo ꝙ oēs orbes celestes sunt diuersaꝝ spēꝝ spēalissi maꝝ ꝓbat qꝛ si eēnt eiusdē spē specialissime tunc qcun qꝫ intelligētia moueret vnū possꝫ mouere qnlibet qd ē falsum Pꝫ pña qꝛ si mobilia sint eiusdē rōnis ⁊ cōsilis nature tunc quicūqꝫ motor pōt mouere vnū pōt etiaꝫ mouere alterū. vel saltē qui pōt mouere ma⁹ pōt etiā min⁹ mouere nisi obstat idebita applicatio ⁊ hec nō pōt obstare i proposito qꝛ intelligentie sīt sepate a magni tudine nullum habentes sitū determinatum Probat se cundo ꝙ non omnes orbes celestes hñt ꝯsimiles propri etates ergo non omnes sunt eiusdem spē specialissime. Aña ptꝫ de primo mobili ⁊ de speris planetaꝝ q̄ qsi ꝓprio mouentur motibus proprijs ⁊ etiaꝫ i diuersi tēpo ribus ꝯplent cursum suum. vnde celum stellatū motu ꝓprio pficit circulum in trigintasex milibus annis. sa turnus in triginta annis iupiter in duodecim mars in duobus. sol ven⁹ ⁊ marcurius in vno. luna vero in vno mēse Probatur tertio qa aliter sequeretur ꝙ essent adinuicem ꝯtinui qd tñ falsuꝫ est cuꝫ diuersis moti bus moueant. tertio qꝛ ad cōtinuatiōem sufficit imedi atio reꝝ oīo solū sicut pꝫ i ꝯtinuatione duaꝝ aquarū Dic 3° ꝙ planete ⁊ stelle fixe dr̄nt a seinuicē spē speci alissima pꝫ qꝛ qcunqꝫ sīt eiusdē spēi spēalissime dñt ha bere ꝯsimiles ꝓprietates naturales ⁊ sic nō est de illis Queda eni stelle influūt in hec inferiora claritatē que dam hūiditatē ⁊ qdā siccitatē qdā amicicias et inimi cicias ⁊ sic de diuersis accidētibus q̄ in hoc mundo in feriori repiunt Scdo ꝓbat qꝛ illa nō sīt eiusdem spēi spēalissime quoꝝ vnū hꝫ ex se lumē et aliud nō. sic aūt est de sole et aliis. ḡ sol ab eis differt spē cū ergo videa esse eadē rō de orbꝫ. oēs a seinuicē etiā specifice distin stingunt ⁊ h est ꝯsonū dicto pħi in libro de ꝓprietati bus elementoꝝ sic dicentis. dico aūt ꝙ substātia cor poris solis a subātia lune et aliaꝝ stellaꝝ ē alia qꝛ sol de se habet lumē. in alijs āt stellis lumē est acquisitū a sole Et possent hec duo vltima dicta simul proba ri Prio sic. qꝛ fm pħm octauo methaphysice i abstra ctis a materia est tm̄ vnuꝫ indiuiduum sub vna spē sꝫ fm eūdem orbes celestes et etiā astra sīt a materia ab stracti ḡ. Scdo qꝛ fm eundeꝫ natura nō fecit plura in indiuidua sub eadem specie nisi ad saluandam ꝑpe tuitatem speciei in diuersis indiuiduis sibi inuiceꝫ suc cedentibꝫ. cū ergo oēs stelle sint ꝑpetue et etiā omēs or bes frustra ponerentur plures in eadē specie ¶Dic qrto ꝙ astra sunt alterius speciei a suis orbibus patet qꝛ si firmamētum cū stellis esset eiusdē speciei specialis sime tunc omēs stelle in eo exñtes essent eiusdē speciei specialissime et hoc ꝯcordat cum aristo. in libro de ꝓ prietatibus elementorum. probante hoc idē eo ꝙ stel le illustrantur a sole et non orbes

Ad rões ¶ Ad p̄mã negat̄ añs. Ad p̄ma3 ei⁹ p̄batiões dicit̄ q̄ astra cum suo orbe nõ sunt eiusde3 nature p̄3 spe3 specialissimã. s3 solũ p̄3 spe3 subaltnã distīcta3 ꝯ spēm grauiũ ꝛ leuiũ vñ q̄ntũ ad talē idētitatē sil'r se hñt oīa astra ꝛ vnũ modũ nec ē incõueniēs q̄ sint pl'a corpa simplicia p̄3 spe3 spēalissimã q̄ʒ q̄q3 Ad scd̄a3 p̄batões p̄3 sol'tio Ad t'tiã ꝓcedit̄ ꝯiter q̄ argumentũ ꝯmētatoris est in oppositu3 s3 tñ ipe in hoc nõ tenetur ¶ Ad secũdã dicit̄ q̄ q̄uis p̄m p̄ h̄m celũ sit simplici⁹ igne p̄ p̄uatiōem ꝯpōnis ex ptib⁹ ēēntialibus q̄ st̄ materia et forma nõ tñ p̄ p̄uatiōem ꝯpositiōis ex ptib⁹ integralibus ignis ãt est totũ omegenũ nõ aũt celum. Ad aliã p̄batões dicit̄ q̄ diuerse figure naturales bñ arguũt diuersam naturam p̄m spēm s3 nõ o3 q̄ sil'es figure arguãt idētitatē p̄3 spe3 spēalissimã vbi īueniũt alie diuersitates naturales Ad aliã probatõe3 negat̄ añs. ad p̄mã p̄batiõe3 dicit̄ q̄ q̄uis color quãtu3 ad suu3 formale (qđ ē lux) repiat̄ in celo nõ tñ quãtũ ad materiale qđ ē esse ꝯmixtũ ex q̄litatib⁹ in corpe t'mīnato Ad aliã p̄batõe3 p̄3 sol'tio Ad ꝯfirmationē dicit̄ q̄ ignis nõ diuidit̄ in ignē lucē ignē carbonē ꝛ ignē flãmã p̄m veritatē s3 solũ p̄m opinionē antiquoꝝ qui dicebãt lumē esse corpus de natura ignis qđ est falsu3 sicut patet in secundo de aīa Ad t'tia3 rõne3 negat̄ añs ꝛ ad duas p̄bationes patet solutio ex dictis Ad q̄rta3 negatur ꝯñq q2 alie stelle a lũa sunt tãte ꝑspicuitat̄ʒ et lumē solis incorpat̄ ꝛ inbibitatur eis p̄m oēs ptes Ad q̄rtam negat̄ añs Nã cor hoīs rõne aīe h3 influentia3 tã in ptibus supiorib⁹ respcũ corpis nõ obstãte q̄ cerebru3 habeat nobiliorē sitũ q̄ʒ cor q̄uis ḡ spera solis sit minus nobilis quãtu3 est ex situ ꝛ motu eius ꝛ etiam intelligentia sibi ꝓpinqua nõ sit ita nobilis sicut appropriata saturno. tñ ipse sol h3 nobilitatem ex motore diurno appropriato toti celo Ad ꝯfirmatiōem dicitur q̄ hoc est ꝓpter diuersas naturas illoꝝ astroꝝ quib⁹ lumē incorpat̄ ꝛ in bibit̄ p̄m q̄s illud lumen aliã ꝛ aliam actiõe3 h3 in istis inferiorbus ꝛ p̄ hoc idem patet solutio ad q̄rtã rõne3 Et ad ꝯfirmatiõe3 eius negatur ꝯñq. q2 vmbra t're nõ ꝓtendit̄ vsq3 ad orbis astrorum q̄ sunt supra sole3 q̄uis aũt illa vmbra ꝓtendat̄ vsq3 ad sperã marcurij tamē nunq̄ʒ eclipsatur q2 nunq̄ʒ tãtũ recedit a sole q̄ inter ipsum ꝛ solem diametraliter interponatur t'ra nec põt simul eclypsari p̄ interpositiõem eoꝝ. sunt eni tãte ꝑspicuitatis q̄ lumē solis ea põt omnino penetrare.

¶ Et hec de scđo libro de celo ꝛ mundo dicta sufficiant. ¶ Incipit tertius liber de celo ꝛ mundo

Vtre ēter: tius liber de celo et mũdo i quo p̄hs determinat de corpibus simplicibus mobilib⁹ motu recto scilic3 de grauibus et leuibus p̄m opiniones antiquorũ ꝛ ostendit q̄ sit aliqua corpora simplicia mobilia motu recto que nec sunt infinita nec vnum sed plura et infinita que nec generantur ex seinuicem per segregationem nec per transfigurationem nec resolutioem ad figuras sicut antiqui posuerũt ꝛ ꝯmuniter non legitur Quartus vero liber est in quo determinat de illis p̄m mente3 propa3 vt sunt mobilia ad vbi oñdendo quid corp⁹ graue ꝛ q̄d leue ꝛ quas v'tutes ꝛ ꝓprietates habeãt ꝛ ꝓpter quid hñt eas Diuiditur in duos tractatus quoꝝ primus h3 tm̃ vnũ capitulu3 in quo determinat de graui ꝛ leui p̄m antiq̄s Et ponit q̄tuor ꝯclusiones. Prima ad physicũ ptinet determinare de graui ꝛ leui p̄3 q2 ad physicu3 ptinet determinare de motu. s3 grauia et leuia hñt in seipis p̄ncipium sui motus ergo. Grauia ãt ꝛ leuia dñr dupliciť simpliciter sc3 et p̄m q̄d. Unde leue simpl'r d2 qđ fert̄ sursu3 ꝛ ad extremũ Graue simpl'r d2 qđ fert̄ deorsu3 ꝛ ad mediũ. Leue ãt in respectu siue leui⁹ est qđ de duob⁹ hñtibus leuitatē ꝛ magnitudinē essentialem p̄m natura3 velocius mouet̄ sursum. Et ꝓportionaliter graue in respectu De graui ãt et leui simpl'r nihil dixerunt antiqui cu3 nõ ponerēt in vniuerso aliud sursu3 ꝛ aliđ deorsum simpl'r s3 de graui ꝛ leui in respcũ fuerũt due opiniones antiquoꝝ. Prima opinio fuit platonis dicentis Aliq̄d esse grauius q2 est ꝯpositum ex pluribus trigonis ꝛ leuius q2 est ꝯpositum ex paucioribus Nã vt patet in thimeo aliquid est grauius alio q2 est ꝯpositu3 ex pluribus ptibus et propter hoc plũbũ d2 grauius plũbo q2 ꝛ es ere. trigona ãt st̄ p̄me ptes ex q̄b⁹ res ꝯponunt̄ Nã p̄m platonē corpa ꝯponũtur ex sup̄ficieb⁹ sic est ãt q̄ int̄ figuras sup̄ficiales recti lineas triãgul⁹ est p̄ma Scđa suppositio est quorũdã dicētiũ aliquid eē leui⁹ q2 pl⁹ h3 de vacuo. ꝛ graui⁹ q2 pl⁹ h3 de pleno ꝓpt̄ hoc eni dicũt lanã eē leuiorē ere ꝛ h'mōi corpora q̄ pl⁹ hñt de vacuo Alia ãt q̄ plus hñt de pleno ꝛ de athomis replētib⁹ dicũt esse grauiora Scđa ꝯclusio aliq̄d nõ dicit̄ grauius ꝛ leui⁹ q2 sit ꝯpositũ ex pluribus trigonis vel paucioribꝰ p̄3 q2 tunc maior ignis esset grauiori pũo igne ꝛ tardi⁹ moueret̄ sursu3 ꝛ Similit̄ esset de aere Tertia ꝯclusio aliq̄d nõ videt̄ grauiu⁹ vl' leui⁹ q2 pl⁹ hēat vl' min⁹ de vacuo q2 tũc multũ auꝝ eēt leui⁹ pũo igne cu3 pl⁹ hēat de vacuo ꝛ maior ignis esset grauior pũa t'ra ꝛ sic de alijs h̄ ãt ē f'lm Na3 simpl'r leue leuius ē hñtib⁹ grauitatē ꝛ deorsu3 lat' q̄ʒuis nõ eꝯ Nã qđ leui⁹ nõ sp est leue p̄t dici ꝛ i hñtib⁹ grauitatē alteꝝ altero leui⁹ puta aq̄ ꝛ t'ra d2 ãt h̄ q̄d ē simpl'r graue ꝛ leue h̄ ãt ad alterũ Quarta ꝯclusio aliq̄d ñ d2 leui⁹ ꝓpt̄ maiorē ꝓportiõe3 vacui ad plenũ nec graui⁹ eꝯ p̄3 q2 t'c pu⁹ ignis eq̄ cito moueret̄ sursu3 sic magn⁹ eo q̄ in pũo igne ē eadē ꝓportio vacui ad plenũ sicut i magno igne sil'r pũa t'ra eēt eq̄ g̃uis sic magna

In hoc scđo tractatu determinat p̄hs de graui ꝛ leui p̄m veritatē ꝛ diuidit̄ i q̄nq3 capl'a q̄ꝝ p̄mũ ē de cã mot⁹ grauiũ ꝛ leuiũ Pro q̄ supponit̄ p̄rio q̄ nõ o3 qđ liber qđ mouet̄ moueri a q̄libet s3 in vnoq3 motu ē determinatũ mobile vel motiuũ Vñ i motib⁹ grauiũ ꝛ leuiũ mobile ē potētia graue ꝛ leue ꝛ mouēs grauefactiuũ vel leuifactiuum sursũ eni ꝛ deorsu3 motiuum est quod grauifactiuum et leuifactiuu3 ex quo p̄3 q̄ vnũ qđ q̄ʒ mouet̄ ad suũ locũ naturalē sic ad suã ꝑfectiões

Nã a grauifactiuo graue h3 suã3 ꝑfectõēm tale ãt est in loco grauis. ꝓbatr etiã alit q2 corpm simpliciũ vnũ-qđꝗ locatũ est in ꝯcauo alterius vt terra in ꝯcauo aq̃ et aqua in concauo aeris ꝛ sic de alijs. Sȝ inter hmõi corpa inferius h3 suã3 ꝑfectionē3 a supiori Unde i or-dine ꝑtiũ vniuersi sꝑ supiora corpa habēt rõne3 forme respcte inferiorꝝ sꝑ eni qđ supi⁹ est ad id qđ sub ipso ē vt spēs ad materiã se habet Ex quo pȝ ꝙ nõ est q̃ren da causa quare vnũqđꝗ mouer ad suũ3 locu3 natura lem q2 nõ ē querenda cã ꝓpter quã vnũqđꝗ sanabile mouetur ad sanitate3 ꝛ sic de alijs Secũdo suppõcn du3 est: ꝙ differentia est inr motu3 localem grauiu3 et leuiũ ꝛ alios motus q2 grauia ꝛ leuia hñt in se princi-piu3 sui motus. s3 augmētabile vel alterabile nõ vide tur hr̃e in seipsis ꝑncipiu3 sui motus. nõ est tñ intelli-gendu3 ꝙ grauia ꝛ leuia in potētia essentialia a seipis moueanr. Nã vt supra patuit mouētur a generante vel a remouente ꝓhibēs p3 q2 cu3 ex aqua fit aer. fit ex graui leue ꝛ venit sursu3 qñ aũt leue factu3 est ꝛ est sursu3 nõ ãplius mouer deorsu3. ergo ipa grauia ꝛ le-uia nõ pñt inchoare suũ motũ localē nisi presupposito alio motu ꝛ quidē in se vidētur habere pricipiu3 trãs mutationis. Dico ãt graue ꝛ leue hec aũt nõ sꝫ ab ex tra. vt sanabile ꝛ augmētabile mouet tũc qđ a prici-pio fecit ꝛ impedimētum remouēs vnde resilijt quē-admodu3 dictu3 est in primis sermonib⁹ in qb⁹ determi-nauim⁹ ꝙ nihil horꝝ seipm mouet cu3 enim fiat ex aq̃ aer ꝛ ex graui leue venit in sursu3 Silr ãt est de leui et nõ ampli⁹ fit s3 ibi est. manifestũ ita ē ꝙ potētia ens in actũ ens venit illic Ex ꝑmo corrolario p3 aliq̃ mõ verꝝ esse qđ ãtiqui dixerũt sc3 silē moueri a suo sili nõ sic in telligendo. ꝙ silē sm formã mouear a sili sm formam s3 sic ꝙ illud qđ mouetur naturalit mouer ad suã ꝑfe-ctõe3. ps eni t̃re nõ mouetur ꝑ se ad t̃rã q2 est sicut sibi silis s3 q2 in loco t̃re est sua ꝑfectio. Nã si trãsponerer terra ad cõcauũ orbis lune ps terre nõ moueretur ad ipsa3 s3 id quo nũc mouererr nõ ei sic quia trãsponat terrã vbi nũc lũa ferer ꝑtiũ vnaq̃ꝗ ad ipa3 s3 vbi q̃dē et nũc ¶ (Drãs ãt ꝛ accidētia) In hoc scđo capitulo ponit drãs grauiũ et leuiũ Et dicit ꝙ graue simplici ter est qđ oib⁹ substat. leue simplr̃ ē qđ oibus supemiũ Sȝ graue ꝛ leue in respectu sunt q̃ q̃busdã supeminēt ꝛ q̃busdã substãt. vt aer et aq̃ Neutrꝝ eni eorꝝ ē simpli citer graue aut leue nã ãbo sunt leuiora q̃ t̃ra cũ qui-busdã ptes eorꝝ supeminēt terre ꝛ ãbo sunt grauiora igne cũ q̃libet ps eorꝝ substet igni verũtñ sunt grauia ꝛ leuia. Aer eñ q̃ntuscũꝗ fuerit substat igni ꝛ aq̃ q̃nta cũꝗ fuerit substat aeri Dixta vero ex ꝑticipatõe gra uiũ ꝛ leuiũ simplr̃ sꝫ mag̃ vel min⁹ g̃uia ꝛ leuia sm ꝙ plus ꝑticipãt de elementis grauib⁹ vl leuib⁹ Sȝ circa ipa est dubitatio q̃liter accidit ꝙ nõ vider vtiꝗ eē gra uia vel leuia Nã in in aere magnũ lignũ graui⁹ ē ꝑuo. plũbo in aqua vero leui⁹ Pro cui⁹ solutione suppõnē du3 est ꝙ oĩa elemēta hñt grauitatē ꝑter ignē de aq̃ eñ et t̃ra manifestũ est Nã aq̃ vbiꝗ h3 grauitatē ꝑterꝗ i terra De aere vero ꝓbar. nã ipe vbiꝗ h3 grauitatem ꝑterꝗ in aq̃ ꝛ t̃ra vesica eñ plena aere pl⁹ põderet q̃ si esset vacua Dđm est ad dubitatõe3 ꝙ h̃ accidit ꝓpter drãm corpm simpliciũ vñ si aliq̃d habeat plus aeris q̃ terre ꝛ aq̃ erit i aq̃ leui⁹ ꝛ in aere graui⁹ ꝛ sic supfer rer aq̃ ꝛ nõ aeri ¶ (Dĩn ãt ē simplex. In h̃ tio caplo ꝓbat duas suppositõcs ꝛ intendit duas cõclusiones. Pria ē Aliq̃d est simplicit graue ꝛ aliq̃d simplr̃ leue

Probar q2 graue simplr̃ ē qđ sm se sꝑ natũ ē ferri deor su3 hmõi ãt ē t̃ra g̃ est simplr̃ grauis ꝛ nullã hñs leui tatē. leue vere simplr̃ ē qđ sꝑ natu3 ē ferri sursu3 hmõi ãt ē ignis g̃ ē simplr̃ leuis ꝛ nullã hñs grauitatē Scđa ꝯclusio mediu3 ē t̃min⁹ ad quē mouetur grauia ꝛ a q̃ mouenr leuia Probar duab⁹ rõib⁹. pria ē q2 nihil mo uer in infinitũ cũ nõ sit possibile moueri qđ impossibi le est motu3 eē Scđa rõ est oĩa grauia cadũt ad angu los rectos. g̃ mouētur ad mediũ ꝛ ꝑ ꝯñs leuia mouer ad extrema t3 ꝯña propr ꝯrietatē illorꝝ ¶ (Dĩn autē In h̃ q̃rto caplo phs determiat de nũero q̃litatũ moti-uarꝝ q̃ ꝓbat nũerꝝ q̃ternariũ elemētorꝝ ꝛ itēdit hãc ꝯclu sionē. quatuor sunt elemēta sc3 duo extrema ꝛ duo me dia. p3 q2 oĩe elementũ mouer a medio vl ad mediũ Si a medio hoc ē duplr̃. q2 vel mouer a medio ad ex tremũ simlr̃ ꝛ sic est ignis vel a medio ad extremũ i re spcũ ꝛ sic est aer. si ad mediũ h̃ ē duplr̃ vel ad mediu3 simplr̃ sic est t̃ra vel ad mediũ in respcũ ꝛ sic ē aq̃. Qꝫ aũt ignis sit simplr̃ leuis ꝛ mouear a medio simplr̃. ꝛ ꝙ t̃ra sit simplr̃ g̃uis ꝛ mouear ad mediũ simplr̃. ꝓba tur q2 t̃ra nõ mouer de suo loco remotis elementis su-periorib⁹. nec etiã ignis descēderet sublato aere Alit aũt est de aere ꝛ aqua q̃ descēdũt substractis corpib⁹ iferi-orib⁹ nõ tñ ascendũt remoto corpe supiori nisi ꝑ violē-tiã ¶ (Figura ãt) In hoc q̃nto caplo phs ostēdit ꝙ figura nõ ē cã sufficiēs motē sursu3 ꝛ deorsu3 Et dicit figure ãt nõ sunt cause ei⁹ qđ est ferri simplr̃ aut sur-su3 aut deorsu3 s3 ei⁹ qđ est veloci⁹ aut tardi⁹. figure eni nõ sunt causa motuũ sursu3 ꝛ deorsu3. s3 bñ sꝫ cã velocitatis ꝛ tarditatis eoru3. Sȝ circa hoc occurrit dubitatio. vnde est ꝙ q̃dã corpa ferrea vl plũbea sup natãt aq̃. alia vero corpa minoris q̃ntitatis descēdēt si sunt rotunda vel longa. Non enim põt dici ꝙ h̃ fit ꝓpter sui ꝑuitatē q2 nos videmus lamina3 ferri super natura ꝛ alia ferrea ꝛ plũbea manere in aere Ad quã dicit democritus ꝙ vapores ascēdētes ab aq̃ pellunt corpa q̃ sunt supra aquã ne descendãt ꝛ corpus latu3 multos vapores ꝯꝑhendit tales ãt vapores in aere di spsi sunt ꝛ nõ vniti ꝓpter aeris subtilitatē ꝛ iõ nõ pñt i ipo talia corpa detineri sursu3 Ad dubitationē autē dđm est ꝙ cã oĩm illorꝝ est q2 q̃nto corp⁹ motũ fuerit maioris virtutis in diuidendo ipm medium in resistē-do diuisioni tanto corpus graue citi⁹ diuidit medi-um ꝛ descendit leue vero ascendit Silr cũ fuũt debilio ris virtutis tunc graue supnatabit corp⁹ ãt latũ mul-tu3 ꝯꝑhendit de corpe sibi subiecto ꝛ iõ nõ põt aliđ fa ciliter diuidere s3 corpus rotũdũ nõ tm̃ ꝯꝑhendit et iterũ corpus minus latu3 descendit in aere et nõ in aq̃ quare nõ ita faciliter diuidir sicut aer.

¶ Queritur vtrum

Aliqđ elementũ sit simplr̃ graue ꝛ aliqđ simplr̃ leue et aliqđ graue in respcũ ꝛ aliqđ leue in respcũ ¶ Arguir ꝑmo ꝙ nõ q2 si sic tũc maxime t̃ra esset simplr̃ grauis ignis vero simplr̃ leuis aer ãt in respcũ leuis. ꝛ aq̃ i re spectu grauis. s3 h̃ nõ g̃. Maior p3 quo ad scđa3 ꝛ ter tiã pte q2 data q̃lib3 minori maior ignis ē leuior. g̃ t̃ra nõ est simplr̃ grauis. ꝛ ignis simplr̃ leuis. imo t̃ra ē ali q̃d grauius aq̃ ꝛ igne aliq̃d leui⁹ Sed q̃ ad t̃tiã ꝛ q̃rtã ꝓbar q2 vnũ doliũ aq̃ plus põderat q̃ pugillus t̃re g̃ aqua est grauior t̃ra ꝛ ꝑ ꝯñs ē simplr̃ leuis et eodē mõ argueretr de aere ꝛ igne Scđo ꝓbat de t̃re ꝛ aqua di-

mus eīm de aere sine addito qd est leuis. et de aqua qd est grauis. ergo aer et aqua simplr sunt graues et leues Et hoc confirmatur. quia nisi aqua esset simplr grauis et aer simplr leuis oporteret quod grauitati aque esset aliqd leuitatis admixtū et leuitati aeris aliqd grauitatis sed hoc ē falsum. Minor probatur. qr grauitas et leuitas sunt contraria que nec respcū eiusdē nec respcū diuersorum pnt se compati in eodem. Secūdo quia tūc aqua simplex posito vacuo possz naturalit p ipm successiue dnderet cū essz ibi resistētia intrinseca grauitatis ad leuitatē. sed hoc est falsum et contra phm in qrto phicorum. Dicit eīm quod si graue simplex poneretur in vacuo ipm dnderet in instanti et nō successiue. Tercio probatur. qa forma subalis aque ē simplex. ergo grauitas (q ē qlitas motiua eius pns illā formā) debz eē simplex. Scdo sic. qr si esset aliqd elemētum simplr graue etc. sequeretur qdlibz elemētum pter ignem hre grauitatē. et qdlibet pter terram hēre leuitatem. sed hoc ē falsum. g. falsitas pntis patz pmo. quia pria nō pnt simul eē in eodē. Scdo. qr qdlibet elemētum in suo loco naturali naturalit quiescit ergo qdlibet elemētum in suo loco naturali nec hz grauitatē nec leuitatē. cum ergo oīe elemētum sit in suo loco naturali sequitur propositū. Et confirmatur autoritate Alchimenidis in suo libro de pōderibus dicentis nullū elemētum in suo loco naturali hre grauitatem. Tercio sic. Si aliqd elemētum essz graue vl ipm essz graue in quocūqz loco poneretur et hoc nō vt pbatū est quia nō solum in suo loco naturali. vl solum essz graue extra suū locum naturalē. et hoc nō quia phesica repleta aere plus trahit sursum in aqua qz si non essz repleta. ergo aer in suo loco naturali ē grauis Scdo patz quia Com. commento tricesimoqrto huius dicit quod si auferretur terra q est sub aqua ipa aqua sine difficultate et violētia dnderet ad replendū locum terre. et tamē si auferretur pars aeris sup aquā aqua nō ascēderet nisi cum qdam violētia. Et silr dicit de aere respcū aque et tre ex vna pte. et ignis ex alia. et hoc nō videtur esse nisi quia tam aer qz aqua sūt grauia in suis locis et nō leuia. ergo Quarto sic. ptes tre inferiores sunt solidiores et magis compacte qz supiores. ergo aliq ps terre nō est simpliciter grauis. Cn ista soliditas facit grauitatē et hoc patz p experientiā. Si eīm aliqs niteretur leuare aliquā ptē terre adhuc exntis in suo loco naturali ipa sibi resisterz plus qz als. et hoc non esset nisi propter grauitatē. ergo. Et confirmatur. quia vbicūqz sit ignis ipe est actualit calidus. et vbicūqz sit aqua ipa est actualit humida. ergo a siīi vbicūqz sit ignis ipe est actualit leuis. et vbicūqz sit aqua ipa est actualit grauis

In oppositū

arguitur a pho in textu. Pro solutione questionis sequūtur quatuor questiones

Questio prima

Utrum aliquod elemētum sit simplr graue. et aliqd simpliciter leue. aliqd aūt graue et leue in respcū Pro cuius solutōne Attēde pmo. quod aliqd pōt dici simplr grauius qtuor mōis Uno mō sic quod ipo existēte graui nihil est grauius. et sic nulla ps terre ē simpliciter grauis. Secūdo mō qr nihil leuitatis hz admixtū et sic qdlibz graue simplex et qlibet ps eius ē simpliciter grauis. et ido aqua est simpliciter grauis hoc mō. Tercio. qr de pnoie demrāte ipm vificatur graue sine aliquo addito. et sic tam tra qz aqua tā lapides qz ligna sunt simpliciter graues sunt eīm graues. Quarto dicitur graue qr natū ē descendere p tria elemēta scz p ignem aerē et aquā. ita quod in qcunqz illorum ponatur diuidet si non impediatur. et hoc mō quelibz ps terre pure elemētalis est simpliciter grauis. Et similit corpus mixtū bene compactū et solidū sicut ferrum plūbum marmor et alia hmōi. de graui aūt sic accepto mouetur difficultas. Ex istis patz quod qzuis aliqd corpus mixtū sit aliq pte terre grauius quāuis etiā tota terra sit qualibz sui pte grauior tamē quelibz ps terre pure elemētalis est simpliciter grauis Sicut aūt dictum est de graui sic pōt dici de leui. Dicitur eīm pmo leue simpliciter quia ipo exnte leue nihil ē leuius. Scdo quia leuitati sue nihil ē grauis admixtū Tercio qr de eo vificatur leue sine addito. Qrto. quia natū est ascēdere p tria elemēta. scz terrā aquā et aerem. ita quod in qcunqz illorum ponatur si nō sit impeditū ascēdet Attēde secūdo. quod graue in respcū dicitur duobus mōis. Uno mō qr sue grauitati ē aliqd leuitatis admixtū. et sic nullum est dubiū de graui in respcū. nullū eīm corpus simplex isto mō potest eē graue. Secūdo mō dicitur graue in respectu qr in aliquo elemēto natū est ascēdere. et in aliq descēdere. et sic est de ipo ad propositū. et posset proportionabilit distingui de leui in respcū Dic ad questionem. quod aliqd elemētum est simpliciter graue vtputa terra. et aliqd leue simplr vtputa ignis. aliqd aūt graue i respcū vt aqua. et aliqd leue in respectu vt aer

Questio secunda

Utrum oīe elemētum pter ignem hēat grauitatē. et qdlibet pter tram hēat leuitatē. Nodm est. quod grauitas et leuitas pnt accipi dupliciter. Uno mō pro qlitatibus secūdis contibus qlitates pmas priis ad inuicem. et sic nō est possibile eas simul eē in eodē. Alio mō pro qbusdam naturalibus potētiis ita quod grauitas sit qdam naturalis potētia p quā graue natū est ferri sub quocūqz leuiori se. et leuitas sit qdam naturalis poña p quā leue natū est ferri supra qdcunqz grauius se. et sic pnt in eodem repiri. Iste eīm due naturales poñe nō ptrariātur neqz repugnāt. sed pnt in eodē repiri. Nō est ergo imaginādum quod in grauibus et leuibus in respcū scz in aq et aere sit grauitas cōmixta leuitati sicut aliqui dicūt. Est eīm in eis vna simplex qlitas motiua habēs naturales poñas ad ascensum et descēsum que facit ea descēdere quādo sub eis est aliqd leuius. et ascēdere qn sup ē aliqd grauius. Est eīm talis ordo entiū naturaliū quod leuiora naturalit appetunt esse sup grauiora. et grauiora sub leuioribus. Ex quibus patz qualit debet intelligi autoritates phi in textu posite quibus videtur velle idem simul eē graue et leue respcū diuersorum et hre grauitatē et leuitatē. Non eīm debēt simpliciter intelligi sed sicut dictum ē Dicit eīm in pmo caplo. nā simpliciter leue leuius est hntibus grauitatē et deorsum latis. et in eodē Nā quod leuius nō sp est leue et in hntibus grauitatē alterum altero leuius vtputa tra aqua Dicit aūt hoc quidē simpliciter graue et leue hoc aūt ad alterum. nō eīm pōt hoc simpliciter intelligi cum compatiuus presupponat positiuū. In scdo vero caplo secūdi tractatus dicit sic. Oia aūt grauitatem hnt pter ignem et leuitatē hre necariū vbiqz pterqz in terra. aer aūt pterqz in aqua et tra. In ea tū que ē ipius regione oia grauitatē hnt pter ignē et etiā aer signum

autē quia aer plus inflat⁹ vti' vacuo ꝛ in q̄rto caplo sursuȝ aūt in ea q̄ ignis nō socie' aer nisi vi. Aer tñ ꝛ aqua hñt leuitatē ꝛ grauitatē vtrūq3. Nō aūt ex his au/ toritatib⁹ phi dēt aliqs imaginari phm velle ꝯria in aliquo ꝯmisceri ꝛ maxime qꝛ loquit' de corpib⁹ simpli/ cibus quoꝝ manifestuȝ est formas subales ꝛ q̄litates simplices dēre dici q̄cquid de alijs dicat'. Scdo ptȝ ex dcis ꝙ graue ꝛ leue in respcū vbicūq3 ponant' pñt naturalit' ascēdere ꝛ ꝺn̄dere. nā vbicūq3 essȝ aqua si sub ipa īmediate essȝ aer ipa naturalit' descēderet. ꝛ vbicūq3 sup ipam essȝ terra ipa ascēderet. ꝛ hoc si nō impe/ diret'. Tercio ptȝ dr̄ia inter graue simplicit'. ꝛ graue ī respcū. Et similit' inter leue simplicit' ꝛ in respcū. qꝛ graue simplicit' nullibi descēderet. graue autē ꝛ leue ī respcū vbiq3 pñt ascēdere ꝛ vbiq3 descēdere ¶ Sed ꝯtra ista arguit' quadrupl'r Primo. qꝛ ſm phm aer nō pōt ascēdere p speram ignis nisi violēte. Dicit em̄ vt iam allegatū est sursuȝ aūt in ea q̄ ignis nō fere' aer nisi vi. ¶ Scdo sic. quia si sic tūc aqua nō dēret esse magis grauis q̄3 aer quia sic vbiq3 potest naturaliter aer ascēdere ꝛ ꝺn̄dere. ita ꝛ aqua. ¶ Tercio sic. quia tunc idem mobile simplex posset naturalit' moueri motib⁹ ꝯtra. ijs. qd̄ est manifeste fīm ¶ Quarto sic. qꝛ tūc ī eodem possent repiri ꝯtraria. nō soluȝ ꝓtualiter sed for/ malit'. vtputa ipȝ graue ꝛ leue ¶ Ad pmā dōm ē. ꝙ si in spera ignis essȝ aliqd̄ corpus graui⁹ aere. tūc aer naturalit' ascēderet supra ipm ꝓpter naturalē ordinē grauiū ꝛ leuiū. nec hoc voluit negare phs Si ꝓo in spera ignis nullū esset corpus. ibi nō ascēderet ignis nisi forte ad ꝓhibendū vacuū ꝛ tūc nō ascēderet naturalit' ex pte sui. sed solū ex pte nature vl'is. Si vero in illa spe/ ra essȝ ignis soluȝ tūc ascēderet ibi violēte oīno. ꝛ hoc voluit dicere phus ¶ Ad scdam dōm. ꝙ vbicūq3 aq̄ est grauior aere nō quia possit alicubi ꝺn̄dere vbi non possit aer. sed qꝛ nata est ꝺn̄dere in aere ꝛ esse sub ipo ipe aūt nō est natus ꝺn̄dere in aqua ꝛ eē sub ea. ¶ Ad terciā dōm est. ꝙ illi mot⁹ nō essent ꝯrñ quāuis pñt eē a termis ꝯrijs ad termīos ꝯrios. nō tñ hoc sufficit ad ꝯrietatē motuū. sed cū hoc requirit' ꝙ tales mot⁹ fiāt p similia media in grauitate ꝛ leuitate ¶ Ad q̄rtam ptȝ solutio ex his que dcā sunt

Questio tercia.

Vtrꝫ aliqd̄ elemētuȝ in suo ꝓprio loco sit graue. Procui⁹ solutōne ¶ Attēdēdē pmo. ꝙ grauitas capit' du/ plicit'. Vno° pro quadā dispōne potēali ꝛ hītuali aū formā grauis siue actualit' declinat siue nō Alio mō pro tali dispōne actualit' inclināte ad motū deorsum. et ꝓportionabilit' posset dici de leuitate ¶ Attēde scdo ꝙ elemētuȝ exñs graue in respectu. ꝛ etiā leue in respectu facilius descēdit q̄3 ascēdit. Cui⁹ causa ē. qꝛ aqua (que ē grauis ī respcū) mag' ē fluxibilis q̄3 terra. ꝛ minus q̄3 aer. iōo si aliqua ps terre substrahat' aer fluit ad replendū locū illum. nisi sit aliqd̄ instrumētuȝ ꝓhi/ bens aerē ne illum locū subintret. Et similit' est de igne in ordine ad aerē. vñ est ꝙ aer ꝛ aqua sine ꝓhibente bene descendūt. ꝛ sine ꝓhibente instrumētali nō ascendunt. Alia cā est. quia qd̄libet elemētum certis supficieb⁹ circūscribit' Illud ergo (qd̄ est graue) a su pficiebus circūscribētib⁹ ꝓhibet' ne ascēdat. licet in descē/ su nō ꝓhibeat' ¶ Dicendū est ad questionē. ꝙ gra/ ue in suo ꝓpo loco hȝ grauitatē habitualeȝ. hēt em̄

ibi suā ꝓpam formā subalem quā consēq̄tur grauitas ꝛ hoc ptȝ p eandē qualitatē p quā elemētuȝ mouetur ad ꝓpum locū. si fuerit extra naturalit' quiescit ī ꝓpo loco si sit in ipo. ¶ Sed elemēta grauia mouent' ad sua loca p grauitatē. ergo in illis p eandē quiescūt et p ꝯñs ipa in ꝓprijs locis hñt grauitatē ¶ Dic se/ cūdo. ꝙ nullū elemētuȝ in suo loco ꝓpo hēt actualeȝ grauitatē. hoc ē grauitatē actualiter inclinātem ad locum deorsuȝ. Ptȝ pmo. quia q̄ descendūt vsq3 ad fundum maris nō ꝑcipiūt grauitatē aque sup se exñtem et q̄uis sup nos sit multuȝ aeris. non tñ aliquā grauitatē ꝑcipimus. Ptȝ scdo. quia nullū elemētuȝ exñs in ꝓpo loco inclinat' extra ipm. ergo graue in ꝓprio loco nō inclinat' actualit' extra ipm ¶ Sed contra ista arguit' quadrupl'r. Primo sic. qꝛ posito ꝙ aqua sit in ꝓpo loco si dimittat' magna ps in ipa illa aqua naturalit' ascēdit supra t'raȝ. Et sil'r si fiat foramē in terra aqua naturalit' descēdit. nō obstante ꝙ sit in suo ꝓ/ prio loco. Et eodē mō pōt argui de aere. posito ꝙ su/ pra ipm auferat' aliq̄ ps terre. ergo sequit' ꝙ elemēta in suis locis hñt actualē grauitatē ꝛ leuitatē ¶ Scdo sic. vesica repleta aerē plus ponderat q̄n est repleta q̄3 q̄n non est repleta. ꝛ hoc nō esset nisi aer in ꝓpo loco essȝ grauis. ¶ Tertio sic. terra in ꝓprio loco est grauis grauitate actuali. ergo ꝛ aer. Añs ptȝ. nā si aliqs ni/ teretur leuare aliquā ptem t're in suo loco ꝓpo. ipa p suā grauitatē adhuc resisteret eleuāti ¶ Quarto sic. ptes inferiores terre st' solidiores q̄3 supiores. ergo magis graues. ꝯña tenet. qꝛ soliditas ē causa grauitat'.

¶ Ad pmā dōm ꝙ elemēta in ꝓpo loco dimissa in sua naturalitate non habēt actualē grauitatē. q̄3 cito ergo terra ponit' in aquā statim ipa desinit eē naturaliter situata. eo ꝙ ipa exñs min⁹ grauis ē situata īmediate supra t'ram q̄ est magis grauis. Sil'r sublata aliqua pte terre sub aqua illa desinit eē naturalit' locata. cum nō habeat īmediate sub se aliqd̄ graui⁹. ꝛ iō tūc pōderat. ¶ Ad scdam negat' añs. Dicit em̄ Com. volēs sumere expientiaȝ de illo qd̄ nō ꝑcepit drām int' vesicā aere repletā ꝛ nō repletā ꝛ possȝ dici ꝙ si sit aliq̄ dr̄ia illa prouenit ex eo ꝙ aer exñs in vesica ē ꝯdensat⁹ et sic ē minus leuis ¶ Ad t'ciaȝ negat' añs. ꝛ ad eius ꝓbationē dicit'. ꝙ postq3 aliqs violētat vel incipit violētare aliquā ptem terre. tūc illa grauitas habitual' in/ cipit eē actualis ꝛ licet nō moueat actu tñ actu resistit. ¶ Ad q̄rtam negat' maior. nā ptes supiores nō pōde/ rant supra ipsas. sed ptes supiores st' magis porose ꝛ magis replete aere q̄3 ptes iuxta centꝝ exñtes q̄ st' multum solide.

Questio quarta.

Vtrꝫ loca naturalia grauiū ꝛ leuiū simpliciū sint cā motus eoꝝ. ita ꝙ ipa naturalit' moueant' ab ipis.

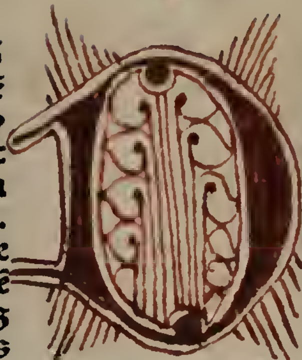
¶ Dic pmo. ꝙ grauia ꝛ leuia nō mouent' naturalit' a suis locis naturalib⁹ in gñe cause efficiētis. Ptȝ. quia vt pus probatū est grauia ꝛ leuia mouent' effectiue a se ipis vel a pncipio intrinseco. Scdo probat' autoritate phi in pmo caplo secūdi tractat⁹. vbi dicit. hec quidem in sei pis vident' hr̄e pncipiū trāsmutatōis. dico aūt graue aut leue hec aūt nō sed ad extra puta sanabile ꝛ augmētabile mouet tñ qd̄ a pncipio fecit ꝛ impedimentū remouēs vnde resiliuit quēadmodū dcm̄ est ī pmis ſmonib⁹. Ex hac autoritate ptȝ manifeste ꝙ q̄3/

uis grauia z leuia q̄ntum ad inchoatōem motus nō moueant nisi a gn̄ante vel remouēte prohibens. tamē habēt in seipis p̄ncipium sui motus. Ex quo patz q̄ nō est imaginādum q̄ in loco sit quedā virtus attractiua locati. qua locus mouet ip̄m. sicut magnes attrahit ferꝝ. Si em̄ ita essz tūc talis motus essz violētus. et quāto aliqd corpus essz grauiꝰ tanto tardiꝰ moueretur deorsuz ¶ Dic scd̄o. q̄ grauia z leuia mouētur a suis locis naturalibꝫ in gn̄e cause finalis. Patz quia ille ē finis alicuiꝰ in quo ip̄m ꝯseruat. sed locus naturalis ē conſuatiuꝰ locati. ergo. ¶ Et si queras. Utrꝝ ergo talia loca sint fines intrīseci vł extrīseci corpoꝝ grauiū z leuiū. Dico q̄ sint extrīseci. z ideo non opꝫ q̄ sint cause formales. q̄uis em̄ finis intrīsecus z forma coincidāt nō tamē oportet ita esse de fine extrinseco ¶ Et si queras vlteriꝰ. an si forma grauis z ipsa grauitas auferet a materia posset moueri deorsum. Dicendū est probabiliť. q̄ materia nec moueret sursum nec deorsuz. Forma tamē substātialis z ip̄a grauitas ꝯseruate in aliq̄ simpliciť vł supplente vicē liliꝰ p̄nt moueri deorsum ¶ Si queras vlterius. an qualitates motiue ip̄ius grauis sint eiusdē spēi spēalissime. Dicendū q̄ duplices stꝫ tales qualitates motie elementoꝝ. scꝫ principales z minus p̄ncipales. Principales stꝫ forme substātiales elementoꝝ ille distinguūtur spē ab alijs. sicut z ip̄a elemēta distinguūtur specie Minus p̄ncipales aūt siue instrumētales nō distinguūtur nisi spē accidētali. z illa diuersitas sufficit ad ꝯcludendū diuersitatē motus ¶ Si queras quarto. q̄uo ergo pōt excludi q̄ternarius nūerus elemētorum ex pte qualitatū motiuaꝝ. Dico q̄ isto mō. nā oīne elementū habet qualitatē motiuā. vel ergo hꝫ grauitatem vel leuitatē. Si leuitatem hoc est dupliciť. q̄ vel habꝫ leuitatem simpł'r z sic est ignis. vel leuitatem in respectu sic est aer. Si hēat grauitatē hoc etiā est dupliciter. quia vel habꝫ grauitatē simpliciť. z sic est terra. Vel in respectu sic est aqua.

Ad rōnes

añ oppositum. Ad p̄maz z scd̄am z ꝯfirmatōes earum ptꝫ solutio ex dictis ¶ Ad t'ciam d'r q̄ elemēta in suis locis naturalibꝫ nō habēt grauitatē actualem siue actualiť inclinātez ad motum. ¶ Ad p̄mam pbatiōnē ptꝫ solutio z ad scd̄am. Uñ latera ignis ab īuicem diuisa facilius z citius ꝯfluūt q̄ꝫ latera aque aut aeris Et similiť latera aque facilius ꝯfluūt q̄ꝫ terre. si ergo infra aerem āmoueatur aliqua ps aque. ip̄e naturaliť descendꝫ valde cito ad replendum locum ne fiat vacuū. quia latera aque ab īuicem diuisa non possunt ita confluere sicut aer pōt descendere z illum locuꝫ replere. Sed si supra aerem āmoueret aliqua ps ignis nō cito ascēderet aer quia ille locus repleret per ꝯfluxum ignis. ¶ Ad q̄rtam ptꝫ solutio ex dictis. Ad ꝯfirmatōem d'r q̄ non vbicūq̄ꝫ est ignis actualiter cōburit. nō em̄ cōburit in cōcauo orbis lune. cuꝫ ibi nō sit ꝯbustibile applicatū sibi ¶ Et i hoc finitur q̄rtus liber de celo z mūdo

¶ Incipit p̄mus liber de gn̄atōne z corruptōne.

De generatō

ne aūt z corruptōe. ¶ Iste ē liber perigeneos. i. de gn̄atōne In quo determiat p̄hs de corpe naturali. qd est mobile ad formā. Et diuiditur in duos libros p̄tiales. In quoꝝ p̄mo determiat de gn̄atōne z corruptōne z alijs mutatōnibus eis ānexis. In scd̄o vero determiat de gn̄atōnibus et corruptōnibus in cōi. Diuidit aūt p̄mus liber in prohemiū z tractatū. Nā in p̄hemio p̄mittit suū intētum z dicit. De dōm est de gn̄atōne z corruptōe. z de natura gn̄atoꝝ z corruptoꝝ. z vł'r de oībus cauſ z rōibus ip̄oꝝ. z etiā de alteratōne z augmētatōne quid sit Et vtrꝝ gn̄atio z alteratio sint eiusdē nature vel non Pars āt executiua diuidit in tres tractatꝰ. Quoꝝ primus ē de gn̄atōne z corruptōne. Et diuidit in tria capitula In quo cū p̄mo determiat de drn̄a inter gn̄atōez z alteratōem sm opīonem ātiquoꝝ. Quidā em̄ ātiq̄ꝝ dixerūt gn̄atiōnē esse alteratōem z non differre ab ea. Alij vero dixerūt gn̄atiōnē esse alterius nature ab ea. Et etiā illi qui posuerūt tm̄ vnū p̄ncipiū nō potuerūt saluare drām inter gn̄atōem z alteratōem. sed q̄ posuerunt plura p̄ncipia necāriō habuerūt ponere eas differre ab īuicem. Et ideo Anaxagoras (q̄ posuit plura p̄ncipia materialia z nō posuit drām inter gn̄atōez et alteratōem ꝯtriā) vocez ignorauit ¶ Dēnter autē antiq̄ posuerūt plura p̄ncipia materialia. q̄r Empedocles posuit q̄tuor p̄ncipia materialia. scꝫ ignē aerez aquā z terrā. z duo agentia scꝫ litem z amicitiā. Sed Anaxagoras Democritꝰ z Leucipꝰ posuerūt infinita p̄ncipia matialia. sed diuersimōe. q̄r Anaxagoras posuit īfinita eē p̄ncipia eterogenioꝝ vt neruū carnē z os p̄ncipia manꝰ z pedis. Sed Democritꝰ z Leucipus posuerūt omogenia vt carnē z os eē ꝯpositas ex infinitꝫ athomalibꝫ drn̄tibus figura ordine z positōne Empedocles āt z Anaxagoras ꝯrio mō locutistꝫ. Nam Empedocles ignē aerē aquā z t'ram eē corpora simplicia posuit. carnē aūt z os dicit eē ꝯposita z mixta ex his. Sꝫ Anaxagoras dicit hec nō esse magꝫ simplicia q̄ꝫ alia. sed oīa eē ꝯposita ex infinitꝫ p̄ncipijs diuersaꝝ rationū que dicit eē pansp̄ma. hoc ē vł'e semen alioꝝ ¶ (Et his q̄dem) ¶ Hic p̄hs īndꝫ q̄d veritatꝫ hn̄t iste opīones. z ponit sex ꝯclusiones. Prima dicentis tm̄ esse vnū p̄ncipiū materiale. necāriō hn̄t dicere gn̄atiōnē z corruptōem eē alteratōem. Ptꝫ q̄r alteraᵒ est q̄n subcō manēte eodē fit mutaᵒ in q̄litatibꝫ. sed illi dicūt in gn̄atōne z corruptōne subēm puta illud p̄ncipiū materiale manere idē in subn̄a z soluꝫ mutari in q̄litatibꝫ ergo sm eos gn̄atio z corruptio nō stꝫ aliud q̄ꝫ alteraᵒ ¶ Scd̄a ꝯcluᵒ dicētes plura eē p̄ncipia materialia opꝫ dicere gn̄atōem differre ab alteratōe Ptꝫ q̄r sm eos p ꝯgregatōem hmōi p̄ncipioꝝ materialiuꝫ fit gn̄atio. z p segregatōem eoꝝ fit corruptio. Et q̄r ex dcis satis ptꝫ reprobaᵒ opīois ātiquoꝝ dicētiū vł ponentiū tm̄ vnū p̄ncipiū materiale. ideo vt reprobent opīones ponētiuꝫ plura talia p̄ncipia gn̄aliť ponūtur due ꝯclusiones p̄cedētes. Est ergo tercia in ordine q̄ꝫ uis dicentes plura eē p̄ncipia matialia hērent dicere alteratōem eē aliud a gn̄atōne. tn̄ sm dcā eoꝝ impossibile ē hoc saluare. Ptꝫ q̄r ip̄i dicūt hmōi p̄ncipia ma

terialia manere eadē in subāa añ trāsmutatōem ꝛ post
sicut videmꝰ in augmētatōne ꝛ diminutōne suba ma
nēte eadē fieri trāsmutatōēs in quātitatib᷑. ergo hmōi
trāsmutatio ē alteratio. Et pro maiori ońsione huiꝰ
ponit quarta ꝯclusio dicēs. plura eē pncipia materia
lia nō pñt saluare alteratōes. probat tribꝰ rōnibꝰ. Pri
ma. qꝛ si gñatio ē impossibilis. alteratio ē impossibilis.
Si eñ nō est possibile ex igne fieri aquā neqꝫ ex aqua
terrā. neqꝫ ex albo nigꝝ erit. neqꝫ ex molli durꝝ. eadem
aūt rō est in alijs. Sed ꝺm eos gñatio siue trāsmutaꝰ
subāalis ē impossibilis. ergo etiā alteraꝰ siue trāsmu
tatio in q̄litatib᷑. Hmōi eñ q̄litates ꝺm eos sūt dñe
elemētoꝝ. puta calidū frigidū hūidū siccū albū ni
grum durꝝ molle. Nam ꝺm Empedoclē. ether id est
ignis ē albus ꝛ calidus. Imber ꝟo id ē aqua ē niger
et frigidus. Scđa rō. quia in oī motu siue sit augmē
tatio siue diminutio siue loci mutatio dēt manere idē
Est eñ motus trāsitus de ꝯrio in ꝯrium. nō pōt aūt
fieri trāsitus de vno ꝯrio in aliud. nisi maneat idē sub
iectū sub vtroqꝫ termīoꝝ. sed illi nō ponūt aliqđ vnū
subēm ꝯcurrere ad trāsmutatōem. ergo nō pñt salua
re aliquē motū ꝓprie dcm̄. nec ꝑ ꝯñs alteratōes. Ter
cia rō est proxima ꝑcedēti magis tñ spēalis. si alteraꝰ
est opꝫ subēm esse vnū. Oīm eñ hñtiū trāsmutatōes
ad se iuicem materia ē vna. ꝛ si subēm ē vnū. ꝛ alteratō
est vna. Ad reprobādū aūt opiōnē Empedoclis po
nūtur due ꝯclusiones seqūtes. Prima. Empedocles
ꝯtradicit apparentib᷑ ꝺm sensum. ꝛ etiā ꝯtradicit sibiipi
Primū ptꝫ. qꝛ dicit oīa fieri ex elemētis. ꝛ ipa elemēta
nō esse trāsmutabilia ad se iuicem. Manifestū est aūt
ꝙ vnū elemētum fit ex alio. Scđm ꝓbatur duab᷑ rōi
bus. Prima. quia ipe dicit elemēta amittere ꝛ recupa
re formas q̄bus ab iuicē distinguūt. ꝛ tñ negat ea ab
iuicem trāsmutari. ipe eñ dicit ꝑ amicitiā elemēta
ꝯgregari in vnū cahos. ꝛ tūc ꝑdere suas formas. seq̄t
etiā ꝙ corrūpunt. Et dicit etiā ex illo cahos elemēta
segregari ꝑ litem ꝛ recupare suas formas. seq̄tur ergo
ꝙ gñant. Dicit ergo elemēta gñari ꝛ corrūpi. ꝛ ꝑ ꝯñs
ꝯtradicit sibiipi. Scđa rō. quia ipe dicit ignē esse leuē
calidū ꝛ mollem. trām aūt graue frigidā ꝛ durā. Sꝫ
hmōi passiones eciā ꝺm eū possunt de nouo aduenire
elementis. sicut ptꝫ in eoꝝ segregatōne. ꝛ de nouo ab ip
sis auferri sicut patꝫ in eoꝝ ꝯgregatōne. ergo ꝺm eū ele
mēta sūt gñabilia ꝛ corruptibilia. atqꝫ trāsmutabilia
ad iuicem. ꝛ ꝑ ꝯñs ipe ꝯdicit sibiipi. ¶ Sexta ꝯclusio
insufficient locutus ē Empedocles de pncipijs reruꝫ
naturaliū. Ptꝫ qꝛ ꝺm eius opiōem inceptū est vtꝝ mlta
ta sūt pncipia vel tm̄ vnū. Est eñ incertū vtꝝ illud ca
hos sit pncipiū elementoꝝ. vel vtꝝ elemēta scꝫ ignis ꝛ
terra ꝛ stistica. i. media hoꝝ sint pncipia illiꝰ cahos.
Sic eñ ipm cahos fit ex elementis ꝯuenientib᷑ ad iui
cem ꝛ in eius fcōne suppositis tanꝗ materia ita non fiūt
hmōi elemēta. illud cahos supponit tanꝗ mātia ex q̄
ꝑ trāsmutatōes ipa fiūt ¶ In hoc
scđo caplo dēterminat phs de gñatōne ꝛ corruptōne ꝺm
opiōes antiquoꝝ dicēs. vlr itaqꝫ de gñatōe ꝛ corrup
tione simpliciū elemētoꝝ dcm ꝛ silr de alijs spēb᷑ mo
tus. vt de augmētatōe ꝛ alteratōe. Ad ońdendū aūt
ꝙ āntiqui nō bñ locuti sūt de his. ponūtur tres ꝯclusio
nes. Pria ꝯclusio. plura insufficiēter locutꝰ est de mu
tationib᷑ ꝺm formā. Probat. qꝛ solū locutꝰ est de gña
tione ꝛ corruptōne ꝑtermittēs augmētatōes ꝛ diminu
tione. Scđo. quia nō locutꝰ est de gñatōne mixtoꝝ. sꝫ
solū de gñatione ꝛ corruptōe elementoꝝ. Scđa ꝯclu
sio. Oēs āntiqui ꝑter Democritū insufficient locuti sūt de
predcis mutatōnib᷑. Probat pmo. qꝛ de ipis nō ꝓfun
de quesierūt sed solū dēterminauerūt de eis q̄ etiā vulga
res dicerēt puta ꝙ augmētaꝰ fiat ꝑ additōes silis Se
cūdo probat. qꝛ nō sunt locuti de āneris pdcis muta
tionib᷑ scꝫ de actōne passione ꝛ mixtōne ꝛ sic de alijs.
Tercia ꝯcluꝰ Democritꝰ videt fuisse sufficient locu
tus de mutationib᷑ ꝺm formā. Probat. qꝛ de oībus
hmōi mutatōnib᷑ curā habuit. Unde nō solū voluit
dicere quō fieret gñatio ꝛ corruptio. sed etiā quō fiunt
alie mutatōnes. Dicebat eñ ꝑ ꝯgregatōem athamo
rū fieri gñatōem. ꝑ segregatōem vero corruptōem. ꝛ
ꝑ trāsmutatōes situs ꝛ ordinis illoꝝ fieri alteratōem
Mouebat eñ ex hoc ꝙ idē aliter ꝛ aliter visū appet
diuersoꝝ ꝛ quasi infinitoꝝ coloꝝ. Ex transpōne ergo
istoꝝ athamoꝝ fiūt diuerse q̄litates sicut ex eisdē lr̄is
aliter ꝛ aliter ordinatis fit tragedia ꝛ silr comedia. vñ
ꝺm eū oīe qđ appet est veꝝ. Quarta ꝯclusio. de pdic
tis mutatōnib᷑ ꝺm formā a naturali phō dēterminandū
est. Probat. qꝛ de illis fuerūt diuerse opīones āntiquo
rū vt ptꝫ ex dcis. ꝛ de eis sūt dubitatōes ꝛ difficulta
tes. Uñ circa gñatōnem ꝛ ꝯpōnem reꝝ naturaliū sūt
due q̄stiones pcipue. Quaꝝ pma est. vtꝝ corpa ꝯpo
nant ex indiuisibilib᷑. vel vtꝝ nulla sit magnitudo indiui
bilis. Scđa est. dato ꝙ sit aliq̄ magnitudo indiuisibil
vtꝝ corpa ꝯponant ex supficieb᷑ sicut dicit Plato i thi
meo. vel ex alijs corpib᷑ sicut dicūt Democritꝰ ꝛ Leu
cippus dicētes res naturales ꝯponi ex athomis non q
dem intelligēdo ꝙ hmōi corpa athomalia sint simplr
indiuisibilia extra ptem ¶ Dicit eñ ea esse figurata ita
tñ ꝙ sue ptes nō possent sepatim existere. Quīta ꝯcluꝰ
opīo Plonis de gñatōne siue ꝯpōne reꝝ est irrōnabi
lior ꝗ̄ opīo Democriti. probat q̄tuor rōnib᷑. Prima
qꝛ rōnabiliꝰ est corpa ꝯponi ex corpib᷑. sicut dixit De
mocritꝰ ꝗ̄ ex nō corpibus sicut dixit Plato. q̄ posuit
res naturales ꝯponi ex triāgulis. Scđa rō Plato ex
suis dictis nō potuit saluare gñatōem ꝛ alteratōes q̄s
intēdebat saluare. Democritꝰ aūt dicēs gñatōes fie
ri ꝑ ꝯgregatōem athomoꝝ. ꝛ alteratōes ꝑ trāspōnem
ipoꝝ ꝺm quā dicebat trāsmutari ideam siue formā.
Tercia rō reddit cām q̄re Democritꝰ meliꝰ pōt loq
de reb᷑ naturalib᷑ ꝗ̄ plato. qꝛ democritꝰ erat exptus
circa naturalia. eo ꝙ multū i eis studuerat. plato ꝟo
plus studuerat circa diuina. ꝛ vlia pncipia reꝝ. ꝓpt
qđ platonici ex multis ꝺmonib᷑ indocti existimātes in
tuētes ꝛ ad pauca respiciētes de facili enūciāt. Qrta
rō. qꝛ Democritus ꝓcessit ꝑ rōnes naturales ꝛ ꝓpas
plato vero ꝑ rōnes cōes ꝛ logicas ¶ Supponebat eñ
plato ꝙ triāgulus ē pma figura. Et ex hoc arguebat
ꝙ pmus triāgulus ē ꝯpositus ex trib᷑ pūctis. ꝛ non ex
magnitudib᷑ diuisibilib᷑. Et vltra dicebat ex illo a
lia ꝯponi. Et arguebat sic. si ille triāgulꝰ essꝫ diuisi
bilis i magnitudies iteꝝ diuisibiles. seq̄ret ꝙ añ triā
gulū essent alie figure. qđ est flm. Democritꝰ aūt ha
buit tres rōnes. Quaꝝ pma ꝛ pncipalis ē hec. si cor
pus ponat esse diuisū qñtūcūqꝫ est diuisibile nō seq̄
tur impossibile. sequeret tñ impossibile si nō esset ꝯpo
situm ex copibus indiuisibilib᷑. ergo corpꝰ cōponitur
ex alijs corpibus indiuisibilib᷑. Maior ptꝫ. quia fcā
diuisione oīmoda corpis vtputa ligni ꝛ diuiso ipo fꝫ
qđlibet signū. vel remanēt corpa indiuisibilia. vl mag
nitudies diuisibiles. vel pūcta. vel nihil. vel supficies

vel passiones sine magnitudie.sed qdlibet istoꝝ est im
possibile pter p̄mū.ergo. Qꝫ aūt scdm sit impossibile
vꝫ puta ꝙ fcā oimoda diuisione remaneāt magnitu-
dines diuisibiles. Pꝫ quia hoc essꝫ ꝯtra positū.posi
tum est em̄ ꝙ fcā sit oimoda diuisio.ꝛ corpus sit diui
sum q̄ntūcūqꝫ pōt diuidi. Qꝫ aūt terciū sit impossibi
le scꝫ ꝙ pūcta remaneāt.probaᵗ quatuor rōnibꝫ. Pri-
ma.quia vnicuiqꝫ illoꝝ punctoꝝ ꝑ se exn̄tium opteret
assignare ppum locū quod ē impossibile. Scd̄a rō.
qa si sic tūc ista corpa non eēnt pūcta imobilia. Mo
to em̄ corpe mouetᵗ quelibꝫ eiꝰ ps. Nec mobilia cū in
diuisibile nō mouetᵗ. Tercia rō sequeretᵗ ꝙ ista pūcta
in corpe se tāgerent qd est īpossibile. Quarta rō.quia si
diuisa iteꝝ ꝯponanᵗ resultabit equale pori qd non pt
dici de pūctis.qꝛ indiuisibile additū indiuisibili non
facit ipm maiꝰ Si em̄ oīa ꝯponāᵗ nullā faciūt magni
tudinē. Qꝫ aūt punctū additū pūcto nō reddat maiꝰ
Pꝫ quia ptes linee diuise eēnt maiores ꝙ̄ in linea cuꝫ
in illis sint duo pūcta loco vnius in linea exn̄tis. Qꝫ
aūt quartū sit īpossibile scꝫ ꝙ nihil remaneat Proba
tur quia tūc illud corpꝰ esset ꝯpositū ex nihilo.ꝛ ꝑ ꝯse
quēs ipm nihil essꝫ nisi ꝑm appentiā. Qꝫ aūt q̄ntū sit
impossibile scꝫ ꝙ remaneāt supficies que imaginanᵗ
quasi rase in corpe.pꝫ quia in re nulla esset extēsio ꝑm
profunditatē. Sicꝫ em̄ puncta se habēt ad lineā ꝛ lon
gitudinē.ita supficies ad corpus ꝛ profunditatē. Qꝫ
aūt nō remaneāt passiones sine magnitudie.probatur
duabꝫ rōnibꝫ. Prima.quia tūc passiones eēnt quasi ac
cidētia sepābilia a suis subiectꝫ quod ē impossibile.
Scd̄a rō.quia sequeretᵗ ꝙ magnitudo vt corpus esset
ꝯposita ex nō magnitudibus qd est ita īpossibile sicꝫ
ꝙ corpus sit ꝯpositū ex pūctis.passiones ꝟo sine mag
nitudine nō plus hn̄t de extēsione ꝙ̄ puncta in ꝯtactu
linee vel signa diuisionis qd idem est. Scd̄a rō ipius
Democriti fundabaᵗ in ista suppōne.nihil est qd nō
possit appere.ipe em̄ ponebat oīe veꝝ esse in appentia
Vn̄ sic arguebat.nō ꝯtingit deuenire ad ptes insensi-
biles sicꝫ pꝫ ex suppōne.sed nisi essꝫ status ad corpa ī
diuisibilia tūc fieret diuisio ad ptes insensibiles.ergo
ibi est status ꝛ ꝑ ꝯn̄s res naturales ꝯponūtur ex mag
nitudinibꝫ indiuisibilibꝫ. Tercia rō eius fuit.qꝛ vt di
cebat aliᵗ nō possent saluari gn̄atio alteratio ꝛ alij mo
tus. Ad p̄mā aūt istaꝝ rōnū (que fundaᵗ sup ista
suppōne.corpus ē diuisibile ꝑm qdlibet signū) Dd̄m
est ꝙ si diuisibile accipiaᵗ pro posse diuidi ipa ē vera.
Si aūt exponaᵗ pro posse esse actu diuisuꝫ tūc ipa est
falsa. Oīe ergo corpꝰ sensibile ē diuisibile ꝑm qdlibꝫ
signū ꝛ etiā indiuisibile hoc em̄ ptāte illud āt endelchia
existit Ad scd̄am rōem facilis ē solutio.ꝯtingit em̄
dari ptes minimas ꝑm sensuꝫ sed nō simplr̄. Est ergo
deuenire ad ptes seorsum nō appentes sensui q̄ tn̄ pn̄t
videri si cū alijs vnianᵗ. Ad tciam dr̄.ꝙ aliᵗ fiūt
gn̄atio ꝛ alteraᵒ sicꝫ postea dicetur. Generaᵒ em̄ fit ꝑ
hoc qd est trāsmutaᵒ huiꝰ totius in hoc totū. Altera
tio vero ꝑ hoc ꝙ subiecto manēte eodem fit mutaᵒ in
passionibꝫ. Non est tamē intelligendū ꝙ ꝯgregatio ꝛ
segregaᵒ nihil faciāt ad generatōem ꝛ corruptōem.fa
ciūt em̄ ad velocitatē ꝛ tarditatē eaꝝ Nam aqua di-
uisa in minimas ptes citiꝰ corrūpitᵗ.ꝛ ex ea citius aer ge
neraᵗ. (Determiatis autē) In hoc tercio caplo
phus mouet ꝛ soluit aliquas q̄stiones determiando de
gn̄atione ꝛ corruptōne ꝑm ꝓpriam opionem. Prima
questio.vꝫ possibile sit ꝙ aliqd generaᵗ simplr̄ ꝛ cor-
rūpaᵗ Arguitᵗ ꝙ nō.quia sic illud fierꝫ ex nihilo.cō
sequēs est fls̄m ꝛ impossibile vt ꝓcedūt oēs naᵗales.er-
go.ꝯn̄tia probaᵗ.quia generaᵒ simplr̄ est ex nō ente sim
pliciᵗ.sicꝫ generaᵒ ꝑm quid est ex nō ente ꝑm qd.scꝫ ex
nō ente tali vl̄ tanto vt ex nō albo. Sed nō ens simplr̄
nihil est.qd pꝫ qꝛ vel ibi capiᵗ ens pro omi illo qd est
siue sit subn̄a siue accidēs.ꝛ tūc dicēdo non ens negaᵗ
ens in sua tota cōitate.ꝛ sic nō ens simplr̄ nihil est.vel
capiᵗ ens pro p̄ncipali p̄dicato scꝫ pro subn̄a ꝛ sic negaᵗ
subn̄a.ipa aūt negata ꝛ remota remouenᵗ oīa alia.
quia nullum accidēs pōt esse sine subn̄a.ergo si aliqd
generetᵗ simpliciᵗ.generaᵗ ex nihilo Ad hanc q̄stio-
nem dd̄m est.ꝙ aliqd potest simplr̄ generari. Et ad
argumētum dr̄.ꝙ aliqd generari ex nō ente simplr̄ est
quodāmodo veꝝ ꝛ quodāmodo fls̄m Nam si negetᵗ
ens vl̄r aut etiā ens sumptū pro subn̄a vl̄r est fls̄m.qa
aliᵗ ex nihilo fierꝫ aliquid.sed si negetᵗ ens in actu ē ve
rum. Qꝫ em̄ fit ex nō ente in actu diciᵗ fieri ex nō ente
simplr̄.ente tamē in poten̄a qd est maᵗia p̄ma.nihil em̄
p̄existens intrat subn̄am facti nisi maᵗia que de se nō
est hoc aliquid Sed ꝯtra hanc solutōem arguitᵗ.
quia de eo (qd soluꝫ est in poten̄a) verum ē simplr̄ dice-
re ꝙ nō est.quod em̄ solū est in poten̄a albuꝫ nō est albū
ergo si generaᵒ fierꝫ ex nō ente ī actu.ente tamē in poten̄a
tūc simplr̄ loquēdo fiet ex eo qd non ē siue ex nihilo So
lutio huiꝰ patebit in solutōne secūde questionis.qua
Queritᵗ que est cā ꝑpetuitatis gn̄atōnis ꝛ corruptio-
nis.ꝛ nō queritᵗ hic de cā efficiēte sed de maᵗiali. De
efficiente em̄ alibi dcm̄ est.ꝑpetuitas autē gn̄atōnis ꝛ
corruptōnis q̄tum ad cām efficientē ꝯtingit ex dupli
ci motore.scꝫ ex motore imobili.ꝛ ex motore sp moto.
Arguitᵗ ergo ꝯtra suppositū.quia qdlibet genitum
capit aliquā portionē maᵗie ꝙ nō fiat ex nihilo ꝛ corrū
pitur in nō ens qd nihil est. Oīe aūt finitū ꝑ ablatio-
nem finiti tandē ꝯsumitᵗ.ergo aliq̄n erit maᵗia ꝯsump
ta ex qua res generanᵗ.ꝛ tūc ampliꝰ nō erit generaᵒ
Nec valꝫ si respondeaᵗ ꝙ maᵗia nunꝙ̄ erit ꝯsumpta
propᵗ eius infinitatē.qa maᵗia nō est actu infinita in
maius.nō em̄ est actu infinitū ptāte aūt est Si autem
sit actu finita ꝛ poten̄a infinita scꝫ ꝑm diuisionē tandeꝫ
ꝯsumetᵗ. Oē aūt tale tandē ꝯsumitᵗ ꝑ ablatōem ptium
eiusdē q̄ntitatis.licꝫ non possꝫ ꝯsumi ꝑ ablatōeꝫ par-
tiū eiusdē ꝓportōis.quaꝝ scꝫ posteriores accipiēde sꝫ
minores priꝰ acceptꝫ.ita est aūt ꝙ gn̄abilia nō ꝑm eādē
ꝓportōem capiūt ptes maᵗie.sed magis ꝑm eandē q̄n-
titatē.aliᵗ postrema genita eēnt maiora porībus.qd vi
demus eē falsum. Ad questionē ergo dd̄m est ꝙ cā
est.ꝙ gn̄atio vnius ē corrupᵒ alteriꝰ.qꝛ oportet qdem
huiꝰ corruptōeꝫ alteriꝰ gn̄ationē eē intᵗ quas necesse ē
esse trāsmutatōem Ad argumētum pꝫ soluᵒ.suppo
nit em̄ falsuꝫ.s.illd qd gn̄atū est anihilari. Res em̄ nō
resoluitᵗ in nihilū.sicꝫ nec generaᵗ ex nihilo.sed in ean-
dem materiā resoluitᵗ ex qua gn̄abaᵗ.ex illa eadē gn̄aᵗ
aliquid aliud ꝛ sic ꝑpetuo. Tercia q̄stio est.propᵗ
quid aliq̄ dicunᵗ simpliciᵗ gn̄ari vel corrūpi vt cuꝫ fit
planta.ꝛ tn̄ alia nō dicunᵗ simplr̄ gn̄ari ꝛ corrūpi.sed
solum ꝑm qd vt quādo fit sciens. Ad quā diciᵗ.ꝙ ab
solute loq̄ndo diuersitas ē ꝑm diuersitatē p̄ntoꝝ ꝑm
que ē mutaᵒ Nam si fiat mutaᵒ ꝑm p̄ntum subn̄e di-
citur gn̄atio vel corrupᵒ simplr̄. Si ꝟo fiat mutaᵒ ꝑm
q̄ntitatem vel vbi.diciᵗ fieri generaᵒ ꝑm qd. Quecū
ꝙ̄ igitur nō subn̄am p̄dicant.nō dicunᵗ simplr̄ generari
sed ꝑm quid generari ꝛ fieri Loquēdo vero compatie

tam in substātijs ꝙ̄ in accidētib⁹. Dicit aliquid ge/ nerari simplicit̄ quādo fit nobilius. vt si ex terra fiat ignis ibi dicit̄ esse genera° simpl'r. ⁊ etiā si ex ignorāte fiat sciens. Dicit̄ aūt aliquid gn̄ari ꝑm quid quādo fit minus nobile. vt si ex igne fiat terra. vel ex sciēte ig/ norans. Nec op3 ponere alium modu3 quē multi po/ nunt dicentes. ꝙ sic̄ animal nō reputat̄ viuere vel esse nisi posset sentire. ita nihil deb3 reputari esse nisi posset sentiri. Unde illi vocabāt generatōem simplicit̄ illa3 per quā ex minus sensibili fit maius sensibile. vt si ex aere fiet aqua. Et generatōem ꝑm quid ꝑm quā ecō/ tra. Iste em̄ modus ꝑcandi fundat̄ sup falso. quia nō est verum illud esse magis ens qd̄ est magis sensibile quāuis hoc dicant vulgares. Istis aūt trib⁊ questio/ nibus p̄ntibus dete̅iatis soluēde st̄ alie tres istis an/ nexe ⁊ minus p̄ncipales. Est ergo q̄rta propt̄ quid sp ita est ꝙ illd̄ (qd̄ generat̄) generat̄ ex aliquo corrupto. Ad quā dicit̄ ꝙ hoc ē quia genera° ē ex nō ente. ⁊ cor ruptio in nō ens. Illud tamē nō ens non dicit̄ nō ens. quia nullo modo sit ens. sed quia nō est illud ens qd̄ generat̄. quāuis sit aliud. Materia em̄ nō pōt esse sine forma subn̄ali. illud aūt ens op3 corrūpi si debeat fie/ ri genera°. Ex quo pt3 ꝙ generatōnes ⁊ corruptōnes sunt ꝑpetue. genera° em̄ t̄miat̄ ad eē a quo incipit cor/ ruptio. ⁊ corruptio t̄minat̄ ad nō esse a quo iteꝝ inci/ pit genera°. merito ergo nō deficit genera°. generatio em̄ entis corruptio est nō entis. Quinta questio est. cum genera° sit inter repugnātia ⁊ ꝯtraria. ⁊ sit etiam de nō ente ad ens. vtꝝ illud nō ens sit aliquid illoꝝ ꝯrioꝝ. Ad quā dicit̄. ꝙ nō ens (ex quo subn̄aliter ē genera°) est ma̅ia que dicit̄ nō ens in actu. ip̄a tamen nō est aliquid ꝯrioꝝ positoꝝ sc3 aliqua formaꝝ re pugnātium. sed est successiue receptiua eaꝝ. Sexta questio. Utꝝ ma̅ia corpoꝝ sit eadem in genito ⁊ cor rupto. Ad quā dicendū est. ꝙ sic alit̄ non haberēt ad īuicem trāsmutatōe3 quāuis maeāt eadē substātialit̄ est tamē alia ⁊ alia ꝑm esse. (De generatōne aūt)

In hoc quarto capl'o dete̅inat philosoph⁹ de alte/ ratione ꝑ differentiā eius ad generatōnem ⁊ alios mo tus. Ad sciēdū autē quō differūt genera° ⁊ alterā° supponēdum est ꝙ aliud est subēm. ⁊ aliud passio que subiecto inhere3. ⁊ de eo nata est dici. vtrūqꝫ tamē hoꝝ est trāsmutabile. Altera° autē est quādo manēte sub/ iecto sensibili trāsmuta° fit ī eius passionib⁊ aut a me dio. vt cum corpus p̄ius est sanum ⁊ postea egru3. aut idem metallu3 prius est rotūdum ⁊ postea angulare. S3 gn̄atō est nullo manēte sensibili vt subc̄o eodē. vel gn̄a° est muta° hui⁹ totius ī hoc totū nō manēte aliq̄ sensibili vt subc̄o eode3. vt si ex toto semīe fiat sanguis aut ex tota aqua fiat aer vel ecōtra. vn̄ tunc maxime appet genera° quādo ex insensibili subc̄o fit sensibile subēm. vt ex aere aqua quia tūc maxime appar3 vul/ go esse hoc aliquid qd̄ ante nō erat. Et dc̄m est notā/ ter in definitōne generatōnis (vt subiecto) quia nō vi/ detur contra ratōem generatōnis ꝙ maneat eadē pas sio. sed est contra ratōem eius ꝙ maneat idem subiec/ tum. Primū declarat̄ per exemplū. quia si ex aere fie/ ret aqua potest manere eadē diffoneitas in aqua que erat in aere. Secūdum vero declarat. quia cum ex homie musico fit homo nō musicus nō est genera° sim pliciter. eo ꝙ manet ide3 subiectum scil3 homo. Sed si musica vel imusica non ess3 passio. s3 homo ess3 pas sio musice vel imusice. tūc cu3 ex īmusico fier3 music⁹

esset generatio simplicit̄. Ex istis ergo pat3 differē/ tia inter generatōem ⁊ alteratōnem. Unde oēs spe/ cies motus (vt generalit̄ dicatur) differūt ab īuicem quia si manente eode3 subiecto ꝑm quātum fiat mu/ tatio est augmenta° vel diminu°. Si vero ꝑm quale est alteratio. Et si ꝑm vbi est loci muta°. Si vero sub iectum (de quo dicunt̄ hec accidentia) nō manet ide3 sed mutetur ipsum ad quid est hoc tunc est generatio et corruptio simplicit̄ dicta quādo nihil manet sed ip sum totum mutatur in hoc totum hoc aūt corruptio pat3 ergo ex dictis differētia generatōnis ab alteratio ne ex parte termi̅. Est em̄ ī hoc dr̄ā ꝙ genrea° termiat̄ ad formā substantiale3. ⁊ alteratio ad accidentalē pu/ ta ad qualitatem. Sed sciendu3 autē differentiā ean dem ex parti subiecti supponēdu3 est ꝙ ꝓpum sub/ iectum generatōnis qd̄ manens ide3 mutatur de vna forma substātiali in aliam est yle id est materia p̄ma. que nullu3 actum substātialem hab3 de sua natura. ꝑ quem ip̄a sit in actu hoc aliquid. sed subiectū altera/ tiōis (qd̄ dicitur trāsmutari de vna qualitate in aliā vnum ⁊ idem manēs) est substātia per se existens in ac tu que dicit̄ hoc aliquid. Potest tamē simplicit̄ con/ cedi ꝙ subiectū alteratōnis est yle. est tamē subiectū re motum ⁊ ꝑtiale. sed cōpositum ex eo scit3 hoc aliquid est subiectu3 imediatū cui toti attribuit̄ qualitas ꝑm quam est alteratio. Circa hūc textum mouent̄ quatuor dubia.

Primū dubium

Quem ordine3 habet iste liber ad alios libros ꝑ hie naturalis. Dicendu3 ꝙ quia scientie secant̄ ⁊ disti guūtur ad distinctionē suoꝝ subiectoꝝ. subiectū autē phisici auditus est corp⁹ naturale in cōmuni sub quo imediate continet̄ corpus naturale mobile ad vbi. Est em̄ motus ad vbi prima passio corpis naturalis sicut in octauo libro phisicoꝝ patuit. ideo cōuenient̄ prius dete̅inat̄ de ip̄o. S3 secūda passio ē mobilitas ad formā que in istius sciētie libro demōstratur inec corpori naturali. Est aūt quedā forma substātialis cui cōuenit motus que est genera° vel corruptio ⁊ est forma accidētalis sc3 quātitas. ad quā est augmēta/ tio vel diminutio. ⁊ qualitas ad quā est alteratio. de quib⁊ etiam in hoc libro dete̅inat̄. Denomiat̄ autē iste liber magis a generatōne ⁊ corruptōne eo ꝙ st̄ p̄n cipales partes subiecti istius sciētie ad quas augmen/ tatio ⁊ alteratio reducūtur. Est ergo subiectū isti⁹ scientie corpus sub rōne qua est trāsmutabile ꝑm for/ mam absolutā. Et ꝑ hoc distinguit̄ a subiecto scien/ tie libri de celo qd̄ est mutabile ad formam respectiuā vtputa ad vbi. Et differt a subiecto libri metheoroꝝ quia hic dete̅iatur de trāsmutabilitate corpoꝝ sim/ plicium sc3 elementoꝝ. Alibi aūt de trāsmutabilita/ te mixtoꝝ sc3 impressionū methcorologicaꝝ. Et si di cas nōne trāsmutabilitas ē passio istius subiecti Di co ꝙ ꝑ illam passionē circūloqmur rōem formalē illi⁹ subiecti nob ignotā. sic̄ cōiter in phic̄ sciētijs solem⁹ facere. Scd̄m dubiu3. Utꝝ ista ꝯn̄tia sit bona tm̄ vnū est ꝑncipiū ma̅iale. ergo genera° est altera° sicut arguit Aresto. Videt̄ em̄ ꝙ nō. quia ph̄s ponit solu3 vnū p̄ncipiū ma̅iale scil3 materiā p̄mā. ⁊ tn̄ ponit ge/ neratōem distinguiab alteratōne. Dōm est ꝙ antiq̄ dixerūt illud p̄n^m materiale eē ens in actu. cū ergo p̄n

cipium materiale debeat manere idez añ generatõez et post oportuit eas dicere idez ens in actu esse ingenitum et corrupto et quecunq̧ illi adueniunt non esse nisi dispositiones accidentales entis vt narratum est in primo phicoꝝ. necesse ergo fuit vt dicerent mutatiõnez quã dicimus gñatõem aut corruptõez esse alteratõem solũ p̃hs aũt nõ dicit materiale pncipiũ esse ens in actu sʒ ens in pura potẽtia subiectiua iõ potuit saluare gñatõez distigui ab alteratione cũ vnitate pncipij materialis ¶Tertiũ dubiũ vtꝝ illa ꝯsequentia sit bona si gñatõ est ipossibilis alteratõ est ipossibilis. videtur eni q̧ nõ eo q̧ sunt spẽs mutatõis distincte. Dico q̧ sic si ei finis est possibilis media ordinata in finẽ sunt possibilia Alteratio aũt q̧uis sit mutatio districta a generatõe tñ ipsa ordinaẜ ad gñatõem tãq̧ ad finẽ Sig̃ ꝑ locuz a cã finali generatio nõ sit possibilis alteratio eius erit impossibilis Et si arguas q2 generatõ fortis est ipossibilis cui⁹ tñ alteratõ nõ ẽ ipossibilis. Dico q̧ absolute loquẽdo alteratio ordinatur ad gñatõem tñ alteratio fortis nõ ordinaẜ ad generatiõez fortis. sʒ ad generatõez alteri⁹ rei q̃ põt fieri ex ipo Quãuis g̃ nõ oporteat vt si gñatio sit ipossibilis q̧ alteratio eiusdez sit ipossibilis. absolute tñ loquẽdo si generatio sit impossibilis alteratio ẽ ipossibilis eo q̧ oĩs alteratio ad generatõez ordinatur tãq̧ ad finẽ. ¶Quartũ dubiũ Vtꝝ sint dabilia aliqua corꝑa ita pua q̧ non possint abinuicẽ discõtinuari. vel vtꝝ q̃dlibet tale sit diuisibile in infinituz. Dico sicut dictũ est in pmo phicoꝝ q̧ licet corpus q̃ntũ est ex sua naturã sit diuisibile in infinitũ ẽ tñ dabile aliq̃d ita puũ q̃d si diuidereẜ resolueretur in cõtinẽs Ista ergo indiuisibilitas nõ inest corpori ex cã intriseca sʒ ex cã pure extriseca. De istis aũt quere latius in pmo physicoꝝ.

¶Queriẜ vtrum

In corruptõe substãtiali necesse sit fieri resolutiõez vsq̧ ad materiã pmã. tã ex pte formaꝝ substãtialiũ q̧ accñtaliũ. Arguiẜ pmo cõtra ꝯsuppositũ ipossibile ẽ aliq̃d generari ꝛ corrũpi. g̃ nõ oportet fieri resolutõem vsq̧ ad materiã pmã Añs pʒ pmo q2 nihil q̃d ẽ pt generari nec aliq̃d q̃d ñ ẽ corrũpi Omne aũt ens ẽ q̃d ẽ aut q̃d nõ est g̃ nihil põt gñari aut corrũpi. Scdo. pbatur q2 si possibile esset aliq̃d generari illud genereẜ ex non ente sʒ illud est ipossibile g̃ Maior pʒ q2 gñatõ dʒ esse de nõ esse ad esse g̃ generatio simplr dʒ esse de nõ ente simplr ad ens simplr. Tertio pbaẜ q2 si aliq̃d possit generari vel illud esset substãtia vel accñs. nõ accñs q2 accñtis nõ est generatio nisi forte ꝑm q̃d. Nõ substantia q2 si aliq̃ substãtia possʒ generari ipa esset materia vel forma vel totũ ꝯpositũ. nõ materia sicut pʒ pmo phicoꝝ. nõ forma q̃d pʒ autoritate phi septĩo methaphisice Et tunc q2 vel genereẜ ex aliq̃ sui q̃d nõ põt dici. vel nõ et tunc creareẜ. Nec totuʒ ꝯpositũ generaẜ q2 illud nõ generaẜ cui⁹ nulla ps generaẜ neq̧ aũt forma neq̧ materia generaẜ. g̃ Probaẜ q̃rto q2 si aliq̃d possʒ corrũpi vel hoc esset naturaliẜ vel violente. Nõ naturaliter q2 vnũq̃dq̧ exñs naturaliẜ diligit se pmanere esse. nec violente q2 si omnis corruptõ esset violenta cũ nullũ violentuʒ perpetuo duret sequitur q̧ aliq̃n cessaret corruptio quod est falsum. ¶Secundo sic Supposita generatione ꝛ corruptione q̧ sic nam in genito et corrupto non manet eadem forma substantialis ergo nec accidentalis. et per consequens non oportet fieri resolutionẽ vsq̧ ad materiam primã. Prima consequentia patet. q2 si non manente eadem forma substantiali maneret eadem forma accidentalis tunc vel illa forma accidentalis esset in materia prima tãq̧ in subiecto primo vel in toto cõposito. Non primum q2 forma substantialis precedit omnem formã in materia Nam ꝑm p̃hm septimo methaphysice substantia precedit accidens natura tempore et diffinitiõe. Nec scdm q2 accidens migraret de subiecto in subiectum quod est naturaliter impossibile. Antecedẽs primuz probatur primo q2 in corruptione substãtiali corrũpitur aliqua forma substantialis vel saltem abijcitur a materia sʒ nõ pñt eẽ i codẽ cõposito plures forme substantiales. Cuz enim ipsum sit vnum ens simpliciter habet vnaʒ formam substantialem per quam est ens ergo non manet in aliqua forma substantialis post corruptionem que prius erat in eo. Secundo probatur q2 aut est tñ vna forma substãtialis in toto cõposito substantiali et sic habetur intentum. Aut sunt plures quarum vna potest ante aliam recedere et post eam remanere. et hoc non. quod patet q2 ꝑm Comẽtatorẽ in de substantia orbis vnum subiectum habere plures q̧ vnam formam est ipossibile Confirmaẜ q2 si idez cõpositum haberet plures formas substãtiales quaꝝ vnã precederet alia seq̃reẜ q̧ generatio esset alteratio sʒ cõsequens est falsum sicut patet per phylosophum in textu precedẽti ergo consequentia patʒ pmo q2 subiectum generatiõis esset ens in actu. Sʒ propter hoc nõ potuerunt antiqui saluare generationem distinguẜ ab alteratione q2 posuerunt subiectum generatiõis esse ens in actu. Secundo probatur q2 forma adueniẽs enti per generationẽ adueniret enti composito ex materia et forma. et per consequens esset accidens et ideo alteratio. hec consequentia patet per cõmẽtatorẽ dicẽtez in primo physicorum. q̧ si materia prima esset ens in actu de se habens formam in actu tunc omnis mutatio circa eam esset alteratio et omnis forma sibi adueniens esset accidens. ¶Tertio sic. In genito ꝛ corrupto non manet eadem forma accidentalis ergo nec substantialis ꝛ ꝑ cõsequens in corruptione non est fieri resolutionem vsq̧ ad materiam primam. Prima cõsequentia patʒ q2 forme accidentales non sunt minus separabiles a materia q̧ substantiales. Et antecedẽs probatur primo q2 non manet aliqua eadem forma substantialis ergo nec accidentalis. Tenet consequentia q2 alias forma accidentalis migraret de subiecto in subiectum Secundo patet q2 p̃hus ponit differentiam inter generationem et alterationem per hoc q̧ ile id est materia nuda est subiectum generationis non autez alterationis. Materia ergo (que est subiectum generatiõis) nullam habet formam accidẽtalez que prefuerit in eo quod est corruptum. Et confirmatur q2 aliter forma accidentalis haberet subiectum magis in pura potentia q̧ forma substantialis quod ẽ absurdum ꝛ manifeste contra commentatorem scdo de anima. ꝯña patʒ q2 si maneret eadeʒ caliditas in igne genito q̃ prius fuerit in aere corrupto tunc caliditas tñ habeat materiam primam ꝛ nudam pro subiecto forma aũt substãtialis hʒet materiã pmã iformatã caliditate Quarto sic gñatõ substãtialẜ pʒ phʒ i textu ẽ mutatõ h⁹ toti⁹ i h totũ nullo sensibili manẽte codẽ g̃ oʒ si

eri resolutõez vsqz ad materiã pmã tã ex pte formarũ substãtialium q̃ accidentaliuz ¶ Tenet ɔsequẽtia q2 si fiat mutatõ hui⁹ toti⁹ in h̃ totũ: non manet eadem forma substantialis. ¶ Nam cum materia manet eadem si esse forme maneret idem non videt̃ quõ possent saluare ea que dicũt quõ fieret mutatio hui⁹ totius i h̃ totũ cũ etiã q̃litates corpales sint sensibiles si nullo sensibili manẽte eodẽ fieret gñatio nõ manebit eadẽ q̃litas nec p ɔseq̃ns alia forma accñtalis ¶ Et ɔfirmat̃ q2 si remaneret in genito ⁊ corrupto eadẽ forma substãtialis vel accñtalis seq̃ret̃ q aliq̃d corruptibile posset naturalit̃ ppetuari s3 ɔñs est falsuz ⁊ ɔ̃ p̃h3 in pmo de celo vbi dicit oẽ corruptibile corrũpet̃. hec ɔña p3 q2 si cũ gñat̃ aer ex igne manet eadẽ fõrma et iterũ cũ gñat̃ ignis ex aere seq̃tur manifeste ɔpositũ autoritate p̃hi in textu ꝓ solutõe q̃stionis soluẽde sũt q̃tuor ¶ Pria vtꝝ sit possibile aliq̃d simpl'r gñari ꝓ cui⁹ solutõe ¶ Attẽdẽ pmo q gña° ẽ duplex sc3 gñatõ simpl'r ⁊ gñatio ƀ3 q̃d ¶ Est eni gñatio simpl'r pgressio de nõ esse subãtiali ad esse substãtiale ¶ Gñatio vero ƀm q̃d ẽ pgressio de non esse accñali ad eẽ accñtale h̃ ãt nõ so^m est ꝓpt̃ h̃ q substãtia ẽ p̃ricipali⁹ ⁊ pfecti⁹ ens q̃ accñs s3 etiã ꝓpt̃ modum loq̃ndi. ¶ Nã sicut hẽtur secundo topicoꝝ simpl'r idem ẽ q̃d sine addito et ƀm quid quod cum addito ¶ Qñ autẽ fit substantia vel fit homo vel aer vel lapis tũc dicimus sine addito h̃ fcm̃ est q2 sc3 ipm est et añ nõ erat. s3 si fiat accñs vtputa si lapis fiat alb⁹ aut calidus nõ dicimus sine addito h̃ factũ ẽ s3 cu3 addito dicimus h̃ factũ est albũ. vnde aliq̃d gñari nõ aliud ẽ q̃ ipm pgredi de nõ esse ad esse aliq̃ p̃suppositõ ¶ Põt eĩ mutatio de nõ esse ad esse itelligi istis trib⁹ modis aut q ip3 sit ⁊ p̃us nõ erat aut q ipm nõ sit ⁊ posteri⁹ erit aut q2 p̃us nõ est ⁊ posteri⁹ ẽ. ¶ Primũ nõ pt̃ dici q2 illd̃ q̃d sic ẽ ẽ igenitũ ⁊ nõ gñat̃. nec etiã 2^m. q2 t̃lẽ ẽ gñandũ et nõ genitũ relinquit̃ g̃ t̃tiũ ¶ Attẽdẽ 2° q simpl'r dr̃ multis modis. vno° est idẽ q̃d vniuoce vt in p̃dicabilib⁹ vbi dr̃ gen⁹ nõ dr̃ simpl'r. 2° idẽ ẽ q̃d vl'r vt in pmo ph'icoꝝ qñ dicit ph's nihil fieri ex nõ ente simpl'r. t̃tio mõ idẽ ẽ q sine ɔpositõe vt i eodẽ pmo vbi dicit ph's. q aliq̃b⁹ attribuit̃ fieri simpl'r ⁊ aliq̃b⁹ cũ ɔpositione vel cũ ɔplexiõe. q̃rto idẽ ẽ q̃d sine addito vt i 2° topicoꝝ ⁊ hic etiã vbi dicit ph's aliq̃d simpl'r gñari ⁊ aliq̃d ƀ3 q̃d absolute loq̃ndo. ƀ mõ idẽ ẽ q̃d pfecte vel pñcipalit̃ vt hic dicit ph's aliquã eẽ gñatõez simpl'r ⁊ aliquã ƀm q̃d loq̃ndo respectiue ¶ Ex q̃b⁹ p3 solutõ ad difficultatẽ p3 eĩ q aliq̃d pt̃ simpl'r gñari ¶ Si q̃ras pmo vtꝝ poss3 euident̃ oñdi q sit aliq̃ gñatio substãtialis q̃ dr̃ gñatio simpl'r. ¶ Dõm ẽ q euidẽtia dr̃ duplex vna est euidentia simpl'r pfecta q̃ ẽ .s. talis nota q ƀm eã hõ nõ possit falli ⁊ sic nõ est euident̃ manifestũ vtꝝ aliq̃d sit lapis ⁊ equus vl' panis vel aliud aliõ posita causa sugnaturali poss3 aliq̃s falli sup h̃ vt p3 de sacramẽto altaris ¶ Alia ẽ euidẽtia naturalis q̃ talis est noticia circa naturalia q ƀm eã hõ nõ pt̃ falli nisi concurrat miraculũ ⁊ q̃si sugnatural' cã ⁊ sic est nobis euidens q nõ est lignũ et hoc lapis t'li g̃ euidentia pt̃ nobis notificari q ẽ aliq̃ gñatio substãtialis siue simpl'r et h̃ec euidentia sufficit ad sciãs naturales nec in ipis dz alia q̃ri ¶ Si q̃ras 2° vtꝝ vniuersalit̃ gñatio vni⁹ sit corruptõ alteri⁹. ꝓ cui⁹ solutõe supponit̃ pmo. q generatio substãtialis ẽ forma substãtialis genita ⁊ corruptio substãtialis· ẽ forma substãtialis q̃ corrumpit̃ ¶ Scd̃o supponit̃ q nõ ẽ possibile formã eẽ sine materia. substãtiali. iõ recedente vna forma substãtiali necesse est aliã ꝓduci ¶ Tertio supponit̃ q in hac ꝓpositione gñatiõ vnius est corruptio alterius põt esse duplex p̃dicatio .s. formalis ita q ꝓpõ ƀcet idez esse ꝓ quo supponit subiectu3 ⁊ ꝓ quo ponit p̃dicatũ ¶ Et p̃dicatio ɔsecutiua ita q ꝓpõ ƀcat illud ꝓ q̃ supponit subiectũ ¶ Dõm est g̃ q ꝓprie loq̃ndo et si sit p̃dicatõ formalis nulla generatõ vni⁹ est corruptõ alterius. ¶ Scd̃o dõm ẽ q gñatio substãtialis vni⁹ est vl'r corruptõ alteri⁹ et hoc loq̃ndo ɔsecutiue ⁊ ɔcomitatiue. p3 q2 o3 q gñatõez substãtialez ɔcomitat̃ corruptõ ⁊ o3 corruptõez substãtialez gñatõ ñ seq̃ g̃. ¶ Añs p3 q2 si cũ corrũpit̃ forma substãtialis quã nũc h3 materia ñ gñet̃ alia. tal' materia maneret sine forma substantiali et si generat̃ forma substantialis in materia non corrũpitur per consequens plures forme substãtiales essent sil' i eodẽ q̃d ẽ ipossibile. ¶ Ex q̃b⁹ facile ẽ ɔcludere ƀ3 opinionẽ p̃hi ppetuitatez gñatõnũ ⁊ corruptõnũ substãtialiũ ¶ Et q ñ ẽ dabilis pma gñtio nec vltia ¶ Si q̃ras t̃tio vtꝝ etiã i accidẽtib⁹ gñatõ vni⁹ sit corruptõ alteri⁹ ⁊ ecõtra. ¶ Dõz. ẽ q duplicia sũt accñtia q̃dã eĩ sũt accña successiua sic. sũt mot⁹ ⁊ tps q̃ꝝ eẽ ɔsistit i ɔtinuo fieri aliõ ⁊ aliũ vtꝝ de die ⁊ agone ƀm p̃hm q̃rto p̃hicoꝝ sicut ãt eẽ taliũ est in ɔtinuo fieri ita ⁊ in ɔtinuo corrũpi ⁊ iõ videt̃ q in talib⁹ idez sunt esse fieri ⁊ corrũpi ⁊ iõ videt̃ q i eis gñatõ sit corruptõ tñ in ipis nõ est vex i p̃dicatõe formali q gña° vni⁹ sit corruptõ alteri⁹. imo gña° vni⁹ ẽ corruptio eiusdẽ cũ i t'lib⁹ vl'r gñatõ vnius ẽ corruptio alterius ɔcomitãter. q2 nõ est dabile pmũ aut vltimũ in ipis. ¶ Alia sũt accña nature pmanent̃ ⁊ talia sũt q̃ nõ hñt ɔ̃riũ. sicut sũt lux visio act⁹ itelligẽdi ⁊ multa alia ⁊ i talib⁹ nõ est necesse q gñatõ vni⁹ sit corruptio alterius ¶ Alia sunt que hñt ɔ̃riuz ⁊ talia sũt duplicia. q̃dã eni sunt a quib⁹ subiectu3 nõ põt denudari et in talib⁹ gñatio vnius ẽ corruptõ alteri⁹ ⁊ cõ ¶ Alia vero sunt a q̃ꝝ vtroq3 põt subiectũ denudari ⁊ in talib⁹ non oportet ita esse.

Questio secunda

¶ Utꝝ i generatõe substãtiali necesse sit fieri resolutõez vsq3 ad materiã pmã. ꝓ cuius solutõe ¶ Attẽde pmo q resolutõez fieri ad materiã pmã põt intelligi dupliciť vno mõ sic q nulla eadẽ forma substãtialis nũero maneat i genito ⁊ corrupto ¶ Alio mõ sic q nulla forma accñtalis remaneat eadẽ nũero in genito ⁊ corrupto. ¶ Attẽdẽ 2° q difficultas pñt̃ q̃stiõis p̃ricipaliũ stat in hoc sc3 vtꝝ in eodẽ ɔposito substãtiali sunt ponẽde plures forme realit̃ distincte q̃ru3 vna corrupta possit alia manere. vñ isti (q̃ tenẽt q nõ ẽ nisi vna forma substãtialis in ɔposito) necesse hñt ɔcedere q i q̃lib3 generatione simpl'r fit resolutõ vsq3 ad materiã primaz ¶ Illi vero qui ponunt pluralitatez formaꝝ substãtialium siue hoc sit ex parte partiu3 quiditatiuau3 siue ex pte ptium etherogeniaꝝ sicut sunt sanguis caro et os non sunt coacti concedere q fiat talis resolutio. ¶ Unde q̃dam volens fugere pluralitatem satis probabiliter ponit in mixtis duplicem formam siue sit animatu3 siue non. vnde iste supponit q̃tuor ⁊ quatuor dic̃ ¶ Suppõit pmo q ɔpositoꝝ substãtialiũ q̃dã est simplex sicut sunt q̃tuor elementa. aliud ẽ mixtu3 et tale est duplex. ¶ Nã q̃dam ẽ inaĩatũ sicut lapis et q̃dã aĩatũ sicut homo. q̃dlibet ãt istoꝝ h3 duas for-

mas substātiales realiť ab inuicē distictas ⁊ nō plures Supponit scđo φ quãcūq₃ due forme sūt icōpossibiles in eodez subiecto tūc aduenēte vna abijciť alia Supponit ťtio φ oēs forme specifice disticte sť incōpossibiles i eodē subiecto. Supponit q̄rto φ quãcūq₃ aliq̄ dui forme sic se hñt φ vna virtualiter cōtinet aliam ille sť incōpossibiles in eodē subiecto altera enī eaꝝ esset frustra. vñ illa forma diciť ṽtualiter ↄtinere aliā q̄ p̄t effectiue p̄ncipiare oēs effectus ⁊ ꝓprietates aliā sequentes ea seclusa Et ex hoc sequitur primo φ forma corporis mixti ṽtualiter ↄtinet formā corporeitatis. patz q₂ formā mixti necessario ↄsequūť oēs effect⁹ necessario ↄsequētes formā corporeitatꝭ cui⁹ mōi ē eē q̄ntū vel extēsuz. Seqtur scđo φ aīa itellectiua virtualiter includit sensitiuā ⁊ vegetatiuā ⁊ sensitiua vegetatiuā. cū oēs opatōes (q̄s pōt exercere aīa sensitiā et et etiam vegetatiua) pōt exercere ⁊ intellectiua Illis seclusis et nō seclusis organis Sequitur ťtio φ aīa itellectiua nō ↄtinet ṽtualiť formā corporeitatis aut formā mixti pꝫ q₂ nō oīs effectus necessario ↄseq̄ns formā mixti aut formā corporeitatis necessario ↄsequatur aīaz intellectiuā. esse enī ↄpositū ex ↄtrarijs et esse q̄ntū. et eē extēsuz et esse corruptibile nō necessario ↄsequunť eam Sequiť q̄rto φ in mixto nō sunt ponēde forme sensibiles eo φ forma mixta ṽtualiť ↄtinet illas Primū dictuz in eodē nō sunt ponende tot forme substātiales q̄t sunt p̄dicamenta q̄ de eo p̄dicanť in quid. ptz q₂ forma substātialis a qua sumiť vltimū p̄dicatum. s. specificuz virtualiť ↄtinet oēs formas suastātiales a q̄b₉ sumūtur p̄dicata essentialia supiora. Scđm dictum nō sunt ponende tot forme substātiales i eodē q̄t sunt ptes etherogenee. rō q₂ eadez aīa pōt habere diuersas potētias a quib₉ pts etherogenee specifice distiguunť Tertiū dictū in eodē mixto nō est ponēda forma corporeitatis distincta a forma mixti. pꝫ q₂ forma mixti virtualiter ↄtinet formā corporeitatis ğ nō sť ↄpossibiles in eodē Quartū dictū necessariū est in eodē ↄposito substātiali ponere pluralitatē formaꝝ substātialiuz. p̄mo pꝫ q₂ aliq̄n eodē forma substātialis manet i genito ⁊ corrupto vt p⁹ passiōez aut xp̄i ṙmāsit eadē forma i materia aut nō si eadē hētur ꝓpositū sepata ei fuit vna ⁊ remansit alia. erāt ğ due in ipo aut nō ⁊ tūc vel fuit alia forma i materia q̄ p̄us nō erat aut nulla si nulla fuit tūc materia fuit sine forma qđ nulli de opinione ↄ̄ria dicūt iplicare ↄtradictōez ⁊ tūc etiā xp̄s assumsisset sibi soluz materiā nudā Si vero aliq̄ fuit ibi que p̄us nō erat sequūtur duo incōuenientia. p̄muz est φ post passionē suā nō resumpsit idē corpus nūero qđ p̄us habuit Scđm est φ corpus gloriosuz xp̄i aliq̄n fuisset sub forma cadaueris Nec pt dici φ aliqua forma fuisset ibi de nouo genita nisi forma cauerꝭ. Secundo ꝓbatur q₂ eadē forma accūtalis remanet i corrupto q̄ ꝑfuit in genito sicut postea patebit ⁊ hoc ↄcedūt multi de opiniōe opposita ğ remaneat aliq̄ forma substātialis eadē Lꝫ ↄ̄ña q₂ deť oppositū tūc oportebit dicere φ accñs naturaliť migrat de subiecto in subiectuz qđ est oīo ipossibile aut φ tl'ia accñtalia erāt in materia p̄ma tāq₃ in subiecto p̄mo ⁊ subiectuz alterationis erit materia p̄ma et nuda sicut ⁊ ğnatiōis et ↄpositō scđa p̄cederet p̄mā i eodē. et accñs p̄cederet substātiā in eodē qđ est cōtra ph'm septimo methaphysice. et hoc est dē itētione cōmētatoris q̄ i p̄mo physicoruz ponit duplicē materiā scꝫ simplicē ⁊ ↄpositā. et similiter formā simplicē et ↄpositā nō enī videť hoc bñ saluabile nisi dicatur φ i eodē ↄposito substātiali sint plures forme substātiales. Ex istis ergo pꝫ q̄uo i simplicib₉ ē ponēda forma corporeitatꝭ distincta a forma specifica Et sil'r in mixtis forma mixtionis distīcta a forma specifica sicut in hoīe est aīa intellectiua q̄ ē forma p̄ncipalis hoīs ⁊ forma mixti q̄ est forma principalis ptis hoīs vtputa corpis organici ph'i potētia vitaꝫ hñtis Quid āt sit dōm ꝑm veritatē vtputa si sint tres aīe i hoīe ⁊ plures alie forme substātiales q̄ꝫ hic ponūtur lati⁹ patebit i libro de aīa. Et si arguas p̄mo sic Nā dicit ph's in textu φ in ğnatione nō manet idē. subiectū. p subiectū itelligit aliquā substātiā actu exñtē et ꝓpter h̄ reprobat antiq̄s φ nō potuerūt saluare generatōez substātialē eo φ nō ponebāt p̄ncipiū materiale eē h̄ aliq̄d ⁊ substātiā in actu Scđo sic autoritab₉ cōmētatoris q̄ dicit in libro de substātia orbis φ subiectuz haberet plus q̄ꝫ vnā formā ipossibile est. Et idem septimo physicoꝝ dicit φ si dimēsiōes eēnt forme substātiales tūc oīs forma aduenīēs materie illis manentib₉ essꝫ accñtalis. Dicit etiā φ si materia de se haberet aliquā formā tunc oīs mutatio circa ipam esset alteratio q₂ subiectuz esset ens in actu Tertio sic q₂ p h̄ differt forma substātialis ⁊ accñtalis. nam forma substātialis hꝫ subiectū i potētia ⁊ forma accñalis habꝫ subiectuz in actu. Quarto sic p rōez quā facit i eodē primo. nā forma substātiali manēte i materia nō mutatur rñspōtio ad q̄d est hoc. oīs enī forma substantialis dat esse h̄ alq̄d in actu ⁊ iō p quālibꝫ formā substātialez res hꝫ nomē ⁊ dcōez q̄ rñdeť ad q̄d est hoc et sic nō est trāsmutatio substātialis sꝫ solū accñtalis q̄ acquiriť aliqua preexñte forma substantiali in materia Ad oīa ista sil'r dōm est φ ph's ⁊ cōmētator nō intelligunt subiectū ğnatiōis essentiale. i. materiā oīo nudā sꝫ intelligūt materiā carētē forma specifica ⁊ ↄpleta p̄t ergo subiectū ğnatiōis esse ↄpositū ex materia p̄ma et forma generica icōpleta. Si āt subiectū ğnatiōis esset ens in actu hñs formā ↄpletā ⁊ specificā ğnatio eēt alteratio ⁊ forme substātiales ei aduenīētes essent accñar Si igitur ponerētur plures forme specifice ⁊ ↄplete in eodē ↄposito substātiali ille rōes nō possent solul ipi tñ nihil faciūt contra dicta.

Questio tertia

Utꝝ eadē forma accñtalis possit manere in genito et corrupto Rñdeť ab aliq̄b₉ p̄mo φ ñ eo φ oꝫ fieri resolutōez vsq₃ ad materiā p̄mā nō enī ꝑm eos sť ponēde plures forme substātiales in eodē ↄposito substātiali iō post corruptōez nō remanet aliq̄ forma substātialis eadē nūero cū p̄ori q₂ ğ accñs nō p̄t migrare đ subiecto in subiectū neq₃ subiectari in materia p̄ma eo φ cōpositio scđa nō pōt p̄cedere p̄mā iō nō p̄t manere idē accñs in genito ⁊ corrupto. Si ğ videātur aliq̄ eadez remanere illa tñ nō sť eadē nūero sꝫ diuersa Alij āt dicūt oppositū. dicūt ei φ p̄t idē accñs i nūero naturaliť manere i geīto ⁊ corrupto Et h̄ ꝓbať p autoritatē ph'i in textu Habeť ei expsse φ eadē dlaphonitas p̄t manere i aq̄ ⁊ i aere. si ex aere fiat aq̄ Et autoritate eiusdē i 2° hui⁹ dicētꝭ φ elemēta hñtia simbolū facili⁹ trāmutanť h̄ ei nō p̄t eē nisi q₂ q̄litas simbola māet eadē Et autoritate eiusdez ex scđo de aīa dicentis φ act⁹ actioruz recipiuntur in patiente ⁊ disposito Ex hoc enim

sequit͛ q̃ q̃litates disponentes ad actus substãtiales p̄cedunt illos in materia. Probat͛ scd̃o q2 si aliqs bovinus hñs cicatricē moriatur vel eius cicatrix corrūpatur vel non si nō habet͛ interiū. si sic aut ergo de nouo generat͛ alia in cadauere eius aut nō Si non ergo fantasticū est videre cicatrices similes i mortuis ⁊ viuis. si sic aut ergo generabit͛ a celo vl'ab aliq̄ alio agēte naturali ⁊ hoc non q2 talia agentia naturalia non sunt ꝓductiua taliu3 effectuū nisi forte ꝑ modu3 istrumenti. aut ab aliquo agēte voluntario et hoc nō q2 tūc staret tale3 cicatricē nō ꝓduci incorruptōe bois Tertio mō ꝓbat͛ q2 si interficiatur bos caliditas figura et calor repitur in cadaueri eidem similis pori Et non pōt dici q̃ de nouo generetur q2 non videt͛ modus per quem generaret͛. interficiens enim vel ꝑcutiēs non est ex se natus causare calore3. ⁊ ideo si generet͛ nouus calor nō generabitur nisi ꝑ modum sequele ad formam substãtialem de nouo genitã ⁊ nō hoc est irrationabile q2 forma cadaueris non determinat sibi naturaliter caliditate3 imo potius frigiditatē. deberet ergo mag' sequi frigiditas Et sil'r posset argui cū ex aere generatur ignis nō enī videt͛ a quo corrūperet͛ caliditas aeris Quarto ꝓbatur q2 lac sepe capit saporē extraneū quē h3 a nutrimento. nō pōt ãt dici a quo generet͛ talis sapor. o3 ergo dicere q̃ talis sapor remaneat a nutrimento Serū enī lactis determinat sibi tales sapores ⁊ ita extraneos. Et si queras quō ğ saluabit͛ diffinitio gñatōis in qua dicit͛ q̃ debet esse mutatio huius totius in hoc totum nullo sensibili remanente eodem et cū talia accñā sunt sensibilia ⁊ p̄requirunt aliqs formas mixti que sunt multū sensibiles. Dico q̃ diffinitō debet sic intelligi. gñatio est mutatio huius totius in hoc totu3 hoc est totius specifici in totū specificū nullo sensibili vt subiecto. i. subiecto specifico manēte eodem. Nō o3 ergo a generationem materiã mutari in materiã nec etiã formã genericã q2 nō accipitur ibi totū sincathegramatice s3 cathegrumatice. nec o3 q̃ simpliciter nulla accidentia maneant. nō enī dicit p̄hus simpliciter nullo sensibili manente codē s3 dicit nullo sensibili vt subiecto. nec o3 oēs formas substãtiales corrūpi vel mutari q2 ꝑ totum sensibile intelligit subiectu3 ꝯpositū ex materia ⁊ forma specifica. Si q̃ras vtrum oīa accidentia remaneant eadem in genito et corrupto vel aliqua ⁊ aliqua nō. Dico q̃ formaꝝ accidētaliū q̃dã ꝯsequūtur esse ꝯpositi ex materia ⁊ forma corporeitatꝭ sicut q̃ꝰtitas alia vero ꝯsequūtur cōpositū ex materia ⁊ forma mixti. et alia ꝯsequūtur eē ꝯpositi specifici sicut sanitas et risibilitas. ille ğ (q̄ ꝯsequūtur mixtu3 vel ꝯpositū ex materia ⁊ forma corporeitatis) manēt eedem. s3 alique ꝯsequētes esse specificum nō manet eede3 q2 nō manent sicut sanitas aut egritudo.

Questio quarta

Vtrū materia nuda siue ꝯpositu3 ex materia ⁊ forma sit subietū formaꝝ accidentaliū. Rñdet͛ p2io ab aliquibus supponendo q̃ triplex est subiectu3 alicui' forme qōdã est subiectu3 primū ⁊ inhesionis ⁊ ē illud cui inheret talis forma. Aliud est secūdariū ⁊ denoiationis et est illud de quo denoiatiue ipsa predicat͛. Formaꝝ aūt accidentaliu3 q̄dam sunt spirituales que nec sunt quāte nec extense Alie vero sunt corpales q̄ sunt quāte et extense. Istis suppositis dicit͛ p̄mo q̃ cuiuslib3 fome corpalis tã substãtialis q̃3 accidētalis materia est primū ⁊ adequatū subiectu3. ꝓbatur sic q2 sicut est in hoīe ita in alijs s3 homo nō est imediatū subiectu3 alicuius forme accidētalis corpalis s3 solū materia eius igit͛. Minor p3 q2 color manet ide3 post corruptiōe3 hoīs. accidens aūt nō migrat de subiecto in subiectu3 igit͛. Dicitur secundo q̃ materia p̄ma nō est subiectū denominationis s3 totū cōpositum. nō enī dicit͛ materia prima alba vel nigra. Secūda vero respōsio supponit p2io q̃ etiã forma accidētalis (si sit corpalis) cōsequitur esse alicuius ꝯpositi substãtialis q2 accidēs fluit a pricipijs idiuidui. Supponit scd̃o q̃ duplices sunt forme corpales accidentales. quedã enī cōsequūtur eē specificū aut indiuiduale ꝯpositi Alie ꝯsequūtur corpus mixtum aut corpus sumptu3 ꝓ altera ꝑte cōpositi Dicit ergo p̄mo q̃ nullius forme corpalis accidētalis sola materia est p̄mū et imediatū subiectu3 q2 aliter cōpositio secunda p̄cederet primã ⁊ posset esse sine ea. Dicit scd̃o q̃ alicui' forme accidētalis corpus pro altera ꝑte ꝯpositi est imediatum subiectū. p3 de quãtitate cicatrice ⁊ alijs hmōi Dicit tertio q̃ alicuius forme accñtalis corpalis subiectū primū ⁊ imediatu3 est ꝯpositu3 ex materia et forma specifica. p3 de sanitate ⁊ alijs hmōi. hec autē opinio est de intētione p̄hi dicentis subiectu3 alteratiōis esse cōpositū ex materia et forma.

Rationes

Ante oppositū p3 solutio preterq̃3 ad cōfirmatione3 vltime Cuius negat͛ cōsequētia Et ad ꝓbationē dicit͛ cōcedēdo q̃ caliditas vel aliq̄ forma (q̄ est in igne) bene pt ꝑmanere q̃3diu materia stat sub forma aeris aut ignis. S3 q̄a cã vniuersi est talis q̃ illa materia nō semp erit sub aliq̄ illaru3 formaꝝ s3 aliquādo erit sub forma cause ⁊ aliquādo sub forma mixti. ⁊ aliqñ sub forma hois. ideo nulla forma in eo existens pōt naturaliter perpetuari.

(De augmētatiōe ãt) In hoc secūdo tractatu determinat p̄hs de augmētatōe et diminutiōe et diuiditur in tria capitula in primo determinat de differentia augmētatōis ab alijs motib' mouēs ⁊ soluens duas q̃stiōes. q̄ꝝ p̄ma ē cū sit notū augmētatōe3 differre ab alijs mutatiōibus penes t͛minos. generatio enim est ad substãtiã. augmētio ad quãtitatē. alteratio ad q̃litatē et loci mutatio ad vbi. vtꝝ augmētatio etiam differat ab alijs mutatiōib' ex ꝑte modoꝝ mutandi. Ad qua3 dicendu3 est q̃ genera mutationū differūt ab inuice3 ⁊ f'm t͛minos ⁊ modos trãsmutandi. Secundū p3 q̃ augmētatio i modo transmutãdi differt a gñatiōe ⁊ alteratiōe q2 qd̄ generat͛ vel alterat͛ nō o3 mutare locū. s3 qd̄ augmētat͛ o3 locū ꝑ aliq̄ mō mutare. Etiã augmētatio differt a motu locali recto q2 qd̄ sic mutat͛ mutat totalē locū. nō o3 ãt illd̄ (qd̄ auget͛) mutare locū totalit͛ ita q̃ nulla eius pars remaneat. Differt etiã a motu circulari q2 qd̄ mouet͛ circularit͛ retinet eundē locū nō accipiēs maiorē vel minore3. sic ãt nō est de eo qd̄ auget͛ vl' diminuit͛ Scd̃a q̃stio cu3 augmētio ⁊ diminutō sint mutatōes f'm q̃ntitatē siue ꝑ3 magnitudinē. vtꝝ subiectū augmētatōis sit aliq̄d icorporiū nullã hñs magnitudinē vl' corporeu3 et hñs magnitud itndinē ⁊ si sic icorporeū nullã hñs magnitudinem Queritur vtrum sit separatum a corpore vel in corpore existens. Pro cuius solutione ponūtur tres

ꝯclusiones Prima materia siue subiectū gn̄atōis nō est incorporea nullā hn̄s magnitudinē ⁊ a corpore separata. probatur quia non potest intelligi nisi duob9 modis ꝙ sit a corpore separata. s. vl' vt pūctū vl' vt vacuū. nō primū quia tunc nō occuparet locum nec esset in loco qd esset falsū quia ꝑ illd (qd generatur) est in aliq̄ loco vel ꝑ se vel ꝑ accn̄s pūctū āt nō est in loco Nec pōt dici secundū scʒ ꝙ materia sit separata a corpore vt vacuū quia vacuū nihil est Scd̄a ꝯclusio materia siue subiectū gn̄ationis nō est incorporea siue indiuisibilis et nullam hn̄s magnitudinem exn̄s tn̄ in aliquo corpore vt aqua i vase Probatur quatuor rōnib9. prima quia tūc ex aqua fieret aer aqua nō trāsmutata Scd̄a quia tunc in aliq̄ possent esse infinite materie. nā materia seclusa a corporeitate ⁊ magnitudine nullū occupat locū. Tertia ratō quia tūc generatio nihil aliud esset ꝙ̄ exitus alicui9 ab ipso nō trāsmutato Quarta rō est ostensiua ⁊ ē hec indiuisibile dicit' dupl'r scʒ negatiue ⁊ ꝑuatiue sʒ neutro modo materia ē indiuisibilis Nō eni pōt dici ꝙ materia sit indiuisibilis negatiue vt sit q̄si punctus quia punctus hʒ rōeʒ vltimi ⁊ t'mini. materia vero ē q̄d indeterminatū Nō etiā pōt dici ꝙ sit indiuisibilis ꝑuatiue quia qd generat'. vel generat' a sibi sil'i s'm genus vel s'ʒ spēʒ Generat' quidē igitur simpliciť alterū ex altero ⁊ omogene9 omoidios sʒ materia separata a corpore vel magnitudine non est sil'is vel dissi'lis alicui ḡ cū ex materia res generet' ipsa non est indiuisibilis. Tertia ꝯclusio. subiectuʒ augmētatōis nō ē i corporeū ⁊ sine magnitudine. pʒ p'mo quia augmēta9 respicit corp9 s'ʒ se. gn̄atō āt respicit corpus s'm ꝙ naturale sʒ ideʒ est copus ⁊ corp9 naturale siue sensibile ḡ idem est subiectuʒ gn̄atōis et augmētatōis Subiectū āt gn̄atōis nō ē sine magnitudie vt ꝓbatū ē ḡ nec subiectū augmētatōis Scd̄o pʒ ꝑ diffinitiones magnitudinis augmētatōis ⁊ diminutiōis Augmētatio eni est exn̄tis magnitudinis additamentū. diminutio vero est exn̄tis q̄ntitatis minoramētuʒ ergo oʒ id qd augmētat' vl' diminuit' hr̄e magnitudineʒ ⁊ ꝑ ꝯn̄s subiectū augmentatiōis nō est incorporeū ⁊ sine magnitudine (Suscitādū) In hoc secundo cap'lo (qd ē de his que speciali9 ꝑtinēt ad magnitudineʒ) mouet alias duas questiones Pria vtrū sit possibile aliq̄d ꝓprie augeri ⁊ arguit' ꝙ nō supposito prio illi9 (qd auget') q̄libʒ ptē augeri Scd̄o supposito ꝙ augmētatō fit aliq̄ extrīseco adueniēte et diminutio recedente i° Tūc sic arguit'. si augmētio eēt possibilis ipa fieret adueniēte aliq̄ extrīseco vel ergo corporeo vel incorporeo. nō incorporeo quia dictū ē statī ꝙ materia augmētatōis nō separat' a magnitudine ipossibile āt ē a magnitudīe materiā eē separatam. nec adueniente aliq̄ corporeo quia tūc duo corpora essent in eodē loco ⁊ fieret penetratio dimēsionum. nisi ei illd extrinsecū adueniēs penetraret totū corpus qd auget' nō q̄libet ps aucti augeret'. Nec vʒ solutio si aliq̄s negetsuppositū ⁊ dicat augmētatōeʒ bene fieri nullo extrinseco adueniēte sicut pʒ q̄n ex aqua fit aer. ibi eni ꝑ rarefactōeʒ fit aliq̄d maius nō adueniente aliquo extrinseco. Ad ꝓbandū hanc solutionē nō valere ponit' hec cōclusio. q̄n ex aqua fit aer nō est augmētio proprie dicta ꝓbat' quia i tali trāsmutatōe nihil auget' sʒ gn̄atur etiā aliq̄d eis ꝯn̄e quia nihil ē tale qd sit hoc aliq̄d ⁊ substātia in actu. Illud āt qd auget' dʒ esse hoc aliq̄d ⁊ substātia in actu ⁊ moueri sub vtroq3 terminorū. Et cōfirmatur quia in augmētatōe dʒ manere ideʒ subiectuʒ ꝑ subiectū intelligendo substātiā in actu sʒ in trāsmutatōe (q̄ ex aq̄ fit aer) nō sic ē ergo Qualit' ergo debeat solui illud argumētū patebit ex sequētib9 Ad q̄stioneʒ vero rn̄dendū est ꝙ sic. Scd̄a q̄stio est quid ē illd quod auget' vtrū scʒ sit cib9 adueniēs vl' corpus cui aduenit vel mēbrū vel totū aggregatū. ex his Et videt' ꝙ totū aggregatū quia ipsuʒ efficitur maius sicut fit de aqua ⁊ vino si ꝯmisceantur ad inuicē Ad quā q̄stiōeʒ rn̄det' ꝑ hāc ꝯclusionē. corp9 aīatū (cui aduenit cib9) auget'. Probat' quattuor rōnib9. pria illud auget' qd manet ideʒ an̄ trāsmutatōeʒ ⁊ post. vnde si vna gutta aq̄ ponat' i vno vase vini non dicemus aquā augeri quia ipsa corrūpitur sʒ dicemus vinū augeri qd manet ideʒ an̄ mixtionē ⁊ post. corpus āt aīatū cui aduenit cibus manet ideʒ ḡ. Scd̄a rō est a sil'i de alteratōe quia si caro calefiat aut frigefiat dicemus carnē alterari q̄ manet ⁊ nō passionē que corrūpit' ergo a sil'i corp9 aīatum qd manet dicit' augeri ⁊ nō cib9 q̄ corrūpitur. Tertia rō illud auget' in quo est principiuʒ motus quātum ad motū augmētatōis sʒ in corpore aīato ⁊ nō in cibo ē pricipiū mouens tali motu scʒ mouēs imobile scʒ aīa ḡ. Quarta rō id (qd aduenit alteri) n̄ auget' sʒ mag' illud cui alterū aduenit cū augmētatio fiat aliquo adueniente sʒ cibus aduenit corpori ⁊ ingredit' ipm ⁊ nō ecōtra ḡ (Om̄ āt) In h' t'tio cap'lo on̄dit ph's q̄no fit augmētatio ex quo pn̄t solui q̄stiōes ꝑus mote Ad hn̄duʒ ergo solutōeʒ earūdeʒ supponendū est primo ꝙ sex sunt ꝯditōis augmentatōes scʒ tres affirmatiue et tres negatiue. p'ma est ꝙ illius qd auget' q̄libet ps augetur Scd̄a ꝙ auctū an̄ augmētatōm ⁊ post manet ideʒ nūero Tertia ꝙ fit mediante extrīseco Quarta est ad hoc ꝙ fiat aliqua augmētatio nō oʒ ponere vacuū qd auget' Quita ꝙ nō fit mediante aliquo extrīseco incorporeo Sexto ꝙ ꝓpter augmētatōeʒ nō oportet ponere duo corpa in eodē loco eē Ad declarandū ḡ modum ꝑ quē fit augmētatio ex pte eius qd augetur Supponēdū est scd̄o ꝙ in eo qd auget' duplices sūt ptes scʒ onomiomere ⁊ omiomere ptes āt onomiomere ꝯponūtur ex ptib9 omiomeris ⁊ augent' ad mutatiōeʒ eap̄ iō ad on̄dēdū q̄no aliq̄d auget' sufficit ostēdere q̄no ptes omiomere augent' Ad hoc ergo declarandū supponeduʒ ē tertio ꝙ ptes carnis ⁊ ossis pn̄t capi dupliciter. Vno modo s'm formaʒ. Alio modo s'm materiā vnde quelibet ps carnis s'm formam augetur non auteʒ ita est de ptibus s'm materiam imo ptiuʒ materialiū alique adueniunt et alique defluunt Quācunq3 igitur ptē augeri et aduenienie alio s'm quidem speciem est contingens s'm aūt materiā non ē ꝯtigens. et h' declaratur duobus exemplis Primū ē magis remotuʒ a proposito et est tale si s'm scissuram aqua ꝑ dolium transiret ⁊ intraret aquā. sꝑ aqua in doleo maneret eadem s'm spēm et formā sʒ non maneret eadem s'm materiam sic etiam in proposito ptes carnis s'm formam manēt eedem ⁊ augentur vel diminuuntur. ptes autē s'm materiam non manēt eedem et ita nō oportet eas augeri vel minui. Secundum exemplum est propinquius et est de ptibus onomiomeris que semꝑ manēt s'm eandem spēm figure ⁊ aliquid non aduenit vel defluit. sic etiā in ptibus omiomeris ptes s'm formā accepte manent eedem nō autem s'm materiā Causa aūt propter quam magis notum est hoc de ptibus onomimeris ꝙ̄ omiomeris ē ꝓpt' notiorē formaʒ ipap̄ vn̄ ꝓpter h'. i. ꝓpter ignorantiā forme credimus in mortuo

esse carnẽ verã vel os ⁊ nõ manũ vel pedẽ Ad sciẽdũ ãt quõ fiat augmẽtatio ex pte illius qd auget suppone dũ est qrto q corpus aiatum augetur ⁊ fit maius ad ueniente aliquo extrinseco corporeo scz alimẽto sibi cõ trario ⁊ dissili. qd p digestionez alteratur ⁊ tandẽ trãs mutatur in substãtiã eius vnde illud qd de ipso alimẽ to aduenit carni transmutatur in carnez ⁊ qd aduenit ossi in os ⁊ sic de alijs. ideo manifestũ est illud qd au-getur quodãmõ augeri a sibi sili ⁊ quodãmõ a dissili Dissimili quidã in pricipio et simili in fine. vñ cibo (quo caro augetr) in principio ẽ in potentia caro ⁊ ac tu panis vel vinũ. ex quo ipo cibo corrupto postea ge-nerabitur caro. nõ tñ ẽ intelligendũ q sit ibi genera-tio simpliciter dicta p quã generetr aliquid p se et soli-tarie exñs tãq ens totale q tunc nõ essz augmentatio sz generatr aliqd carnis vel ossis ꝯiũctum et vnitũ al-teri vt inde talis caro fit maior q caro pexñs. dictum est igitur seorsum ⁊ diuisim quõ fit augmẽtatõ ex pte corpis qd augetr ⁊ alimẽti qd auget. Sz ad sciendum quõ fiat ex pte eorum simul supponẽdum est qnto q qsi totus modus augmẽtatiõis haberi põt p duo exẽpla primũ est de cibo digesto qui miscetr corpi qd augetur sic modica aqua miscetur multo vino ita q vinũ ma neat ⁊ possit illam aquã in vinum ꝯuerteret ita corp᷒ aiatum ꝯuertit cibuz sibi additũ in sui substãtiã Se cũdũ exm ẽ sic ignis ligna sibi apposita cõburit ⁊ ꝯuer tit in ignez ⁊ p hoc fit maior ⁊ fortior Sic eni corpus ꝟtute anime ꝯuertit in se cibuz et inde figuratr. Est tñ differentia q ignis genit᷒ ex ligno nõ pmiscetr igni pce denti fm ptes minutas sz fm ptes notabilis qntitatis vel ignis pexñs exalatur ⁊ aliud sequitr ⁊ ideo bñ dice batr in exemplo de igne nõ esse augmẽtatiõez sz poti᷒ ge neratõez. Ad ꝯpandũ ãt augmẽtatõez ad alias mu-tatões supponẽduz est sexto q augmẽtatõ ꝯuenit cum gñatiõe q sicut nõ generatr aliquid aliud a fri eta eti-am nõ augetr qntũ vl'e. Conuenit etiã cum nutritiõe et eodẽ cibo fiũt augmẽtatio ⁊ nutritio q̃uis fm aliã et aliã rõnez. dicitr eni ex eo fieri augmẽtatio ꝓ qnto ẽ in potentia caro qnta ⁊ nutritio pro qnto est potentia caro Dĩt aũt augmẽtio a nutritione q q diu auctuz viuit nutritur nõ ãt sp augetr. nutritr eñ qs quousq ser uatur in natura sua. augmẽtatr ãt nõ semp qdiu enim corpus põt in se cibuz cõuertere tã diu nutritr et hoc ẽ qdui est in eo vita sz solũ nutritur tã diu qdui pt cõ uertere in suam substãtiam plus de nutrimẽto q sit de sua depditũ. in fine aũt vite virtus corpis debilita tur ita q nõ põt amplius tãtuz ꝯuertere de nutrimẽ-to in sui substãtiã qntũ est depditũ ⁊ ideo tunc non fit augmẽtio sz diminutõ Et ẽ sile sicut de vino cui pt tã tuz de aqua ifundi q est modice actitatis

Queritr vtrum

Augmẽtatio sit possibilis. Et arguitr primo q nõ q tunc qlibet ps alicui᷒ toti᷒ augeretr vel nulla vl' aliq ⁊ aliqua nõ. nõ nulla q tunc ipsa non augentur nec ali qua ⁊ aliqua non q nõ est maior rõ de vna q de alia Nõ qliber qd pz prio q aliq ps ei᷒ (qd augetr) dimi-nuitur sicut pz si aliqs habeat aliqd menbrũ paliticuz h nõ augetr Scdo ꝓbatr q i nutritõe nõ qliber ps nu tritur ergo nõ quelibet ps aucti augetr Sz ꝯña q aug mẽtio psupponit nutritiõez Probatr tertio q si qlibz ps augeretr tunc penetratio dimẽsionũ esset possibilis sz ꝯñs est falsuz g. ꝯña ptz q nõ est possibile q quelibet ps aucti augeatur nisi nutrimẽtũ penetret corpus ⁊ sic est penetratio dimẽsionũ Et sit vna ps que penetret sequitr q ipsa non augetur cum nihil recipiat in se nu-trimenti Quarto probatur q tunc oporteret nutrimẽ tuz diuidi in tot ptes qt ptes sunt in eo qd augetr sz h est ipossibile cuz in eo (qd augetr) sint infinite ptes nõ actu diuise igit Dic scdo. q seqretur q id qd au-getr post augmẽtatõem esset in duplo maius q prius. sz hoc est falsuz igit. ꝯña ptz q cuilibet pti qntũcunq sit pua aliqd adderetr ⁊ sic oporteret nutrimẽtuz appli cari ita lõgũ ita latuz ⁊ ita ꝓfundum sicut est corpus qd augetr. et p ꝯñs ipm corp᷒ esset in duplo maius q prius erat Dic tertio Si augmẽtio esset possibilis vel ipsa fieret fm ptes materiales vel formales. nõ fm ps materiales sicut patet in textu. nec fm ps formales qd ptz primo q ille ptes defluũt. ptz scdo q nõ solum forma efficitr maior sz etiã materia ⁊ ꝯpositũ alias cnt oporteret aliqd forme esse sine materia. Dic qrto. Si augmẽtatio eẽt possibilis vl' illud (qd augetr) ma neret idẽ añ augmẽtatõez sicut p᷒ti sic tunc nõ augmẽ taretr imo potius gñeretr vel corrũpetur. nõ põt dici q sic qd ptz prio sit eni id qd augetr a ⁊ ps aduenies sit b tũc añ augmẽtatiõez id qd augetr est a ⁊ post ipm nõ est a sz a ⁊ b. ergo ipm nõ est idẽ añ ⁊ post. Pz scdo q nec manent eedẽ ptes materiales imo defluũt sicut dicit phs nec formales q forma nõ migrat de materia i ma teriã nec est sine materia ergo nõ manet idez totũ Ptz tertio q eodẽ modo posset dici q nũc esset idẽ secana q fuit ante cẽtũ annos eo q etiã habet ps sibi inuicez succedentes sicut habuit ante centũ ãnos in sili figu-ra ⁊ dispositõe qd tñ falsuz est q ptes secane fluxe añ centuz annos cẽties sunt corrupte in mare Et hoc con firmatur q si esset idez secana seqretur q corruptibile posset naturaliter ppetuari qd est ꝯtra phm dicẽtẽ q omẽ corruptibile de necitate corrũpetr. et sil'r idẽ possz bis generari. Nã secana q fuit ante centuz annos tũc fuit genitus ⁊ nunc iterũ generaretr cũ qdlibet pedale ⁊ qliber ps eius exeat de fontibus.

In oppositum

est phus i textu Pro so lutione qstio nis soluende sequũtur qtuor questiones.

Questio prima

Utrum augmẽtatio ⁊ diminutõ sint mutatões a se inuicẽ ⁊ ab alijs spebꝫ mutatõis distincte ꝓ cui᷒ solutõe Ad tẽde primo. q sicut dicitr in textu q augmẽtatio ẽ pex istentis magnitudinis additamẽtũ. diminutõ vero ẽ pexñtis magnitudinis minoramẽtũ. Iste sunt diffini tões gñales augmẽtatiõis ⁊ diminutiõis. q ãt vellet ꝓpe diffinire diceret q augmẽtio est ꝯuersio nutrimẽ ti in substãtiã aliti facta ab aia p actõez caloris natu ral' vt viuẽs debitã attigat qntitatẽ hec diffinitõ da tur p qtuor causas Causa ei formalis augmẽtatõis ẽ ꝯuersio cuius materia est nutrimẽtũ et ipsam efficit aia pricipalitr calor ãt naturalis istrumẽtalitr. ⁊ ei᷒ ẽ finis vt viuẽs attingit debitã qntitatem Ex quo pz distinctio augmẽtatõis que sepe solet dari. Nam aug mẽtatio vno modo accipitur vt se extendit ad quãcũ q additiõez alicuius pexñte aliq qd est eiusdẽ ratio-nis cuz illo et sic dicimus albedinẽ augeri cũ intẽditr

Scdo mō accipit pro maioratōne q̄ntitatis siue sit cō tinua siue discreta. ⁊ sic dicimꝰ nūerum augeri cum sibi addit vnitas vel alius nūerus. Tercio mō accipitur pro maioratōne ↄtinui fcā sine additōne vel cuȝ additōne. ⁊ sic rarefactio essȝ augmētatio. Quarto accipit pro maioratōne facta p appōem siłis ↄuersi in siłe. ⁊ sic dicimꝰ ignem augeri p appōem lignoꝝ. Quito accipit pro maioratōne q̄ fit p aduētum nutrimēti. et ↄuersionē eius in maiores ptes q̄ꝫ sint depdite p actionem caloris naturał. ⁊ sic solum accipit hic. Nam aliȷ̄ mōi augmētatōnis nō st̄ prope ƀm modū loquendi phi. Isto supposito respondet ab aliq̄bus ad q̄stionem. q̄ quāuis augmēta° nō sit genera° illius quod augmentat. tamē. augmēta° est realis genera° q̄ꝛ ē genera° part̄ subñe maioris q̄ꝫ sit depdita. Dōm est tñ q̄ quāuis ad augmētatōeȝ requirat motus localis ⁊ genera° ⁊ corrup° ⁊ etiā vera nutritio ipa tñ realiter distinguit ab oibus illis. Pȝ sic. quia isti motus st̄ realit̄ distincti qui st̄ ad ṫminos realit̄ distinctos. sic aūt est de gn̄atione ⁊ augmētatōne. nā genera° est ad subñam. augm̄ta° vero ad q̄ntitatē. ⁊ altera° ad qualitatē. ⁊ motus localis ad vbi que sicut ał's probatuȝ est realit̄ distinguunt a se iuicem. Dōm ē vlterius q̄ rarefcio nō est augmēta° prope accepta. Naȝ ad h̄ q̄ fiat augmēta° requirit additio noue q̄ntitat̄ ⁊ noue subñe. hoc aūt non requirit in ipa rarefcōne. imo sicut dcm̄ est in phico auditu q̄ntitas pōt fieri maior ⁊ mīor sine additōne noue q̄ntitat̄. Et hoc pōt ꝓbari supponēdo q̄ vna portio aeris pedalis rarefiat pmo siue ƀm quālibȝ ptem quousq̄ fiat bipedalis. Tūc arguit aut noua q̄ntitas supuenit aut nō. si nō habet intentū. quia si nō corrūpat quātitas p̄existens tūc cuȝ quelibȝ pars ipius aeris rarefiat opȝ vł q̄ nō adueīat noua q̄ntitas vel q̄ due q̄ntitates sint simul in eodem si em̄ adueīat vni pti. noua eadē rōne adueīat oibus Si igit non corrūpat p̄cedens erūt due in eodem. Si aūt corrūpat. aut hoc erit in instāti. aut in tpe. Nō in instanti q̄ꝛ aut noua q̄ntitas in eodē instāti induceret aut nō. Si in eodē. vel erit maior. vł mīor. vel equał. Si maior vł minor ergo corpus cōtinens mouebit in instanti ⁊ etiā corpus ↄtentū. ⁊ in illo instanti acquirȝ maiorē locum vel miorē q̄ꝫ prius Si equalis ergo nō erit rarefcō Si in alio instāti ergo in tpe medio mafia erit sine q̄ntitate. Si aūt acquirat in tpe ptibilit̄ ⁊ successiue. aut hoc erit ƀm ptes intēsiuas aut extensiuas. Non pmū. q̄ꝛ q̄ntitas nō intendit neq̄ remittit. Nec scdm. quia eque pmo rarefit ƀm quālibȝ ptem extensiue. ergo nō prius rarefit in vna pte q̄ꝫ in alia. Ex quo sequit primo. q̄ si portio aeris pedalis rarefiat. etiaȝ vsq̄ ad q̄ntitatē centuȝ pedum sine additōe noue materie. tñ remaebit sp p̄cise eadē q̄ntitas q̄ꝫuis nō eq̄lis Sequit scdo. q̄ cū p rarefcōem nō acq̄rat noua quātitas q̄ nulla noua entitas acq̄rit nisi locus vł situs Sepe tñ ꝓbabilit̄ ⁊ melius dcm̄ est q̄ non solū acq̄rit nouus locus vł situs. sed etiā noua q̄ntitas sine additōne aliciuꝰ noue ptis mafialis.

Questio secunda

Utrū augmēta° fiat ƀȝ ptes formales ⁊ nō ƀȝ ptes mafiales sic̄ dt p̄hs i textu Pdȝ q̄ sic. Sed dubiū est q̄d intelligat p̄hs p ptes mafiales ⁊ q̄d p ptes formales. Un̄ dicūt q̄dā q̄ p̄hus ptes q̄ntitatiuas forē vocat ptes ƀm formā. ⁊ ptes q̄ntitatiuas mafie vocat ptes ƀȝ materiā tā em̄ mafia q̄ꝫ forma est q̄ntitatiue extēsa ⁊ hȝ ptes q̄ntitatiuas ipam integrātes. Sȝ hoc nō videt veꝝ. p̄hs em̄ videt dicere ptes ƀȝ formā maēre easdē an̄ gn̄ationē ⁊ post. nō aūt ptes ƀm materiā. Sȝ si rn̄sio erat ꝟa nō manerēt plus ptes ƀm formā q̄ꝫ ptes ƀm materiaȝ. eo q̄ nec forma nec ptes q̄ntitatiue forē p̄nt p se subsistere nec trāsire de mafia in materiā. Aliȷ̄ ꝟo dicūt q̄ p̄hs per ptes ƀm formā intelligit ptes forme subalis. ⁊ per ptes ƀȝ materiā ptes mafie. ptes aūt ƀm formā augmētant. ⁊ nō ptes ƀm materiā. q̄ꝛ forma p̄existens in corpe an̄ aduentū nutmenti sine gn̄atōne subnali fit ƀm aliquā ptem sui in mafia nutmenti. Sed hec opīo similiter nō videt vera. quia ƀm eā pars forme informans prius materiā desinētē reuerteret ad materiā residuā. ⁊ sic forma mouerȝ se localit̄ sine mafia ⁊ trāsiret de subiecto in subēm q̄d est ↄtra naturā forē educte de potētia mafie. Aliȷ̄ ꝟo dicūt q̄ p̄hs p ptes ƀm formā intelligit̄ ptes etherogeneas q̄ certas figuras sibi determināt. Partes aūt omogeneas vocat mafiales quia non nisi in ptes q̄ntitatiuas ⁊ eiusdeȝ rōnis diuidunt. talis aūt diuisio ē diuisio ƀm materiā. Sed hec opīo manifeste st̄ ↄtra p̄hm. q̄ ponit ptes omogeneas p̄us augeri etherogeneas nō augeri nisi ad augmētum ipaꝝ. Qrta est opinio alexādri ponētis huidum radicale in animali remaēre. huidum aūt cibale fluere ⁊ defluere ptes aūt huidi radicalis st̄ ptes ƀm formā. quia i ipsis formata est ⁊ radicata aīa. Sed ptes huidi cibalis dicunt mafiales vel ƀm materiā q̄ꝛ in eis nō radicat aīa neq̄ opȝ aīal corrūpi ad corruptōeȝ ipaꝝ. Quinta opinio dt q̄ nō opȝ ymaginari eē alias ptes q̄s p̄hs vocat ƀm materiā ab his q̄s vocat ƀm formaȝ st̄ em̄ eedē. nā eo mō quo corpus aīatū manȝ idem sibi attbuit augeri ⁊ nutri. eo modo quo nō manȝ ideȝ ab eo remouent illa. Corpus aūt aīatum nō manȝ ideȝ ƀm mafiam. i. ƀm ydemptitatē mafialē ⁊ totalē. sed manȝ idem ƀm formā. i. ƀm ydemptitatē specificā vna cum cōtinua successione ptium adueniētiū ⁊ defluentiū. ꝓp̄ quā ↄtinuatōeȝ ei attbuit q̄dā modus ydēptitat̄ materialis. Sexta opīo dicit q̄ p̄hs ptes sensibiles p se ⁊ seorsum vocat ptes formales siue actuales que hn̄t ptātem actuādi ⁊ mouēdi ƀsum. ptes aūt propt̄ puitateȝ insensibiles tales q̄ seorsuȝ sūpte non p̄nt imutare sensuȝ vocat mafiales vel poña. Etles hec opīo videt eē ꝓbabilior. quelibȝ em̄ ps sensata manȝ eadē ⁊ cuilibȝ tali aducit aliq̄d. ⁊ ab ea aliq̄d defluit. ideo auget. sȝ nō q̄libȝ ps insēsibilis maēt. imo multe accedūt ⁊ multe refluūt ideo nec cuilibȝ istaꝝ aliq̄d aduenit. essȝ em̄ penetra° dimēsiom nec q̄libȝ eaꝝ auget Et hec videt intētio phi ponētis vnā ↄditōnem augmētatōis. ⁊ dt Adhuc aūt q̄ q̄dcūq̄ signū ƀsatū aut mag̃ aut minꝰ gn̄atū ē. quasi dicerȝ q̄ q̄libȝ ps sensibił (que auget vel diminuit) fit maior vel minor

Questio tercia.

Utrū illud (q̄d augmētat) maneat vnū ⁊ idē nūero post augmētatōeȝ ⁊ an̄. Pdȝ ē q̄ sic. si em̄ nō manerȝ idē nūero tūc nō augmētaret. sȝ aut gn̄aret aut corrūpet. Seq̄ret etiā scdo q̄ augmēta° nō essȝ motꝰ cū subēm motꝰ dēat maēre idē nūero an̄ trāsmutatōeȝ ⁊ pꝰ Seq̄ret 3° q̄ iste ṫminꝰ forē nō essȝ discretꝰ eo q̄ ipe sine noua impōne possȝ diuersa ƀcare. Seq̄ret q̄rto. q̄ nullꝰ

nr̃m eẜẜʒ baptizat⁹. post eñ baptiſmũ ſum⁹ augmẽtati ¶ Et ſi arguas. q̃ño hoc ẽ poſſibile q̄ aliq̇d augeatur ꝛ tñ q̄libʒ ps eius fluat ꝛ defluat ꝛ noue ptes adueniãt. ¶ Videt̃ eñ eadẽ rõne q̄ ideʒ eſſʒ ſecana pariſius qui fuit añ mille ãnos. ꝛ ideʒ aer in ſpera aeris q̇ fuit ab eť̃no ſi mũdus ponat̃ eť̃nus. qd̃ ſi ꝯcedat̃ non poterit ſaluari q̃ño aliqd̃ corruptibile poſſʒ ꝑpetuari qd̃ ẽ ꝯtra pħm. Ad hoc rñdent aliq̇. q̄ idẽ nũero põt accipi tripľr. ꝛ ẜm hoc etiã idem nũero mãere põt intelligi tripliciť. Vno mõ illud dr̃ manere idẽ nũero cui⁹ oẽs ptes manent nec aliquã ptem de nouo acq̇rit. ꝛ tale dr̃ manere idẽ nũero totaliť. ꝛ ſic dicim⁹ celũ eſſe idẽ nũero qd̃ erat añ mille ãnos. Scd̃o mõ diciť maẽre idẽ nũero cui⁹ ꝑncipalior ps manʒ. ꝛ hoc ẽ manere ideʒ numero ptialiť. ꝛ hoc mõ ſortes q̄diu viuit manʒ idem nũero. nam q̄diu viuit aĩa manʒ eadẽ in eo. Tercio⁹ diciť aliquid manere idẽ nũero propť ꝯtinuatõeʒ ptiũ ſibĳnuicẽ ſuccedentiũ in eodẽ ordine diſpõne ꝛ figura ꝛ hoc mõ ſecana eſt idem nũero qui erat añ mille annos quãuis q̇dam ps eius (q̇ fuit añ mille ãnos) forte ſit corrupta. Quilibʒ iſtoꝝ mõꝝ ſufficit ad hoc q̄ aliq̇s ťminus dicať diſcret⁹. in augmẽtatõne aũt prope dcã de qua ẽ hic ẜmo non manʒ ideʒ nũero añ ꝛ p⁹ primo mõ. in augmẽtatõne aũt hoĩs bene manʒ idẽ nũero ſcd̃o mõ. ꝛ ẜm illũ modũ dicim⁹ ſcĩn petꝝ eſſe in celo cum ibi ſit ſola aĩa eius que fuit eius ꝑncipalior ps in aliĳs aũt aĩatis manʒ idem añ augmẽtatõem ťcio⁹ ꝛ nõ ꝑmo nec ſcd̃o⁹. Aliť tamẽ rñdeť ꝛ meli⁹. q̄ quia totũ non ẽ ſue ptes. ſed dicit ťciam entitatẽ realiť diſtinctam a ſuis ptibus ſimul ſumpť. ideo q̄uis in augmẽtatione adueniũt noue ptes. tamẽ manʒ idem to^m añ augmẽtatõem ꝛ poſt. Cum igiť aeguiť. poſito q̄ ſorte nũc exñs ſit a. ꝛ ps ſibi adueniẽs ſit b. arguiť ſic. ſorte ẽ nũc a ꝛ b ꝛ pus nõ erat a ꝛ b. ergo nõ eſt idẽ ſorte nũero qui pus fuit. Negãda ẽ minor. q̄ diciť q̄ ſorte nũc eſt a ꝛ b. to^m eñ nõ eſt ſue ptes ſcʒ in ꝑmo phicoꝝ deťminatum ẽ. ¶ Et ſi arguať vltra. ſorte prius erat a ꝑ caſuʒ ꝛ nũc nõ eſt a q̄ ſibi ẽ aliquid additũ ſcʒ b. eſt ergo aliquid aggregatũ ex a ꝛ b. ꝛ per ꝯñs nõ ideʒ quod pus ſemꝑ negãda ẽ minor. poſito eñ q̄ ſorte ſit a ꝛ pars adueniẽs b ideʒ eſt dcũ. ſorte eſt a ꝛ b. ac ſi diceret̃ ſorte eſt ſorte ꝛ b qd̃ eſt manifeſte negandũ. Vł cõceſſis oĩbus iſtis poſſit negare ꝯñtia. nõ eñ ſequiť ſorte eſt pus hõ albus. ꝛ nũc nõ eſt hõ albus ſed niger. ergo nõ eſt ideʒ nũero. qui pus fuit

¶ Queſtio quarta.

Vtrꝫ eius (qd̃ augeť) q̄libʒ ps augeať. Pro cui⁹ ſolutõne ¶ Attẽdẽ ꝑmo. q̄ nos nõ loq̇mur h̃ de ptibus eẽntialibꝫ vel ſubiectis. ſed ſolũ de ptibus integralibꝫ Nã aĩa rõnalis nõ augeť ad augmẽtatõem hoĩs cuʒ ipa nõ ſit quãta ꝛ extẽſa. Silr̃ etiam ẽ de aliĳs formis aĩatis que nõ ſt̃ quãte ꝛ extenſe. manifeſtũ eñ eſt q̄ nõ augent̃ ſi nõ ſint quãte ꝛ extẽſe Adhuc ꝓpe nõ dent dici augeri q̄uis poſſint maiorari. nõ eñ ꝯuertiť aliquid nutrĩmẽti in ſubñam ipius forme ¶ Attẽde ſcd̃o. q̄ impoſſibile eſt corpus aduenĩẽs penetrare illud cui adueit. nõ eñ eſt poſſibiľ penetra⁹ dimẽſionũ. q̇d aũt ſit penetra⁹ dimẽſionũ alibi patuit ¶ Attẽde tercio. q̄ ipoſſibile eſt eẽ vacuũ. ꝛ ipoſſibile ẽ duaꝝ corꝑeita^m iuxta ſe inuicem exñtiũ cuilibʒ pti vni⁹ imediate ꝯiungi aliquã ptem alteri⁹. eſſʒ eñ penetra⁹ dimẽſionũ. ¶ Attẽde quarto. q̄ nõ põt fieri augmẽta⁹ niſi ꝑ aduentũ alicui⁹ corꝑis. Ex iſtis inferť ꝑmo. q̄ nõ pt fieri augmenta⁹ niſi ꝑ hoc q̄ aĩa cum h̃eat in ſe ꝑuos poros plenos aere vł fumis vł aliquo corꝑe ſubtili quos poros ſubintrat alimẽtum. ꝛ poſtea ꝑ alťatione viuentis gñant̃ aliĳ pori quos poſtea ſubintrat. ꝛ ſic ꝯñr q̃ñ ſ q̄ augmentať aut nutriť ¶ Scd̃o ſequiť. q̄ nõ cuiuſlibet (qd̃ augeť) quelibʒ ps augeť. Ptʒ ꝑmo. q̄ nõ opʒ aĩam hoĩs augeri cum hõ augmentať. Ptʒ ſcd̃o. q̄ ſi quelibʒ ps augeret̃ opʒ cuilibʒ pti corꝑis adueire aliquod corꝑoreũ. ꝛ hoc nõ poſſʒ fieri ſine penetratõe dimenſionũ ſicʒ ptʒ ex dcis. ſequeret̃ etiã ex hoc q̄ q̃ñcũ q̄ aliq̇d augeret̃ fierʒ in duplo mai⁹ q̄ prius ¶ Tercio inferť. q̄ nõ põt fieri augmẽta⁹ niſi ꝑ hoc q̄ alimentum intrat venas aut poros. Si eñ aliter fierʒ opterʒ q̄ fierʒ ꝑ diuiſionẽ corꝑis ꝛ ſic eſſʒ dolloroſa. vel opteret q̄ eſſʒ penetra⁹ dimẽſionũ. Ita autẽ eſt q̄ corp⁹ qd̃ augeť nõ eſt vbiq̄ poroſuʒ. aliter eñ ipm eſſʒ to^m inſolidũ. Ponať ergo q̄ ps nõ poroſa ſit b. tũc ad mediuʒ eius nõ ptingit alimẽtũ. ergo tũc eſſʒ penetra⁹ dimẽſionum. ğ media ps b nõ augeť. ꝛ ꝑ ꝯñs nõ q̄libʒ ps augetur. Poſſʒ ergo hoc correlariũ ꝯfirmari ꝑ autoritateʒ phi qua dr̃. q̄ ptes ẜm materiã nõ augent̃. eo q̄ fluũt ꝛ refluũt ¶ Quarto inferť. q̄ poſſibile ẽ aĩal augeri ꝛ tñ aliq̄s ptes eius notabiles diminui ꝑ violentiã aut infirmitatẽ vt manũ vel pedẽ. Et ex hoc inferť vltra. q̄ quia ãboꝝ que augent̃ nõ q̄libʒ ps notabiľ augeť. medulla aũt in ipis nõ augeť ad augmẽtationẽ ipaꝝ. immo poti⁹ diminuiť. ¶ Dd̃m eſt ergo ad q̄ſtionẽ. q̄ cũ diciť eius qd̃ augeť q̄libʒ ptem augeri. hoc dẽt ſic intelligi q̄ aĩalis qd̃ augeť quelibʒ ps q̄ntitia notabilis ſana ꝛ bñ diſpoſita augeť. Ex iſt ptʒ q̄ augmẽta⁹ viuentʒ fit ꝑ iuxta põnem q̄titatʒ aducientʒ ad q̄ntitatem ꝑexiſtentẽ. nõ tamẽ req̇riť iuxta poſitio. imo requiriť ꝯuerſio nutrimẽti in ſubñam ſilẽm ſubñe nutriti. Et ſi dicas. q̃ño ergo aĩal nõ ſꝑ augeť cũ ſꝑ nutriť q̄diu viuit. Dd̃m ẽ. q̄ nõ opʒ viuens q̄diu viuit nutriri cũ calor naťalis poſſit in tm̃ deficere q̄ non poſſit ſubñaliť ꝯuertere alimẽtũ Si tñ loq̇mur de aĩalibꝫ que req̇rũt ad vitã ſuã naťalem calorẽ ꝛ multũ ſanguinem. ſicʒ ſtʒ hoĩes equi ꝛ boues ſꝑ requiriť calor naťalis circa cor. cui ꝯiunctũ eſt nutrimentũ vt ſanguis vel hũores. ꝛ iſte calor ſꝑ agit ĩ iſtud nutrimentũ vſq̄ ad finem vite. ſi ſaltem ſit alicui⁹ notabiľ q̄ntitatis ¶ Et ſi dicas q̄ prope inſtãs morť hũores h̃ent tm̃ dominiũ ſuꝑ calorẽ naturalẽ q̄ nõ reparerent̃ a calore ſed extinguerẽt ipm. Dico. q̄ phs etiã voluit dicere q̄ viuẽs nõ põt aliq̄ notabili tpe viuere q̄n nutriať. ſicʒ eſt tẽpus vni⁹ mẽſis vel vni⁹ ãni. ¶ Ptʒ ſolu⁹ ꝑterq̄ ad ꝯfirmatõem ťcie. Ad quã dd̃m eſt. q̄ oẽ corruptibile de neccitate corrũpeť. nõ totaliť ſed ſucceſſiue quãtũ ad ptes ſuas. eſſʒ eñ abſurdũ ẜm eũ q̄ totus ignis. vł totus aer poſſʒ corrũpi. Ad aliã ꝯñam dr̃. q̄ nõ valʒ ſecana eñ qui nõ eſt genit⁹ añ mille ãnos nec poſtea pl⁹ genit⁹ eſt. q̄uis eñ quelibʒ ps pedalis eius ſit genita circa centũ ãnos. nõ tamẽ propť hoc ſequiť ꝓpoſitum Nec ex hoc ſequiť q̄ q̄libet ps eius ſit citra centũ annos. genita eſt eñ medietas eius q̄ prius fuit nec ẽ de nouo genita

¶ Quoniã aũt primũ de materia ꝛ de vocatʒ ele

mentis ⁊c.) ¶ In hoc tercio tractatu huiꝰ libri de
terminat philosophꝰ de tactu. ⁊ habet tm̄ vnum capi/
pitulū in quo ponit̃ hec pˀma ꝯclusio. In hoc libro de
terminandū est de actōne ⁊ passione mixtione ⁊ tactu.
Patꝫ quia gñaº ⁊ corruptio nō pñt fieri sine actōne ⁊
passione. nec actio ⁊ passio sine motu. ⁊ sic ꝫ tactus ē ne
cessariꝰ ad actōem ⁊ passionē ita ad mixtionē. Secun
da ꝯclusio. inter predcā prius ē detmiandū de tactu.
ptꝫ quia tactus int̃ cetera ē cōior. Tactus aūt dr̄ mul
tipliciť. nam quasi oē nomē est mľtiplex. fere quidēꝫ ⁊
alioꝝ noim̄ vnūqdq̄ dicit̃ multifarie. nō tñ dicit̃ pu/
re equoce sed analogice. Vñ ad tactū prop̄e dcm̄ tres
ꝯditōnes requirūtur. Pria. ꝙ illa (que se tangūt) hñt
pōnem. Scd̄a. ꝙ hñt vltia simul. Et tcia. ꝙ sint ac
tiua ⁊ passiua ad īuicem. ⁊ motia ⁊ mobilia cū hēant
pˀmas drās pōnū que stꝫ sursum ⁊ deorsuꝫ. Ex qbus
cōditionib; pōt elici diffinitio tangentiū talis. tangē/
tia dicunt̃ quoꝝ ī diuerꝭ magnitudibꝰ simul vltima
stꝫ exñtib; motiuis ⁊ mobilib; ad īuicem. ¶ Est autē
drña int̃ mouens ⁊ agens aliquo mō ⁊ aliquoº cōue/
niētia. Cōueniūt em̄ in hoc ꝙ sicꝫ est dare agēs passi
bile ⁊ agens īpassibile. ita est dare mouēs mobile ⁊ mo
uens imobile. Sed drñt. quia mouēs est in plus q̄ꝫ a/
gens prop̄e dcm̄. Agens em̄ prop̄e dcm̄ dicit̃ in respe
ctu patiētis. ⁊ nō dicitur patiens prop̄e nisi ꝭm passio
nes ⁊ passibiles q̄litates. ideo qd̄ solum mouet̃ localit̃
nō dicit̃ prop̄e agere vľ pati. ¶ Circa dcā aūt mouet̃
dubitaº hec. Vtꝝ oīe agens tāgens retangat̃. ⁊ vide
tur ꝙ sic. quia apud nos nō stꝫ aliqua mobilia que nō
stꝫ mobilia ⁊ mota. ergo etiā non stꝫ aliq̄ tāgentia que
nō stꝫ tacta ¶ Ad dubitatōeꝫ dd̄m ꝙ in his (que cōi
cāt in maťia) oīe qd̄ est tangēs est etiā tactū ⁊ hoc ac
cipiēdo prop̄e tangēs ⁊ tactū. sed extēso noīe tactu nō
opꝫ vľr in oībus ꝙ tāgens sit tactum. Vñ si sit aliqd̄
mouēs imobile ipm̄ dr̄ tangēs. illud aūt qd̄ ab eo mo
uet̃ dicit̃ ab eo tangi ⁊ nō tāgere ipm̄. Vñ etiā ꝭm cō/
munē modū loquēdi dicimꝰ solum tāgere eum q̄ agit
⁊ nō eum q̄ patit̃. Inq̄rimꝰ em̄ aliquādo tristitem tā
gere nos. sed nō nos eum

¶ (De facere aūt ⁊ pati dd̄m est deinceps.)

¶ In hoc q̄rto tractatu detmiat phs de actōne ⁊ pas
sione. ⁊ diuidit̃ in tria capľa. In pˀmo detmiat de age/
re ⁊ pati quātum ad q̄litates agentꝫ ⁊ patientꝫ ōnden
do scꝫ qualia dēnt esse actiua ⁊ passiua. ¶ De actōne
aūt ⁊ passione fuerūt diuerse opīones antiquoꝝ. non
tñ ꝯrie vel ꝯdictorie sed subcōtrarie. Prima fuit. ꝙ
siľe nihil patit̃ a siľi. quia nō essꝫ maior rō quare vnuꝫ
magis agerꝫ ⁊ alteꝝ pateret̃ q̄ꝫ ecōtra. Et cū argue/
batur qꝛ ignis maior est siľis igni mīori ⁊ tñ ignis ma/
ior extinguit miorem. ¶ Dicebāt em̄ ꝙ hoc nō est rōne
siľitudinis. imo potius rōne ꝯrietatꝫ quia quodāmō
multū est ꝯrium pauco ⁊ magnum puo. Secūda fuit
Democriti dicentꝫ simile agit ⁊ patit̃ a simili. Vnde
ea que stꝫ sic diuersa ꝙ nō habeāt siľitudinē in aliquo
nō possunt agere vľ pati ab īuicem. Iste aūt opīones
de ꝟtute sermonis nō stꝫ ꝯtradictorie vel ꝯrie. sed for
te ꝭm intentōem suoꝝ autoꝝ stꝫ ꝯrie. Vnde q̄libꝫ eo/
rum dicēs veꝝ ꝭm ptem forte credebat dicere veꝝ ꝭꝫ
totum. Si aūt alter eoꝝ dicerꝫ vľr dicēdo ꝙ oīno siľe
ageret in siľe tūc ꝯdiceret. Ad detmiandū aūt verita/
tem de siľitudine ⁊ dissiľitudine agentis ad patiēs po

nūtur q̄tuor ꝯclusiones. Prima. nihil patit̃ ab oīno si/
bi siľi. probat̃ duab; rōnib;. Prima. quia eadē rōne q̄
hoc pateret̃ ab illo ⁊ ecōuerso. Secūda rō. sequeret̃ ꝙ
idem ageret in se ⁊ pateret̃ a se cuꝫ nō essꝫ diuersa ratō
agendi ⁊ patiendi. Scd̄a ꝯclusio. nihil patit̃ ab oīno
sibi dissiľi. probat̃ etiam duab; rōnib;. Prima est exē/
plaris. nam linea nō patit̃ ab albedine nisi forte ꝭm ac/
cidens. Scd̄a rō. quia qd̄ patit̃ a suo ꝯrio patit̃. ꝯtra
ria aūt ꝯueniūt in subcō ⁊ in gñe. ergo nihil patit̃ ab
aliquo nisi cū eo ꝯueniat vel sit ei in aliquo siľe. Ter/
cia cōclusio. agēs ⁊ patiens stꝫ similia ī gñe ⁊ dissiľia si
ue diuersa in spē. ptꝫ quia nō agunt ⁊ patiunt̃ ab īuicē
nisi ꝯria que stꝫ eadē genere ⁊ diuersa spē. ꝯria em̄ in
eodem gñe oīa stꝫ. ¶ Quarta ꝯcluº. agere est assiľare
suo passo. ⁊ pati est assiľari agēti. Probat̃. quia pas/
sum in pˀncipio est ꝯrium agenti. trāsmutaº aūt est in/
contrariū. ergo in fine trāsmutatōnis passuꝫ erit siľe.
Et hoc pōt probari inductie. quia calidum facit de
frigido calidū. ⁊ ecōuerso ⁊ sic de aliis. Predcē aūt opi
niones aliqd̄ habēt veritatꝫ. ⁊ quāuis ipe vident̃ cō/
traria dicere tamē vtreq̄ aliquo mō bene dicebāt. nā
pati aliquādo attribuit̃ subcō vt cuꝫ dicimꝰ aliquid
calefieri. subcm̄ aūt nō est ꝯrium agenti. Aliqñ attri
buit̃ termīo siue ꝯrio. vt cum dicimꝰ frigidū calefie/
ri. Aspiciētes ergo ad id qd̄ subcīue patit̃ dixerūt si/
mile pati a siľi. sed aspiciētes ad id qd̄ patit̃ termīati
ue vel corruptiue dixerūt siľe non pati a siľi. sed ꝯriuꝫ
a ꝯrio ¶ Ad sciendū aūt que agentia repatiūtur ⁊ q̄
non ponūtur tres ꝯclusiones. Prima. quedā agentia
repatiūtur. ⁊ quedā nō. imo quedā stꝫ impassibilia. si/
cut probat̃ per siľe de motore ⁊ mobili ¶ Secūda con
clusio. in agētibus subordinatꝫ primū est impossibile.
Probat̃ pˀmo sicꝫ precedēs ꝑ siľe de motorib; Secūdo
probat̃ inductiue. nam celū est primū actiuū in hec in
feriora. ⁊ est īpassibile. sicꝫ in medicādo medicꝰ se hēt
ꝑ modū primi actiui. ⁊ cibus vel potio ꝑ modū secun
di. Item em̄ medicū sanare dicimꝰ ⁊ vinū. medicus aūt
nō repatit̃. sed cibus ¶ Tercia ꝯclusio. agens cōicās
in maťia cum passo repatit̃. ⁊ non cōicans nō repatitur
Quecūq̄ aūt nō habēt eandē materiā faciūt impossi
bilia entia. Hec ꝯclusio potest ꝓbari ꝑ exemplū iam
dictum. sciētia em̄ medicinalis medicādo corpus nō
repatitur. sed cibus qui cōmunicat in materia cuꝫ in
firmo repatitur. aut em̄ calefit aut infrigidatur ¶ Se
cūdo potest probari. quia oporꝫ actionē fieri in mate/
ria passiua. ergo agens nō cōmunicans in materia nō
repatitur ¶ Tercio probat̃. quia qd̄ est in potētia ad
formam trāsmutatur agente p̄sente ⁊ fit in actu. Po/
tens em̄ esse calidum p̄sente calefaciente ⁊ approxima
to necesse ē calefieri. sed agens cōmunicans in materia
cum patiente est in poña ad formā patientis q̄ est ma
teria. idem em̄ oīes dicimꝰ similit̃ eandeꝫ. vt ita di
cam esse oppositoꝝ cuiuslibet vt ⁊ genus ens. ergo a/
gens cōmunicans in materia repatit̃. Quecūq̄ igi/
tur in materia nō habent formā hec quidē impassibi
lia. sed actiuoꝝ quecūq̄ in materia passiua. Ne autē
aliquis credat agentia nō cōmunicātia in materia cū
passo non prop̄e mouere Subdit philosophꝰ ꝙ quā/
uis duabus causis attribuamꝰ mouere scilꝫ efficien
ti ⁊ finali. tamē prop̄e loquēdo soluꝫ est vna causa ef
fectiua siue motiua puta efficiens. finis em̄ non ē cau
sa effectiua vel motiua nisi ꝭm methaforam. Et ꝙ si

nis nõ sit prope causa effectiua vel motiua vtputa sa/nitas medicatõnis. Patz quia p̄sente causa efficiente res fit ⁊ est motus. sed p̄sente fine cessat mot⁹. ⁊ res nõ amplius fit. Habitibus eñ p̄sentibus adhuc nõ ge/neratur aliquid sed est iam. nam habitibus exñtibus in materia cessat motus. forme autē ⁊ fines sunt habi tus quidē. igitur ⁊c. Ex quo patz q̄ huiusmõi agen/tibus nõ cõmunicãtibus in materia ꝯuenit prope mo uere cum moueant p̄ modum cause efficientis. ⁊ nõ so lum p̄ modum cause finalis. (Quomõ ergo hec cõtineri ⁊c.) In hoc secũdo ca pitulo determiat philosoph⁹ de modo actõnis ⁊ passionis sm̃ ãtiquos fuerũt aũt de hoc tres opiones antiquoꝝ. Prima fuit Empedoclis dicentis actõem ⁊ passionem fieri p̄ po/ros vacuos p̄ quos dicebat agẽs proximũ intrare pas sum. Et similit̄ dicebat de sensatõne cuiuslibet sen/sus. imaginabat̄ eñ corpa trãsparẽtia esse porosa ⁊ vi/sionem fieri p̄ poros. ⁊ etiam p̄ eos fieri mixtionẽ. ⁊ illa bene esse missibilia que habẽt poros ꝯmẽsurabiles.

Secũda opinio fuit Democriti ⁊ Leucippi q̄ bre/uiter ꝯpendiose ⁊ vno sermone locuti sũt de oĩbus mu tabilibus dicentes actõem ⁊ passionem fieri per athó/mos siue p̄ contactũ corpoꝝ indiuisibiliũ. Tercia fuit opinio quorũdam antiquoꝝ negantiũ multitudi nem motũ ⁊ finitatem. ⁊ per ꝯsequẽs etiaz actõnem ⁊ passionẽ. Dicebant eñ nihil esse mobile. quia si ali/quid moueret̄ hoc essz per vacuũ quod dicebant non esse. Dicebant etiã oĩa entia esse vnũ quasi nõ pos sent distingui entia nisi per vacuũ. Et cum hoc dice/bant ens nõ esse finitum quia sm̃ eos nõ poterat finiri nisi per vacuũ. Dixerũt ergo isti nihil moueri ⁊ om/nia esse vnum. volentes sequi rõnem contra iudicum sensus. nullus eñ est ita demens vt dicat idem eẽ ig/nem ⁊ aquã. Unde quãuis illud voce dixerũt nõ est tamẽ verisil'e q̄ mente crediderũt. verũtamẽ quedaz bona a ceteris quibusdã nihil vident̄ differre propter amecitiã. in sermone quidẽ vident̄ hec contingere. in rebus aũt dementie sil'e opinari. ita eñ nullum demen tium egreditur in tm̃ vt ignem vnũ existimet ⁊ aquaz. sed solum bona ⁊ appentia sm̃ assuetudinẽ hec qbus/dam propt̄ dementiã nihil vident̄ differre. Ad cõ/parandũ autẽ has duas opiniones ponũtur due ꝯclu siones. Prima. opinio Democriti est rõnabilior opi/nione alioꝝ antiquoꝝ. Probat̄. quia democritus fun dat se in appentibus sensui. nõ negans motũ neq̄ mul titudinẽ entium. Ipe eñ ponit infinita corpa athoma lia indiuisibilia propt̄ ꝑuitatez que dicit esse cõmixta ad compõnem rerum mediãtibus aliquib⁹ vacuitati bus. Dicit eñ gñatiõnẽ fieri p̄ hoc q̄ aggregantur ta lia indiuisibilia per vacuũ. corruptõem vero per eoꝝ segregationẽ. Actione autẽ ⁊ passionem p̄ diuersum ꝯtactum huiusmõi athomoꝝ. Secũda ꝯclusio. o/pinio Empedoclis est min⁹ sufficiens põne Demo criti. Uñ positio democriti ꝯuenit cũ opiõne Empe/doclis in hoc q̄ ponit vtrũq̄ vacuũ. Empedocles aũt dicebat oẽm alteratõem actõem passionẽ augmẽtatio nem ⁊ diminutõem fieri p̄ poros. ita q̄ dicebat augm̃ tationẽ fieri per poros subintrante corpe extrinseco per hmõi poros. Probat̄ ꝯclusio. quia apud Empedo/clem nõ est manifestũ ex quo res fiãt tanq̄ primo pnci pio. Nam sicut elemẽta sm̃ eum fiũt ex vno cahos. ita illud cahos fit ex elemẽtis. Sed sm̃ opionem Demo/criti res fiũt ex athomis tanq̄ ex p̄mis pncipijs ⁊ irre/solubilib⁹ in alia. Illos eñ dicebat nõ fieri ex alijs. sz oĩa alia ex ipis. ⁊ in hoc cõuenit positio Democriti cum põne Platonis scripta in thimeo que tamẽ ab illa differt tripliciť. Primo. quia plato ponit pncipia rerũ esse supficies indiuisibiles. Democrit⁹ aũt corpa in/diuisibilia. Secũdo. quia plato ponit pncipia rerum esse infinita in figuris. Democrit⁹ aũt dicit illa eẽ in/finitarum figuraꝝ. Tercio. quia plato saluabat actio nem tactu sine vacuo. Democrit⁹ aũt ⁊ Leucippus ponũt vacuũ propt̄ actiones ⁊ passiones. quia ergo ter cia opinio est ꝯtra sensum nõ debz rõne reprobari.

Ad reprobandũ alias duas ponũtur due ꝯclusiones Quaꝝ prima ẽ ꝯtra Democritũ. ⁊ secũda ꝯtra Em pedoclẽ. Est ergo tcia ꝯclusio hui⁹ capli. Democri/tus irrõnabiliť dicit corpa indiuisibilia eẽ actiua ⁊ pas siua ad inuicem. probat̄ tribus rõnib⁹. Prima. quia accepto aliquo indiuisibili vel ipm̃ ẽ susceptibile vni⁹ solius qñtitatis. vel ẽ susceptibile qñtitatũ ꝯriaꝝ. Nõ primũ. quia ipm̃ nõ erit alterabile. ⁊ per ꝯñs non erit actiuũ ⁊ passiuũ. Nõ aũt põt dici scdm̃ scz q̄ hẽat qli/tatem vnã ⁊ per altratiõnẽ sit susceptibile ꝯrie qualita tis. quia qñ aliquid alterat̄ parti est sub qlitatib⁹ cõ/trarijs. indiuisibile aũt nõ habz ꝑs. Scda rõ. quia in diuisibile sm̃ Democritũ ⁊ diuisibile nõ differũt ni/si sm̃ magnũ ⁊ paruũ. quãuis autẽ possit assignari rõ quare magnũ est magis diuisibile q̄ paruũ. nõ tamẽ videt̄ rõnabile q̄ magnũ sit diuisibile ⁊ paruũ oĩno ĩ diuisibile licz magnũ ex pluribus ꝑtibus ꝯponat̄ q̄ par uũ. ergo. Tercia rõ. si corpa indiuisibilia sũt actiua et passiua ad inuicem. aut aũt alteꝝ patit̄ ab altero. aut vnũ a seipo. Si primũ. tũc opz q̄ ipa ꝯueniãt in mate ria ⁊ differãt in formis. Si eñ in ãbobus cõuenirent tũc ꝯtingerent se ⁊ facerẽt vnum sicut faciũt due aque. quaꝝ vna apponit̄ alteri. Quãdo eñ aqua aquã tan git nihil differt posterior aqua a priori. Si aũt diff erant ĩ formis opz q̄ pncipia p̄ que differũt sint pora illis corpibus ꝯñtibus. ⁊ per ꝯñs illa pncipia differẽ tie erũt magis pncipia actõnis ⁊ passionis q̄ corpa i/diuisibilia. Si aũt dicat̄ q̄ idem patit̄ a seipo. vel er/go illud sm̃ idem ẽ mouens ⁊ motũ. aut sm̃ aliud ⁊ a liud. Si sm̃ idẽ tũc sm̃ idem erũt ꝯria in eodẽ. ⁊ non solũ materia erit vnũ nũero. sed ⁊ poñã. Si vero sm̃ a liud ⁊ aliud iam erit diuisibile. Quarta ꝯclusio. non sũt ponẽdi pori p̄ quos fiat actio ⁊ passio. sicut dixit em pedocles. Ptz quia nõ est ponẽda pluralitas reꝝ sine necessitate. sz ita bene pñt fieri actio ⁊ passio poris nõ existẽtibus sicut exñtibus. ergo non sũt ponẽdi pori. im mo vl'r poros facere supfluũ est. Minor ptz quia vel illi pori sũt pleni vel vacui. Si pleni. tũc agens nõ po/terit eos subintrare nec p̄ eos fiet sensa⁹. Si vacui tũc per poros nõ fiet aliud q̄ q̄ agens tanget passuz. Sed cum tactus corpm põt fieri sine poris. ergo nõ est neces se ponere poros plenos vel vacuos. Nec põt etiã dici q̄ pori ponendi sũt vt expeditius fiant actio ⁊ passiõ nã pro facilitate actõis ⁊ passionis sufficit ponere pas/sum eẽ faciliter diuisibile. ita q̄ p̄ diuisionẽ fiat muta tio mĩmi agentis in mĩmũ patiens.

In hoc tcio caplo phs defini/nat de mõ actõnis ⁊ passionis sm̃ opionem ꝓpriã. Et p̄mo ponit qnq̄ ꝯditõnes reqsitas ad actõez ⁊ passio nem. Prima ẽ q̄ passuz sit tale in poña. qle est agens in

actu ¶Secūda. ꝙ passum ꝭm quālibꝫ sui ꝑtem natū sit recipe actum agentis. ¶Tercia. ꝙ opꝫ passium pati ꝭm magis ⁊ minus inq̄ntū est magis vł minus dispositum. ¶Quarta. ꝙ quāuis passuꝫ sit ꝯtinuū tamē dēt esse poñā diuisibile. ⁊ ꝭm q̄ntitatē ⁊ ꝭm q̄litatē. nō eñ opꝫ ꝙ sit actu diuisuꝫ ¶Quīta. ꝙ agens debꝫ esse approximatū passo sic ꝙ tangat illud qđ imediate ab eo patit̄. Nec tamē opꝫ ꝙ agens tangat quicq̄d ab eo patitur. sicꝫ si ignis calefaciat aerem ⁊ aer corpus ¶Et si querat̄. vtꝝ corpus solum ꝭm aliq̄s ꝑtes sit passibile. vel vtꝝ ꝭm om̄es patiat̄. Dōm est. ꝙ si corpus cōponeret̄ ex corꝑibus indiuisibilibꝫ vel ex supficiebus. sicꝫ multi habēt tūc nō opꝫ passibile ꝭm quālibꝫ eius ꝑtem pati. quia nō ꝭm quālibꝫ essꝫ diuisibile. cūꝫ ergo ꝭm veritatē corpus nō sit ex indiuisibilibꝫ ꝯpositū ipsum ꝭm quālibꝫ ꝑtem ē passibile ⁊ diuisibile ¶Ad reprobandū ergo modū per quē antiq̄ dixerūt fieri actōnem ⁊ passionē ponit̄ hec ꝯclusio. Incōueniēs est dicere ꝙ actio ⁊ passio fiāt corꝑibus exñtibꝰ diuisis ꝑ poros. probat̄ tribus rōnibꝫ Prima. quia si sic destrueret̄ alteraᵒ. Nā videmꝰ aliqua alterari ⁊ trāsmutari de molli in durꝝ. vel de huido in coagulatū. sic ꝙ totum prius ē huidum ⁊ postea totū coagulatū. Et nō ꝑ hoc ꝙ ꝑtes huidorum misceant̄ duris ꝑ hmōi poros. Secūda rō. quia destrueret̄ etiā augmētaᵒ. nam si alimētum recipiat̄ in poris eius qđ augetur iā diuisis tunc totū nō efficiet̄ maius sed solū vacuitates replebūtur Tercia rō. quia etiam destrueret̄ nutritio eo ꝙ alimentum nō trāsmutaret̄ in subñam aliti.

¶(Reliquū aūt videndū est de mixtione.)

¶Iste est vltimꝰ tractatus huiꝰ libri est de mixtione Et diuidit̄ in tria capl'a. In quoꝝ ꝑmo soluit̄ q̄stio de esse mixtōnis. De ea eñ mouent̄ q̄tuor questiones Quaꝝ ꝑma est. q̄d est mixtio. Secūda est. q̄d est miscibile. ⁊ que sūt illa que misceret̄ ad inuicem. Tercia q̄liter fit mixtio Quarta. vtꝝ mixtū sit an ne hoc sit mēdaciū ¶Ad hanc aūt dixerūt aliq̄ ꝙ nō. dicētes mixtionē eē impossibilē. propt̄ hanc rōem. Si mixtio essꝫ possibil'. vel ābo miscibilia manerēt in mixto. vł vnū manerꝫ altero corrupto. vel ābo corrūpent̄. Nō ꝑmū. quia tūc miscibilia eodē mō se haberēt sicꝫ prius. ergo nō plus mixtio essꝫ q̄ꝫ prius. Nec scđm. quia mixtio solum ē coꝝ que sūt. illa eñ que nō sūt nō miscent̄. Nec terciū ꝓpter silēm rōem ¶Pro solutōne aūt huiꝰ ratōnis opꝫ videre drām mixtōnis ab alijs mutatōnibus. Est ergo ꝑma. mixtio differt a gñatione ⁊ corruptōne. Probat̄. quia ad gñationē ꝯcurrūt mat̄ia ⁊ forma. sed nō dicimꝰ formā misceri mat̄ie. dicimꝰ tñ formaꝫ gñari ⁊ materiā corrūpi. Scđa ꝯcluᵒ. mixtio differt ab augmētatōne. pbat̄ quia ad augmētatōem req̄rit̄ nutrimentū ⁊ nutritūꝫ. nutrimētūꝫ vt cibus nō miscet̄ corpori. sed corrūpit̄ ⁊ mutat̄ in subñam corꝑis. ergo ⁊c. Tercia ꝯclusio. mixtio differt ab alt̄atione. ptꝫ q: ad alt̄ationē req̄runt̄ subiēm ⁊ q̄litas. sed q̄litas nō miscet̄ cum subiēo. qđ ptꝫ ꝑmo in artificialibꝫ. nō eñ dicimꝰ figurā misceri cere neq̄ q̄ntitati. Ptꝫ scđo in nat̄alibꝫ Nō eñ dicimꝰ albedinē misceri corꝑi. q: vtrūq̄ vnitū alteri manꝫ actu. neq̄ eñ totalit̄ passiones ⁊ h̄itus posse mixta eē rebus saluata eñ esse vident̄. Nec etiā vna q̄litas miscet̄ alteri Nā si alique q̄litates miscerētur ille eēnt q̄ magꝫ dñr quēadmoᵈᵐ q̄litates spūales ⁊ q̄litates corꝑales. sꝫ ille nō miscent̄ ad se inuicē Albedo eñ nō miscet̄ discipline. q: mixtio ē seꝑabiliū vnio ille aūt q̄litates nō sūt seꝑabiles a subiēo mixto. sicꝫ nec alia accña. Ex quo ptꝫ error quorūdam dicētiū oīa simul aliq̄ñ eē mixta. nō illa nō pñt misceri q̄ nō sūt ab inuicem seꝑabilia. ¶Pro solutōne ergo q̄rte q̄stionis ⁊ rōnis fc̄e ad ꝑtem negatiuā eius ponit̄ hec q̄rta ꝯcluᵒ Miscibilia nō manēt in mixto actu sed solum poñā ⁊ v̄tute. Pro cuiꝰ ꝓbatōne supponit̄. ꝙ entiuꝫ quedā sūt poñā ⁊ quedā sūt actu. Nūc mixtū (qđ gñat̄ ex miscibilibus) ē in actu. miscibilia aūt post mixtōēꝫ sūt adhuc in poñā ea ipa que erāt añq̄ miscerent̄ vt ꝑdita ⁊ sic ꝑditū essꝫ. Prima ps ꝯclusionis ꝓbat̄. quia videmꝰ ea que miscent̄ añ mixtōem q̄ erāt seꝑata ab inuiceꝫ ꝙ iterum ꝑ seꝑatōeꝫ seꝑata remanebūt. g° miscibilia nō remanēt actu i mixto inalt̄ata sicꝫ ⁊ indiuisibilia. sicꝫ corpus ⁊ albedo manēt q̄ñ sūt simul. Scđa ꝓbat̄. q: neq̄ vnū miscibiliū neq̄ plura corrūpunt̄ in ipa mixtōe. sꝫ manꝫ virtus eoꝝ. ergo miscibilia manēt in mixto potentia. Cū. aūt qđ ⁊ idem poñā ⁊ idem actu entiuꝫ ꝯtingit mixta eē qualit̄ esse ⁊ nō esse actu añ q̄deꝫ alio gñato ex ipis poñā. vtꝝ adhuc que erāt añq̄ miscerētur ⁊ ꝑerita. hic eñ ꝭmo eoꝝ que sūt prius vident̄ eñ que miscent̄ prius ex seꝑatis q̄ entia ⁊ possibilia seꝑari rursus neq̄ mouent̄ in actu vt corpꝰ album neq̄ corrūpunt̄ neq̄ alterant̄ nec ambo saluat̄ eñ v̄tus eoꝝ.

¶(Continuā aūt his questionē) ¶In hoc scđo capitulo soluit pħus questionē de mō ꝑ quē fit mixtio. Fuerūt de hoc tres opiones āntiquoꝝ. Prima dicit. ꝙ mixtio fit ꝑ iuxta pōnem mīmoꝝ ꝭm sēsum si corpꝰ qđ miscet̄ diuidat̄ in tā pua corpa ꝙ miora illis non eēnt sensibilia ⁊ iuxta posita taliū corpoꝝ dicit̄ mixtio. Scđa opio dicit ꝙ mixtio fit ꝑ iuxta pōnem mīmoꝝ ꝭm formā vel materiā aut spēꝫ ita ꝙ corpus diuidat̄ in tam pua corpa ꝙ miora illis amitterēt formā ⁊ materiā suā ⁊ per iuxta pōnem illoꝝ fit mixtio vt si ponatur ordiū cum frumēto. Tercia opio dicit ꝙ cum corpus sit diuisibile i indiuisibilia simpl'r mixtio fit ꝑ iuxta pōnem simpl'r indiuisibiliū ¶Pro reprobatōe aūt secūde opiōis ponit̄ hec opio Mixtio nō fit ꝑ iuxta pōneꝫ ꝭm spēm. probat̄ duabꝫ rōnibꝫ. Pria. q: si sic seq̄ret̄ ꝙ mixtio nō essꝫ aliud q̄ꝫ ꝯpō ⁊ miscibilia nō essent aliq̄ mō trāsmutata. sed eēnt sine praxi. i. opatione vł transmutatōne. Scđa rō. q̄libet ps mixti dēt esse eiusdē rōnis cū toto. Sicꝫ eñ q̄libet ps aque ē aqua. ita q̄libet ps mixti dēt esse mixta. qđ nō essꝫ si ita fierꝫ mixtio. dicimus eñ optere si mixtū est aliqđ mixtū omiomeros esse eiusdē ratōnis. ¶Pro reprobatōne v̄o ꝑme opiōnis ponit̄ hec scđa ꝯclusio. Mixtio nō fit ꝑ iuxta pōnem mioꝝ ꝭm sensuꝫ. Ptꝫ q̄a si sic seq̄ret̄ ꝙ aliq̄d esset mixtū vni. vtputa videnti debili siue nō acute qđ non essꝫ mixtū alteri puta vidēti linceis oculis. Sed ꝓ reprobatōne t̄cie opionis ponit̄ hec t̄cia ꝯcluᵒ. Mixtio nō fit ꝑ iuxta pōnem mioꝝ simpl'r. ptꝫ quia corpꝰ non est diuisibile in simpl'r mīma ¶Ad sciendū ergo modum mixtōnis ꝭm veritatē ponūtur tres ꝯditōes ad modū mixtionis req̄site. Quaꝝ ꝑma est. ꝙ miscibilia dēnt esse actiua ⁊ passiua ad inuiceꝫ. ptꝫ q: que hñt eandeꝫ materiā sūt ad inuicē actiua ⁊ passiua. q̄ vero nō habēt nō sūt hmōi. ⁊ ꝓpter hoc medicina ⁊ sanitas nō sūt ad inuicē miscibiles. neq̄ sanitas miscet̄ corꝑi. Vñ aliqua hñt eandē materiā ⁊ ad se inuicē esse actiā ⁊ passiā ꝯuertunt̄. Et cōit̄ ꝯuertunt̄ quoꝝ eadē mat̄ia est actiua ad inuiceꝫ ⁊ passiua ad inuicē. hec aūt faciūt ipassibilia entia. quoꝝ nō est eadē mat̄ia. Scđa ꝯditio ē ꝙ

bene miscibilia debēt esse faciliter diuisibilia vt scilʒ minimum vnius possit iuxta poni mimo alterius. Tercia est ꝙ nō ponatur multū vnius miscibiliū cuʒ pauco alterius. quia si sic fierʒ nō esset mixtio sed augmētatio dominantis. Paucū em̄ transmutabit in substātiam alterius. ꝛ ideo gutta vini amphorarū non miscet. soluitur em̄ spēs ꝛ transmutat in oēm aquā. Ex istis satis habet quō ſm veritatem fit mixtio. fit em̄ non ꝙ miscibiliū adeq̄natis potētijs ꝛ ꝟtute non generat alterum ex altero. sed ex his fit mediū cōmune

In hoc vltimo capitulo philosophꝰ soluit duas alias q̄stiones que sūt de q̄dditate mixtōnis. ꝛ de quidditate miscibiliū. Manifestum est aūt ex dcis quomō sit respōdendū ad illas

Ad secūdam em̄ qua querit. quid est miscibile. ꝛ que sūt illa que miscent ad inuicem. Dicendū est ꝙ illa sūt miscibilia que sūt actiua ꝛ passiua ꝛ ɔ̄rietatem habētia ad se inuiceʒ. Verūtamē ad hoc ꝙ aliqua sint bene miscibilia ad inuiceʒ req̄ritur ꝙ sint diuisibilia. q̄ndo em̄ paruū il'ius ponit iuxta paruū alterius illa facilius trāseunt in se inuicem. Requirit etiam ꝙ sint bene t'minabilia t'mino alieno si nō sint humida. ꝛ hoc si non fuerint lubrica ꝛ pōpruosa. quāuis em̄ talia posita cum humidis faciūt maiorem quātitateʒ tamē nō faciunt mixtionē. Illa aūt sūt pessime miscibilia quorūʒ vnū est vehemēter passiuū. ꝛ alterū valde parū. queādmodū es in stāno ꝛ ere stānum infusum eri euanescit ꝛ recedit solum colorās es Unde in illis accidit queādmodū in verbis balbutientiū in q̄bus vna lr̄a non sonat distincte ab alia. sed littere ꝛ syllabe epozotericāt id est se inuicem anticipāt ꝛ vna p̄uenit sonū alterius.

Ad p̄mam aūt questionē pꝫ iam solutio. mixtio em̄ est miscibiliū alteratorū vnio. Miscibile em̄ est qdlibet bñ termiabile ens actm̄ ꝛ passiuū pꝫ ex dcis

Querit utrum

oīs actio fiat per ɔtactū dissiliūm. Arguit primo ꝙ nō. quia nō oīe agens agit p ɔtactū. ergo nō oīs actio fit p ɔtactū dissiliūm. Añs pꝫ p̄mo. q꞉ intelligētie agūt in orbes mouēdo ipos ꝛ tñ nō tangūt illos cū ipe nō habeāt magnitudinē. silr intelligibile agit in intellectū ꝛ tamē nō tangit ipm. ꝛ sensibile in ꝟsum vt visibile i visum q꞉ nō tangit ipm. q̄re dicit scdo de aīa ꝙ sensibile positū sup sensuʒ nō fcit sensatōem. Siliter aīa agit in corpꝰ sibi subcm cuʒ sit pncipiū corpis ſm agens. vt dꝛ in eodē scdo. ꝛ grauitas agit in graue mouēdo ipm. imo ipm graue agit in seipm. ꝛ magnes attrahit ferrū. Et corpa supiora agūt in ista inferiora ꝛ tamē manifestū est ꝙ in istis nō est ɔtactus. Scdo sic. corpa nō tangūt se nisi ſm extremas supficies. si ergo actio nō possʒ fieri nisi p ɔtactū tūc corpa nō poterūt agere i se inuicem nisi ſm extremas supficies. q꞉ ignis calefacit aquā ſm totalē eius ꝓfunditatē. Et siliter probat. q꞉ aīa mouet totū corpus ꝛ lapis naturalr mouet seipm deorsū ꝛ intellcūs ꝓducit in se intellcōeʒ ꝛ volūtas volitōem ꝛ aqua calefcā refrigefacit seipaʒ ꝛ in istis tñ nullus est ɔtactus. Probat similit. q꞉ indiuisibile pōt alterari. ꝛ tñ ſm phm sexto phicorū non pōt tangi. eo ꝙ ipius nullū est vltimū. Similr posset dici de anima intellectiua que transit de errore in scientiam. ꝛ etiam de virtute in vicium. Probatur quarto. quia motis nobis mouentur oīa que in nobis sunt Sūt autē in nobis multa indiuisibilia. s. ſm longitudinē latitudinē ꝛ ꝓfunditatē. Et ɔfirmat. q꞉ indiuisibilia in nobis vtputa pūcta sūt colorata ꝛ calida ꝛ frigida. ergo pūt alterari. Añs pꝫ auctoritate ꝑspectiuorū dicentiū pūctuʒ eē lucidū ꝛ coloratū. Dicunt em̄ a quolibʒ pūcto corpis lucidi diffundi radiū lumīosum. ꝛ a q̄libʒ pūcto corpis colorati m̄ltiplicari radiū coloris ad oculū. qd nō esset nisi qdlibet esse lucidum vel coloratū Si aūt ita sit pari rōne qdlibʒ erit frigidū vel calidū. igit. Tercio sic. si oīs actio fierʒ per cōtactū seq̄ret ꝙ oīe agens in agēdo repateret. ꝛ oīe passuʒ in patiēdo reagerʒ. sed ɔ̄ns est fl̄m ergo. falsitas ɔ̄ntis. parʒ p̄mo q꞉ deus agit nihil patiēdo ꝛ celū nō repatit istꝰ ab iferioribꝰ quāuis agat i ipa. ꝛ ars agit circa opabilia ꝛ nō repatit ab eis ꝛ silr artifex. nō em̄ opʒ ꝙ medicꝰ agens in infirmū aliq̄d repatiat ab illo. Scdo pꝫ quia mat'ia patit cuʒ sit pncipiū passiuū. ꝛ tamē nihil reagit cuʒ ipa nullꝰ sit actitatꝭ. Añs pꝫ quia color agit i visum ꝛ nō repatit a visu. Quarto pꝫ. quia qd generat nō opʒ regn̄ari. neq; qd augmētat reaugmētari. neq; pellens repelli. igit. Et cōfirmatur. q꞉ si ita essʒ seq̄ret p̄mo ꝙ idē respcū eiusdē essʒ in actu ꝛ poñā nobiliꝰ ꝛ ignobiliꝰ. agēs em̄ est nobiliꝰ passo vt dꝛ tercio de aīa. Scdo seq̄ret ꝙ posset fieri actio ab eq̄litate vel a ꝓportōne minoris ineq̄litatꝭ cuʒ patiens sit minoris poñe q̄ agens. Seq̄ret tercio. ꝙ q̄ncūq̄ agens agerʒ in passuʒ p aliqd mediū illud mediuʒ moueret motibꝰ ɔ̄rijs. sed hoc ē impossibile. igit. ɔ̄ntia pꝫ. q꞉ si ignis agat in aquā mediāte aere necē est si ignis repatiat ab aqua ꝙ aer frigefiat ab aqua. ꝛ tñ calefit ab igne. q꞉ ignis nō pōt calefacere aquā p aerem nisi prius calefaciēdo aerē. ꝛ silr est de frigefcōne Quarto sic. sile pōt agere in sibi sile. ergo nō oīs actio fit p ɔtactū dissiliuʒ. Añs pꝫ p̄mo. quia sile fortificat suū sile. sed fortificare ē agere ꝛ magis calidū agit in minꝰ calidūʒ. ꝛ vnꝰ oculus agit in aliū. quia vnꝰ videt ab alio. ꝛ ignis agit in aerē cuʒ tñ ambo sint calidi. ꝛ duo lumīa duarū candelarū se inuicem incēdūt Et ɔfirmat q꞉ vel actio fit rōne silitudis vel dissilitudis Si silitudinis habet intentū non rōne dissilitudinis. quia nō dissilia nō agunt in se inuicē. vt caliditas nō agit i lineā

In oppositū

arguitur a pho in textu. Pro solutione questionis sequūtur quatuor questiones

Questio prima

Utrū oīe agens agat p ɔtactū Pro cꝰ solutōne supponūtur q̄tuor. Primū. ꝙ agētū qddā est incorporeū vt deus ꝛ intelligētie. Aliud est corporeū. vt celū ꝛ ignis. ꝛ vtrūq; aliq̄d pōt agere i materiā extrinsecā ꝛ aliud in se. Scdm ꝙ hmōi agentiū quedā agūt actōne reali. vt ignis producēs caliditatē. ꝛ quedā actōe spirituali. vt albedo ꝓducens spēm albedis. Terciū ꝙ agens pōt dici mediatū passo dupliciter. Primo. q꞉ virtus eiꝰ nō attingit ad illud passūꝰ sed aliq̄d aliud ē cuiꝰ virtus attingit ad passum. Scdo mō quia ꝟtus eius bñ attingit ad passuʒ. sed tñ eius actio determinat p agens pticulare. q꞉ agens nō tāgit passuʒ sed bñ virtus eius. Quartū (qd supponit) ē ꝙ tactus accipit

dupl'r. Uno° gñalit' et methaforice et sic potuit attri-
bui cuilibet ageti Alio° pprie put solis corporib' attri
buit' et h' dupl'r. vno° capit' vt nõ solũ attedit' ex rõnib'
magnitudinũ s3 etiã ex rõnib' vtutum naturaliũ et sic
phus natural' psiderat de tactu. accipit' etiã iterdũ vt
solũ attedit' ex rõne actõnis et passionis Solet eni dici
q agens tãgit passũ et passũ nõ tãgit agens. Si enim
aliqs pcuciat aliũ dicim' q tetegit ip3 et nõ dicim' ecõ
Si igit' accipiat' tact' h' mõ tũc idẽ ẽ tãgere aliqd et
agere i ip3 et qd reqrit' ad agere reqrit' etiã ad tãgere s3
ad tactu3 pmo mõ sumptu3 tres pditiões reqrunt'. pri
ma q vtrũq3 tãgentiũ habet magnitudinẽ et inde ẽ q
intelligẽtia nõ tãgit orbẽ ne3 pũctũ lineã. scdo q hẽant
sitũ extra seinuicẽ et iõ forma nõ tãgit materiã nec ecõ.
Tertiõ q eo3 vltia sint' disposita ita q int' ea ñ sit ali
qd mediũ. S3 ad tactũ naturalit' acceptũ cũ his trib'
reqrit' qrtũ sc3 q tãgens sit actm i illud qd tãgit' vl' sal
te3 motm ipi'. Uñ dĩa est int' tactu3 et ptactũ. dĩ eni3
tact' cũ vnũ tãgit aliud q̃uis nõ ecõuerso ptact' aut
cu3 vnũ tãgit aliud ita tñ q aliud ecõuerso tãgit ip3
Istis suppositis Dõm est pmo q oĩe agẽs i aliqd
passũ tãgit ipm aliq mõ siue illud agẽs sit corporeu3
siue incorporeũ. p3 q2 ad hoc q aliqd agat in aliud o3
vtutẽ ei' puenire ad ipm g o3 q aliq modo tãgat ip3
sc3 vel pprie vel iprope siue mathematice Nõ tñ o3 q
oĩe agens agat p ptactũ q2 nõ o3 vtutẽ passi ptigere
ad agens Dõ3 scdo q pprie loqndo agẽs icorporeũ
neq3 agit p ptactũ alterius neq3 p ptactũ sui eo q tale
nõ h3 magnitudinẽ Silr nõ o3 agẽs (cui' actõ nõ trã
sit i materiã exteriorẽ) agere p ptactũ Dic tertio q
si tã agẽs q̃ paciẽs sint corpalia et extra seiuicẽ exñtia
ad huc nõ est necessariũ q agens tãgat passũ et p pse-
quẽs nõ o3 q retangat' ab ipa. nõ eĩ o3 q tãgat passu3
a se distãs pprie loqndo de tactu. q̃uis eni3 sol agat in
aere luie suo nõ tñ tãgat ipm et q̃uis etiã ignis calefa
ciat pietẽ a se remotũ nõ tñ pprie tãgit ip3 nisi ab eo re
tãgat' Dic qrto q si agens et patiẽs sint corpa p3 si
tu3 disticta necessariũ est q agens tãgat pmũ passum
q2 o3 vtutẽ agentis multiplicari vsq3 ad passum et iõ
o3 aliqd esse imediatu3 agenti qd recipiat ifluẽtiã ei'
et ideo fm phm si vacuũ esset inter obiectũ et sensum
sensus nõ pciperet obiectũ. Si aũt talia pmisissent i ma
teria est tact' eo3 tactus mutuus S3 si pmisissent nõ
o3 q sit ptactus nisi accipiat' ptact' fm rõe3 magnitu
dinis et nõ fm rõe3 vtutis naturalis.

Questio secunda

Utr3 oĩe agẽs in agendo repatiat' supposito q oĩe
mouere sit agere et moueri pati. et q motus est multi-
plex et etiã actões et passiones sicut alibi p3. Dõm est
pmo q in motu locali nõ est necessariũ mouẽs moueri
ab ipso motu et hoc est manifestũ nõ eni oportet q tra-
hens aliqd pondus ab eo retrahat'. et silr in mouẽtib'
spũalib' sicut sũt de' et intelligentie nõ o3 q agẽs repa
tiatur ista ei nõ pĩcant i materia et etiã sũt entia ipassi
bilia sicut supi' patuit. Dic scdo q i actõib' spũa
lib' nõ o3 agens repati. p3 q2 color agẽs i visu3 nihil re
patit' a visu phs g solu3 loquit' de illis que pĩcant in
materia et q agũt et patiunt' fm qlitates pmas elemen
tales q sũt calor frigus hũiditas et siccitas vt sit sensus
difficultatẽ. vtr3 oĩe calefaciẽs p caliditatẽ sibi inhe
rentẽ repatiat' ab eo qd calefacit et sic de frigiditate et

aliis qlitatib' hmõi Dic scdo q in agentib' et passis
fit aliqñ reactõ et repassio ita sc3 q vtrunq3 agit in reli
quũ et a reliq patit'. Probat' hec pclusio pmo. q2 si a-
qua pĩciat' in igne3 ipa extiguit igne3 et ab igne psu-
mit'. Scdo q2 si poti' plen' aq frigida ponat' i cacabo
pleno aqua calida frigiditas aq poti remittit et aq fit
tepida silr caliditas aq cacobi. Tertio p3 q2 si ponat'
pomũ frigidũ aut aliqd aliud i manu calida frigefa
ciet eni manũ et ab ea calefiet. P3 qrto q2 si ponat' fer3
ignitũ in aqua frigida calefaciet eni illã aquã et ab eo
frigefiat Põt etiã pbari rõne q2 alit' ex oĩbus elemẽtis
nõ fieret terciũ nec fieret mixtio p actões elemẽto3 ad
inuicẽ Dic qrto q in pdictis agentib' et passis non
sp fit reactõ et repassio Probat' q2 si agẽs debeat agere
necesse est ipm esse fortius i agendo q̃ sit passu3 i resi-
stẽdo passu3 ãt pt tñ minorari et debilitari q ipm nõ
ẽ tãte potẽcie i resistendo q̃nte potẽtie est agens i agen
do et iõ hoc casu posito passu3 nihil agit in agẽs s3 so-
lu3 patit' ab ipso Scdo pbat' q2 agens fortius agit ad
maiorẽ distãtiã. sit g a fortius i duplo q̃ b et sit int' a et
b maxia distãtia fm quã a põt agere in b tũc sequit' q
b nõ reagat in a q2 non põt ad tãtam distantiam agere
imo solũ ad mediatõe3 ipm g a nõ repatit' a b. Tertõ
pbatur supposito q calidissimũ exñs calefaciat con-
tinue b et b vltra calefaciat c tunc eni3 b non repatit' a
c nam si c refrigeraret b ipsu3 et simul calefiret Ex qui
bus p3 q sunt tres casus prohibentes reactionem et re
passionẽ. Primus est si debilitas passi sit tanta q ip
sum sit debilius in agendo q̃ agens in sicut resistẽdo.
Secũdus casus si sit tãta distãtia inter agẽs et patiẽs
q patiẽs nõ sit sufficiẽs agere ad tantã distãtia3. Ter
ti' casus ẽ. si agẽs ab alio fortiori sub sua forma detinet'

Questio tertia

Utrum idẽ possit agere in seipm vel simile i simile p
cuius solutõe Attẽde primo q duplex est actio que
dam est vniuoca et quedam equiuoca. Actio vniuoca
est qua agens producit formam sibi similem in specie
cum sua forma qua agit. vt cum homo generat homi
nem aut calidum generat calidum S3 actio equiuo
ca est qua gens generat formã specifice distictam a for
ma per quam agit Notandum pmo. q idem agere
in seipsum potest itelligi dupliciter. Uno modo grã
totius et gratia ptis etiam per se pmo et p accidens ex
consequenti eodem modo sicut dictum est in quinto
phico3 de mouente. Nam quando omne mouens est
agens et oẽ mouere ẽ agere Attende scdo q agẽs et
patiens põt dupliciť capi. vno modo formaliter et pro
significatis et sic non solum sunt dissimilia speci e s3 e-
tiam genere et illo modo non loquitur de ipsis phylo-
sophus qñ dicit agens et patiens sub eodem genere re
poni q2 sunt contraria Alio modo possunt accipi pro
denominatis et sic ea differre specie põt itelligi dupli-
citer. vno specie essentiali sicut homo et equus et sic nõ
oportet q differant specie. Scdo mõ spẽ accñtali vt
corpus calidum et corpus frigidum. Tertio modo q
sunt dissimilia in gradibus eiusdem speciei. vt cor-
pus habens tres gradus et corpus habens sex talia e-
nim qdãmõ cõtrariant' q2 vnũ se habet vt magis pfec
tũ q̃ aliẽ. Attẽde 3° q nõ ẽ incõueniẽs alia ee silia
fm aliqs qlitates et dissimilia p3 alias. iõ cũ q̃rit' vtr3
qlitas silis agat in aliã qlitatẽ sibi dissimilẽ. vel vtru3

subiectū alicui sile agat in suū sile fm suā qlitatē fm quā est ei sile nō dz intelligi q fm qlitatē dissimilē fiat actō. de hoc eni nō est dubiū sz supposito q aliq sint dissimiles z alie siles qrit vtrū actio fiat fm qlitates siles et nō accipit agere vl mouere ita gnalit sicut supius acceptū est. sz accipit specialit p actōe phica de q pns e psideratō ¶ Dic pmo q idē pōt agere in seipz actiōe pfectiua z directa z de p se. nā intellectus in se ipo producit actū intelligendi et volūtas actū volēdi ¶ Dic scdo q idez pōt agere in se ipm actione pfectiua mediate p accns z p modū sequele ¶ Dic tertio q nihil pōt agere p se z directe in se actōne corruptiua lz idez posset agere in seipm actōe corruptiua de p accns et gra ptis. ¶ Dic qrto q sile pōt agere in sibi sile fm aliā qualitatē sibi dissimilē vel in spē vel in gradu intētōis idē tn nō pōt agere in sibi sile fm gradū z qlitatē sibi silez et hoc loqndo de actōe ppie dicta z reali q est fm qlitates pmas cōtrarias z etiā loquēdo de actōe directa et nō reflexa

Questio quarta

Utrū diuisibile possit esse actiuū et passiuū vel possit alterari. pro cuius solutōe ¶ Attēde pmo q duplex est indiuisibile qdā ēni est est indiuisibile hns positōez in ptinuo. sicut sunt linea supficies z pūctus Aliud e mutabile qd nō hz positōez in cōtinuo sicut aīa rōnalis vel intelligētia Indiuisibile vero pmomō triplex e qz qdā est indiuisibile tā fm lōgitudinē q fm latitudinē q pfunditatē sicut punctus. qdā vero e indiuisibile fm latitudinē et pfunditatez diuisibile tn fm longitudinē sicut linea Et aliud est indiuisibile solū fm pfunditatē sicut est supficies ¶ Notādū pmo q duplex est alteratio qdam eniz est alteratio spūalis q intellectus alterat de ignorātia in sciaz Alia vero corporalis sicut e calefactio frigefactō vl coloratō Dōm q actio pōt capi tripliter. pmo gnal p qcunqz mutatiōe Scdo spēaliter p mutatōe fm qlitatē Tertio spēalissime p mutatōe actiua vel passiua in qlitatē actiuā vel passiuaz sicut sunt qlitates de tertia spē qlitatis Dōm est Q accipiendo indiuisibile p indiuisibili spūali et nō hnte positōem in ptinuo indiuisibile hns pt alterari alteratōe spūali accipiendo etiā actōez pmo vel scdo mō ipz bene e actiuū aut passiuū sed tale nō e actiuuz accipiendo actōem tertio mō. nec tale pōt alterari alteratōne corpali Primū pz qz aīa rōnalis pt immutari de ignorantia in sciam z intelligentie pnt mouere localit ista inferiora z pnt etiam localit mouere Scdz pz qz indiuisibile sic acceptū nō hz aliqs qlitates corporales cū nō habeat positōem in cōtinuo nec sit continuuz aut corporeuz Nō eni tn intelligenduz e q omne tale idiuisibile possit alterari aut pati qz vt alias dcm est deus est oīo inalterabilis z ipassibilis. Et p hs non loqtur in textu de hmōi indiuibilibz cū iprobat opinionez democriti. sz loqtur solumō de idisibilibz q hnt vel pnt hre positōem i cōtinuo. Ad sciēdū āt vtrū pnt alterari aut ageri vel pati supponēdū est q sicut dictū est in pcedētibz aliqi negāt oīo talia indiuisibilia posse eē iō dicūt q si eēnt eēnt alterabilia z nō eēnt alterabilia eo q ad ipossibile seqtur qdlibet sz qz hec opio e ptra opiniōez phi dōz e q st ponēda necāria talia idisibilia nō tn p se z sepati existēcia talia tn nō st alterabilia neqz actiua nec passiua. pz qz talia n st calida aut frigida nec hnt alias qlitates sz qs est alteratō ppie dicta de q loqtur phs. g nō st alterabilia. Pns pz qz si tale indiuibile esset calidū seqret q linea vel corpus quātūcūqz puū esset infinite caloris z infinite actiuitatis et resistentie sz pns est manifeste falsuz. qz tūc posset i instanti calefacere et a nullo posset corrūpi. pna tz. qz si pūctuz haberet caliditatē tūc qdlibet pūctū hret Dis caliditas e alicuius actiuitatis z alicuius resistentie. z caliditates plures aggregate magis pnt agere et resistere q vna earū. iō data vna caliditate pūctuali due tres pnt plures agere iō ifinite possent in infinite agere sz ifinite tales essent in linea cuz in linea sint infinita pūcta ergo. ¶ Si qras pmo vtrū mixtio sit possibilis. Dico q mixtio pt accipi qdruplicit. pmo p iuxta positione miscibiliū remanētiū in actibz suis ita q qdlibz maneat suppositū p se exns z pfecte retinēs actū suū z figurā suā sicut diceremus grana misceri ad faciēdū cumuluz frumēti. z boues ad faciēdū gregē Scdo fit mixtō p iuxta positōez nō tn remanente figura sic lane miscēscent i pānis Tertō mō p iuxta positōem ptiū insensibiliū pter sui puitatem et sic medici faciūt mixtiōem terendo plura simul z nō est dubium qn qlibet istoruz modorū mixtō sit possibilis Quarto capit mixtō sz q qlibet ps qntitatiua mixti est mixta ita q nō est aliq ps siue sensibilis siue isensibilis vnius miscibiliū remanēns sine pte alterius miscibilium. Et de tali dōm e etiā q est possibilis sicut pz in lapidibz z lignis. qlibz ei ps qntitatiua lapidis z ligni e lignū. Si qras secūdo vtrū talis mixtio sit naturalis vel violenta. dico q est naturalis p respectū ad naturā vlez sz nō e naturalis p respectū ad naturas elemētorū nō eni possunt adinuicē misceri nisi p ascēsuz aut descēsuz eorū violentuz et nō naturalem. Et si qras tertō si qlibet ps mixti sit mixta Dico q sic loqndo de ptibz phisicis q sez habēt ppriam ptutē actiuā z passiuā nō āt loqndo de ptibz q nō hnt ppriā ptutē actiuā Et pir dicunt ptes mathematice. Si qras qrto q st illa q miscent adinicez nō eni elementa remanēt in mixto sicut postea patebit Dico q nō obstāte q elemēta nō remaneāt in mixto formalit manēt tn ptualit siue equalenter. Nā aliqn ad gnatiōem mixti pcurrūt elemēta formalit sicut in media regione aeris. Aliqn āt nō nisi equiualent sicut i istis iferioribz. Nā i istis iferioribz aliqn vnū mixtū generat ex alio mixto Ex istis pz pmo q aliqn i mixto nō pcurrit nisi vnū elemētū. nā p ptutē celi materia vnius elemēti pt sufficient disponi vt forma substātialis mixti introducat z tūc illud agēs supplet vicē aliorū elemētorū. Pz scdo q ād gnatōez mixti sp pcurrūt qtuor elementa vel aliqd supplēs vicē siue vnius siue aliquuz Pz tertio q mixtū pt misceri mixto z corrūpe ipm Pz qrto q simplex pōt misceri mixto z mixtū augeri ex se ipso sicut si aliq miscent corpi aīalis z hoc dūmō mixtuz nō sit minoris resistētie q simplex actiuitatis. Ex h pz vlterius q miscibilia sp dnt hre pportōez i actiuitate z resistētia alis ei vnū corrūperet aliū z nō fieret mixtio. Ad pmā cū eius pbatōe pz so. et silr ad rōez cū eius pfirmatōe nisi ad autoritatē mathematicorū Ad quā dōz e q ipi capiūt pūctū p qdā corpe puo vel minore sensu pcipi possit Et si dicat q supficies e visibilis q colorata. Dōm est q nō est visilis proprie et tanqz id qd videtur sz tanqz subiectū q hz profunditatē videlur. Ad tertiam patet solutō ptergz ad hoc qd videt de natura ad qd dōm e. q illa q dicta st intelligunt solū

de agentibꝫ ꝛ passis ꝑ se ꝛ diuisim subsistentibꝫ cuiusmodi nō sunt materia ꝛ forma Ad ꝯfirmatōez ꝓcedit ꝓma ꝯseqntia. nec est incōueniēs idez esse in actu ꝛ in potentia ꝛ nobilius ꝛ minus nobile respcū eiusdē dūz tñ hoc nō sit ꝑm idez agēs aut ꝑm formā quā hꝫ i actu ꝛ ꝑm eā est nobilius ꝛ ꝑm suā materiā est in potētia ad minus nobile et ꝑm idez patiť Ad scdāz ꝯñaz dr̄ ꝙ actio fit ꝑm ꝓportōez maioris inequalitatis nō ꝯpando potentiā actiuaz agentis ad potētiā actiuā passi vł passiuā. sꝫ ꝯpando potētiā actiuā agentis ad potētiā resistiuā passi. nō ģ oꝫ ꝙ agēs sit maioris ꝟtutis i agēdo ꝙ̄ passuz in agendo aut etiā in patiendo sꝫ ꝙ sit maioris resistentie qꝛ si vincať resistētia passi fiet actō. eadē aūt q̄litas ē maioris ꝟtutis i agēdo ꝛ minor i resistēdo Ad aliā ꝯñaz dōꝫ ꝙ ipa negāda ē qꝛ tāle mediū i agēdo nō repatiť eo ꝙ adinuať ꝛ deuuenť i suo forma ꝑ vnū extremoꝝ Et si ponať ꝙ sit corpꝰ multū calidū iuxta corpꝰ multuz nō tñ tāgat ipm sꝫ sit modicꝰ aer intermedius et arguať ꝙ tūc corpus frigiduz aliqñ nō refrigerauit calidū et eꝯ ģ aer medius simul calefiet ꝛ frigefiet eo ꝙ oē agēs corpeū prius agit in propinquū ꝙ̄ i distās Pōt dici ꝙ ille aer medius hēbit vnā ptē ꝓpinquā corpori frigido ꝑm quā frigefiet. Ad q̄rtū negať añs ad ꝓbatōez dr̄ ꝙ vnū similiū fortificat ipꝫ ꝓseruādo a ꝯtrario nō tñ seqtur ꝙ in ipm agat imo solū eius resistētiā ꝯfortat sic ꝙ ꝯrīū in ipsuz minꝰ pōt agere Dicitur vltra ꝓcedendo ꝙ magis calidū agat in minꝰ calidūz sꝫ illa nō sunt similia in gradu caliditatis. alia āt ꝓbatō ꝓcedit de actōe spirituali de q̄ nō ē ad ꝓpositū. De igne vero ꝛ aere dōm ꝙ q̄uis sint similia ꝑm caliditatē nō tñ ꝑm gradus caliditatis. et siliť sūt in alijs dissimilia sicut i hūiditate ꝛ siccitate. De lūinibꝫ aut dicať ꝙ ipa se nō intēdūt q̄uis reddāt mediū magis illuminatū. Ad ꝯfirmatōem āt dōm ꝙ actio fit non rōne cuiuscūqꝫ silitudis aut dissimilitudinis sꝫ rōne similitudinis i gn̄e ꝛ dissimilitudinis i spē aut in generibus eiusdē speciei.

De mixtione

Iste est scd̄s liber de generatōe in quo pħus determinat de materia gn̄abilium ꝛ corruptibiliuz de trāsmutatōe elemētoꝝ et de cā trāsmutationū earūdē. et diuidiť in tres tractatꝰ. q̄ꝝ primꝰ est de principio materiali ꝛ principio formali elementoꝝ et habet tria capl'a quoꝝ ꝓmū est de pricipio materiali gn̄abilium ꝛ corruptibiliū Dictuz est igiť in ꝓmo libro de gn̄atōne ꝛ corruptōe in cōi ꝛ de alijs mutatōibꝫ ꝑꝫ formā vt de alteratōe ꝛ etiā de annexis illis mutatōibꝫ vt tactu actōe mixtōe ꝛ passiōe Est ģ hec ꝓma ꝯclusio. in hoc scd̄o libro determinādū est in speciali de gn̄atiōne ꝛ corruptōe elemētoꝝ. Probať qꝛ gn̄atō ꝛ corruptio oībꝫ (illis quibꝫ isunt) naturaliť isunt mediantibꝫ quatuor elementis. Fuerūt āt diuerse opiniones antiq̄ꝝ circa pricipiuz materiale gn̄abiliū ꝛ corruptibiliū. qdā eni posuerūt tm̄ vnū ꝓncipiū materiale ipoꝝ vt aerē ignē vel mediū ipoꝝ Alij vero posuerūt plura q̄ꝝ qdā posuerūt duo vt ignē ꝛ trā. qdā tria vt ignē trā ꝛ aerez. qdā q̄tuor vt ignē trā aerē ꝛ aquaz ex qbus ꝯgregatis vel segregatis ꝛ alteratis ad inuicē dicunt ꝯtingere gn̄atōem ꝛ corruptōem in rebus. ꝛ isti bene dicūt in hoc ꝙ ponūt aliq̄ eē ꝓma ꝓncipia ex qbꝫ trāsmutatis. aut ꝑm ꝯgregatōez ꝛ segregatōem aut ꝑꝫ aliam mutatōem fiat gn̄atō ꝛ corruptio in rebꝫ. Alij aūt male dicūt ponentes vnū ꝓncipiū materiale extra ꝓdicta elementa ꝛ esse sepabile ab oībꝫ formis elemētoruz Sit ergo scd̄a ꝯclusio impossibile est esse vnū ꝓncipiū materiale corpm sepabile ab oībꝫ formis elemētoꝝ sicut aliq̄ antiq̄ dicebāt. ꝓbať qꝛ ipossibile ē eē aliqd̄ corpus sensibile sine cōtrarietate sꝫ graue vel leue calidūz vel frigidū ꝛ sic de alijs. sꝫ cuius ē aliq̄ ꝯtrarietas illꝰ ē forma elemētalis quā ꝯsequiť talis ꝯtrarietas ergo nō est ponēdū vnū materiale ꝓncipiū sepatuz ab oībꝫ formis elemētoꝝ ꝛ hoc siue sit finitū siue īfinitū Quid āt senserit plato circa hoc dubiū ē. ꝓpť diuersa eius dicta. ipe eni in thimeo non dicit manifeste pandoxois. i. subiectum vniuersalis gn̄atōnis vł materiaz separi a formis elementoꝝ. neqꝫ ipse ponit i elementis aliqd̄ subiectū prius ipsis natura. nā ipe resoluit elementa vsqꝫ ad planitie vel superficie q̄admoduz ad alia corpa. Impossibile est tñ matrē ꝛ materiā planaz esse. ꝑm āt veritatem oꝫ ponere aliquā materiam gn̄abiliuz ꝛ corruptibiliū aliā ab ipsis corruptibilibꝫ nō tñ sepabilē a ꝯtrarietate sꝫ sp cū ꝯtrarietate ex q̄ generanť ipa elemēta. ꝙ āt oporteat in ipsis elemētis ponere aliquā materiā ꝓbať qꝛ caliditas nō est subiectū frigiditatis nec econtra ergo oportet ponere vnū commune subiectū in quo vicissim sunt caliditas ꝛ frigiditas ꝛ vniuersaliter forme elemētoꝝ ꝑ trāsmutatōez Ex ꝓdictis pꝫ ꝙ ꝓmū ꝓncipiū generabiliū ꝛ corruptibiliuz est materia q̄ est potētia corpus sensibile ꝛ cōtrarietates sunt principia formalia ipsoꝝ sicut caliditas et frigiditas ꝛ ex talibꝫ ꝓncipijs fit vnū fc̄ū sꝫ ignis vel aqua vel aliud hmōi. ꝓmū itaqꝫ potentia corpus sensibi ꝓncipiū. scd̄m aūt ꝓpter ꝯtrarietates dico. ꝓbi grā caliditas ꝛ frigiditas. Tertiū āt iam ignis ꝛ aqua et alia (Quā āt iam q̄rimus) In hoc scd̄o capitulo determinat pħs de pricipijs formalibꝫ gn̄abiliū et corruptibiliū. ꝛ itendit tres cōclusiōne. Prima qualitates tāgibiles sūt ꝓncipia formalia elementoꝝ. probatur qꝛ illa sūt principia formalia elementoꝝ q̄ sūt ꝓncipia corpis sensibilis ꝑm tactū. sꝫ q̄litates tangibiles sunt hmōi. nam hmōi corpa sensibilia differunt ꝑm q̄litates tāgibiles igitur Vnde nec albedo nec nigredo nec dulcedo nec amaritudo nec alie q̄litates (que nō sunt tangibiles) sunt principia formalia hmōi elemētorum. Sꝫ contra hanc conclusionem pōt argui qꝛ visus poꝛ ē tactu ģ q̄litates visibiles pores sūt q̄litatibꝫ tangibilibꝫ ꝛ ꝑ ꝯñs q̄litates visibiles sunt ꝓncipia formalia elemētoꝝ ꝛ alioꝝ corpm sensibiliū. Ad hoc dōꝫ est ꝙ q̄uis visus natura sit poꝛ tactu ꝛ obiectū eiꝰ prius obiecto tactus. tñ tactꝰ est prius subiecto qꝛ ē subiectuz oīm sensuuz ꝛ sue q̄litates sūt cause oīm q̄litatū q̄ non sūt in celo Ad sciendūz āt q̄ q̄litates tangibiles sint ꝓncipia elemētoꝝ supponēdū ꝙ septē sunt ꝯtrarietates q̄litatū tāgibiliū ꝛ sic sunt q̄tuordecē q̄litates tāgibiles. s. calidū frigidū hūidū siccū graue leue durū molle lubricū aridū apsꝫ lene grossū ꝛ subtile Est ģ scd̄a ꝯclusio graue ꝛ leue nō pūt esse ꝓncipia elemētoꝝ. ꝓbať qꝛ oꝫ ꝓncipia elemētoꝝ eē actiā ꝛ passiua ad inuicē cū elemēta adinuicē misceanť et ad iuicē transmutenť sꝫ graue ꝛ leue nō sūt hmōi qꝛ ex suis noibus

īportāt agere ꝛ pati Tertia ꝯclusio. iste q̄tuor q̄litates calidū hūidū frigidū ꝛ siccū sūt p̄ncipia formalia elemētoꝝ ꝛ p̄me inter q̄litates tāgibiles. Prima ps hui⁹ ꝯclusionis ꝓbaṫ. q: ille q̄litates sunt actiue ꝛ passiue ad inuicē sicut p₃ ex eaꝝ diffinitōib₉ calidū ei ē q̄d aggregat homogenia Et si ipsu₃ segreget a se gressa ħ sibi ꝑ accn̄s ꝯuenit ꝛ ex ꝑn̄ti ex hoc sc₃ ꝙ cu₃ ea (q̄ sꝫ vnius ꝛ eiusdē gener) secū cōgregat attrahēdo subtilia necesse est vt grossa ꝛ trestria intacta remaneant frigidu₃ aūt est q̄d contingit ꝛ congregat. sīr ꝛ singenea ꝛ non eiusdem rōnis. vel sic frigidu₃ est q̄d ꝯgregat homogenea ꝛ etherogenea simul. p₃ ḡ ꝙ calidu₃ ꝛ frigidu₃ sꝫ q̄litates actiue Humidū aūt est q̄d ē īṫminatū in natura ꝓpria tn̄ ṫminabile exn̄s vł sic hūidū ē q̄d ē bn̄ ṫminabile ṫmino alieno ꝛ īṫminatū ṫmino ꝓprio Sic cu₃ vero ē q̄d bn̄ ṫminabile ṫmino ꝓprio difficulṫ ṫmino alterius. vel sic siccū ē q̄d ē bn̄ ṫminabile ṫmino proprio ꝛ difficulter alieno Humidum ḡ ꝛ siccu₃ sꝫ q̄litates passiue ꝛ sic ille qualitates quatuor sꝫ actiue et passiue Secūda ps cōclusionis ꝙ ipse sint prime probatur. q: ille qualitates sunt prime in quas oēs alie reducunṫ ꝛ ipe non in alias nec in seinuicem s₃ ille q̄tuor sunt hmōi ḡ. Q: autē alie qualitates tangibiles actiue ꝛ passiue reducunṫ in ipsas. p₃ inductiōe nam subtile est bn̄ repletm̄ illi⁹ q̄d intrat eo ꝙ ē ꝑuaꝝ ꝑtiū ꝛ sic tāgit totū in q̄d intrat iō reduciṫ ad hūidū ꝛ ꝑ cōtrariū grossu₃ reduciṫ ad siccū Silr lubricū reduciṫ ad hūidū. lubricum eni ē humidū passu₃ aliq̄d a sicco. aridu₃ vero reduciṫ ad siccū vn̄ nihil aliud ē aridu₃ q̄ ꝑfecte siccū Silr etiā molle reduciṫ ad hūidu₃ q: molle subiciṫ i sei p̄m et non est actm̄ q̄d maxie conuenit hūido. durū āt reduciṫ ad siccū. ꝛ ita est de aspero ꝛ leui ḡ. Sꝫ ꝙ ille q̄tuor q̄litates nō reducantur in seinuicē. p₃ q: calidū nō reduciṫ in frigidum necꝫ i siccum aut ecōtra nec frigidu₃ in calidū ꝛ hūidu₃ aut ecōuerso. Pro declaratione āt istoꝝ poniṫ hec distictō hūidum ꝛ siccu₃ dicunṫ multiplr̄ sicco eni₃ opponiṫ hūidū vdu₃ ꝛ ifusu₃ et hūido opponiṫ siccū ꝛ coagulatu₃. Diciṫ āt vdū q̄d h₃ aliegenigenā hūiditatē suꝑficietinus. i. in suꝑficie exteriori. Infusu₃ āt dr̄ q̄d h₃ eliegenigenā hūidtiate₃ in profundo Coagulatū vero est q̄d priuatur hūiditate suple ꝓpria Ex q̄b₉ pat₃ q̄d vdu₃ ꝛ infusum reducunṫ ad hūidu₃ ꝛ coagulatū ad siccū tāq̄ ad p̄mū. ¶ (Om̄ aūt elementorum) In hoc ṫcio capl̄o deṫminat pħs de corporib₉ generabilib₉ ꝛ corruptibilib₉ siue de quatuor elementis que ꝯstituunṫ ex principio materiali ꝛ principijs formalibus de quib₉ dictum est. et in tēdit hanc ꝯclusionem tm̄ q̄tuor sunt elementa siue quatuor corꝑa ḡnabilia ꝛ corruptibilia ꝯstituta ex p̄dictis quatuor qualitatib₉ primis tāq̄ ex principijs formalibus ipsoꝝ. Probaṫ cōclusio tripliciṫ. Et p̄mo q: elemēta cōstituunṫ ꝑ q̄tuor qualitates p̄mas. s₃ quatuor q̄litates prime nō p̄nt ꝯbinari nisi sex modis q̄rum due sꝫ īpossibiles sc₃ calidi ꝛ frigidi humidi ꝛ sicci eo q̄d cōtraria non possūt ēē in eodem ḡ ꝑ alias quatuor ꝯbinationes solum cōstituunṫ q̄tuor elementa. Est aūt p̄ma conbinatō calidi ꝛ sicci ꝑ q̄nā ꝯstituiṫ ignis Scd̄a calidi ꝛ humidi ꝑ quā ꝯstituiṫ aer Tertia frigidi ꝛ humidi ꝑ qua₃ constituiṫ aqua. et quata frigidi ꝛ sicci ꝑ quā ꝯstituiṫ ṫra Scd̄o ꝓbaṫ ꝯclusio ꝑ ea q̄ apparēt in sensu. nā sensu iudicatur ignis calidus ꝛ siccus aer calidus et humidus aqua humida et frigida terra vero frigida ꝛ sicca ꝛ non ꝑcipiuntur alique alie differentie corpoꝝ primoꝝ. ḡ sꝫ tātū quatuor elementa siue corꝑa prima ḡnabilia ꝛ corruptibilia. Tertio ꝓbatur ꝑ autoritatē antiquoꝝ qui oēs in hoc conueniunt ꝙ in principijs materialibus siue in elementis non excesserunt numerum quaternariu₃. quida₃ eni posuerūt vnā tm̄. q̄dā vero duo sicut ꝑmentdes qui posuit ignē ꝛ terra₃ esse principia rerū. q̄dā vero tria sicut plato. et q̄da₃ quatuor. ¶ Ad videndū āt de ordine ipoꝝ elementoru₃ ad sua loca ꝛ principia formalia. Cōsderādum est ꝙ cum sint q̄tuor elementa ex q̄bus duob₉ tribuiṫ vnus locus sc₃ igni et aeri locus sursu₃. aque autē ꝛ ṫre loc⁹ deorsu₃. Verū est tn̄ ꝙ elementa extrema sc₃ ignis et terra hn̄t illa loca pure ꝛ simpliciter. media aūt hn̄t illa magis mixtim. vnde igni cōtrariatur aqua. aeri āt terra ꝛ inde ex cōtrarijs passionib₉ ꝯstituta sunt. Ulterius est intelligendū ꝙ q̄uis q̄dlibet quatuor elementorum hab₃ duas qualitates ex quib₉ ꝯstituiṫ tn̄ vnū q̄dꝙ ipsoꝝ habet vnā q̄litatē in summo sicut ṫra siccitatē aqua frigiditatē aer hūiditatē. ignis caliditatem ṫra q̄dē ē sicci magis q̄ frigidi. aqua aūt magis frigidi q̄ hūidi. aer āt magis hūidi q̄ calidi. ignis āt calidi magis q̄ sicci.

Queriṫ vtrum

Elementa maneant formaliter in mixto. Arguiṫ p̄mo ꝙ sic. q: vnūq̄dꝙ ꝯponitur ex his i que resoluiṫ s₃ vnūq̄dꝙ mixtū resoluitur in quatuor elemēta ḡ vnūq̄dꝙ mixtū saltē ꝑfectū ꝯponiṫ ex quatuor elemētis cū ergo cōpositio sit solum inter entia. elementa non corrūpuntur in genere mixti ꝛ ꝑ ꝯsequens in quolibet mixto ꝑfecto remanent quatuor elementa formaliter Confirmatur q: sicut se habent littere ad sillubas ita se habent elementa ad mixtum. s₃ littere manent in cōpositione sillabas formaliṫ nec etiam aliquo modo corrūpuntur. ergo elementa manent formaliter in mixto. nec corrumpuntur in generatoine ipsius ex illis ¶ Secundo sic si elemēta non manerent formaliter in mixto sequeretur ꝙ nullum elementu₃ dominaretur in mixto q̄d enim iam est corruptum non dominatur s₃ hoc est contra phylosopū in textu sequēti et etiam in primo de celo dicentem mixtu₃ moueri ꝺm natura elementi predominantis. Confirmatur q: non videtur a quo possit corrumpi in generatione mixti elementum predominans cum corrūpens debeat dominari super corruptum. ergo necessarium est ꝙ ad minus sit vnum elementum formaliter remanens in mixto. Tertio sic si forme elementales non manerent formaliter in mixto sequeretur primo ꝙ materia reciperet formas mixtorum eque imediate sicut formas elementoru₃ s₃ hoc est falsum q: tunc non esset aliqua ratio quare elementa dicerentur prima corpora magis q̄ alia. Sequeretur secundo ꝙ mixtum non esset mixtum substantialiṫ imo esset simplex sicut aliquod elementoꝝ. esset enim cōpositum ex vna materia simplici et forma simplici Quarto sic per experientias et autoritates. Prima experientia est q: videmus de lignis positis in ignem exire aquam. cu₃ enim ignis non sit naturaliter generatiu⁹ aque s₃ poti⁹ corruptiu⁹ oportet dicere ꝙ i ligno formaliṫ ꝛ substātialiter manet aqua. que per ignem ab ea expelliṫ. ꝛ eadē rōne sꝫ in ipa alia elementa. Scd̄a expiētia q: videm⁹ de rosis ꝛ alijs florib₉ q̄ sunt

mixte extrahi aquam. Tertia expientia est q2 videm⁹ ex metallis z etiam alijs elementis fieri mirabiles mixtiones et iterum metalla extrahi ita z quodlibet venit ad suum locu z etiam elemēta ad suū sicut alchaīste expiunt̄ Quarta expientia est de lapide z ferro adinuicez pcussis ex quibus excutit̄ ignis. nō enī est rō q̄re magis ex illis q̄z ex alijs deberet extrahi nihil enī ē ī calibe qd haberet virtutē gn̄andi ip̄m. pma autoritates est cōmētatoris expsse determinant̄ in pmo de celo q elementa formaliter manēt in mixto Et hoc idē rōib⁹ cōfirmat q̄ postea patebūt Scda autoritas est aristo. q̄ in quinto methaphisice capitulo de elemēto dicit Elementū est ex quo fit aliqd inexnte. ex hoc enī expresse videt̄ hr̄i q elemēta inexistūt in cōposito z etiā ī eo nō corrūpunt̄ Tercia est eiusdē in libro pcedenti dicent̄ q ī mixtōe elemētoꝝ nō corrūpit̄ alterū neq3 ābo Quarta est eiusdē ibidē dicētis. q mixtio est miscibiliū alteratoꝝ vnio z iō etiaz dicit q vna gutta vini nō miscet̄ mille amphoris aq̄ q2 soluit̄ sp̄es. i. corrūpit̄ eius forma substātialis Ex hac diffinitione mixtiōis hētur expsse ppositū si enī mixtio est miscibiliū alteratoꝝ non erit miscibiliū corruptoꝝ z p ɔn̄s miscibilia in mixto manent incorrupta z fm suas pprias entitates Et cōfirmat̄ mixtio ē vnio miscibiliū cū vnio sit relatio realis q̄ reqrit extrema realit̄ distīcta seqtur q entitates miscibiliū remanēt realit̄ z formalit̄ in mixto

In oppositum

Arguit̄ auctoritate phi in tractatu pcedenti dicēt̄ q passiones z habit⁹ nō pn̄t esse mixta suis subiectis q2 ābo saluātur Et autoritate eiusdem in vltīo caplō scdi tractat⁹ hui⁹ libri vbi dicit q post mixtōez nō manet aliqd ɔ̄riū s3 manet mediū. Pro solutione q̄stiōis soluēde st̄ q̄tuor questiones.

Questio prima

Utrum elemēta maneāt formalit̄ ī mixto Ad istā q̄stionez est q̄druplex rn̄sio. Pria est cōmētator̄ dicētis q sic. si enī elementa nō manerēt ī mixto s3 corrūperētur tūc nō maḡ elemēta deberēt dici pma corpa q̄z mixta. Nec merent̄ dici elemēta q2 forme mixtoꝝ ita īmediate vnirent̄ materie ipoꝝ sicut forme elemētoꝝ Necq3 deberēt dici elemēta q2 mixtū nō esset substātialit̄ ɔpositu3 ex ipsis s3 solū fm q̄litatez z ɔ̄tualiter z per ɔn̄s purus aer possz dici mixtu3. pōt enī aliqn̄ eē calid⁹ et aliqn̄ frigidus Et si essz reductus ad tēpamētū ipe diceret̄ mixtus fm q̄litates. Modus āt ponēdi ei⁹ ē q forme substātiales elemētoꝝ realit̄. manēt ī mixto nō tn̄ in esse inteso s3 in esse remisso. vn̄ dicit q ipse in tali eē remisso z ipfecto hn̄ pn̄t suscipe magis z min⁹. Nec h̄ negauit aristo. ī pdicamēt̄ cū ibi loqret̄ de substantijs pfect̄ mō elemēta isto⁹ st̄ forme icōplete z q̄si medie int̄ substātias z accn̄a Q̄ āt possint recipe maḡ et minus ipe declarabat ex q̄litatib⁹ ɔ̄trarijs elementoru3 q̄ nō pn̄t remitti nisi remissa forma substātiali. st̄ eni3 accn̄a ɔ̄pria effect⁹ naturales ipaꝝ formaꝝ Et in hoc ɔueniebat albert⁹ cū cōmētatore q̄ dicit elemēta manere in mixto fm esse ligatū nō āt fm eē formale z libru3 Scda rn̄sio fuit auicēne q̄ dixit elementa non manere formalit̄ in mixto s3 solū ɔ̄tualit̄. concessit enī q q̄litates hn̄tes ɔ̄trariū pn̄t suscipe magis z minus non obstāte q subiecta eaꝝ nec intēderēt̄ nec remitterēt̄ Sic ergo dixit q nō manerēt elemēta in mixto fm esse formale s3 solū ɔ̄tuale Tertia rn̄sio dicit q sicut mediu3 īter q̄litates cōtrarias nō componit̄ ex ipsis q̄litatib⁹ contrarijs s3 ex quibusdam realitatib⁹ ɔ̄rijs truncatis ipaꝝ q̄litatū extremaꝝ q̄ realitates amittūt nō z rōez illarū. ita qd ex eis resultat aliq̄ q̄litas specifice distincta a q̄litatib⁹ extremis Ex quo inferunt q forme substātiales elementoꝝ nō remanent in mixto z ideo in ipso mixto nō manēt elemēta formalit̄ dato q maneāt tales entitates trūcate. ex quib⁹ resultat entitas mixti q̄ tn̄ amittit nomē z rōnem totius. Quarta rn̄sio dicit q forme substantiales elementorū non manēt in mixto nec etiā tales realitates truncate. Probat̄ duab⁹ rōnibus z quatuor autoritatib⁹. Prima autoritas ē phi dicentis figurā nō misceri cere nec albedinē. q2 ābo saluant̄ simul potentia Scda est eiusdē dicentis q aliud ab elemētis generatur in actu z ipsa remanent in potētia. remanere ei solū ī potētia nō ē simplicit̄ remanere sicut esse ī potētia solū nō ē simpl'r eē Tertia est eiusdē in tractatu sequēti dicentis. q post mixtōem nō manz aliqd cōtrarioꝝ s3 manet mediū. i. non manet forma substātialis alicuius elementi q̄ determinet sibi aliq̄z q̄litatem ɔ̄trariam in summo. s3 manet sub forma mixti q̄ determinat sibi ɔ̄prietatem mediā q̄litatū pmaꝝ. Quarta est autoritas auicenne hoc idez tenētis Prima rō. forme substātiales elementoꝝ nō manēt in mixto sub esse pfecto q2 ɔ̄traie non pn̄t simul esse sub esse pfecto nec sub eē remisso q2 nō intēdunt̄ nec remittuntur. substātia enī nō suscipit magis aut minus Scda q2 sequeret̄ q ɔpositū z mixtu3 nō eēt p se z simpl'r aliqd vnū s3 ɔn̄s est falsu3 g̃. ɔn̄a p3 q2 qdlibet elemētorū est aliqd vnū in actu p suā formā substātialem ex pluribus āt in actu nō fit vnū p se sicut dicit̄ sextio methaphisice Tertia q2 gn̄atio mixti nō eēt gn̄atio simplicit̄ eo q in generatiōe simpl'r nō debet manere aliqd subiectum in actu. Quarta q2 q̄libet ps mixti debet esse mixta. g̃ oporteret formas elemētorum si manerēt in mixto manere p totum mixtū fm eundē situm. qd aūt nō pōt esse nisi etiam materie eoꝝ z dimēsiones fierent in mixto fm eundem situ3 eo q forma substātialis elemētoꝝ nō manet sine sua materia. que erat quāta et extensa s3 ad hoc sequitur penetratio dimensionum naturaliter que est manifeste īpossibilis Arguit āt q̄dā sic Difficile videt̄ quō in marmore iacente in profundo maris magno z lōgissimo tempore possz esse ignis forma et ibidem non extingui. non enim videtur ille ignis ab aliq̄ esse extinguibilis et sic perpetu arcetur et esset incorruptibilis. quod nemo sanus diceret. Si queras primo. vtrum forme substantiales elementorum sint accidentia siue qualitates ipsoru3. videtur enim phylosophus dicere in textu q qualitates prime sunt principia formalia ipsorum per que a se inuicem differunt. Dico q elementa possunt considerare dupliciter. Vno modo fm suum esse substātiale et sic qualitates prime siue tangibiles non sunt principia formalia ipsorum. Alio modo possunt cōsiderari q̄ntum ad suum esse actiuū et passiuum z sic possunt dici quodāmodo principia formalia eorum ī puta quantū tum ad agere z pati Nec tamen ex hoc sequitur q ille qualitates sint forme substantiales eorum. Dicūt tamen hic aliqui q in elementis possunt esse. Duplices qualitatea scilicet aptitudinales et actuales. Unde actuales possunt separari ab ipsis elementis.

et sunt accidentia realiter distincta eis ab. aptitudinales autem non possunt separari ab eis nec realiter distinguuntur ab eis nec sunt forme substantiales ipsorum quamuis consequantur essentiam sicut et cetere proprie passiones que dicuntur de ipsis in modo dicendi per se Sed contra ipsa quadrupliciter arguitur qualitates elementorum sunt principia motuum naturalium ipsorum ergo sunt nature elementorum et per consequens sunt materie vel forme substantiales eorum cum natura solum dicatur de materia et forma elementorum sed illa non est materia ergo sunt forme substantiales Secundo sic iste propositiones sunt de materia naturali ignis est calidus. aer est humidus ergo predicata sunt de essentia suorum subiectorum vel eorum propria et non accidentia Quod autem sint in materia naturali. patet quia caliditas non potest abesse igni preter corruptionem ignis Tertio arguitur auctoritate boetii super predicamentis quare auctoritatem ibidem et pe. hispa. post eum dicentis quod caliditas inest igni sicut punctum linee sed punctum est de substantia linee sicut patet primo posteriorum Quarto sic. omne accidens potest adesse et abesse preter subiecti corruptionem. ignis autem non potest esse frigidus et nix nigra sicut patet in post predicamentis Si enim possit esse sine caliditate posset esse sub frigiditate. Ad primum dicendum quod qualitates elementorum non sunt principia principalia sed instrumentalia motuum eorum Ad secundum et tertium quere solutionem in predicamentis Ad quartum dicendum quod eodem modo posset probari quod albedo non esset accidens niuis et nigredo ethiopis non enim possunt abesse suis subiectis sed hoc est irrationabile quia sic nullum esset accidens inseparabile. Si queras secundo verum forme elementorum substantiales sint intensibiles et remissibiles Respondet Commentator sicut dictum fuit quod sic ille enim forme sunt imperfecte que in hoc conueniunt in accidentibus quod suscipiunt magis et minus et differunt ab eis in hoc quod dant esse simpliciter et sic dicit philosophus in predicamentis negasse magis et minus de substantiis perfectis et non de imperfectis Hec opinio probatur a commentatore in tertio de celo duabus rationibus. Prima elementa non manent in mixto si elementa non manent in mixto mixta non erunt mixta si autem manent et non secundum esse perfectum quia illo modo se non compatiuntur ergo habet esse imperfectum et incompletum et habet intentum Secunda ratio qualitates elementorum intenduntur ergo forme substantiales eorum Tenet consequentia quia intentio et remissio in effectibus arguit intentionem et remissionem in causis Dicitur ei oppositum et poterit esse maxima remissio in effectu et intensio in causa et pari ratione poterit talis causa remanere sine tali effectu scilicet ignis siue aliquo gradu caliditatis Responsio auicenne quia tamen quod non pariter tenetur sed de hoc quere latius circa predicamentum substantie neque rationes commentatoris concludunt dato enim quod elementa non manent formaliter in mixto non sequitur propter hoc quod mixtum non sit mixtum ex eis Et cum arguitur quia forma mixti ita immediate additur materia mixti sicut forma materie elementi. Istud non valet eo quod in vno non manent virtutes sicut in alio. mixtum enim preteritionem et non presentialitatem importat. sufficit ergo quod semel fuerit forme substantiales mixti Sed secundum argumentum si concludat concludit quod secundum philosophum deus esset intensibilis et remissibilis nam magis et minus in effectu si arguant magis et minus in substantia bene arguunt deum esse intensibilem et remissibilem secundum substantiam sed hoc non. arguunt enim solum magis et minus in virtute Si queras tertio quomodo ergo manent elementa in mixto Dico quod non manent ibi formaliter siue habent esse remissum siue truncatum sed manent ibi in potentia et non solum in potentia subiectiua sed etiam in potentia propinqua et remanent quodammodo in actu non tamen actuali et virtuali quia mixtum nec causa est equoca nec vniuoca elementorum nec in actu perfectionali solum quia non solum manent in mixto secundum similitudinem imo etiam secundum aliquem alium actum ita quod ille actus dicatur potentia formalis non tamen sic quod aliqua actualitas vel realitas elementi alia a materia remaneat in mixto ex qua realiter et entitatiue componatur mixtum Nam impossibile est mixtum resolui nisi resoluatur in quatuor vel tria vel duo elementa ex quibus componitur Est enim in materia informata forma mixti vna potentia non solum subiectiua sed etiam actualis per quam ipsa est proprie resolubilis vel saltem reddit mixtum prope resolubile in quatuor naturas elementorum Ex quibus sequitur quod in mixto non remanent qualitates elementorum alias accidens migraret de subiecto in subiectum bene tamen remanent similes qualitates aliquae quamuis non omnes. nec secundum esse intensum nec secundum esse remissum. Si queras quarto quomodo ergo saluabitur diffinitio mixtionis. Dico quod alteratum est participium preteriti temporis ideo stat miscibilia esse alterata cum tamen iam sint corrupta non enim debet intelligi quod in mixto sit vnio elementorum formaliter sed solum causaliter. causatur enim mixtum ex vnione elementorum. vnde in causatione mixti quatuor concurrunt. primo elementorum approximatio. Secundo eorum proportio gutta enim vini non miscetur in mille amphoris aque cum non sint proportionata Tertio miscibilium alteratio et corruptio oportet enim sic agere quod vnum corrumpat aliud et qualitates eius liget Quartum est conuersio eorum in tertiam entitatem scilicet in entitate mixti qua conuersione facta non amplius est vnio elementorum sed materia composita ex materiis elementorum et forma resultans ex proportione elementorum resolutorum in ipsam formam mixti. que non est composita ex formis substantialibus eorum sed est forma specifica distincta contra illas et ita est simplex entitatis sicut ipse Ex vnione autem istius forme et talis materie resultat vna tertia entitatis et dicitur mixtum. Ex isto patet quod elementa sunt simplicia et elementata sunt composita propter virtutes similes virtutibus plurium simplicium. in mixto enim reperitur calidum frigidum humidum siccum et postea qualitates cetere ex illis que sic non reperiuntur in elementis simplicibus Sint tamen quatuor qualitates prime scilicet caliditas frigiditas humiditas et siccitas. due sunt actiue et due passiue Pro cuius solutione Attende primo quod per qualitates primas philosophus intelligit qualitates que in modo sue generationis non reducuntur in alias nec ad inuicem sed alie reducuntur ad ipsas ita quod qualitates prime debent generari et corrumpi per suas met actiones et non per modum sequele per actiones priores aliarum qualitatum. qualitates autem non prime siue secunde dicuntur ille que in modo sue generationis reducuntur in alias ita quod generantur et corrumpuntur per modum sequele per actus priores aliarum qualitatum Attende secundo quod hic non fit sermo de prioritate qualitatum secundum totum genus qualitatis lumen enim est qualitas prior quatuor qualitatibus predictis vel saltem non eis posterior cum sit in celo. et hic inferius fit a celo et non per actionem alicuius causarum secundarum Similiter etiam et figure et alia accidentia sunt a celo Similiter accidentia anime rationalis et virtutes et scientie non debent dici qualitates secunde quia nullo modo proueniunt ex actione predictarum quatuor. nec etiam soni nec alie qualitates corporum naturalium a celo in ipsis inducte. sed solum fit hic sermo de prioritate qualitatum in genere qualitatum tangibilium eo quod hic queritur de qualitatibus secundum quas elementa primo distinguuntur inquantum sunt ad inuicem generabilia et corruptibilia. ille autem sunt qualitates tangibiles cum elementa ad inuicem nec agant nec patiantur nisi per contactum. Attende tertio quod in istis qualitatibus possumus facere tres comparationes. Primo possimus comparare calidum et frigidum Secundo humidum

ad siccum. tertio calidum et frigidum ex vna parte et humidum et siccum ex alia parte.

Attende quarto. quod pati capitur dupliciter sicut sufficit in proposito. Uno modo accipitur vt idem est quod recipere. et sic materia dicitur primum passiuum. et intellectus dicitur virtus passiua. sed nulla istarum qualitatum dicitur passiua hoc modo respectu alterius. quia nulla illarum est nata aliam recipere. Alio modo pati idem est quod corrumpi. et hoc modo forma (que abijcitur) dicitur pati ab agente. licet nihil ab eo recipiat et sic intellectus est impassibilis et similiter materia prima. Eodem modo dicitur agere dupliciter. Uno modo vt idem est quod corrumpere. Alio vt idem est quod disponere

Dic primo ad questionem. quod inter qualitates tangibiles quatuor sunt prime. scilicet caliditas frigiditas humiditas et siccitas et non plures. quoniam omnes alie in istas reducuntur. et iste non in alias nec in inuicem. Dic secundo. quod omnis qualitas non inducta ex speciali influentia celi vel alicuius intelligentie alia ab istis quatuor dicitur secunda. patet ex sufficienti inductione. nihil enim est agens nisi intelligentia que mouet corpora celestia vel corpora inferiora. Corpora autem celestia sicut in libro de celo dictum est sunt octo. quorum vnum scilicet sol mouet ista inferiora ad caliditatem. saturnus vero et luna ad frigiditatem. alia autem ad temperamentum. Nam venus mouet ad facilem mixtionem. Jupiter autem et mars ad caliditatem temperatam. Mercurius vero ad frigiditatem temperatam. et illa videmus expresse in illis inferioribus. nam secundum cursum et recursum lune est cursus et recursus maris et aliorum que temperantur. Inde est quod philosophi bene dixerunt actionem nature esse actionem intelligentie agentis non fallentis. Dic tercio. quod caliditas et frigiditas sunt qualitates actiue et passiue. corrumpunt enim se inuicem mutuo sicut patet per experientiam. et etiam contraria sunt nata agere et pati in se inuicem. Dic quarto. quod humiditas et siccitas sunt qualitates actiue et passiue. patet eodem modo quia corrumpunt se mutuo sicut caliditas et frigiditas. Et potest etiam probari primo sic. quia nisi sic tunc terra et aqua numquam possent naturaliter transmutari ad inuicem. et ex se inuicem generari. Patet consequentia. quia per actionem calidi et frigidi non potest terra transmutari in aquam. caliditas enim et frigiditas non possunt per se corrumpere siccitatem terre. nam siccitas nata est manere naturaliter tam in calido quam in frigido. sicut patet in igne et terra. oportet ergo quod siccitas terre si debeat fieri aqua corrumpatur ab humiditate. Secundo probatur. quia nisi sic sequeretur quod numquam terra possit transmutari in aquam vel aerem. Patet consequentia. quia terra cum sit naturaliter sicca non potest transmutari in aquam vel aerem nisi corrumpatur eius siccitas naturalis. que tamen non potest corrumpi nisi ab humido cum possit naturaliter stare tam cum calido quam cum frigido. Ex quibus patet quod quelibet istarum qualitatum est simpliciter actiua et passiua. tamen caliditas et frigiditas sunt magne actiuitatis et parue resistentie ideo valde se corrumpunt. humiditas autem et siccitas sunt debilis actiuitatis sed magne resistentie. ideo vna non cito corrumpit aliam quamuis eam multum excedat sicut patet de terreis que possunt longo tempore permanere in aquis si in ipas proijciantur. Infertur vlterius. quod calidum et frigidum non agunt in humidum et siccum nec ab eis patiuntur. et hoc per se patet quia tam humidum quam siccum inuenitur naturaliter tam cum calido quam cum frigido. et quamuis caliditas desiccet per accidens non tamen per se. desiccat enim solum quia facit euaporare humidum et sic manet siccum sine humido. Et si arguas primo. quia frigidum videtur esse posterius calido. est enim priuatio calidi et imperfectius calido. ergo non debet poni prima qualitas. Dico quod verum est quia non est simpliciter prima via perfectionis. nulla tamen est prior ea in suo genere. Si arguas secundo quia humidum et siccum videntur reduci in caliditatem et frigiditatem videmus enim quod per calorem intensum desiccantur res in estate. et etiam per frigidum intensum vt in magno gelu In calido autem et frigido (que non excedunt) magis viget humiditas. et ideo humidum et siccum non sunt qualitates prime. Dico quod humidum et siccum non fiunt per se a calido et frigido quamuis bene per accidens. Nam calidum desiccat lutum quia rarefacit et alleuiat humidum aquosum interfusum quod ascendit et tunc relinquitur siccum terrestre sine humido.

Si arguas tertio. quia illud est contra Arestotelem qui expresse dicit quod due sunt qualitates actiue et due passiue. et hoc ipse probat per definitiones illarum qualitatum. Dico. quod philosophus dixit hoc ex eo quod caliditas et frigiditas sunt magne actiuitatis. humiditas autem et siccitas valde paruc. Dicuntur ergo due istarum actiue et due passiue non quod eedem non sint actiue et passiue. sed hoc dicitur in respectu Si arguas quarto. quod idem est ordo qualitatum qui est elementorum et etiam quia plures sunt qualitates numero quam quatuor. ergo etc.

Dico quod talia et huiusmodi argumenta soluuntur ex expositione istius syncathegreumatice tamen que alibi patuit.

Pro ampliori tamen declaratione questionis Notandum quod tantum quatuor sint elementa Ar. primo videtur enim quod sint plura Nam secundum philosophum quinto metaphisice. Elementum est ex quo primo aliquid componitur in existente. non autem sunt tamen quatuor. huiusmodi sunt enim tantum duo scilicet materia et forma. Et commentator ibidem expresse determinat quod sola materia sit elementum generabilium et corruptibilium. Secundum est. quod tamen sunt quatuor corpora simplicia que vocantur a vulgo elementa qui non percipiunt compositionem eorum ex quibus generabilia et corruptibilia mixta sunt Unde ad rationem elementi proprie dicti quatuor requiruntur. Primo. quod ex ipso aliquid componatur. ideo cause extrinsece non debent dici elementa causata Secundo. quod hoc sit ex ipso inexistente. et per hoc remouetur materia transiens Tercio. quod illud componatur ex eo primo ita scilicet quod elementum non debet componi ex aliquo priori. sed debet esse simplex. Et hec omnia habentur ex definitione allegata. sic igitur dicimus celum et vnamquamque speram celestem esse elementum mundi. sic etiam et litteras syllabarum et dictiones orationum. Dicit enim philosophus quinto methaphisice. quod littere sunt elementa syllabarum. Ex quo patet quod materia et forma substantialis solum debent dici proprie elementa generabilium et corruptibilium. et adhuc proprius loquendo sola materia debet dici elementum. quia requiritur quod elementum propriissime dictum prius existat illo ex quo fit Patet vltra. quod ignis aer aqua et terra non sunt proprie elementa generabilium et corruptibilium. Nec philosophus dicit ea elementa sed a vulgo sic dicuntur. possunt tamen improprie dici elementa eo quod sunt prima corpora in actu existentia. nec resolubilia in alia priora corpora actu existentia. Et ideo etiam vocantur simplicia non quia sint vere simplicia. sed solum quia non fiunt ex prioribus actu existentibus. Nec resoluuntur in priora actu existentia. et ex huiusmodi corporibus componuntur alia scilicet mixta. Et si queras quomodo ergo ista corpora sint contraria cum tamen in substantia non sit contrarietas sicut patet in predicamentis. Dico quod non est dubium quin elementa sint ad inuicem contraria. eo quod sint actiua et passiua ad inuicem Utrum autem hoc sit in substantia vel in qualitatibus. Dico primo. quod non est dubium quin sint contraria in qualitatibus ad istum sensum quod qualitates eis naturaliter conuenientes sunt ad inuicem contraria sicut calidum et frigidum humidum et siccum graue et leue rarum et densum Unde ignis contrariatur terre quantum ad grauitatem leuitatem. et aque quantum ad humiditatem siccitatem caliditatem

et frigiditatē. Vñ Aresto. in libro de celo dixit ignem esse ɔ̄rium t're eo ꝙ ibi attēdebat ɔ̄rietates q̄ntum ad mot⁹ locales. et attēdebat ad q̄litates que sūt p̄ncipia motuū localiū. Sꝫ in hoc passu dicit ignē ɔ̄rium aq̄ et aerem t're q2 attēdebat ad q̄litates p̄mas gn̄abiliū ɓm ꝙ gn̄abilia sūt. Isto tn̄ non obstāte dōm est. ꝙ elemēta nō sūt oīno ɔ̄ria eo ꝙ in sua subña habēt materiā q̄ nulli ɔ̄riatur ¶ Dicͦ scd̄o. ꝙ elemēta sūt ɔ̄ria ɓm formas subñales si accipiat' ɔ̄rietates cōīter Si vero accipiat' ppriissime tūc nō sūt hoc mō ɔ̄trarie. talis em̄ ɔ̄rietas (sicut alibi patuit) nō repit' i subña

¶ Notandū scd̄o. ꝙ q̄dlibꝫ elemētoꝝ detmiet sibi aliquā qualitatū p̄maꝝ in summo. Pro cui⁹ solutōne ¶ Attēde p̄mo. ꝙ vnū elementū detmiare sibi vnā qualitatē in sūmo pōt intelligi dupl'r. Vno mō ꝙ illa q̄litas sit simpl'r sūma inter oēs q̄litates eiusdē spēi illi corpi ɔ̄uenientes et sic nō est necē q̄dlibꝫ elemētum determinare sibi vnā qualitatē in sūmo. nihil em̄ ꝓhibet caliditatē alicui⁹ mixti esse intēsiorem caliditate ignis. Alio mō in ordie ad aliam q̄litatem sibi inherētem. et sic vnūq̄dq3 elemētum detmiat sibi vnā q̄litatē in sūmo. dr̄ em̄ ignis sūme calidus q2 est magis calid⁹ q̄ siccus. et t'ra sūme sicca q2 magis sicca q̄ frigida. et sic de aliis. ¶ Attēde scd̄o. ꝙ cuilibꝫ elemētoꝝ ɔ̄uenire p̄mo aliquā q̄litatū primaꝝ potest intelligi tripl'r. Vno⁰ p̄oritate simpl'r et posterioristica. et sic nulla q̄litas ɔ̄uenit alicui elemētoꝝ p̄mo cū q̄libꝫ p̄dicet' de eo ɔ̄tingēter et sit ab eo realit' sepabilis vt sepe ꝓbatū est Scd̄o mō p̄mitate totalitatis. et sic cuilibꝫ elemētoꝝ nō solum inest vna q̄litas p̄mo imo due. ignis em̄ ɓm se totū et ɓm quālibꝫ sui ꝑtem ē calidus et siccus. Tercio mō p̄mitate inhesionis. ita ꝙ p̄mo illi inhereat. et hoc dupl'r Vno mō ꝑ p̄mo possum⁹ elementa ɔ̄pare ad inuicē. ita ꝙ si dicam⁹ aquā esse p̄mo frigidā intelligamus ꝙ ipa est ꝑ p̄us frigida q̄ terra et alia elemēta. Alio mō possum⁹ ɔ̄pare elemēta ad q̄litatē vt intelligam⁹ ꝙ aqua ꝑ prius ē frigida q̄ humida. Si ergo sic intelligat' questio. dōm est p̄mo ad q̄stionē ꝙ sic. nam vnā formā simplicē nō debēt natalit' ɔ̄sequi pl'es q̄litates eque p̄mo. Rōnabile em̄ est ꝙ ignis ꝑ prius sit calidus q̄ siccus q̄si imediate hēat a sua forma caliditatē et siccitatē ɔ̄nter. eo ꝙ excellens caliditas nō cōpatit' secū humiditatē. et ꝙ aer ꝑ prius sit humidus q̄ calidus ita ꝙ a se hēat humiditatē et ab igne locante ipm̄ ɔ̄trahat caliditatē. et ꝙ aqua ꝑ prius sit frigida q̄ humida ita ꝙ frigiditatē hēat a se et humiditatē ab aere. Terra ꝟo ꝑ prius sicca q̄ frigida siccitatē hn̄s a se. frigiditatē ꝟo cōtrahēs aliq̄ mō ab aq. et etiā eo ꝙ est remota a celo. nec est natalit' ɔ̄iūcta alicui elemēto calido. Nō ergo dr̄ scd̄ario siccus. q2 siccitatē suā hēat a terra q̄ est p̄us sicca sed ppt' cām iā dcām ¶ Si ergo intelligat' titulus q̄stionis in p̄mo sensu Dōm ē scd̄o ꝙ vnicuiq3 elemētoꝝ dēt p̄mo ɔ̄uenire aliq̄ qualitas Ptꝫ q2 q̄dlibet elemētoꝝ debꝫ hēre ꝓpriā opatōem sibi ɔ̄uenientē sicut et cetera corpa. Elemēta aūt nō opant' et agunt nisi mediātibus aliq̄bus q̄litatibus. ergo opꝫ ꝙ q̄dlibꝫ eoꝝ hēat q̄litatē sibi p̄mo ɔ̄uenientē ꝑ quā suā opatōem exerceat ¶ Dicͦ tercio. ꝙ vni elemēto nō cōueniūt due q̄litates eque p̄mo Ptꝫ q2 cū elemēta sint p̄ma corpa et forme eoꝝ p̄me opꝫ ꝙ forme ipoꝝ sint simplices nō solū subñalit' sed etiā ꝟtualit'. sed ab vno simplici subñalit' et ꝟtualit' nō procedit p̄mo et imediate nisi vnica simplex opatio. ergo etiā tali nō ɔ̄uenit p̄mo nisi vna q̄litas actiua. ¶ Dicͦ q̄rto. ꝙ ignis est p̄mo calidus. Ptꝫ quia ignis ē nobilissimū elemētū maxime formale et maxie actiū. ergo q̄litas (q̄ sibi ɔ̄uenit primo) debꝫ eē nobilissima et maxie actiua. caliditas aūt est hmōi inter q̄litates p̄mas. aer aūt est p̄mo humidus aqua p̄mo frigida. et t'ra p̄mo sicca. Aer em̄ de p̄mis q̄litatibus solū hꝫ duas. s. caliditatē et humiditatē. et vnā istaꝝ hꝫ p̄mo et nō caliditatē. ergo humiditatē. et sil'r dicendū est de aliis ¶ Sed ɔ̄tra ista arguit' quadrupl'r Primo sic. illud (qd̄ nō ē maxime remotū a forte caloris dēt esse frigidissimum terra aūt est hmōi. maxime em̄ distat a sole. ergo. ¶ Secūdo sic. effcūs arguit cām. ergo cū densitas et raritas sint effcūs frigoris. contrarie vero sunt effcūs caloris. et t'ra inter elementa est dēsissima et grauissima ipa etiā est frigidissima. Et hꝫ possꝫ ɔ̄firmari ex loco natali t're qui nec ē ɔ̄iūct⁹ aque nec aeri a q̄bus possꝫ recipe caliditatē. ergo. ¶ Tercio sic. autoritate et rōne Albti dicentꝭ ꝙ ignis ē natalit' siccus q2 eius caliditas excellens totam humiditatē adurit et ɔ̄sumit. Sil'r terra ē natalit' sicut q2 eius excellēs frigiditas totā humiditatē exp̄mit. Aqua aūt et aer humida sūt natalit'. q̄a illa (q̄ sūt nec excellent' calida nec excellent' frigida) humiditatē patiunt'. Et ideo in textu seq̄nti dicit Aresto. ꝙ in mixtis ē aqua eo ꝙ egēt humiditate. ¶ Quarto sic. q2 humiditas min⁹ est sepabilis ab aqua q̄ frigiditas. ergo aqua mag' ē humida q̄ frigida. Cōfirmat'. q2 sensus mag' iudicat aquā esse humidā q̄ aerē et etiā aqua mag' huectat q̄ aer. g̃ aer nō est p̄mo humidus ¶ Ad p̄mū dōm. ꝙ q̄uis t'ra minus hēat de caliditate celesti q̄ ē sibi naturalr' discōueniens tn̄ nō opꝫ ppt' hoc ꝙ hēat maiorē frigiditatē elemētalem sibi intrīsecā. ¶ Ad scd̄m dr̄ ꝙ nec grauitas nec dēsitas sūt ppus effcūs frigiditat'. sed mag' toti⁹ cōplexionis q̄litatū primaꝝ. Aque aūt mag' ɔ̄ueit q̄ terre ppus effcūs frigiditat'. ipa em̄ maxime frigefacit. nā hō motus in naui ꝑ aquā maiorē frigiditatē sustinet q̄ ipe sedēs supra t'ram sustinerꝫ. Et imponēs manū aque plus friget q̄ imponēs terre. sil'r imponēs manū terre huectate ꝑ aquā q̄ imponēs t're aride Et si illa t'ra sit in loco ꝓfundo ad quā radii solares nō ꝑtingātur ¶ Et ad ɔ̄firmatōem dr̄. ꝙ t'ra minus hꝫ de calore alieno. sed ꝑ hoc nō probat' ꝙ plus hꝫ de frigiditate ppa ¶ Ad argumētū Alberti negat' añs. terra em̄ hꝫ a se frigiditatē et etiā ab alio Ad ɔ̄nā phī dōm ꝙ nō tenet. eo ꝙ frigiditas p̄mo ɔ̄ueniat aque. sꝫ q2 sola humiditas aque sufficit ad ɔ̄tinuādū ꝑtes corporis sicci. ¶ Ad q̄rtā dr̄. ꝙ nō opꝫ illā q̄litatē ꝑ p̄us inee aque vl' alicui elemētoꝝ q̄ difficilius ab eo aufert' q2 sic cuilibꝫ elemēto ꝑ pri⁹ inessꝫ q̄litas passiua q̄ actiua. eo ꝙ q̄litates passiue difficilime remouent' a subiectis in q̄bus sūt. ¶ Ad ɔ̄firmatōem dōm. ꝙ sensus bn̄ pōt decipi in iudicādo de intēsione caliditat' et frigiditat' vel alteri⁹ q̄litatis q̄ est suū ppum obm̄. Et dōm vltra. ꝙ aq plus huectat ppt' densitatē sue mat'ie ☞ Ad p̄mā dr̄. ꝙ aliq̄d resolui i aliō pt itelligi dupl'r. Vno mō resolutōne sepatiua tm̄ q̄ scꝫ tm̄ separat ꝑtes vnitiue ɔ̄ponētes totū et sic cōcedit' maior et negat' mior. Alio mō resolutōne ꝓductiua. sicut genitū resoluit' in corruptū. et corruptū in genitū mediāte productōne alicui⁹ noue forme. et sic negat' maior et ɔ̄cedit' mior ¶ Ad ɔ̄firmatōem dōm ꝙ nō est oīno sile. quia l're sūt partes integ'les syllabaꝝ. et ideo manēt in syllab elemēta aūt non sūt ꝑtes integrales mixtoꝝ. sed solū

pncipia actia qbꝰ mediātibꝰ introducit forma mixti i suis materijs ¶ Ad scd'ʒ dōʒ ꝙ n̄ dr̄ eē aliqd elemē tuʒ pdn̄ans rōe sue substātie sʒ rōe ꝟtut' in eo: derelic te et pulriū q̄litatū siliū ibi derelictaꝝ. ¶ Ad ꝯfirmati oneʒ dicit ꝙ in gn̄atōne mixti semia ⁊ ꝟtutes celestes st' pncipaliora agentia q̄ elemēta vn̄ ipa generāt pn cipaliter formā mixti ⁊ generādo ipaʒ corrūpunt for mas elemētoꝝ illa eni elementa simplr̄ dn̄ant sup' hu iusmodi formas. Ad tciuʒ pcedit ꝙ eq̄ immediate re cipit loqndo de imediatōne p puatōem medij substā tialis nō tn̄ p puatōem medij accn̄lis q: ad hoc ꝙ ma teria recipiat formā elemēti nō oʒ ꝙ sit disposita q̄li tatibꝰ ⁊ virtibꝰ alteriꝰ forme vel derelictis ex alio cor pore Ad aliā ꝯnam dicit ꝙ mixtū nō dr̄ substātialit ex elementis eo ꝙ substātialiter ꝯponat ex illis sʒ q: ge nituʒ est ex illis substātialiter corruptis ideo mixtuʒ est. eque simplex simplicitate substātiali sicut dictuʒ est tn̄ ꝯpositius virtualiter q: ꝯtinet ꝟtutes plurimū elemētoꝝ. Ad expiētias dr̄ ꝙ de lignis ⁊ rosis ꝙ lʒ aq prius erat in eorum poris non tn̄ est de substātia ligni vel rose sicut sanguis exn̄s in venis nō de substātia ho minis. De ferro ꝗt et lapide dicit ꝙ generant ignē q̄ prius non erat. Nā motus localis est naturaliter gn̄a tiuus caloris in pcussione autē ⁊ fractōne lapidis du ri est motus localis fortis ⁊ valde velox. Ad autori tates pʒ solutō pterq̄ ad terciam. Ad quā dōm ē ꝙ neutruʒ elementoꝝ corrūpitur in alterum ipsoꝝ nec etiā ābo sʒ oīa corrūpuntur in mediū qd scʒ est medi uʒ p pticipatōem ꝟtutis eoꝝ.

¶ Quoniam autem

Iste est scd's tractatꝰ huiꝰ scdi libri q̄ est de trāsmuta tōne elemētoꝝ adinuicē. ⁊ diuidit i q̄tuor capl'a i q̄rū pmo on̄ditur quō elementa trāsmutātur in seinuicem Dictum est eni prius ꝙ elementa trāsmutant adinui cem ⁊ hoc etiam apparet ad sensum videmus eni i ele mentis fieri a alterationem ſm ptes tangibiles q̄ ten dunt ad corruptōem ipsoꝝ. Dōm est igitur nūc per quē modū trāsmutātur. et vtꝝ ipsa oīa possent adin uicem trāsmutari Pro determitōne scdi sit pma ꝯclu sio Oīa elemēta nata st' adinuiceʒ trāsmutari ita ꝙ qdlibet elementum pōt generari ex quolibet. Probat q: illa (que habent cōtrarietatē) nate sunt adinuiceʒ transmutari. generatō eni est in cōtraria ⁊ ex cōtrarijs sʒ oīa elemēta hn̄t cōtrarietateʒ adinuicē aliq. s. i dua bus qualitatibus vt ignis et aqua aliqua vero i vna vt aqua et aer Pro determinatōne autem pmi ponun tur tres ꝯclusiones sequētes ē g. pma ꝯclusio elemēta hn̄tia simbolū facilius trāsmutāt adinuicem. proba tur q: facilius est vnū q̄ multa trāsmutare. sʒ elmen ta hn̄tia simbolū trāsmutantur adinuiceʒ vna sola q̄ litates corrūpit i trāsmutūtōe aūt alioꝝ trāsmutant et corrūpuntur plures q̄litates vt quādo ex igne fit aer manet calor et corrūpit siccitas. et qn̄ ex aere fit aq calor corrūpitur ⁊ manet hūiditas et eodē modo est qn̄ ex aqua generatur terra vel ex t'ra ignis. si'ei corrū patur frigidis ignis ignis erit ex terra Ex quo patet ꝙ elementa sese ꝯsequētia hn̄t gn̄atōeʒ ⁊ corruptiōem circularem ex seinuicem Et ꝙ inter ea sit facilis trās mutatio. Qn̄ autē ex igne fit aqua vel ex aere t'ra plu res q̄litates corrūpunt. vn̄ si ex aq̄ fiet ignis corrunpū tur frigiditas ⁊ hūiditas. et si ex aqua fiat aer corrū pūtur frigiditas et siccitas. Tertia ꝯclusio. ex tribus element' (q̄ nō hn̄t simbolū) ꝯtigit gn̄ari alia ab his. et erit sp̄ trāsmutō facilis. q: corrupta vna q̄litate in vtroq̄ duoꝝ elementoꝝ q̄ nō hn̄t simbolū relinquūtur due ꝯbinatōes possibiles ad ꝯstituēduʒ elemētū alid ab eis vtʒ inductie p hunc eni moduʒ ex igne ⁊ aqua generatur aer. si eni corrūpatur siccuʒ ignis ⁊ frigiduʒ aque relinquūtur caliduʒ ⁊ humiduʒ que sunt q̄lita tes aeris. Silr̄ etiam ex igne ⁊ aqua generat t'ra. Iteʒ ex aere et terra gn̄atur aqua. ⁊ silr̄ ex aere et terra gn̄at ignis corrupto hūido aeris et frigido terre: hoc ē ma nifestum ad sensum in generatōe flāme q̄ est maxime ignis inter ea que est nature ignee apud nos. flāma eī est fumus ardens siue accensus. fumus aūt generatur ex terra ⁊ aere Nā in lignis est q̄dam hūiditas aerea expirans ⁊ trahens ptes terrestres ꝓpter qd denigrat ea q̄ tangit Quarta cōclusio. in elementis habētibus simbolū siue in elementis q̄ se ꝯsequunt nō ē possibile ꝙ corrupta vna q̄litate in vtroq̄ ex ipsis generet vnū tertium elementuʒ. Probat ꝯclusio q: si in vtroq̄ ta liuʒ elemētoꝝ corrūpat vna qualitas vel soluʒ rema nebit vna q̄litas que non sufficit ad cōstitutōem alicꝰ elementi. vel remanebunt q̄litates cōtrarie q̄ non pn̄t ꝯcurrere ad huismōi ꝯstitutōem. vbi gr̄a accipiantur ignis ⁊ aer hūiduʒ non remanet nisi calido. si aūt i v troq̄ corrūpatur calidū remanēt siccū ⁊ hūidū q̄ con trariantur Ex quibus pʒ ꝙ in elemētis hn̄tibꝰ simbo luʒ fit trāsmutatō facilis duoꝝ elementoꝝ in vnum tertiū corruptis pluribus qualitatibꝰ. Manifestum ergo que ex vno in vnū transeunt vno corrupto gene generantur. q̄ aūt ex duobꝰ in vnum pluribꝰ corruptis ¶ (Sʒ tn̄ adhuc) ¶ In hoc tercio capitulo pħs ꝓ bat elementa esse generabilia ⁊ corruptibilia et mouet hanc q̄stionem. Vtꝝ vnū dictoꝝ elementoꝝ sit mate ria alterius alioruʒ trium vel duo aliorum duoꝝ vel quō fit. Pro cuius solutione sit. pma cōclusio. Nullū dictoꝝ elemētoꝝ est matera alicuius. vt aer nō ē ma teria alioꝝ triuʒ. Probat sex rationibꝰ. Prima q: sub iectuʒ trāsmutatōis manet idem sub vtroq̄ termino. cum aūt ipm est hoc aliqd sicut aer nō mutet rn̄sio ad quid est hoc. sp̄ eni veruʒ est dicere hoc est aer. Scd'a rō aer determiāt sibi aliquā ꝯtrariarū q̄litatuʒ ideo non pōt naturaliter manere sub cōtrarijs ⁊ tamen ma teria maneret eadem successiue sub ꝯtrarijs qualitati bus cuʒ mutatio (in q̄ materia manet) sit de cōtrario in cōtrarium. Tertia rō quia cuʒ fieret ex aere ignis ignis aut aqua non esset generatō simplr̄ sed solū alte ratio eo ꝙ maneret idē hoc aliqd i actu scʒ aer Quar ta ratio q: idē simul esset aer ⁊ aqua qd est ipossibile. Cōseq̄ntia pʒ q: cū fieret aqua adhuc maneret aer si esset materia. eiꝰ Quarta rō elementa hn̄t adinuicem q̄litates ꝯrias q̄s sibi determināt. g̃ vnū nō pōt natu raliter intrare substātiaʒ alterius nec p ꝯn̄s esse mate ria eius. Sexta rō omnia elementa trāsmutātur ad seinuicem talibꝰ aūt est materia ꝯis alia ab ipsis nec vnū est materia alterius g̃. Scd'a ꝯclusio oʒ materiā esse ꝯieʒ q̄tuor elementis Probat q: ipa hn̄t adinui cem trāsmutatōem ergo oportet ea ꝯicare in materia dictuʒ est aūt ꝙ vnū eoꝝ non est materia alteriꝰ vel alioꝝ. ergo oʒ materiam aliam ab ipsis esse eis ꝯiem Tertia cōclusio materia q̄tuor elementoꝝ non est cor pus mediun. qd sit hoc aliqd in actu. Probat q: ta le determinat sibi aliquā q̄litatuʒ ꝯtrariaꝝ qd ē ꝯtra

tõem matie. Quarta ɔclu°. matia est puatio .i. carẽs actu subali qui sit de sua subña. qꝛ alit determiaret sibi ɔrietatẽ. nõ est ergo vnũ hoꝝ sp̃c elemẽtoꝝ ex quo oia nec est aliqd aliud pret hec vel vt mediũ. sed puatio ɔrioꝝ alteri⁹. qua propt illud eẽ solũ ɔtingit Quīta ɔclu°. illa matia nõ põt p se subsistere. Probat. qꝛ õne qd p se subsistit est hoc aliqd in actu. matia em̃ insensibilis est ꝛ insepabilis. Sexta ɔclusio. dcã elemẽta st̃ gñabiliũ ꝛ corruptibiliũ corpa pma actu extñtia. Probat. quia vel ipa st̃ hmõi pma corpa vel nulla ipoꝝ vel aliqua ꝛ aliqua nõ. Nõ est dõm ꝙ nulla. cũ nullũ appeat illis pus int gñabilia ꝛ corruptibilia. Nec põt dici ꝙ aliqua sint ꝛ aliqua nõ. qꝛ eadẽ est rõ de oĩbus cum nullũ sit matia alterius. relinquit ergo ꝙ oĩa. Ad remouendũ aũt cauillatõem q̃ aliquis possꝫ dicere Elemẽta proxia ꝛ sibĩinuicẽ imediata trãsmutari ad iuicem vt aerẽ in ignem ꝛ aquã. Nõ aũt media ta sic st̃ extrema vt ignẽ nõ in aquã Ponit hec septima ɔclusio. elemẽta extrema st̃ ad iuicem trãsmutabilia. Probat. quia q̃cũqꝫ hñt ɔrietatẽ ipa st̃ trãsmutabilia ad iuicem eo ꝙ st̃ ad iuicem actia ꝛ passiua. sed elemẽta extrema hñt ad iuicem ɔrietatẽ. ergo. Minor probat ponẽdo grã exẽpli ꝙ aqua ꝛ ignis sint elemẽta extrema. ꝛ aer elementũ mediũ. ꝛ ponẽdo ẽm aduersariũ ꝙ aer trãsmutet ad vtrũqꝫ istoꝝ extremoꝝ. ex h̃ sequit. ꝙ hꝫ ab vtroqꝫ eoꝝ ɔrietatẽ cũ trãsmuta° sit inter ɔria. Quibꝫ suppositis probat ꝙ ignis ꝛ aqua habẽt ad iuicem ɔrietatẽ. nã aer habẽs ad vtrũqꝫ eoꝝ ɔrietatẽ nõ habꝫ ad vtrũqꝫ eandẽ sed aliã ꝛ aliã. qa si hẽret ad vtrũqꝫ eandẽ opꝫ elemẽta esse eiusdẽ rõnis. imo idem elemẽtum cui⁹ oppositũ supponit. Sit ergo grã exempli ɔrietas igns ad aerẽ albũ ꝛ nigꝝ ita ꝙ ignis sit niger ꝛ aer albus. ꝛ ɔrietas aeris ad aquaꝫ sit huĩdum ꝛ siccũ. ita ꝙ aer sit siccus ꝛ aqua huida. aer ergo erit albus ꝛ siccus. ignis ꝟo niger ꝛ aqua humida. Ponam⁹ ergo aerẽ trãsmutari in aquã tũc opꝫ vel ꝙ maneat albedo vel ꝙ corrũpat si remaneat sequitur ꝙ aqua erit alba ꝛ ɔriabit igni extñti nigro ꝛ sic hẽtur intentũ. Si aũt corrũpat tũc gñat nigredo. ꝛ sic aqua erit huida ꝛ nigra. ponam⁹ ergo ita eẽ ꝛ ponam⁹ vltra aerem trãsmutari in ignẽ. vel ergo tũc remanebit siccitas vel corrumpet. si remaneat sequit ꝙ ignis erit siccus ꝛ ɔriat aque extñti huide ꝛ sic habet intentum. Si ꝟo corrũpat tũc gñabit huiditas ꝛ sic ignis erit niger ꝛ huidus. sed hoc est ĩpossibile qꝛ hec est cõplexio aque. ĩpossibile aũt est diuersa elemẽta esse siĩis ɔplexionis. ergo opꝫ ipm esse ɔrium aque. Ad probandum aũt vnũ qd suppositũ est in hac probatõne ponit hec octaua ɔclusio. in elementꝭ nõ procedit in infinitũ in rectũ. vel ista elemẽta non st̃ infinita. Probat. qa si elementa essent infinita seqret ꝙ essent infinite ɔrietates ꝛ infinite q̃litates in vnoqꝫ elementoꝝ. sed ɔñs est ĩpossibile ergo ꝛ añs. ɔña probat. quia si ponat aliqd elementũ quintũ supra ignẽ. ignis hẽbit aliquã ɔrietatem ad illud quã nõ hẽbit ad elemẽta inferiora. Nã alit istud q̃ntum corpus essꝫ vnũ cũ aliquo inferioꝝ ꝛ siĩit etiam qdlibꝫ alioꝝ elementoꝝ hẽbit aliquã aliã ɔrietatẽ ad ipm. Et si ponat sextũ corpus opꝫ ponere nouã q̃litatem in quolibꝫ elemento. ꝛ ita si infinita ponant elemẽta infinite erũt q̃litates in quolibꝫ elemẽto. Q̃ aũt hoc sit ĩpossibile probat. qꝛ ad ipm sequũt q̃tuor ĩpossibilia. Primũ. ꝙ nõ ɔtingeret aliqd elemẽtũ definiri nec gñari nec corrũpi. opꝫ em̃ sp infinita p trãsire Scðm quedã elementa erũt intrãsmutabilia. eo ꝙ distabũt p infinita media. Terciũ. ꝙ vnũ elemẽtum nõ poterit fieri ex alio proxime. eo ꝙ oꝫteret trãsire infinitas q̃litates qd est ĩpossibile. Quartũ. ꝙ õnia elementa essent vnũ elementũ. oĩes em̃ q̃litates corporum supioꝝ essent in inferioribꝫ ꝛ ecõuerso. sed quoꝝ q̃litates pmo st̃ eadem ipa st̃ ea deꝫ. ergo essꝫ tm̃ vnũ elementũ

In hoc tcio caplo reprobat errores Empedoclis circa predcã. Et dicit. ãmirabit em̃ aliqs dcã Empedoclis siue errores st̃ em̃ impossibilia. Nã ipe pmo dicebat elemẽta non esse ad iuicem trãsmutabilia Scðo dicebat ea eẽ corporalia ẽm equalitatẽ. ꝛ iste fuit pm⁹ error. Secũdus fuit. ꝙ p pncipia sua nõ poterat saluare motũ ꝛ mutationes nałales. Pro reprobatõne ergo pmi erroris ponitur hec pma ɔclusio. Impossibile ẽ elemẽta esse intrãsmutabilia ꝛ tñ esse eq̃lia. sicut dt̃ Empedocles. Probatur qꝛ cum empedocles nõ ponat illã eq̃litatẽ esse ẽm extensionẽ. ipe em̃ dicebat vnũ pugillũ aque eẽ eq̃lem decem pugillis aeris oꝫtebit eũ intelligere illam equalitatẽ altero istoꝝ triũ modoꝝ. Quoꝝ pmus est ꝙ q̃ntum est de matia in vno pugillo aque tm̃ est ĩ decem aeris. ꝛ ecõuerso Secũdus mod⁹ intelligi est in posse agere aquales vel siĩes effcũs. nec ꝙ equalit pñt infrigidare vnus pugillus aque ꝛ decẽ pugilli aeris Tercius est. in posse agere nõ siĩes effcũs sed ꝓportionabiles vt quãtũ aqua põt frigefacere tm̃ aer põt calefacere. Si dicat primũ sequit ꝙ elemẽta st̃ ad iuicẽ trãsmutabilia qꝛ nõ potest scire ꝙ tm̃ est de matia in vno pugillo aque q̃ntum est in deceꝫ aeris nisi videat ꝙ fiũt ex eodeꝫ. vel alteꝝ ex altero. Nec põt dici scðm aut tcium. qꝛ sic nõ esset eq̃litas elementoꝝ. sed potius siĩtudo aut siĩis ꝓportio põnaꝝ ad suos effcũs. Et adhuc si hoc diceret sequeret ea esse ad iuiceꝫ trãsmutabilia. qꝛ nõ est ponendũ ꝙ vnũ elementũ possit alterum calefacere aut frigefacere. nec possit ab eo calefieri aut frigefieri. Ad reprobãdum ergo scðm errorem ponat scða ɔclusio. Empedocles p sua pncipia nõ poterat saluare augmẽtatõem. Probat. qꝛ si elemẽta nõ st̃ ad iuicem trãsmutabilia tũc nõ potest eẽ augmentatio nisi p iuxta põnem siĩis ad siĩe. vt si augeret ignis apponẽdo alium ignem. vel aer apponẽdo aliũ aerem sic at̃ nõ põt fieri augm̃tatio viuentiũ. ipa em̃ fit p appõnem disiĩis ꝛ ɔuersionẽ eius in subñam aucti. que ɔuersio nõ põt fieri nisi ɔcessa trãsmutatõne elementoꝝ. ergo. Tercia ɔclusio. casus ꝛ fortuna nõ sunt cãe gñationũ ꝛ corruptionũ nałaliũ. Probat. qꝛ que st̃ a casu ꝛ fortuna nõ sunt siĩr neqꝫ sp neqꝫ frequent gñatões at̃ nałales sp vel freq̃nt sunt siĩr. Nã ex seīne hoĩs sp vel freq̃nt fit hõ. ꝛ ex semie frumẽti frumentum. ꝛ nõ oliua. ergo. Quarta ɔclu°. cum lite ꝛ amicitie nõ sufficiũt casus ꝛ fortuna ad saluãdum gñationes nałales. qꝛ amicitie nõ est nisi ɔgregare. ꝛ inimicitie disgregare. Opꝫ ergo dicere vltra cãm propt quã fiat ĩ vno loco talis vł talis ɔgrega°. ꝛ ad hoc nõ sufficit casus ꝛ fortuna. qꝛ illa sp vel freq̃nt sic fiũt. Quinta ɔclusio. gñationũ ꝛ corruptõnũ nałaliũ cã est talis vel talis natura scꝫ ꝓpria forma cui⁹ est determiare materiã ad dispõnes sibi ɔueientes. Probat. qꝛ non põt assigńri alia cã sic ptꝫ ex ɔclusionibꝫ pcedẽtibꝫ. Ex istis ptꝫ ꝙ Empedocles nõ potuit saluare p sua pncipia gñatões nałales Vñ ꝛ ipe ad eas saluãdas sup posuit falsũ. s. ꝙ soli⁹ litꝭ est disgregare. ꝛ amicitię cõ

gregare. Hoc eñ fiñ est. q2 elemēta aliqñ segregant̄ prop-ter amicitiā. ⁊ nō solū ꝓpter lites. Dicit eñ Empe-docles celū esse ꝯpositū ex q̄tuor elemētis amicitia cō currēte siue lite nūq̄ adueniente ⁊ ideo ē ꝑpetuū. s3 hoc nō val3. quia si celū ess3 ꝯpositū ex elemētis ipa ēent na turalit̄ priora deo. i. corpe celesti. Sexta ꝯclu°. empe-docles nō potuit saluare motū localē. probat̄ q̄tuor rō nibus. Prima. q2 ipe nō dicebat quali motu mouet a-micitia nec q̄li lis nec hoc poterat determiare. Si eñ li tis ē disgregare nō op3 propt̄ hoc q2 sit magis motiua sursum q̄3 deorsum. ğ lis ⁊ amicitia nō st̄ cāe sufficiē tes q̄re ignis mouet̄ sursum ⁊ t̄ra deorsum. Scd̄a rō q2 sic ꝑm empedoclē amicitia magis mouer3 ꝑter na turā q̄3 lis. sed ꝯn̄s est incōueniēs. ⁊ ꝯn̄a pt3 q2 amici tia ꝯgregat elemēta diuersa ꝑm eū qd̄ non pōt fieri nisi mouēdo t̄ram sursum ⁊ ignē deorsum ad locū mediū sed tales mot⁹ st̄ violēti. lis aūt disgregat i mūdo vnū qd̄q3 elemētum ad suū ꝓpriū locū. ⁊ tales mot⁹ st̄ na-turales. Tercia rō. lis nō est determiata nisi ad disgre-gandū sed ita pōt fieri disgrega° ꝑ mot⁹ violētos si-cut ꝑ mot⁹ naturales. ğ empedocles nō poterat salua re q̄re mot⁹ sit nat̄alis aut violētus. Quarta rō. q2 empedocles dicebat aliq̄ tpe durari amicitiā ⁊ alio li tem. ğ optebat dicere aliā cām ꝓpter hui⁹ alt̄atōnis qd̄ tñ nō fecit. Septia ꝯclu°. empedocles non poterat saluare alteratōes ⁊ spēalit̄ illas ꝑm q̄s aīa alterat̄ si-cut alt̄ationē ꝑm sciam mēoriā vel obliuionē. Proba tur. q2 aīam3 dicebat eē elemētū aut ex elemēt̄. s3 si aīa sit aliqd̄ q̄tuor elemētoꝝ vt ignis tūc ipius nō erūt ni si actōnes aut passiones ignis. sed si sit mixta ex qua-tuor element̄ tūc nō erūt ipius passiones ⁊ alt̄atōnes nisi corꝑales. ğ ipe nō poterat saluare alt̄atōnes spūa les ¶In hoc q̄rto capl̄o determi-nat ph̄s de ḡnatōne mixti ex elemētis. Supponendū est aūt circa hoc q2 elemēta cōicant in materia ⁊ st̄ ad inuicem trāsmutabilia. hec eñ duo ꝯuertunt̄ sc3 hēre materiā cōem ⁊ esse trāsmutabilia ad inuicem. Proba tur hec suppō. q2 negātes ipam nō pñt saluare ḡnatio nem nisi ponēdo mixta fieri ex element̄ sic̄ ex lateribꝫ fit paries. aut ex lapidibꝫ fit dom⁹ sc3 ꝑ solā ꝯgrega-tionē ⁊ ꝑ iuxta pōnem mixtoꝝ. Qd̄ pat3. quia si elemē ta nō habeāt materiā cōem nec sint ad inuicem trāsmu tabilia sequit̄ q2 in ḡnatōne mixti nō corrūpunt̄. sed so lum iuxta ponunt̄ ipis saluat̄ ⁊ ita se hēbunt in mix-to sic̄ lapides in domo. Q2 aūt hoc sit fīm probat̄ pri mo. q2 ex lapidibꝫ fieri domū nō est aliq̄d simpl'r fieri. sed solū est lapides sic ꝯgregari. ⁊ ita etiā esse de mix-to. Scd̄o pt3. q2 tūc nō q̄libet ps q̄ntitatia mixti esset mixta. nec q̄libet ps carnis ess3 caro. sed hic ignis ⁊ il-la aqua. ⁊ ita nō ex q̄libet pte carnis poss3 ḡnari ignis aer aqua ⁊ t̄ra. sed ex vna pte carnis fier3 ignis. ⁊ ex a lia aqua. Supponendū est ergo q2 elemēta cōicāt i ma teria ⁊ q2 st̄ trāsmutabilia ad inuicem. Quo supposi-to q̄ritur q̄uō mixtū ḡnet̄ ex element̄. ⁊ est rō dubitā-di q2 si elemēta maneāt in mixto videt̄ q2 nō sit nisi q̄-dam ꝯgrega° ⁊ nō ḡna° simpl'r qñ fit mixtu3. si ꝟo nō manēt sed corrūpunt̄ nō videt̄ aliq̄d remanēre de elem-tis nisi materia. ⁊ sic mixtū nō videt̄ esse ꝯpositū ex e-lement̄. Pro solutōne istius supponit̄ primo. q2 q̄lita-tes elementoꝝ st̄ remissibiles ¶Ex elemētis eñ nō fit mixtum q̄litatibꝫ coꝝ remanētibꝫ i suis excellētijs. im mo reducunt̄ ad aliquā ꝓportōem mediā. ⁊ tūc corrū punt̄ elemēta. Ex nullo tñ coꝝ ḡnat̄ alteꝝ neq3 mat̄ia manet sine forma subs̄tāli. sed fit i materia vna forma subs̄tālis cui ꝯuenit talis ꝓportio q̄litatū ¶Ad assig nandū autē cām ⁊ modū diuersitat̄ mixtoꝝ suppont tur q2 calidū ⁊ frigidū remissa pñt ꝑm multas ꝓportō nes se hēre ad inuicem sic̄ q2 calidum est duplū aut tri plum ad frigidū aut ecōuerso. ⁊ sic de alijs ꝓportōnibꝫ que st̄ imateriales. Et eodē mō dēt dici de humido ⁊ sicco ⁊ et̄ de scd̄is q̄litatibꝫ. ꝑm igit̄ hm̄oi diuersas ꝓ portōnes resultat sme ḡnat̄ aliud ⁊ aliud mixtū. ⁊ ideo pñt fieri valde multa ⁊ diuersa mixta. ¶Circa hoc tamē intelligendū est. q2 nō op3 ꝓportionē q̄litatū req̄ sitam ad vnā spēm mixti eē pūctualem. imo illa ꝓpor tio h3 latitudinē. Ponit̄ ergo hec ꝯclu° ad ḡnationē cuiuslibꝫ mixti ꝑfecti ꝯcurrūt q̄tuor elemēta. oīa eñ mixta corpm q̄cūq3 circa mediū locum st̄ ex oībus cō posita st̄ simplicibꝫ. Probat̄ rōne ⁊ signo. rōne pmo de t̄ra. quia mixtū mouet̄ naturalit̄ ad locū elementi predn̄ant̄. sed oīa mixta ꝑfcā mouent̄ naturalit̄ ad lo cum t̄re ⁊ in ea naturalit̄ residēt. Scd̄o probat̄ de aq̄ quia op3 mixta ꝑfcā esse t̄miata firma ⁊ ꝯsolidata. s3 terra nō bñ firmat̄ ⁊ ꝯsolidat̄ sine humiditate. nec suffi cit humiditas aeris. q2 propt̄ subtilitatē eius ⁊ frāgibi-litatē nō ꝯtiner3 firmit̄ ptes mixti simul. ergo mixtis ꝑfcis inest aqua. Tercio probat̄ de aere ⁊ igne. q2 ḡna tio mixti ꝑfecti dēt esse ex ꝯ̄rijs elemētis ad inuicem agē tibus ⁊ reducētibus se ad mediatatē. ꝯ̄ria aūt aque ⁊ terre st̄ ignis ⁊ aer. t̄ra q̄dem aeri. igni ꝟo aqua ꝯ̄ria est. nec ꝯtigit subs̄tāam subs̄tāe ꝯtrariā eē. ergo mixt̄ ꝑ-fcis inst̄ aere ⁊ ignis ¶Signo ꝓbat̄ sic. q2 ex eisdē su mus ⁊ nutrimur. oīa quidē eñ nutriūtur eisde3 ex q̄bꝫ st̄. nos aūt nō nutrimur ex vno simplici elemento nec ex duobꝫ solu3. sed ex oībus simul mixtis. oīa eñ ex mix tis nutriūtur. ergo nos sum⁹ ex oībus elimētis. Mi-nor pt3 de plātis de q̄bus magis videt̄ q2 nutriūtur ex vno simplici elemēto puta ex aqua. na3 ille nutriūtur ex oībus q̄tuor elemētis ¶Vñ rustici irrigātes ortos suos apponūt fimū. ergo signū est q2 plāte ad earū nu-tritiōem req̄rūt aquā t̄ram ⁊ aerem. sed q2 req̄rant ig-nem pt3. q2 ad nutritionē nō solum req̄rit̄ ꝑncipiū qd̄ est mat̄ia. sed etiā ꝑncipium qd̄ est forma. oīm aūt elemē torum ignis ē formalior. ergo plante nō solum nutriū tur ex aqua terra ⁊ aere ⁊ etiā ex igne. ⁊ ideo etiā aliqui antiquoꝝ dicebāt solum ignē nutrire ¶Q2 aūt ignis sit formalior ceter̄ elemētis pt3. quia ipa forma ē ter-minus. ignis eñ est locatus in t̄mino cū feratur ad lo cum sursum ad quē termiant̄ res nat̄ales. ğ signū est q2 ignis est ceter̄ elemētis formalior

¶In hoc t̄cio tractatu hui⁹ libri determiat ph̄s de cau° trāsmutatōnis ḡnabiliū ⁊ corruptibiliū. Et diuidit̄ in tria capl̄a. Primū est de cā trāsmutatōnis ꝑm opionem antiquoꝝ. ⁊ ꝑcipue de cā efficiēte. Est ergo pn̄s intētio dicere in vl'i que ⁊ q̄e st̄ ꝑncipia ḡnatōnis ⁊ corruptōnis. Nam in sequēti-bus libris determinabit̄ in pticulari de ꝑncipijs ḡnabi-liu3 ⁊ corruptibiliū. habita aūt cognitōne vl'iū facili⁹ cognoscūtur pticularia. ¶De cā igit̄ efficiente ḡnatō num ⁊ corruptōnū fuerūt due opiones antiquoꝝ. Prima fuit pl'onis ponētis solum duo ꝑncipia reru3 sc3 materiā ⁊ formā. ipe eñ in fine inducit socratē qua si increpantē alios nō ponētes formas spēs siue ydeas et dicentem q2 entiu3 aliqua st̄ species siue ydee. alia

vero sꝫ pticipatia hmōi spērum. Vñ ille dicit in ha bendo hmōi spēm siue formā rem eē. in recipiēdo aūt rem gñari. ⁊ in depdendo corrūpi. Alia fuit opīo aliorꝫ antiquorꝫ ponentiū solum vnū pncipiū materiale scꝫ materiam. ⁊ dicentiū eam esse sufficiēs pncipiuꝫ gñatōnis ⁊ corruptōnis. Vñ pret materiā nō posuerūt aliā cām efficientē. Dicebant eīn qꝫ calidū siue ignis natum ē ꝯgregare. ⁊ frigidū siue aqua natū disgregare. ꝯgregatōnes aūt ⁊ segregatōnes fieri gñatōnes. Ad reprobandū aūt istas opiōnes sit pma ꝯclusio. Ad rerꝫ gñationes nō sufficiūt ydee cū materia. pbaꝛ duabꝫ rōnibꝫ. Prima. qꝛ si sic tūc opteret rem sp gñari qd ptꝫ qꝛ materia sp est. ⁊ etiam hmōi ydee sp sꝫ. ⁊ cū sint incorpee semp sꝫ proxime mateīe. Agens aūt approximatū passo qntum pōt approximari dēt agere. ḡ ydee sp gñabūt. Scda rō preter ydeas siue foras semp videmꝰ requiri alia agētia. vt ad sanāduꝫ medicus. ⁊ ad docendū doctor. sanitatē eīn medicus facit. ⁊ doctrinā doctor. ⁊ nō sufficiūt sanitas vel scia ydealis. ergo. Scda ꝯclusio. q̄nis ponētes materiā esse cām efficientē naturaliꝰ loq̄rent̄ q̄ ponētes formā siue ydeaꝫ tñ irrōnabilit̄ loquūtur. Prima ps ptꝫ. quia quāuis maīa pma nō agat tamē elemēta q̄ dicunt̄ maīa vel materie mixtorꝫ agūt ⁊ patiūtur in gñatōne rerū. Secūda ps probaꝛ q̄tuor rōnibus. Prima. qꝛ materie est pati. alteriꝰ aūt est agere. materie eīn pati ⁊ moueri. mouere aūt ⁊ agere alteriꝰ poīe. ergo ad gñatiōem rerum nō sufficit maīa. Scda rō quia p̄ter materiā tā in gñabilibꝫ artificialiū tam mixtorꝫ naturaliū apparent alia agētia. nō eīn lignū facit se esse domū sed artifex. Nec aqua ⁊ aer faciūt se esse aīal sed gñans. Tercia rō. qꝛ isti dimittūt pncipaliorē cām scꝫ formā cuiꝰ est agere. auferūt eīn qd quid ē esse formā. Vñ si elemēta agunt hoc est rōne suarꝫ formarꝫ. ⁊ nō rōne materie. Quarta rō. illi dimittūt agentia pncipalia scꝫ corpora celestia ⁊ intelligētias attribuētes elemētis potētias actiuas tam pncipalibꝫ agētibus cū tamē elementa ⁊ alia agētia naīalia nō sint nisi instrumēta respectu supiorꝫ. Vñ sicut serra nō ageret nisi dirigeret̄ ab artifice. ita hec agētia siue agētia mota ⁊ passibilia nō agerent nisi dirigerent̄ a mouētibꝫ imobilibꝫ ⁊ agētibꝫ ipassibilibꝫ. Simꝛe eīn aliq̄d faciūt. vt si qs serre ⁊ vnicuiqꝫ instrumentorꝫ attribuit cām eorꝫ que gñantur. Mouet eīn ignis sed quō mouet nō vident qm̄ deterius q̄ organa. Tercia ꝯcluᵒ. tria sꝫ pncipia gñabiliū ⁊ corruptibiliū. scꝫ maīa forma ⁊ efficiēs. Probatur duabus rationibꝫ. Prima. qꝛ eq̄lia numero et eadē genere debēt esse principia in corporibꝫ supioribꝫ et inferioribus sꝫ eīn ⁊ numero eq̄lia ⁊ genere eadem principia q̄ sꝫ in sempiternis ⁊ in primis ħ eīn est vt materia hoc aūt vt forma. Opꝫ aūt ⁊ adhuc tciuꝫ existere In corpibus autē supioribꝫ sꝫ tria pncipia siue cause motꝰ. s. materia forma ⁊ efficiēs. ergo etiā in corporibus inferioribꝫ sꝫ predcā tria pncipia. Secūda rō in oīni re que pt esse ⁊ nō esse nccē est inueire tres cās predcās. sed oīa gñabilia ⁊ corruptibilia pñt esse ⁊ nō esse. ergo hñt causas dcās. Maior ptꝫ pmo de maīa qꝛ materia est cā eius qd est posse eē ⁊ nō esse. maīa q̄dem gñabilibꝫ qd possibile esse ⁊ nō eē cā ē. De fora pbatur pmo. qꝛ illud cuiꝰ gratia sit gñaᵒ cēt īueniri in gñabilibꝫ que pñt esse ⁊ nō esse. hmōi aūt est fora. fora eīn coincidit cū fine cū ad cam t̄miet̄ gñatō. ergo. Secūdo probat̄. quia illud a quo suitur rō substātie ⁊ p cuiꝰ aduentū ⁊ recessum mutat̄ nomē ⁊ definitio substātie est pncipiū subīale rei que pōt esse ⁊ nō esse. fora aūt est hmōi. ergo. Mꝫ aūt p̄ter naturā ⁊ formā cā efficiens sit necāria in gñationibꝫ ⁊ corruptōnibꝫ probatum est p ꝯclusiones pores. Minor vero pncipal̄ rationis declaraꝛ. nam qd necē est esse vt cēna ⁊ illa non gñant̄ neqꝫ corrūpunt̄. alia aūt possibile est eē ⁊ nō esse talia sꝫ gñabilia ⁊ corruptibilia

In hoc scdo caplo phs determiat de cā efficiēte gñatōnis ⁊ corruptōis pꝫ veritateꝫ. Dcm̄ ē igit̄ priꝰ de cauī i vli nūc aūt dōm ē de cā ppetuitatꝫ gñationuꝫ ⁊ corruptionū pticulari. Sit ergo pma ꝯcluᵒ. motus celi est cā ꝯtinue ⁊ ppetue gñatōis in istis inferioribꝫ. probaꝛ duabꝫ rōnibus. Prima. qꝛ illud (qd ꝯtinue ⁊ ppetue adducit ⁊ abducit gñans) ē cā ppetuitatis gñationū ⁊ corruptionū. sed motꝰ celi ē hmōi. ergo. Scda rō. quia cū mūdus sit ordiatus oportet ppetua siue celestia cē cās gñabiliū. ⁊ nō econuerso. Absurdū autē est dicere qꝫ ecōuerso. nā gñabilia respcū celestiū sꝫ quasi nō entia ⁊ nulliꝰ efficatie vl nobilitatꝫ. qd fertur quidē ē qd gñaꝛ aūt nō est. ergo. Secūda ꝯcluᵒ. primꝰ motus non est cā gñatōnis ⁊ corruptōnis. Probaꝛ. qꝛ idem manēs idem sp natum est facere idem. ⁊ nō ꝯtraria. idem eīn se eodē mō hñs semp ïmanifestū est facere ꝯria. ꝯriorꝫ eīn ꝯria causa. sed gñatio ⁊ corruptio sꝫ ꝯrie. ergo pmus motus (qui semp manet idē ⁊ qui ē vniformis) nō est cā generationū ⁊ corruptionū. ideoqꝫ non pma latio cā generatōnis ē ⁊ corruptōnis. sed que circa obliquū circulum. Tercia ꝯcluᵒ. motus solis sub obliquo circulo est sufficiens cā gñatōnis ⁊ corruptōnis. probaꝛ duabꝫ rōnibus. Primo. quia ille motus celestis est sufficiēs causa ppetue siue ꝯtinue gñationis ⁊ corruptōnis in quo est ꝯtinuitas ⁊ ꝯtrarietas. sed ī motu solis sub obliquo circulo ē cōtinuitas siue ppetuitas ⁊ ꝯtrarietas accessus ⁊ recessus. ergo ⁊c. Secūda rō. quia videmꝰ qꝫ adueniēte sole cūcta viuificant̄ ⁊ generant̄. eo auteꝫ recedente desiccant̄ ⁊ corrūpunt̄. adueniēte quidē sole generaᵒ est. recedente vero diminutio. ergo signū est qꝫ sol est causa gñatōnis ⁊ corruptōnis per suū motum sub obliquo circulo. Ex quibꝫ sequitur primo. qꝫ tempus generatōnis est equale tēpori corruptōnis. Secūdo sequitur. qꝫ oīe viuens habet determiatam periodum siue mensurā sue duratōnis a celo. Tempꝰ eīn oīe ⁊ oīnis vita mensuraꝛ periodo. oīm eīn est ordo. Verū est tamē qꝫ nō eadem periodo oīes res mēsurantur. sed aliquādo maioris ⁊ aliquādo minoris. sūt piodi vñ aliq̄ res hñt ānuꝫ p periodo. alique plꝰ et alique minus. Ad probādum ergo vnum suppositum ponit̄ hec quarta ꝯclusio. generatōnes ⁊ corruptiones sꝫ perpetue. semp eīn cōtinua erit generatio et corruptio ⁊ nunq̄ deficiet. probaꝛ duabus rōnibus. Prima sumitur ex pte cause finalis. quia in oībus videmus naturam appetere et desiderare qd melius est melius autē est esse q̄ non esse. ergo natura appetit sp esse. sed in multis natura nō potest semp esse ꝑm indiuiduū. ergo in illis semper erit saltem ꝑm spēm et p continuam successionē generationū et corruptionū. in oīnibus eīn indq̄ꝰ quod melius ē desiderare naturā semper. melius autem esse q̄ non esse. hoc autē in oībus impossibile existere propter longe distare a principio

aliquo mō compleuit esse deus continuā faciens generationē. Scđa ratio sumitꝛ ex parte cause efficientis ꝛ est hec. si motus celi sit ꝯtinuꝰ ꝛ ꝑpetuꝰ ꝛ motor eius sit etiā ꝑpetuꝰ opoꝛꝫ gn̄atiōēꝫ ꝛ coꝛruptiōēꝫ esse ꝑpetuā in istis inferioꝛibꝫ. illi eñ stꝫ cāe efficiētes ad ꝑpetuitatē gn̄ationū ꝛ coꝛruptionū in istis inferioꝛibꝫ sed motus celi est ꝯtinuꝰ ꝛ ꝑpetuꝰ ꝛ etiā motoꝛ eiꝰ est ꝑpetuꝰ ģ. Minoꝛ pꝫ. qꝛ si tps sit ꝯtinuū ꝛ ꝑpetuū motus celi ē ꝯtinuꝰ ꝛ ꝑpetuꝰ. qꝛ tps nō pōt eē sine motu celi. sꝫ tps est ꝯtinuū ꝛ ꝑ petuum cū nō possit incipere nec desinere esse vt ꝓbatū est in octauo physicoꝝ. ergo motus celi ē ꝯtinuꝰ ꝛ ꝑpetuus. (Oīm āt in ꝯtinuo) In hoc tertō caplo pħs ostēditquo gn̄atōes ꝛ coꝛruptiōes stꝫ continue et ꝑpetue. ꝓ cuius intellectu mouende ꝛ soluēde q̄nqꝫ questiones. Quaꝝ pma est. verum de necessitate oīa generabilia generabunꝛ aut omnia ꝯtingit nō gn̄ari aut aliq̄ de necessitate generabunꝛ et aliqua ꝯtigit nō generari. Ad quā dōm ē aliq̄ de necessitate gn̄abunꝛ ita ꝙ īpossibile est ꝙ nō generetur et aliq̄ nō de necessitate generabunꝛ īpossibile est ꝙ nō conueniant. pꝫ qꝛ sicut de foꝛe vel non foꝛe. ita est de generari et non generari in futuro sꝫ multa gn̄abilia necesse est foꝛe vt ꝯuersio solis ad tropicos et q̄dam etiam ꝯtingit non foꝛe. q̄uis eñ sit veꝝ qđ vestis incideꝛ tñ adhuc est possibile ꝙ nō incideꝛ sꝫ ꝯbureretꝛ. ģ. Secūda questio vtꝝ ī essentialiꝛ sub oꝛdinatis necessaria sit ꝯn̄a ad eē p̄oꝛis vł foꝛe posterioꝛis Nā in ills ab eē posterioꝛis ad esse vł fuissē p̄oꝛis est bona ꝯn̄a sicut bene sequitur. domꝰ est ģ fundamētū ē. paries ē ģ lutum est vł cimētū est vł fuit. Ad quā dōm est ꝙ si motus ꝛ mutatōes (ꝺm q̄s posterius natū ē ꝯsequi priꝰ) sunt necessarie ꝛ nō impeꝺibiles tūc de necessitate ex prioꝛi sequiꝛ posteriꝰ ꝛ prioꝛi posito inesse veruꝫ est dicere qđ posteriꝰ erit si vero nō sint necessarie sꝫ impedibiles tūc nō de necessitate ex p̄oꝛi sequiꝛ posteriꝰ sicut nō sequiꝛ fundamētū est ģ domꝰ est vel erit. Tertia qō est. verū gn̄atōes ꝑpetuanꝛ ꝺm rectū vel ꝺm obliquū ad quam r̄ndeꝛ ꝑ duas ꝯclusiōes. Prima est gn̄atiōnes nō ꝑpetuanꝛ ꝺ ꝫrectū. ꝓbaꝛ pmo sic generabilia ponātur eē infinita qꝛ in essentialiꝛ oꝛdinatꝫ est dare aliqđ pmū qđ est cā oꝛdinis ꝛ a quo oīa alia illiꝰ oꝛdinis dependent sꝫ in infinitis nō est pmū ģ gn̄atōes nō ꝑpetuanꝛ ꝫ rectum ponendo gn̄abilia esse infinita saltē in essentialiꝛ oꝛdinatis de quibus hic loq̄mur soluꝫ. Scđo ꝓbatur ideꝫ si gn̄abilia ponātur finita qꝛ si gn̄atōes essent ꝑpetue in rectū gn̄abilibus exn̄tibus finitis sequeretur ꝙ sꝑ essent aliqua q̄ non semper essent qđ implicat contradictōeꝫ. ꝯn̄a ꝓbaꝛ qꝛ sꝑ essent gn̄atōes. Itē opoꝛꝫ finita aliq̄n esse ꝑtransita ģ nō sꝑ essent gn̄atōes nisi fieret reuersio Et ex hoc vltra sequiꝛ ꝙ nō necessario essent gn̄atōes gn̄abilibꝰ exn̄tibꝫ finitis Ꝯsequētia pꝫ qꝛ semper esse et necessario esse ꝯuertunꝛ ex necessitate enī sꝑ simul. qđ enī est necesse nō possibile nō esse q̄ circa si est ex necessitate sempiternū est. et si sempiternum ex necessitate est. Secunda conclusio necesse est perpetuari gn̄ationes ꝺm circulos et ħ in per se oꝛdinatꝫ ex quibus in quibus sic se hn̄tibꝫ ex prioꝛi posterius ꝓbaꝛ qꝛ necesse ē ꝑpetue gn̄ationes esse vt prius ostensum est non solum in accidētaliter oꝛdinatis qꝛ illa indigent reduci in ꝑ se oꝛdinatꝫ. ergo necesse est perpetue esse generationes in per se oꝛdinatis sꝫ non perpetuantur ꝺm rectum ergo ꝺm circuluꝫ. huius causa est motus celi et motoꝛ eius perpetuus. Ex quo necesse est in perpetuum astra moueri et conuerti seu in superficies accedere ad nos et iterum recedere Ex quo iterum sequitur perpetuo reuerti hoꝛas dies et ānos cōsimiles Ex quibus necessario sequitur īfinities et perpetuo reuerti cōsiles gn̄atiōes et coꝛruptiōes in istis inferioꝛibus. Quarta questio. quare aliqua cōuertuntur in seinuicem ꝛ aliqua non. verbi gratia ex aere fit aqua et iterū ex illa aqua fit aer Similiter ex aqua fit nubes et iterum ex nube fit aqua. Sꝫ si aliquis te genuerit tunc non potest te iterum generare. Ad quā dicendum est ꝙ ꝺm identitatem numeralem non fit reuersio sꝫ bene ꝫ identitatē specificaꝫ vnde sicut pater tuus non reuertitur ex te sꝫ sibi siłis in specie ita aqua nō reuertitur sꝫ sibi similis. Quīta questio. vtꝝ omnia generabilia eodem mō reuertuntur. Ad quaꝫ dicendum est ꝙ non imo aliqua reuertuntur eadē numero ꝛ alia non sꝫ solum eadem specie. Nam quoꝛuꝫ substantia coꝛrumpitur illa non reuertūtur vt aer vel aqua. sꝫ si substantia non coꝛrumpatur illa reuertunꝛ eadem numero.

Queritur vtrum

Purum elementum possit immediate in aliud transmutari Arguitur primo ꝙ non. nullum eñ elementū est puruꝫ ergo. Ān̄s pꝫ primo autoꝛitate phylosophi in textu p̄cedenti vbi dicit. qm̄ autem de vocatis elementis. videtur innuere ꝙ ista elementa sint solū vulgariteꝛ sic vocata. Scđo autoꝛitate eiusdem postea dicentis. Non est autem ignis et aer vnum qđꝗ eoꝛum simplex sed mixtū Tertio nec aliquid est simpliciter densum nec aliquid simpliciꝛ rarū nec simplex graue nec simpliciter leue ergo nō est aliquod elementū purum. Patet ꝯsequētia qꝛ terra debet esse simpliciꝛ grauis et simpliciꝛ densa. ꝛ purus ignis simpliciter leuis. et simpliciter rarus. Et antecedens patet qꝛ non ē aliquid ita densum quī possit fieri densius nec ita raruꝫ q̄n possit fieri rarius Secūdo sic. qꝛ ista terra nō est pura nec ille ignis et sic de aliīs. ergo non est dare purum elementum. Antecedens patet primo de aqua si enim esset aqua pura vel esset aqua maris vel aqua fontalis vel aqua fluuialis vel stagnalis sꝫ nulla istarum est huiusmodi q̄libet enim earū sapida ē nulluꝫ autem purum elemētum est sapiduꝫ eo ꝙ sapoꝛ causatur ex actione quatuoꝛ q̄litatū pmarum adinuiceꝫ Qꝫ autem aqua maris nō sit pura de qua tñ magꝫ videꝛ patet qꝛ sicut patuit in scđo metheoꝛoꝝ ipa cōtinet ī se multas terrestreitates ꝛ est salsa De aere similiꝛ. pꝫ. qꝛ si esset aliqs purꝰ maxime ille esset in media regione aeris. sꝫ hoc nō. qꝛ ille ē frigidus. aer aūt ī sua naturali dispōe est calidꝰ. vł eēt ille qui ē infima vł supꝛema. nō in supꝛema. qꝛ ille est nimis calidꝰ. est eñ calidꝰ sicut ignis. nec in infima qꝛ ille ē ꝯmixtꝰ ventis vapoꝛibꝫ ꝛ exalationibꝫ ģ. De terra ꝓbatur. qꝛ oīs terra ē coloꝛata. ģ nulla ē pura Tenet ꝯn̄a. qꝛ coloꝛ resultat ex actiōe q̄litatū pmarū Ān̄s pꝫ. qꝛ oīs terra est ē visibilis. ģ cū sit lucida ipa ē coloꝛata eo ꝙ oē visibile ē lucidum vel coloꝛatum. Quarto pꝛobatur de igne. Nam ignis in sua spera non est purus ergo. Antecedens patet quia ibi ꝯtinuo mouetur circulariter ergo nō est purus. Tenet ꝯn̄a qꝛ ex hoc ꝙ moueꝛ non

videt esse in loco naturali ⁊ ideo videt ꝙ ibi non sit in sua naturali dispositōe. videt ꝙ non moueret ſ3 descē ret elementa enī cum sīt in suis locis naturalibus nō amplius mouentur ſ3 quiescūt ¶Tertiō sic. q2 quatu or elementa sp̄ sīt in suis potentijs eque proportiona/ tis nec pōt esse excessus vnius ad alteru3 vel potest es se excessus. si p̄mo modo tunc vnum non poterit in se aliq̄d trāsmutare de altero q2 mutaretur ꝓportio nisi dicatur ꝙ alibi eode3 tp̄e oīo tantūde3 de alio trāsmu/ taret in ip̄m qđ videtur absurdu3. Si vero vnu3 pōt in virtute excedere alterū sequit ꝙ ꝯtinue forti⁹ agit in reliquū q̄3 ecōuerso ⁊ ita tādē destruat alterū qđ est impossibile. Et ꝯfirmat q2 ab equalitate vel minori ꝓportōne non fit actio ergo si duo elemēta sint equalis virtutis illa non poterit in seinuice3 agere si etiā vnū sit minoris ꝟtut͛ q̄3 aliđ ip̄3 nō poterit agere in aliud et ꝑ ꝯn̄s nec ecōtra cū oīe agens in agendo repatiat sequtur ergo cum ex vno elemento puro non possit fieri aliud nisi ꝑ actōem alterius ꝙ non poterit fieri vnū ex alio. ¶Quarto sic. si vnum elementu3 possit imme/ diate gn̄ari ab alio tunc elementa h̄ntia simbolum ci tius mutarent in non habentia q̄3 ecōuerso ſ3 hoc est falsu3 ergo ⁊ falsitas cōsequētis. p3 p̄mo q2 vbi est ma ior ⁊ fortior actio ibi debet esse velocior trāsmuratō. ſ3 in non h̄ntibus simbolu3 est maior actio eo ꝙ nō ha/ bentia simbolū ad īuicē h̄nt maiorē ꝯtrarietatē ⁊ vbi est maior ꝯtrarietas ibi est fortior actō. Secundo p3 q2 ignis naturaliter est conseruatiuus aeris eo ꝙ natu raliter eū locat et est naturaliter destructiu⁹ aque er/ go ignis magis transmutat q̄3 quam aerem cum quo habet simbolum Et hoc confirmatur ꝑ experientiam Nam puus ignis longo tempore durat in aere que tn̄ cito destrueret ī aqua ergo.

Inoppositum

Arguit ph̄i losophus in textu pro so lutione questionis ⁊ ampliori declaratiōe textus solū de sequūtur quatuor questiones.

¶Questio prima

Utrum vnūq̄dq̄3 elementum sit actiuum vel passiuū respectu alterius ⁊ trāsmutabile in aliud Pro cuius solutione ¶Attende p̄mo ꝙ elementa non sīt actiua aut passiua ad inuice3 nisi mediantibus suis qualita tibus p̄mis. ordo autem actiuitatis in qualitatibus primis talis est. ꝙ caliditas est fortissime actiuitatis deinde frigiditas. post hoc hūiditas ⁊ minime siccitas De caliditate ꝓbatur primo q2 aquam quātūcunq̄3 frigidam q̄libet potest sustinere ꝑ notabile tp̄s nō aūt aquam bulīētem vel ignem posset aliq̄s sustinere sine magna lesione. Q͛ autem frigiditas sit maioris acti tatis q̄3 humiditas et siccitas. patet per experientia3 et etiam per ph̄m ī secūdo metheorop̄ vbi frigiditas manet inter qualitates actīas. hūiditas autem ⁊ sicci tas ab eodem hic dicunt passiue. Q͛ aute3 hūiditas sit maioris entitat͛ q̄3 siccitas p3 q2 aer stati res ī eo ex istentes humectat. videmus enim res fieri hūidas tp̄e pluuiali etiā si sint infra tectū sic aūt nō est de siccita te. ¶Attende secundo. ꝙ ordo qualitatum in resistē do est conuersus vnde siccitas est fortior ceteris in resi stendo postea hūiditas deinde frigitas et vltimo cali ditas Q͛ aute3 siccitas sit fortissima in resistendo p3 q2 si q̄s supra pannū mūdu3 ⁊ siccū fundat aquā ipsa non intrabit et ideo naturaliter deberet descēdere eo ꝙ est grauis et appetit siccu3 cōtrarium sibi assimilo/ ri nisi fortis resistentia siccitatis impediret eius descē su3. Q͛ autem hūiditas sit fortioris resistentie q̄3 fri/ giditas manifestu3 est in calefactōe aque. ipsa enī ī val de cito calefit et nūq̄3 desiccatur quācunq̄3 sibi appli/ cantur sicca. Sz qđ frigiditas magis resistat q̄3 cali/ ditas p3 q2 maius frigidū multo difficili⁹ calefit q̄3 calidū frigesieret et hoc non est nisi propter resistentiā frigiditatis. Similiter patet de ferro qđ citius infri/ gidatur ab aqua q̄3 calefiat ab igne. ¶Attende tertio ꝙ hic non fit sermo de actione que est ꝭm motū localē ſ3 de ipsa spectat determinare in de celo. ſ3 que fit ꝭm alteratōem. vnde inter actiōem ⁊ motum localem sūt due differentie. Prima est si virtutes motie localiter duorum corporum cōtra seinuicem fuerit equalis vir tutis nō erit motus nec̄3 actō. q2 nō possunt ambe vir tutes manere nisi fieret corꝑm penetratio ſ3 in altera/ tione si fuerint due ꝟtutes eq̄les ī agēdo fiet actō ⁊ mo tus sicut postea dicet Scđa differentia est q2 cōtrarie potētie motiue ꝭm locū fortiores vident in resistendo q̄3 in mouendo. moueant enī duo hoīes cōtra seinuicē ꝑ ꝟtutes motiuas equales vterq̄3 alteri resistet cū sibi inuicē obuiāt ⁊ neuter poterit alterū mouere ſ3 hoc nō oportet de potētijs ꝯtrarijs alteratis. nā caliditas et frigiditas sīt maioris ꝟtutis in agendo q̄3 in resisten/ do ¶Attēde quarto. ꝙ duplicia sunt elementa. q̄dā enim h̄nt simbolu3. i. in accn̄tibus ꝯueniētiā. alia vero nō habent simbolū. vnde illa que h̄nt simbolu3 facili us transmutant ad seinuice3 q̄3 que nō h̄nt. pōt aute3 illa facilitas vel difficultas attendi ex ꝑte duop̄. vno modo ex ꝑte q̄litatū primap̄. alio modo ex ꝑte scđap̄. Nō p̄marū q2 p̄me q̄litates agūt ad īuicē ⁊ etiā sibi īuice3 resistūt ideo Sūr pōt attēdi facilitas aut diffi ficultas ex ꝑte actiuitatis eap̄ tm̄. aut ex ꝑte resistētie tm̄ aut ex ꝑte vtriusq̄3 simul.

Dic primo

ꝙ actio ⁊ passio elemē/ top̄ nō attēdunt ex ꝑte illi⁹ ꝙ poña agēs ē ma ior in agendo q̄3 patiēns in patiēdo. nec ex ꝑte huius ꝙ agens ē maioris ꝟtutis in agendo q̄3 patiēs ī patiē do ſ3 ꝑ se eo ꝙ vnū est maior͛ ꝟtut͛ in agendo q̄3 reli quū in resistēdo vel ecōtra illud ī agendo q̄3 p̄mu3 in resistēdo. nec hoc ē incōueniēs imo necessariū. p̄mū p3 q2 ꝯir ꝟtus passiua plus pōt pati q̄3 actiua agere. imo ꝯiter q̄nto passiu3 ē maioris passiuitatis tāto debili⁹ agēs pōt agere in ip̄m. Scđm p3 q2 accipiant duo de elemētis illa agūt ⁊ patiunt ad inuicē vel ergo ip̄a sūt eq̄lis ꝟtutis ī agēdo vel vnū ē maior͛ ꝟtutis q̄3 aliđ ⁊ q̄cūq̄3 dicat seq̄tur ꝓpositu3. Tertiū p3. q2 a ꝓportōe maioris ineq̄litatis fit actō. ¶Dic scđo ꝙ nec elemen tu3 nec aliq̄ ꝑs ei⁹ si sit pura pōt trāsmutari in aliđ ele mentū. si sit pura tūc enī h3 q̄litates in naturalissima ei⁹ dispositōe Nō aūt ꝑt in aliud elemētū trāsmutari nisi qualitates ille remitterent. ¶Dic tercio. nec totū elemētū nec q̄lib3 ꝑs ei⁹ ꝑt vniuoca trāsmutatiōe trās mutari in aliud. p3. q2 si vnū totū elemētū trāsmutare tur in aliud. tūc in fine trāsmutati oīs ess3 defect⁹ in v no toto elemento qđ natura non potest pati Si etia3 media pars vnius elementi aut quatuor essent trans/ mutata in aliud elementu3 iam non esset debita ꝓpor tio elementorum. quia deordinatio in vniuerso et resi

duū illius elementi possʒ corrūpi faciliter qđ est cōtra naturā tamē quelibet pars pedalis vnius elemēti pōt vna trāsmutatōne ɔtinua in aliud elemētū vel in ptē eius trāsmutari ꝛ hoc imediate ad hūc sensuʒ ꝙ data quacunqꝫ parte pedali vnius elementi vtputa terre potest in eo immediate generari aer. aut ignis absqꝫ hoc ꝙ ex eo prius generetur aqua. Si queras primo an quelibet pars pedalis possit transmutari et qlibet bipedalis ꝛ sic ꝯñr aut etiā cum oēs ptes qntucūqꝫ sint diuersoꝝ elementoꝝ habeant adinuicē contrarietateʒ qre nō pōt ita bene qlibet transmutari sicut aliq Dōm ꝙ hoc ē ne fiat deordinatio in vniuerso ‖ Dic quarto ꝙ qđlibʒ elementoꝝ pōt imedeate in aliud mutari ad hunc sensuʒ ꝙ ex terra pōt fieri aqua sine hoc ꝙ ea fiat aer aut ignis. Silr ex ea pōt fieri ignis sine h ꝙ ex ea fiat aer vel aqua ꝛ sic de alijs. Nam si sintilla ignis ponať i terra non ɔuertetur in aerem nec i aquā eo ꝙ in terra non est aliquid hūefaciens et illa corrūpetur ergo ɔuertitur in terrā. Silr si modicum terre ponatur in ignem pari rōne non ɔuerteť nisi in ignem et nō tñ de illis min⁹ videtur. vnde si aer agat in terram non solum humefaciat terrā sʒ etiam calefaciat eam et hec non est dispō ɔueniens aque. non ergo generabit aquā ex terra et silr. humefaciet eā et hec vero ē dispō cōueniens igni ergo nec generabit ignem. ꝛ per ꝯñs immediate generabitur aer Silr pbareť de igne et aqua. Si queras primo que ergo elementa citi⁹ trāsmutanť ad seinuicē. Dico ꝙ si facilitas et difficultas attendunť ex pte resistentiarū elementa non habentia simboluʒ tardius transmutantur ceteris paribꝫ. vbi enim plus est de resistentia ibi difficilior est transmutatio. Si autem attēditur tarditas qntū ad actitates et resistentias pmaꝝ qlitatū eque facile est transmutare elementa simbola ꝙ̄ non simbola. quia in simbolis est vna qlitas agens et vna resistens. in non simbolis vero sunt duo agentes ꝛ duo resistentes sicut aūt vnuʒ ad vnū ita due ad duas. quāuis eī difficili⁹ sit vnuʒ hoiem mouere duos lapides ꝙ̄ vnū non ē tñ difficili⁹ mouere duos a duobus ꝙ̄ vnuʒ vni. g. Cuʒ aūt dicit phs simbola elementa facilius trāsmutari ad inuiceʒ eo ꝙ facilius est transmutari vnū ꝙ̄ multa. possʒ dici vnomodo ꝙ ipse intelligit quātum est ex pte resistētie vel alio mō. qꝛ aliqñ aliquid diciť fieri facilius non qꝛ i minori tpe aut citius fit sʒ qꝛ pauciora requirunť ad factōem ei⁹ et sic intellexit phs cū dixit facili⁹ simbola transmutari ad seinuicē. Si queras scđo vtrum qlitas simbola maneat eadē nūero in elemento genito q in corrupto fuit. videtur enim ex hoc sequi ꝙ accñs migrat de subiecto in subiectuʒ et ꝙ diffinitio gñatōis in qua dꝛ ꝙ ē trāsmutō huius totius in. hoc totū etiā nō sit bona Pʒ solutō ex pmo hui⁹ Si qras tertō vtrū caliditas solis ignis et aeris sint eiusdē spēi specialissime ita ꝙ soluʒ differant penes magis ꝛ min⁹. Ad hāc questioneʒ multi respondent ꝙ stꝫ eiuideʒ spēi spēalissime sicut videť dicere Comētator i libro de substātia orbis eo ꝙ multe ꝓprietates ɔsequunť vnā illaꝝ caliditatuʒ ꝛ non aliaʒ. Sol enī multa viuificat suo calore q colore ignis corrūpunť ꝛ ecōuerso. Alij tñ rñdent ꝙ sint eiusdeʒ spēi spēalissime. Et pbant pmo qꝛ alias sequereť ꝙ non essent qtuor qualitates pme imo octo. Scđo sequeretur ꝙ nō essʒ aliqua qlitas simbola pluribꝫ elemētis cum caliditas in igne ꝛ aere nō eēnt eiusdem rōnis nec hūiditas in aqua ꝛ aere igiť. Seqretur tertio ꝙ non essʒ facilior transitus in habentibus simbolum ꝙ̄ in alijs cum non maneat qualitas simbola sʒ corrūperetur. Sequeretur quarto ꝙ calefactō aeris vel aque non esset actio vniuoca sʒ equiuoca eo ꝙ calor proiectus i illis esset alterius speciei a calore ignis Dōm est breuiter ꝙ calor et frigiditas corporū celestium specie dñt a caliditate ꝛ frigiditate illoꝝ inferiorum tñ color ꝛ frigiditas elementoruʒ non differūt specie sʒ solum pm esse intensum ꝛ remissum. non enim esset als aliqua qualitas simbola in mixtis. et similiter caliditas ignis corrūpit tam frigiditatem aque ꝙ̄ terre ergo specie differunt. Contrariantur enī adinuicem. si autem specie differrent idem esset pluribus contrarium que tamē se haberent sicut extremū ꝛ medium quod est impossibile.

‖ Quodlibet elementoruʒ sit purum et simplex Ad hanc questionem est duplex responsio. vna dicit ꝙ nō est ponenda spera ignis supra speram aeris sicut communiter homines imiginantur cū enī etiam ignis hic inferius existens sit mixtus ꝛ impurus nō potest dari purus ignis. Qꝫ autem non sit ponenda talis spera ignis. probant primo auctoritate macrobij qui dicit super sompniū scipiōis tullij ꝙ in concauo orbis est aer purior videtur enim esse de eius intētione ꝙ totuʒ qđ est a conuexo aque vsqꝫ ad concauum orbis lune sit aer quāuis circa orbē lune sit purior. Secundo probať. qꝛ si talis spera ignis esset ipsa ad nihil deseruiret nisi ꝙ repletur vacuum sʒ istud bene potest repleri per aerem. ergo non est necessarium ponere talem speram ignis. Si aūt ipsa deseruiret ad aliquid hoc non erit nisi ad cōburendum et per cōsequēs ipsa cōbureret omnia alia elementa propter sui magnitudinem ꝛ actitatem. Tertio sic. nos videmus hic inferius ignē esse rubeum. ergo si esset talis spera ignis illa appareret nobis qđ est falsum. Quarto sic qꝛ videm⁹ quedam animalia habitare in aqua et quedam in aere. Si autem esset talis spera ignis in ea deberēt etiā quedam animalia habitare et tamē ibi nulluʒ animal habitat nisi dicatur de salamādra sʒ istud animal ex sui natura extinguit ignem neqꝫ habitat nisi in locis cauernosis in quibus nunqꝫ reperitur purus ignis si enim essʒ in igne immediate corrūperetur propter actitateʒ ignis. sʒ ista opinio est contra phylosophuʒ sicut sufficienter prius ostensum est per rationem ab eo factaʒ Ideo dicendum est ꝙ talis spera ignis non solum ponitur a deo ad replendum locum sʒ etiam ad perficiendum totum vniuersum. Non totum vniuersum est pfectius ponendo in ignem ꝙ̄ ponendo aerem a cōnexo aque ad concauū orbis lune. et talis spera non apparet nobis rubea propter suam raritatem est enim ibi multe purior ꝙ̄ ignis inferius existens et etiam multe rarior ꝙ̄ aer nec oportet ꝙ corrūpat omnia alia sic enim deus disposuit vt ea que sunt maioris actiuitatis sint minoris resistentie ꝛ ideo qꝛ aer est maioris resistētie ꝙ̄ ignis non potest ignis corrūpere totum aerem et si continuo corrūpatur quam partem aeris continue etiam aer alicubi corrumpit aliquam partem ignis. Nec oportet i quolibet elemento habitare qdā aīalia ꝙ̄uis enim circa ɔnexuʒ terre habitent aīalia tñ circa cētrum eius nullum habitat et ideo non est necessarium in elemento ignis aliqua animalia habitare. dicūt tamē multi i igne hītare qđdā aīal qđ diciť salamādra ꝛ ipm eē talis ɔplexiōis vt ab igne nō ɔburať

sicut et pisces non corrumpuntur ab aqua q̃uis alia animalia ab ea faciliter corrũpuntur. Alia opinio est q̃ q̃uis sit ponenda talis spera ignis tñ nec ignis nec aliqd aliud elemẽtuȝ ẽ simplex ꝛ purũ. pbat autoritate cõstãtini i libro de elementis dicentis q̃ ea que apparent ad sensuȝ simplicia elementa in rei veritate sũt cõposita ꝛ mixta sȝ ꝓpt silitudinẽ mouent taliẽ sicut mouerent elemẽta pura aliq̃ sursuȝ aliq̃ deorsuȝ et iõ vocantur noĩbus elemẽtoꝝ. nihil eni esset ita sic igni igneus vero sic esset sicut qd vocamus ignẽ nõ tñ ꝓprie deberet dici ignis. sȝ magis igneũ et sic de aliis Secũdo probat q̃ si aliqd elemẽtũ esset simplex ꝛ purũ ipȝ esset ĩpassibile ꝛ imiscibile qd est falsuȝ q̃ ignis ẽ corruptibilis cũ habeat materiã ꝛ miscibilis q̃ mixtio est finis ad quẽ elemẽta a natura ordinant. ꝯña pȝ q̃ si esset ignis purus ille essȝ in loco suo naturali in q̃ nõ haberet aliqd cõtrariũ sibi admixtũ ꝛ tñ nec locus aut celuȝ essȝ sibi cõtrariũ iõ nõ corrũperet ab ipo nec descẽderet ad locũ sue corruptiõis siue mixtiõis q̃ nõ haberet aliqd extra hẽs ipȝ deorsuȝ aut violẽtãs eo q̃ essȝ purus Quãuis aũt hec opinio sit pbabilis q̃ tñ cõiter q̃tuor elemẽta dicũtur esse corpa simplicia et phs 3° et q̃rto de celo dicit q̃ est aliqd simpliciẽ gue ꝛ aliqd simpliciẽ leue iõ videt eẽ q̃ possint eẽ simplr calidũ ꝛ simplr frigiduȝ ꝛ elemẽta simplicia ꝛ pura. Jõ aliẽ rñdẽdũ ẽ ad q̃stiõeȝ supponẽdo q̃ elemẽtuȝ põt dici purũ duplr. s. substantialiter ꝛ q̃litatiue Qualitatiẽ ãt q̃ hȝ suas q̃litates taȝ pmas q̃ secũdas in sua naturalissima dispositõne Cuȝ aũt q̃rit vtꝝ elemẽtũ aer sit purũ põt intelligi de maximo aere q̃ est. quẽ vocamus totũ elemẽtũ aer põt etiã ĩtelligi de quocũq̃ elemẽto ptiali scȝ vtrũ sit aliqs aer q̃ sit purũ elemẽtũ q̃uis nõ sit tota spera aer et eodẽ mõ põt intelligi cũ q̃riẽ de aliis Dõm g̃ pmo q̃ ponẽda est spera ignis sup sperã aeris. Probat primo rõne phi pus facta q̃ sũt q̃tuor cõbinatões q̃litatũ pmaꝝ q̃rũ q̃libet est ꝯ̃ria cuilibet elemẽto ꝛ cuilibet elemẽto debet locus ꝓprius. Scdo pbat q̃ videmus flãmã tẽdere naturaliẽ sursuȝ et hoc ẽ signũ q̃ sursuȝ est locus naturalis ignis Tertõ pbat q̃ exalatões superius eleuate inflãmant sicut comete ꝛ hoc videt esse signũ q̃ est elemẽtuȝ ignis supius qd calefaciat ꝛ incẽdat ¶ Dic scdo q̃ q̃libet elemẽtuȝ siue totale siue ptiale est purũ et simplex substãtialiter ꝛ entitatiue cuȝ habeant vnũ simplicẽ formã substãtialeȝ sicut iã dictũ est de mixtis ¶ Dic tertio q̃ dabilis est aliq̃ ps terre pura et aliqua ps ignis pura vt purũ opponit mixto ex diuersis elementis ꝛ hȝ tã substãtialiter q̃ q̃litatiẽ pȝ q̃ ignis et terra sunt in locis extremis mixtões ãt solũ hñt fieri i intermedio ¶ Dic q̃rto q̃ nulluȝ totale elementũ ẽ purũ qualitatiue ꝛ vt purũ opponit mixto forte ãt ẽ aliqua aq̃ pura ꝛ aliqs aer purus ꝛ nõ ẽ dubiũ

¶ Qualitates pme sint pncipia actiua in generatõne mixti ex elementis. Pro cuius solutõe ¶ Attẽde primo q̃ duplices sũt cause agentes q̃dã eni sũt essentialiẽ subordinate ꝛ sũt ille q̃ sic se hñt q̃ posteriores depẽdẽt in esse ꝛ agere a pori͂b ꝛ ita q̃ ipse nec pñt eẽ nec agere nisi pori exñte ꝛ agente. Alie vero sũt accñtaliter subordinate q̃ sic se hñt q̃ posteor nõ depẽdẽt in esse et agere a pori cuismõi sũt pr ꝛ filius. Et harũ q̃dã sũt instrumentales ꝛ q̃dã pncipales. Pncipales dñr q̃ dirigũt alias in agẽdo ꝛ cõseruãt easdẽ cuiusmõi est facere respectu aliis. vñ pma cã q̃ ẽ deus ẽ cã agẽs simplr pncipalis q̃ ipe dirigit oẽs alias ꝛ a nulla dirigit. Alia vero agẽtia q̃uis respcũ aliq̃ruȝ possint dici pncipia tñ respcũ pmi agẽtis oĩa sũt instrumẽtalia. Instrumẽtales vero cause dñr q̃ ab aliis pncipalioribus cõseruãtur ꝛ dirigũtur in agendo ꝛ sic oẽs cause alie a pma respcũ eius sũt instrumẽtales. Et iterũ cãꝝ agentiũ q̃dã sũt mediate et q̃dã ĩmediate. mediate sũt q̃ agũt i passuȝ mediãte alio. immediate vero agũt in passuȝ sine aliq̃ medio coagente ¶ Dic in generatõne elemẽtoꝝ nõ sufficiunt elementa ad agendum nec etiam cuȝ elementis sufficiunt corpora celestia ꝛ coꝝ influentia. pmũ pȝ q̃ genituȝ non põt esse nobilius ꝛ supioris ordinis q̃ suuȝ pñcipale agẽs vel sua pñcipia agentia sȝ multa sunt mixta nobiliora elemẽtis supioris ordinis. g̃ elementa huiusmodi mixtoꝝ et ꝑ cõsequens ipa non sufficiũt ad agendum in tali generatione. Secundũ patet q̃ corpora celestia non sunt approximata istis inferioribus ideo non agunt in ea nisi per virtutes quas influũt et ille non sunt nisi accidentia que sunt minus nobilia substãtiis et ideo non sufficiunt ad eas producendum. ¶ Dic ad generatõneȝ mixtorum ꝛ maxime animatoꝝ requiritur agens sepatuȝ Ptȝ q̃ non sufficiunt elementa nec etiam corpora celestia. Non enim ad generationem fortis sufficit pater suus cũ sole. q̃m cum ipse generatur substãtialiter potest pater suus esse mortuus. nec sufficit semen q̃ est inanimatum inferioris ordinis. Ex quo patet q̃uis corpora celestia et elementa et pater ꝛ semen quodam modo agant ad generationẽ mixti. et ideo dicit phylosophus q̃ homo generat hominem et sol. tñ pter ista requiritur agens immutabile qd est incorporeuȝ et separatum a magnitudine. ꝛ iste fuit modus principalior per quẽ phi cognouenerũt eẽ quasdã substãtias immateriales et ĩcorporeas. Unde propter hoc ponit datoreȝ formaꝝ immaterialeȝ. et plato posuit ideas ꝑ quas forte nihil aliud intelligebat nisi representatões rerum in mẽte diuina. Et actor de causis dicit. q̃ prima causa scȝ deus prius influit in ista causata q̃ cause secunde etiam vt̃es q̃ corpa celestia. et Comentator duodecimo metaphisice dicit corpora celestia ordinare hunc mũdum inferioreȝ tñ per causam superiorẽ Et phus ponens primam causaȝ agenteȝ dicit. q̃ in eentialiẽ ordinatis causa pma est causa oĩm aliorum et ea non agente nulla aliarum agere potest

¶ Dic si ignis calefaciat aquaȝ et aqua maneat calor nõ est principale agens sȝ soluȝ instrumentale ꝛ eodẽ modo dicendum est de aliis qualitatibus pmis. patet q̃ aliter calor produceret principaliter substantiam que tamẽ est nobilioris ordinis ꝛ essentie. Consequẽtia tñ probatur. q̃ idem est agens et disponens materiã ad receptiõeȝ forme et producens formã sicut patet octauo methaphisice ¶ Dic ignis non est actiũ caloris pncipale. patet q̃ si terra aut ferruȝ esset calefactiuum ita bene produceret caloreȝ sicut ignis. Et similiter si caliditas essȝ sine subiecto nõ fieret calefactio et etiam generaretur caliditas.

¶ Dic dicimus pncipale generans siue mixtoruȝ siue elementorum siue caliditatis siue frigiditatis est etiaȝ omnium aliorum Solus enim deus est causa vltimata simpliciter principalis q̃uis alie possent dici pncipales respectiue inẽ corporeas ei celũ dr agẽs pncipale ꝛ ĩter corpalia forme substãtiales dicũẽ eẽ pncipales ꝛ iter q̃litates actie. hñ g̃ dicit phs q̃ antiq̃ attribuẽtes agere ipsuȝ elementis sic faciunt aliquid vt si quis

ferre et vnicuiqꝫ instrumētoꝝ attribuit cām eoꝝ q̄ generant mouet eni ignis ſ3 quomō mouet nō videtur. ¶Q3 suspendente deo actōem suā nec ignis ageret nec lapis sursum cꝑns moueret deorsum q2 in cāis essencialiter ordinat ſi prima non agat secunda non agit ſ3 oīa agentia inferiora habent ordinem essencialez ad ip̄m deū. actio ergo dei est pseruatio entiu3 in suo esse q2 substracta ea oīa in nihilū redigerentur. Omnia namqꝫ deus dirigit mobilib9 causis secūdis sit ꝙ ip̄o nō agēte nulla aliaru3 ageret. Et si q̄ras a quo ergo puenit diuersitas in causis istꝭ inferiorib9 Dico ꝙ pncipalit puenit a deo ponente. o3 diuersitate3 in eis ⁊ directie ab istis inferiorib9 vñ nō agentib9 istis inferiorib9 nō pduceret deus effectus causaꝝ secundaꝝ nisi supnaliter ⁊ forte miraculose.

Queritꝰ vtrum

Vtꝝ q̄dlibet corruptibile habeat determinatū periodu3 sue duratōis. Pro cui9 solutōe ¶Attēde pmo ꝙ cā corruptōis gnāliter ē ꝯtrarietas imixta materie p3 q2 oīs corruptio est p alteratōem alteratō āt i rōne q̄litatū cōtrariaꝝ ad inuice3. et ideo si aliq̄ substātia nō determinat sibi aliq̄s q̄litates ñ hñtes ꝯriū illa ñ erit corruptibilis ¶Attende scdo ꝙ nulla alteratō substātie (q̄ ē ad corruptōe3) est ab aliquo intriseco pmo ſ3 q̄libet talis ē ab extriseco vel intriseco nō pmo elemētu3 aūt mixtū3 homogeniū nō alterat ab extrinseco a qua alteratōne disponente ad sui corruptōe3. Etherogeneū vero etiā alterat tali alteratōe ab intrinseco nō pmo Ex quo patet ꝙ elementū pōt solū corrūpi vno modo ſc3 ab extriseco et silr mixtū omogeniū. etherogeneū pōt corrūpi duob9 modis ſc3 ab extriseco ⁊ itriseco et p ꝯñs simplex et maximū omogeniū pōt diuti9 durare qꝫ etherogeneū ⁊ adhuc simplex diuti9 qꝫ mixtu3 homogeneū q2 mixtū nō pōt poni i aliq̄ loco i q̄ nō ꝯtineat q̄dāmō a suo ꝯtrario ¶Attende tertio ꝙ sex pñt assignari cause pmanētie siue duratōis corporaliu3. Prima est omogeneitas siue silitudo ptiū. Scda est debilitatō ꝯtinuitatis in ꝯrietate. Tertia ē duricies p quā aliquid ē difficili9 ad diuidēdū facta ei diuisione aliq̄d facili9 corrūpit Quarta ē debita mixtō humidi cū calido ⁊ sicco terrestri Quita latitudo pportionis q̄litatū pmaꝝ Sexta ꝑatio calidi cū hūido. fm q̄ diuersitatē istaꝝ cāꝝ aliq̄ magis pmanēt ⁊ aliq̄ min9 Ex q̄ p3 ꝙ eq̄litas q̄litatū pmaꝝ nō ē sufficiēs cā pmanētie q2 q̄uis in hoīe sint mag9 qꝫ in lapide tñ lapis diuti9 durat ¶Attēde q̄rto ꝙ cu3 dicit phus tps generatōis nō ē itelligēdū de mutatōib9 instātaneis. nec etiā de alteratōib9 pcise pōt eni aliq̄d alterari lōgo tpe ad itroductōe3 forme substātialis et nō in instāti corrūpi. ſ3 debet sic itelligi ꝙ q̄nto tpe hō vl' equ9 vel aliq̄d tale roborat i ꝟtute si optime regat. tāto tpe idē postea optime rectū debilitat in ꝟtute et hoc i regione ꝑata maxime sibi ꝯueniēti Vel sic tāto tpe i ordie ad totā spē3 indiuiduum optime ꝯplexionatū in illa spē et optīe rectū natū est ꝟtute augeri tāto tpe. p3 postea optime rectū natum est in sua ꝟtute diminui. Nā sicut herbe solis aduētu in sua spē vigorant ita solis recessu i sua eadē spē debilitātur tpa āt solis accessus et recessus stꝭ equalia. ¶Q3 nō ē dare maximū tps vltra q̄d idē hō possit naturalit viuere. p3 q2 tūc esset dare vltimū instans hoīs. ¶Q3 non est dare minimū tps vltra q̄d hō nō poss3 naturalit viuere. ¶Q3 nō est dare maximū tps vltra q̄d homo nō pōt naturalit viuere. pbat q2 si nō pōt p minus nec p maius ¶Q3 est dare minimum tps vltra quod nō pt homo naturalit viuere. p3 q2 ē dare aliq̄d tps vltra q̄d nō pt viuere naturalit ⁊ q̄libet minori. isto dat minus vltra q̄d pt viuere naturalit g. illd āt tps minimū vltra (q̄d hō pt viuere naturalit) ē tm ꝙ vltra tm nūqꝫ vixit. in diuiduu3 spēi hūane nec posse naturalit viuere. Et sicut dicit de homine ita pōt dici de aliis spēbus q̄uis tale tps p aliq̄bus spēb9 sit longius p aliis vero breuib9 Si queras pmo vtꝝ ne illd tps minimū (vltra q̄d nō pōt viuere aliq̄s hō) sit maximū tps p q̄d pōt viuere aliq̄s homo Dico ꝙ bene est maximū p q̄d pōt viuere aliq̄s homo non est tñ maximum vltra q̄d pōt viuere ſ3 nunqꝫ vltra quod non pōt ita ꝙ instans terminans exclusiue illud tempus esset pmu3 instans nō vite naturalis humane. ¶Si q̄ras scdo de duratiōe accidētiū. Dico eode3 mō sicut de duratiōe substātiaꝝ illa eni nō hñt duratōe3 nisi ratione substantiaꝝ ea cōseruātiū ¶Si q̄ras tertio an ess3 sp talis piodus seclusis motibus celestibus vel vtꝝ pcise prouenit ex parte mot9 corpm celestiu3 Videt eni ꝙ sic eo ꝙ adhuc actiua ⁊ passiua ꝯtraria essent sibi inuicē approximata ⁊ celo q̄escente adhuc astra lucerent ⁊ suo lumine agerēt in ista inferiora. Dico fm veritate3 ꝙ si corpa celestia quiescerent nec mouerentur localiter adhuc ipsa agerent in hunc mundum inferiorē suo lumine. iō adhuc essent alteratōes ad quas possent sequi gnātōes ⁊ corruptōes imo semper essent generatōes ⁊ corruptōes in ipsis elementis q̄uis nō oporteret esse p vniuersu3 orbe3 in omni tpe generatōis et corruptōis mixtoꝝ i aīatoꝝ et mixime aīaliu3. Ratio secūdi est in vno emispeṙio non possent viuere propter defectm caloris nec i sole propter nimiam adustione3. Ratio primi est q2 sol semper corrumperet aquam sub eo exñtem propter nimia3 ⁊ continua3 caliditate3 et conuerteret ea3 in aere3 vel in ignem ⁊ alibi propter defectu3 solis habundaret supexcessiua frigiditas per quā aer aut ignis cōuerteretur in aquam vel terram. Et dico vlterius ꝙ dato ꝙ sol nullo modo ageret in ista inferiora. adhuc in istis inferioribus possit fieri actio et passio deo supplente vicem celoru3. Dato eni3 ꝙ nō essent mot9 corporu3 celestium. adhuc homo posset viuere et per cōseq̄ns in eo adhuc esset motus naturalis cordis ⁊ caloris naturalis et p ꝯñs adhuc ageret in hūidum radicale Et hoc expresse habetur p articulū parisiense3 superius allegatu3 Et si arguas q2 nō pōt saluare intenti phi dicentis ꝙ si celū nō ageret i hec iferiora nulla fieret actio. nā i essencialit subordinatꝭ si pm9 nō agit nec posterius nec de9 pt agere nisi mediāte celo. Dico ꝙ phs i hoc errauit Si arguas scdo q2 h3 eū si nō eēnt plures motus celestes nō essent gnātōes ⁊ corruptiōes motus eni diurn9 sol9 nō pōt esse cā ipaꝝ. Dico ꝙ h ē verū naturaliter. nā p motū diurnū nō possent puenire tāte ⁊ tales diuersitates gnātoꝝ q̄nte apparēt nobis puenire. p illu3 eni solu3 est dr̄a inter die3 ⁊ noctē et non inter diuersas horas aut diuersas dies vel mēses vel annos que tñ diuersitas necessario requirit ad saluandū diuersitatem generationū et corruptionum nobis appentium. Si arguas tertio q2 agente principali cessante cessat i instrumētale ſ3 corpa celestia stꝭ agētia pncipalia hec āt inferiora instrumētalia Dico

ꝙ hoc est verũ simpl'r. nã deus de facto ẽ agẽs ṗncipa/
le ⁊ corpa celestia sũt instrumẽtalia respectu dei cessan
tib⁹ ergo corpib⁹ celestibus adhuc posset agere in ista
īferiora. Si arguas q̃rto qꝛ ablata ista diuersitate a/
stroꝝ sp̄ de⁹ ꝑduceret ideꝫ Nã idẽ inq̃ntuꝫ ideꝫ sp̄ na
tuꝫ ẽ facere idẽ. Dico ꝙ hoc hꝫ veritatẽ in agentibus
naturalib⁹ ⁊ finitis nõ ãt in agentibus libere ⁊ infini/
to qđ ꝑm vnã ⁊ immutatã volũtatẽ põt multa noua ⁊
diuersa ꝑducere Si q̃ras q̃rto. vtꝝ aliq̃d ideꝫ nũero
post sui corruptõem possit reuerti siue ꝑduci. Dico ꝙ
sic nec hoc est aliqua rõne ꝓbandũ sꝫ firma fide tenen
duꝫ. Dico vlterius cũ p̄ho naturalit' loq̃ndo ꝙ cor/
ruptuꝫ nõ põt ꝯuerti ideꝫ nũero nisi ꝑm q̃d. nã idẽ sol
nũero singulis dieb⁹ reuertitur supra nr̃m emisperiũ.

Ad rõnes ante oppositũ Ad ṗmã ne/
gat' añs si intellegat' de ele/
ment' ṗtialib⁹ q̃uis eni nõ
sit aliqđ elementũ totale purũ ꝑm se totũ tñ sũt alique
ptes eoꝝ pure q̃ sũt naturalissime disposite. Ad ṗmã
ꝓbatõeꝫ añtis dicitur ꝙ bñ ꝓbat nulluꝫ totale elemẽ
tuꝫ esse purũ. tale ei ꝯsueuim⁹ elemẽtũ dicere q̃uis pro
prie nõ sit elemẽtũ. Et eodẽ modo dicit' ad scđaꝫ. Ad
terciaꝫ dicitur ꝙ est dabile elemẽtuꝫ simpl'r densuꝫ q̃
scꝫ nõ possit dari densius naturaliter q̃uis simpl'r pos
sit dari densius quolibet dato. Sil'r dđm est de graui
et leui ⁊ iõ põt esse aliqđ elmentũ ita naturalit' disposi
tuꝫ ꝑm suas q̃litates ṗmas qđ nõ possꝫ naturali⁹ dis.
poni. Ad scđaꝫ cũ duab⁹ ꝓbatõib⁹ ꝑꝫ solutõ nõ ei
põt naturaliter dari aer purus aut aqua pura ad sen
suꝫ datum scꝫ q̃litatiue. Posset tñ dici ꝙ in ꝓfundita
te mar' possꝫ r̃pri aq̃ q̃nec eẽt sapida nec colorata nec
aliq̃d terrestreitates in se hñs sꝫ oĩo immixta ⁊ pura ⁊
sil'r posset dici de terra in profunditate terre. De igne
vero dđm est ꝙ ipse in sua spera mouetur circulari/
ter ille tñ motus nec est sibi naturalis nec violentus
sed p̃ter naturam et ideo non oportet ꝙ ipse sit ibi ex/
tra locum naturalẽ. Et si arguat' qꝛ sequeret' ꝙ ille ig
nis esset corruptibilis. nego ꝯñaꝫ posset eni ipse ꝓpter
aliquã ꝯstellatõem turbari ⁊ moueri ad locũ sibi con
trariũ ⁊ ꝑ ꝯsequens ibi corrũpi Ad terciam dicit' ꝙ
non est necesse elementa esse punctualiter in eadem pro
portõe adinuicẽ sꝫ sufficit ꝙ non sit magna disproport
tio eoꝝ. nec oportet si vnũ quidem excedat reliquũ ꝙ
ipsuꝫ destruat. Celuꝫ eni ⁊ intelligentie (ꝑ quas regu
lant' actõnes istoꝝ inferioꝝ) cõseruant armoniã int' ea
ita ꝙ supplent actiões deficiẽtiũ et reprimunt actõnes
excellẽtium queadmodum aĩa facit in regulatiõe cor
poris viuentium. Ad quartã cuꝫ sua ꝯfirmatiõe ꝑꝫ
solutio ex dictis.

Et in hoc finitur scđs de generatõe. de cuius fine
sit laus deo genitriciq; eius dilectissime nunc et i secu
la seculorum. Amen

Q Uoniā autem de aīa ꝛc. Postq̄ arestoteles determiauit d his que dicēda erant de rebus naturalibus in cōmuni. Hic consequēter determiat de eis in particulari. ꝛ ideo libri sequentes intitulant parua naturalia. Determinat aūt pmo de sensu ꝛ sensato eo ꝙ istud est principiū psuppositū ab omibus aīalibus. Et diuiditur iste liber in ptem prohemialē ꝛ executiuā. Pars prohemialis incipit sic. Postq̄ determiatum est de anima ꝛ qualibꝫ virtute ipius anime prout se tenet ex pte aīme. Consequēter determinādum est de hmōi operationibus put se tenent ex parte corpis. Et pmo determinandū est de pmis hoc est de vniuersalibꝫ nō descendendo ad determiatas species aīalium ꝛ plantaruꝫ Ponit ergo philosophus talem cōclusionem. ꝙ de passionibus ꝛ opationibus animaliū oportet psiderare ex parte corpis vltra psideratōem earum ex parte anime traditam in libro de aīma. Patꝫ sic. quia passiones ꝛ opationes aīalium st̄ cōmunes anime ꝛ corpori. ergo vltra consideratōem ipsarum ex parte anime oportet cōsiderare de illis ex parte corpis. Tenet consequētia p additōem maioris de his que st̄ cōmunia aīme ꝛ corpi. nō solum optet considerare ex pte anime queādmodū factum est in libro de aīma. sed etiam ex parte corpis. Sūt eīn multe passiones puenīētes animali nō solum ex parte aīme. sed etiam ex parte corpis de quibꝫ considerandū est in ista sciētia sicut est mēoria ira desiderium gaudiū tristicia somnꝰ vigilia senectus ꝛ iuuētus inspiratio respiratio mors ꝛ vita sanitas ꝛ egritudo. Omēs eīn hmōi passiones habent quandaꝫ habitudinē ad sensum. cum sensu eīn fiūt in nobis gaudium ꝛ tristicia. p sensum eīn memoria ꝛ reminiscētia. Et somnus ꝛ vigilia iuuētus vero ꝛ senectus st̄ quedam habitudines sensuū. naꝫ melius aut peius se habēt sensus in iuuētute ꝛ senectute. mors vero ꝛ vita sanitas ꝛ egritudo aut generāt sensus aut corrumpūt. sed sensus ꝛ sentire st̄ operatōes que exercentur p corpus sicut p organum corporeū. ergo hec omnia st̄ cōmunia anime ꝛ corpi. Sed posset aliquis arguere. quia ad medicum spectat determinare de sanitate ꝛ egritudine. ergo nō spectat ad philosophū naturalem. Respondet ꝙ phisicus naturalis ꝛ medicus diuersimode considerāt de sanitate ꝛ egritudine. Naturalis eīn philosophꝰ psiderat eas q̄ntū ad pncipia ex quibꝫ nate st̄ naturalit̄ euenire. Medicus eīn considerat de sanitate ꝛ egritudine qualit̄ per artem possumus iuuare naturam in cōseruando ꝛ efficiendo sanitatem Hi quidē finiūt ad ea. hi vero ex his (que de natura) incipiūt de medicina. Et ex his cōmunit̄ trahitur ista autoritas. vbi desinit phicꝰ. ibi incipit medicus.

(De sensu ꝛ sentire ꝛc.)

Hic philosophꝰ ponit q̄tuor suppōnes. Prima est necesse est oīe aīmal habere sensum. quia hēre sensum est propa differētia ipius aīalis per quā distinguimꝰ ipm a nō aīmali Secūda suppositio. sensus tactus ꝛ gustus st̄ necessarij oīni animali. ꝛ huius causa patuit in libro de aīma. Gustus eīn est necārius ad discernendum cibum puenientē a discōuenientī. ꝛ conuenientem psequi. ꝛ discōuenientez fugere. ex quo omne aīmal indiget cibo Tercia suppō. visus auditus ꝛ olfcūs inst̄ multis aīmalibus nō habētibus intellectum propt̄ salutem vite. multa eīn talia nō habēt alimentum piūctum. sed querūt ipm a longe. ꝛ ideo indigent sensibus a longe pcipientibus alimētum. cuiusmodi st̄ dicti sensus qui pcipiūt sua obiecta p media extranea Quarta suppō predicti s̄sus sunt necessarij hoc est vtiles aīalibus habētibus prudentiā. quia illi mōstrant plures differētias s̄sibiliuꝫ s̄m quas sensus potest discernere int̄ specialia ꝛ agibilia

(Horum aūt ꝛc.) Finalit̄ compat philosophus visum ad auditum dicēs. ꝙ visus s̄m se nobilior est auditu. ꝛ ad necessitatē vite ꝛ ad seruienduꝫ intellectui Patꝫ sic. quia plures rerum drās nobis ostendit. eo ꝙ oīa corpa pticipant calore. Auditus vero de se est pceptiuus sonoꝝ que nō multum faciūt ad salutem aīalis. nec etiam ad salutem rerum naturalium Similit̄ etiam visus certiꝰ indicat de s̄sibilibus q̄ auditus. vt de magnitudine figura ꝛ nūero. per accidens tamē auditus magis valet ad sciam q̄ auditus. Omnes eīn differētie rerum psentant̄ nobis per auditum. ꝛ ideo auditus vocat̄ sensus discipline Ex quo infert ꝙ ceci a natiuitate habētes tamē auditum inueniunt̄ prudētiores q̄ surdi a natiuitate habētes visum. Et causa huiꝰ est. quia surdi a natiuitate nihil possunt discere p doctrīnam. ceci vero possunt addiscere. Inde est ꝙ oīnes surdi a natiuitate st̄ muti. quia propt̄ defcm auditus nullum ydeoma addiscere possunt

(In quibus autē se habꝫ ꝛc.) Ista pars pncipalis huiꝰ libri diuidit̄ in duos tractatus. In pmo determinat de organis sensuū ꝛ sensibꝫ. ꝛ continꝫ quatuor capl'a. In quoꝝ pmo determinat de organis sensuū. ꝛ diuidit̄ in duas partes. In pma determinat de ipis s̄m opīonem antiquoꝝ. Et pmo de organo visus dicens. ꝙ antiqui organa sensuū coequabatur ipis elementis. Et quia st̄ quinq̄ sensus ꝛ tm̄ quatuor elementa erat difficultas apud eos cui elemēto deberꝫ attribui s̄sus visus. Et pmo recitat opinionem plōnis dicentis organum visus esse de natura ignis a dominio propt̄ tale signum. quia oculo constricto vel pcusso apparꝫ quidem splendor p modum scintillatōnis. ꝛ etiam clausa palpebra apparꝫ talis lux q̄ non videt̄ prouenire nisi ab igne intrīnseco ipi oculo. io plōnici ignorantes cām huiꝰ dixerūt ignem domiari in compōne oculi Sed contra hoc arguit philosophus. quia ex quo in organo visus viget ignis lucens ꝛ ex quo visus pōt videre illum ignem. ita deberemꝰ videre oculo quiescēte sic̄ oculo constricto. sed consequens exprimur falsum Ad hanc respondebāt platonici. ꝙ iste ignis propt̄ tenebras extigueret̄. Hoc nō valꝫ. naꝫ ignis nō extinguit̄ nisi a pr̄io scilꝫ ab humido vl' frigido que tamē non st̄ ptraria tenebre. Quod patꝫ sic. nam in carbone vel flāma ignis debilis mag̃ appareret q̄ in lumie. signum est ergo ꝙ nō extinguit̄ a pr̄io. Alia opinio fuit Empedoclis. ꝛ est eadem i sententia cum opinione plōnis. ꝛ ideo Arestoteles non recitat eam ꝛ hoc propt̄ obscuritatē. verba eīn Empedocles erant scripta in metro ꝛ mag̃ obscura q̄ verba plōnis. Unde dicebat Empedocles ꝙ sic̄ per lucernā (que defertur propt̄ videre) ne ventus extiguat lumen exit lumē a lucerna propt̄ quod videmꝰ de noc

te. ita a lumie p lucernam exeūt quedā lumina q̄ nos videmus. Sed opinio Democriti fuit q̄ oculus est de natura aque a dominio. ⁊ quātum ad hoc bene di/cebat. sed in alio deficiebat. credebat eīm q̄ ille fulgor (qui in pcussione oculi apparꝫ) esset ipa visio. Ideo p bat philosophus duabus rōnibus. q̄ talis fulgor non est ipa visio. Prima rō. quia ille fulgor nō est intra o/culum. sed magis extra. causat eīm ex reflexione luminis a superficie oculi. Visio aut fit intra scꝫ in profundo oculi vbi est virtus oculi. ergo ille fulgor nō est visio. Secūda rō. si talis fulgor esset visio. sequeret q̄ vbicū q̄ fieret talis fulgor ibi fierꝫ visio. ꝯsequēs est flm. q̄a in speculis fit talis fulgor vbi nō est visio. Approbat tamē Democritū in hoc q̄ dicebat visum esse de natu ra aque Nam organum visus debꝫ esse pspicuū ⁊ dya phanuꝫ vt recipiat lumen ⁊ spēs colorꝝ ergo debꝫ esse de natura aque vl' de natura aeris Et quia de possibi libus facit natura qđ melius ē. ⁊ melius ē tale organū esse de natura aque q̄ aeris. eo q̄ aqua propt maiorēꝫ eius spissitudinē est melius ꝯseruabilis. ergo organuꝫ visus debet esse de natura aque. Et istud ꝯfirmat tri bus signis. Primū signum est. quia quādo organū vi sus corrūpitur vel si alicui pforetur oculus inde appa rebit exire aqua. Secūdum signū est. quia in embrio/nibus oculis excedūt alias ptes in frigiditate ⁊ calidi tate. iste aūt propetates ꝯueniūt aque. Terciū signuꝫ quia in habētibus sanguinem natura situauit quod/dam album pingue circa pupillam oculi qđ quidem bene resistit ꝯgelatōni. ⁊ hoc fecit natura ne tale humi/duꝫ (qđ est in pupilla) propt eius frigiditatē congelet Sed in nō habentibꝫ sanguinem natura fecit pellem duram circa illum hūorem vt p illam pellem a conge latione pseruetur ¶ (Irrōnabile vero ⁊c.)

¶ Hic philosophus recitat opiones antiquorꝝ de mo do videndi. fuit eīm quedā opinio dicens. q̄ visio fit extra mittendo p hoc scilꝫ q̄ ab oculo ad res visas exi/bat quoddā lumē per qđ res ille videbant. Hec autē opinio diuisa est in duas. quarꝝ vna dixit q̄ lumē ex/iens ab oculo protēdebat vsq̄ ad res visibiles. sꝫ hoc est valde irrōnabile. quia īpossibile est q̄ ita paruū lu men ⁊ debile vsq̄ ad astra ptēderet. Secūda opio est minus irrōnabilis. dicebat eīm tale lumē exire ab o culo vsq̄ ad aliquā certam distantiā. scꝫ quousq̄ co/pularet rei pcedenti a re visibili. ⁊ in tali copulatōne luminū fiebat visio vt dicebat. Sed hec opinio est falsa. quia nō apparet modus p quē lumē ꝯiungat lu mini. nec appet vbi fierꝫ talis ꝯiūctio. Copulatio etiā nō est prope nisi corpm. sed lumē nō est corpus sicut pa/tet ex scđo de aīma. Et si illa lumina eēnt corpa nō pos sent ad īuicem copulari sine penetratōne dimēsionū.

¶ (Quod quidē igit ⁊c.) ¶ In hac secūda parte phs determinat de organis psuū fm opīonem propam. ⁊ pmo de organo visus ⁊ modo videndi. Et dicit pri mo q̄ nō possumus videre sine lumie. Vñ siue lumē sit aut aer aut alia quidē res inter rē visam ⁊ oculū. tm motus p mediū facit videre. Vñ talis motus est mł tiplicatio spēi rei visibilis vsq̄ ad organū visus. que q̄ dem multiplicatio spērum nō est motus localis sed est alteratio qua spēs repñtatiua obiecti visibilis ab illo obiecto gñatur in mediū. ⁊ ꝯñter in organū. ⁊ ibi non est motus prope dcūs. sed mutatio. Organū aūt visus est de natura aque a dominio sicut patuit p rōem pus fcām. Et q̄ ex hoc aliquis possꝫ credere q̄ visio fieret ex vltio hoc ē in supficie oculi. ⁊ propt hoc sufficerꝫ il/lam esse aquā a dominio. Rñdet phus q̄ in extrnseca supficie nō est aīa sine poña visiua. imo ē interius ⁊ in p fundo. ideo opꝫ oculū intrnsecus esse pspicuū ⁊ de na/tura aque a dominio ¶ Q aūt poña visiua videat in/tra oculū probat tali signo. quia q̄busdā vulneratis in bello iuxta ptes capitis qđ alij dicūt timpora erat absci sus neruus prouciens a profundo oculi ⁊ illis fiebāt te/nebre. hoc est nō poterāt videre ab illo oculo q̄r intra e rat organum lesum. sed hoc nō esset nisi virtus visiua esset intra oculum. ergo. Secūdo determīat de naturis aliorꝝ organū ¶ Vñ cum visus sit aque ⁊ auditus aeris necē est volumus q̄tuor elemēta adaptare ad organa q̄ sensus olfcūs sit de natura ignis. Loquit aūt sub condi tione. eo q̄ talis aptatio simplr nō est ꝯcedēda. sed so lum fm quid. Probat ergo phs q̄ organuꝫ olfcūs sit de natura ignis saltem in poña. q̄r passuꝫ dēt esse tale ī poña quale est actm in actu. sed odor (qui ē obcm ol fcūs) est ab igne. nam odor ē fumalis euaporatio. ergo Non est aūt odor simplr de natura ignis. q̄r ignis nul lius sensus est organū ab oibus cōis. sicut patuit scđo de aīa. nō est ergo olfcūs organū ignis actu. sed solum in poña. Ex quo infert pmo. q̄ organū olfcūs rōnabi liter situatū est iuxta cerebrꝝ. quia ē frigidū ⁊ huidum. Cerebrꝝ aūt est frigidius membrꝝ ⁊ huidius qđ sit in aīali. Scđo infert q̄ organū visus propt eandē rōem etiā situatū est iuxta cerebrꝝ ¶ Tercio determīat de or gano tactus ⁊ gustus ¶ Et dicit q̄ organū tactus ē de natura terre a dominio. Nam si terra dēat alicui orga no adaptari. tūc in orgeno tactus magis domīabit ter/ra q̄ in organo visus auditus vl' olfcūs. Ex quo in/fert q̄ organū gustus ⁊ tactus situatū est iuxta cor q̄ est membrꝝ calidissimū. terra eīm cum sit frigida sicca ⁊ grossa inepta est ad sentiendū nisi aliūde calefcā sit ⁊ repleta spiritibꝫ. Et nō est intelligendū q̄ organū tac tus solum sit in corde. imo est extēsum p totum corpus ad modū retbis. Sed phs intendit dicere. q̄ tactus habꝫ a corde radicēꝫ caloris ⁊ spirituū requisitiorꝝ ad sentiendū. Cor eīm est membrꝝ oppositū cerebro ⁊ cali dissimū membrꝝ aīalis. ¶ (De sensibus aūt)

¶ In hoc tercio capło determinat phs de obiectis sen/suū. Et pmo de coloribꝫ dicens. q̄ in libro de aīa vbi dcm̄ est de qualitatibꝫ sensuū. q̄no scꝫ agūt in ipm sen sum. ⁊ q̄ue sit eorꝝ actio. Restat aūt nūc determīare q̄d sit vnūquodq̄ ⁊ vñ causat. Et quia sensibile dr dupli/citer scꝫ in actu ⁊ in poña. ⁊ iporꝝ sensibiliū est duplex actus. s. primus quo vnūqđq̄ est actu id qđ est. Et a/lius est scđus quo sensibile actu mouet sensuꝫ. ⁊ de hoc actu dcm̄ est in libro de aīa. Ideo hic restat dicere de actu pmo scꝫ quid sit color odor ⁊ sapor. Dcm̄ est āt prius. q̄ lumē est color dyaphoni fm actū. dyapha/num aūt est corpus trāsparens p qđ scꝫ pōt multipli/cari lumē ⁊ spēs coloris. Et vocat infrminatum ex eo q̄ non termiat visum. Et p oppositū corpus dicit ter miatum p medium cuius non pōt fieri visio. sicut ē lig num vel ferrum ¶ Differūt aūt lux ⁊ lumē. quia lux reddit corpus termiatum. ⁊ lumē relinquit ipm inter/miatum. Secūdo differūt. quia lux est infixa corpi lu cido sic q̄ mouet ad motum eius ⁊ nō dependet quā tum ad esse ab extrnseco. sed lumē nō est sic infixum cor pori illumiato. quia nō mouetur ad motuꝫ eius ⁊ de pendet quātum ad esse ab aliquo extrnseco ¶ Tercio differūt. quia lux generat lumē vndiq̄ circa corpus

lucidum in corpe dyaphano sibi piuncto. non autē lumen nisi p reflexionem. Ex quo patz q lux se habz ad lumē sicut color ad spēm. Est aūt color extremitas pspicui. nam natura pspicui nō est a naturalib corporibus separata. et tamē esse pspicuū nō est propium aeris vel aque. quia hoc cōuenit multis alijs. aliqbus vero magis aliquib vero minus. et ideo color in extremitate et non in profundo videtur. Est aūt extremitas corporis vel in corpis extremitate. Est ergo ista definitio coloris Color est extremitas pspicui in corpe termīato hoc est quedā qualitas inherens extremitati pspicui in corpe termīato. Non aūt inqrit hic philosophus de colore quid sit. sed solum inquirit illud qd est coloratum actu. corpa em̄ interius nō st colorata nisi i potentia. sed solum exterius. Et hoc pfirmatur p dictū pythagoricoꝝ qui colorē ideo vocabāt epyphaniaz. i. supapparitōem quia scz in supficie apparet Q aūt color sit in corpe termīato patz. quia si aliqd corpus p spicuū non termīatum videref hoc maxime esset aer et aqua. sed aer nō est coloratus nec etiam aqua. Unde nubes et iris videnf colorata et non st vere colorata. nā in nubibus et iride nō est verus color. patz per tale signū. quia verus color apparet idē de lōge et de prope nisi sit defcūs ex parte continētis vel medij. Sz colores iridis non apparent idem de longe et de prope. Unde licet aliquādo dyaphanū appareat coloratum. non tamen de lōge apparet sicut coloratum de prope. sed sola corpa termīata similiter apparent de longe et de prope colorata.

In hac secūda parte determīat philosophus de speciebus coloris. Et pmo de extremis dicens. q sic in corpibus intermīatis se habent lumē et tenebre. ita i corporibus termīatis se habent album et nigrum. Et p hoc videtur inuere fm Cōmentatorē. q nigrum ē priuatio albi. non tamē est puatio prope sumpta. quāuis sit forma minus pfecta q albedo. Sed circa generatōnes coloꝝ medioꝝ ponunf tres opīones. Prima dicit q ipi generanf per iuxtapōnem corpm athomalium habētes colores extremos Alia est opinio dicentium colores medios generari ex hoc q vnus color supponif alteri et videtur per alterum. Tercia opinio est philosophi dicentis q colores medij generanf ex hoc q cause coloꝝ extremoꝝ miscentur ad iuicem que st qualitates pme cum lumie et opaco. Nam lumen in opaco facit nigrum. in dyaphano facit album Unde isti colores non dicunf medij per pticipatōem extremoꝝ. sic q color medius habeat aliquos gradus vnius coloris extremi. et aliquos alterius. Neqz dicuntur medij colores p abnegatōem coloꝝ extremoꝝ. sic virtus moralis mediat inter duo vicia. Sed dicūtur medij colores quia ad gnationem eoꝝ concurrūt cause generatōnis extremoꝝ coloꝝ. Unde fm q ille cause diuersimode miscentur ad iuicem fiūt diuersi colores medij. Sūt autem septem spēs colorum. Duo extremi scz album et nigrum inter quos mediat rubeū Et inter rubeum et album st duo. scz blauus qui accedit ad album. et croceus qui accedit ad rubeum. Sz inter rubeum et nigrum st duo colores medij. Unus qui magis accedit ad rubeū. scz purpureus. et alius qui magis accedit ad nigrum scz viridis. Et sic ergo patz generatio colorum medioꝝ et extremoꝝ fm opionem Aresto Circa hūc textum st quatuor dubia et quatuor probleumata.

Primū dubium

Utrum sensus auditus plus conferat ad sciam q sensus visus. Dicendum est. q auditus plus conferat ad adquirendū sciam per doctrinam q visus. Patet. quia p auditum cognoscimus quid nomīs termioꝝ rum ex quoꝝ noticia deuenimus in noticiam pncipiorum et conclusionū. et hoc tamē est per accidens. Accidit em̄ vocibus q imponanf. ad significanduz ipsas aūt nō cognoscimus nisi p auditum. Uisus tn̄ plus conferret ad noticiam acquisitā per experientiā siue p inuētionem q auditus. Nam p visum multo plures experiētias habemus et de pluribus q p audituz. Quilibet tamē illoruz sensuū plus confert ad sciam de suo propo sensibili siue acquiraf per scientiā siue p doctrinam q alius. Et hoc patz per Arestotelē in pmo posteriorum qui dicit q necesse est si deficiat nobis aliqs sensus. q deficiat etiam sciētia sensibilis illius sensus et hoc patz per experientiā Et circa hoc st quatuor quodlibeta. Primū. vtrum ceci a natiuitate sint sapientiores mutis et surdis. Dicendū. q ceci a natiuitate st sapiētiores surdis in sciētijs speculatis. Surdi tamē a natiuitate st sapientiores cecis in scientijs practicis. Secūdum qōlibetuz. Quare surdi a natiuitate st muti. Dicendū. q si capiatur mutus pro illo qui puatus est ydoneitate cōmuni alicui toti communicari surdus a natiuitate est mutus. eo q tale ydeoma acquiritur audiēdo alios loquendo tale ydeoma quod nō potest fieri in surdo a natiuitate. sed capiendo mutuz pro illo qui priuatur omī ydeomate. nō est necessariū surdum a natiuitate esse mutum Terciū quodlibetū. vnde prouenit diuersitas ydeomatum. Respondef. q hoc est a natura et arte hūana fm mentem Arestotelis. Sed fm veritatem prouenit ex miraculo facto in diuisione linguaꝝ dum pstruerenf turris babilonie. Quartū quodlibetū. si aliquis pure nutriretur in nemoribus. et nullum ydeoma audiret loqui Querif tandē cuius ydeomatis esset. Dicūt aliqui q loquerenf ydeoma hebraycū. eo q illud ē nobis magis pnaturale. Sed videtur dicēdū. q nō loquerenf aliquod ydeoma cōmune recte. sed videndo res ad extra apud se cōciperet naturalem similitudinē talium rerum. et ab illa naturali silitudine imponerz cuilibet rei nomē fm beneplacitū sue volūtatis. ido illud ydeoma esset sibi propiuz Si vero duo simul nutrirenf dicitur q possunf habere diuersa ydeomata. et tamē propt cōmunicatōem mutuā coꝝ possent habere vnū ydeoma eis cōmune.

Secūduz dubium. Quomō componif organum visus. Dicendū. q ab extremitatib cerebri duo concurrūt nerui intersecātes se in pte anteriori cerebri. ita q ille qui incipit a parte dextra termiatur ad ptem sinistram oculi. et ecōtra. et a pūcto intersectōnis vsqz ad foramē nerui st concaui. et prope foramē earum concauitas ampliaf ad modū clepsedre. et in illa ampla et rotunda pcauitate prope foramē capitis est quedā spera rotunda composita ex quatuor tunicis fm pspectios. vel septem tunicis fm medicos. Prima tunica procedens ab interiori ad exterius vocatur consolidatiua.

Secūda camea. tercia vuea. qrta aranea tela. Medici addūt alias tres. Quoꝝ primus humor albugineus siue cristallinus. secūdus vitreus. et tercius glacialis in quo est pncipaliter visus. Videmus enī ad experientiā ꝙ illo humore destructo destruitur visus. Non est ergo organum visus aqua pura licet in eo dominetur aqua. Sed circa hoc sꝫ quatuor quodlibeta. Primū quodlibetū. Quare isti nerui oculoꝝ sꝫ concaui. Dicendum ꝙ hoc est ideo. quia visus indiget lumīe et spiritibus. vt ergo possit libere infra deferri lumīa et spūs a corde diffundi nerui facti sꝫ ꝯcaui.

Secūdum quodlibetū. Quare magni oculi citius infirmantur ꝙ̄ parui. et infirmi oculi melius vident a lōge ꝙ̄ a propinquo. Dicendū est. ꝙ in oculis magnis humidum est multum disꝑsum et diuaricatū. ideo facilius recipit dispōnes accidentales ꝙ̄ oculi parui in q̄bus istud humidum est bene vnitum. Et vbi humidum sic est vnitum cōmuniter supficies oculoꝝ sꝫ densiores et difficilius recipiūt spūs. inde ē ꝙ op3 illos videre prope. Cum aūt humidū nō est ita profundū in oculo. nec pellis ita densa talia aīalia bene vident a longe. In oculis aūt magnis et debilibus cōmuniter humidū est turbidū et diuaricatū. inde est ꝙ cōmuniter talia aīalia non bene discernunt a propinquo. imo leditur visus eorum si visibile apponatur eis a propinquo. Terciū probleuma. Quare exn̄tibus de die in fontibus profundis apparēt stelle. Dicendū ꝙ hoc est ideo. quia lumē solis nō cadit supra visum eoꝝ disgregans radios causatos a stellis. et hoc ꝯtingit in aere extra puteum. Quartum qđlibetum. Quare aliqua aīalia vident de nocte. et nō de die sicut bufo. Dicendum. ꝙ hoc est propter debilitatem visus eorum. Nam sicut dcm̄ est supius. oīa que habēt lumē debile magis apparent de nocte ꝙ̄ de die.

Tercium dubium. Vnde causatur fulgor apparens in oculo ex ꝑcussione. Dicitur ꝙ hoc est propter constrictionem oculi. cum enī vna pars oculi incuruatur reluc3 contra aliū. ideo album oculi visum contra nigrum multiplicat suam spēm vsꝙ ad nigrum. Et quia illud nigrum est politum et lene ideo vix refrangit lumē multiplicatū ad ipm̄ vsꝙ ad visum. sic ergo visus ꝑcipit spēm luminis. Sed contra hoc arguitur. quia color nō potest multiplicare spēm suam sine lumīe. hic autē non est lumē intermediū. Dicendū. ꝙ palpebra est ita tenuis ꝙ lumē extrinsecu3 potest penetrare palpebram et eam illuminare. Et etia3 quilib3 color quātūcūꝙ ponatur in tenebris pticipat aliquid lucis sicut pt3 de niue posita in camera clausa. que ꝟtute lucis sibi intrinsece pōt multiplicare spēm vsꝙ ad nigrum oculi. Dicendū est vlterius. ꝙ in tenebris lumē debile alioꝝ colorum a colore nigro multiplicat spēm sensibilem illoꝝ colorum ꝑ totum mediū vsꝙ ad oculum catti vel alicuius alterius. et quia oculus catti ē valde politus. ideo simili ꝟtute reflectit spēm illa3 ad visum nostꝝ. ideo oculi cattoꝝ et alioꝝ apparēt nobis lucere. Dicendū est vlterius. ꝙ ille fulgor semꝑ est extra oculum. Patet primo. quia ille fulgor videtur. ergo nō est supra organum visus. sensibile enī positum supra sensum nō facit sensatōem. Et hoc ꝯfirmatur. quia ille fulgor nō est aliud ꝙ̄ species sensibilis refracta a ꝑte oculi polita repn̄tans oculo suu3 obiectum. sed ista species nō est infra oculum. imo refrangitur ab extremitate oculi. Sed capiendo oculum pro quacūꝙ pte ipsius organi. vel pro quocūꝙ circūferente posset concedi ꝙ illa apparitio est in oculo. Et circa hoc sunt quatuor quodlibeta. Primū quodlibetū. Quare oculi cattoꝝ faciūt splendorem. Dicendu3 sicut iam dictū est. quia oculi taliu3 aīalium lenia sꝫ et partes eorum nō obumbrāt seiuicem. sicut est in corporibus asperis. Ad hoc tamē ꝙ fulgeant requiritur ꝙ spēs lucis vel lumīs nō procedat vlterius. inde est ꝙ vitꝝ (cui non supponitur plūbum) non facit reflectōem ymaginis.

Secūdum quodlibetū. Quare est ꝙ si speculū directe ponatur contra solem in aere videtur solus sol. et si ponatur in aqua videbitur planeta iuxta solem cum ipso sole. Dicendu3 est ꝙ iō. quia radij solis incidentes supra speculum extra aquā propter magna3 luminis apparentiam impediūt lumen ipsius planete. Sed cū speculum est in aqua aliqualiter impediūtur radij solares propter reflectōnem eorum ab aqua. ideo nō impediūt apparitōnem planete existentis iuxta solem.

Tercium quodlibetū. Quare est si quis inspexerit solem et postea litteras nigras ipe apparēt virides aut alterius coloris. Causa est. quia ex inspectōne solis adhuc manent species lumīs solis in oculis. cum quibus ꝑmiscentur species visibiles colores. ex quoꝝ permixtione apparet color viridis vel alius. Quartū qđlibetum. Quare est ꝙ homo (qui diu fuit in tenebris et subito venit ad lumē) efficitur quasi cecus. Ratio ē hec. quia ꝙ̄diu fuit in tenebris humor cristallinus fuit infrigidatus. et cu3 venit ad lumē (qđ est calefactiuū) frigiditas illius humoris ꝑ antiparistasim fortificatur intm̄ ꝙ congelat humorem. ex cuius congelatōne sequitur cecitas. et aliquādo ꝑ talem congelatōnem ille humor couertitur in modum lapidis.

Quartum dubium. Quō debet intelligi definitio coloris. in qua dicitur ꝙ est extremitas ꝑspicui etc. Dicendum est. ꝙ debet intelligi ꝑ predicatōnem causalem. ita ꝙ sit sensus. Color est qualitas realiter inherens corpori termīato causata ex ꝑmixtione qualitatum primaꝝ. et manifestata visui ꝑ dyaphanū illuminatum. Circa hoc sꝫ quatuor qđlibeta. Primu3. quare in collo columbe aliter et aliter verso appar3 alius et alius color. Respondet Albertus cum Auicēna. ꝙ hoc est propter variatōem formalis in colore qđ est lumen. Sed dicendum est. ꝙ licet appareat nobis alius et alius color. non tamē est de facto alius et alius. sed vnus et idem. causat tamē aliam et aliam speciem propter diuersam appropinquatōem ad oculu3.

Secūdum quodlibetū. Quare est ꝙ aues in vna ꝑte ale habent albedinem. et in alia nigredinem. Dicendum est. ꝙ hoc prouenit ex diuersitate nutrimēti missi ad singulas partes in siccitate humiditate et caliditate. Resoluitur enī ab eo fumus supfluus ex quo penne generantur in ipsis auibus. et propter illam diuersam mixtōnem illaꝝ qualitatu3 illi diuersi colores ibi causantur. Terciū quodlibetum. Vnde prouenit colorum diuersitas in hoībus. Dicendū. ꝙ hoc est ex diuersitate complexionū que dependet ex diuersa commixtione quatuor qualitatū primaꝝ. Quartu3 qđlibetum. Quare album visum ꝑ nigrum apparet rubeum. Dicendū. ꝙ hoc est ideo. quia species nigri et spēs lucidi per eandē lineam ꝑueniūt ad oculu3 et mutuo se impediūt. ita ꝙ visus nō potest iudicare sine ꝑ-

cipere ipm lucidum vel nigruz. sed iudicat de medio colore.

¶(De ordore vero z sapore zc.)

¶In hoc secūdo capitulo hui⁹ tractatus determīat de saporibus. z primo fm opionem antiquoꝝ. Et dicit pmo sic. ꝙ iam restat videre de odoribus z saporibus qui sꝫ passiones valde propīque. licet nō sint eadem. Et quia sapores sꝫ nobis manifestiores. iō primo determinat de saporibus. Gustum em̄ habem⁹ certiorem z meliorez ꝙ̄ olfactum. Gustus em̄ quidē tactus est. modo nos habem⁹ tactum certissimuz. Olfactum aūt incertissimū propter magnitudinē nostri cerebri. z propꝰ propīquitatē olfactus ad cerebrū. Fuerunt aūt tres opiones de saporibus. Prima dixit ꝙ aqua est ꝯtentiua oīm sapoꝝ. sed tamē fm ptes athomales z insensibiles propter puitatē. z isti credebant ꝙ oīa fiebant sapida ab aqua. Hanc opionem reprobat philosoph⁹ dicens. ꝙ continet apartū mendaciū quoniā eosdez fructus per actionē solis z maturatōez vel decoctionē eoꝝ ab igne videmus recipere diuersos sapores. z ita idem humor mutatur de vno sapore in alium saporem. non propꝰ aquā quia nulla aqua ibi superuenit. Secūda opinio fuit. ꝙ aqua est sicut semen oīm sapoꝝ. ita ꝙ alia aqua est semē alterius saporis z alia alterius. Sic ergo dicit hec opinio. ꝙ ex diuersis aquis fiunt diuersi sapores. sicut ex diuersis semibus fiūt diuerse plante. Hanc opionem reprobat philosophus. quia ex eodez cibo fiūt diuersi sapores p aliam z aliam decoctionem. aliuz em̄ saporem habet cibus quando est in ore z quādo est in stomacho. ¶Tercia opinio fuit. ꝙ aqua de se nulluz habet determinatuz saporem. sed est nata recipere omnes sapores a calido agente scilicꝫ ab igne. Hanc opionem concedit philosophus quantū ad hoc ꝙ dicit sapores fieri z diuersificari fm diuersas passiones humidi aquei. Sed negat eam quantū ad hoc ꝙ dicit sapores fieri p solam passionez aque simplicis ab igne ¶Ideo contra hoc sic arguit. Aqua est oīm liquoꝝ subtilissima intm̄ ꝙ ab igne per calefactionē non ingrossatur. sed ceteri liquores ingrossantur. modo oīa sapida requirūt aliquam grossiciem. ergo ad saporem non sufficit passio aque ab igne. ¶Et si arguatur. quia oleum est subtilius aque. nam oleum supnatat aque tanꝙ̄ leuius z subtilius. item oleum est magis extēsibile. Si em̄ supra pannū extendatur modicuz olei fiet magna macula z magna extensio. sic aūt non fit magna extēsio aque ¶Ad primū respondet. ꝙ oleum fit per actionez ignis. ideo ab igne virtualiter retinet quandā leuitatez z caliditatem. Et iteꝝ humiditas olei non est humiditas aquea sꝫ aerea. redacta tamē ad grossiciē propter terrestreitatē sibi ꝯmixtam. Unde z ligna licꝫ sint terrestria tamē supnatent aque propꝰ suos poros corpore aereo plenos. Sed de extensione respōdet philosophus ꝙ oleum nō magis extenditur ꝙ̄ aqua ratōne subtilitatis. sed potius rōne viscositatꝭ. Oleum em̄ est valde viscosuz. ideo habet partes multum ad inuicem tenaces.

¶(Apparet autem zc.)

¶In hac aūt secūda parte determinat philosoph⁹ de generatōne sapoꝝ. Et dicit primo. ꝙ sicut in fructibus inueniūtur diuersi sapores. ita z in diuersis partibus terre. Et ob hoc dicūt multi antiqui. ꝙ aqua non habet saporem ex se. sed accipit ipm a terra p quā transit. ita ꝙ qualēcunqꝫ saporem habet terra. talem etiam habet aqua que per eam transit. z hoc satis patet de aquis salsis. Sal em̄ est quedaz species terre de qua decolatur aqua accipiens amaritudinē ab ea. sic ergo a terra fit humor sapidus. Modus aūt per quē terra facit sapores est ista. cum sapor est in humido tāquā in subiecto propo tūc oportet illud humiduz esse passum. Passio autez prope sumpta non est nisi a contrario. contrariū vero humidi est siccuz z nō caliduz ideo ad generatōnez saporis oportet humiduz pati a sicco. Modo licet sint duo elemēta sicca naturaliter scilicꝫ ignis z terra. tamē ignis nō est primo siccus sed calidus. terra autez est pmo sicca sicut patuit in libro perigeneos. ideo humiduz inquantū humidum magis prope natuz est pati a terra ꝙ̄ ab igne. Et fm hāc passionem fiūt sapores. fit enī sapor ex eo ꝙ humiduz patitur aliquādo a sicco terrestri sibi ꝯmixto cui etiā coagit calidum. Et quia etiam loquut⁹ est de elemētis z suis qualitatib⁹. ideo dicit de eis ꝙ ignis aqua z terra nō agunt in se inuicem fm ꝙ illud est ignis. z illud est aqua. sed fm suas qualitates. Et fm ꝙ illud ē calidum z aliud frigidum. vel fm ꝙ illud est siccum z aliud humiduz. Unde si ignis esset frigidus ipe frigefaceret Ex quo infert. ꝙ sicut illi (qui lauant colores vel sapores ī humido) faciūt illud humidū habere similes colores vel sapores. ita aqua colata per terram id est cōmixta terre accipit ab ea diuersos sapores. ¶(Et hec est zc.)

¶In hac tercia parte infert philosoph⁹ diffinitionem saporis que est ista. Sapor est passio facta a sicco terrestri in humido mediāte calido alteratiuo gustus de potentia ad actum Ultimā partē probat sic. quia hec est natura sensuum z sensibilium ꝙ ipm sensibile reducit sensum de potentia ad actum alterando ipm. Nam sensus sentit intus suscipiendo z nō extra mittēdo. Primā partem definitōnis declarat dicens. ꝙ passio que dicitur sapor vel priuatio saporis id est sapor dulcis z amarus nō habet siccuz sine humido. nec humidum sine sicco. Causa est. quia sapores ꝯueniūt corporibus inquātū per ea nutriūtur viuentia. viuentia aūt non nutriūtur ex simplici sicco nec ex simplici humido. sed ex his mixto. Unde oīa viuentia nutriūtur dulci vel simplici vel ꝯmixto alteri. dulce autē exigit simul humidū z siccum ¶Et quia philosoph⁹ dicit ꝙ oīa viuentia nutriūtur dulci. ideo hoc declarat per quandā similitudinē. Dictū est em̄ in libro metheoroꝝ. ꝙ calor solis attrahit z leuat ab aqua maris illud qꝺ est dulce z relinquit salsum. ita etiam calor aīalium propter nutritōnem attrahit sibi dulce z subtile. Grossium autē z salsuz reliquit. sic ergo aīalia dulci nutriūtur ¶Et si aliquis quereret. quare ergo ī cibarijs nostris apponimus sapores salsos z acetosos cum solo dulci nutriamur. Respondet philosoph⁹ ꝙ illi sapores nō apponūtur ibi tanꝙ̄ nutritiui. sed ad hꝫ prosunt quia purum dulce ē nimis nutritiuū. Ita ante perfectā digestionem traheretur ad membra nisi reprimeret per sapores salsos z acetosos. Item etiā dulce est nimis supnatatiū. ideo expedit ei misceri aliqꝰ sapores densiores vt ad profundū stomachi faciāt descendere dulce nutritiuū. Et quia illi sapores prosunt nature. ideo natura instituit ꝙ mixtio illorum sapoꝝ

sit delectabilis lingue ꝛ magis ꝙ purum dulce. ¶In hac quarta parte determiat philosophꝰ de multitudine sapoꝝ. ꝛ oñdit primo vñ generent medij colores dicẽs. ꝙ sicut medij colores ex albi ꝛ nigri cõmixtione generant. ita medij sapores generantur ex cõmixtione dulcis ꝛ amari ſm hunc modũ naꝫ quarũdã qualitatũ proportiões sꝫ cõmensurabiles. ꝛ ſm naturaꝫ bene ꝓportionatas organo gustus ꝛ ille faciũt sapores gustui delcãbiles. Alij vero sapores fiũt ſm q̃litates ꝓportõnatas discõuenientes organo gustus. ꝛ tales sꝫ gustui tristabiles. ¶Species aũt sapoꝝ sunt septem. scꝫ pinguis qui est propinquius sapori dulci. ꝛ salsus amaro. Sꝫ medij sapores sꝫ ponticus stipticus ꝛ acetosus siue acutus. fere eñ tot spẽs saporis sꝫ quot coloris. Et possunt pariformiter compari ad extremos sapores. sicut medij ad extremos colores. Sicut eñ nigrum est ꝑuatio albi. ita amarum est ꝑuatio dulcis ¶Finaliter philosophus reuertit ad reprobandũ dicta Democriti. cum dicit (democritus vero) Erat aũt primũ dcm̃ eius ꝙ oĩa sensibilia sꝫ tangibilia. Dicebat eñ oĩa sentiri per imediatam ꝯiũctionem eoꝝ ad sensum. sed hoc est falsum sicut patuit in secũdo de aĩa. vbi dicebat ꝙ sensibile positum supra sensum ꝛc. ¶Secũdum dcm̃ antiquoꝝ erat. ꝙ sensibilia ꝓpa reducũtur ad cõmunia quantũ ad hoc qd̃ est sentire. quod tamẽ nõ est verum. imo ↄcontra sensibilia ↄmunia reducũtur ad ꝓpa. Non eñ videtur magnitudo figura vel motꝰ nisi ꝓut sꝫ cõiuncta colori aut luci. ꝛ sic isti antiqui reducebant sapores ad figuras scꝫ ad acutuꝫ ꝛ obtusum que sꝫ species figure. sed ẽ equocatio quãdo istis nominibus acutuꝫ ꝛ obtusum vtimur pro saporibus ꝛ figuris ¶Arguit aũt contra eos philosophꝰ primo sic Si sapores deberent reduci ad figuras. sequeret ꝙ visus deberet discernere sapores. q̃a visus discernit magnitudines ꝛ figuras. hoc aũt est falsum. quia obiectũ vnius sensus exterioris nõ percipit ab alio sensu. quoniam ille sꝫ potentie dispate. ꝛ ideo habent obiecta disparata ¶Secũdo sic. colores ꝛ sapores soni ꝛ odores habent ad inuicem ↄtrarietates. non aũt figure. ¶Tercio sic. infinite sꝫ figure ſm speciem. nõ autem infiniti sꝫ colores vel sapores. igitur ꝛc. Sic ergo patet defectus antiquoꝝ circa defmiationem saporis ¶Circa hũc textum sunt quatuor dubia

¶Primũ dubium

Quomõ debet intelligi definitio saporis. in qua dicitur Sapor est passio humidi facta a sicco alteratiua gustus de poña ad actum. Dicendũ est. ꝙ sapor est passio id est qualitas quedaꝫ inferens passionem que est subiectiua in humido ꝛ causat a sicco terrestri passo a calido que alterat gustum de potẽtia ad actum. Passio ponitur loco generis humidũ autem est subiectum eius. Siccũ vero terrestre causa efficiens propinqua. Calidum aũt causa efficiens remota. Dicit autem (alteratiua) ꝛ nõ motiua. ad denotandũ ꝙ gustatio non fit ꝑ motum localem siue defluxionẽ paruoꝝ corpm exeũtiuꝫ a sensibili vsqꝫ ad sensuꝫ ¶Et circa hoc sꝫ quatuor quodlibeta ¶Primũ. quare fructꝰ ante maturatõem sꝫ cõiter stiptici vel acetosi vel insipidi. ꝛ tamẽ per lapsum tẽporis efficiũtur dulces ¶Dicendũ. ꝙ hoc est ideo. quia humiditas fructus nõ satis est digesta adhuc a caliditate. ꝛ ideo remanẽt sapores geniti a frigiditate. sed ꝑ lapsum tẽporis calor digerit illam humiditatẽ ¶Secũdum qd̃libetuꝫ. Quare tẽporibus frigidis ꝛ in regionibus frigidis prestãt vina amariora. ꝙ in regionibꝰ que sꝫ versus solẽ Dicẽdum est ꝑ eandem cãm ¶Terciũ quodlibetũ. quare fructꝰ iuuenũ plantaꝝ sꝫ saporis magis discõuenientis ꝙ fructus arboruꝫ antiquaꝝ. Dicendũ ꝙ hoc est ideo. quia in arboribꝫ iuuenibꝫ sunt multe humiditates indigeste ꝓpt earum teneritatẽ. ideo fructus consimilem huiditatem capiũt. ꝛ tales humiditates indigeste causant saporem discõuenientẽ. Sed in plantis antiquis talis humiditas est magꝭ digesta ꝓpt processum tẽporis tam a calore ꝯtinentis ꝙ a calore proprio plante. ideo in eoꝝ fructibꝫ sapor est magis cõueniens ꝛ dulcis. ¶Quartum quodlibetũ. quare fructus plantaꝝ siccarum in locis declinãtibus ad siccitatem ꝛ caliditatem sꝫ melioris saporis illis qui crescunt in locis aquosis ꝛ frigidis ¶Dicendum. ꝙ hoc est ꝓpt loci huiditatem. sicut eñ locus est multum humidus. ita ꝛ fructus. non eñ potest humiditas bene digeri a calore naturali fructus ꝛ a calore loci. sed ĩ locis siccis talis humiditas bñ digeritur

¶Secũduꝫ dubium. Utrum dulcedo ꝛ amaritudo sint sapores extremi. Dicenduꝫ est. ꝙ attendendo sapores ex parte qualitatũ primaꝝ sic dulce tenet gradum mediuꝫ inter amaꝝ ꝛ salsum ex vna parte. ꝛ põticum siue stipticum ex alia parte. Sed quãtum ad digestionem nutrimẽti boni vel mali dulcedo ꝛ amaritudo sꝫ sapores extremi cum nutrimẽtum maxime cõueniens debeat esse dulce. ꝛ nutrimẽtum maxime repugnans amaꝝ. Et circa hoc sꝫ quatuor quodlibeta ¶Primũ. quare sudor est salsus. Dicitur ꝙ hoc ẽ ideo. quia dulce quod est in nutrimẽto est aereũ ꝛ conuertitur in corpus. illud aũt quod relinquit non conuersum est quodãmodo indigestum ꝛ terrestre commixtum aquositati. ꝛ illud causat saporem salsum. ꝛ ideo sudor est salsus. Et similiter dicendum est de vrina ꝛ supfluitate corpis acuta ¶Secũdum quodlibetum. Quare sordes existẽtes in auribus sꝫ amare. Dicendum ꝙ hmõi sordes se habent sicut sudor putridus. putridum aũt est salsum. ꝛ postea ꝑ consũptioneꝫ huiditatis aque efficitur amaꝝ. ¶Tercium qd̃libetum. Quare consueti comedere venenũ non moriũtur Fertur eñ de quadaꝫ puella ab alexandro magno veneno nutrita que suis amplexibꝫ hoĩes interfecit. Dicendum est. ꝙ propter magnam consuetudinẽ corpus ꝛ organũ in talibus cõuertũtur in naturam veneni. inde est ꝙ ea (que nobis sꝫ nutrimẽta) sꝫ eis venenosa. ¶Quartum qd̃libetuꝫ. Quare fetida comesta non fetent ¶Dicenduꝫ ꝙ quia organũ olfactus ꝛ gustus vaporibus ꝛ illis huiditatibus repletur in tñ ꝙ nõ potest directe ꝑcipere fetorem.

¶Terciũ dubium. Utrum ꝑ se sum subiectũ saporis sit humiditas. ¶Dicendũ ꝙ sic. quia nullũ siccum in quãtuꝫ hmõi ꝑcipitur ab auditu Et silr oĩe hñs saporẽ in actu ẽ mixtũ ex huido ꝛ sapore terrestri. Et circa hoc sꝫ quatuor qd̃libeta ¶Primũ. quare aĩalia sicca melius ꝛ citius impĩguescũt ꝙ aĩalia nõ sicca. Dicendũ est q2 in talibꝫ aĩalibꝰ siccis poña vegetatiua nõ est ita occupata circa multa. iõ pt meliꝰ digerere. ꝛ ꝑ

pñs meliorē facere digestionē ¶Scdm. qre plāte non hñt gustū ⁊ tactū sicut aīalia cū tñ habeāt nutrimētū Dicendum est q̄ qr plante non mouentur ad prosequendum nutrimentum cōueniens et fugiendum disconueniens sꝫ habent nutrimentū sibi iūctū qd sumūt p radices ideo frustra haberent illas. Tertiū qre natura non dedit plātis motum localem cum tamen possint corrumpi per excellens tangibile Dōm q̄ hoc est quia q̄uis plante corrumpantur ab excellenti tangibili tamen citius resistunt tali tangibili et potius q̄ animalia qr latitudo cōplexionis animalium est minor et subtilior q̄ latitudo complexionis plantaꝝ. Quartum est quare est q̄ animalia ligata et nutrita in tenebris citius pinguescunt. Dico q̄ causa est qr cū sensus exteriores non sunt impediti natura se conuertit ad interiora et diligentius digerit et conuertit nutrimentū in substantiam aliti et inde est etiā q̄ homines somp nolenti citius pinguescunt. ¶Quartum dubium est Utrum in omnibus animalibus sensus gustus sit eiusdem nature Dōm est q̄ quedā sunt animalia habentia nutrimentum coniunctum sicut embrio in ventre matris et illud alimentum est naturaliter conueniens cum per potentiam gustatiuam matris sepatum est alimentum disconueniens et reseruatum conueniens ad nutritionē ipsius matris et ipsius embrionis et ideo embrio non indiget tali virtuti discernente alimento per quod nutritur in ventre matris habet tamē tale organum quo vtitur postq̄ exiuit ventrem matris. Alia sunt animalia affixa terre que etiam habent alimentum coniunctum sꝫ non videtur q̄ habent organum gustus distinctum ab organo tactus et gustus eorum est extentus per totum corpus et forte non distinguitur a tactu. Similiter posset dici de pluribꝰ animalibus imperfectis q̄ non haberent gustū eiusdem nature cum gustu nostro. sꝫ sola animalia perfecta que habent subtiliorem et meliorem cōplexionem aliis a sagicitate nature ceperūt vltra sensū tactꝰ sensum discretiuū saporum. Imperfecta vero animalia non habent nisi sensū discretiū conuenienti a disconuenienti.

¶In hoc quarto capitulo determinat de odoribus Et diuiditur in quattuor partes. In prima determinat de odoribus ostendendo qñ et vnde generantur. et primo ponit modum generationis dicens q̄ sicut prius dicebatur sapor et odor sunt passiones sibi inuicem propinque vtrūq̄ enīꝫ in sui generatione requirit mixtionem humidi et sicci et digestionem illorū super calorē. Sꝫ differunt in hoc qr sapor est passio humidi passi a sicco terrestri et odor est passio sicci passi a humido et quasi semp concomitantur sensum sapor et odor. Ex isto patet q̄ odor generatur per hoc q̄ siccū terrestre patitur ab humido et digeritur cum ipso. et post istam generatōem saporis et odoris sequitur multiplicatio per hoc q̄ euchimum lauatur in aere vel in aqua et per hunc modum fit aqua odorifera et etiam aer. Uocatur autē euchimū cōmixtum ex sicco terrestri et humido. chimos enim in greco est humor in latino. Est autē modus multiplicatōis odorꝫ talꝰ q̄ odores multiplicanꝰ per aerē sicut et colores. differenter tamen qr colores siue species coloris multiplicantur per aquam et aerem ratione sue diafoneitatis non autem odores sꝫ in quantum siccum euchimū est lauabile in aere vel in aqua. Qꝫ autem talis multiplicatio fiat in aqua ostēdit qr pisces non respirantes aerem odorant in aqua in qua tamen non est aer. qr aer semper natus est super natare aque. Ex quo infertur diffinitio odoris que est ista. Odor est natura euchimi sicci cum humido Qꝫ autem odor sit natura euchimi et cetera declarat dupliciter Primo inducendo in omnibus odoribus Nam quatuor elementa non sunt odorabilia nisi aliquid eis cōmisceatur et hoc ideo qr in eis non inueniꝰtur euchimus. i. cōmixtō siue digestio sicci cum humido imo in vnoquoq̄ eorū est simplex siccitas vel simplex humiditas. Mare tamen habet odorē propter terrestreitatem et salsedinem ei admixtum. similiter sal est magis odorabile q̄ vitrū quia magis habet de euchimo. in vitro autem est magis de humido consumpto. Similiter sunt quedam adorabilia que apparent valde sicca que tamen non sunt perfecte sicca sicut sunt multa genera odorabiliū q̄ autem ipsa nō sint perfecte sicca patet. qr ab ipsis effluit oleum. ideo in ipsis erat humidum sicco terrestri admixtum. Similiter lapides vt in pluribus non sunt odorabiles et etiam aliqua ligna qr achimi sunt. id est sine humore Similiter metalla sunt inodorabilia sicut aurum eo q̄ est achimū. Es vero et ferrū sunt odorabilia quia igni apponuntur. Argentum vero et stannum sꝫ magis odorabilia auro et minus ferro et aere qr humidū in eis est magis aquaticum. Predictam autem diffinitionem declarat philosophus reprobando opiniones antiquorum aliter dicentium Quidam enim opinanꝰ q̄ oporteret odorē esse fumū seu exalatōem propter quod dicebat eraclitus. si omnia essent fumus nares omnia discernerent. Alii vero dicebant odorem esse euaporationem ponentes differentiam inter exalationem et euaporationem eo q̄ euaporatio est ab aqua. exalatio vero a terra vel a corporibꝰ terreis Has opiniones reprobat philosophus. Et primo probat q̄ odor non est euaporatio. Quoniā euaporatio proprie est aqua que de se non est odorifera ideo vapor non habet odorem nisi aliquid sibi commisceatur. Secundo probat q̄ odor non est exalatio. qr exalatio statim ab aqua corrumpitur vel exalatō ascendit supra aquā et ideo in ea sunt odores ⁊ multiplicātur aliter pisces nō odorarēt. Itē ponere q̄ odor ⁊ multiplicatō odorꝫ non sit fumalis euaporatio est ponere q̄ sensatō solū fit p defluxum corpalē a corpore sensibili hoc aūt pus reputatū est incōueniēs igiꝰ. Ex istaꝝ opinionū reprobatōne infert phūs ppositum suū scꝫ q̄ odor est in euchimo et fit in aere vel in aqua. Tertio probat phs suppositōē suā p affinitatē saporū ad odores tātā enim hñt affinitatem q̄ nūq̄ vel raro sine seinuicē inueniunꝰ Cōmuniter enī q̄ sunt boni saporis sunt etiā boni odoris et que sunt mali saporis sunt etiam mali odoris. ideo spēs odoris noīantur proportionaliꝰ speciebus saporis Dicunꝰ enim tam saporis q̄ odoris aliqui acetosi aliq̄ dulces aliq̄ acuti aliq̄ pontici Odores etiā proportionanꝰ saporibus amaris. iō q̄a sicut gustū grauat sapor amarus sic olfactū grauat odor fetidus. Habent etiā aliā affinitatem qr sicut frigus vel congelatio hebetat vel exterminat odores ita sapores sꝫ colores cōmouet et generaꝰ. Ex quibus sequiꝰ q̄ sapor fit in cōmixto ex sicco et humido.

¶In hac secunda parte determinat philosophus de speciebꝫ odoris. dicens ꝙ odorum due sunt species. prime et gñales vna est odorũ hñtiũ delectabile vel tristabile ſm sopores hoc est aliqui odores sunt delectabiles vel tristabiles propter sapores qui eos concomitantur et non ꝓpter se sicut odores carniuꝫ. vnde sit tales odores non sint propter se delectabiles ſꝫ solum qꝛ sunt repñtatiui conuenientis nutrimenti. sic declarat phs qꝛ tales odores sunt delectabiles esurientibus non autem saturatis imo sunt eis abhominabiles. Alia est species odorum que ex se habet delectabile vel tristabile et nõ ratione saporis. tales enim odores stꝫ ex se delectabiles sicut sunt odores florum vel multoꝝ aromatum. odorem enim rose vel viole non volumus ratione saporis nec tales appetimus propter escam qꝛ non sunt delectabilis saporis. Postea remouet phus vnũ dubiũ cuꝫ dicit (qꝛ auteꝫ) dicens videmus eni multos coquos in suis cibarijs admiscere aromata quod non esset nisi talia facerent ad escam et saporem igitur. Ad hoc respondet phylosophus ꝙ illi odores non apponũtur in illis cibarijs qꝛ ꝯferunt ad escam vel saporem. vnde dicit textus. ꝙ empedocles vitupans trahitiũ dicit qñ lentem decoquis nõ infundas mirion ſꝫ qꝛ illi coci nituntur delectare non solum vnũ sensum ſꝫ plures iõ illi odores sunt ſm se delectabiles sensui olfactꝰ Predictos autem odores cõparat phus adinuicẽ. dicens ꝙ odores ſm se delectabiles vel tristabiles sunt proprij hominibus. Alij autem qui sequuntur sapores sunt cõuenientes hominibꝫ ⁊ brutis qꝛ per istos odores discernunt sapores et nõ per alios. vnde odores florum et aromatum qui sunt hominibus delectabiles non sunt vtiles brutis nec etiam sunt eis delectabiles. Et ideo non videmus bruta sentire flores. et huiusmodi aromata ſꝫ tales sunt proprij hominibus Cuius causaꝫ assignat philosophus qꝛ huiusmodi odores conferunt ad sanitatem capitis hominis non ãt conferunt hoc alijs animalibus. qꝛ ergo conferunt hominibus et non brutis natura ordinauit ꝙ eẽnt hominibus delectabiles et non brutis. Qꝫ autem conferunt hominibus et non brutis causa est qꝛ homo respectu sui corpis habet valde magnum cerebrum qđ est humidum et frigidum illi autem odores habent quãdam vim calefactiuam ⁊ desiccatiuam. ideo frigiditatem ⁊ humiditatem cerebri obtpant et preseruãt nos a quibusdam infirmibus capitis prouenientibꝫ ex frigiditate et hũiditate sicut sunt infirmitates reumatici. Alia vero animalia non indigent tali mitigatõne eo ꝙ non habent magnum cerebruꝫ in ordine ad sua corpora sicut homo nec habent in venis capitꝫ ita subtilem sanguinem ⁊ ita facile infrigiditalẽ sicut homines.

¶In hac tercia parte declarat phus modum olfaciendi. dicens. ꝙ homines et animalia multum sanguinem habentia. i. animalia respirantia odorant per respirationeꝫ. vnde vt dicit phus natura ordinauit respirationeꝫ ad duo pmo ⁊ principaliter ad thoracꝫ refrigeriuꝫ ad pectoris refrigerium vel cordis Secundo ordinauit respirationem ad olfaciendum. nam attrahendo odoreꝫ per nares ascendit odor vel species odoris ad cerebruꝫ non enim solum homines delectant in odoribus facientibꝫ ad cibum ſꝫ etiam in alijs vt dictum est. bruta vero per respiratõem sentiũt odores facientes ad nutrimẽtuꝫ. Et videtur arestotiles innuere ꝙ bruta nõ percipiunt alios odores qꝛ nõ sunt eis vtiles ideo natura in eis frustra ordinasset sensitiuũ illorum odorum. Verũ est tamen ꝙ multi dicunt ꝙ bruta bene sentiũt tales odores. ſꝫ non vniuersaliter sentire qꝛ nec prosequũtur eos nec fugiunt eos qꝛ non sunt eis delectabiles aut tristabiles. Qꝫ auteꝫ sentiunt per tales odores declaret ꝑ tale signum qꝛ canes venatici transeuntes per herbas spinosas florẽtes cõmuniter amittũt vestigia animalis quod prosequũtur. ſꝫ hoc videtur esse propter excessus illorum florũ odoris igit̃ siue bruta sentiant illos flores siue non dicuntur tñ proprij hominibus in inferendo delectationem vel tristitiã. Secundo declarat phs modum sentiendi odores in aĩalibus non respirantibus dicens. ꝙ multa animalia non respirantia sentiunt odorẽ naꝫ pisces non respirãt similiter apes musce et formice nõ respirant et tamẽ talia animalia sentiunt odorẽ quod patet ex hoc quia a longe prosequuntur nutrimentum non visum quod alimentum nõ possit percipi nisi per odorem ergo talia animalia sentiunt odorem.

¶(Deinde cum (dicit ꝓpter qđ vtrꝫ)

¶Hic phus mouet talem dubitõem. vtruꝫ talia animalia habeant olfactum vel non. Et videtur ꝙ non qꝛ idem sensus debet esse eodem modo perceptiuus sui obiecti in quibuscũqꝫ inueniatur ille sensus. ſꝫ olfactus in nobis percipit suum obiectum respirando ergo non repitur in non respirantibus. Istã dubitatõem soluit phus dicens. ꝙ eodem mõ quãtũ ad principale actiuuꝫ ⁊ principale passiuum fit odoratio. in omnibus odoribus scꝫ per hoc ꝙ odor immutat organũ olfactus ſꝫ bene potest eẽ diuersitas in quibusdam extrinsice cõcurrentibus. Et est simile de visu. animalia enim habentia oculos molles et faciliter passibiles habent palpebras ad cooperiendum oculos ne ledantur ab extrinseco et non possunt videre nisi aperiendo palpebras ſꝫ non habentia palpebras vident sine illa aptione. Similiter animalia respirãtia habent coopculum super organum olfactus ideo non possunt odorare nisi coopculum apiatur et non apitur nisi per respirationem ideo non possunt odorare nisi per respirationem. Alia vero animalia non habent tale coopculum super organum olfactus. ideo non indigent respiratione. Consequenter mouet phus aliã dubitatioem. verum bruta sentiunt odores ſm se delectabiles vel ſm se fetidos Et videtur ꝙ nõ qꝛ non fugiunt odores fetidos. ergo illos non sentiunt. Oppositum tñ videtur qꝛ a fumis patiuntur grauedineꝫ capitis sicut homines. Nam sicut homines patiuntur a fumis carbonum et sulfuris ita etiaꝫ alia animalia et hoc nõ esset nisi sentirent illos fumos igitur Soluẽdo hanc dubitationem videtur philosophus velle ꝙ bruta sentiunt illos odores ſꝫ non curant nisi de conferentibus ad gustum vel ad escam et ideo si fugiant illos fumos hoc non est ratione odoruꝫ. ſꝫ ratione qualitatum tangibilium in illis fumis existentium corruptiuarũ illorum animalium. Cuius signũ est qꝛ huiusmodi animalia non ita cito fugiunt illos odores sicut homines et hoc iõ qꝛ ab illis qlitatibus tangibilibus non ita cito leduntur sicut homines ab odoribus

¶(Deinde cũ dicit videtur aũt sensus)

Hic p̄hus comparat sensus olfactus ad alios sensus dicens. q̄ sensus olfactus est tanq̄ medius aliorum sensuum. qd̄ ostendit auctoritate pitagoricorum q̄ oīa reducebāt ad nūeros impares. Et q2 omnis nūerus impar habet vnitatē mediam et numerus sensuum exteriorum est impar. ideo dicebant ipsum esse mediū. Secundo declarat nam aliquid dicitur esse medium per participationem extremorum. s3 olfactus participat cum gustu et etiam tactu q2 est sensus nutrimēti sicut gustus tactus etiam participat cum visu et auditu p hoc q̄ sentit p medium extraneum.

Hic p̄hus remouet opiniones quorūdam pitagoricorum dicentium animalia nutriri sensibilibus sensuum. contra quā ponit p̄hus tres rōnes. Prima est. q2 nutrimentum debet esse corpus mixtum s3 odor non est corpus mixtum imo est q̄litas corporis mixti. Secunda ratio nutrimentum debet esse grossum et corpulentum. odor autem non est huiusmodi cū multiplicatur p aerem et aquam igitur. Tertia ratio nutrimentum debet descendere ad stomachum. odor autē inq̄ntum odor non descendit ad stomachum s3 ad organum olfactus iuxta cerebrum igitur. Et q2 aliquis posset dubitare q̄re natura curauit de odorib9 cū tamē odores non prosunt ad nutrimentum. ideo dicit p̄hs q̄ illi odores (q̄ cōsequūtur sapores) prosunt aīabus q2 p eos animalia cognoscunt a longo alimenta sibi cōuenientia. Alij autem odores prosunt ad sanitatem capitis vt dictum est. Circa hunc textum sunt quatuor dubia.

Primum dubium.

Quid est p̄mū subiectum odoris. Dōm est q̄ est siccū mixtum hūido digestum a calido. Nam nec purū hūidum est subiectum sicut aer vel aqua nec purum siccū sicut terra vel ignis. nec multum terrestre vel igneum q2 odor ordinatur ad hoc vt discernatur nutrimētum conueniens a disconueniēti nullum autem istorum est nutrimentum cōueniens ergo. Nec etiam humidum per mixtum sicco potest esse subiectum odoris. ergo relinquitur q̄ siccum mixtum cum humido est subiectum odoris. Ex quo patet q̄ non est idem subiectum saporis et odoris saltem propinquū. licet sit bene subiectum remotum. Circa hoc sunt quatuor q̄dlibeta. Primū est quare terra existens versus orientem aliq̄ter declinans ad meridiem est melioris odoris q̄ alia ps terre. Dōm est q̄ hoc est ideo q2 illa ps terre habet humidum et siccum melius proportionata ex quo talis terra est sufficienter calida et humiditas istius terre cōpetenter digeritur. sic ergo fit ibi tēpata cōmixtio sicci cū humido. Secundum q̄dlibetum est. quare aliqui homines habent sudores magis fetidos q̄ alij. Respōdetur q̄ hoc ideo est q2 materia talis odoris est multum indigesta ideo odor est multum fetidus. Eadem de causa aliqua animalia magis fetent alijs. sicut cōmuniter accidit de hoib9 tam piguis q̄ carnosis. Tertium est quare fetida calefacta magis fetent q̄ si fuerint i frigidata. Rūdet̄ hoc est. q2 odor multiplicatur p fumalem euaporatōem s̄m aliquā ptem medij. s3 talis euaporatio fit p caliditatem et non frigiditatē igit̄ Quartū ē q̄re loca circa assellas et alia loca tecta (in q̄b9 fit magna cōfricatō) magis fetent. Dōm q̄ hoc est q2 talis locus a natura est deputatus ad expellēdum p eū immūdicias nec in eo fit variatio aeris iō aer sic cōtinue remanens est causa fetoris et etiam indigesti fumi exeūtes p pilos q̄ crescūt in hūidis locis. Secundum dubiū q̄uō debet intelligi diffinitio odoris qua dicit̄ odor est passio sicci facta ab hūido passiō a calido alteratiua olfactus de potentia ad actum. Dōm est q̄ hoc qd̄ dicitur passio est genus ad odorem et saporem. siccum aūt est subiectum eius. hūidum vero causa pꝛopinqua. et calidum causa efficiens remota. Nō posset enim hūidum agere in siccū nisi passum esset a calido. Et p hoc q̄ dicitur alteratiua et non motiua denotatur q̄ nō oz odorem fieri p defluxionē corporū athomaliū ad organum sicut auicenna videt̄ sensisse q̄ aliqua pte medij fiat resolutio corporis odoriferi p fumalem euaporatōem. videmus enim ad expienciā odorifera vtputa poma vl' pira diminui emittendo odorem qd̄ non esset nisi odor multiplicaret̄ p aliquā ptem medij cū quadam fumali euaporatōne. Videmus etiam multa nō emittere odorem nisi vt calefacta vt pt3 de thure. Circa hoc sunt quatuor q̄dlibeta. Primum est quare res odorifere exn̄tes in motu st̄ magis odorabiles q̄ si non mouerentur. Dōm q̄ hoc est ideo q2 talibus corporibus motis p magnū spaciū aeris causatur fumalis euaporatio a talibus corpibus q̄ dispergitur vndiq̄z. iō tales res st̄ magis odorabiles qū mouentur q̄ quādo non. Secundum quare tpe hiemali et frigido deterius odoramus q̄ tēpore calido. Dicendum q̄ hoc est ideo q2 tempore frigido medium redditur immobilius q̄ tempore calido. Et etiam constringitur et ingrossatur et sic multitudo odoris non eodem modo peruenit ad organum olfactus. nec ita bene in tempore frigido sicut calido et inde est q̄ frigus hebetat odores et quiescit. Tertium quodlibetū est. quare anhelitus ieiunantium magis fetet q̄ post sumptionem cibi. Dicendum q̄ hoc est q2 venter ieiunantium est multum calidus habens paucum de cibo et tūc per caliditatem fit dissolutio humiditatū flegmaticarum et colericarum quibus fumantibus fit fetor. in anhelitu autem venter ipsorum sic magis calidus appa ret. q2 tunc magis sitiunt. modo sitis causatur a calido siccante humiditatem et mitigatur calor ventris et suffocatur fumositas sic ascendens. Quartum est quare vrina (que multū stetit) plus fetet et oppositum est de stercore quanto diutius retinetur tanto minus fetet. Dicendum q̄ hoc est ideo. quia quanto stercus diutius retinetur in corpore tanto magis desiccatur p fumalem euaporationem. s3 quanto vrina diutius retinetur cum sit humida tanto plus putrescit et p consequens magis fetet. vrina minus autem stercus

Secundum dubium. Utrum organum olfactus sit de materia ignis. Dicendum q̄ organum olfactus est q̄dam subtilis cartilago situata in sūmitate nasi circa cerebrum in perfectis animalibus tectum quodam velamine. quod nisi apperiatur non potest fieri sensatio. Oportet ergo p respiratōem aeris discoopire organum vt recipiatur species odoris in ipsum organum In piscibus autem et alijs animalibus non respirantibus non est tale velamen et ideo etiam odorant sine respiratione et inspiratione. Circa hoc sunt quatuor q̄dlibeta. Primum est q̄re organū olfact9 est iuxta cerebrum situatū. Dico q̄ h̄ est iō q2 odor naturaliter est in

calido et sicco ita q habet quandã vim calefactiuã p quã tpat frigiditatē et hũiditatem cerebri. Scdm est quare habentes bonũ olfactũ cōiter sunt fatui. Dicendum q causa est. qr organũ olfactus debet esse proportionatum obiectō. Obiectum autem eius est corpus odoriferuȝ calidū et siccum. Ad hoc autem q sit bonus odoratus requiritur etiam q organuȝ olfactꝰ sit calidū et siccum quodãmodo cerebruȝ aũt situatur iuxta tale organum qd ē frigidũ ⁊ humiduȝ. Si ergo odoratus est bonus q̃litates eius supant qualitates cerebri et faciunt ipsum indispositum. cerebro aũt indisposito indisponunt virtutes exteriores sine quarum bona dispositione non est prudentia. inde ē q bene odorantes cōiter non sunt prudentes. Tertium est quare hoīes incuruati sicut sũt strumosi vl' gilbosi cōmuniter habent maluȝ inhelitum. Dōm q hoc est qr in talibus locus circa pulmoneȝ non est rectus p quē exit aer et tunc in illa incuruatōe manet p longũ tempus et putrescit et ex illo causant fetores. Quartũ est q̃re hoīes multũ simi hñt anhelitũ malũ. Dōm est q hoc est proprium eãdem cãm. Reuma eniȝ (quod est purgatio cerebri) nō potest exire propter defectuȝ meatus et ideo putrefit ex qua putrefactōne causatur fetor et ita generatur. Dōm est q in omnibus aīabus fetor causatur ex putrefactione interdum pulmonis et interdum aliaꝝ pertium vel humoruȝ. Tertiuȝ dubium. vtruȝ homo habeat peiorem odoratuȝ alijs aīalibus. Dicenduȝ est q licet olfactus hominis quãtuȝ est de se et etiam quantum ad perfectionem plurium obiectorum sit melior. organum tñ hominis tardius et difficilius immutatur ab obiecto odoris quibuscunq organis aliorum sensuum et hoc est propter frigiditateȝ ⁊ hũiditatem in organo olfactus humani. Uidemus enim q cetera animalia a locis multũ distantibus percipiunt odores hoc autem non possunt homines. Primũ qōlibetum est. quare fleumatici habent peiorem odorem. Dōm q in ipsis mēbra sunt frigida multum et humida frigiditas enim et humiditas cōsequitur ꝯplexionem fleumaticam et contrarietur caliditati et siccitati quo sequũtur conplextionem organi olfactus. Secundum est. quare canes et vultures melius odorant alijs animalibus. Dōm q hoc est propter caliditatem ⁊ siccitatem cōplexionis. est enim canis animal colericum a domineo. Et similiter vultur et inde est etiam q homines colerici ⁊ sicci bene odorant. Tercium est. quare flores magis sũt odoriferi cadēte pluuia. Dōm est q non semper cadēte pluuia flores sunt magis odoriferi sȝ cum illud humidum passum est a calido solis sicut tempore estiuo. Ista ei est natura odoris sicut prius patuit. Quartum est. quare homo inter cetera animalia habet maius cerebrum ɜm proportionem sui corporis. Dicenduȝ q causa est qr in cerebro vigent virtutes sensitiue siue animalis sȝ inter cetera animalia homo habet virtutes sensitiuas interiores meliores et magis distinctas cum tales in homine deseruiant intellectui non autem sic est in alijs animabus. Alia causa posset assignari qr cerebrum temporat caliditatem cordis per eius frigiditatem mō inter cetera animalia homo habet cor calidius. ergo necessarium fuit ipsum habere cerebrum maius vt caliditas cordis possit magis temperari. (Obijcit autem aliquis)

In hoc secundo tractatu determinat philosophus aliquas questiones que videbuntur in processu. Et diuidit in tria capitula. in primo ponit talem dubitationem. Ex quo corpus omne est in infinitum diuisibile. vtrũ similiter qualitates sensibiles sint diuisibiles in infinitum vel non. Et arguit primo ad partem negatiuam sic. Sensibile dicitur ex eo q potest mouere sensum. ergo si sensibile in infinitum diuidatur oportet q sensus in infinitum diuidatur et per cōsequens sensus esset infinite perfectionis quod est falsum. Probatur consequentia qr quanto agens est debilius tanto patiens est fortius. ergo si sensibilia diuidantur in infinitum sensus augebitur in infinitum. Secundo sic sequeretur q omnis magnitudo esset sensibilis et nulla insensibilis propter eius puitatem. Patet consequentia qr nō sentitur qualitas sensibilis sine eius magnitudine. ideo quantũcũq parua qualitas sentitur parua magnitudo sentitur. In oppositũ et ad partem affirmatiuam arguit sic phus qr nisi sic sequeretur q hic inferius esset dabile aliquod corpus quod nec esset calidum nec frigidũ nec graue nec leue sȝ hoc est falsum. Et patet cōsequentia qr corpus est diuisibile in infinitum. ideo tandem diuiditur in qualitates que qualitates non essent cum eo amplius diuisibiles. Ideo tandem aliqua pars corporis erit q̃ nec erit calida nec frigida. Secundo sequeretur q sensibile esset cōpositum ex non sensibilibus. Tertio sequeretur q essent aliqua corpora que non eēnt a nobis cognoscibilia. Ista consequentia probatur sicut probata est cōsequentia primi argumenti ante oppositum. Istã questionē soluit philosophus primo ponendo q duobus modis potest ītelligi q qualitates sensibiles sint in infinitum diuisibilis vno modo diffinitione generis in suas species et sic non sunt diuisibiles in infinitum vel diuisione totius ī ptes integrales. et sic tripliciter possemus imaginari q sint diuisibiles in infinitum. Primo q totum sensibile diuidatur p signatōem ptium extra seinuicem existentium factam p intellectum alteram a reali sepatiōe ptiũ earũdem et sic corpus diuidi non est aliud q̃ intellectum cognoscere distincte diuersas ptes integrales. Scdo modo q totuȝ diuidatur p realeȝ sepatōem ptium ad inuicem ipsis ptibus remanentibus. Tertio modo p realem sepatōem ptiũ a seinuicem vna pte remanente et alia nō. et hoc mō quelibet ps quantũcunq pua pōt diuidi ⁊ q̃uis sue medietates nō possint manere realiter seorsum p notabile tempus tñ vna illaꝝ iuncta cũ alijs ptibꝫ pōt remanere ⁊ alia sepata ab illis corrũperetur sicut si minima caro iũgaꝛ cũ alia carne tũc si diuidaꝛ i duas ptes quaꝝ vna separetur ab alia medietate ⁊ ab alijs ptibꝫ eiusdē totius illa corrũpunꝛ et alia q̃ remanēt cũ alijs ptibꝫ nō corrũpunꝛ. His suppositꝭ dicit ṗmo q q̃litates sensibiles sũt diuisibiles in ptes eiusdeȝ ꝓportōis ɜm ṗmũ modũ et ɜm terciũ. hoc ptȝ qr oīs q̃litas sensibilis est ꝯtinue extensa ad extēsiōeȝ sui subiecti. sȝ illud qd est ꝯtinue extensuȝ est diuisibile in infinitũ ṗmo vl' tercio mō. Dicitur secundo q loq̄ndo de secũdo modo diuisionis totius integralis ī ptes integrales q̃litates sensibiles nō sunt īfinitũ diuibiles. ptȝ qr fieret diuisio ī tales ptes q̃ nō possent p se seorsuȝ existere ⁊ remanere ⁊ h loq̄ndo naturaliꝛ. et ita ex dictꝭ hētur q de ītētiōe phi est q q̃litates non sũt sic diuisibiles in infinitum

q̄ glibȝ pars sit sensibilis distincte et deorsuȝ ab aliis ¶ (Obiciunt autem) ¶ In hoc secūdo cap̄lo mouet p̄hus istaȝ q̄stioneȝ. vtrū sensibile p̄us moueat mediū q̄ visuȝ. Et arguit p̄mo q̄ sic q̄ sonus p̄us imutat aerem q̄ auditur et odor. p̄us imutat mediū q̄ olfactū ergo visibile. sil'r p̄us imutat mediuȝ q̄ visum. Scd̄o arguit auctoritate empedoclis dicentis lumē p̄us venire ad mediuȝ q̄ ad terrā. Tertio arguit sic. oīs motus est ab aliquo in aliquid p̄ mediuȝ. et p̄us in vna p̄te medij q̄ in alia. ergo visibile p̄us mouet medium q̄ sensum. Sȝ ad istā q̄stiōem rūdebāt antiq̄ q̄ totus son⁹ simul auditur ⁊ totus odor sil' ita q̄ nō p̄us vna p̄s q̄ alia. Dicit p̄hs q̄ istud nō querit questio. Alij vero dicebāt q̄ illud (q̄d ī remotiori spacio) sentitur apparet min⁹ vel remissius. ita q̄ nō apparet ita distincte de remote sicut de p̄pe. p̄pter variatōeȝ medij sȝ illd̄ nō facit ad p̄positū. Non enī q̄rimus. an visibile magis appareat a remotis q̄ a p̄pinquo. sȝ vtrū p̄us moueat mediū p̄ q̄d vidēt p̄pinquiores. et postea p̄ quod vident remotiores. Ad hāc q̄stiōeȝ rūdet p̄hs ponendo drām inter multiplicatōem lūis ⁊ alioȝ sensibiliū et dicit q̄ sonus multiplicat' p̄ quedā motuȝ localē aeris ⁊ iō p̄us tp̄e inmutat mediū q̄ sensuȝ et vnā p̄teȝ medij q̄ aliā. et sil'r odor. Sȝ lumē nō multiplicatur p̄ motū localē. sȝ m'riplicat' p̄ solā p̄ntiā lucidi multiplicāt' lumē p̄ diafanū. Interponit āt p̄hs taleȝ q̄stioneȝ vtrū sit vnus et ideȝ sonus quē ostendit p̄pinqu⁹ et remotus. Rūdet q̄ est vn⁹ et ideȝ sonus in numero sȝ non est vna et eadeȝ sp̄es in nūero sȝ alia ⁊ alia. Sil'r posset dici de colorib⁹ ⁊ odorib⁹. Ex istis p̄tȝ q̄ nō oȝ q̄rere quare soni ⁊ odores sit corp̄a nō eī sunt corp̄a sȝ corp̄m passiones Scd̄a differētia est inter alteratōeȝ et motū localē. q̄ nihil p̄hibet q̄ntū est ex p̄te alterationis oēs p̄tes simul alterari et hoc si alteratū sit eq̄ bn̄ approximata vni sicut alteri sicut accidit in frigidatōe aque sȝ p̄pter impossibilitatē penetratōis corp̄m repugnat q̄ p̄ motuȝ localē totū sil' p̄trāseat aliq̄d signuȝ vel p̄ueniat ad aliq̄d. Ex quo videt' inferre q̄ aliqua alteratō fit in instāti ⁊ nō solū alteratio sp̄ualis. sȝ etiaȝ realis q̄ fit b̄m q̄litates p̄mas. vt aliq̄ rota aq̄ p̄ōt simul p̄gelari vel coagulari.

¶ Istud est terciū cap̄l'm hui⁹ secūdi tractat⁹ ī quo p̄hs pertractat talē q̄stiōem Vtrū aliq̄s posset sil' plura sentire. Arguit p̄hs p̄mo q̄ nō p̄mittendo duas suppositōes. Prima suppositō est. mot⁹ maiores īpediūt minores. Scd̄a sensibile simplex meli⁹ sentitur q̄ sensibile mixtuȝ cuȝ alio. Istis suppositis arguit sic. Si sensus posset sil' plura sentire tūc imutatōes eoȝ ēent eq̄les v'l ineq̄les. si ineq̄les tūc maior īpediret minorē si eq̄les tūc īpedirent seinuicē Scd̄o arguit sic. vni⁹ potētie ē vnū vsus et vnus finis. ergo et vni⁹ potētie nō ē nisi vnus actus et vna operatio et p̄ p̄sequens vna potentia non potest simul plura sentire. Tertio sic. cōtrariorum p̄trarij sunt motus ergo immutōes duorū contrariorū non possunt simul esse in eodem sensu. Quarto potest etiaȝ sic argui. q̄ intellectus non potest simul plura ītelligere. ḡ sensus nō p̄t pl'ra sentire Pro solutione illius questionis ponuntur due p̄clusiones quarum prima est Plura non possunt simul sentiri ita intense et perfecte sicut q̄dlibet eorum per se hoc. pȝ per primam rationem philosophi immediate positaȝ ad questionem. Secunda conclusio. contingit simul plura sentiri ab eodem sensu. patet q̄ eodem sensu simul ponimus differentiam inter album et nigrum. et aliquando inter sensibilia diuersorum sensuum igitur. Et per hoc possunt solui rationes facte in oppositum dicendo primo ad primam. q̄ solutio patet per primā p̄clusionem Vel potest dici q̄ ille immutationes q̄ p̄tingunt ad sensum sunt spirituales ideo non impediunt seinuicem mutuo. Ad secundum dicitur negando q̄ vnius potentie sit solum vnus vsus nisi intelligatur in genere. Ad aliam dicitur q̄ licet contrarioȝ motus reales sunt contrarij non tamen motus spirituales. Ad aliam negatur. q̄ intellectus intelligat simul plura saltem per modum plurium vt al's patuit. Consequenter dicit philosophus q̄ sensus communis (q̄ simul plura sentimus) est vnus. ⁊ sensus exteriores se habent ad ipsum vt ad vnum principum a quo habent originem quod declarat philosophus q̄ diuerse linee in circulo terminate ad circunferentiam habent vnum et idem principium quod est centrum ergo ita potest esse in diuersis sensibilibus Confirmatur philosophus infert istam p̄clusionem incidentalē nullum indiuisibile est sensibile. Pro cuius probatione supponit philosophus q̄ contingit dare distantiaȝ in qua non sentiremus quātitatem pedaleȝ et etiam contingit dare taleȝ distantiam qua sentiremus. tunc potentia q̄ indiuisibile inter illa duo spacia si indiuisibile esset sensibile puta visibile sequeret' q̄ simul videretur et non videret' p̄ns est impossibile igitur. Consequentia patet q̄ illd̄ indiuisibile esset in vtroq̄ spacio ergo pro quāto esset in spacio in quo posset fieri visio illud inuisibile videretur et pro quāto esset in spacio in quo non posset fieri visio illud visibile non videretur ergo simul videretur et nō videretur quod est impossibile. Circa hunc textum sunt quatuor dubia.

Primum dubium.

Utrū lumen multiplicetur p̄ medium sine motu locali. Rūdetur primo q̄ de facto nunq̄ lumen potest esse ī medio de nouo nisi p̄fuit aliqua mutatio localis correspōdentis lūīs. nisi eniȝ corpus luminosuȝ sit prius diafono aliquo modo q̄ esset illūītum ipsum nunq̄ illuminaretur. Dicitur vlterius q̄ illa illuminatio fit successiue dato etiam q̄ corpus luminosum approximaretur alicui medio in instanti. p̄tȝ q̄ nullum agēs naturale potest agere in instanti sȝ omne corpus luminosum est agens finitum et limitatum ergo Et cuȝ dicit p̄hus q̄ si corpus luminosum approximaret' in istāti lumen multiplicetur per tale medium in instanti. Dicendum q̄ p̄hus in hoc reprobat antiquos qui dicebant lumen esse corpus. ideo vult q̄ lumen mouetur in instanti. i. in tp̄e inp̄ceptibili. Circa hoc sunt quatuor q̄dlibeta. Primū est. quare si virga ignea mouetur circulariter apparet vnus circulus igneus. Causa ē q̄ propter velocitatem non percipitur ibi discontinue et ideo iudicamus ibi esse circulum igneum continuum. Secundum est. quare stans in naui mota iudicat arbores stantes moueri et non existentem secum in naui iudicat quiescere. Dicendum q̄ propter motuȝ oculorum species visibiles recepte in oculis variant situm in oculis ideo homo iudicat arborem moueri. Species autem recepte a socio existentem in naui

hñt eundem situ͂ iō iudicat ip̄m quiescere. Tertiū q̄re
ebrijs apparet oīa moueri. Dōm ꝙ hoc est ꝓpter mag
na3 ꝑturbatōem capitis et oculoꝝ. nam fumi eleuati
ad caput turbant hūidum oculoꝝ ideo est ꝙ spēs re/
cepte in oculis ꝯtinue aliter et aliter situanť. Quar/
to. quare si homo festinanter moueatur circulariter et
postea quiescat iudicat oīa moueri circulariť. Dō3
ꝙ hoc est q2 spēs visibiliū recepte in oculis adhuc mo
uenť et ꝯtinue aliter ⁊ aliter se hñt // Secūdu3 dubiū
Utrꝫ ide3 sonus nūero recipiať in auribus multoꝛu3
Dōm est ꝙ sonus est vna qualitas sensibilis realiter
⁊ subiectiue exñs ī aere multiplicabilis realiť ꝑ motu3
localem ad certam distātiam q̄ vlterius multiplicat
suam spēm sensibile3 vsq3 ad aures multoꝝ. Et ē vox
eadē et vna q̄ audiť a pluribꝫ s3 aliā tñ et aliā ptē ē ī
in alia ⁊ alia pte aeris ⁊ sm aliā ⁊ aliā spēm sensibilem
recipiť in alio ⁊ alio oꝛgano audientis Circa qđ sunt
quatuoꝛ q̄dlibeta. Primū ē. quare reumatici male au
diunt. Dō3 ꝙ hoc ē ꝓpter hūoꝛes eleuatos ad cerebꝛū
obstruentes meatus sensatōis ⁊ oꝛganū ipsius tactus
Secūdū quare sonus magis auditur de nocte q̄ de
die. Dō3 ꝙ ē maioꝛ trāquillitas ꝓpť absentiā solis q̄
de die mō tpe trāquillo sonus melius ꝑcipiť Alia cā
est q2 in die aīalia sunt mag⁊ intenta circa exterioꝛa q̄
de nocte. ideo minus ꝑcipiūt sonus. Tertiū est quare
ꝯtinentes anhelitu3 magis audiunt q̄ non cōtinētes
Dōm ꝙ cā est q2 cū mittim⁹ anhelitū emittiť q̄dā aer
causans sonū ꝑturbante3 oꝛganū auditus. Quartū
est quare oꝛganū auditus ꝯponiť ex osse ⁊ cartilagine
et nō ex carne Dōm ꝙ hoc est q2 caro est nimis flexi/
bilis ⁊ stati3 obstrueret foramē capitis si esset ex carne
Si āt esset ex sola cartilagie tūc nimis cito lederet ab
aliquo extrinseco vtputa frigido // Terciu3 dubiu3
Utrꝫ ꝯtigat nos plura simul sentire. Dōm ꝙ possi/
bile est eūdem sensum ꝯmune3 simul ꝯgnoscere plura
obiecta genere dīa ⁊ eundem sensum ꝓpriū simul cog/
noscere plura obiecta spē dīa ⁊ plura obiecta eiusdem
spēi. Primū p3. nam sensus ꝯis pōt cognoscere albedi
ne3 et dulcedine3 tñ ponit dīam inter ea. Scōm p3
q2 visus cognoscit spēs albedinis ⁊ nigredinis si equa
liter p̄ntentur visui et etia3 cognoscit duas albedines
solo nūero dr̄ntes. Dōm vlterius ꝙ q̄n sensus ꝯnos/
cit plura obiecta sub rōne ꝯiunctie aut sub rōne dr̄ie
aut sub aliqua alia rōne cōi tūc ꝯnoscit tr̄ia sensibilia
vno actu ⁊ vna spē sensibili. p3 q2 in illo cāu nō est nisi
vna rō formalis motiua. ergo etiā nō est nisi vn⁹ act⁹
et due spēs. s3 q̄ncūq3 ide3 sensus cognoscit plura ob/
iecta sub distinctis rōnibꝫ formalibꝫ obiectis. tūc cog/
noscit ea ꝑ plures actus ⁊ plures spēs sensibilis. pt3 q2
q̄libet ratio formalis obiectia est sufficiēs ad producē
du3 suā ꝓpria3 spēm sensibilē ⁊ vnū ꝓpriū actū sui cog/
nitiu Nec ē incōueniēs spēs sensibiles ꝯrioꝝ obiecto/
rum simul esse in eadem potētia eo ꝙ non st⁊ contrarie
cū non hēant nisi esse intētōnali neq3 forte est icōueni
ens plura accñā solo nūero dīa simul esse in eode3 sub
iecto. dūmō illa nō habent ibidē esse reale s3 solū inten
tionale // Quartū dubiū. Utrꝫ ꝯtingat aliqđ totu3
alterabile subito ⁊ simul alterari Respōdent aliqui ꝙ
sic duabꝫ ꝯditōibꝫ obseruatis. Prima est ꝙ forma ad
quirenda ꝑ talem alteratōem nō hēat formā oppositā
sibi ꝯtraria3. Scđa est ꝙ mediū sit vltiate dispositu3
ad susceptōe3 forme alteratōe3 talem terminātis. ꝓpter
hoc dicūt lumem alterare medium in instanti. P3 ꝙ
videmus sciam nō hñte3 in aīa formā ꝯtrariā adq̄ri
in aīa vltimate disposita ad susceptōe3 eius successi/
ue ex multis actibꝫ ⁊ non subito. iō dōm ꝙ nulla al/
teratio terminata ad formā ꝯtibiliť adq̄sibilem est in
instnati al's eni3 motus fieret in instanti Ad aristote
le3 aūt dicemus ꝙ cotingit totā aquā simul alterari
supposito ꝙ frigus sit equaliter approximatū cuilibet
pti aque. nō tñ ꝯtingit totā aquā simul alterari abso
lute. Nō eni pōt q̄libet termin⁹ alteratōis vel frigefac
tōis sm q̄libet ptē graduale3 introduci in aquam.
Circa finem istius libri ponūtur quatuoꝛ q̄dlibeta.
Primū q̄dlibetu3 est de oꝛgano tactus quare sc3 ip3
est extensum ꝑ totū coꝛpus ⁊ ꝑ oꝛgana alioꝝ sensuum
Dōm ꝙ cā ē q2 aīal' in q̄libet pte eius indiget tactu
eo ꝙ inter obiecta sensuū obietū tactus est magis coꝛ/
ruptiū ⁊ spēaliter caloꝛ ⁊ frigus. Ideo necesse est quā/
libet ptē aīalis salte3 exterioꝛe3 habere tactu3 vt possit
nociua fugere Et ex quo plante st⁊ durioꝛis et grossio
ris ꝯplexiōis q̄ aīal iō nō indigent illo sensu. Scōm
est. quare homo minus incurrit erroꝛe3 si tāgatur ab
alio q̄ si tāgat seipm. Dōm est ꝙ cā est q2 hō melius
ꝑcipit extraneū q̄ seipm Tertiū est quare homo ma
gis turbatur q̄n tangiť sub assellis q̄ sub alijs ptibus
Dō3 ꝙ hoc est ꝓpter subtilitatē cutis ī illa pte et etia3
ꝓpter hoc ꝙ homo nō est ꝯsuetus ibi tangi et inde ve/
nit titilatō. Quartum est. quare coꝛpa in hieme tacta
magis sentiūtur calida q̄ in estate. Dōm ꝙ hoc est
ideo q2 in hieme caloꝛ naturalis repcutiť ad interioꝛa
et nō exalatur et sic ꝑ antiparistasim foꝛtificatur. s3 in
estate exalať ꝓpter aptōem poꝛoꝝ et sic in estate debi/
litatur caloꝛ. Inde est ꝙ coꝛpa viuētia in hieme st⁊ ca
lidioꝛa q̄ in estate.

E memo/ria aũt ⁊ mẽorari ⁊c. Iste liber de mẽoria ⁊ remĩscentia continet duo cap̃la. Quorũ primũ est de mẽoria. ⁊ diui/ditur in quatuor partes In prima pte ponit intentionez suam. ⁊ dicit ꝙ post hoc di/cendũ est de mẽoria ⁊ remi/niscentia. ⁊ quid sit vtrũqꝫ. ⁊ propt̃ quam causaz sit. ⁊ cuiꝰ partis aĩme sit. Est aũt differẽtia inter memo/riam ⁊ reminiscentiã. quia bñ mẽoratiui cõmunit̃ sũt mae l remĩscitiui. ⁊ econtra. Nam tardi sũt bene mẽo ratiui. duri eñ est bene ꝯseruare quod ĩ eo impmitur Illi autẽ sunt bene remĩscitiui qui sũt bene ingeniosi ⁊ velociter addiscentes

(Primũ quidẽ) In hac sc̃da parte oñdit phũs quid est mẽoria ⁊ cuiꝰ obiecti sit mẽoria. Et dicit pri mo ꝙ mẽoria nõ ẽ futurorũ ĩmo eorũ est spes ⁊ opinio. Opinio scꝫ quãtum ad ꝟtutem cognitiuã. ⁊ spes q̃n/tum ad appetitum. Similit̃ de futuris est sciẽtia spe/ratiua siue diuinatiua quã greci astrologiã appellãt. Secũdo dicit ꝙ mẽoria nõ est p̃ntiuꝫ ĩmo eorũ est sen/sus. nullus eñ dicit mẽorari illud qđ p̃sentialit̃ vidꝫ vel audit. sed dicit se hoc audire vł videre. Tercio di cit ꝙ mẽoria est p̃teritorũ. ⁊ hoc probat ex p̃cedẽtibus. ⁊ etiã ex cõmuni modo loquẽdi. Nullus eñ dicit me morari Arestotelis qui videt Arestotelẽ. neqꝫ ꝙ triã/gulus habꝫ tres. sed bene memorat̃ eorũ que vidit vel audiuit. Unde ad mẽoriam sex ꝯcurrũt. scꝫ tria re/p̃ntata ⁊ tria repsentatiua. Primũ rep̃ntatum est res de qua habet̃ memoria. Secũdum est actus ꝯgnoscẽ di talem rem. Terciũ est tẽpus p̃teritum. Quartum est spẽs rei cognite ⁊ id est rep̃ntatiuũ. Quintũ est in tentio actus ꝯgnoscendi. Sextum est intẽtio tẽporis p̃teriti. Ex istis infert Arestoteles definitõem memo rie dicens. ꝙ mẽoria est habitus vel passio sensus vel opĩonis cum factũ fuerit tẽpus. Per habitũ intelligit intentõem ⁊ spẽs reseruatas. Per passionẽ vero actũ cognoscendi ꝓuenientẽ a spẽbus reseruatis. ⁊ capitur ibi sensus pro actu sentiendi. opinio vero pro actu in/telligendi. Nam in hoc nomĩe opinio ꝯprehendit̃ me moria sensitiua ⁊ intellectiua. Dicit aũt (cum factũ fuerit tẽpus) ad innuẽdum ꝙ mẽoria solum est p̃teri torum. Et ex hoc infert ꝙ sola aĩalia pticipãtia tẽpꝰ memorant̃ ⁊ eadem ꝟtute pticipant tẽpus ⁊ mẽorant̃.

(Quãdoqꝫ aũt) In hac tercia pte ostendit phũs cuiꝰ poñe anime esset memoria. ⁊ reiterat aliqua dcã prius in de aĩa. Primũ. quid sit fantasia. Secũduꝫ ꝙ nõ ꝯtingit intelligere sine fantasmate. Nec obstat h̃ ꝙ nõ posset argui ꝙ fantasma est rep̃ntatiuũ rei cum de terminata quãtitate ⁊ nõ cum aliꝭ accidẽtibus. ⁊ ta/men nõ intelligimus res vtputa hoĩem vel equũ sine quantitate vel aliꝭ accidẽtibus. ⁊ ideo intelligimus sine fantasmate. Negat philosophꝰ cõsequẽtiam. q̃a sicut geometer aliquid demostrãdo de figuris descri bit triangulũ alicuiꝰ deťminate q̃ãtitatis. ⁊ tamen in suis demõstrabilibꝫ nõ vtitur aliqua deťminata q̃n titate. Ita etiam duꝫ volumus aliquid intelligere oc/currit nobis fantasma siue ymago alicuiꝰ rei singula/ris ⁊ deťminate quãtitatis. ⁊ tamẽ intelligimꝰ rem ab solute ⁊ nõ sub aliqua deťminata quãtitate. Istis sup positis ponit talem ꝯclusionẽ. Memoria ẽ passio pri/mi sensitiui. i. sensus cõmunis. ꝑ accidẽs aũt intellcũs ꝓbat q̃ꝛ ꝑ eãdẽ poñaꝫ mẽoramur ꝑ quã cogñscimꝰ mg̃ nitudinẽ motuꝫ ⁊ tẽpus. sed magnitudo ⁊ motus cog noscũtur sensu cõmuni. ergo ⁊ tẽpus. g̃ ⁊ memoria ẽ passio p̃mi sensitiui. Sed ꝙ nõ sit ꝑ se passio intellcũs patet. quia videmus multa aĩmalia habere mẽoriam que tamẽ non habent intellcm̃. Ex quo infert ꝙ non cuilibꝫ aĩali inest mẽoria. eo ꝙ nõ cuilibet inest ꝑcep/tio sensus vł tẽporis. Memoria autẽ nõ est sine sensu vł ꝑceptione tẽporis Ex dictis patꝫ ꝙ memoria est passio illius cuiꝰ fantasia est passio ⁊ q̃ illa (quorũ est fantasia) sũt ꝑ se mẽorabilia. ⁊ quorũ nõ ẽ fantasia scꝫ intelligibilia non sũt mẽorabilia nisi ꝑ accidens

(Dubitabit autẽ aliquis.) In hac quar ta pte dat philosophꝰ cãm memorãdi. Et p̃mo poĩt talem dubitatõem cuꝫ ita sit ꝙ quãdo mẽoramur sit p̃sens in aĩa quedã passio ꝑ quã mẽoramur quare nõ mẽoramur illius passionis. sed magis rei absent̃ ⁊ rei p̃terite. Et antequã soluat istã dubitatõem probat ꝙ in mẽoria sit q̃daꝫ ymago quã vocat philosophꝰ pas/sionẽ de qua dẽmus ymaginari sicut de pictura. ꝙ sic̃ de pictura est p̃ntatio rei absentis. ita in mẽoria ẽ yma/go rei prius cognite derelicta post cognitõem illiꝰ rei. sicut ymago sigilli derelinquit̃ in cera. Et ꝙ in mẽo/ria sit talis ymago declarat philosophꝰ ꝑ tale signuꝫ quia videmꝰ ꝙ homĩes qui sũt in multo motu vel ni/mis duri vł nimis molles male mẽorãtur. quia in pri mis nõ impmitur ymago. vel si impmatur hoc est ma la ⁊ tortuosa. Nec secũdi possunt ymaginẽ recipe Et in tercijs scꝫ nimiũ mollibꝫ nõ potest imago bñ serua ri. Ideo dicit Cõmẽtator ꝙ pueri ⁊ senes sunt male mẽoratiui. pueri propt̃ motuꝫ augmẽti. senes ꝟo prop ter motum decremẽti. Hoc supposito arguit philoso phus. ꝙ de tali passione nõ mẽoramur. q̃a si sic nõ pos/semus mẽorari de re absente qđ est ꝯtra expientiã. Pa tet ꝯsequẽtia. quia talis passio semp esset p̃sens memo rie. ergo semp mẽoraremur. Consequẽter phũs ar guit tribus rõnibus ꝙ obiectũ absens nõ mẽoraretur Prima rõ est. quia si sic nõ sentiremꝰ illud qđ nõ esset p̃sens sensui. ꝯsequẽs est fl̃m. quia sensus nõ sentit ni/si obẽm p̃sens. Secũda rõ est. q̃ꝛ sicut se habꝫ pictura ad illud cuiꝰ est pictura. ita ymago in memoria ad id cuiꝰ est ymago. sed intuens picturã sentit picturaꝫ et nõ illud cuiꝰ est pictura. ergo nos mẽoramur ymagi nem. ⁊ nõ illud cuiꝰ est ymago Tercia rõ est. sicut se habꝫ sensus exterior ad obẽm suũ. ita ⁊ interior. sed sen sus exterior nõ potest sentire obẽm absens. ergo nec me moria que est sensus interior. Ad hanc dubitatõez respõdet philosophꝰ. ꝙ talis ymago põt duplicit̃ cõ siderari Uno modo vt est vnũ ens in se. ⁊ hoc nõ cog noscitur sic̃ alia entia Alio modo vt est rep̃ntatiua rei absentis. ⁊ hoc mõ non speculamur circa eam. sed circa rem quã rep̃ntat. Quod declarat philosophꝰ ꝑ exẽplum de ymagine facta in pariete quã aliquãdo in tuens solam ymaginẽ ꝯsideat nihil ꝯsiderãdo de eo cuiꝰ est ymago. ⁊ sic solam ymaginem cognoscit Alio modo intuẽs ymaginem nõ considerat circa eam. sed solum circa hoc cuiꝰ est ymago. ⁊ tũc ymaginãdo cog noscit rem cuiꝰ est ymago. Et eodẽ modo debemus

ymaginari de memoria. ¶ Finaliter philosophus ostendit per quem modum saluatur memoria. dicens quod frequentes meditationes circa aliud saluant memoriam illius que meditationes nihil aliud sunt quam multotiens speculari circa ymaginem alicuius rei considerando ipsam esse ymaginem talis rei. ¶ Circa hunc textum sunt quatuor dubia. et quatuor problemata.

Primum dubium

Utrum memoria sit solum preteritorum. ¶ Pro responsione supponendum est primo. quod ad actum memorandi requiritur quod aliquis actus sit preteritus. et talis actus cum eius obiecto est obiectum memorie ¶ Secundo supponitur quod in memoria debent esse tria representatiua. Primum est species sensibilis et representat rem cuius est memoria. Secundum est intentio que representat actum cognoscendi preteritum. Tercium est representatiuum temporis in quo illam rem cognoscimus. Sunt tria representata scilicet res cognita. tempus in quo cognoscebatur res. et actus cognoscendi rei. Tercio supponitur quod memoria accipitur interdum pro potentia memoratiua. et interdum pro actu potentie memoratiue. et hoc dupliciter. Uno modo pro actu primo et sic est species vel intentio reseruata in potentia memoratiua. Alio modo capitur pro actu secundo. et sic est unus actus cognoscitiuus quo memoramur rem representatam per talem speciem ¶ Quarto supponendum est quod memoria est aliquorum tripliciter. Uno modo tanquam representatiuorum et sic est speciei sensibilis obiecti et temporis et ipsius intentionis. et sic certum est quod memoria est presentium cum ista tria sint specialiter in memoria. Alio modo est aliquorum tanquam representatorum quia ille actus quem memoramur. et similiter illud tempus sunt preterita. Aliquando tamen est res presens ut cum memoramur alias vidisse album quod nunc videmus aliquando futura. ut cum memoramur nos cognouisse antichristum. aliquando etiam preterita ut cum memoramur nos cognouisse hominem qui nunc est mortuus. Istis suppositis dicendum est quod memoria est de preterito ut de obiecto propinquo et directo. obiectum autem propinquum et directum est ipse actus cognoscendi preteritus et ipsum tempus. non est tamen necessarium quod sit de re preterita tanquam de obiecto remoto et indirecto.

¶ Secundum dubium. Utrum memoria sit passio primi sensitiui. Dicendum quod si memoria capiatur pro actu cognoscitiuo memoratiuo. sic memoria est passio primi sensitiui. scilicet ipsius sensus communis. ita quod est una qualitas realiter sibi inherens. Si autem capiatur memoria pro habitu memoratiuo. sic est passio secundi sensitiui scilicet fantasie

¶ Tercium dubium. Que est potentia memoratiua. Respondent illi (qui negant quinque sensus interiores) quod si capiatur memoria pro potentia receptiua actus memoratiui et sic est realiter sensus communis. Si vero capiatur pro potentia receptiua speciei sensibilis et intentionis reseruate in absentia rei sensibilis sic est realiter ipsa fantasia ¶ Sed dicendum est sicut dictum fuit supra. quod potentia memoratiua est una potentia situ distincta ab ipsa fantasia cuius organum est est qualitatiue distinctum ab organo fantasie.

¶ Quartum dubium. Utrum ponenda sit memoria intellectiua distincta a memoria sensitiua. Videntur plurimi dicere quod non. et hoc patet per Auicennam in sexto naturalium. quia vel illa distinctio esset ex parte anime vel ex parte corporis. non ex parte anime cum ipsa sit una et simplex et eodem Nec ex parte corporis. quia talis potentia non esset affixa corpori. Dicendum est tamen quod ponenda est in parte intellectiua memoria reseruatiua specierum intelligibilium. que tamen non est realiter distincta ab ipsa anima. sed solum formaliter et ex non natura rei. Patet quia quidem experitur apud seipsum quod ipse reseruat species intelligibiles in absentia intelligibilium eodem modo sicut reseruat species sensibiles in absentia sensibilium. Et eadem ratione ponenda est talis distinctio inter memoriam et ipsam animam qua ratione ponebatur distinctio inter intellectum et ipsam animam

¶ Primum quodlibetum. quare est quod dum homo adhibet magnam diligentiam ad memorandum de aliquo. non potest bene memorari. et quando non facit tantam diligentiam bene memoratur. Dicendum quod causa est. quia tunc fit magna perturbatio in organo reseruatiuo specierum et tunc concurrunt plures species illius de quo vult memorari. ¶ Secundum. quare ad memorandum tamen proficiunt signa et figure corporales. Dicendum quod quia per talia signa actuatur memoria quando aducit species alicuius alterius cognoscibilis a specie illius rei de qua intendit memorari. Ad hoc autem multum prodest notus ordo extraneorum et diuersarum figurarum. eo quod species illarum fortius imprimuntur in mente nostra ¶ Tercium. quare volentes memorari mouent capita vel proiiciunt caput. Dicendum quod causa est. quia inter organa estimatiue et memoratiue ponitur aliquod corpus quod claudit cellulam memorie. et tale corpus per motum capitis remouetur.

¶ Quartum. quare melius memoramur in tenebris quam in luce. Causa est. quia in luce occurrunt multa fantasmata actum memorie impedientia. in tenebris autem non

¶ (De reminisci autem.) ¶ In hoc secundo capitulo philosophus determinat de reminiscentia. Et diuiditur in quinque partes. In prima ostendit quid sit reminiscentia. et ponit sex conclusiones. Prima est noua acceptio sensus vel scientie non est memorie resumptio. capitur autem hic memoria pro actu memorandi. et noua cognitio pro noua noticia alicuius rei memorabilis. Hanc conclusionem probat sic. quia noua acceptio non presupponit cognitionem de re memorabili. sed resumptio memorie presupponit illam. igitur. Secunda conclusio. noua acceptio sensus vel scientie non est memoria. Patet quia actus memorandi necessario est facti esse. sed noua acceptio sensus vel scientie non est huiusmodi. Ex quo patet quod noua acceptio sensus vel scientie non est reminiscentia. quia reminiscentia magis videtur distare a noua acceptione sensus vel scientie quam memoria vel scientia. Tercia conclusio. immediate accepisse sensum vel scientiam non est memorari. Patet quia immediate accepisse sensum vel sciam est habuisse sensum vel sciam sine interruptione actus cognoscendi. Sed memoria non est sine tali interruptione. similiter nec reminiscentia. igitur. Quarta resumptio memorie non est reminisci. Patet quia resumptio memorie potest esse sine interruptione habitus. non autem reminiscentia. igitur. Quinta conclusio. reminiscentia est resumptio sensus vel memorie. id est actus sentiendi vel consiliandi. Patet quia quandocunque de aliquo reminiscimur nos iudicamus quod illud alias cognouimus hoc autem non possumus nisi resumendo actum sentiendi vel simile. ergo reminiscentia est resumptio sensus vel scientie. Sexta conclusio. ad reminiscendum plus requiritur quam resumptio sensus vel scie. Patet quia possibile est quod postquam aliquis amisit habitum quod readdiscat habitum quem habuit et tamen quod nihil consideret In quo casu manifeste apparet quod resumit sensum vel sciam. et tamen non reminiscitur quia non considerat utrum illud alias senserit. igitur etc.

(Contingūt autē.) In hac secūda parte declarat philosophꝰ moduꝫ reminiscēdi ex parte reꝝ sensibiliū. Et pmo assignat pncipia remīscentie dicēs ꝙ remiscentie fiūt p hoc ꝙ motꝰ aliq̄ nati sīt sequi se īuicēꝫ. ⁊ ipa sequela aliquādo fit de necc̄itate. ⁊ aliquādo ex ꝯsuetudine. Ex necc̄itate sicut moto sensu exteriori necc̄ est moueri sensuꝫ ꝯmunē. Ex ꝯsuetudine vero vt si quis quādo videbat solis ortum cōsueuit ire ad scolas. quādo aūt audit loqui de solis ortu recordatur de scolis. Aliqui aūt citius ⁊ p pauciores actꝰ assuescūt ad aliquos motus q̄ alij. Modus aūt reminiscendi est iste. ꝙ si tu es aliquid oblitus ⁊ de illo velis reminisci debes cogitare de illis que ad illud oblitum habēt aliquā habitudinē. ⁊ tūc ex ꝯsideratōne illius sequit̄ considera° siue apprehensio obliti. Unde querētes reminisci de aliquo hoc modo procedūt. ꝙ si prius nō poterant de aliquo oblito reminisci propter qd̄ cessauerūt ab actu reminiscēdi. tamē a casu videntes aliquod sil'e ipius obliti statim remiscunt̄ eiꝰ ⁊ hoc fit p multas ⁊ diuersas habitudīes. vt puta quādoq̄ a simili quādoq̄ a ꝯtrario. ⁊ quādoq̄ a propinquo. Mouet autē philosophꝰ circa predc̄a quedā dubia. Primū est. quare est ꝙ aliquādo bene reminiscimur coꝝ que procul sīt. ⁊ tamē nō possumꝰ reminisci eoꝝ que sīt prope. Respōdet ꝙ aliquādo apprehendimus aliqua que habēt propinquā habitudinē ad ea memorāda que procul sīt. i. que a longo tēpore fuerunt. Sed quādoq̄ aliqua que prope sīt inconsueta sīt nobis ⁊ ad ea rememoranda non habemus aliquid qd̄ habeat sufficientē habitudinē vt ea rememoremur. Ex hoc infert̄ primo. ꝙ quādo ex cōsuetudine habemus pncipium ⁊ propinquā habitudinē ad illud qd̄ est remiscendū tūc illud citissime remiscimur. ⁊ si nō tūc non possumꝰ cito reminisci. Sequit̄ vlterius ꝙ facilis est remiscētia in habētibus organa Aliud dubium. q̄ūo differūt readdiscere ⁊ remisci. Dicit ꝙ differunt sic. quia remisci requirit ꝙ aliquid remaneat ī memoria p quod possumꝰ rememorari. sed readdiscere nō requirit aliquid Aliud dubium. quare aliquādo nō possumus reminisci. Respondꝫ philosophꝰ ꝙ hoc est ex eo ꝙ oportꝫ reminisci ab aliquo pncipio memoratiuo ad qd̄ natus ē sequi actꝰ reminiscēdi. Modo constat ꝙ aliquādo nō habemus in cōsideratōne aliquid tale pncipium. sed multa alia extranea consideramus. Exemplū phi. vt qui considerat de lacte cito mouet̄ ad considerandū de albo. ⁊ considerans de albo statim mouet̄ ad considerandū de aere. videtur eīm ipe esse albus. ⁊ considerādo de aere mouetur ad considerandū de humido. quia aer est humidus. Et postea ꝯsiderans de humido mouet̄ ad considerādū de autūpno qui est humidus. ⁊ hoc erat vltimū reminiscendū. Aliud dubium. quale sit pncipium reminiscētie. ⁊ q̄ūo sit prosequēdum. Respōdet phus ꝙ pncipium reminiscēdi est aliquod vl'e applicabile ad plura. ⁊ ideo in remiscendo non opꝫ discurrere p omnia illa eo ꝙ ipm est indifferēs. Aliud dubium. quare aliquādo habētes pncipium ydoneū non possumꝰ reminisci illius qd̄ sciuimus. Respōdet philosophꝰ ꝙ hoc est ex eo ꝙ illud pncipium est cōmune pluribꝰ. ⁊ quia ab illo pncipio cōsueuimus pcedere ad vnuꝫ eorum magis q̄ ad alteꝝ. ⁊ sic quasi naturaliter magis procedimus ad vnū q̄ ad aliud. Est eīm ꝯsuetudo altera natura. ⁊ ideo nos possumus facile reminisci illius qd̄ est minus nobis consuetū. sed propt̄ consuetudinē solam remiscimur alterius. Aliud dubium. quare aliquādo defectuose remiscimur. Respōdet phus ꝙ simile est de natura ⁊ remiscentia. Quādoq̄ eīm in natura fiūt monstra propt̄ extranea ꝯcurrētia in actōne nature. ideo sil'r potest esse defcūs in reminiscētia

(Maxime autem.) In hac tercia parte determinat philosophꝰ modum remiscendi ex parte tēporis. Et dicit. ꝙ ad remiscendū oportet maxime cognoscere tēpus pteritum. Contingit aūt cognoscere illud tēpus pteritum vno modo ſm certam mensuram vt si recolo heri vidisse fortē. Alio modo sine certa mensura ⁊ indeterminate. vt recolo me vidisse fortem sed nescio quādo. Deinde ostendit phs q̄ūo cognoscimus magis ⁊ minus siue in magnitudine siue in tempore. Et dicit ꝙ hoc fit p spēs maioris scꝫ vel mīoris magnitudis. ⁊ similit̄ de tēpore q̄a eīm magnitudo (q̄ cōstituit maiorē angulum in pupilla oculi nostri) apparet maior vl' minor Opꝫ ergo ad remiscendū tēpus pteritum cognoscere. licꝫ eīm millesies videris fortem si tamē apprehēderis cum sine apprehēsione talis preteriti nunq̄ dices te meorari illius.

(Differt autem.) In hac quarta pte poīt philosophꝰ tres differētias inter meoriam ⁊ reminiscētiam. Prima dc̄a est in pmo capl'o. nam q̄daꝫ hoīes sepe bene memorant̄. nō tamē remiscunt̄. Secūda differentia est ex pte obliuionis. nam ad meoriam nō requirit̄ ꝙ sit obliuio. sed ad remiscentiā requirit̄ ꝙ sit obliuio impfecta. ita scꝫ ꝙ spēs ⁊ intētio nō ita integre ⁊ plene reseruatē sint in meoria vt homo p eas prompte iudicare possit de pteritis. sed ad iudicandum de illis adhuc indiget discurrere p alia memorata. Verbi grā. si alicui querat̄ nōne recordaris quid heri comedisti. prompte dicet quid ꝯmedit ⁊ forte dicit nō recordor sed forte recordabor si cogitem ⁊ tūc p illam cogitationem discurrēdo ex alijs meorans erit ibi reminiscentia. Tercia differētia est. quia multis alijs aīalibus brutis inest meoria. Sed reminiscētia si prope sumatur solis hoībus cōuenit. qꝛ ad remiscentiā indigemus discursu syllogistico qui solum aīalibus rōnabilibus cōuenit

(Qz aūt corpa) In hac q̄nta parte ostendit philosophꝰ ꝙ remiscentia est passio corporea. id est ad remiscendū oportet vti organo corporeo. Et hoc ꝯfirmat p tria signa. Primū. quia multi nō potētes remisci turbant̄ ⁊ nō possunt cessare a cogitatōnibus. ⁊ hoc maxime ꝯuenit melancolicꝭ. ⁊ hoc propt̄ maximas impssiones spērum in organo memorie. quod quidē organum est siccuꝫ ⁊ bene retentiuū. Causa aūt quare nō sit in nostra ptāte cessare a cogitatōne est simil'r sicut de proiiciēdo lapidem vl' de mouente rotam. in cuiꝰ ptāte nō est facere rotam quiescere. Ita simil'r remiscendo cum mouemꝰ spūs ⁊ humores existētes in organo meorie. ideo nō est in nostra potestate istos spūs ita ꝯmotos cito facere quiescere. talis aūt ꝯmotio humoꝝ ⁊ spirituū maxime habꝫ fieri in hoībus qui multā habēt huīditatem circa pmum sensitiū. talis eīm huīditas est labilis. ideo nō possunt statim eam quietare. Confirmat aūt istud signum p duo silia Primū est de iratis ⁊ timētibus. quia licꝫ velint abstinere a motu ire vl' timorꝭ nō tamē statim possunt cessare vl' sedare motuꝫ. imo longo tēpore patiunt̄

propter motuz sanguis vel spirituū. quia spūs statim nō possunt q̄etari. Secūdum signū est. quia aliq̄ multum bene attēdentes ad aliquā materiam ꝛ volentes se ab ea abstinere cuz difficultate q̄etant priores cogitatiōnes. sed preter intentōem suam aliquādo incipiūt de tali materia loqui. Secūdum signū pncipale est. nā habentes grossum caput excedens in proportōne ad alia mēbra sunt mali mēoratiui ꝛ mali remisciti q2 multā habent huiditatem in capite propter cui⁹ fluxum nō possunt impssionem retinere qd̄ est contra mēoriam ꝛ propter pturbatōem illoꝝ fluxuū nō possunt recte procedere ad illud quod querūt. ꝛ hoc est ꝯtra remiscentiam. Terciū signum. quia pueri ꝛ senes propter multum motuz in organo sunt male mēoratiui ꝛ male reminiscitiui. Unde in pueris est mult⁹ motus propter augmentuz. ꝛ in senibus propter decrementū. Unde propter talem motū pueri sunt instabiles diuersaꝝ ratōnuz ꝛ diuersoꝝ appetituū vsq3 ad longā etatem. Circa hūc textum sunt quatuor dubia

Primū dubium

Quid est remiscentia. Dicendū q est resumptio memorie. non quidē totaliter sed ptialiter obliti. per processuz ex mēoratis ad īueniēdum illud ptialiter oblitum. ita q remiscentia nō est aliud q̄ actus mēorandi cātus ex actu mēorandi alterius rei ꝛ specie p quā habetur remiscentia que ē actuz in nobis p solaz spēm cāre nō possum⁹ de re pn̄tata p illam spēm.

Secūduz dubium. Utruz ad remiscentiā requiratur obliuio. Dicendū q duplex est obliuio. sc3 totalis ꝛ illa vocatur corruptio vel remotio spēi vel intētionis prius existentis in mēoria. Alia est obliuio ptialis ꝛ est remissio spēi vel turbatio intentōnis. ita q illa species nō est sufficiens ad hoc vt prōpte possum⁹ habere mēoriam de re p̄sentata p illam spēm. sed cuz hoc indigemus mēoria alterius rei. Unde obliuio totalis non reqritur ad remiscentiā. quia tūc remisci esset de nouo addiscere. sed reqritur solū obliuio ptialis. nam remiscendo de aliquo nescim⁹ iudicare prompte q ita sit. sed indigem⁹ processu ex alias mēoratis.

Terciū dubiū. Quō differūt mēoria ꝛ remiscentia. Dicendū q ad mēoriam requirit spēs mediāte qua aliquis potest facilit ꝛ prompte exire in actuz memorādi. Ad remiscentiā vero reqritur spēs mediante qua nō possumus prōpte ꝛ faciliter exire in actuz remiscendi. Nam ad actuz remiscendi duo reqrunt actus p̄cedentes vltra spēm de qua est remiscentia. Primus est aliquoꝝ memoria. ꝛ ille se hab3 vt pncipium actus remiscendi. Secūdo reqritur processus rōcinatiu⁹ ab illo actu remēorandi cuz specie remissa ad actuz remiscendi. Quartū dubium. Quare querēs ꝛ laborans ad remiscenduz nō potest remisci. ꝛ postea non q̄rens remiscitur. Causa est. quia aliquādo querēs reminisci hab3 multos motus ꝛ multas aīe appthensiones que nō sunt pncipia remiscendi illud qd̄ queritur. ꝛ cuz ab illis apphensionib⁹ nō pōt recedere ex q̄ putat p illas remisci. ꝛ qn̄ aliqn̄ nūc erit tūc p. sic̄ veit in reminiscentiā illius.

E sompno ꝛ vigilia ꝛc. Iste est liber in quo Arestoteles intendit determiare de sompno ꝛ vigilia cuius sint passiones. ꝛ propter quā cām insunt aīalib⁹. Et vtrum cuicūq3 insit vnū eoruz ꝛ alteꝝ. Et intēdit etiam determinare de sompnio sc3 propter quā cām dormiētes aliquādo sompniāt. Et propter quid dormiētes aliquādo nō remiscunt suoruz sompnioꝝ. Et vtruz etiam p sompnia ꝯtingat futura p̄dicere. ꝛ si sic vtꝝ naturalit vel casualit hoc fiat. Diuiditur aūt in tria capitula. In quoꝝ primo ostēdit cui⁹ passiones sint sompn⁹ ꝛ vigilia. ꝛ diuidit in tres partes. In pma pbat q̄nq3 ꝯclusiones. Prima ē. sompnus ꝛ vigilia habēt fieri circa idem. probat. quia sunt puatiue opposita. igit. Secūda ꝯclusio. sompn⁹ ꝛ vigilia sunt passiones sensus. pat3 sic. q2 illius sompnus ꝛ vigilia sunt passiones p quod cognoscūtur. sed p sensus cognoscunt. igitur. Tercia ꝯclusio. sompn⁹ ꝛ vigilia sunt passiones corpis ꝛ aīe. probat. quia illius sompnus ꝛ vigilia sunt passiones cui⁹ sentire est passio. s3 sentire nō est passio aīe tm̄ nec corpis tm̄. sed aīe ꝛ corpis simul. ergo. Quarta ꝯclusio. sompn⁹ ꝛ vigilia nō insunt plantis. quia eis nō inest sensus. ergo. Secūdo pbat philosoph⁹ h̄. q2 plantis solū inest vegetari augeri ꝛ diminui. Quita ꝯclusio. oīne aīal sanum quādoq3 dormit ꝛ quādoq3 vigilat. ꝛ nulluz est q semp dormit vel q semp vigilet. Primā partē probat inductiue inducendo in aīalibus aquaticis ꝛ terrestrib⁹. Secūdam partē probat sic. ꝛ pmo q nulluz est aīal qd̄ semper vigilet. quia cuicūq3 inest aliqua opatio ei inest q̄es qua q̄escit ab illa opatōne. sed cuilibet aīali inest opera⁹ labariosa sc3 sentire. ergo. Sed q̄es illius operatōnis est sompn⁹. ergo nulli aīali semp inest vigilia. Secūdo ostendit q nullum est aīal quod semp dormiat. quia si sic aīal frustra haber3 sensuz

In hac secūda parte isti⁹ capli ostendit philosoph⁹ cui⁹ partis aīe sompnus ꝛ vigilia sint passiones ponendo tres suppōnes. Pria est. q aīalium quedā habēt oēs sensus sicut aīalia perfcā. Alia habent plures sicut talpa. Alia soluz habent gustum ꝛ tactum sicut aīalia terrestria. Secūda suppositio. sompn⁹ est ligamentū oīm sensuū exterioꝝ. Tercia suppō est. preter sensus pticulares oport3 ponere sensum cōmunez. Probat philosoph⁹ dupliciter. quia al's non pciperemus nos audire vel videre. Secūdo patet. quia nos nō possemus ponere differentiam inter sensibilia. Hoc supposito probat philosophus tribus rōnibus q sompn⁹ sit passio sensus communis. Prima est illius ꝟtutis sompnus est passio q̄ est cōmunis ꝛ maxime pncipalis in oībus aīalibus sed sensus cōmunis est hmōi. ergo. Secūda ratio est. quia vel sompn⁹ est passio sensus cōmunis vel alicui⁹ sensus pticularis. vel oīm. Non secūdum. quia sompnus est ligamentū oīm sensuū. Nec tercium. quia vnica passio deb3 esse circa vnum subiectū. ergo relinq̄tur primū. Tercia ratio illius sensus sompn⁹ est passio quo īmobilitato īmobilitant oēs alij. ꝛ nō econ

uerso.sed sensus cōmunis est hmōi.ergo. Et quia a/
liquis possz credere q omīs īmobilitas sensus eēt sōp
nus.ideo dicit phus q sensus aliqñ īmobilitanł prop
ter infirmitates aut passiones. Consequēter ostendit
philosoph9 propł quā cām aīalia dormiūt.dicens q
somnus inest aīalibus propł salutem eoꝝ.quia omē
qd exercet aliquam opatōem laboriosam necesse est ha
bere aliquā quietē propł eius salutem.sed omīa aīma
lia st hmōi.ergo. Sed quies opatōnis sensus ē somp
nus.ergo necesse est omīa aīalia habere somnū prop
ter eoꝝ salutem. Consequēter subdit philosophus
q vigilia est finis somni.quia vigilia est finis illius
qd inest aīalibus propł salutem eoꝝ.sed somnus est
hmōi.ergo. His pmissis ōndit philosoph9 cui9 p/
tis corpis somnus sit passio.dicens q somn9 est pas
sio cordis. Patz sic.quia illius somn9 est passio qd ē
pncipium motus z sensus.sed cor est hmōi.igił

In hac tercia parte phus
ostendit cām efficientē somni z vigilie pmittendo a/
liquas suppōnes. Prima est.vnūquodq aīal necesse ē
accipe nutrimētum spc si aīal diu debeat pseruari in/
esse. Secūdum q vltimū nutrimētum in habētibus
sanguinē est sanguis.z in nō habētibus sanguinē est a
liquid pportionabile sanguini. Tercia est.q vene extē
se p totum corpus st locus sanguis que quidē proce/
dunt a corde. Quartū est.q alimētum pmo recipitur
in stomacho z calor naturalis facit ipm euaporari sic
q fumi euaporati ascendūt ad caput. Hoc supposito
ostendit philosoph9 que sit cā effectiua somni dicēs
q nō omīs impoña sentiendi est somn9.sed solum il
la que cātur ex vaporatōne nutrimēti ascendentis ad
cerebꝝ. Et hoc declarat philosoph9 p quedā signa
Primū est.quia oīa cibaria(q st somnifera)altera/
bunt caput quia ab eis multi fumi ascēdūt ad caput.
Secōm est.quia ex multis vaporib9 puenit somnus
quia homīes laborātes calefiūt interius.z illa calefa
ctio facit ascēdere fumum ad caput. Terciū signum ē
quia videmus q infirmitates cāte ex sugfluitate cali
da z humida(sicut febres z litargie)causant somnū
quia a sugfluitatib9 multi fumi ascendūt ad caput q
causant somnū. Quartū signum est.quia homies in
pucricia multū dormiūt.quia in eis q est maior ps nu
trimenti mittił ad partes supiores. Ideo dicit phus
in littera q pueri efficiūtur epylentici propł nimium
dormire. Unde epylencia est infirmitas qua mēbra
reddūtur tota frigida z rigida Ideo dicit philosoph9
q pueris non debet dari vinū nec nutricib9 coꝝ.quia
vt dicit phūs nullo mō debēt pueri potare vinum vel
nutrices. Quintū signū.homīes habētes venas stric/
tas z occultas st amatores somni z st longe dormita
tionis. Sed habētes venas amplas st breuis somp/
ni. Sextum signū est.quia homies melancolici non
multum dormiūt.quia propł frigiditatē stomachi fit
parua euapora° nutrimēti.ideo pauci fumi ascendūt
ad caput. Ideo dicit philosoph9 q melācolici st vo
races.quia propter frigiditatē stomachi multa appe
tunt.z duri ingenij.quia propł frigiditatez stomachi
male digerūt z habent humores impuros propł quos
efficiunł duri. Ex predcīs infert philosoph9 definitio
nem somni dicens.q somn9 est reciproca° caloris
naturalis ab exteriorib9 ad interiora cāta a vaporib9
ascendentib9 a stomacho ad cerebꝝ.qui ibidē infri/
gidati descendūt inferius.z imobilitāt sensus propł
salutem aīalium. Ex dictis infert philosoph9 tria
correlaria. Primū ē q in dormiētib9 fiūt multi mot9
scz alteratōnis digestionis.motus ascensus vaporis
infrigidatōnis z descensus eorūdem. Secūdum est q
propł grauitatē fumoꝝ claudunł palpebre oculorum
Terciū est.q in dormiētibus partes exteriores z supio
res infrigidanł.z ptes inferiores z intrisece calefiūt.
Et qz ptra hoc aliquis possz dicere q inferētia somp
nū st calida vt vinū.ergo somp9 nō fit propł infrigi
datōem. Ad hoc respōdet philosoph9.q somn9 fit
ab infrigidatione.quia illi fumi cibarioꝝ ascendunt
ad cerebꝝ quod est frigiduz z humidū vbi ingrossan
tur z infrigidanł z postea descendūt Hoc declarat
philosoph9 sic.quia videmus q vapores eleuati a ca
lore solis infrigidanł a frigiditate medie regionis ae
ris vbi puertūtur in aquā z postea descendūt Ideo di
cit philosophus q quādo illi vapores ingrossati non
possunt digeri puertunł in reuma Consequenł ostē
dit philosoph9 cām expgefcōnis.dicens.q causa exp/
gefcōnis est psumptio z digestio illoꝝ vapoꝝ.qz quā
do isti vapores st cōsumpti z digesti calor naturalis
potest ascēdere ad tales ptes exteriores z causare exp/
gefactōem.z hoc intelligēdo de expgefactōne naturali
Hoc declarat philosoph9 pmittendo tres suppōnes
Prima est.q sanguis qui est in capite est purissim9 z
tenuissimus cum sit valde leuis.z ille qui est in ptib9
inferioribus est turpior z impurior quia est grauior.
Secūda est.cuiuslib3 sanguinis pncipiuz est cor. Ter
cia suppō est.q a corde procedūt due vene pncipales
p quaꝝ vnam mittitur sanguis.z p aliam spūs vita
lis. Hoc supposito dicit philosoph9 q post nutrimen
tum fit sanguis maxime impur9 z indigestus.iō post
nutrimentuz fit somn9. Sed quādo nutrimentū est di/
gestum z sanguis est purificatus tūc aīal expgiscitur.
Circa hūc textum st quatuor dubia

Primū dubium

Utrum somn9 sit priuatio vigilie. Uidetur q non.
quia dicit Aresto.q est puentus caloris z reciprocatō
ad cor.hoc totum aūt est positiuū. In oppositum ar
guitur p Aresto.dicentē q somn9 z vigilia opponū/
tur puatiue.somn9 eñ vigilie quedā puatio ē. Et
iteruz dicit q somn9 est impoña sentiendi propł ex/
cessum vigilandi. Impoña autem puatio est potētie.
dicit etiam q somnus est tanq requies.modo requies
est priuatio motus. Dicenduz est ad questionem.
supposito q somnus pure naturalis fit p calorem p
uenientem radicaliter a corde.licet forte existentez in
epate stomacho z alijs membris p quem calorez deco
quitur z digeritur nutrimentum. Et in hmōi digestio/
ne resoluitur ab eo multus vapor z multi fumi.q prop
ter caliditatem z subtilitatē ascendunt ad caput z in/
frigidantur z ingrossanł.z ideo reuertunł versus cor
z reuertendo pducūt secum calorez z spiritus versus
cor.z sic ad cor z alia membra digestiua fit magn9 cō
uentus caloris z spirituū.z ita fortificatur digestio z
generatio spirituū.z quia tūc p meatus constrictos nō
possunt a corde ad membra exteriora mitti spūs sensi
tiui.ideo nō possunt illa organa exercere opus eis de

putatum scilicz opus sentiendi. Tūc ergo dicendum est. ꝙ si capiatur sompnus pro sensibus exteriorib⁹ nō potentibus sentire. vel pro impotētia sentiendi sensuū exteriorꝫ tūc priuatiue opponunt̄ sompnus ꝛ vigilia. Si autē capiatur pro calore ꝛ spiritib⁹ reuersis ꝛ vnitis circa cor. tūc sompnus est quid positiuū sicut vigilia. ꝛ ideo nō opponunt̄ ꝓuatiue. sed quodāmodo magis ꝯtrarie sicut motus ꝯtrarij. Ex quo patꝫ ꝙ sompnus est ꝯuentus caloris ꝛ spirituū ad cor. Vigilia vero extensio caloris ꝛ spirituū ad organa exteriora. ꝛ ſm hoc procedunt ratōnes hinc inde

Secūduꝫ dubium Utrum omnibus aīalibus ꝛ solis insint sompnus ꝛ vigilia Dicenduꝫ ꝑmo. ꝙ necesse est oīe aīal aliquādo vigilare necessitate cōdicionata si scilicz tēpore debito ꝛ oportunato sue speciei viuat ꝛ opationes oportunas exerceat. Patꝫ. quia nō dicitur aīmal nisi ex eo ꝙ habet potentiā sensitiuam. ꝛ in nullo aīmali viuente sine impedimēto ꝛ infirmitate ꝑ tempus sibi debitum ē potētia sensitiua sine opere scilꝫ sentire. Frustra eīm esset ordinata ꝑ naturam ꝛ tamē in eo quod est sentire consistit vigilia. ergo.

Dicendum secūdo. ꝙ oīe animal necesse est dormire intelligendo sicut prius. Patꝫ. quia ſm philosophuꝫ in opere sensus reꝑitur fatigatio. ideo natura debuit ordinare requiem a sensatōne. ꝛ illa si sit naturalis est sompnus Dicendum tercio. ꝙ in plantis nō reꝑitur sompnus. quia sompnus sicut iam dcīm est. ē propter fatigationē ꝛ ad restaurandū vires deꝑditas ex opationibus. plante autē non habent diuersitatē operationū. inde est ꝙ natura ordinauit sompnū in aīmalibus ad hoc vt quiescerēt ab hmōi opationibus. sicut est sensatio ꝛ motus localis. Non autē ab opationibus plātaꝫ que st̄ vegetare ꝛ nutrire. imo illas magis exercent dormiendo ꝙ̄ vigilando Dicendum quarto. ꝙ oībus ꝛ solis aīmalibus inest sompnus. Patꝫ. quia nullum aliud viuens habet talem diuersitatem opationū ꝓpt̄ quā causet̄ fatigatio

Tercium dubium. Quare est ꝙ aīalia magis fatigentur in opere potētie motiue ſm locum ꝙ̄ in opere potētie nutritiue Dicendum. ꝙ ꝑ opus potentie nutritiue calor naturalis vegetatur ꝛ spirit⁹ vitales naturales ꝛ sensitiui generant̄. ꝛ ꝑ consequēs vita confortatur. ideo ex illo opere animal nō debilitatur. imo potius saluatur ꝛ fortificatur. sed hec nō est fatigatō In opere autē sensuū exteriorꝫ ꝛ in motu locali aīma ad ꝯfortanduꝫ organa ꝛ membra exteriora (vt meli⁹ possint in suam opationez) mittit ad exteriora calores ꝛ spiritus ꝛ sic interius debilitatur. ꝛ hec est fatigatio que requirit quietem membroꝫ exterioruꝫ. ꝛ calores ꝛ spiritus refocillentur ꝛ recuperentur in mēbris interioribus. Quartum dubium Utrum ꝑmum sensitiuum sit in corde vel in cerebro. Respondent medici. ꝙ in cerebro. quia lesa ꝑte anteriori cerebri ledit̄ ymaginatio que est sensus interior Similiter sompn⁹ est in cerebro. ergo ꝑmum sensitiuū. Tenet ꝯsequentia. quia sompnus est passio ꝑmi sensitiui. ꝛ hoc ostendit manifeste venarum colligatio que oīes ad cerebrum terminantur. Arestoteles aūt ꝛ Cōmētator dicūt ipm esse in corde tanꝙ̄ in membro ꝑncipali. Patet. nam in formatōe embrionis ꝑmuꝫ (qđ formatur ꝛ sentit) est cor. ꝛ etiam ꝑmum quod dolet ꝛ leditur. Si eīm in aliqua parte interiori sit postema tūc ꝑmuꝫ quod dolet est cor. ꝛ hoc ostendit oīm alioꝫum membroꝫ ad ipm cor ꝑ venas ꝛ meatus colligantiā Auicenna concordans istas opiniones ꝛ post eum Albertus dicunt. ꝙ ꝑmum sensitiuū est originaliter ꝛ ꝑncipaliter in corde organice autem ꝛ subiectiue in cerebro. Sicut eīm vene procedūt a corde ad cerebruꝫ. ita etiam a corde ad epar a quo epate cor fundit sanguinē ꝛ mittit ad oīa membra motus ꝛ spiritus vna cuꝫ sanguine in qbus consistit vita. Primuꝫ ergo organum (ad quod multiplicantur species ꝛ in quo copulant̄) est ipm cor. complementum aūt sensationū ꝛ aliarum opationū est in diuersis ꝑtibus. sicut gn̄are sanguinē in epate. digerere in stomacho ꝛ sic de alijs.

Post hec aūt de sōpnio ꝛc.

Istud est secundum capitulū hui⁹ libri in quo Arestoteles determinat de sompnio. Et diuiditur in tres ꝑtes. In quaꝫ ꝑma ostendit philosophus cui⁹ partis anime sompniū sit passio ponendo tres cōclusiones. Prima. sompniū nō est passio sensus exterioris vl' intellectus. Primā partē probat philosophus quia sensus exterior in sompno nullam habet opatōnem. Consequētia probatur. quia sompniū est opatio facta in sompno. Secūdam ꝑtem probat sic. quia si sic soli homies sompniarent quod est falsum. sicut patet de aīalibus brutis que in sompnio mouent se ꝛ clamāt. Scdāꝫ ꝑtē ꝓbat philosoph⁹ qꝛ sequeret̄ ꝙ solum in sompno ꝑciperemus quidditates rerum ꝛ nō earum accidentia. Cōsequēs est falsum. quia ī sompnio non solum ꝑcipimus ꝙ sortes est homo. sed ꝙ est albus vel pulcher. Patet ꝯsequentia. quia illa sunt ꝓpria obiecta intellectus. Et ex hac ratōne philosophi aliqui volunt ꝓbare ꝙ intellectus nō intelligit singulare nec aliquod accidens. quia aliter ratio phīi non valeret. Sed hoc non est verum. quia philosoph⁹ nō vult aliud ꝯcludere nisi ꝙ ex quo intellect⁹ nō mouetur nisi ab obiecto exteriori. potius deberet intelligere obiectum quod est magis sibi ꝓpⁱum. Secunda ꝯclusio est. Non quelibet apparitio in sompno est sompniū. Probat istud philosoph⁹ duabus ratōnib⁹ Prima est. quia si ita esset sequeret̄ ꝙ apparitio facta ꝑ intellectum in sompno esset sompniū quod est fīm. quia tūc sompniū esset passio intellectus. Patet tamē ꝯsequētia. quia ī sompnio mēoramur de his de qbus nō possimus memorari in vigilia. ergo ꝛc. Pro secūda ratōne ꝑmittit philosoph⁹ quatuor suppōnes. Prima. ꝙ eadem potentia sompniam⁹ qua egrotis vigilantibus apparent multa fantasmata sicut freneticis ꝛ febricitātibus. Secūda suppositio est. ꝙ sanis vigilantibus ꝑ sensum apparet aliquid cuius oppositum ꝑ intellectum iudicamus. Tercia suppō est. ꝙ in sompnio alicui potētie apparet qđ videat audiat ꝛ sic de alijs sensationib⁹. Quarta suppō est ſm aliquos ꝙ in sompno visus aliquid videt. ꝛ audit⁹ aliquid audit quāuis visus nō videat obiectum exterius nec auditus sonum. Quibus suppositis arguit sic philosophus. Si sompniū esset passio intellectus sequeret̄ ꝙ iudiciuꝫ (quo virtus supior corrigit inferiorem) esset sompniuꝫ. consequēs est falsum. Et patet ꝯsequentia quia talis apparitio sepe contingit in sompnis.

Tertia cōclusio. sompniū est passio sensus cōis. patet sic q2 illius sompniuz est passio cuius somnus ē pas sio. sz somnus est passio sensus cōis igitur et sompn⁹ Maior patet q2 sompniuz semper accidit in sompno. Et vt dicit phs p hunc modum sompniuz est passio sensus cōis. q2 in fantasia remanent spēs que sunt si militudines naturales rerum sensitiuaꝝ. et iste sensus in sumpno pn̄tantur sensui cōi et fit sompniū

¶In secunda parte phs inquit quid est sompniū. pmittendo aliquas suppositiones. Prima est q vniuicuiqꝫ sensus sensibilia i nobis causant sensatōem. Secūda est q passio facta a sensibilibus in sensu non solum manet in pn̄tia sensibilium sz etiā in absentia eoꝝ. hanc suppositōem probat phs duabus rōnibus et quibusdā signis. pma ratō sicut est in motu locali ita est in motu alterationis sensus a sensibili. Sz in motu locali non solum motus durat dum pmum mouens mouet sz etiam in eius absentia ergo similiter erit in alteratione sensus a sensibili. Secūda ratio est sicut est in motu alteratōis q̄litatū primarum ita est in motu alterationis sensus a sensibili. Sz in motu alterationis q̄litatū pmarū cessante pmo alterante adhuc non cessat alteratio igitur. Per signa probat sic idem. q2 si diu nos aspiciamus aliqđ obiectum valde splendidum ⁊ ꝯuertamus ad locū obscuꝝ nos. adhuc apparebit nobis q videamus illud splendidum. Secundum signum est. q2 si aliqs diu aspexerit corpus solis ⁊ postea ꝯuertat se ad aspiciēdum aliam colorem puta nigrū vel album. ille alius color apparebit sibi pmo puniceus postea purpureus. Tertiuz signū est. q2 si aliquis fuerit motus et postea quiescat adhuc sibi apparebit q moueat. Quartum est q2 si aliquis odorat odorem valde intensum postea nō poterit pcipere odorem debiliorem vel si percipiat. pcipiat eos ꝯmixtos cuz illo odore forti Cōmuniter ponit tertia suppositio q potētie sensitiue cito pcipiunt species reurm sensibilium. Quarta est nō solū sensus patitur a sensibili sz etiā sensibile patitur a sensu q2 videmus q mulieres mēstruose inspiciētes speculum mūduz purum inficiunt ipsum causando maculam seu lineam. et hoc dicit phus prouenit q2 in eis est multus sanguis indigestus a quo procedunt fumi qui petentes exitum a corpore veniunt ad oculos qui sunt ptes porose et exeunt p oculos inficiendo aerē et postea speculum. et illa macula non apparet in aere propter raritatem ipsius aeris. Quīta suppositio q homines passionati faciliter decipiūtur circa obiecta illarum passionum. quia si homo sit timidus a modico terribili multū timebit sicut accidit i iracūdis. Sexta suppositio q aliquando homines decipiuntur et tamen non latet eos. Sicut apparet de febricitantibus quibus apparent aliquando animalia terribilia in pariete et tamen bene sciunt q non sūt talia animalia. Cui⁹ causam dat phylosophus q2 tales percipiunt ea duplici virtute. quaruz vna est superior ad aliam scz per sensum et intellectum. et intellectus natus est corrigere potētiam sensitiuam

¶In hac tertia parte ostendit phs quid est sompniū pmittendo adhuc aliquas suppositiones. Prima est q species reruz sensibiliū non soluz in vigilia sūt in homine sz etiam in sompno. Et quia aliquis posset dicere si species mouēt sensus in vigilia sequitur q i vigilia sompniamus qđ est falsuz Ad hoc rn̄det phus q hmōi species non eque velociter mouent sensus exteriores sicut species sensibiliuz sensuum interioruz. ideo a motibus specierum sensibilium ipediuntur. sz in sompno ille species possunt mouere sensus interiores q2 amplius non mouentur a sensibilibus sensuum exterioruz. Secunda suppositio est. q hmōi species aliquando pn̄tantur virtuti cognitiue integre et aliquando distorte. Quod declarat phus q2 videmus q in aqua fit motus vertiginis et ille vertigines aliquādo reuertuntur ad earū principium recte et aliquādo distorte. ita est in imaginandum de spēbus potentie sensitiue. Ex quo infert phus duo correlaria. Primum est q pueri non sompniant q2 in pueris est nimi⁹ motus impediens ne huiusmōi species potentie cognoscitiue pn̄tent. Secūduz est q in habentibus ꝯpletam nutritionem fiunt sumpnia recta et vera q2 tunc non fiunt motus nutrimenti in capite impedientes ne species pn̄tentur potētie cognoscitiue. Jdeo dicit phs q sicut est in vigiliaz vnus sensus decipiat et alius (q̄ ē superior) corrigit cuz ita ē in sumpnio. Qđ̄ declarat phs sic q2 in cancellatione digitoꝝ tactui vnū apparet duo sz visus iudicat ibi eē vnū soluz. Tertia est q sicut in vigilia hoībus passionatis ad modicam similitudinez appnt obiecta suaꝝ passionū. ita etiā accidit in sompnijs. Quarta in sompnio aliqñ decipimur et scim⁹ nos decipi. aliquando vero decipimur ⁊ latz nos sicut etiā accidit in vigilia Ex dictis ꝯcludit phs diffinitōem sompnij dicēs. q sompniū ē qđdā fantasma appns in sompno. i. sumpniuz est q̄daz apparitio facta in sensu interiori a spēbꝫ reseruatis in aīali simpl'r dormiente. Et subdit phs q non quelibet apparitio facta ab illis spēbus est sompniuz. Deinde phs mouet tres dubitatiōes. Prima est de his qui in sompno vident lucē lucerne ⁊ audiūt sonum vtꝝ scz tales dormiendo vigilant. Rn̄dit phs q tales dormiūt fm quid sz vigilant simpliciter. Secunda dubitatō est vtꝝ omnis appitio facta in simpliciter dormiente sit sompnium. Rn̄det phs q nō imo aliquādo intellectui fiunt apparitionis que non sunt sompnia. Tertia dubitatio quare aliqui nunqꝫ sompniant et aliqui sompniant in iuuentute et non in senectute et aliqui econuerso. Rn̄det phs q causa pmi est multitudo motuum qs tales habent in capite impediens ne species pn̄tentur virtute cognitiue. et propter eandem causam aliqui non sompniant in senectute nec sil'r in iuentute ¶(De diuinatōe) Jstud est vltimum capl'm huius libri in quo phus determinat de diuinatione Et diuiditur in tres ptes in pma phs inquirit. An in sompnijs cōtingit pūidere futura pmittendo duas suppōes. Prima est. q nō ē ꝯueniēs omittere qn̄ detinetur de diuinatione que accidit in sompnijs. Scđa ē q nō facile ē de tali diuinatōe determinare. pmā suppositōez pbat sic q2 nō ꝯueniēs ē ꝯtēpnere illud qđ oēs vl' plures asserūt sz oēs vl' plures asserūt diuinatōez de futuris ē igitur Maior patet q2 illud quod communiter diciter non omode veritate caret. Tertiā suppositionē probat phus q2 de illo nō ē facile determinare qđ nullaz cām rōnabilē habere videtur sz sic est de diuinatione futurorum ergo non facile est determinare de ea. Et subdit phus q sompnia sunt cause futuroꝝ vel signa vel accn̄tia vel hec omnia vel

quedam. Q autem sompnia sint signa futurorum et cause ondit ph s auctoritate medicorum dicentium quod homines libenter sompniant de his que sunt de sua complexione sicut colerici de calidis et siccis. Sanguinei vero de calidis et humidis et sic de aliis complexionibus. Et si queratur quare non ita bene preuidemus futura in vigilia sicut in sompnis. Rndet phus quod in vigilia motus maiores extrinsicus impediunt minores motus interiores. Modo ad hoc quod aliquis preuideat futura oportet quod sit multum sedatus ab operationibus extrinsicis. quia corpora celestia sunt causa harum diriuationum modo ipsa corpora celestia non possunt influere tales influentias modicas modice perceptibilitatis nisi in mente quietata et tunc quando est quietata tunc a paruis obiectis mouetur fortiter sicut in sumpno ex paruis sonis apparet quod audimus tonitrua. similiter ex modica humiditate cadente super linguam apparet quod gustamus mel Sed in vigilia propter maiores motus exteriores impediuntur minores. Q autem sompnia sint cause futurorum ondit phylophus quia videmus quod homines in sompniis aliquid preuident et postea faciunt quod non fecissent si sompnia abessent ergo illa illa sompnia sunt cause malorum futurorum. Et quod sompnia sint accidentia futurorum ostendit sic. quia si sit aliquod bellum futurorum et sompniemus de illo illud sumpnium est accns illius belli quia siue illud sompnium fuisset siue non nihil ominus fuisset bellum Ideo dicit philosophus quod multa sompniorum non eueniunt quia vt in pluribus sompnia sunt accidentia futurorum

In hac secunda parte phylosophus inquirit a quo proueniunt sompnia Primo ondens quod sompnia non immediate proueniunt a deo. et probat duabus rationibus. Prima est. quia si sic bruta non sompniarent quod est contra experientiam. patet consequentia quia illa que immediate mittuntur a deo mittuntur ad illa que suas apparitiones immediate dirigunt ad eum cuius non sunt animalia bruta. ergo. Secunda ratio quia si sic sequeretur quod prudens sompniarent magis quam stulti. Patet consequentia quia cum ~~dentes~~ sit sume prudens deberet esse magis solicitus de prudentibus quam de stultis. Et quia aliquis posset querere. quare inquiritur causa sompniorum cum non videatur habere causam ex quo huiusmodi sompnia sunt rara et in minori tempore Ad hoc rndet phylosophus quod quamuis sompnia fiunt rara et in minori tempore tamen habent causas determinatas sicut videmus quod aliqua (que raro eueniunt) habere causas determinats. Hoc supposito ondit phylosophus a quo sompnia proueniunt dicens quod sompnia sunt in duplici dria. Quedam sunt quorum principium est in nobis sicut fleumatici sompniant de aquis. Alia sunt que accidunt preter naturalem complexionem sicut si homo sompniatet de bello futuro. De primis phylosophus non intendit quia apparet quod immediate proueniunt a complexione naturali. Sed de aliis dicebat empedocles quod ab illis rebus de quibus sompniamus egrediebantur aliqua corpora athonalia prouenientia vsque ad sompniantem mouentia animam ad cognoscendum illud a quo proueniunt Et quia hec opinio est falsa et etiam Aristotiles multoties eam reprobat vt putauit primo de generatione ideo hic non reprobat eam. Ideo dicit phus quod huiusmodi sompnia proueniunt a celo et non per defluxum aliquorum corporum. vt diffuse patet in littera.

In hac tertia parte ostendit phus quomodo per sompnia contingit preuidere futura. dicens primo. quod quibuslibet hominibus indifferenter tam sapientibus quam stultis contingit preuidere futura quia ipi in differenter a celo moueri possunt. sed tamen aliquibus accidit sepius preuidere futura. quia quidam sunt homines qui extasi sunt expositi et in istis accidit preuidere futura eo quod eorum mens est denudata a curis et motibus extraneis sed melancolicis hoc accidit propter eorum complexionem Consequenter phus ostendit qui sunt veri interpretes sompniorum dicens. quod ille est artificiosissimus iudex sepmorum. i. bonus interpres qui sit aspicere similitudines que visa fuerint in sompniis et eas compare ad ea que significant et representant et ad constellationes celestes. Circa hunc textum sunt quatuor dubia.

Primum dubium. Quomodo debet intelligi diffinitio sompnii que est quod sompnium est fantasma quoddam in sompno. visum Dicendum quod sic debet intelligi. Sompnium est apparitio fantastica facta dormiendo circa primum sensitiuum. Et dicitur notanter circa (primum sensitiuum) ad denotandum quod circa intellectum non est sompnium et quod sompnium est passio primi sensitiui et causantur effectie ab eo. Dicitur autem (apparitio fantastica) nam apparitiones sensuum exteriorum non dicuntur sompnia. nec etiam apparitiones que fiunt in vigilia. Est autem triplex apparitio in sumpniis. vna est debilis in principio dormitationis sicut cum aliquis incipit dormitare adhuc debiliter percipit candelam ardentem et hominem loquentem siue sit per sensum interiorem siue exteriorem et talis apparitio non est sompnium cum non sit apparitio fantastica. Alia est apparitio per intellectum qua contingit interdum sillogisare dormiendo et ex ista est sumpnium. Tertia est apparitio que fit per species reseruatas in fantasia presentante sensui communi et talis est duplex. quedam fit vigilando. sicut illa que est propter frenesim propter timorem vel propter aliquem similem passionem. Alia fit dormiendo et illa est sompnium.

Secundum dubium. Quare species reseruata in fantasia magis faciunt apparitionem in sompno quam in vigilia Respondet phylosophus quod species in fantasia reseruate sunt debiles et motus a sensibus exterioribus in presentia sensibilium sunt fortiores. modo fortiores motus et fortiores apparitiones obfuscant minores siue in delectationibus siue in tristiciis. et in fortibus meditationibus et hoc declarat aristoteles sufficienter et ideo cum in sompno non sit sensus occupatus per fortes motus sensuum exteriorem potest percipere apparetiones ab illis debilibus speciebus reseruatis in fantasia et non ita potest in vigilia propter motus factos a sensibus exterioribus. Cuius signum est quod omnes timent. si ponantur in tenebris propter potentiam fantansmatum si ponantur in luce non timent eo quod tunc sensus exteriores sunt occupati.

Tertium dubium Quare ergo in sompno aliqua fantasmata apparent et aliqua non et aliquando apparent et aliquando non Dicendum quod hoc est ideo quia aliquando via a sensu communi ad fantasiam est obstructa vaporibus grossis et aliquando illis vaporibus digestis soluta est via et cum obstructa est non fit sompnium. Et inde est quod in principio sompni et in fine sompniamus sed non in medio quia sicut in principio nondum est via bene obstructa. et in fine consumpti sunt vapores obstruentes. Etiam alia causa est quia ante digestionem vaporis est multum turbatio in calore spiritibus propter motum illorum vaporis. ideo sensus fantasmatum ita turbati sunt quod nihil determinate possunt representare. et sic assumulantur speciebus rerum in aqua fortiter mota. que non faciunt certam apparitionem sed post sedationem

turbatões pñt facere et fieri sompnia. Causa at quare aliq sensus magis reputant q alie est fortz ipressio speciei in fantasia z in illa fit vel propter frequētē meditatõez vel propter magnaz attentõem. aut ex admiratione vel ex delectatõne z tristicia annexa aut alia passione anime. vel etiam interdū propter cõplexionez fortificantem spēm sibi cõuenientem. Et si arguat ergo sequeret q sensus fortiores sp deberent nobis apparere cuius tñ oppositū sepe cõtingit. Dõm cū phõ q hoc nõn oportet. nā multitudines spēx fiūt in sanguine z spiritibus motis et licet pri9 fortior apparcat tñ adueniens apparebit fortior cū ipse in sanguine apportat et depdet pmū. Posset etiam assignari alia cā qr aia fm sensum et intellectum appetit noua videre iõ adueniente noua apparitõe licet sit debilior tñ fortiter attendit ad illā. fortis autē attētio aufert omes apparitões aliox sicut expit. Sic ergo pter admiratiõem sensus tendit ad vnū dimittendo aliud. Quartum dubiū. vtx sit possibile diuinare p somnia. Pro solutione supponendū est q origo sompniox a spēb reseruatis i fantasia ē fortificatõ āt z cõx puocatio. est aliquando a cõplextõne aliqñ a passione corpis. aliqñ a passione anime. aliqñ ab influētia celesti vel alteri9 cõtinentis. Hoc supposito. dõm est pmo q si sompnium fiat pcise ex spēb in fantasia nõ valet ad pnosticādū de futuris. Scdo dõm si sompnia puocent a cõplexione vel passiõe corpis expt9 medic9 posset p talia sūpnia iudicare de cõplextõe. de sanitate. et de egritudine et cõiecturat pnosticare de morte z vita. Dõm tertõ q si sompnia puocent a passionib aīe tunc sompnians pt prenosticare q īclinat9 est ad futuros actus ad q̄s inclinat talis passio. Dõm q̄rto q si ad pductiõem sumpniox cõcurrat īfluētia celest prudēs posset cõiecture z pnosticare d futuro p talia signa. Et si q̄rat quō g propter talia signa sompnians loq̄tur z ābulat interdum viso q sensus st ligati. Dõm q sufficit fortis fantāsia ad mouēdū potētias executiuas z ex cõñti ipm aīal. Et hui9 signū ē q sompniātes z loq̄ntes siue ambulantes in sompnijs bñ memorant sompniox sz nõ hñt memoriā de actõib factis in sompnijs nec etiam disticte possūt loqui eo q actus illi st circa sensibilia exteriora z propt ligatõem sensuū exteriox nõ pñt per sensus spēs deferri ad memoriā z i ea reseruari. Nec fantasia põt ita fortiter z distincte mouere sensus exteriores. vt fiat disticte locutõ. Et si q̄ras quō g i sompnijs cõtingit hoies subtiliter ābulare p vitas z trabes et aparire hostia q̄ nõ possent in vigilijs. Dõm q h sepe cõtingit ex assuefactõe z etiā propter ligatõez sensuū exteriox sepe cõtingit securius ambulare eo q paucio ra cogitātur q si sensus essent vigiles.

De eo autē

Postq determinatū est de sompnio et vigilia determinat de longitudīe et breuitate vite eo ōndēs causas eax. Et diuiditur iste liber in duo capitula. in quorum primo determinat de his q̄ non st causa lõgitudinis z breuitatis vite. Et diuidit in duas partes. i pma ponit aliqs suppositões p solutõe q̄stiõis st cuiusd q̄dā suppões. Pria suppositõ ē q aliq st q̄ fz totū gen9 hñt dr̄am in lõgitudine et breuitate vite ab alijs alteri9 gñ z aliq eiusdē gñ hñt etiā dr̄az ad seīuicē sicut genus hominū est longioris vite q genus equorū et similiter genus plantarum qd est quercus est lõgioris vite alijs plantis. Secunda suppositio corporū aliq sunt facilit corruptibilia aliq difficult. vñ ignis aqua aer et terra corrūpuntur propter contrarietatez. Similiter cõposita corrūpuntur propter contrarietatem cõponentium qr si cõponentia sunt corruptibilia propter contrarietatem rõnabile est etiam q cõposita sunt corporalia. Sz forme accñtales simplices aliqñ corrūpuntur a contrario. aliquando propter corruptionem alterius. et aliqnando non corrūpuntur propter aliqd illox sz solū deficiūt eē sicut scia. Istis suppositis mouet tale dubium. vtrū sit aliquis locus in quo (si poneretur aliquod corruptibile) posset ppetuari sicut si ignis poneretur in concauo orbis lune vbi nullum haberet contrariū. Et arguit phus q sic. qr omne (qd corrumpitur) a suo contrario corrūpitur si ergo tale corpus non haberet contrarium non corrūperetur. Et si dicatur q scientia corrumpitur et tamen non habet contrarium. Dicendū q saltem habet cõtrarium in suis actionibus. In oppositum arguitur qr tunc non omne corruptibile de necessitate corrumpitur. Ad istam questionem rñdet phus q tale corpus esset cū difficultate corruptibile. et hoc declarat primo sic probando. q omne qd habet materiam habet contrarium qr materia est in potentia ad vtrūq contrariorum. ergo si aliquid existeret in materia qd non haberet contrarium potentia materie perpetuo esset frustra. Hoc supposito probat phus q nullus est locus in quo si poneretur corruptibile efficit incorruptibile qr oē corruptibile hz materiam et oēs hñs materiam hz cõtrariū z cõtraria sunt actiua z passiua ad inuicez et ab inuicem corrumpunt. ergo nullū ē corruptibile qd fit incorruptibile. Et si q̄rat de mõ p quē ignis corrūpit i cõcauo orbis lūe. Rñdet phs q magnū cõtriat aliqliter puo sicut magna flāmma corrūpit minorez sz h ē p accñs. qr magna flāma in modico tpe cõsumit materiā q̄ pua flāma fouebat. Alit etiā dr q aliqñ corrūpit a cõtinente z licet celū non sit formalit frigidū z eodē mõ ē imaginādā in viuentib q corrūpunt ab extrisicis qr calor natural agit in hūidū radicale z tūc qñ aliqs hūor corrūpit tūc viuēs corrūpitur. Ex his infert phs duo correlaria. pmū ē q oīa in his īferiorbus sp st i motu qr oīa st cõtria vel ex cõtrarijs cõposita iõ i eis sp st mutões. Scdm est q lz trāsmutata de vno loco in aliū locū post sunt maior durātõis tñ nunq pñt ppetuari. Istis suppositis declarat phs q magnitudo nõ est cā lõge vite qr si sic maiores

essent longioris vite minoribus qđ est falsum qꝛ equi
sunt multum maiores hominibus et tñ non sunt lon-
gioris vite ꝙ̄ hoīes. Silr paruitas non causa longe vi
te vel breuitas qꝛ tūc minora eēnt longioris vite maio
ribꝫ qđ ē falsū Et etiā videmus aīalia q̄ua solū dura
re ꝑ annū ⁊ aīalia magna ꝑ plures Silr sāguis nō ē cā
longe vite qꝛ aīalia non hñtia sanguinē sicut apes sꝫ
longioris vite habentibꝫ sanguinem. Silr hītatō sup
terrā non est cā lōge vel breuitatis vite qꝛ animalia a-
quatica sꝫ longioris vite ꝙ̄ habitātia sup terrā

¶In secunda pte ondit phs
q̄ sit causa longe vite p̄mittendo aliquas suppositiōes
Prima est. ꝙ omē aīal est calidum vel hūidū ⁊ ꝙ vi
ta ꝯsistit in calido ⁊ hūido. Secūda est ꝙ senectus est
hūida vel frigida. Tertia est ꝙ calidum frigidum ⁊
siccū sꝫ materia in oībus aīalibus. Istis suppositis
p̄mittit aliqua requisita ad causandū longitudinem
vite. Primū est ꝙ non oportet ꝙ hūidū sit facile desic
cabile. ideo dicit phs ꝙ pīguia sꝫ minus putrefacti
bilia ꝙ̄ macra qꝛ in pīguibus difficilit̄ exsiccat̄ ⁊ exa
latur hūidū ꝓpter viscositatē ꝙ̄ in aliis. Secunduꝫ
est ꝙ si aliqd debeat esse lōge vite oportet eius hūidꝫ
esse multum ⁊ magnum qꝛ si esset paucum de facili ex
siccaret. ideo dicit phus ꝙ in pluribꝫ maiora anima-
lia sunt longioris vite minoribꝫ. et maiores plante mi-
noribꝫ. Tertium est ꝙ hūidum nō debet solum eē quā
tum sꝫ etiam quale ita ꝙ sit determinata ꝓportio hūi-
di cum calido sic ꝙ vnū non sufficiat excicare alteruꝫ
ideꝫ dicit phs ꝙ hoīes sūt longioris vite aīalibꝫ maio
ribus eo ꝙ in hoībus calidum est melius proportio
natum hūido ꝙ̄ in aliis aīalibus Quartuꝫ est ꝙ vi-
uens nō habeat nimiā hūiditatem vel supfluā qꝛ hūi
ditas supflua est extinctiua caloris. Silr hūidum nō
debet esse facile corruptibile nec facile excicabile. Ex
his patet causa longitudinis vite q̄ ē ꝙ hūiditas na-
turalis sit multa non defacili excicabilis debite pro-
portionata cū calido non admixta hūiditati supflue.
Et ꝑ oppositum est de cā breuitatis vite. Et subdit
phs ꝙ coitus est causa breuitatis vite ⁊ ꝑ oppositum
abstinētia ē cā lōgitudinis vite qꝛ in coitu euacuatur
hūiditas ꝓpria ꝓpter qđ ꝯcludit phs ꝙ mulus ē longi
oris vite ꝙ̄ azinus. silr passeres masculi sꝫ breuitatꝫ
vite ꝙ̄ femelle Et silr femelle in q̄libet spē sꝫ longiorꝫ
vite eo ꝙ nō tm̄ coeūt sicut masculi qꝛ femelle sꝫ frigi
diores. Silr labor magnus inordinatus est causa bre-
uitatis vite ⁊ quies a tali labore est cā longissime vi-
te. Causa ē qꝛ in magno ⁊ inordinato labore aīal de
siccat̄. ideo tādem ꝯsumit̄ eius hūiditas. Ex p̄dictis
infert phs q̄nqꝫ correlaria. Primū est in pluribꝫ mas-
culi sꝫ longioris vite ꝙ̄ femelle supposito ꝙ non exce-
dant in coitu. Causa est qꝛ masculi sꝫ calidiores fe-
mellis. modo caliditas est causa longe vite. Secūdū
est ꝙ viuentia in calidis regionibus tempate sꝫ lōgi
oris vite ꝙ̄ in frigidis qꝛ caliditas iuuat̄ ab exteriori
calore Tertiū ꝙ naturaliter frigidi sint pisces ⁊ rane
⁊ in calidis regionibꝫ sꝫ maioris q̄ntitatꝫ ꝙ̄ i frigidis
Causa est qꝛ illa aīalia sꝫ ex natura frigida q̄ in locꝫ
frigis ꝯstringunt̄ sꝫ in calidis regionbꝫ dilatant̄ ⁊ effi
ciunt̄ maiora Quartuꝫ est ꝙ hmōi aīalia naturalit̄
frigida oīo nō fiunt i frigidis regiōibꝫ vel si fiunt mi
nora. et breuioris i vite ꝙ̄ sꝫ calidis regionibꝫ Quītū
correlariuꝫ est ꝙ tā plāte ꝙ̄ alia aīalia nō suscipientia
nutrimentū corrūpunt̄. qꝛ in viuētibꝫ calor naturalis
ꝯtinue agit in hūidū. ideo qn calor naturalis i hūidi-
tatem extraneam non agit. agit in propriam humidi-
tateꝫ corrūpendo ⁊ destruendo eam ideo viuens tunc
corrumpitur.

¶Istud est scđm capl'm huiꝰ libri in quo ꝯpat
phs viuētia ad inuicē penes longitudinē ⁊ breuitateꝫ
vite. et diuidit̄ in tres ptes. p̄mo ꝯpat aquatica gradi
dientibꝫ ⁊ dicit ꝙ ipsa sunt breuioris vite eo ꝙ minus
hñt de calore naturali et plus de humido aqueo ⁊ iō
facilit̄ corrūpit̄ calor eoꝝ. i gradietibꝫ āt calidū ⁊ hūi-
duꝫ sunt magis proportionata non tñ aquatica sunt
breuioris vite propter paucitateꝫ hūorꝫ. sꝫ ideo qꝛ illđ
hūiduꝫ qđ hñt est aqueuꝫ ⁊ frigidū et ꝑ ꝯñs defacile
ꝯgelabile Secundo ꝯpat animalia habentia sangui
nem ad non habentia sanguinem. et dicit ꝙ habētia
sanguinē sunt breuioris vite ꝙ̄ nō hñtia nisi in non ha
bentibus sanguinem reconpensentur in magnitudi-
ne Et ratio est qꝛ vita ꝯsistit in calido et hūido. sang
uis aūt naturaliter est calidus et hūidus. Sꝫ aliam
causam assignat phus qꝛ animalia non habentia san-
guinem non hñt tm̄ de pinguedine et dulcedine quā-
tuꝫ hñt habentia sanguinē mō ex istis fouet̄ vita ideo
dicit phs ꝙ apes sunt longioris vite multis aīalibus
maioribus eo ꝙ apes nutriuntur dulcedine. Tertiō cō
parat phs animalia ad plātas et dicit primo ꝙ plāte
sꝫ longioris vite ꝙ̄ aīalia. causa ē qꝛ hñt hūiditateꝫ
magis fiscosam ꝙ̄ aīalia. Alia causa est ſm phm. qꝛ
plāte quasi ꝯtinue iuuenescūt. ⁊ in hoc ꝯueniūt aīalia
anulosa cuꝫ plātis qꝛ ptes eoꝝ decise viuūt. differūt tñ
in hoc qꝛ ptes plātarum decise diu pñt viuere non āt
ptes animalium ānulosorum qꝛ ptes aīalis annulosi
decise nō hñt organa ꝑ que possint suscipere nutrimen
ta sꝫ ptes platāꝝ decisaꝝ hñt illđ ꝑ qđ pñt sumere nu
trimētū qꝛ si pouūtur i t'ra germinabit̄ radex Secun
da ꝯpatio plante ⁊ animalia in hoc ꝯueniūt ꝙ mascu
li in vtrisqꝫ sunt longioris vite femellis. Et qꝛ aliqs
posset dubitare qūo in plantis distinguit̄ masculꝰ a fe
femella iō dicit ꝙ sicut in masculis aīalibꝫ supiora sūt
grossiora in supioribꝫ et in femellis est ecōuerso. ita etiā
est in plātis Causa aūt q̄re viri hñt ptes supiores gros
sores est. qꝛ masculi hñt fortē caloreꝫ ideo pñt multuꝫ
de alimento eleuare vt plus mittatur de alimento ad
ptes supiores ptes ꝙ̄ iferiores. sꝫ femelle nō hñt calorē
ita fortē ideo non possunt illud facere Excusat auteꝫ
se phs de vlteriori determinatōne de istꝫ qꝛ hoc ptinet
ad librū de vegetalibꝫ ⁊ plātis. determinare aūt de di-
uersitate aīalium ptinet ad librū de aīalibus. Ideo ꝑ
nūc ea (que dicta sunt) sufficiant Circa textū sūt qua
tuor dubia. ¶Primū dubium In quo consistit vita

¶Dōm ꝙ consistit naturaliter in calido et humido
Qꝫ consistit in calido patet qꝛ videmus animalia et
et plantas debilis caloris corrūpi in hieme vel salteꝫ
fieri minoris potentie ad exercendum opatōnes vita-
les. Qꝫ autem cōsistat in humido ptꝫ. qꝛ tpe nimis sic
co multe plante pereunt et deficiente nutrimento peri
unt omnia viuētia quod requiritur ad restaurandū
humidum consumptum per calorem naturalem vel
extraneuꝫ Ex istis ergo patet ꝙ in viuentibꝫ calidū
et humidum diu durabilia simul et potentia resiste-
re corruptiuis sꝫ causa longe vite. Et per oppositū ca
q̄ non possunt diu resistere corruptiuis sunt causa bre
uis vite. Sꝫ ex hoc oritur dubitatio. Quod calidū
et quod humidū sit illud quod est causa longe vite

non eñ oĩe calidū vel hūidū est causa lõge vite. Dicendū pmo q oz vtrūq esse multū z bene pportionatū sibi inuicez ita q nec calidum possit cito ɔsumere humidū nec hūidū possit extinguere siue suffocare calidū ptz q modicū nõ põt bene resistere corruptiis. iõ ceteris pribus. Maiora sũt longioris vite minoribꝫ. Dõm secundo q hūidū debet esse pigue z firmū. q si esset hūidū aliqñ ipz esset citius inuasibile q̃ si sit pigue. z etiam si esset molle et non firmū ipm esset fluxibile z male seruabile et pter hoc mulieres (q̃ hñt piguedinez magis mollez et aqueam) sũt ɔir breuis vite. Dõm tertio q nõ oz calidū esse supfluū q sicut dictū est oz ipm bñ esse pportionatuz humido. supfluū aũt nõ est bene proportionatū z ideo laborantes ceteris paribus sunt breuioris vite q labor acuit calorez. Dõm q̃rto fm Cõmẽtatorẽ duodecimo methaphisice q oz calidum nõ esse extraneū nec accñtale sz naturale z intraneuz. vñ calor igneus z extrīsecus nõ digerit nec viuificat sz magis exurit et cõsumit. sz calor naturalis q̃ ẽ in spiritibꝫ z in sanguie gñatus est a corde vel pportionabili et a ꝟtutibꝫ naturalibꝫ viuificat. ille tñ aliqñ ẽ ita debilis q indiget adiutorio caloris exterioris ne a frigido ɔtinẽte corrũpat z aliquãdo ẽ ita intẽsus q idiget refrigerio z calor exterior facer febricitare Sz iam itez est dubiū. vtꝝ illud calidū vel hūidū debeat esse aereum vel igneū vel aqueū. Dõm q nõ dz eẽ pure igeneū vl' pure aereū sz ɔplexionabile. silr hūidū in quo ɔsistit vita nec est pure aereū nec pure aqueum sz est hūiduz ɔplexionabile pportiõate admixtū. Sz aũt illud calidū nõ debet esse pure aereū vel igneum ptz q illud calidū sicut dicit aristoteles debet eẽ pigue z hūidū z nõ adustiuū nec supfluū tale nõ pt esse ignis z dz eẽ forte vt obtieat victoriã sup nutrimẽtū et possit ipm decoqre. tales autẽ sũt ɔditões ignis nõ aeris Et vltimo dõm est q illud calidum qđ est cã vite neq hz ortū ab igne nec ab aere sz ab anima et corporibus celestibus Ab aĩa eñ hz q est figurat in mẽbrorū z nutrimẽti digestiuū sine adustiõe. nõ hz etiã ab igne nec ab aere q fm diuersitatez mẽbroꝝ possit dare diuersas ɔplexiones nutrimẽto z hoc manifeste apparet q in eisdẽ locis sũt diuerse pprietates in diuersis spẽbus viuẽtiū. et sunt aliq̃ frigidiores et aliq̃ calidiores qđ nõ esset nisi pter diuersitatẽ formaꝝ substãtialiū z corpm celestiuz q̃ diuersas dispões hñt in istis inferioribus quas nõ hñt p q̃litates elemẽtales z p influentias sibi pprias et ideo de hoc est expientia. nam multe medicine valent ad sciendū alq̃s infirmitates de quibꝫ medici nullã pñt reddere rõnem. sz dicũt eas habere talem ꝟtutez a tota spẽ et hoc est a forma substantiali. vel ɔstellatõe celesti hñte spẽalem pprietatez supra illaz spẽz. tñ bene debet ɔcedi q q̃litates elemẽtoruz disponũt adiuuãt vel ipediũt illas opatiões q̃s anima z ꝟtutes pncipales ab anima venientes debẽt exercere ¶ Scðm dubiū. vtꝝ aĩalia habitantia in locis calidis sint longioris vite q̃ habitãtia in locis frigidis. supponenduz est q locoꝝ (in quibꝫ viuẽtia habitãt) q̃dam sunt excessiue frigida. Alia aũt tẽpata. Duplr aũt ɔtingit mors. Uno mõ p ɔsūptiõem hūidi. Scðo p extinctionem caloris a suo contrario. Dõm est pmo q hitantes in locis tpatis sũt longioris vite q̃ habitantes in locis excessiue calidis vel excessiue frigidis. Patet q in locis tpatis melius consaruãtur pncipia vite sũt calidū z hūidū. Dõz scðo q habitantes in regionibus excessiue calidis sũt longioris vite habitantibꝫ in regionibus excessiue frigidis q i talibus est minor hūiditas z iõ nimis põt calidū ab humido extingui. Dõm tertiõ q in regionibus excessiue frigidis aĩalia sunt longioris vite z p oppositū mortis q̃ dicit ɔsũptio pz q in talibꝫ nõ est sufficiẽs calor ad ɔsumenduz hūiduz intrinsecū. ¶ Scðm dubiū vtꝝ plãte debeant eẽ longioris vite aliq̃bꝫ aĩalibꝫ. videt eñ q nõ pter paucitatez caloris z multitudinẽ hūiditatis aquose. Dõm est q diuersa sunt gña plãtaꝝ. nam quedã sunt arbores z q̃dam herbe. herbaꝝ q̃dã sunt breuis vite z alie longe. Arbores aũt sunt valde longe vite et ppt h̄ ɔuenit eis sp reiuuenescẽtia q̃ nõ ɔuenit aĩalibꝫ. huius cã põt esse. q plante hñt multa pportionabilia corpa. ideo duz ponũtur in terra pñt iterū nutriri z augeri. sz aĩalia pfcã nõ hñt nisi vnū pportõnabile cordi. ideo nõ pñt reiuuenescere. plãte ãt non hñt multuz de hūido aq̃o sz in eis est hūiduz pigue et vis cosuz hñt etiã calorez sufficiẽtẽ z potẽtem resistere ne extinguatur ab hūido ¶ Tertiū dubiū. que cõplexio est causa longioris vite. Pro cuiꝰ solutõne supponitur pmo. q sicut sunt quatuor elementa. ita quatuor sunt cõplexiones. Prima est colerata q̃ est calida et sicca et ɔpatur igni Scða vero saguinea q̃ est calida z hūida et cõpatur aeri. Tertia vero flegmatica q̃ est frigida et hūida z ɔpatur aque Quarta est melãcolica q̃ est frigida z sicca z ɔpatur terre. preter istas ãt ponũt aliqui q̃ntam. quã vocãt tpatã Scðo supponenduz q q̃dam aĩalia hñt fortez calorem. alia vero debilez et indiget calorez extrĩsecam. q̃dãm autez sũt rare ɔplexionis et debilis. Alia vero fortis et bene ɔpacte Istis suppositis dõz pmo q ɔplexio tpata (si esset aliq̃ talis) esset cã longissime vite Patet q in tali ɔplexiõe principia vite optime essent disposita. Dõm scðo q inter ɔplexiões tpatas ɔplexio saguinea est causa longioris vite. deide colerica. tertõ flegmatica. melãcolica ãt ẽ causa breuissime vite. Primū ptz q in sanguineis abundant pncipia vite scz calidū et hūiduz. In colericis autez est pncipium pncipale scz caliditas. in flegmaticis vero repitur alterū pncipiū scz hūidū. in melancolicis aũt nulla pncipia vite sz forte q̃ sunt frigidũ et siccū abundãt. Dõm tertio q aĩalia hñа debilẽ calorez sũt longioris vite in locis calidis q̃ frigidis. Ptz q i locis calidis fortificat coꝝ calor p calidū extrĩsecuz. In locis vero frigidis corrũpit p frigiditatẽ extrĩsecã Sz illi (q̃ sunt fortis caloris) sũt lõgioris vite i locis frigidis q frigidū extrĩsecū claudit poros eorum ita q remanet calidum intrinsecū vnitū et fortificatū cuz ergo illud sit sufficiens sequit qđ est causa lõge vite. Dõm q̃rto q hñtia ɔplexionẽ rarã et debilez sunt lõgioris vite in locis calidis q̃ frigidis. ptz q corpa taliuz sũt porosa iõ frigus cito penetrat ea. et corrũpit calidū intrĩsecū. Ex opposito vero aĩalia q̃ fortis ɔplexiõis z bñ ɔplectiõata sũt lõgioris vite i locis frigidis q̃ calidis. pz q talia sufficiũt rñstere frigiditati ne eorū corpa penetret. z tunc p antipari statim fortificat calor extrĩsecus. Ex quo sequtur q tales in regionibꝰ frigidis sũt multū fortes. multū audaces. multū aĩosi et valde lõge vite quã nobis ɔcedere dignet filiꝰ intemerate virginis marie. Amen.

4

DUNS SCOTUS, JOHANNES. Quaestiones super libros Aristotelis de anima. circa 1492.

Printed in two columns, 62 lines to a column. It has 22 leaves; the size of a leaf is 233 × 172 mm., and the text measures 200 × 138 mm. There is a large initial in many colors on the first leaf, with border decoration.

The title of this work "De anima" is usually translated as "Of the soul." The translation, however, is in many respects misleading. It has often been pointed out that the Greek word *psyche* represents soul as both life and mind; it means both *anima* and *animus*. In some cases the translation "On the vital principle" is more suitable, especially since Aristotle's psychology was based on physiology. But this is not generally satisfactory either. For as "soul" excludes the physiological, "vital principle" excludes the psychological meaning of the Greek word.

The "De Anima" has many weary pages about subjects like the seat, the parts and motions of the soul. Yet several of the chapters are fascinating reading. The nature of sense-perception, imagination, and reason, for example, are expounded with amazing skill and penetration.

In this book Duns Scotus keeps closer to the text than in his other commentaries.

Honoꝝ honorabiliū

noticiam opinantes) ¶ Iste est liber de aīa Aresto. q̄ p̄ma sui diuisione diuidit in phemiū z tractatū. z in phemio tria facit. Reddit em̄ auditores beniuolos cū ostendit scīe bonitatē z honorabilitatē z etiā vtilitatē. Scd̄o reddit eos dociles. cū ponit ea que sūt cōsideranda in hac scīa. z p hoc remouet ignorantiā pure negatōis. Tercō reddit eos attentos p hoc q̄ oñdit huius scīe difficultatē. Dicit g̃ sic. nos Aresto. licz simus opinātes z asserentes oēm noticiā esse de numero bonoꝝ honorabiliū. credimus tñ vnā magis honorabilē altera. z hoc duplici de cā. aut em̄ est honorabilior. eo q̄ certior. aut ex eo q̄ ipa est de rebus meliorib3 z mirabiliorib3. sic aūt est q̄ nobilior z mirabilior res ē aīa. ideo rōnalr ponemus sciam de ea inter p̄ncipaliores scias. Videt em̄ cognitō ipius aie multū pficere ad cognitōem cuiuslibet alterius veritatis. z maxime ad cognitōem rerū naturaliū. nā aīa est p̄ncipiū z esse formale aīalium Diuidit g̃ istud phemiū in tres partes p̄ncipales. in quaꝝ p̄ma intendit duas ꝯclusiōes Prima ꝯclusio. scīa de aīa est p̄ponēda alijs scientijs naturalib3 pter nobilitatē eius z certitudinem. pbat sic. q2 vna scia reddit nobilior altera. aut pter nobilitatem ꝯsideratoꝝ. aut pter certitudinē demonstrationū. sed scīa de aīa inter scias naturales de nobilissimis reb3 ꝯsiderat. z certissimū modū ꝯsiderandi habet. Procedit em̄ ex his que sūt nobis nota experimentalr. g̃ scia de aīa quātū ad certitudinē z nobilitatem est alijs sciētijs naturalib3 p̄ponēda. Scd̄a ꝯclusio. scientia de aīa est multū vtilis. p3 q2 multū val3 ad cognoscendū veritatē aliaꝝ sciarum. eo q̄ ipa est de intellectu z opatōibus eius z de sensu z sensibilib3. mō ipe intellectus siue ipa aīa est p̄ncipiū aīalis z scīe. g̃ zc̄ ¶ (Inquirimus aūt) In hac secūda pte ponit determināda dicēs. q̄ p̄mo inquirendū est de suba aīe q̄d ipa est diffinitiue. deinde de opatōibus eius. opationum aūt quedā sūt pprie ipi aīe. alie vero sūt cōes corpori z aīe. p pprias phs intelligit illas passiones z opatōes ad q̄s exercēdas nō indiget organa corpis. z p cōsequēs intelligit opatōnes ad quas exercēdas indiget organo corpeo. q̄ ꝯueniūt tā hoib3 q̄ brutis. Intendit g̃ phs hāc ꝯclusionē. scia de aīa est valde difficil'. Probat phs mouendo dubitatōes z difficultates in hac scia ꝯsiderandas. p̄ma difficultas est de mō inquirendi q̄dditatē seu diffinitōem aīe. z est tal'. vtrū in omib3 sit vna methadus ad inueniendū q̄d quid est. sicut est vna methadus ad sciēdū passiones de suis subiectis. q̄ vocat demonstratō. vl' vtrū in alia z alia scia sit alia et alia methadus ad inq̄rendū q̄d q̄d est. Si pro in omnibus sit vna methadus. difficile est illā dare. si vero sit alia z alia in diuersis spēbus. tūc adhuc difficilius est in vnaq̄q spēꝝ aīe inuenire vnū methadū z ppriā artē diffiniēdi. Alie dubitatōes sūt de partib3 in diffinitōe aīe ponendis. Vñ q̄uis manifestū sit ex libro posterioꝝ. z septimo metaphisice. que p̄dicata sint ponēda in diffinitōe. dubiū tamē est q̄ sint illa que ponunt in diffinitōe aīe. nā op3 scire p̄mo in quo genere sit aīa. vtrū sc3 sit suba vel accñs. Et deīn vtrū sit actus z potentia. illa em̄ nō parū dr̄nt. ymmo multū. Deīn ꝯsiderādū est. vtrū aīa sit diuisibil' vel indiuisibil'. z vtꝝ omis aīa sit sīlis spēi vel nō. z dato q̄ nō. vtꝝ sint eiusdē generis. Quidā em̄ antiquoꝝ crediderūt oēs aīas esse eius spēi. sed illi solū loquebāt de aīa humana credentes illā determinatōem eē sufficientē. Deīn dubium est de vnitate diffinitōis aīe. vtꝝ sit dāda diffinitō cōmunis omi aīe. vel vtrū cuilib3 aīe sit danda ppria diffinitō. sicut etiā cuilib3 spēi aīalis dat alia z alia ratio siue diffinitō. Alia em̄ est diffinitō equi. z alia hoīs. z alia asini. Et aūt nō sit dāda diffinitō cōis aīali. alia a diffinitōne suoꝝ inferioꝝ pbat. q2 aīal aūt vl'e aut nihil est aut posterius est. diffinitō aūt sp deb3 dari p priora. videt ergo q̄ nō deb3 esse ipius vl'is Scd̄a ꝯclusio assignat cām dubitationū z ordinē dicendoꝝ. na3 dubium est. vtꝝ p̄mo sit determinādū de aīa. z postea de potētijs ei9 vl' ecōtra. z vtrū p̄us de potētijs q̄ de operatōib3. z vtꝝ p̄us de opatōibus q̄ de obiectis. Est g̃ ꝯclusio. q̄ p̄us est determinādū de substātia aīme q̄ de suis potētijs z opatōibus. pbat q2 potentie z operationes sūt accñtia aīe de ipa aīa p demonstratōem scibilia. sed in demōstratōe potissima q̄d q̄d est siue diffinitō rei p̄cedit eius potētias z operatōes. ¶ Et si arguatur. nā potētia z opatōes sūt nobis notiores q̄ substātia siue q̄d q̄d est. z valēt ad cognoscendū q̄d q̄d est. igitur. Accñtia aūt magnā ptem ꝯferūt ad cognoscendū q̄d q̄d est. mō de nobis notiorib3 p̄us est determinādū g̃ p̄us determinādū est de potētijs z opatōib3 aīe q̄ de ipa aīa. Dicit phs q̄ si p diffinitōem subiectoꝝ non possim9 cognoscere accñtia de suis subiectis. tunc ille diffinitōes sūt dyalectice z vane ad demonstrandū passiones de suis subiectis neq̄ de ill' est p̄us determinādū q̄ de passionib3. Est aūt alia dubitatō de passionib3 aīe. vtrū sc3 sint cōes corpi z aīe. vl' vtꝝ aliq̄ sint pprie ipi aīe. Ad quā rñdetur q̄ plurime sūt passiones et operatōes cōes corpi z aīe. que sc3 non fiūt sine corporis motu z mutatōe. videm9 em̄ q̄ corpa rubescunt et q̄ sēsus ab excellenti sēsibili corrūpit. s3 tñ iter ceteras opatōes intelligere videt eē magis ppriū aīe. ad q̄d tñ ꝯcurrit fantasia vel sēsus q̄ nō est sine corpe vl' organo corpeo. z ideo apparet q̄ in nobis nulla sit opatō q̄n indigeam9 in illa corpe. Si aūt aīa nullā habeat opatōnem sine corpe videt q̄ ipa nō sit sepabilis a corpe. sed sp erit inherēs. Si āt habeat opatōnem sine corpe vel possit habere ipa est sepabilis. ¶ Et si dicat q̄ si aīma nō est sepabilis. tūc nullas hab3 passiones ei sm se cōuenientes. z p ꝯñs nō est determinādū de ipa sm se. Respondet q̄ hoc nō op3. lic3 em̄ rectū z curuū nō sint sine

corpib⁹ naturalib⁹.tñ multa ꝯueniũt recto ꝑm ꝙ rectũ et curuo ꝑm ꝙ curuũ. Ita silr licȝ aĩa nõ sit sepabilis a corpe.multa tñ ꝯueniũt aĩe ꝑm ꝙ aĩa.vñ in multis passionib⁹ aĩe manifestũ est ꝙ nõ sũt sine corpe ⁊ motu corporis.sicut pȝ de gaudio odio ⁊cetis.videm⁹ eñ in his passionib⁹ corpa sepe mutari ⁊ in calore ⁊ in gestu. Vñ aliq̃ corpa ex ꝯplexione hñt ꝙ facilr timẽt.ex his pȝ ꝙ tales passiones nõ solũ ꝯueniũt aĩe.sed etiam corpi.

¶(Si ãt sic se habet) In hac tercia pte ostẽdit phus quõ ad phisicũ ptinet determinare de aĩa.⁊ dt pmo ꝙ si res sic se habeãt sicut dictũ est.⁊ tũc ad phisicũ ptinet determinare de aĩa.pbatur q: ad phisicũ ptinet determinare de formis naturalib⁹ qrum opatões ⁊ passiones fiũt p motus corpm.sȝ sic est de aĩa.igit. Et q: nõdũ ostẽsum est ꝙ oĩs aĩa habeat tales corpeas passiones.iõ seqt ꝙ phisicus dȝ determinare de omĩ aĩa. Scdõ poit phs drñas int diffinitões naturales ⁊ dyalecticas.nã phisicus siue naturał diffinit p cãm materialẽ agẽtem et finalez.sed dyalectic⁹ diffinit p genus ⁊ drñam.q̃ est diffinitõ formał. Dicit eñ dyalectic⁹ ꝙ ira est appetitus vindicte.naturał vero.ꝙ est feruor sanguinis circa cor. Tercõ enũerat tres mõs diffiniẽdi. pmus modus est p formã vł p finẽ. Exẽplũ sicut dom⁹ est coopimentũ phibẽs nos a caumatib⁹ ⁊ imbrib⁹. Alia datur p materiã.sicut domus est q̃d ꝯpositũ ex laterib⁹ ⁊ lignis ⁊ lapidib⁹. Alia vero dat p vtrũq₃.sicut dom⁹ est q̃d ꝯpositũ ex laterib⁹ ⁊ lignis phibẽs nos a caumatibus ⁊ imbrib⁹. Vñ phs naturał dȝ diffinire tã p materiã q̃ p finẽ ⁊ p q̃ formã.vt hȝ ordinẽ ad motuȝ naturalẽ. Alie aũt scie diffiniũt p materiã ⁊ formã in ordine ad opatões volũtarias.sicut sũt scie practice. Alie vero sũt q̃ abstrahũt a motu ⁊ mafia ſsibili.sicut mathematica. Ex his ꝯcludit phs ꝙ cũ sicut multe passiones aĩe corpi ꝯueniẽtes ⁊ multe sũt dubitatões de aĩa.iõ videndũ est in isto libro de istis dubitatõnibus et antiquoꝝ opinionib⁹.⁊ si in eis aliq̃d bñ dictũ inueniat illud accipiat.⁊ nõ bñ dicta dimittant.

¶(Principiũ ãt questionis) Ista est ps executiua hui⁹ libri in qua phs ꝓsequit intentuȝ suũ.⁊ diuidit in tres libros ptiales. In pmo libro narrat opiniões antiquoꝝ.⁊ diuidit in q̃tuor ptes.in pma pte recitat opiniones illoꝝ qui inuestigabãt naturã aĩe ex pte ſsus ⁊ motus. Dicit g pmo (intendẽtes ãt de aĩa hñt q̃rere d opinionib⁹ pmoꝝ) vt si aliqua sint bñ dicta ab eis accipiat.⁊ que male dicta videant reprobant ⁊ dimittant.vt oppositis iuxta se positis magis elucescat veritas. Fuerũt g due opiniões inq̃rẽtes naturã aĩe ex pte mot⁹.pma fuit democriti.quẽ sequit leucippus.⁊ ponit aĩmam esse athomos nature ignee ⁊ figuraꝝ rotundaꝝ.vñ illi dicebãt eã esse nature ignee.eo ꝙ ignis est subtilissimum elementũ ⁊ corpm.⁊ dicebãt eũ habere figurã rotundã q: illa est magis motiua ad oẽm drñaȝ positõis q̃ mõ mouent aĩata. Istud ãt pbabãt rõe ⁊ signo. Rõne sic. nã aĩme debẽt mouere corpa.sȝ hmõi athomi sũt maxime motiui.cũ sint maxĩe mobiles.mouent eñ si sit trãq̃litas oĩmoda.sicut pȝ in radijs solarib⁹ intrãtib⁹ p fenestras. Signũ ãt habebãt.q: q̃diu aĩalia respirãt nõ moriũt. h aũt nõ videt eẽ ꝑpter aliã cãm.nisi aĩal respirãdo retrahit athomos ⁊ ꝯpmit ne exeãt. Signuȝ aũt est ꝙ est tales athomi.⁊ istius opinionis satis fuit pithagoras.licȝ quidã pithagorici velint dicere ꝙ aĩa nõ sit ꝓrie athomi.sȝ magis ꝓtus motiua hmõi athomoꝝ in quib⁹ ꝯsistit vita. Scdã fuit opinio anaxagore dicẽtis aĩam esse intellectũ mouentẽ.vñ ille ponit itellectũ in brutis.q: videntur prudentiã ꝑticipare.

¶(Quicũq₃ ãt ad cognoscere) In hac scdã pte recitat opiniones phoꝝ.q̃ inuestigabãt aĩam ex pte ſsus et cognitõis. Fuerũt ãt (vt breuiter dicat) septẽ opiniones illoꝝ. Prima fuit empedoclis ponẽtis sex pncipia reꝝ naturaliũ.q̃tuor materialia.q̃ nos vocam⁹ elementa.⁊ duo formalia.s.ꝯcordiã ⁊ discordiã.q̃ etiam apud eũ elementa vocant. Dixit g empedocles aĩam esse ex hmõi elemẽtis ꝑpter talẽ rõem.q: silr silr cognoscit.aĩa aũt cognoscit oĩa.optet g ꝙ sit de natura omnium. Si eñ debeat cognoscere ignẽ opȝ ꝙ sit de natura ignis.⁊ si ꝯcordiã oȝ ꝙ sit de natura ꝯcordie.⁊c. Supponũt eñ isti aĩam eẽ ex elementis. Scdã fuit opĩo platonis dicẽtis aĩam esse nũerum mouentẽ seipm. Dicebat eñ plato intellectũ esse vnũ.sciam ꝟo duo.opinionem tria.⁊ ſsum q̃tuor.cũ ergo res discernant p intellectũ sciam opinionẽ ⁊ ſsum opȝ aĩam eẽ ex numeris. Tercia fuit opinio thalis milesij.ponẽtis aĩam nõ esse aliud q̃ virtutẽ motiuã corpm.⁊ q: videbat magnetem mouere ferrũ dicebat ipm habere aĩam. Quarta fuit opinio dyogenis dicẽtis eam eẽ de natura aeris. Quĩta fuit opinio eracliti dicẽtis ipam eẽ de natura vaporis.quẽ ipe posuit esse pncipiũ reꝝ. Septima fuit opinio almeonis dicẽtis aĩam esse immortalẽ ⁊ de natura celi.⁊ ipam sp mouere corpa celestia. Septia fuit opĩo quorũdã grossoꝝ.q̃ dicebãt aĩam esse de natura aque maxime mobilis.⁊ istius opinionis fuit ypus. Octaua opinio dicebat aĩam esse sanguinẽ. Sic g oĩa elementa pter terrã iudicẽ acceperunt.hãc aũt nulli dixerũt esse aĩam.nisi aliqs dixerit ipam eẽ ꝯpositã ex omnib⁹ elementis

¶(Cõsiderandũ ãt pmuȝ) In hac tercia pte reprobat opiniões.⁊ pmo illas q̃ inuestigabãt aĩam p motum.inter q̃s irrõnalior est opinio platonis nam ꝑm eã oporteret accñã p se moueri.multuȝ ãt his (q̃ dicta sũt) irrõnabili⁹ est dicere aĩam esse nũeꝝ seipsum mouentẽ.insũt eñ his impossibilia.vnũ q̃dẽ ex se ipo moueri accñtia. Preter opiniões aũt iã positas sũt alie due ꝓpinq̃ illi opinioni platonis.quaꝝ vna dt aĩmã eẽ armoniã ⁊ tpamentũ ꝯrioꝝ.que erit multũ probabilis. Alia ꝟo dt eam eẽ ex elementis.⁊ eẽ in elementis.⁊ illi dicũt mundũ esse aĩatum.⁊ ꝙ aĩa ei⁹ est deus et illa est motiua oĩm.ab ista eñ oĩa hñt ſsum ⁊ motũ.in toto aũt quidã aĩam misceri dicũt.vñ fortassis ⁊ tales opinat⁹ est oĩa esse plena dijs. Vñ oẽs inuestigãtes naturã aĩe ex pte motus ꝯueniũt in hoc.ꝙ nihil mouet nisi moueat.⁊ ꝑpter hoc dicũt etiã aĩam per se moueri.⁊ ꝙ p se moueat hoc magis videt ex ipis operatõibus aĩe. Diximꝰ eñ aĩam tristari gaudere timere ꝯfidere. Ad reprobãdũ aũt illud ponit hãc ꝯclusionẽ dato ꝙ opatões que attribuũt aĩe eẽnt motus. tñ ꝑpter hoc aĩa nõ p se mouet.nõ eñ sũt motus aĩe.sȝ totius ꝯiuncti..pbatur duab⁹ rõnib⁹. Prima rõ.q: hmõi opatões nõ ꝯueniũt aĩe nisi ꝑm aliqs ptes corpis determinatas.sicut eñ videre ꝯuenit aĩe p oculũ.ita irasci p cor.cũ eñ aĩa iudicat aliq̃d esse dignũ ira cor aĩalis mouet.⁊ feruet circa ipm sanguis.⁊ tũc irascit aĩmal Et hoc ꝯfirmat.q: dicere aĩam irasci silr est ac si aliqs dicat eã texere ⁊ edificare.in nullo eñ est drña.nisi q: irasci ⁊ hmõi passiones insũt aĩe p mẽbra iteriora ⁊ nobis min⁹ maĩfesta. Texere aũt ⁊ edificare p mẽbra

exteriora et magis manifesta. cum ergo aia nō dicat̄ p se moueri his opatōibus q̄ sunt texere et edificare. nec dz silr dici in alijs moueri p se. vñ et meli⁹ ē fortasse aiām nō misereri. aut discere. aut intelligere. sz hoiem aia. Scđa rō est. q2 ille opatōes (que debilitant̄ nō ꝓpter debilitatem aīe. sz organi) nō sunt anime tm̄. sz ꝯiuncti. p̄dicte āt opatōes. sicut irasci et sentire sunt hmōi. nā aia non p se debilitat̄. si em̄ accipiat senior oculuz iuuenis vide bit vtiq3 sicut iuuenis. q̄re seniū nō est in sustinēdo aliquid aiām. sz in eo in quo. sicut in ebrietatibus et infirmitatibus. nō em̄ debilitat̄ sentire ex pte aīme. sed hmōi opatōes debilitant̄ ex pte organi. Intelligere āt et cōsiderare marcescunt. aliq̄ quidē interi⁹ corrupto. s. organo fantasie. rōem āt impossibile est. ergo opatōes q̄ attribuūt̄ aīe nō sunt solius anime. sz toti⁹ ꝯpositi ex corpe et aia. Intelligere itaq3 et amare aut odire nō sunt soluz illius passiones. sz hui⁹ habētis illaz ꝑm q illa hz. q̄re nec post corruptōem reminiscit̄ neq3 amat. nō em̄ illi⁹ erat. sed cōis. qđ destructū est. intellect⁹ āt fortassis diuinum aliqđ et impassibile est. Ex q̄ seq̄t̄ q corrupto ꝯposito aia nō reminiscit̄ neq3 amat nec intelligit. pz q2 hmōi passiones nō sunt tm̄ aīe. sed ꝯpositi qđ destructū est. (Tribus āt traditis) In hac q̄rta pte reprobat opinionē eoꝝ qui inuestigabāt aiām p viā cognitōis et oēs illi isti⁹ opinōis ꝯueniebāt in hoc. q cognoscibile est in cognoscēte ꝑm eē reale. Cōtra quos ponit̄ talis ꝯclusio. ꝯgnoscibile nō est in cognoscēte ꝑm eē reale. pz nā null⁹ existimat q in aīa sit lapis aut hō. Vñ nō opz aiām esse ꝯpositā ex oibus si debeat oīa cognoscere. pz q2 sufficiēs est altera ps cōtrarietatis. illa. s. q̄ se hz p modū habit⁹ et pfecti ad cognoscēdū seipām et alterā ptem. q̄ est p modū p̄uatōis et impfecti. recto em̄ et ipm obliquū cognoscim⁹. iudex em̄ et vtroꝝq3 rectū est. obliquū āt neq3 suipius neq3 recti. nō ergo fuit necesse aiām ꝯponi ex omībus elemētis. sz de tali ꝯrietate elemētoꝝ sufficiebat vnū ad ꝯpōem aīe vt etiā cognosceret. Finalr phs cū dt (Oīm cognoscere) mouet q̄stionē q̄ est. vtꝝ aia habeat diuersas ptes essentiales q̄bus ꝯueniunt. ita q vna ps aīe sit in vno mēbro. et alia ps in alio mēbro. sic posuit plato. Rñdet̄ q nō. videmus em̄ in plātis et in q̄busdā aīalibus q in q̄libet pte sunt oēs opatōes aīe. vident̄ āt et plante pcise viuere et aīaliū quedā incisoꝝ tanq3 eandē hñtia aiām spē. et sunt nō nūero vnaqueq3 q̄dē ptiū ꝑm sum hz et mouet̄ ꝑm locū in quoddā tps. Nec vz si aliq̄s dicat hmōi ptes nō eē aiātas. q2 nō pmanēt diu. et hoc solū est ꝓpter defectuz instrumentoꝝ. si āt nō pmanēt nullū incōueniēs est. instrumenta em̄ nō hñt q̄bus saluāt naturā. sed nihil minus in vtraq3 ptiū oīa vident̄ ineē q̄ sunt anime et sitis spēi sunt ad inuicē. et toti ad inuicē q̄dē sicut q̄ nō sepate sunt. sed tota aia tanq3 indiuisibili exñte. Et in hoc finit̄ textus pmi de aīa. q̄ cōiter nō solet legi. et vt breui⁹ memorie ꝯmēdent̄ opiniōes supius narrate de aīa ponunt̄ hec metra. Sic sunt ponētes aiām pmi sapientes. Ignē democritus. athomos leu. pithagorasq3. etc. Circa hūc textū sunt quatuor dubia.

Primū Dubiū est. q̄re scia libri de aīma vocat̄ historiā. Dico pmo q hoc est iō. q2 sic in historia tradunt̄ q̄ dā gñalia et pncipalia gesta. nō descēdendo imediate ad pticularia. ita etiā in li° de aīa determināt̄ q̄dā gñalia. q̄ postea specificant̄ in li° de aīalibus. Silr in historijs tradūt̄ ea q̄ ꝑ sibus exprimur. ita etiā in libro de aīa determinat̄ de opatōibus ꝑsuū interioꝝ et exterioꝝ. Secundū dubiū. q̄re scia libri de aīa vocat̄ difficil. Dico q hō est duabus de causis. Prima est. eo q aīa nō pt seipm mouere ad ei⁹ cognitōem. cū nō cadat sub aliq̄ ꝑsu. Secūda est ꝓpter impfectōem intellect⁹. q̄ nō pt immediate exire in noticiā rei mere intelligibilis. et hō ꝓpter subordinatōem potētiaꝝ. Terciū dubiū. vtꝝ oīs aīa cuilibet aīe sit eadez spē. Dico q spēs capit̄ dupl̄r. vno° ꝓprie p eo qđ ē ꝯpo^m ꝯpōe metaphīca ex gñe et drña. et illo mō aīa nō est spēs. Alio° capit̄ spēs gñalr p eo qđ hz modū spēi. et sic aīa bñ est spēs. et pt hře genus cōe ad aiām ꝑsitiuā vegetatiuā et intellectiuā. Quartū dubiū. vtꝝ rō aīalis ꝑm vnūquoq3 aīal sit alia et alia. Dōm q sic. licz phs introducat illā autoritatē dubitatiue. vñ dt (querendū est an sit vna diffinitō aīe. vel de q̄libz aīa debeat dari alia et alia sicut rō aīalis) capit em̄ rōem p diffinitōe et nō est dubiuz q̄n vnūquoq3 aīal habeat ꝓpriā diffinitōez. dato q sit ea diffiniffintio aīmalis ꝑm q animal.

Queritur vtrum

scia de aīa sit de nūero bonoꝝ honorabiliū. Arguit̄ pmo ꝯ suppositū. s. q de aīa sit scia. c⁹ nō est diffinitō e⁹ nō est scia. aīe āt nō est diffinitō. ergo. Maior ē p hī 1° posterioꝝ. Minor p². q2 soli⁹ spēi est diffini° p phm sep timo metaphice. aīa āt nō est spēs. cū sit ps aīalis. Cōfirmat̄. q2 dato q aīa eēt spēs. ipa tñ non cadit sub ꝑsu. ergo saltē in nobis de eis nō est scia. pz ꝯña. q2 sic habet̄ in fine pmi posterioꝝ. oīs nrā scia orit̄ ex ꝑsu memoria et expientia. Scđo sic. aīa nō est forma natural. ergo de ipsa nō est scia natural. Añs pz. q2 aīa est forma supgrediēs naturā. ꝯña tenet. q2 scia (q̄ ē de obiecto nō naturali) nō est natural. Cōfirmat̄. q2 sic se hz subiectum ad subiectū. ita habit⁹ ad habitū. nā habit⁹ distiguūtur et specificāt̄ ex obiectis. sed subiectū hu⁹ scie nō ꝯtinet̄ sub subiecto natural phīe. ergo Tercō sic. corpus aiātū ē subiectū pmū scie de aīa. ergo nō est aiā. tenz ꝯña q2 vni⁹ sciētie ē tm̄ vnū subiectū p^m. Añs pz. q2 ptes et passiones corpis aiāti inq̄rūt̄ in hō li°. et oēs alie ꝯditiones sibi ꝯueniūt. Cōfirmat̄. q2 iste liber de aīa est sex. t⁹ liber phīe natural. ergo subiectū e⁹ ꝯtinet̄ sub subiecto phīe natural. et ꝯhit ipm p aliquā drñam accñtalē. sed hmōi est corp⁹ aiātū. et nō anima. ergo. Quarto sic. ostendo q nō sit de nūero honorabiliū. q2 illđ nō ē de nūero honorabiliū qđ additū alteri nō reddit ipm honorabili⁹. sz sciā libri de anima addita mal non reddit eos honorabiles. ymmo peiores. sic pz ex Ar. q̄ dt q̄rto ethicoꝝ. q multi sciētes sunt mali. nō ergo honorabiles. et pmo politice dz. q seuissima ē iusticia ferens arma. hoiēs ergo sciētes et mali inhonorabiliores sunt sciētibus. Cōfirmat̄. q2 honestū distiguit̄ ꝯ delcābl̄e et vtile 2° ethicorū. sz oēs sciētie sunt vtiles vl delectabiles. ergo nō hōrabiles. In oppositū arguit̄ in textu. Pro solutōe q̄stiōis soluēde sunt quatuor questionēs.

Questio Prima. vtꝝ subiēm isti⁹ scie sit anima vl corp⁹ aiātū. Rñdet pmo q anima sit subiectū. Pro c⁹ oñsione supponit̄ p° q dupl̄r est noticia de aīā. q̄dā est in se. et q̄dā est in nobis. Noticia de aīā in se est tal. q̄lē aīā nata est facere in intellectu sibi ꝓportōna

to.s3 noticia aīe in nob est tal' qualē nos possum⁹ hr̄e p statu isto de natura ipius aīe. illa āt est imperfecta. ⁊ ha betr solū p experientiā ⁊ effect⁹. Supponitr scđo q aīa differt tripl'r a formis pure naturalib₉. pmo q₂ forma pure natural' in sua mat̄ia nō req̄rit dispōe3 ⁊ organisatōnē quā req̄rit aīa. Scđo q₂ forma pure natural' nō mouet materiā suā quā informat in suo ꝓprio loco. aīa āt mouet corp⁹ qđ informat ⁊ in suo loco ⁊ extra suū locū augēdo ⁊ nutriēdo gradiēdo ⁊ dilatādo. Tercō dr̄ ex eo q forme pure naturales st̄ tm̄ vni⁹ opatōnis vel admodū paucaꝝ. aīa āt est multaꝝ opatōnū. Tercō supponitr q forma dr̄ natural' tripl'r. pmo ex h q ipa est natural' pfectio nature. ita q cū mat̄ia ꝯstituit vnu3 ꝯpositū naturale. ⁊ sic q̄liter aīa est forma natural' etiā loq̄ndo de aī rōnali. Scđo dr̄ forma natural'. q₂ attingitr actiuitate agētis natural' qđ educit eā de potēa materie. ⁊ sic aīa sēsitiua ⁊ vegetatiua st̄ forme naturales. nō āt intellectiua. Tercō dr̄ forma natural'. q₂ ipi⁹ est imediate vniri mat̄ie pme ⁊ imediate in eā resolui. ⁊ sic nulla aīa ē forma natural'. Quarto supponitr q aīa rōnal' pt dupl'r ꝯsiderari. vno° vt forma q̄dā bm eē separabil' a materia. eo q nō pt cadere sub corruptōe. ⁊ sic cōsideratō ei⁹ ptinet metaphico. Alio° pt cōsiderari vt est act⁹ corpis organici phici cū q ꝯstituit hoiem q est ens naturale. ⁊ sic ē natural' pfectō mat̄ie. ⁊ ei⁹ ꝯsideratō ptinet phisico. Ex istis g̃ infertr q de aīa est scia natural' tāq̄ de subiecto pmo. vñ nō o3 ad h q de aliq̄ sit scia q ipm habeat diffinitōe3 ꝯstitutam ex gn̄e ⁊ dr̄ia. al's eīm de ente nō est scia. s3 sufficit q ei⁹ sit vn⁹ ꝯcept⁹ q̄dditatiu⁹ p se. ⁊ m'ti ꝯcept⁹ attributales neccārio sibi ꝯueniētes. Infertr scđo q de aīa in se est ꝟa ⁊ pfecta scia. lic3 nō sit nob p statu isto ꝟa scia de ipa. pt3 q₂ ipsa h3 oīa req̄sita ad h q aliq̄s itellect⁹ ꝓportōnat⁹ suo cognoscibili possit de ea hr̄e sciam. intellect⁹ āt nr̄ nō ē ꝓportōnat⁹ ꝯgnoscibilitati aīe. ⁊ iō nō pt eā ꝯg̊scere nisi p effectus ⁊ al's experientiā. Si eīm ꝯg̊scer3 pn̄tiā ei⁹ eēntial'r poss3 cog̊scere ⁊ absentiā ei⁹. qđ est fl̄m. Infertr 3° q scia quā habem⁹ de aīa est imperfecta. ⁊ habetr a nob in aliq̄ ꝯceptu cōi abstrahibili a sēsibilib₉. Pt3 q₂ habem⁹ de aīa diffinitōem. g̃ habem⁹ de ipa aliquā noticiam. lic3 ipa nō sit sub ꝓpria rōe ei⁹. vñ non possum⁹ p statu isto hr̄e aliquē ꝯceptū ꝓpriū nec adeq̄tu3 de aīa ipa. s3 solū habem⁹ ꝯceptū de rōe gn̄ali. q̄ ꝯuenit sibi et alijs sēsib₉. Infertr q̄rto. q scia de aīa est natural'. na3 ipa aīa est natural' pfectō mat̄ie. g̃ habit⁹ genit⁹ de ea

Questio

Scđa. vtrū scia de aīa sit dignior ⁊ in pmo loco ponēda. Pro c⁹ solutōe. Attēde pmo q triplex est bonū. s. bonū honestū vtile ⁊ delectabile. ⁊ debēt capi mēbra isti⁹ diuisiōis cū p̄cisione. al's eīm nō eēnt opposita. nā q̄dā honesta st̄ delectabilia ⁊ vtilia. nō tm̄ oē vtile est delectabile. sic sectō mēbri ne totū corp⁹ pereat. aliqđ etiā est vtile qđ nō est honestu3 sicut delectatō q̄ est in adulterio. Vñ bonū vtile ē qđ refertr ad aliqđ bonū ꝯseq̄ndū. sic potio amara appetitr ꝓpter sanitatē. Bonū delectabile est qđ sua pn̄tia affert delectatō3 in amāte ipm. Bonū honestū ē qđ sua vi nos trahit in sua dignitate nos allicit. Attēde 2° q scia pt dici bona ⁊ honorabil' dupl'r. vno° denoīatiē facta ab obiecto. ⁊ tūc illa dr̄ honorabilior q̄ ē de honorabiliori obiecto. ⁊ illo° dr̄ Co. ꝯmētō pmo q astronomia est nobilior geomet̄a. Alio° scia dr̄ nobilior in se. ⁊ h dupl'r. vno° q₂ est firmioris ⁊ certioris demrātōnis sicut illa q̄ ꝓcedit p demrātōe3 ꝓpter qđ est dignior ea q̄ ꝓcedit demrātōe q₂. ⁊ illo° mathematice q̄ st̄ in p° gradu certitudinis excedūt alias scias. ⁊ sic geomet̄a excedit in dignitate astronomiā. sic dr̄ ꝯmētator. Alio° dr̄ nobilior. eo q ipa est pfectō ⁊ bonū intellect⁹ naturalit desiderata ab itellectu. ⁊ isto° oīs scia est nobilis.

Attēde 3°. q sciaꝝ q̄dā st̄ practice ⁊ q̄dā speculatiue. speculatiue st̄ in qb₂ solū q̄ritr scire. practice ꝟo in qb₂ final'r queritr op⁹. Nō āt q̄lib3 speculatiua est nobilior practica: q₂ aliq̄ p̄ctica est de nobiliori obiecto q̄ speculatiua. sic moral' scia (q̄ est de hoie) bm aīam nobilior est q̄ scia q̄ est de mineralib₉ vł de colorib₉. q̄ tm̄ st̄ speculatiue. Aliq̄ tm̄ speculatiua est oī p̄ctica nobilior. sicut metaphica. quā phs deā sciaꝝ iō appellat.

Attēde q̄rto. q aliquā sciam eē certiorē alia pt itelligi dupl'r. vno° simpl'r. alio° bm ꝓportōe3. vñ oīs scia bm ꝓportōem est eq̄ certa. op3 eīm oēm scia3 ꝓcedere ex imobil'r veris. s3 simpl'r loq̄ndo vna scia est certior alia et ista certitudo ꝓuenit ex ipo obiecto ⁊ pncipijs eius.

Dic Primo q oīs scia est in se bona: p3 q₂ q̄lib3 scia est natural' pfectō intellect⁹. ⁊ bm phm sexto ethicoꝝ determinat intellcm ad sp dicere veꝝ. ⁊ h est qđ dr̄ 2° elēchoꝝ. q etiā scie maloꝝ bone st̄. Et si dicas forte. q₂ bm Ar'. xij. metaphice. melius est q̄dā vilia scire q̄ nescire. Dico q h veꝝ est. s3 h nō est ꝓpter h q scie sint viles. s3 ꝓpter abusū sciaꝝ q̄ ꝓuenit ex malo appetitu. ⁊ h nō est nisi de p accidens.

Dic scđo q oēs scie st̄ de nūero bonoꝝ honorabiliū. p3 autoritate phi in textu. ⁊ rōe. nā q̄lib3 scia est pfectō intellect⁹. g̃ Dic 3°. q quātū est ex pte obiecti nō oīs scia est d nūero honorabiliū. p3 de scia cāpsoria que est. c⁹ finis est m'tiplicitas pecuniaꝝ. q̄ est bonu3 vtile nō honorabile. Dic q̄rto q scia de aīa inf̄ ceteras ptes natural' phie est dignior ⁊ honorabilior. p3 q₂ est d digniori ⁊ nobiliori obiecto. qđ est aīa q̄ est capax felicitatis. cuiusmōi nō est aliq̄ alia ps phie natural'.

Si arguas de p° motore de q̄ determinatr in. viij. phisicoꝝ. q̄ est dignior aīa. Dico q ibidē nō determinatr nisi q₂ est pmi motoris. inq̄tū sc3 refertr ad motū. Mouētia eīm nō mota nō st̄ phice ꝯsideratōis. sic p3 ex scđo phisicoꝝ. Sic g̃ rō formal' ꝯsiderādi pmū motorē ibi dē nō est nobilior. Dicit eīm Co. ꝯmēto vltio p° phisicoꝝ q in libro phisicoꝝ nō determinatr de p° motore q̄ntū ad q̄d est siue pdicata eēntial'r sibi ꝯuenientia. Ar rn̄detr. q ꝯsideratio de p° motore spectat ad metaphisicā ⁊ nō spectat ad phisicā nisi incidental'r. Et si arguatr. nā scia de corpe aīato includit corp⁹ ⁊ aīam. ⁊ ē natural' ⁊ pfectior scia de aīa. includit eīm vltra aīam corp⁹. Dico q aīa pt ꝯpari ad corp⁹. sic pfectō ad pfectibile. ⁊ illo° est nobilior corpe aīato. vel pōt respicere corp⁹ aīatū. tāq̄ ptem essentialē ei⁹. illo° corp⁹ aīatu3 est pfecti⁹. ⁊ ꝓpter h multi ꝓbabil'r sustinēt hāc sciām nō esse de aīa. sed de corpe aīato. sicut patuit p argumētū in pncipio questiōis Plures tm̄ rn̄dent q lic3 corp⁹ aīatum sit pfecti⁹ positiue aīa. tm̄ maxime intellectia pfectior est pmisciue. pmittit eīm maiorē pfectōnem q̄ corp⁹ aīatū. pt eīm stare cū pfectissimo corpe aīato. ⁊ ē incorruptibil' ⁊ imediate capax felicitatis ⁊ facta ad ymaginem dei. Corp⁹ āt aīatū qđ dr̄ entitate3 distictā ab aīa nō est hmōi. Ex q̄ p3 error q̄rundā dicentiū q si metaphisica ess3 de ente scientia de aīa ess3 nobil'

or ea. ꝛ si aīa essꝫ subiectū in libro de aīa. sciā illa nō eēt bonorabilior alijs sciētijs naturalib. ens em̄ ꝑmissiue et etiā aīa sꝫ nobiliora corpe aīato. q̄uis corp9 aīatuꝫ q̄tūcūqꝫ imꝑfectū sit positiue nobilius

Questio Tercia. vtꝝ noticia accn̄ti um ꝯferat ad noticiā suba rū. Videt᷑ em̄ h᷑ eē ꝯ ph̄ꝫ. vij metaph̄ice dicentē subam esse porē accn̄te noticia diffi nitōe ꝛ tpe. ꝛ scd̄o metaph̄ice vbi d̄t subaꝫ esse porem accn̄te ꝑm esse. ḡ ꝛ ꝑm cognitōem. sic em̄ res se hꝫ ad eē ita ad cognosci. Dōm q̄ accn̄s ꝯferre ad noticiā sub stātie p̄t intelligi dupl'r. vno9 q̄ ꝯceptus accn̄tales re/ rū ducūt nos in ꝯcept9 subales siue subaꝝ. ꝛ sic nō est ad ꝓpositū. Alio9 sic q̄ noticia formaꝝ accn̄taliū ꝯfe/ rat ad noticiā subaꝝ ꝑ se exn̄tiū. Vn̄ q̄tuor mōis solēt poni. q̄b9 ex noticia accn̄tiū deuenim9 in noticiā suba rū. Prim9 est elicitiu9. cū scꝫ elicim9 vnā noticiam ex alia. ꝛ sic ouis ex motu ꝛ figura lupi elicit ꝯgnitōnem q̄ apph̄endit lupū esse inimicū. sic etiā ex cognitōe acci dētis intellectus p̄t elicere ꝯgnitōem sube. Ali9 mod9 est q̄ ꝯsus sil'ꝑcipit subam ꝛ accn̄s indistincte. ꝛ tn̄ itel lectus tāq̄ ꝓtus supior distinguit vnū ab alio facien/ do diuersas noticias illoꝝ duoꝝ. Terci9 mod9 est ꝑ sil'itudinē. q2 accn̄tia sꝫ effect9 subaꝝ. ꝛ effect9 gerūt si militudinē sue cāe. ꝛ cū h᷑ repn̄tāt suā cāꝫ. ḡ ex noticia accn̄tis p̄t cāri noticia sube. Quart9 mod9 est. q2 sicut in naturalib9 nūq̄ forma introducit᷑ in ma᷑iā. nisi ma teria sit disposita. ita sil'r nūq̄ venim9 in noticiā suba/ rū. nisi ꝑ ꝯgnitōem accn̄tiū. Ex istis ḡ pꝫ q̄ñ noticia accn̄tiū ꝯfert ad noticiā sube. hoc em̄ ꝑcipim9 ꝑ figu/ rā saporē ꝛ tactū ꝛ alia accn̄tia. vn̄ sicut d̄r terciō phisi/ coꝝ natura cognoscit᷑ ꝑ motū. ꝛ scd̄o hui9. aīa cognos/ cit᷑ ꝑ potētias ꝛ opatōes eius. ꝛ. viij. phisicoꝝ. ꝛ. xij. me taphisice. ꝑ motū p̄mū deuenit ph̄s in noticiā p̄mi mo toris. Et si q̄ras. vtꝝ ecōuerso ex noticia substātie d̄ ueniam9 in noticiā accn̄tiū. Dicūt aliq̄ q̄ sic. nā effec tus est ꝑticipata sil'itudo sue cāe. ḡ sicut effect9 repn̄/ tat cām̄. ita cā p̄t repn̄tare effectū. substātia aūt est cā accn̄tis. ḡ vtrūqꝫ repn̄tat alterū ꝛ ꝯfert ad cognitōem eius. Alij ꝓo dicūt q̄ nō. ꝛ illi supponūt q̄tuor. p̄muꝫ q̄ intellect9 ad intelligendū indiget vt moueat᷑ a fan/ tasia. fantasia a ꝯsu. ꝛ ꝯsus ab obiecto exteriori. Scd̄o supponit q̄ ꝯsus ꝛ fantasia nō sꝫ nisi accn̄tiū. ꝛ iō Ex̄. scd̄o hui9 d̄t q̄ ꝯsus nō apph̄endit q̄dditates rerrum. Terciō supponit q̄ ꝓtus ymaginatiua elicit a sp̄eb9 et intentōib9 ꝯsatis sp̄es. ꝛ intentōes nō ꝯsatas. sic iā dic/ tū est de oui. q̄ elicit ex motu ꝛ figura sp̄em inimicicie ꝛ fugit. Sil'r intellect9 cū sit ꝓtus supior p̄t ex intentōni b9 accn̄tiū ymaginatis elicere sp̄em subn̄e ꝛ intentōeꝫ nō ymaginatā. Quarto supponit q̄ sic ma᷑ia p̄ma nō p̄t recipe formas substātiales. nisi sit disposita ꝑ accn̄/ tia. ita nec intellect9 p̄t recipe noticiā subn̄aꝝ q̄ est p̄n/ cipalior. nisi p̄mo recipiat noticiā accn̄tiū. Sꝫ iste mo dus dicēdi nō videt᷑ esse ver9. ꝛ maxime scd̄a suppō. nā Cō. scd̄o hui9 d̄t q̄ ꝓtus estimatiua siue cogitatiā ap ph̄endit intētōes decē p̄dicamentoꝝ. Dicit etiā ph̄us q̄ substātia est ꝯsibilis ꝑ accn̄s. verū tn̄ ē q̄ ꝑ statu isto nō possum9 habere ꝓpriū ꝛ q̄dditatiū ꝯceptū alicuius substātie. sꝫ sp habem9 ꝯceptus circūlocutos ꝑ accn̄a. cū em̄ ꝑcipim9 hoīem sentire ꝛ intelligere. dicim9 ip̄m ꝯsibile rōnalē neqꝫ expientia de oue vꝫ ad ꝓpositū. Si em̄ essꝫ canis eiusdē figure ꝛ coloris. ꝛ a longe mouere tur sicut lup9 ouis eq̄ bn̄ eliceret sp̄em īimicie. Signū est q̄ q̄ nō distincte cognoscit lupū. Sil'r est in sacramē to eucharistie. vbi ex sp̄eb9 accn̄tium elicim9 sp̄es pas sionis. q̄ tamen nō est ibidem.

Questio Quarta. vtꝝ cognoscibile ha beat aliq̄d esse reale in cognoscē te. Videt᷑ em̄ q̄ sic. q2 aīa est q̄ dāmō oīa. est em̄ ꝯsibilia ꝑ ꝯsum ꝛ intelligibilia ꝑ itel lectū. Cō. nō. q2 lapis nō est in aīa. sꝫ sp̄es lapidis. Pro solutōe q̄stionis Attēde p̄mo. q̄ oēs antiq̄ ꝯuenerūt in h᷑ q̄ res cognoscūt᷑ ꝑ sua p̄ncipia. Ad h᷑ ḡ q̄ aīa cog noscat opꝫ eā ꝯponi ex p̄ncipijs oīm reꝝ. crediderunt rerū cognitōem ꝑm suū esse reale esse in cognoscēte. sꝫ de fecerūt. nō em̄ oꝫ potentiā ꝛ obiectū assil'ari in mō eēn/ di. hn̄t em̄ se vt motiuū ꝛ mobile. ꝛ ita se hn̄t dissil'r. q2 vt act9 ꝛ potētia. sꝫ tn̄ ꝓportōnata. sꝫ ista ꝓportō req̄rit differētiam ꝓportōnatoruꝫ. vn̄ nō opꝫ q̄ ꝓtētia habeat silem modū essendi cū mō essendi obiecti. Et si ar guat᷑ q̄ licꝫ agēs factiū possit esse dissil'e. q̄d ē ibi passū. tn̄ operās opatōe cognitiua opꝫ assil'ari passo siue ob/ iecto circa q̄d opat᷑. Oēs em̄ antiq̄ ꝯcordauerunt in h᷑ q̄ cognitō fit ꝑ assil'atōem. nec Arz. ꝯdicit eis in hoc. ḡ in ill' req̄rit᷑ nedū ꝓportio sꝫ etiā sil'itudo. Dōm est q̄ aliud est loq̄ de mō essendi potētie in se ꝛ in q̄tū est sub actu scd̄o vl' dispōe ꝓxima ad actū scd̄m. Cū ḡ d̄r q̄ po tētia cognoscens assil'at᷑ cognito. verū est in mō cognos cēdi. act9 vero cognoscēdi est quedaꝫ sil'itudo obiecti sed h᷑ nō est vl'r verū. Attende 2° q̄ res hꝫ duplex esse quedā ē simplex. q̄d est esse ꝓprie nature q̄d hꝫ extra aī/ mā. Aliud hꝫ esse diminutū ꝛ ꝑm q̄d q̄d est esse intētio nale ꝛ repn̄tatiū obiecti real' exn̄tis extra aīam. Attē de terciō. q̄ nō q̄libet res cognoscit᷑ ꝑ suā sil'itudinē siue sp̄em a nobis ꝓ statu isto. Nā sic iā dictū est substātia nō imutat intellectū nostrū ad actū circa se. cuiuscūqꝫ possum9 cognoscere p̄n̄tiā. illius absentia p̄t cognosci ab intellectu q̄n nō imutat᷑. sicut habet᷑ in scd̄o huius vbi d̄r q̄ visus est tenebre ꝑceptiu9 q̄n lux nō est p̄sens. Si ḡ intellect9 natural'r imutaret᷑ a suba possꝫ cogno scere absentiā ei9. nō em̄ habem9 ꝯceptū nisi abstracti uū. q̄ est ꝯceptus entis sub quo ꝯtinet᷑ substātia imp/ fecte. Dic ḡ p̄mo q̄ aīa incōuenient᷑ diffinit᷑ ab an/ tiquis ꝑ motū. si em̄ ip̄a moueret᷑. vl' hoc est ꝑ se vel per accn̄s. Nō ꝑ se. q2 vl' hoc eēt motu gn̄atōis corruptōis ꝛc. Nō ꝑ accn̄s. q2 tūc moueret᷑ ad motū eius in q̄ est. ꝛ ꝑ ꝯn̄s nō diffiniret᷑ ꝑ motū. Si aūt dicat᷑ q̄ moueatur motu locali. vel h᷑ essꝫ natural'r vel violēte vel sursū vl' deorsum. ꝛ sic videt᷑ q̄ aīa possit exire corpus ꝛ intrare aliud corp9 ꝛc. Dic scd̄o q̄ obiectū cognitū nō ē ne cessario in intellectu formal'r ꝛ inhesiue. sꝫ solū obiec/ tiue. pꝫ q2 multa sꝫ obiecta ma᷑ialia ꝛ q̄uāta. q̄ tn̄ pos sent esse in aīa. Dic 3° q̄ obiectū cognitū nō p̄t eē in se ꝛ ꝑ ꝓpriam exn̄tiā p̄n̄s intellectui sine quacūqꝫ specie pꝫ q2 si obiectū nō sit p̄n̄s in ꝓpria exn̄tia nō videt᷑ q̄ñ al'r possit esse p̄n̄s. nisi ꝑ suā sil'itudinē. ꝛ h᷑ manifestū ē ex terciō hui9. Dic q̄rto. q̄ intellect9 intelligēdo res materiales ꝛ ꝯsibiles apph̄ensiōe simplici itelligit illas ꝑ specieꝫ. q̄ est quedā natural' dispō obiecti disponens intellectū de ꝓxīnq̄ ad actū intelligendi. pꝫ ex autorita/ te scd̄i hui9 iā allegata. vbi d̄r q̄ res nō sꝫ in aīa. sꝫ re/ rū sil'itudines. ꝛ ꝓpter hoc in terciō hui9 ponit᷑ intellec tus agens. vt ꝓducat speciem itellectu possibili. Ad rōes patꝫ solutō ex dictis. Finit᷑ p̄mus de aīa.

Q

ue quidez igitur a prioribus rc. In hoc scdo libro determinat phs de anima et potetijs eius scz aia vegetatiua et sensitiua. vel intellcu possibili et agente fm propriã opionem. Et diuidit iste lib in qtuor tractat⁹ Prim⁹ continet duo capl'a. In quoꝝ pmo inuestigat de definitione anime. In scdo vero tractatu determinat de potentijs eius. Diuidit aũt primũ caplm in duas ptes. quorum pma ptinet sex diuisiones. Prima diuisio ẽ. q ens quoddã est subña. qddã qntitas et sic de alijs pntis. et hec tãgit ibi (dicam⁹ igit) Scda diuisio est q subña diuidit in materiã que ẽ poña. et formã que est actus. et ppositũ qd est hoc aliqd Tercia diuisio est actus in actũ primũ cuiusmõi est scia. et actũ secũduz cuiusmõi ẽ psiderare fm sciam. Quarta diuisio ẽ. q subñaꝝ quedã sũt corporee. et quedã incorpee. Quita est q corpm quedã sũt naturalia. et quedã artificialia Sexta diuisio ẽ. q corpm naturaliũ quedã hñt vitã scz illa que p se nutriũtur et augent. alia vero nõ. Ex dictis infert primo q oẽ corpus naturale hñs vitã est subña pposita. oĩe eñ corpus phicũ pticipãs vitam subña erit. suba ãt sic sicut pposita. Infert scdo. q aĩma ẽ actus corpis phici et natural'. Si eñ aiata sunt corpa naturalia. necce ẽ aiam esse vel corpus ipm vl' actum et formã ipius corpis. Absurdũ eñ essz dicere q aĩma esset materia cuz materia pcedat vitã et gñatõez viuentis. Anima ãt nõ est ipm corp⁹ phicum. qr corpus nõ est in subco. sed magis ẽ subcm et aĩma ipa est in subco. Quoce tñ dicit forma esse in subco. et accñtia in subco. subcm eñ accñtium ẽ corpus ppositũ ex materia et forã. et est aliqd exñs in actu et nõ indiget i suo esse accñti. subcm ãt forme nõ dicit esse in actu fm q est subcm nisi p formã. et indiget forma vt sit in actu est ergo actus corpis phici et natural'. Infert tercio q aĩma ẽ actus pmus. nã ipe est actus vt scia. scia autẽ est actus pmus. Maior ptz. quia vel ẽ actus vt scia vel vt psiderare. sed nõ est actus vt psiderare qr aia ẽ in aiali siue vigilet siue dormiat. ergo. Añs ptz. quia scia in eodẽ precedit psiderare fm sciam Infertur qrto. q aia ẽ corpis organici actus subalis et suba Primuz ptz. nã aia nõ est actus nisi in hñtibus vitã. oĩe ãt tale ẽ organisatũ. i. hñs ptes diuersaꝝ rõnũ deseruientes ad diuersa officia et diuersas opationes. vt plãte producũt folia ad cooperiendum fructũ. et radices ad suscipiendũ alimẽtũ. radices eñ ori siles sũt. Ex isto ptz q nõ oportet qrere. qre ex aĩma et corpe fit vnum Nã aĩma et corp⁹ se hñt vt poña et actus. et nõ oportet qrere qre ex poña et actu fit vnum. Nõ oportet aũt qrere si vnũ est aia et corpus. sicut nec cerã et figurã nec vniuscuiusq materiã et id cui⁹ est materia. Secũda ps probat trib⁹ rõnib⁹. Prima rõ. illud est suba et actus subalis p quod suba est id qd est. sed suba aĩmata ẽ id qd est p aiam. ergo. Scda rõ. quia si dolabra essz subña tũc dispõ fm quã dicit dolabra essz actus subalis. cum ergo corpus aiatum sit suba opz q dispõ fm q dicit hoc vel illud cuiusmõi est aia siue actus subalis. Tercia rõ sumit ab alio sili. et in bac rõne suppõnit q actus dicat oculus p visum. visu eñ corrupto nõ dicat ampli⁹ oculus magis q oculus lapideus vl' ligneus depictus. Format ergo sic rõ sicq pcedẽs. qr si oculus essz subña. visus essz act⁹ et⁹ substãtialis. ergo nõ est ãt aĩma actus cuiuslibz corpis organici. sed solum hñtis vitã. accipiẽdo vitã p opatione vitali. Nam sicut se hẽt visus ad pupillã. ita se hẽt aĩma ad corpus. sicut eñ oculus ẽ visus et pupilla. ita corpus et aia aial est. sed pupilla dr in poña videns. nõ tamẽ excludẽdo visionẽ que ẽ opatio aĩme. nec excludẽdo visionẽ que ẽ forma corpm. ergo cuius aia est actus dr solum in poña viuens p exclusionez vite que ẽ opatio. Ex oĩbus istis pcluditur definitõ aie que ẽ hec. Anima ẽ actus pmus subalis corpis organici phici poña vitam hñtis (Quoniã autẽ ex incertis) Istud ẽ scdm caplm in q phs inuestigat scdam definitõez aie. Et diuidit in tres ptes. In prima pte pmittit intentũ suũ dicẽs. q p ea (que sũt simpliciter et fm naturã min⁹ certa nobis tñ magis certa cuiusmõi sũt effcũs) notificant nobis ea que fm naturam sũt certiora et notiora. cuiusmõi sũt cause. Ponit ergo pmo talem pclõem. duplex põt dari definitõ de aia. Una est definitõ data p causas. alia vo per effectus. Uñ definitio p cãs non ẽ nobis ita certa sicut definitio data p effcũs per quã definitio data p cãs nobis manifestat. Scda cõclusio. vna definitio põt demõstrari p aliã. sicut ptz in passionib⁹ analecticis. vbi dcm est q vna definitio est pncipiũ demrãtõnis. et alia pclusio. et alia tota demrãtio põme differens. sicut definitio tetragonismi nõ explicans cãm est ista scz q est ortogoniũ eqlaterale qdrãgulo eqle. altera pte lõgiori. sed explicãs cãm est medie rei inuentio. Ex istis infertur q ista definitio (aia est quo viuimus) id est quo aliquid opationẽ vitalẽ exercet cuiusmõi ẽ mutatio sensatio intellectio ẽ notior nobis. Hoc probat phs. quia q aiata ab inaiatis drñt in viuendo hoc est ex eo q exercent opatões vitales. et cum aĩma sit pncipium p qd aiatum differt ab inaiato sequit q ipa ẽ principiũ a quo hmõi opatões procedũt. et p pseqñs est principiũ quo aliqd viuit. Cum ergo aiata distinguãtur ab inaiatis per qtuor gradus viuẽdi Aresto teles declat illos. Primus ẽ per intellcm. scds per sensum. tcius p motum localẽ. qrtus p motus augmẽti et decremẽti. Uel sic. qtuor sũt gradus viuẽdi scz vegetatiuũ sensitiuũ. motiñ fm locum et intellectm. In qbusdam eñ viuẽtium inuenit tñ augmentũ et decrementũ sicut in plãtis. In alijs ãt cum his inuenit sensus sine motu locali sicut in aĩalibus impfectis sicut sũt ostreo in qbus solum ẽ motus dilatatõnis et pstrictionis. In alijs ãt vltra hoc repitur motus localis sicut in aialibus perfcis. vt in equo et in azino rc. In qbusdã vero cum his inuenit intellcũs sicut in hominib⁹. Appetitm ãt qd est nũq pret hec qtuor nõ facit aliquã diuersitatẽ in gradib⁹ viuentiũ quis enũeret inter poñas aie. nã vbicũq ẽ sensus ibi ẽ appetitus (Separi qdẽ dicam⁹ aũt pn^m) In hac scda pte declat phs scdam definitõez aie. et ponit qtuor pclones. Prima pclusio. Aia est pn^m viuẽdi in plãtis. pbat. qr in plãtis inuenit vn⁹ grad⁹ viuẽdi. pura mot⁹ alimẽti i augmẽtũ et decremẽtũ. et ille grad⁹ viuẽdi nõ ẽ a natura sz ab aia. g Maior p⁹ qr mot⁹ alimẽti fit ad pñrias drãs põnũ. nõ. n. solũ augẽt vel decrescit plãte sursũ

sed etiā deorsum ꝛ ꝑm alias differētias pōnis ¶ Secunda cōclusio. vegetatiuū est prius sensitiuo ꝛ aliis gradibus viuēdi. probaṫ. q2 prius est qđ pōt esse sine aliis ꝛ aliud nō sine ipo. sed sic ē de vegetatiuo. ergo Separi aūt hoc quidē ab aliis possibile est. alia aūt separi ab hoc īpossibile est ī mortalibꝫ. Tercia ꝯclu° aīma est pncipiuꝫ viuēdi in aīalibus. probaṫ. quia in oībus aīalibus inueitur vnus grad⁹ viuēdi scꝫ ꝑsus Nam ꝛ aīalia que mutāt locum. ꝛ illa que nō mutāt locum hn̄t ꝑsum. Illa aūt que nō mutāt locum vltra ꝑsum nō hn̄t alium gradū viuendi. manifestū est aūt ꝙ ꝑsus nō est a natura sed ab aīa. ergo. Quarta ꝯclusio. tactus est pᷣor aliis ꝑsibus. Probaṫ sicut probatuꝫ est de vegetatio. nā alii ꝑsus nō sꝫ sine tactu. tactus āt bn̄ est sine aliis ꝑsibus sicꝫ patꝫ in aīalibus impfcis q̄ non mutāt locum. Ex istis inferṫ propa definitio aīe que talis est. Anima ē pricipiū quo viuim⁹ sentimus mouemur ꝑm locum ꝛ intelligim⁹ primū. In tm̄ em̄ dcm̄ sit ꝙ aīma est hoꝝ que dcā sunt pncipium. Et his dem̄inata ē vere vegetatio ꝑsitiuo intellcīuo motiuo. ¶ (Utrum aūt) ¶ In hac tcia parte mouet phs dubitatōnes ꝛ soluit. Prima dubitatio est. vtꝝ quelibꝫ predcāꝝum poñaꝝ scꝫ vegetatm̄ ꝑsitiuū ꝛc̄. sit vna totalis aīa. aut sint ptes vnius aīme totalis. Scđo questio dato ꝙ predcē poñe in eodē ponanṫ eē ptes aīme. vtꝝ ille ptes sint sepate abīuiceꝫ sola rōne vl̓ etiam loco ꝛ situ. Pro rn̄sione ad scđam questionē poniṫ hec ꝯclusio. Nō oēs poñe aīme sꝫ sepate abīuicem loco ꝛ situ. q̄uis oēs sint sepate abīuicē rōne Prima ps probaṫ dupliciṫ. Primo. quia plāte decise in terra posite resumūt sibi radices ꝛ ramos. ergo in ramo nō solum ē poña gn̄atiua emittēdi folia ꝛ frcm̄ imo etiam ibi est poña nutritia sumēdi alimentū sicꝫ in radice. ꝛ per ꝯn̄s gn̄atiuū ꝛ nutritm̄ sola rōne distiguūtur. Scđo probaṫ in aīalib⁹ ānulosis que alio nomine anthonia dicunṫ. q2 diuisis illis aīalibꝫ vtraqꝫ ps videtur dolere ꝛ tristari si pungaṫ. quare vtraqꝫ ꝑtium hēt ꝑsum ꝛ motum. ꝛ ꝑ ꝯn̄s nō oportꝫ ꝙ sensitm̄ ꝛ motm̄ distinguātur ꝑm locū. ꝑsum em̄ hēt vtraqꝫ ꝑtium ꝛ motum ꝑm locū. Si aūt ꝑsum ꝛ fantasiā ꝛ appetitum vbi em̄ ꝑsus est ꝛ leticia ꝛ tristicia. ꝛ vbi āt hec sunt ex necitate desideriū est. ¶ De intellcīuo. aūt alia est rō. magis em̄ videṫ esse sepatuꝫ a ꝑsitiuo ꝛ aliis potentiis aīme. sicꝫ perpetuū a corruptibili De intellcū aūt ꝛ ꝑspectiua poña nihil adhuc manifestū est. sꝫ videtur alteꝝ genus aīme esse. ꝛ hoc soluꝫ ꝯtingere sepa ri sicut ꝑpetuū a corruptibili. Istud aūt soluꝫ genus aīe pōt abstrahi sicꝫ sempiṫnū a corruptibili abstrahitur. ita ꝙ q̄n̄qꝫ coplaṫ cuꝫ corpe. ꝛ q̄n̄qꝫ nō coplatur cū illo. Itē m̄ duaꝝ ꝑtiū ꝯriaꝝ in hac intētione q̄renda ē magis ex opīone oīm. Scđa ps ꝯclusionis ꝓbaṫ quia poñe distiguunṫ ꝑ accn̄s. sed poñaꝝ aīme sꝫ diuersi actus cuiusmōi sꝫ sensitm̄ ꝛ opiatiuū siue ꝑtire ꝛ opiari. ergo. ¶ Ad pmā dubitatōem patꝫ solu° ex dcis. sicut em̄ aīalia dr̄nt abīuicē ꝑ hoc ꝙ q̄busdā aīalibꝫ insꝫ oēs ꝑsus. q̄busdā vero aliq̄ solū. ꝛ aliq̄bus solum inē vnus ꝑsus. Quedā em̄ aīaliū vnū hn̄t ꝑsum maxie necariū scꝫ tactū. ita aīata distiguūtur abīuicē ꝑ hoc ꝙ q̄busdā insꝫ oēs poñe predcē. q̄busdā ꝓo alique solū. ꝛ q̄busdā vna tm̄. Quibuscūqꝫ igiṫ inest vna poñaꝝ aīe solū opꝫ ꝙ illud ī eo sit aīa. q̄bus ꝓo insꝫ ꝑtes q̄libet caꝝ est ps aīe. Istis dubitatōnibꝫ solutis

iteꝝ reuertiṫ ad definitōeꝫ aīe. ponēdo talē ꝯclonem. Anima est pncipiū quo viuim⁹ sentim⁹ mouemur ꝛ intelligim⁹ primū. Probaṫ. q2 aliud ē quo scim⁹ tan q̄ subcm̄. ꝛ quo scim⁹ tanq̄ forā Nā ipa aīa scim⁹ tāq̄ subcō. scia āt scim⁹ tāq̄ forā. ꝛ ipa scia est pnm̄ primū sciendi. q2 nō scim⁹ per ipaꝫ nisi pro q̄nto in ipa ē scia. Silr̄ etiā duplex ē pricipiū quo sanamur scꝫ corpus ꝛ sanitas q̄ est in corpe sicut scia in aīa Videṫ em̄ in patiēte ꝛ disposito actiuoꝝ eē actus. ergo etiaꝫ duplex est pnm̄ quo viuim⁹ sentim⁹ ꝛ intelligim⁹ vnū est corpus ꝛ nō est pnm̄ primū. ꝯcurrit em̄ ad viuere tanq̄ subcm̄. aliud ē aīma q̄ est pncipiū primū. Ex hac definitōne pt demrāri pcedens definitio. nā oē pncipiū primū quo viuim⁹ sentim⁹ mouemur ꝑm locuꝫ ꝛ intelligim⁹ est actus corpis organici phici poña vitam hn̄tis. sed aīa est hmōi. ergo. Ꝯfirmaṫ. q2 cum aīa sit subña vel erit materia vl̓ forma vl̓ totū ꝯposituꝫ. ex his nō pōt poni ꝙ sit maťia vl̓ ꝯpositū. vtputa corpus aīatum. est ergo forā ꝛ actus ipius corpis organici. Tripl'r em̄ diciṫ subña quaꝝ hoc qđē spēs. illud ꝓo materia. illud āt ex vtrisqꝫ. Ex pma aūt definitōne aīe iam demrāta sequiṫ ꝙ aīa nec ē corpus nec est sine corpe. bn̄ em̄ opinātur q̄bus videṫ neqꝫ sine corpore esse. neqꝫ corpus aliqđ anima ¶ (Poñaꝝ āt anime) ¶ In hoc scđo tractatu hui⁹ libri dem̄iat phs de potētiis aīe in gn̄ali. ꝛ pmo de poña vegetatia. ꝛ cōtinet duo capla. In quoꝝ pmo dem̄iat de potētiis in gn̄ali. ꝛ ponit duas ꝯclones. Prima ꝯclusio. poñarū aīe quedaꝫ sꝫ in hoībus ꝛ q̄dā in q̄busdā aliis scꝫ vegetatm̄ ꝑsitm̄ appetitm̄ motm̄ ꝑm locū ꝛ itellectm̄. vn̄ in aīalib⁹ repitur sensitm̄ ꝛ vegetatm̄. Sesitiuū autē nō est sine appetitiō siue ꝯcupiscibili q̄ vocaṫ desiderium. siue irascibili qui vocaṫ ira. Et ista ꝯclu° probaṫ duabꝫ rōnibꝫ. Prima. q2 sensus ꝯsistit in apphensione rei. sed ad apprehēsionē sequiṫ dilectio vel tristicia. ergo ꝑsus nō est sine appetitu. Oīa em̄ ꝛ sola aīmalia hn̄t ꝑsum ꝛ appetitū. Scđa rō. q2 quecūqꝫ hn̄t sensum hn̄t tactum. tactus em̄ est ꝑsus alimēti. Nā alimētuꝫ est siccū vl̓ huidum calidū vel frigidū. aīal āt indiget tali alimēto. ergo aliq̄n hēt appetitū a tali alimēto scꝫ esurire vl̓ sitiri. esuries āt est appetit⁹ calidi ꝛ sicci. sitis ꝓo frigidi ꝛ huidi. ergo oē hn̄s ꝑsum hēt appetitū. De istis āt magis tractabiṫ in 3° libro vbi ōn̄deṫ propṫ quid vegetatia pōt eē sine aliis. ꝛ nō ecōtra Scđa ꝯclusio. q̄buscūqꝫ inē poña motiua ꝑm locū illis inē poña sensitia ꝛ vegetatia. ꝛ nō ecōuerso et q̄busdā puta hoībus inest intellcīua. in q̄bus alie poñe etiā repiunṫ. Et si intellcūs inueiaṫ in aliq̄bꝫ sine aliis potētiis illa sꝫ nobiliora hoībus. cuiusmōi sꝫ deus ꝛ intelligētie. Ex hoc inferṫ ꝙ ex quo definitio cōis aīme silis est cōi definitōi figure quo ad hoc scꝫ ꝙ sicꝫ non ē figura pter istā vel illā. sic nō est aīma preṫ hāc vel illā. Et etiā quo ad hoc ꝙ sicut definitio figure est cōis oīn figure ꝛ nulli ꝓpria. ita definitō aīe cuilibet ꝯuenit ꝛ nulli ē propa. Nā ridiculū essꝫ in geometria solū dare definitōem cōem figure. ꝛ nō definire spēs figuraꝝ. silr̄ est de aīa ¶ Est tn̄ drā inter figurā ꝛ aīam. q2 sicut q̄drāgulus ꝯtinet triāgulū eo ꝙ pōt in duos triāgulos diuidi. sic sensitm̄ ꝛ vegetatm̄ cum sine ipo esse nō possit. ¶ Infertur etiam secūdo. ꝙ vniuscuiusqꝫ aīme ꝑm speciē debꝫ dari spēalis definitio. ꝛ silr̄ definitōnes potentiaꝝ q̄ dē sunt in spēali

z sicut dicit de sensitio z vegetatio. ita dōm ē de motiuo ſm locū z ſisitiuo. z siliter intellectiuo respcū oīm alioꝝ. Nā in multis reperitur ſsitiuū in qbus nō reperit verus motus localis. lʒ illa moueātur dilatādo se z ꝯstringēdo. Et in multis repiunt oīa predcā qbꝫ nō repitur intellcūs. nā intellcūs est quid vltimū z minimū pro tāto in paucioribꝫ repitur. In multis eñ inuenitur fantasia sine intellcū. in alijs vero alij ſsus sine fantasia. ita nō hēt aliquā potentiā supiorem de q̄ post ea dicet. Ex istis ptʒ ordo defminādi de istis potentijs. Nā primo opʒ de vnaqq̄ scire quid est. z postea de hītibus z opationibꝫ eius. Nā potētie debēt distingui p opationes. z opationes p obiecta. z iō prīus definiēdum ē de obiectis. deinde de opationibꝫ. et finaliter de potētijs. ¶ (Quare pmo de alimēto.)

¶ In hoc scdo caplo defminat de poña vegetatiua ponēdo q̄tuor ꝯclusiones. In pma ꝯclusione pmittit intentū suū dicens. ꝙ inter ceteras aie poñas pus defminādum est de poña vegetatiua. et adhuc pus de obiecto poñe vegetatiue scʒ de alimēto et gñatione. Prima ps probaf. qꝛ potētia vegetatiua poꝛ est alijs. prioꝛ est eñ nutritio ſsatione. motu ſm locū et rōcinatione. Vegetatiua eñ aia p alijs inest pma. Scdo pbatur. qꝛ potētia vegetatiua cōioꝛ est alijs. Scdā ps probaf. nā prius determinādūʒ est de obiectis et actibus poñarum q̄ de ipis potētijs. sed gñare est actus poñe vegetatiue etiā pncipalis et alimētum est eius obiectum. ergo. Sed vt pbatur qd suppoim est. ponit secūda ꝯclusio. ꝙ gñare est opus poñe vegetatiue naturalissimū. Probaf. qꝛ illud est opus poñe vegetatiue qd inest omibus aiatis siue viuētibus. sed gñare sibi simile est hmōi. naturalissimū eñ opus i viuētibꝫ est q̄cūq̄ pfcā et nō orbata spōtaneā hñtia gñationē facere alteꝝ q̄le ipm q̄tinus ipa semp z diuio et imortalie participent ſm ꝙ possunt. oīa eñ illud appetūt z illius cā agunt q̄cunq̄ agunt. Ex isto patʒ ꝙ oīa z signātur viuētia appetūt se pmanere in esse z ppetuare eo mō quo pñt. corruptibilia nō possunt ppetuari z semp manere ſm spēm quo mō pmanent p gñationē id est ꝙ gñare est opus ab oibus viuētibus maxime desideratū. Oia eñ appetūt assilari esse diuio quātum natura eoꝝ pmittit. ipm aūt esse diuinū est ppetuū z finis grā cuius oīa alia sīt z opanf. nō aūt finis quo. Illud eñ est forma naturalꝫ vel opatio sicut intelligere est finis homis. Tercia ꝯclusio. aīa est cā siue pncipium corpis viuētis ſm triplex genus cause scʒ efficients formalis z finalꝫ. Est aūt aīa corporis viuētis cā z pncipium ſm dcōs tres mōs. Etenī vnde motus ipa est z q̄bus cā est. z sicut subña aiatoꝝ corpm aīa cā. Qꝫ aūt aīa sit pncipium corpis viuentis in gñe cause formalꝫ probaf duplr. Primo. qꝛ illud est forma rei p quod ꝯpositū p se subsistens ē actu illud qd est. sed aīa est hmōi cum eñ ipius esse oibus subña est. viuere aūt viuētibus ē eē. Scdo idē probaf. quia cum aiatū sit subaliter ꝯpositū ex corpe z aīa tanq̄ ex materia z forma. opʒ ꝙ aīa sit forma corpis vel ecōuerso. z nō est dcʒ ꝙ ecōuerso. ergo. Sʒ ꝙ aīa sit causa causaꝝ in genere cause finalis probatur dupliciter. Primo. quia sicut est in opationibꝫ artis. ita est in opationibus nature. sed forma artificij est finis quē artifex intendit z hoc producto in materia artificij cessat actio artificis. ergo sic est de forma in naturalibꝫ. Secūdo idem probaf. quia instrumēta sunt grā principalis agentis. sed corpꝰ z oīa organa corpea in ipis aīatis sunt ordinata ad opatōnes anime exercēdas. ergo hec oīa sunt grā aīme tanq̄ grā finis. Et ꝙ aīa sit pncipium corpis in genere cause efficiētis siue mouentis probaf inducēdo p singulas spēs motus. aīa eñ mouet corpus quātū ad motum localem. vt satis manifestū est. z etiam q̄ntuʒ ad motum augmētatōnis quia nihil augetur p acq̄sitionē noue rei nisi nutriatur. Item etiā quātum ad motum alteratōnis. quia aīa est cā sensatōnis z intellectōnis que sīt quedā alteratōes. Et vt circa predictā conclusionē remoueaf quidā erroꝛ ponit quarta cōclusio. Opinio Empedoclis est falsa que ponit nutritōem z augmētatōem esse a natura. z nō ab anima. Unde opinio eius fuit ꝙ nutritio z augmētatio fiūt principalr per virtutes elemētoꝝ. Terra eñ ſm eum trahit deorsum. z sic augenf radices in plātis. z ignis trahit sursum z sic augenf rami. Probaf conclusio tribus rōnibus. Prima. qꝛ Empedocles male sumit in plātis sursum z deorsum. dicens radices eē deorsum z ramos sursum. Radices eñ sīt in plātis sicut os in aialibꝫ. sicut eñ capit aialium sic radices plantarum sīt. Secūda rō. quia si solum ſm ꝟtutes elemtoꝝ res mouenf ad alimentū tūc statim euolaret leue a graui tendens in suā regionem. z dissolueret corpꝰ aīmatuʒ quod est falsuʒ. ergo in aīmato est aliud impedimentuʒ detinens leue a graui regulās z ordinās ea z hoc pncipium est aīma. Tercia rō pro quo supponitur ꝙ fuit alia opinio ꝓpiqua opinioni Empedoclis que ponit ꝙ causa principalis nutritōnis z augmētatōnis in viuētibus est ignis vel virtus eius z hoc quia elementoꝝ solus ignis maxime videf nutriri z augmētari apposito scilʒ cōbustibili. ¶ Cōtra hāc autem opiōnem pncipaliter procedit hec tercia rō ostendens ꝙ quāuis caloꝛ (qui ē virtus ignis) sit necēarius in nutritōne z augmētatione. tñ non est principalis cā. Probaf ergo cōclusio tercia rōne. quia caloꝛ ignis nō ē ex se figuratiuꝰ nec definās aliq̄ ad certam magnitudinē. imo si infinita ꝯbustibilia apponerentur igni cresceret in infinitū. ignis eñ augmētatuʒ in infinitū est quousq̄ fuerit ꝯbustibile. Oīa autē viuentia sīt naturalr defminata z in se z in suis membris ad certā magnitudinē quā nunq̄ ptrāseāt z ſm cuius exigentiā augeātur. Natura āt cōstātium oīm terminꝰ est z rō z magnitudis z augmēti. ergo cū hec defmiatio nō possit eē pncipalr ab igni neq̄ a simili ꝟtute alteriꝰ elemēti opʒ ꝙ sit ab alio pncipio z illud est aīa. z per ꝯñs elemēta aut ꝟtutes elemētoꝝ non sīt pncipia pncipalia opationū vitaliū.

¶ Queritur vtrum

Anima q̄ est subña ꝯuenienf definiatur duabꝫ definitionibꝫ in textu positis ¶ Arguif primo cōtra suppositūʒ scʒ ꝙ nō sit subña quia illud qd aduenit enti in actu est accñs ſm Porphiriū z Aresto. in pmo thopicoꝝ. sed aīma aduenit corpi organico. phico quod est ens in actu per formam corpeitatis ¶ Confirmatur. quia aie cōueniūt proprietates accidētis scʒ definiri p additamentū. Definitur eñ p aliquid additūʒ vtputa p corpus. ergo ipa est accñs. ꝯña tʒ a ppa

passiõe ad suū subēm ꝯstructie. ¶ Scđo sic. ꝯtra p̄mā
definitõez. Nā illa definitio nõ est ꝯueniēt assignata.
que nõ ꝯuenit oīmi ꝯtēto sub definito. sed ista ē hmõi
ergo. Nõ eīm ꝯuenit aīe intellciue. eo ꝙ ꝭm phm infe-
rius. intellcūs nullius corꝑis ē actus. Cõfirmat̄. qa
si essꝫ actus corꝑis nõ possit esse sine corꝑe. qđ est ꝯtra
phm inferius. vbi đt. ꝯtingit intellcm̄ seꝑari a corꝑe.
sicꝫ perpetuū a corruptibili. Silr̄ etiaꝫ aīa nõ est edu
cta de poṫā matie. ⁊ etiaꝫ aīa est actus corꝑis sicꝫ scia
ꝭm phm que nõ est actus p̄us sed actus scđs ¶ Terᵒ
sic. est eīm p̄ncipiū suscept m̄ vite. ergo ista definitõ cõ
uenit alteri a definito. Aīs patꝫ. quia sine corꝑe non
viuimꝰ. iđo p̄ncipiū vite ponit̄ in corde. Cõfirmatur
nā illud est p̄ncipiū quo posito ponit̄ vita. ⁊ quo abla
ta aufert̄. sed sic ē de corde. ergo ⁊c̄. ¶ Quarto sic ar
guit̄ cõtra scđm suppoᵐ. Nā aīa nõ põt definiri dua
bus definitõnibꝫ. g̃ ⁊c̄. Aīs patꝫ. qꝛ vnius rei est tm̄
vnū esse q̇dditatiū. ergo erit tm̄ vna definitõ. eo ꝙ de
finitio est orõ indicās ⁊c̄. Cõfirmat̄. quia solius spēi
est definitõ. sed aīma nõ est spēs sed ꝑs spēi. ergo. ma-
ior est phi septio metaphice.

In opposi.

est phꝰ in textu. Pro
solutõne questionis
soluende sequūtur q̄
tuor questiones.

Questio prima.

Utrū aīa sit subña ꝑ se definibil̄. Pro cuiꝰ solutione
¶ Attēde p̄mo. ꝙ ens diuidit̄ p̄mo in decē gña. sub
suba ꝯtinet̄ aīma ꝗuis nõ primo ⁊ ꝑ se. sed reductie
Diuidit̄ aūt suba in matiam formā ⁊ totuꝫ ꝯpositū
que diuisio nõ est sube vt est genus gñalissimū q̇a ipa
illo mõ diuidit̄ in subam corporeā ⁊ incorporeā. sꝫ est
diuisio sube natalis que si hēat esse ꝯpletum. q̄ dicit̄
scđo phicoꝝ hñs naturā. vocat̄ ꝯpositū Si aūt com
pleat esse vocat̄ forma. nā ꝑ formā est hoc aliq̇d. Si
aūt sit in poṫā subiectia receptia talis actus sic dicit̄
matia que ꝭm se nõ est hoc aliquid. eo ꝙ in sua q̇ddi-
tate nullam formā includit. Ista aūt est defi nitõ vni
uoci nõ obstāte ꝙ suba predicet̄ ꝭm magis ⁊ minꝰ de
illis. sicut etiam pꝫ in p̄dicamētis. vbi đꝛ ꝙ p̄ma sub
stātia est magis suba ꝗ̄ secūda. ⁊ tamē adhuc đꝛ vni
uoce de p̄ma ⁊ scđa ¶ Si aūt querat̄. vtrū illa sit diui
sio gñis in suas spēs. Rñdet Com. scđo phicoꝝ. ꝙ
ista diuisio est multiplicꝫ in sua ꝑcata. de q̇bus đꝛ ꝭm
prius ⁊ posteriꝰ. ⁊ tūc opꝫ mēbra istius diuisionis ac
cipi cum p̄cisione. sed hoc nõ est de intētione phi. qui
ponit in definitõne aīme subam. ⁊ eam diuidit in ma-
teriam formā ⁊ totum ꝯpositū. Si aūt suba essꝫ eq̇-
uocum vane poneret̄ genus definiti in hac definitõe
Nec ꝑ hanc definitõem possent venari dr̄ñe definiti..
eo ꝙ eq̇uoci nõ est dr̄ña neqꝫ spēs. Possꝫ tamē dici ꝙ
Com. nõ vult subam (q̄ hic diuidit̄) esse mltiplicē
mltiplicitate ꝑcatoꝝ sed propt̄ diuersos m ōs ꝑticipa
tõnis quo mõ etiā genus logicū dicit̄ mltiplex ¶ Di
cendū vlteriꝰ. ꝙ nõ est incõueniēs vniꝰ diuisi eē duas
diuisiones. quaꝝ vna est ꝑ dr̄ñas matiales ⁊ ꝑ dr̄ñas
formales. sicꝫ etiā patuit in p̄nto q̄ꝫtitatis ¶ Attēde
scđo. ꝙ duplex ē actus siue ꝑfectio: Quidā est actus
p̄mus siue ꝑfcõ p̄ma. sicꝫ acucies i ense ¶ Alia ē ꝑfcõ
scđa sicꝫ diuidere corꝑa Actus āt (vt sufficit ad ꝓpo
situꝫ) põt dici p̄mus triplr̄. Unoᵒ vt actus est drā en
tis. ⁊ sic deus põt dici actus p̄mus eo ꝙ ip̄e est p̄ma
entitas exñs in reꝝ natura. cuiꝰ exñtia a nullo depen-
det. ⁊ isto mõ nõ est hic ad ꝓpositum de actu p̄mo. q̇a
matia in suo ordine ē actus p̄mus hoc mõ. Scđo mõ
dicit̄ actus p̄mus quia ē forma subalis vnibil̄ matie
Et hoc duplicit̄. vel dicit̄ primus p̄mitate gñatõis
⁊ sic forma elemēti est actus p̄mus matie. Ul̄ p̄mita
te ꝑfcõnis. ⁊ sic aīma ē actus p̄mus corꝑis. Tercio đꝛ
actus p̄mus p̄mitate p̄ncipij formal̄ ad actū scđm ab
eo procedētē. ⁊ sic q̄libet forma subalis dicit̄ actus p̄-
⁊ oꝑatio ab eo ꝓcedens dicit̄ actus scđus. ⁊ nõ solum
forma subalis dicit̄ actus p̄mus. sed etiā forma acci-
dētalis que est p̄ncipium alicuiꝰ oꝑatõnis. sicꝫ sciētia
est actus p̄mus. ⁊ ꝯsiderare ē actus scđus. Has de-
finitõnes ponit Arꝫ. ad īueiendū qđ quid ē ex ꝑte aī-
me. ex ꝑte aūt corꝑis sumit̄ alia. Nam subaꝝ quedaꝫ
stꝫ corpora. quedā nõ corꝑa. Corꝑm quedā stꝫ phi-
ca siue naturalia. ⁊ quedā artificialia. Naturaliū q̄-
dam hñt vitam. quedā nõ. ¶ Illa aūt habēt vitam q̄
augent̄ ⁊ diminuūtur Ex quo ptꝫ ꝙ corpꝰ celeste ꝭm
intētionē phi nõ est formalr̄ viuū neqꝫ aīal. sicut nūc
videt̄ dicere libro sexto natalīuꝫ. qꝛ ꝭm eum est subña
simplex nõ ꝯposita. nam in eo nõ est matia ¶ Atten-
de tercio. ꝙ corpus organicū capit̄ duplr̄. ¶ Uno mõ
gñaliter pro oīmi re q̄ hēt diuersas ꝑtes diuersimode
ꝯplexionatas ⁊ deputatas ad diuersa officia ꝑ oꝑatõ
nes exercēdas ⁊ sic capit̄ in definitõne Alio mõ capit̄
prop̄e. ⁊ sic corpus đꝛ organicū qđ hēt diuersa organa
diuersimõe ꝯplexionata ad diuersa officia deputa-
ta. ⁊ sic totū ꝯpositū (qđ est adeq̄ta ꝑfectio aīe) dicit̄
esse corpus aīatum. ⁊ illo mõ nõ opꝫ caꝑe in definitõ-
ne. Nā in aīalibus ānulosis quelibꝫ ꝑs decisa põt eē
aīata. ⁊ tñ corpus eius nõ est adeq̄ta ⁊ p̄ma ꝑfectio aī
me ¶ Attende q̄rto. ꝙ vita capit̄ triplicit̄. Uno mõ
pro actu p̄mo quo aliq̇d dicitur viuēs ꝯnūerādo du
rationē. ⁊ sic capit phs in libro de morte ⁊ vita. Alio
mõ capitur pro oꝑatõne vitali quo ꝯgnoscimꝰ drām
inter viuens ⁊ nõ viuens Tercio mõ capitur pro ac-
tu vite. sicut stꝫ sensatio nutritio ⁊c̄. Similr̄ etiam aī-
ma interdū capit̄ pro q̄libet forma spūali siue sit ꝑ se
exñs siue nõ. ⁊ illo mõ deus ⁊ intelligētie pñt dici aīa.
Alio mõ capit̄ pro forma q̄ est p̄ncipiū oꝑationū vi-
taliū nata facere vnū per se. ⁊ hoc aliq̇d cum matia. ⁊
illo mõ dicit̄ tam de aīa ꝯiūcta ꝗ̄ nõ ꝯiūcta corꝑi.
Tercio capit̄ pro oīmi forma diuisibili vl̄ indiuisibi-
li q̄ actualit̄ inheret matie ⁊ ꝯstituit vnū hoc aliq̇d ꝑ
se cum matia que ē pricipiū oꝑationū vitaliū ¶ Di-
cenduꝫ est ad questionē. ꝙ definitõnes aīme stꝫ cõue-
niēter assignate ptꝫ. quia ꝑ eas declatur ꝓpria rõ cuiuſ
libet aīe. ⁊ explicāt naturā aīe sub rõne aīe. ⁊ faciūt eā
differre ab õni alio. ergo. ¶ Dic scđo. ꝙ scđa defiᵒ se
hēt respcū p̄me. sicut p̄ncipiuꝫ demrātõis ita ꝙ p̄ma
demr̄at̄ ꝑ scđam sic arguēdo. Omē qđ est p̄nᵐ quo vi
uimus sentimus ⁊c̄. est actus p̄mus corꝑis organici
phici. sed aīa est hmõi. ergo. Dicit āt hic scūs Tho
mas. ꝙ demrātio ista ē a posteriori que datur ꝑ p̄ora
q̄ ad nos oꝑa eīm vite stꝫ posteriora magis ꝗ̄ sit suba
ip̄ius aīme. Egidius āt dicit. ꝙ est a p̄ori eo ꝙ dat̄
per hoc qđ est esse p̄ncipiuꝫ formale vite. mõ bene seq̇-
tur aīa est p̄nᵐ q̄ formalr̄ corpꝰ viuit. g̃ est actꝰ subal̄
corꝑis hñtis vitam in actu p̄mo exñs. tñ in poṫā ad

opationes vitales Dicta tñ sancti Thome videtur hẽre veritatẽ ex textu phi. quia phs volẽs venari dẽ finitionẽ primã premisit spc id quod ẽ certius ꝛ ꝭm rõnem totius sit nobis certũ ex incertis ꝭm naturã certõribus tamẽ quo ad nos. ideo tẽptandũ est sic iteꝝ aggredi de aia scꝫ ex certioꝛibꝫ ꝛ notioꝛibꝫ quo ad nos. Dicũt tamẽ Albtus ꝛ Egidius ꝙ phus vult dicere ꝙ ista secũda definitio inuestigãda est ex opibus vice questꝭ nobis notioꝛa nõ ꝙ ipa detur ꝑ illa. ¶ Si q̃ras circa hoc. vtꝝ aĩma debeat dici suppoꝫ qd̃ Arestoteles vocat hoc aliq̃d cum ipa sit singlaris. Dico ꝭm intentionẽ doctoꝛis subtilꝭ supponẽdo ꝙ singlare extñs subsistẽs ꝛ suppositũ nõ sunt oĩno idẽ. singlare eñ distinguitꝭ a sua extñtia ita ꝙ ꝑscindit ab ea. ꝛ similꝭr extñtia a subsistẽtia ꝛ oĩa ista a rõne suppositi. Q̃ñ multa sꝭ singlaria que nõ existũt sicut antixp̃us ꝛ multa existũt que nõ subsistũt sicut accñtia. ꝛ illa nõ sunt supposita. Hoc supposito inferꝭ ꝙ subsistere in natura creata nõ ꝯstituit rõem suppositi. nec aliq̃d aliud positiũ distinctũ ab ipa naĩa sic accepta. Probatur. quia oĩe reale positiũ qd̃ aduenit nature simplici actualiꝭ extñti in vltiate ꝛ ꝯpleta simplicitate alicꝰ generis ꝛ spẽi est illi accñs ꝛ ꝑtinet ad aliquod genꝰ accidẽtis. sed illud positiũ per qd̃ substãtia creata hꝫ rõnem suppositi ꝓpe nõ est accidẽs nec ꝑtinet ad genus accidẽtis. quia subña nõ subsistit ꝑ accidẽs. sed magis ecõuerso. quia accñs subsistit ꝑ subñam. ergo illud positiũ nõ est aliq̃d distinctũ ab hac natura singulari actualꝭr existenti. Maioꝛ probatꝭ. q̃a ꝭm phm primo thopicoꝝ. accidẽs est illud qd̃ aduenit rei preexistenti in effcũ quãtum ad eẽ vel tminatũ ꝛ ꝯpletuꝫ ipius generis spẽi ꝛ indiuidui. cum eñ qd̃libꝫ ꝑdicamtum includat essentialꝭr genera spẽs ꝛ indiuidua ꝛ dr̃ãs diuisiuas ꝛ ꝯstitutiuas. Et nihil alioꝝ preterꝭ ista seq̃tur ꝙ quicq̃d aduenit rei realiꝭ existẽti in effcũ quãtũ ad esse ꝯpletum generꝭ spẽi ꝛ indiuidui hoc totũ erit accidens sibi quia id quod ꝑsupponit totã coordinatõnem alicuiꝰ generis nccãrio est accidẽs illiꝰ. sed quicq̃d reale supuenit huic subñe singlari extñti effcũ ẽ accidens. ꝛ ꝑ ꝯñs non põt hẽre rõem ꝯstitutiui suppositi ꝓpꝛij. Infert secũdo ꝙ suppoꝫ constituitꝭ in eẽ suppositi ꝑ duplicẽ negatõem Pro cuiꝰ declãtione supponitur ꝙ aliq̃d põt esse in alio triplꝭr quãtũ ad ꝯñs sufficit. Uno mõ sicꝭ accidẽs in subcõ. vel sicꝭ natura i supposito. vꝭ sicut ꝑs in toto. ꝛ isti tres mõi essendi in alio sꝭ alterius ꝛ alteriꝰ rõnis. suppoꝫ aut creatũ addit supra naturã negatõem oĩm istoꝝ modoꝝ essendi quia natura supposita i supposito ꝓpo nõ depẽdet ad aliquid nec inititur altero sicꝭ accidẽs subcõ nec sicut natura suppositi. nec sicꝭ pars toto. quelibꝫ tamẽ istaꝝ triũ negationũ subdiuiditꝭ in tres ꝑtiales. ꝛ sic i vniuerso erũt nouẽ. quia aliq̃d põt initi alteri vt subiecto ꝛ hoc actualꝭr vel poñaliꝭ vel aptitudinalꝭr. Similitꝭ pars põt initi toti vel actualꝭr vel poñaliꝭ vꝭ aptitudinalꝭr. ¶ Dõm est vlteriꝰ ꝙ suppoꝫ creatuꝫ sup naturã ꝓpam excludit duplicẽ initentiã nature ad suppoꝫ scꝫ actualẽ ꝛ aptitudialẽ. sed nõ poñaleꝫ. De actuali certũ est qꝛ nisi sic sequeretꝭ ꝙ naĩa singlarꝭ eẽt in duobꝫ suppositꝭ. ꝛ eadẽ rõne in decẽ. De aptitudiali probatꝭ. qꝛ nulla naĩa suppositalꝭ in ꝓpo suppoito violentꝭ sustentatꝭ in illo. Si ãt initeretꝭ aptitudialiꝭ alteri supposito. violẽte supposiĩaretꝭ in ꝓprio. illud ãt qd̃ tollit naĩalem inclinatõeꝫ alicuiꝰ violẽntat ipm. De negatõne poñali planũ est. si eñ suppoꝫ excluderet taleꝫ initẽtiã ipm nũq̃ possꝫ assumi ad aliud suppositũ nec creatuꝫ nec increatũ qd̃ fl̃m est. nã filius dĩ assũpsit naturã humanã indiuiduã ꝛ singlareꝫ nõ tñ in supposito tñ ipa supposiĩabatꝭ supposito increato sicut dicit Damascenꝰ. Infertꝭ vlterius ꝙ suppoꝫ creatum addit sup naturã triplicẽ negatõem accidẽtꝭ ad subcm. ꝛ ꝑtis ad totum. scꝫ actualẽ poñalem ꝛ aptitudinaleꝫ. De negtionibꝫ accñtium ad subcm de se notum est. Sed de negationibꝫ ꝑtis ad totũ pꝫ ꝑmo de actuali. nã ꝑs existens in toto nõ supposiĩatꝭ supposito ꝓpo. ꝛ ideo nõ dicitꝭ hoc aliq̃d. sed hoc alicuiꝰ. Similitꝭ etiã pꝫ de aptitudiali qꝛ suppoꝫ qd̃cũq̃ sub rõne suppositi nõ depẽdꝫ actualiꝭ nec aptitudialiꝭ ab aliquo supposito. ꝑs ãt sepata a toto si hꝫet rõneꝫ suppositi naturaliꝭ existeret i illo. qꝛ quelibꝫ natura naturaliter existit i ꝓpo suo supposito. ꝛ per ꝯñs ꝑs non hꝫet naturalẽ inclinatõem ad suũ totuꝫ qd̃ est fl̃m. qd̃ eñ naturaliꝭ existit in aliquo naturaliꝭ trahitꝭ ad modum subsistendi eius. De poñali negatõne probatꝭ. qꝛ ꝑs nunq̃ nata est ꝑ se facere vnũ cum toto. sed bñ cum alia ꝑte. ex q̃rum vnione resultat totuꝫ. Ex hoc pꝫ ꝙ aĩma intellciua sepata ꝑ se existens extra corpꝰ nõ hꝫt rõnem suppositi. semꝑ eñ aptitudinalꝭr innititꝭ corpoꝛi. ꝛ põt sibi inniti. Pꝫ vlterius. ꝙ quãuis aĩa sit per se existẽs. non tñ ꝓpe subsistit Subsistere eñ est incõicabiliter existere. aĩma ãt est naĩa cõicari materie ꝑ modum forme. Infertꝭ vlterius. ꝙ aĩma sepata nõ est ꝑsona. oĩs eñ ꝑsona est suppositũ subsistens in natura intellcũali. ꝛ ideo solum reꝑitur in tribꝫ naturis scꝫ diuina ãgelica ꝛ huãna. Et ideo definitõ Boetij de ꝑsona corrigenda ẽ per definitõeꝫ Richardi. Boetius eñ dicit ꝙ ꝑsona est rõnalis nature indiuidua subña. Richardus vero dicit ꝙ est rõnalis nature indiuidua subsistẽtia. ꝛ hoc nõ ꝯuenit aĩme. ¶ Si queras secũdo. cum ita sit ꝙ oĩs negatio reducitur ad aliquã affirmatõem q̃rto metaphice. secũdo ꝑiarme. videtꝭ ꝙ si suppositũ vltra naturã singularem dicat duplicẽ negatõem sequitꝭ ꝙ hꝫt affirmatõem. ꝛ per ꝯñs aliquid positiũ. ¶ Dico ꝯcedẽdo ꝙ negatio reducitꝭ ad affirmatõem ista ãt affirmatio nõ est nisi natura apta nata ꝑ se subsistere. ¶ Si queras tercio. nõ videtꝭ ꝙ si suppositũ vltra naturã soluꝫ addat negatõeꝫ videtꝭ ꝙ oĩa supposita de gñe subñe erunt negatiã Dico ꝙ suppoĩta eẽ negatiã põt intelligi triplꝭr. Uno mõ sic. ꝙ ipm sit sola negatio ꝛ sic nõ ẽ negatiũ. Scd̃o sic ꝙ de rõne formali ipius sit nõ solũ positiuũ qd̃ est hec natura singlarꝭ. sed etiã negatio duplicꝭ innitẽtie ꝑus dcẽ. ꝛ sic iteꝝ nõ est negatiũ. Terꝰ mõ sic. ꝙ ad illd̃ positiũ (qd̃ icludit eẽntialꝭr) sequitꝭ ꝑ q̃ndã ꝯsecutõeꝫ ipa negatio. ꝛ sic nõ hꝫo ꝓ incõueniẽti qd̃libet suppoꝫ esse negatiũ. ¶ Si q̃ras q̃rto. cũ suppositũ in gñe subñe sit ꝑ se vnũ ꝭm phm septio meta. ex negatio ãt ꝛ positio nõ pt̃ fieri ꝑ se vnũ. videtꝭ ꝙ suppositũ de gñe subẽ nõ sit ꝑ se vnũ. vel ꝙ suppoꝫ nõ dicat illã negatõeꝫ. Minoꝛ ꝓbatꝭ. qꝛ plus dr̃nt affirmatio ꝛ negatio q̃ dr̃nt subã ꝛ accñs. sed ex subña ꝛ accñte nõ põt fieri ꝑ se vnũ. vt hꝫtur sexto metaphice. vbi dꝛ ꝙ hõ albus ẽ ens ꝑ accñs. Dico ꝙ veꝝ ẽ ꝙ ex negatio ꝛ positio nõ põt fieri ꝑ se vnũ sic scꝫ ꝙ qd̃libꝫ illoꝝ eẽntialꝭr ꝯcurrat pt̃ tñ ex eis fieri vnũ ꝑ ꝯsecutõeꝫ

ita q ad positū nec̄cario sequit̄ negatio. Vel pōt dici q suppositū pōt capi fundamētalit̄. ⁊ sic est p se vnū vel formal'r nō est p se vnū nec maxīe ens impťat em̄ negatōem. ⁊ ideo dr̄ mīme ens formal'r. Si aūt capiat̄ pro eo qđ impťat formal'r ⁊ fundamētalit̄ simul. ⁊ sic ɔcedo q nō est p se vnum

Questio secunda.

Utrū propť diuersitatē opationū quā videm⁹ in hoībus nec̄cario sit ponēda aīa sensitiua real'r distincta ab aīa intellctiua. Ad hanc questionē est duplex rn̄sio probabil' dimissa rn̄sione Plōnis qui posuit qnqȝ aīas. Unā in cerebro puta intellctiuā. aliā in corde aliā in epate. aliā in felle. ⁊ aliā in vasis semialib⁹.

Prima rn̄sio est Alberti Thome ⁊ Egidij q in hoīe forma vegetatīa sensitīa ⁊ intellctiua sṫ vna foīa simplex. Probat̄ quatuor autoritatib⁹. ⁊ q̄tuor rōnib⁹ Prima autoritas est Auicēne sexto naťaliū pte xv. vbi dicit q intellctiua ⁊ sensitīa in hoīe sṫ vna foīa ⁊ eadem subāa. Et hoc probat sic. qȝ quādo in eodēȝ supposito sṫ opatōnes impedientes se. necesse ē q ille sṫ ab eodem pncipio. sed in hoīe est pncipiū sentiēdi ⁊ intelligēdi ⁊ aliquādo vna impedit aliā vt expientia docȝ. ergo nec̄ce est q ille sint ab eodē pncipio. ⁊ ita forma sensitīa ⁊ intellctiua sṫ subalit̄ vna forma. Secūda autoritas est Augustini i libro ecc̄iasticis dogmatibus qui dt̄ neqȝ duas aīas esse dicimus in hoīe. sicṫ Iacob⁹ ⁊ quidā alij syrorū scripserūt vnā aīam qua animat̄ corpus q̄ est immixta cum sanguie. aliā spūalēȝ que rōem ministrat. Sed dicim⁹ vnam ⁊ eandē aīam i hoīe que corp⁹ sua societate viuificat ⁊ seruat ipm ⁊ sua rōne disponit hn̄tēȝ in se libertatē arbitrij. Ex ista autoritate habet̄ expresse q nō sṫ ponēde plures aīe

Tercia autoritas est eiusdē sup genesim dicentṫ. q aīa rōnalis nō solum carni prebȝ aīalem vitā. verūȝ etiā sm ipam carnem aliqđ ɔcupiscit. ⁊ si ipa aīalem vitam prebȝ sequit̄ q preter ipam frustra ponit̄ aīa sītiua. Et iterū dicit Augustin⁹ q excepta foīa mēbrorum q̄ diuersis gn̄ibus aīantiū tributa ē homo nō differt a pecore nisi spū rōnali. Si aūt poneret̄ alia aīa in hoīe pret̄ intellctiuāȝ videret̄ q ipa dēret eē alterius spēi. vel saltem aliqđ ɔstituere in esse specifico.

Quarta autoritas ē Damasceni libro scđo dicentṫ q aīa rōnalis organico vtitur corpe vt est vite augmētationis sūs ⁊ gn̄ationis pncipiū Prima rō. non est ponēda pl'alitas sine necc̄itate. sed nō est nec̄ce ponere sītiua vegetatīa pret̄ intellctiuāȝ. ergo. Minor pȝ quia quicqđ pn̄t vegetatiua ⁊ sītiua in aīali hoc pt intellctiua. sicṫ em̄ trigonū est in tetragono. ita vegetatiuū in sītiuo. ⁊ sensitiū in intellctiuo. sed trigonū continet̄ in tetragono. ergo etiā vegetatiū ⁊ sensitiū in intellctiuo. Secūda rō sm Damascenū qđ ṽbum diuinum semel assūpsit nūqȝ dimisit. sed assūpsit sensitiua ⁊ intellctiua. ergo nūqȝ deposuit istas Si ergo forma vegetatīa ⁊ sītiua essent real'r distincta ab intellectiua oportuisset q in morte xp̄i fuissent corrupte ⁊ redacte in mаťiam. aīa intellctiua separata manēte. ⁊ sic ille forme fuerūt deposite ⁊ dimisse a diuitate. ergo oportuit q vegetatīa ⁊ sensitīa in ṽbo sint eadē cum intellectiua. Cū in morte xp̄i māserint sicṫ intellctiua. ⁊ cū xp̄s homo sm hūanitatē sit eiusdē spēi nobiscū sequitur q in nobis iste tres aīe sint real'r vna aīa Tercia rō. si forma intellctiua sit alia a foīa vegetatīa ⁊ sensitiua. ergo separata aīa intellctiua ille corrūpunt̄. sed forma semel corrupta eadem nūero nō pōt redire. neqȝ hoc pōt fieri p poťam diuinā. quia sm phm quito phicorū. Forma sel' corrupta nō pōt redire eadē nūero nisi tēpus ⁊ motus rediret eadem nūero. qđ deus facere nō pōt. nō em̄ pōt pctā facere nō fuisse pccā. Quarta rō. si aīa sensitīa real'r distingueret̄ ab aīa intellectiua sequeret̄ q in maťia possȝ manere vna sine alia vtputa sītiua sine vegetatīa. ⁊ per ɔn̄s possȝ esse aīal qđ nec essȝ rōnale nec irrōnale. ⁊ etiam possȝ manere rōnalis sine sītiua. ⁊ sic possȝ esse hō ⁊ nō aīal. essȝ em̄ ɔpositum ex corpe ⁊ aīa rōnali ⁊ sic essȝ hō. non aūt hēret aīam sītiuam ⁊ sic nō essȝ corpus sensitiuū. ⁊ per ɔn̄s neqȝ aīal. Et si forte dicas q hoc nō possȝ esse propť necessariū ordinē illarū aīarum. Hō nō videt̄ verum ex eo q vna real'r pōt existere sine alia. ergo saltem p poťam diuinam possȝ vniri maťie aīa rōnalis sine hoc q vniret̄ aīa sītiua. Mod⁹ ponendi istorū est. q in inductōne forme intellctiue precedētes corrūpunt̄ ⁊ introducit̄ forma intellctiua que propť sue pfcōnem ɔtinet in se vegetatiuā ⁊ sensitiuāȝ ⁊ alias formas scȝ formā corruptibilitatṫ ⁊ formas elemētorū. Quicqđ em̄ potest forma sensitīa in aīali hoc pōt forma intellctiua in hoīe. Et ideo dicunt q oēs ille forme sṫ vna simplex forma in hoīe Oppositam āt opīonem dicūt esse suspectā de heresi. cūȝ tn̄ sit vnus articulus cōdēpnat⁹ qui dicit q dicere q vegetatīa sensitīa ⁊ intellctiua sint vna aīa in hoīe. error. Alia rn̄sio est. q in eodē hoīe aīa vegetatiua sītiua ⁊ intellctiua sṫ tres aīe real'r distincte Et ista probat̄ quatuor rōnibus. Prima rō. impossibile est eandē formā esse eductā de poťa maťie. ⁊ nō esse eductā de poťa maťie. sed aīa sensitīa ⁊ vegetatīa sṫ educte de poťa maťie. intellctiua vero nō. ergo nō sṫ vna aīa p eentiam ⁊ subāam Minor istius rōnis pbatur autoritate Aresto. decimosexto libro de aīalib⁹ caplō quinto. vbi dicit q vegetatīa ⁊ sītiua sṫ in spmate ⁊ educūtur de poťa maťie. intellctiua vero sola ē ab extra. Rō aūt eius ibidē est ista. quia opatio proportionat̄ pncipio opatiuo. sed opatio poťe vegetatiue est opatio maťialis. ⁊ sil'r opatio poťe sensitiue. ergo opȝ q pncipiū istarū sit forma maťialis. Alij aūt dicūt q ipe postea dicat q i eodē forma informās corpus corrūpit̄ adueniēte forma intellctiua qđ flm est

Secūdo sic. qn̄cunqȝ alique forme sic se hn̄t q vna pt realit̄ corrūpi alia nō corrupta. illa non sṫ eadem sm subāam. sed sic est q sītiuū ⁊ vegetatiū realit̄ corrūpunt̄. intellectiū vero nō sed separat̄ a corpe. ergo. Minor probat̄ autoritate Com. vbi supra ɔmēto sexagesimoqnō. vbi loquit̄ de sensitio in hoīe ⁊ vegetatiuo. Et dt̄ q vegetatīa ⁊ sītiua in hoīe non separant̄ a corpe sed corrūpunt̄. sed sola intellctiua separat̄. Hoc pȝ. quia in agētibus naťalibus quāto agens est pfectius tanto pfcōrem formā introducit. sed hō est agēs naťale perfcm̄ ɔueniēs cum elemētis mixtis vegetatiuis ⁊ sītiuis. ergo pōt pducere formā corporeā pfcōrem. ⁊ sil'r sensitiū ⁊ vegetatiū q̄ aliqđ aliud agens intelligibilius. ⁊ sic p suam actōnem naťalem educit de poťa materie formā corporeā vegetatiuā ⁊ sītiuam. ⁊ educta forma sītiua tanqȝ dispōne nec̄caria tūc in

eodem vero eius imponit aīmā intellciuam. Tercia
ratio quecūq̄ sunt diuisa ſm tps sunt diuisa ſm sub/
stantiam. sed in generatōe homis vegetatiū sensitiuū
et rōnale sūt diuisa ſm tps. ergo sūt diuisa ſm esse ⁊ subā.
Minor pbat autoritate phi decimosexto de aīalibus
vbi dicit ꝙ in gnatōne hoīs in embrione nō est viuū et
aīal simul sed prius viuū ⁊ postea aīal. nec aīal ⁊ hō simul
sed prius aīal ⁊ postea homo. ergo hec tria scz vegetatiū sen/
sitiuū ⁊ rōnale diuisa sunt tpe ergo etiā diuisa sūt ſm sub/
stantiā. Quarto sic. qcūq̄ hñt diuersas opatōes eēnti/
alit distictas illa sunt distincta ſm subām. sed sic est ꝙ
aīa intellciua ⁊ aīa sensitiua habēt diuersas opatōes. ergo
Minor pbat autoritate phi tercio huiꝰ. q̄ dicit ꝙ sen
sitire nō est eadē opatio cū intelligere eo ꝙ sentire in/
uenit in omnibꝫ aīalibꝫ intelligere ꝓo nō. Silr arguo
de formis. nā forma intellciua nō inuenit in oībus aīa/
bus. sed forma sensitiua in oībus inuenit ergo nō sūt v/
na forma. Maior pbat autoritate phi scđo de celo di
centis. ꝙ oīa corpa celestia sūt eiusdē nature q2 hñt eū/
dem motū ſm naturā scz circularem. Et ꝯmētator eꝰ
dicit hec est demōstratio ex qua sequit ꝙ ex ydēptitate
et diuersitate opatōnis seqt ydēptitas ⁊ diuersitas pn/
cipij opatōis sed sensitiue ⁊ intelligere sūt diuerse opa/
tiones ſm genus. ergo impossibile est ꝙ sint ab eodē pnci/
pio realr. ⁊ sic relinquit ꝙ forma sensitiua ⁊ intellciua
nō sunt vna forma. Tene qđ volueris ⁊ solue rōnes
Ad pmā autoritatē alteriꝰ opīonis dđm est ꝙ Augu
stinus loquit ibidē ꝯtra Platoicos ⁊ alios Jacobitas
Jacobꝫ eīn ⁊ qdā syroꝝ posuerūt aīas ſm locū ⁊ sitū
distinctas. Silr ꝯcedo aliā autoritatē neq̄ valz ꝯña
aīa rōnalis sua societate pbz vitā aīalem ⁊ ꝯcupiscit
mediante aīa sensitiua. ergo frustra ponit aīma sensitiua.
Vel posset dici ꝙ ꝑ societatē intelligit naturalē dispo
sitionem scz aīam sensitiuā. Vel possz dici ꝯcedendo
dictū Augustini ⁊ dicēdo ꝙ ꝑ pecꝰ intelligit aliqđ cō/
positū ex corpe ⁊ aīa sensitiua subordinatū aīe rōnali
sicut dispō pma dr subordinari forme subali introdu
cendo ad hoc vt sit in matia ⁊ mediātibꝫ illis dispōibꝫ
posset exercere suas opatōes. Negat vlteriꝰ ꝙ illa ps
eēt asinꝰ equꝰ vel aliqđ aliud pdicatū. q2 ab aīa sensi
tiua subordinata alteri pti pncipaliori ꝑ modū dispō/
nis nō seqt spēs eēntialis hꝰ gnis aīal sed solū a forma
specifica. Ad autoritatē Auicēne posset dici ꝙ ipe fu
it ꝯtrarie opīonis cū Aresto. ⁊ ideo melius est negare
eum q̄ Aresto. Ad rōem eius dđm ꝙ opatōes q̄ im/
pediūt se in eodē sūt vniꝰ pncipij vel saltē vnius ꝯpositi
in quo sunt diuersa pncipia. ⁊ sic est in ꝓposito. vñ ꝓpter
vnitatem suppositi ⁊ ꝯpositi in quibꝫ sunt vna impedit
aliā ⁊ nō ꝓpter vnitatem pncipij. Ad autoritatē Da/
masceni ꝯcedo etiā debz eīn sic intelligi ꝙ aīa rōnalis
mediāte aīa sensitiua vtit corpe ⁊ mediāte ipa exercet
sensatōem augmētatōem ⁊ generatōem. Ad pmā rō/
nem dđm. ꝙ forma inferior ꝯtinet ꝟtutē forme supioꝝ
ꝑ modū sui sicut qcquid ꝑfectōis est in aīa intellectiua
est in forma āgelica ꝑ modū sue forme. nō tamē eo mō
potest forma supior facere quō facit inferior. Vñ aliqđ
est pncipium opandi forme inferioꝝ qđ nō est forme su
perioris. sicut deꝰ ꝯtinet oēs ꝑfcōes formaꝝ ꝑ modū sui
nō tamē pōt opari sicut qlibet forma inferior hoc enī
poneret imꝑfectōem in deo. Ad scđam dr ꝙ ꝟbū di/
uinum assumpsit pncipaliores ptes nature huāne scz
aīam ⁊ corpus ⁊ illas nūq̄ dimisit licet deposuerit for/
mam vegetatiuam ⁊ sensitiuā. ⁊ hoc arguit verā mor/
tem xpi. Ad terciam dicitur ꝙ deus potest facere for/
mā corruptā eandē numero redire vñ phus arguit de
forma ſm actiuitatē agētis naturalis q2 ꝑ ꝟtutem illius
nō pōt redire eadē nūero. Nā ad talem actiuitatē req/
runt motus ⁊ tps nō aūt ad actiuitatem diuinam. Ad
quartā dicit ꝙ ꝯcludit idē de forma corpe ꝙ essz eadē
cū intellciua qđ tamē videt incōueniēs nā illa forma
est extēsa sed aīa intellectiua est forma spūalis. Jō dđz
ꝙ sepata aīa a corpe nō manet aīa vegetatiua cū eadē
sit cā admotionis vniꝰ ⁊ alteriꝰ. Ablata ergo intellciua
q̄ ſm Auicennā ē causa ꝯplexionis ⁊ ꝑfectōis aliarū
auferunt etiā alie ⁊ cedūt in potentiā matie. Vñ sensi
tiua est tanq̄ dispō necāria ad introductōem aīe rōna
lis sine qua aīa intellciua nō pt manere in corpe vt forā
vñ prio ꝑ naturā corrūpit sensitiua ⁊ tūc in eodē instāti
sepat intellectia. vñ intellectiua nō sepat nisi q2 sensitia
prius corrūpit q̄ fuit dispō necāria prerqsita in corpe vt
ei possit vniri aīa intellectiua. Ex hoc pz ꝙ ꝑ potētiā
diuinā nō posset vniri aīma intellectiua corpi vt forma
nisi ipm eēt informatum aīa sensitiua ⁊ vegetatiā. Et
dato ꝙ sibi sic vniret. tale tamē ꝯpositū nec eēt hō nec
aīal eo ꝙ nō eēt ꝯpositū ex corpe qđ est adeqtū susceptiū
aīme cū tale corpus nec eēt vegetatiuū nec sensitiuum

Questio tercia

Vtꝝ aīa sit tota in toto ⁊ tota in qualibet pte. Ad hāc
questionē est duplx rñsio. pma dicit absolute ꝙ nulla
aīma est tota in qualibz pte corpis dato ꝙ ipa sit tota
in toto corpe. Ista opinio pbat qtuor rōnibꝫ. pma ratō
aīa aīalium anulosoꝝ nō est tota in qlibz pte ergo nec aī
ma vegetatiua cū alia. Tenz ꝯña. q2 aīa sensitiua nobi/
lior est vegetatiā. cū ergo eē totū in qlibz pte sit ꝑfectōis. si
hoc ꝯueniret aīe vegetatiue ꝯueniret ⁊ sensitiue a toto gñe
cuiꝰ oppoitū exponit in anguilla ⁊ alijs anulosis. Se/
cūda rō si aīa eēt totū in toto ⁊ tota in qlibz pte corpis
seqret ꝙ qlibz ps aīalis eēt aīal qđ est fłm ergo. Cōsequē/
tia pz ex eo ꝙ qlibz ps aīalis eēt ꝯposita ex corpe ⁊ aīa
Falsitas ꝯñtis ptz autoritate ⁊ rōe. Autoritate Arz. di/
centis ꝙ si oculꝰ essz aīal visus essz aīa eiꝰ. ibi aūt suppo
nit ꝙ oculus nō sit aīal. Rōne sic. nā aīa reqrit corpus
organicū ⁊ cor vel aliqd loco cordis ⁊ alias ptes pncipa
les sz nō qlibet ps aīalis est hmōi ergo. Tercia rō ē Albti
aīa nō hz totalitatē nisi suaꝝ ptiū q̄ ptes sunt poñe aīe
Si ergo aīa ē tota in toto ⁊ tota in qlibz pte seqt ꝙ aīma
ſm oēs ptes siue potētias est in qlibz pte corpis qđ est
maifeste fłm. ſm eīn poñam visiuā ē in oclo ⁊ nō in di/
gito. Si ei eēt in digito frustra eēt ibi eo ꝙ nō possz ex/
ercere actōē in digito. nā frustra est calciamētū cuiꝰ nō
est calciatio sicut patuit pmo celi. Quarta rō ad illā
positōem sequunt ꝯdcōria ergo nō ē ꝟa. Añs pz. q2 seqt ꝙ
vnū ⁊ idē silr ⁊ sel mouebit motibꝫ ꝯrijs. q2 ſm vnā ptē
pt mouori sursum ⁊ ſm aliā deorsū. Et silr ſm vnā
ptē poterit moueri ⁊ ſm aliā qescere. ⁊ etiā idē distabit a
seipo localr ⁊ idē poterit silr eē ⁊ nō eē. Si eīn tota aīma
sit in oculo tūc ipo extracto extraheret aīa. ⁊ tñ ipa ea/
dē nūero manet in corpe. Modꝰ ponendi est iste q2 sicut
organicū est vnū habēs ptes organicas q̄ hñt attributō
nem ad pncipaliorē ptē scz ad cor. ita corpꝰ nō hz tota/
litatem nisi suoꝝ organoꝝ ⁊ ptiū. ita ꝙ aīa est eēntialit
vna ⁊ hz plres poñas ei aliquo mō vnitas. ideo ipa ſm

substantiam est tota in corde ꝛ ꝑ cor influit motū vitā et sensum alijs ptib⁹. Sed ista opīo est pmo ꝯtra Augustinū q̄nto de trinitate capl'o sexto. q̄ expsse dicit ꝙ aīma est tota in toto ꝛ tota in qualibꝫ pte. Arguit̄ ḡ pmo ꝯtra eā sic. q: vl' intelligit de oīni aīa vl' aliq ꝛ aliq nō Nō potest dici ꝙ de oīni aīa hoc eīn est ꝯtra expiētiā q̄ libet eīn ps plāte necisa viuit sed nō viuit sine aīa. ḡ in q libet pte est aīa vl' in plāta eēnt plures aīe qd̄ est incōueniens vl' in eadē plāta est vna tm̄ q̄ est tota in q̄libet parte qd̄ est ꝓpositū. Scd̄o sic q: si aīa ponat̄ tm̄ in corde alie ptes nō erūt fo:al'r aīate cū eis nō vniat̄ aīa. vt forma formal'r informās. Tercio sic q: incōueniēs (qd̄ putat vitare) nō vitat. poīt eīn hoc vt euitet extēsionē aīe ꝑ totū corpus. sed illud nō vitat̄ si tm̄ ponat̄ in corde q: cor est corpus quātū ꝛ extēsum. Vl' ḡ aīa est tota in toto corde ꝛ tota in q̄libet pte vl' si sic eadē rōe poterit sustineri ꝙ ipa est tota in toto corpe ꝛ tota in qualibet pte. si vero nō tūc ipa est tota in toto ꝛ ſm ptem in pte. ḡ ipa est extēsibilis qd̄ ſm illos est incōueiens. Et etiā ꝯtra Aresto. in textu. q̄ dicit sicut eīn in plātis q̄dam sepata viuūt viuētia ꝛ d iuisa abinuicē tāq̄ existeutē in h:s aīa actu q̄dā vna in vnaquaq̄ plāta potentia āt ples. Sic ꝛ videm⁹ circa alias dr̄ñas aīe accidere vt in athomis decisis. etem ſsum vtrac̄ ptīu3 h3 Quarta ratio erroneū est dicere ꝙ aīa determiat sibi certam ptem corpis ꝑ quā ꝛ in qua opare࠷ ḡ. Añs pt3 q: tūc sequeret̄ ꝙ nō possit separi a corpe eo ꝙ eēt fo:a corpalis qd̄ est ꝯtra pħm in textu. q̄ dicit ꝙ intellectus seu aīa intellectiua est alteꝝ gen⁹ aīe. ꝛ hoc solū ꝯtigit separi sicut ꝑpetuū a corruptibili. Rn̄dent tm̄ aliq istius opionis ꝙ dupl'r aīa pt vniri corpi. vno mō vt motor. Alio mō vt forma. ꝯsiderādo ipam vt motor sic nō est tota in q̄libet pte ꝛ sic intellexit ille cui⁹ est opio. s3 ꝯsiderando ipam vt forma sic bñ est tota in q̄libet pte Contra inter motorē ꝛ motū nō d3 eē mediū septio phisicoꝝ sed aīa mou3 quālibꝫ ptem corporis. ḡ aīma vt motor ē in q̄libꝫ parte corporis. Poñā eīn motiua q̄ mouet man⁹ ꝛ pedes nō pt eē separata ab eēntia aīme cui⁹ ē poñā. Sic etiā n̄ videt̄ veꝝ ꝙ ipa vt fo:a ē tota ī q̄libꝫ parte. nulla eīn fo:a (que diuidit̄ ad diuisionē3 materie quā informat) ē tota in q̄libꝫ parte. hoc eīn ē ꝓpriū formis supernaturalib⁹ nō aūt quelibꝫ forma ē talis. Alia respōsio ponit duas suppōnes ꝛ duas ꝓpōes Prima suppō tripl'r est totū qd̄dā est totū q̄titatīn seu integrale vt linea vl' superficies. Aliud est totū eēntiale qd̄ diuidit̄ in partes eētiales ipm diffiniētes sicut materia vl' forma gen⁹ vl' dr̄ña. Terciu3 est totū potestatīn qd̄ diuidit̄ in diuersas potētias vl' ꝟtutes. pm⁹ aūt modus totalitatis nō reperit̄ in formis nisi per accidēs ꝛ adhuc solū in illis q̄ extendunt̄ ad extēsionem subiecti. Scd̄a suppō duplices sunt potētie. quedā sunt ab aīa effectiue ꝛ sunt in ea subiectiue vt intellcūs ꝛ voluntas. Alia sunt ab aīa effectiue ꝛ subiectiue in toto ꝯposito ꝛ in diuersis parcib⁹ organicis toti⁹ corporis. Nā aīa reqrit diuersitatē q̄titatis ꝛ figure ꝛ ꝯplexionis in diuersis partib⁹ ſm diuersitatē suaꝝ potētiaꝝ. Prima ꝓpō aīa vt est totū potestatiuū est tota in toto ꝛ nō tota in qualibet parte eius. Prima pars patet na3 aīma et oēs potentie eius vniunt̄ corpori ſm esse. Scd̄a pars pat3 q: aīma illo mō dicit̄ tota quia comprehēdit oēs suas potentias sed ſm potentiam visiuam est in oculo et ſm auditiuam in aure. ꝛ sic de alijs. ergo illo mō nō

est tota in qualibꝫ parte. sed q̄ūtū ad esse radicale oīꝫ suaꝝ potētiaꝝ potest dici eē tota in corde q: ab ipa deriuant̄ poñe ꝛ ꝟtutes Scd̄a ꝓpositio. aīa ſm totalitatem eēntie est tota in toto ꝛ tota in q̄libꝫ pte corporis pꝫ quia vt est in q̄libꝫ parte corpis includit oīa que ei cōueiunt ſm suam essentiam ꝛ per ꝯsequens est tota in toto. sed hec opinio minus est rationalis q̄ pma. Pꝫ q̄a diuisio quā premittit nō est ad ꝓpositū quātum ad secundam ꝓpositionē aīma eīn nō est totū eēntiale cū nō sit ꝯposita ex mat̄ia ꝛ forma nec ex genere ꝛ differentia Quero ergo q̄d intelligat per totalitatem essentie cū totū nō dicat̄ nisi rōne suaꝝ ptium. Item falsum videtur ꝙ dicit nullā aīmā ſm omnes poñas suas esse in q̄libet pte corpis. Potētia eīn intellectiua ſm pħm tercio huius. nullā ptem corporis nec aliqd̄ organum sibi determinat ꝛ ideo plus est in capite q̄ in pede. Dimissis ergo istis opinionib⁹ ponende sunt alique distinctiōes Prima ꝙ triplex est aīma sc3 vegetatiua sensitia intellectiua. Scd̄a formarum quedā sunt corpales ꝛ extensibiles. ita ꝙ in maiori sunt maiores ꝛ in minori minores sicut pat3 de calore albedine ꝛ multis alijs. Alie sunt forme spirituales que nec sunt corpales nec extēsibiles sed sunt impartibiles nec extense Tercia distinctio totū capit̄ dupl'r. sc3 cathegreūatice ꝛ sincathegreūatice. Cathegreūatice accipit̄ dupl'r. vno mō positiue. Alio° negatiue. Sincathegreūatice val3 tm̄ sicut q̄libꝫ ps. sed totū cathegreūatice positiue v3 tm̄ sicut ens ꝯpositū ex oīb⁹ partib⁹ suis. Vn̄ si alicui enti habēti partes deficiat aliq pars. iā simpl'r nō dr̄ totū sed totū diminutū ſm pħm q̄nto metaphisice. ꝛ illo mō nō attribuit̄ formis spūalib⁹. Sed totū cathegreūatice negatiue dictū dicit ens perfectū indiuisibile cui nihil deest eoꝝ que requirunt̄ ad perfectā q̄dditatē eius vt sit ſsus totum id est nō deficiens in aliq̄ de reqsitis ad ipm

Dic primo ꝙ aīa vegetatia ē tota in toto s3 non tota in q̄libet parte. pat3 q: est forma extensibilis ꝛ corporal' cui hoc nō ꝯuenit. Dic scd̄o ꝙ aīma sensitiua animalium imperfectarum nō est tota in qualibet parte pat3 sicut pus. Dic tercio ꝙ aīma sensitiua aīaliū perfectoꝝ nō est tota in q̄libꝫ parte pꝫ sil'r. illi tamē qui dicūt aīam sensitiuā nō distingui ab aīa intellectiua ꝛ dicūt aīa3 intellectiuā eē in qualibꝫ parte totā. deberent hoc etiā dicere de aīma sensitiua ꝛ potentijs eius. Et sic etiam posse operari in qualibet parte quantum est ex parte sui q̄uis propter defectum organi non possit. Dic quarto. ꝙ sola anima intellectiua est tota in toto ꝛ tota in qualibet parte totalitate essentie ꝛ totalitate suarum potentiarum. Exponendo totum cathegreūatice negatiue patet. quia oīs forma spiritualis est simpliciter indiuisibilis ꝛ per se ꝛ per accidens. sola anima intellectiua est huiusmodi sed indiuisibile per se ꝛ per accidens vbi est. totum est ergo anima intellectiua vbicunq̄ est tota est. Sed ipsa est in qualibet parte corporis. ergo ſm substantiam est tota in qualibet parte. De totalitate sincathegreūatica pt3. quia ab ea non fluunt potentie nō organice que nullius corporis sunt actus ꝛ per consequens nullam partem corporis sibi determinant. sed sunt realiter ipsa substantia anime vel perfectiones essentialiter existētes in ipsa essentia anime. ergo sicut anima est tota in qualibet parte ſm suam essentiam. ita etiam

est in q̃libet pte ẽm om̃es suas potẽtias. potẽtie em̃ sensitiue nõ fluũt ab aĩa intellectiua. nec st potẽtie ei⁹. nisi solum presuppositiue.

Ad ratões pme opinionis. ¶ Ad p̃mã nego ɔñam. Ad secũdã silr̃. nã ps aĩalis nõ ẽ suba. put subñã cadit in diffinitõne aĩalis. s3 est ps tal' subñe. vñ totũ ɔpositũ ex corpe ⁊ aĩa (qd se h3 p modũ entis ɔplete) est aĩal. nõ ãt qñ se h3 p modũ ptis. ⁊ ido dicebat in textu q̄ est actus pmus toti⁹ corpis. sic ps ptis. ⁊ iõ tota aĩa vnit toti corpi tãq̃ pmo ⁊ p se pfectibili eius nõ sic vnit parti. sed ex ɔñti ⁊ minus pncipaliť. ¶ Ad terciã p3 solu⁹. Ad q̃rtã nego añs. Ad pbatõem dico. q̄ aĩa nõ mouet p se. sed solum p accñs ad motũ corpis. ⁊ nihil phib3 q̄ aliqd p accñs sit' moueatur ⁊ q̃escat. aut moueat ɔtrarijs motib⁹ incõgruũ est in diuers' ptib⁹ corpis. Nec sequit q̄ discet a seipa si est tota in qualibet pte. q̄r nõ est extẽsa. Similr̃ nõ sequit q̄ idẽ sit ⁊ nõ sit. vñ extracto oculo vl' trũcata manu nõ trũcat aĩa. eo q̄ ipa non vnit alicui pti tãq̃ pmo ⁊ p se pfectibili. licz desinat esse ẽm eẽ qd habuit in illa pte. ⁊ etiã ẽm aliq̃s potẽtia realr̃ distinguit ab essentia. ido pt visus destrui manẽte essentia. Nec etiã habet p incõuenienti q̄ in aĩalibus extẽsis aĩa poss3 destrui ẽm vnã ptem. ⁊ nõ destrui ẽm aliam.

Questio ¶ Quarta. vtr̃ potẽtie aĩe ab ipa aĩa ⁊ a seinuicẽ sint essentialr̃ ⁊ realr̃ distincte. Rñdet scũs Thomas q̄ sic. ita q̄ potẽtie sint accñã absoluta aĩe vt ppie passiones q̃ reponũt in secũda spẽ qualitatis. st em̃ naturales potẽtie. ⁊ etiã distinguunt int' se. q̄r potentie distinguũt p actus. ⁊ actus p obiecta. Pro ista opinione arguit q̃drupl'r ¶ Primo sic. potentia ⁊ actus ɔdiuidũt ens ⁊ qdlib3 genus entis. ⁊ ptinẽt ad idẽ genus entis. sed act⁹ scđs (q̃ est operatõ) nõ est in gñe subñe. g̃ potẽtia (q̃ ordinat ad illũ actũ) nõ pt eẽ in gẽnere subñe. sed in gñe accñtis. Preterea aĩa ẽm suaz essentiã est forma ⁊ actus. s3 incõgruũ est act⁹ nõ est ordinata ad vlteriorẽ actũ. si g̃ aĩa ess3 immediatũ pncipiũ ipius opatõis sp oparet sic hñs aĩam sp est actu viuuz. Minor p3. q̄r nihil est in potentia ad actũ inquãtũ est actus. g̃ aĩa inquãtũ est forma ⁊ act⁹ nõ est poña ordinata ad actũ scđm. Q' aũt aĩa sit in poña ad actũ secũdũ nõ ɔpetit aĩe ẽm essentiã suã. s3 ẽm potentiã suã superadditã essentie. ⁊ p illã substãtia aĩe ordinat ad actũ scđm. ¶ Scđo arguit ephceus natal' qdlibeto pmo. q̃stione nona sic. vnũ ⁊ idẽ simplex creatũ nõ põt eẽ pncipiũ cãle diuersar̃ opationũ siue diuersor̃ actuuz. q̄a nec eadẽ materia pt esse ppriũ passiuũ siue receptiuũ diuersar̃ formar̃ nisi p dispõem priam determinãtẽ. Alr̃ em̃ qdlib3 poss3 fieri ex quolib3. si em̃ non poss3 aliqd esse in poña receptiua. g̃ multomin⁹ poterit aliqd eẽ in poña opatiua. sed intellcũs ⁊ volũtas st potẽtie opatiue. g̃ non st eedẽ simplr̃ essentie aĩe ¶ Tercõ sic. Albert⁹ scđa pte summe. q̃cũq̃ st eadẽ vni tcio singulari st eadem int' se. si ergo intellcũs ⁊ ẽsus st idem ipi eẽntie aĩe. sequit q̄ int' se st idem. ⁊ sic intellect⁹ erit ẽsus.

¶ Quarto sic. ab egidio qdlibeto tcio. accñs variabile nõ est in subiecto nisi mediãte accñte iuariabili. q̄r sp minor vnitas ⁊ maior diuersitas reducũt ad maiorem vnitatẽ ⁊ minorẽ diuersitatẽ. s3 actus est accñs variabile. g̃ potẽtia mediãte q̃ inest erit inuariabilis. Itẽ agens p eẽntiã sp agit. sed aĩa nõ sp agit. g̃ anima non est agens p eẽntiam. g̃ poña p quã agit nõ est sua essentia. Item sicut essentia se h3 ad suũ esse. ita se hab3 potẽtia ad agere. s3 nullius creature suũ esse est suũ operari. g̃ nec essentia aĩe est sua poña. Item qd recipit magis et minus nõ est idẽ ei qd nõ recipit magis ⁊ min⁹. s3 potentie recipiũt magis ⁊ minus. q̄r vnus hõ est ingenio fior altero. sed essentia aĩe nõ suscipit magis ⁊ minus g̃. Item Aresto. in pdicament. ⁊ silr̃ simplici⁹ ponũt naturalem poñam in scđa spẽ q̃litatis. Item Cõ. sup pmo de aĩa dt. aĩa diuidit in suas potentias. sic pomũ in saporem ⁊ colorem. sed hec est diuisio in accñã. Secũda opinio est. q̄ potentie aĩe st eedez re absoluta ipsi essentie rei. distincta tamen ab ipa re relatiua. ita q̄ poña anime nõ est nisi eẽntia aĩe cũ respectu coassumpto. qd pbat. quia aĩa ẽm se non dr̃ poña. sed in ordine ad actũ ⁊ ad obiectũ dr̃ potentia. q̄r ẽm phm nono metaphisice. potentie distinguuũt p actus. ⁊ iõ potentie aĩe st distincte ẽm q̄ aĩa hab3 diuersos respect⁹ ad diuersa obiecta ⁊ diuersos actus. ⁊ determinat alr̃ ad potentias organicas ⁊ nõ organicas. q̄r ad poñas organicas determinat p respectus. ad alias ṽo non organicas determinat ex se si sint actiue. eo q̄ habet determinatũ agere. ⁊ hmõi potentie actiue st intellcũs agens ⁊ voluntas. Potentie ṽo passiue nõ organice (q̄r st receptiue) determinant nõ p agere. sicut intellcũs ⁊ volũtas. sed p species receptas. ⁊ hui⁹ potentia est intellcũs possibil' nã aĩa est in potentia vt fiat intellcũs in actu p species receptas. ita q̄ nõ est intellcũs in actu nisi p species. Et psuadet theologice ex rõne ymaginis. q̄r sicut in diuinis est vna essentia ⁊ distinctio psonal' p res relatiuas. sic in ymagine est vna essentia aĩe. ⁊ tres potentie. s. memoria intelligentia ⁊ volũtas p relatões. Et hec tria ẽm Augustinũ nono de trinitate caplo q̃nto. necẽ est esse vnius eiusdemq̃ essentie. Et h expsse dr̃ Auicenna pte pma tractatu pmo. s3 ista rñsio nõ est ad ppositũ. Nõ em̃ querimus in pposito de potentia formalit' put dicit ordinem ad actum. sed querim⁹ de ea vt est pncipium operatõis. g̃ potens dicit posse. ⁊ qd est fundamentũ ordis ad actũ. illo mõ em̃ nõ potest poni aggregatũ ex respectu ⁊ essentia aĩe. nã vnius opatõnis p se deb3 esse vnum pncipiũ p se. quale nõ est essentia cũ respectu. nec verum est qd dr̃ q̄ poñe organice determinant p organa. ⁊ potentie nõ orgãce p agere. p3 q̄r organa distingunt p potentias. neq̃ natura distinguit formam. sed potius ecõtrario. Dicit em̃ Cõ. pmo de aĩa q̄ membra leonis differũt a membris cerui. q̄r aĩa differt ab aĩa. De potentijs aũt nõ organicis p3 ex h q̄ operatõ est posterior potentia cui⁹ est. Est g̃ por distinctõ in potentijs q̃ in opatõib⁹. neq̃ psuasio theologica est ad ppositum. q̄r ea q̃ st in creatura incõpabiliter excedũt a diuinis. sicut dr̃ dyonisius in diuinis nominib⁹. Tercia rñsio dicit q̄ potentie aĩe nõ st accñã aĩe. sed st ptes eius. Et ɔfirmat q̃drupli autoritate. Prima est Augustini q̃rto de trinitate dicent. q̄ intellectus ⁊ volũtas st vnius eiusdemq̃ nature. Scđa est Aresto. in tercõ de aĩa q̃ dt (de pte aũt aĩe qua cognoscit ⁊ sapit. Tercia est Auicenne pte pma dicentis ipas esse ptes potestatiuas. Quarta ẽ Boetij in libro diuisio nũ. q̃ dicit q̄ diuisio aĩe in suas potentias ẽ diuisio totius in partes virtuales. Sed istud est contra Augustinũ. nam vna pars nõ est eiusdẽ nature cũ alia

parte.potentie aūt sūt eiusdē nature cū aīa.sic̄ pars nō naturalr sequit̄ totū.sed p̄cedit ip̄m.intellect⁹ aūt ꝛ volūtas sequunt̄ aīam. ¶Omissis g̃ his opinionib⁹ dicendū est p̄mo.ꝙ potētie nō sūt res ab essentia aīe realr distincte.sed sūt oīno idē qđ essentia realr. Nec ꝯclusio ponit̄ ꝯtra p̄mā opinionē.eo ꝙ nō est ponēda pluralitas sine nccītate.possibile est aūt vnū ꝛ idem realit̄ esse p̄ncipium pluriū actuū distinctoꝝ vt delectatōnis et tristicie.sicut dr̄ auicenna.g̃ nō est necē ponere tales potentias realr distinctas. ¶Dēm scđo.ꝙ nō est necesse aīam agere ꝑ aliqua accn̄a supaddita eēntie.nec ꝑ ptes substātiales.p₃ ex dictis supius. ¶Dēm tercio.ꝙ aīe potenti imediate agere ꝑ eēntiam nō est op⁹ potētijs eidem realr ꝯdistinctis.p₃ ex dicto p̄mo. Nō em̄ est necē aīme supaddere tales poñas.q̃ ergo supaddit eas innobilitat aīam. Nō em̄ est esse ꝑfectōis in ea si ip̄a nō possit immediate esse p̄ncipiū operationū suarum. Si em̄ agere mediāte aliq̄ poña supaddita esset ꝑfectōis attribueret̄ deo.qđ tn̄ nō fit.g̃ ꝑfectius est immediate operari.ꝛ hoc est possibile.deb₃ ergo aīe concedi. Scđo sic.nobilitatis est ꝙ ordinatū ad finē immediate attingat suū finem.sicut p₃ ꝑ p̄hm scđo celi vbi dr̄ ꝙ illđ(qđ vna operatōe attingit finē suū)nobilius est q̄ȝ illud qđ attingit plurib⁹ opatōnib⁹.g̃ si aīma operet̄ immediate ꝑ suā eēntiā immediatius attingit suū finē.q̄ȝ si oparet̄ ꝑ aliud mediū supadditu₃.g̃ ponens aīam immediate agere ꝑ suā eēntiam nobilitat ip̄am.sed ponendū est hoc in aīa qđ nobilitat ip̄a₃ nisi ꝯtradictoria ip̄ossibilitas occurrat.q̃ nō videt̄ posse haberi neq₃ ꝑ mediū extrinsecū neq₃ intrinsecū. Tercio sic.illud nō est ꝑ se ꝓpria operatō alicui⁹ qđ nō recipit̄ in se.sed in alio in quo poss₃ recipi si nō ess₃ in eo. Sed si intellectus ess₃ accn̄s supadditū essentie aīe poss₃ in eo recipi visio dei.lic₃ separet̄ ab eēntia aīe.ꝛ sic illud accn̄s ess₃ ꝑ se bīatū.ꝛ aīa non nisi ꝑ accn̄s.sicut lignu₃ dr̄ albū ꝑ accidens.q₂ supficies in q̄ua recipit̄ albedo est alba.vn̄ si intellectus ess₃ accn̄s nō magis beatitudo ess₃ ꝑfectio aīe q̄ȝ albedo est ꝑfectio ligni.. Quarto sic.actus magis imꝑfectioꝛ aīa p̄t esse p̄ncipiū operatōis immediatū.ergo nō repugnat aīe.que est actus ꝑfectioꝛ. Añs p₃ in accidentib⁹.q₂ si nullum accn̄s seu actus accn̄talis ess₃ p̄ncipium immediatū operādi oporteret ꝓcedere in infinitū. P₃ etiā in substātijs iꝑfectōribus.q₂ necē est substantiā immediate generari a substantia siue generatōe eq̄uoca siue vniuoca.p₃ q₂ necārio forma generant̄ est ꝑfectioꝛ forma geniti vl̄ eque ꝑfecta.sed impossibile est formā accn̄talem quātūcūq₃ ꝑfecta₃ esse ꝑfectiorē forma substātiali.ergo forma substantialis erat immediatū p̄ncipiū generandi. ¶Si dicas.forma accn̄talis nō est p̄ncipiū p̄ncipale.sed instrumentale.hoc nihil est ad ꝓpositū.q̄a ex hoc sequit̄ ꝙ aliq̄s effectus sit dat⁹ supiori agenti.s.substantie ab agente instrumentali.qđ est inconueniēs. Item vnum agens p̄ncipale instrumentale nō p̄t habere instrumentū quod attingēs passum immediate attingit tercium terminū ꝓductū.sed in generatōe substātiali instrumētum non potest attingere passum.p₃ q₂ q̄cq̄d p̄supponit̄ ab actu p̄mo inquātū est actus p̄m⁹ p̄supponit̄ ab actu secūdo.sed forma accn̄talis necārio p̄supponit in materia formā substantialē.ergo ꝛ actio forme accn̄talis necārio p̄supponit formā substantialē.g̃ tūc nō videtur ea generatōe imediate forma substantiali q̃ attingit passum ꝛ terminū immediatū.q̄uis em̄ posset teneri ꝙ nulla est distinctō nec rei nec rōis potentiaꝝ ab eēntia aīe aut int̄ se ꝓpter diuersos actus eliciēdos.sic̄ nō est nccītas ponēdi diuersas realitates in sole distinctas ꝑ opatōem intellectus ad hoc ꝙ sit ꝓductiu⁹ plante ꝛ vermis.q₂ a p̄ncipio reali oīno eodē ꝛ indistincto possint ꝓduci diuersi effectus in sp̄e.tn̄ ad saluandu₃ multas ꝯditōes. ¶Dum quarto ꝙ potentie distinguunt̄ ab aīa ꝛ inter se formalr.p₃ q₂ ꝑm auicennā sexto naturaliū potentie aīe manāt ab eēntia eius. Et sic̄r p̄hs dr̄ tercō de aīa ꝛ in hoc scđo.ꝙ sūt ptes aīe ꝛ multe alie autoritates inueniunt̄.q̃ nō p̄nt ita ꝯuenient̄ saluari.si nulla penitus ponat̄ distinctō formalis ꝛ ex natura rei. Item aīa intellectiua itelligit hō.ꝛ vult ꝑ volūtatem ꝛ nō ꝑ intellectū.g̃ volūtas nō est intellectus qđ est verū formalr.lic₃ realr idēptice volūtas est illđ qđ est intellectus.iō potest dici ꝙ ꝯtinētia aliquoꝝ virtualis siue formalis in aliquo vno nō est eoꝝ.q̃ sūt omnino idem.nec eoꝝ.q̃ sūt oīno distincta. Nāmol aūt ꝯtenta sūt in duplici dr̄ña..quedā em̄ sūt que sūt de eēntia ꝯtinentis.vt quecūq₃ sūt supiora ad ꝯtinētes. Verbi grā.ab eadē re in albedine accipit̄ rō coloris ꝛ dr̄ñtia albedis diuisiua supioꝝ.licet nō ab eadē realitate seu formalitate eiusdē rei. Alia sūt in eadē re virtualr.sicut passio virtualr ꝯtinet̄ in natura sui subiecti.vl̄ illud qđ habet rōem passionis.nō tn̄ est res alia ab illo ꝯtinente vt se habēt passiones metaphisicales respectu entis q̃ sūt vnū verū bonū.ꝛ nisi hec haberēt rōem passionū respectu ent̄ nō poss₃ bn̄ saluari.ꝙ metaphisica ess₃ scia.vn̄ p̄hs quarto metaphisice vocat ea passiōes entis.ꝛ tn̄ sūt idem realr enti.nihilomin⁹ tn̄ se h̄nt vt passiōes respectu entis.q₂ nō sūt idem sibi q̄dditatiue ꝛ eēntialiter lic₃ sint idem idēptice.ꝛ ordinē habēt inter se ꝛ ad subiectū qđ est ens.sicut haberēt si eēnt realr distincta.q₂ qualitercunq₃ haberēt ordinē si essent realr disticta illū eundē ordinē habēt si sint distincta ꝑm rōem formale₃ et mō si vnū est realr distictū a veroꝛ p̄us eo.ita mō entitate in quo sūt vnitiue idē adhuc habēt talem ordinē. Ita ꝓportōnalr p̄t poni de potētijs respectu essentie aīe que sūt idem ei realit̄.nō tn̄ formalr ꝛ q̄dditatiue.ꝛ q̄lē ordinem haberēt si essent realr distincte ab essentia aīme talem ordinem habent nūc.lic₃ nō sint realiter distincte ab ea.sed vnitiue ꝛ idēptice sūt idem realr.vt dictum est.ꝛ sic p̄nt saluare oēs autoritates autoru₃ ꝛ philosophoꝝ.vt illa Cō.sc₃ eustachij sup ethicoꝝ quarto dicentis ip̄as potentias ab aīa ebuliri.tercō veru₃ est sicut passio ebulit siue emanat a subiecto.q₂ nec sūt ptes eius.nec de de essentia eius.s₃ q̄si ꝯsequētes substantiā eius.nō tn̄ sūt alterius generis.q₂ sūt realr ꝛ idēptice idem cū substātia aīe. Et h̄ expsse dr̄ Augustinus in libro de sp̄ū ꝛ aīma.ꝙ aīa est sue vires ꝛ sue potentie.sic etiam p̄t intelligi opinio secūda improbata q̃ dicit ꝙ potentie aīe non sūt accidētia.sed sūt partes anime.que est opinio Bonauenture ꝙ nō intelligit̄ ꝙ sint ptes essentiales integrales.sed virtuales.q̃ virtualiter includunt̄ in ea ꝑ modum illum ꝑ quē passio dicit̄ includi virtualr in subiecto.vn̄ possunt dici ptes.q₂ vna non dicit totā ꝑfectōem aīe.sed quasi ptialem ꝑfectionē. Et sic̄r illud p̄hi de parte aīe que cognoscit.ꝛc̄ potentie em̄ iste partes dicunt̄.q₂ sūt ꝑfectiones partiales ¶Ad p̄mā rōem beati Thome distinguo maiorem,nam si capiatur actus ꝛ potentia put sūt differen-

tie entis. sicut capitur nono metaphisice sic concedo. Si autem capiatur potentia prout diuiditur in principium actiuum et passiuum. sicut capitur quinto metaphisice. sic ego nego. Ad secundam distinguo minorem. si enim in ipsa capitur actus pro actu primo. et sic neganda est. illud enim quod secundum suam essentiam est in actu primo potest esse in potentia ad actum secundum. Si autem capiatur pro actu secundo concedo quod non est in potentia ad eundem actum. Ad argumentum oppositum negatur maior. sicut enim idem simplex creatum potest esse principium receptiuum diuersarum potentiarum. secundum eum etiam idem simplex potest esse principium diuersarum operationum immediatum. unde anima recipit suas potentias et format diuersas dispositiones immediate. ergo etiam anima potest recipere diuersas operationes immediate. Et ista est intentio Auicenne sexto metaphisice capitulo secundo ubi dicit quod aliquae virtutes sunt agentes non per additum. Ad argumentum Alberti negatur presuppositum. nam anima vegetatiua et sensitiua non sunt eedem uni tertio. sed sunt realiter distincte. sicut superius patuit. Ad argumentum Egidij negatur maior. unde si anima possit esse receptiua accidentium inseparabilium que sunt perfectiora a fortiori poterit esse receptiua accidentium separabilium et variabilium. Ad aliud dico quod si capiatur agens per essentiam ut opponitur agenti per participationem. sic solus deus est agens per essentiam. et maior vera saltem secundum philosophum. Si autem capiatur agens per essentiam pro eo quod agit sine aliquo addito. sic maior est falsa. Ad aliud dico quod est simile in aliquo. et dissimile in alio. sicut enim esse est actus essentie. ita operari potentie. non est tamen omnino simile. nam esse est modus intrinsecus realiter idem ipsi essentie. non autem operari. Ad illud Commentatoris in primo de anima concedo quod est aliqualis similitudo. Si queras primo quomodo ergo potentie anime distinguuntur per actus et obiecta. si sint eadem realiter ipsi anime. Dico quod illa distinctio non est per obiecta nisi a posteriori. neque quelibet potentie distinguuntur per obiecta. sicut patet de potentia intellectiua et volitiua que respiciunt idem obiectum sub eadem ratione formali alias enim voluntas posset ferri in incognitum. Unde duplices sunt potentie. quedam sunt disparate. et quedam ordinate Et iterum quedam sunt in genere eodem. ut cognitiua superior et inferior. alia vero in alio genere. ut cognitiua et appetitiua. unde potentie distincte primo modo habent obiecta distincta. et de his loquitur Aresto. in hoc libro cum dicit potentias distingui per actus. et actus per obiecta. Sed potentie distincte secundo modo habent obiecta subordinata. ita quod in quodcumque potest una potest alia. et sub eadem ratione. Tercie autem potentie sic se habent quod si appetitiua adequetur cognitiue in operando circa quecumque obiecta cognitiue. tunc idem est obiectum utriusque sub eadem ratione formali se tenente ex parte obiecti quo modo se habent intellectus et voluntas. Si autem appetitiua habeat actum circa aliqua cognoscibilia et aliqua non. tunc obiectum illud appetitiue erit inferius ad primum obiectum cognitiue. sicut accipitur de intellectu et appetitu sensitiuo. qui non potest habere actum circa materialia. cum sit potentia organica Si queras secundo. utrum opera potentie vegetatiue (que sunt tria) fiant immediate ab anima. Respondet Albertus quod non quia nulla substantia est immediate actiua. sed solum per qualitates tangibiles. sicut patet in libro de generatione. sed hoc est contra philosophum in multis passibus. nam substantia se habet respectu accidentium in triplici genere cause. scilicet materialis efficientis et finalis. Similiter in isto textu forma substantialis est principium principale productiuum. calor autem solum instrumentale Si queras tercio. utrum sola animata nutriantur Dico quod sic. sicut patet in libro de generatione. requiruntur enim quatuor ad nutritionem que non reperiuntur in aliquo inanimato Si queras quarto. que sunt potentie naturales deseruientes potentie nutritiue. Dico quod sunt quatuor. scilicet nutrimenti attractiua. attracti retentiua. retenti digestiua et digesti expulsiua. et sine istis potentijs non potest fieri nutritio. ponuntur etiam quatuor digestiones subseruientes potentie nutritiue. quarum prima incipit in ore. et perficitur in stomacho. Secunda vero est in epate. ubi subtile in alimento ductum per venas epatis capit colorem sanguinis. et ducitur ad extremitates venarum. in quibus fit tercia digestio. et mutatur in colorem album. et ab eo separatur quedam aquositas. que in viuentibus recipitur in vesica vel emittitur per sudores. Quarta fit in membris propter assimilationem nutrimenti. ubi virtus membri mutat alimentum in suam substantiam

Ad rationes

ante oppositum. Ad primam et ad secundam patet solutio ex dictis Ad confirmationem secunde dico quod intellectus nullius corporis est actus tanquam organi. quo mediante exerceat suam operationem est tamen bene actus per modum forme. et ille actus non est eductus de potentia materie. neque necessario innitens corpori. ideo potest esse per se. et per se operari sine corpore Ad terciam patet solutio Ad quartam negatur antecedens Ad probationem eius dicendum. quod corpore et corde viuimus. non tamen primo. sed anima primo viuimus tanquam forma. que est primum principium operationum vitalium Ad confirmationem dicendum quod licet anima non sit per se species directe reponibilis in genere substantie. est tamen species respectu suorum inferiorum. que sunt anima vegetatiua sensitiua et intellectiua. Uel dicatur sicut dicit sanctus Thomas. quod hec diffinitio est data per additamentum. solius autem speciei est diffinitio composita ex genere et differentia

Quoniam autem eadem potentia anime)

Iste est tercius tractatus. in quo philosophus prosequitur de potentijs anime in speciali. et continet nouem capitula. primum capitulum (quod quasi dependet ad precedentem tractatum) continet duas partes In prima parte ponit opinionem antiquorum de nutrimento. quod est obiectum potentie vegetatiue. Et supponit primo quatuor conditiones alimenti in ordine ad alitum. Prima conditio est. quod alimentum debet esse quodammodo contrarium alito. Secunda conditio est. quod alimentum et alitum sint aliquo modo contraria. ita quod unum potest ex alio generari. Tercia conditio. quod alimentum debet esse tale quod ex ipso alitum sit natum augeri. Quarta conditio quod alimentum et alitum non sic se habeant quod utrumque possit ex alio nutriri et augeri sic videmus ignem nutriri ex aqua. id est ex aliquo humido. et non econuerso. et hoc capiendo nutritionem generaliter. Erant autem aliqui (sicut empedocles) qui in hoc dubitabant. utrum scilicet alimentum sit contrarium alito vel simile videtur enim quod sit simile. quia ex eodem alitum nutritur et augetur sed simile per additionem similis augetur. ut aqua per additionem aque. et non ignis augetur. ergo simile a simili nutritur In oppositum enim arguebant. nam alimentum debet esse contrarium. quia antequam fiat nutritio oportet alimentum augeri et alterari. et talis alteratio est de contrario in contrarium. ergo etiam alimentum patitur ab alito. sed nihil patitur nisi a suo contrario. ergo alimentum est contrarium alito. Ad hanc questionem respondet philosophus quod alimentum in principio est con

trariū alito. ꝛ in fine est simile. pꝫ qꝛ alitum trāsmutat alimentū digerēdo ꝛ decoquēdo. donec ipm in sui naturam ꝯuertat. mō talis trāsmutatō est de ꝯrio in ꝯrium. ꝛ in pncipio est dissimile siue ꝯriū. ꝛ tamē pꝰ transmutatōꝫ fit tale quale est auctū. sequit̄ ḡ ꝙ in fine est simile ¶(Quoniam autem nihil alit) In hac secūda pte detminat de operatōnibꝰ poñe vegetatiue. ꝛ primo de nutritōe. vnde nutritō fit p hoc ꝙ nutritum existēs actu animatum conuertit in eius substantiam nutrimētum. quod erat in potentia animatum Est autem differentia int̄ nutritōem ꝛ augmentatōem. nam alimentum ſm ꝙ est hoc aliquid ꝛ substātia nutrit. ꝛ ſm ꝙ est quantum augmētat. Est ergo vnum ꝛ idem obiectum augmentatōis ꝛ nutritōnis. licꝫ sit alia rō ſm quam dicit̄ obiectum augmentatōnis ꝛ nutritōis Generatō autem fit ex eodem alimento siue simili ex quo fit nutritō. vnde generatō est p eandem ꝓtōem alimēti p quam est nutritō ꝛ augmētatō. Ex supfluo eīm alimenti ſm q̄ntitatem fit generatō. ꝛ ex non supfluo fit nutritō. Ex istis pꝫ quo modo debeat diffiniri nutritio. Est eīm generatō nutrimenti ſm ꝙ ipsum est potētia corpus animatum in ipsum corpus animatum per potentiam vegetatiuā anime propt̄ salutem ipius corporis viuētis. Potentia eīm vegetatiua potest conuertere alimentum in potentia animatum in ipm corpus aīatuꝫ actu propter salutem ipius animati. Vnd' tria sunt que concurrunt ad nutritionem. scilicꝫ alens. qđ est anima vegetatiua. ꝛ illud quod alitur. scꝫ corpus animatum. ꝛ quo alitur. ꝛ hoc est alimentum. Debꝫ ergo potentia vegetatiua diffiniri per generatōem. eo ꝙ generare est finis potentie vegetatiue Iustum est autem vnumquodqꝫ appellari a suo fine. nō est tamen finis vltimatus. sed est finis quo. ꝛ similit̄ est de nutrire Final'r ostendit philosophus ꝙ duplex est illud quo corpus alitur actiue. vnū est tanqꝫ pncipium mouens et nō motum. ꝛ hoc est anima vegetatiua. Aliđ est mouens secundario motum ꝛ regulatum ab anima. cuiusmodi est calor naturalis. ¶(De sensibus autem) In hoc secundo capitulo (quod est principale in isto tractatu) detminat philosophus de potentia sensitiua Et diuidit̄ in duas partes. in pma ostēdit ꝙ sensus ē potentia passiua. ꝛ dicit primo sic. ꝙ detminādo de potentijs sensitiuis primo determinandum est in generali de omni sensu. ex quo a communioribus ad minus cōmunia proceden dum est. Et ponit pmo talem cōclusionem. ſſus est virtus passiua. Probat duabus rōnibus. Prima ratio est. qa illa virtus est passiua que exercendo suam operatōnem patit̄. sed sensus est huiusmodi. ḡ ꝛc. Minor patꝫ. quia sensatio (que est passio illius sensus) non fit a sensu. nisi ipe sensus patiat̄. vnde organum sensus patit̄ in recipiendo speciem. ꝛ potentia sensitiua in recipiendo sensatōnem. visum est autem in sermonibus vniuersalibꝰ. vtrum passio fiat a simili vel a dissimili. Secūda rō pro est qua mouꝫ talē dubitationem. quare ſſus non sentit sine obiecto exteriori. cum habeat obiectum sibi coniunctum. nam organum tactus non est denudatum a quatuor primis qualitatibus. vl' a qualitatibus complexionalibꝰ. ꝛ ille qualitates st̄ sensibiles sensu tactus. sed ſſibili approximato sensui videt̄ fieri sensatō Respondet ꝙ hoc est quia sensus non est sufficient̄ in actu ad formaꝫ sensatam. nisi actuet̄ p speciem sensibilem ab obiecto exteriori a quo causat̄ species in organo sensitiuo. Ex isto patꝫ ꝙ sensus est potentia passiua. vnde sicut combustibile habens in se quēdam calorem non comburit se ex quo ille calor non est sufficientis caliditatis ad comburendum. similit̄ est de potentia sensitiua. ¶(Quoniam autem hec est) In hac secūda parte philosophꝰ ostendit quo modo sensus reducitur ad actum. ꝛ premittit primo distinctōem de sensu ꝛ sensato. Vnde aliquid dicit̄ sentire duplicit̄. scilicꝫ in actu ꝛ in potentia vnde dormientem quandoqꝫ dicimus esse videntem eo ꝙ non est cecus. ꝛ dicimus eum habere sensum in actu qui habꝫ animam sensitiuam. licꝫ non sentiat actu Et dicimus aliquid habere sensum in potentia. vt semen cum non habeat adhuc animam sensitiuam. Est ergo pmo in potentia ad animam sensitiuam. Secđo habꝫ animam sensitiuam que est actus primus. ꝛ est in potentia ad actum scđm. Tercio vero habet̄ actualis sensatio. que est actus secundus. Et pro declaratōne istorum ponit duas conclusiones. Prima conclusio habens sensum in potentia reducit̄ in actum. vel a generante vel a sensibili. patꝫ quia habēs sensum in potentia ad actum primum reducitur ad actum ab ipo qđ generat vl' producit animam. sed habens ſſum in potentia ad actum secundum reducitur ad actum ab illo quod producit sensatōem. illud autem est obiectuꝫ mediante specie sensibili causatum. ꝛ ideo oportꝫ sensum quodammodo alterari ab obiecto. naꝫ ab eo causatur species in organo. ꝛ mediante illa specie causat̄ sensatio in ipa potentia sensitiua. Et hoc declarat p simile de scientia ꝛ scire. vnde duplex est actus. scilicet primus ꝛ secundus. Primus est forma vel habitus a quo procedit aliqua operatō. Secūdus est operatio procedens ab huiusmodi forma. Est etiam dupl'x potentia. vna est ad actum primum. sicut puer primo natus est in potentia ad scientiam q̄ dicitur actus pmus in ordine ad considerare. Alia est potentia ad actuꝫ secūdum. sicut habēs sciam nō actu considerās est in potentia ad actū considerādi. Potētia vero ad actū primum est ipa materia siue subiectum in ordine ad habitum. sed potentia ad actū scđm est ipa forma vl' ipse habitus. ꝛ pma potētia reducit̄ ad actū p doctorem. secūda vero reducit̄ ad actum p remotōem prohibentis vel pn̄tiam obiecti. Et quia pus dixit ſſum eē potentiam passiuā. declarat quomō est potētia passiua. ponendo talē distinctōem. duplex est passio. quedā est corruptiua. sicut est passio cū adiectōe ꝯtrarij. vt calefactō frigefactio. Alia est passio. que solum est receptio perfectionis sine additōne contrarie dispositionis et ista solet vocari passio perfectiua Vnde passio qua patitur sciens non est corruptiua. sed est perfectiua. sicut domificator vel carpētarius quando exit in actum domificandi prius exit in actum volendi edificare. ꝛ tamen illa passio non est passio corruptiua. Vnde sicut sensus est actus primus. sic ꝛ scientia Et est sentire actus scđs. sicut ꝯsiderare. Vn̄ sicut non hn̄s sciam reducit̄ ad actum a doctore. sic nō hn̄s ſſum reducitur ad actū a generāte ¶(Differt aūt) Finaliter ponit dr̄ñam inter sentire ꝛ intelligere. Primo. qꝛ sentire ē mediāte obiecto exteriori. intelligere ꝟo nō Secūda dr̄ña. quia sentire ē singl'aris. intelligere vero vl'is. Tercia dr̄ña. habēs intellcm̄ potest intelligere dū voluerit. sed habēs ſſum nō pōt sentire duꝫ vo

lueri[t] .se d indiget obcō exteriori siue spē ab illo obie cto causata. Et hoc declat. nam sicut non est in ptāte nostra sentire sine pñtia obiecti exterioris. ita nō est in ptāte nostra Frire rem singlarē sine pñtia illius rei sin gularis. ¶ Dicēdū ꝙ in hoc tercio capl'o dtminat phs de obiectis sensuū. Et ponit pmo talē diuisionē. Sēsibiliū quedā dicūtur p se. quedā par accidēs. Et Fsibilia p se quedā sūt propria. & quedā ꝯmunia. Sēsibile propriū est. qd aliquo sensu pcipit. & non a lio alterius spēi. vt calor visu. & nō alio sensu ꝙ̄ visu ¶ Ex quo infert. ꝙ sensus circa propriū suū obiectū nō decipitur. nā visus apprehēdendo colorē simplicit nō decipitur. licz iudicādo hoc sic esse coloratū deci piatur bene. Sēsibile cōmune est. qd oībus vel pluri bus sensibus exterioribus pcipi pōt. vt motus quies nūe rus magnitudo & figura. Sēsibilia p se sūt illa q iam dicta sūt. scilz Fsibilia propa & Fsibilia ꝯmunia ¶ Sed sensibilia p accidēs sūt sicut caroli filius p accidēs sen titur si sit filius. Differūt aūt Fsibilia p accidēs a sen sibilibus p se. q2 a Fsibilibus p accñs nihil patit sensus. sed a Fsibilibus p se bene patit Fsus. ita ꝙ Fm diuersita tem sensibiliū p se diuersificat sensatio in sensu. vt pu ta Fm diuersitates colorū sonorū figurarū & magnitudi nem diuersificant sensatōnes & etiā species in organis Dnīt autē Fsibilia propa a cōibus. quia Fsibilia pro pria magis sūt Fsibilia p se ꝙ̄ cōia. quia Fm eorū speci ficā et gnicā distinctōez sumit distinctio sensuū. et va riātur dispōnes organorū sensuū exteriorū. nō aūt sic ē de Fsibilibus cōibus ¶ (Cuius quidē ergo) ¶ In hoc q̄rto capl'o dtminat phs de visu et visibili. Et pmo dtminat de colore ponēdo aliqs ꝯclusiones Prima color est visibilis. ptz q2 visus est pceptiuus coloris er go &c. Secūda ꝯclusio. color nō est p se pmo visibilis ptz. q2 lumē et lux sūt visibilia. et tñ nō sūt coloris sub iectū. g adeq̄tū obcm visibilitatis nō est color. Tercia cōclusio. color nō est visibilis sine lumīe. ptz q2 color nō pōt videri nisi p medium cāndo spēm p ipm. non pōt aūt causare spēm nisi in medio nisi ipm sit illuīa tum. ergo nō potest videre sine lumīe. Quarta ꝯclu sio. color est visibilis p se. nō tamē recte. hoc ē in pmo mō dicēdi p se. visibile em pdicat in scdo modo di cendi p se. ¶ Quinta ꝯclusio. dyaphanū est p se visi bile. sed nō primo mō. Prima ps patz. q2 dyaphanū est receptiuū lumīs & spērum coloris. ergo & visibile per se. Secūda pars patet. quia plura alia videntur ꝙ̄ dyaphana. ergo dyaphanū non est per se pmo mo do visibile ¶ Sexta ꝯclusio. lumē est actus dyapha ni Fm ꝙ dyaphanū. Est autē dyaphanū aliqd trās parens patz. quia duplex est dyaphanū. scilicz in po tentia quādo caret lumīe. & in actu cum habz lumē sicut ergo se habz color circa corpus termīatum. ita lumen circa dyaphonū. sed corpus termīatum dici tur actu terminatum per colorem. ergo dyaphanum dicitur actu trāsparens p lumē ita ꝙ corpus dyapha nū nō videt nisi in ipo esset lumē quod causat ab igne stellis vel alijs corporibus lucidis ¶ Ex isto patz ꝙ in alio subiecto est lumē lux & color. Est em lux in cor pore lucido. Lumē autē in dyaphano tanꝙ̄ species lucis. Color autē est in corpe termīato quod est ex tremitas perspicui. ¶ (Est autē &c.) ¶ Hic phi losophus remouet falsam opinionē de lumine Dixe

runt em antiqui ꝙ lumē erat quoddā corpus defluēs a corpore lucido qd p minutas ptes qñ defluit & mo uetur localiter ad visuz & tūc repñtat visui corpus lu cidum ¶ Contra tamē hanc opinionē ponit philoso phus talem cōclusionē. ꝙ lumē non est corpus. nec de fluens a corpe lucido p motum localem vsqꝫ ad vi sum. Probat sic philosophus. quia tūc sequeretur ꝙ essent plura corpa simul Fm penetratōem. hoc autez videtur impossibile. ergo lumē non est corpus. Con sequētia patet. quia corpus dyaphanū puta aer reci piens lumē nō cedit cum aer illuīatur sine eius motu locali. ergo si lumē essz corpus tūc duo corpa pñtiali ter eēnt in eodem loco. Dicebant em illi de illa opi nione. ꝙ illud lumē ita velociter affluebat a corpe lu cido ad visum ita ꝙ non pcipiebat propt eius puita tem ¶ Contra hoc est philosophus. absurduz em est dicere. ꝙ fiet motus in tēpore insensibili p valde mg num spaciū. sicut est spacium de oriente in occidens ergo lumē non multiplicat sic p talem motuz. Et subdit philosophus. ꝙ subiectum receptiuū alicuius forme anteꝙ̄ recipiat eam caret ea & potētia dyapha num receptiuū caret lumīe. ideo potētia dyaphanū dicitur tenebra. ¶ Hic philoso phus dtminat de quibusdā visibilibus alijs a calo re. Dicens ꝙ sunt aliqua visibilia que non viden tur in lumīe siue in medio illumiato. sed videtur in te nebris. hmōi aūt sūt quedā denocte lucentia sicut sūt quedā parua animalia. sicut sūt squame vel ossa pis cium & putredines lignorū. & multa alia quibus non est nomē impositū. Unde talia non videtur in tenebris quātum ad propos colores illorū. sed in die siue cum lumīe videtur eorū color. cum color nō possit videri nisi p medium illumiatum a corpe lucido ¶ Sed q̄ reret tūc aliquis. quare tūc illa de die nō videtur luci da. Dicit ꝙ maius lumē offuscat minus lumē. sz lu men solis ē maius ꝙ̄ lumē causatū ab illis. igit &c. ¶ (Est autē.) ¶ Hic phus assignat cām quare co lor nō videt sine lumīe. quia color non videt nisi mo uendo mediū dyaphanū cāndo spēs eius. sed non po test cāre spēs eius p illud medium nisi sit illumiatuz cum ipm dyaphanū non est in actu transparēs sine lu mine. ergo color nō videtur sine lumīe. Probat idē per signū. nam si aliquod corpus coloratū ponat im mediate supra oculuz. oculus nō videbit ipm. & hoc est propt defectuz luminis cum spēs illorū non potest sine lumīe multiplicari vsqꝫ ad oculū ¶ Hic remouet philosophus errorem Democriti dicens. ꝙ mediū impediebat cum dicebat si nullum essz corpus mediū scz si esset vacuū infra celuz videre mus formicā in celo si esset ibi. ¶ Contra hoc dicit phus ꝙ est incōueniens quia oculus nō potest vide re nisi patiat recipiēdo spēs visibilis rei. modo visibi le nō potest termīare spēm in organo. nisi prius spēs esset in medio. quod tamē fieri nō posset si essz vacuū cum ibi non essz aliquod receptiuū illius speciei. ¶ Hic philosophus dtminat de corpibus lucidis dicēs. ꝙ si ignis & oīe lucidum videtur in tenebris hoc essz p mediū quod est tenebro sum si nō essz ipm lucidū. lucida em debite possunt illumiare medium cāndo lumē in medio sic ꝙ nō in digent lumīe causato in medio ab aliquo alio

Hic p̄hs dicit q̄ sicut mediū requirit ad videndū ita etiā ad odorādum audiendū z vniuersalr̄ ad sentiendū. quia ſſibile positum sup sensum nō facit ſſationem. Et hoc pt3 per signū. q̄a calor qui ē in medijs exterioribꝫ nō percipit. z hoc non p̄uenit ex alio nisi quia ponit supra ſſum. Et ex hoc pt3 q̄ ille qui ꝯmedit alium ita q̄ realis odor siue fumus ꝯtingat ad organū olfactus nō plus sentit odorem. Hic subdit p̄hs q̄ medium per qd̄ m̄ltiplicat sonꝰ est aer. z etiā multiplicat aliq̄ter p̄ aquā. Mediū3 aūt per quod multiplicat odor est tam aer q̄̄ aqua. z sic3 aer aqua z celum propt̄ dyaphoneitatē sūt receptiua spērū3 coloris z lucis. ita aer z aqua per siles qualitates recipiūt spēs odoris. licet ille non sint nomiate. Et subdit p̄hus q̄ aīalia respirātia nō odorāt in aqua. q2 non odorāt nisi respirādo z nō possunt respirare in aqua. ergo nō odorāt in aq̄.

Istud est q̄ntum capl̄m in quo Aresto. deſ̄minat de audibili z auditu. Et primo determīat de sono z īmutationē medīj z organi q̄ntum ad eius dn̄as. Scd̄o deſ̄minat de voce. Dicit ergo primo sic. q̄ post deſ̄minatōem de visibili deſ̄minandum est de audibili sc3 de sono. postea de odorare. cōsequent de gustabili z tāgibili. De sono aūt z sonāte ponit p̄hs talem distinctōem. q̄ sonus z sonās dicunt aliquādo eo q̄ sūt in poña propinq̄ ab bene sonādum lic3 actu nō sonant. Alio mō dn̄r quia sonāt actu l3 male. z talia dicimꝰ absona q2 inepte sonāt z male. z isto mō isti t̄mini sc3 sonans z sonare dicūt potētiam ad bene sonādum. z nō sonās dicit poñam ad male sonādum. Alio mō capit sonās siue sonus pro actu sonādi. siue hoc sit bn̄ siue male

Hic p̄hs enūerat p̄ncipia requisita ad ḡnationē3 soni. Unde ad ḡnationē soni requirit p̄cutiens p̄cussum z medium. z hoc formal̄r distincta si debeat fieri bn̄ sonꝰ. vl̄ q̄ sint equalēt disticta cū nō sit neccāriū qd̄ ad ḡnatōnem soni aliud ꝯcurrat q̄̄ aer velocit̄ motus z aliquid violente frāgens ipm̄ aerem (Sic autem dicimus.) Hic ostendit p̄hs qualia debēt eē percutiēs z p̄cussum. ad hoc q̄ perfcē fiat sonus. Dicens q̄ illa debēt esse dura lenia z ꝯcaua. Dura. q̄a mollia cedūt z recuruāt se cōtra ictum. z sic tarde fit diuisio aeris siue medīj. Lenia quia aspera nō tāgūt se ſm magnas p̄tes sed quasi pūctualit̄. Concaua. q2 plana vel gibbosa nō bene retinent aerē motu3. sed cōcaua bene retinēt aerem z cu3 multa reuerberatōne.

Hic ostendit p̄hus qūo generātur soni per reflexionē qui dicit echon fit z isto modo Nā per hoc q̄ aer motus in quo generatus ē sonus īuenit obstaculum propīque. ideo reflectit. vñ mittebatur sic sonus in illo aere existens etiā reuertit z ille sonus qui sic reuertit dicit sonus echō. Et subdit philosophꝰ q̄ talis sonus fit quādo aer sequēs infert aliquā resistentiā ad aerem p̄cedētem. propter quā aer p̄cedēs aliquo modo reflectit. Non tamē semꝑ fit echō notabilis propt̄ debilitatem repulsionis Et est simile de multiplicatōne lumīs z soni. semꝑ em̄ lumen multiplicatū ī aliquo reflectit. lic3 aliquādo perfectius z notabilius reflectat puta ab aqua z ab alijs corporibus lenibus opacis. Aliquādo em̄ nō reflectitur notaliter sic3 ab aere. z sic etiam sonus per aerem multiplicatꝰ aliquādo per aerem reflectit. z tūc perfectius apparet sonus echō. sicut in nemoribus vl̄ aulis bene concauis. Aliquādo etiam valde debiliter reflectit ita q̄ non bene percipit. Et subdit p̄hus q̄ dictum antiquoꝝ dicentiū vacuū esse propum mediū per qd̄ audimus. lic3 non sit simplicit̄ verum apud ipsos tamē aer verum sensum habuit quia aer est propriu3 medium vt soni fiant. z multi reputāt vacuū illud in quo nihil est nisi aer. z sic ſm eos verum ſſum habuit. Hic ostendit philosophus quomō causat sonus dicens. q̄ sonus sic cātur. Nam p̄ hoc q̄ aer medius non potest faciliter cedere percutiēti detētus a percusso resistēte aut obuiāte. oportet aerem velociter z violent frangi. ita q̄ motus p̄cutientis p̄ueniat diuisionem naturalē aeris. z sic cātur ibi sonus. Hic ostendit p̄hus quomō sonus īmutat medium z organum Dicens q̄ sonatiū siue percutiens mouet aerem vnū z continuū vsq̄ ad auditu3. ita q̄ p̄cutiens mouet partē aeris. z illa aliam. z sic deinceps vsq̄ ad auditum. z in organo auditus est quedā dispositio qua ipm̄ organum est bene dispositum ad suscipiēdum spēm soni

Hic ostendit philosophꝰ qualis deb3 esse aer. Dicens q̄ aer p̄ se z solitarie acceptus est inutilis. ex quo si p̄cutiatur faciliter cedit. z ideo deb3 eē violente motus z violente fractus. sed organum auditus deb3 esse quiescēs vt melius possit distinguere sonos. Istud declarat p̄ duo signa. Primum signū. q2 in aqua audimus quādo aqua nō ingreditur vsq̄ ad propriū organum auditus. sed q̄ndo aqua p̄uenit ad illud organu3 ipm̄ p̄turbat z mouet z tūc non bene audimus. ergo signū est q̄ organū auditus dēt esse in quiete. Secūdū signu3 est q2 quādo organum auditus mouet motu exteriori propter motum spirituū ex infirmitate. vel propt̄ aliam cām tūc non bene audimus. ergo ad bene audiēdu3 requiritur q̄ organū non sit motu3 alio motu ab illo cuiꝰ spēs causa3 in eo Hic p̄hus mouet vnā questionē circa ḡnationē soni. Utrū percutiens sonat aut p̄cussum. Et dicit q̄ vtrūq3 sonat different tamē. p̄cutiens em̄ sonat actiue mouēdo z expellendo aerem. p̄cussum aūt sonat detinēdo aere3. Nā aer detentus int̄ percutiēs z p̄cussum velociter frangit. Et quia ista fractio diuersimode fit z ſm diuersitatē eius diuersificant soni. ideo Aresto. deſ̄minat de differētijs sonoꝝ. Unde sic3 colores non p̄cipiunt sine lumīe actuali. ita nec differētie sonātium sine sono actuali. Sūt autē differentie sonoꝝ acutum z graue. z sumūtur ille differētie p̄ similitudinē ad q̄litates tangibiles. Unde sicut tāgibile acutum mouet z pungit velociter tactum. Ita sonus cito mouet auditu3. z sicut tangibile graue non velociter mouet tactū ita sonus grauis nō velociter mouet auditū.

(Vox aūt) In hac secūda p̄te deſ̄miat p̄hs de voce p̄mittēdo cām efficientē z mat̄ialem eius. Unde cā efficiens p̄ncipalis est aīa. pat3. quia inaīata nō vociferāt. vnde l3 instrumēta musicalia ab aliq̄bꝫ dicātur vociferare. non tn̄ prope faciūt voce3. sed sonum similem voci. Assilatur autē talis sonus voci in tribus. scil3 in duratōne. in melodia siue consonantia z in locutione id est distinctōne. Silr̄ multa sūt aīa

lia que nõ vociferãt. sicut pisces cõtinue existentes in
aqua. eo ꝙ non recipiũt aerem inspirando. licet tamẽ
interduꝫ faciũt sonum cũ brancis. illi tamẽ soni non
dicũtur voces. Ex isto pꝫ ꝙ cã matialis voc; ẽ aer
inspiratꝰ ꝛ postea expiratꝰ. Uox eñ est sonus aĩalis
ſm illã ꝑtem ſm quã suscipit aerem ꝛ emittit inspirã
do ꝛ exspirãdo. Utitur ãt natura aere inspirato ad
duos fines. scꝫ ꝓpt̃ necessitatẽ vite ad refrigeratõez
caloris naturalꝭ ipius cordis. Scdo ad vociferandũ
sic; natura vtitur lingua ꝑncipaliť ad gustãdum. ꝛ se
cũdario ad loquẽdum. Organũ aũt formatm̃ vocis
est vocalis arterea ꝓcedens ab ore vsqꝫ ad pulmonẽ
per modũ fistole. Et pulmo ẽ causa ꝑncipalis q̃re vo
calis arterea ẽ formatiua vocis. qꝛ pulmo ad refrige/
rationẽ caloris ꝛ sui cordis attrahit aerẽ. ꝛ quãdo il/
le aer ẽ calefcũs expellit eum ꝑ vocalem artereã. Ex
quo pꝫ definitio voc; est eñ vox repcussio aer; respi
rati ad vocalem artereã vsqꝫ ad aerẽ qui ẽ in illis pti
bus. Sed cã finalis vocis ẽ significare alteri ꝯceptiuꝫ
mentis. Non eñ omĩs sonus aĩalis dꝛ vox. sed opꝫ ꝙ
aĩma cuꝫ ymaginatõne ſcãdi vtatur certis medijs q
bus moueat aerẽ inspiratũ per vocalẽ artereã. Aĩ
ti eñ respirãtes nõ vociferãt sed detinẽtes aerẽ ꝛ clau
dendo vocalẽ artereã frãgunt aerẽ ita ꝙ non vocife
rant ¶ (De odore ãt) ¶ In hoc sexto capl'o dẽmi/
nat phs de obiecto olfcũs scꝫ de odore. Et diuidiť in
tres ꝑtes. In ꝑma dẽminat de odore. ꝛ dicit ꝙ diffi/
cile ẽ bñe dẽminare de odore. qꝛ ſsum olfcũs minus
certum hẽmus q̃ alios. multa eñ aĩalia melius odo
rant q̃ nos. Q; aũt ſsum olfcũs hẽamus minus cer/
tum probat. qꝛ nos nõ odoramꝰ nisi delcãndo vel tri/
stando. sed delcãtio vel tristicia impediũt rcm iudi/
cium. igitur. Secũdo pꝫ organũ olfcũs est prope ce/
rebrum a quo nimis infrigidať. ꝛ ideo nõ faciliter ꝑ
cipimus odores. hẽmus eñ magnum cerebꝝ ꝛ frigi
dum. Et hoc pꝫ per simile. nam sic; aliqua aĩmalia
hñtia duros oculos ꝛ minus dispositos ad videndũ
nõ ꝑcipiunt ꝑuas differẽtias coloꝝ. sed solum perci/
piunt colores termiatos et extensos Alia ãt aĩmalia
habẽtia oculos bene dispositos possunt ꝑcipere ꝑuas
differẽtias coloꝝ. Couenit ãt olfcũs cum gustu. naꝫ
sicut spẽs saporum st; nobis certe spẽs aũt odoris se/
quũtur species saporis. ideo aliq̃liter sumus certi de
odoribus. Q; autẽ species saporis sint nobis certe
patet. qꝛ gustus est quidẽ tactus. tactum eñ inter ce
tera aĩmalia hẽmus certissimũ. Quod sic decľat. q̃a
tactus consistit in quadã ꝓportione q̃litatum ꝑmarũ
et illa est melior et nobilior in homĩe q̃ in quocũqꝫ aĩ/
lio aĩmali. Ex hoc infert ꝙ inter aĩalia homo ẽ pru/
dentissimũ aĩalium cum hẽat tactum certissimũ. nõ
tamẽ ex eo ꝙ hõ per tactum plus addiscat q̃ ꝑ alios
ſsus. hic est ꝙ boitas tactus ẽ signũ melioris ꝯplexio
nis. ꝛ ꝑ hũc ſsuꝫ distiguimꝰ ingeiosos ab alijs. ꝛ nõ ꝑꝫ
alios ſsus. ergo (illi q habent carnes molles mollicie
aerea ꝛ sanguinea) st; ingeniosores. Molles eñ car
ne aptos mente dicimꝰ. ꝛ hoc nõ mollicie muliebri q̃
est aquatica siue flegmatica. duros ãt ineptos Spe/
cies aũt odoris sumende st; ꝓportõnabiliť ad spẽs
humoris. i. saporis. Nã sicut quidẽ sapores st; delcã
biles ꝛ quidẽ amari. ꝛ quidẽꝫ austeri. ꝛ quidẽ acuti.
sic st; quidẽ odores dulces. ꝛ quidẽ amari. ꝛ quidẽ au
steri ꝛ quidẽ acuti. Et simiľr odores medij qui sunt

magis manifesti. nam noiant̃ noĩbꝰ medioꝝ sapoꝝ
Causa ãt ꝯueientie odoris ꝛ sapor; est siľis modꝰ ge/
nerationis vtriusqꝫ. ꝛ hoc patebit ex libro de ſsu ꝛ sen
sato. Põt aũt olfcũs ꝑcipere nõ odorabilia. qꝛ visus
ꝑcipit tenebrã. ꝛ auditus silentiũ. lꝫ hoc sit ꝑ accñs.
ergo olfcũs põt ꝑcipere nõ odorabilẽ per accñs. Di
citur ãt aliquid nõ odorabile tripliciť. Uno mõ q̃a
nullum habꝫ odorem. vel quia ꝑuũ vel quia prauũ
¶ (Est aũt) ¶ In hac secũda ꝑte dẽminat de me/
dio olfcũs dicens. ꝙ mediũ (ꝑ quod sentiť) est aer vel
aqua cuꝫ mediãte aere ꝯtingit odorare ꝛ mediãte a/
qua. De aqua pꝫ. qꝛ pisces exñtes in aqua a longe ꝓ
sequũtur alimentũ ꝛ nõ ꝑ visum. ergo per olfcm̃. De
aere pꝫ de aĩalibus inspirãtibus ꝛ respirãtibꝰ. Mo
uet ãt hic duas dubitatões. Prima. vtꝝ aĩalia nõ
hñtia sanguinẽ sentiãt odorem ꝑ olfactum vel aliuꝫ
sensum. Et videtur ꝙ nõ per olfcm̃. qꝛ non respirãt.
ꝑceptio aũt odoris est in respiratõne in hñtibus olfa
ctum. igitur. Sed ꝙ ꝑ alium ſsum pꝫ. qꝛ si ꝑcipiant
ꝛ nõ per olfcm̃ opꝫ ꝙ ꝑ alium ſsum. Soluitur ãt du/
bitatio. nã aĩmalia respirãtia percipiũt odores ꝑ olfa
ctum pꝫ. qꝛ aliquãdo talia corrũpunť vel leduntť ma
lis odoribus. signũ est ergo ꝙ percipiũt. Sed nõ si/
mili mõ percipiũt aĩmalia nõ respirãtia. sicut pꝫ e/
tiam in visu. Nã quedã aĩmalia hñt palpebras ad
coopiendũ oculos. alia ꝟo non hñt. Illa que habẽt
nõ vident nisi mouendo palpebrã ¶ Alia ãt possunt
videre sine mutatõne palpebre. Similiť aĩmalia ha/
bentia pelliculã supra olfcm̃ non põt odorare sine ap
peritõne illius pellicule. que quidẽ apitio fit ꝑ respi/
rationẽ cum talia aĩmalia odorãt respirãdo. ¶ Alia
st; animalia que non hñt pelliculã sup organum olfa
ctus. ꝛ talia odorãt sine respiratõe ¶ (Est autẽ.)
¶ Hic dẽminat phs de organo olfcũs dicens. ꝙ si/
cut organũ gustus est in potẽa ad sapores. ꝛ visus est
in potẽa ad recipiendũ species coloris. ita organum
olfcũs est in potẽa ad odores. hoc est ad recipiendum
species odoris ¶ (Gustabili autem) ¶ In hoc septi
mo capitulo dẽminat phs de gustu ꝛ gustabili. Et
primo determiat de medio. ꝛ premittit talẽ conclu/
sionem. Gustabile est quãdoq̃ tãgibile. probať dua
bus rõnibꝰ. Pria. qꝛ illud (quod sentiť sine medio
extraneo) est tãgibile. sed sic est de gustabili. ergo ꝛc.
Secũda rõ est. qꝛ illud quod percipiť cum humido
est quodãmodo tãgibile. est eñ humiditas q̃litas
tãgibilis. sed gustabile ẽ hmõi. ergo ꝛc. Nihil eñ gu
statur nisi sapor qui est de natura humidi. Ex isto ĩ
fertur. ꝙ gustus est quidã tactus. gustus eñ ꝛ tactꝰ
ꝯueniunt in medio sentiẽdi. nã vterqꝫ sentit cum me/
dio extrinseco. Gustus etiã non sentit quãdo tactus
sentiat. Et hoc decľat exemplariť. si eñ aliquis esset
in aq̃ ꝛ esset quidã sapor ꝯmixtus ipi aque ꝛ ponere/
mus illud mixtuꝫ sup linguã perciperemꝰ ipm quod
tñ non est sic de alijs sensibus ¶ Nã colore posito sup
oculum nõ fit sensatio. ergo gustus fit sine medio ex/
trinseco. Etiaꝫ per gustum nõ ꝑcipimus saporem
sine humiditate. nam posito supra linguã nõ sentimꝰ
sine humefcõne. ꝛ ideo natura dedit in lingua saliuã
qua mediante posset ꝑcipere saporẽ ¶ (Est autẽ ꝛ vi
sus.) ¶ In hac secũda parte philosophꝰ determinat
de obiecto gustus ¶ Et dicit ꝙ sicut visus est per/
ceptiuus visibilis ꝛ inuisibilis, ꝛ etiam auditus au/

sibilis ꝛ inaudibilis. ita gustus est ꝑceptibilis gustabilis ꝛ nõ gustabilis. Dicit̃ eñ (nõ gustabile) q2 caret sapore vel q2 hȝt saporẽ remissuȝ. vel q2 hȝt saporẽ malum lȝ intẽsum ꝛ hec oĩa gustu ꝑcipimus. Subdit tamẽ ꝙ gustu magis ꝓpe ꝑcipimus potabile ꝛ nõ potabile ꝙ̃ ꝯmestibile ꝛ nõ ꝯmestibile. q2 potabile est nature huĩde. ꝯmestibile aũt est rõne sicci. ꝛ sapor est passio humidi. ꝛ potabile etiã habȝ magis saporẽ intẽsum ꝛ bonũ. Sequit̃ ergo ꝙ gustus magis ꝓprie ꝑcipit potabile ꝛ nõ potabile ꝙ̃ ꝯmestibile ꝛ nõ ꝯmestibile. ¶ (Quoniã autẽ) ¶ Finaliter det̃minat de organo gustus. ꝛ pmo in ordine ad gustabile ƒm ꝙ est huĩdum Dicẽs ꝙ organũ gustus nõ debȝ esse actualit̃ humidũ. quia recipiens debȝ esse denudatũ a natura recepti. Organũ autẽ gustus ẽ receptiuũ ip̃orũ gustabiliũ. ergo est denudatũ ab humido vt possit ꝑcipere humidũ. Non tamẽ debȝ organũ gustus eẽ siccum a dominio. quia tũc nõ possȝ bene humectari ab humido. ꝛ per ꝯñs nõ fieret sensatio nisi ipm organũ aliqualit̃ humectaret̃. Et hoc declarat ꝑ signũ. videmus eñ ꝙ cum lĩgua est multũ sicca nõ ꝑcipit saporẽ ꝛ etiam cum ẽ multũ humida ꝛ alt̃ata ꝑ sapores fortes nõ bñ iudicat de saporib9. Organũ aũt gustus nõ debȝ esse multũ humidũ nec multũ siccum. Ex quo ptȝ ꝙ infirmi hñtes multam huiditatem ꝛ amarã supra linguã iudicãt oĩa amara. Secũdo det̃minat de organo gustus in ordine ad gustabile ƒm ꝙ est sapidum ¶ Et enũerat duas spẽs saporis que st̃ extreme scȝ dulce ꝛ amaꝝ. Et media haꝝ scȝ ꝓpinquior dulci est pigue. ꝛ ꝓpinquior amaro ẽ salsum. ꝛ medie spẽs int̃ ista st̃ austeꝝ acre. i. acetosum acutũ stipticũ ꝛ pōticũ. Et subdit ph̃s ꝙ organũ gustus debȝ eẽ in poñã ad recipiendũ spẽs saporis q̃s nati st̃ cãre in ipm organũ ¶ (De gustabili autẽ) ¶ In hoc octauo capl'o det̃minat de gustabili ꝛ tactu. ꝛ primo de medio. secũdo de organo. Ponit ergo pmo talẽ suppõnem Sic dicȝ ẽ de tangibili ꝛ tactu sicut de aliis ƒsib9 ꝛ de eoꝝ obiectis. Unde sicut visus ꝑceptiu9 est ꝯriorũ ꝛ int̃medioꝝ. sic similit̃ tactus. Hoc supposito mouȝ duas questiones. Prima. vtꝝ sensus tactus sit vnus vl' plures. Secũdo. vtꝝ organũ tactus sit caro in hñtibus carnẽ. vel aliq̃d aliud ꝓportionabile carni in non hñtibus carnem. vel aliud a carne vtpura neruus existens in carne ¶ Ad pmã questionẽ rñdet ꝙ st̃ plures sensus tactus pȝ. quia vnus ƒsus debȝ esse vnius ꝯrietatis ꝑ se. sed tactus ẽ pluriũ ꝯrietatum ꝛ pluriũ ꝓportionũ. quaꝝ vna est int̃ calidum ꝛ frigidũ. Alia int̃ humidũ ꝛ siccum. Et vtraqȝ istaꝝ ꝯrietatuȝ est pma. ergo sequit̃ ꝙ st̃ plures ƒsus tactus. quoꝝ vn9 est ꝑceptiu9 calidi ꝛ frigidi. ꝛ alius huidi ꝛ sicci. Dicebant ãt aliqui ꝙ ꝓpt̃ illam diuersitatẽ ꝯrietatuȝ nõ requirit̃ diuersitas ƒsus tactus. Nam sicut alii ƒsus ꝑcipiunt plures ꝯrietates sicut visus ꝛ tamẽ nõ st̃ ponendi plures visus. ergo nõ st̃ ponendi plures tact9 Ostendit ph̃s ꝙ hoc nõ est simile. Nã oĩm caloꝝ est vnũ subiẽctum. i. vnũ genus propinquũ scȝ calor. ꝛ oĩm sonoꝝ sonus. Ista aũt quatuor scȝ calidũ frigidum humidũ ꝛ siccum nõ hñt vnũ genus propinquũ. ꝛ lȝ a visu vel ab aliquo ƒsu ꝑcipiant̃ per accñs iste ꝯrietates. sicut etiam mãgnitudo ꝛ ꝑuitas. nõ tamẽ ꝑ se ꝛ tã quã ƒsibilia ꝓpria ¶ Ad motiuũ secũde questionis respondȝ ꝙ non sequit̃ quãdo aliqđ tangibile ponit̃ supra carnẽ sentit̃. ergo caro est organũ sicut quidã dicebant. Nã si aliquis extẽdat pelliculã remissaȝ supra carnẽ ꝛ ponat̃ tangibile calidum desup statim ꝑcipietur. ꝛ tamẽ ista pellicula nõ est organũ tactus ¶ Sicut color applicatus oculo distanti videt̃ per aerem. non tamẽ sequit̃ ꝓpt̃ hoc ꝙ ille aer sit organũ visus. Et quia aliqui voluerũt probare ꝙ ƒsus tactus essȝ vn9 eo ꝙ est vnũ medium ꝑ quod ƒsus tactus ꝑcipit calidum frigidũ humidũ ꝛ siccum. Aresto. ondit ꝙ ꝯsequẽtia nõ valȝ. nam visus auditus olfcũs percipiũt sua obiẽcta per idem mediũ. ꝛ tamẽ manifestũ est ꝙ illi ƒsus st̃ plures. Mediũ autẽ intrinsecũ ꝑ quod fit sensatio ẽ caro ꝛ nõ organum. Si eñ ƒsibile ponat̃ sup carnem sentit̃ ꝛ ipa caro ẽ pars aĩalis. sequit̃ ergo ꝙ ẽ medium intrinsecum tactus. Ptȝ ꝯseq̃ntia. quia ƒsibile positũ supra ƒsum nõ facit ƒsationẽ. Et q2 aliquis possȝ credere ꝙ ƒsus tactus essȝ vnus. ꝓpt̃ hoc ꝙ organũ eius essȝ vnum. Dicit ph̃s ꝙ nõ sequit̃. nã vnũ ꝛ idem ẽ organũ gustus ꝛ tactus. ꝛ tamẽ non st̃ vnus ƒsus ¶ (Dubitabit) ¶ Hic ph̃s mouet aliã questionẽ pro qua p̃mittit talem ꝯclonem. Corpa dura ꝛ sicca sibiiuicem approximata nõ se tangũt in aere immediate. Ptȝ quia talia nõ se tangũt in aqua. cuȝ int̃ illa corpa inueniat̃ aqua media quãtumcũqȝ sint approximata. ergo nec tangũt se in aere. Tenȝ ꝯseq̃ntia quia aer ẽ multum subtilior aqua. si ergo aqua ptmediare int̃ ista corpa. etiam ꝛ aer ¶ Questio ẽ ista. vtꝝ omia ƒsibilia mõ simili sentiant̃. scȝ per mediũ extraneum. vel mõ dissili ita ꝙ gustus ꝛ tactus sentiũt tangendo ipm ƒsibile. ꝛ alii ƒsus nõ tãgendo. Respondȝ ꝙ omẽs ƒsus sentiũt ꝑ mediuȝ extraneũ. sed ƒsus gustus ꝛ tactus sentiũt per mediũ non multũ extraneũ Alii ꝟo ƒsus scilȝ visus auditus olfcũs habẽt media multũ extranea. Unde mediũ extraneũ pure se habȝ accidentalit̃ ad sensationẽ que fit ꝑ gustum ꝛ tactum. Si eñ non essȝ tale medium nõ minus fieret sensatio vt si aliquis ꝑcutiat hominẽ supra clipeum sibi adiũctum nõ minus lederet si ꝑcuteret eum sine clipeo. sȝ magis. ideo clipeus nõ requirit̃ per se ad ꝑcussionẽ. Similit̃ medium extraneũ nõ requirit̃ ad sensatõem gustus ꝛ tactus. Ex quo patȝ ꝙ gustus ꝛ tactus pñt exercere suas opationes sine medio extraneo. sic autẽ nõ est de aliis. Requirũt tamẽ semp mediũ intraneum. eo ꝙ sensibile imediate positũ supra sensuȝ nõ facit ƒsationem. ꝛ tamẽ si ponat̃ supra carnem facit sensatõem. ergo caro ẽ mediuȝ tangendi siue gustãdi sicut aer ẽ medium audiẽdi ꝛ videndi ¶ (Tangibile autẽ) ¶ Finaliter det̃minat de obiecto tactus dicens. ꝙ propriũ obiẽm ipius tactus st̃ prime q̃litates sensibiles que st̃ differẽtie corpis generabil' ꝛ corruptibilis. non quidẽ essentiales sȝ accñtales. Organuȝ aũt tactus debȝ esse in poñã ad recipiendũ species q̃litatum ƒsibilium. ꝛ debȝ esse in ꝓportõne media illaꝝ qualitatũ. Ex quo ptȝ ꝙ calidum ꝛ frigidũ ƒm earũ excellẽtias nõ sentim9 quia ƒsus tactus ꝯsistit in media proportõne ꝛ corrũpit̃ ab excellẽtiis illaꝝ q̃litatũ ideo illas excellẽtias nõ ꝑcipit saltem nõ ita bene sicut alias q̃litates nõ excellẽtes. Sicut ergo visus ẽ visibil' ꝛ nõ visibil'. ita tactus ẽ tangibil' ꝛ nõ tangibil'. Dicitur aũt nõ tangibile vel q2 nõ põt tangi vel q2 debilit̃ tãgit̃. sicut hñs q̃litatẽ valde remissaȝ vel q2 est corruptiuũ tactus sicut ignis dr̃ intãgibil' q2 aggrauat ꝛ ledit

tactum (Oportet aūt) In hoc nono capitulo de-
terminat de immutatōne sensuū ⁊ de numero ipsorum ⁊
postea de sensibus. Et dicit pmo ꝙ omis sensus est sus
ceptiu⁹ spēꝝ sine materia ita ꝙ ex organo ⁊ sensibili fit
vnū mediāte spē. Aliter tamē ex spē ⁊ organo fit vnū ⁊ ex
sensu ⁊ organo. nā ex sensu ⁊ organo fit vnū simplr. non
aūt ex spē ⁊ organo. Et h̄ pbaṫ sic. q2 sicut cera accipit
figurā annuli ita sēsus recipit spēm rei sensibilis. Sed ce
ra recipit figurā annuli sine matia ġ sēsus recipit spēm
rei sensibilis sine matia rei sensibilis. Qꝫ aūt ex sēsu ⁊ orga
no fiat vnū substātialiter siue sm subiectū pꝫ ex hoc ꝙ
vnū se habꝫ sicut act⁹ respcū sensatōnis. aliud ꝟo sicut
potētia. Potētia aūt est pncipiū sēsatōis in tali parte ġ.
et ista cōiter vocanṫ ꝓprietates sēsuū exterioꝝ. Ex isto
inferunṫ duo correlaria. pmū est ꝙ manifestuꝫ est q̄re
sēsus corrumpiṫ per excellentiā sensibiliū. Nā ab excellēti
sensibili organū perdit certā dispōnē ⁊ ꝓporcōem q̄litatū
quā exigit. idō organū destruiṫ vl' peioraṫ. Scdm corre
lariū ꝙ plāte nō sentiūt licꝫ habeāt aiam ⁊ licꝫ patianṫ
ab ipis sensibilib⁊. rō est q2 ad sēsatōem reqriṫ organū dis
positū ad hoc ꝙ aia possit exercere sensatōem ⁊ debito
mō recipere spēs sensibiliū siue matia mō sic nō est i plā-
tis. Et dato ꝙ reciperēt spēm nō ꝓpṫ hoc dicereṫ senti
re q2 aer recipit spēm soni ⁊ tñ nō sentit. Ex q̄ pꝫ ꝙ sen-
tire nō ē spēm recipere sꝫ per spēm iudicare (Dubi
tabit aūt) Hic mouꝫ p̄hs vnā dubitatōeꝫ q̄ tal' ē. vtꝝ
nō hñs sensuꝫ possꝫ pati a sensibili vl' ōme qđ patiṫ ab
eis habeat sensuꝫ. Arguiṫ pmo ꝙ oē qđ patiṫ ab odora
re hꝫ olfactū q2 agēs ⁊ patiēs dicunṫ correlatiē ad se in
uicē. sed oē agens in olfactu ē odor ġ oē patiēs ab odo-
re est olfact⁹. Scđo arguit ad idē nā sonus nō agit ni-
si in auditū. ġ ōme qđ patiṫ a sono hꝫ auditū. ⁊ per cō
sequēs ōme qđ patiṫ a sensibili hꝫ sensum. Añs pꝫ q2 si
son⁹ ageret in auditū maxīe eēt son⁹ q̄ đr tonitruū qui
ab aliq̄bus đr frangere arbores qđ tñ nō fit ab illo so-
no sed ab exalatōe violenter mota. ġ son⁹ nō agit nisi i
sensum q̄ đr auditus In oppositū arguit. q2 aliquē
sensum nō habētia patiunṫ a sensib⁊. ġ nō habēt sensum
q̄ potest pati a sēsib⁊. Añs pꝫ q2 caliditas ⁊ frigiditas
sꝫ sensibilia sensu tactus ⁊ tamē ab ill' patiunṫ in aīa-
ta sicut cum aliqs lapis calefit vl' frigefit. Hāc dubi
tatōem soluit. dicens ꝙ nō oē (qđ patiṫ a sensibili) hꝫ
sēsum. q2 mediū extraneū patiṫ a sensibili scꝫ aer. recipi
endo spēm coloris ⁊ tamē nō habꝫ sensum. Et vlteri⁹
dicit nō solū odorare est pati ab odore. sed etiā recipere
spēm odoris. Nec solū videre est pati a colore sed etiā
recipe spēm coloris (Qꝫ aūt nō sit ali⁹) In hac se
cunda parte ostēdit numeꝝ sensuum exterioꝝum. Et
ponit pmo talem ꝯclusionem tm̄ q̄nq3 sunt sensus ex-
teriores. scꝫ visus audit⁹ olfact⁹ gust⁹ ⁊ tact⁹. pꝫ quia
aīalia pfecta habēt q̄nq3 sensus ⁊ nullus sensus eius
deficit. ergo sꝫ tm̄ quinq3 sensus exteriores. Scđa ꝯclu-
sio q̄nq3 sensus exteriores dicunṫ nō quia sꝫ extra sed q2
mouenṫ a sēsibus exteriorib⁊. Probaṫ tripl'r. pmo ex par
te organoꝝ sic. q2 si in aīalib⁊ perfectis nullū organū de
ficit. etiā eis nullus sensus deficit. organuꝫ ordinaṫ in
sensum tanq̄ finem. Sed aīalibus pfectis nullū orga
nū deficit ⁊ nō hñt nisi q̄nq3. ġ Qꝫ aūt nō habeant nisi
q̄nq3 pbaṫ. q2 oē organū ē de natura elemēti a dominio
vl' ergo est de natura aeris ⁊ sic est organū audit⁹ vel
de natura aque sic ē organū visus. vl' de natura terre
et sic est organū gust⁹ ⁊ tact⁹ in quib⁊ aliquo mō dñaṫ
terra nō tamē sic quādo sint redacta ad mediuꝫ. Or-
ganū aūt olfactus in aīalibus aquaticis est de natura
aque in aīalib⁊ aūt terrestrib⁊ est de natura aeris. Igi
nis aūt nullius est organū aut oibus cōis est. Nā in q̄-
libet organo debꝫ esse aliqđ quatuor elemētoꝝ a domi
nio cū igne. Si ergo aīalia pfecta ⁊ nō orbata habeāt
illa q̄nq3 organa seqṫ ꝙ eis nl'lū orga⁹ dsic Et si aliqs
obiiciat de talpa ꝙ est aīal pfectū ⁊ tamē nō habꝫ ocu
los. Respōdeṫ ꝙ sub pelle talpe latēt oculi. videṫ eni
talpa sub pelle habēs oculos. Ex pte aūt medioꝝ uꝫ p
batur sic. q2 si in aīmalibus pfectis nullum mediū de-
ficit p quod possunt sentire. eis nullus sensus deficit sꝫ
aīmalibus pfectis nullum mediū deficit. nā ōme me-
dium sentiendi est extraneū vt aqua vl' aer. vl' intranc
um vt caro. sed ista nō deficiūt aīmalibus pfectis ergo
Tercio pbat ex pte sensibilium. quia si oīa sensibilia
possent sentiri p quinq3 sensus interiores nullus sensus
deficit aīmalibus pfectis sed oīa sensibilia possunt p
cipi p quinq3 sensus. Mī pbat p̄hus. q2 oīa sensibi-
lia vl' sꝫ ꝓpria vl' ꝯmunia modo tā ꝓpria quā ꝯmunia
pcipiunṫ ab istis quinq3. De ꝓpriis patet quia sens⁹ vi-
sus pcipit ōes colores. auditus omnes sonos. odora
tus omnes odores. gustus omnes sapores. ⁊ tactus om
nes q̄litates tangibiles. ⁊ ista sꝫ sensibilia ꝓpria igiṫ De
sēsibus cōibus patꝫ. nā sensibilia cōia sunt motus qui-
es magnitudo. figura ⁊ numerus q̄ quidā cognoscunṫ
p se ab istis quinq3 sensibus. Qꝫ aūt nō sint ꝓpria alic⁹
sensus exterioris patꝫ. quia quod est sensibile ꝓpriū ali
cuius sensus exterioris nō pcipiṫ ab alio sensu exterio
ri nisi p accidens. sed sensibilia cōia sunt sensibi lia p se
respectu plurium sensuum exteriorum. ergo nullum sēsi
bile cōe est sensibile ꝓprium alicuius sēsus exterioris
(Figura ē magnitudo) Finaliter aūt querit p̄hus
quare habem⁹ plures sēsus exteriores. Respōdet ꝙ cau
sa hui⁹ est vt minus nos lateāt dr̄ne sensibiliū cōium ⁊
ꝓprioꝝ. Si eī solum haberem⁹ visum nos nō pcipe
remus drn̄am inter colorem ⁊ magnitudiem. sed quia
magnitudo ab aliquo sensu pcipiṫ puta a tactu a quo
non pcipiṫ color. ideo ꝯstat ꝙ aliud est magnitudo et
aliud color Circa hūc textū sꝫ q̄tuor dubia

Primū dubium.

vtrum sensus sit potētia pure passiua sicut videṫ dice
re p̄hs Dōm est ꝙ nō. patꝫ ex autoritatib⁊ Aresto. p
mo dicit Aresto. in tercio capitulo scđi tractat⁹. ꝙ aī
ma est pncipium sēsatōis mot⁹ local' ⁊ alioꝝ motuū. ⁊
loquiṫ ibi de pncipio effecto. si aūt eēt poña pure passi
ua nō eēt effectiua. Scđa autoritas ē in nono metaphisi
ce. vbi đr ꝙ videre ē opatio immanēs nisi aūt eēt visus
poña. actia operatio ei⁹ nō immaneret. Tercia autori
tas est ꝯmētatoꝝ q̄ dicit ꝙ sēsus sꝫ poñe patiētes sꝫ ꝙ
suscipiūt spēs sensibiles sunt āt agētes sꝫ ꝙ iudicāt de
obiectis poñe. Quarta autoritas q2 p̄hs ⁊ ꝯmētator
ponūt intellcm̄ agētē distictū ab intellcū possibili ġ hoc
idē hñt ponere de sēsu. nō eīn est maior rō de vno q̄ de
alio. Et si arguaṫ q2 nulla videṫ esse necessitas ponēdi
eū. Dico ꝙ veꝝ est ꝙ nulla est nccitas ponēdi eū di-
stinctū real'r a sensu passiuo necesse ē tñ ꝙ ponaṫ distinc
tus formal'r. Pꝫ quia impossibile ē pdicari ꝯdcōia re
alia de aliq̄ eodē nisi in eo sit distictio aliq̄ real' ex na-
tura rei vel formalis. sed sic est ꝙ de sēsu agēte ⁊ patiēte

verificant̄ pdicata ɔtradcōria scȝ pducere sensatōem et recipe eā ḡ. Et ex hoc ptȝ error illoꝝ qui dicūt oēm potētiā fsitiuā pure se habere passiue ad ipȝ actū senti endi qꝛ aut actus sentiēdi adeq̄te pducit̄ ab obiecto. aut a spē sensibili aut a potētia aut ab aliquibꝫ illoꝝ siľ. nō pmū nec scōm qꝛ tūc sepata spē sensibili a sensu p possi bile vľ impossibile adhuc posset pducere fsatōem cuȝ sit ciꝰ cā totalˀ ḡ vľ pducit̄ effectiē ab ipa potētia sola vľ a potētia cū obiecto ꝛ cuȝ spē ꝛ p ɔ̄ns nō se hȝ pure passiue. Sequit̄ vltius ꝙ isti male dicūt q̄ dicūt fsum eē ꝟtutem passiuā respcū obiecti ꝛ spēi fsibilis ꝛ actiuā respcū fsatōnis. qꝛ implicat ɔtradcōem idē omino in distincte seclusa operatōe intellectus eē pncipiū actiuū et passiuū alicuiꝰ entis ꝛ tn̄ fm illos fsus esset potētia passiua receptiua ipius sensationis ꝛ effectiue pductiua eiusdem. ¶Scōm dubiū ē. vtꝝ q̄nq; fsibilia cōia sint fsibilia p se vľ p accn̄s. Respōdet sctūs Thomas ꝙ sunt fsibilia p accn̄s. vn̄ dicit ꝙ sentire ɔsistit in quo dā pati ꝛ alterari. ita ꝙ est differētia inter passionem ꝛ alteratōem fsus. vnde ꝙ facit differētiā in passione et alteratione est fsibile p se. qđ aūt nō facit est fsibile p ac cidens. Dr̄ña aūt circa passionē vľ alteratōnem fsus p̄t fieri dupľr. vno mō ex pte agentis ita scȝ ꝙ causat p priā spēm in fsu. ꝛ hoc mō fsibilia cōia nō faciūt diffe rentiā in immutatōne fsus siue in passione ꝛ alteratōe Alio mō aliq̄d dr̄ facere differentiā nō quātū ad spēȝ agentis sed quātū ad modū actōnis. ita ꝙ fm talia so lum diuersificat̄ modꝰ immutādi ꝛ nō diuersificatur ipa poñā fsitiua. Et sic ista q̄nq; fsibilia cōia pus e numerata faciūt dr̄ñam circa immutatōem fsus. Aliter em̄ mouet color visum in magnitudine rcā ꝛ magni tudie triāgulari. ꝛ isto mō possent dici fsibilia p se. dif ferūt tn̄ a fsibilibꝫ ꝓꝑꝛijs qꝛ fsibilia ꝓꝑꝛia causant in su is fsibus ꝓꝑꝛias spēs. fsibilia vero cōia nō cānt ꝓꝑꝛias spēs. ꝛ differūt a fsibꝫ p accidēs qꝛ ista faciunt dr̄ñam circa modū immutādi fsuȝ nō aūt fsibilia p accidēs Alij vero respondent ꝙ ista q̄nq; st̄ fsibilia p se ꝛ fa ciunt ꝓꝑꝛias spēs in fsibus. pȝ fm p̄cedētem opinionē nā color aliter mouet visum in maiori magnitudine ꝛ aliter in minori. Quero ergo vtꝝ aliq̄d impmat̄ a co lore existēte in maiori magnitudie qđ nō impmit̄ a co lore existente in minori. vľ nihil. si nihil tūc nō videt̄ rō q̄re vnus color magis debeat mouere q̄ alius. si autē aliquid ꝛ non aliud q̄ spēs. ḡ fsibilia cōia cānt ꝓꝑꝛias spēs in fsu vtraq; istarū opinionū est pbabilis. ¶Ter cium dubium. vtrum fsibile positum supra fsum senti atur. apparet em̄ ad fsum ꝙ sic. Nā cultellus scindens neruum infert maiorē dolorē q̄ si scinderet carnē. Di cendū ꝙ dupľr est immutatio ipius fsibilis. vna ē ma terialis quādo scȝ fsus immutat̄ a fsibili fȝ eē reale vľ fm eundem modū quo est in re extra. vt cū fsus tactꝰ calefit ꝛ alius fsus aliq̄lr̄ alterat̄. Alia est immutatio intentionalis fm quā fsus immutat̄ intentōnalr̄ vľ spi ritualr̄ a fsibili. Vn̄ tactꝰ immutat̄ realr̄ ꝛ intētionalr̄ visus aūt spūalr̄ immutat̄. Vn̄ organū tactꝰ est corpꝰ mixtū sicut mediū qđ est caro. ḡ est passiuū naturale. si cut caro. passiones aūt tāgibiles st̄ naturalr̄ actiue nō potest aūt sentire nisi etiā immutet̄ intētionalr̄. ideo in hac vita nō est immutatio intentionalis in tactu q̄n sit etiā realis. Jmmutatō intentionalˀ sufficit ad fsatōeȝ sed nō realˀ. Dōm est ḡ ad rōnem ꝙ tāgibile positū su pra organū tactꝰ nō facit fsationē eo ꝙ realr̄ ponit̄ sup organū tactus sed etiā eo ꝙ immutatur intētionaliter ita ꝙ ɔpleta ratio fsatōnis est immutatio intentōnalˀ ¶Quartū dubiū. spēs fsibiliū ɔtrariorū st̄ ɔtrarie videt̄ em̄ ꝙ sic. cꝰ em̄ cāe st̄ ɔ̄rie ꝛ effectꝰ st̄ ɔ̄rij. sed al bedo ꝛ nigredo st̄ ɔtraria ḡ etiā spēs illorū st̄ ɔtrarie Dōm est breuiter ꝙ nulle spēs fsibiliū st̄ ɔtrarie intri sece ꝛ formalr̄ licȝ bn̄ extrinsece ꝛ ab obiecto eo scȝ ꝙ re pn̄tāt ɔtraria. Prima ps pȝ qꝛ ille spēs pmittūt se in eo dem subiecto. Ad rōnem dōm ꝙ nō oim cārum ɔ̄ria rum effectus st̄ ɔ̄rij. licȝ bn̄ aliq̄rum. Et etiā obiectū nō est cā totalis ipius spēi sed cū hoc sensus agens. si cut patuit superius

¶Querit̄ vtrum

sint tm̄ q̄nq; fsus exteriores habentes q̄nq; ꝓꝑꝛia obie cta circa q̄ nō decipiunt̄. Arguit̄ pmo ꝙ non st̄ q̄nq; fsus. Nā fsus tactus est cōis alijs fsibꝫ nec est vnꝰ in se ergo. pma ps pȝ qꝛ ꝛ gustꝰ ꝛ olfactꝰ st̄ q̄dem tactꝰ Se cūda ps pȝ. qꝛ alius est tactꝰ de caliditate alius de fri giditate siľr de humiditate ꝛ siccitate sicut etiā ptȝ ex textu ḡ. Cōfirmat̄ qꝛ obiectū tactꝰ extēdit se ad obiec ta alioꝝ fsuū ḡ siľr ꝛ ipe fsus nō distinguit̄ ab alijs fsi bus. ¶Scđo sic. plura st̄ obiecta fsuū exterioꝝ q̄ q̄n q; ḡ. Añs pȝ pmo qꝛ nullꝰ color vnus ꝛ idē est obiectū visus adeq̄tuȝ nec aliq̄s sonus ꝛ sic de alijs. ḡ plura st̄ q̄ q̄nq; Nisi dicas ꝙ color dȝ capi p colore i cōi ꝛ sonꝰ p sono in cōi ꝛ sic de alijs Contra. qꝛ color in cōi nō vi detur nec sonus in cōi audit̄ actꝰ em̄ ꝛ opatōes st̄ cir ca singľaria. Si dicas ꝙ licȝ color in cōi nō audiat̄ ē tn̄ aptus natꝰ audiri Cōtra. cuiꝰ ē potētia illiꝰ ē actꝰ ex de fsu ꝛ fsato. Si ḡ color nō audiat̄ nec erit aptꝰ na tus audiri ¶Tercio sic. intellectꝰ est ꝟtus nobilior ꝛ p fectior q̄ fsus visus ꝛ fsus visus cetis fsibꝫ sed isti max ime decipiunt̄ ḡ. Añs pȝ pmo qꝛ intellcūs ꝓpōnibus fallis assentit. Scđo qꝛ spēs visibilis p̄t repn̄tari visui corrupta re visibili saltē per potētiā dei. ꝛ tūc visus iu dicās illud visibile eē decipit̄. Pȝ tercio qꝛ visus iudi cat solē esse pue q̄ntitatis cum tamē sit maior tota terra Siľr iudicat eū eē rubeū ꝛ yrideȝ eē aliquid coloratū que tamē oīa sunt falsa. Patȝ q̄rto qꝛ visus iudicat a liqua moueri que tn̄ nō mouent̄ sicut patȝ de existenti in naui qui iudicat arbores moueri ¶Quarto sic. de alijs sensibꝫ pmo de auditu. nā vnꝰ iudicat sonū esse de lectabilē quē alter iudicat tristabilē ꝛ existēs ꝓpe sonū iudicat eū intēsiorē ꝛ extēsiorē q̄ existēs remote. Siľr in firmi aliquādo iudicāt ꝙ audiāt tonitrua que tamen nō audiunt. ꝛ etiā existens ex vna pte aque de mane au dit sonū ex alia pte postq̄ iā est corruptꝰ siľr ptȝ de so no echon. De gustu pbat̄ nā infirmi iudicāt aliqua stiptica que sunt dulcia ꝛ azinus iudicat tribľos boni saporis q̄ tamē st̄ amari. De tactu patȝ. nā intrās bal neū in pncipio iudicat eē intēsum caliditate ꝛ postq̄ fu it iudicat eū esse remissum dato ꝙ sit eque calidū. Si militer tactꝰ aliq̄n iudicat vnā rem duas res sicut cuȝ aliq̄s tāgit digitis cācellatis. De sensu olfactus patȝ nā aliq̄ hoies iudicāt aliq̄s odores eē bonos sicut cori arij pellipa̋ij. ꝛ etiā mundatores locorum turpiū. quē tamē hoies inconsueti esse fetidū dicūt Et similiter ca nes iudicant cadauera fetida boni odoris que tamen homo iudicat mali odoris. ergo aliquis coꝝ decipit̄

In opposi tũ arguit autoritate phi in textu. Pro solutõne q̃stionis soluende sũt quatuor questiones.

Questio Prima. vtrum color sit ꝓprium et adequatũ obiectũ visus. pro cuius solutõe. ¶Attẽde pmo ꝙ dyaphanũ est corpus qd de se nõ hꝫ lumẽ ꝓpriũ. qd sit visibile. sed est susceptiuũ luis extranei. p qd sit aliquo mõ visibile. sicut aer aq̃ ignis in ꝓpria spera. ⁊ sunt aliq̃ alia corpa solida. vt vitrũ cristallũ ⁊ aliq̃ alij lapides. licꝫ at̃ ignis in materia aliena sit lucidus. tñ in materia ꝓpria est corpus dyaphanũ. Aliter em̃ p regionem ignis stelle nõ viderent̃ in celo. q̃uis et̃ aliqua accñia ꝯueniũt elemẽtis rõe suaꝝ naturarũ. vt calidũ frigidũ graue ⁊ leue. tñ dyaphaneitas nõ ꝯuenit eis ƀm naturas suas ꝓpias. sed ꝯsequit̃ quãdã naturã cõem ipis et celo. Corpa em̃ celestia dyaphana sũt. q2 nisi sic non possemus videre stellas fixas. q̃ sũt in octaua spera.

¶Attende secũdo. ꝙ in ƀsatione sũt tria. s. moues tm̃ qd est obiectũ. ⁊ moues motũ qd est mediũ. ⁊ motũ tm̃ qd est organũ. cui impmit̃ spẽs ab obiecto. vñ sicut dictũ est sensibile positũ supra sensum nõ facit ƀsatõnem et iõ in visione sp requirit̃ mediũ. qd est lumẽ. Utrũ aũt hoc requirat̃ ꝓpriũ mediũ vel ꝓpter colores dubiũ est. Dicit em̃ Auicẽna expsse in libro sexto naturaliũ pte pma. ꝙ lumẽ nõ requirit̃ ꝓpter mediũ. sꝫ ꝓpter colores. q2 nos videmus ꝙ ille q̃ est in loco obscuro videt rẽ positã in luce. ⁊ nõ ecõtra. Extñs em̃ in lumine nõ vidꝫ res positas in tenebris cũ color nõ possit diffũdere spẽs suas sine luie. Cõ. aũt innitẽs dicto phi dicit oppositũ. dicit em̃ ꝙ color est p se visibilis. ⁊ lumẽ nõ requirit̃ ꝓpter colores. sed ꝓpter mediũ. nã color est motiuus dyaphani ƀm ꝙ est in actu. actus aũt dyaphani est lumen. ⁊ signũ huius est. q2 si color ponat̃ immediate supra oculũ nõ videbit̃. habet em̃ de sua natura ꝙ pt p se mouere dyaphanũ extñs in actu. Oĩe aũt tale est visibile p se eo ꝙ pt mouere organũ visus. color g̃ ƀm naturã sui ẽ p se visibilis. ⁊ p ꝯñs ex pte sui nõ requirit̃ lumẽ. sed q2 dyaphanũ nõ fit in actu nisi p lumẽ. iõ color nõ põt videri sine lumine. Sic g̃ vult dicere ꝯmẽtator ꝙ lumen nõ requirit̃ ꝓpter colores. sed ꝓpter mediũ. ⁊ hec opinionis est scũs Thõas. Albertus aũt volẽs ꝯcordare istas opiniones dt ꝙ tã ꝓpter mediũ q̃ꝫ ꝓpter colorẽ reqritur lumẽ. Est aũt duplex esse coloris. s. materiale ⁊ formale. mal̃iale ꝯuenit ex ꝓportõe q̃tuor qualitatũ diuersimode variãtiũ supficies corpis mixti. ⁊ tale esse etiam hꝫ colores ⁊ tenebras. Esse at̃ formale corpis est ƀm ꝙ pt mouere dyaphanũ. ⁊ illud hꝫ ex presentia luis. ⁊ ex tota ypostasis coloris. ⁊ ƀm hoc esse color dt actu visibilis. ⁊ solũ in lumine ⁊ nõ in tenebris. ⁊ sic ad vidẽdũ requirit̃ lumẽ ꝓpter colores. ita ꝙ lumẽ ꝯfert colori. vt sit actu visibil̃ ⁊ motiuus dyaphani. Scũs Thomas sil̃r distinguit duplex lumẽ. s. intrinsecũ ⁊ extrinsecũ. lumen extrinsecũ nõ requirit̃ ꝓpter colores. sꝫ ꝓpter medium. lumẽ aũt intrinsecũ requirit̃ ꝓpter colores. vñ ymaginat̃ ꝙ ex diuersa ꝯmixtione luis ⁊ opaci ꝯstituãt̃ diuerse spẽs coloris. ⁊ ista distinctõ nõ videt̃ eẽ bona. eo ꝙ tũc lumẽ essꝫ in tenebris. ⁊ corpa eẽnt intrinsecus colorata. qd est ꝯtra phm in de ƀsu ⁊ sensato. qui dt ꝙ color est extremitas pspicui in corpe terminato. Sil̃r etiam lumẽ est spẽs specialissima. color aũt spẽs subalterna. videt̃ ergo ꝙ lumẽ nec requirit̃ ꝓpter colores nec ꝓpter mediũ. ita scꝫ ꝙ lumẽ ꝯstituat colores vel ꝙ faciat dyaphanũ ꝓpriũ susceptiuũ spẽrum. Color em̃ natural̃r agit ƀm vltimũ sui posse. si ergo habeat ꝙ ipẽ ex se sit cã talium spẽꝝ. ⁊ dyaphanũ sit receptiuũ eaꝝ nõ requirit̃ ad causandũ spẽs coloris in dyaphano ꝙ medium sit illuminatũ. nec etiã ad visionẽ requirit̃ aliud q̃ꝫ oculus bñ dispositus. et color cũ luie ⁊ dyaphano illuminato. Uñ dt Augustinus scdo de trinitate capitulo scdo. a visibili ⁊ vidente causat̃ visio Sicut g̃ ex pte visus requirit̃ pupilla bñ disposita. ita ex pte obiecti requiritur color cũ lumie. ¶Attende tercõ ꝙ lumẽ est actus dyaphani ⁊ simul cũ dyaphano inquãtũ dyaphanũ vñ dyaphanũ est potentia lux ⁊ tenebre. Tenebra aũt est ꝓuatio lucis in dyaphano. sicut em̃ mal̃ia pma est potẽtia forma ⁊ ꝓuatõ. ita dyaphanũ lux ⁊ tenebra. lumẽ aũt ꝯparat̃ ad dyaphanũ sicut color ad coloratũ. vtrũq3 em̃ est forma ⁊ actus susceptiui. ⁊ iõ dt phus ꝙ lumen est q̃si color dyaphani ƀm ꝙ dyaphanũ factum est in actu ab aliquo corpe luminoso. siue sit ignis siue aliud corpus celeste. nã sicut dyaphanũ est cõe celo ⁊ elemẽtis. ita oĩe luces ad illuminatũ ꝯuenit igni ⁊ celo ¶Attende q̃rto. ꝙ corpoꝝ quedã sũt actu lucida vt sol ⁊ stelle. quedã vero opaca. vt terra ⁊ corpa mixta densa. Qualitas em̃ ꝓpria alterãtis pmi. s. celi. qd est corpus maxime pfectũ. ⁊ in actu est lux. ideo inter illa corpa que sũt actualiora sũt corpa q̃ sunt lucida actu. q̃ vero sũt ꝓpinq̃ora eis sũt receptiua luminis. sꝫ maxime materialia. nec hñt lumẽ. nec sũt receptiua luis. sed sũt opaca ꝓpter sui materialitatẽ. sicut patꝫ de terra Ex hꝫ ergo pꝫ q̃d sit color lumẽ ⁊ dyaphanũ. Quomõ aũt se habeat dyaphanũ ad lumẽ ⁊ ad colores videndũ est. nã dyaphanũ est receptiuũ coloris ⁊ luminis. susceptiuũ aũt debꝫ esse a natura. quã recepit denudatũ. sic receptiuũ soni est sine sono. iõ patꝫ ꝙ dyaphanũ ƀm se nõ habet lumẽ vel colorẽ. sed est susceptiuũ vtriusq3. sũt aũt quedã corpa que in tenebris lucẽt. sicut est noctiluca quercus aliq̃ pisces. oculi lupoꝝ ⁊ cattoꝝ. ⁊ ista in lumine sũt visibilia inquãtũ colorata. in tenebris autẽ inquantũ lucẽtia ⁊ nõ inquãtũ colorata. Rõ aũt huius est. q2 pdicta in sui ꝯpõe habẽt aliq̃d lucis. luciditas em̃ ignis ⁊ dyaphaneitas aque nõ est in eis total̃r ꝯprehensa p opacũ terre. ⁊ sic sũt quodãmõ lucida lux autẽ eoꝝ solum pcipit̃ in tenebris ꝓpter debilitatẽ. ⁊ iõ nec in tenebris sub suo colore pñt videri nec in die sua luce possunt actuare mediũ ꝓpter debilitatem. ⁊ q2 lux eoꝝ est fortior q̃ꝫ color. iõ in tenebris actuãt mediũ luce. sed non colore

Dic primo. ꝙ color nõ videt̃ sine luie. pꝫ quia nõ est motiuus dyaphani. nisi ƀm ꝙ est in actu. hoc aũt est p lumẽ. g̃. ¶Dic scũdo. ꝙ visio nõ fit sine medio. pꝫ a signo. q2 ponat̃ coloratum supra oculũ ⁊ nõ videbit̃. eo ꝙ nõ diffundit spẽs in dyaphano ¶Dic tercõ. ꝙ ignis ⁊ cetera lucida pñt videri tã in tenebris q̃ꝫ in lumine. ad visionem em̃ requiritur oculus ⁊ corpus illuminãs mediũ. sic aũt est de igne et alijs lucidis. vñ quatuor sũt genera visibiliũ. q̃dam habent lumen in potẽtia tm̃. sicut dyaphana. quedam vero habent lumen permixtum cũ opaco. sicut lucentia in tenebris. Alia vero habẽt lucem fortem qua pñt se diffundere tam in tenebris q̃ꝫ in lumine. vt corpora lucida. Alia vero habent lucem debilem. que tamẽ ali

quo modo possunt se diffundere. sicut visibilia illumi
nata. Omnia q̄ ista sūt aliquo modo visibilia inquātū
pticipant aliqd de lumine. qḋ est qualitas pmi alterā
tis. ⁊ nō habꝫ aliquid ↄtrariū. ⁊ iō susceptiuū eius sp
est in vltima dispōe ad recipiendū lumen. ¶ Dic q̄r
to. ꝙ color non est pmum obiectuꝫ visus. multa eī sūt
visibilia que nō sūt colorata. sicut dictū est. Dicūt ta
men aliqui ꝙ lumen cum colore est adequatū obiectū
visus. lumen eīn s̄m eos est formale. color autem mate
riale. Sed dōm est ꝙ obiectum primum visus est ali
quid illuminatum quod est ↄmune lumini ⁊ colori. ⁊
possꝫ vocari visibile siue color extenso nomine coloris.
¶ Si queras pmo. vtrum lumen habeat esse intentio
nale vel reale in medio. Dicūt aliqui ꝙ habꝫ esse rea
le. est eīn passibilis qualitas realiter illuminans medi
um. ⁊ agens in visum ⁊ ↄburens saltem virtualr̄. ⁊ eti
am calefaciens. ⁊ multos alios effectus causat in istis
inferioribus. sicut patꝫ per experientientiam. ⁊ ita dicit
scūs Thomas. Alij vero dicūt oppositum. quia si sic
sequeret ꝙ nihil possit videri mediante lumine. visibi
le eīn positū supra s̄um non facit s̄atōm. nec seqr̄ cor
pus lucidum causat colorem. ⁊ est virtualr̄ calidum
ergo potest facere colorem. nam lux ⁊ color. sūt effectus
eiusdem cause subordinate. Et isti⁹ opinionis ē Aui
cenna. nō tamen habꝫ lux esse intentionale. quod est fi
ctum siue fabricatum per opus intellect⁹. sed habꝫ eē
intentionale. quod non est eductum de potentia mate
rie necꝫ permanens in tali materia. nec accipiens disti
ctionem nec numeratōnem a medio. sed a subiecto in
quo habꝫ esse permanēs ⁊ reale. ⁊ a quo originat. vtpu
ta a corpe lucido. vnde lumen in aere non est nisi inten
tio siue accidens intentionale lucis existentis in corpo
re luminoso. ¶ Si queras vlterius. vtrū illumīatio
medij fiat in tpe vel in instanti. Respondet alacer se
cūdo perspectiue capitulo q̄nto ꝙ in tpe. ⁊ hoc patꝫ in
apertōe fenestre que fit in tempore. ⁊ in illa apertōe fit
illuminatō. q̄. similiter radius solaris ptingens ad di
uersam dyaphaneitatem frangit̄. que refractio nō est
nisi pter resistentiam. sic ꝙ nō potest vltius pcedere.
vbi autem est processus a resistentia ibi est mot⁹. ergo
illuminatō medij est mot⁹. ⁊ ita est in tēpore. Sed illḋ
est contra Aresto. qui dicit contra democritū ꝙ illumi
natō fit in instanti. Si eīn fieret in tempore nō lateret
nos in tanta distantia quanta est ab oriente in occidē
tem. Et cōtra cō. in quarto phisicoꝝ qui dicit. ꝙ illu
minata domus a candela fit subito. ⁊ non in tempore
Et est cōtra Augustinū sexto de triuitate capitulo se
cūdo. q̄ dicit ꝙ splendor ignis est coeu⁹ igni. ⁊ si ignis
fuisset ab eterno. qui tamen essꝫ genitus atꝫ diffusus
ab igne. si autem diffusio illa essꝫ in tempore ille splen
dor nō esset coeu⁹ igni. ⁊ simil'r ↄtra phm in de sensu ⁊
sensato versus finem. q̄ ponit differentiam inter sonuꝫ
et illuminatōem. ⁊ dicit ꝙ sonus fit cum quodam tre
more ⁊ motu locali. ⁊ per consequens in tempore. sed
non sic est de illuminatōne. Possꝫ ergo dici contra istū
autorem perspectiue ꝙ illuminatō fit in instanti. cum
subiectum eius sit summe dispositum ad recipienduꝫ
ipm. vel saltem in tempore impceptibili tenēdo ꝙ nul
la alteratō possit fieri naturalr̄ in instanti.

Questio secunda

Utrū sonus (qui est pmum obiectum auditus) fiat
in aere tanꝙ in medio. Pro cui⁹ solutōe. ¶ Attende
pmo. ꝙ corpoꝝ quedam sūt bene sonātia in actu Alia
vero sūt bene sonantia in pntentia. alia aūt que nec be
ne sonant in actu nec in potentia. vt lana ⁊ cetera corpa
que cedūt pcutienti. vnde ex pcussione eorum nō fran
bitur aer ita vehemēter vt possit formari sonus. Ex q̄
patꝫ ꝙ sonus quādoꝙ habꝫ eē in actu ⁊ quandoꝙ in
potentia. nō quidē in actu pmanenti. sed in actu succes
siuo ⁊ in fieri. quia nō habꝫ esse fixū ⁊ pmanens in suo
subiecto. sicut alia sensibilia. inde est ꝙ ꝙ diu est gene
ratio soni. est etiā immutatio auditus ab ipo. ¶ At
tende secūdo. ꝙ ad generatōem soni tria requirit̄. scꝫ
pcutiens pcussumꝫ ⁊ mediū p quod fit pcussio. quia so
nus causat̄ ex violenta pcussione aeris que non fit sine
motu locali. ⁊ p cōsequēs sine medio. ¶ Attende ter
cio. ꝙ ad hoc ꝙ corpa bene sonāt q̄tuor requirūt̄. Pri
mū ꝙ sint dura. scōm ꝙ sint lenia. i. plana. terciū ꝙ sint
ↄcaua. quartū ꝙ velociter moueant̄. q2 si motu tardo
se percutiant nō faciūt magnū sonū. q2 aer ante pcussi
onem dissoluit̄. ⁊ sic nō frangit̄ vehement̄. ⁊ ideo nō fit
sonus ¶ Attende quarto. ꝙ ad vocem plura requirū
tur ꝙ ad sonum. requirit̄ eīn vltra ista q̄tuor respiratō
siue reuerberatō ad vocalem arteream. Est aūt voca
lis arterea q̄dam vena dura. que incipit in gutture ⁊
terminat̄ in pulmone. quia eīn aīalia progressiua ma
gis habēt de calore in pulmone ꝙ in alijs ptibus. eo
ꝙ pulmo ↄiūgit̄ cordi. in quo est principiū caloris na
turalis. ideo loc⁹ q̄ est circa cor indigeret respiratōne
aeris ad refrigeriū eius. sic ergo pcutiens est pulmo.
pcussum aūt est vena illa dura. mediū aūt p quod fit p
cussio est aer inspiratus. Ex quo pꝫ ꝙ licꝫ aliq̄ anima
lia faciant sonū cuꝫ brācis quib⁹ attrahūt ⁊ expellunt
aquam. nō tamen faciūt vocē pprie dictam. nec etiā in
strumenta musicalia. licent habeāt silitudinē cum vo
ce pprie dicta. sicut dictū est in expositōe textus ¶ Di
cendū est primo. ꝙ propriū obiectū auditus est sonus.
pꝫ quia illud est propriū obiectū alicui⁹ potentie in qḋ
pmo per se fert̄ illa potētia. sed son⁹ est hmōi. igit̄. Un
de sonus nō est mot⁹ localis. quia tūc essꝫ sensibile cō
mune. Et si aliqui autores dicūt sonū esse motum. h
debꝫ intelli predicatōe causali ⁊ non formali. sonus eīn
fit cum motu locali ¶ Dicendū secūdo. ꝙ proprium
mediū soni est aer. impropum aūt est aqua. patꝫ quia
son⁹ diffundit̄ per aerem circularit̄. eo ꝙ ipe facilr̄ ra
refit ⁊ ↄdensat̄. nō aūt sic est de aqua ¶ Dicendū ter
cio. ꝙ diffinitō vocis est ↄueniēter assignata. ptꝫ p om
nes ↄditōes bone diffinitōis. que sibi cōueniūt ¶ Di
cendū quarto ꝙ vox nō est repcussio aeris respirati for
malr̄. sed solū causalr̄. causat̄ eīn vox ex illa repcussiōe
aeris ¶ Si queras pmo. quō causat̄ son⁹ echo. Dico
ꝙ corpus sonās se habꝫ ad sonū. sicut centrū sic ꝙ cir
ca ipm diffundit̄ sonus circularit̄. quēadmodū lapis
cadēs in aquā causat inundatōes circulares. q̄ si non
repeiūt obstaculū finalr̄ deficiant. si aūt reperiāt. tūc
redeūt ad locuꝫ a q̄ processerūt Ita simil'r sonus circu
lariter diffundit̄. ⁊ si nō reperiat obstaculū tandeꝫ de
ficiet. si aūt reperiet. tūc a corpe obiecto aer in quo est
sonus iterū percutit̄ versus locum corporis sonantis
et iste idem aer in numero (qui repcutit̄) adhuc habꝫ
impressionem soni generati. ⁊ tūc causat̄ sonus qui di
cit̄ echo. tamen rari⁹ audimus vocē silēm voci prius

formatc. sed quãdo fit in locis ꝯcauis vt in vase in puteo. in valle iuxta muros altos ⁊ in siluis bñ ꝑcipit sonus echo ¶Si queras secũdo. de cui⁹ elemẽti natura sit organũ audit⁹. Dico ꝙ est de natura aeris sicͭ visus de natura aque. Est eñ in organo audit⁹ q̇dam aer inclusus. q̇ recipit sonũ existentem in aere exteriori. ⁊ quãdo aer exterior mot⁹ ꝑ foramen auris ꝑtingit ad pelliculam ꝯtinentem illũ aerem intrinsecum. tũc immutatur illud organũ ⁊ audit sonus. Ex quo patȝ ꝙ aial non audit in qualibȝ ꝑte corꝑis. Patȝ vlterius ꝙ aer naturalis in aiali nõ habet in se sonũ. sed ſꝑ immutatur ab extrinseco. Patȝ vlterius ꝙ duo sunt necᷓria ad organũ audit⁹. pmũ est ꝙ in illa pellicula. que dicitur miringa sit aer inclusus ſm ꝙ iste aer sit imobilis. nec impediatur foramẽ ꝑ qd̄ debȝ transire aer motus. ¶Si queras tercõ vtrũ causa soni sit verberãs vł illud qd̄ verberatur. Dico ꝙ est vtrũqȝ. sed ꝑus causatur a ꝑcutiẽte. eo ꝙ ꝯpellit ⁊ imꝑmit aerem. ⁊ q᷑ ꝑcussum est durũ et lene. ideo resistit ꝑcutienti. ⁊ facit aerem resilire. sic ergo depẽdet ab vtroqȝ ¶Si q̄ras quarto. vtrum sit vn⁹ ⁊ idem son⁹ q̇ a pluribȝ auditur. Respondent aliq̇ ꝙ sic. nã sicut ꝑ vnam ⁊ eandẽ spẽm totalẽ orbiculariter ab ipo colore diffusa in ipm mediũ. diuersis tamẽ spẽbus ꝑticularibȝ in diuersis medijs existentibȝ causatur visio. sic etiã est vnus son⁹ in numero causans orbiculariter in ipm mediũ suã spẽm q̄ percipitur a pluribȝ hominibȝ ꝑ vnã totalem spẽm in medio existentẽ. diuersis tamẽ spẽbus ꝑcialibus in diuersis partibȝ medij exñtibus. ⁊ diuersis speciebȝ totalibȝ in ipis organis existẽtibus ꝑcipitur. Et sicut ad visionẽ coloris ꝓpe dicti requiritur ꝙ mediũ sit illuminatũ. ita ad auditõem requiritur ꝙ mediũ moueatur vt diffundat spẽs vsqȝ ad organũ auditus. Sic ergo dicit ꝙ son⁹ non est subiectiue in medio vel in aere quod refrangitur quando son⁹ causatur. sed est in illo a quo effectiue producitur. ita ꝙ est aliquãdo in ꝑcutiente. ⁊ aliquãdo in ꝑcusso. ⁊ aliquãdo in medio. ⁊ ꝯñs responsio dicit. ꝙ son⁹ est in ipo medio qd̄ violente diuiditur ⁊ frangitur ab ipo ꝑcutiente ⁊ ꝑcusso. Per ꝑcussum autem intelligitur illud quod retinȝ medium ne defluat.

Questio Tercia. vtrũ odor sit ꝓpriũ obiectum olfact⁹. sicut sapor gustus. Pro cui⁹ solutõe ¶Attende pmo ꝙ hominibȝ difficile est determinare de odore. eo ꝙ homĩes inter oĩa aĩalia peiores habent olfactũ. cui⁹ causa est frigiditas cerebri. Est eñ cerebꝝ frigidum ⁊ humidũ. organũ autẽ olfactus calidũ ⁊ siccum. ⁊ illa sunt simul locata. ⁊ ideo vnũ impedit actõem alterius. nam organũ olfactus ꝯtrahit frigiditatem a cerebro ⁊ humiditatẽ. que sunt dispositõnes contrarie ad suscipiendũ spẽs odoris ¶Attende secũdo. ꝙ q᷑ nos distinguimus ignotiora nobis. ⁊ cognoscimus ꝑ certiora. ideo spẽs odoris sumũtur ꝑ spẽs saporis ꝑ quandam analogiam ⁊ attributõem. naȝ sapor est obiectũ gustus. Gustũ aũt habem⁹ certissimũ eo ꝙ gust⁹ est q̇dam tactus. tactu aũt indicamus homines ingeniosos. sumus ergo certi de sapore. ⁊ odor ẽ quedam sequela saporis. nominantur ergo spẽs odoris eisdem nominibȝ q̇bus species saporis. scȝ dulce amarum pingue austerũ acutũ ponticũ stipticum ⁊ salsuȝ Contingit tamẽ quandoqȝ ꝙ illa que sunt suauis odoris sunt amari saporis ⁊ econtrario. cui⁹ causa est. quia sapor ꝯsistit in humido aqueo passo a sicco mediante calido. Odor vero ꝯsistit in sicco aereo aliq̇liter passo ab humido. modo quãdo contingit vtrãqȝ substantiam. s. aerem subtilẽ ⁊ aquã grossam misceri ſm ꝓportõnem. tũc est dulcedo odoris ⁊ saporis simul. Si autem in vno fiat ꝓportio ⁊ non in alio. tũc contrario mõ se habet ¶Attende tercõ. ꝙ organũ gustus est q̇daȝ neru⁹ existens infra carnẽ lingue. sicut organũ tactus est quidam neru⁹ extensus ꝑ totũ corpus. Istud aũt organuȝ quo nõ potest gustare nisi mediũ ei⁹ qd̄ est caro sit humefactũ. sicut organũ visus nõ potest videre nisi medium eius sit illuminatũ. Et inde est ꝙ Aresto. appellat saporem humorẽ. nõ ꝙ sit humor formalr̄. q᷑ humor ẽ qualitas tangibilis. sed fundamẽtaliter. q᷑ fundatur in eo. Hec similr̄ gustus est formalr̄ q̇dam tactus. sed solũ materialiter vel ꝓpter modũ immutandi. q᷑ immutatur ꝑ mediũ intrinsecũ. sicut tact⁹ ꝑ mediũ intrinsecũ ẽ caro lingue. ⁊ hoc est ideo. quia gust⁹ debȝ eẽ talis in potentia. quale est obiectũ eius in actu. sed illd̄ est humidum. Et inde est ꝙ coci (quoꝝ lingue fortiter sunt humefacte a pinguedine ciboꝝ) non possunt bene gustare. nã intus existens ꝓhibet extraneũ. nec etiam apotecarij eadem de cã. vel portatores specierũ odorabiliũ possunt bene odorare. sed de illis magis dicitur in de sensu ⁊ sensato ¶Attende quarto. ꝙ odor est ꝓpriũ obiectum olfactus. patȝ q᷑ olfact⁹ ꝑ se pmo ꝑcipit odorem et nõ odorabile ꝑ accidens. sicut audit⁹ ꝑcipit sonum ꝑ se pmo. ⁊ non audibile per accidens ¶Attende q̇nto ꝙ sapor est ꝓprium obiectũ gustus. ptȝ quia gustus ꝑ se habȝ actum circa saporem ⁊ circa qd̄libȝ in quo reperitur ratõ saporis pt habere actum. ergo est obiectum eius. tenet ꝯñtia ꝑ ꝯditiones obiecti alicui⁹ potentie.

¶Si q̄ras pmo. quare per bonitatem tact⁹ magis iudicatur bonitas ingenij q̄ꝫ ꝑ bonitatẽ visus. cũ tamẽ visus sit sensus spiritualior ⁊ plures reꝝ differentias nobis ministret. Dĩm ꝙ hoc est propter duas causas. Prima est. quia tact⁹ est fundamentũ omniũ aliorum sensuũ. q̇a organũ eius diffunditur ad modum rethis ꝑ totũ corpus. ⁊ reperitur in organo cuiuslibet alterius sensus. ideo ꝑ bonitatẽ tactus arguim⁹ bonitatem partis intellectiue. qd̄ nõ fit ꝑ visum aut aliũ sensum. Secũda rõ est. q᷑ bonitas tactus ꝯsequitur bonitateȝ complexionis. nam organũ tactus non potest esse omnino denudatũ a q̇buslibet tangibilibȝ. q᷑ est compositũ ex elementis. ⁊ ideo opꝫ ꝙ sit reductũ ad quandã medietatem in aliq̇ tangibilia in qua medietate consistit bonitas complexionis. sȝ ad bonitatẽ ꝯplexionis corporis sequitur bonitas operatõnis aĩe. ergo per bonitatẽ tact⁹ arguim⁹ bonitatẽ anime ⁊ intellect⁹. quia intellect⁹ ꝓ statu isto in suis operatõibus ꝑexigit bonam dispõeȝ corporis ⁊ sensus ¶Si q̄ras secũdo. vtrum odor multiplicet ꝑ mediũ intentionalr̄ tm̄ vel realiter tm̄. Respondet ꝙ odor ad certam distantiã diffundit realiter ꝑ medium. q᷑ cũ fumali euaporatõe. sed vltra illã euaporatõem multiplicatur intentõnalr̄ tm̄. Primũ patȝ q᷑ odores impediũtur ꝑ ventos. qd̄ non eẽt si multiplicarẽtur intentõnalr̄ tm̄. vnde q᷑ colores solũ multiplicantur intentõnalr̄ ꝑ mediũ. ideo ꝑ ventos non impediũtur. Secũdum probatur. q᷑ sensibile positũ supra sensum nõ facit sensatõem. ergo cum odor immutet olfactũ ad ipm defert. non realr̄ sed intentõnalr̄. Hoc etiã ꝓbatur quodam signo. q᷑ dicit homerus ꝙ tẽpore cedis troyanoꝝ

vultures venerūt a quingentis miliarib⁹ ad deuoran dū cadauera occisoꝝ. sed odoꝛ nō potuiss3 realr̄ mul/ tiplicari ꝑ tantū spaciū. si illa coꝛpa fuissent in fimū re soluta. ḡ tal' m̄tiplicatō fuit ƀm esse intentōnale. Et ꝙ patz ꝙ olfactus immutaŧ ab odoꝛe per mediū in q̄ ꝑt recipi intentōnal'r. vñ ꝓriū mediū odoꝛis est tam aer ꝙ̄ aqua. de aere ꝑ se pz. de aqua ꝓbatur. qꝛ etiam aīa lia aquatica ꝓsequūtur nutrimentū. qð ꝑcipiūt a lon/ ge per odoꝛem ¶ Si queras tercō. vtꝝ hominis ꝛ ce/ teroꝝ aīaliuꝫ sit idē olfactus. Respondeŧ ꝙ non. sed differūt specie. sicut supius dictū est de visu homīs et equi. ¶ Si vero dicaŧ ꝙ Aresto. ꝓbat oppositū3 dua bus rōibus. Prima est. nā potentie distinguūŧ ꝑ actus et obiecta. sed olfactus oīm aīalium est idem obiectū sc3 odoꝛ. ergo est idē olfactus. Dico ꝙ hoc argumen/ tū ꝯcludit ꝙ est idem in genere. ita ꝙ ꝓpter diuersū mo dum olfaciendi. qꝛ sc3 aliqua aīalia odoꝛant cū respi ratōe. quedā sine respiratōe. nō op3 ḡ ponere aliū ꝛ ali/ um ƀsum. qꝛ illa est diuersitas accidental'. sicut lic3 q̄/ dam aīalia habeāt velamē supꝛa oculos q̄ non vident nisi illo velamine vel opculo ablato. quedam aūt non habēt tale velamē. sicut habētia oculos duros. ꝛ tamē ꝓpter hoc nō habet dicere visum esse aliū. qꝛ ibi solū est diuersitas accñtalis. que nō variat spēm. lic3 aliūde posset eē diuersitas specifica. vñ Arest. intēdebat duo ꝓbare. Primū erat ꝙ ꝓpter diuersum modū immutā/ di. s. respirādo vel nō respirādo nō op3 ponere diuersi tatem sensuū ƀm spēm vel ƀm genus. Scðm erat. ꝙ nō respirantia etiā ꝑcipiūt odoꝛes. ꝛ sic habēt istū ƀsum. q̄ dicitŧ olfactus. Et hoc ꝓbat sic. qꝛ in non respirantib⁹ ab eisdem. s. ab odoꝛib⁹ fortib⁹ coꝛrumpitur olfactus et in nobis

Questio Quarta. vtꝝ sensus tactus sit vnus vl' plures. Respondēt ali qui ꝙ est simpliciter vnus. non em̄ est ponēda pluralitas sine nccītate. nulla aūt vide tur eē nccītas multiplicādi hmōi ƀsum. nec voluit di/ cere phus ꝙ essent plures sensus. Cū em̄ dixit ipm̄ esse plures loquebaŧ dubitatiue. vnð dicit. videŧ em̄ ƀsus tactus nō esse vnus. qꝛ nō est vnius ꝯtrarietatis Pos set ergo sic ꝓbari. ille ƀsus est vnus cuius obiectu3 est vnum. ꝛ oꝛganū est vnum. Organū aūt ƀsus tactus ē vnū ꝛ etiā obiectū eius (qð est tangibile) est vnū ꝛ ad equatū illi potentie. queadmodū visibile est vnū res/ pectu potentie visiue. Nec val3 argumentū quo argu itur sic. ƀsus tactus nō est vnius ꝯtrarietatis. ḡ non est vnus. nā licet ƀsus tactus nō sit vnius ꝯtrarietatis spe cialis. sed pluriū. est tamē vnius ꝯtrarietatis general' vtputa oīe tāgibile est actiuū aut passiuū. ꝛ postea ac tiuū est calidū vel frigidū. passiuū aūt durū ꝛ molle. ¶ Et si forte dicas. ꝙ calidū frigidū duru3 molle nō ꝯtinenŧ sub eadem spē. ḡ nō potest eē idem obiectū sen sus tactus. nō val3 ꝯsequētia. satis est em̄ ꝙ ꝯtineanŧ sub eadem spē subalterna. que est qualitas tangibilis Videŧ em̄ etiā visus esse pluriū ꝯtrarietatu3. vt albi nigri lucidi ꝛ tenebꝛosi. q̄ sil'r nō op3 sub eadē spē ꝯtine ri. Et ista opinio lic3 sit ꝓbabilis. non tñ est de mente phi. Jō aliter rñdeŧ ꝙ ƀsus tactus sꝫ duo ƀsus foꝛma/ liter. nō tamē diuisi a seinuicē. p3 qꝛ impossibile ē vnū ƀsum tm̄ elicere duos actus ꝑfectissimos. nā. vn⁹ act⁹ ꝑfectissimus adequat totā virtutē illius potētie cui⁹ est act⁹. Si aūt ꝯpatereŧ secū aliū actum iā nō eēt ꝑfec tissimus et adequatus Ꝙ aūt tactus sit possit habere duos actus ꝑfectissimos. p3 qꝛ simul sentit aquā frigi dam ꝛ humidā esse. hoc āt nō potest eē eodē tactu. p3 qꝛ impossibile est actū sentiendi esse respectu alicuius obiecti. quo amoto ille actus sentiēdi manet. s3 remo/ ta frigiditate ab aqua per possibile vl' impossibile ad/ huc tactus sentiet humiditatē eius. ḡ actus vnius nō est actus alterius. Sil'r etiā ab aqua inquātū frigida recipiŧ vna spēs in oꝛgano. ꝛ ab ea inquātū humida re cipitur alia. ꝛ ille spēs sꝫ ꝑncipiū actus. vl' foꝛmale vl' inclinatiuū. sed a diuersis ꝑncipijs nō egrediŧ vnus ac tus. ḡ neq3 valet euasio alioꝝ qua dicūt ƀsum tact⁹ eē vnius generis subalterni. requiriŧ em̄ ꝙ sit vnius ge/ neris phisici. ad cuius vnitatē nō sufficit vnitas hmōi gener3 subalterni. nā tangibile nō est vnū vnitate phisi ca. lic3 sit vnū vnitate logica. Q3 aūt alij dicunt Are stotelē loq̄ dubitatiue pariformiŧ possem dicere de q̄/ libet alia autoꝛitate. nā Aresto. reꝓbat appentes eua siones. que possent dari ꝯtra hoc ꝙ ƀsus tactus est plu res ¶ Ad argumētum ergo dðm est ꝙ oꝛganū est vnū et obiectum est vnū nō simpl'r. sed ƀm q̄d. ꝛ etiam ƀsus tactus nō est plures simpl'r. sed solum ƀm quid. ꝛ ex ħ patet vlterius ꝙ nō op3 ponere sex ƀsus exterioꝛes ꝓp/ ter pluralitatē ƀsus tactus. non em̄ est plures nisi ƀm quid ¶ Si queras pmō de oꝛgano ƀsus tactus. Di/ co ꝙ nō est caro. sed quidā neru⁹ infra carnem. vel sal tem alique vene que ꝓcedentes ab illo neruo ꝑ totum coꝛpus. ꝛ iste vene copulanŧ ad cerebꝝ in quo est sen/ sus cōis. ꝛ a quo ƀm medicos deriuanŧ oīes sensus ꝛ ad coꝛ a quo ƀm phm̄ inniciānŧ oīes sensus. vnde q̄/ dam est caro neruosa. que non tm̄ est mediū. sed etia3 oꝛganū. illi āt nerui coextendunŧ toti coꝛpi animal'. ita sc3 ꝙ circa quālibet ꝑtem aīalis sꝫ aliq̄ ramusculi ner uoꝝ qui extendunŧ ꝑ totum coꝛpus. ꝛ hoc videm⁹ cla re in folijs arboꝛum. in quib⁹ sꝫ ꝑue vene ꝛ ꝑui ramus/ culi ꝑ quos transeūt spūs vitales. caro aute3 pura est tm̄ mediū sentiēdi. Nccītas autē ponendi sensum tac tus extensum ꝑ totum coꝛp⁹ est. qꝛ q̄litates tangibiles possūnt tāgere quālib3 ꝑtem coꝛpis. Si āt ess3 aliqua ps coꝛpis in qua nō esset ƀsus tact⁹ illa facil'r poss3 coꝛ/ rūpi ab hmōi qualitatib⁹ ¶ Si queras secūdo. vtru3 ad ƀsum tactus requiraŧ mediū extrinsecū. Respōdet ꝯmētatoꝛ. ꝙ viuēs non pōt pati a medio extrinseco. vt puta ab aere vel ab aqua. pat3 qꝛ passio naturalis non est nisi a cōtrario. locus aūt non est ꝯtrarius locato. s3 confoꝛmis. Ideo dicit ꝙ si fiat passio. vel si sentianŧ ta lia media hoc est ꝓpter ꝯmixtionē alicuius vapoꝛis vl' alicuius coꝛpis exñtis cum istis. sed illud est cōtra sen sum. nā ꝑcipimus expꝛesse ꝙ medium extrinsecū altere/ rat nos. Et cum dr̄ ꝙ hoc est ꝓpter ꝯmixtionem. ex ħ sequereŧ ꝙ non posset fieri generatio sine mixtione. nec coꝛpoꝛa simplicia possent se alterare. sed sola mixta qð est falsum. Dðm est ḡ ad questionē ꝙ sensus tact⁹ nō potest fieri sine coꝛpoꝛe extrinseco. sicut p3 de doloꝛe apostematis. qui valde vehemēter sentiŧ. ꝛ nō nisi per tactum. nō est aūt ibi aliqð coꝛpus mediū inter tāgēs et tactum. sed est sola qualitas inherens pꝛopꝛio subiec/ to. Sil'r etiā potest fieri ƀsus tactus ꝑ qualitate3 inhe rentem aeri vel aque. ꝛ adherentem coꝛpi humectato si ne hoc ꝙ ponaŧ aliquod mediū inter humectans ꝛ illð quod humectatur. Neq3 ratio ꝯmētatoꝛis cogit. na3 elementa possunt considerari vno modo ƀm qualita/

tes actiuas ⁊ passiuas. ⁊ sic sᷓ contraria. licꝫ forte vt sᷓ ptes vniuersi se ꝯseruātes sint aliquo mō silia. ¶ Si queras tercō. vtꝝ corpa dura possint se tangere immediate. Respondēt aliqui ꝙ sic. sicut pꝫ si ponerenť duo corpa pfecte plana supra seinuicē. sed hoc nō est de intētōne phi. q̄ dicit ꝙ corpa dura exñtia in aere vel in aq̄ semp habēt aliquod mediū. vñ si nō essꝫ aliquod medium inť ista corpa. tūc vndiquaq; equaľr leuatis istis corpibus possꝫ inter ea esse vacuū. ꝗcquid aūt sit ꝺ potentia diuina nō dubito q̄n deus sua potētia possꝫ facere ꝙ duo corpora dura in aere existentia se tangerent immediate.

Ad ratōes ante oppositū ¶ Ad pmā pꝫ solutō cū eius confirmatōe ¶ Ad scdam distinguo añs. nā si loquamur de obiectis motiuis non est dubiū q̄n sint plura. si aūt loquamur de obiecto adequato. illud est tm̄ vnū scꝫ color in cōmuni vel visibile. ⁊ sic de alijs. Et cū dicit ꝙ sensus non potest pcipere illud obiectū. cū ipe sit circa singularia ꝯcedo. sed non solū est circa singularia. sed etiam circa vl'e in poña remota. licꝫ nō sit vl'is vl'itate ꝯpleta. ¶ Ad terciā ⁊ ad quartā patebit solutō ex sequentibꝫ

Oportet autem de omni sensu.) ¶ Iste est quartꝰ ⁊ vltimꝰ tractatꝰ huiꝰ secūdi. in quo determinat phs de sensibus interioribꝫ. ⁊ cōtinet duo capitula. in pmo determinat de sensu cōmuni. Et diuidit in duas ptes. in pma pte ostēdit ex duobus ꝙ sensus ꝯmunis est ponēdus. Grā primi pmittit talem suppōem. s. ꝙ nos sentimus p experientiā ꝙ nos videmus ⁊ audimꝰ. Dubiū est aūt. vtrū pcipiamus p visum ⁊ p auditū q̄d nos videmus ⁊ audimus. Et arguit duabꝫ ratōibus ꝙ sic. Prima est. q2 cōmuniter dicimus visu nos videre. ⁊ auditu nos audire. signuꝫ est ergo ꝙ visu pcipimus nos videre ⁊ auditu audire Scda rō. quia si alio sensu pciperemus nos videre. sequereť ꝙ essꝫ pcessus in infinitū. sed ille nō est ponēdꝰ g̃. In oppositū arguit. q2 nihil videť nisi color. ⁊ hoc a visu qui est sensus exterior. visio aūt nō est color neq; coloratū. g̃ non videť a visu. ⁊ p consequens nō videmꝰ nos videre visu. Ad istā dubitatōnem respōdet ꝙ si oēm sensum pceptiuū luminis vocemꝰ visum opꝫ ponere vnū visum qui nō sentit nisi obiecto pñte. vel saltem nō multū absente. ⁊ ille est exterior. ⁊ aliū qui iudicat ꝺ obiecto absēte. ⁊ iste est sensus cōmunis. qui mediāte spē diffusa ab organo visus pcipit visibile. ⁊ iō vocať visus interior. ⁊ p quāto pcipit sonū mediante spē diffusa ab organo auditus potest dici auditꝰ interior. ⁊ cetera. Et ad pmā rōem dōm est ꝙ visu interiori videmus nos videre visu exteriori. hoc est sensu cōi pcipimꝰ nos videre visu exteriori Et ad rōem post oppositū dicemꝰ ꝙ licet nihil videať a visu exteriori nisi color vl' coloratū. tñ bñ aliq̄d videť visu interiori. q̄d nec est color nec coloratū. ¶ Et si diceret aliq̄s ꝙ idē est actus auditꝰ et audibilis. eo ꝙ auditus patiť ab audibili spēm recipiendo. nō idem est actꝰ actiui ⁊ passiui. si ergo est vnus actus audibilis ⁊ auditꝰ. sequiť ꝙ audibile audiat sicut auditus. Respondet phs ꝙ motus est in ipso mobili. ⁊ nō in mouēte nisi p accidens. iō actꝰ (qui est audibilis ⁊ auditꝰ) recipiť in auditu ⁊ nō in audibili. auditus ergo audit ⁊ nō audibile. Et si queras iterū. vtrū sensibile ⁊ sensus simul generanť ⁊ corrumpunť Respondet phs ꝙ sensibile ⁊ sēsus sm actū simľ fiunt et corrūpunť. sed dicta sm potentiā nō simul fiūt ⁊ corrūpunť. Non em̄ simul fit color q̄ pōt videri ⁊ visus q̄ potest videre colorē. ⁊ ideo rephendit antiquos q̄ crediderūt ꝙ simul fieret color ⁊ visus. ⁊ vltra credebant ꝙ color nō posset esse nisi videreť. q2 non distinguebāt inter colorē in actu ⁊ in potentia. Mouet aūt phs aliam dubitatōem. que est quare aliq̄ sensibilia corrumpūt ⁊ inferūt tristiciā. alia vero delectatōeꝫ. Respōdet ꝙ cuiuslibet sensus exterioris organū ꝯsistit in quadam ꝓportōe. ⁊ q2 aliqua sensibilia multū excedūt istā ꝓportionem. ideo corrūpunt ipm sensum sine organo sensus. ⁊ illorū sensibiliū spēs in organo cū tristicia recipiūť. alia āt sᷓ sensibilia nō multū excedentia ꝓportōem. ⁊ illa non corrūpūt sensus. sed inferūt sensui delectatōeꝫ ¶ (Unꝰ quisq; quidem) In hac scda pte ponit talem ꝯclusionē. ꝙ pter sensus pticulares ponēdus est sensus cōis. ⁊ ponit duas rōes. Prima rō est. nos ponimꝰ dr̄ñam inter obiecta diuersoꝝ sensuū. g̃ cognoscimus vtrūq;. ⁊ hꝫ nō per sensus pticulares. q2 sicut supiꝰ patuit sensus pticulares exteriores sᷓ vnius sensibilis. g̃ p aliquē sensum cōem. ⁊ p ꝯñs ponēdus est sensus cōis pter sensus pticulares. ꝯgnoscimus em̄ dr̄ñam inter albū ⁊ dulce. sed ꝯña pbať. q2 nullus sensus pōt ponere dr̄ñam inter aliq̄ diuersa nisi pꝰ us cognoscat illa. nullus āt sensus exterior cognoscit ipsa. sicut patꝫ inducēdo in oibus. Sꝫ possꝫ forte aliq̄s dicere. ꝙ hoc eēt p intellectū. ⁊ nō p aliquē sensum cōem Iō ponit scdam rōem que est. q2 aīalia bruta ponūt dr̄ñam inter sensibilia diuersoꝝ sensuuꝫ exterioꝝ. ⁊ illa nō hñt intellectū. sicut manifestū est. ⁊ nullꝰ sensus pticularis pt hoc facere. g̃ ponēdus est sensus cōis ¶ Et si forte dicať ꝙ hoc pt fieri pluribꝫ sensibꝰ. Cōtra. nulla plura possunt ponere dr̄ñam inter aliqua. nisi q̄dlibet illorū cognoscat illa duo. vel in eodē tpe vel in diuersis. sꝫ hoc nō pōt fieri. ¶ Et si dicať ꝙ sensus cōis bñ recipit spēs obiectoꝝ diuersoꝝ sensuū exterioꝝ. g̃ ponit dr̄ñtiam inť illa. concedēdū est g̃ siľr hoc poterit sensus particularis. nō valꝫ ꝯña. Finaľr aūt mouet phs talē dubitatōem. ex quo albū ⁊ nigrū sᷓ ꝯtraria. ⁊ sensus cōis ē vnꝰ ⁊ idem. videť ꝙ nō possit simul ⁊ semel recipe albū ⁊ nigrū. cū impossibile sit idē moueri motibus ꝯtrarijs. Respōdet phs ꝙ sensus cōis quodammō est vnꝰ ⁊ idem. ⁊ quodāmō alter ⁊ alter. Est em̄ vnus ⁊ idē realiter. habet tñ aliā ⁊ aliā spēm sm quas pt fieri alia et alia sensatio. Cōtra. nā licꝫ vnū ⁊ idē nūero sit in potentia ad recipiendū ꝯtraria. nō tamē recipit simul ꝯtraria sm idem sui. Respōdet g̃ phs aliter ⁊ dr̄. ꝙ sic ideꝫ pūctum in circulo pt esse pncipiū multaruꝫ lineaꝝ ab eo ptractarū ad circūferentiā. ita ꝙ ipm sit vnū ⁊ ideꝫ centrū simpľr. aliud tñ ⁊ aliud sm rōem. alia em̄ rōne est centrū vnius. ⁊ alia ratione centrū alterius Ita siľr sensus cōmunis respectu organi siue organoꝝ sensuum exterioꝝ ⁊ sensibiliū corūdem est vnꝰ ⁊ idem simpľr. alius tñ ⁊ alius sm rōem. nā a diuersis organis sensuū exterioꝝ ptendunť nerui vsq; ad organū sensus cōmunis p quos q̄dem neruos recipiūtur alie ⁊ alie spēs sensuū exterioꝝ. ⁊ ipe est terminus illaꝝ specieꝝ ⁊ illoꝝ sensuum. ⁊ sm hoc dr̄ alius ⁊ alius sm rōem. dato ꝙ sensus sit vnus ⁊ idem in se Et ex hoc pꝫ solutō dubitatōis

[illegible]

licꝫ eīn albedo ꝛ nigredo ꝯtrariē͂t. spēs tñ eoꝝ nō cō⸗trariant͂. nec etiā organa ꝑ que recipiūt͂ spēs ¶ (Quoniam aūt duabus drñtijs) In hoc secūdo capitulo determinat phs de fantasia. ꝛ pmo ponit drñam int͂ sentire ꝛ intelligere. ꝛ pmittit opinionē antiquoꝝ qui dicebant idem esse sentire ꝛ intelligere. ꝛ hoc ꝓpter duo Primo ꝓpter ꝯuenientiā quā hñt sentire ꝛ intelligere ex q̄ vtrūqꝫ est cognoscere Scđo q꞉ ſm diuersitatē ipoꝝ videbāt volūtates hoīm mutari. ꝛ sic credebāt ꝙ intellectus ꝛ voluntas eēnt virtutes corꝑales subiecte corꝑibus celestibꝫ ad quoꝝ mutatōnem credebāt mutari volūtates. ꝛ hoc ideo. q꞉ credebāt ꝙ sil'e ꝯgnoscitur a simili. intellectus aūt cognoscit res corꝑeas. videt͂ ḡ ꝙ debꝫ esse corporeus Et hui⁹ opinionis fuerūt empedocles ꝛ homerus. nā dixit empedocles ꝙ tā in brut͂ q̄ in hoībus volūtas aget͂ ad pñs. i. incitat͂ ad agenduꝫ ſm distinctōem talis pñtis. cū hoīes ꝛ bruta in diuersis tꝑibus diuersimode agāt. Et iō dixit homerus talem esse intellectū in hoībus terrenis. q̄lem paterviro rū deoꝝ qꝫ ducit in die. Sꝫ istā opinionē ostēdit Aresto. esse insufficientē. nā ipa assignat cām cognitōis eē sil'e. nō autē assignat cām deceptōnis. ꝛ tamē in in maiori tꝑe inest aīalibus deceptō q̄ cognitō veritatis Dicebāt tamē quidā antiquoꝝ nullā esse deceptōnem ex eo ꝙ oīa (q̄ apparebāt) dicebāt esse vera. ꝛ sic nō ꝯ̄ oꝑtebat loqui de deceptōe. Sed istud iꝓbat͂ q̄rto methaphisice. Alij āt dicebant ꝙ cognitio ꝛ scia fiūt ratōe sil'itudinis. error aūt ꝛ deceptō rōe dissimilitudinis ꝯ̄tra hoc arguit. nā eadem est scia contrarioꝝ ꝛ nihil est sil'e ambobus ꝯtrarijs. Ad remouendū ḡ errorē illoꝝ ponit͂ talis ꝯclusio. neqꝫ sape neqꝫ intelligere ē idem qđ sentire. Probatur duabꝫ rōibus. Prima rō q꞉ oībus aīalibus ꝯuenit sentire. paucis aūt sape et intelligere. ḡ sapere ꝛ intelligere nō st͂ idem qđ sentire Scđa ratō sensus (vt in pluribus) est verus circa suum ꝓprium sensibile. sed intelligere ꝯtingit aliqñ vere et aliqñ nō vere. ḡ intelligere ꝛ sapere nō st͂ ꝓprie sentire. ¶ (Fantasia autem) In hac secūda pte determinat de fantasia. Et ponit duas alias ꝯclusiones Prima ꝯclusio. fantasia nō est opinio. ꝓbatur duabꝫ rōibus. Prima. q꞉ fantasiamur dū volumus. sed nō opinamur dū volumus. ḡ fantasia nō est opinio. Minor ꝓbatur. q꞉ in opinione indigemus rōne probabili. sepe aūt nō est in ꝑtāte nrā inuenire talem rōem. Secunda rō. fantasiando nō credimus aliquid eē in re. sed opinādo credimus aliquid esse in re. ḡ si quis opinet͂ pratice statim mouet͂ ad ꝓsequendū vl' fugiendū illud sꝫ hoc nō fit fantasiādo. nā fantasiādo habemus nos ac si videremus picturā in pariete. Scđa ꝯclusio. fantasia nō est ſsus. anteqꝫ ꝓbet istā ꝯclusionē pmittit pmo numerū habituū intellectualiū. ꝛ dicit ꝙ diffinitō siue genera habituū intellectualiū st͂ scia prudentia opio et hoꝝ contraria. de quibꝫ determinatū ē in sexto ethicoꝝ. De intelligere aūt ꝛ sentire dictū est quo mō differunt. et q꞉ aliqui antiquoꝝ crediderūt fantasiā esse quendam habitū intellectualē. quo formam⁹ in nob apparētias reꝝ que vident͂ esse vera vel falsa. ꝛ iō fantasia videtur esse habit⁹ quidam quo discernim⁹ verum a falso. illi aūt sunt vel scia vel opinio. putabant ergo ꝙ fantasia essꝫ aliquid illoꝝ. ꝛ hanc opinioneꝫ in sequentibus reprobat. Probatur ergo conclusio q̄tuor ratōibus. Prima q꞉ fantasia nō est sensus in potentia nec sensus in actu. ergo nō est sensus ꝙ nō sit sensus in potentia. patꝫ quia sensu existente in potentia nihil nobis apparet. Et ꝙ aūt nō sit sensus in actu ptꝫ. quia fantasiamur in somnis. ꝛ tūc nō est ſsus in actu. ꝛ h loquendo de sensu exteriori. Secūda rō. si fantasia esset sensus in potentia. tūc semꝑ nobis adesset. nō aūt semꝑ fantasiamur. vel si essꝫ sensus in actu possꝫ ꝯuenire cuilibet animali. qđlibet eīn aīal potest habere ſsuꝫ in actu. sed hoc est falsum. cū ipa nō ꝯueniat api nec formice. Et si quis dicat. nā Aresto. ꝓus dixit ꝙ oīmi aīali inest dolor vel tristicia. sed ista non fiūt sine fantasia. ḡ Dōm ꝙ non oīmi aīali inest fantasia ꝑfecta in absentia sensibiliuꝫ. licet insit oībꝫ fantasia cōiter dicta. que iudicat de conuenienti vel disconuenienti obiecto. ad quod indicium sequit͂ dolor vel tristicia. Tercia ratō ſsus circa ꝓprium obiectum ſſibile vt in pluribus est verus. fantasia aūt nō plus est vera q̄ falsa. Quarta ratō. quando aliquid ꝑ sensum cognoscimus. tūc asserimus ꝙ ita est. sed cum fantasiamur nō dicim⁹ ꝙ ita est. sed dicimus ꝙ nobis ita videtur. ergo fantasia nō est sensus. Tercia ꝯclusio. fantasia nō est scia nec intellectus. ꝓbat quia intellectus ꝛ scia sꝑ st͂ veroꝝ fantasia vero est falsi. ergo fantasia nō est intellectus nec sciētia. Quarta ꝯclusio. fantasia nō est opinio. ꝓbatur duabus rōibus. pma q꞉ opinioni sꝑ adheret fides. nō aūt fantasie. igit͂. Scđa q꞉ fantasia multis brutis inē opinio vero solis hominibus. ḡ Quinta conclusio. fātasia nō est aliquid ꝯpositum ex sensu ꝛ opinione. ptꝫ q꞉ sepe habemus sensum falsum de aliquo de q̄ habemus opinionem verā. vt sol ſm ſsum videt͂ bipedalis et ſm opinionē tamē credimus ipm esse maiorem tota terra. fantasia autem nō est hmōi. Finalr ergo ostendit phs quomodo fantasia fit ꝛ quoꝝ est. nam a sensu exteriori diffundit͂ spēs ad sensum interiorē. ꝛ sic fantasia (que est preseruata in organo sensus interioris) causat͂ a sensu exteriori. ꝛ ē quā doqꝫ vera ꝛ qñqꝫ falsa. nā fantasia depēdet a sensu ꝓus facto in actu. sed ſsus exterior respectu sui ꝓprij ſſibilis verus est ꝛ rarissime falsus. ꝓpter hoc contingit fantasiam aliquādo eē falsaꝫ Et ex quo vt in pluribꝫ est de absentibꝫ. ideo vt in pluribus est falsa q̄ vera. data eīn est fantasia animalib⁹ vt in absentia rerum possint agere ꝛ pati. Et ex istis patet descriptio fantasie. est enim motus a sensu factus ſm actum. nam hoc nomen fantasia deriuatur ab illo nomine fax grece quod idem est ꝙ lumē latine. vn de multa animalia viuunt sola fantasia ꝛ non intellectu. et multa sunt que habēt intellectum. propter tamē aliquas passiones vel infirmitates ducunt vitam per fantasiam. sicut patet de freneticis ꝛ dormientibus habentibus somnia

Queritur vtrum

preter sensus exteriores necessarium sit ponere vnum sensum communem ꝛ non plures. ¶ Arguitur primo ꝙ non. quia si poneretur maxime hoc esset propt͂ cognitionem ꝓpriorum sensibilium. sed hoc non. q꞉ ſsus particularis potest cognoscere suum ꝓpriuꝫ actū. ḡ ad cognoscendū illū non requirit͂ sensus ꝯmunis Añs ptꝫ q꞉ actus ꝓprius est mediū int͂ ſsum ꝛ obiectum. ꝛ est ꝓpinquior sensui q̄ obiectū. si ḡ ſsus pōt ꝯgnoscere obiectum (qđ est remotius) poterit etiā cognoscere actū

Et confirmatur q2 si nō possit ꝯgnoscere actū hoc est ex eo q2 nō est ꝑ se sensibilis sed ex hoc sequitur ꝓpositū. Si eī nō est ꝑ se sensibilis ḡ nec sensu ꝓprio nec cōi ꝑcipi pōt. nō o3 ergo ponere sensum cōem ad ꝯgnoscendū act⁹ sensuū ꝑticulariū ¶ Scḋo sic ꝓbando ꝙ nō reqratur sensus cōis ad ꝯgnoscendū distinctōe3 ꝓprioꝝ sensibiliū. nā poñā ꝯgnoscēs drām aliquoꝝ ꝯpat ea. drīa eīn est q̄dam differentium collatio sed sensus cōis nō est collatiu⁹ ḡ nō o3 poni ꝓpriam cā3. Cōfirmatur q2 relatio nō est ꝑ se sensibili drīa aūt est q̄dam relatio ḡ nō ꝯgnoscitur a sensu cōi 2 ꝑ ꝯñs non est ponend⁹ ad ꝯgnoscendū drīam sensibiliū ꝑticulariū

Tercio sic. vnius potētie deb3 eē vnū organu3 ḡ nō est vn⁹. Minor p3 ꝑ ꝯmētatorē dicentem. ꝙ sensus cōis est plures sm instrumentū. Cōfirmatur q2 vl' organū ei⁹ (si eēt vnū) poneretur i corde vl' in cerebro. s3 nullū istoꝝ ē dō3 nō in cerebro. q2 Aresto. in libro de sensu 2 sensato poit cor vl' aliqd ꝓporcionale cordi eē organū sensus cōis. Q3 āt nō sit i corde p3. q2 leso cerebro leditur iudiciū sen⁹ cōis qḋ nō eēt nisi organū ei⁹ eēt in cerebro. ¶ Quarto sic. vn⁹ sensus deb3 eē vni⁹ ꝯtrarietatis sed si poneretur sensus cōis ille eēt ꝑceptiu⁹ plurimū ꝯrietatū nā ꝑcipet calidū 2 dl'ce. 2 sic de aliis. ḡ nō est poned⁹. Cōfirmatur q2 si ponere tur idē moueretur sil' 2 semel motib⁹ ꝯtrariis. sed h est fl'3 pat3 ꝯñā. q2 aliter mouetur sensus cōis qñ iudicat de dl'ci et quādo iudicat de amaro

In oppositum est ph̄us in textu. Pro solutōne questiōis soluende sunt q̄tuor questiones.

Questio prima.

vtrū p̄ter sensus ꝑticulares sit ponend⁹ sensus cōis ¶ Pro cuius solutōe. Attēde p̄mo. ꝙ dupl'x est sensus interior q̄dam est p̄ncipalis 2 ē ille qui iudicat de sensibili p̄suppo nēs sensatōem sensus exterioris. S3 min⁹ p̄ncipal' dr q̄ nō im mutatur nisi organū sensus exterioris fuerit imutatū. Sil'r sensus p̄ncipal' exterior dr qui in sua ꝯgnitōe nō p̄supponit aliā ꝯgnitōem. ita ꝙ immediate ꝯgnoscit suū obiectu3 per suā spēm in suo organo receptā 2 nō p̄supponit ali quā aliā spē3 receptā i alio organo. S3 sen⁹ exterior mi⁹ p̄ncipalis dicitur ille q̄ mediate ab obiecto recipit spēm hoc est nō ab aliquo organo. Vñ ista distinctio tm̄ vult dicere ꝙ sensus interdū capitur ꝑ potētia sensitiua 2 interdū ꝑ organo. 2 hoc supposito respōdent aliq̄. vt si capiatur sensus p̄mo mō tūc tm̄ est vn⁹ sensus 2 interior 2 exterior p3. q2 potētia sensitiua est real'r ip̄a aīa nō āt st; ponēde plures aīe in eodē. Si tamē capiatur ꝑ organo tūc sunt tot sensus interiores 2 exteriores. q̄t sunt organa 2 oīs illi sunt realiter inter se distincti. Sed de ista rñsione patuit supius ꝙ ē falsa 2 ꝯtra ph̄m. Nā potētie sunt distincte inter se 2 ab aīa ex natura rei. 2 etiā sicut supius patuit sunt ponē de plures aīe. ¶ Attende scḋo. ꝙ sicut patuit in textu duplici via possum⁹ inuestigare nccitatē sensus cōis sc3 ꝑ hoc ꝙ ꝯgnoscim⁹ 2 iudicam⁹ de actib⁹ sensuum exteriorum. Et ꝑ hoc ponim⁹ drīam inter obiecta diuersorum sensuū exterioꝝ. ꝙ aūt ꝓpt p̄m⁹ sit nccāriū ponere sic ꝑ suadetur. Nā cū potentia sit ꝓprium p̄ncipium opatōnū aīe nc op3 oīs opatōes aīe ad aliquā potentiā reduci. Sed ꝯgnoscere drīam dulcis 2 albi in lacte est opatio aīe que nō reducitur ad intellectum. q2 tūc brutū non posset ponere differētiam inter ea 2 ꝑ ꝯñs nec ꝓsequi ꝑcligere

vnū sensibile alteri. ergo hoc p3 ad potētiā sensitiuā 2 nō ad sensum cōem ꝑtin3 ñ ad ꝑticularē. nō eīn p̄t iste ponere drīam inter aliqua nisi ordie nature vtrūq3 ꝑcognoscat absolute qḋ tñ sensus ꝑticlar3 nō facere pōt ḡ h ꝑtinet ad sensum cōem. sic ḡ p3 ꝙ est ponēdus. Et h cōfirmatur rōne nā posito effectu ponitur ei⁹ causa. sed ꝯiūctio ꝯueīentis cū ꝯueniēti est causa delcātōis sm Auicennā octauo metaphice. delectatio est in actu sentiendi tā in brutis q̄3 in nob. ergo 2 ꝑceptio act⁹ ꝯueniētis et hoc nō est ꝑ intellectū sicut p̄us patuit ḡ ꝑ sensu3. Vñ mod⁹ ꝯgnoscēdi sensus cōis est iste. p̄mo eīn imutatur sen⁹ ꝓprius q̄ immutatio terminatur ad sensum cōem sicut plures linee ducte a circūferētia ad idē centꝝ termiantur Sensus aūt cōis sic imutat⁹ a diuersis sensatōib⁹ 2 immutatōibus sensuū ꝑticulariū iudicat 2 ꝯgnoscit actu3 cuiuslibet sensus ꝑticularis 2 poit drīam eorū. Vñ oēs spēs obiectoꝝ ꝓprioꝝ ꝑueniūt ad sensum cōem. 2 iō ibi fit ꝑfectū iudiciū. Auicēna aūt ꝑsuadet nccitatē sen⁹ cōis sic. natura nō deficit in nccāriis sed ad vitā aīal' ꝑfecti nccārio reqritur ꝯseruatio spēꝝ sensibiliū etiā in absentia eorū q2 aliter nō poss3 moueri ꝓgressiue ad sensibile distās 2 absens 2 mediātib⁹ spēbus sic seruat3 fit apprehensio sensibilis absentis ꝑ aliquā poñam sensitiuā illa aūt nō est sensus ꝑticularis q2 ille solū sentit p̄nte sensibile ḡ est sensus cōis. Alia via Auicēne sumitur ex eo ꝙ videmus ad sensum ꝙ si attēdam⁹ ad pluuie guttas mutuo sibi succedētes apparebit nobis vna linea q̄si ꝯtinua de omib⁹ ill'. Sil'r si aliq̄ viriga moueatur circulariter in cuius summitate sit aliq̄s color intēsus apparebit nob circulus q̄dā in summitate virige tūc arguit sic impossibile est sensum ꝑticularē ꝑcipere suū obiectū vbi nō ē. sed summitas virige mote nō semper ē in eodem loco vbi apparet circul⁹. q2 circul⁹ apparet q̄si immobil' illa ꝓ semper mouetur. Et sil'r est de guttis ista linea nō percipitur a sensu paticlari ḡ a sensu cōi. Ex hoc ergo pat3 necessitas sensus ꝯmunis

Questio secūda.

est de organo sensus cōis. vbi sit situatū organū sensus ꝯmunis. de hac q̄stione est ꝯtrauersio inter ph̄os 2 medicos. Dicūt eīn medici ꝙ ē situatū in cerebro. ratō autē eoꝝ est q2 sensus cōis accipit suā immutatōe3 a sensib⁹ particularib⁹. 2 iō eius organū d3 eē situatū iuxta organū sensuū particulariū. 2 hec sunt in capite ḡ Et hui⁹ signū est ꝙ leso capite stati deficit sen⁹ cōis. Ph̄s āt dicit in libro de sompno 2 vigilia. ꝙ organū sensus cōis est in corde ꝑ concordātia illoꝝ. ¶ Attende p̄mo ꝙ sensus cōis nō dr iō q2 ip̄e p̄dicetur de aliis sensib⁹. Vñ nec ip̄e nec organū eius illo mō est cōe. nā organū sensus cōis est vnu3 vnitate nature existēs q̄si mediū inter naturas alioꝝ organoꝝ. Nā se h3 ad alia organa sicut centꝝ ad lineas ꝓcedētes ab eo ad circūferentiā vl' ad ip̄m termiatas q̄si radix oī3 organoꝝ particulariū. 2 potētia sensus ꝯmunis existens in eo est quasi sicut rex sedens in sua sede 2 iudicans de actibus sensuum particularium ad ip̄sam terminatorum. ¶ Attende secundo. ꝙ ab alio organo sensus communis est originaliter 2 p̄ncipiatiue et ab alio completiue. Nam habet p̄ncipium in corde et complementum in p̄ma concauitate cerebri. Vnde ymaginandū est ꝙ a corde ad cerebrum ꝓcedūt q̄dam vene vl' nerui in q̄bus origial'r ꝯtinetur oīa alia organa

aliorum sensuū sed in cerebro sensibiliter apparēt et a cerebro procedūt ad organa exteriora. Et huius signū est quod homines ex vehementi studio magis percipiūt dolorē capitis in quo vires sensitive interiores multū laborāt et nō ita dolorem cordis licet principiū istius laboris sit a corde. Attende tercio. quod de obiecto sensus cōis est controuersia nam dicūt aliqui quod est sensibile cōe quia sensibile particulare semper est alicuius sensus particularis. ergo sensibile cōe est sensus cōis. Sed concludit quod nullus sensus decipit circa propriū obiectū sed sensus cōis decipit circa sensibile cōe sicut circa figuram vel motū. ideo alij dicūt quod nō est sensibile cōe. quorum ratio est quia quod est proprium sensibile alicuius sensus hoc per accidens percipitur ab alio sensu si ergo sensibilia cōia essent propria sensibilia sensus cōis per accidens perciperent ab alijs sensibus quod est contra philosophum qui nūerat ea inter sensibilia per se. vñ nō dicitur sensibile cōe quia percipiatur a sensu cōi. Est ergo dicendum quod sensibile in cōe est obiectum propriū sensus cōis. Dicitur autem sensibile in cōi cōitate predicatōis ad oia alia sensibilia sicut etiā dictum fuit supra de obiecto tactus quod posset dici tāgibile in cōi quia est cōe ad oēs qualitates tangibiles. cui tamen nō est nomē impositū. Vñ licet sensus cōis et proprius sunt diuerse potentie. sunt tamen subordiate et obiecta sensuū propriorum continent sub obiecto sensus cōis et illud continetur sub obiecto intellectus. Ex isto patet quid sit dicendum ad questionē

Questio tercia.

vtrum preter quinque sensus exteriores sint ponendi alij quinque sensus interiores quis sunt sensus cōis ymaginatiua. fantasia. estimatiua et memoratiua. De hac questione est controuersia inter Auicenam et aliquos posteriores philosophos. Vñ Auicēna in sexto libro naturaliū ponit preter sensum cōem alios interiores sensus distinctos et situ et operatōe. Vñ ipse diuidit cerebrum in duas partes principales scilicet in anteriorē et posteriorē. partem anteriorem diuidit in duas partes. scilicet dextrā in qua ponit sensus cōis. et sinistrā in qua ponit fantasia. In parte vero posteriori ponitur virtus memoratiua et inter istas duas partes ponit vna in medio ad modū vermis rubei que vocatur cogitatiua in hominibus et estimatiua in brutis. Alia vero cellula est prope istā que vocatur ymagiatiua et istis duabus virtutibus alie deseruiunt. Ista autem distictio organorum patet per experientiā in enthomijs. nō enim credo naturā frustra ita ordinasse et distīxisse organa. Ex parte autem operatōnum hoc videtur manifestum. nā retinere et recipere in corporibus ad diuersa principia reducunt. videmus enim quod humida bene recipiūt et male retinēt et econuerso est de siccis. Cum ergo virtus sensitiua sit actus corporis oportet quod sit alia potentia que recipiat species sensibiles ab illa que reseruat in absentia sensibiliū et ad hoc ordiatur sensus cōis qui est interior. et etiā sensus exteriores. licet non immediate. et in hoc differunt ab alijs sensibus. Imagiatiua vero est reseruatiua specierum sensibilium a sensu cōi receptarum. et ille species sic reseruate dicunt ymagines. Distinguunt autem organa illarum potentiarum eo quod potentia bene receptiua debet habere organū calidū et humidū. reseruatiua autem calidum et siccum et istud est officium potentiarū in prima parte capitis. Si autem animal perfectū solū moueret propter delectabile nō esset necessarium poni in aīmali perfecto nisi apprehēsionem formarum quas recipit sensus in quibus delectatur aut tristatur sed necesse est aīmali. vt prosequatur aliqua. vel fugiat nō solū conueniētia ad sentiendū sed etiā propter alias vtilitates et comodita tes sicut ouis videns lupum fugit nō propter indecentiā coloris aut figure solū. sed quia apprehēdit ipsum esse inimicū nature sue. Similiter auis colligit paleam nō quia delectet sensum suum sed quia vtilis est ad viuificandum necesse est ergo animali perfecto quod percipiat huiusmōi intētiones que nō percipiunt per aliquem sensum exteriorem nec per sensum cōmunem. Ideo ponēda est estimatiua eliciens ex speciebus sensatōis species nō sensatas. Videmus autem per experientiam quod animalia perfecta cōponunt ymaginem ymagini et intentionem cum intentione que compositio non fit per potentias precedentes. Estimatia enim nec componit nec diuidit sed solum elicit ideo propter istam operationem ponitur fantasia que est formās et cōponens ymagines cum ymaginibus et intentōnes cum intentōibus. Et nulla istarū potentiarū est reseruatiua ex sui complexione eorum que dicta sunt. et ideo preter istas ponitur memoria que est thezaurum omniū huiusmōi intentōnum et eius opus solum est retinere. Quorum autem ad istas potentias et formas sensibiles nō est differentia inter bruta perfecta et homines nisi quod homo percipit eas per quādam collatōnē brutum autem instinctu quodam naturali. Ista est responsio Auicenne in sexto libro naturalium parte quarta et dñi Alberti. Thomas autē et plurimi sophistarum nō ponūt distinctionem inter fantasiam et ymaginatiuam dicunt enim quod componere et diuidere formas ymaginatas nō reperitur in brutis sufficit enim secundum eas virtus ymaginatiua et huic videtur concordare commentator qui indifferenter attribuit vni et alteri actum ymaginatiue. Sophiste tamen vltra hoc dicunt quod licet virtus actiua interior et cognoscitiua sensiuiua non sit alia a sensu communi est tamen ponenda vna potētia sensitiua passiua interior scilicet ipsa fantasia que est organum deputatum ad retinendum intentōnes siue species sensibilium siue et sensationum. Primam partem probat quia oia cognoscibilia sufficiēter possunt cognosci per intellectū sensum cōem et sensus exteriores ergo nō oportet ponere aliquā aliā virtutem cognoscitiuā interiorem distīctam a sensu cōi. Secundo sic. si esset ponēda aliqua alia virtus interior cognoscitiua. vel hoc esset ad ponēdū conueniētiā et disconueniētiam inter sensibilia sensuū exteriorū sed hoc nō. cū hoc possit facere sensus cōis. vel ad iudicandū de sensibilibus in eorum absentia. et hoc esse nō potest quia per se differt sensus cōis a sensu particulari exteriori. vel ad conponēdum vel diuidendum et ad eliciendū species insensatas et hoc etiam potest sensus cōmunis. Vel ad rememorandum sed hoc nō. quia vt dicit philosophus in libro de memoria et reminiscentia quod mediante illo rememoramus mediante quo cognoscimus tempus et mediante illo cognoscimus tempus mediante quo cognoscimus motum. sed motum cognoscimus per sensum comunem ergo rememoramur per sensum comunem. Secūda pars patet quia aliter nō possemus saluare modum sompniandi et reminiscendi. quia sompnium et reminiscētia nō possunt fieri nisi per species reseruatas sed quod illa virtus distinguatur a sensu cōi patet. quia si species sensibiliū reseruarent in sensu cōi. tūc sensus cōis per illas species semper esset in actu iudicādi cū species sunt reseruate in organo et ille sensus cōis sufficiat ad formādum iudiciū quia positis causis sufficientibus ponitur earum effectus. igitur est ponenda virtus distincta. Et dicit ista opinio quod ipsa anima dicitur sensus communis pro quanto ponit differentiam inter sensibilia et propria diuersorum sensuum et cognoscit sensibilia in eorum absentia sine differentia preteriti vel futuri. ac si illa essent presentia. Et vocatur cogitatiua in hominibus. et estimatiua in animalibus

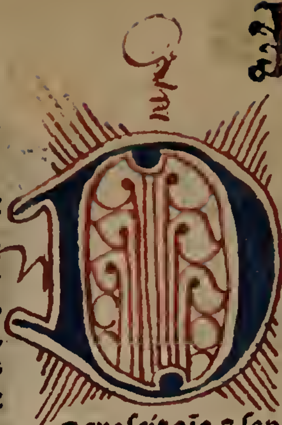
bzutis p quãto ex intentõib⁹ rerũ sensatoz elicit intentõ
nes rerũ nõ sẽsataz ⁊ ꝯponit res ad inuicẽ ⁊ p quãto ꝯg
noscit sẽsibilia in eoz absentia cũ drña pteriti. Etiã pt
dici cogitatiua cõiter tñ vocat memoratiua. Sʒ ptus il
la reseruatiua q̃ dr organũ p q̃nto reseruat spẽs sẽsibilioz
seu intẽtões siue drã pteriti pñtis vl futuri dr fantasia.
Et subseruit ipi aĩe ingtũ est sẽsus cõis ⁊ p q̃nto illa
eadẽ ptꝰ reseruatia reseruat spẽs sẽsibiliũ cũ drña tpis
pteriti. ⁊ spẽs rez nõ sẽsataz elicitas ex sẽsatis vocat me
moria ⁊ deseruit ptuti sẽsitiue interiori ꝯgnitiue p q̃to
dr cogitatiua siue memoratiua. Et licʒ ista opio euidẽti
rõe impbari nõ possit nisi sic pus ex ptalitate organoz
et opatõnũ impbata est ipa cũ ẽ q̃si ꝯtra determiatõem ⁊
autoritatẽ olim antiq̃z phoz sicut Alexãdri Auicen
ne ⁊ alioz phoz. iõ pma p nũc ẽ tenẽda necz rõ eiꝰ cõ-
cludit. Nã pus oñsa ẽ nccitas ponẽdi sẽsum cõe distic
tũ ab alijs ⁊ silr fantasiã distictã ab alijs. Nõ em vide
tur q natura sine aliq̃ rõe ordinasset in capite talẽ disti
ctõem organoz ⁊ cellulaz ⁊ in q̃litate ⁊ in situ nisi eẽt
pter diuersas opationes exercendas.

Questio quarta.

vtz vnꝰ ⁊ idẽ sẽsus pticularis possit eẽ respcũ ꝯrioz sicꝫ
dicit phs in textu. Dõm ẽ breuit q sic. nã sẽsibilr exp
mit q p vnã manũ sentimꝰ calidũ ⁊ p aliã frigiduʒ. g
Si dicat q Ar. ppt h̃ negat sẽsum tactꝰ eẽ vnũ h̃ nihil
est nõ em negat ipm eẽ vnũ respcũ vniꝰ ꝯrietatis. ⁊ tũc
sic arguit oĩs poña ponẽs drãm int aliq̃ ꝯgnoscit vtrũ
q visus aũt poit drãʒ int albũ ⁊ nigz g ꝯgnoscit vtrũ
q. nec oʒ ipm ppt h̃ moueri motib⁹ ꝯrijs. q: spẽs ꝯrio
rum nõ stꝫ ꝯrie sicut pus patuit nec in sẽsu nec in medio
Nã in eodẽ pũcto medij stꝫ spẽs albedis ⁊ nigredinis ⁊
si dicas q illi motꝰ se impediũt. dico q nõ eo q nõ stꝫ
reales sed solũ intentiones

Ad rõnes añ oppositũ. Ad pmã negat
mioz ⁊ ad pbatõem dõm q
nõ q̃cũq ppinq̃tas sufficit
q obiectũ sentiat sed req̃rit pporcio int poñam ⁊ obie-
ctũ. ita q nec sit nimis ppinquũ nec nimis remotũ Ad
ꝯfirmatõem negat añs. ⁊ ad pbatõem dr q h̃ hʒ vita
tẽ de sẽsu ppo. nã sẽsus cõis pt ꝯgnoscere sẽsibilia q̃ nõ stꝫ
q̃litates pme nec scđe. Et silr possʒ dici de sẽsib cõib q
nec sunt q̃litates pme nec scđe Ad scđʒ dr ꝯcedo q
sẽsus cõis nõ ẽ ppe poña collatiua sicut memoratiua vl co
gitatiua memoratiua em ꝯgnoscit suũ subcm. vt distans
sed sensus cõis sic ꝯfert vnũ sensibile alteri q simul sentit
ipa sẽsibilia ⁊ sentit ea differre sine medio Ad ꝯfirma-
tõem ꝯcedendũ ẽ q p se ⁊ pcise relatio nõ ꝯgnoscit a sẽ
su ꝯgnoscit tñ grã fundametoz Ad terciũ dr ꝯce-
dendo añs. Ad autoritatẽ ꝯmẽtatoris dico q intelli-
git organa sẽsuũ pticulariũ eẽ pla organa sẽsuum ptcu
lariũ eẽ plura organa sẽsus cõis eo q stꝫ sibi ꝯtinuata
et q̃si eiꝰ istrumenta. Ad ꝯfirmatõem pʒ ex dictis.
Ad q̃rtum. ꝯcedo añs de sẽsibilib ptib nõ aũt de sẽsu
cõi. Et ad ꝯfirmatõem patʒ solutio

Et hic finit secundus liber de aĩa.

De parte autẽ aĩe. Iste terciꝰ liber de aĩa pma
sui diuisione. Et diuidit in tres trac
tatꝰ. in pmo determiat de poña intel
lectiua ⁊ hʒ q̃nq capl'a. in quoz prio
mouz aliq̃s dubitatões q̃s nõ sol-
uit. Et icipit sic (De pte aũt aĩe) q̃
ꝯgnoscit aĩa ⁊ sapit supple ꝯsiderãdũ ẽ sine ipa sit se-
pabil' siue nõ sepabil' sm magnitudinẽ sʒ sm rõem. etꝫ
ꝯsiderãdũ est quã drãʒ hʒ ⁊ q̃uo itelligit. Prima q̃stio
vtz poña intellectiua sit scripta ab alijs sm magnitudi
nẽ. vl solũ sm rõem. Scđa q̃stio vtz poñe drũt ab iut
cẽ ⁊ q̃uo drñt. Tercia q̃stio p quẽ modũ fit itellectõ et
q̃d sit. Pro soluẽde istiꝰ vltie q̃stiois poit aliq̃s ꝯditõ
nes ipiꝰ intellcũs possibil'. Et pmo poit talẽ ꝯclusionẽ
intellcũs est poña passiua pbat. q: sicut se hʒ sẽsus ad sẽ
sibilia. ita intellectꝰ ad intelligibilia sed sẽsus respcũ sẽsi
biliũ ẽ poña passiua. g ⁊ intellcũs respcũ itelligibilium
et iõ sic sentire est q̃d dã pati ita ⁊ itelligere. Alia ꝯclo
intellcũs ẽ ipassibil' capiẽdo pati ppe p passione corru
ptiua. pbat. q: sic sẽsus se hʒ ad sẽsibilia. ita intellcũs ad
intelligibilia. sʒ sẽsus nõ ẽ ppe passiuꝰ. nõ ẽ tñ aĩe sil'e de
sẽsu ⁊ itellcũ. q: intellcũs nr nõ ẽ corrupeibil' ab obiecto
suo cũ nõ sit ptꝰ orgaica sẽsus aũt bñ ẽ corruptibil' ab ob
iecto suo cũ sit ptꝰ orgaica. Tercia ꝯclo. intellcũs est
immixtꝰ h̃ est nec ẽ corpꝰ nec ptꝰ corpea. Pʒ dupl'r. pri
mo q: intellcũs pt ꝯgnoscere oĩa. g ẽ imixtꝰ. Tʒ ꝯña q:
intellcũs ꝯgscit recipiẽdo sʒ oẽ recipiẽs dʒ eẽ denuda-
tũ ab eo q̃d recipit g. Intꝰ em apparẽs phibʒ extraneũ
et obstruet. Scđo pbat q: intellcũs itelligit oĩa g nec ẽ
corpꝰ nec ptꝰ corpea. oĩs eñ ptꝰ corpea ⁊ extẽsa si reci-
pit dispõeʒ recipit eã extẽse ⁊ diuisibilit. Quarta ꝯclo
intellectꝰ in itelligere nõ ẽ in actu sm aliquã formã ma
terialẽ. pʒ. q: itellcũs nõ ẽ ptus orgaica matial' g. Ex
hoc infert q rõnabile ẽ ipm itellcm eẽ imixtũ nec hẽe or
ganũ corpale sʒ eẽ locũ spẽz sic ãtiq̃ dicũt. Nã sic locꝰ ꝯ-
seruat ⁊ ꝯtinet locatũ ita itellcũs reseruat spẽs intelligi
biles. Et postea subdit q sẽsus nõ ẽ ex toto ipossibil' sic
intellcũs eo q sẽsus ẽ ptus orgaica q̃ pt corrũpi ab excel
lẽti sẽsibili ⁊ ipediri. nec post ꝯgnitõeʒ excellẽtis sẽsibilis
distĩcte pcipiat debilia sẽsibilia. Sʒ intellcũs nõ ẽ ptꝰ
orgaica nec vtẽs organo ad pductõem actus intelligi
tõ nõ pt corrũpi ab excellẽtia sui obiecti sʒ magꝫ ꝯforta
tur ⁊ reddit magis aptꝰ ad intelligendũ. licʒ possit ali
q̃n impediri a sua opatõe ex lesione aliciꝰ organi corpal'
Et h̃ q: intellcũs aliq̃n in ꝯgnitõe itellectiua idigʒ ꝯg-
nitõne sẽsitiua q̃ nõ pt fieri sine organo cũ g organuʒ fue
rit lesum nõ fit sẽsatio p illud. ⁊ p ꝯñs nec intellectio ad
quã pducẽdã req̃rit tal' sẽsatio (Cũ aũt sic fiat) In
hac scđa pte oñt q̃uo intellcũs reducit ad actũ. Et po
nit q̃tuor ppetates intellectꝰ in actu. pma intellcũs re-
cipiẽdo spẽm ab obiecto fit in actu. Scđa sicut sciẽs pt
ꝯsiderare dũ voluerit sine extrĩori docẽte sic intellectus
hñs illã spẽm pt ꝯfestim opari sine extrĩori agẽte. Ter
cia est intellcũs hñs speʒ ẽ in poña ad actũ scđʒ. Quar
ta postq̃ intellcũs ẽ actuatꝰ pt intelligere seipm ⁊ deuʒ
et subas p discursum. Poct ãt nõ pt facere ptꝰ cogita
tiua licʒ multã habeat ppinq̃tatẽ cũ intellcũ ex h̃ q vi-
det ꝯponere ⁊ diuidere ⁊ discurrere nã aũt illo mõ ꝯg
noscit. Nã res ꝯgnoscunt vl'r ⁊ singl'arit p aliã ⁊ aliã

potentiā ⁊ etiā alio ⁊ alio mō ꝑ eādē potētiā. ⁊ h̄ decla rat nā aliud est magnitudo ⁊ magnitudīs eē ⁊ aqua et aque eē sed nō est aliud caro ⁊ carnis eē. h̄ est dcm̄ aliud est intelligere rem q̄ est magnitudo ꝗ̄tū ad suā eēntiā ⁊ q̄ddita tē qd̄ ꝑtinet metaphice. ⁊ aliud est eā itelligere ƀm eē ꝙ h₃ in materia ƀsibili. Et ꝓ declaratōe illaꝝ ponit tres ꝯclusiones sequētes. ꝑma ƀsus ꝯgnoscit res ip sas mediāte noticia q̄ est extranea ipsis. ꝯgnoscimꝰ em̄ subam eē calidā vl̄ frigidā ꝑ ƀsum. Scḋa ꝯclo intelle ctus dircē intelligit res ƀm ꝯceptꝰ ꝑtinētes ad phiam naturalē sed circūflexe itelligit res vl̄es abstractas ab accn̄tibus sensibilibꝫ. Nā ꝑmo obijciūt̄ itellcūi res ƀsi biles q̄ depurate ⁊ abstracte a ꝯditōibꝫ indiduātibꝫ a metaphico ꝯsiderant̄. Tercia ꝯclo intellcūs dircē itel ligit res ꝑtinētes ad mathematicā ⁊ circūflexe ꝑtinētes ad metaphicā. Vl̄ possꝫ aliter sic exponi dcm̄ ꝓcedēs intellectꝰ itelligit q̄dditatē dircē. circūflexe aūt indiui duū. Cognoscit em̄ q̄dditatē sine accn̄tibꝫ extrīsecis. in diuiduū aūt cū talibꝫ accn̄tibꝫ vl̄ talibꝫ. Circa h̄ mo uet duas dubitatōes. Quaꝝ ꝑma est. vtꝝ itellcūs pos sit itelligere ⁊ arguit ꝙ nō q: intelligere est qd̄dā pati sed intellcūs est ipassibil̄ g̃. Maior ꝓbat̄ q: opꝫ agens ⁊ patiēs cōicari in materia ⁊ intellcūs cū nullo cōicat ī ma teria. Rn̄dꝫ phs. ꝙ pati accipit̄ dupl'r. vnoº ꝓ passione corruptiua. ⁊ sic itellcūs ē ipassibil̄. Alioº vt deuotat re ceptōem aliꝰ ꝑfectōis. ⁊ sic intellcūs dr̄ passibil̄. Vn̄ intellcūs recipit spēs itelligibiles ⁊ actū intelligendi. ⁊ an̄ꝗ̄ itelligat n̄ h₃ ipas spēs s₃ ē sic̄ tabl'a rasa ī q̄ nihil est scriptū. Et ex h̄ allegat̄ illa autoritas ꝙ intellcūs ī ꝑncipio sue creatōis ē sic tabula rasa ī q̄ nihil actu scp tū est. Scḋa dubitatio. vtꝝ intellcūs possit seipm̄ itel ligere. arguit āt ꝙ nō. q: oē (qd̄ itelligit̄) itelligit̄ ꝑ spēꝫ intelligibilē abstractā a fantasmatibꝫ. sed itellcūs cum sit incorpeus nullū h₃ fantasma. Rn̄det phs ꝙ itellec tus ē intelligibil̄ sic̄ alia. ⁊ h̄ dꝫ sic itelligi ꝙ itelligit se ipm̄ ꝑ intellectōem distīctā ab ipo ⁊ nō ꝑ suā subāꝫ. et dicit ꝙ h̄ est cōe in substātijs sepatis a materia ꝙ pn̄t se ipas intelligere. Et subdit ꝙ in sepatꝫ a materia idem est scia ⁊ scibile. Et si arguat̄ ex q̄ itellcūs itelligit seipꝫ q̄re nō sꝑ itelligit seipm̄. Rn̄dꝫ ꝙ si itellcūs humanꝰ se ipm̄ intelligerꝫ ꝑ suā eēntiā ⁊ carētia intellcōis subad dite sicut itellcūs diuinꝰ tūc sꝑ se itelligeret. Et q̄ aute nō sic ē. iō nō sꝑ se itelligit (Qm̄ sicut) Istud ē scḋm caplm̄ in q̄ detmiat de itellcū agēte. Et diuidit̄ in duas ꝑtes. ꝑmo poit talē ꝯclōnē necē est ponere in hoīe intel lectū agentē vt aīa itelligat. ꝓbat tali rōe. q: in oī gn̄e gn̄abiliū ⁊ corruptibiliū necē est ponere actm̄ ⁊ passiuū sed in nob gn̄ant̄ intellcōes reꝝ. g̃ oꝫ ponere actm̄ ⁊ pas siuum hmōi intellectōnū. passiuū aūt vocat̄ intellectꝰ possibil̄. ⁊ actm̄ itellcūs agēs. Nec sufficit ad saluādū talē actum ponere fantasmata ⁊ intelligibilia. q: oīe agēs ꝑncipale ē nobiliꝰ ⁊ ꝑstantiꝰ passo. Sꝫ fantasma ta ⁊ itelligibilia exteriora (q̄ sꝫ materialia) nō sꝫ nobili ora ꝗ̄ intellcūs possibil̄. g̃ nō sunt ꝑncipia actia intel lectōis. g̃ ꝑter ipa opꝫ ponere aliud actiuū scꝫ intellcꝫ agentē. Iō dicit phs ꝙ sicut intellectꝰ possibil̄ h₃ na turā qua ꝑt oīa fieri. id est reꝝ intellectōes recipe. ita intellectꝰ agēs h₃ naturā qua pōt oīa facere. id est om niū reꝝ intellectōes ꝓducere( )

In hac scḋa ꝑte ponit ꝯditōes intellcūs agētis ⁊ etiā intellcūs in actu. Prima ꝯditio intellcūs agētis est ꝙ ipe est sepabilis. Scḋa ꝙ ipe est impassibilis. Tercia ꝙ est immixtus ⁊ in istis ꝯuenit cū intellectu possibili. Quarta est ꝙ est in actu ƀm suā subam. ⁊ in h̄ differt ab intellcū possibili q̄ est in potēa ƀm suā subam. Istas ꝯditōes ꝓbat q: oīe agēs est nobilius patiente sꝑ em̄ honorabiliꝰ est agēs patiēte ⁊ ꝑncipiū materia sꝫ vnꝰ itel lectus se h₃ vt agens ⁊ possibil̄ vt patiēs. g̃ est nobilior intellcū possibili. Hꝫ em̄ intellcūs agens tres potēti as quas h₃ intellcūs possibilis ⁊ cū hoc vnā vltra. Sꝫ ꝑma ꝯditio intellcūs in actu est ꝙ in intellectu in actu idē est scia ⁊ res scita. Et hoc intelligit ꝯmētator de in tellcū ꝑmi agentis qui intelligit ꝑ suā subam ⁊ sine in tellectione addita Licꝫ h̄ ꝯmunit̄ intelligat̄ de intel lectu humano ita ꝙ in intellcū humano scientia in ac tu. ⁊ res scita id est spēs intelligibilis rei scite sunt in eo dem numero. Scḋa ꝯditio est ꝙ in vno ⁊ codē scia in potentia ē ꝑor scia in actu. Tercia est ꝙ intellcūs in ac tu semꝑ intelligit ⁊ hoc ꝗ̄ diu est in actu. Ex istis possu mus habere tres ꝯditiones ꝑtis intellciue. ꝑma ꝙ ꝑs i tellectiua est sepabil̄ q: exercet suā opatōem sine orga no corpali. Scḋa ꝙ ipa sola est q̄ vere est. Tercia ꝙ so la ꝑs intellciua est incorruptibil̄ ⁊ ꝑpetua. Et q: possꝫ aliq̄s q̄rere postꝗ̄ illa ꝑs est incorruptibil̄ ⁊ ꝑpetua. q re g̃ nō reminiscit̄ post mortē. Rn̄det ꝙ intellcūs passi uus corrumpit̄ sine quo nō ꝯtingit intelligere. Per in tellectū aūt passiuū videt̄ intelligere ꝟtutē cogitatiuaꝫ. ( ) In h̄ tercio caplo deter miat de opatōnibꝫ intellcūs. Et ꝑmo oñt ꝙ due sunt opatōes itellcūs. ꝑma ē idisibiliūitelligētia. Scḋa ē ꝯ positio vl̄ diuisio. vn̄ in simpliciū apprehēsione nulla ē falsitas. sed in alia opatōne qn̄ꝗ̄ est ꝟitas. ⁊ quādoꝗ̄ falsitas. Istas aūt opatōes declarat. nā sicut in rebus ad extra est dare simplicia ⁊ ꝯposita ex simplicibꝰ. ita etiā in intellcū. Sed vt videt̄ in rebꝫ ad extra est dare simplicia ⁊ ꝯposita sicut patꝫ ex opinione Empedocl̄s dicētis ꝙ natura facit multa capita seorsum sine collo et multos pedes sine tibijs. ⁊ sic de alijs mēbris. ⁊ po stea ꝯponit illa simul ⁊ stāte ꝯcordia ꝑmanēt. sic etiā ē in intellcū q̄ aliq̄n ꝯpoit ꝯceptꝰ simplices ꝯueienter et aliq̄n discōueienter ⁊ nō solū ƀm tp̄s pn̄s sed aliq̄n ƀm ꝑteritū ⁊ futuꝝ (Indiuisibile aūt) In hac scḋa ꝑte declarat q̄t mōis dr̄ idisibile. vnoº dr̄ illud idisibile qd̄ n̄ ē actu diuisuꝫ sꝫ ꝑt diuidi ⁊ illud intelligit̄ vno simplici ꝯceptu ⁊ indiso sic vna tota multitudo sil̄ intelligit̄ ꝗ̄ tum ad oīs suas ꝑtes. Scḋo mō dr̄ indiuisibile illud qd̄ est vnū ƀm spēm licet sit diuisum ƀm ꝗ̄titatem ⁊ il lud intelligit̄ vno simplici ꝯceptu ⁊ specifico. Tercioº dr̄ indiuisibile qd̄ est oīno indiuisibile ƀm ꝗ̄titatem sicut pūctus ⁊ tale ꝯgnoscit̄ ꝑuatiue. (Inest aūt) In hoc quarto caplo declarat phs naturā intellectꝰ ꝑ ꝯpa tionē ad ƀsuꝫ. Ponēdo duodecima silitudies. ꝑma est sic ƀsibile agit in sensum reducēdo ipm̄ de potētia ad actum ita intelligibile in intellectū. Scḋa ꝙ alteratō se sus siue passio nō est corruptiua sed simpl'r receptio ꝑ fectōnis. sil'r ⁊ itelligere. Tercia est sentire qd̄ ē (ꝑmꝰ) actus. sentiēdi ⁊ simpl'r sic ꝑma opatio itellcūs nihilo minus tamē sensus ⁊ itellcūs possunt ꝯplexa iudicare Quarta est ꝙ tā in ƀsu ꝗ̄ in intellectu ad affirmatōem vl̄ negatōem oꝫ ꝙ sit aliqd̄ delectabile vl̄ tristabile bo nū vl̄ malū. Quita est ꝙ taꝫ in ƀsu ꝗ̄ in intellcū ad ap ꝑhensionem obiecti ꝑ modū ꝯueientis vl̄ discōueiētꝫ ꝯsequit̄ appetitus delectatio vl̄ tristicia amor vl̄ odium Sexta est ꝙ potētia appetitiua ꝓsecutia ⁊ potētia fu

gitiua sunt vnū ⁊ idem inter se ⁊ cū potētia sensitiua ⁊ similiter intellcūs ⁊ volūtas. Vn̄ ex isto textu videt velle phs ꝙ intellcūs ⁊ volūtas nō distinguunt nisi rōe. ⁊ ꝙ potētie aīe nō distinguunt realiter ab aīma. Septima est sīc sensibilia se habēt ad sensum sc3 ꝙ sensus nō sentit sine sensibili loquēdo de sensu exteriori sine sua spē sensibili sic p3 in interioribus sensibus. ita itellcūs se h3 ad fātasmata ita ꝙ nō itelligit sine fantasmate. Vn̄ fantasma est silitudo rei repn̄tans rem singulariter sub cōditōibus materie q̄ sunt hic ⁊ nūc existētes i fantasia. ⁊ spēs itelligibil' est silitudo existēs in intellectu ⁊ repsentās rem vl' vlit' vl' singulariter vt abstrahit a cōditōibus materie. Octaua est sicut p̄ter sensus exteriores op3 ponere vnū sensum superiorem ad ponendū drīam diuersorum sensuum. ita necesse est ponere intellectū vlem qui potest itelligere omnia intelligibilia cū oīa intelligibilia cōparam⁹ s'm cōuenientias ⁊ drīas. ⁊ sicut ille sensus ē vn⁹ ⁊ idē diuersus aūt s'm rōem. ita intellcūs vn⁹ ex n̄s ⁊ dr diuersus s'm rōnes diuersas intelligibiliū. Vn̄ aliqn̄ dr speculatiu⁹ ⁊ practic⁹. neqꝫ est intelligendū ꝙ itellcūs practic⁹ ⁊ speculatiu⁹ sint distincti reali'r sed est vn⁹ ⁊ idē reali'r diuersus s'm rōem. Nona sicut sensus iudicat sensibile eē psequendū vl' fugiendū ita etiā itellcūs intelligibile eē eligendū vl' fugiendū. Decima ꝙ tā in sensu ꝙ in itellcū aliquādo est practicū ⁊ aliqn̄ speculatiū. Undecima est q̄ p̄t eē cōpatio dissilis. qr itellcūs itelligit abstracte a materia. sensus aūt ⁊ maxie sensus exterior nō p̄t cognoscere mō mathematico vl' metaphico. Duodecia est q̄ est s'm drīam ꝙ nūqꝫ sensus est res sensata ab eo s3 intellectus p̄t esse res intellecta ab eo. Finaliter phs mouz talē questionē. vtrum intellcūs nō sepat⁹ a magnitudie possit intelligere subas sepatas sc3 deū ⁊ intelligētias. Dicit phs ꝙ de illo posteri⁹ videbit puta in duodecīo metaphisice (Nūc aūt) Istud est q̄rtū ⁊ vltimū capl'm hui⁹ tractat⁹ in quo phs poit talē pcl'onē. Aia est quodāmō oīa qr oē qđ est est sensibile vl' intelligibile sed aīa h3 in se sensum p quē est sensibilia. ⁊ itellectū p quē ē intelligibilia. qr scia est quodāmō scibilia ⁊ sensus sensibilia. Cōs pbat sic. qr drē (q̄bus sensus ⁊ scia diuidunt) st' eadē cū differētijs q̄bus scibile ⁊ sensibile diuidunt. Secant em̄ scie vt dicit textus. queadmodū ⁊ res de q̄bus st'. Cōs declarat. qr sic' scia ⁊ sensus diuidunt p actū ⁊ potentiā ita scibile ⁊ sensibile. Si em̄ sensus fuerit in potētia sensatum erit in poīa ⁊ si fuerit in actu sensatū erit in actu. ⁊ silit' de scia ⁊ scibili. g scia ⁊ scibile st' idem ⁊ sil'r sensus ⁊ sensibile. Et qr intelligibile quo ad esse qđ hab3 extra animā nō est idē cū intellcū. iō relinqt ꝙ sit idē cū eo quo ad esse quod hab3 in aīma. Et iō subdit text⁹ nō em̄ lapis est in aīa sed spēs lapis. Ex quo infert ꝙ itellcūs est sicut man⁹. qr sicut manus est organū organorum per hoc ꝙ ea vtimur ad pregendum alia organa. ita intellectus est spēs spērū. ⁊ sensus est spēs sensibiliū. Est em̄ intellcūs spēs spērum id ē forma receptia spērum oīm rerū.

(In hac scđa pte ondit phs dependētiā quā h3 intellcūs ad fantasmata ⁊ ad sensu3 Et dicit ꝙ qr nulla est res vlis p̄ter res pticulares. iđo op3 oīa itelligibilia eē in spēbus intelligibilibus qre intellectus nihil addiscet neqꝫ itelliget sine fantasmatibus Si em̄ speculor necē est sil' fantasma aliquod speculari. fātasmata aūt sunt sicut sensibilia Sz drn̄t ab eis. q̄a sensibilia sunt in matia. fantasmata aūt sunt sine materia Dein̄ ponit drīam inter fantasiā ⁊ intellcm̄. qr actus fantasie nō est verus neqꝫ falsus. sed act⁹ itellcūs (q̄ est cōpositio vl' diuisio) semp est ver⁹ vl' falsus Act⁹ aūt intellcūs (q̄ est simpliciū itelligētia) lic3 nō sit fantasma nō est tamē sine fantasmate.

Querit vtrum

intellectus possibil' sit ptus passiua ab intellcū agente distincte. Arguit pmo ꝙ sic. qr s'm Ar'. in textu sicut se h3 sensus ad sensibilia. ita itellcūs ad itelligibilia. s3 sensus est pt⁹ passiua g ⁊ itellcūs. Cōfirmat nā si itellcūs esset poīa actiua ⁊ cū hoc etiā eēt poīa passiua seqret ꝙ eadē poīa sit ⁊ set eēt passiua ⁊ actia ⁊ p cōns illa posset intelligere sine obiecto. Actiuū em̄ ⁊ passiuū sufficiūt ad actū sine aliquo extrinseco. Scđo sic. si itelicūs possibilis ⁊ agēs eēnt idē seqret ꝙ oēs opatōes eorum eēnt eiusdē spēi cōns est fl'm. g. fl'itas cōntis p3. qr alia est visio albi et alia nigri. cōña p3. qr manēte eodē actio ⁊ passiuo manet idē effect⁹. si g idē sit poīa actiua ⁊ passiua idē erit pncipiū actiū ⁊ passiuū intellcōis. Cōfirmat qr cognitio fit p assiīlatōe3 poīe cognitie ad obc3 s3 illa assiīlatō fit t'm p īpssionē silitudis obiecti in poīa q̄ ipssio cāta est ab obcō ⁊ recepta in poīa. g tales poīe st' receptiue Tercio sic. ipossibile ē idē eē nobili⁹ ⁊ ignobili⁹ intellectus agēs ē nobilior ⁊ pstātior itellcū possibili. g distiguit real'r ab eo. Cōfirmat qr itellcūs agēs est icorruptibilis itellcūs aūt possibil' est corruptibil'. g realit distiguunt. Ans p3 p Aresto. dicentē h q̄dē ipassibil' est. passiu⁹ vo itellcūs corruptibil' ⁊ sine h nihil itelligit Quarto sic itelligere ē pati g q̄cūqꝫ itellcūs itelligit patit. ⁊ p cōns est ptus passiua. Cōfirmat nō ē ponēda pluralitas sine necessitate sed nulla est necitas ponere intellcm̄ agentē aliū ab intellcū passiuo g.

In oppositū. Arguit p pma pte. nā sicut supi⁹ pbatū ē sensus est ptus actia g ⁊ intellectus Quātū ad scđa3 ptē pbat autoritate Ar'. q̄ poit drīam int' intellcm̄ agentē ⁊ possibilē. Pro solutōe q̄stionis soluende sunt q̄tuor questiones.

Questio prima.

vtrum intellect⁹ sit potentia pure passiua. Rn̄sio cōis ꝙ sic intellcūs nāqꝫ se h3 in gn̄e formarum intelligibiliū sic' matia pma in gn̄e entiū naturaliū. ita ꝙ sicut matia nō est in actu nisi p formā. ita intellcūs nō est in actu nisi p spēs receptas. Vn̄ dicūt ꝙ intellcūs est in poīa pmo mō respcū spēi recepte ab obiecto. Ista aūt spēs informās poīa3 intellciuā est pncipiū elicitiū opatōis siue rō eliciēdi actū intelligēdi. Potētia aūt nō est pncipiū actiū elicitiuū ipi⁹ cognitōnis. Et h declarat pmo sic. qn̄ de poīa eēntiali aliqđ rducit ad actū. illđ āt qđ sic reducit recipit aliquē actū pmum que est ratio eliciendi actū scđm. sed intellectus ań impssionem spēi est in potētia eēntiali ad actū scđm qui est intelligere ⁊ reducitur ad actū pmū p spēm sibi impssam. g illa spēs est ratio eliciendi actum secūdū. Scđo sic. indeterminatum ad plura nō determinatur ad vnum nisi p aliqđ sibi impressum determinans ipm ad vnum. sed potentia intellciua est sic indetermiata ad eē q̄tum ad act⁹ diuersos g spēs in ea impssa3 detmiant eā ad agendu3

sed determinatū ab alia est potētia passiua. Sed ꝯtra hoc arguit̄ p̄mo sic. actio debet mag̓ attribui p̄ncipio formali ꝙ̄ materiali ſm cōmētatorē octauo metaphice nō eīm attribuit̄ matiali nisi ꝓpter formale q2 ergo spēs est p̄ncipiū formale ꝯgnoscēdi ꝛ eliciendi. Actū ꝛ poña est p̄ncipiū matiale ſm illā positōem ḡ act⁹ sentiēdi et intelligendi magis deberēt attribui spēi ꝙ̄ potētie qđ ē falsum. q2 spēs nō intelligit nec est nata intelligere sic potentia. Scđo sic spēs ꝑ potentiā diuinā possunt eē si ne subiecto vtputa sine potētia. poit̄ ergo ꝙ sint sine ea et tūc sequit̄ ꝙ poterūt sentire sine ſsu ꝛ intelligere sine intellcū qđ eīm potest ꝑ se esse pōt etiā ꝑ se agere. sȝ ꝯñs est falsum ḡ ꝛ añs. Tercio sic ab eodē a quo actus elicitur etiā intendit̄. sicut patȝ scđo ethicoꝝ. gñatur ḡ habitus ꝑ act⁹ ꝛ auget̄ ꝑ solā aūt potētiā act⁹ intelligēdi intendit̄. qđ patȝ. q2 spē ꝛ obiecto stātibus in eadē dispōne in vno actu ꝯgnoscendi sicut in alio ꝑ solā conatum potētie erit vnus actus intēsior alio. Quarto sic recipiens semꝑ debȝ p̄supponi a recepto. Sed intellectus qui est forma simpl'r est receptiuus ipi⁹ spēi ḡ p̄supponit̄ in actu añ ꝓductōem spēi. ꝛ ꝑ ꝯñs nō reducit̄ ꝑ eum in actum. Pro alia rñsione ponūt̄ q̄tuor dicta

Primū dictum

ponit̄ intellciua nō est total' cā ipius act⁹ intelligēdi. ꝓbat̄ p̄mo. q2 posito sufficiēti actiuo ꝛ passiuo ꝛ ipis debite app̄ximatis p̄t sequi effect⁹. ꝛ hoc si sint agēda naturalia ex nono metaphice. etiā quocūꝙ alio circūscripto q2 effectus nō videt̄ depēdere a quocūꝙ alio. Si ḡ intellectus eēt totale p̄ncipiū intelligendi cū sit sufficiens passiuū. ꝛ ista st̄ sufficiēter ap̄ꝓximata ꝛ nō impedita ḡ obiecto nō p̄ñte nec in se nec in spē poterit actus intelligēdi sufficiēter cārt cui⁹ oppositū experimur. Secūdo sic. q̄ñcūꝙ est aliqđ mediū sufficiēs ad ꝓbandū aliquā ṽitatem vbicūꝙ inuenit̄ illud mediū p̄t ṽitas ꝓbari. sed mediū sufficiēs ad ꝓbandū ꝙ aliq̄d sit cā ē ꝙ ipo p̄ñte sit effectus ꝛ eo nō p̄ñte nō sit. ḡ sic erit in ꝓposito ꝙ p̄ñte obiecto sit act⁹ intelligēdi ꝛ ipe nō p̄ñte ñ sic sequit̄. necc̄ario ꝙ obiectū se hēat in aliq̄ gñe cāe ꝛ nō nisi in gñe cāe efficiētis. ḡ. Minor ꝓbat̄ q2 si illa neget̄ nō relinq̄t̄ alia via ad ꝓbandū ꝙ aliq̄d sit cā. Nō eniȝ possēȝ ꝓbare ꝙ ignis ē cā caloris cū nō videā cālitateȝ eius nisi q2 eo posito ponit̄ calor ꝛ eo nō posito nō ponitur. Sȝ diceres ꝙ licȝ obcm̄ nō sit cā effectiua tñ necc̄ario req̄rit̄ eo ꝙ ē cā sine q̄ nō. Cōtra eadē facilitate dicerē ꝙ ignis nō est cā calor' nisi sine q̄ nō ꝛ sic tolleretur oīs via inuestigādi cām naturalē. Scđm dcm̄ act⁹ intelligēdi nō cātur total'r ab obcō patȝ. q2 nulla cā totalis equoca ē imꝑfectior suo cāto pȝ q2 illa negata nō possem ꝓbare aliquā ꝑfectōem vl' nobilitatē ꝑ cālitatē effectiuā. Sȝ obcm̄ q̄nꝙ ē iꝑfecti⁹ ꝙ̄ act⁹ intelligendi ꝓbat̄. q2 ꝯtigit nos aliq̄ñ intelligere accñs ſsibile puta albedinē. act⁹ āt intelligēdi ē accñs sp̄ūale sȝ nulluȝ accñs ſsibile ē ita ꝑfcā sic sp̄ūale. ḡ aliq̄ñ act⁹ itelligendi excedit obcm̄ in nobilitate. Terciū dcm̄ intellcūs et obcm̄ ꝯcurrūt ad cāndū actū intelligēdi sic due cāe ꝑtiales. Istud sequit̄ ex p̄dcīs si eīm vtrūꝙ eoꝝ ꝯcurrit neutꝝ sufficit sequit̄ ꝙ vtrūꝙ ꝯcurrit ꝑtialit̄. Quartum dcm̄. int̄ illas duas cās p̄ncipal'r ē intellcus pȝ. q2 vbi cā vlior ꝛ min⁹ vl'is ꝯcurrūt ad aliquē effectuȝ cā vlior ē p̄ncipalior ꝑ p̄mā ꝓpōeȝ libri de cau̇s. q2 cā p̄ma ria plus influit in effectu ꝙ̄ cā ꝑticularis ꝛ intellect⁹ est cā vl'is obcm̄ vero ꝑticularis. Est eīm intellectus illimitatus ad oēs act⁹ oīm spēꝝ nō aūt obiectū q2 obcm̄ determiatur in spe. ꝛ ꝑ ꝯñs cā nobilior ꝛ ꝑfectior ē itellectus. Sed ꝯtra hoc arguit̄ q̄drupl'r. p̄mo q̄cq̄d ꝑfectionis attribuit̄ inferioribȝ ꝛ imꝑfectis nō dȝ negare a supioribȝ ꝛ ꝑfectis. sed total' actiuitas suoꝝ actuū q̄ est ꝑfectōis attribuit̄ inferioribȝ. scȝ formis elementoꝝ. ḡ dȝ attribui intellcūi. Scđo sic. vbicūꝙ ꝯcurrunt due cāe vna vl'is alia ꝑticularis. ꝑticular' recipit vim cātiuam ab vl'i. sed obcm̄ nullā vim cātiuā recipit a poña ergo. Tercio sic. cā vl'is est nobilior ꝑticulari. sed sol est cā vl'is hoīs ꝛ hō ꝑticularis. ḡ sol est nobilior hoīe qđ est fl̄m. Oīne eīm viuū nobili⁹ est nō viuo. Quarto sic vbicūꝙ repitur obcm̄ ꝛ poña ibi repit̄ total' cā intellectionis sed in aīa repit̄ obiectū potētie intellectiue ꝛ ipsa potētia. ḡ aīa est cā total' ipi⁹ intellcōis. Ad p̄mū dȝ ꝙ inferiora nō sunt cāe totales suoꝝ effectuū. in oīni eꝯ cātione inferiorū ꝯcurrūt cāe supiores ꝛ maxīe de⁹ qui est cā vl'issima. Vl' dcm̄ sicut dicit doctor subtil'. ꝙ opatōes inferioꝝ agētiū st̄ infime actōes. iō sufficiūt ad ꝓductōem taliū actuū ex se. Opatōes aūt intellcūs sunt nobilissime. iō obcm̄ sine intellcū nō sufficit ad eos Oñꝙ aūt intellcūs ē cā total' act⁹ intelligēdi sicut q̄ñ itelligit seipm̄ q2 tūc idē ē intellcūs ꝛ obcm̄. Ad scđm dȝ ꝙ nō sꝑ cāe eēntial'r ꝯcurrētes ꝛ ordiate ad aliquē effectū sic se hñt ꝙ vna mouȝ in ṽtute alti⁹ sicut pȝ de p̄re ꝛ m̄re ꝯcurrētibȝ ad gñatōem ꝓlis q̄libȝ eīm ꝯcurrit actōe sibi ꝓpria ꝛ tñ neutra illaꝝ cāꝝ sufficit. Ad tꝯ ciā dico ꝙ si hō ꝑ aīaȝ rōnalē gñaret argumētū eēt ṽȝ mō p̄ncipiū gñandi nō ē aīa rōnal'. Ad q̄rtū dcm̄ qđ licet aīa ꝯtineat in se potētiam ꝛ obcm̄ intelligibile ipsa tamē nō est sibi sufficiēter p̄ñs in rōne itelligibil'. Et h̄ est qđ dicit Aresto. ꝙ aīa itelligit se sicut alia. Si q̄ras p̄mo q̄ūo ḡ Aresto. appellet intellcm̄ ṽtutē passiuā et nō actiuā. Dico ꝙ Aresto. cōiter locut⁹ est de potentia intellciua ꝛ sensitiua ſm ꝙ hō formal'r opat̄ ꝑ ipsas hoc aūt nō ꝯueīt eis nisi inq̄ṫū in se accipiūt ſsatōnem vl' intellectōem. Nō aūt vt ꝓducūt non eīm aliq̄d dicit̄ formal'r tale q2 illđ ꝓducit vl' efficit sicut sol non dicit̄ calid⁹ q2 calorē efficiat sed aliq̄d dr̄ formal'r tale q2 in se recipit talē formā vl' hȝ inde est ꝙ eis ꝑ hs magis attribuit pati ꝙ̄ agere. Si q̄ras scđo. vtꝝ ḡ sit ea dē poña q̄ sit ꝓductia intellectōis ꝛ receptiua ei⁹. Dico ꝙ sunt eadē real'r distīcte tñ ex natura rei ꝛ formal'r. nō eīm videt̄ saluabile q̄ūo diuersa p̄dicata realia ꝯ̄dictio possent attribui eidē ex natura rei oīno indistincto. Si q̄ras tercio. vtꝝ ḡ illaꝝ potētiaꝝ que sic st̄ vna res sint diuersi act⁹. Dico ꝙ sic. vñ intellcūs agēs q̄drupl'r se hȝ in gñe cāe efficientis. p̄mo cū fantasmatibȝ cōcurrit effectiue ad ꝓducendū spēȝ intelligibilē. Scđo cū spē intelligibile effectīe ꝓducit actū intelligēdi. Tercio cū spē intilligibili effectiue ꝯcurrit ad ꝓducenduȝ dispōem ad habitū. Quarto cū spē intelligibili effectiue ꝓducit habitū. Sil'r intellectus possibil' q̄drupl'r se hȝ in gñe cāe matialis. p̄mo subiectiue recipit spēm intelligibilē effectīe ꝓductā ab intellcū agēte ꝛ fantasmate. Scđo recipit actū intelligēdi effectīe ꝓductū ab intellcū agēte ꝛ fantasmate. Tercio recipit dispōes actuales effectīe cātas ab intellcū agente cum spē intelligibili Quarto recipit habitū cātū ab ipo intellcū agēte. sic ḡ q̄tuor sunt actus intellcūs possibil' distincti ab actib⁹

intellectus agentis. ¶Si queras quarto quõ ergo in-
tellectus agens erit nobilior intellectu possibili si sit v-
na ⁊ eadem res. Dicendum ꝙ intellectus agens ⁊ pos-
sibilis possunt cõparari ad inuicẽ dupliciter. vno mõ in ra-
tionibus formalibus agentis ⁊ patientis. ⁊ sic itellectus a
gens est nobilior ⁊ perfectior intellcũ possibili. quia rõ for-
malis intellcũs agẽtis est honorabilior ⁊ perfectior rõe
formali intellcũs possibil'. Alio mõ põt cõparari fm su
os actus ⁊ fm suos fines ⁊ sic posset pbabilit' sustineri
ꝙ intellectus possibil' est nobilior intellectu agẽti. Nã
intellcũi possibili cõuenit vn9 actus perfectior quãcunque
actu ipius intellcũs agentis scz visio beatifica ⁊ cogni
tio summi boni. per quẽ ipsa est beatificabilis fm ꝙ vi
taliter ⁊ cognitiue attigit obiectũ perfectissimũ hoc aũt
nõ potest facere intellectus agens

¶Questio secunda

vtrum intellcũs sit forma substãtialis corporis hominis
Ad istam questionẽ respõdebat Alexãder peripateti
cus ꝙ intellcũs human9 est forma substãtialis ipi9 ho-
minis realr inherẽs corpori sicut aĩa sẽsitiua inherz ma
terie bruti ⁊ vegetatiua materie plãte. Et dixit vlterius
ꝙ est virtus corporea eo ꝙ est educta de potẽtia matie
et ꝙ intellectus nõ est perpetuus nec a parte ante nec a
parte post. sed accipit esse per generationem ⁊ desinit eẽ
per corruptionem sicut alie forme aliorum viuentium.
Unde fm eũ intellectus est forma quedam cõplexiona
lis que fm meliorem vł peiorem cõplexionem hominis
habet subtiliores vł grossiores operatões. ⁊ quia est for-
ma educta de potentia materie ideo est extensus sicut
et ipa materia. Et hoc pbat pmo autoritate phi pmo
hui9 dicẽtis. intellect9 possibilis corruptibilis est in-
tellectus vero agens nõ. Scdo pbat autoritate phi in
scdo libri de lõgitudine ⁊ breuitate vite. vbi dicit ꝙ sci
entia corrumpit' ad corruptõnem subiecti sui ⁊ ad cor-
ruptõem cõseruantis ⁊ ꝙ anima corrũpit' ad corruptõ-
nem aĩalis Tercio confirmat' autoritate Aresto. ca-
pitulo de ad aliqd circa ꝓprietatem ipius ad aliqd
dicentis ꝙ sciẽtia corrumpitur ad corruptionem ani-
malis. quod nõ esset verum nisi ad corruptionem ani
malis corrumperet' anima. Quarto cõfirmat' p autorita
tem phi pmo huius dicentis intellectũ nõ habere opa
tionem secluso corpe. ⁊ vt videt' pma facie qlibet phus
sequens pcise lumẽ naturale deberet ita dicere. Nã nõ
videt' aliqua esse ratio naturalis cogens nos cõcedere
immortalitatem anime. nec aliqua autoritas Aresto-
telis. vbicũque eñ loquit' de immortalitate intellect9. vł
loquit' de intellectu diuino vł loquit' dubitatiue. Sed
ista opinio est cõtra fidẽ ⁊ cõtra phm qui in libro de aĩa
libus dicit intellectũ venire de foris. ⁊ sic ipe nõ educit'
de potẽtia materie. Alia respõsio est cõmentator (qui
dicit intellectũ eẽ ppetuũ ⁊ a pte ante ⁊ a pte post nec e
ductũ de potẽtia materie nec extensum nec inherentez
corpi humano. sed solum assistentem ⁊ ei appropriatũ
quantum ad eius opationem que est intellectio sicut ĩ
telligentia mouens orbem) est appropriata orbi quan
tum ad eius opationem que est mouere localiter. Ex
quo infertur ꝙ fm istam opinionem intellectus non ẽ
forma substantialis corpis humani. sed istud magis ẽ
contra fidem ⁊ omnem philosophiam. Tenemus eñ
animam rationalem creando infundi ⁊ infundendo
creari. Si ergo infundat' corpi ipsa realiter inheret si-
bi vlterius cum dicit cõmentator intellectũ esse vnum
numero in omnibus hominibus in hoc discordat ab
Alexandro ⁊ a philosopho

Dic primo ꝙ intellectus possibił nõ est vniuersaliter separabi
lis a corpe fm esse ptz. qa
tũc p ipm homo nõ formaliter intelligeret eo ꝙ nõ essz
formaliter p ipm in actu. ¶Dic scdo ꝙ modus cõti-
nuationis intellectus possibilis nobiscũ p fantasmata
est impossibilis. Et hoc declarat scũs Thomas di-
cens ꝙ Auerrois fuit deceptus p fallaciam accidẽtis
cum sic arguebat spẽs intelligibilis est vnita fantasma
tibus ⁊ est vnita cũ intellcũ possibili. ergo intellectus
possibilis vnit' cũ fantasmatib9 que sunt in nobis. vñ
spẽs intelligibilis fm ꝙ est vnita intellectui abstrahit'
a fantasmatibus ⁊ cõditõibus materie ⁊ fm ꝙ est vnita
fantasmatibus est coniuncta materie. ¶Dic tercio
ꝙuis pdicto modo intellectus possibilis vniret' nobis
tamen per talem modum non essemus intelligentes sz
intellecti. patet. quia p hoc ꝙ species alicuius rei est in
aliqua potentia cognitiua res illa nõ sit cognoscens sz
cognita sicut p hoc ꝙ similitudo coloris est in potẽtia
visiua. color non fit videns sed visus. ergo p hoc ꝙ spe
cies intelligibilis (que ẽ similitudo fantasmatz) recipi
tur in intellectu non sequitur ꝙ nos efficiamur intelli-
gentes sed ꝙ nos vł fantasmata que sunt in nobis intel
lecta ab illa potentia intellectiua. ¶Dic quarto. ꝙ p
dicta positio est directe contra positionem Arestotel'
patet quia phus hic inquirit de parte anime qua cog
noscit ⁊ sapit. que est intellectus possibilis. sed ps est in
corpe cuius est pars. Est eñ cõtra phm. nam omis for
ma inherens materie multiplicatur ad multiplicatio
nem materie. sed anima intellectiua est forma p se vnita
materie ergo. nõ eñ est homo tñ animal sed etiam ra
tionalis. Tercio pdicta positio est contra expientiam
si eñ est vnus ⁊ idem intellectus in omnib9 hominib9
sequit' ꝙ vno accipiẽte sciam oẽs acciperent. qñ eñ ali
qua forma est eadẽ in diuersis ⁊ eiusdẽ rõnis quicquid
recipit' in vno fm illam formam recipit' etiam in alio.
Nec valet responsio Auerrois. qui negat cõsequentiã
eo ꝙ intellectus materialis (quẽ vocat ꝟtutem ymagi
natiuã) est diuersus in diuersis. ⁊ ideo fantasmata
sunt diuersa ⁊ per cõsequens etiam intellectos diuerse
hoc nõ valet quia scientia habitualis recipit' in aĩma itel
lectiua cuius est pfectio ⁊ non in virtute ymaginatiua
Quarto pdicta opinio est cõtraria fidei catholice. tene
mus eñ fide ꝙ qdã aĩme gaudẽt eternalr in celo. que-
dam aũt eternalr cruciabunt' in inferno. ideo qt sunt
corpa humana tot neccẽ est ponere aĩas intellctiuas seu
rõnales. Et si queras vtrũ ex dictis phi habet' aĩaz rõ
nalẽ aĩaz eẽ incorruptibilẽ. Dõm est ꝙ sic. dt eñ phs
h d s hintellcũ loquẽs de aĩa siue pte ei9 ꝙ ẽ separata. ⁊ di
cas ꝙ hoc est verum ꝙtũ ad opatõem. Cõtra ex hoc seq-
tur ꝓpositũ si eñ separet' quãtũ ad opationẽ separat' etiã
ꝙtum ad eẽ. Itẽ pmo de aĩa ⁊ in isto libro poit drñam
inter sensum ⁊ intellectũ eo ꝙ excellẽs sẽsibile corrumpit
sensuz. nõ aũt excellẽs intelligibile intellectum. postꝗ
eñ intelligit valde magnũ itelligibile ipe disponit' ad
intelligendũ pua intelligibilia. si gͦ itellcũs nõ debilita
tur in opando seq' ꝙ neque erit mortal' in eẽndo Itẽ xij.
metaphice caplo pͦo. dt ꝙ sol9 itellcũs. i. aĩa itellctiua

manet post ꝯpositū ⁊ nō alie forme. Itē duodecimo ꝺ aialib⁊ relinqt solū intellcm̄ de foris venire. Itē mafia est cā qte aliqd pt nō eē ꝑm eū in libro de gn̄atōe ⁊ septimo metaphice. qꝺ g̃ e imafiale nō hȝ cāȝ qre possit nō eē. Itē desideriū naturale nūq̄ȝ possit eē frustra. nafalit āt desideram⁹ sp eē ⁊ nob ꝑpetuā facere meoriā qꝺ nō eēt si aīa eēt imortalis. Itē tercio ethicoꝝ dicit Ars. ꝙ fortis debȝ se exponere morti ꝑ re publica. nisi aūt aīa eēt imortal null⁹ ꝓpt quācūq̄ȝ ꝟtutē possȝ appetere mortem. nō em̄ possȝ nō appetere suum nō eē. Nō eē em̄ nō nō pt appeti sic pȝ ꝑ Augustinū in tcio de libero arbitro

Questio

tercia. vtꝝ ad actū intelligēdi reqrat spēs intelligibil. Rn̄dȝ qdā ꝙ nō. ꝓbat. qꝛ ꝑfectibile recipiens ꝑ se suā primam ꝑfectōem pmo ꝑficit illa. intellectus aūt recipit itellectōem tāq̄ȝ pmā ꝑfectōem ei⁹ g̃ immediate recipit in eo. Et si dicat ꝙ ꝑ reqrit spēs itelligibil disponēs intellcm̄ ad itelligendū. arguit sic fantasma ꝑ se cāt spēm in itellcū ꝑm ponētes speȝ. ita videtur ꝙ sibi nō repugnarȝ cāre actū itelligendi. ⁊ sic g̃ sp ꝑm illū fugiēda est ꝓlalitas vbi nō cogit euidēs necessitas q̄ nō apparet in itellectōe. Sȝ ꝯtra h̃ arguit nā materia recipit formā subalē tāq̄ȝ ꝓpriā ꝑfectōeȝ suā. ⁊ tn̄ por ē altatio ꝑ quā itroducit foia subal. Silr ꝟsus visus pmo ē in poēa ad visionē. ⁊ tn̄ recipit pmo speciem. Motiuū ergo isti⁹ rn̄sionis nō vȝ. ⁊ iō ondit nccitas ponēdi nā ad actū itelligēdi reqrit obcm̄ pn̄s in rōne obiecti intelligibil. obcm̄ aūt mafiale non pt sic eē pn̄s itellcūi opoȝ g̃ ꝙ ꝑ aliud efficiat pn̄s ⁊ illud vocatur spēs itelligibil. Et ꝯfirmat qꝛ qn̄ aliq̄ st̄ eiusdē rōnis formal illꝺ (qꝺ ꝯueit vni) pt ꝯueire alteri. sȝ itellcūs separatus ⁊ ꝯiūct⁹ st̄ hmōi imo st̄ idē nūero. constat āt ꝙ itellcūs sepat⁹ recipit spēs g̃ itellcūs ꝯiūct⁹. Maior pȝ qꝛ aīa separata videt hr̄e noticiā ꝺ his q̄ nob st̄ ꝯgnita i mōo sȝ nō ꝑ fantasma g̃ ꝑ spēs Alia rn̄sio. dr̄ ꝓpt ista argumēta ꝙ dato ꝙ sit ponēda spēs in itellcū n̄ tn̄ dȝ poni distīcta ab actu itelligēdi vl hītu pȝ. qꝛ oīa (q̄ dicūt de itellcū ⁊ actib⁊ itelligēdi) pn̄t saluari n̄ ponēdo tres spēs nisi vl act⁹ itelligēdi vl habit⁹ impꝑfectas qꝺlibȝ em̄ ipoꝝ est reputatm̄ rei. Cōtra hītus ꝑ cātur ex plibus actib⁊ vl vno multū intēso. spēs aūt nō cātur ab actib⁊ sed ꝑsuppōit ab ip̄is. nō ē ergo idē spēs ⁊ hīt⁹. Et ꝯfirmat qꝛ ex vna intuitiua noticia derelinqt spēs nō aūt habitus sic de se notū est. Alia fuit respōsio Auicēne dicētis ꝙ in intellcū nō ꝯseruant spēs nec remanent post actuale itelligere Cōtra qn̄ aliqd reducit de potētia eēntiali ad poēam accn̄talem oȝ ꝙ h̃ sit ꝑ aliqd formalr impꝛssum qꝺ habȝ rōem act⁹ pmi q̄ tn̄ est in potētia ad actū scdm̄. Sȝ cessante actu itelligēdi intellcūs est in potētia eēntiali ad intelligendū non aūt simplr in potētia eēntiali. g̃ post itelligere hȝ spēm sibi impꝛssam Et h̃ ꝯfirmat ꝑ phm̄ in textu q̄ dicit ꝙ intellcūs possibil cū sic fiat singula sicut sciēs reducit in actuȝ g̃ pmo reducit ꝑ aliud ad actū pmū ⁊ exn̄s in actu pmo pt se reducere ad actū scdm̄. Dicit em̄ fieri singula cū recipit spēs singuloꝝ. Mod⁹ ymaginādi Auicenne fuit ꝙ nō st̄ ponēde spēs nisi qn̄ itellect⁹ actu ꝯsiderat ꝑm hūc modū. qꝛ qn̄ se ꝯuertit ad intelligētiā separatā. tunc tm̄ intelligit. qꝛ tūc recipit spēm ab ea. Et rō eius est nā qn̄ poēa de se est ꝯgnitiā nō reqrit in ea spēs nisi ꝑsente obcō. sed qꝛ organū nō ē de se ꝯgnitiū. iō etiā in eo est spēs absente ꝟsibili sed itellcūs noster de se est poēa ꝯgnitiua. ideo nō indiget spē nisi pn̄te obiecto ¶ Si āt arguat ꝯtra. qꝛ ꝑm phm̄ in aīa est habitus quo operamur qn̄ volumus ⁊ etiā aliqua facilitas ad intelligēdum que nō est nisi habitus. Respōdȝ ꝙ ex frequenti ꝯuersione intellect⁹ nostri ad intelligētiā causat in aīa nostra q̄dam facilitas ad intelligendū q̄ potest vocari ab ip̄is. nō opȝ aūt tale manere absente obiecto. Contra hoc arguit beat⁹ Thomas. si intellcūs recipit speciem ab illa itelligētia sepata tūc frustra vnit corpi. qꝺ paȝ. qꝛ corpus est ꝓpter aīam nō aūt ꝓpter esse aīme qꝛ potest eē sine ea g̃ ꝓpter opatiōnē que est intelligere. Sȝ si posset aīa intelligere ꝑ ꝯuersiōnē ad intellectū sepatū nō indigent ꝯgnitōne ꝟsitiua que fit ꝑ organa corpalia ad intelligendū ⁊ sic frustra vniret corpi. Scdo sic arguit. receptū est in recipiente ꝑ modū recipient̄. itellectus aūt est potentia receptiua multū nobilior ꝟsitiua ⁊ ad nobilitatē recipiētis ꝑtinȝ recepta ꝯseruare. sed ꝟsitiua reseruat spēs ꝟsibilium in eoꝝ absentia. g̃ a fortiori intellcūs. Prima ratio nō ꝯcludit ꝯtra eum qꝛ ex h̃ sequeret ꝙ resuscitata aīma post morteȝ frustra vniret corpi nō em̄ tūc intelligit ꝑ corpus. Unde diceret Auicenna. ꝙ ꝓpter h̃ vnit corpi vt ꝑ ꝟsus corpeos ꝯgnoscat pticularia ⁊ ꝑ ꝯuersionem ad intelligentiā sepatam ꝯgnoscat vlīa. Nec scdā rō videt valere qꝛ eadē rōne seqretur ꝙ si intellcūs eēt firmior q̄ȝ ꝟsus itelligere eēt firmius q̄ȝ sentire. Silr intellectus est firmior ligno. g̃ firmius retinet spēm q̄ȝ lignū fgurā. Unde Auicēna posuit duplicē ꝯuersioneȝ intellectus. vnam ad res ꝟsibiles a q̄bus recipit spēs intelligibiles que st̄ singulares respcū intellcūs quē informat ⁊ vles respcū singulariū que intellectui repn̄tat. Aliam ꝯuersionē ponit respcū intelligētie sepate a qua etiā spēs recipit sed ille nō manent nisi ad pn̄tiam influētis vl intellcūs agētis quod idē est ꝑm ipm̄. posuit ergo aliquas manere ⁊ aliquas nō. Sed ꝯtra eum arguit vl ille spēs influxe ab intelligentia ⁊ cāte a fantasmatib⁊ st̄ eiusdem spēi aut nō. si eiusdem. altā earum supfluit ad intelligendū Si autē altius spēi tūc spēs influxe ab intelligentia nō valebunt ad intelligibilia nec ecōuerso. Et si dicat Auicēna ꝙ dato ꝙ sint diuersaꝝ spērum tamē spēs inclusa nō superfluit. qꝛ illa facit ad hoc ꝙ clari⁹ ⁊ intēsius intelligamus saltem ex hoc habet ꝙ Auicēna nō negat species simplr. ¶ Sed ꝯtra istas rōnes

Dic primo

ꝙ in intellectione abstractiua requirit spēs intelligibilis por naturalr actu intelligendi paȝ. qꝛ reqrit obiectum pn̄s a quo specificatur actus. ⁊ h̃ nō potest esse ꝑsentia reali. g̃ est pn̄s in aliquo repn̄tatiuo quod vocamus spēm ¶ Dic scdo ꝙ spēs intelligibilis potest manere in intellectu cessante actu intelligendi paȝ. quia pncipiuȝ formale pōt manere in actiuo sine actōne sicut act⁹ pmus siue actu secūdo. Spēs aūt est pncipium formale in intelligendi in intelligenti ergo. Et ꝯfirmat quia qꝺ est ꝑfectōnis in iferiori nō debȝ denegari a supiori. ꝑfectionis est aūt in ymaginatiua potentia habere obiectum pn̄s in sua spē obiecto reali extrinseco absente. in hoc enim excedit potētias exteriores. g̃. Et si querat quomodo spēs (cū sit singularis) possit repn̄tare q̄dditat ē vlem ⁊ moueret ad ꝯceptum eius. Dico ꝙ in spē est duo ꝯsiderare scȝ naturam ⁊ hecceitatem qua vna spēs distinguitur ab alia. Ratio g̃ agendi est q̄dditas spēi. hecceitas āt

est id sine quo intelligit individuū. Un̄ si singularitas esset rō agendi tūc eūdem calorē nūero causaret ignis in aqua et in ligno quādo agit in aquā et in lignum mouet ergo rōne quidditatis et nō rōne singularitatis eo modo quo supra dcm̄ fuit de sensu quē singulare mouet nō tn̄ p modū singularitatis sed p rōem quidditatis.

Questio quarta

Utrum actus intelligēdi sint entitates absolute in pdicto qualitatis reponibiles. Pro cuius solutōe Attēde primo. q ad actū tria pcurrūt. scz poña intellectiua. obcm et spus. Cā aūt pncipal' ipius intellecōnis ē intellecūs vel aliqd exñs ī intellcū. limitata pro cā ē obcm. Attēde scdo. q sm Auicēnam duplex ē intellcūs. scz actiuus q vocat practic⁹. et ptēplatiu⁹ qui vocat speculatiu⁹. et hoc (sicut alibi dcm̄) est nō dēt intelligi p denoiatione intrinsecā sed extrinsecā. Attende tercio. q in intellcōne duo pcurrūt. scz intellcō actiua pducta a potētia intellciua siue productio actiua intellcōnis que est relatio poñe producētis ad formā siue intellcōem prodcām. Alia ē productio passiua intellcōis et est relatio forē producte ad formā pducentē. et correlatiue opponit forme actiue. Et q ibi ē forma absoluta subiectiue recepta in intellcū possibili. ideo ē vna relatio recipiētis ad ipam formā receptā. que vocat receptiua actia. et relatio opposita ista vocat recep° passiua. Nulla āt istarum relationū dēt vocari intellcō siue actus intelligēdi. sed bn̄ intdum vocat pductio intellcōnis vel pductio obiecti in eē pgnito vl' receptō intellcōnis. Un̄ pducere obcm in eē pgnito ē pducere pgnitōem q obcm formal'r dicit pgnitū

Dic primo. q ois actus intelligēdi ē entitas absoluta. ptz q impossibile ē aligd ens respcm eē sūmā pfcōem alicui⁹ absoluti Dē em̄ respectm̄ psupponit aliqd absolutū qd est eo pfectius. sed aliqs actus intelligēdi est sūma pfcio intellectus scz intelligere eēntiā diuinā. ergo ē entitas absoluta Et si aliqs. ergo ois. tenz pña q̄a oēs st eiusdē spēi spēalissime. st em oēs in pma spē qualitat'. Mō ptz quia ois actio imanēs spūalis inextēsa est in pma spē qualitat', sed ois intellcō est hmōi. ergo. Si qras que actōnes vocant imanētes. Dico q st ille in quibus nihil est opatum in passu pret opatōem. hoc ē dictu qñcūq pret opatōem nō est aliqs effcūs actiue productus quē respiciat ipa actio p modū effcūs talis ē actio imanens. Ubi grā. q qñ ītellcūs ītelligit incipit aliqd obcm pret opatōez suā que ē intellcō nō ē aliqs effectus effectiue pdcūs quē respiciat ipa intellcō p modū termi. Sz ille actōes dicunt trāseūtes in qbus est aliqd opatum pret opatōez. hoc est dcū qñcūq preter opatōnē ipi⁹ agētis est aliq forma effectiue producta p illā opationē realit' distincta ab illa opatōne. tal' opatio est trāsiens. Uerbi grā quādo aliqs edificat pret opationē (que ē edificatio) remaēt aliqs effcūs nouiter prodcūs p ipam edificatōez scz dom⁹ edificata. Ista distictio hētur pmo ethicorum. et nono metaphīce. vbi dicit quorum inqt alterum est qd sit pret visum. i. pret opationē. horum actus in facto ē vt edifica° est in edificato. et total'r motus in eo qd mouet. quorum vero nō est aliquod aliud opus pret opatōem ī ipis psistit actio. vt videre et intelligere Dic scdo. q intellcō in creaturis sp distiguit real'r et eēntial'r a suo intellcū. patz q al's de nō ītelligētī nō poss3 fieri intelligēs sine acqsitōne noue subñe. Ex quo infero q sm est qd aliq dicūt. s. ītellcōez q aliqs intelligit se et ipm intellcm̄ eē idem real'r. ptz q al's nūq posset intelligere se qd ē cōtra Aresto. dicentē q ipe intelligit se post alia. Et hō pfirmat. q seqret q intellcō intelligeret a seipa. et intellcō esset in intellcōne qd est sm

Ad rōnes

añ oppo[m] Ad pmā pz solutio cū eius pfirmatōe Ad scdaz dcm̄. q q opatōnes nō accipiūt spēs a poña. illa em est vna respcū multarum opationū sed ab obiectis. ideo bn̄ pōt ab eadē potētia pcedere diuersitas opationū Ad pfirmatōez dicit. q assilatio reqrit ad pgnitōnem. sed nō sufficit nisi assit iudiciū d obcō cui⁹ hēt silitudo ipsa. et istd iudiciū est pncipal'r a poña. Ad rciam cū eius pfirmatōne ptz solutio ex his que dcā st. et sil'r ad qrtā

Et quoniā autē aīa

sm duas etc.) Iste est scdus tractat⁹ in quo detērminat phs de poña motiua. Et pmo ponit dubitatōez vtrum poña motia sit poña aīe ab alijs distincta. et vtrum differat subcō et rōne. Et dato q distinguat qt ergo erūt poñe aime. Dicit pmo q ipe vocant quasi infinite. eo q st quasi infinita obca intelligibilia et appetibilia ita q nō possunt distingui penes tres scz rōcinatiuā irascibilē et appetitiuā. i. pcupiscibilē. Nec penes duas tm̄ scz rōnabilē et irrōnabilē. patz q mlte apparent poñe que nō pñt reduci ad aliq mebra pdcārum diuisionū scz vegetatia et sensitia in brutis que nō pt dici irrōnabil' q nō est nata aduersari rōni. sil'r fantasia et volūtas. Si em volūtas ptineret sub aliq membro hoc esset sub pcupiscibili. sed hoc nō. q volūtas ē in pte rōnabili. pcupiscibil' aūt in pte sstiua (De quo nūc sermo) In hac secūda pte determinat phs de pncipio motiuo qd sm ātiquos non pōt assignari poña motiua sm augmētum. q illa pueniṫ plātis. Et pmittit intētum suū dicens. q psiderādū est de pn° motiuo aial' sm motū pgressiuū. Et ponit aliqs pclones p ordinē. Pma pclū°. aīa vegetatia nō est sufficiēs pn[m] mot⁹ aial' sm locū Probat duabus rōnibus. Pria. quia ois mot⁹ sm rōem fit propt aliqd et ē cum fantasia. i. cū appbēsione alicui⁹ pueient' vl' disconueient'. sed mltis inest poña vegetatia qbus nō inē fātasia. ergo. Scda rō q si sic seqret q plāte eēnt motiue local'r cū hēant poñam vegetatiuā. sed pñs ē falsum. q nō hñt organa deputata ad motū localē. ergo Scda pclo. poña sstia nō est sufficiēs pn[m] motus local'. pbat. q si sic seqret q oia aialia hrent potētiam motiuā sm locū. cū oia hēant poñaz sstiuā. sz hoc est sm. q qdā aialia inueniūtur affixa tre q nūq mouet de loco ad locū. vt chōche et ostree. Et si dicat. q talia aialia bn̄ hñt poñam motiuā local'r. sed nō hñt organa. ideo nō mouet local'r. Cōtra hō arguit Aresto. q nafa nihil fcit frustra neq deficit in nccārijs nisi forte ī aialibus orbat' et impfcis. gō opz nccārio q nō habeāt poñaz motiuā. vl' q nō hēant organa. q si hrent poñaz motiuā et ñ organa tūc nafa fecisset aliq frustra vl' defecisset ī nccārijs. Et si dicat q pdcā aialia st orbata et ipfcā. ptra hō arguit Ar'. q hñt ptutē gñatiuā et augmtatiuā. gō nō st impfcā. Tercia pclo. intellcūs nō est sufficiēs pncipiū mot⁹ local'. pbat. q vel esset intellcūs speclatiu⁹ vel practic⁹. q nūq aial mouet

localit nisi p iudiciū de aliquo fugiēdo vl' psequē do. sed intellcūs spectatiu⁹ nihil iudicat de fugibili vel psequibili. ergo. Et si dicat q intellcūs specu latiuus mltotiens intelligit aliquid tristabile vel delcābile. ergo pt esse pn ⁱᵘ motus local'. Rn̄dz negā do ɔn̄am qr p illam apphēsionē non iubz intellcūs tristari vl' delectari. z lz cor p hoc aliquā do moueat ad timorē vel ad aliquē aliā passionē. hoc tn̄ nō facit intellcūs sed aliqua alia poña vtputa ymaginatiā z appetitus ɔn̄s eam. Nec pōt dici q intellcūs practi cus sit sufficiēs pncipiū motus local'. Tūz pmo qr lz aliquādo iudicet aliqd esse psequēdū vel fugiēdū nō tamē bō semp p illud iudiciū mouet. sed aliqndo mouet fm ɔcupiscentiā vt incōtinēs. Tum scdo. qr medici hn̄tes artē nō sanāt se p illā artē medicinalem nisi forte p accn̄s. g̃ alicui⁹ alteri⁹ ptutis ē propuz a gere. Quarta ɔclusio. appetitus nō est sufficiēs pnci pium mot⁹ localis. Probat. qr abstinētes z ɔtinētes nō mouent ad ea q̄ appetūt nisi fm iudiciū rōnis. er go appetit⁹ nō est sufficiēs pncipiū mot⁹ localis. Qui ta ɔclusio. appetit⁹ z intellcūs practic⁹ accipiēdo in tellcm̄ vt cōis ē ad fantasiā est sufficiēs pncipiū mo tus local'. Et notāt dicit (intellcūs practic⁹) qui scz rōcinat propt aliqd ad drām scz intellcūs spectatiui qui vt dr̄ textus drn̄t fine. qr finis spectatiui ē scire tm̄ practici vero opari. Hāc ɔcl'oem sic probat Aresto. qr cum oīs motus aialis sit ad psequēdum vl' fugien dum opz illud pmo apphēdere p moduz boni vl' ma li. z deinde inclīare ad psequēdum vl' fugiendū. mō illud ɔgnoscere est p intellcm̄ vl' fantasiā. z inclinare corp⁹ vel mēbra est p appetitū. iste due poñe mouent aial fm locū. Sexta ɔclusio. duo pncipia motus loca lis scz fantasia z appetit⁹ reducunt in vnū scz in ipm appetibile. Qd probat sic. qr cum appetit⁹ z intellec tus seu fātasia moueāt ad aliqd vnū opz q moueāt fm aliquā rōem vnā cōem. ergo opz q intellcūs mo ueat sub spē appetit⁹. qr nullū inuenit mouēs sine ap petitu. Et inde ē q volūtas fm cōem modū itellcūs est quidē appetit⁹ cum aliquādo modū sine rōne. vt patz in illis que mouent p ɔcupiscētiam. sed appeti tus mouet ab appetibili. ergo predcā duo pncipia re ducunt in vnum ¶(Intellcūs quidē) In hac tcia p te ponit drām int intellcm̄ z fantasiam. Et dicit q intellcūs est semp rectus z verus. quia nisi proueiat falsitas iudicij propt ignorantiā aliquap circūstan tiap ministerij fsus. vl' propt maliciā appetitus sensi tiui semp est verus. fantasia aūt sepe ē falsa. Naz ap petibile mouēs nos quādoq est simplicit bonuz. qn̄ q autē est bonuz apparens tm̄. nō autē oīe bonū vel apparēs mouet appetitum ad psequēdum vl' fu giendū. sed opz q tale sit p nos agibile. Si eīn iudi cemus thezaurp pncipis esse bonū. nō tamē propt hoc mouemur ad psequendū ipam. Ex quo patz q mo uens nos est ɔtingēs z nō necessariū. quia oīe p nos agibile est ɔtingēs ¶ Scdo oñdit phus q nunq mo uemur quādo appetit⁹ sensual' siue rōnalis moueat Isti autē appetit⁹ aliquādo st ɔrij cum inclinēt ad actus ɔrios propter ɔria iudicia fsus z intellcūs de bonis z mal'. iudiciū eīn fsus stat pncipalr in circū stātijs appentib z pn̄tib fm q̄s obēm appet delcābi le z bonū. z intellcūs deliberat de circūstantijs futu ris propt quas iubz retrahere ad hoc q sensus iudi

cat esse bonū ¶(Omn̄ino quidē igit.) ¶In hoc se cūdo capl'o ostendit p hs diuersa pncipia mouentia in diuersis aialibus. z pmo oñdit quid est cōe oībus aialib. Dicens q cuiuslibz aialis pncipiū motūs est appetitus q̄ nō est sine fantasia. i. sine ptute cognitiua Est autē duplex fantasia. quedā rōnal' z perfcā Alia sensual' z impfcā. Dubiū est autē in aialib impfcis que nō hn̄t nisi fsum tactus. vtruz in eis sint pncipia predcā scz appetit⁹ z fantasia. Rn̄det q sic. qr in ip sis apparz delectio ex ɔn̄ti. z ideo aperiūt se z dila tant z in eis est tristicia de discōueniēti. Sed tamē si cut mouent indetmiate ita in eis ē fantasia indetmi nata. Vn̄ per fantasiā detmiatam intelligit fātasia fm quā apphendit distinctū locum z disticta media per q̄ melius pōt puenire ad illū locum. sed fantasia indistincta nō sic apphendit. sed solum apphēdit ad pn̄tiam fsibilis ɔueientiā vl' discōueientiā. Est ergo fātasia impfcā pncipium motus i aialib impfcis. lz ergo fantasia fsualis insit oībus aialib. deliberatiā tamē solum inest hn̄tibus rōem. z ideo quia bruta n̄ deliberāt credim⁹ ea nō hēre opionē. nam opio pre supponit rōem. ¶(Sensibile quidē igit.) ¶In hac scda parte oñdit phs quō rō z volūtas se hn̄t ad fsuz z ad appetitum fsitiuū. Et dicit q cum volūtas sit ptus supior z pncipalior. iō rōnabile ē z natale q mo ueat ptutes inferiores. z qd dirigat fsum z appetituz sensitiū. Sed tn̄ aliquādo fsus z appetitus fsitiuus inferūt rōem z voluntatē. z tūc mot⁹ quo rō z volun tas mouent est eis inatural'. Ideo dicit phs q in cōn tinēte triplex ē motus. Vnus volūtatis ad bn̄ volen dum z agendū fm rōem z iudiciū rōnis. Alius ē ap petitus fsitiui ad male agenduz propt errorē iudicij sensus. Tercius ē puersio rōnis qn̄ scz volūtas psēq tur illud qd est erronee iudicatū. Et ideo spectatiua que nō ɔsiderat de agibilib vt agibilia st. z que vo cat sciētifica nō mouz ipm aial. sed illa que ɔsiderat agibilia vt agibilia st. z illa est rō practica. Ista ta men ē duplex quedā est vl'is nō oñdens in singlarem. sed sistit in vl'i z illa nō mouet. Alia ē rō practica oñ dens ad singlare agibile vt agibile ē dictādo ipm esse prosequēdū vl' fugiēdum. z talis rō mouet.

¶(Vegetabile quidem) ¶Iste est vltim⁹ tractat⁹ hui⁹ libri ɔtinens tm̄ vnuz capl'm quod diuidit in duas. Primo ponit talem ɔcl'oem. oīe viuēs gn̄abi le z corruptibile hz poñam vegetatiuā a suo pn° ge neratōnis sue vsq ad corruptōez suā. Ptz qr tale in pncipio sue gn̄atōnis inuenit augmētari nutri vl' ge nerari. sed ista st opa poñe vegetatie. igit. Scda cō clusio. nō est necē oīe viuēs hēe fsum tact⁹. Probat qr fsus tactus ē susceptiu⁹ spēp sine matia. sed mlta st viuētia q̄ nō recipiūt spēs fsibiliū sine matia. sz ma terial'r recipiūt. g̃ nō hn̄t fsum tact⁹. Tercia ɔclusio. necē est oē aial hēe fsum. ptz qr oīni aiali dat⁹ est mo tus local' ad acqrēdū alimētū. sz sine fsu nō pt q̄rere alimtū. Et si aliqs obijciat de aialib affixis tre q̄ nō q̄rūt alimētū p motū. Rn̄dz q saltē illa hn̄t motū di latatōnis z ɔstrictōis. Et p hoc ɔcludit q dēnt hēe fsuz. qr ille mot⁹ dilatatōis essz frustra. mot⁹ eīn dila tatōis datus ē eis ad ɔplectēdū ɔueiens. z mot⁹ con strictōis ad fugiēdū discōueniēs. h aūt nō facerēt nisi hēent fsuz ɔucient vl' discōueient. Et si aliqs iterū obijciat q al' pgressiuū nō idigz fsu qr ipm p itellcōez

pōt moueri sine ſēſu. Ad hoc rñdet ꝙ nullū aīal sine sensu poſſꝫ ꝯueīent' hr̄e motum localē talē qualē videmus iſta aīalia hr̄e ſcꝫ poſt quietē ⁊ ad oppoſitos ſitus. Et ꝯfirmaṫ. quia melius ē ꝙ hēant ſēſum q̄ ꝙ nō hēant. ergo debēt hr̄e. fruſtra eñ aīmalia hn̄tia intel lcm̄ haberēt corpus niſi haberēt ſēſum. cum intellectus nō indigeat organo corpeo niſi ea rōne qua indiget miſterio ſēſus ¶ Quarta ꝯcluſio. om̄i aīali neceſſario ineſt ſēſus tactus. ptꝫ quia ſine ſēſu tactus aī nō poſſꝫ viuere nec ſaluari cum nō poſſꝫ proſeq̄ cōueniens ⁊ fugere diſcōueniēs. Et ſubdit ꝙ nō om̄i aīali ſt̄ neceſſarīj alij ſēſus q̄tum ad eē ſcꝫ viſus auditus ⁊ olfcūs. quia nō ſt̄ neceſſario req̄ſiti ad diſcernēdū alimētum. ſed ſt̄ nccārij ad bn̄ viuendū multis aīalibus longe q̄rentib9 alimētum. Guſtus eñ inq̄ntū eſt diſcretiu9 alimēti ⁊ eſt q̄dꝫ tactus om̄i aīali nccārio ineſt ¶ Quinta ꝯcluſio. ipoſſibile ē corpus aīalis eſſe corpus ſimplex ſic̄ elemētum. Probat p hs q2 impoſſibile eſt aīal eſſe ſine ſēſu tactus. ⁊ ipoſſibile ē corpus ſimplex hr̄e ſēſum tactus. ergo ipoſſibile ē corpus aīalis eē ſimplex. Ex quo infert ꝙ capillis ⁊ oſſibus nō ſentim9 quia ſt̄ de nāa terre a dominio ⁊ hn̄t nimiā groſſitiem ¶ (Manifeſtū igiṫ.) ¶ Hic finaľr ꝯpat phs ſēſus a diuicem in ordine ad aīalia. ⁊ ponit tres cōcluſiones. Prima ē. om̄e aīal moriṫ ſi ſēſu tact9 priuetur. ſed tamē nō eſt nccārīu aīal mori ſi alījs ſēſibus exteriorib9 priuareṫ Scđa eſt. oēs ſēſus corrūpunṫ p excellentiā ſuoꝝ ſēſibiliū. ſic̄ viſus a forti lucido. ⁊ auditus a forti audibili. ⁊ hoc penes diſſilitudinē q2 excellentie tāgibiliū nō ſolum corrūpūt ſēſum tactus. ſꝫ etiam ip̄m aīal. ſed excellētie alioꝝ ſēſibiliū lꝫ corrūpant ſēſum nō tñ corrūpunt aīal niſi de p accñs. Tercia cōcluſio aīalia hn̄t ſēſum tact9 propṫ eſſe. cuꝫ ſine illo eē nō poſſint ⁊ hn̄t alios ſēſus propṫ bn̄ eſſe.

¶ Queritur vtrum

q̄dditas rei maťialis vt ens ſub rōne ent̄ ſit adeq̄tū obcm̄ intellcūs nr̄i ¶ Arguiṫ p° ꝙ q̄dditas rei materialis ſit obcm̄. nā poña paſſiua tm̄ ſe extēdit ad illa recipiēda ad que poña actiā ſe extēdit faciēda. ſꝫ ītellcūs agēs tm̄ ea (q̄ ſt̄ in fātaſmatib9) pt facere actu ītelligibilia. g̃ intellcūs poſſibiľ tm̄ eſt in poña ad illa ītelligēda. ſed ille ſt̄ q̄litates reꝝ maťialiū. igiṫ. Et ꝯfirmaṫ. q2 niſi ſic poſſu9 intelligere ſubas ſepatas ⁊ deū qđ eſt ꝯtra p hm̄ ſcđo metaphīce. vbi dt ꝙ intellcūs nr̄ ſe hꝫ ad illa ſic̄ oculus nicticorac̄ ad lumē ſolis. Similr̄ ſi poſſem9 pro ſtatu iſto ꝯgnoſcere deū ⁊ ſubas ſepatas tūc eſſem9 bt̄i pro ſtatu iſto qđ eſt fl̄m ¶ Scđo arguiṫ ꝙ ens nō ſit obcm̄. q2 q̄ncūq̄ aliq̄ poña hꝫ aliqđ obcm̄ cōe ipa pt naturaľr ferri ī qđ libꝫ ꝯtētū ſub illo obcō. ſed ſic ē ꝙ poña ītellciua non pt naturaľr ferri in oē de quo p̄tur ens. g̃. Maior pꝫ q2 detur oppo" p̄ti ⁊ non erit obcm̄ adeq̄tū intellcūs. Mīor pꝫ q2 ītellcūs nr̄ nō pt naturaľr ꝯg̃ſcere ſubas ſepatas neq̄ deū ſub ꝓpria rōne. de q̄bus tñ p̄tur ens Cōfirmaṫ. nā intellcūs nr̄ ferṫ in entia rōnis ⁊ ī ꝯdictoriū p̄mi p̄ncipīj qđ nō ꝯtineṫ ſub ente ¶ Ter° ſic. q̄ncūq̄ due poñe ſt̄ foraľr ⁊ ſpecifice diſtīcte tales habent nccārio rōnes forales ſpecifice diſtīctas. ſed poña intellciua ⁊ volitia ſt̄ ſpecifice diſtīcte. g̃ nccārio hn̄t rōnes obcāles ſpecifice diſtīctas. ſed rō foraľ obcāľ poñe volitie ē bonitas cui nō oppo9 entitas ſꝫ ꝟitas. ergo ꝟitas eſt rō foraľ intellcūs. ⁊ p ꝯñs ens ſub rōne veri ē obcm̄ intellcūs. Maior pꝫ q2 poñe foraľr ⁊ ſpecifice diſtiguūtur p obcā. Mīor ptꝫ q2 volūtas non ferṫ in aliq̄d niſi ſub rōne boni. Cōfirmaṫ. q2 q̄ñ due poñe ſic ſe hn̄t ꝙ vna ferṫ in pl'a q̄ alia obcm̄ vni9 excedit obcm̄ alteri9. ſed intellcūs ſepat9 pōt in pl'a ferri q̄ intellcūs ꝯiūct9. g̃ obcm̄ adeq̄tū intellcūs ſepati (qđ eſt ens) excedit obcm̄ adeq̄tum intellcūs ꝯiūcti. ¶ Quarto ſic. p̄muꝫ in vnoq̄ꝫ gn̄e eſt cā oīm illoꝝ q̄ ſt̄ in illo. ſed inṫ oīa ꝯg̃ſcibilia p̄mū ens eſt p̄mū cognoſcibile. ergo eſt cauſa quare alia ſunt cognoſcibilia ergo eſt obcm̄ p̄mum ¶ Confirmaṫ. ſic̄ vnūquodq̄ ſe hꝫ ad eē. ita ad ꝯgnitōeꝫ. ſed nihil ē ens p pticipatōneꝫ niſi ab ente p̄mo. g̃ nihil ꝯg̃ſciṫ niſi p rōem p̄mi entis prius cogniti.

In oppoſitū

arguiṫ autoritate Auicēne qui dt ꝙ en9 ⁊ res p̄mo imp̄mūtur ī aīa nr̄a. ⁊ p ꝯñs ens ē p̄mū obcm̄ ītellcūs nr̄i Pro ſolutōe q̄ſtionis ſoluēde. ſequūṫ q̄tuor q̄ſtiones

¶ Queſtio prima.

Utꝝ q̄dditas rei maťiaľ ſit p̄mū obcm̄ ītellcūs nr̄i. Rn̄dꝫ btūs Thōas ꝙ ſic. ⁊ hoc pbat p̄mo. nā illđ eſt obcm̄ ꝓpriū alic9 poñe ī qđ dircē ⁊ p ſe ferṫ illa poña. ſꝫ ſic ē de q̄dditate rei maťiaľ reſpcū intellcūs nr̄i. licꝫ eñ intellcūs inṫdū ꝯgnoſcat ſuppo" maťiale. h̄ tñ nō eſt dircē ſed reflexe. Et ſi ꝯg̃ſcat ſubas ſepatas. h̄ nō ē niſi mediāte noticia ſube maťiaľ. Scđo ſic. actio cuiuſcūq̄ agētis ē ſm̄ ꝯditōeꝫ forē q̄ ē p̄n" illi9 actōnis ſꝫ ſpēs ītelligibiľa ptīclarib9 abſtracta ē fora nr̄i ītellcūs ⁊ p̄n" opatōnis ei9. q̄ quidē ſpēs eſt p ſe ſilitudo rei maťiaľ. g̃ intellcūs dircē ⁊ p ſe intelligit hmōi q̄dditatē. Ter° ſic. obcm̄ alicui9 poñe dēt eē ꝓportōna" illi poñe. ſed intellcūs nr̄ ſm̄ eē eſt ꝯiūct9. ⁊ ſm̄ rōnem ſepat9. ⁊ hoc ꝯueīt q̄dditati rei maťiaľ. q2 illa eſt ꝯiūcta ſm̄ eē. ⁊ ſepata ſm̄ rōnem ¶ Quarto ſic. poñe ſm̄ ſpēm diſtiguūtur p actus. ⁊ actus p obcā. ſed ītellcūs nō eſt ꝓprie diſtīct9 a ſēſu ⁊ etiā ab intellcū ſube ſepate. g̃ ſuū obcm̄ diſtiguiṫ ab obcō ſēſus ⁊ obcō ſcīe ſepate ſube. cū g̃ obcm̄ ſēſus ſit ꝯiūctū maťie ptīclari ſm̄ eē ⁊ ſm̄ rōeꝫ. obcm̄ āt ſube ſepate ē ſepatū ſm̄ eē ⁊ ſm̄ rōeꝫ ergo obcm̄ intellcūs nr̄i dēt eē ꝯiūctū ſm̄ eē. ⁊ ſepatum ſm̄ rōeꝫ ¶ Cōtra h̄ arguiṫ q̄drupľr. Prīo ſic. eiuſdē poñe nō ſt̄ duo obcā p̄ma. ſed intellcūs ſepatus (cui9 obcm̄ ē ens ⁊ ꝯiūct9) ſt̄ eađ poña. g̃ hn̄t idē obcm̄. ſꝫ illud nō eſt q̄dditas rei maťiaľ. Scđo ſic. q2 ſi q̄dditas rei maťiaľ eēt hmōi obcm̄ tūc ītellcūs nr̄ nō poſſꝫ ꝯg̃ſcere ꝙ nō eſſꝫ q̄dditas rei maťiaľ qđ eſt fl̄m Ter° ſic. nulla poña manēs eađē hēt actum circa aliq̄d qđ nō eſt eius obcm̄. vel ſub eius obcō ꝯtentū. ſed intellectus btūs ⁊ intellcūs viatoris ē eađē poña. ⁊ tamē intellectus btūs intelligit diuinā eſſentiā. ergo de9 ſaltem ꝯtineṫ ſub obiecto intellcūs viatoris. nō aūt ſub q̄dditate materiali. Et ſi rñdeat ꝙ intellect9 btūs eleuabiṫ lumīe gr̄e ⁊ ideo pt videre diuinā eēntiā Hoc nō valet q2 obcm̄ p̄mū alicui9 hītus exn̄tis in aliqua potētia nō excedit ipam poñam. q2 ſi excederet ipam tūc habitus cognitiuus excedens eam nō poſſet eam informare. ſed q̄dditas dei ⁊ ſubſtantiaꝝ ſepatarum

est obiectū luminis glorie informātis intellectū perfectē. ergo deus non excedit potentiam intellectiuam nrām qn̄ intellectus possit eam intelligere et hēre actum circa ipm licet nō cōprehēsiuū. qr ille actus ē infinit⁹ et nulli creature cōicabilis. Quarto sic. aīa nostra naturalr̄ desiderat cognoscere substātias separatas. et illud naturale desideriū nō est ad impossibile. ergo naturalr̄ sūt a nobis cognoscibiles.

Dic primo. q̄ nec ens limitatum et ens illimitatū ē obiectum adeqūtum intellectus nostri pz. quia nec solū ens limitatū nec solū ens illimitatū intelligitr̄ ab intellectu nr̄o. Dic 2°. ens vt est cōe ad ens reale. et ens rōnis nō est adequatū obiectum intellectus nostri. pz. qr vt sic ē equiuocū. Dic 3°. q̄ quidditas rei materialr̄ est obiectum motiuū intellectus nostri pro statu isto. et illud probant rōes sancti Thōe. Dic q̄rto ens cōmune ad ens finitū et infinitū est obiectum adequatum intellectus nostri pz. quia omē intelligibile ē ens. vel quidditatiue. vel den[o]iatiue. Et dico (denoiatie) quia proprietates et passiones eius nō sūt quidditatie ens sed denoiatiue. Et si queras. vtrū ergo intellectus separatus a corpore possit intelligere quidditates rerū materialiū. Rn̄det Auicēna sexto naturaliū q̄ sic. imo aīa clarius videbit veritatē qn̄ est separata q̄ qn̄ est cōiūcta. Corpus em̄ qd corrūpitr̄ aggrauat aīam. sapie nono. Et hoc idem patz p Boetiū in libro de cōsolatōne dicentē. q̄ receptū est in recipiēte p modū recipiētis. recipiēs aūt spēs intelligibiles ē aīa. Est em̄ locus spērum et illa ē incorruptibilr̄. ergo et scie et spēs intelligibiles erūt incorruptibiles. pt ergo aīa mediātib⁹ istis spēb⁹ hēre noticiā quidditatū materialiū cū ē separata a corpore

Questio secūda.

Utrum volūtas creata sit totalis cā et imediata sue volitōnis. Ad hanc questionē rn̄dent aliq̄. q̄ volūtas pōt esse totalis cā sue volitionis. ita q̄ p̄ter ipm nihil aliud causet i illo gn̄e. Pz p̄mo. qr alir̄ non essz libera. nō em̄ se sola hēret in sua ptāte velle vl̄ nolle. Patz scd̄o. quia qd determinatr̄ ab alio nō hz illud in sua ptāte pfcē. Si ergo volūtas hūana determinetr̄ p aliqd ad volendum ipa non diceretr̄ perfcē volens vel nolens. nec etiā cōtingentr̄ posset elicere suā volitōnem. Patet tercio qr nisi sic ipa nō possit peccare. Patz q̄rto. quia nisi volūtas essz totalis cā sue volitōnis ipa nullam actōem posset hēre. patz quia si deus ē causa isti⁹ volitionis sicut aliq̄ dicūt ipe erit totalis cā hui⁹. et qr volēdo cābit eam. ergo si volūtas esset cā eius ipa cōcausaret cāe totali. cause āt totali nihil pōt cōcausare Et hoc cōfirmatr̄. p̄mo autoritate eccl'astici. scd̄o. vbi dicit q̄ deus ab initio creauit hoīem et reliqt in manu cōsilij eius et adiecit mādata et p̄cepta eius. Si voluerit seruare mādata suabūt te. apposui em̄ an̄ te aquā et ignem. Et ad qd volueris porrige manū. Posuit an̄ te bonū et malū. et qd volueris dabitr̄ tibi. Et iterum autoritate Augustini de trinitate dei caplo x°. Deus res q̄s cōdidit sic administrat vt eas agere proprios mot⁹ sinat. Facit tn̄ deus oēs actōnes et oēs mot⁹. et ipe facit res a q̄bus in quib⁹ et ex q̄bus fiūt. et nulla res hz ptātem volēdi aut faciēdi nisi ipo dāte. ista tn̄ datio volūtatis vt dt ista opio nō est nisi ex hoc q̄ ipa cāet voluntatē que postea cāt volitionē. Sed ē alia opio in oppositū que dt q̄ volūtas nō est nisi receptia volitōis nō em̄ est ipa potentia actiua cū nō sit p̄ncipiū trāsmutādi alterum in q̄ntū alterum. qd tn̄ est de natura potentie actie. sicut pz nono metaphice. Itē qd est indeterminatum ad vtrūq̄ oppositorum nō agit nisi cōcurrat agens determinans ipm. sic autem est de volūtate. Sed contra istam opionem arguitur autoritate Augustini de libero arbitrio dicētis. nisi ea q̄ sunt volūtaria eēnt in ptāte volūtatis posita laudāda nō eēnt nec vitupanda nec moderāda. Et autoritate Anchelmi in libro de cōcepttu v̄ginali dicētis. volūtas est instrm̄ seipm mouēs. Tercio autoritate Augustini scd̄o retractationum. Nihil est cā in ptāte volūtatis sicut ipa voluntas. Quarto autoritate phi nono metaphice. dicentis potentia rōnalis est ad opposita. Cum igitr̄ sm̄ p̄dictam opionem oportz talē indeterminatū determinari ab alio. subdit Aresto. hoc soluēdo. dico aūt appetitū vel p̄heresim. ergo volūtas est cā effectiua sue volitōnis. Ad questionē q̄ dato q̄ volūtas sit cā totalis volitionis in suo gn̄e. cum ea tn̄ cōcurrit cā prima q̄ in suo genere cuiuslib3 effectus est cā totalis. Et cum dr̄ ex h ergo sequeretr̄ q̄ deus cōcurreret ad volitōem malā. et per cōn̄s peccaret. Dōm q̄ in volitōne mala sūt duo cōsiderāda. sc3 substātia actus. et ad istā cōcurrit deus et carētia rectitudinis debite inex̄ que vocatr̄ malum siue difformitas et ad illā nō cōcurrit. nec eius est aliqua cā effectiua. sicut patz p Augustinū in libro de trinitate dei dicentē. Nemo q̄ret cām effectiuā male volūtatis nō em̄ est efficiens sed deficiēs. nō effectiua sed defectiua. Et p hoc possz rn̄deri ad argumēta. nā illa que probāt volūtatē esse cām effectiuā sue volitōnis cōcedunt. Ad illa aūt q̄ probant q̄ nō est cā effectiua. Ad primā dōm q̄ ista definitio potentie actie nō debz intelligi simplr̄ de q̄litatib⁹ potentia actia. sed solū de potentia fectiua. et verum est q̄ hmōi non est volūtas. Ad aliud dōm q̄ duplex est forma in potentia cōdcōnis. q̄dam ē imp̄fcā et illa nō pōt determiare seipam. sed determiatr̄ ab alio sicut est scia que ē eadē cōtrariorum. Alia est pfcā cuius mōi ē volūtas q̄ pt seipam determiare dato q̄ sit i potentia ad duo opposita. sicut patuit ex autoritate sup allegata.

Questio tercia.

Utrum appetit⁹ sit p̄n^m mot⁹ processiui in aīalib⁹ pfcis. Pro cui⁹ solutōe Notādū est p̄mo. q̄ duplex ē appetitus put sufficit ad propositū. s. intellectiu⁹ et sensitiu⁹. nā appetit⁹ intellectiu⁹ fertr̄ in bonū apphēsum p intellectum. et dr̄ volūtas Sz appetit⁹ sensitiu⁹ fertr̄ in bonū apphēsum p sensum. sicut ergo nō ē nisi duplex apphēsio i aīalib⁹. s. intellectiua et sensitiua. ita nō est nisi duplex appetitus.

Notādū scd̄o. q̄ tria req̄runtr̄ ad motū. s. p̄n^m motiuū. organū p̄ncipij motiui. et id qd mouetr̄ Principiū motiuū ē duplex. qddā est mobile qd ē appetibile intellectum vel ymagiatū. Aliud ē mobile motū. sicut appetitus mot⁹ ab appetibili etiā mouet al'. id ē q̄ddā al' est id qd mouetr̄. s3 organū p̄ncipij motiui ē determiata ps aīal'. in q̄ q̄dē finis cōiūgitr̄ p̄n°. qr mot⁹ aīaliū ē cōpositus ex pulsu et tractu. q̄ ad pulsum ē p̄n^m mot⁹. et q̄ ad tractū est finis seu tmin⁹ mot⁹. et illud organū ē cor vl' aliq̄d proportōnabile cordi. Notādū 3° q̄ duplex ē fantasia. q̄dā est determiata. et q̄dā indeterminata Determiata

determiate apphēdit hoc vł illud i hoc tpe vł in illo. ista solū repit in aialib9 pfcis q̄ hñt oēs sesus. Sʒ indeterminata nihil apphēdit nisi i pña sesibił. nec ymaginat aliq̄d distās. ⁊ ista repit in aialib9 imobilib9 in q̄bus solū est mot⁹ dilatatōnis ⁊ constrictōnis. ¶ Notādum q̄rto. q̄ aima vegetatiua nō est pncipium motus processiui. Patet quia mot⁹ processiu⁹ fit propt aliquod ymaginatū vel desideratū nisi ipe fiat p violentiā. Aima āt vegetatiua nec ymaginat nec desiderat. g̃. ¶ Notādū q̄nto. q̄ sesus nō est pn̄m mot⁹ pcessiui ptʒ. q̄r sesus inest oib9 aialib9. nō aūt motus pcessiuus sic̄ pʒ de aialib9 impfcis que nō mouent nisi motu dilatōnis vel cōstrictōnis. ¶ Et si dicas q̄ ista aialia bñ mouerent si hērent organū cōtra. q̄r natura nō deficit in necc̄rijs. si ergo talia aialia hērent pn̄m motiuū nata ē dissʒ eis orga. ¶ Notā sexto. q̄ intellcūs speclatiu⁹ nō est pncipiū motus pcessiui. ptʒ q̄r ille nō dictat de fugibili vel psequbili. sed omis motus pcessiuus est propt fugā vł prosecutōeʒ. ergo. In hoc em differt intellcūs speclatiu⁹ a practico. q̄r intellcūs speculatiu⁹ dictat aliq̄d circa ṽitatē i se. pctic⁹ ṽo circa opatōnē. ¶ Notā sep°. q̄ mot⁹ pcessiui duo st̄ pncipia scʒ intellcūs practic⁹ ⁊ appetit⁹ cōphēdēdo fātasiā sub intellcū ptʒ. Nā oīe pncipiū motus pcessiui pncipiat motū mōstrādo appetibile vł faciēdo impetuʒ vel inclinādo in ipm. Si scdm sic ē appetit⁹. Si primū hoc ē duplicit. vł discernit motū p rcām rōem eliciēdo meli⁹ ⁊ fugiēdo peius. ⁊ sic ē intellcūs pcticus. Vł p solam estiationē natalē ⁊ sic ē estima° vł fantasia q̄ sub intellcū cōprehēdit ex eo q̄ hʒ aliq̄d sile intellectui. mouet em in absentia sesibiliuʒ sic̄ intellcūs. ⁊ hoc solū intelligit de intellcū practico q̄ respicit vez agibile p obiecto. licet āt plura sint mouētia sm subiectū. est tñ vnū sm formā ⁊ spēm. Appetit⁹ em nō mouet nisi pro q̄to hʒ formā appetibile que se hʒ tanq̄ finis. ⁊ idē appetibile ē intellcūs practici. Sic̄ em se hʒ pnci⁹ in speclatis. ita finis i agibilib9. Intellcūs em practic⁹ pmo intelligit vltimū finē a quo incipit rōcinari ⁊ tmiat eius discursuʒ in pn° opm. vñ vltimū in ope est pn̄m in rōcinatōne

¶ Questio quarta

Utrum necesse sit oīe viuens habere pncipium.

¶ Ad hanc vero questionē dicēduʒ est pmo. q̄ oīne viuēs gñabile ⁊ corruptibile necc̄rio habʒ ṽtuteʒ nutritiuā a pncipio vsq̄ ad finē. ptʒ quia oīe viuēs gñabile q̄diu viuit vł est i augmēto vł statu vł decremēto. sed ista nō pñt fieri sine nutrimēto q̄r tpe augmti opʒ q̄ plus de alimēto cōuertat in subam aliti q̄ sit necc̄riū ad cōseruatōnē viuētis ⁊ q̄ fuerit deperditū de huido radicali. ⁊ tpe status cōuertit eq̄lit. sed in decremēto min⁹. Ista aūt nō pñt fieri sine ṽtute nutritiua. ⁊ ista ptinet ad aiam vegetatiuā. ¶ Dōm scdo. q̄ nō necc̄riū est oīe viuēs hēe sesum. ptʒ quia nō ē necc̄riū oīe viuēs hēe sesum tactus. sed sine sesu tactus nō est aliq̄s alius sesus. Maior pʒ q̄r sesus tactus est susceptiu⁹ spēz sine matia. sed plāte propt terrestreitatē eaz nō suscipiūt spēs sine matia. ergo non hñt sesum tactus. Vñ sesus tactus ē media ṗportio q̄litatū tāgibiliū qua caret plāte. ¶ Dōm tcio. q̄ necē est oīe aał hēe sesuʒ. pʒ quia def oppo⁹ scʒ q̄ nō hēat sesuʒ tūc nō erit aiał. Confirmat. q̄r natura dedit aiali corp⁹ pcessiuū p q̄d pōt moueri ad alimētū sine quo nō pt cōseruari. sed nō possʒ cōseruari p alimētū nisi hēet sesum mediāte quo discerneret corruptia. si ergo nō hēet sensum nata nō cōseq̄ret suū finē. Sunt aliq̄ aialia q̄ hñt alimētū sibi cōiūctū. ⁊ illis nō est necc̄rius mot⁹. dato q̄ necc̄rio hñt sesum tactus. Cōsistit em nata aialis in quadā ṗportōne q̄litatū pmaz. ⁊ illa ṗportio pt corrūpi ab excellētijs q̄litatū. ⁊ propt illā ṗportōeʒ q̄litatū negat etiā phs sesuʒ tactus a corpib9 simplicib9. ⁊ ab alijs in q̄bus dñat terra sic̄ vngues ⁊ ossa. Dicēdum q̄rto. q̄ visus olfcūs audit⁹ ⁊ gustus vt ē discretiu⁹ saporis nō st̄ neccāri⁹ aiali. sed st̄ de bñ eē in oibus illis q̄ mouent motu pgressiuo. ptʒ quia lʒ excellētie suoz sesibiliū corrūpūt organū suoz sesuū. nō tñ corrūpunt aiał. ergo nō st̄ necc̄rij cuilibʒ aimali. Per accidēs tñ excellētie illoz sesibiliuʒ pñt corrūpe aiał. sic̄ si cū sono fiat magna cōmotio aeris. sic̄ accidit i tonitruo. Silr etiā multa visibilia venenosa corrūpunt aiał. nō st̄ ergo necc̄ria aiali nisi propt bñ eē nā sine ipis nō pñt aialia recipe alimētū a longe. sʒ visu auditu ⁊ olfcū pcipiūt alimētū. indigēt autē gustu vt pcipiāt delcābile vł triste in cibo. ¶ Ad pmā dicēdum cōcedēdo maiorē loq̄ndo de poña actiua q̄ntuʒ ad pmā opationē. ⁊ etiā de passiua. Sʒ poña infozata spē intelligibili pōt plura q̄ prius potuit. ⁊ ido bñ cōcedit q̄ q̄dditas rei matialis ē obēm pmū motiuū nō tamē tmiatiuū ⁊ adaquatū. ¶ Ad cōfirmatōeʒ cōcedo cōñs. ⁊ ad autoritatē rñdet Com. q̄ ibidē Arestoteles inuit difficultatē. sed nō impossibilitatē. Et cum infert q̄ intellcūs pro statu isto possʒ esse btūs. nego cōñam. q̄r btitudo cōsistit i clara ⁊ pmanēti intuitōe eētie diuine. qualē nō possumus hēre pro statu isto. nec eaʒ habuit Paulus nisi in raptu. ¶ Ad scdāʒ cōcedo maiorē. sed nego cōñam. nō em opʒ q̄ si aliq poña cognoscat aliq̄d obēm ⁊ quelibʒ cōtēta sub ipo obēo q̄ ipa propt hoc cognoscat ea sub ṗprijs suis rōnibus vel q̄buscūq̄ rōnibus alijs. sed satis est q̄ cognoscat ipa sub rōne formale sui obiecti. ⁊ ita etiā cognoscim⁹ deū sub cōceptu entis ⁊ sub q̄busdā alijs cōceptib9 aggregatis. ¶ Ad cōfirmatōeʒ dōm. q̄ intellcūs noster nō cognoscit entia rōnis dircē. sed quasi quodā actu collatōis vnius rei ad aliā rem. ¶ Ad tciaʒ negat maior ⁊ minor. nam intellcūs ⁊ volūtas nō sunt poñe disparate neq̄ specifice distincte. imo sicut supius patuit vna est subordinata alteri. ⁊ tales poñas non opʒ habere obiecta distincta. imo in q̄dcūq̄ obēm potest vna ⁊ sub quacūq̄ rōne pōt etiaʒ ⁊ alia. alś volūtas ferret in incognitū. Ad cōfirmationē patʒ solutio. vñ in quodcūq̄ obēm potest intellcūs sepatus. pōt etiaʒ intellcūs cōiunctus sed nō inq̄ntum hmōi. ¶ Ad q̄rtam cōcedo maiorē. ⁊ negat minor. Nam lʒ deus sit primū cognibile pmitate perfcōnis. non est tamē pmum primitate motōnis vel adequatōnis. ¶ Ad confirmationē negat cōsequētia. dato em q̄ nihil sit cognibile effectiue nisi p rōnem pmi. tamē res nō st̄ cognibiles formalr per rōem pmi. sed p rōnem entis q̄dditatiue ⁊ essentialit in q̄libet re inclusa.

¶ Et in hoc finitur tercius de aima. de cui⁹ fine laudetur celestis ierarchia sine fine. ¶ Amen.

